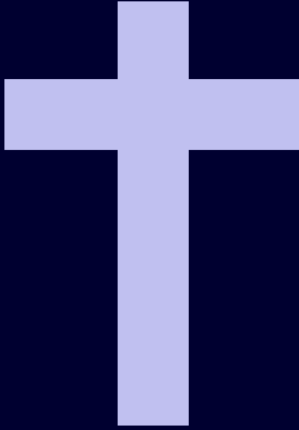

BUKU TA
TĪDHĪ//RU YĪZO
DHĪ ADHYA

Logoti (Logo): BUKU TA TĪDHĪ//RU YĪZO DHĪ ADHYA New
Testament

BŪKŪ TĀ TĪDHĪ//RU YĪZO DHĪ ĀDHYA
Logoti (Logo): BŪKŪ TĀ TĪDHĪ//RU YĪZO DHĪ ĀDHYA New
Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b

Contents

MATAYO	1
MAROKO	62
LUKA	101
YOWANI	164
TA 'OLE DHI I	209
ROMABHA I	266
1 KORITOBHA I	293
2 KORITOBHA I	318
GALATHYABHA I	334
EFESOBHA I	344
FILIPOYIBHA I	353
KOLOSAYIBHA I	360
1 TESALONIKEBHA I	366
2 TESALONIKEBHA I	372
1 TIMOTEYO	376
2 TIMOTEYO	384
TITO	389
FILEMONA	393
EBERE I	395
YAKOBHO	415
1 PETERO	423
2 PETERO	431
1 YOWANI	436
2 YOWANI	443
3 YOWANI	445
YUDA	447
TA TADHALE DHI I	450

Rúbí Tani Mátáyò dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Mátáyò 'i. Akódhi nda tá mèdáyì laglèpi 'i. Di, Yésu dré akódhi ni azizó adrélé áyi àpóstolò mudrí-drì-rì dhi kí àlo ró. Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani longó tadházóá dhi, Yésu Gíká ni Mvágó 'i, ìndì Mèsíyà dré tá lazílé kíno lésè dhi 'i. Gíká amù akódhi nda tà bí í dré tá lazílé pròfètà ì tí áyi Kúlí na dhi kí 'o, kitswázó móndí kí tidrí áyi kí tàkonzì lésè. Lavulé dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani kòdhi ni tisì Yúdà ànzi ì dré. Di, Rúbí Tani nda kókpà mónnyá títi ì dré.

Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Yésu ni lídrì ni tà títi mibhalé tí kònini: akódhi ni tíma, akódhi ni bàtisimò dòma, akódhi ni tabhìma, akódhi ni àzì Gíká ni kúlí longózó dhi, tsàle akódhi ni àzì móndí kí tidrízó áyi kí drà ì lésè dhi íbe. Amvolásà dhi, Mátáyò adré Yésu ni atsí dré tòle kídhólé Gállílayà lésè tsàle Yèrúsalemà na dhi ni tà títi, akódhi ni pósò kùdù ni tà íbe, tsàle akódhi ni dràma ìndì akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi kí tà íbe.

Mátáyò adré kpà tadhá dhi, Yésu dhya kàdrì adrélèpi Gíká ni tà tadhá dhi 'i. Tàko ko, adré Gíká ni tatrítrí kúlí ni tà àndu ngì, adrézó kpà Opì bhù àdhyà ni tà tadhá ngádra 'á mónnyá títi ì dré. Mátáyò adré tà kàdrìkàdrì Yésu dré tadhálé dhi kí lanzì kònini: (1) tà Yésu dré tadhálé kóngó drìna dhi ì (Mátáyò 5-7); (2) tà Yésu dré lazílé áyi lebebhá mudrí-drì-rì dhi ì dri áyi kí mùzo lìle Rúbí Tani longóbe dhi ì (Mátáyò 10); (3) Opì bhù àdhyà ni tà lùzo ró dhi ì (Mátáyò 13); (4) Yésu ni lebebhá kí adrema ni tà (Mátáyò 18); (5) lókyá kùdù ni tà, ìndì Gíká ni Opì ni atsama ni tà (Mátáyò 24-25).

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kí atìma

- 1) Yésu Krísto ni kómvo ìndì akódhi ni tíma (1:1-2:23)
- 2) Yòwánì Bàtisimò fèlepi ni àzì (3:1-12)
- 3) Yésu ni bàtisimò dòma, ìndì akódhi ni tabhìma (3:13-4:11)
- 4) Yésu ni àzì bvò Gállílayà àdhyà na dhi (4:12-18:35)
- 5) Yésu ni atsí ngázo Gállílayà lésè lìle Yèrúsalemà na dhi (19:1-20:34)
- 6) Yésu ni pósò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (21:1-27:66)
- 7) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi (28:1-20)

Yésu Krísto ni kómvo

(A kònò kpà Lúka 3:23-38)

¹ Yésu Krísto angá Dàwídì ni sùrú lésè, ìndì Dàwídì angá ìna Abàráma ni sùrú lésè. Kònìdhi Yésu Krísto ni tábhí kí tíma ni tà tisìle dhi 'i:

² Abàráma tí tà Isáká, Isáká dré Yàkóbhò ni tízo gò, Yàkóbhò dré Yúdà kí tízo adrùpi ni íbe. ³ Yúdà ì Tàmàrà be dhi ì dré Fàrésà kí tízo Zàrà be. Fàrésà dré Esèrómà ni tízo, Esèrómà dré Arámà ni tízo. ⁴ Arámà dré Amínadábà ni tízo, Amínadábà dré Nàsónà ni tízo, Nàsónà dré Sàlòmónà ni tízo. ⁵ Sàlòmónà ì Rábà be dhi ì dré Bòwèsà ni tízo. Bòwèsà ì Rútà be dhi ì dré Yòbèdè ni tízo. Yòbèdè dré Yèsè ni tízo, ⁶ Yèsè dré ópí Dàwídì ni tízo.

Dàwídì ì Uriyà ni tòkò be dhi ì dré Sòlòmónò ni tízo. ⁷ Sòlòmónò dré Ròbòwámà ni tízo, Ròbòwámà dré Abíyà ni tízo, Abíyà dré Asáfà ni tízo.

⁸ Asáfà dré Yòsáfàtà ni tìzo, Yòsáfàtà dré Yòràrà ni tìzo, Yòràrà dré Ozíyà ni tìzo. ⁹ Ozíyà dré Yòwàtámà ni tìzo, Yòwàtámà dré Akázà ni tìzo, Akázà dré Ezèkíyà ni tìzo. ¹⁰ Ezèkíyà dré Mánásè ni tìzo, Mánásè dré Amónà ni tìzo, Amónà dré Yòsíyà ni tìzo. ¹¹ Yòsíyà dré Yèkòníyà ki tìzo adrúpi ni ìbe, lókyá Ìsèrélè ànzi ki rùzo dòle Bábìlónà na àdzu sè dhi 'á.

¹² Ayi nda ki dòma Bábìlónà na dhi àmvolèsè dhi, Yèkòníyà dré Sàlàtíyélè ni tìzo, Sàlàtíyélè dré Zòròbàbélè ni tìzo. ¹³ Zòròbàbélè dré Abiyúdà ni tìzo, Abiyúdà dré Eliyákímà ni tìzo, Eliyákímà dré Azórà ni tìzo. ¹⁴ Azórà dré Sàdókà ni tìzo, Sàdókà dré Akímà ni tìzo, Akímà dré Eliyúdà ni tìzo. ¹⁵ Eliyúdà dré Elèyàzàrà ni tìzo, Elèyàzàrà dré Mátànà ni tìzo, Mátànà dré Yàkòbhò ni tìzo, ¹⁶ Yàkòbhò dré Yòséfà ni tìzo. Yòséfà nda tá Màríyà ni agó 'i. Di Màríyà nda dré Yésu, adrélé zile Mèsíyà dhi ni tìzo.

¹⁷ Kidhólé Abàràrà rú atsálé Dàwídí rú dhi, máti tá mudrí-drí-su. Kidhólé Dàwídí rú atsálé Ìsèrélè ànzi ki dòma Bábìlónà na dhi rú dhi, máti kpà mudrí-drí-su. Kidhólé àyi nda ki dòma rú atsálé Mèsíyà ni tìma rú dhi, máti kókpà mudrí-drí-su.

Yésu Krísto ni tìma (A kònò kpà Lùkà 2:1-7)

¹⁸ Yésu Krísto ni tìma tá kònini: A zì tá Yésu ni andre, Màríyà, Yòséfà dré tòko ró. Di, drìdrì ì dré ru amúzó dhi kandrá dhi, Màríyà kisú tá ìna 'a Tirí Lólo ni rìnyí sè. ¹⁹ Di agó ni Yòséfà dré adrélé móndí gyàgya 'i dhi sè dhi, lè tá kanyò fèle drá móndí i mi ko gò, dré kisúzoá dhi, í ni akódhi ni tayí kòlyà.

²⁰ Di dré tá adrèrà'a tà nda ni kisú dhi 'á dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó akódhi kandrá toróbí na, táá drá dhi: «Yòséfà, Dàwídí ni mvá, mí ro Màríyà ni dòma mòle dhi ko. Tàko ko, 'a dré kisúlé kòdhi, kisú Tirí Lólo ni rìnyí sè. ²¹ A ni mváagó ti. Mí ni akódhi ni rú zì Yésu. Tàko ko, akódhi ni àyi mónnyá ki tidrí àyi ki tàkonzì ì lésè.»*

²² Di tà nda kòdhi ì atsá títí kònini, kitswálé tà Mírì dré tá longólé àyi pròfètà tì dhi ì kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

²³ «Mì nò rè ká! Kyánzi àgo tà nilepi rè ko dhi ni 'a kisú gò, dré mváagó tìzo.

A ni rú ni ni zì Emànùwélè.»†

Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Gíkà tùmání àma ìbe».

²⁴ Di Yòséfà kòlaró dre dhi, dré Màríyà nda ni dòzo mòle ngóro ángéló Mírì àdhya dré tá tàle akódhi dré dhi tìni. ²⁵ Di, ayí ìna akódhi be ko, tsàle lókyá dré mváagó tìzo dhi 'á. Gò dré mváagó nda ni rú zìzo Yésu.

2

Tògyabhá ì alì Yésu ni kító

¹ A ti tá Yésu Bètèlèmè, bvó Yúdáyà àdhya lé dhi na, ópí Eròdè ni lókyá 'á.* Akódhi ni tìma àmvolèsè dhi, tògyabhá bhìbhìnyà tà ndabhá nìle dhi ì dré angázó kítú dré apfòrà lésè, alìle atsálé Yèrúsalamè le. ² † dré lizizóá dhi: «Mvámvá tìle Yúdà ànzi ki ópí ro dhi ángwà? Tàko ko, mà nò tá

* **1:21** 1:21 Rú «Yésu» Gíríkí tì sè dhi, ìndí rú «Yòsúwà» Eberè tì sè dhi ì adré leá tàle dhi «Mírì adré móndí ki tidrí». † **1:23** 1:23 A kònò Esáyà 7:14. * **2:1** 2:1 «Bètèlèmè» kònidhi, bhàandre Dàwídí àdhya 'i. A kònò 1 Sàmùwélè 16:1.

akódhi ni bhìbhìnyà kítú dré apfòrà lèsè gò, mà dré alìzo kitswálé akódhi ni lindrì bha.»

³ Di ópí Eródè kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni drì dré abízó, ngóro mónnya títi Yèrúsalamè le dhi kya tìni. ⁴ Dré Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì ki kimózó tátírítrí kúlí tadhábhá íbe gò, lizízóá àyi tí dhi: «Pròfétà ì adré tá tàà dhi, à ni Mèsiyà ni ti àngolè ya?»

⁵ Ì logó drá dhi: «Bètèlémè, Yùdáyà le dhi na. Angyá ko, pròfétà ki àlo tìsì kònìni:

⁶ «Di mi, Bètèlémè bvò Yúdà àdhya lé ni, àmi tà tsà bhàandre kàdrìkàdrì Yùdáyà le dhi kya i kòfalé ko. Tàko ko, ópí àlo dhi ni apfò mí lèsè.

A ni áma mónnya, Ìsèrelè ànzi ki drì ko kábilígyà líkélépi tìni.»[†]

⁷ Eródè kòyi tà nda dre dhi, dré tògyabhá nda ki zizo lùzu ró gò, àyi ki lizízó lókyá bhìbhìnyà nda dré tá kìdhózó apfòle dhi ni nìzo. ⁸ Gò dré àyi ki mùzo Bètèlémè na, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kòlì mónnya kònàle dhi ki lizí, mvámvá nda ni tà nìzo dóro. Di mì kòkisú akódhi dre dhi, mì kàmù kúlí má dré, má kòkitswáro kpà lile akódhi ni lindrì bha be dhi bvò.»

⁹ Di tògyabhá nda ì kòyi ópí nda ni kúlí dre dhi, ì dré ngàzo lile. Ì dré tá adrerà'a láti 'á dhi, bhìbhìnyà ì dré tá nòle kítú dré apfòrà lèsè nda adré tá lile àyi kandràna, tsàle àyi kíkí àrà mvámvá nda dré tá adrézó dhi drìle.

¹⁰ Di ì kònò bhìbhìnyà nda àyi kíkírà'a dre dhi, ì dré lenzézó lavulé. ¹¹ Ì kòfì dzó na dre dhi, ì dré mvámvá nda ni nòzo andre ni Màriyà be gò, ì dré dhèzo àyi ki kórókó títi mvámvá nda kandrà, akódhi ni lindrì bhàzo. Di ì dré ngá làgí be kàdrì ì dré adólé dhi ki kinzízó fèle drá. Ì fè tá óro, bédélé, ìndì malási ledélé mírè sè dhi be.

¹² Amvolàsà dhi, Giká dré tá longózó àyi dri toróbí na tàzoá dhi, ì kògò nzìle Eródè vélèsè ko. Di ì dré láti àzya dòzo, nzìzo àyi ki bvò na.

Yòséfà ì lapá Ezèpètò na

¹³ Tògyabhá nda ì kòlì dre dhi, àngéló Mírì àdhya dré agázó Yòséfà kandrà toróbí na, tàà drá dhi: «Mí nga mvámvá kòdhi ni do andre ni be, lapázó àyi íbe Ezèpètò na. Mì kàdré kònàle tsàle lókyá má dré dra tàzoá mí kàgò dhi 'á. Tàko ko, Eródè adré 'òle mvámvá nda ni nda pfùle dràle.»

¹⁴ Di Yòséfà dré ngàzo ngátsi kítógá sè mvámvá nda ni do andre ni be gò, lapázó àyi íbe Ezèpètò na. ¹⁵ Ì dré adrézó kònàle tsàle lókyá Eródè dré dràzo dhi 'á. Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà Mírì dré tá longólé àyi pròfétà tí dhi kò'oró ru be dhi bvò. Akódhi longó tá dhi: «Má azí áma mváagó apfòle Ezèpètò lèsè.»[‡]

Eródè 'o ànziàgo ì tupfùlè todràle

¹⁶ Eródè kònò dhi, tògyabhá nda ì lití tá ì dre dhi, akódhi ni togó dré aswázó tà tàndì ró. Di dré móndí ki mùzo lile Bètèlémè na ìndì bhà làgásà dhi ì 'àsè, ànziàgo títi kóná íbe rì dhi ki tupfú todràle, túmání àyi kóná tsabhá rè rì ko dhi íbe. Ki tá kóná nda ki bvò lókyá dré tá yìle tògyabhá nda ì vélèsè dhi sè. ¹⁷ Di tà Mírì dré tá longólé pròfétà Yèrèmíyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kúlí adré angálé Rámà lèsè.

[†] 2:6 2:6 A kònò Miké 5:1. [‡] 2:15 2:15 A kònò Oséyà 11:1.

A adré ngòle adrézó tongólé.
Ràkèlè adré áyi ànzimvá ki ngo nì.
Adré leá à kòtindrì áyi togó wà dhi ko,
ànzimvá nda ì dré adrélé vélé yó dhi sè.»[§]

Yòséfà ì lè bhà mo Nàzàrètà na

¹⁹ Eródè ni dràma àmvolèsè dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó toróbí na Yòséfà kandrà Ezèpètò na, tàá drá dhi: ²⁰ «Mí nga mvámvá do andre ni be, nzizo àyi íbe Ìsèrèlè ànzi ki bvò na. Tàko ko, mónnyá adrébhá tá láti nda mvámvá nda ni 'òzo dràlè dhi ì todrà akilé dre.»

²¹ Di Yòséfà dré ngàzo mvámvá nda ni do andre ni be gò, nzizo àyi íbe Ìsèrèlè ànzi ki bvò na. ²² Di, dré yìzoá tàlè dhi, Arèkèlávò atsó tá ópí ro Yùdáyà drìlè áyi atá Eródè ni àrà 'a dhi, dré ína adrézó ngá ro nzìma kònàlè dhi sè. Di Giká dré gòzo tà longó drá toróbí na gò, ì dré lizo bvò Gàlliláyà àdhya na. ²³ Í kòtsa kònàlè dre dhi, ì dré bhà mòzo adrézó bhàandre rú zìlè Nàzàrètà dhi na. Tà nda kòdhi atsó kònìni, kitswálé tà longólé pròfètà ì tí dhi kò'oró ru be dhi bvò. Í longó tá dhi: «À ni akódhi ni zi Nàzàrètà mvá ro.»^{*}

3

Yòwàni Bàtisimò fèlèpi ledé láti Mírì Yésu dré (A kònò kpà Márokò 1:1-8; Lúka 3:1-18; Yòwàni 1:19-28)

¹ Lókýá nda àmvolèsè dhi, Yòwàni Bàtisimò fèlèpi dré p̄fòzo adrélé Giká ni kúlí longó duku Yùdáyà àdhya na. ² Adré tá tàá dhi: «Mì kòladzá àmi ki togó agòzo Giká vélé. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsó ànyi dre.» ³ Yòwàni nda tá dhya pròfètà Esáyà dré tá tà ni ni tàzo dhi 'i. Akódhi tà tá dhi:

«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhi:

<Mì kòledé láti Mírì dré alizo!

Mì kòlotó láti atsalé pyà akódhi dré!»^{*}

⁴ Yòwàni asó tá kítá ledélé kàmìlò bhí sè dhi í rú, káfà ledélé kà'wá kíní sè dhi ni 'izo áyi kípilé 'á. Akódhi ni mányàngá tá kisa 'i, tùmáni apé mbi na dhi be. ⁵ Móndí zyandre dhi ì adré tá apfòlè Yèrúsàlèma lèsè, bvò wáyi Yùdáyà àdhya lèsè, ìndì bvò wáyi Yòròdánè lágàsè dhi lèsè, alìlè Yòwàni vélé. ⁶ Í adré tá áyi ki tàkònzì ki ta ngádra 'á gò, akódhi dré adrézó bàtisimò fe àyi dré yìandre Yòròdánè àdhya na.

⁷ Di, akódhi kònò Fàrisáyò ì, Sàdùkáyò íbe bí dhi ì adrerà'a alìlè kitswálé bàtisimò do í vélé dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi, nì àtrá ki àrèbhá nì ì, àdhi tadhá àmi dré dhi, mì kòlapá Giká ni kòmbà adrélépi alìlè dhi sílèsè dhi nì? ⁸ Lè mì kàdré tà adrébhá tadhá dhi, mì ladzá àmi ki togó dre dhi ki 'o kòdhya. ⁹ Mì kòbhà àmi adrélé kisúá àmi léna dhi <Ama àmakya Abàràma nì ànzi 'i> dhi ko. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Giká rìnyí íbe kitswázó ànzi 'o topfòlè Abàràma dré kírà kòni ì lèsè. ¹⁰ A ga kùbalú fa kómvo ì rú dre. Di à nì fa títi adrébhá lò'wa dóro 'a ko dhi ki togá lebhélé àtsí na.

¹¹ Má adré mána bàtisimò fe àmi dré yí sè tadházóá dhi, mì ladzá àmi ki togó dre. Di, dhya àlo áma lavúlèpi rìnyí sè dhi ni ína adhé má bvò. Má

§ 2:18 2:18 A kònò Yèrèmíyà 31:15. * 2:23 2:23 Lókýá àruka ì sè dhi, à adré Yésu ni zi dhya angalépi Nàzàrètà lèsè dhi ró. A kònò Mátáyò 21:11. * 3:3 3:3 A kònò Esáyà 40:3.

kitswá akódhi nda ni lindri sè ko. Má kitswá ndèndi akódhi ni kámókà tingí bwà ko. Akódhi ni bàtisimò fe àmi dré Tirí Lólo sè, ìndi àtsí sè. ¹² Akódhi ndàkpá íbe í drigá. Asà dhi, a ni ngánò àngbó ina drina dhi ni awá, lò'wa ni ni lomvózo dale kòbhò na gò, kúyí ni ni kùzo zàle àtsí adrélépi adrálé ko dhi na.»

Yésu ni bàtisimò dòma

(A kònò kpà Mároko 1:9-11; Lúka 3:21-22)

¹³ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré angázó Gáliláyá lésè alile Yòwàni véle kitswále bàtisimò do Yòròdánè na. ¹⁴ Di, Yòwàni lè tá ina bàtisimò fèle Yésu dré ko gò, dré tazoá drá dhi: «Adré tá leá dhi, mí kòfè bàtisimò má dré mi. Di, mí gò mína alile bàtisimò do má véle ngíningini ró?» ¹⁵ Di Yésu logó drá dhi: «Mí kòka'í tà kòdhi kàdré kònini lókyá kònidhi sè. Tàko ko, adré leá dhi, mà kò'o tà gyágya títi Giká dré adréle lèle mà kò'o dhi i kitswále títi.» Di Yòwàni dré bàtisimò ka'izo fèle drá. ¹⁶ Yésu kòdo bàtisimò dre dhi, dré apfòzo yí lésè. Di gbá kòdha, bhù dré ru lanzízo gò, Yésu dré Giká ni Tirí nòzo asirà'a kòbhòlè tìni adhéle í dri. ¹⁷ Gò kúli dré apfòzo bhù lésè taa dhi: «Kònidhi áma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Áma togó adré kinlé akódhi ni tà sè tò.»†

4

Dzaborò tabhì Yésu ni litilé duku na

(A kònò kpà Mároko 1:12-13; Lúka 4:1-13)

¹ Amvolásá dhi, Tirí Lólo dré Yésu ni drizo lizo akódhi be duku na, Dzaborò kòtabhìro akódhi litilé be dhi bvò. ² Kònale dhi, Yésu dré tabìri mvòzo kítú nyadhi-rì ìndi ngátsi nyadhi-rì gò, tabìri dré akódhi ni 'òzo. ³ Di Dzaborò dré áyi kisízo ànyi akódhi làga, taa drá dhi: «Mí kàdré Giká ni Mvágó 'i bàti dhi, mí kòtà kírà kòni i dré dhi, i kòladzá ru atsálé mápà ro.» ⁴ Di, Yésu logó drá dhi: «Giká ni Kúli adré taa dhi: <Móndí adré ngbà 'i adréle lídrì íbe mápà sè ko. Be ró dhi, adré lídrì íbe kúli títi adrébhá apfòle Giká sílèsè dhi i sè.>*

⁵ Gò Dzaborò dré akódhi ni drizo lizo ába Yèrusalémà, bhàandre lólo dhi na, akódhi ni bha tèpelò ni dri kàkú na. ⁶ Dré tazoá drá dhi: «Mí kàdré Giká ni Mvágó 'i bàti dhi, mí wa dhèle bvò dri. Angyá ko, Giká ni Kúli adré taa dhi:

<Giká ni tòlí fe áyi ángéló i dré ámi tà sè.

Ayi nda ki ámi ko kító,

mí kòdheró ámi pá si kírà dri ko.>†»

⁷ Di Yésu gò logóá drá dhi: «Giká ni Kúli adré kókpà taa dhi: <Lè mí kòtabhì Mírì ámi Giká ko.>‡»

⁸ Gò Dzaborò dré gòzo akódhi ni dri mbàzo ába kòngó àlo mvumvú lavulé dhi drina, òpì wáyi bvò àdhya ki tadházó drá áyi ki rúku íbe. ⁹ Dré tazoá drá dhi: «Má ni òpì títi kòdhi ki fe mí dré, mí kàdhé ámi kórókó títi má kandrà áma lindri bhàzo dhi.» ¹⁰ Di Yésu tà drá dhi: «Sàtánà, mí nga kònwàsè! Tàko ko, Giká ni Kúli adré taa dhi: <Lè mí kàdré ngbà 'i Mírì ámi Giká ni lindri bha kòdha. Mí kàdré kpà lísámbò 'o ngbà 'i akódhi ni

† 3:17 3:17 A kònò Longó i 2:7; Esáyá 42:1. * 4:4 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3. † 4:6 4:6 A kònò Longó i 91:11-12. ‡ 4:7 4:7 A kònò Dùtèrònómè 6:16.

ru sè kalóma.>§ 11 Di Dzaborò dré ngàzo akódhi ni tayí. Gò ángéló ì dré alizo akódhi ni ledé.

Yésu kidhó Giká ni kúli longó

(A kònò kpà Márokò 1:14-15; Lúkà 4:14-15)

12 Amvolásà dhi, Yésu dré yízoá tàle dhi, à ru tá Yòwánì bhèle bádzo na gò, dré gòzo gòle Gàliláyà na. 13 Dré rè zyà tsàzo Nàzàrétà na gò, dré bhàandre nda ni tayízó lizo bhà mo Kàpàrànwúmà na. Bhàandre nda tãpáriandre Gàliláyà àdhya mìle, bvò Zàbùlónà ànzi kya Nèfátàlì ànzi ìbe dhi na.* 14 Tà nda kòdhi atsá kònini, kitswálé tà longolé pròfétà Esáyà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

15 «Móndyá bvò Zàbùlónà ànzi kya Nèfátàlì ànzi ìbe dhi na dhi ì, àyi adrèbhá tãpáriandre mìle, ìndì Yòròdánè ni ta'á na dhi ì, àyi adrèbhá Gàliláyà, bvò móndyá sùrú twá ro dhi kya na dhi ì, 16 ì adrè tá lirilé tìnìmvá na gò, ì dré ngádra kàdrì dhi ni nòzo.

Ì adrè tá lirilé líntrí dràdrà àdhya zàle gò, ngádra dré apfòzo ngá kazá àyi kòfalé.»†

17 Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu dré ngàzo adrélé Giká ni kúli longó, adrézó tàà dhi: «Mì kòladzá àmi kì togó agòzo Giká vélé. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsá ànyi dre!»‡

Yésu kidhó àyi lebèbhá kì azi

(A kònò kpà Márokò 1:16-20; Lúkà 5:1-11)

18 Kitú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsilé tãpáriandre Gàliláyà àdhya mìlèsè dhi 'á dhi, nò tá móndí rì adrúpi ró dhi ì. Ayi nda ì tá Simónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi, tùmání adrúpi ni Andréyà be dhi 'i. Ì adrè tá kimbá bhe yí na. Tàko ko, àyi tá kosyá bhebhá 'i. 19 Yésu dré tãzoá àyi dré dhi: «Mì àlì má vèsè. Kidhólé nyànómvá dhi, mì gò vélé adrélé kosyá bhebhá ì ró ko. Má ni àmi kì 'o adrélé móndí ndabhá ì ró.» 20 Di gbá lókyá nda sè dhi, ì dré àyi kì kimbá kì tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

21 Yésu kòlì drìdrì tsà dre dhi, dré móndí rì àruka adrèbhá kpà adrúpi ró dhi kì nòzo. Ayi nda ì tá Yàkòbhò ì Yòwánì be, Zèbèdáyò ni ànzi 'i. Ì adrè tá bwátù na tùmání àyi kì atá Zèbèdáyò be, adrélé àyi kì kimbá kì mì ledé. Gò Yésu dré àyi kì azízó. 22 Di gbá kòdhwa, ì dré àyi kì bwátù tayízó àyi kì atá be gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

Yésu tatsì tà tadhábe, Rúbí Tani longóbe, ìndì dràbhá kì tidrìbe

(A kònò kpà Lúkà 6:17-19)

23 Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bvò wáyi Gàliláyà àdhya 'àsè, tà tadhábe Yúdà ànzi kì lísàmbò dzó ì 'àsè, Rúbí Tani Giká ni Opì àdhya ni longóbe, ìndì móndí kì tidrìbe àyi kì drà títi ì lèsè. 24 Di akódhi ni rúbí adrè tá la'úlé bvò nda 'àsè títi, tsàle byá bvò Sírìyà àdhya na. A adrè tá móndyá títi drà twátwa ìbe ìndì ngáaswa twátwa ìbe dhi kì adzì akódhi vélé, tùmání móndí tirí kònzi ìbe dhi ìbe, móndí àgìlìfí ìbe dhi ìbe, ìndì móndí pà be àbvò ro dhi ìbe. Di akódhi adrè tá àyi kì tidrì títi. 25 Móndí

§ 4:10 4:10 A kònò Dùtèrònómè 6:13. * 4:13 4:13 «Zàbùlónà» ìndì «Nèfátàlì» kòni ì tá sùrú rì sùrú mudrì-drì-rì Isèrèlè ànzi kya ì kòfalé dhi 'i. † 4:16 4:16 A kònò Esáyà 8:23-9:1. ‡ 4:17 4:17 Búkù Mátáyò àdhya léna dhi, «Opì bhù àdhya» kònìndhi adrè léá tàle dhi «Giká ni Opì».

zyandre angábhá Gálliláyá lésè, bhàandre zìle Mudrí dhi i lésè, Yèrúsaléma lésè, Yùdáyá lésè, ìndì Yòròdánè nì ta'á lésè dhi i adré tá akódhi nì lebhè.

5

Tà Yésu dré tadhálé kóngó drìna dhi i

¹ Kítú àlo, Yésu kònò móndí zyandre adrèbhá tá ru kimó dhi i dre dhi, dré mbàzo kóngó àlo drìna gò lirlélé. Akódhi nì lebhèbhá i dré àyi ki kisizò ànyi akódhi làga gò, ² dré kidhózó adrélé àyi ki tadhá kònini:

Tà adrézó lenzélé ásà dhi i

(A kònò kpà Lùkà 6:20-23)

³ «Kólénzé mónnyá adrèbhá àyi ki no lemerè ro àyi ki togó na dhi i dré. Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'i!

⁴ Kólénzé mónnyá adrèbhá àwó ngo dhi i dré.

Tàko ko, Gìkà nì àyi ki togó tindrì!

⁵ Kólénzé mónnyá adrèbhá àyi ki tà bha kìnì mi dhi i dré.

Tàko ko, i nì bvò Gìkà dré lazilé dhi nì kisú tàyilé ro!

⁶ Kólénzé mónnyá adrèbhá lovó ìbe adrézó tà gyàgya 'o dhi i dré.

Tàko ko, Gìkà nì tà i dré adrézó lovó nì ìbe nda nì 'o kitswálé àyi dré títi!

⁷ Kólénzé mónnyá adrèbhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi i dré.

Tàko ko, Gìkà nì àyi ki tàndi ki kizà bha!

⁸ Kólénzé mónnyá adrèbhá togó lólo ìbe dhi i dré.

Tàko ko, i nì Gìkà nì no!

⁹ Kólénzé mónnyá adrèbhá tà kidríkidri bha móndí i kòfalé dhi i dré.

Tàko ko, à nì àyi ki zi Gìkà nì ànzi i ro!

¹⁰ Kólénzé mónnyá adrélé mǐ pfole i dré adrélé tà gyàgya 'o dhi sè dhi i dré.

Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'i!

¹¹ Kólénzé àmi dré, à kàdré àmi ki lodhá, adrézó àmi ki mǐ pfo, adrézó tà kònzi ta àmi rú kinzò sè áma tà sè dhi. ¹² Mǐ kàdré lenzélé, adrézó arí ìbe tà nda i sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmi ki letè bhù na. A pfo tà kpà pròfétà atú àmi kandrà dhi ki mǐ kònini.»

Tà tadhálé tà'í nì tà rú, ìndì tálà nì tà rú dhi i

(A kònò kpà Mároko 9:50; Lùkà 14:34-35)

¹³ Yésu gò taa dhi: «Àmi tà'í bvò kòndi àdhya 'i. Dì, tà'í nda nì aswaaswa kòtì akilé lásà dhi, à nì kitswá logóá ngíni? Tà'í nda kitswá gòle vélé tà àlo 'o ko. A adré kutuá gò, móndí i dré adrézó atóá àyi pálé.

¹⁴ Àmi ngádra bvò kòndi àdhya 'i. A kitswá bhàandre sǐle kóngó drìna dhi nì zu bwà ko. ¹⁵ A dhì gà kpà tálà bhàle lǐdrí zàna ko na. Be ró dhi, à adré dhíá bhàle zá kuru mísá drìna gò, dré adrézó ngá kazá mónnyá títi adrèbhá dzó lé dhi i dré. ¹⁶ Dì mǐ kàdré kókpa àmi ki ngádra tayí adrélé ngá kazá móndí i kòfalé kònini, i kàdréro tà dóro mǐ dré adrélé 'òle dhi ki no, adrézó àmi ki Atá bhù na dhi nì rú bha kùle.»

Tà tadhálé tátírítrí kùlì nì tà dri dhi

¹⁷ «Lè mǐ kòkisú ko tàle dhi, má alì kitswálé tátírítrí kùlì Mósè àdhya ìndì tà pròfétà i dré tsìle dhi ki pfu dhi. Má alì tà nda ki pfu ko. Be ró dhi, má alì mána tà nda ki 'o kitswálé títi dhi bvò. ¹⁸ Má adré tà bàti ta àmi dré: Tsàle bhù ki kùdù bvò be dhi na dhi, tátírítrí kùlì nda nì wárágà pá

mvá tsà dhi 'i yà, kó ngalè tà mvá tsà tisile lána dhi 'i yà dhi kitswá tãdzí akilé ko, tsàle lókyá tà títi nda ì dré dra ru 'òzo kitswálé títi dhi 'á. ¹⁹ Di ása dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà mvá tsà àlo tãtrírí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ni ño gò, adrézó áyi àzuya ni tadhá adrélé kpà 'òà kònìni dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí tàko ró lavulé mónnyá títi Opì bhù àdhya na dhi i rúsè. Di, dhya ángùdhi adrélépi tà tãtrírí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o gò, adrézó tà nda ki tadhá móndí i dré dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí kãdrì ro Opì bhù àdhya na. ²⁰ Di, má adré tàà àmi dré dhi: Àmi ki tà gyãgya kòlavú tãtrírí kúlí tadhábhá kya Fàrisàyò kya be ko dhi, mì kitswá tãdzí file Opì bhù àdhya na ko.»

Tà tadhálé togóaswa ni tà dri dhi

²¹ «Mì yi tàle dhi, à tà tá àma ki tábhi i dré dhi: <Lè mí kòpfu móndí dràle ko.* Dhya ángùdhi móndí pfulépi dràle dhi ni pfo áyi totó tàbvò tàlepi kandrà.> ²² Di, má adré mána tàà àmi dré dhi: Dhya ángùdhi áyi togó tayilépi adrélé aswálé áyi adrúpi rú dhi ni pfo tàbvò tàlepi kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi móndí tàko ró dhi ni pfo Yúdà ànzi ki bhàgo kãdrì i kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi tírì kiza líyì ro dhi kitswá ina lile líferò ni átsí na.

²³ Di ása dhi, mí kãdré 'òle ngá fe Giká dré àlètàrì kandrà gò, tà àmi kòfalé àmi adrúpi be dhi dré agázó mí léna dhi, ²⁴ lè mí kòtayí ngá mína nda àlètàrì kandrà. Mí kòlì rè zyà mì dré àmi ki kòfalé ledézó àmi adrúpi nda be 'iká, gò mí kãgòró ngá nda ni fe Giká dré ndò.

²⁵ Mì kãdré lile dhya adrélépi àmi asíkì dhi be tàbvò tàrà na dhi, lè mì kòyi ru mbèlè akódhi be mì dré rè dhu adrèrà'a láti 'á dhi 'á. Mí kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni àmi fe tàbvò tàlepi drígá, tàbvò tàlepi nda dré àmi fèzo pòlìsí drígá gò, àmi bhèzo bãdzó na. ²⁶ Má adré tà bàti ta mí dré: Mí kitswá apfòle kònalèsè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda ni logózó akilé títi dhi 'á.»

Tà tadhálé múná tà dri dhi

²⁷ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kò'o múná tà ko.>† ²⁸ Di, má adré mána tàà àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi tòkó àlo dhi ni no gò adrézó rúbhá lovó bha akódhi ni tà sè dhi, 'o ina múná tà tòkó nda be áyi togó na dre. ²⁹ Àmi mì dríagó lèsè dhi kãdré àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí àmi mì nda bhèlè mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayilé abilé dhi dóro lavulé, àmi rúbhá wáyi dhi ni bhèlè líferò na dhi rúsè. ³⁰ Àmi dríagó kãdré kó àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòlì àmi dríagó nda bhèlè mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayilé abilé dhi dóro lavulé, àmi rúbhá wáyi dhi dré lile líferò na dhi rúsè.»

Tà tadhálé tòkó tingama ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátayò 19:9; Mároko 10:11-12; Lúka 16:18)

³¹ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè dhya adrélépi áyi tòkó ni le tingálé dhi kòfè drá wárágà adrélépi tadhá dhi, í tingá akódhi dre dhi.>‡ ³² Di, má adré mána tàà àmi dré dhi: Kãdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhi, dhya ángùdhi áyi

* 5:21 5:21 A kònò Pfòma 20:13; Dùtèrònómè 5:17. † 5:27 5:27 A kònò Pfòma 20:14; Dùtèrònómè 5:18. ‡ 5:31 5:31 A kònò Dùtèrònómè 24:1.

tòkó ni tingálépi dhi 'o ína akódhi atsálé tòkó zàràbhù ro dhi ró. Kòdhi íbe dhi, dhya àngùdhi tòkó tingalé dre dhi ni adólépi mòle dhi, adré kpà múná tà 'o.»

Tà tadhálé mòmndrà sìma ni tà dri dhi

³³ «Mì yi kpà tàle dhi, à tà tá àma ki tábhí i dré dhi: <Lè mí kònò mòmndrà mí dré sìle dhi ko. Di, mí kàdré be mòmndrà mì dré sìle Mírì kandrá dhi ki 'o títi.»³⁴ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Lè mì kòsì mòmndrà àlomvá ko. Mì kòsì mòmndrà bhù ni rú sè ko. Tàko ko, bhù nda Giká ni lirirá adrézó òpì nya dhi 'i. ³⁵ Mì kòsì kpà mòmndrà bvò ni rú sè ko. Tàko ko, bvò nda àrà Giká dré adrézó áyi pá bha driá dhi 'i. Mì kòsì kpà mòmndrà Yérúsalemà ni rú sè ko. Tàko ko, bhàandre nda bhàandre Opì kàdrì àdhya 'i. ³⁶ Mì kòsì kpà mòmndrà àmi dri ni rú sè ko. Tàko ko, mí kitswá ndìndì àmi drìbhí àlo dhi ni ladzá atsálé kini yà, kó ngalè kemve yà dhi bwà ko. ³⁷ Mì kàdré di tà ka'í 'òle dhi, mì kòtà ngbà 'í <Ayíya> kòdhya. Mì kàdré tà ka'í 'òle ko dhi, mì kòtà ngbà 'í <Kóko> kòdhya. Tà àzya kitswálé bhàle kúlí nda i dri dhi, adré ína angalé Dhya kònzi vélèsè.»

Tà kònzi logoma tà kònzi 'òle dhi tí dhi

(A kònò kpà Lúkà 6:29-30)

³⁸ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Mì ki ru kisú mì be. Sí ki kpà ru kisú sí be.»^{*} ³⁹ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya àlo kò'o tà kònzi àmi rú dhi, mì kògò ligilé akódhi rú ko. Be ró dhi, dhya àlo kòsa àmi kóbhólé driágo lésè dhi dhi, mí kògò mána àzya ni ni alá akódhi dré kpà sàle. ⁴⁰ Dhya àlo kòlè àmi drìle tàbvò tàlepi kandrá àmi kítá agá lésè dhi ni dòzo dhi, mí kòtayí kpà akódhi àmi kítá kidhì àdhya ni do. ⁴¹ Dhya àlo kòru mì 'òle atsí to í be kilóméterè àlo dhi, mì kòlì túmání akódhi be kilóméterè rì. ⁴² Mì kàdré ngá fe dhya àngùdhi adrélépi ngá zi mí tí dhi dré. Dhya àlo kàdré ngá le zìle mí tí màrì ró dhi, mì kògà ngá nda ni fèma drá dhi ko.»

Dhyá ki kàribhá ki lèma

(A kònò kpà Lúkà 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kàdré àmi àzya ni le, adrézó àmi kàribhá ni ga.»[†] ⁴⁴ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Lè mì kàdré àmi ki kàribhá ki le. Mì kàdré kpà tà zi Giká tí mómndyá adrébhá àmi ki mì pfo dhi i dré. ⁴⁵ Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni adré àmi ki Atá bhù na dhi ni ànzi i ró. Tàko ko, akódhi adré kítú 'o kàle mómndí kònzi i dri, ìndì mómndí dóro i dri. Adré kpà kozya 'o dhìle mómndí gyàgya i dri, ìndì mómndí gyàgya ko dhi i dri. ⁴⁶ Mì kàdré ngbà 'í mómndyá adrébhá àmi ki le dhi ki le kòdhya dhi, mì ni àdho làgí kisú ásà? Ndìndì mèdáyì lagìbhá i adré 'òá kònìni. ⁴⁷ Mì kàdré ngbà 'í mòdo fe àmi ki adrúpi i dré dhi, mì adré àdho tà dóro 'o mómndí àruka kya ki lavú? Ndìndì pàgàno i adré 'òá kònìni. ⁴⁸ Adré di leá dhi, mì kàdré mómndí dóro kitswálé títi dhi i ró, ngóro àmi ki Atá bhù na dhi dré adrélé dóro kitswálé títi dhi tìni.»

6

Ngá fèma lemerèbhá i dré dhi

§ 5:33 5:33 A kònò Lèvitikè 19:12; Ngá nàma 30:3; Dùtèrònómè 23:22-24. * 5:38 5:38 A kònò Pfo 21:24; Lèvitikè 24:20; Dùtèrònómè 19:21. † 5:43 5:43 A kònò Lèvitikè 19:18.

1 Yésu gò táá dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro nghà 'í àmi ki tà gyägya ki 'o móndí i mi, ì kàdréro àmi ki no dhi ko. Tàko ko, mì kàdré 'óá kònini dhi, mì kitswá àmikya làgí kisú àmi ki Atá bhù na dhi vélése ko.

2 Mí kàdré di ngá fe lemerèbhá i dré dhi, lè mí kòyo tà nda drìdrì ngóro túrúpfúbhá i dré adrélé 'òle dhi tíni ko. Tàko ko, àyi nda ì adré gòkà vo Yúdá anzi ki lisámò dzó i 'ásè indí láti i 'ásè, móndí ì kàdréro àyi ki tà bha kuru ngá ì dré adrélé fele dhi ki tà sè. Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì kisú àyikya làgí wáyi ì dré kitswálé kisulé dhi dre. ³ Di, mi ró dhi, mí kàdré ngá fe lemerèbhá i dré dhi, mí kòtayí àmi lídzi tà àmi dríagó dré adrélé 'òle dhi ni ni ko. ⁴ Be ró dhi, mí kàdré mína àmi ngá fe lùzu ró. Di àmi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi ki no dhi ni làgí múrúngú fe mí dré.»

Tà zìma Giká tí dhi

(A kònò kpà Lúká 11:2-4)

5 «Mì kàdré tà zi Giká tí dhi, mì kò'o túrúpfúbhá kya tíni ko. Tàko ko, àyi nda ì adré tà le zìle Giká tí ì dré adrèrà'a àyi ki totó kuru lisámò dzó i 'ásè indí láti andre i 'ásè dhi 'á, móndí ì kàdréro àyi ki no be dhi bvó. Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì kisú àyikya làgí wáyi ì dré kitswálé kisulé dhi dre. ⁶ Di, mi ró dhi, mí kàdré tà le zìle Giká tí dhi, mí kòfi kalóma dzómvá na, dzóti asé mí vélé gò, adrézó tà zi àmi Atá tí lùzu ró. Di àmi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi ki no nda ni làgí múrúngú fe mí dré.

7 Mì dré adrèrà'a tà zi Giká tí dhi 'á dhi, mì kàdré tà àlo ta rà pagánò kya tíni ko. Angyá ko, àyi nda ì adré kisúá dhi, ì kàdré kúli ta bí dhi, Giká ni àyi ki yi. ⁸ Di mì kò'o tà àyikya tíni ko. Tàko ko, àmi ki Atá ni tà mì dré adrélé lèle zìle dhi i drìdrì, mì dré tà nda ki zirà'a tíá ko dhi 'á. ⁹ Di ásá dhi, mì kàdré tà zi Giká tí kònini:

<Ama ki Atá bhù na dhi,
lè mónyá wáyi dhi ì kòni dhi, mì Giká lólo 'i dhi be.

¹⁰ Àmi Opì kàtsá mónyá wáyi ì kòfalé wà.

Tà mí dré adrélé lèle 'òle dhi ì kò'o ru kònwa bvò dri,
ngóro dré adrélé 'òle bhù na dhi tíni.

¹¹ Mí kàfè àma dré mápà kitswálépi àma sè kitú ándrò kònidhi sè dhi wà.

¹² Mí kòtrì àma ki tàkonzì i,
ngóro mà dré kpà adrélé mónyá tàkonzì 'obhá àma rú dhi kya ki tri dhi tíni.

¹³ Mí kòtayí àma tà dré tabhìle, àma ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.

Be ró dhi, mì kápá àma Dhya kònzi drígásè.*

¹⁴ Mí kàdré mónyá tàkonzì 'obhá àmi rú dhi ki tàkonzì tri dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni kókpà àmi ki tàkonzì tri. ¹⁵ Di, mì kàdré àmikya móndí ki tàkonzì tri ko dhi, àmi ki Atá kitswá kpà àmi ki tàkonzì tri ko.»

Tàbirì mvòma adrézó tà zi Giká tí dhi

¹⁶ «Mì kàdré tàbirì mvo adrézó tà zi Giká tí dhi, mì kòtayí àmi ki mìbhalé adrélé kizà ro túrúpfúbhá kya tíni dhi ko. Angyá ko, àyi nda ì adré àyi ki mìbhalé ladzá atsálé kizà ro tadházóá móndí ì dré dhi, ì adré tàbirì mvo. Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì kisú àyikya làgí wáyi ì dré kitswálé kisulé dhi dre. ¹⁷ Di, mi ró dhi, mí dré adrèrà'a tàbirì mvo dhi 'á dhi, mí kàdré àmi mìbhalé dzi, adrézó kpà dò da mí dri, ¹⁸ dhya àlo kòniró ko tàle dhi,

* **6:13** 6:13 Wárágá àruka Giká ni Kúli tisizo àyi dri dhi i léna dhi, à adré kpà kúli kòni ki kisú kònwa: [Tàko ko, opì, rìnyí, mìlanzilanzì be dhi i mína 'i kóná vésè kólyá! Kònini.]

mí adré tàbirí mvo dhi. Ngbà 'í ámi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi kí ni dhi ní nǎ ní. Dì ámi Atá adrélépi tà lùzu ró nda kí no nda ní làgí múrúngú fe mí dré.»

Ngá làgí be kàdrì dhi kí lokoma bhù na dhi
(A kònò kpà Lùkà 12:33-34)

¹⁹ «Lè mì kòndà ngá làgí be kàdrì dhi ì lokólé àmi dré kònwa bvò dri ko. Tàko ko, bvò kònìdhi àrà órò dré adrézó ngá sí, kàndrì dré adrézó ngá mbe, ìndì kùgú ì dré adrézó file ngá kugú dhi 'i. ²⁰ Dì, mì kàdré àmikya ngá làgí be kàdrì dhi kí nda lokólé àmi dré bhù na. Kònàle dhi, órò sí ngá ko na, kàndrì mbe ngá ko na, kùgú ì fì kpà ngá kugú ko na. ²¹ Tàko ko, àrà àngùdhi àmi kí ngá làgí be kàdrì dhi ì dré adrézó lána dhi na dhi, àmi kí togó ní adré kókpà kònàle.»

Dhyá kí mì tálà rúbhá àdhya 'i
(A kònò kpà Lùkà 11:34-36)

²² «Dhyá kí mì tálà adrélépi ngádra fe rúbhá dré dhi 'i. Ámi mì kàdré dóro dhi, ámi rúbhá wáyi dhi ní adré ngádra 'á. ²³ Dì, ámi mì kàdré drà ro dhi, ámi rúbhá wáyi dhi ní ìna adré tìnìmvá na. Dì ngádra adrélépi mí léna dhi kàdré ìna tìnìmvá ro dhi, tìnìmvá nda ní adré kàdrì lavulé!»

Gìká yà, kó ngalè làfa yà dhi
(A kònò kpà Lùkà 16:13)

²⁴ «Dhya àlo kitswá mìrì rì dhi kí tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko, kàdré 'òá kònìni dhi, a ní àlo ní ní ga, adrézó àzya ní ní le. Kó ngalè, a ní tro àlo ní rú, adrézó àzya ní ní ayizè. Dì mì kitswá adrélé Gìká ní tà 'o, adrézó kpà làfa ní tà 'o àyi kí màràbà tìni lókyá àlo sè bwà ko.»

Dhyá kí togó bhàma lanzìle ko dhi
(A kònò kpà Lùkà 12:22-31)

²⁵ «Dì ásà dhi, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòbhà àmi kí togó adrélé lanzìle àmi kí lídrì ní tà sè ko, ngalè mì ní dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì ní dra àdho ngá mvu ya dhi. Mì kòbhà kpà àmi kí togó adrélé lanzìle àmi kí rúbhá ní tà sè ko, ngalè mì ní dra àdho asó àmi rú ya dhi. Ámi kí lídrì lavú tsì mánýàngá ko? Ámi kí rúbhá lavú tsì kítá ko? ²⁶ Mì nò rè àrì ì ká. Ì kidhí ngá ko na, ì akónà ngá ko na, ì lokó kpà ngá kòbhó na ko na. Dì, àmi kí Atá bhù na dhi adré ìna ngá fe àyi dré tèle. Dì àmi kí tà lavú tsì àrì kya ko? ²⁷ Ámi kòfalé dhi, àdhi ní kitswá àyi lídrì ní lókyá ní drì timbà tsà, dré adrélé àyi togó bha lanzìle dhi sè bwà dhi nì?

²⁸ Mì adré kpà àmi kí togó bha lanzìle kítá ní tà sè àdho tà sè? Mì nò rè ngalè pfò mbì na dhi ì adré topfòle ngíni ya dhi ká. Ì 'o àzì ko na. Ì ledé kpà kítá ko na. ²⁹ Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Ndìndì ópí Sòlòmónò rúku ní ìbe títì dhi asó tá kítá aveave pfò nda kí àlo àdhya tìni dhi ko. ³⁰ Gìká kàdré kó mbì adrélépi àndrò kònwa gò kídrú dra bhèzoá àtsì na dhi kí toso kònìni be dhi, a ní dì vélé àmi kí toso dóro àyi kí lavú ngíni? Ámi àmikya mómndí tà ka'ìka'ì ìbe tsà dhi 'i!

³¹ Mì kòbhà dì àmi kí togó adrélé lanzìle, adrézó tàá dhi <Mà ní dra àdho ngá nya?> ya, <Mà ní dra àdho ngá mvu?> ya, kó ngalè <Mà ní dra àdho asó?> ya dhi ko. ³² Tàko ko, pàgánò ì adré àyikya ngá títì nda kí nda kòdhya landè àko ró. Ámi kí Atá bhù na dhi ní kpà tàle dhi, àmi lovó ìbe ngá nda

ki kisúzó dhi be. ³³ Di mì kàdré rè zya Giká ni Opì nda akódhi ni tà gyägya ìbe 'íká, gò akódhi kòtimbarò kpà ngá nda i títi àmi dré ndò.

³⁴ Di àsà dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzile tà adrèbhá alile kídru dhi ki tà sè dhi ko. Angyá ko, tà kídru àdhya ki kitswá kítu kídru nda sè. Kítu àlo àlo títi dhi ki kizà kitswá kítu nda sè.»

7

Móndí ki tàbvó tàma ko dhi (A kònò kpà Lúka 6:37-38, 41-42)

¹ Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré móndí ki tàbvó ta ko, Giká kòtarò kpà àmi ki tàbvó ko dhi bvó. ² Tàko ko, Giká ni àmi ki tàbvó ta ngóro mì dré adrélé móndí ki tàbvó ta dhi tíni. A ni kpà àmi ki tà tabhì ngóro mì dré adrélé móndí ki tà tabhì dhi tíni.

³ Mí adré mína kayísá kórònyá mvá àmi adrúpi mína dhi ni no gò, adrézó fa gú mí mína dhi ni atógya ko àdho tà sè? ⁴ Mí adré àmi 'o ngíni tàá àmi adrúpi dré dhi <Mí 'o má kàpèro kayísá kórònyá mvá mí mìlèsè> dhi, tákò fa gú dré adrèrà'a àmi tàndi mína dhi 'á dhi? ⁵ Mí túrúpfú líyí 'i! Mí kàpè rè zya fa gú nda mí mìlèsè 'íká, gò mí kògòro ngá no dra kitswázó kayísá kórònyá mvá nda ni apè àmi adrúpi mìlèsè ndò.»

Tà lólo fema móndyá dra tà nda ki gabhá dhi i dré ko dhi

⁶ «Mì kòfè tà lólo kòkí i dré ko, ì kògòro àyi ki alá àmi ki títisi ko sè. Mì kòbhe àmi ki màyikà aveave dhi i tìgá i kandrá ko, ì kàtóro àyi palé ko sè.»

Tà zìma, ngá ndàma ìndì dzóti gàma (A kònò kpà Lúka 11:9-13)

⁷ «Mì kàdré tà zi Giká tí gò, kò'oro tà nda àmi dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkisúro. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzirò àmi dré. ⁸ Tàko ko, dhya àngùdhi adrélèpi tà zi Giká tí dhi adré kisúá. Dhya adrélèpi ngá nda dhi adré kisúá. Dhya adrélèpi dzóti ga dhi dré dhi, à adré kpà nzíá.

⁹ Àmi ànzí ki atá ro ni ì, àmi ki mvá kàdré mápá zi àmi tí dhi, mì ni tsi kírà fe drá kòdhyá? ¹⁰ Àmi ki mvá kàdré kosyá zi àmi tí dhi, mì ni tsi ni fe drá kòdhyá? ¹¹ Di àmi móndí kònzí ró ni ì, mì kònì adrélé ngá dóro fe àmi ki ànzímvá i dré dhi be dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni ngá dóro fe dhya adrèbhá zía í tí dhi i dré tà tàndi ró!»

Tà dóro 'òma móndí i dré dhi

¹² «Di tà títi i sè dhi, mì kàdré tà 'o móndí i dré ngóro mì dré adrélé lèlè ì kò'o àmi dré dhi tíni. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònini dhi, mì adré tà títi Mósè ni tàtrítri kulí ìndì pròfètà ì dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o kòdhyá.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhi 'àsè dhi (A kònò kpà Lúka 13:24)

¹³ «Mì kòlavù dzóti wàlepi ko dhi 'àsè file Giká ni Opì na. Tàko ko, dzóti adrézó file 'àsà ìndì láti adrézó lavulé 'àsà lìle dràdrà kisú dhi wawà. Móndí zyandre dhi ì adré file dzóti wawà nda 'àsè dhi àyi. ¹⁴ Di, dzóti adrézó file 'àsà ìndì láti adrézó lavulé 'àsà lìle lídrì kisú dhi wa ína ko. Ngà 'í móndí àlo àlo dhi ì adré dzóti nda ni kisú àyi.»

Fa i lò'wa ni ìbe dhi (A kònò kpà Lúka 6:43-44)

¹⁵ «Mì kàdré àmi ki likí pròfètà kinzò ro dhi ki tà sè. Angyá ko, àyi nda ì adré àyi ki ladzá alìle àmi vélé ngóro kábilígyà ì tìni. Tákò àyi léna dhi, àyi kàlagí àtrá 'i. ¹⁶ Mì ni kitswá àyi ki ni lò'wa ì dré adrélé 'àle dhi ì sè. A adré tsí vinò lò'wa ki kùtsí silé 'í? A adré kó figí lò'wa ki áyìdhá silé 'í? Tàdzí ko. ¹⁷ Fa dóro títi dhi ì adré lò'wa dóro 'a kòdhya. Di, fa kònzí ì adré àyikya lò'wa kònzí 'a kòdhya. ¹⁸ Fa dóro kitswá lò'wa kònzí 'a bwà ko. Fa kònzí kitswá kpà lò'wa dóro 'a bwà ko. ¹⁹ Fa títi adrébhá lò'wa dóro 'a kò dhi ì, à adré togá lebhélé àtsí na. ²⁰ Di ngóro mì dré adrélé fa ki ni lò'wa ì dré adrélé 'àle dhi ì sè dhi tìni dhi, mì ni kókpà pròfètà kinzò ro dhi ki ni, tà ì dré adrélé 'òle dhi ì sè.

Tà tàma ìndì tà 'òma
(A kònò kpà Lúkà 13:25-27)

²¹ Mòndyá títi adrébhá áma zi <Mírì, Mírì!> dhi ì kitswá file Opì bhù àdhya na ko. Ngbà 'í àyi adrébhá tà áma Atá bhù na dhi dré adrélé lèle à kò'o dhi ki 'o dhi ki fi lána àyi. ²² Kitú tàbvò tàzo dhi tú dhi, mómí bí dhi ki táá má dré dhi: <Mírì, Mírì, mà longó tá tsí ámi kúlí pròfètà kya tìni ámi rú sè ko? Mà dro tà tsí tìrì kònzí ì ámi rú sè ko? Mà 'o tá tsí tà língriga ró bí dhi ì ámi rú sè ko?> ²³ Di, má ni go tàá àyi dré dhi: <Má nǎ àmi tàdzí ko! Ámi tà kònzí 'obhá ni ì, mì nga má mǎlèsè!>

Dzó òsima kírà dri dhi
(A kònò kpà Lúkà 6:47-49)

²⁴ «Di dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle dhi, sù ngóro agó tògya ró àyi dzó sílepi kírà dri dhi tìni. ²⁵ Kozya dré dhizo, yǐ dré tizo gò, lyá dré dzó nda ni vizo dhi, dzó nda dré arízo ko, pá ni ni bhàle kírà dri dhi sè.

²⁶ Di, dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóro agó azaaza àyi dzó sílepi síníyì dri dhi tìni. ²⁷ Di kozya dré dhizo, yǐ dré tizo gò, lyá dré dzó nda ni vizo dhi, dzó nda dré arízo akílé nyǎnyǎ.»

²⁸ Yésu kòtà tà nda ì akílé dre dhi, mómíyá zyandre ì dré adrézó véle síbhálé be ngbo tà dré tadhálé nda ki tà sè. ²⁹ Tàko ko, akódhi ni kúlí ì tá lanzilanzì ro. Adré tá ina àyi ki tadhá ngóro àyi ki tátírítrí kúlí tadhábhá kya tìni ko.

8

Yésu tidrí agó àlo kàrì dré rùle dhi
(A kònò kpà Mároko 1:40-45; Lúkà 5:12-16)

¹ Yésu kàsì kóngó nda drǐlèsè dre dhi, mómíyá zyandre lavulé dhi ì dré ngázo adrélé akódhi ni lebé. ² Di agó àlo kàrì dré rùle dhi dré alizo adhéle àyi kórókó títi Yésu kandrá, tàzoá drá dhi: «Mírì, mì rǐnyí íbe kitswázó áma temvé tidrìlé, mí kòlè dhi.» ³ Di Yésu dré àyi drígá kidzizo akódhi ni tabè gò, tàzoá drá dhi: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpírìkpírì wà!» Gbá kòdhwa, agó nda dré adrízó kàrì drà nda lèsè. ⁴ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòlongóro tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mí lè mína ámi tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá Gíká dré ngóro Mósè ni tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tìni, tadházóá mómíyá ì dré dhi, mí adrí dre káya dhi.»

Sòdá ki kàdrì àlo dhi ka'ì Yésu bàti
(A kònò kpà Lùkà 7:1-10; Yòwàni 4:43-54)

⁵ Yésu kògò tsàle Kàpàrànwúmà na dre dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì àlo dhi dré áyi kisizò ànyi akódhi làga, akódhi ni ti lizí ⁶ tazoá dhi: «Mírì, áma māràbà adré ayilé drà be bhà na. Akódhi ni pá àbvò ro, ìndì rúbhá ni adré aswálé tò.» ⁷ Yésu tà drá dhi: «Má ni li akódhi ni tidrí.» ⁸ Dì, sòdá ki kàdrì nda logó drá dhi: «Mírì, má kitswá mána ámi lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì mí dré fizo áma dzó na dhi ko. Di, mí kòtà ndìri kúlí àlo gò, áma māràbà nda kàdríró. ⁹ Tàko ko, áma tàndi, ma áma kàdrì ki rinyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyi ki àlo dré dhi <Mí lì!> dhi, adré lìle. Má kàdré tàá àzya ni dré dhi <Mí ali!> dhi, adré alìle. Má kàdré kó tàá áma māràbà dré dhi <Mí 'o tà kòdhi!> dhi, adré 'òá.» ¹⁰ Dì Yésu kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni lindrì dré gazo. Dré áyi alázó tàá mónyá adrébhá áyi lebé dhi i dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Má kisú rè dhya àlo adrélépi tà ka'ika'í íbe kònini dhi Ìsèrèlè ànzi i kòfalé ko. ¹¹ Má adré tàá àmi dré dhi: Mòndí zyandre dhi ki angá kitú dré apfòrà lèsè ìndì kitú dré ndìrà lèsè, lirlé mísá làgàsè túmání Abàràma íbe, Ísàkà be, ìndì Yàkòbhò be Opì bhù àdhya na. ¹² Dì, kàdré mónyá kitswábhá tá file Opì nda na dhi ki tà sè dhi, à ni àyi ki bhe kivi na, àrà tìnìmvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adré tongolé, adrézó kpà sikálándrá tsi.»

¹³ Gò Yésu dré tazoá sòdá ki kàdrì nda dré dhi: «Mí nzi mí bhàna. Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé ka'ile dhi tìni!» Dì akódhi ni māràbà nda dré adrizó gbá lókyá nda sè.

Yésu tidrí dràbhá bí dhi i
(A kònò kpà Mároko 1:29-34; Lùkà 4:38-41)

¹⁴ Àmvolásà dhi, Yésu dré lizo Pétèro ni dzó na gò, akódhi ni àdrá ni kisú lángá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè. ¹⁵ Dì Yésu dré tòkó nda ni dríga tabezo gò, rúbhá àtsi nda dré pfòzo rúásá. Gò tòkó nda dré ngazo kídholé ngá fe Yésu dré nyàle.

¹⁶ Ìndró kàndrì dre dhi, à dré mòndí bí tìrì kònzi íbe àyi léna dhi ki adzizó Yésu vélé. Dì akódhi dré tìrì kònzi nda ki dròzo topfòle àyi lèsè kúlí sè. Dré kpà mòndí drá íbe dhi ki tidrízó títí. ¹⁷ Dì tà longolé profétá Esáyá tí dhi dré ru 'òzo kònini. Longó tá dhi: «Akódhi ni tàndi do àma ki tà yàya dhi i, àma ki drà ki dòzo kpà í rú.»*

Mòndyá adrébhá Yésu ni le lebéle dhi i
(A kònò kpà Lùkà 9:57-62)

¹⁸ Yésu kònò mòndí zyandre ru kimóbhá í làgàsè kúrú dhi i dre dhi, dré tazoá áyi lebébhá i dré dhi, i kòzya tãpãriandre ni ta'á na. ¹⁹ Gò tátírìrì kúlí tadhábhá ki àlo dré áyi kisizò ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Tadhálepí, má ni ámi lebé àrà títí ángùdhi mí dré adrézó lìle dhi i 'àsè.» ²⁰ Yésu logó drá dhi: «Kìlìwá i àyi ki bhú íbe. Arí i kpà àyi ki bhà íbe. Dì, Mòndí ni Mvá ína àrà í dré kitswázó áyi drì la lovózó dhi àko.»

²¹ Go Yésu ni lebélepi àzya dhi dré tazoá drá dhi: «Mírì, mí kòtayí rè zyà ma lìle áma atá ni si 'íká.» ²² Dì, Yésu logó drá dhi: «Mí lebé ma! Mí tayí mòndí dràbhá dre dhi i àyi ki àbvò ki si.»

* 8:17 8:17 A kònò Esáyá 53:4.

Yésu kíkí kàgùmá

(A kònò kpà Mároko 4:35-41; Lúka 8:22-25)

²³ Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá nì ìbe gò, ì dré kidhózo adrélé zyàle tǎpǎriandre nì ta'á na. ²⁴ Gbǎ kòdhwa, kàgùmá dré ngàzo adrélé vǐle tǎpǎriandre nda mǐ gò, yǐ adrélépí longálé dhi dré adrézó lodàle bwátù na. Dì, Yésu adré tá ìna àyí ko. ²⁵ Gò akódhì nì lebèbhá ì dré àyí kǐ kǐsízó ànyí làgá, akódhì nì toró tǎzoá dhi: «Mírì, mǐ tidrì àma wà! Mà adré dràle!»

²⁶ Yésu logó àyí dré dhi: «Àmì tà ka'íka'í ìbe tsà nì nì, mǐ adré ngá ro àdho tà sè?» Dì dré ngàzo ligíle lyǎandre nda ì dri tǎpǎriandre nda be gò, ngá dré gòzo bhùle ndi. ²⁷ Dì àyí kǐ líndrì dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyí kòfalèsè dhi: «Dhya kòndì tá ìna mǒndí kára be ngíni dhi 'ì, ndìndì lyǎandre ì tǎpǎriandre be dhi ì dré adrézó akódhì nì kúlí ka'í 'òle nì?»[†]

Yésu tidrì àgo rǐ tirì kònzi ìbe àyí léna dhi ì

(A kònò kpà Mároko 5:1-20; Lúka 8:26-39)

²⁸ Yésu kòzya tǎpǎriandre nì ta'á na tsàle bvò Gádàrà kya na dre dhi, àgo rǐ tirì kònzi ìbe àyí léna dhi ì dré apfòzo mógó lésè alìle ru kǐsú akódhì be. Àyí nda ì dré tá adrélé mǒndí tǒmbátòmba ì ró tò dhi sè dhi, dhya àlo kǐtswá tá lavúle àrà nda 'àsè bwà ko. ²⁹ Gò ì dré ngàzo loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Gìká nì Mvǎágó, àma kòfalèsè mǐ be dhi, àdho tà 'ì? Mǐ alì tsǐ kònwa àma kǐ 'o kònzi lókyá bhàle dhi kandrǎ?»

³⁰ Àyí làgana vwǎvwǎ ro tsà dhi, tǐgá kǐ pǎrì andre adré tá ngá nya. ³¹ Dì tirì kònzi nda ì dré Yésu nì ti lizíó tǎzoá dhi: «Mǐ kàdré 'òle àma kǐ dro dhi, mǐ kòmù àma lǐle tǐfíle tǐgá kòna ì léna.» ³² Yésu tà àyí dré dhi: «Mǐ lǐ!» Dì ì dré topfòzo àgo rǐ nda ì lésè, lǐle tǐfíle tǐgá nda ì léna. Gbǎ kòdhwa, tǐgá nda ì dré ndizo tǐtí kóngó nda nì gòlòko 'àsè, ledhélé tǎpǎriandre na todràle. ³³ Gò tǐgá nda kǐ líkǐbhá ì dré ngàzo ràle tà tǐtí lavúbhá nda kǐ rúbí longó bhàandre na. Ì longó tá kpà tà atsálépi àgo rǐ tá tirì kònzi ìbe àyí léna nda ì rú dhi. ³⁴ Gò mǒndyá tǐtí dhi ì dré apfòzo bhàandre nda lésè alìle ru kǐsú Yésu be. Dì, ì kònò akódhì dre dhi, ì dré akódhì nì ti lizíó, kòngaró àyí kǐ bvò 'àsè be dhi bvò.

9

Yésu tidrì agó àlo pá be àbvò ro dhi

(A kònò kpà Mároko 2:1-12; Lúka 5:17-26)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré mbàzo bwátù na gòle zyàle tǎpǎriandre nì ta'á na, tsàle àyí tǎndì nì bhàandre na.* ² Kònàle dhi, mǒndí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhi nì adózó kǐndrì dri alizo ába akódhì vélé. Yésu kònò àyí kǐ tà ka'íka'í dre dhi, dré tǎzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Àma mvá, mǐ tsi togó! A tǐrì àmì tǎkònzì ì dre!» ³ Dì, tǎtrítǐrì kúlí tadhábhá àruka ì dré dhèzo adrélé kǐsúá àyí léna dhi: «Dhya kòndì adré ìna Gìká nì dha kúlí kòdhì sè!»

⁴ Yésu dré tà ì dré tá adrélé kǐsùle nda nì nǐzo kyá gò, tǎzoá dhi: «Mǐ adré àmikyà tà kònzi kǐsù àmì léna àdho tà sè?» ⁵ Tà kǐtswálé tǎle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, àngùdhi 'ì: «A tǐrì àmì tǎkònzì ì dre» dhi, kó ngalè, «Mǐ nga, mǐ kidhó atsí to» dhi? ⁶ Má adré leá mǐ kònì dhi, Mǒndí

[†] 8:27 8:27 A kònò Longó ì 65:8; 89:10; 107:23-32. * 9:1 9:1 Bhàandre Yésu dré bhà mòzo lána dhi tá Kàpàrànwùmá 'ì. A kònò Mátáyó 4:13; Mároko 2:1.

ni Mv́a rĩnyĩ ı́be adrézó tákonzĩ tri bvò dri.» Di dré tázóá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Mí nga, mí do ámi kındri, ındĩ mí nzi mí bhàna!» ⁷ Di agó nda dré ngàzo nzile í bhàna. ⁸ Móndyá zyandre ì kònò tà nda dre dhi, àyi kĩ togó dré gàzo tĩrĩ dré. Gò ì dré ngàzo adrélé Giká ni rú bha kùle, dré rĩnyĩ múrúngú afèle mónđĩ ì dré kònĩni dhi sè.

Yésu azi Mátáyò

(A kònò kpà Mároko 2:13-17; Lúka 5:27-32)

⁹ Yésu kápfo kònalèsè gò adrélé lile dre dhi, dré agó àlo rú be Mátáyò dhi ni no adrerà'a lirilé mèdáyì lagirà na. Dré tázóá drá dhi: «Mí lebè ma!» Di Mátáyò nda dré ngàzo adrélé Yésu ni lebe.

¹⁰ Bvóá dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni ı́be Mátáyò ni dzó na gò, ì dré lirízó mísá làgàsè adrélé ngá nya. Di mèdáyì lagı́bhá bí dhi ì, ındĩ mónđĩ bí adrélé nòle tákonzı́bhá ro dhi ı́be dhi ì alı́ tá kpà lirilé mísá làgàsè túmání àyi ı́be.

¹¹ Di Fàrisáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré ngàzo lizı́á Yésu ni lebèbhá ì tí dhi: «Ámi kĩ tadhálepi adré ngá nya túmání mèdáyì lagı́bhá ı́be ındĩ tákonzı́bhá ı́be àdho tà sè?»

¹² Yésu kòyi tà lizilè nda dre dhi, dré tázóá dhi: «Móndyá rúbhá be dóro dhi ì ndá gà kódzó ko na. Be ró dhi, móndyá drà ro dhi ì adré àyıkya ndáá àyi. ¹³ Di, mí kòlì àmikya tà tisile Giká ni Kúlì na kònı́dhi ni àndu nda nı́le: «Má adré móndyá adrébhá àyi kĩ àzya kĩ kizà bha dhi kĩ nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi kĩ nda kòdhya ko.»[†] Tàko ko, má alı́ móndyá adrébhá àyi kĩ no gyágya dhi kĩ azi kòdhya ko. Be ró dhi, má alı́ mána tákonzı́bhá kĩ azi kòdhya.»

A lizı́ Yésu tàbirı́ mvòma ni tà dri

(A kònò kpà Mároko 2:18-22; Lúka 5:33-39)

¹⁴ Amvolásà dhi, Yòwání Bătısımò fèlepi ni lebèbhá ì dré alizo Yésu vélé lizı́á tíá dhi: «Áma Fàrisáyò ı́be dhi ì, mà adré kó tàbirı́ mvo rá, adrézó tà zi Giká tí dhi, ámi lebèbhá ì adré dı́ àyıkya tàbirı́ mvo ko àdho tà sè?» ¹⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá azilè gwányá làmó àdhya lé dhi kĩ kitswá tsı́ adrélé kizà ro, ì dré adrerà'a túmání tòkó liyı́ be dhi 'á? Tàdzı́ ko! Di, lókyá adrélepi alilè dhi sè dhi, à ni tòkó liyı́ nda ni tingá àyi kòfalèsè gò, ì dré kidhózó adrélé tàbirı́ mvo lókyá nda sè.

¹⁶ Dhya àlo kàdrè kítá àku ró lasılèpi dhi ı́be dhi, dhi kítá tídhı́ ro dhi kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònı́ni dhi, kítá tídhı́ nda ni kítá àku nda ni asé gò, kítá àku nda dré gòzo vélé lasılè lile drı́drı́.

¹⁷ Kòdhi ı́be dhi, dhya àlo dà vı́nò tídhı́ ro dhi kını́ dhı́le adrézó vı́nò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònı́ni dhi, vı́nò tídhı́ nda ni abhò kını́ àku nda kĩ lası́ gò, vı́nò dré kutúzó gò, kını́ nda ì dré abızó tífı́. Asà dhi, à adré vı́nò tídhı́ ro dhi ni da kını́ tídhı́ ro dhi ì léna, adrézó ngá rı́ nda kĩ líkí dóro.»

Yésu tidrı́ tòkó àlo dhi, ındĩ tingá mvátòkò àlo dhi dràdrà lèsè

(A kònò kpà Mároko 5:21-43; Lúka 8:40-56)

¹⁸ Yésu dré tá adrerà'a tà nda kĩ ta dhi 'á dhi, Yúdà ànzi kĩ kàdrı́ kĩ àlo dré alizo adhéle àyi kórókó tífı́ akódhi kandrá, tázóá drá dhi: «Áma zapi drà nyànomvá kòndi. Di, mí alı́ ámi drı́gá bha akódhi dri wà, kàdrı́ró be dhi bvò!» ¹⁹ Di Yésu ì dré ngàzo lebèbhá ni ı́be adrélé lile agó nda vèsè.

[†] 9:13 9:13 A kònò Oséya 6:6.

²⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásá kóná be mudrí-drì-rì dhi dré áyi kisizó ànyi Yésu àmvolèsè gò, akódhi ni kítá ti tabè. ²¹ Angyá ko, adré tá ina kisúá dhi: «Má kòtabè ngbà 'í akódhi ni kítá ti kòdhya dhi, má ni adrí.» ²² Di Yésu dré áyi alázó tòkó nda ni no gò, tàzoá dhi: «Ama zapi, mí tsi togó! Ámi tà ka'íka'í tidrí mi dre.» Di akódhi nda dré adrízó gbã lókyá nda sè.

²³ Di Yésu kòli tsàle Yúdà ànzi ki kàdrì nda bhàna dre dhi, dré lãri tswabhá ki nõzo tùmáni mómí zyandre adrèbhá tongólé dhi íbe. ²⁴ Dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nga kònwàsè. Tàko ko, mvátòkò kòdhi drà ko. Adré ina ayí ko.» Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu. ²⁵ A kòdro mómnyá zyandre nda ì topfòle kivi na dre dhi, Yésu dré fizo dzó nda na, mvátòkò nda ni dríga ru gò, akódhi dré ngàzo kuru. ²⁶ Gò tà nda ni rúbí dré la'úzò bvò nda 'àsè títi.

Yésu tidrí àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi ì

²⁷ Yésu kàpfò dzó nda lèsè adrélé lìle dre dhi, àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè loyóába dhi: «Dàwidí ni Mvã, mí bhà àma kí kizá wà!» ²⁸ Yésu kòtsa bhàna file dzó na dre dhi, àyi nda ì dré áyi ki kisizó ànyi akódhi làga. Di akódhi dré áyi ki lizizó tàzoá dhi: «Mì adré ka'íá dhi, má ni kitswá àmi ki tidrí bwá?» Ì logó drá dhi: «Áyíya, Mírì.» ²⁹ Gò Yésu dré áyi ki mì tabèzo, tàzoá dhi: «Tà nda kò'o ru àmi dré ngóro mì dré adrélé ka'íle dhi tìni!» ³⁰ Di àyi ki mì dré ru nzizo adrélé ngá no. Gò Yésu dré áyi ki bí sèzo tàzoá dhi: «Mì kònò dóro, mì kòlongóro tà kòdhi dhya àlo dré ko.» ³¹ Di, ì kòpfò dzó nda 'àsè dre dhi, ì dré àyikya lìzo Yésu ni rúbí longóbe la'úlé bvò nda 'àsè títi.

Yésu tidrí àbhàbhá àlo tirí kònzi íbe dhi

³² Ì dré tá adrèrà'a apfòle dzó nda lèsè dhi 'á dhi, à dré agó àlo tirí kònzi íbe í léna, adrélépi kpà àbhàbhá ro dhi ni adzizó Yésu vélé. ³³ Di Yésu dré tirí kònzi nda ni dròzo pfòle àbhàbhá nda lèsè dhi, dré kìdhózo adrélé kulí ta. Mómnyá zyandre kònale dhi ki línndrí dré gázo bhwàbhwa gò, ì dré adrézó táá dhi: «À nò rè tàdzí tà 'òle làsú be kònini dhi Ísèrèlè 'a ko!» ³⁴ Di, Fàrisáyò ì adré tá àyikya táá dhi: «Dhya kòdhi adré tirí kònzi ki dro topfòle mómí ì lèsè, tirí kònzi ki kàdrì ni rinyí sè.»

Lànyá líyi ni ti lizima, kòmùró àzibhá ì lìle áyi lànyá lokó dhi

³⁵ Gò Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bhàandre títi ì 'àsè ìndì bhà títi ì 'àsè, tà tadhábe Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó ì 'àsè, Rúbí Tani Gíká ni Opì adhya ni longóbe, ìndì mómí ki tidríbe àyi ki drá títi ì lèsè. ³⁶ Di dré tá adrèrà'a mómí zyandre dhi ki no dhi 'á dhi, adré tá kizá do áyi togó na àyi ki tà sè. Tàko ko, ì adré tá landèle tò, ìndì tà adré tá àyi ki lavú. Ayí tá ngóro kábílígyá adrèbhá àyi ki líkílépi àko dhi ì tìni. ³⁷ Di dré tàzoá áyi lebhébhá ì dré dhi: «Lànyá ka amvú na lavúlé dre. Di, àzibhá adrèbhá lànyá nda ni lokó dhi ki àbvò yókódhó. ³⁸ Mì kàdré di lànyá nda ni líyí ni ti lizí, kòmùró àzibhá ì lìle áyi lànyá lokó be dhi bvó.»

10

Yésu tibhù àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ì lìle àzì na

(A kònò kpà Mároko 3:13-19; 6:7-13; Lúka 6:12-16; 9:1-6)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré áyi lebèbhá mudrí-drí-rí dhi ki azizó gò, rĩnyí fèzo àyi dré kitswázó tírí kònzí ki dro móndí i lésè, ìndí kitswázó móndí ki tidrí àyi ki drà tíí i lésè. ² Apóstolò mudrí-drí-rí nda ki rú i tá: Simónà (adrélé kpà rú zìle Pèterò dhi), adrúpi ni Andréyà, Yàkòbhò Zèbèdáyò ni mvá, adrúpi ni Yòwànì, ³ Filípò, Bàràtòlómáyò, Tòmá, Mátáyò (mèdáyì lagilépi dhi), Yàkòbhò Aláfáyò ni mvá, Tádáyò, ⁴ Simónà (adrélépi àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi), ìndí Yùdásì Isikàriyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

⁵ Di Yésu dré dhya mudrí-drí-rí nda ki tibhùzo, tà lazizó àyi dri kònni: «Mì lè mónnyá sùrú twá ro dhi i véna ko. Mì fi kpà bhàandre àlo Sàmàriyà kya na ko. ⁶ Be ró dhi, mì lè àmikya Isèrèlè ànzi avìbhá kábiligyà i tìni dhi i véna. ⁷ Mì dré adrerà 'a lile dhi 'á dhi, mì kàdré longóá móndí i dré dhi: <Opì bhù àdhya atsa ànyi dre!> ⁸ Mì kàdré dràbhá ki tidrí, adrézó móndí dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè, adrézó móndí kàrí dré rùle dhi ki tidrí, adrézó tírí kònzí ki dro topfòle móndí i lésè. Mì kàdré tà 'o móndí i dré àngyá, ngóro mì dré kisulè àngyá dhi tìni.

⁹ Mì do óró 'i yà, àrezá 'i yà, kó ngalè làfa lò'wa mvá 'i yà dhi àmi rú ko. ¹⁰ Mì kòdo kòmvò atsi sè dhi 'i yà, kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà, kámóká àzya 'i yà, kó ngalè kùtù fa 'i yà dhi ko. Tàko ko, adré leá dhi, dhya àzi 'òlepi dhi kònya áyi landè.

¹¹ Bhàandre àngùdhi yà, ngalè bhà tsà àngùdhi yà mì dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòndà rè zyà móndí kitswálépi àmi ki ka'í dòle dóro dhi 'íká gò, mì kàdréro ayilè akódhi nda bhàna tsàle kítú mì dré dra ngàzo àrà nda 'àsè dhi tú. ¹² Mì kàdré file dzó àlo dhi na dhi, mì kòtà dhi: <Tà kídrikàdri kàdré dzó kòndhi 'á.> ¹³ Mónnyá dzó nda lé dhi i kàdré àmi ki ka'í dòle dóro dhi, tà kídrikàdri àmikya nda kàdré àyi dri. Di, i kàdré àmi ki ka'í dòle dóro ko dhi, mì kò'o tà kídrikàdri àmikya nda agòle àmi vélé. ¹⁴ Dzó àngùdhi yà, ngalè bhàandre àngùdhi yà dra àmi ki ka'izo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmi ki kúlí yìzo ko yà dhi na dhi, mì kòpfò 'àsà, ìndí mì kòtowá tàpfulíndri àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà tíí dre. ¹⁵ Má adré tà bàti ta àmi dré: Kítú Giká dré dra tàbvò tàzo dhi tú dhi, a ni tà òro mónnyá bhàandre nda lésè dhi i dri, mónnyá Sòdómà i lésè Gòmòrà be dhi kya ki lavú.»

Kizà adrébhá alìle dhi i

(A kònò kpà Mározò 13:9-13; Lúkà 21:12-17)

¹⁶ «Mì yi rè kál! Má adré àmi ki mu ngóro kábiligyà i tìni trú kàlagí i kòfalé. Àsà dhi, lè mì kàdré tògya ró ngóro nĩ i tìni, adrélé kpà tà àko àmi rú ngóro kòbhòlà i tìni. ¹⁷ Mì kàdré àmi ki líkí móndí ki tà sè. Tàko ko, i ni àmi ki 'o topfòle tàbvò tãrà i 'àsè, adrézó àmi ki bhwa àyi ki lìsàmbò dzó i 'àsè. ¹⁸ Àma tà sè dhi, à ni àmi ki tidrí topfòzo àmi íbe gùvèrènerè i kandràsè ìndí opí kàdri i kandràsè, mì kòkìtswáró àma tà mì dré nòle ìndí mì dré yìle dhi ki longó àyi dré, ìndí mónnyá sùrú twá ro dhi i dré. ¹⁹ Di, à kàdré àmi ki dri tàbvò tàle dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle tà mì dré dra tàle àmi rúsè yà, kó ngalè mì ni tà nda ni ta ngini ya dhi dri dhi ko. Giká ni tà mì dré kitswálé tàle dhi ni fe àmi dré gbá lókyá nda sè. ²⁰ Àngyá ko, mì ni adré tà nda ni ta àmi ko. Be ró dhi, àmi ki Atá ni Tírí ni adré tàá àmi tí dhi ni.

21 Móndeí ki àyi ki adrúpi ki lefè todràle kàribhá i drígá. Anzi ki atá ki kpá àyi ki ànzi ki lefè todràle. Anzimvá ki ligí àyi ki tibhá i rú, adrézó àyi ki 'o todràle. 22 Móndeí títí dhi ki togó kònzí bha àmi rú áma tà sè. Dì, dhya adrélépi ína togó tsi, adrézó àyi totó tātā tsàle kùdù na dhi ni adrí. 23 A kàdré àmi ki mì pfo bhàandre àlo dhi na dhi, mì kòlapá lìle àzya ni léna. Má adré tà bàti tà àmi dré: Mì kitswá tādzi tatsilè bhàandre títí Ìserèlè ànzi kya i 'àsè drìdrì Móndeí ni Mvá dré dra agozo dhi kandrà ko.

24 Dhya adrélé tadhálé dhi lavú ína dhya adrélépi àyi tadhá dhi ko. Dhya adrélépi màràbà ro dhi lavú kpá àyi mìrì ko. 25 Adré leá dhi, dhya adrélé tadhálé dhi kàtsá dhya adrélépi àyi tadhá dhi tìni. Adré kpá leá dhi, màràbà kàtsá àyi mìrì tìni. A kàdré dzó líyí zi Bèlèzèbùlè ro be dhi, à ni di véle mónyá akódhi ni dzó lé dhi ki lodhá ngíni?»*

Dhya kitswálépi mì dré ròle dhi

(A kònò kpà Lùkà 12:2-9)

26 «Dì mì kòro móndí àlomvá ko. Tàko ko, à ni tà títí lùzu ró dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpá tà títí zùle zùzù dhi ki 'o apfòle móndí i dré nìle dóro. 27 Dì tà má dré adrélé tàle àmi dré tìnìmvá na dhi i, mì kàdré taa ngádra 'á. Tà adrélé tàle àmi bina kòyàya sè dhi, mì kàdré longóá dzòdrì i lèsè. 28 Mì kòro dhya adrèbhá móndí ki rùbhá ki tupfú todràle gò, i dré kitswázó àyi ki lídrì pfo bwà ko dhi i ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya Giká kitswálépi móndí ki lídrì ki tupfú todràle àyi ki rùbhá ìbe líferò na dhi ni ro kòdhya.

29 A adré zakó tsi kùsikírìnyà rì dhi ki lagí làfa lò'wa mvá àlo dhi sè? Dì tágba dré adrézó kònzìni dhi, àyi nda ki àlo kitswá dhèle kìnì mi, Giká àmi ki Atá dré tà nda ni ni àko ró ko. 30 Kàdré di àmi ki tà sè dhi, akódhi nà ndàndi àmi ki drìbhí i títí nàna. 31 Mì kàdré di ngá ro ko. Àmi ki tà lavú kùsikírìnyà zyandre dhi kya byá!

32 Dhya àngùdhi adrélépi taa móndí i kandrà dhi i ka'í ma dre dhi, má ni kòkpá taa áma Atá bhù na dhi kandrà dhi, má ka'í akódhi nda dre. 33 Dì, dhya àngùdhi adrélépi ína áma ga móndí i kandrà dhi, má ni kòkpá akódhi nda ni ga áma Atá bhù na dhi kandrà.»

Yésu alì tà ru lanzízó dhi ni bha móndí i kòfalé

(A kònò kpà Lùkà 12:51-53; 14:26-27)

34 «Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má alì kitswálé tà kàdrìkàdrì fe byò dri dhi. Má alì kitswálé tà kàdrìkàdrì fe ko. Be ró dhi, má alì mána kitswálé àdzú só móndí i kòfalé. 35 Tàko ko, má alì mváagó ki kòfalé lanzí atá ni be. Má alì mvátókó ki kòfalé lanzí andre ni be, adrézó kpá àdramvá ki kòfalé lanzí àdrá ni be. 36 Dhya ki kàribhá ki adré móndí dhya ki tándi ni dzó na dhi 'i.†

37 Dhya àngùdhi adrélépi àyi atá 'i yà, kó ngalè àyi andre 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko. Dhya adrélépi àyi mváagó 'i yà, kó ngalè àyi mvátókó 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko. 38 Dhya àngùdhi adrélépi àyi fa kipakipa do, adrézó áma lebè dhi ko dhi, kitswá kpá má sè ko. 39 Dhya àngùdhi adrélépi àyi lídrì líkí àyi tándi dré dhi, ni àyi lídrì nda ni 'o avìle. Dì, dhya adrélépi àyi lídrì fe áma tà sè dhi ni àyi lídrì nda ni kisú.»

* **10:25** 10:25 Rú «Bèlèzèbùlè» kònzìdhi, rú fèle Sàtánà, tìrì kònzì ki kàdrì dré dhi 'i. † **10:36** 10:36 A kònò Mìké 7:6.

Làgí à dré dra kisulé dhi
(A kònò kpà Márokò 9:41)

⁴⁰ «Dhya ángùdhi adrélépi àmi ki ka'í dòle dóro dhi, adré áma tàndi ni ka'í kòdhya. Dhya adrélépi áma ka'í dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'í kòdhya. ⁴¹ Dhya ángùdhi adrélépi pròfètà àlo dhi ni ka'í dòle dóro, dré adrélé pròfètà 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle pròfètà ì dré dhi ni kisú. Dhya adrélépi mómí àlo gyàgya dhi ni ka'í dòle dóro, dré adrélé mómí gyàgya 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle mómí gyàgya ì dré dhi ni kisú. ⁴² Di má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndìndi kópò àlo yí kidrí àdhya ni fe áma ànzimvá ki àlo dré mvùle, dré adrélé áma lebèlepi 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí ìna ni kisú bàti.»

11

Yòwàni Bâtisimò fèlepi mù mómí ì Yésu véna
(A kònò kpà Lúkà 7:18-35)

¹ Yésu kòlázì tà nda ì áyi lebèbhá mudrí-drí-rì dhi ì dri akílè dre dhi, dré ngàzo adrélé tatsilé tà tadhàbe ìndì Gíkà ni kúlí longóbe bhàandre bvò Gàliláyà àdhya lé dhi ì 'àsè.

² Di Yòwàni Bâtisimò fèlepi, adrélépi tá bádzò na dhi kòyi tà Kristo dré tá adrélé 'òle dhi ì dre dhi, dré áyi lebèbhá ki mùzo ³ akódhi ni lízì tàzoá dhi: «Mì Mèsíyà adrélépi tá àlìle dhi 'i? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè kòdhya?» ⁴ Yésu logò áyi dré dhi: «Mì gò tà mì dré adrélé yìle, ìndì mì dré adrélé nòle kòni ki títi Yòwàni dré: ⁵ Mì kùdúkùdu ì adrè ngá no, mèrèkpè ì adrè atsi to, mómí kàri dré rùle dhi ì adrè adrélé, mómí bíbhálé be kùdúkùdu ró dhi ì adrè tà yi, mómí dràbhá dre dhi ì adrè angálé dràdrà lèsè, ìndì à adrè Rúbí Tani longó lemerèbhá ì dré. ⁶ Kólénzè dhya ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhi dré!»

⁷ Di Yòwàni ni lebèbhá nda ì dré tá adrèrà'a lile dhi 'á dhi, Yésu dré kidhózò adrélé Yòwàni ni tà ta mómíyá zyandre ì dré, adrézò táá dhi: «Mì lè tá duku na àdho no? Mì lè kòzó lyá dré tá adrélé vùle dhi ni no? ⁸ Mì lè tá àdho no? Mì lè mómí kítá aveave asólépi ì rú dhi ni no? Mì yi rè ká! Mómíyá adrèbhá kítá aveave dhi ki tosó dhi ì àyíkya ópí ki dzò kàdrì ì 'àsè be. ⁹ Mì lè tá di àdho no? Mì lè pròfètà ni no? Ayíya! Má adrè táá àmi dré dhi: Yòwàni nda lavú pròfètà byá. ¹⁰ Tàko ko, akódhi dhya tà kònìdhi ni tisizo tà ni dri Gíkà ni Kúlí na dhi 'i:

«Mì nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lile mí kandràna. Akódhi nda ni láti ledé mí dré mí kandràna.»*

¹¹ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mómíyá títi tòkò dré tìle dhi ì kòfalé dhi, dhya àlo kàdrì Yòwàni Bâtisimò fèlepi nda ni lavúlépi dhi apfò rè tàdzì ko. Di, tágba dré adrézò kònìni dhi, dhya tàko lavulé Opì bhù àdhya na dhi lavú ìna akódhi. ¹² Kidhólé lókyá Yòwàni Bâtisimò fèlepi dré kidhózò Gíkà ni kúlí longó dhi sè atsálé àndrò kònìdhi dhi, à adrè ru pfu Opì bhù àdhya be, ìndì mómí rìnyi ró dhi ì adrè láti nda topázóá. ¹³ Tàko ko, pròfètà títi dhi ì Mósè ni tátítrí kúlí be dhi ì longó tà Opì nda ni tà, atsálé Yòwàni ni lókyá 'á. ¹⁴ Mì kàdré áma kúlí le ka'ìle dhi, Yòwàni nda Elíyà adrélépi tá àlìle dhi 'i. ¹⁵ Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé ìbe tà yìzo dhi kòyi!

* 11:10 11:10 A kònò Máláki 3:1.

16 Má ni kitswá mónnyá ándrò kòni ki tà tadhá àdho ngá rú? Ayi nda ì sù ngóro ànzimvá liríbhá ngá lagíra na, adrélé kúlí loyó àyi kòfalésè dhi i tíni. Í adré loyóá dhi:

17 <Mà tswà lári àmi dré wóyá, mì to àmikya lári nda ko. Mà ngo àwó longó wóyá, mì tongó àmikya ko.>

18 Tàko ko, Yòwàni nda dré alizo dhi, nya tá ngá ko, mvu kpà ngá ko gò, à dré adrézó táá dhi: <Akódhi tirí kònzi íbe í léna.> 19 Di, ma, Móní ni Mvá, má dré alizo dhi, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, à dré adrézó táá dhi: <Dhya kòdhi kòvongbolo liyí 'i, wá litsi liyí 'i, ìndi mèdáyí lagíbhá ki arúpi tàkonzìbhá íbe dhi 'i!> Di, à adré Gíkà ni tògyá no gyágya, tà adrélé 'òle tògyá nda sè dhi i sè.»

*Kizà bhàandre Yésu ni gabhá rè dhi kya
(A kònò kpà Lúka 10:13-15)*

20 Gò Yésu dré ngàzo adrélé lawàle bhàandre í dré tá tà língríga ró bǐ dhi ki 'òzo 'ásà dhi i dri, mónnyá 'ásà dhi ì dré àyi ki togó ladzálé ko dhi sè. 21 Tà dhi: «Kizà àmi ki ngá 'i, àmi Kòràzinàbhá ro ni ì! Kizà kpà àmi ki ngá 'i, àmi Bètèsàydàbhá ro ni ì! Angyá ko, má kò'o tá tà língríga ró má dré 'òle àmi véna dhi i Tírè na ìndi Sidónà na dhi, kònò mónnyá bhàandre nda ì 'ásè dhi ì asó tá kítá liri àyi rú kínó, àyi ki drǐ pǒzo tópfó sè tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó káyá dhi dre. 22 Má adré di táá àmi dré dhi: Kítú Gíkà dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Tírè ì lésè Sidónà be dhi kya ki lavú.»

23 Di àmi Kàpàrànwúmàbhá ro ni ì, mì adré tsǐ kisùá dhi, Gíkà ni àmi ki tà tingá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzí ko! A ni àmi ki tà tirí tsàle byá mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà na. Angyá ko, má kò'o tá tà língríga ró má dré 'òle àmi véna dhi i Sòdómà na dhi, kònò bhàandre nda ni tá adré ngbú rè be atsálé ándrò kònidhi. 24 Má adré di táá àmi dré dhi: Kítú Gíkà dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Sòdómà lésè dhi kya ki lavú.»

*Tà kàdríkàdri kisuma Yésu véna dhi
(A kònò kpà Lúka 10:21-22)*

25 Lókyá nda sè dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Mírǐ bhù kya bvò be ni, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi ki zùle tògyabhá i dré ìndi mónnyá tà nibhá ì dré gò, mí dré tà nda ki tadházó ànzimvá ì dré dhi sè.

26 Ayíya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òle nda tá dóro mí mìlèsè.

27 Áma Atá tayí tà títi dhi i má drígá dre. Dhya àlo Gíkà ni Mváagó nǐlepi bàti dhi yókódhó, ngbà 'í Gíkà Atá ni ì. Dhya àlo Gíkà Atá nǐlepi bàti dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi ni Mváagó nǐ ì, ìndi dhya Mváagó nda dré adrézó áyi Atá ni le tadhálé àyi dré dhi ì nǐ àyi.

28 Àmi títi adrébhá ngá lanzi do adrézó landèle ni ì, mì alì má vélé wà, má kò'oró àmi adrélé lovólé be dhi bvó. 29 Mǐ kótayí àmi má dré adrélé tidrǐle, mì kàdréró áma tà nda nǐle. Tàko ko, áma togó yàya ànzimvá kya tíni, ìndi mì ni tà kàdríkàdri kisú àmi ki togó na. 30 Angyá ko, àmi ki tayíma má dré adrélé tidrǐle dhi dóro, ìndi ngá má dré adrélé fèle àmi dré dòle dhi lanzi ko.»

12

Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i

(A kònò kpà Márokò 2:23-28; Lúka 6:1-5)

¹ Amvolásà, sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavulé amvú ngánò àdhya ì 'àsè. Tàbirì dré akódhi ì lebhéhá ki 'òzo gò, ì dré kidhózó adrélé ngánò lò'wa vu, adrézó tsíá. ² Fàrisáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré tazoá Yésu dré dhi: «Mí nò rè ká! Ámi lebhéhá ì adré àyikya tà àma ki tatrítrí kúlí dré adrélé logalé sàbátù tú dhi ni 'o!»

³ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tà Dàwídí dré tá 'òle ì dré adrerà'a tàbirì ìbe akódhi ì arúpi ìbe dhi 'á dhi ko? ⁴ Akódhi fi tá Giká ì dzó kàdrì na gò, ì dré mápà fèle Giká dré dhi ì adózó nyàle arúpi ì ìbe. Tákò àma ki tatrítrí kúlí adré tá ína mápà nda ì nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà ki tá kitswá nyáá dhi àyi. ⁵ Mì nà rè kpà Mósè ì tatrítrí kúlí na ko tàle dhi, kòwánà ì adré àyikya ázi 'o tèpelò na gba kàdré sàbátù tú gò, adrézó tà bha àyi dri ko dhi? ⁶ Dì má adré tà bàti tà àmi dré: Dhya kàdrì tèpelò nda ì lavulépi dhi ìbe kònwàré! ⁷ Giká ì Kúlí adré táá dhi: «Má adré mónyá adrébhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi ki nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi ki nda kòdhya ko.»* Kònò mì kònì tá kúlí kòdhi ki àndu be dhi, mì kitswá tá tà bha mónyá tà àko àyi rú dhi ì dri ko. ⁸ Tàko ko, Mónde ì Mvá, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

(A kònò kpà Márokò 3:1-6; Lúka 6:6-11)

⁹ Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo file Yúdà ànzi ki lísambò dzó na. ¹⁰ Kònàle dhi, agó àlo drígá ì dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be. Fàrisáyò àruka ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ì asikí àsà dhi ì nda gò, ì dré lizizóá tíá dhi: «Àma ki tatrítrí kúlí ka'í, à kàdré mónde ki tidrí sàbátù tú dhi 'í?» ¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kábiligya àlo dhi ìbe gò, kábiligya nda dré dhèzo bhú na sàbátù tú dhi, dhya nda kitswá tsí aséá gbá kítù nda sè ko? ¹² Dì mónde ki tà lavú kábiligya kya byá! Àsà dhi, àma ki tatrítrí kúlí adré tà dóro 'òma sàbátù tú dhi ì ka'í.»

¹³ Dì Yésu dré tazoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì àmi drígá.» Akódhi dré kidzìzoá gò, drígá ì nda dré adrízó atsálé dóro àzya ì tìni. ¹⁴ Dì Fàrisáyò nda ì dré pfòzo ru yi, kitswázó láti nda Yésu ì pfúzo dràle dhi bvó.

Yésu màràbà Giká dré zìle dhi 'i

¹⁵ Dì Yésu dré tà nda ì yìzo gò, àrà nda ì tayizó lizo. Mónde zyandre lavulé dhi ì dré ngàzo lile akódhi vèsè gò, dré àyi ki dràbhá títi dhi ki tidrízó. ¹⁶ Dré àyi ki logázó, ì kòtadháro mónde ì dré ì àdhi 'i ya dhi ko. ¹⁷ Tà nda kòdhi atsá kònòni, kitswálé tà Giká dré tá longolé pròfètà Èsáyá tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kònidhi àma adhemakandra má dré zìle dhi 'i.

Akódhi dhya má dré adrélé lèle tò, ìndì àma togó dré adrézó kìnìlé tà ì ni sè dhi 'i.

Má ì àma Tírì bha akódhi dri gò, dré àma tà gyàgya longózó sùrú títi dhi ì dré.

¹⁹ Akódhi kitswá lawàle mónde ìbe ko, kitswá kpà trèle ko.

Kitswá àyi kúlí loyó mónde ì dré yìle láti ì bhálèsè ko.

* 12:7 12:7 A kònò Oséyà 6:6.

²⁰ Kitswá kòzó bhèlèbhéle dhi ni ɲo ko.

Kitswá kpà tálà adrélépi 'òle adrálé dhi ni avó adrálé ko, tsàle lókyá dré dra áma tà gyágya 'òzo tà kònzì lavú dhi 'á.

²¹ Di sùrú títi bvò dri dhi ki àyi ki mì bha akódhi véna.»†

Yésu ni tà, tirí kònzì ki kàdrì àdhya be dhi

(A kònò kpà Mároko 3:22-30; Lúka 11:14-23)

²² Amvolàsà dhi, à dré agó àlo tirí kònzì íbe í léna, adrélépi kpà mì kùdúkùdu ró ìndì ábhábhá ro dhi ni adzízó Yésu vélé. Di Yésu dré akódhi nda ni tidrízó gò, akódhi dré kidhózo adrélé kúlí ta, adrézó kpà ngá no.

²³ Mòndyá zyandre títi dhi ki líndrì dré gázo bhwábhwa gò, ì dré adrézó tàà dhi: «Dhya kòdhi tsì Dàwídí ni Mvá, Mèsíyà ro dhi 'i ko?» ²⁴ Di, Fàrísáyò ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré àyikya tàzoá dhi: «Dhya kòdhi adré ngbà 'í tirí kònzì ki dro topfòle mómí ì lèsè, Bèlèzèbulè, tirí kònzì ki kàdrì ni rìnyí sè.»

²⁵ Di, Yésu dré ína tà ì dré tá adrélé kisùle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Òpì ángùdhi mómíyá zàlá dhi ì dré adrézó ru lanzi àyi kòfalésè dhi, òpì nda ni tà ni akí títi. Bhàandre ángùdhi yà, kó ngalè dzó ángùdhi yà mómíyá lána dhi ì dré adrézó ru lanzi àyi kòfalésè dhi, kitswá kpà àyi totó bwà ko. ²⁶ Sàtánà kàdré Sàtánà ni dro dhi, adré ína ru pfu àyi tàndì be. Akódhi ni òpì ni di àyi totó ngíníngíni ró? ²⁷ Má kàdré mána tirí kònzì ki dro Bèlèzèbulè ni rìnyí sè dhi, àmi ki mómíyá ì adré di àyi ki dro àdhi ni rìnyí sè? Di ásà dhi, àyi nda ki tà mì dré adrélé tàle nda ki bvò ta àyi.

²⁸ Di, má kàdré mána tirí kònzì ki dro Gíkà ni Tirí ni rìnyí sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, Gíkà ni Opì atsá àmi kòfalé dre káyà dhi.

²⁹ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo kitswá file agó kòmbá àlo dhi ni dzó na akódhi ni ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bã sè 'íkà ko dhi. Di kàdrò akódhi dre dhi, a ni kitswá ngá títi akódhi ni dzó na nda ki wu.

³⁰ Dhya ángùdhi adrélépi tùmání má be ko dhi adré ína ru pfu má be. Dhya adrélépi mómí ki kimó tùmání má be ko dhi, adré ína àyi ki lapé.

³¹ Di ásà dhi, má adré tàà àmi dré dhi: Gíkà ni kitswá tàkònzì títi mómí ì dré adrélé 'òle dhi ki tri, tùmání làdhá títi ì dré adrélé dhàle í rú dhi íbe. Di, kitswá ína làdhá dhàle Tirí Lólo rú dhi ni tri ko. ³² Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzì ta Mómí ni Mvá rú dhi, Gíkà ni akódhi nda ni tàkònzì tri. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína kúlí kònzì ta Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkònzì tri lókyá kòndhi sè yà, kó ngalè lókyá adrélépi àlè dhi sè yà dhi ko.»

Fa i lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Lúka 6:43-45)

³³ Yésu gò tàà dhi: «Fa kàdré dóro dhi, lò'wa ni ki kókpà adré dóro. Fa kàdré kó kònzì dhi, lò'wa ni ki kókpà adré kònzì. Tàko ko, à adré fa ni lò'wa ni ì sè. ³⁴ Àmi, nì àtrá ki àrèbhá ni ì, àmi kó kònzì dhi, mì ni di kitswá tà àlo dóro dhi ni ta ngíníngíni ró? Ángyá ko, ti adré tà adrélépi gàle togó na dhi ki ta kòdhya. ³⁵ Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títi dré zùle àyi togó na dhi ì lèsè. Di, dhya kònzì adré ína tà kònzì 'o apfòle tà kònzì títi dré zùle àyi togó na dhi ì lèsè. ³⁶ Má adré tàà àmi dré dhi: Kítú dra tàbvò tàzo dhi tú dhi, mómíyá títi dhi ki kúlí tàko àlo àlo títi ì dré tàle

Fa i lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Lúka 6:43-45)

³³ Yésu gò tàà dhi: «Fa kàdré dóro dhi, lò'wa ni ki kókpà adré dóro. Fa kàdré kó kònzì dhi, lò'wa ni ki kókpà adré kònzì. Tàko ko, à adré fa ni lò'wa ni ì sè. ³⁴ Àmi, nì àtrá ki àrèbhá ni ì, àmi kó kònzì dhi, mì ni di kitswá tà àlo dóro dhi ni ta ngíníngíni ró? Ángyá ko, ti adré tà adrélépi gàle togó na dhi ki ta kòdhya. ³⁵ Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títi dré zùle àyi togó na dhi ì lèsè. Di, dhya kònzì adré ína tà kònzì 'o apfòle tà kònzì títi dré zùle àyi togó na dhi ì lèsè. ³⁶ Má adré tàà àmi dré dhi: Kítú dra tàbvò tàzo dhi tú dhi, mómíyá títi dhi ki kúlí tàko àlo àlo títi ì dré tàle

† 12:21 12:21 A kònò Esáyà 42:1-4.

dhi ki tà ta Giká kandrá. ³⁷ Tàko ko, kúli mí dré tàle dhi ki tà sè dhi, a ni àmi tàbvò ta ngalè àmi nòzo gyàgya yà, kó ngalè tà bhàzo mí dri yà dhi.»

Tà tadhálé pròfètà Yónà ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mároko 8:11-12; Lúka 11:29-32)

³⁸ Amvolàsà dhi, Fàrìsáyò àruka i tàtrítrí kúli tadhábhá àruka íbe dhi ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mà adré làá dhi, mí kò'o tà líndrígá ró dhi àma dré nòle.» ³⁹ Dì Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Móndyá ándrò adrébhá kònzi ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà líndrígá ró dhi ni nda nòle. Dì, à kitswá tà àzya líndrígá ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré ngbà 'í pròfètà Yónà àdhyà 'i ko dhi. ⁴⁰ Tàko ko, ngóro Yónà dré tá ayilé kítú na ìndì ngátsi na kosyá ágá léna dhi tíni dhi, Móndí ni Mv́à ni kókpá ayí bvò na kítú na ìndì ngátsi na.

⁴¹ Kítú dra tàbvò tàzo dhi tú dhi, Nínivèbhá ki nga tà bha móndyá ándrò ni i dri. Tàko ko, Nínivèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyi dré dhi ni yízo dhi, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó 'í. Dì mì nò rè ká! Dhya kàdrì Yónà nda ni lavulépi dhi be kònwàré! ⁴² Kòdhi íbe dhi, kítú dra tàbvò tàzo dhi tú dhi, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhi drìle dhi ni nga tà bha móndyá ándrò ni i dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú làvo lésè alìle ópí Sòlómónò ni tògyakúli yi 'í. Dì mì nò rè ká! Dhya kàdrì Sòlómónò nda ni lavulépi dhi be kònwàré!»

Tírí kònzi ni gòma file móndí léna dhi

(A kònò kpà Lúka 11:24-26)

⁴³ Yésu gò tàá dhi: «Tírí kònzi àlo dhi kòpfò dhya àlo lésè dhi, adré anyalé àrà fà ro dhi i 'ásè, àrà í dré kitswázó lovolé lána dhi ni ndabe. Dì, kòkitswá kisúá bwà ko dhi, ⁴⁴ adré tàá dhi: «Má ni go file áma dzó má dré apfòzo lásà dhi na.» Kògò tsàle dre dhi, adré kisúá dhi, dzó nda ngbo: A awá 'alé ni, ngá lána dhi ki tobhàzo kpákpa dre. ⁴⁵ Dì adré lìle tírí kònzi àyi lavúbhá nzi-drì-rì dhi ki nda lìzo àyi íbe gò, ì dré adrézó tifilé adréle dhya nda léna. Dì dhya nda ni tà kùdù ro dhi velé kònzi wáláká ni ni lavú. Dì tà nda ni adré kókpá kònìni móndyá ándrò adrébhá kònzi ni i dré.»

Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi

(A kònò kpà Mároko 3:31-35; Lúka 8:19-21)

⁴⁶ Yésu dré tá adrérà'a tà ta móndyá zyandre i dré dhi 'á dhi, akódhi ni andre i adrúpi ni íbe dhi ì dré atsázó adréle àyi ki totó kivi na. I adré tá tà le tàle akódhi be. ⁴⁷ Dhya àlo dré tàzoá Yésu dré dhi: «Ámi andre i ámi adrúpi íbe dhi ì adré àyi ki totó kivi na. I adré tà le tàle mí be.»

⁴⁸ Yésu logó dhya nda dré dhi: «Áma andre àdhi 'i? Ama adrúpi i àdhibhá 'i?» ⁴⁹ Dré drígá bhèzo àyi lebhébhá i véna, tàzoá dhi: «Mì nò rè áma andre i áma adrúpi íbe kòni i ká! ⁵⁰ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà áma Atá bhù na dhi dré adréle lèlè à kò'o dhi ki 'o dhi ína áma adrúpi 'i, áma amvúpi 'i, ìndì áma andre 'i.»

13

Pídihígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mároko 4:1-9; Lúka 8:4-8)

1 Kítú nda sè dhi, Yésu dré apfòzo dzó lésè lile lirilé tãpãriandre mïle. 2 Mòndí zyandre lavulé dhi ì dré ru kimólé akódhi làgàsè kúrú dhi sè dhi, dré mbàzo lirilé bwátù na kitswálé tà tadhá, mòndyá zyandre títi nda ì dré adrérà'a àyi ki totó yí mïle dhi 'á. 3 Di dré kidhózó tà bí dhi ki tadhá àyi dré pídhígó sè, adrézó tàá dhi:

«Mì yi rè ká! Kítú àlo dhi, agó àlo dhi pfò tá lile kórì ri àyi amvú na. 4 Dré tá adrérà'a kórì ri dhi 'á dhi, kórì àruka ì ledhé tá láti mïle gò, àrì ì dré adàzo tetéá títi. 5 Kórì àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kìnì ìbe tsà dhi dri. Ì dré apfòzo mbèlè, kìnì dré nzìle ko dhi sè. 6 Di, kítú kòka dre dhi, dré àyi ki zàzo 'yòle, àyi ki kídri dré file kìnì na dóro ko dhi sè. 7 Kórì àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo àyi ki amó. 8 Di, kórì àruka ì ledhé tá àyikya kìnì dóro dri gò, ì dré lò'wa 'àzo dóro. Alo ni 'a lò'wa nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-drì-mudrì.» 9 Yésu gò tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé ìbe tà yìzo dhi kòyi!»

*Yésu ngi tà í dré adrézó tà ta mómí ì dré pídhígó sè dhi ni àndu
(A kònò kpà Mároko 4:10-12; Lúka 8:9-10)*

10 Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni lízi tázóá dhi: «Mí adré tà ta mómí ì dré pídhígó sè àdho tà sè?» 11 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Giká fè àmi dré tògyá Opì bhù àdhyà ni tà lùzu ró dhi ki nìzo. Di, fè ìna tògyá nda àyi dré ko. 12 Tàko ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bí dhi dré dhi, à ni tà dré nìle nda ki drì timbà gò, akódhi dré adrézó vélé tà nìni ìbe bí lavulé. Di, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à ni ndìndì tà tsà dré nìle dhi ni tingá. 13 Tà nda sè dhi, má adré tà ta àyi dré pídhígó sè. Tàko ko, tágba ì dré adrézó ngá no dhi, ì adré ngá nda ki no dóro ko. Tágba ì dré adrézó tà yi dhi, ì adré tà nda ki yi dóro ko, adrézó kpà tà nda ki àndu ni ko. 14 Di tà Giká dré tà longólé pròfétà Esáyà tí dhi ì 'o ru àyi léna kònini. Akódhi longó tá dhi:

<Mì ni adré tà yi 'í,
dì, mì kitswá tà mì dré adrélé yìle nda ki àndu ni tàdzí ko.
Mì ni adré ngá no 'í,
dì, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda ki atógya tàdzí ko.

15 Tàko ko, mómíyá kòdhi ki togó andírì dre. Ì tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki mì dròzo dròdrò. Ì kò'o tá kònini ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki mǐ sè, adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki togó na, ì dré àyi ki togó adzázó má vélé gò, má dré àyi ki tidrízó.*

16 Di, kólénzé ìna àmi dré, àmi ki mì dré adrélé ngá no, ìndì àmi ki bíbhálé dré adrélé tà yi dhi sè! 17 Má adré tà bàti ta àmi dré: Pròfétà bí dhi ì mómí gyágya bí dhi ìbe dhi ì tá lovó ìbe tò kitswázó tà mì dré adrélé nòle dhi ki no gò, ì dré àyikya nòzoá ko. Ayi tá kpà lovó ìbe tò kitswázó tà mì dré adrélé yìle dhi ki yi gò, ì dré àyikya yìzoá ko.»

*Yésu ngi pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu
(A kònò kpà Mároko 4:13-20; Lúka 8:11-15)*

* 13:15 13:15 A kònò Esáyà 6:9-10.

18 «Di mì yi rè pídihígo agó kórì rìlepi dhi àdhya nda adrè lèá tàle ngíni ya dhi ká. 19 Mónde àruka ì adrè Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle láti m̀ile nda ì t́ini. Ì kòyi Giká ni Opì ni tà dre dhi, ì adrè àndu ni ni ni ko gò, Dhya kònze dré adrézó atsálé kórì rìle nda ni tingí àyi ki togó lésè. 20 Mónde àruka ì adrè Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle bvò kírà ro dhi dri nda ì t́ini. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adrè ndiri ka'íá arí sè. 21 Di, ì dré adrélé kúlí nda ni tayí adrélé t́ile àyi ki togó na ko dhi sè dhi, ì adrè ngbà 'í tròle rúá lókyá tsà sè. Di kàdré tà ì dré adrézó kizà nya ásà dhi 'i yà, ngalè tà adrézó àyi ki m̀i pfo kúlí nda ni tà sè dhi 'i yà dhi, ì adrè àyi ki tà ka'ika'í nda ni tayí mbèlè. 22 Mónde àruka ì adrè Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle kùtsí kòfalé nda ì t́ini. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, tà bvò kòndi àdhya adrèbhá àyi ki togó 'o lanzile dhi ì, ìndì ngá lovó adrélépi àyi ki lití dhi ìbe dhi ì adrè kúlí nda ni amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko. 23 Di, mónde àruka ì adrè àyikya Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle kíni dóro dri nda ì t́ini. Àyi nda ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adrè àndu ni ni ni gò, ì dré adrézó lò'wa 'a dóro. Alo ni adrè lò'wa 'a nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-dri-mudri.»

Pídihígo m̀bi ngánò kòfalé dhi ni tà dri dhi

24 Yésu dré gòzo pídihígo àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Opì bhù àdhya sù ngóro dhya àlo kórì dóro rìlepi àyi amvú na dhi t́ini. 25 Di, mónde títí dhi ì dré tá adrérà'a ayi ko ngátsi sè dhi 'á dhi, akódhi ni kàribhá dré ína atsázó m̀bi kórì rì ngánò kòfalé gò lizo. 26 Di ngánò nda kòmba adrélé lò'wa 'a dre dhi, m̀bi nda dré kpà apfòzo. 27 Gò amvú líyí nda ni m̀aràbà ì dré alizo akódhi vélé t́áá drá dhi: «M̀irí, mí rì tsí kórì dóro ámi amvú na kòdhya ko? M̀bi angá di ína ángolésè?» 28 Akódhi logó àyi dré dhi: «Kàribhá 'o tà kòdhi nà.» Di m̀aràbà nda ì gò akódhi ni lizi: «Mí lè mà kòli m̀bi nda ni akú?» 29 Akódhi logó àyi dré dhi: «Kóko! M̀i kòli m̀bi nda ni akú dhi, m̀i ni dra akúá t́umáni ngánò ìbe. 30 M̀i tayí àyi rítí dhi ì adrélé mbàle t́umáni tsàle lókyá dra lànyá lokózó dhi 'á. Di lókyá nda sè dhi, má ni t́áá dhya dra lànyá lokóbhá dhi ì dré dhi: M̀i akú rè zyà m̀bi todròle kitswálé zàle 'íká, gò m̀i kòkokóro ngánò tobhàle áma kòbhó na ndò.»

Pídihígo mùtádi lò'wa ni tà dri dhi

(A kònò kpà M̀arokò 4:30-32; Lúkà 13:18-19)

31 Yésu dré gòzo pídihígo àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Opì bhù àdhya sù ngóro mùtádi lò'wa dhya àlo dré dòle rìle àyi amvú na dhi t́ini. 32 Lò'wa nda konyókonyó mvá lavulé lò'wa àruka títí dhi ì rúsè. Di, kàpfò dre dhi, dré ína mbàzo atsálé kàdrì ngá àruka títí kidhilé amvú 'á dhi ki lavú. Atsá fa t́ini gò, àrì ì dré adrézó alile bhà si kólá ni ì drina.»

Pídihígo tàkú ni tà dri dhi

(A kònò kpà Lúkà 13:20-21)

33 Yésu dré gòzo pídihígo àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Opì bhù àdhya sù ngóro tàkú mvá tsà tòkò àlo dré adólé amulé fòndro kàdrì dhi be gò, tàkú nda dré fòndro nda ni 'òzo avólé títí dhi t́ini.»

34 Di Yésu tà tá tà nda kòdhi ì títí mónde yzandre ì dré pídihígo sè. Tà tà àlo àyi dré pídihígo àko dhi ko, 35 kitswálé tà longólé pròfétá tí kòndhi kò'oró ru be dhi bvó:

«Má ni tà adó tàle àyi dré pídihígò sè.
Má ni tà zùle kínò kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi ki longó.»†

Yésu ngi pídihígò mbì ni tà dri dhi ni àndu

³⁶ Amvolàsà dhi, Yésu dré mónnyá zyandre nda ki tayízó gò, nzìzo bhàna. Akódhi ni lebhàhà ì dré àyi ki kisízó ànyì akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí ngi àma dré pídihígò mbì amvú na dhi àdhya ni àndu wà.»

³⁷ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya kòrì dóro rìlepi nda, Mòndí ni Mvá 'i. ³⁸ Amvú nda bvò 'i. Kòrì dóro nda, Giká ni ànzì akódhi ni Opì na dhi 'i. Mbì nda, Dhya kònzì ni ànzì 'i. ³⁹ Kàribhá mbì kòrì rìlepi nda, Dzàborò 'i. Lókyà lànyá lokózó nda, lókyá kùdù 'i. Dhya adrèbhà lànyá lokó nda i, ángeló 'i.

⁴⁰ Di ngóro à dré adrélé mbì nda ni akú kitswálé zàle àtsì na dhi tìni dhi, a ni kókpà adrè kònini lókyá kùdù sè. ⁴¹ Mòndí ni Mvá ni àyi ángeló ki amù, tà títi adrèbhà móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ki akú tùmání mónnyá títi adrèbhà tà kònzì 'o dhi ìbe, àyi ki tingázó pfole Giká ni Opì 'àsè. ⁴² Di ángeló nda ì dré àyi ki bhèzo àtsì adrélépi adrélé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adrè tongolé, adrézó kpà síkálándrà tsi. ⁴³ Di, mónnyá gyàgya dhi ki adrè àyikya lagulé kítú tìni àyi ki Atá ni Opì na. Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé ìbe tà yìzo dhi kòyi!»

Pídihígò ngá làgí kyàkyà zùle dhi ni tà dri dhi

⁴⁴ «Opì bhù àdhya sù ngóro ngá làgí kyàkyà zùle amvú àlo na dhi tìni. Agó àlo dhi kisú tá ngá làgí kyàkyà nda gò, gòzo zùá tódhyá. Di togó kàni dré dhi, dré lizo àyi ngá títi dhi ki lagí gò, amvú nda ni gizo í dré.»

Pídihígò màyikà làgí kyàkyà dhi ni tà dri dhi

⁴⁵ «Opì bhù àdhya sù kpà ngóro agó àlo adrélépi tá màyikà aveave dhi ki nda dhi tìni. ⁴⁶ Akódhi kòkisú màyikà àlo làgí kyàkyà dhi dre dhi, dré lizo àyi ngá títi dhi ki lagí gò, gèzoá.»

Pídihígò kimbá ni tà dri dhi

⁴⁷ «Opì bhù àdhya sù ngóro kimbá à dré bhèle yìandre na gò, dré kosyá ki kára títi dhi ki turúzó dhi tìni. ⁴⁸ Kimbá nda kòga kosyá sè bí dre dhi, kosyá bhebhà ì dré asézóá apfole yì mìle. Di ì dré lirisó kosyá dóro dhi ki kipè tobhàle kánzì ì 'àsè gò, kosyá kònzì dhi ki bhèzo. ⁴⁹ Tà nda ni kókpà adrè kònini lókyá kùdù sè. Ángeló ki alì mónnyá kònzì ki kòfalé lanzi mónnyá gyàgya ìbe gò, ⁵⁰ ì dré mónnyá kònzì nda ki bhèzo àtsì adrélépi adrélé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adrè tongolé, adrézó kpà síkálándrà tsi.»

Ngá làgí be kàdrì tídhí ro indì àku ró dhi ì

⁵¹ Di Yésu lizì àyi tàzoá dhi: «Mì yi tà kòdhi ì títi, àndu ni ki nìzo vélé?» Ì logó drá dhi: «Àyíya!» ⁵² Akódhi gò tàá àyi dré dhi: «Di dhya ángùdhi adrélépi tàtrítrí kùlì tadhá gò Opì bhù àdhya ni tà tadházó drá dhi, dhya nda ngóro bhà líyì adrélépi ngá làgí be kàdrì dhi ìbe gò, dré adrézó ngá tídhí dhi ki adó lásà ngá àku dhi ìbe dhi tìni.»

*Nàzàrètàbhà ì ka'ì Yésu ko
(A kònò kpà Mároko 6:1-6; Lúkà 4:16-30)*

† 13:35 13:35 A kònò Longó ì 78:2.

⁵³ Yésu kòpì pídihígó nda i akilé dre dhi, dré àrà nda ni tayízó gò, ⁵⁴ lizo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.† Di dré kidhózó adréle tá tadhá Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na. Gò mónnyá nda i dré adrézó akódhi ni yi sibhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ina tógýá kòdhi túmánì rìnyí adrézó tà líntríga ró dhi ki 'o dhi be dhi ángwà?» ⁵⁵ Akódhi kòndi tsi dhya adrélépi fa ledé dhi ni mvá 'i ko? Andre ni ni rú tsi Màriyá ko? Adrúpi ni i tsi, Yákóbhò, Yòséfà, Simónà tsàle Yúdà ko? ⁵⁶ Amvúpi ni i títi àma kòfalé ko? Akódhi kisú di tà kòdhi i títi dhi ángwà?» ⁵⁷ Di tà nda sè dhi, i kitswá tá Yésu ni ka'í bwà ko. Di Yésu dré tázóá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í pròfétà ni lindri bha ko dhi akódhi ni tàndi bha ìndi akódhi ni tàndi ni dzó 'á.» ⁵⁸ Di akódhi 'o tá tà líntríga ró bì dhi i kònale ko, i dré akódhi ni ka'ile ko dhi sè.

14

Yòwàni Bâtisimò felepi ni dràma

(A kònò kpà Mároko 6:14-29; Lúka 9:7-9)

¹ Lókyá nda sè dhi, Eródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàliláyá àdhya drìle dhi dré Yésu ni rúbí yizo. ² Dré tázóá àyi màràbà i dré dhi: «Dhya kòdhi Yòwàni Bâtisimò felepi 'i! Angá ina dràdrà lésè nì. Asà dhi, akódhi rìnyí ìbe adrézó tà líntríga ró dhi ki 'o.»

³ Tàko ko, Eródè nda 'o tá Yòwàni rùle adròle, bhèle bǎdzó na dhi nì. 'O tá kònini àyi adrúpi Filípò ni tòkò, Eròdiyá ni tà sè. ⁴ Angyá ko, Yòwàni adré tá taa Eródè dré dhi: «Kitswá mí dré adrézó ámi adrúpi ni tòkò ìbe dhi ko.» ⁵ Asà dhi, Eródè adré tá Yòwàni ni le pfùle dràle. Di, adré tá ina mónní zyandre dhi ki ro, i dré adréle Yòwàni ni no pròfétà ro dhi sè.

⁶ Di, kítú Eródè ni tizo asà dhi sè dhi, Eròdiyá ni zapi dré apfòzo ngá to Eródè i kandrá mónnyá dré azilé gwányá lé dhi ìbe gò, tà nda dré Eródè ni togó 'òzo kinálé tò. ⁷ Di akódhi dré mònndrà sizo tázóá dhi, i ni ngá ángùdhi mvátòkò nda dré lèle zile í tí dhi ni fe drá. ⁸ Di andre ni kòtà akódhi ni dri dre dhi, akódhi dré tázóá Eródè dré dhi: «Mí kǎfè má dré Yòwàni Bâtisimò felepi ni dri kònwa sǎni na.» ⁹ Gò ópí nda ni togó dré kizá nyázo tà nda sè. Di, mònndrà dré tá sìle mónnyá azilé nda i kandrá dhi i sè dhi, dré ina tòlí fèzo tà zile nda ni 'òzo gò, ¹⁰ mónní mùzo lile Yòwàni ni dri lí bǎdzó na. ¹¹ Gò akódhi ni dri nda ni adózo sǎni na alizo fèá mvátòkò nda dré. Di akódhi nda dré fèzoá àyi andre dré. ¹² Bvóá dhi, Yòwàni ni lebhéhá i dré tsàzo akódhi ni àbvò do sìle. Gò i dré lizo tà nda ni longó Yésu dré.

Yésu fè ngá nyàle mónní ngùlù-nzi dhi i dré

(A kònò kpà Mároko 6:30-44; Lúka 9:10-17; Yòwàni 6:1-14)

¹³ Yésu kòyi rúbí nda dre dhi, dré mbàzo bwátù na kitswálé lile kalóma àrà mónní àko dhi na dhi bvó. Di, mónní zyandre dhi i kòyi tà nda dre dhi, i dré ngàzo bhàandre bì dhi i lésè lile akódhi vésè pá sè, tǎpáriandre mǐlèsè. ¹⁴ Di Yésu kási bwátù lésè dre dhi, dré mónnyá zyandre lavulé nda ki nòzo, kizá dòzo àyi togó na àyi ki tà sè gò, dré àyi ki dràbhá ki tidrízó.

¹⁵ Ìndrò kǎndri dre dhi, akódhi ni lebhéhá i dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, táá drá dhi: «Kòndi àrà bhà àko dhi 'i, ìndi lókyá lavú dre. Mí kǎfè di látí mónnyá zyandre kòni i dré lizo mányàngá gi nyàle bhà àma làgásè

† 13:54 13:54 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kòndi tá Nàzàrétà 'i. A kònò kpà Lúka 4:16; Mároko 6:1.

dhi i 'ásè wà.» ¹⁶ Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Kitswá ì dré lizo dhi ko. Ami ki tàndi, mì kòfè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.» ¹⁷ Di, ì logó drá dhi: «Àma ngbà 'í kònwa dhi mápà íbe nzi, ìndi kosyá íbe rí.» ¹⁸ Yésu gò táá dhi: «Mì alì ngá nda íbe má vélé.» ¹⁹ Gò dré tàzoá mómnyá zyangre nda ì dré dhi, ì kòlírí mbì dri. Di kàdó mápà nzi nda ì kosyá rí nda íbe dre dhi, dré mǐ tingázó kurú na bhù na, tà tani zìzo Giká tí ngá nda ì dri. Dré mápà nda ki tonjòzo lanzílé àyi lebebhá ì dré gò, ì dré lanzízóá mómnyá zyangre ì dré. ²⁰ Di àyi títi nda ì dré nyázoá pìzo. Gò akódhi ni lebebhá ì dré àmbi ni ki lokózó gàle kánzi mudrí-drí-rí dhi ì sè bíbi. ²¹ Ago ngá nda ki nyabhá dhi ì tá ànyìanyì ngulù-nzi. (A nà tá tòkó ì ànzimvá íbe ko.)

Yésu to atsi tǎpǎriandre drìsè

(A kònò kpà Mároko 6:45-52; Yòwání 6:15-21)

²² Gbǎ lókyá nda sè dhi, Yésu dré àyi lebebhá ki 'òzo lile mbàle bwátù na, ì kòzyaró drǐdrǐ í kandrána tǎpǎriandre ni ta'á na. Tàko ko, lè tá rè zyà láti fèle mómnyá zyangre nda ì dré lizo 'íká. ²³ Kòfè láti àyi dré dre dhi, dré mbàzo kalóma kóngó àlo drina kitswálé tà ta Giká be. Gò ngá dré anízó akódhi ni ki kònale kalóma.

²⁴ Di, bwátù nda lì tá ina vwàle kǐni rúsè vwàvwà ro. Lyǎandre adré tá wìle sínà dri rúa gò, yǐ adrelépi longalé dhi dré adrézó ru tswa rúa. ²⁵ Di ngátsi kítógá àmvolésè dhi, Yésu dré ngázo adrelé atsi to tǎpǎriandre drìsè, adrézó lile àyi lebebhá nda ì véna. ²⁶ Ì kònò akódhi adrerà'a atsi to tǎpǎriandre drìsè dre dhi, tirí dré gázo àyi léna bí gò, ì dré tàzoá dhi: «Kódhi mómndí línndí 'i!» Gò ì dré ngázo adrelé tetrélé tirí dré. ²⁷ Di, gbǎ kòdhwa, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tsi togó! Ma 'i. Mì ro ngá ko.» ²⁸ Pétéró logó drá dhi: «Mírì, kàdré mì 'i bàti dhi, mí tà má dré má kòlìro mì véna yǐ drìsè wà.» ²⁹ Yésu gò táá drá dhi: «Mí alì!»

Di Pétéró dré pfòzo bwátù 'ásè gò, kidhólé atsi to yǐ drìsè, adrézó lile Yésu véna. ³⁰ Di, kònò lyǎandre nda dre dhi, tirí dré akódhi ni 'òzo gò, dré kidhózó adrelé tandrùle. Di dré loyózóá dhi: «Mírì, mí tidrí ma wà!» ³¹ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré àyi drígá kidzìzo akódhi ni ru gò, tàzoá drá dhi: «Mì tà ka'ika'í íbe tsà ni, mí kayí tà mí léna àdho tà sè?» ³² Ì kòmbà file bwátù na dre dhi, lyǎandre nda dré rizo adrelé kírì. ³³ Di Yésu ni lebebhá bwátù na nda ì dré ledhézo àyi ki kórókó títi akódhi kandrá, tàzoá dhi: «Mì Giká ni Mvágó 'i bàti!»

Yésu tidrí dràbhá ì Gènèsàrètè na

(A kònò kpà Mároko 6:53-56)

³⁴ Ì kòzya tǎpǎriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrètè àdhya na. ³⁵ Mómnyá kònale dhi ì kònò Yésu nìle kyá dre dhi, ì dré ngázo akódhi ni rúbí 'o ayílé bvò wáyi nda 'ásè. Di mómndí ì dré àyi ki dràbhá títi dhi ki adzízó akódhi vélé gò, ³⁶ akódhi ni ti lizízo, kòtayíro dràbhá nda ì adrelé ngbà 'í àyi kítá ti tabè kòdhya. Di àyi títi akódhi ni kítá nda ni tabèbhá dhi ì dré adrízó.

15

Giká ni kúlí bhèma adrézó mómndí ki labhi lebé dhi
(A kònò kpà Mároko 7:1-13)

1 Amvolásà dhi, Fàrìsáyò àruka i tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì dré angázó Yèrúsalmà lésè alìle Yésu vélé gò, lizíá tíá dhi: 2 «Ámi lebèbhá ì adré àma ki tábhí ki labhi ño àdho tà sè? Angyá ko, ì adré àyikya ngá nya drígá dzi àko ró.»

3 Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Ámi ró dhi, mì adré àmikya Gíká ni tòlì ño, kitswázó àmi ki labhi líkí àdho tà sè? 4 Tàko ko, Gíká tà tá dhi: <Lè mí kàdré àmi atá ni lindrì bha àmi andre be.>* Tà kpà dhi: <Dhya ángùdhi adrélépi tà kònzì ta áyi atá rú yà, kó ngalè áyi andre rú yà dhi, lè à kò'o akódhì nda dràle dràdrà.>† 5 Di, mì adré àmikya tàá dhi, dhya àlo kòtà áyi atá dré yà, kó ngalè áyi andre dré yà dhi, <Ngá má dré tà kitswálé fèle àmi ledé dhi, ngá má dré dra fèle Gíká dré dhi 'i' dhi, 6 adré di lèá vélé dhya nda kòbhà áyi atá ni lindrì áyi andre be ngá nda sè dhi ko. Di ásà dhi, mì adré àmikya Gíká ni kúlí bhe gàrà dri, adrézó àmi ki tàndi ki labhi lebè. 7 Ámi túrúpúbhá 'i! Pròfètà Esáyà dré tà adrèrà'a Gíká ni kúlí longó àmi ki tà sè dhi 'á dhi, longó tá tà nda kyá tàzoá dhi:

8 <Móndyá kòdhi ì adré àma lindrì bha ngbà 'í ti sè.

Di, àyi kí togó vwà ína má dré wvávwa.

9 † àdré lísàmbò 'o má dré wóyá.

Tàko ko, ì adré tòlì angábhá móndí ì vélésè dhi ki tadhá ngóró tòlì nda ì angá tá má vélésè na tíni.>‡

*Tà adrébhá móndí ki 'o atsálé ndí ró Gíká mìlèsè dhi i
(A kònò kpà Mároko 7:14-23)*

10 Gò Yésu dré móndyá zyandre kònàle dhi ki azízó, tàzoá àyi dré dhi: «Mì yi vo rè tà kòndhi, àndu ni ni nìzo ká! 11 Ngá adrélépi file móndí ni síbhálé 'àsè dhi adré akódhì ni 'o atsálé ndí ró dhi nì ko. Be ró dhi, tà adrélépi apfòle móndí sílèsè dhi adré ína akódhì ni 'o atsálé ndí ró dhi nì.»

12 Gò Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhì làga, tàá drá dhi: «Mí nì, tà mí dré tàle kòdhi dhe Fàrìsáyò ì léna kònzì dhi be?» 13 Akódhì logó àyi dré dhi: «Fa ángùdhi àma Atá bhù na dhi dré kidhilé nì ko dhi, à nì tingiá. 14 Mì tayí àyi nda i. Àyi mì kùdúkùdu ki drì kòbhá mì kùdúkùdu ró dhi 'i. Di mì kùdúkùdu àlo dhi kàdré mì kùdúkùdu àzya se drìle dhi, àyi rìti nda ki ledhé bhú na.»

15 Gò Pèteró dré tàzoá drá dhi: «Mí ngi kúlí alaala mí dré tàle nda ni àndu àma dré wà.» 16 Di Yésu logó dhi: «Ámi, àmi dhu rè tà nìni àko? 17 Mì nì ko tàle dhi, ngá ángùdhi adrélépi file móndí ni síbhálé 'àsè dhi adré file akódhì ni 'a na gò, adrélé apfòle akódhì ni rúbhá lésè dhi? 18 Di, tà ángùdhi adrélépi apfòle móndí sílèsè dhi adré ína angalé akódhì ni togó lésè. Tà nda ína tà adrélépi móndí 'o atsálé ndí ró dhi 'i. 19 Tàko ko, tà adrébhá apfòle móndí ki togó lésè dhi i, tà kòni 'i: tà kònzì kisùle dhi i, móndí ki tufuma ni tà, múná tà, ndòtò tà, kugù tà, tà tàma móndí ì rú kìnzò sè dhi nì tà, ìndí móndí ki rú tàma kònzì dhi nì tà. 20 Tà nda kòdhi ì adré móndí ki 'o atsálé ndí ró dhi nì. Di, ngá nyàma drígá dzi àko ró dhi adré ína móndí ki 'o atsálé ndí ró ko.»

*Tòkó àlo sùrú twá ro dhi ka'í Yésu bàti
(A kònò kpà Mároko 7:24-30)*

* 15:4 15:4 A kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16. † 15:4 15:4 A kònò Pfòma 21:17; Lèvitiké 20:9. ‡ 15:9 15:9 A kònò Esáyà 29:13.

21 Amvolàsà dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo tsàle bvò Tírè i làga Sídónà be dhi na. 22 Di Kànàna tòkó àlo bvò nda lésè dhi dré alizo akódhi vélé gò, kidhólé adrélé loyóá dhi: «Mírì, Dàwídì ni Mv́, mí bhà áma kizà wà! Áma zapi tìrì kònzi íbe í léna. Adré kizà nya lavúlé.» 23 Di, Yésu logó ína kúlí drá ko. Gò akódhi ni lebháà ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí dro akódhi nzìle. Tàko ko, akódhi adrè tetrelé àma àmvolèsè tò.» 24 Yésu logó dhi: «Giká amù ma ngbà 'í Ìsèrèlè ànzi avìbhà kábilígyà ì tìni dhi ì vélé.»

25 Di, tòkó nda dré ína adhézó àyi kórókó tìtì akódhi kandrá, tàzoá drá dhi: «Mírì, mí ledé ma wà!» 26 Yésu gò logóá dhi: «Kitswá ànzimv́a ki mápà dòzo bhèle kòkí ì dré dhi ko.» 27 Di, tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, kònini bàti. Di, ndìndì kòkí ì adrè àyikya mápà kórònyá adrèbhá ledhélé àyi ki líyí ni mísá zàle dhi ki nya kòdhya.» 28 Yésu logó drá dhi: «Á! Tòkó, mí tà ka'íka'í íbe kàdrì! Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé lèlè dhi tìni.» Di tòkó nda ni zapi dré adrízó gbà lókyá nda sè.

Yésu tídrí dràbhá bí dhi ì

29 Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo tsàle tápáriandre Gàliláyà àdhya làgana. Di dré mbàzo kòngó àlo drìna gò lírlé. 30 Gò móndí zyandre lavúlé dhi ì dré alizo túmání mèrèkpe íbe, m̃ kùdúkùdu íbe, móndí rúbhá be àbvò ro dhi íbe, ábhábhá íbe, ìndì dràbhá àruka bí dhi íbe, àyi ká tobhá Yésu kandrá. Gò akódhi dré àyi ki tídrízó títì. 31 Di móndí zyandre nda ki líndrì dré gàzo bhwábhwa. Tàko ko, ì nò tá ábhábhá nda ì adrèrà'a kúlí ta, móndí rúbhá be àbvò ro nda ì adrèrà'a adrìlé, mèrèkpe nda ì adrèrà'a atsí to, ìndì m̃ kùdúkùdu nda ì adrèrà'a ngá no. Gò ì dré Giká Ìsèrèlè ànzi kya ni rú bhàzo kùle.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-su dhi ì dré (A kònò kpà Mároko 8:1-10)

32 Amvolàsà dhi, Yésu dré àyi lebháà ki azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Má adrè kizà do áma togó na móndí zyandre kòni ki tà sè. Tàko ko, àma túmání àyi íbe kítú na, ìndì ngá ì dré kitswá lé nyàle dhi vélé yókódhó. Di má lè àyi ki logólé nzìle tàbìrì be ko, ì kòlandèro ledhézó láti bhálé ko dhi sè.» 33 Di akódhi ni lebháà ì logó drá dhi: «Àrà bhà àko kòndhi 'á dhi, mà ni kitswá mápà kisú fèle móndí zyandre kòni ì dré nyàle pìzo ásá dhi ángwà?» 34 Yésu lízì àyi tí dhi: «Àmi mápà íbe ángopí?» Ì logó dhi: «Nzi-drì-rì, ìndì kosyá àruka tsàtsà dhi íbe.»

35 Gò Yésu dré tàzoá móndí zyandre nda ì dré dhi, ì kòlìrì bvò dri. 36 Dré mápà nzi-drì-rì nda ki adózó kosyá nda íbe, àwoyá fèzo Giká dré gò, tojòzoá lanzilè àyi lebháà ì dré gò, ì dré lanzizóá móndí zyandre nda ì dré. 37 Di móndí títì nda ì dré nyàzoá pìzo. Gò akódhi ni lebháà ì dré àmbí ni ki lokózó gále kánzi nzi-drì-rì dhi ì sè bíbi. 38 Ago ngá nyabhá nda ì tá ngùlù-su. (A nà tá tòkó ì ànzimv́a íbe ko.)

39 Gò Yésu dré láti fèzo móndí zyandre nda ì dré nzìzo. Dré mbàzo bwátú na gò, zyàle tsàle bvò Mágadánà àdhya na.

16

Fàrisáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì lizí Yésu tà àlo lín-dríga ró dhi ni 'o
(A kònò kpà Mároko 8:11-13; Lúka 12:54-56)

¹ Amvolásà dhi, Fàrisáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì dré àyi ki kisizó ànyi Yésu làga, kitswálé akódhi ni tabhi. Di ì dré akódhi ni ti lizizó, kò'oró tà àlo lín-dríga ró angálépi Giká vélésè dhi. ² Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Índró sè, bhù mibhalé kàdré wà dhi, mì adré tàá dhi: <Kídru, kozya kitswá dhile ko.> ³ Drùbhì sè, bhù mibhalé kàdré ngbàràngbàrà ro dhi, mì adré tàá dhi: <Andró, kozya ni dhi.> Mì nì kó bhù mibhalé ni làsù lanzílé dhi be dhi, mì kitswá di àmikya tà adrébhá lókyá twátwa dhi ki tadhá dhi ki ni lanzílé bwà ko àdho tà sè? ⁴ Móndyá ándró adrébhá kònzi ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà lín-dríga ró dhi ni nda nòle. Di, à kitswá tà àzya lín-dríga ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'i ko dhi.» Gò Yésu dré àyi ki tayizó, lizo.

Tàkú Fàrisáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi
(A kònò kpà Mároko 8:14-21)

⁵ Yésu ì lebèbhá ni íbe dhi ì kòzya tãpãriandre ni ta'á na dre dhi, lebèbhá ni nda ì dré atógyàzoá dhi, ì tivì tá mápà dòma atsi na dhi. ⁶ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréró àmi ki líkí tàkú Fàrisáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi ni tà sè.» ⁷ Di akódhi ni lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè adrézó tàá dhi: «Akódhi tà kònìni, mà dré mápà adólé ko dhi sè.» ⁸ Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nizo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi tà ka'ika'í íbe tsà ni i, mì adré àmikya tà kayí àmi kòfalésè mì dré adrélé mápà àko dhi sè àdho tà sè? ⁹ Mì nì vo dhu rè tà àlo ko? Mì tivì vo àmikya mápà nzi má dré lanzílé móndyá ngùlù-nzi dhi ì dré dhi ki tà dre? Mì gò tá àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopi? ¹⁰ Mì tivì kókpà àmikya mápà nzi-dri-rì má dré lanzílé móndyá ngùlù-su dhi ì dré dhi ki tà dre? Mì gò tá àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopi? ¹¹ Mì nì ko tàle dhi, má adré tá mápà tà ta àmi dré kòdhya ko dhi? Di, má tà tá mána dhi: <Mì kàdré àmi ki líkí tàkú Fàrisáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi ni tà sè.» ¹² Gò lebèbhá ni ì dré nizoá tàle dhi, akódhi adré tá tàá àyi dré dhi, ì kàdré àyi ki líkí tàkú mápà àdhya ni tà sè ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki líkí tà Fàrisáyò ì dré tá adrélé tadhále Sàdùkáyò íbe dhi ki tà sè.

Pétèrò tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsyà 'i
(A kònò kpà Mároko 8:27-30; Lúka 9:18-21)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo tsàle bvò bhàandre Kàyisàriyà Filípò àdhya làga dhi na. Gò akódhi dré lizizóá àyi tí dhi: «Móndí ì adré tàá dhi, ma, Móndí ni Mvá àdhi 'i?» ¹⁴ Í logó drá dhi: «Móndí àruka ì adré tàá dhi, mì Yòwánì Bátisimò fèlèpi 'i. Aruka ni ì adré tàá dhi, mì Elíyà 'i. Aruka ni ì adré kó tàá dhi, mì Yèrèmíyà 'i yà, kó ngalè pròfétà ki àzya 'i yà dhi.» ¹⁵ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mì adré àmikya tàá dhi, ma àdhi 'i?» ¹⁶ Simónà Pétèrò logó dhi: «Mì mína Mèsyà, Giká lídrì ro dhi ni Mvágó 'i.» ¹⁷ Yésu gò tàá drá dhi: «Simónà, Yónà ni mvá, Giká bhà tà tani mí dri dre. Angyá ko, móndí tadhá tà kòdhi mí dré nì ko. Be ró dhi, áma Atá bhù na dhi tadhá mí dré nì. ¹⁸ Má adré kpà tàá mí dré dhi: Mì Pétèrò

'i. Má ni Ekèlézyà mána ni si kírà kònìdhi dri.* Ndàndì dràdrà ni rìnyí kitswá ína Ekèlézyà nda ni lavú ko. ¹⁹ Má ni Opì bhù àdhyà ni lifùngúlà ànzì ki fe tayílé mí drígá. Tà àngùdhi mí dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhì, à ni kòkpà tà nda ni 'i bhù na. Tà àngùdhi mí dré dra trìle bvò dri dhì, à ni kòkpà tà nda ni trì bhù na.»

²⁰ Gò Yésu dré àyi lebèbhá nda ki logázó, ì kòtadháro dhya àlo dré dhì, ì Mèsiyà 'i dhì ko.

Yésu longó àyi dràma ni tà, àyi ngàma dràdrà 'àsè dhì be

(A kònò kpà Mároko 8:31-9:1; Lúkà 9:22-27)

²¹ Kidhólé lókyá nda sè dhì, Yésu dré kidhózó adréle tadhá àyi lebèbhá ì dré dhì, adré tà leá dhì, ì kòlì Yèrúsalemà na kitswále kizà nya lavúle Yúdà ànzì ki bhàgo ì drígá, kòwánà kàdrì ì drígá ìndì tatrítrí kúlì tadhábhá ì drígá, à kòpfuró ì dràle gò, kítú ni na sè dhì, Gíkà kòtingáro ì dràdrà lèsè.

²² Dì Pèteró dré Yésu ni drìzo gàrà dri gò, kidhózó adréle tà ta akódhi dri, tàzoá dhì: «Mírì, Gíkà kòlikì mí! Tà nda kòdhi kitswá tàdzí atsále mí rú ko!» ²³ Dì, Yésu dré àyi alázo táá Pèteró dré dhì: «Sàtànà, mí nga má mìlèsè gòle má àmvoña! Mí adré láti nda áma 'òzo dhèle. Tàko ko, mí adré tà kisù Gíkà àdhyà tìni ko. Be ró dhì, mí adré mína tà kisù móndí kya tìni.»

²⁴ Gò Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhì: «Dhya àlo kàdré leá àlile má vèsè dhì, lè akódhi nda kòtayí àyi tàndì ni tà, kàdó àyi fa kipakipa gò, kàdréle áma lebè. ²⁵ Tàko ko, dhya àngùdhi adrélepi àyi tàndì ni lídrì le tidrífé dhì, a ni àyi lídrì nda ni 'o avìle. Dì, dhya àngùdhi adrélepi ína àyi lídrì fe áma tà sè dhì, a ni àyi lídrì nda ni kisù. ²⁶ Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndì àdhyà ì títì gò, àyi tàndì ni lídrì tayízó avìle dhì, akódhi nda kisú ína àdho tà dóro 'i? A ni go àdho ngá fe kòdhya kitswázó àyi lídrì nda ni kisú dhì? ²⁷ Tàko ko, Móndí ni Mvá ni agò àyi Atá ni mìlanzilanzì na akódhi ni ángélo íbe gò, dré tà logózó móndí àlo àlo títì ì dré, tà ì dré 'òle dhì ì tí. ²⁸ Má adré tà bàti ta àmì dré dhì: Móndí àruka adrébhá àyi ki totó kònwa ni ì kitswá dràle drìdrì ì dré dra Móndí ni Mvá ni nòzo alírà'a àyi Opì na dhì kandrà ko.»

17

Yésu ni làsú ladzá ru atsále lagulagu ró

(A kònò kpà Mároko 9:2-13; Lúkà 9:28-36)

¹ Kítú nzi-drì-àlo àmvolèsè dhì, Yésu dré Pèteró ki drìzo Yàkòbhò íbe ìndì adrúpi ni Yòwánì be gò, ì dré lízo àyi pátì mbàle kóngó àlo mvumvù dhì drìna. ² Kònàle dhì, Yésu ni làsú dré ngàzo ru ladzá àyi mìle. Akódhi ni mibhalé dré kidhózó adréle lagulé kítú tìni. Akódhi ni kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírikpírì ngádra tìni. ³ Gbá kòdhwa, Mósè ì Elíyà be dhì ì dré agázó àyi kandrà, adréle tà ta Yésu be. ⁴ Dì Pèteró dré tàzoá Yésu dré dhì: «Mírì, dóro ni mà dré adréle kònwa dhì. Mí kàdré leá dhì, má ni wémà na dhì ki ledé kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndì àlo ni Elíyà dré.» ⁵ Dré rè dhu adrérà'a tà ta dhì 'á dhì, ndùrùku lagulagu ró dhì dré apfòzo àyi ki asó rùkù gò, kúlì dré apfòzo làsà táá dhì: «Kònìdhi áma Mvágó má dré lèle tò dhì 'i. Áma togó adré kinlè akódhi ni tà sè tò. Mì kòyi akódhi!»

* 16:18 16:18 Rú «Pèteró» kònìdhi adré leá tàle dhì «kírà».

⁶ Yésu ni lebhéhá ì kòyì kúlí nda dre dhi, àyì kì togó dré gàzo tìrì sè bì gò, ì dré ledhézó àyì kì m̀bhalé bha k̀nì mi. ⁷ Dì, Yésu dré ìna àyì kisízó ànyì àyì làga, àyì kì tabè gò, tàzoá àyì dré dhi: «M̀i nga! M̀i ro ngá ko.» ⁸ Ì k̀tìngá m̀i dre dhi, ì dré gòzo vélé m̀óndí àzya no ko, ngbà 'í Yésu 'i kalóma.

⁹ Ì dré tá adrérá'a asilé k̀ngó nda dr̀lèsè dhi 'á dhi, Yésu dré lazizóá àyì dri dhi: «M̀i k̀longó tà agalépi àmi m̀lè k̀dhi dhya àlo dré ko, tsàlè lókyá Giká dré dra M̀óndí ni Mv́a ni t̀ngázó dràdrà lésè dhi 'á.»

¹⁰ Gò akódhi ni lebhéhá nda ì dré akódhi ni lizizó tàzoá dhi: «Tátrírí kúlí tadhábhá ì adré taá dhi, lè Elíyá kàlì r̀è zyá M̀esíyá kandrá 'íká àdho tà sè?» ¹¹ Yésu logó àyì dré dhi: «Tà bàti ró dhi, Elíyá adré alìlè tà títi dhi kì ledé.» ¹² Dì, má adré mána taá àmi dré dhi: Elíyá atsá dre. Dì, m̀óndí ì ǹi tà àyikya akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Gò ì dré akódhi ni 'òzo ngóro ì dré tà lèlè dhi t̀ni. Dì M̀óndí ni Mv́a ni k̀kpà kizà nya àyì drígá k̀ǹni.» ¹³ Dì Yésu ni lebhéhá ì dré ǹzoá tàlè dhi, akódhi adré tá Yòwàni Bàtìsimò f̀elepì ni tà ta àyì dré k̀dhiya.

*Yésu tìdrí mv́agó àlo tìrì k̀nzi ìbe í l̀na dhi
(A k̀nò kpà M̀arokò 9:14-29; Lúkà 9:37-43a)*

¹⁴ Ì k̀gò tsàlè m̀óndyá zyandre ì véna dre dhi, agó àlo dhi dré alizo adhéle àyì k̀orókó títi Yésu kandrá, ¹⁵ tàzoá dhi: «M̀írì, m̀i bhà áma mv́agó ni kizà wà! Agililí adré akódhi ni lebhé, ìndì akódhi adré kizà nya tò. Vésè be bì, adré ledhéle àtsi na, kò ngalè ỳi na. ¹⁶ Má drì tà akódhi lizo ába àmi lebhéhá ì véna. Dì, ì kitswá tá àyikya akódhi ni tìdrí bwà ko.» ¹⁷ Dì Yésu logó dhi: «Àmi, m̀óndyá ándrò tà ka'ika'í ako ìndì àmi kì tayíbhá litilè ni ì, mà ni adré véle àmi ìbe vwàlè lókyá be ángopí? Má ni àmi kì tà mvo vwàlè lókyá be ángopí? M̀i adrì mv́amv́a nda alizo ába má véle.» ¹⁸ Dì ì kàlì akódhi be dre dhi, Yésu dré ligizó tìrì k̀nzi akódhi lé dhi be gò, dré dròzoá p̀fòlè lásà. Dì mv́amv́a nda dré adrizó gbá lókyá nda sè.

¹⁹ Amvolásà dhi, Yésu ni lebhéhá ì dré àyì kì kisízó àyì pátí ànyì akódhi làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «M̀à kitswá tá tìrì k̀nzi nda k̀nàdhi ni dro bwà ko àdho tà sè?»

²⁰ Yésu logó àyì dré dhi: «M̀i kitswá tá bwà ko, m̀i dré adrelé tà ka'ika'í ìbe tsà dhi sè. Má adré tà bàti ta àmi dré: M̀i kàdré tà ka'ika'í ìbe tsámvá ngóro m̀utádi lò'wa t̀ni dhi, m̀i ni kitswá taá k̀ngó k̀nàdhi dré dhi «M̀i kisi m̀i k̀nwàsè lile k̀nàlè» gò, k̀ngó nda dré àyì kisízó. Dì tà àlo m̀i dré kitswálé 'òlè bwà ko dhi ni adré yókódhó.» [²¹ *]

*Yésu gò àyì drama ni tà longó, àyì ngàma dràdrà lésè dhi be
(A k̀nò kpà M̀arokò 9:30-32; Lúkà 9:43b-45)*

²² Kítú àlo dhi, Yésu ì lebhéhá ni ìbe dhi ì kìmó tá ru bvò Gàliláyà àdhya na. Gò akódhi dré tàzoá àyì dré dhi: «À ni M̀óndí ni Mv́a ni lefè k̀arìbhá ì drígá. ²³ Ì dré akódhi ni p̀fúzo dràlè gò, kítú ni na sè dhi, Giká dré akódhi ni t̀ngázó dràdrà lésè.» Dì kúlí nda sè dhi, akódhi ni lebhéhá kì togó dré gàzo kizà sè bì.

Médáyì t̀epèlò àdhya ni g̀ima

* **17:21** 17:21 Wáràgá Giká ni Kúlí tìsizo àyì dri dr̀dr̀ dhi ì l̀na dhi, à adré kúlí k̀ni kì kisi k̀nwa ko: [Dì, à kitswá ngbà 'í tìrì k̀nzi kárà be k̀nini dhi kì dro p̀fòlè tàbirì mv́oma sè ìndì tà zima Giká tì dhi sè.]

²⁴ Amvolàsà dhi, Yésu i lebèbhá ni íbe dhi ì dré lizo tsàle Kàpàrànwúma na. Gò dhya adrèbhá tá mèdáyì tèpelò àdhyà ni lagí dhi ì dré alizo Pétèrò vélé lizíá tíá dhi: «Àmi ki tadhálépi adrè mèdáyì tèpelò àdhyà ni gí?»†
²⁵ Pétèrò logó àyi dré dhi: «Àyiya, akódhi adrè già.» Pétèrò kògò file dzò na dre dhi, Yésu dré zyà kùlí dōzo tàle nì. Tà dhi: «Simónà, mí kisù mína ngíni? Opí bvò kòndi àdhyà ì adrè àdhibhá ki 'o adrélé mèdáyì gí dhi kòdhyà: àyi ki tàndi ki ànzi i, kó ngalè, móndí àruka àyi ki òpì zàle dhi i?»
²⁶ Pétèrò logó dhi: «Móndí àruka i.» Yésu gò tàá drá dhi: «Kàdré di kònini dhi, ópì ki ànzi nda ì kitswá àyikya già ko. ²⁷ Di, má lè mána mónyá kòna ki togó 'òle aswálé àma rú ko. Àsà dhi, mí lì kosyá bhe tãpãriandre na. Mí adó kosyá mí dré dra asélé drìdrì dhi, sibhálé ni ni nzizo gò, làfa lò'wa àlo dhi ni kisúzó sílána. Di mí do làfa lò'wa nda lizo ába àyi véna mèdáyì gí àma dré mí be.»

18

Dhya kàdrì lavulé Opì bhù àdhyà na dhi àdhi 'i?
(A kònò kpà Mároko 9:33-37; Lúka 9:46-48)

¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisúzó ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tãzoá dhi: «Dhya kàdrì lavulé Opì bhù àdhyà na dhi àdhi 'i?» ² Di Yésu dré mvámvá àlo dhi ni azizó bhàle àyi ki kító 'á gò, ³ tãzoá dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mì kòladzá àmi ki togó atsázó ànzimvá ì tìni ko dhi, mì kitswá tàdzí file Opì bhù àdhyà na ko. ⁴ Di dhya ángùdhi adrélépi àyi tà bha kíni mì ngóro mvámvá kònidhi àdhyà tìni dhi, ni adrè dhya kàdrì lavulé Opì bhù àdhyà na dhi 'i. ⁵ Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònidhi tìni dhi ni ka'í dòle dóro áma rú sè dhi, adrè áma tàndi ni ka'í kòdhyà.»

Tà adrèbhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi i
(A kònò kpà Mároko 9:42-48; Lúka 17:1-2)

⁶ «Di, dhya àlo kàdré ína ànzimvá adrèbhá áma ka'í kòni ki àlo 'o dhèle tàkonzì na dhi, dóro ni tá kírà kàdrì 'ìle akódhi nda kembé gò, akódhi ni bhèzo dràle yìandre ni tálí na dhi. ⁷ Kizà vo ngíni bvò kòndi dri, tà adrèbhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ki tà sè dhi! Tà bàti ró dhi, tà nda kòdhi ki ngbú adrè be. Di, kizà ni adrè kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda ki àndu bha dhi dré! ⁸ Àmi drígá 'i yà, kó ngalè àmi pá 'i yà dhi kàdré àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli akódhi nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì kóná vésè kólyá dhi na ngbà 'i drígá be àlo yà, kó ngalè pá be àlo yà dhi dóro lavulé, àmi bhèle àtsí adrélépi adrálé ko dhi na drígá be rì ìndì pá be rì dhi rúsè. ⁹ Àmi mì kàdré kó àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí m̀i nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì na ngbà 'i m̀i be àlo dhi dóro lavulé, àmi bhèle àtsí líferò àdhyà na m̀i be rì dhi rúsè.»

Pídhigó kábiligya avilepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Lúka 15:3-7)

† 17:24 17:24 A kònò Pfòma 30:11-16.

10 «Mì kònò dóro, mì kàdréro ànzimvá kòni ki àlo no móndí tàko ró ko. Tàko ko, má adré taa àmi dré dhi: Àyi nda ki ángélo ì adré ngbú áma Atá bhù na dhi ni mibhalé no. [11*]

12 Mì kisú àmikya ngíni? Agó àlo kàdré kábiligya ìbe nyadhi-nzi gò àyi ki àlo dré avizo dhi, a ni 'oá ngíni? A ni zakó tsì kábiligya nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su nda ki tayì kóngó drina gò, lizo akódhi avilepi nda ni ndabe. 13 Má adré tà bàti ta àmi dré: Kòkisú kábiligya nda dre dhi, a ni lenzé akódhi ni tà sè lavulé, dré adrelé lenzélé kábiligya nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su avìbhá ko nda ki tà sè dhi rúsè. 14 Kókpà kòdhi tìni, àmi ki Atá bhù na dhi adré leá ko, ànzimvá kòni ki àlo dré avile dhi.»

Ami adrúpi tàkonzì 'òlepi mí rú dhi ni tà

15 «Àmi adrúpi àlo dhi kò'o tàkonzì mí rú dhi, mí kòlì rè zyà kalóma akódhi véna, akódhi ni tàkonzì nda ni tadhá drá. Akódhi kòyi mí dhi, kòdhi mí gò àmi adrúpi nda ni kisú dre. 16 Di, kòyi ìna mi ko dhi, mí kòdrì móndí àlo yà, ngalè rì yà dhi, mì kòlìrò akódhi véna, <kitswálé tà títi dhi ki bvò lanzi móndí rì yà kó ngalè na yà tà nda ki nobhá mì sè dhi ki kúlì sè.>† 17 Akódhi kògà àyi nda ki yìma rè dhi, mí kòlì tà nda ni ta Ekèlèzyà kandrá. Kògà ndìndì Ekèlèzyà nda ni kúlì yìma rè dhi, mí kàdré akódhi ni no pàgánò tìni, kó ngalè mèdáyì lagìlèpi tìni.

18 Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni 'i bhù na. Tà ángùdhi mì dré dra trile bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni tri bhù na.

19 Má adré kpà taa àmi dré dhi: Móndí rì àmi kòfalé bvò dri dhi ì kàdré ru yi, tà ángùdhi ì dré adrelé zile áma Atá bhù na dhi tí dhi dri dhi, akódhi ni tà nda ni 'o àyi dré. 20 Angyá ko, àrà ángùdhi móndí rì yà, ngalè na yà dhi ì dré adrezó ru kimó áma rú sè dhi na dhi, ma kókpà túmánì àyi ìbe.»

Tàkonzì trìma àma kòfalèsè dhi

21 Gò Pétèro dré àyi kisizó ànyì Yésu làga, akódhi ni lizì tàzoá dhi: «Mírì, áma adrúpi kàdré tàkonzì 'o má rú dhi, má ni akódhi ni tàkonzì tri tsàle vèsè be ángopí? Tsàle vèsè be nzi-drì-rì?» 22 Yésu logó drá dhi: «Kóko! Má adré taa mí dré dhi, tsàle vèsè be nzi-drì-rì dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré akódhi ni tàkonzì tri tsàle vèsè be nyadhi-na-drì-mudrí vèsè be nzi-drì-rì.»‡

Pídhígó màràbà àyi àzizì ni kizà bhàlèpi ko dhi ni tà dri dhi

23 «Tà nda sè dhi, Opì bhù àdhyà sù ngóro tà kòndhi tìni: Opì àlo dhi lè tà àyi màri àyi màràbà ì rú dhi ki tà 'òle akilè. 24 Di kòkidhó adrelé àyi màri nda ki tà 'o dre dhi, à dré màràbà àlo adrelépi tà màri kàdrì lavulé dhi ìbe ì rú dhi ni adrìzo alizo ába akódhi vélé. Màri akódhi nda rú dhi tá làfa lò'wa ngùlù-mudrí. 25 Di màràbà nda dré tá kitswálé ngá logó màri nda tí bwà ko dhi sè dhi, mírì ni dré tòlì fèzo tàzoá dhi, à kòlagí akódhi, tòkò ni, ànzimvá ni ì, tsàle akódhi ni ngá títi dhi ìbe, kitswázó màri nda ni logó. 26 Di màràbà nda dré dhèzo àyi kórókó tiñ àyi mírì kandrá, tàzoá

* 18:11 18:11 Wáràgà Giká ni Kúlì tìsizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlì kòni ki kisú kònwa ko: [Angyá ko, Móndí ni Mv́ alì móndíyá avìbhá dhi ki tídrì.] † 18:16 18:16 A kònò Dütèrònómè 19:15. ‡ 18:22 18:22 Kòdhi Yésu adré tà leá tàle dhi, «tsàle vèsè kitswálé nàle bwà ko dhi na».

§ 18:24 18:24 Giká ni Kúlì Gíríkì ti sè dhi adré taa kònwa dhi «tàlétà ngùlù-mudrí». Tàlétà àlo dhi tá làfa lò'wa adrelé fèle móndí àlo dré àzì 'òle kítu ngùlù-nzi dhi ì sè dhi tí dhi 'i. Di tàlétà ngùlù-mudrí kòni ì tá làfa kàdrì lavulé dhi 'i.

drá dhi: <Mí tadhá ámi togó vwàvwà má véle wà! Má ni ámi màri logó mí dré títi.> ²⁷ Dì mírì ni dré akódhi ni kizà bhàzo gò, màri nda ni tà tayízó, akódhi ni tàndi ni tayízó kpà lìle.

²⁸ Dì, màràbà nda kòpfo dre dhi, dré ína lìzo áyi àzízì àlo áyi màri íbe làfa lò'wa nyadhi-nzi dhi ni kisú.* Dré akódhi ni rùzo bèle kembe 'á, adrézó akódhi ni kizí, adrézó tàà dhi: <Mí logó áma màri mí rú dhi!> ²⁹ Azízì ni nda dré dhèzo áyi kórókó títi akódhi kandrà, akódhi ni ti lizízó tàzoá dhi: <Mí tadhá ámi togó vwàvwà má véle wà! Má ni ámi màri logó.> ³⁰ Dì, màràbà nda ka'í tá kúlí nda ko. Be ró dhi, lì ína áyi àzízì nda ni 'o bhèle bádzo na, kòlogóro màri í rú nda akilé títi be dhi bvó. ³¹ Dì màràbà àruka ì kònò tà nda dre dhi, áyi ki togó dré kizà nyàzo tò. Gò ì dré lìzo tà títi lavúbhá nda ki títi áyi ki mírì dré. ³² Dì mírì nda dré màràbà nda ni azízó, tàzoá drá dhi: <Mí màràbà kònzi ni, má tayí tá áma màri mí rú dhi, mí dré áma ti lizíle dhi sè. ³³ Adré di tá kpà léá dhi, mí kòbhà ámi àzízì ni kizà, ngóro má dré ámi kizà bhàle dhi tìni.> ³⁴ Dì togóaswa dré dhi, mírì ni dré akódhi ni fèzo bádzo líkíbhá ì drígá, ì kàdréro akódhi ni rúbhá 'o aswále, tsàle lókyá dré màri í rú nda ni logóra'a akilé títi dhi 'á.»

³⁵ Yésu gò tàà dhi: «Áma Atá bhù na dhi ni kókpà àmi àlo àlo títi dhi ki 'o kònini, mì kàdré àmi ki adrúpi ki tàkonzì tri togó wáyi sè ko dhi.»

19

Yésu tadhá tà tòkó tingama ni tà dri

(A kònò kpà Márokò 10:1-12)

¹ Yésu kòtà tà nda ì akilé dre dhi, dré ngàzo Gàliláya lésè, lìle bvò Yùdáya àdhyana na, Yoròdàné ni ta'á na. ² Mòndí zyandre lavúle dhi ì dré akódhi ni lebèzo gò, dré áyi ki dràbhá ki tidrízó.

³ Gò Fàrisáyó àruka ì dré áyi ki kisízó ànyi akódhi làga, kitswále akódhi ni tabhì litilé. Dì ì dré lizízóá tíá dhi: «Áma ki tátrítrí kúlí ka'í, agó kòtingá áyi tòkó tà ángùdhi dré adrézó akódhi ni le tingálé ásà dhi sè dhi 'í?» ⁴ Yésu logó dhi: «Mì nà rè Giká ni Kúlí na ko tàle dhi, ngá títi dhi ki kidhoma 'á dhi, <Giká ngá títi dhi ki bhàlepi dhi bhà tá áyi agó ì tòkò be> dhi?»* ⁵ Giká tà tá kpà dhi: «Asà dhi, agó ni áyi atá ni tayí áyi andre be, ru amúzó áyi tòkò be gò, áyi rìti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.»† ⁶ Dì ì gò véle adrelé rí ko. Be ró dhi, áyi ngá àlo 'i. Asà dhi, lè mómí ì kòlanzi ngá Giká dré amulé ni dhi ko.» ⁷ Fàrisáyó nda ì gò liziá tíá dhi: «Kàdré kònini dhi, Mósè fè tá di tòlì tàzoá dhi, agó adrelépi áyi tòkò ni le tingálé dhi kòfè wárágà drá akódhi ni tingázó gò, mùzoá nzìle dhi àdho tà sè?» ⁸ Dì Yésu logó áyi dré dhi: «Mósè ka'í tá ína àmi ki tòkò ki tingama, àmi ki togó dré adrelé tòmbatòmba dhi sè. Dì, tà nda tá ína kònini kidhoma lésè ko. ⁹ Má adré tàà àmi dré dhi: Kàdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhi, agó ángùdhi áyi tòkò ni tingálépi gò gòzo tòkò àzya adó mòle dhi, adré ína múná tà 'o.»

¹⁰ Yésu ni lebèbhá ì dré tàzoá drá dhi: «Agó ni tà tòkò ni be dhi kàdré kònini dhi, dóro ni lámó mòle ko dhi.» ¹¹ Yésu logó áyi dré dhi: «Mómíyá títi dhi ì kitswá kúlí kòdhi ni ka'í bwà ko. Ngbà 'í áyi Giká dré rinyí fèzo

* **18:28** 18:28 Giká ni Kúlí Gírikí ti sè dhi adré tàà kònwa dhi «dénáři nyadhi-nzi». Dénáři àlo dhi tá làfa lò'wa adrelé fèle mómí ìlo dré ázi 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i. * **19:4** 19:4 A kònò Kídhoma 1:27; 5:2. † **19:5** 19:5 A kònò Kídhoma 2:24.

ayi dré dhi ki kitswá ka'íá dhi àyi. ¹² Tàko ko, tà twátwa àgò ì dré adrézó làmó mo ko dhi ì be. Aruka ni ì, à ti àyi adrélé làmó lovó àko gò ì dré atsázó ùnikì ì ró.† Aruka ni ì, móndí 'o àyi atsálé ùnikì ì ró dhi nì. Aruka ni ì gá kó làmó atsázó ùnikì ì ró, adrélé àyi ki fe Giká ni Òpì ni tà 'o. Dhya àngùdhi kitswálépi kúlí nda ni ka'í dhi, kàdré ka'íá!»

Yésu zi tà tani Giká tí ànzimvá ì dri

(A kònò kpà Mároko 10:13-16; Lúka 18:15-17)

¹³ Amvolásà dhi, móndí ì dré àyi ki ànzimvá ki adrìzo alizo àyi ìbe Yésu vélé, kòbhàró drígá àyi dri, tà zìzo Giká tí àyi dré be dhi bvó. Di, akódhi ni lebèbhá ì dré àyikya lawàzo mónnyá nda ì dri tà nda sè. ¹⁴ Di, Yésu dré tàzoá dhi: «Mì tayí ànzimvá kòni ì alile má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Òpì bhù àdhya mónnyá adrèbhá àyi nda ì tìni dhi ì dré.» ¹⁵ Dré drígá bhàzo àyi dri, tà tani zìzo àyi dré gò, lizo.

Yésu ì kàdhùrà àlo ngá líyí ro dhi be dhi

(A kònò kpà Mároko 10:17-31; Lúka 18:18-30)

¹⁶ Amvolásà dhi, kàdhùrà àlo dhi dré àyi kisízó ànyi Yésu làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Tadhálépi, lè má kò'o àdho tà dóro kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsé kólyá dhi ni kisú dhi?» ¹⁷ Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma lizí tà dóro ni tà dri àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhi ngbà 'ì alo kwákwá. Di, mí kàdré lídrì kóná vèsé kólyá dhi ni le kisúlé dhi, lè mí kàdré tà tatrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o.» ¹⁸ Kàdhùrà nda gò lizíá dhi: «Tà àngùdhi?» Yésu gò logóá dhi: «Lè mí kòpfu móndí drále ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. ¹⁹ Mí kàdré ámi atá ni lindrì bha ámi andre be. Mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tìni.» ²⁰ Kàdhùrà nda tà drá dhi: «Má líkí tòlì nda kòdhi ì títí. Lè di má kògò àdho tà 'o kòdhya?» ²¹ Di Yésu logó drá dhi: «Mí kàdré làá ámi tà kàdré dóro kitswálé títí Giká mìlèsè dhi, mí lì ámi ngá títí dhi ki lagí gò, làfa ni ni lanzízó lemerèbhá ì dré, mí kàdré ngá làgí be kàdrì dhi ìbe bhù na. Di mí alì adrélé áma lebè.» ²² Kàdhùrà nda kòyi kúlí nda ì dre dhi, dré ngàzo lìle kizá be tò, dré tá adrélé ngá ìbe zyandre ró dhi sè.

²³ Gò Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Ngá líyí ni fima Òpì bhù àdhya na dhi kòkóròko. ²⁴ Má adré gòle tàá àmi dré dhi: Ngá líyí ni fima Giká ni Òpì na dhi ìna kòkóròko lavulé, kàmìlò dré lavulé sindánì ni bhálé 'àsè dhi rúsè.»* ²⁵ Di akódhi ni lebèbhá ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwàbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Kàdré kònìni dhi, àdhi ni kitswá lídrì kóná vèsé kólyá dhi ni kisú nì?» ²⁶ Yésu dré àyi ki nòzo dhi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Móndí ì mìlèsè dhi, tà nda kòdhi tà kitswálé 'òle bwá ko dhi 'ì. Di, Giká mìlèsè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwá ko dhi yókódhó.»

²⁷ Gò Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títí dhi ì adrézó ámi lebè. Mà ni di àdho tà dóro kisú ásà kòdhya?» ²⁸ Yésu gò logóá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Bvò tídhí ro dhi na dhi, lókyá Móndí ni Mvá dré dra lirízó àyi lirírá òpì àdhya mìlanzilanzì ro dhi dri dhi tú dhi, àmi

† 19:12 19:12 «Ùnikì» kòndhi, agó làmó gàlepi dhi 'ì, kó ngalé agó anglé kitswálé làmó mo bwá ko dhi 'ì. § 19:19 19:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20; Lèvitiké 19:18. * 19:24 19:24 «Kàmìlò» kòndhi, kà'wá kàdrì dòngì tìni dhi 'ì.

áma lebhéhá ni ki kókpà lírí lírírà mudrí-drí-rí adrézó òpì nya dhi i drìsè, adrélé Ìsèrèlè ànzì ki sùrú mudrí-drí-rí dhi ki tàbvò ta. ²⁹ Dhya ángùdhi áyi dzó i 'i yà, áyi adrúpi i 'i yà, áyi amvúpi i 'i yà, áyi atá 'i yà, áyi andre 'i yà, áyi ànzì i 'i yà, kó ngalé áyi amvú i 'i yà dhi ki taylépi áma tà sè dhi, a ni ngá nda ki vúdri kisé tsalé vésè be nyadhi-nzi. Kòdhi íbe dhi, a ni kókpà lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisé tàylé ro. ³⁰ Di, móndí bí adrébhá drìdrì nyànmvá dhi ki go adrélé bvólé ro. Móndí bí adrébhá bvólé ro nyànmvá dhi ki go adrélé drìdrì.»

20

Pídihíó àzì 'obhá vínò amvú na dhi ki tà dri dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro tà kòndhi tíni: Amvú líyí àlo dhi pfò tá drùbhì kínó kitswálé móndí ki nda dòle àzì 'o áyi vínò amvú na. ² Kòkísú móndí àruka i dre dhi, ì dré ru yizo àyi íbe, akódhi kòfèró làfa lò'wa àlo àlo àyi àlo àlo títi i dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí.* Dré àyi ki mùzo líle àzì 'o áyi vínò amvú na.

³ Sàá nzi-drí-su drùbhì àdhya sè dhi, dré gòzo pfòle ngá lagírà na, móndí àruka ki no adrérà'a àyi ki totó àngyá gò, ⁴ dré tàzoá àyi dré dhi: «Ami, mì ì kókpà àzì 'o áma vínò amvú na. Má ni go làgí gyágya dhi ni fe àmi dré.»

⁵ Di ì dré ngàzo líle.

Kítú rírì sè, ìndì sàá na kítú rírì àmvolésè dhi sè dhi, amvú líyí nda dré gòzo pfòle 'oá kònnì. ⁶ Sàá nzi ìndró àdhya sè dhi, dré gòzo tódhyá pfòle móndí àruka ki kisé adrérà'a àyi ki totó àngyá gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré àmi ki totó kònwa àngyá kítú ndìle àdho tà sè?» ⁷ Ì logó drá dhi: «Ama kònwa, à dré áma ki zìle àzì 'o ko dhi sè.» Di akódhi tà àyi dré dhi: «Ami, mì ì kókpà àzì 'o áma vínò amvú na.»

⁸ Ìndró kàndrì dre dhi, amvú líyí nda dré tàzoá dhya adrélépi tá àyi àzì 'obhá ki drí ko dhi dré dhi: «Mí àzì àzì 'obhá ì, làfa fèzo àyi dré àyi ki àzì sè. Mí kídho rè zyà àyi dòle kùdù ro dhi ì vélésè 'íká, gò mí kògòro lavulé àyi dòle drìdrì dhi ì véna ndò.» ⁹ Àzì 'obhá dòle sàá nzi ìndró àdhya sè nda ì kàtsá dre dhi, àyi àlo àlo títi dhi ì dré làfa lò'wa kisézó àlo àlo. ¹⁰ Di àyi dòle drìdrì nda ì kàtsá dre dhi, ì adré tá kiséú dhi, ì ni tá làfa kisé bí lavulé. Di, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kpá làfa lò'wa kisézó àlo àlo. ¹¹ Ì kòkísú làfa lò'wa nda ì dre dhi, ì dré dhèzo adrélé amvú líyí nda ni ndrì, ¹² adrézó tàá dhi: «Dhya dòle kùdù ro kòdhi ì 'o àzì ngbà 'í sàá àlo. Di, mí fè mína làfa àyi dré ngóro mí dré afele áma dré dhi pí, tágba mà dré àzì 'òzo landèzo kítú àtsí sè kítú ndìle dhi!»

¹³ Di, amvú líyí nda logó àyi ki àlo dré dhi: «Áma arúpi, má 'o mi kònzì ko. Mà yi tá tsì ru mí be, mí kò'oró àzì làfa lò'wa àlo sè dhi ko? ¹⁴ Mí do di làfa mína lízo ába. Má adré mána làfa le fèle dhya dòle kùdù ro dhi ì dré ngóro má dré fèle mí dré dhi pí. ¹⁵ Má kitswá mána tà má dré adrélé lèle 'òle áma làfa sè dhi ni 'o ko? Mí adré kó mína áma no mì kònzì sè, má dré adrélé móndí ki 'o dóro dhi sè?»

¹⁶ Di Yésu go tàá dhi: «Móndyá adrébhá bvólé ro dhi ki go adrélé drìdrì. Móndyá adrébhá drìdrì dhi ki go adrélé bvólé ro.»

* **20:2** 20:2 A adré tá làfa lò'wa kòndhi ni rú zi «dénàri». Dénàri àlo dhi tà làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i.

*Yésu gò tódhýá áyi dràma ni tà longó, áyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be
(A kòndò kpà Márokò 10:32-34; Lúkà 18:31-34)*

¹⁷ Yésu ì dré tá adrérà'a mbàle Yèrúsalmè na dhi 'á dhi, akódhi dré áyi lebèbhá mudrí-dri-rì dhi ki drizo gàrà dri gò, tàzoá àyi dré dhi: ¹⁸ «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalmè na. Kònàle dhi, à ni Mòndí ni Mv́a ni lefè kòwánà kàdrì ì drígá tatrítrí kúlí tadhábhá íbe. Í dré tà ǹzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè gò, ¹⁹ akódhi ni fèzo pàgàno ì drígá. Áyi nda ì dré akódhi ni gùzo, tswàzoá gò, tidizóá dràle fa kípakípa dri. Dì kítú ni na sè dhi, Gíká dré akódhi ni tingázó dràdrà lèsè.»

*Tà Yàkòbhò ki andre Yòwàni be dhi dré zìle Yésu tí dhi
(A kòndò kpà Márokò 10:35-45)*

²⁰ Amvolásà dhi, Zèbèdáyò ni tókò ì ànziàgo ni íbe dhi ì dré àyi ki kisízó ànyi Yésu làga. Gò tókò nda dré dhèzo áyi kórókó titi akódhi kandrà, kitswázó tà zì tíá be dhi bvó. ²¹ Yésu tà drá dhi: «Mí adré àdho tà le zìle má tí?» Akódhi logó drá dhi: «Mí kòlazi kúlí tayílé, áma ànziàgo rì ni ì kòliríró mí làga ámi Opì na: àlo ni ámi driágo lèsè, àzya ni ámi lidzì lèsè.» ²² Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nì tà mì dré adrélé zìle kòdhi ko. Mì ni kitswá tsì kópò kizà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhi ni mvu bwá?» Í logó drá dhi: «Mà ni kitswá.» ²³ Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, mì ni kópò mána ni mvu. Dì, kàdré ína mómí dra bhàle lirílé áma driágo lèsè yà, kó ngalè áma lidzì lèsè yà dhi ki tà sè dhi, tà nda kòdhi nò ma ko. Áma Atá ledé lirírà nda ì dhya dré kipele kitswálé lirílé driá dhi ì dré.»

²⁴ Yésu ni lebèbhá mudrí àruka ì kòyi tà zìle nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó adrúpi rì nda ì rú. ²⁵ Dì Yésu dré àyi ki azízó títi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nì tàle dhi, mómíyá bvò kòndi àdhya ki kàdrì ì adré àyikya opì nya àyi dri rinyí sè dhi be. Áyi ki dhya kàdrìkàdrì dhi ì adré kpà tà 'ò adrézó àyi ki rinyí tadhá àyi dré. ²⁶ Dì, adré léá dhi, tà nda kàdré kònni àmi kòfalé ko. Be ró dhi, lè dhya àngùdhi adrélépi léá atsálé kàdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki m̀aràbà ro. ²⁷ Lè kpà dhya àngùdhi adrélépi léá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki m̀aràbà ro. ²⁸ Kòkpà kòdhi tíni, Mómí ni Mv́a alì bvò dri, mómí ì kàdréro tà 'ò ì dré dhi bvó ko. Be ró dhi, alì ína kitswálé tà 'ò mómí ì dré dhi bvó. Alì kpà kitswálé áyi lidrì fe ngóro làgí kàdrì fèle mómí zyandre dhi ki apázó tàkònzì lèsè dhi tíni.»

*Yésu tidrí àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi ì
(A kòndò kpà Márokò 10:46-52; Lúkà 18:35-43)*

²⁹ Yésu ì dré tá adrérà'a apfòle bhàandre Yèrikò àdhya lèsè dhi 'á dhi, mómí zyandre lavúlé dhi ì adré tá alìle akódhi vèsè. ³⁰ Dì àgo rì mì kùdúkùdu ró liríbhá láti làga dhi ì kòyi Yésu adré tá lavúlé dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Mírì, Dàwídì ni Mv́a, mí bhà áma ki kizà wà!» ³¹ Mómíyá zyandre nda ì dré adrézó tetréle àyi dri, ì kòtayíró kúlí adrézó kíri. Dì, ì dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni ni lavú: «Mírì, Dàwídì ni Mv́a, mí bhà áma ki kizà wà!» ³² Gò Yésu dré áyi kíkizó, àyi ki azi lizizóá àyi tí dhi: «Mí adré léá má kò'ò àmi dré àdho tà kòdhyá?» ³³ Í logó drá dhi: «Mírì, áma ki mì kònzì ru adrélé ngá no!» ³⁴ Dì Yésu dré kizà d̀zo àyi togó na àyi ki tà sè gò, dré àyi ki mì tabèzo. Gbá kòdhwa, ì dré kìdhózó adrélé ngá no gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

21

Yésu fi Yerúsalemà na ópí tîni

(A kònò kpà Mározò 11:1-11; Lúka 19:28-40; Yòwàni 12:12-19)

¹ Yésu ì dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yerúsalemà na dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyì bhà rú zile Bètèfágè dhi kandrà, ànyì kóngó Olivè fa kya làga. Gò Yésu dré àyi lebhéhá rî dhi kí mùzo lìle drîdrî, ² tázòá àyi dré dhi: «Mî lì bhà àmì kandrà kònàdhi léna. Kònàle dhi, mî ni ndiri púndà 'ìle dhi kí kisú, mvámvá ni be. Mî atrí àyi, alizo àyi ìbe má vélé. ³ Dhya àlo kòlizi tà àmì tí dhi, mî kòtà drá dhi: <Mírì adrè leá nì.> Di akódhi ni ndiri púndà nda kí tayí mî dré alizo àyi ìbe.»

⁴ Tà nda kòdhi atsá kònini, kitswálé tà longólé pròfètà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

⁵ «Mî kòtà zapi Siyónà àdhya dré dhi:

<Mí nò ká! Àmì ópí adrè alìle mí vélé.

Akódhi ni togó yàya, ìndì lírí ìna púndà dri,

púndà ni mvámvá dri.»*

⁶ Gò Yésu ni lebhéhá rî nda ì dré lizo 'óá ngóro dré tàle àyi dré dhi tîni. ⁷ Ì kàsè púndà nda ì mvámvá ni be atsázó àyi ìbe Yésu vélé dre dhi, ì dré àyi kí kítá bhèzo àyi dri gò, akódhi dré mbàzo lírìlé dríá. ⁸ Gò móndí zyandre lavúlé dhi ì dré àyi kí kítá kí lasézó látì mîsè. Àyi kí àruka ì dré fa bí kí tojòzo lebhélé látì mîsè, Yésu kòlavúro dríàsà be dhi bvó. ⁹ Di móndyá zyandre nda ì dré adrézó lìle akódhi kandràna ìndì akódhi vèsè, adrélé loyóaba dhi:

«Òsánà kàdré Dàwídì ni Mv́á dré!†

Tà tanì kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!

Òsánà kàdré Gíká kurú na bhù na dhi dré!»‡

¹⁰ Yésu kòfì Yerúsalemà na dre dhi, móndyá títi bhàandre nda lé dhi ì dré adrézó lyàle lyàlyà, adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Dhya kòdhi àdhi 'ì?» ¹¹ Di móndyá zyandre adrèbhá lìle Yésu ìbe nda ì adrè tá logóá dhi: «Akódhi Yésu 'ì, pròfètà angálépi Nàzàrètá, Gàliláyà na dhi lèsè dhi 'ì.»

Yésu dro móndyá adrèbhá ngá lagí dhi ì topfòle tèpelò 'àsè

(A kònò kpà Mározò 11:15-19; Lúka 19:45-48; Yòwàni 2:13-22)

¹² Amvolàsà dhi, Yésu dré fizo tèpelò na gò, móndyá títi adrèbhá tá ngá lagí ìndì ngá gí kònàle dhi kí dro topfòle 'àsá. Dré misá móndyá adrèbhá tá làfa topfó dhi kya kí lebhézó bvó dri, túmání gbólókó móndyá adrèbhá tá kòbhòlà lagí dhi kya ìbe. ¹³ Gò dré tázòá àyi dré dhi: «Gíká ni Kúlì adrè tàá dhi: <A ni áma dzó zi dzó adrézó tà ta má be dhi ró.> Di, mî gò àmíkya dzó nda ni bha adrélé àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi kí zu dhi ró!»§

¹⁴ Gò móndí mî kùdúkudu ró dhi ì móndí mèrèkpe ro dhi ìbe dhi ì dré àyi kí kisízó ànyì Yésu làga tèpelò na gò, akódhi dré àyi kí tidrízó. ¹⁵ Di kòwánà kàdrì ì tátrítrí kúlì tadhábhá ìbe dhi ì nò tá tà línríga ró Yésu dré 'òle nda ì. Ì yi tá kpà ànzimv́á adrérà'a kúlì loyó tèpelò na adrézó tàá dhi: «Òsánà kàdré Dàwídì ni Mv́á dré!» Di àyi kí togó dré aswázó Yésu rú gò, ¹⁶ ì dré lizízóá tíá dhi: «Mí adrè tà ànzimv́á ni ì dré adrélé tàle kòdhi ni

* 21:5 21:5 A kònò Zàkàriyá 9:9. † 21:9 21:9 «Òsánà» kònidhi adrè leá tàle Eberè ti sè dhi «rúku». ‡ 21:9 21:9 A kònò Longó ì 118:25-26. § 21:13 21:13 A kònò Esáyá 56:7; Yèrèmíyá 7:11.

yi?» Yésu logó àyi dré dhi: «Àyíya! Mì nà rè Gíká ni Kúlí na ko tàle dhi, <Mí 'o ànzimvá i ànzi kùrì íbe dhi i adrélé ámi rú bha kùle> dhi?»* ¹⁷ Di Yésu dré àyi ki tayízó gò, p̄fòzo bhàandre 'ásé lile ayilé Bètáníyà na.

Yésu tatrí figí fa lò'wa 'àlepi ko dhi

(A kònò kpà Márokò 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Drùbhì kínó, Yésu dré tá adrèrà'a gòle Yèrúsalmèna na dhi 'á dhi, tàbirí dré akódhi ni 'òzo. ¹⁹ Akódhi dré figí fa àlo dhi ni nòzo láti m̄le. Di, a ni li tsàle ànyi làgá dhi, kisú ina lò'wa ni àlomvá ko. Kisú ngbà 'í bí ni i kòdhya. Di dré tázóá figí fa nda dré dhi: «Mí kògò véle lò'wa 'a tází ko!» Gbá kòdhwá, fa nda dré 'yòzo.

²⁰ Akódhi ni lebèbhá i kònò tà nda dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo gò, ì dré akódhi ni lizízó tázóá dhi: «Figí fa kònìdhi 'yo ina mbèlè kònini nginingini ró?» ²¹ Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kàdré tà ka'ika'í íbe gò, adrézó tà kayí àmi léna ko dhi, mì ni kókpa kitswá tà làsù be kònini dhi ki 'o, túmání tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá dhi íbe. Mì ni kitswá ndìndì taa kóngò kònìdhi dré dhi, <Mí nga kónwàsè lile dhèle yìandre na!> gò, tà nda dré ru 'òzo. ²² Tà àngùdhi mì dré dra zile Gíká tí, adrézó ka'íá dhi akódhi ni 'òá dhi, mì ni tà nda ni kisú.»

A lizí Yésu tí ngalè akódhi ni rinyí angá ángolèsè ya dhi

(A kònò kpà Márokò 11:27-33; Lúkà 20:1-8)

²³ Amvolàsá dhi, Yésu dré gòzo file tēpelò na gò, kidhólé adrélé tà tadhá m̀ndí i dré. Gò kòwánà kàdrì i bhàgo íbe dhi ì dré alizo akódhi véle lizíá tíá dhi: «Rinyí mí dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ina ángolèsè? Adhi fè rinyí nda mí dré nì?» ²⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpa tà àlo dhi ni lizí ámi tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhi, má ni kpà taa àmi dré ngalè rinyí ná dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ángolèsè ya dhi. ²⁵ Bátisimò Yòwánì dré fèle dhi angá tá ina ángolèsè: Gíká vélèsè, kó ngalè m̀ndí i vélèsè?» Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalèsè, adrézó taa dhi: «Mà kòtà dhi <Bátisimò nda angá Gíká vélèsè> dhi, akódhi ni go lizíá àma tí dhi: <Mì ka'í dì Yòwánì ko àdho tà sè?» ²⁶ Di, mà kòtà kó dhi <Bátisimò nda angá m̀ndí i vélèsè> dhi, mà ni go m̀ndyá zyandre dhi ki ro. Tàko ko, àyi títi nda ì adré ka'íá dhi, Yòwánì tá ina pròfétà 'i.» ²⁷ Di ì dré logózóá Yésu dré dhi: «Mà nì ko.» Yésu gò taa àyi dré dhi: «Kàdré kònini dhi, má kitswá kókpa taa àmi dré ngalè rinyí má dré adrézó tà nda ki 'o dhi angá ángolèsè ya dhi ko.»

Pídhigó ànziàgo rì dhi ki tà dri dhi

²⁸ Yésu gò taa dhi: «Mì kisú àmikya tà kònìdhi dri ngini? Agó àlo dhi tá ànziàgo íbe rì. Dré lizo mváagó ni àlo véna taa drá dhi: <Ama mvá, mí lè àndrò àzì 'o vínò amvú na.> ²⁹ Di mváagó nda logó drá dhi: <Kóko. Má lè lile ko.> Di, dré gòzo àyi tà kisùle nda ni ladzá gò, lizo àzì 'o. ³⁰ Agó nda dré kpà lizo mváagó ni rì véna, taa drá làsù be kònini. Mváagó nda dré logózóá drá dhi: <Àyíya, atalágó, má nì lì.> Di, dré ina lizo ko. ³¹ Ayi rìti nda ì kòfalé dhi, àdhi 'o tà àyi atá dré tà lèle dhi nì?» I logó drá dhi: «Mváagó ni àlo 'i.»

Yésu gò taa àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mèdáyì lagíbhá ì tókó zàràbhù ro dhi íbe dhi ki fì Gíká ni Opì na drìdrì àmi kandrána.

* 21:16 21:16 A kònò Longó i 8:3.

³² Tàko ko, Yòwàni àlì tá láti tà gyăgya àdhyà ni tadhá àmi dré gò, mì dré àmikya akódhi ni ka'izo ko. Di, mēdáyì lagíbhá i tòkò zàràbhù ro dhi íbe dhi i ka'í tá àyikya akódhi 'i. Tágba mì dré tá àyi nda ki tà ka'ika'í nòzo dhi, mì gò àmi ki togó ladzá akódhi ni ka'í ko.»

Pídhigó vìnò líkíbhá kònzi dhi kì tà dri dhi

(A kònò kpà Mároko 12:1-12; Lúka 20:9-19)

³³ «Mì yi rè pídhigó àzya ká. Amvú líyì àlo dhi bhe tá vìnò àyi amvú na. Dré gàrà ni kì tobházo kírà sè, bhú gázo kitswázó vìnò lò'wa zwa gò, dzó mvumvú dhi ni sizo kitswázó amvú nda ni líkí. Dré amvú nda ni tayízó vìnò líkíbhá àruka i drígá gò, lizo atsi na làwú làvo na. ³⁴ Lókyá vìnò lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyi māràbà kì mùzo kitswálé lò'wa ína tíni dhi ni adó vìnò líkíbhá nda i véna. ³⁵ Di, vìnò líkíbhá nda i dré àyikya māràbà nda kì turúzó, àlo ni ni tswázo, àzya ni ni pfúzo drále gò, àzya ni ni lebhézó drále kírà sè. ³⁶ Gò amvú líyì nda dré gòzo māràbà àruka bì wáláká ni kì lavúbhá dhi kì mu líle. Di, vìnò líkíbhá nda i dré kpà àyi kì 'òzo ngóro i dré tá 'òle drìdrì dhi tíni. ³⁷ Kùdù ro dhi, amvú líyì nda dré àyi mváago ni mùzo líle àyi véna. Adré tá kisùá dhi: «Í ni áma mváago ni lindrì bha!» ³⁸ Di, vìnò líkíbhá nda i kònò mváago nda adrerà'a alile dre dhi, i dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Kònàdhi dhyà dra amvú kònàdhi ni kisùlépi tàyilè ro dhi 'i. Mà kòlì akódhi ni pfu drále, amvú dré tá kitswálé kisùlé tàyilè ro nda ni dòzo àma dré!» ³⁹ Di i dré ngázo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'àsè kivi na gò, pfúzoá drále.»

⁴⁰ Yésu gò liziá dhi: «Lókyá amvú líyì nda dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni 'óá ngíni vìnò líkíbhá nda kì tà sè dhi?» ⁴¹ Í logó drá dhi: «A ni drìkònzibhá nda kì tupfú todràle gò, gòzo amvú nda ni tayi vìnò líkíbhá àruka i drígá, i kòlogóro i dré vìnò lò'wa ína tíni dhi lókyá lò'wa nda ni kizo dhi sè.»

⁴² Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì nà rè tà tísìle kònàdhi Gíká ni Kúlì na ko? <Kírà dzó sibhá i dré gàle gágà dhi, gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézo àyi totó dríá dhi ró. Kòrìdhi tà Mírì dré 'òle nì dhi 'i. Di tà nda lindrìga ró àma mlésè!»†

⁴³ Má adré di tàá àmi dré dhi: Gíká ni àyi Opì tingá àmi drígàsè gò, fèzoá mónnyá dra Opì nda ni lò'wa 'abhá dhi i dré. ⁴⁴ Dhyà ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhi ni ño. Kòdhi íbe dhi, kírà nda ni dhyà ángùdhi i dré dra adhézo dríá dhi ni kinyí.»

⁴⁵ Kòwánà kàdrì i Fàrisáyó íbe dhi i kòyi pídhigó Yésu dré pìle nda i dre dhi, i dré nìzoá tàle dhi, akódhi tà tá tà nda i àyi rú dhi be. ⁴⁶ Gò i dré ngázo adrélé láti nda kitswázó akódhi ni ru. Di, i adré tá àyikya mónnyá zyandre dhi kì ro, àyi nda i dré tá adrélé Yésu ni no pròfétá ro dhi sè.

22

Pídhigó gwányá làmó àdhyà ni tà dri dhi

(A kònò kpà Lúka 14:15-24)

¹ Gò Yésu dré gòzo tódhyá tà tadhá àyi dré pídhigó sè, tàzoá dhi: ² «Opì bhú àdhyà sù ngóro tà kònàdhi tíni: Opì àlo dhi adré tá gwányá làmó àdhyà ni 'o àyi mváago dré. ³ Dré àyi māràbà kì mùzo líle mónnyá dré tá azilè

† 21:42 21:42 A kònò Longó i 118:22-23.

gwányá nda lé dhi ki azi ngá nya. Di, àyi nda ì dré àyikya gàzo rè. ⁴ Di ópí nda dré gòzo mārābā àruka ki mu lile kúlí kòni ki ta mónyá azilé nda ì dré: «Mì yi rè ká! Má 'o ngá títi dhi ì ladhílé áma gwányá sè dhi dre. Má 'o áma tiāgo ì tililé, áma tí ngbòlò dò ro dhi íbe. Tà títi dhi ì kitswá dre. Mì alì gwányá lé wà!» ⁵ Di, mónyá azilé nda ì dré àyikya tà nda ni nòzo tà tākò ró. Gò ì dré lizo àyi ki tà 'obe kòdha. Alo ni lì tá àyi amvú na. Azya ni lì ina àyi àzi làfa àdha ki tà 'obe. ⁶ Ayi ki àruka ì dré mārābā nda ki turúzò, àyi ki 'òzo kònzì gò, àyi ki tupfúzò todràle. ⁷ Di ópí nda ni togò dré aswázò tà nda sè. Dré àyi sòdá zyandre dhi ki mùzo lile mónyá kàrí kutúbhá nda ki tupfú todràle gò, bhàandre àyikya ni zàzo vèle. ⁸ Gò dré tazoá àyi mārābā ì dré dhi: «Gwányá làmò àdha gànzi ró. Di, mónyá má dré azilé nda ì kitswá tá àyikya gwányá nda sè ko. ⁹ Di àsà dhi, mì lì láti andre ì 'àsè, mónyá títi mì dré dra kisulé dhi ki azi alile gwányá lé.» ¹⁰ Di mārābā nda ì dré lizo láti ì 'àsè, mónyá títi ì dré kisulé dhi ki kímò alizo àyi íbe, tágba àyi nda ì kàdré tá móndí dóro 'i yà, kó ngalè móndí kònzì 'i yà dhi. Gò dzò làmò gwányá àdha dré gàzo mónyá azilé nda ì sè bí.

¹¹ Di, ópí nda kàfí mónyá azilé nda ki no dre dhi, dré agò àlo kítá làmò gwányá àdha ni asólépi ko dhi ni nòzo. ¹² Dré lizizóá tíá dhi: «Ama arúpi, mí afí kònwá kítá làmò gwányá àdha àko ngíníngíni ró?» Agò nda tá kúlí logólé dhi àko. ¹³ Di ópí nda dré tazoá àyi mārābā ì dré dhi: «Mì adrò akódhi ni pá ì drígá ni íbe, akódhi ni bhèzo kivi na, àrà tìnímvá ro dhi na. Kònalè dhi, à ni adrè tongólé, adrézò kpá sikálándrá tsi.» ¹⁴ Tàko ko, à adrè móndí zyandre dhi ki azi. Di, à adrè ngbà 'í móndí àlo àlo dhi ki kipè kòdha.»

Kàyisàrà, Rómà ki ópí kàdrì ni mèdáyì gìma

(A kònò kpà Māròkò 12:13-17; Lùkà 20:20-26)

¹⁵ Amvolàsà dhi, Fàrisàyò ì dré ngàzo ru yi, kitswázò Yésu ni 'o la'ile kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì silé dhi bvó. ¹⁶ Di ì dré àyi ki lebèbhá ki mùzo móndí àruka ópí Eròdè àdha íbe lile Yésu véna taa drá dhi: «Tadhálépi, mà nì tàle dhi, mí adrè tròle tà bàti rú dhi be. Mí adrè Giká ni tà tadhá tà bàti sè. Mí adrè kpà móndí ki lindrì ni tà kisù ko, mí dré adrélé àyi ki no twátwa ko dhi sè. ¹⁷ Di mí tà rè àma dré tà mí dré adrélé kisùle tà kòndhi dri dhi ká: Ama ki tátírítrí kúlí ka'í, mà kàdré Kàyisàrà ni mèdáyì gí dhi 'í? Kó ngalè, ka'í ko?»

¹⁸ Di, Yésu dré ina tà kònzì ì dré tá adrélé lèle 'òle nda ni nìzo kyá gò, logózóá àyi dré dhi: «Àmi túrúpúbhá ni ì, mì adrè áma tabhì litflé àdho tà sè? ¹⁹ Mì tadhá má dré làfa lò'wa adrézò mèdáyì gí àsà dhi.» Di ì dré dènarí àlo dhi ni fèzo drá.* ²⁰ Gò dré lizizóá àyi tí dhi: «Móndí línrí kòndhi tsàle ru tisile dríá kòndhi be dhi, àdhi àdha 'í?» ²¹ Í logó drá dhi: «Kàyisàrà àdha 'i.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré ì ngá Kàyisàrà àdha ni fe Kàyisàrà dré, adrézò kpà ngá Giká àdha ni fe Giká dré.» ²² Í kòyì akódhi ni kúlí nda dre dhi, àyi ki línrí dré gàzo gò, ì dré akódhi ni tayízò lizo.

Tà lizilé ngangà dràdrà 'àsè dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Māròkò 12:18-27; Lùkà 20:27-40)

* **22:19** 22:19 «Dènarí» kòndhi, làfa lò'wa adrézò tà 'o àsà Rómà ki òpí 'àsè dhi 'i.

²³ Kitú nda sè dhi, Sàdùkáyò àruka ì dré alìzo Yésu vélé kitswálé tà lizí tíá. (Ayí nda ì adré tàà dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó.) Dì ì tà drá dhi: ²⁴ «Tadhálépi, Mósè tisi àma dré dhi: «Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrà àyi tòkò nì tayí dhi, lè adrúpi nì kòdo tàytòkò nda mòle, kitswázò ànzi tí àyi adrúpi dràlépi nda dré.»[†] ²⁵ Dì àma kòfalé dhi, àgo nzi-drì-rì adrúpi ró dhi ì tá be. Ayí kì kàyo dré tòkò àlo dhi nì mòzo gò, dràzo. Dré tà adrélé mvá àko dhi sè dhi, dré àyi tòkò nda nì tayízò àyi adrúpi ì bvó dhi dré. ²⁶ Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìni adrúpi nì nì rì rú, adrúpi nì nì na rú, tsàle byá adrúpi nì nì nzi-drì-rì rú. ²⁷ Kùdù ro dhi, tòkò nda dré kpà dràzo. ²⁸ Dì kitú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkò nda nì adré tsitsì dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lití àmi kì tàndi ì dre, mì dré Giká nì Kúlí ì rinyí nì íbe dhi kì nìle ko dhi sè. ³⁰ Kitú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, ì gò adrélé ru mo ko. Ì gò kpà adrélé àyi kì ànzi kì fe mòle ko. Be ró dhi, ì nì àyikya adré ngóro àngéló bhù na dhi ì tìni. ³¹ Dì kàdré ína ngangà dràdrà 'ásè dhi nì tà sè dhi, mì nà rè tà Giká dré tàle àmi dré dhi ko? Akódhi tà dhi: ³² «Ma Giká Abàràrà àdhyà 'i, Isáká àdhyà 'i, ìndì Yàkòbhò àdhyà 'i.»[‡] Dì Giká nda Giká àbvò kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ína Giká móndyá lídrì ro dhi kya 'i.» ³³ Dì móndyá zyandre kònàle dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi kì líndrì dré adrézó gàle tà Yésu dré adrélé tadhálé dhi ì sè.

Tólí kàdrì lavulé dhi

(A kònò kpà Mároko 12:28-34; Lúka 10:25-28)

³⁴ Fàrisáyò ì kòyi, Yésu kíkí tá Sàdùkáyò kì kúlí dre dhi, ì dré gòzo ru kimó akódhi làga. ³⁵ Gò àyi kì àlo Mósè nì tàtrítí kúlí nìlepi dóro lavulé dhi dré tà kònìdhi nì lizizó akódhi tí, kitswázó akódhi nì tabhì: ³⁶ «Tadhálépi, Mósè nì tàtrítí kúlí na dhi, tólí kàdrì lavulé dhi àngùdhi 'i?»

³⁷ Dì Yésu logó drá dhi: ««Lè mí kàdré Mírì àmi Giká nì le àmi togó sè wáyi, àmi lídrì sè wáyi, ìndì àmi tà kisukisù sè wáyi.»[§] ³⁸ Kòdhi tólí drìdrì dhi 'i, ìndì tólí kàdrì lavulé dhi 'i. ³⁹ Tólí nì rì adrélépi kpà kàdrì àlo nì tìni dhi, kònìdhi 'i: «Lè mí kàdré àmi àzya nì le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi nì le dhi tìni.»^{*} ⁴⁰ Tà títi Mósè nì tàtrítí kúlí ìndì pròfétà ì dré adrélé tadhálé dhi ì adré àyi kì totó tólí rì nda kòdhi ì dri.»

Mèsiyà ì Dàwídi be dhi

(A kònò kpà Mároko 12:35-37; Lúka 20:41-44)

⁴¹ Fàrisáyò ru kimóbhá nda ì dré rè dhu adrerà'a Yésu làga dhi 'á dhi, akódhi dré lizizóá àyi tí dhi: ⁴² «Mì kisù àmikya Mèsiyà nì tà sè ngíni? Akódhi àdhi nì mvá 'i?» Ì logó drá dhi: «Akódhi Dàwídi nì mvá 'i.» ⁴³ Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, Dàwídi dré tá adrerà'a tà ta Tírì Lólo nì rinyí sè dhi 'á dhi, zì ína Mèsiyà nda àyi Mírì ro ngíni? Angyá ko, Dàwídi tà tá dhi:

⁴⁴ «Mírì Giká tà àma Mírì dré dhi:

Mí alì lírìlé àma dríágo lésè,

tsàle lókyá má dré dra àmi kàribhá kì bhàzo

[†] 22:24 22:24 A kònò Dütèrònómè 25:5-6. [‡] 22:32 22:32 A kònò Pfòma 3:6. [§] 22:37 22:37 A

kònò Dütèrònómè 6:5. ^{*} 22:39 22:39 A kònò Lèvitikè 19:18.

adrélé àmi pá zàle dhi 'á.>†

⁴⁵ Di Dàwidí kòzi Mèsíyà àyi Mírì ro dhi, Mèsíyà nda ni kitswá kpà adréle akódhi ni mvá ro ngíníngíní ró?» ⁴⁶ Di dhya àlo àyi kòfalé kitswálepí kúli logó Yésu tí dhi tá yókódhó. Kidhólé kítú nda sè dhi, dhya àlo dré gòzo vélé tà tabhì lizilé akódhi tí ko.

23

Yésu tà tà tatrítrí kúli tadhábhá i rú Fàrísáyò íbe àyi ki túrúpfú tà sè (A kònò kpà Mároko 12:38-40; Lúka 11:39-52; 20:45-47)

¹ Gò Yésu dré tàzoá mónyá zyandre i dré àyi lebhébhá íbe dhi: ² «À tayi ázi tatrítrí kúli tadhábhá i drígá Fàrísáyò íbe, i kàdréro Mósè ni tatrítrí kúli ni tà tadhá móndí i dré.* ³ Adré di leá dhi, mì kàdré àyi nda ki kúli yi, adrézo tà títi i dré adréle tàle àmi dré dhi ki ka'í 'òle. Di, mì kàdré àmikya tà i dré adréle 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Tàko ko, i adré tà i dré adréle tadhále dhi ki 'o kòdhya ko. ⁴ † adré àyikya ngá lanzilanzi kitswále dòle bwá ko dhi ki todrò tobhàle móndí i dri gò, i dré adrézo ndìndì drígámbíli le sòle àyi ki ledézo dhi ko.

⁵ Tà títi i dré adréle 'òle dhi i, i adré 'òá móndí i kàdréro àyi ki no be dhi bvó. † adré àyi ki kpúkúbhú tsàtsà adrézo wárágá Gíká ni Kúli tisizo driá dhi ki tobhà lána dhi ki kiwá, adrézo kpà àyi ki kánzò ki ti 'o atsálé kàtswa.† ⁶ † adré leá lirilé misá lindrì àdhya gwányá i 'àsè dhi i làgàsè, adrézo kpà leá lirilé àrà lindrì àdhya lísàmbò dzó i 'àsè dhi i 'àsè. ⁷ † adré leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagíra i 'àsè, adrézo kpà àyi ki zi <Rábbì>.&

⁸ Di, àmi ró dhi, mì kótayi àmi adréle zìle Rábbì ro ko. Angyá ko, àmi ki tadhálepi ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì àmi títi dhi i adrúpi 'i. ⁹ Mì kàdré kpà dhya àlo bvó dri dhi ni zi àmi ki Atá ro ko. Angyá ko, àmi ki Atá ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi àmi ki Atá bhù na dhi 'i. ¹⁰ Mì kótayi kpà àmi adréle zìle móndí ki dri kòlepi ró ko. Angyá ko, àmi ki dri kòlepi ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi Mèsíyà 'i. ¹¹ Adré leá dhi, dhya kàdrì lavulé àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki māràbà ro. ¹² Tàko ko, dhya àngùdhi adrélepí àyi tà bha kuru dhi, Gíká ni akódhi nda ni tà tirí Kiní mi. Di, dhya àngùdhi adrélepí àyi tà bha kiní mi dhi, Gíká ni akódhi nda ni tà tingá kuru.

¹³ Ami, tatrítrí kúli tadhábhá i Fàrísáyò íbe ni i, kizá àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Tàko ko, mì adré àmikya láti kíkí móndí i dré, i kòfiró Opì bhù àdhya na ko. Ami ki tàndi, mì adré file lána ko gò, mì dré adrézo mónyá adrébhá leá file lána dhi ki tayí file ko. [¹⁴ §]

† **22:44** 22:44 A kònò Longó i 110:1. * **23:2** 23:2 Gíká ni Kúli tisile Giríkì ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «Tatrítrí kúli tadhábhá i Fàrísáyò íbe dhi i adré lirilé Mósè ni liríra dri.» Kódhi adré leá tàle dhi, àyi nda i adré Mósè ni tatrítrí kúli ni tà tadhá móndí i dré. † **23:5** 23:5 Kpúkúbhú tsàtsà adrézo wárágá Gíká ni Kúli tisizo driá dhi ki tobhà lána kòni i, Yúdà ànzi àruka i adré tà tobháà àyi ki kàndrágá 'á, ìndì àyi drígá. ‡ **23:7** 23:7 Yúdà ànzi i véna dhi, rú «Rábbì» kòndhi, rú adréle fèle Gíká ni tà tadhábhá i dré, adrézo àyi ki lindrì bha dhi 'i. § **23:14** 23:14 Wárágá Gíká ni Kúli tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúli kòni ki kisú kònwa ko: [Ami, tatrítrí kúli tadhábhá i Fàrísáyò íbe ni i, kizá àmi ki ngá 'i. Ami túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya tàyítòkò ki ngá títi dhi ki topá àyi drígàsè. Mì adré kpà tà ta Gíká be vwàvwà ro, móndí i kàdréro àmi ki no. Tà nda sè dhi, Gíká ni àmi ki tàbvó ta tà tàndi ró.]

15 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mì adré àmikya tatsilé bvò drìsè ìndì yí m̀sè, kitswále m̀ndí àlo dhi ni 'o togó ladzá àmi ki Giká ni ka'í. Di, akódhi nda kònì dra ka'í dhi, mì adré akódhi ni 'o atsálé mvá líferò àdhya ró, adréle kònzi àmi ki lavú wvávà ro.

16 Ami m̀ndí ki drì kobhá m̀ kùdúkùdu ró ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré àmikya tàá dhi, dhya àlo kàdré m̀ndrà si tépelò ni rú sè dhi, m̀ndrà nda tà tàko 'i. Di, dhya àlo kàdré ína m̀ndrà si órò tépelò le dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré m̀ndrà dré síle nda ni líkí. 17 Ami m̀ndí azaaza m̀ kùdúkùdu ró dhi 'i! Ngá kàdrì lavulé dhi ángùdhi 'i: órò nda 'i, kó ngalè, tépelò adrélepi órò nda ni 'o atsálé lólo nda 'i? 18 Mì adré kpà tàá dhi, dhya àlo kàdré m̀ndrà si àlètàrì ni rú sè dhi, m̀ndrà nda tà tàko 'i. Di, dhya àlo kàdré ína m̀ndrà si ngá fèle àlètàrì nda dri dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré m̀ndrà nda ni líkí. 19 Ami m̀ kùdúkùdu 'i! Ngá kàdrì lavulé dhi ángùdhi 'i: ngá fèle nda 'i, kó ngalè, àlètàrì adrélepi ngá nda ni 'o atsálé lólo nda 'i? 20 Di dhya ángùdhi adrélepi m̀ndrà si àlètàrì ni rú sè dhi, adré sià àlètàrì nda ni rú sè, ìndì ngá títi dríá dhi ki rú sè. 21 Dhya ángùdhi adrélepi m̀ndrà si tépelò ni rú sè dhi, adré sià tépelò nda ni rú sè, ìndì Giká adrélepi adréle lána dhi ni rú sè. 22 Dhya ángùdhi adrélepi m̀ndrà si bhù ni rú sè dhi, adré sià Giká ni lírìrà òpì àdhya ni rú sè, ìndì akódhi adrélepi lírìle dríá dhi ni rú sè.

23 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mì adré ngá nzí tsàtsà títi mì dré adréle lokólé àmi ki amvú na, lanzíle 'a be mudrì dhi ki àlo fe Giká dré: nd̀ndì àmi ki ménètè, àmi ki fènúwí, tsàle àmi ki kùmè.* Di, mì adré àmikya tà kàdrì lavulé tátrítrí kúlí dré adréle tadhále dhi ki bhe gàrà dri: tà gyàgya 'òma, m̀ndí ki kizà bhàma, ìndì Giká ni ka'íma. Adré tá léá dhi, mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o, ngá fèma Giká dré dhi ni tivì àko ró. 24 Ami m̀ndí ki drì kobhá m̀ kùdúkùdu ró dhi 'i! Mì adré àmikya n̄n̄jò kogá àmi ki yí lèsè gò, adrézó kàmìlò te kòdhyala!

25 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mì adré àmikya kópò ki rúbhá dzi sàni kya íbe gò, àyi ki 'a dré adrézó gàle ngá lovó sè bí, ìndì lovó kònzi sè bí. 26 Mì, Fàrisáyò m̀ kùdúkùdu ró ni, mí kòdzi rè zyà kópò ni 'alé 'íká, gò rúbhá ni kògòró kpà atsálé ndì àko ndò.

27 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Ami ngóro m̀gògò rúbhá tswàle mvèle kemve dhi i t̀ni. Kivì lèsè dhi, m̀gògò nda ki rúbhá avé tò. Di, àyi ki 'a ga ína àbvò ki fà sè bí, ìndì ngá títi ndì ró dhi i sè bí. 28 Tà nda kòdhi kòkpà kònini àmi ki tà sè. Kivì lèsè dhi, m̀ndí ì adré àmi ki no ngóro m̀ndí gyàgya dhi i ró. Tàkò, àmi ki togó na dhi, mì ga túrúpú tà sè bí, ìndì tà kònzi sè bí.

29 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrisáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mì adré àmikya m̀gògò ki tobhá pròfètà i dré, adrézó kpà m̀gògò m̀ndyá gyàgya dhi kya ki ledé avélé tò. 30 Mì adré kpà tàá dhi: <Kònò mà kàdré tá àma ki tábhì ki lókyá 'a be dhi, mà kitswá tá ru amú àyi íbe adrézó pròfètà ki kàrì kutú dhi ko.> 31 Asà dhi, mì adré àmikya

* **23:23** 23:23 «Ménètè», «fènúwí» ìndì «kùmè» kòni i, ngábí tàdzí be dóro adréle kidhilé dhi 'i. A kònò Lèvitikè 27:30; Dùtèrònómè 14:22.

tadhá dhi, àmi dhya pròfètà ki tupfúbhá todràle dhi ki ànzi 'i. ³² Mì kògò di adrélé tà kònzi àmi ki tábhí ì dré kidhólé 'òle dhi ki 'o kitswálé títi. ³³ Àmi nì 'i, ìndì nì àtrá ki àrèbhá 'i! Mì nì àmikya lapá Giká nì tàbvò tàma silésè ngíningíni ró, mì dré kitswázó file líferò na ko dhi?

³⁴ Di mì yi rè ká! Má nì pròfètà ki tibhù tògyabhá íbe ìndì tà tadhábhá íbe líle àmi véna. Di, mì nì àyi ki àruka ki tupfú todràle, adrézó àruka nì ki tidí fa kipakipa i drìsè, adrézó àruka nì ki tswa àmi ki lísàmbò dzó i 'àsè, adrézó àruka nì ki ladró bhàandre àlo àlo dhi i 'àsè. ³⁵ Di àsà dhi, móndyá gyágya títi dhi ki kàrí kutúlé bvò dri dhi nì ngo àmi dri. Kidhólé Abélè adrélépi tá gyágya dhi rú, tsàle Zàkàriyà, Bàràkiyà nì mvá mì dré pfùle dràle tépelò i kòfalé àlètàri be dhi rú dhi, àyi ki kàrí nì ngo àmi dri. ³⁶ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Tà nda kòdhi ki atsa títi móndyá àndrò nì i rú.»

*Yésu ngo Yèrusalémà ni tà sè
(A kònò kpà Lúkà 13:34-35)*

³⁷ «Á! Yèrusalémà, Yèrusalémà, mì adrélépi pròfètà ki tupfú todràle, adrézó kpà dhya Giká dré adrélé amùle mí vélé dhi ki lebhé todràle kírà sè ni! Tsàle vésè be àngopí, má lè tá àmi ànzi ki kímólé má zàle, ngóró tà'ú dré adrélé àyi ànzimvá ki kímó àyi kupfú zàle dhi tíni dhi? Di, mì lè tá àmikya ko. ³⁸ Di mì yi rè ká! A tayí àmi ki dzó ngbo dre. ³⁹ Tàko ko, má adrè táá àmi dré dhi: Kidhólé nyànomvá dhi, mì gò vélé áma no ko, tsàle lókyá mì dré dra tàzoá dhi «Tà tani kàdré dhya adrélépi alile Mírì nì rú sè dhi dri!» dhi 'á.»†

24

*Yésu longó tépelò ni pfuma ni tà
(A kònò kpà Mároko 13:1-2; Lúkà 21:5-6)*

¹ Yésu kàpfò tépelò lésè gò adrélé líle dre dhi, akódhi nì lebhébhá ì dré àyi ki kisízó ànyi làgá, akódhi nì 'o tépelò nda nì dzó kàdrì dhi ki no. ² Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mí nò tsì dzó kàdrì kòni i títi 'í? Má adrè tà bàti ta àmi dré: Lókyá adrélépi alile dhi sè dhi, à gò vélé àyi ki kírà ki àlo kisú àzya nì dri ko. A nì kírà nda ki lebhé títi kìnì mi.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi i
(A kònò kpà Mároko 13:3-13; Lúkà 21:7-19)*

³ Àmvolásà dhi, Yésu ì dré lizo mbàle kòngó Olivè fa kya drìna gò, akódhi dré lirízó. Di akódhi nì lebhébhá ì dré àyi ki kisízó àyi pátì ànyi làgá, akódhi nì lízì tàzoá dhi: «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhi ki atsa àngutú ya dhi ká? Adho tà nì ru 'o drìdrì tadházóá dhi, àmi agòma ànyi, ìndì lókyá kùdù ànyi káyá dhi nì?»

⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí dóro, dhya àlo kòlitíró àmi ko. ⁵ Tàko ko, móndí bí dhi ki alì áma rú sè adrélé táá dhi, «Ma Mèsiyà 'i!» gò, ì dré móndí zyandre dhi ki litízó. ⁶ Mì nì àdzú ki kpòrò yi ànyi, adrézó kpà àdzú ki rúbí yi làwú làvo na. Di, mì kònò dóro, mì kòtayíró àmi ki togó adrélé gàle àsà dhi ko. Tàko ko, adrè leá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyà ru 'íká. Di, lókyá kùdù atsa rè ko. ⁷ Súrú ki àdzú bhu súrú àruka íbe. Opì ki kpà àdzú bhu opì àruka íbe. Kàràbhò nì dhe, ìndì kàdikàdi nì bvò

† 23:39 23:39 A kònò Longó i 118:26.

kosé àrà twátwa i 'àsè. ⁸ Di, tà títi nda kòdhi ki ngbà 'í adré ngóro tòkó ni mváaswa ni kidhoma tíni.

⁹ Lókyá nda sè dhi, à ni àmi ki lefè kàribhá i drigá gò, ì dré adrézó àmi ki m̄ pfo, adrézó àmi ki tupfú todràle. Súrú títi bvò dri dhi ki togó kònzì bha àmi rú áma tà sè. ¹⁰ Mòndí bí dhi ki kpà àyi ki tà ka'íkà'í tayí, adrézó ru lefè, adrézó ru ga àyi kòfalèsè. ¹¹ Pròfétá kinzò ro dhi ki apfò bí adréle mòndí zyandre dhi ki lití. ¹² Tà kònzì dré dra atsálé kàdrì lavulé dhi sè dhi, mòndí bí dhi ki lèle ni kidrí. ¹³ Di, dhya ángùdhi adrélépi togó tsi, adrézó àyi totó tàtà tsàle kùdù na dhi ni ína adrí. ¹⁴ A ni Rúbí Taní Giká ni Opì àdhya kòdhi ni longó bvò wáyi 'àsè, tà ni ni tadházó súrú títi i dré 'íká, gò lókyá kùdù dré gòzo atsálé ndò.»

Kizà kàdrì lavulé dhi

(A kònò kpà Mároko 13:14-23; Lúka 21:20-24)

¹⁵ «Di mì ni <ngá adréle gàle gágà adrélépi ngá lólo dhi ki kizá dhi> ni no adrérà'a àyi totó àrà lólo dhi na, ngóro longólé pròfétá Dànyélé tí dhi tíni.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhi ni na dhi kàdré àndu ni ni ni dóro.) ¹⁶ Lókyá nda sè dhi, lè mòndyá dra adrébhá bvò Yúdáyà àdhya na dhi ì kòlapá ràle kóngó i drína. ¹⁷ Lè kpà dhya dra adrélépi àyi dzó drína dhi kási file dzó na, àyi ngá ki do lapázó ába dhi ko. ¹⁸ Dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nzìle í bhàna àyi kítá kidhì àdhya ni do lapázó ába dhi ko. ¹⁹ Kítú nda i tú dhi, kizà ni adré kàdrì tòkó 'a íbe dhi i dré, ìndí tòkó adrébhá bà fe ànzimvá i dré dhi i dré. ²⁰ Mì kàdré tà zi Giká tí, àmi ki lapama nda kàdréró kidhì lókyá sè yà, kó ngalè sàbátú tú yà dhi ko.† ²¹ Tàko ko, kizà kítú nda kya ni adré kàdrì lavulé. A nò rè kizà kára be kònini nda ko, kidhólé bvò bhàrà lèsè atsálé àndrò kòndhi. A kitswá kpà àlo gòle véle nòà tàdzí ko. ²² Kònò Giká kòki tá kítú nda ki bvó ko dhi, dhya àlo bvò dri dhi kitswá tá adrílé bwà ko. Di, Giká ni ína kítú nda ki bvó ki mòndyá í dré zìle dhi ki tà sè.

²³ Lókyá nda sè dhi, à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!> dhi, mì kòka'í ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònàle!> dhi, mì kòka'í ko. ²⁴ Tàko ko, mèsíyà kinzò ro dhi ki apfò pròfétá kinzò ro dhi íbe adréle tà kàdrì línndrìga ró adrébhá àyi ki rinyí tadhá dhi ki 'o, kòkìswá dhi, ì dré ndìndi mòndyá Giká dré zìle dhi ki litízó. ²⁵ Mì yi rè ká! Má longó tà nda kòdhi i drìdrì àmi dré.

²⁶ Di à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònàle duku na!> dhi, mì kòli kònàle ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònwa dzó 'á!> dhi, mì kòka'í ko. ²⁷ Tàko ko, ngóro bhù dré adréle lagulé ngá kazá kítú dré apfòrà lèsè tsàle kítú dré ndìrà na dhi tíni dhi, Mòndí ni Mv́à ni agòma ni adré kòkpà kònini. ²⁸ Àrà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhi drìle dhi, àrì àgáaga dhi ki kòkpà ru kimó kitswálé àbvò nda ni te.»

Mòndí ni Mv́à ni agòma

(A kònò kpà Mároko 13:24-27; Lúka 21:25-28)

* **24:15** 24:15 A kònò Dànyélé 9:27; 11:31; 12:11. † **24:20** 24:20 Yúda ànzì ki bvò na dhi, «kidhì lókyá» kòndhi, lókyá kidhì ro kónà àlo na, adrélépi gile wvávwa ro dhi 'i.

²⁹ «Gbă kizà kàdrì kítú nda kya àmvolèsè dhi, <kítú ni m̀ ni n̄ atsá t́nimvá ro, mbă gò véle mvèle ko, bh̄bh̄n̄yà ki ledhé bhù lésè, ind̄i r̄inyí bhù na dhi ki ru kizí.>‡

³⁰ Dì lókyá nda sè dhi, tà dra Ḿndí ni Mv́a ni agòma tadhálépi dhi ni agá bhù m̄bhalé 'á gò, surú títí bvò dri dhi ì dré tongózó. Dì ì dré Ḿndí ni Mv́a ni nòzo adrèrà'a alìle ndùrùku ì dr̄sè, r̄inyí kàdrì be ind̄i m̄lanz̄ilanzi kàdrì be. ³¹ Gò akódhi dré àyi ángélo ki mùzo gòká kúlí 'u'ù be, lile àyi mónyá í dré z̄ile dhi ki kimó bvò ni pá su dhi ì lésè, kidhólé bhù ni kùdù àlo lésè, tsàle byá àz̄ya ni na.»

Tà tadhálé fiḡi fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Ḿarokò 13:28-31; Lúka 21:29-33)

³² «Lè m̀ kàdré tà tadhálé fiḡi fa ni tà rú dhi ni àndu ni dóro. Fiḡi fa ni dr̄iti kàdré atsálé m̄lím̄alí gò, bí ni dré adrézó ròle dhi, m̀ n̄ t̄ale dhi, yìgù ànyi dhi be. ³³ Kókpà kòdhi t̄ini, lókyá m̀ dré dra tà títí nda kòdhi ki nòzo adrèrà'a ru 'o dhi tú dhi, lè m̀ kòn̄i t̄ale dhi, Ḿndí ni Mv́a látí 'á, nd̄ind̄i àmi ki dzó t́ káyà dhi. ³⁴ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mónyá dra adrèbhá lídr̄i ìbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dr̄ale títí dr̄idr̄i tà títí nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrà ko. ³⁵ Bhù ì bvò be dhi ki akí. Dì, àma kúlí ì kitswá àyikya t̄adzí akálé ko.»

Giká n̄ ngbà 'í lókyá kùdù ni

(A kònò kpà Ḿarokò 13:32-37; Lúka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Dì, dhya àlo n̄ ìna kítú 'í yà, kó ngalè s̄àà 'í yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhi ko. Nd̄ind̄i ángélo bhù na dhi 'í yà, kó ngalè Giká ni Mv́agó 'í yà dhi, ì n̄ ko. Giká Atá n̄ ngbà 'í n̄ kalóma. ³⁷ Lókyá Ḿndí ni Mv́a dré adrèrà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, tà ki adrè ngóro Nówè ni lókyá 'á dhi t̄ini. ³⁸ Tàko ko, kítú yí liti andre kandrà dhi ì sè dhi, ḿndí ì adrè tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyi ki ànzi ki fe mòle, tsàle kítú Nówè dré fir̄a'a bwátú kàdrì na dhi 'á. ³⁹ Àyi nda ì n̄ tá tà adrélépi tà 'òle atsálé dhi àlomvá ko, tsàle yí dré tir̄a'a àyi ki wu títí dhi 'á. Tà nda kòdhi ki adrè kókpà kòn̄ini kítú Ḿndí ni Mv́a dré dra agòzo dhi tú. ⁴⁰ Ago r̄i dhi ki adrè àz̄i 'o amvú na. A ni àlo ni ni do, àz̄ya ni ni tayí. ⁴¹ Tòkò r̄i dhi ki adrè ngá 'i. A ni àlo ni ni do, àz̄ya ni ni tayí.

⁴² M̀ kàdré d̄i t̄am̄iga dri. Angyá ko, m̀ n̄ kítú ángùdhi àmi ki Mír̄i dré dra agòzo dhi ko. ⁴³ Dì, adrè leá dhi, m̀ kòn̄i tà kòn̄idhi dóro: Dzó líyí kòn̄i tà lókyá ángùdhi ngátsi sè kùgù dré kitswázó atsálé ásà dhi be dhi, kònò a ni tà adrè t̄am̄iga dri, kótayirò kùgù nda àyi dzóti ño ko. ⁴⁴ Dì àmi rò dhi, m̀ kàdré kókpà ḡanz̄i ró. Tàko ko, Ḿndí ni Mv́a ni atsá s̄àà m̀ dré adrélé kisùle ko dhi sè.»

M̀arábà t̄ogya ró m̄ir̄i ni dré kitswálé ka'ile dhi

(A kònò kpà Lúka 12:41-48)

⁴⁵ «M̀arábà t̄ogya ró m̄ir̄i ni dré kitswálé ka'ile dhi, àdhi 'i? Akódhi nda, dhya m̄ir̄i ni dré bhàle àyi m̀arábà àruka àyi dzó lé dhi ì dr̄ile, kitswálé m̄anyàngá fe àyi dré nyàle lókyá kitswálépi dhi sè dhi 'i. ⁴⁶ M̀arábà nda ni m̄ir̄i k̄atsá akódhi ni kisú adrèrà'a 'òá kòn̄ini dhi, kólénzè ni adrè akódhi dré! ⁴⁷ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Akódhi ni m̄ir̄i ni akódhi ni bha adrélé

‡ 24:29 24:29 A kònò Esyá 13:10; 34:4; Ezèkyèlè 32:7; Yòwèlè 2:10; 3:4.

áyi ngá títi dhi i drìle. ⁴⁸ Di, màràbà nda kàdré ìna kònzi gò adréle kisúá í léna dhi <Áma mírì adré gile agòma sè> gò, ⁴⁹ dré kidhózó adréle áyi àzizí ki tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhi, ⁵⁰ akódhi ni mírì ni atsa kítú dré adréle letèle ko dhi tú, ìndì sáà dré adréle ñile ko dhi sè. ⁵¹ Di a ni akódhi ni togá, akódhi ni tà bhàzo adréle túmáni túrúpúbhá kya be. Kònale dhi, à ni adré tongolé, adrézó kpà síkálándrà tsi.»

25

Pídhígó kyánzi mudrí dhi kì tà dri dhi

¹ Yésu gò táá dhi: «Di Opì bhù àdhyà ni adré ngóro tà kònìdhi tìni: Kyánzi mudrí dhi ì do tá àyi kì tálà, topfòzo ába kitswálé tòkò líyí ni drì letè. ² Ayi nda i kofalé dhi, nzi dhi i tá azaaza ró, ìndì nzi dhi i tá tògya ró. ³ Ayi azaaza ró nda ì do tá àyi kì tálà 'í, di, ì do tá dò ko. ⁴ Di, àyi tògya ró nda ì do tá àyikya dò mòlàngì na túmáni àyi kì tálà íbe. ⁵ Tòkò líyí nda dré tá adréle gile dhi sè dhi, kyánzi nda ì dré landèzo títi gò, ì dré ledhézo ayí be adréle ayí ko.

⁶ Ngátisi kítógá sè dhi, à dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: <Mì nò rè ká! Tòkò líyí adré alìle! Mì pfò lile ru kisú akódhi be!> ⁷ Gò kyánzi títi nda ì dré larózó, àyi kì tálà kì ledé. ⁸ Di kyánzi azaaza ró nda ì dré tàzoá àyi tògya ró nda ì dré dhi: <Mì afè àma dré àmi kì dò ni àruka wà. Angyá ko, àma kì tálà adré adralé.> ⁹ Di, àyi tògya ró nda ì logó dhi: <Kóko! Dò nda kitswá àma dré àmi íbe ko. Mì kòlì be già àmi dré mómí adrébhá dò lagí dhi i véna.> ¹⁰ Di, ì dré tá adrerà'a lile già dhi 'á dhi, tòkò líyí dré atszázó. Di kyánzi adrébhá gànzi ró nda ì dré fizo akódhi be dzó lámó gwányá àdhyà na gò, dzóti asézó.

¹¹ Amvolàsà dhi, kyánzi àruka nda ì dré agòzo atsalé gò, táá dhi: <Mírì, mírì, mí nzi àma dré dzóti wà!> ¹² Di, tòkò líyí nda logó dhi: <Má adré tà bàti ta àmi dré: Má nì mána àmi ko.>»

¹³ Yésu gò táá dhi: «Di mì kàdré támìga dri! Tàko ko, mì nì kítú 'i yà, kò ngalè sáà 'i yà má dré dra agòzo dhi ko.»

Pídhígó màràbà na dhi kì tà dri dhi

(A kònò kpà Lúkà 19:11-27)

¹⁴ «Òpì bhù àdhyà ni kókpà adré ngóro tà kònìdhi tìni: Agó àlo dhi adré tá 'òle lile atsi na. Di dré áyi màràbà kì azízó, áyi ngá kì tayízó àyi drígá, ì kàdréro àzi 'o àsà be dhi bvó. ¹⁵ Alo ni dré dhi, fè tá làfa lò'wa rú zìle tàlétà dhi i nzi.* Azya ni dré dhi, fè tá tàlétà rì. Azya ni dré dhi, fè tá tàlétà àlo. Lanzí tá tàlétà nda ì àyi àlo àlo dhi ì dré, ngóro ì dré kitswálé àzi 'o àsà bwà dhi tìni. Gò dré lizo atsi na.

¹⁶ Gbá lókyá nda sè dhi, dhyà tàlétà nzi dhi kì kisúlépi nda dré lizo àzi 'o àsà gò, tàlétà nzi àruka kì kisúzó bhàle dríá. ¹⁷ Dhyà tàlétà rì dhi kì kisúlépi nda dré kpà 'òzoá kònìni gò, tàlétà rì àruka kì kisúzó bhàle dríá. ¹⁸ Di, dhyà tàlétà àlo dhi ni kisúlépi nda dré ìna lizo bhú dhi kìnì na, áyi mírì ni làfa nda ni zùzo.

¹⁹ Lókyá kòlavú vwàvwa ro dre dhi, màràbà nda kì mírì dré agòzo àyi kì azí, ì kòtáro í dré dhi ì 'o tá àzi áyi làfa sè ngìni ya dhi. ²⁰ Di dhyà tàlétà

* **25:15** 25:15 «Tàlétà» kònìdhi tá làfa lò'wa ledélé óró sè, kitswálépi àzi dhyà àlo dré 'òle kítú ngùlù-nzi dhi sè dhi 'i.

nzi dhi ki kisulépi nda dré atsázó ába tùmání tàlétà nzi àruka íbe, tàá dhi: <Mírì, mí tayí tá má drígá tàlétà nzi kòni i. Mí nò ká, má kisú tàlétà nzi àruka í bhàle dríá dre.> ²¹ Di Mírì nì tà drá dhi: <Áma màràbà dóro má dré kitswálé ka'ile nì, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di ásá dhi, má nì ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì í drìle. Mí alì lenzélé ámi mírì vélé!>

²² Gò dhya tàlétà rì dhi ki kisulépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírì, mí tayí tá má drígá tàlétà rì kòni i. Mí nò ká, má kisú tàlétà rì àruka í bhàle dríá dre.> ²³ Di Mírì nì tà drá dhi: <Áma màràbà dóro má dré kitswálé ka'ile nì, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di má nì ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì í drìle. Mí alì lenzélé ámi mírì vélé!>

²⁴ Gò dhya tàlétà àlo dhi nì kisulépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírì, má nì tá tàle dhi, mì agó tómbá 'i dhi be. Mí adré mína ngá akónà àrà mí dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà mí dré kórì rìzo ko dhi na. ²⁵ Di má adré tá ngá ro gò, má dré lìzo làfa mína nì zu kìnì na. Mí nò ká, ngá mína kòndhi.> ²⁶ Di, mírì nì tà drá dhi: <Mì, màràbà kònzì ìndì tòbvo ró dhi 'i! Mí nì tá tàle dhi, má adré ngá akónà àrà má dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà má dré kórì rìzo ko dhi na dhi be. ²⁷ Adré dì tá léá dhi, mí kòbhà tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrélé dhi na, kòno má kòni agò dhi, má nì tá làfa mána nì adó àmupi nì be.>

²⁸ Di mírì nda gò tàá dhi: <Mì do tàlétà kòdhi akódhi drígàsè, fèle dhya adrélépi ába mudrì dhi dré. ²⁹ Tàko ko, dhya àngudhi adrélépi ngá íbe dhi dré dhi, à nì akódhi nì ngá nda ki drì timbà gò, akódhi dré adrézó vélé ngá íbe bì lavulé. Dì, kàdré ìna dhya adrélépi ngá àko dhi nì tà sè dhi, à nì ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhi nì do drígàsà. ³⁰ Kàdré màràbà tàko ró kòdhi nì tà sè dhi, mì bhe akódhi kivì na, àrà tìnìmvá ro dhi na. Kònale dhi, à nì adré tongolé, adrézó kpà sikalándrà tsi.>

Tàbvó tàma kùdù ro dhi

³¹ Yésu gò tàá dhi: <Lókyá Mòndí nì Mvá dré dra agòzo áyi mìlanzìlanzi na ángélo íbe títi dhi sè dhi, a nì lírì áyi lírìrà mìlanzìlanzi ro òpì àdhya dri. ³² Di à nì mòndyá títi sùrú títi í lèsè dhi ki kimó akódhi kandrá gò, dré àyi ki kòfalé lanzízo ngóro kábilígyà líkìlépi dré adrélé kábilígyà ki kòfalé lanzì ndrì íbe dhi tìni. ³³ A nì kábilígyà nda ki bha áyi dríágo lèsè gò, ndrì nda ki bhàzo áyi lídzì lèsè.>

³⁴ Di ópì kàdrì nda nì tàá áyi adrébhá áyi dríágo lèsè nda í dré dhi: <Ámi áma Atá dré tà tani bhàzo àmi dri nì i, mì alì wà! Mì kòkisú òpì áma Atá dré ledélé àmi dré kínó bvò nì bhàma lèsè dhi tàyílé ro. ³⁵ Tàko ko, ma tá tàbirì íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle. Ma tá yì lovó íbe gò, mì dré yì afèzo má dré mvùle. Ma tá mòndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmi véna. ³⁶ Ma tá kítá asolé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú. Ma tá drà ro gò, mì dré alìzo áma lomí. Ma tá bàdzó na gò, mì dré alìzo áma no.>

³⁷ Di mòndyá gyàgya nda ki go logóá drá dhi: <Mírì, mà nò tá mì adrérà'a tàbirì íbe gò, mà dré ngá fèzo mí dré nyàle yà, kó ngalè mà nò tá mì adrérà'a yì lovó íbe gò, mà dré yì fèzo mí dré mvùle yà dhi àngutú? ³⁸ Mà nò tá mì adrérà'a mòndí twá ro gò, mà dré ámi ka'izo dòle àma vélé yà, kó ngalè mà nò tá mì adrérà'a kítá àko gò, mà dré kítá tosózó mí rú yà dhi àngutú? ³⁹ Mà nò tá mì adrérà'a drà ro yà, kó ngalè bàdzó na yà gò, mà

dré lizo ámi no dhi ángutú? 40 Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: «Má adrè tá bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle áma adrúpi tàko lavulé kòni kì àlo dré dhi, mì 'o tà nda áma tàndi dré.»

41 Di ópí kàdrì nda ni tàá àyi adrèbhá áyi lídzí lèsè nda i dré dhi: «Ámi tátírítrí íbe àmi dri ni i, mì nga àmíkya má mìlèsè, lìle àtsí adrélépi adrálé ko, Gíká dré ledélé Dzàborò dré àngéló ni íbe dhi na. 42 Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle dhi ko. Ma tá yí lovò íbe gò, mì dré yí afèzo má dré mvùle dhi ko. 43 Ma tá móndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmi véna ko. Ma tá kítá asólé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú ko. Ma tá drà ro ìndì bàdzó na gò, mì dré alizo áma no ko.» 44 Di àyi nda ki kókpà go logóá drá dhi: «Mírì, mà nò tá mi adrèrà'a tàbirí íbe yà, yí lovò íbe yà, móndí twá ro yà, kítá àko yà, drà ro yà, kó ngalè bàdzó na yà dhi gò, mà dré tá 'òze mì dré ko dhi ángutú? 45 Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: «Má adrè tá bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle dhya tàko lavulé kòni kì àlo dré ko dhi, mì 'o kókpà tà nda má dré ko.» 46 Di àyi nda ki lì tà nòle àyi dri kóná vèsè kólyá dhi ni kisú. Di, móndyá gyágya nda ki àyikya lì lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.»

26

Yúdà ànzi kì kàdrì ì yi ru kitswázó Yésu ni pfu dràle

(A kònò kpà Mároko 14:1-2; Lúkà 22:1-2; Yòwání 11:45-53)

1 Yésu kòtà tà nda i akilé títi dre dhi, dré tàzoá àyi lebhébhá i dré dhi: 2 «Ngóro mì dré nìle be dhi tìni dhi, tayí kitú rì gwányá Pásikà àdhya dré atsázó. Di à adrè 'òle Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá i drígá, i kòtidíró akódhi dràle fa kipakípa dri be dhi bvó.»

3 Lókyá nda sè dhi, Yúdà ànzi kì kòwánà kàdrì ì àyi kì bhàgo íbe dhi ì dré ru kimózó kòwánà kì kàdrì rú be Kàyáfà dhi ni dzó kàdrì na. 4 Gò ì dré ru yìzo kitswázó Yésu ni ru túrúpfú sè, pfùle dràle. 5 Di, ì adrè tá tàá dhi, ì kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, móndyá zyandre dhi ì kòligíró àyi íbe ko sè.

Tòkó àlo dhi dà màlási Yésu dri

(A kònò kpà Mároko 14:3-9; Yòwání 12:1-8)

6 Amvolásá dhi, Yésu lì tá Bètáníyà na, file Simónà atú kàrí dré tá rùle dhi ni dzó na gò, dré lírízó mísá làga kitswálé ngá nya. 7 Gò tòkó àlo dhi dré afízó mòlàngì mvá ledélé àlàbàsterè sè, gàlepi màlási làgì kyàkyà dhi sè bí dhi be.* Dré àyi kisízó mòlàngì nda be ànyi Yésu làga gò, màlási nda ni da akódhi dri. 8 Akódhi ni lebhébhá i kònò tà nda dre dhi, àyi kì togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyi kòfalèsè dhi: «À kizá tsì màlási kòdhi àdho tà sè? 9 Kònò à ni tá kitswá làgí làgí be kàdrì gò, làfa ni ni fèzo lemerèbhá i dré!»

10 Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì adrè tòkó kònìdhi ni drì kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi, tà avélépi tò dhi 'i. 11 Angyá ko, mì adrè ngbú adrélé lemerèbhá íbe àmi kòfalé. Di, mì kitswá ngbú adrélé túmání má be ko. 12 Akódhi dà màlási kònìdhi má rú drìdrì, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógo na dhi bvó.

* 26:7 26:7 «Àlàbàsterè» kònìdhi, kírà kemve kpírikpírì làgì be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásá dhi 'i.

¹³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Arà títi bvò wáyi 'àsè à dré dra Rúbí Tani kòdhi ni longózo dhi i 'àsè dhi, à ni kókpà tà tòkò kònìdhi dré 'òle kòdhi ni títi, akódhi ni tà kisùzo.»

Yùdàsì ì yi ru kòwánà kàdrì ìbe, kòlèfèró Yésu àyi drígá
(A kònò kpà Mároko 14:10-11; Lúkà 22:3-6)

¹⁴ Amvolàsà dhi, Yésu ni lebhéhá mudrì-drì-rì dhi ki àlo, rú be Yùdàsì Isikàrìyótà dhi dré ngàzo lìle kòwánà kàdrì i véna, ¹⁵ àyi ki lízi tàzoá dhi: «Mì ni àdho ngá afè má dré, má kòlèfèró Yésu àmi drígá be dhi bvò dhi?» Dì ì dré làfa lò'wa ledélé àrèzà sè dhi ki nàzo nyadhi-àlo-drì-mudrì, fèle drá. ¹⁶ Dì kidhólé lókyá nda sè dhi, Yùdàsì dré kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda.

Yésu ì nya gwányá Pásikà àdhya lebhéhá ni ìbe

(A kònò kpà Mároko 14:12-21; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwàni 13:21-30)

¹⁷ Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya ni kítú ni àlo sè dhi, Yésu ni lebhéhá ì dré àyi ki kisízo ànyi akódhi làga, akódhi ni lízi tàzoá dhi: «Mì adré làè dhi, mà kòladhí ngá mí dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo dhi àngwà?» ¹⁸ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lì bhàandre na agó dra tadhálé àmi dré dhi véna. Mì kòtà drá dhi: <Dhya tà tadhálépi dhi adré tàá dhi: Lókyá mána atsa ànyi. Mà ni Pásikà nya áma lebhéhá ìbe ámi dzó na.» ¹⁹ Dì akódhi ni lebhéhá nda ì dré 'òzoà ngóro dré tá lazilé àyi dri dhi tíni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

²⁰ Ìndró kàndrì dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lírìlé mísá làgàsè tùmání akódhi ni lebhéhá mudrì-drì-rì dhi ìbe. ²¹ Ì dré tá adrerá'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi ki àlo ni áma lefè kàribhá i drígá.» ²² Dì kizà dré àyi ki 'òzo lavúlé gò, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kidhózó adrélé tàá drá dhi: «Mírì, zakó ìna ma 'i ko?» ²³ Akódhi logó dhi: «Dhya drígá sòlepi má be sàni àlo na dhi ni áma lefè nì.» ²⁴ Tà bàti ró dhi, Mòndí ni Mv́à ni lì dràle ngóro tsìsè akódhi ni tà dri Gíkà ni Kúlí na dhi tíni. Dì, kizà ni ìna adré kàdrì dhya dra Mòndí ni Mv́à nda ni lefèlepi dhi dré! Dóro ni tá dhya nda ni ùle ko dhi.» ²⁵ Gò Yùdàsì adrélépi tá 'òle akódhi ni lefè nda dré tàzoá dhi: «Rábbì, zakó tsì ma 'i ko?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndì mí tà dre.»

Mírì ni rúbhá i kàrì ni be dhi

(A kònò kpà Mároko 14:22-26; Lúkà 22:14-20; 1 Kòrìtòbhá i 11:23-25)

²⁶ Ì dré tá adrerá'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zìzo dríá Gíkà tí gò, njozá fèle àyi lebhéhá ì dré gò, tàzoá dhi: «Mì do nyàle. Kònìdhi áma rúbhá 'i.»

²⁷ Dré kpà kópò adózó, àwoyá tàzo Gíkà dré gò, fèzoá àyi dré gò, tàzoá dhi: «Àmi títi, mì mvu. ²⁸ Kònìdhi áma kàrì adrélépi tà Gíkà dré bhàle ru yìzo mòndí ìbe dhi ni 'o kitswálé títi dhi 'i. Kàrì nda ni kutú mòndí zyandre ì dré, Gíkà kòtrìró àyi ki tàkonzi àsà be dhi bvò.† ²⁹ Má adré tàá àmi dré dhi: Má gò vélé vínò kòdhi tíni dhi ni mvu ko, tsàle kítú mà dré dra vínò tídhí ro dhi ni mvùzo àmi ìbe áma Atá ni Opì na dhi tú.»

³⁰ Dì ì dré longó ngòzo lenzézó Gíkà ni rú sè gò, ì dré pfozo lìle mbàle kóngò Olivè fa kya drina.

† 26:28 26:28 A kònò Pfòma 24:8; Yèrémíyà 31:31-34.

Yésu longó dhi, Pétèro ni àyi ga

(A kònò kpà Mároko 14:27-31; Lúka 22:31-34; Yòwàni 13:36-38)

31 Gò Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Ngátsi kònìdhi sè dhi, àmi títi m̀ni ni áma tayí adrélé kalóma. Tàko ko, Giká ni Kúlí adré taa dhi:

«Má ni kábiligya líkílèpi ni tswa dràle gò, à dré kábiligya nda ki pãri 'òzo ayílè.»[‡]

32 Di, má konga mána dràdrà 'ásè dre dhi, má ni li drìdrì àmi kandrána Gàlílàyá na.» 33 Di Pétèro tà drá dhi: «Tágba mónyá títi dhi ì kòtayí mí yà dhi, má kitswá mána ámi tayí tàdzí ko!» 34 Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ndìndì ngátsi ándrò kònìdhi sè, drìdrì àgólòwa dré dra tsirà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vèsè be na.» 35 Di, Pétèro logó drá dhi: «Tágba kòkitswá mà dré dràzo tùmáni mí be yà dhi, má kitswá tàdzí ámi ga ko.» Gò Yésu ni lebèbhá àruka títi dhi ì dré kókpa tazoá kònini.

Yésu zi tà Giká tí Gètèsémáni na

(A kònò kpà Mároko 14:32-42; Lúka 22:39-46)

36 Amvolásá dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni ìbe tsàle àrà rú zìle Gètèsémáni dhi na.^S Gò dré tazoá àyi dré dhi: «Mì lírí kònwa, má kòlìró adrélé tà zi Giká tí kònale.» 37 Dré Pétèro ki drìzo Zèbèdáyò ni ànzi rì dhi ìbe í vèsè. Gò akódhi ni togó dré kidhózo adrélé kizà nya, adrézó lanzìle lavulé. 38 Di dré tazoá àyi dré dhi: «Áma togó adré ñòle kizà dré, tsàle ndìndì dràdrà mìle. Mì kàdré kònwa, adrélé tàmgá dri má be.»

39 Kòlì vwàle àyi rúsè tsà dre dhi, dré dhèzo àyi mìbhalé bha kìnì mi gò, tà zìzo Giká tí kònini: «Áma Atá, kòkitswá mí mùlèsè dhi, mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélèsè wà. Di, mí kò'o ngóro má dré adrélé lèle dhi tìni ko. Be ró dhi, mí kò'o ngóro mí dré adrélé lèle dhi tìni.»

40 Gò dré gòzo àyi lebèbhá nda ì véna, àyi ki kisú ayí na. Dré tazoá Pétèro dré dhi: «Mì kitswá tá tsì adrélé tàmgá dri má be ngbà 'í sàà àlo bwà ko? 41 Lè mì kàdré tàmgá dri, adrélé kpà tà zi Giká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko. Bàti, dhyá ki togó àtsi ró adrézó tà dóro 'o. Di, dhyá ki rúbhá ìna yàyà.»

42 Gò dré gòzo lile vèsè ni rì sè, tà zi Giká tí kònini: «Áma Atá, kòkitswá mí dré kópò kòdhi ni dòzo má vélèsè má dré mvuá àko ró dhi ko dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle 'òle dhi kòdhya.»

43 Gò dré gòzo tódhyá gòle àyi ki kisú ayí na, àyi ki mì dré tá adrélé ayí ro dhi sè. 44 Di dré àyi ki tayízó gò, gòzo lile vèsè ni na sè tà zi Giká tí ngóro dré tá zìle drìdrì dhi tìni.

45 Gò dré gòzo gòle àyi lebèbhá nda ì véna, taa àyi dré dhi: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Mì nò rè ká! Lókyá kitswá dre. A adré 'òle Mòndí ni Mvá ni lefè tàkonzìbhá ì drígá. 46 Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélèpi áma lefè dhi atsá dre!»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mároko 14:43-50; Lúka 22:47-53; Yòwàni 18:3-12)

47 Gbá kòdhwá, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, Yúdási, akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo dré atsázó. Adrí tá í vèsè mòndí zyandre angábhá kòwàna kàdrì ì vélèsè ìndì bhàgo ì vélèsè dhi ì be. Ayi nda ì ru

[‡] 26:31 26:31 A kònò Zàkàriyá 13:7. ^S 26:36 26:36 Rú «Gètèsémáni» kònìdhi adré leá tàle dhi «òlivè lò'wa ki 'irà».

tá sápi í fa íbe àyi drígá. ⁴⁸ Yúdási adrelépi 'òle Yésu ni lefè nda tà tá àyi dré dhi, í ni akódhi àdhi 'i yà dhi ni tadhá àyi dré dhi kònini: «Dhya má dré dra kamulé dhi, akódhi 'i. Mì kòru di akódhi, lizo ába.» ⁴⁹ Di Yúdási nda dré ndiri áyi kisizó ànyi Yésu làga, tàá drá dhi: «Rábbi, mòdo mí dré!» Dré akódhi ni kamúzó. ⁵⁰ Di Yésu dré logózóá drá dhi: «Áma arúpi, mí 'o tà mí dré alizo 'òá dhi.» Gò mónyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhi ni ru.

⁵¹ Gbã kòdhwa, dhya adrebhá tá túmání Yésu be dhi ki àlo dré ngàzo àyi sápi asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí bwwàzo kàle. ⁵² Di, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí logó sápi mína àrà ni na. Angyá ko, mónyá títi adrebhá sápi ru àyi drígá dhi ki todrà sápi sè. ⁵³ Mí nì ko tàle dhi, má ni tá kitswá áma Atá ni ti lizí gò, akódhi dré ángeló zyandre lavulé dhi ki amuzò áma ki líkí dhi? ⁵⁴ Di, má kò'o tá kònini dhi, tà tisile Giká ni Kúli na adrebhá tàá dhi, tà kòdhi ki ru 'o kònini dhi ki tá di ru 'o ngíni?»

⁵⁵ Gò Yésu dré tàzoá mónyá zyandre nda ì dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrezó alile sápi íbe ìndi fa íbe kitswálé áma ru ní? Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, má adré tá lírlé tà tadhá tépelò na dhi, mì ru tá ma ko. ⁵⁶ Di, tà kòdhi ì atsa títi kònini, kitswálé tà pròfètà ì dré tisile dhi ì kò'oró ru be dhi bvó.» Gò akódhi ni lebebhá títi dhi ì dré akódhi ni tayizó lapázó.

Yésu pfo kòwánà ki kàdrì i kandrá bhàgo kàdrì íbe

(A kònò kpà Mároko 14:53-65; Lúka 22:54-55, 63-71; Yòwánì 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dhya Yésu ni rubhá nda ì dré akódhi ni drìzo lizo ába Kàyàfà, kòwánà ki kàdrì bhàna. Kònale dhi, tàtrítrí kúli tadhábhá ì bhàgo íbe dhi ì kimó tá ru.

⁵⁸ Di Péteró ro dhi, lebè tá ína Yésu lará ro, tsàle byá kòwánà ki kàdrì nda ni bhà'álé na. Dré fizo lírlé tépelò líkíbhá ì kófalé, kitswálé noá ngalé tà nda ni kùdù ni adré ngíni ya dhi.

⁵⁹ Kòwánà kàdrì ì bhàgo kàdrì nda íbe títi dhi ì adré tá tà adrelé tàle Yésu rú kinzò sè dhi ki nda, kitswázó akódhi ni 'o dràle dhi bvó. ⁶⁰ Di, ì kisú tá àyikya tà àlo ko, tágba móndí bí dhi ì dré apfòzo tà ta akódhi rú kinzò sè dhi. Kùdù ro dhi, móndí rì dhi ì dré apfòzo ⁶¹ tàá dhi: «Dhya kònndhi tà dhi: «Má ni kitswá tépelò Giká àdhya ni pfu gò, gòzo síá kítú na àmvolèsè.»»

⁶² Gò kòwánà ki kàdrì dré ngàzo àyi totó lizíá Yésu tí dhi: «Mí logó mína kúli tá dhya kòni ì dré adrelé tàle mí rú kòdhi ì sè ko?» ⁶³ Di, Yésu adré tá ína kíri. Gò kòwánà ki kàdrì nda dré tàzoá drá dhi: «Má adré àmi kodzó Giká lídrì ro dhi ni rú sè, mí kòsiró mòmndrà tàzoá áma dré ngalé mí Mèsíyà, Giká ni Mvágó 'i yà dhi.» ⁶⁴ Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre. Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Mì ni Móndí ni Mvá ni no adrèrà'a lírlé Giká rinyi líyí ni driágo lése. Mì ni kpá akódhi ni no adrèrà'a agòle ndürùku bhù na dhi ì drìsè.» ⁶⁵ Di kòwánà ki kàdrì nda dré àyi kítá lasizó kizá dré gò, tàzoá dhi: «Akódhi dha Giká dre! Mà ni di go vélé móndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? Mì no rè ká! Mì yi làdhá dré dhàle Giká rú kòdhi àmi ki bíbhálé sè dre. ⁶⁶ Mì adré di kisúá ngíni?» Di ì logó dhi: «Akódhi kitswá dràdrà sè!»

⁶⁷ Gò ì dré túsú lufúzó akódhi mi, akódhi ni tisizo. Ayi ki àruka ì dré akódhi ni mĩ toszáo, ⁶⁸ adrezó taa dhi: «Mèsiyá, mí tà rè àma dré pròfètà ro dhi, ngalè àdhi sa mi nì ya dhi ká!»

Pètèrò gà Yésu rè

(A kònò kpà Mároko 14:66-72; Lúka 22:56-62; Yòwàni 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Lókyá nda sè dhi, Pètèrò adré tá ìna lírílè kivi na, bhà'álé nda na. Gò mvátòkò àlo mārábà ro dhi dré áyi kisizó ànyi akódhi làga, taa drá dhi: «Mí tá kókpà tùmání Yésu Gàliláyà lèsè dhi be.» ⁷⁰ Di, Pètèrò dré ìna tà nda ni gázo rè móndyá títi i kandrá, tàzoá dhi: «Má nì ngalè mí adré àdho tà ya dhi ko.»

⁷¹ Gò dré ngázo pfole bhà'álé nda 'ásè, áyi totó ànyi dzóti làga. Mvátòkò àzya dhi dré akódhi ni nòzo gò, tàzoá móndyá adrebhá tá akódhi làga dhi ì dré dhi: «Dhya kòndi tá tùmání Yésu Nàzàrètá lèsè dhi be.» ⁷² Di Pètèrò dré gòzo tódhyá tà nda ni ga gò, mòndrà sizo tàzoá dhi: «Má nì agó kòdhi ko!»

⁷³ Gí ko, móndyá kònàle nda ì dré àyi ki kisizó ànyi Pètèrò làga, tàá drá dhi: «Mí àyi ki àlo 'i bàti! Ami kúlí kómvo adré tadhá dhi, mí angá àngolèsè ya dhi nì.» ⁷⁴ Di Pètèrò dré ngázo mòndrà si, tàzoá dhi: «Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kinzò ta dhi! Má nì agó kòdhi ko!» Gbã kòdhwá, àgólòwa dré tsírà bhèzo. ⁷⁵ Gò kúlí Yésu dré tá tàle dhi dré agázó Pètèrò lèna. Tà tá dhi: «Dridri àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrá dhi, mí nì àma ga vèsè be na.» Di Pètèrò dré pfozo kivi na gò, ngòle ka'ilé ka'ika'i kizá dré.

27

A drì Yésu lizo ába Pilátò véna

(A kònò kpà Mároko 15:1; Lúka 23:1-2; Yòwàni 18:28-32)

¹ Ngá kòwa dre dhi, kòwánà kàdrì i bhàgo ìbe dhi ì dré ru yizo títi, kitswázó Yésu ni 'o dràle dhi bvó. ² Di ì dré akódhi ni adròzo gò, drizoá lizo fèá Pilátò, Rómá ki gùvèrènerè drígá.

Yùdásì ni dràma

(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 1:18-19)

³ Di Yùdásì Yésu ni lefèlepi nda kátógyà à nò tá tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè dhi dre dhi, akódhi ni togó dré atsázó kizà ro lavúlè tà dré tá 'òle dhi ni tà sè. Gò dré làfa lò'wa nyadhi-àlo-dri-mudrí nda ki dòzo, lizo kitswálé logóá kòwánà kàdrì i véna bhàgo ìbe, ⁴ tàzoá dhi: «Má 'o tàkonzì dre. Tàko ko, má lefè móndí adrelépi tá tà àlo àko í rú dhi kàribhá i drígá, ì kò'oró akódhi dràle.» Di, ì logó drá dhi: «Tà kòdhi nò àma ko. Nò mí kòdhyá!» ⁵ Di Yùdásì dré làfa lò'wa nda ki bhèzo tépelò na gò, lizo áyi 'i dràle.

⁶ Kòwánà kàdrì nda ì dré làfa lò'wa nda ki kudhúzó, tàzoá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí adré làfa kònìdhi ni bhàma tùmání làfa tépelò na dhi ìbe dhi ni logá. Tàko ko, kònìdhi làfa fèle kàrì kutúzó dhi 'i.» ⁷ Di ì dré ru yizo gò, làfa nda ni dòzo lizo lídri rùlepi àlo dhi ni amvú gí, amvú nda kàdré rò àrà adrezó móndí alialì dhi ki àbvò si lána dhi ró. ⁸ Tà nda sè dhi, à adré amvú nda ni zi «Amvú kàrì àdhyá» atsálé ándrò kònìdhi. ⁹ Di tà longolé pròfètà Yèrèmíyá tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi: «‡ do làfa

lò'wa nyadhi-àlo-drì-mudrì ledélé àrezá sè dhi i. Kòdhi tá làgí Ìsèrélè ànzi ì dré bhàle akódhi ni tà sè dhi 'i. ¹⁰ Làfa nda sè dhi, ì dré amvú lìdrí rùlepi àdhyà ni gizo, ngóro Mírì dré tá tàle má dré dhi tìni.»*

Yésu pfo Pilátò kandrà

(A kònò kpà Mároko 15:2-5; Lúka 23:3-5; Yòwàni 18:33-38)

¹¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré pfozo áyi totó Pilátò, gùvèrènerè nda kandrà. Gò Pilátò dré lizizóá tíá dhi: «Mì, mi ópí Yúdà ànzi kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.» ¹² Kòwánà kàdrì ì bhàgo ìbe dhi ì kàsíkì akódhi dre dhi, dré kúlí logózó ko. ¹³ Dì Pilátò dré lizizóá tíá dhi: «Mí yi tà títi ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi ì ko?» ¹⁴ Dì, Yésu logó ìna kúlí àlo ko. Gò gùvèrènerè nda ni líndrì dré gazo ásà.

A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mároko 15:6-15; Lúka 23:13-25; Yòwàni 18:39-19:16)

¹⁵ Kóná àlo àlo títi, gwányá Pásikà àdhyà tú dhi, gùvèrènerè nda adrè tá dhyà àngùdhi bàdzó na, mómí zyandre dhi ì dré adrélé kípèle dhi ni trì àyi dré. ¹⁶ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, agó àlo rú be Yésu Bàràbà, tà ni ni nizo dóro dhi tá bàdzó na. ¹⁷ Dì mómí zyandre dhi ì kòkímó ru dre dhi, Pilátò dré àyi ki lizizó tàzoá dhi: «Mì adrè leá dhi, má kòtrì àmi dré dhyà àngùdhi kòdhyà: Yésu Bàràbà, kó ngalè, Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi?» ¹⁸ Lizí tá àyi kònìni tàko ko, ni tá tàle dhi, ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dirèma sè dhi be.

¹⁹ Pilátò dré tá adrèrà'a lírlé tàbvó tǎrà na dhi 'á dhi, akódhi ni tòkó dré mómí mùzo tàá drá dhi: «Mí kò'o agó tà àko í rú kòdhi kònzi ko. Àngyá ko, àndrò kònìdhi, má abì toróbí akódhi ni tà dri gò, àma drì dré adrézó abilé tà nda sè tò.»

²⁰ Dì kòwánà kàdrì ì bhàgo ìbe dhi ì dré mómíyá zyandre nda ki kodzózó, ì kòzirò Pilátò tí kòtrìrò Bàràbà gò, Yésu ni 'òzo dràle. ²¹ Gò Pilátò dré gòzo lizíá àyi tí dhi: «Mì adrè leá dhi, má kòtrì àmi dré dhyà àngùdhi àyi rì kòni ì kòfalé dhi kòdhyà?» Dì ì logó dhi: «Bàràbà!» ²² Pilátò gò lizíá dhi: «Má ni di àdho 'o Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi sè?» Dì àyi títi nda ì logó dhi: «Mí tidí akódhi fa kípakipa dri!» ²³ Pilátò gò lizíá dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzi 'i?» Dì ì dré gòzo adrélé tetrélé rìnyí sè, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi!»

²⁴ Pilátò dré nòzoá dhi, í kitswá tá vélé tà àlo 'o bwà ko, be ró dhi, mómíyá zyandre nda ì adrè tá 'òle lígíle í be. Dì dré yì adózó, àyi drígá dzìzo àyi títi ì mi gò, tàzoá dhi: «Ma tà àlo àko má rú dhyà kònìdhi ni kàrí ni tà sè! Akódhi ni kàrí ni ngo àmi dri!» ²⁵ Dì mómíyá zyandre títi nda ì dré logózóá dhi: «Akódhi ni kàrí kàdré ngòle àma dri, àma ki ànzi ìbe wà!» ²⁶ Gò Pilátò dré Bàràbà ni trizo àyi dré. Dré Yésu ni 'òzo bhwàle gò, akódhi ni fèzo kitswálé tidíle fa kípakipa dri dhi bvó.

Sòdá ì gu Yésu

(A kònò kpà Mároko 15:16-20; Yòwàni 19:2-3)

²⁷ Gò Pilátò ni sòdá ì dré Yésu ni drizo fizo ába gùvèrènerè nda ni dzó kàdrì na. Ì dré sòdá àruka títi dhi ki azízó ru amú àyi ìbe akódhi làgàsè. ²⁸ Gò ì dré akódhi ni kítá ki tuvùzo rúásà, kánzó ká asózó rúá. ²⁹ Ì dré

* **27:10** 27:10 A kònò Zàkàriyà 11:12-13; Yèrèmiyà 18:2-3; 19:1-2; 32:6-15.

fanzì kùtsi ró dhi ni pàzo kùla ró asólé dríá gò, kòzó bhàzo dríá gò ni lèsè. Di ì dré àyi ki kórókó titizo akódhi kandrà adrézó akódhi ni gu, adrézó tàà dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya ni!» ³⁰ Ì dré adrézó tùsú lufú rúá gò, ì dré kòzó nda ni adózó adrézó akódhi ni drí tswa àsà. ³¹ Ì kògu akódhi kònini dre dhi, ì dré kánzó nda ni avùzo rúásà, gòzo akódhi ni kítá ki toso rúá. Gò ì dré akódhi ni drizo lizo ába, kitswálé tidilé fa kipakipa dri dhi bvò.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Mároko 15:21-32; Lúka 23:26-43; Yòwàni 19:17-27)

³² Ì dré tá adrerà'a apfòle kònalèsè dhi 'á dhi, ì dré drí sizo agó àlo rú be Simónà, angálépi Kírèné lèsè dhi be.† Di ì dré akódhi nda ni 'òzo rinyí sè adrelé fa kipakipa Yésu àdhya ni do.

³³ Gò ì dré lizo Yésu be tsàle àrà rú zìle Gòlògòtá dhi na. (Rú nda kòdhi adré leà tàle dhi «Àrà drífà àdhya».) ³⁴ Kònàle dhi, ì dré vìnò amulé àlókò kùdzí dhi be dhi ni fèzo akódhi dré mvùle.‡ Di, akódhi kòtabhì ngá nda dre dhi, dré ína gàzoá rè. ³⁵ Di ì dré akódhi ni tidizó fa kipakipa dri gò, akódhi ni kítá ki lanzizó àyi kòfalèsè dzègé sè.§ ³⁶ Gò ì dré lirizó adrelé tà líkí akódhi làgàsè. ³⁷ A tisi tá tà tà njozo akódhi dri dhi wárágá dri gò, wárágá nda ni dizo akódhi dríle. A tisi tá dhi: «Kòndhi Yésu, ópí Yúdà ànzi kya 'i.» ³⁸ A tidí tá kpà kùgubhá rì dhi ì fa àruka ì drìsè akódhi làgàsè: àlo ni dríá gò ni lèsè, àzya ni lidzí ni lèsè.

³⁹ Mòndyá adrebhá tá lavulé àrà nda 'àsè dhi ì adré tá akódhi ni lodhá, adrézó àyi ki drí ya, ⁴⁰ adrézó tàà dhi: «Mí tá kitswálépi tépelò pfu gòzo sía kítú na àmvolèsè ni, mí tidrí di àmi tàndi wà! Mí kàdré Giká ni Mvágó 'i bàti dhi, mí así fa kipakipa kòdhi drìlèsè wà!»

⁴¹ Kòwánà kàdrì ì, tãtrítrí kúlí tadhábhá ì bhàgo ìbe dhi ì adré tá kpà akódhi ni gu kònini, adrézó tàà dhi: ⁴² «Akódhi tidrí mómí àruka ì 'i. Di, kitswá ína àyi tàndi ni tidrí bwà ko! Kàdré ópí Ìsèrélè ànzi kya 'i bàti dhi, kási nyànomvá fa kipakipa drìlèsè gò, mà kòka'iró akódhi! ⁴³ Bhà tá àyi tá ka'ika'í Giká léna, adrézó tàà dhi: «Ma Giká ni Mvágó 'i.» Giká kàdré di akódhi ni le bàti dhi, kápá akódhi nyànomvá dràdrà lèsè.» ⁴⁴ Kùgubhá tidilé akódhi be nda ì adré tá kpà akódhi ni lodhá kònini.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mároko 15:33-41; Lúka 23:44-49; Yòwàni 19:28-30)

⁴⁵ Kidhólé kítú rírì sè dhi, tinímvá dré bvò ni mǐ dòzo wáyi, tsàle sàa na kítú rírì àmvolèsè dhi na. ⁴⁶ Anyiányi sàa na sè dhi, Yésu dré liyizó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Èlòyi, Èlòyi, léma sàbàkàtànì?» Kòdhi adré leà tàle dhi: «Áma Giká, áma Giká, mí tayí ma àdho tà sè?»* ⁴⁷ Mómí àruka adrebhá tá kònàle dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Akódhi adré Elíyà ni zi.» ⁴⁸ Gò àyi ki àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhi ni adó, vìnégáři dàzo lána, dròzoá kòzó silé gò, tingázóá kuru fèle Yésu dré mvùle. ⁴⁹ Di, àyi ki àruka ì dré tàzoá dhi: «Mí tayí rè akódhi, mà kònòrò ngalé Elíyà ni atsá akódhi ni tidrí ya dhi.»

† 27:32 27:32 «Kírèné» kòndhi tá bhàandre bvò Libíyá àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhi 'i.

‡ 27:34 27:34 A kònò Longó ì 69:22. § 27:35 27:35 A kònò Longó ì 22:19. * 27:46 27:46 A kònò Longó ì 22:2.

⁵⁰ Yésu dré gòzo tódhyá trèle kúlí 'u'ù sè gò, áyi lídrì tayízó lìle. ⁵¹ Gbá lókyá nda sè dhi, kítá 'ìle tépelò ní 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì, kidhólé drì lésè tsàle pá na. Bvò dré ru kosézó gò, kírà ì dré togázó. ⁵² Mógó ì dré ru lanzíó gò, móndí lólo Giká àdhyá bí dràbhá dre dhi ki rúbhá ì dré ngàzo dràdrà 'àsè. ⁵³ Ayi nda ì kòp̄fò mógó ì lésè dre dhi, ì dré tífízó Yèrusalémà na Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè gò, ì dré agázó móndí bí dhi ì mí.

⁵⁴ Rómà ki sòdá ki kàdrì ì sòdá ni ìbe adrèbhá Yésu ni líkí dhi ì kònò kàdikàdi nda tùmàni tà títi ru 'obhá nda ìbe dre dhi, tírì dré gàzo àyi léna bí. Dì ì dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ìna Giká ni Mvágó 'ì bàti!»

⁵⁵ Tòkò bí dhi ì tá kpà kònàle, adrélé tà nda ki no lará ro. Ayi nda ì lebè tá Yésu Gàlláyá lésè, adrézó tà 'o drá. ⁵⁶ Ayi kofalé dhi tá: Màriyá Màgàdàlènè, Màriyá Yàkòbhò ki andre Yòsèfà be dhi, tsàle Zèbèdáyó ni ànzi ki andre.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mároko 15:42-47; Lúka 23:50-56; Yòwàni 19:38-42)

⁵⁷ Ìndrò kàdrì dre dhi, agó àlo rú be Yòsèfà dhi dré lizo Pìlátò véna. Akódhi nda tá ngá líyì angalépi Arimátáyá lésè dhi 'i. Atsá tá kpà Yésu ni lebèlepi ró. ⁵⁸ Dì akódhi kòtsa Pìlátò véna dre dhi, dré Yésu ni rúbhá zizo tíá. Gò Pìlátò dré tàzoá dhi, à kòfè rúbhá nda drá. ⁵⁹ Dì Yòsèfà dré lizo rúbhá nda ni do lambélé kítá kemve dóro dhi sè gò, ⁶⁰ lizo bhàá àyi tàndi ni mógó tídhí ì dré tá 'òle gale kírà na dhi na. Dré kírà kàdrì dhi ni alízó bhàle mógó nda tí gò, lizo. ⁶¹ Màriyá Màgàdàlènè ì Màriyá àzya be dhi ì lírì tá mógó nda kandrá, adrélé tà nda ki no.

A bhà sòdá ì kitswálé mógó líkí

⁶² Kítú bvóá dhi sè, kòdhi adrè táá dhi, kítú adrézó tà ledé dhi àmvolésè dhi, kòwánà kàdrì ì Fàrìsáyó ìbe dhi ì dré lizo Pìlátò véna, ⁶³ táá drá dhi: «Atálágó, tà àlo dhya móndí ki litilépi kòdhi dré tá tàle dré adrérà'a lídrì ìbe dhi 'á dhi agá ìna àma léna dre. Akódhi tà tá dhi: «Kítú na àmvolésè dhi, má ni nga dràdrà 'àsè.» ⁶⁴ Dì àsà dhi, mí kòfè tòlí adrézó akódhi ni mógó líkí tsàle kítú ni na tú. A kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni lebèbhá ki kitswá lìle akódhi ni rúbhá kugù, gòzo táá móndí ì dré dhi, akódhi nga dràdrà 'àsè dre. Dì tà nda ni go véle móndí ki líti wáláká ni ni lavú.» ⁶⁵ Pìlátò logó àyi dré dhi: «Sòdá ì be kònwàrè. Mì kòdrì àyi lizo àyi ki bha adrélé mógó nda ni líkí ngóro mì dré nìle 'òle dhi tíni.» ⁶⁶ Dì ì dré lizo kírà mógó nda tí dhi ni kìkpà gò, ì dré sòdá nda ki bhàzo adrélé líkíá.

28

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Mároko 16:1-10; Lúka 24:1-12; Yòwàni 20:1-10)

¹ Sábátú àmvolésè, kítú ni àlo pòsò àdhyá sè dhi, Màriyá Màgàdàlènè ì Màriyá àzya be dhi ì dré ngàzo drùbhì kíno lìle Yésu ni mógó no. ² Gbá kòdhyá, bvò dré ru kosézó rìnyì sè gò, ángeló Mírì àdhyá dré asízó bhù lésè àllè kírà lí mógó nda tìsè gò, dré lírìzó kírà nda dri. ³ Akódhi ni lasú tá lagulagu ró, ìndì akódhi ni kítá ì tá kemve kpírìkpírì. ⁴ Dì sòdá adrèbhá tá mógó nda ni líkí dhi ì dré lyàzo kwàkwà tírì dré gò, ì dré ledhézó kíni mì atsálé àbvò ì tíni.

⁵ Di, ángeló nda dré tazoá tòkó nda i dré dhi: «Mì ro ngá ko! Má nǐ tàle dhi, mì adré Yésu tidilé fa kipakipa dri dhi nǐ nda kòdhya dhi be. ⁶ Akódhi kónwa yókódhó. Nga ina dràdrà 'ásè ngóro dré tá tàle dhi tǐnǐ. Mǐ alǐ àrà tá rúbhá nǐ nǐ bhàzo dhi nǐ no. ⁷ Di mì lǐ mbèlè tàá akódhi nǐ lebèbhá i dré dhi: <Akódhi nga dràdrà 'ásè dre. Adré lǐle àmi kandrána Gàliláyá na. Kònale dhi, mì nǐ akódhi nǐ no.> Nyànómvá dhi, má longó tà nda kòdhi i àmi dré dre!»

⁸ Di tòkó nda ki togó dré gazo tirǐ sè bǐ ìndǐ arǐ sè bǐ gò, ì dré ngazo mógó nda lésè, ràle kitswálé rúbǐ nda nǐ longó Yésu nǐ lebèbhá i dré. ⁹ Gbǎ kòdhwa, ì dré ru kisúzó Yésu be gò, dré tazoá dhi: «Mòdo àmi dré!» Di ì dré àyi ki kisízo ànyi akódhi làga, ledhéle akódhi nǐ pá ru, akódhi nǐ lindrǐ bhàzo. ¹⁰ Di Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì ro ngá ko! Mǐ lǐ tàá àma adrúpi i dré dhi, ì kòlǐ Gàliláyá na. Kònale dhi, ì nǐ àma no.»

Tà sòdá mógó likǐbhá dhi ì dré longóle dhi

¹¹ Tòkó nda ì dré tá adrèrà'a láti 'á dhi, sòdá adrebhá tá mógó nda nǐ likǐ dhi ki àruka ì dré lizo bhàandre na, tà títi lavúbhá nda ki longó kòwánà kàdrǐ i dré. ¹² Di kòwánà kàdrǐ nda ì kòkimó ru bhàgo ìbe dre dhi, ì dré ru yǐzo gò, làfa fèzo bǐ sòdá nda i dré, ¹³ tazoá àyi dré dhi: «Lè mì kòtà dhi: <Akódhi nǐ lebèbhá ì atsa tá ngátsi sè akódhi nǐ rúbhá kugù, mà dré tá adrèrà'a ayǐ ko dhi 'á.> ¹⁴ Di tà nda nǐ rúbǐ kòlǐ dhèle gùvèrènerè bina dhi, mà nǐ àmi ki tàrà ga akódhi kandrá, tà àlo kònze dhi kàtsáro àmi rú ko dhi bvó.» ¹⁵ Di sòdá nda ì dré làfa nda nǐ dòzo gò, ì dré 'òzoá ngóro tàle àyi dré dhi tǐnǐ. Di tà nda kòdhi dré la'úzó Yúdà ànzi i kòfalé, lǐle drǐdrǐ atsalé àndrò kòndhi.

Yésu tayǐ àzi kàdrǐ àyi lebèbhá i drígá

(A kònò kpà Mároko 16:14-18; Lúka 24:36-49; Yòwánǐ 20:19-23; Tà 'òle dhi i 1:6-8)

¹⁶ Gò Yésu nǐ lebèbhá mudrǐ-drǐ-àlo dhi ì dré ngazo lǐle Gàliláyá na, mbàle kòngó Yésu dré tá tadhálé àyi dré dhi drǐna. ¹⁷ Di ì kòtsa akódhi nǐ no dre dhi, ì dré ledhézó àyi ki kórókó títi akódhi kandrá, akódhi nǐ lindrǐ bhàzo. Di, àyi ki àruka ì kayǐ tá àyikya tà nda àyi léna. ¹⁸ Gò Yésu dré àyi kisízo ànyi àyi títi dhi i làga, tàá àyi dré dhi: «Giká afè má dré rǐnyǐ adrèzó tà títi bhù na ìndǐ bvò dri dhi i drǐle dhi dre. ¹⁹ Di àsà dhi, mì lǐ mǐndǐ surú títi i 'ásè dhi ki 'o atsalé àma lebèbhá i ró, bàtisimó fèzo àyi dré Giká Atá nǐ rú sè, Mvágó nǐ rú sè ìndǐ Tirǐ Lólo nǐ rú sè. ²⁰ Mǐ kòtadhá tà títi má dré tàle mì kò'o dhi i àyi dré adrélé 'òle. Di mì yi rè ká! Má nǐ ngbú adré tùmǎnǐ àmi ìbe, tsàle byá lókyá kùdù na.»

Rúbí Tani Márokò dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Márokò 'i. Akódhi nda tá Yòwàni Márokò, àziàmù Pólò kya Bàrànába be dhi 'i (Tà 'òle dhi i 12:25). Akódhi tá kpà àziàmù Pètèrò àdhya 'i (1 Pètèrò 5:13). Do tá tá i dré yìle àyi nda i véna dhi i, búkù kònìdhi ni tisìzo. A adré kisúà dhi, búkù su Rúbí Tani ni tà dri dhi i kòfalé dhi, búkù Márokò àdhya kònìdhi búkù tisìle drìdrì dhi 'i.

Kìdhólé búkù kònìdhi ni kidhoma lèsè dhi, Márokò adré tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i (1:1; 1:11; 3:11; 5:7; 9:7; 14:61-62; 15:39). Tàko ko, Yésu nda adré tirí kónzi ki dro topfòle mómí dhi i lèsè, adrézó mómí ki tidrí àyi ki drà i lèsè, adrézó tà àruka bí líndrìga ró dhi ki 'o, tadházóá dhi, àyi rìnyí angá Giká vélésè káyà dhi. Rìnyí nda sè dhi, adré kpà tà tadhá kúlí lanzìlanzi sè, adrézó ndàndi mómí ki tàkonzi tri. Dì, búkù kònìdhi ni kidhoma na dhi, adré ína tàà ngádra 'á dhi, i àdhi 'i yà dhi ko. Be ró dhi, adré àyi zi Mómí ni Mvá ro, mómí i kòkisùró zyà tà dré adrélé 'òle ìndi tadhálé dhi i 'iká, gò i kòkà'iró akódhi ndò.

Márokò adré tà Yésu dré 'òle ìndi tadhálé dhi ki kipè tisìle àyi búkù kònìdhi léna. Adré àrà do bí adrézó tà ru 'obhá Yésu ni pòsó kùdù sè dhi ki títi. Tàko ko, tà nda i adré tadhá ngádra 'á dhi, Yésu àdhi 'i ya dhi. Kùdù ro dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì bí dhi i gá akódhi gágà. Dì, akódhi ni lebèbhá títi dhi i nì tàle dhi, akódhi Giká ni Mvágó 'i bàti dhi be.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kì atìma

- 1) Látì ledema Yésu dré àyi àzi 'òzo dhi (1:1-13)
- 2) Yésu ni àzi bvò Gàlìláyà àdhya na dhi (1:14-9:50)
- 3) Yésu ni atsi ngàzo Gàlìláyà lèsè lìle Yerúsalmà na dhi (10:1-52)
- 4) Yésu ni pòsó kùdù, ìndi akódhi ni dràma (11:1-15:47)
- 5) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi, ìndi akódhi ni mbàma bhù na dhi (16:1-20)

Yòwàni Bàtisimò fèlepi ledé látì Mírì Yésu dré

(A kònò kpà Mátáyò 3:1-12; Lúkà 3:1-18; Yòwàni 1:19-28)

¹ Kònìdhi Rúbí Tani, Yésu Krìsto, Giká ni Mvágó ni tà dri dhi 'i.*

² Ngóró profétà Esáyà dré tisìle Giká ni Kúlí na dhi tíni dhi, Giká tà tá dhi:

«Mí nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lìle mí kandrána. Akódhi nda ni látì ledé mí dré.†

³ Akódhi dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhi 'i.

Adré tàà dhi: «Mì kòledé látì Mírì dré alìzo!

Mì kòlotó látì atsálé pyà akódhi dré!»‡»

⁴ Dì Yòwàni Bàtisimò fèlepi pfò tá duku na gò, kidhólé adrélé bàtisimò fe mómí i dré. Adré tá longóá àyi dré dhi, i kòladzá àyi ki togó gò, bàtisimò dòzo, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzi i be dhi bvò. ⁵ Dì mómí zyandre dhi i adré

* **1:1** 1:1 Wárágà àruka Giká ni Kúlí tisìzo àyi dri dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú ko: «Giká ni Mvágó». † **1:2** 1:2 A kònò Málákì 3:1. ‡ **1:3** 1:3 A kònò Esáyà 40:3.

tá apfòlè bvò wáyi Yùdáyà àdhya lésè ìndì Yèrúsalamè lésè, alìlè Yòwàní vélé. † adré tá àyi kí tàkonzì kí ta ngádra 'á gò, akódhì dré adrézó bàtisimò fe àyi dré yíandre Yòròdànè àdhya na.

⁶ Yòwàní asó tá kítá ledélé kàmìlò bhì sè dhi í rú, káfà ledélé kà'wá kíní sè dhi ní 'izo àyi kípílè 'á. Adré tá kísa nya, adrézó kpà apé mbì na dhi ní mbe.

⁷ Adré tá longóá mómí ì dré dhi: «Dhya àlo áma lavúlèpi rìnyí sè dhi ní adhé má bvò. Má kíswá akódhì nda ní lindrì sè ko. Má kíswá ndàndì tandìlè akódhì ní kámòkà bà trì bwà ko. ⁸ Má adré mána bàtisimò fe àmi dré yí sè. Di, akódhì ní ìna bàtisimò fe àmi dré Tirí Lólo sè.»

*Yésu ní bàtisimò òma, ìndì akódhì ní tabhìma duku na dhi
(A kònò kpà Mátáyò 3:13-4:11; Lúkà 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré angázó Nàzàrètà Gàlìláyà le dhi lésè, alìlè bàtisimò do Yòwàní vélé Yòròdànè na. ¹⁰ Di gbá lókyá Yésu dré tá adrérà'a apfòlè yí lésè dhi 'á dhi, dré bhù nòzo ru lanzirà'a gò, Tirí Lólo nòzo asirà'a kòbhòlà tíni adhéle í dri. ¹¹ Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàà dhi: «Mì áma Mvágó má dré lèlè tò dhi 'i. Áma togó adré kìnìlè ámi tà sè tò.»

¹² Gbá lókyá nda sè dhi, Tirí Lólo dré Yésu ní drìzo lizo ába duku na.

¹³ Kònàlè dhi, Sàtànà dré akódhì ní tabhìzo lítìlè kítú nyadhì-rì. Akódhì adré tá adrélè kà'wá mbì na dhi ìbe, ìndì ángélò ì adré tá akódhì ní ledé.

Yésu kidhó àyi lebhéhá kí azi

(A kònò kpà Mátáyò 4:12-22; Lúkà 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Yòwàní ní rùma bhèlè bádzó na dhi àmvolèsè dhi, Yésu dré lizo bvò Gàlìláyà àdhya na gò, kidhólè adrélè Rúbí Tani angálèpi Giká vélèsè dhi ní longó mómí ì dré. ¹⁵ Adré tá longóá dhi: «Lókyá kitswá dre. Giká ní Opi atsó ànyi dre. Mì kòladzá àmi kí togó agòzo Giká vélé! Mì kòkà 'í Rúbí Tani!»

¹⁶ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsilé tápàriandre Gàlìláyà àdhya m̀lèsè dhi 'á dhi, nò tá Simónà ì adrúpi ní Andrèyà be, adrérà'a àyi kí kimbá bhe yí na. Angyá ko, àyi tá kosyá bhebhá 'i. ¹⁷ Yésu dré tàzoa àyi dré dhi: «Mì alì má vèsè. Kidhólè nyànómvá dhi, m̀ gò vélé adrélè kosyá bhebhá ì ró ko. Má ní àmi kí 'o adrélè mómí ndabhá ì ró.» ¹⁸ Di gbá lókyá nda sè dhi, ì dré àyi kí kimbá kí tayízó gò, ì dré ngàzo adrélè akódhì ní lebhè.

¹⁹ Yésu kòlì vwàlè tsà dre dhi, dré Yàkòbhò ì adrúpi ní Yòwàní be, Zèbèdáyò ní ànzi ì ró dhi kí nòzo, adrérà'a àyi kí kimbá kí m̀ ledé bwátù na. ²⁰ Gbá kòdhwa, Yésu dré àyi kí azizó gò, ì dré àyi kí atá Zèbèdáyò ní tayízó àzìbhá ní ìbe bwátù na, alizo Yésu vèsè.

Yésu dro tirí kònzi agó àlo dhi lésè

(A kònò kpà Lúkà 4:31-37)

²¹ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebhéhá ní ìbe tsàlè bhàandre Kàpàrànwúmà àdhya na. Sábátù kàtsá dre dhi, Yésu dré fizo Yúdà ànzi kí lisámbo dzó na gò, kidhólè adrélè àyi kí tadhá. ²² † adré tá akódhì ní yì síbhálè be ngbo, tà dré adrélè tadhálè dhi kí tà sè. Tàko ko, akódhì ní kúlí ì tá lanzìlanzi ro. Adré tá ìna àyi kí tadhá ngóro tátrítrí kúlí tadhábhá kya tíni ko.

²³ Gbá kòdhwa, agó àlo àyi kí lisámbo dzó nda 'á adrélèpi tirí kònzi ìbe í léna dhi dré ngàzo trèlè, ²⁴ yòzoá dhi: «Á! Yésu Nàzàrètà lésè ní, tsítsi áma

kòfalèsè mí be dhi, àdho tà 'i? Mí alì àma ki tà 'o akilé? Má nǐ mi àdhi 'i ya dhi be. Mí Dhya lólo Giká àdhya 'i!»

²⁵ Gò Yésu dré ngàzo ligilé tirí kònzi nda be, tàzoá dhi: «Mí atsú àmi ti! Mí p̄fò agó kònndhi lèsè!» ²⁶ Di tirí nda dré agó nda ni kizizó rinyí sè, trèzo kúlí 'u'ù sè gò, p̄fòzo lásà ìlè. ²⁷ Mòndyá títi kònale nda ki lándrí dré gazo bhwàbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Kònini ni àdho tà 'i? Mí yi rè tà tídhi akódhi dré adrélé tadhálé kúlí lanzilanzi ì sè dhi ì ká! Adré nd̀nd̀i tòlì fe tirí kònzi ì dré gò, ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'ì 'òle.» ²⁸ Di Yésu ni rúbí dré la'úzó mbèlè bvò wáyi Gáliláyà àdhya 'àsè.

*Yésu tidrí dràbhá ì, m̀ndí tirí kònzi ìbe àyi léna dhi ìbe
(A k̀nò k̀pà M̀táyò 8:14-17; Lúkà 4:38-41)*

²⁹ Yésu ì kàp̄fò lisàmbò dzó nda lèsè dre dhi, ì dré lizo Yàkòbhò ìbe ìndi Yòwàni be tsàle Simónà ki dzó Andréyà be dhi na. ³⁰ Di, Simónà ni àdrá adrè tá ìna ayilé lángá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè. Gò tà nda ni tàzo Yésu dré. ³¹ Di dré àyi kisizó ànyi tòkò nda làga, akódhi ni drígá ru, akódhi ni tingázó kuru gò, rúbhá àtsí nda dré p̄fòzo rúásà. Gò tòkò nda dré kidhózo ngá fe àyi dré nyàle.

³² Ìndrò sè, kítú k̀ndi dre dhi, à dré dràbhá títi dhi ki adzizó túm̀ni m̀ndyá títi tirí kònzi ìbe àyi léna dhi ìbe Yésu vélé. ³³ M̀ndyá títi bhàandre nda 'á dhi ì kimó tá ru adrélé dzó nda tí. ³⁴ Di Yésu dré m̀ndí bí adrèbhá tá drà twátwa ìbe dhi ki tidrízó. Dré k̀pà tirí kònzi bí dhi ki dròzo topfòle m̀ndí ì lèsè. Di, adrè tá ìna kúlí logá tirí kònzi nda ì dré, ì dré nìle akódhi àdhi 'i ya dhi be dhi sè.

*Yésu tatsí Giká ni kúlí longòbe bvò Gáliláyà àdhya 'àsè
(A k̀nò k̀pà Lúkà 4:42-44)*

³⁵ Drùbhì k̀nò, ngá p̄fùnìp̄fùnì sè dhi, Yésu dré p̄fòzo ìlè àrà m̀ndí àko dhi na gò, kidhóle adrélé tà ta Giká be. ³⁶ Simónà ì arúpi ni ìbe dhi ì dré ngàzo adrélé akódhi ni nda. ³⁷ Ì k̀kìsú akódhi dre dhi, ì dré tàzoá drá dhi: «M̀ndyá títi dhi ì adrè àmi nda.» ³⁸ Di akódhi logó àyi dré dhi: «Mà k̀lè bhà àma làgàsè dhi ì 'àsè, má k̀longóro k̀pà Giká ni kúlí kònale be dhi bvò. Tàko ko, tà nda tà má dré alìzo 'òá dhi 'i.» ³⁹ Gò dré ngàzo tatsilé bvò wáyi Gáliláyà àdhya 'àsè, Giká ni kúlí longòbe Yúda ànzi ki lisàmbò dzó ì 'àsè, ìndi tirí kònzi ki drobe topfòle m̀ndí ì lèsè.

*Yésu tidrí agó àlo k̀rì dré rùle dhi
(A k̀nò k̀pà M̀táyò 8:1-4; Lúkà 5:12-16)*

⁴⁰ Kítú àlo dhi, agó àlo k̀rì dré rùle dhi alì tá adhéle àyi k̀orókò títi Yésu kandrà, akódhi ni ti lizizó tàzoá dhi: «Mí rinyí ìbe k̀tswázó àma temvé tidrìlé, mí k̀lè dhi.» ⁴¹ Di Yésu dré kizà d̀zo àyi togó na akódhi ni tà sè gò, drígá kidzìzo akódhi ni tabè, tàzoá drá dhi: «Má lè 'í. Mí k̀dré kemve k̀pírìk̀pírì wà!» ⁴² Gbã k̀dhwà, k̀rì drà nda dré ngàzo agó nda rúsè gò, dré adrízó.

⁴³ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu dré látì fèzo akódhi dré lizo, tà lazizó dríá k̀nini: ⁴⁴ «Mí k̀nò dóro, mí k̀longóro tà k̀dhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mí lì mína àmi tadhá k̀wàna dré nòle, ìndi mí fè ngá mòbòmà ro Giká dré àmi temvema sè ngóro Mòsè ni t̀trítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t̀ni, tadházóá m̀ndí ì dré dhi, mí adrí dre káyà dhi.» ⁴⁵ Di, agó nda k̀lè dre dhi, dré ìna kidhózo adrélé tà atsálépi ì rú nda ni longó ngádra 'á, adrézó

rúbí ni ni 'o la'úlél. Ásà dhi, Yésu kitswá tá gòle vélé file bhàandre àlo dhi na ngádra 'ásè bwà ko. Be ró dhi, adré tá ina adréle àrà mómndí àko dhi i 'ásè. Di, tágba kònini dhi, mómndí zyandre dhi i adré tá angalé àrà títi i lésè alìle akódhi vélé.

2

Yésu tídrí agó àlo pá be àbvò ro dhi

(A kònò kpà Mátáyò 9:1-8; Lúka 5:17-26)

¹ Kítú àruka i kòlavú dre dhi, Yésu dré gòzo gòle Kàpàrànwúmà na gò, à dré yìzoá tàle dhi, akódhi í bhàna. ² Di mómndí zyandre lavulél dhi i dré alìzo ru kimó gale dzó nda léna bí. Àrà adrézó dhyá ki totó ndìndì kivi na dzó nda tí dhi tá vélé yókódhó. Yésu dré tá adrerà'a Giká ni kúllí longó àyi dré dhi 'á dhi, ³ mómndí àruka i dré atsázó agó àlo pá be àbvò ro, àyi ki su i dré adréle adólé kíndri dri dhi be. ⁴ Di, mómndyá zyandre nda ki tà sè dhi, i kitswá tá àyikya láti kisú fìzo ába Yésu véna bwà ko. Di i dré ngàzo mbàle ába dzó nda drìna gò, dzó nda ni drì awú. I kòlò láti dre dhi, i dré akódhi ni tirízó síle kíndri dré adrézó ayilé dríá dhi dri, Yésu kandrá. ⁵ Di Yésu kònò àyi ki tà ka'íka'í dre dhi, dré tázóá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma mvá, à trì ámi tàkonzì i dre.»

⁶ Di, tátírítrí kúllí tadhábhá àruka adrébhá tá lirilé kònale dhi i dré dhèzo adréle kisúá àyi léna dhi: ⁷ «Dhya kòndi adré tà ta kònini àdho tà sè? Adré ina Giká ni dha! Adhi ni kitswá tàkonzì tri ni, kàdré ngbà 'í Giká 'i kalóma ko dhi?»

⁸ Gbá kòdhwa, Yésu dré tà i dré adréle kisùle nda ni nìzo kyá gò, tázóá àyi dré dhi: «Mì adré àmikya tà kisú kònini àdho tà sè? ⁹ Tà kitswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònidhi dré dhi, ángùdhi 'i: «A trì ámi tàkonzì i dre» dhi, kó ngalé, «Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí kidhó atsi to» dhi? ¹⁰ Má adré leá mì kònì dhi, Mómndí ni Mvá rìnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Di dré tázóá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: ¹¹ «Má adré táá mí dré dhi: Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí nzi mí bhàna!» ¹² Gbá kòdhwa, agó nda dré ngàzo àyi kíndri do, pfòzo lile mómndyá títi i misè. Di àyi títi nda ki líndri dré gàzo bhwábhwa gò, i dré ngàzo adréle Giká ni rú bha kùle, adrézó táá dhi: «Mà nò rè tàdzì tà làsú be kònini dhi ko!»

Yésu azi Lévi

(A kònò kpà Mátáyò 9:9-13; Lúka 5:27-32)

¹³ Amvolàsà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá pfòle tãpáriandre Gàliláyà àdhyà làgana. Mómndí zyandre lavulél dhi i adré tá alìle akódhi vélé gò, dré adrézó àyi ki tadhá. ¹⁴ Dré tá adrerà'a lavulél tãpáriandre nda mìlèsè dhi 'á dhi, dré Léví Aláfáyò ni mvá ni nòzo adrerà'a lirilé mèdáyí lagirà na. Dré tázóá drá dhi: «Mí lebè ma!» Di Léví nda dré ngàzo adréle akódhi ni lebè.

¹⁵ Bvóá dhi, Yésu i dré lìzo lebèbhá ni íbe Léví ni dzó na gò, i dré lirízó mísá làgàsè adréle ngá nya tùmání mèdáyí lagíbhá íbe bí, ìndì mómndí adréle nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe bí. Tàko ko, mómndí bí làsú be kònini dhi i adré tá Yésu ni lebè. ¹⁶ Di, tátírítrí kúllí tadhábhá àruka adrébhá tá kpà Fàrisáyò ro dhi i kònò akódhi adrerà'a ngá nya tùmání mómndí làsú be kònini dhi íbe dre dhi, i dré ngàzo lizíá akódhi ni lebèbhá i tí dhi: «Akódhi adré ngá nya tùmání mèdáyí lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

¹⁷ Yésu kòyi tà lizilé nda dre dhi, dré tázóá àyi dré dhi: «Mómndyá rúbhá be

dóro dhi ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhi, mónnyá drà ro dhi ì adré àyikya ndàà àyi. Má alì mónnyá adrébhá àyi ki no gyágya dhi ki azi kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá ki azi kòdhya.»

A lizí Yésu tàbirí mvòma ni tà dri

(A kònò kpà Mátáyò 9:14-17; Lùkà 5:33-39)

¹⁸ Kítú àlo dhi, Yòwàni Bàtisimò fèlepi ni lebèbhá ì Fàrisáyò ìbe dhi ì adré tá tàbirí mvo. Di móndí àruka ì dré alìzo lizíá Yésu tí dhi: «Yòwàni ni lebèbhá ì Fàrisáyò kya ìbe dhi ì adré kó tàbirí mvo, adrézó tà zi Giká tí dhi, ámi lebèbhá ì adré di àyikya tàbirí mvo ko àdho tà sè?» ¹⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Mónnyá azilé gwányá làmó àdhya lé dhi ki kitswá tsì tàbirí mvo, ì dré adrerà'a tùmàni tòkó líyí be dhi 'á? Tàdzi ko! Ì dré rè dhu adrerà'a tòkó líyí nda be àyi kòfalé dhi 'á dhi, ì kitswá tàbirí mvo ko. ²⁰ Di, lókyá adrelépi alìle dhi sè dhi, à ni tòkó líyí nda ni tingá àyi kòfalèsè gò, ì dré kidhózó adrelé tàbirí mvo lókyá nda sè.

²¹ Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasilépi dhi ìbe dhi, dhi kítá tídhí ro dhi kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònini dhi, kítá tídhí nda ni kítá àku nda ni asé gò, kítá àku nda dré gòzo véle lasilé lile drìdrì.

²² Kòdhi ìbe dhi, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhi kíní dhìle adrézó vínò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònini dhi, vínò tídhí nda ni abhò kíní àku nda ki lasí gò, vínò ì kíní nda ìbe dhi ì dré abízó títi. Asà dhi, à adré vínò tídhí ro dhi ni da kíní tídhí ro dhi ì léna.»

Yésu Mirì sàbátù àdhya 'i

(A kònò kpà Mátáyò 12:1-8; Lùkà 6:1-5)

²³ Sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavulé amvú ngànò àdhya ì 'àsè gò, akódhi ni lebèbhá ì dré kidhózó adrelé ngànò lò'wa vu.* ²⁴ Gò Fàrisáyò ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mí nò rè ká! Ami lebèbhá ì adré àyikya tà àma ki tàtrítrí kúlí dré adrelé logalé sàbátù tú dhi ni 'o àdho tà sè?»† ²⁵ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mí nà rè tàdzi tà Dàwídí dré tá 'òle ì dré adrerà'a lemerè ro ìndì tàbirí ìbe akódhi ni arúpi ìbe dhi 'á dhi ko? ²⁶ Kòwàna ki kàdrì, Abiyàtarà ni lókyá 'á dhi, Dàwídí nda fi tá Giká ni dzó kàdrì na, mápà fèle Giká dré dhi ni adó nyàle gò, dré kpà fèzoá àyi arúpi ì dré nyàle. Tàko àma ki tàtrítrí kúlí adré tá ìna mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwàna ki tá kitswá nyàá dhi àyi.» ²⁷ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Giká bhà móndí ì adrelé sàbátù dré ko. Be ró dhi, bhà ìna sàbátù adrelé móndí ì dré. ²⁸ Di asà dhi, Móndí ni Mvá Mirì 'i, ndìndì Mirì sàbátù àdhya 'i.»

3

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

(A kònò kpà Mátáyò 12:9-14; Lùkà 6:6-11)

¹ Sàbátù àzya tú dhi, Yésu dré gòzo file Yúdà ànzi ki lèsàmbò dzó na. Kònàle dhi, agó àlo drígá ni dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be. ² Fàrisáyò àruka ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ni asikì àsà dhi ni nda. Di ì adré tá akódhi ni mǐ ga, nòzoá ngalé akódhi ni agó nda ni tidrí sàbátù tú yà dhi.

³ Di Yésu dré tàzoá agó drígá be à'yo ró nda dré dhi: «Mí nga ámi totó mónnyá títi dhi ki kító 'á.» ⁴ Gò dré lizízóá àyi títi nda ì tí dhi: «Àma ki tàtrítrí kúlí adré tà àngùdhi ni ka'í sàbátù tú dhi kòdhya: adrelé tà dóro

* 2:23 2:23 A kònò Dùtèrònómè 23:26. † 2:24 2:24 A kònò Pfòma 34:21.

'o dhi, kó ngalè adréle tà kònzì 'o dhi? Adréle móndí tidrí dhi, kó ngalè adréle móndí pfu dràle dhi?» Di, ì logó àyikya kúlí ko.

⁵ Yésu dré móndyá í lágásè kúru nda ki nòzo títi togóaswa sè. Di, akódhi ni togó tá kpà kizà ro, ì dré àyi ki togó 'òle tombálé dhi sè. Gò dré tazoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì àmi drígá.» Akódhi dré kidzizoá gò, drígá ni nda dré adrizó. ⁶ Gbá lókyá nda sè dhi, Fàrisáyò nda ì dré pfozo ru yi móndyá ópí Eródè àdhya íbe, kitswázó láti nda Yésu ni pfozo dràle dhi bvó.

Móndí zyandre lavulé dhi ì lebè Yésu

⁷⁻⁸ Amvolásà dhi, Yésu ì dré àyi ki vùzo lyà lebèbhá ni íbe lile tápáriandre Gàliláyà àdhya làgana. Di móndí zyandre lavulé dhi ì dré akódhi ni lebèzo. Ayi nda ì yi tá tà títi akódhi dré adréle 'òle dhi ì gò, ì dré angázó bvó Gàliláyà àdhya lésè, bvó Yùdáyà àdhya lésè, Yèrusalémà lésè, bvó Idumáyà àdhya lésè, Yòrodànè ni ta'á lésè, ìndì bvó Tírè ì làga Sidónà be dhi lésè, alile akódhi véle.

⁹ Di Yésu dré tazoá àyi lebèbhá ì dré dhi, ì kòkisi bwátù bhàle ànyi í làga adréle gànzi ró í dré, móndyá zyandre nda ì kòkipiró ì ko dhi bvó. ¹⁰ Tàko ko, akódhi tidrí tá móndí bí dhi ì gò, móndí drà twátwa íbe dhi ì dré adrezó adàle akódhi véle, kitswálé akódhi ni tabè dhi bvó. ¹¹ Di àyi tirí kònzì íbe àyi léna dhi ì kàdré akódhi ni no dhi, ì adré tá adhéle akódhi kandra, adréle tetrelé, adrezó taa dhi: «Mí Giká ni Mvágó 'i!» ¹² Di, Yésu adré tá ina àyi ki logá, ì kòtadháro móndí ì dré ì àdhi 'i ya dhi ko.

Yésu bhà móndí mudrí-drì-rì dhi ì twá adréle àpòstolò ì ró (A kòndò kpà Mátáyò 10:1-4; Lúkà 6:12-16)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu dré lizo mbàle kóngó àlo drina. Dré móndí í dré lèle azilé dhi ki azizó gò, ì dré alizo akódhi véle. ¹⁴ Di dré móndyá mudrí-drì-rì nda ki bhàzo twá, àyi ki zizo àpòstolò ì ró, ì kàdréro túmání í be, ìndì ì kàdréro àyi ki tibhù Rúbí Tani longó be dhi bvó. ¹⁵ Dré kpà rinyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzì ki dro topfòle móndí ì lésè. ¹⁶ Ayi mudrí-drì-rì dré bhàle twá nda ì tá: Símónà (dré rú zìle Péterò dhi), ¹⁷ Yàkòbhò Zèbedáyò ni mvá, adrúpi ni Yòwàni be (Yésu dré àyi ki rú zizo Bwanèrègè dhi ì; rú nda kòdhi adré léa tàle dhi «Bhù ni tadima ni ànziàgo ì»), ¹⁸ Àndréyà, Filípò, Bàràtòlòmáyò, Mátáyò, Tòmá, Yàkòbhò Aláfáyò ni mvá, Tàdáyò, Símónà (adrélepi àtsi ró àyi sùrú ni tà sè dhi), ¹⁹ ìndì Yùdàsì Isikàriyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá ì drígá dhi).

Yésu ni tà, tirí kònzì ki kàdrì àdhya be dhi

(A kòndò kpà Mátáyò 12:22-32; Lúkà 11:14-23; 12:10)

²⁰ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo nzìle í bhàna gò, móndí zyandre dhi ì dré gòzo tódhyá ru kimó kònale. Tà nda sè dhi, akódhi ì lebèbhá ni íbe dhi ì kitswá tá ndìndì ngá nya bwà ko. ²¹ Akódhi ni aró ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré alizo kitswálé akódhi ni dri sùzo rúá dhi bvó. Tàko ko, ì adré tá taa dhi, akódhi ni drì abí véle dre.

²² Di, tatrítrí kúlí tadhábhà angábhà Yèrusalémà lésè dhi ì adré tá àyikya taa dhi: «Akódhi Bèlèzèbùlè íbe í léna!»* Adré tirí kònzì ki dro topfòle móndí ì lésè, tirí kònzì ki kàdrì ni rinyí sè!»

* 3:22 3:22 Rú «Bèlèzèbùlè» kòndhi tá rú àya fèle Sàtánà dré dhi 'i.

²³ Di Yésu dré àyi nda ki azizó gò, tàzoá àyi dré kúlí alaala sè dhi: «Sàtánà ni kitswá Sàtánà ni dro pfole móndí lésè nginingini ró? ²⁴ Opì ángùdhi mónnyá zálá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kofalésè dhi, òpì nda kitswá àyi totó bwà ko. ²⁵ Dzò ángùdhi mónnyá lá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kofalésè dhi, dzò nda kitswá kpà àyi totó bwà ko. ²⁶ Kókpa kòdhi tñi, mónnyá Sàtánà ni rinyí zàle dhi ì kàdrè ru lanzí adrézó ru pfu àyi kofalésè dhi, akódhi ni rinyí nda kitswá àyi totó bwà ko. Be ró dhi, tà ni ni akí títi. ²⁷ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo kitswá file agó kòmbá àlo dhi ni dzó na akódhi ni ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bã sè 'íká ko dhi. Di kàdrò akódhi dre dhi, a ni kitswá ngá títi akódhi ni dzó na nda ki wu.

²⁸ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Giká ni kitswá tàkonzi títi móndí ì dré adrélé 'òle dhi ki tri, tùmání làdhá títi ì dré adrélé dhàle í rú dhi íbe. ²⁹ Di, dhya ángùdhi adrélépi ína làdhá dha Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkonzi tri tãdzi ko. Be ró dhi, tàkonzi nda ni adrè akódhi dri kóná vésè kólyá.» ³⁰ Yésu tà tá tà nda kònini, ì dré tá adrélé tàle dhi «Akódhi tirí kónzi íbe í léna» dhi sè.

Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 12:46-50; Lúkà 8:19-21)

³¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi ì dré atsázó adrélé àyi ki totó kivì na. Gò ì dré móndí mùzo file Yésu ni azi. ³² Móndí zyandre dhi ì lirí tá adrélé akódhi làgàsè kúrú. Gò tàzoá drá dhi: «Ámi andre, ámi adrúpi i, ámi amvúpi íbe dhi ì adrè ámi letè kivì na.» ³³ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Áma andre i áma adrúpi íbe dhi i àdhibhá 'i?» ³⁴ Dré mónnyá liríbhá í làgàsè kúrú nda ki nòzo títi gò, tàzoá dhi: «Mì nò rè áma andre i áma adrúpi íbe kòni i ká! ³⁵ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà Giká dré adrélé lèlè à kò'o dhi ki 'o dhi ína áma adrúpi 'i, áma amvúpi 'i, ìndì áma andre 'i.»

4

Pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 13:1-9; Lúkà 8:4-8)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá adrélé tà tadhá tãpãriandre Gàliláya àdhya làga. Móndí zyandre lavulé dhi ì dré ru kímólé akódhi làgàsè kúrú dhi sè dhi, dré mbàzo lirilé bwátú adrélépi yì míle dhi na, mónnyá zyandre títi nda ì dré adrérà'a tãpãriandre míle dhi 'á. ² Di dré kidhózó tà bí dhi ki tadhá àyi dré pídhígó sè, adrézó tàà dhi:

³ «Mì yi rè ká! Kítú àlo dhi, agó àlo dhi pfo tá lile kórì rì àyi amvú na. ⁴ Dré tá adrérà'a kórì rì dhi 'á dhi, kórì àruka ì ledhé tá láti míle gò, àrí ì dré adàzo tetéá títi. ⁵ Kórì àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kìnì íbe tsà dhi dri. Ì dré apfòzo mbèlè, kìnì dré nzile ko dhi sè. ⁶ Di, kítú kòka dre dhi, dré àyi ki zàzo 'yòle, àyi ki kídri dré file kìnì na dóro ko dhi sè. ⁷ Kórì àruka ì ledhé tà kùtsí kofalé. Kùtsí nda dré mbàzo àyi ki amó gò, ì dré lò'wa 'àzo ko. ⁸ Di, kórì àruka ì ledhé tá àyikya kìnì dóro dri gò, ì dré apfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Alo ni 'a lò'wa nyadhi-àlo-dri-mudrí, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-nzi.» ⁹ Yésu gò tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi!»

Yésu ngi tà í dré adrézó tà ta móndí i dré pídhígo sè dhi ni àndu

(A kònò kpà Mátáyò 13:10-17; Lúkà 8:9-10)

¹⁰ Amvolásá dhi, Yésu dré tá adrérà'a kalóma dhi 'á dhi, akódhi ni lebebhá mudrí-drí-rí dhi i túmání móndyá adrébhá tá àyi ki kimó akódhi làga dhi íbe dhi, ì dré alizo akódhi ni lizi pídhígo dré adrélé pìle dhi ki tà sè. ¹¹ Di dré logózóá àyi dré dhi: «Giká fè àmì dré tògyá àyi Opì ni tà lùzu ró dhi ni nìzo. Di, móndyá kivi na dhi i dré dhi, má adré tà títi dhi ki ta pídhígo sè, ¹² kitswálé:

«ì kàdré gba ngá no yà dhi,

ì kàdréro ngá ì dré adrélé nòle nda ki atógyà ko,

ìndì ì kàdré gba tà yi yà dhi,

ì kàdréro tà ì dré adrélé yìle nda ki àndu ni ko.

Kònò kàdré tá kònini ko dhi, ì ni tá àyi ki togó adzá má vélé gò,

má dré àyi ki tàkonzì trizo!»*

Yésu ngi pídhígo agó kòrì rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu

(A kònò kpà Mátáyò 13:18-23; Lúkà 8:11-15)

¹³ Di Yésu gò tàà àyi dré dhi: «Mì nì tsi pídhígo kòdhi ni àndu ko? Mì ni di pídhígo àruka títi dhi ki àndu ni ngíngini ró? ¹⁴ Agó adrélépi kòrì rì nda adré Giká ni kúlí rì kòdhya. ¹⁵ Móndí àruka ì adré kúlí nda ni ka'í ngóro kòrì rìle ledhélé láti mìle nda i tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, Sàtánà adré ndiri atsálé kúlí rìle nda ni tingá àyi ki togó lésè. ¹⁶ Móndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kòrì rìle ledhélé bvò kírà ro dhi dri nda i tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ndiri ka'íá arí sè. ¹⁷ Di, ì dré adrélé kúlí nda ni tayí adrélé tile àyi ki togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í tròle rúa lókyá tsà sè. Di kàdré tà ì dré adrézó kizà nya àsà dhi 'i yà, ngalè tà adrézó àyi ki m̀ pfo kúlí nda ni tà sè dhi 'i yà dhi, ì adré àyi ki tà ka'íka'í nda ni tayí mbèlè. ¹⁸ Móndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kòrì rìle ledhélé kùtsi kófale nda i tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ¹⁹ tà bvò kòndi àdhya adrébhá àyi ki togó 'o lanzile dhi i, ngá lovó adrélépi àyi ki lití dhi, ìndì lovó kònzì twátwa dhi ì adré file àyi ki togó na kúlí nda ni amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko. ²⁰ Di, móndí àruka ì adré àyikya Giká ni kúlí ka'í ngóro kòrì rìle ledhélé kìnì dóro dri nda i tìni. Ayi nda ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ka'íá gò, ì dré adrézó lò'wa 'a dóro. Alo ni adré lò'wa 'a nyadhi-àlo-drí-mudrí, àzya ni nyadhi-na, àzya ni kó nyadhi-nzi.»

Tà tadhále tálà nì tà rú dhi

(A kònò kpà Lúkà 8:16-18)

²¹ Yésu gò tàà àyi dré dhi: «À adré gà tsi tálà dhi bhàle lidrí zàna yà, kó ngalè lángá zàna yà dhi be? Tàdzì ko! A adré zakó dhàà bhàle zá kuru mísá drina. ²² Tàko ko, à nì tà títi zùle zùzù dhi ki tadhá ngádra 'á. A nì kpà tà títi lùzu ró dhi ki 'o apfòle ngádra 'á. ²³ Dhya ángùdhi adrélépi bíhálé íbe tà yìzo dhi kòyi!»

²⁴ Gò tàà àyi dré dhi: «Lè mì kàdré tà mì dré adrélé yìle dhi ki kisù dóro! Mì kàdré tà yi dóro dhi, Giká ni àmì ki fe adrélé tà nda ki àndu ni dóro lavulé. A nì ndìndì tà mì dré nìle nda ki drí timbà. ²⁵ Tàko ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bí dhi dré dhi, à nì tà dré nìle nda ki drí timbà. Di, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à nì ndìndì tà tsà dré nìle dhi ni tingá.»

* 4:12 4:12 A kònò Esáyà 6:9-10.

Tà tadhálé kórì adrélépi mbàle áyi tándi sè dhi ni tà rú dhi

²⁶ Yésu gò tàà dhi: «Giká ni Opì sù ngóro kórì dhya àlo dré rìle bvò dri dhi tìni. ²⁷ Dhya nda kàdré ayilé ngátsi sè yà, kó ngalè kàdré ngalè kitú sè yà dhi, kórì nda adrè apfòle mbàle, tágba dhya nda dré nìzoá ngalè tà nda adrè ru 'o ngìni ya dhi ko dhi. ²⁸ Bvò nda ni tándi adrè kórì nda ni 'o adrélé lò'wa 'a dhi ni. Kórì nda adrè rè zyà apfòle mbì ro gò, drì ni dré adrézó pfòle gò, dré adrézó lò'wa 'a. ²⁹ Lò'wa nda ì kòka dre dhi, dhya nda adrè mēngerè adó adrézó lwàà. Tàko ko, lókyá adrézó lò'wa nda kì akonà dhi kitswá dre.»

Tà tadhálé mùtádi lò'wa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 13:31-32, 34; Lúkà 13:18-19)

³⁰ Yésu gò tàà dhi: «Má ni kitswá Giká ni Opì ni tà tadhá àdho ngá rú? Kó ngalè, má ni tà ni ni tadhá kúlí alaala ángùdhi sè? ³¹ Opì nda sù ngóro mùtádi lò'wa tìni.† Lò'wa nda konyókonyó mvá lavulé lò'wa àruka títi adrélé rìle bvò dri dhi ì rúsè. ³² Di, à kàdré lò'wa nda ni rì dhi, adrè ìna apfòle mbàle atsálé kàdrì ngá àruka títi adrélé kidhíle amvú 'á dhi kì lavú. Adré mbàle áyi kólá kì lebhé ì rúsè kàdrìkàdrì gò, àrì ì dré adrézó bhà si drìlána línđrì ni ni tà sè.»

³³ Di Yésu adrè tá Giká ni kúlí tadhá àyi dré kúlí alaala bí làsú be kònini dhi ì sè, tsàle ì dré kitswázó tà nda kì àndu ni bwà ko dhi na. ³⁴ Adré tá tà àlo tadhá àyi dré kúlí alaala àko dhi ko. Di, ì dré adrèrà'a lebhéhá ni ìbe àyi pátì dhi 'á dhi, adrè tá ìna tà títi nda kì àndu ngì àyi dré.

Yésu kíkí lyāandre

(A kònò kpà Mátáyò 8:23-27; Lúkà 8:22-25)

³⁵ Kitú nda ni ìndró sè dhi, Yésu dré tázóá àyi lebhéhá ì dré dhi: «Mà kòzya tǎpǎriandre ni ta'á na.» ³⁶ Di akódhi ni lebhéhá nda ì kòtombà bwátù dré tá adrézó lána dhi na dre dhi, ì dré móndyá zyandre nda kì tayízó gò, kidhózó adrélé zyàle ta'á na. Bwátù àruka ì adrè tá kpà zyàle tùmání àyi ìbe. ³⁷ Gbǎ kòdhwa, lyāandre gú dhi dré ngàzo adrélé vile tǎpǎriandre nda mi. Yì adrélépi longálé dhi dré adrézó lodàle bwátù na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílé. ³⁸ Di, Yésu adrè tá ìna àyi ko àmvòràmvò kúsè dri. Gò akódhi ni lebhéhá nda ì dré akódhi ni torózó, tázóá drá dhi: «Tadhálépi, mà adrè dràle! Tà nda tsì tà tǎko 'ì mí dré?»

³⁹ Di Yésu dré ngàzo liglé lyāandre nda dri, tázóá tǎpǎriandre nda dré dhi: «Mí kíkí mi adrélé kírì!» Lyāandre nda dré rizo adrélé kírì gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii. ⁴⁰ Di Yésu dré tázóá àyi lebhéhá ì dré dhi: «Mì adrè ngá ro àdho tà sè? Ami dhu rè tà ka'ika'ì àko?»

⁴¹ Tirì dré gǎzo àyi léna bí gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Dhya kòndi tá ìna àdhi 'ì, ndndi lyāandre ì tǎpǎriandre be dhi ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'ì 'òle ni?»

5

Yésu tidrì agó àlo tirì kònzì ìbe ì léna dhi

(A kònò kpà Mátáyò 8:28-34; Lúkà 8:26-39)

† 4:31 4:31 Yúdà ànzì ì adrè tá mùtádi lò'wa kòndhi ni rì àyi kì amvú na, adrézó lò'wa ni ni lomvó, adrélé dàle mányàngá na. Tágba mùtádi lò'wa nda dré adrézó tsàmvá lavulé dhi, adrè mbàle tsàle byá méterè na dhi na.

1 I kòzya tǎpǎriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsazo bvò Gèràsà kya na.* 2 Yésu kàsi bwátù lèsè dre dhi, agó àlo tirí kònzi ìbe í léna dhi dré apfòzo ngbõ ró mógó lèsè kitswálé ru kisú akódhi be. 3 Agó nda adré tá ìna ayilé mógó 'àsè. Dhya àlo kitswá tá vélé akódhi ni ru 'ìle ndìndì nyìrì sè bwà ko. 4 Tàko ko, vèsè be bǐ, à adré tá akódhi ni pá ki tí'ì kómvé sè, adrézo akódhi ni drígá ki tí'ì nyìrì sè. Di, akódhi adré tá ìna nyìrì nda ki tikí, adrézo kómvé nda ki tonò. Dhya àlo kitswálépi akódhi ni bha áyi rinyí zàle bwà dhi tá yókódhó. 5 Kitú sè ìndì ngátsi sè dhi, akódhi adré tá tatsilé tetrébe mógó 'àsè ìndì kòngó i drìsè, adrézo áyi rúbhá tisi kírà sè.

6 Di akódhi kònò Yésu vwàvwà ro dre dhi, dré ngàzo aralé adhéle áyi kórókó titi akódhi kandrà. 7 Dré yòzoá kulí 'u'ù sè dhi: «Yésu, Giká kurú na dhi ni Mvágó, àma kofalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Má adré ámi ti lizí Giká ni rú sè, mí kò'oró ma kònzi ko!» 8 Tà tá kònini tàko ko, Yésu tà tá drá dhi: «Tirí kònzi, mí pfo agó kònidhi lésè!» 9 Gò Yésu dré lizizóá tíá dhi: «Ámi rú àdhi?» Akódhi logó drá dhi: «Áma rú <Zyandre>. Angyá ko, àma agó kòndi léna dhi bǐ.» 10 Di tirí kònzi nda dré dhèzo adréle ngòle Yésu rú, kómuró àyi pfole bvò nda 'àsè ko dhi bvò.

11 Ayi làgana kònani dhi, tìgá ki pǎri andre adré tá ngá nya kòngó drina. 12 Di tirí kònzi nda ì dré Yésu ni ti lizizó tazoá dhi: «Mí kòmù àma lile tìgá kòna i véna wà, mà kòtifirò àyi léna be dhi bvò.» 13 Yésu dré ka'izoá. Di tirí kònzi nda ì dré topfòzo agó nda lésè, lile tifilé tìgá nda i léna. Gò tìgá ànyànyi ngulù-rì nda ì dré ndizo títi kòngó nda ni gòlòko 'àsè, ledhéle tǎpǎriandre na, yǐ mvu gò, todràzo.

14 Gò tìgá nda ki líkíbhá ì dré ngàzo ràle tà lavulépi nda ni rúbí longóbe bhàandre na ìndì gbàbhú 'àsè. Di móndí zyandre dhi ì dré apfòzo tà nda ni no. 15 I kàtsá Yésu vélé dre dhi, ì dré agó tá tirí kònzi zyandre ìbe í léna nda ni nòzo adrèrà'a lírlé Yésu làga. Akódhi tá kítá ìbe í rú, ìndì tà kisúkisú ìbe dóro. Di tirí dré àyi ki 'òzo lavulé. 16 Gò dhya tà nda ki nobhá mí sè dhi ì dré tà atsábhá agó tá tirí kònzi ìbe nda rú, ìndì tìgá i rú dhi ki tìtízo àyi dré. 17 Di àyi nda ì dré ngàzo Yésu ni ti lizí, kóngaró àyi ki bvò 'àsè be dhi bvò.

18 Yésu dré tá adrèrà'a mbàle bwátù na dhi 'á dhi, agó tá tirí kònzi ìbe í léna nda dré akódhi ni ti lizizó, ì kòlìrò tùmání. 19 Di, Yésu dré akódhi ni logázó, tazoá drá dhi: «Mí nzi mí bhàna, ámi sùrú na. Mí titi àyi dré tà títi Mírì dré 'òle mí dré dhi ì, ìndì akódhi bhà ámi kizà ngíni ya dhi.» 20 Di agó nda dré ngàzo lile tà títi Yésu dré 'òle í dré dhi ki longóbe bhàandre zìle Mudrí dhi ì 'àsè. Di móndyá títi dhi ì adré tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo.

*Yésu tidrí tòkò àlo dhi, ìndì tìngá Yàyìrò ni mvátòkò dràdrà lésè
(A kònò kpà Mátáyò 9:18-26; Lúkà 8:40-56)*

21 Yésu kògò azyalé tǎpǎriandre nda ni ta'á lésè bwátù sè dre dhi, móndí zyandre lavulé dhi ì dré ru kimózó akódhi làgàsè kúrú tǎpǎriandre mìle. 22 Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó ni kàdrì ki àlo rú be Yàyìrò dhi dré kpà atsázó kònale. Di kònò Yésu dre dhi, dré adhézo akódhi pá, 23 akódhi ni ti lizí tà tàndi ró tazoá dhi: «Áma zapi ànyànyi dràdrà mìle. Mí alì ámi drígá bha

* 5:1 5:1 Móndyá zile Gèràsà i ró kòni i, Mátáyò adré zía Gádàrà i ró. A kònò Mátáyò 8:28. Ayi nda ki bvò tà tǎpǎriandre Gàlláyá àdhyà ni ta'á na, kítú dré apfòrà lésè.

akódhi dri wà, kàdríró adrélé lídrì be!» ²⁴ Di Yésu ì dré ngàzo adrélé líle akódhi be. Móndyá zyandre lavulé nda ì dré kpà adrézó akódhi ni lebè, adrézó àyi ki tri ruásà.

²⁵ Di àyi nda i kòfalé dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle ruásà kóná be mudrí-drì-rì dhi tá be. ²⁶ Akódhi nda nya tá kizà lavulé kódzó bí dhi i drígá. Kizà tá ngá í drígàsè akilé títi wóyá. Di, kàrí nda adré tá véle ràle ruásà líle drìdrì. ²⁷ Di kòyi Yésu ni tà dre dhi, dré lavúzó móndyá zyandre nda i kòfalèsè, atsálé ànyi Yésu àmvolèsè gò, akódhi ni kítá ti tabè. ²⁸ Angyá ko, adré tá ìna kisúà dhi: «Má kòtabè ngbà 'í akódhi ni kítá ti kòdhya dhi, má ni adrí.» ²⁹ Gbã kòdhwà, kàrí adrélépi ràle ruásà nda dré akízó gò, dré atógyàzoá í rú dhi, í adrí àyi kizà nda lèsè dre.

³⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu dré kpà atógyàzoá í rú dhi, rìnyí pfo tá í lèsè dre. Dré àyi alázó móndyá zyandre nda i kòfalé gò, lizíá dhi: «Àdhi tabè kítá mána nì?» ³¹ Akódhi ni lebèbhá ì logó drá dhi: «Mí nò zakó móndyá zyandre kòni i adrérà'a àyi kì tri mí rúsè dhi 'í! Mí adré di lizíá dhi, «Àdhi tabè ma nì» ya dhi ngíni?» ³² Di, Yésu dré gòzo véle adrélé móndyá í làgàsè nda ki no, nìzoá ngalè àdhi 'o tà nda nì ya dhi. ³³ Tòkó nda kátógyà tà atsálépi í rú dhi dre dhi, dré alìzo lyabe tirì dré adhéle akódhi pá gò, tà í dré 'òle nda ni ta drá ngádra 'á. ³⁴ Di Yésu dré tazoá drá dhi: «Áma zapi, ámi tà ka'íka'í tidrí mi dre. Mí lì togó be kìdrìkidrì. Mí adrí kizà mína lèsè dre.»

³⁵ Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, móndí àruka angábhá Yàyirò, lisámbo dzó ni kàdrì nda bhàlèsè dhi ì dré atsázó tàà drá dhi: «Ámi zapi drà dre. Tà adrézó gòle dhya tà tadhálépi dhi ni lagù ásà dhi àdho tà 'i?» ³⁶ Di, Yésu dré ìna kúlí nda ni ka'izo yìle ko. Gò dré tazoá Yàyirò dré dhi: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'í ngbà 'í ka'íka'í.»

³⁷ Di dré móndí àzya ka'izo líle í vèsè ko, ka'í ngbà 'í Pétèró, Yàkòbhò, tsàle adrúpi ni Yòwànì be dhi i kòdhya. ³⁸ I kòtsa Yàyirò bhàna dre dhi, Yésu dré nòzoá dhi, móndyá títi dhi ki drì abíabí gò, ì dré adrézó àwó ngo, adrézó tongólé lúlú be. ³⁹ Di kòfi dzó nda na dre dhi, dré tazoá àyi dré dhi: «Àmi ki drì abíabí gò, mì dré adrézó àwó ngo àdho tà sè? Mvámvá kòdhi drà ko. Adré ìna ayí ko.» ⁴⁰ Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu. Di Yésu dré àyi ki 'òzo pfole títi kivi na. Dré mvámvá nda ni atá ki drìzo andre nì ìbe, ìndì àyi lebèbhá na nda ìbe gò, fizo àyi ìbe àrà mvámvá nda dré adrézó dhi na. ⁴¹ Dré akódhi ni drígá rùzo, tazoá drá dhi: «Tàlità kúmì!» (Kòdhi adré lèá tàle dhi: «Mvátòkó, má tà mí dré dhi, mí nga!») ⁴² Gbã kòdhwà, mvátòkó adrélépi tá kóná ìbe mudrí-drì-rì nda dré ngàzo kidhólé atsí to. Di àyi ki líndrì dré gàzo bhwábhwà. ⁴³ Gò Yésu dré àyi ki kodzózó tà tàndi ró tazoá dhi, ì kòlongó tà nda dhya àlo dré ko. Dré tazoá dhi, ì kòfè ngá mvámvá nda dré nyàle.

6

*Nàzàrètàbhá ì ka'í Yésu ko
(A kòno kpà Mátáyò 13:53-58; Lúka 4:16-30)*

1 Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.* Akódhi ni lebhébhá ì lè tá kpà tùmání akódhi be. 2 Sàbátù kàtsá dre dhi, dré kidhózó adrélé tà tadhá Yúdà ànzi ki lisámbò dzó na. Gò mónnyá zyandre nda ì dré adrézó akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ína tà kòdhi ì ángwà? Tògyá fèle drá kònìni nì àdho tògyá 'i? Kisú kpà rìnyí adrézó tà línríga ró dhi ki 'o àyi tàndi ni drígá sè dhi ángwà? 3 Akódhi kòndi tsì dhya adrélépi fa ledé dhi 'i ko? Akódhi tsì Màrýà nì mvá 'i ko? Adrúpi nì ì tsì Yàkòbhò, Yósè, Yúdà tsàle Simónà ko? Amvúpi nì ì àma kòfalé ko?» Dì tà nda sè dhi, ì kitswá tá Yésu nì ka'í bwà ko. 4 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í profétà nì lindrì bha ko dhi akódhi nì tàndi bha, akódhi nì sùrú 'á, ìndì akódhi nì dzó 'á.» 5 Di akódhi kitswá tá tà àzya línríga ró dhi nì 'o kònàle ko, bhà ngbà 'í àyi drígá dràbhá àruka ì dri, àyi ki tidrízó dhi kòdhyà. 6 Di akódhi nì lindrì adré tá gàle, ì dré tá adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè.

Yésu tibhù àyi lebhébhá mudrì-drì-rì dhi ì lile àzì na

(A kònò kpà Mátáyò 10:5-15; Lúkà 9:1-6)

Amvolásá dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilè tà tadhábe bhà àlo àlo títi bvò nda lé dhi ì 'àsè.

7 Dré àyi lebhébhá mudrì-drì-rì dhi ki azízó, rìnyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzi ki bha àyi pàlé gò, dré kidhózó àyi ki tibhù lile rì rì àzì 'o. 8 Dré tá adrérà'a àyi ki tibhù dhi 'á dhi, lazì tà àyi dri kònìni: «Mì do ngá àlo dhi atsí sè ko, ngbà 'í kùtù fa kòdhyà. Mì kòdo mápà 'i yà, kòmvò 'i yà, kó ngalè láfa 'i yà dhi àmi rú ko. 9 Mì asó kámókà, dì, mì kòdo kítá agá lésè dhi nì àzya ko. 10 Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi, mì kàdré ayilé kònàle tsàle kítù mì dré dra ngàzo bhà nda 'àsè dhi tú. 11 Bhà ángùdhi dra àmi ki ka'izo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmi ki kúlí yizo ko yà dhi na dhi, mì kòpfò 'àsà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrì àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà títi dre.»

12 Di Yésu nì lebhébhá nda ì dré ngàzo lile longóába móndí ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Gíkà vélé. 13 Í adré tá tirí kònzi bí dhi ki dro móndí ì lésè, adrézó dò da dràbhá bí dhi ì dri, adrézó àyi ki tidrì.

Yòwàni bàtisimò fèlepi nì dràma

(A kònò kpà Mátáyò 14:1-12; Lúkà 9:7-9)

14 Di ópí Eròdè dré tà nda ki rúbí yizo. Tàko ko, Yésu nì rúbí la'ú tá bvò nda 'àsè títi. Móndí àruka ì adré tá táá dhi: «Yòwàni Bàtisimò fèlepi angá ína dràdrà lésè nì! Asà dhi, akódhi rìnyí íbe adrézó tà línríga ró dhi ki 'o.» 15 Aruka nì ì adré tá táá dhi: «Akódhi Elíyà 'i.» Aruka nì ì adré kó táá dhi: «Akódhi profétà 'i, ngóro profétà atú dhi ki àlo tíni.» 16 Di, Eròdè kòyi tà adrélé tàle nda ì dre dhi, dré ína tàzoá dhi: «Yòwàni má dré drì 'òle lile kòdhi angá ína dràdrà lésè nì.»

17 Tàko ko, Eròdè nda 'o tá Yòwàni rùle adròle, bhèle bǎdzó na dhi nì. 'O tá kònìni àyi adrúpi Filípò nì tòkó, Eròdíyà, í dré tá dòle mòle tòko ró dhi nì tà sè. 18 Angyá ko, Yòwàni adré tá táá Eròdè dré dhi: «Kitswá mí dré adrézó àmi adrúpi nì tòkó íbe dhi ko.» 19 Asà dhi, Eròdíyà nda adré tá togó kònzi bha Yòwàni rú. Adré tá akódhi nì le pfùle dràle, dì, kitswá tá

* 6:1 6:1 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kònidhi tá Nàzàrètà 'i. A kònò Lúkà 4:16; Mátáyò 13:54.

ina tà 'o bwà ko. ²⁰ Tàko ko, Eròdè nì ina tàlè dhi, Yòwàni tá mómí gyágya ìndì lólo dhi 'i dhi be. Dì adré tá akódhi nì ro, adrézó sùlè rúa. Adré tá kpà akódhi nì kúli le yìlè, tágba akódhi nì drì dré tá adrézó abilé tò kúli nda i sè dhi.

²¹ Dì, lókyá Eròdíyà dré kitswázó tà 'o bwà dhi dré atsásó. Kítú Eródè nì tizo ásá dhi sè dhi, akódhi dré gwányá 'òzo áyi àzibhá ki kàdrì i dré, sòdá ki kàdrì i dré, ìndì mómí kàdrì àruka Gàliláyà àdhya i dré. ²² Gò Eròdíyà nì zapi dré apfòzo ngá to Eródè i kandrà mómíyá dré azilé gwányá nda lé dhi ìbe, áyi ki togó 'òzo kinlé tò. Dì ópí nda dré tazoá mvátòkó nda dré dhi: «Mí zi ngá ángùdhi mí dré adrélé lèlè dhi má tí, má kòferó mí dré.» ²³ Dré mòmndrà sizo tazoá drá dhi: «Ngá ángùdhi mí dré dra zile má tí dhi, má nì fèá mí dré, kàdrè gba áma òpí lanzilé 'a be rì dhi nì àlo 'i yà dhi.» ²⁴ Gò mvátòkó nda dré pfòzo lizíá áyi andre tí dhi: «Má kòzi àdho ngá kòdhya ya?» Andre nì logó dhi: «Mí kòzi Yòwàni Bátisimò fèlèpi nì drì kòdhya.» ²⁵ Dì mvátòkó nda dré gòzo tsàlè mbèlè ópí nda véna, taa drá dhi: «Má lè mí kàfè má dré Yòwàni Bátisimò fèlèpi nì drì kònwa sàni na.» ²⁶ Gò ópí nda nì togó dré kizà nyàzo lavulè tà nda sè. Dì, mòmndrà dré tá sílè mómíyá azilé nda i kandrà dhi i sè dhi, lè ina tà zile i tí nda gàlè ko. ²⁷ Dré ndiri sòdá ki àlo mùzo lile kitswálé Yòwàni nì drì li, kògòro agòlè ába be dhi bvó. Dì sòdá nda dré lizo Yòwàni nì drì li bázó na gò, ²⁸ drì nda nì adózó sàni na, alizo fèá mvátòkó nda dré. Gò akódhi nda dré fèzoá áyi andre dré. ²⁹ Dì Yòwàni nì lebèbhá i kòyi tà nda dre dhi, i dré tsàzo akódhi nì àbvò do lizo bhàà mógó na.

Yésu fè ngá nyàlè mómí ngùlù-nzi dhi i dré

(A kòndò kpà Mátáyò 14:13-21; Lúka 9:10-17; Yòwàni 6:1-14)

³⁰ Apóstolò Yésu dré tá tibhùlè nda i kàgò dre dhi, i dré áyi ki kimózó akódhi làga, tà títi i dré 'òlè ìndì tadhálè dhi ki títi drá. ³¹ Gò Yésu dré tazoá áyi dré dhi: «Mì alì, mà kòlìró áma pátì lovólè tsà àrà mómí áko dhi na.» Tà tà kònini tàko ko, mómí zyandre dhi i adré tá alìlè, adrélé gòlè gò, Yésu i dré ndìndì adrézó lókyá ngá nyàzo dhi ìbe ko.

³² I dré di tombàzo bwátù na kitswálè lile àyi pátì àrà mómí áko dhi na dhi bvó. ³³ Dì, mómí bí àyi ki nobhá lǎrà'a dhi i nì tá àrà i dré tá adrézó lile lána dhi be. Gò mómí zyandre dhi i dré ngàzo bhàandre títi dhi i lèsè, ràlè pá sè tsàlè àrà nda na drìdrì Yésu i kandràna. ³⁴ Dì Yésu kàsì bwátù lèsè dre dhi, dré mómíyá zyandre lavulè nda ki nòzo gò, kizà dòzo áyi togó na àyi ki tà sè. Tàko ko, áyi tá ngóro kábiligya adrebhá áyi ki likálèpi áko dhi i tñni. Dì dré kidhózó adrélé tá bí dhi ki tadhá áyi dré.

³⁵ Ìndró kàndrì dre dhi, akódhi nì lebèbhá i dré áyi ki kisizó ànyi akódhi làga, taa drá dhi: «Kònìdhi àrà bhà áko dhi 'i, ìndì lókyá lavú dre. ³⁶ Mí kòfè di láti mómíyá zyandre kòni i dré lizo mányàngá gi nyàlè gbàbhú 'àsè ìndì bhà áma làgàsè dhi i 'àsè wà.» ³⁷ Dì, Yésu logó áyi dré dhi: «Àmi ki tàndi, mì fè ngá áyi dré nyàlè dhi àmi.» I gò taa drá dhi: «Mà kòlì tsi làfa lò'wa kámá-rì dhi ki kizá ngbà, mápà gìzo kitswálè fèlè áyi títi dhi i dré nyàlè?»† ³⁸ Dì Yésu lizí áyi tí dhi: «Àmi mápà ìbe ángopì? Mì lè nòà.» I kòlì nòà dre dhi, i dré tazoá dhi: «Àma mápà ìbe nzi, ìndì kosyá ìbe rì.»

† 6:37 6:37 A adré tá làfa lò'wa kònìdhi nì rú zi «dénàrí». Dénàrí àlo dhi tá làfa adrélé fèlè mómí àlo dré ázi 'òlè kítú àlo sè dhi tí dhi 'i. Dì làfa lò'wa kámá-rì kòni i tá làgì kàdrì 'i.

³⁹ Di Yésu dré tazoá àyi dré dhi, ì kòtukù mónnyá títi nda i lirílè mbìlìdrì drìsè. ⁴⁰ Gò àyi nda ì dré lirízó ngbungbu nyadhì-nzi, ìndì nyadhì-rì-dri-mudrì. ⁴¹ Di Yésu kádó mápà nzi nda i kosyá rì nda ìbe dre dhi, dré m̀ tingázó kurú na bhù na, tà tani zìzo Gìká tí ngá nda i dri. Dré mápà nda ki tojòzo lanzilè áyi lebèbhá i dré, ì kòlanzíró mónnyá zyandre nda i dré. Dré kpá kosyá rì nda ki lanzízo áyi títi dhi i dré. ⁴² Di áyi títi nda ì dré nyàzoá pìzo. ⁴³ Gò akódhi ni lebèbhá ì dré mápà nda ki àmbì kosyá ìbe dhi ki lokózó gàle kánzi mudrì-drì-rì dhi i sè bíbì. ⁴⁴ Ago ngá nda ki nyabhá dhi i tá ngùlù-nzi.

Yésu to atsi tãpãriandre drìsè

(A kònò kpà Mátáyò 14:22-33; Yòwàni 6:15-21)

⁴⁵ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu dré áyi lebèbhá ki 'òzo lìle mbàle bwátù na, ì kòzyarò drìdrì i kandrána tãpãriandre ni ta'á na, Bètèsàyidá na. Tàko ko, lè tá rè zyá láti fèle mónnyá zyandre nda i dré lizo 'íká. ⁴⁶ Kòlazì àyi tí dre dhi, dré mbàzo kòngó àlo drìna kitswálè tà ta Gìká be.

⁴⁷ Ngá kàni dre dhi, Yésu ni lebèbhá i tá bwátù na tãpãriandre nda ni kítógá na. Di, akódhi tá ìna kalóma bvò dri. ⁴⁸ Dré nòzoá dhi, áyi lebèbhá nda ì adrè tá ru lagù kápì sè kitswálè bwátù zi lìle drìdrì, lyãandre dré adrélé v̄ile sínyà dri àyi rú dhi sè. Di ngátsi kítógá àmvolèsè dhi, dré ngàzo adrélé atsi to tãpãriandre drìsè, adrézó lìle áyi lebèbhá nda i véna, adrélé 'òle àyi ki lavú. ⁴⁹ I kònò akódhi adrérà'a atsi to tãpãriandre drìsè dre dhi, ì dré kisúzoá dhi, kòdhi tá móndí líndrì 'i gò, ì dré ngàzo tetrélé. ⁵⁰ Tàko ko, àyi títi dhi ì nò tá akódhi gò, tírì dré gàzo àyi léna bí. Di, gbã kòdhwá, Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì tsi togó! Ma 'i. Mì ro ngá ko!» ⁵¹ Dré mbàzo bwátù na àyi véna gò, lyãandre nda dré rizo adrélé kíri. Di àyi ki líndrì dré gàzo bhwãbhwa. ⁵² Angyá ko, tà líndrì ró Yésu dré 'òle mápà ni tà sè nda fì tá dhu rè àyi drìna ko, àyi ki togó dré tá adrélé tòmbatòmba dhi sè.

Yésu tidrì dràbhá i bvò Gènèsàrètè àdhya na

(A kònò kpà Mátáyò 14:34-36)

⁵³ I kòzya tãpãriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrètè àdhya na. ⁵⁴ I dré tá adrérà'a apfòle bwátù lèsè dhi 'á dhi, mónnyá kònàle dhi ì dré ndrì Yésu ni nòzo nìle kyá. ⁵⁵ Di ì dré ngàzo tatsilè bvò nda 'àsè títi, adrélé dràbhá ki adó ká'yá i dri, adrézó alìle àyi ìbe àrà àngùdhi ì dré yìzoá akódhi lána dhi lè. ⁵⁶ Di àrà títi Yésu dré adrézó lìle dhi ì 'àsè dhi, gba kàdré bhãandre 'i yà, bhà 'i yà, kó ngalè gbàbhú 'i yà dhi, móndí ì adrè tá àyi ki dràbhá ki adó alizo àyi ìbe àrà adrézó ngá lagì dhi i 'àsè. Di ì adrè tá akódhi ni ti lizì, kòtayíró dràbhá nda i adrélé ngbà 'i áyi kítá ti tabè kòdhyá. Di áyi títi adrèbhá tabèá nda ì adrè tá adrélé.

7

Gìká ni kùlì bhèma adrézó móndí ki labhi lebè dhi

(A kònò kpà Mátáyò 15:1-9)

¹ Kítù àlo dhi, Fàrisáyò ì tãtrírì kùlì tadhábhá àruka angábhá Yèrusalémá lèsè dhi ì alì tá ru kimó Yésu làga. ² Gò ì dré nòzoá dhi, akódhi ni lebèbhá ki àruka ì adrè tá ngá nya drígá be ndì ró. Kòdhi adrè táá dhi, ì adrè tá ngá nya drígá dzi àko ró. ³ (Tàko ko, Fàrisáyò ì Yúdà ànzi àruka

títí dhi íbe dhi, ì adré rè ngbú àyi kǐ drígá dzi dóro 'íká, gò adrézó ngá nya ndò, ì dré adrélé tròle àyi kǐ tábhí kǐ labhí ì rú dhi sè. ⁴ † kàdré nzile àrà adrézó ngá lagí dhi lésè dhi, ì adré ngbú àyi kǐ temvé yí sè 'íká, gò adrézó ngá nya ndò. † adré kpà labhí àruka bí dhi kǐ lebe, adrézó kópò kǐ dzi lídrí íbe ìndì sǎnì íbe.* ⁵ † Di Fàrisáyò nda ì tǎtrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhi ì dré lizizóá Yésu tí dhi: «Àmi lebèbhá ì adré áma kǐ tábhí kǐ labhí lebe ko àdho tà sè? Tàko ko, ì adré àyikya ngá nya drígá be ndí ró.» ⁶ † Yésu logó àyi dré dhi: «Prófètà Esáyà dré tá adrerà'a Giká ì kúlí longó àmi túrúpfúbhá ì ró ñi kǐ tà sè dhi 'á dhi, longó tà nda kyá tázóá dhi:

<Móndyá kòdhi ì adré áma lindrì bha nghà 'í ti sè.

Di, àyi kǐ togó vwà ìna má rúsè vwàvwà.

⁷ † adré lisámbò 'o má dré wóyá.

Tàko ko, ì adré tòlí angábhá mǎndí ì vélésè dhi kǐ tadhá ngóro tòlí nda ì angá tá má vélésè na tǎni.†

⁸ † Mǎ tayí àmikya tòlí Giká àdhyà ì, adrézó tròle labhí mǎndí kya ì rú.»

⁹ † Gò tàá àyi dré dhi: «Mì ñ ì àmikya adrélé Giká ñ tòlí kǐ bhe gàrà dri, adrézó àmi kǐ tǎndi kǐ labhí kǐ líkí dhi dóro. ¹⁰ † Tàko ko, Mósè tà tá dhi: «Lè mí kàdré àmi atá ñ lindrì bha àmi andre be.» † Tà kpà dhi: «Dhya adrélépi tà ta kǎnzí àyi atá rú yà, kó ngalè àyi andre rú yà dhi, lè à kò'o akódhi nda dràle dràdrà.» ¹¹ † Di, mì adré àmikya tàá dhi, dhyà àlo ñ kitswá tàá àyi atá dré yà, kó ngalè àyi andre dré yà dhi: «Ngá má dré tá kitswálé fèle àmi ledé dhi kòròbàni 'i, kòdhi adré tàá dhi, ngá fèle Giká dré dhi 'i.» ¹² † Akódhi nda kòtà kǎnzì dhi, mì adré dí vélé akódhi ñ tayí tà 'o atá ñ dré yà, kó ngalè andre ñ dré yà dhi ko. ¹³ † Di àsà dhi, mì adré àmikya Giká ñ kúlí bhe gàrà dri, àmi kǐ labhí mì dré kisulé àmi kǐ tábhí ì véna dhi kǐ tà sè. Mǎ adré kpà tà bí dhi kǐ 'o kǎnzì.»

*Tà adrébhá mǎndí kǐ 'o atsálé ndí ró Giká mìlèsè dhi ì
(A kǎnò kpà Mátáyò 15:10-20)*

¹⁴ † Gò Yésu dré gòzo móndyá zyandre kǎnàle dhi kǐ azí, tázóá àyi dré dhi: «Àmi títí, mì yi vo rè tà kǎnzìdhi, àndu ñ ñ ñizo ká! ¹⁵ † Ngá adrélépi file móndí léna dhi kitswá akódhi ñ 'o atsálé ndí ró bwà ko. Be ró dhi, tà adrélépi apfòle móndí lésè dhi adré ìna akódhi ñ 'o atsálé ndí ró dhi ñ.» [¹⁶ *]

¹⁷ † Yésu kǎntayí móndyá zyandre nda ì dre dhi, dré nzizo bhàna gò, akódhi ñ lebèbhá ì dré kúlí alaala nda ñ àndu lizizó tíá. ¹⁸ † Akódhi dré tázóá àyi dré dhi: «Àmi, àmi kǎkpà tà ñnì àko? Mì ñ ko tàle dhi, ngá adrélépi file móndí léna dhi kitswá ìna akódhi ñ 'o atsálé ndí ró bwà ko dhi? ¹⁹ † Tàko ko, ngá nda adré file akódhi ñ togó na ko. Be ró dhi, adré ìna file akódhi ñ 'a na gò, adrélé apfòle akódhi ñ rúbhá lésè.» (Kúlí nda kòdhi sè dhi, Yésu adré tà tàá dhi, mǎnyàngá títí dhi ì dóro Giká mìlèsè.)

²⁰ † Yésu gò tàá dhi: «Tà adrélépi apfòle móndí ñ togó lésè dhi ìna tà adrélépi akódhi ñ 'o atsálé ndí ró dhi 'i. ²¹ † Tàko ko, tà adrébhá apfòle

* **7:4** 7:4 Wárágá àruka Giká ñ Kúlí tǎsizo àyi dri dhi ì adré kǎkpà tàá kǎnwa dhi: [...ìndì lírà adrézó ngá nya dhi íbe]. † **7:7** 7:7 A kǎnò Esáyà 29:13. ‡ **7:10** 7:10 A kǎnò Pfòma 20:12; Dùtèrònmè 5:16. § **7:10** 7:10 A kǎnò Pfòma 21:17; Lèvitikè 20:9. * **7:16** 7:16 Wárágá Giká ñ Kúlí tǎsizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kǎni kǐ kisú kǎnwa ko: [Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yizo dhi kóyi!]

móndí ki togó lésè dhi i, tà kòni 'i: tà kònzì kisùle dhi i, ndòtò tà, kugù tà, móndí ki tupfuma ni tà, ²² múná tà, ngá lovó ni tà, togó kònzì ni tà, móndí ki lítima ni tà, tà swà, lovó kònzì bhàma móndí i rú dhi ni tà, móndí ki rú tàma kònzì dhi ni tà, drìkàdrì ni tà, ìndì tà azaaza. ²³ Tà kònzì nda kòdhi ì adré títi apfòle móndí ki togó lésè gò, adréle àyi ki 'o atsàlé ndì ró.»

Tòkò àlo sùrú twá ro dhi ka'ì Yésu bàti
(A kònò kpà Mátáyò 15:21-28)

²⁴ Amvolásà dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo tsàle bvò Tírè làga dhi na. Kònàle dhi, dré fìzo dzó àlo na lùzu ró. Lè tá à kòni ì kònàle dhi ko. Di, kitswá tá ìna tà nda ni zu móndí i dré bwà ko. ²⁵ Di tòkò àlo zapi ni dré adrézó tírì kònzì ìbe í léna dhi kòyi Yésu ni rúbì dre dhi, dré ndiri alizo adhéle akódhi pá. ²⁶ Tòkò nda tá ìna móndí sùrú twá ro tile bvò Fòwínìkè àdhya Sírìyà le dhi na dhi 'i. Di dré ngàzo adréle Yésu ni ti lízì, kòdroró tírì kònzì nda àyi zapi lésè be dhi bvò. ²⁷ Yésu dré tázòá drá dhi: «Mí tayí rè zyà ànzìmvá í ngá nya pìzo 'iká. Tàko ko, kitswá ànzìmvá ki mápà dòzo bhèle kòkí í dré dhi ko.» ²⁸ Di, tòkò nda logó drá dhi: «Mírì, tágba kònzì dhi, ndìndì kòkí mísá zàle dhi ì adré àyikya mápà kórònyá ànzìmvá ì dré adréle tayílè ledhélè dhi ki nya kòdhya.» ²⁹ Di Yésu tà drá dhi: «Kúlì mí dré logólè kòdhi sè dhi, mí kitswá nzìle. Tírì kònzì nda pfò àmì zapi lésè dre.» ³⁰ Di tòkò nda kònzì í bhàna dre dhi, dré àyi zapi nda ni kisúzó adrérà'a ayílè lángrá dri. Tírì kònzì nda pfò tá lásà dre.

Yésu tídrí agó àlo bíbhálè be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhàbhà ro dhi

³¹ Amvolásà dhi, Yésu dré bvò Tírè làga nda ni tayízó gò, lizo lavúlè Sídónà 'àsè, ìndì bvò zìle bhàandre Mudrì i ró dhi 'àsè, gòle tsàle tápáriandre Gàlìláyà àdhya làgana. ³² Kònàle dhi, à dré agó àlo bíbhálè be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhàbhà ro dhi ni adzìzo Yésu vélé, akódhi ni ti lízì, kòbhàró drìgá agó nda dri, akódhi ni tídrìzó be dhi bvò. ³³ Di Yésu dré akódhi nda ni drìzo lizo ába gàrà dri móndí zyandre i rúsè gò, àyi drìgá ànzì ki sòzo akódhi bína. Dré túsú fùzo àyi drìgámbílì dri gò, akódhi ni làdra tabèzo àsà. ³⁴ Dré m̀ tingázó kurú na bhù na gò, la'ázó fèèè, tázòá dhi: «Éfátà!» (Kòdhi adré leá tàle dhi: «Mí nzì ru!») ³⁵ Gbã kòdhwa, agó nda ni bíbhálè dré fùzo, akódhi ni làdra dré ru nzìzo gò, dré kidhózo adréle tà ta dóro. ³⁶ Gò Yésu dré móndyá kònàle dhi ki kodzózó tázòá dhi, ì kòlongó tà nda ni rúbì dhya àlo dré ko. Di, kàdré vélé àyi rúbì ni longoma logá móndí i dré dhi, ì adré vélé rúbì nda ni longó lizo ába drìdrì. ³⁷ Di móndí ki líndrì adré tá vélé gàle bhwàbhwa gò, ì dré adrézó tázòá dhi: «Tà títi akódhi dré adréle 'òle dhi i dóro! Adré ndìndì móndí bíbhálè be kùdúkùdu ró dhi ki 'o adréle tà yi, ìndì móndí ábhàbhà ro dhi ki 'o adréle tà ta.»

8

Yésu fe ngá nyàle móndí ngùlù-su dhi i dré
(A kònò kpà Mátáyò 15:32-39)

¹ Amvolásà dhi, móndí zyandre lavúlè dhi ì dré gòzo ru kimó Yésu làga. Àyi nda ì dré tá adréle ngá nyàle dhi àko dhi sè dhi, Yésu dré àyi lebhàhá ki azìzó, tázòá àyi dré dhi: ² «Má adré kizà do áma togó na móndyá zyandre kòni ki tà sè. Tàko ko, áma tùmáni àyi ìbe kitú na, ìndì ngá ì dré kitswálè

nyàlè dhi vélé yókódhó. ³ Má kòlogó àyi nzìlè bhàna tàbirí be dhi, ì nì landè ledhézó láti bhálé. Angyá ko, àyi kì àruka ì angá làwú làvo lésè.»

⁴ Di akódhi nì lebèbhá ì logó drá dhi: «Àrà bhà àko kònidhi 'á dhi, à nì kitswá mápà kisé fèlè àyi dré nyàlè pìzo ásà dhi ángwà?» ⁵ Yésu lizí àyi tí dhi: «Àmi mápà ìbe ángopí?» I logó dhi: «Nzi-dri-rì.»

⁶ Gò Yésu dré tàzoá mónnyá zyandre nda ì dré dhi, ì kòlirí bvò dri. Di kádó mápà nzi-dri-rì nda ì dre dhi, dré àwoyà fèzo Gíká dré gò, tonòzoá lanzilé áyi lebèbhá ì dré gò, ì dré lanzizóá mónnyá zyandre nda ì dré. ⁷ Ayi tá kpà kosyá àruka tsàtsà dhi ìbe. Di Yésu dré kpà tà tani zizo Gíká tí kosyá nda ì dri gò, tàzoá áyi lebèbhá ì dré dhi, ì kòlanzí mónnyá nda ì dré. ⁸ Di mónnyá títi nda ì dré ngá nda kì nyàzo pìzo. Gò akódhi nì lebèbhá ì dré àmbí nì kì lokózo gálè kánzì nzi-dri-rì dhi ì sè bíbi. ⁹ Mónnyá ngá nyabhá nda ì tá ànyànyi ngùlù-su. Gò Yésu dré láti fèzo àyi dré nzizo.

¹⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá nì ìbe gò, ì dré lizo tsàlè bvò Dàlàmanùtà àdhya na.

Fàrisáyò ì lizí Yésu tà àlo líntríga ró dhi nì 'o

(A kònò kpà Mátáyò 16:1-4)

¹¹ Gò Fàrisáyò ì dré alizo Yésu vélé, adrélé tà kayí akódhi be. I adrè tá akódhi nì le tabhìlè gò, ì dré akódhi nì ti lizizó, kò'oró tà àlo líntríga ró angálèpi Gíká vélésè dhi. ¹² Di Yésu dré ngàzo la'álè fèèè gò, tàzoá dhi: «Mónnyá ándrò kòni ì adrè tà líntríga ró dhi nì nda nòlè àdho tà sè? Má adrè tà bàti ta àmi dré: A kitswá tà àlo líntríga ró dhi nì 'o àyi dré nòlè dhi ko.» ¹³ Gò dré àyi kì tayízó, gòzo mbàlè bwátù na kitswálé zyàlè tãpáriandre nì ta'á na.

Tàkú Fàrisáyò kya ìndì Eródè àdhya

(A kònò kpà Mátáyò 16:5-12)

¹⁴ Di Yésu nì lebèbhá ì tivì tá mápà dòma atsí na dhi. Ayi tá ngbà 'í mápà ìbe àlo bwátù na. ¹⁵ Gò Yésu dré àyi kì kodzózo tàzoá dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro àmi kì likí tàkú Fàrisáyò kya ìndì Eródè àdhya kì tà sè.» ¹⁶ Di akódhi nì lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè adréro tàá dhi, akódhi tà tá kòninì ì dré tà adrélé mápà àko dhi sè. ¹⁷ Yésu dré tà ì dré adrélé tàlè nda nì nizo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì adrè àmikya tà kayí mì dré adrélé mápà àko dhi sè àdho tà sè? Mì atógyà dhu rè àmikya tà àlo ko? Mì nì dhu rè tà àlo ko? Àmi kì togó tsì tombátòmba bàti?» ¹⁸ Àmi mì ìbe gò, mì dré adréro ngá no ko? Àmi bíbhálè ìbe gò, mì dré adréro tà yi ko? Mì tivì vo tà má dré 'òlè dhi ì dre? ¹⁹ Má dré tá mápà nzi dhi kì tonòzo lanzilé mónnyá ngùlù-nzi dhi ì dré dhi, mì gò àmbí nì kì lokó gálè kánzì ángopí?» I logó drá dhi: «Mudri-dri-rì.» ²⁰ Yésu gò lizí dhi: «Má dré tá kó mápà nzi-dri-rì dhi kì tonòzo lanzilé mónnyá ngùlù-su dhi ì dré dhi, mì gò àmbí nì kì lokó gálè kánzì ángopí?» I logó dhi: «Nzi-dri-rì.» ²¹ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nì vo dhu rè tà àlo ko?»

Yésu tidrí agó àlo mì kùdúkùdu ró dhi

²² Amvolásà dhi, ì dré lizo tsàlè bhàandre rú zìlè Bètèsàyidà dhi na. Kònàlè dhi, à dré agó àlo mì kùdúkùdu ró dhi nì adzízó Yésu vélé, akódhi nì ti lizizó, kòtabèro agó nda, akódhi nì tidrízó be dhi bvò. ²³ Di Yésu dré mì kùdúkùdu nda nì dríga rùzo, akódhi nì sèzo pfòzo ába bhà nda 'àsè kivi

na. Dré túsú fùzo akódhi mi, dríga bhàzo dríá gò, akódhi ni lizízo tàzoá dhi: «Mí adré ngá no?» ²⁴ Agó nda dré m̀i bhèzo gò, tàzoá dhi: «Má adré m̀óndí k̀i no ngóro fa i t̀ini, d̀i, ì adré atsi to.» ²⁵ Yésu dré gòzo tódhyá áyi dríga bha agó nda mi. Di akódhi nda dré gòzo m̀i nzi kàdr̀i gò, m̀i ni dré adrílé adrélé ngá títi dhi k̀i no dóro. ²⁶ Gò Yésu dré akódhi ni logózo nzìle bhàna, tàzoá drá dhi: «Mí kògò file bhà kòdhi na ko.»

Pètèro tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i

(A kònò kpà Mátáyò 16:13-20; Lúkà 9:18-21)

²⁷ Amvolásà dhi, Yésu i lebèbhá ni ìbe dhi ì dré ngàzo adrélé lavulé bhà tsàtsà bhàandre Kàyisàriyà Filipò ádhya làgàsè dhi i 'àsè. Látì 'á dhi, akódhi dré lizízóá àyi tí dhi: «M̀óndí ì adré tàá dhi, ma àdhi 'i?» ²⁸ Ì logó drá dhi: «M̀óndí àruka ì adré tàá dhi, mi Yòwánì Bàtisimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adré tàá dhi, mi Elíyà 'i. Aruka ni ì adré kó tàá dhi, mi profètá k̀i àlo 'i.» ²⁹ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mi adré àmikya tàá dhi, ma àdhi 'i?» Pètèro gò logóá drá dhi: «Mi mína Mèsíyà 'i.» ³⁰ Gò Yésu dré àyi k̀i logázó, ì kòlongóro tà nda dhya àlo dré ko.

Yésu longó áyi dràma ni tà, áyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be

(A kònò kpà Mátáyò 16:21-28; Lúkà 9:22-27)

³¹ Gò Yésu dré kidhózo adrélé tadhá àyi dré dhi, adré tá leá dhi, M̀óndí ni Mv́à kònya kizà lavulé, ìndì Yúdà ànzi k̀i bhàgo i, kòwánà kàdr̀i i, ìndì tátírítrí kúli tadhábhá ìbe dhi ì kògà akódhi r̀è. Adré tá kpà leá dhi, à kòpfu akódhi dràle gò, kítú na àmvolèsè dhi, kòngaró dràdrà 'àsè. ³² Yésu adré tá tà nda ni ta àyi dré ngádra 'á. Di Pètèro dré akódhi ni drìzo gàrà dri gò, kidhózo adrélé tà ta akódhi dri tà nda sè. ³³ Di, Yésu dré áyi alázó áyi lebèbhá k̀i no gò, lawàzo Pètèro dri tàzoá drá dhi: «Sátànà, mí nga má mìlèsè gòle má àmvona! Mí adré tà kisù Gíkà ádhya t̀ini ko. Be ró dhi, mí adré mína tà kisù m̀óndí kya t̀ini.»

³⁴ Gò Yésu dré m̀óndíyá zyandre kònàle dhi k̀i azízo áyi lebèbhá ìbe, tàzoá àyi dré dhi: «Dhya àlo kàdré leá alìle má vèsè dhi, lè akódhi nda kòtayí áyi tàndi ni tà, kàdó áyi fa kipakípa gò, kàdréro áma lebè. ³⁵ Tàko ko, dhya àngùdhi adrélépi áyi tàndi ni lídr̀i le tidríle dhi, a ni áyi lídr̀i nda ni 'o avìle. Di, dhya àngùdhi adrélépi ìna áyi lídr̀i fe áma tà sè ìndì Rúbí Tani ni tà sè dhi, a ni áyi lídr̀i nda ni tidrí. ³⁶ Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndi ádhya i títi gò, áyi tàndi ni lídr̀i tayízó avìle dhi, akódhi nda kisú ìna ádho tà dóro 'i? ³⁷ A ni go ádho ngá fe kòdhya kitswázó áyi lídr̀i nda ni kisú dhi? ³⁸ Dhya àlo kàdré kanyò ro áma tà sè ìndì áma kúli k̀i tà sè m̀óndíyá àndrò zàràbhù ro ìndì tàkònzìbhá ro ni i kòfalé dhi, M̀óndí ni Mv́à ni kòkpà adré kanyò ro akódhi nda ni tà sè, lókyá í dré dra agòzo áyi Atá ni mìlanzìlanzì na àngéló lólo dhi ìbe dhi tú.»

9

¹ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: M̀óndí àruka adrébhá àyi k̀i totó kònwa ni ì kitswá dràle drìdr̀i ì dré dra Gíkà ni Opì nòzo atsàrà'a r̀inyi be dhi kandrá ko.»

Yésu ni làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró

(A kònò kpà Mátáyò 17:1-13; Lúkà 9:28-36)

² Kítú nzi-dri-àlo àmvolèsè dhi, Yésu dré Péterò ki drizo Yàkòbhò ìbe ìndi Yòwànì be gò, ì dré lizo àyi pátì mbàle kòngó àlo mvumvù dhi drìna. Kònàle dhi, Yésu ni làsú dré ngàzo ru ladzá àyi mùle. ³ Akódhì ni kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírìkpírì, adrélé lagulé kítá móndí bvò dri dhi ì dré kítswálé temvelé bwà dhi kya ni lavú. ⁴ Gò Eliyà ì Mósè be dhi ì dré agázó àyi kandrá, adrélé tà ta Yésu be. ⁵ Di Péterò dré tázóa Yésu dré dhi: «Rábbì, dóro ni mà dré adrélé kònwa dhi. Mà kòledé wémà na dhi ì kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndi àlo ni Eliyà dré.»* ⁶ (Akódhì tà tá kònàni, dré tá nìle í kítswá àdho tà ta kòdhya ya dhi ko dhi sè. Tàko ko, tirì ga tà àyi léna bì.) ⁷ Gò ndùrùku dré apfòzo àyi ki asó rùkù gò, kúlì dré apfòzo làsá taa dhi: «Kònìdhi àma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Mì kòyi akódhì!» ⁸ Gbã kòdha, ì kònò ngá àyi lágàsè dre dhi, ì dré gòzo vélé móndí àzaya no àyi ìbe ko, ngbà 'í Yésu 'i kalóma.

⁹ Ì dré tá adrérà'a asilé kòngó nda drilèsè dhi 'á dhi, Yésu dré àyi ki kodzózó tázóa dhi, ì kòtitì tà ì dré nòle nda dhya àlo dré ko, tsàle lókyá Móndí ni Mvá dré ngarà'a dràdrà 'àsè dhi 'á. ¹⁰ Di ì dré tà nda ni zùzo tayílé àyi léna, adrézó liziá àyi kòfalèsè ngalè kúlì «ngàma dràdrà 'àsè» nda adrè tá leá tàle ngìni ya dhi.

¹¹ Gò ì dré Yésu ni lizízo tázóa dhi: «Tátrítrí kúlì tadhábhá ì adrè taa dhi, lè Eliyà kàlì rè zya Mèsíyà kandrá 'iká àdho tà sè?»† ¹² Yésu logó àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, Eliyà adrè alìle drìdrì tà títi dhi ki ledé. Di, Gíká ni Kúlì adrè kókpà taa dhi, lè Móndí ni Mvá kònya kizà lavúlé, ìndi à kògà akódhì rè dhi àdho tà sè? ¹³ Di, má adrè mána taa àmi dré dhi, Eliyà atsá dre. Gò móndí ì dré àyikya akódhì ni 'òzo ngóro ì dré tà lèle dhi tíni, ngóro tsìle akódhì ni tà dri Gíká ni Kúlì na dhi tíni.»

*Yésu tidrí mvágó àlo tirí kònzi ìbe í léna dhi
(A kònò kpà Matáyò 17:14-21; Lúkà 9:37-43a)*

¹⁴ Yésu ì kògò tsàle akódhì ni lebèbhá àruka nda ì véna dre dhi, ì dré móndí zyandre ru kimòbhá àyi nda ì lágàsè kúrú dhi ki nòzo, túmání tátrítrí kúlì tadhábhá adrèbhá tà kayí àyi ìbe dhi ìbe. ¹⁵ Gbã lókyá móndyá zyandre nda ì dré Yésu ni nòzo dhi sè dhi, àyi ki líndrí dré gàzo gagà gò, ì dré arázó mòdo fe drá. ¹⁶ Gò Yésu dré lizizóá àyi lebèbhá nda ì tí dhi: «Mì adrè tà kayí àyi ìbe àdho tà dri?»

¹⁷ Di agó àlo móndyá zyandre nda ì kòfalé dhi dré logózóá drá dhi: «Tadhálépi, má adrè àma mvágó alizo ába mí vélé. Tàko ko, akódhì tirí kònzi akódhì ni 'òlepi atsálé àbhábhá ro dhi ìbe í léna. ¹⁸ Tirí nda kàdre akódhì ni ru dhi, adrè akódhì ni abhé kìnì mi, kápùtrá dré adrézó apfòle sílàsá gò, dré adrézó síkálándrá tsi, adrézó àyi kidzì sè adrélé tòmbatòmba. Má lizí tá àmi lebèbhá ki ti, ì kòdroró tirí nda ká. Di, ì kítswá tà àyikya bwà ko.» ¹⁹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi, móndyá ándrò tà ka'ika'í àko ni i, mà ni adrè vélé àmi ìbe vwàle lókyá be ángopí? Má ni àmi ki tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mì adrè mvámvá nda alizo ába má vélé.» ²⁰ Ì dré di alizo ába. Di gbã lókyá tirí nda dré Yésu ni nòzo dhi sè dhi, dré ngàzo adrélé mvámvá nda ni kizí rìnyí sè. Akódhì nda dré dhèzo kìnì mi, adrélé àyi lílì gò, kápùtrá dré adrézó apfòle sílàsá. ²¹ Di Yésu dré akódhì

* 9:5 9:5 Yúdà ànzi ì véna dhi, rú «Rábbì» kònìdhi, rú adrélé fèle Gíká ni tà tadhálépi dré, adrézó akódhì ni líndrí bha dhi 'i. † 9:11 9:11 A kònò Málákí 3:23.

ni atá ni lizizó tàzoá dhi: «Tà kòdhi 'o akódhi kònini vwàle ángopí?» Atá ni logó dhi: «Kidhólé akódhi ni anzi lésè. ²² Vésè be bí, tirí nda lebhé akódhi átsí na yà, kó ngalè yí na, kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi bvó. Di mí kòkitswá dhi, mí kòbhá àma kí kizà àma kí ledézó wa!» ²³ Di Yésu tà drá dhi: «Mí adrè táá dhi, má kòkitswá yà dhi? Gíká rinyí íbe kitswázó tà títi dhi kí 'o dhya adrélépi áyi ka'í dhi dré.» ²⁴ Gbá kòdha, mvámvá nda ni atá dré yòzoá dhi: «Má adrè ka'í! Di, mí kòledé ma, àma tà ka'íka'í nda dré adrélé yàya dhi sè!» ²⁵ Yésu kònò mónyá zyandre nda ì adrè tá aralé àyi vélé dhi dre dhi, dré ligizó tirí kònzi nda be, tàzoá dhi: «Mi, tirí adrélépi móndí 'o atsálé ábhábhá ro ìndi bíbhálé íbe kùdúkùdu ró ni, má adrè táá mí dri dhi, mí pfò mvámvá kònidhi lésè! Mí kògò tàdzí file lána ko!» ²⁶ Di tirí nda dré trèzo, mvámvá nda ni kizizó rinyí sè gò, pfòzo lásá líle. Mónyá nda ì kònò mvámvá nda adrèrà'a ayilé ábvò tíni dre dhi, àyi kí àruka ì dré tàzoá dhi: «Drá dre.» ²⁷ Di, Yésu dré akódhi ni drígá ruzo tingázóá gò, akódhi dré áyi totózó áyi pá dri.

²⁸ Bvóá dhi, Yésu ì kònzi bhàna lebhébhá ni íbe adrélé àyi pátí dre dhi, ì dré akódhi ni lizizó tàzoá dhi: «Má kitswá tá tirí kònzi nda kònadhí ni dro bwá ko àdho tà sè?» ²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «A kitswá ngbà 'í tirí kònzi kára be kònini dhi kí dro pfòle tà zìma Gíká tí dhi sè.»

Yésu gò áyi dràma ni tà longó, áyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be

(A kònò kpà Mátáyò 17:22-23; Lúkà 9:43b-45)

³⁰ Ì kòtayí àrà nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé lavulé bvó Gàliláyá àdhya 'àsè. Yésu lè tá à kònò àyi tà kònàle dhi ko. ³¹ Tàko ko, adrè tá tà tadhá áyi lebhébhá ì dré, adrézó táá dhi: «Á ni Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá ì drígá. Ì dré akódhi ni pfúzo dràle gò, kítú na àmvolésè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè.» ³² Di, kúlí nda kí àndu fí tá ína àyi drína ko. Ì adrè tá kpà ngá ro tà nda ni lizima Yésu tí dhi sè.

Dhya kàdrì lavulé dhi àdhi 'i?

(A kònò kpà Mátáyò 18:1-5; Lúkà 9:46-48)

³³ Gò ì dré lízo tsàle Kàpàrànwúmà na. Ì dré tá adrèrà'a dzó na dhi 'á dhi, Yésu dré lizizóá áyi lebhébhá ì tí dhi: «Látí 'á dhi, mì adrè tá tà kayí àmi kòfalésè àdho tà dri?» ³⁴ Di, ì dré kúlí logózo ko. Tàko ko, ì adrè tá àyikya tà kayí nìzoá ngalé dhya kàdrì lavulé àyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi. ³⁵ Di Yésu kòlirí dre dhi, dré áyi lebhébhá mudri-dri-rí nda kí azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Dhya àlo kàdré lèá adrélé drìdrì móndí ì kòfalé dhi, lè akódhi nda kàdré dhya bvólé ro àyi títi dhi ì kòfalé, ìndi màràbà àyi títi dhi kya ró.» ³⁶ Gò dré mvámvá àlo dhi ni adózo bhàle àyi kí kító 'á. Kàdó akódhi nda rùle í drígá dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: ³⁷ «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònidhi tíni dhi ni ka'í dòle dóro àma rú sè dhi, adrè àma tàndi ni ka'í kòdha. Dhya ángùdhi adrélépi àma ka'í dòle dóro dhi, adrè ngbà 'í àma ka'í kòdha ko, adrè kòkpà dhya àma amùlepi dhi ni ka'í kòdha.»

Dhya adrélépi ru pfu àma íbe ko dhi, àma kí àlo 'i

(A kònò kpà Lúkà 9:49-50)

³⁸ Gò Yòwàni dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mà nò tá agó àlo dhi adrèrà'a tirí kònzi kí dro àmi rú sè. Di mà dré akódhi nda ni logázó, dré tá adrélé àma kí àlo 'i ko dhi sè.» ³⁹ Di, Yésu logó dhi: «Mì logá akódhi ko. Tàko ko, dhya àlo tà líndrìga ró dhi ni 'òlepi àma rú sè dhi, kitswá ndiri

gòle àyi alá tà ta kònzi má rú bwà ko. ⁴⁰ Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àma íbe ko dhi, àma kí àlo 'i. ⁴¹ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndàndì kópò yì àdhyà nì fe àmi dré mvùle, mì dré adrélé mónnyá Krísto àdhyà 'i dhi sè dhi, akódhi nda nì làgì ína nì kisé bàti.»

Tà adrébhá móndí kí 'o ledhélé tàkonzì na dhi í
(A kònò kpà Mátáyò 18:6-9; Lúkà 17:1-2)

⁴² «Dì, dhya àlo kàdré ína ànzimvá adrébhá àma ka'í kòni kí àlo 'o dhèle tàkonzì na dhi, dóro nì tá kírà kàdrì 'ìle akódhi nda kembé gò, akódhi nì bhèzo dràle yìandre na dhi. ⁴³ Àmi drígá kàdré àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mì kòli àmi drígá nda. Angyá ko, mí dré file lídrì kóná vèsè kólyá dhi na ngbà 'í drígá be àlo dhi dóro lavulé, mí dré líle líferò àtsí nì dré adrézó adrálé ko dhi na drígá be rì dhi rúsè. [⁴⁴ †] ⁴⁵ Àmi pá kàdré àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mì kòli àmi pá nda. Angyá ko, mí dré file lídrì na ngbà 'í pá be àlo dhi dóro lavulé, àmi bhèle líferò na pá be rì dhi rúsè. [⁴⁶ §] ⁴⁷ Àmi mì kàdré kó àmi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mì kàngí àmi mì nda. Angyá ko, mí dré file Gíká nì Opì na ngbà 'í mì be àlo dhi dóro lavulé, àmi bhèle líferò na mì be rì dhi rúsè. ⁴⁸ Kònàle dhi, <kùbhú adrébhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhi adrà kpà ko na.>*

⁴⁹ A nì mónnyá títi dhi kí tà ka'íka'í tabhì àtsí sè, ì kàdréro tà'í íbe àyi léna. ⁵⁰ Tà'í ngá dóro 'i. Dì, tà'í nì aswaaswa kòti akilé lásá dhi, mì nì kitswá logóá ngíni? Lè mì kàdré tà'í íbe àmi kí tàndì ì léna, adrézó kpà tà kàdrìkàdrì íbe àmi kòfalé.»

10

Yésu tadhá tà tòkò tingama nì tà dri
(A kònò kpà Mátáyò 19:1-12; Lúkà 16:18)

¹ Yésu kótayé àrà nda dre dhi, dré lízo bvò Yúdàyá àdhyà na gò, zyàle tsàle Yòròdánè nì ta'á na. Móndí zyandre dhi ì dré gòzo ru kímó akódhi làga gò, dré kidhózó adrélé àyi kí tadhá, ànzya gà dré adrélé 'òle dhi tìni.

² Gò Fàrísáyó àruka ì dré àyi kí kisézó ànyi akódhi làga, kitswálé akódhi nì tabhì lítilé. Dì ì dré lizizóá tíá dhi: «Àma kí tatrítrí kúlí ka'í, agó kòtingá àyi tòkò dhi 'í?» ³ Akódhi logó àyi dré dhi: «Mósè fè tòlí àmi dré 'òzoá ngíni?» ⁴ Ì logó drá dhi: «Mósè ka'í tá dhi, agó kòtisì wárágà àyi tòkò nì tingázó gò, mùzoá nzìle.» ⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Mósè tìsì tá ína tòlí nda kòdhi àmi dré, àmi kí togó dré adrélé tòmbatòmba dhi sè. ⁶ Dì, ngá títi dhi kí bhàma nì kidhoma 'á dhi, <Gíká bhà tà àyi agó ì tòkò be.>* ⁷ <Asà dhi, agó nì àyi atá nì tayí àyi andre be, ru amúzó àyi tòkò be gò, ⁸ àyi rìti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.>† Dì ì gò vélé adrélé rì ko. Be ró dhi, àyi ngá àlo 'i. ⁹ Asà dhi, lè móndí ì kòlanzí ngá Gíká dré amúlé nì dhi ko.»

† **9:44** 9:44 Wárágà Gíká nì Kúlí tìsizo àyi dri dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kí kisé kònwa ko: [Kònàle dhi, kùbhú adrébhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhi adrà kpà ko na.]

§ **9:46** 9:46 Wárágà Gíká nì Kúlí tìsizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kí kisé kònwa ko: [Kònàle dhi, kùbhú adrébhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhi adrà kpà ko na.]

* **9:48** 9:48 A kònò Esáyá 66:24. * **10:6** 10:6 A kònò Kidhoma 1:27; 5:2. † **10:8** 10:8 A kònò Kidhoma 2:24.

¹⁰ Amvolàsà, ì kòfì dzò na dre dhi, akódhi ni lebebhá ì dré gòzo akódhi ni lízì tà nda dri. ¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Agó ángùdhi àyi tòkó ni tingálépi gò gòzo tòkó àzuya adó mòle dhi, adré ína múná tà 'o tòkó ni àlo nda rú. ¹² Kòdhi íbe dhi, tòkó ángùdhi àyi agó ni tayílépi gò gòzo agó àzuya mo dhi, adré kókpà múná tà 'o.»

Yésu zi tà tani Giká tí ànzimvá i dri

(A kònò kpà Mátáyò 19:13-15; Lúkà 18:15-17)

¹³ Kítú àlo dhi, móndí ì adré tá àyi ki ànzimvá ki adrì alìzo àyi íbe Yésu vélé, kòtabèrò àyi, tà tani zìzo Giká tí àyi dri be dhi bvó. Dì, akódhi ni lebebhá ì dré àyikya lawàzo móndyá nda ì dri tà nda sè. ¹⁴ Yésu kònò tà nda dre dhi, akódhi ni togó dré aswázó gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí ànzimvá kòni ì allìle má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Giká ni Opì móndyá adrébhá àyi nda ì tíni dhi ì dré. ¹⁵ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Opì ka'í ànzimvá kya tíni ko dhi, kitswá tādzí file lána ko.» ¹⁶ Gò dré ànzimvá nda ki adózó rùle í drígá, àyi drígá bhàzo àyi àlo àlo títi dhi ì dri, tà tani zìzo àyi dré.

Yésu i agó àlo ngá líyí ro dhi be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 19:16-30; Lúkà 18:18-30)

¹⁷ Yésu kònga adrélé líle láti 'ásè dre dhi, agó àlo dhi dré arázó adhéle àyi kórókó títi akódhi kandrà, akódhi ni lízìzo tàzoá dhi: «Dhya dóro adrélépi tà tadhá ni, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?» ¹⁸ Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma zi dhya dóro dhi ró àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhi yókdhó, ngbà 'í Giká 'i kalóma. ¹⁹ Mí nì tà tátírítrí kùlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ì be: «Lè mí kòpfu móndí dràle ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. Mí kòdo móndí ki ngá túrúpfú sè ko. Mí kàdré ámi atá ni líndrì bha ámi andre be.»» ²⁰ Dì agó nda tà drá dhi: «Tadhálépi, má líkí tòlí nda kòdhi ì títi, kidhólé má dré tá adrerà'a kàdhúra ro dhi 'á.» ²¹ Yésu dré akódhi ni nòzo léle sè wé gò, tàzoá drá dhi: «Tayí ngbà 'í mí dré tà àlo kòdhya: Mí lí ámi ngá títi dhi ki lagí, làfa ni ni lanzìzo lemerèbhá ì dré gò, mí kàdréro ngá lagí be kàdrì dhi íbe bhù na. Dì mí alì adrélé áma lebhè.» ²² Agó nda kòyi kùlí nda ì dre dhi, akódhi ni míbhalé dré atsázó kizà ro. Gò dré ngàzo líle kizà be tò, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhi sè.

²³ Yésu dré àyi alázó àyi lebebhá ki no gò, tàzoá àyi dré dhi: «Ngábhá ki fíma Giká ni Opì na dhi kòkòróko!» ²⁴ Gò akódhi ni lebebhá nda ki líndrì dré gàzo gagà kùlí nda sè. Dì, Yésu dré gòzo tàá dhi: «Áma ànzi i, fíma Giká ni Opì na dhi kòkòróko! ²⁵ Ngá líyí ni fíma Giká ni Opì na dhi ìna kòkòróko lavulé, kàmìlò dré lavulé sèndànì ni bhálé 'ásè dhi rúsè!» ^{§ 26} Dì akódhi ni lebebhá nda ki líndrì dré gàzo vélé wáláká ni ni lavú gò, ì dré adrézó lízìyá àyi kòfalèsè dhi: «Kàdré kònìni dhi, àdhi ni kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú nì?» ²⁷ Yésu dré àyi ki nòzo dhi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Móndí ì mílèsè dhi, tà nda kòdhi tà kitswálé 'òle bwà ko dhi 'i. Dì, Giká adré ína tà nda ni no kònìni ko. Akódhi mílèsè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókdhó.»

† 10:19 10:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20.

§ 10:25 10:25 «Kàmìlò» kònìdhi,

kà'wá kàdrì dònjí tíni dhi 'i.

²⁸ Gò Pèterò dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títi dhi i adrézó àmi lebhè.» ²⁹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi àyi dzó 'i yà, àyi adrúpi i 'i yà, àyi amvúpi i 'i yà, àyi andre 'i yà, àyi atá 'i yà, àyi ànzi i 'i yà, kó ngalè àyi amvú i 'i yà dhi ki tayílépi áma tà sè ìndì Rúbí Tani ni tà sè dhi, ³⁰ a ni ngá nda ki vúdrì kisú tsàle vésè be nyadhí-nzi lókyá kòndhi sè. A ni dzó ki kisú, adrúpi íbe, amvúpi íbe, andre íbe, ànzi íbe, amvú íbe, túmání tà adrézó àyi mǐ pfo dhi íbe. Kòdhi íbe dhi, a ni kókpa lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú lókyá adrélépi alile dhi sè. ³¹ Di, móndí bí adrébhá drìdrì nyànomvá dhi ki go adréle bvólé ro. Móndí bí adrébhá bvólé ro nyànomvá dhi ki go adréle drìdrì.»

*Yésu gò tódhyá àyi dràma ni tà longó, àyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be
(A kòndò kpà Mátáyò 20:17-19; Lúka 18:31-34)*

³² I dré tá adrerá'a mbàle Yèrusalémà na dhi 'á dhi, Yésu adré tá lile àyi lebhèbhá i kandràna. Àyi nda ki togó adré tá gale tírì dré. Móndyá adrébhá lile àyi vésè dhi i adré tá kpà ngá ro. Di Yésu dré gòzo tódhyá àyi lebhèbhá mudrí-drì-rì nda ki dri gàrà dri gò, kidhózó adréle tà adrébhá 'òle atsálé í rú dhi ki ta àyi dré. ³³ Tà dhi: «Mǐ yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrusalémà na. Kònále dhi, à ni Móndí ni Mvǎ ni lefè kòwáná kàdrì i drígá tátírìtrì kúlì tadhábhá íbe. I dré tà nòzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè gò, akódhi ni fèzo pàgàno i drígá. ³⁴ Àyi nda i dré akódhi ni gùzo, tùsú lufúzó mǎ, tswàzoá gò, pǔfúzoá dràle. Di kítú na àmvolèsè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè.»

*Tà Yàkòbhò i Yòwànì be dhi i dré zìle Yésu tí dhi
(A kòndò kpà Mátáyò 20:20-28)*

³⁵ Gò Yàkòbhò i Yòwànì be, Zèbèdáyò ni ànzi i ró dhi, i dré àyi ki kisízó ànyi Yésu làga, tàà drá dhi: «Tadhálépi, mà adré leá mí kò'o tà mà dré dra zìle mí tí dhi áma dré.» ³⁶ Yésu tà àyi dré dhi: «Mǐ adré leá má kò'o àmi dré àdho tà kòdhyá?» ³⁷ I logó drá dhi: «Àmi Opì mǎlanzìlanzì ro dhi na dhi, mí kòbhà áma lírìlé mí làga: àlo ni àmi dríagó lèsè, àzya ni àmi lídzì lèsè.» ³⁸ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mǐ nǐ tà mǐ dré adréle zìle kòdhi ko. Mǐ ni kitswá tsǐ kópò kizà àdhyá má dré adréle 'òle mvùle dhi ni mvu bwá? Mǐ ni kpà kitswá bàtisimò kizà àdhyá má dré adréle 'òle dòle dhi ni do bwá?» ³⁹ I logó drá dhi: «Mà ni kitswá.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, mǐ ni kópò má dré dra mvùle dhi ni mvu, adrézó kpà bàtisimò má dré dra dòle dhi ni do. ⁴⁰ Di, kàdré ína móndí dra bhàle lírìlé áma dríagó lèsè yà, kó ngalè áma lídzì lèsè yà dhi ki tà sè dhi, tà nda kòdhi nò ma ko. Gíká ledé lírìrà nda i dhyá dré kipèle kitswálé lírìlé dríá dhi i dré.»

⁴¹ Yésu ni lebhèbhá mudrí àruka dhi i kòyi tà zìle nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Yàkòbhò i rú Yòwànì be. ⁴² Di Yésu dré àyi ki azízó títi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mǐ nǐ tàle dhi, dhyá adréle nòle móndyá bvò kòndì àdhyá ki kàdrì i ró dhi i adré àyikya òpì nya àyi dri rìnyí sè dhi be. Àyi kǐ dhyá kàdrìkàdrì dhi i adré kpà tà 'o adrézó àyi ki rìnyí tadhá àyi dré. ⁴³ Di, adré leá dhi, tà nda kàdré kònni àmi kòfalé ko. Be ró dhi, lè dhyá ángùdhi adrélépi leá atsálé kàdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki mǎràbà ro. ⁴⁴ Lè kpà dhyá ángùdhi adrélépi leá adréle drìdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi títi dhi ki mǎràbà ro.* ⁴⁵ Tàko ko, Móndí ni Mvǎ alì bvò dri, móndí i

* **10:44** 10:44 «Màràbà» kòndhi, móndí gile kitswálé àzì 'o àyi líyí dré dhi 'i.

kàdréro tà 'o í dré dhi bvó ko. Be ró dhi, alí ìna kitswálé tà 'o móndí í dré dhi bvó. Alí kpà kitswálé àyi lídrí fe ngóro làgí kàdrí fèle móndí zyandre dhi kí apázó tàkònzí lésè dhi tíni.»

*Yésu tídrí Bàràtímáyò mǐ kùdúkùdu ró dhi
(A kòndò kpà Mátáyò 20:29-34; Lúkà 18:35-43)*

⁴⁶ Gò Yésu ì dré tsàzo Yèrikò na lebhéhá ni íbe. Í dré tá adrérà'a apfòle bhàandre nda lésè móndí zyandre íbe dhi 'á dhi, agó àlo mǐ kùdúkùdu ró rú be Bàràtímáyò, Tímáyò ni mvá ro dhi, lírí tá láti làga adrélé ngá zi móndí í tí. ⁴⁷ Akódhi nda kóyi Yésu Názàrètá lésè dhi adré tá lavulé dhi dre dhi, dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Yésu, Dàwidí ni Mvá, mí bhà áma kizà wà!» ⁴⁸ Móndí bí dhi ì dré adrézó tetrélé akódhi dri, kòtayíró kúlí adrézó kíri. Dì, dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni ni lavú: «Dàwidí ni Mvá, mí bhà áma kizà wà!» ⁴⁹ Gò Yésu dré àyi kíkízó tàá dhi: «Mǐ azí akódhi.» Dì ì dré mǐ kùdúkùdu nda ni azizó, tàzoá drá dhi: «Mǐ tsi togó! Mǐ nga! Akódhi adré ámi zi.» ⁵⁰ Dì akódhi dré àyi kítá bhèzo garà dri, àyi totózó pá dri gò, alíle Yésu véle. ⁵¹ Yésu dré akódhi ni lizizó tàzoá dhi: «Mǐ adré léá má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Mǐ kùdúkùdu nda logó drá dhi: «Rábbi, má lè ngá nòle!» ⁵² Dì Yésu tà drá dhi: «Mǐ lì! Ámi tà ka'íka'í tídrí mǐ dre.» Gbǎ kòdhwa, akódhi dré kídhózo adrélé ngá no gò, dré ngàzo adrélé Yésu ni lebhé láti 'ásè.

11

*Yésu fí Yerúsalemà na ópí tíni
(A kòndò kpà Mátáyò 21:1-11; Lúkà 19:28-40; Yòwání 12:12-19)*

¹ Yésu ì dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yerúsalemà na dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi bhà rú zìle Bètéfàgè ìndí Bètàniyá dhi í kandrà, ànyi kóngó Olivè fa kya làga. Gò Yésu dré àyi lebhéhá rǐ dhi kí mùzo lìle drídrí, ² tàzoá àyi dré dhi: «Mǐ lì bhà àmi kandrà kònàdhi léna. Mǐ kòfí lána dre dhi, mǐ ni ndírí púndá mvá 'ìle, à dré dhu rè mbàzo dríá ko dhi ni kúsú. Mǐ atrí akódhi, alízo ába má véle. ³ Dhya àlo kòlízí àmi tí dhi, «Mǐ adré 'òá kònini àdho tà sè?» ya dhi, mǐ kòtà drá dhi: «Mírí adré léá nì. A ni dra akódhi ni logó kònwa mbèlè.»»

⁴ Dì ì dré lizo púndá mvá nda ni kúsú. A 'ì tá akódhi láti làga, dzó àlo dhi tí. Í dré tá adrérà'a akódhi ni atrí dhi 'á dhi, ⁵ móndí àruka kònàle dhi ì dré lizizó àyi tí dhi: «Mǐ adré púndá mvá kòdhi ni trí àdho tà sè?» ⁶ Dì ì dré kúlí logózo àyi dré ngóro Yésu dré tá tàle àyi dré dhi tíni gò, móndyá nda ì dré àyi kí tayízó lìle ába.

⁷ Í kàsè púndá mvá nda atsázó ába Yésu véle dre dhi, ì dré àyi kí kítá bhèzo dríá gò, akódhi dré mbàzo lírìlé dríá. ⁸ Gò móndí zyandre dhi ì dré àyi kí kítá kí lasézó láti mìsè. Ayi kí àruka ì dré fa bí kí tonòzo amvú í 'ásè, lebhézoá láti mìsè, Yésu kòlavúro dríásà be dhi bvó. ⁹ Dì móndyá zyandre nda ì dré adrézó lìle akódhi kandràna ìndí akódhi vésè, adrélé loyóába dhi:

«Osánà! Tà tani kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!*

¹⁰ Tà tani kàdré òpí áma kí tábhí Dàwidí àdhya adrélépi alìle dhi dri!

Osánà kàdré Gíká kurú na bhù na dhi dré!»†

* **11:9** 11:9 «Osánà» kòndhi adré léá tàle Ebèré ti sè dhi «rúku». † **11:10** 11:10 A kòndò Longó ì 118:25-26.

¹¹ Di Yésu dré tsàzo Yèrúsalmà na gò, lìle file tépelò na, ngá títí lána dhi ki no. Di ìndró dré andrìle dre dhi sè dhi, ì dré pfozo bhàandre nda lésè akódhi ni lebèbhá mudrí-drí-rí dhi ìbe, gòle lìle Bètàniyà na.

*Yésu tatrí figí fa lò'wa 'àlepi ko dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:18-19)*

¹² Kítú bvoá dhi sè, ì dré tá adrerà'a apfòle Bètàniyà lésè dhi 'á dhi, tàbirì dré Yésu ni 'òzo. ¹³ Akódhi dré figí fa àlo dhi ni nòzo bí ni ìbe vwàvwà ro gò, dré lìzo nòà ngalè í ni kitswá lò'wa kisú drílána bwà yà dhi. Di, a ni lì tsàle ànyi làgá dhi, kisú ìna lò'wa ni àlomvá ko. Kisú ngbà 'í bí ni ì kòdhya. Tàko ko, lókyá nda tá lókyá adrézó figí lò'wa ki dhi 'i ko. ¹⁴ Gò dré tàzoá figí fa nda dré dhi: «Dhya àlo kògò vélé lò'wa kisú nyàle mí drína tàdzí ko!» Di akódhi ni lebèbhá ì yi kúlí dré tá tàle nda 'í.

*Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhi ì topfòle tépelò 'ásè
(A kònò kpà Mátáyò 21:12-17; Lúkà 19:45-48; Yòwàni 2:13-22)*

¹⁵ Ì kòtsa Yèrúsalmà na dre dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, dré ngàzo móndyá adrébhá tá ngá lagí ìndí ngá gi kònàle dhi ki dro topfòle 'ásà. Dré mísá móndyá adrébhá tá làfa topfó dhi kya ki lebhezó bvò dri, tímáni gbólókó móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí dhi kya ìbe. ¹⁶ Dré kpà ka'izoá dhi, dhya àlo kàdré ngá do lavúzó ába tépelò 'ásè dhi ko. ¹⁷ Gò dré ngàzo adrélé móndí ki tadhá, adrézó tàá dhi: «Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«A ni áma dzó zi

dzó súrú títí dhi ì dré adrézó tà ta má be dhi ró.»[‡]

Di, mì gò àmikya dzó nda ni bha adrélé

àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi ki zu dhi ró!»[§]

¹⁸ Kòwánà kàdrì ì tatrítrí kúlí tadhábhá ìbe dhi ì kòyi tà Yésu dré tá 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi bvò. Angyá ko, ì adré tá àyikya akódhi ni ro, móndyá zyandre títí dhi ì dré tà adrélé tà dré adrélé tadhálé dhi ki yi sibhálé be ngbo dhi sè.

¹⁹ Ìndró kàndrì dre dhi, Yésu ì dré pfozo bhàandre nda lésè lebèbhá ni ìbe.

*Tà tadhálé figí fa 'yòlepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:20-22)*

²⁰ Drùbhì kínó, ì dré tá adrerà'a lavúlé láti 'ásè dhi 'á dhi, ì dré nòzoá dhi, figí fa nda 'yo tà tsàle kómvo ni na dre. ²¹ Di tà Yésu dré tá tàle dhi dré agázó Pétéro léna gò, dré tàzoá drá dhi: «Rábbi, mí nò rè ká! Figí fa mí dré tatrílé kònìdhi 'yo dre!»

²² Di Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì kàdré Giká ni ka'í bàti!
²³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya àlo kàdré tàá kòngó kònìdhi dré dhi, «Mì nga kònwàsè lìle dhèle yìandre na» gò, dré adrézó tà kayí í léna ko, di, adrézó ìna ka'íá dhi tà í dré adrélé tàle nda ni ru 'o káyà dhi, Giká ni tà nda ni 'o drá. ²⁴ Àsà dhi, má adré tàá àmi dré dhi: Tà ángùdhi mì dré adrélé zìle Giká tí dhi, lè mì kàdré ka'íá dhi, mì kisú tà nda dre dhi, di mì ni kisúá bàti.

[‡] 11:17 11:17 A kònò Esáyà 56:7. [§] 11:17 11:17 A kònò Yèrèmiyà 7:11.

²⁵ Kòdhi ìbe dhi, mì kàdré àmi kì tótó adrélé tà zi Gíká tí gò, mì dré adrézó tà ìbe móndí àlo rú dhi, lè mì kòtrì akódhi nda ni tàkonzì gò, àmi kì Atá bhù na dhi kòtrìrò kókpa àmi kì tàkonzì be dhi bvò.» [²⁶ *]

*A lizì Yésu tí ngalè akódhi ni rìnyì angá ángolèsè ya dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:23-27; Lúkà 20:1-8)*

²⁷ Ì dré gòzo tódhyá tsàle Yerúsalamè na. Di Yésu dré tá adrérà'a atsilé tépelò ni bhà'álé 'àsè dhi 'á dhi, kòwánà kàdrì ì tátrítrí kúlí tadhábhá ì tsàle bhàgo ìbe dhi ì dré alizo akódhi vélé ²⁸ liziá tíá dhi: «Rìnyì mí dré adrézó tà kòdhi kì 'o dhi angá ìna ángolèsè? Adhi fè mí dré rìnyì adrézó tà nda kì 'o dhi nì?» ²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpa tà àlo dhi ni lizì àmi tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhi, má ni kpà taa àmi dré ngalè rìnyì má dré adrézó tà kòdhi kì 'o dhi angá ángolèsè ya dhi. ³⁰ Mì tà rè má dré ká! Bátisimò Yòwání dré fele dhi angá tá ìna ángolèsè: Gíká vélèsè, kò ngalè móndí ì vélèsè?» ³¹ Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayì àyi kòfalèsè, adrézó taa dhi: «Mà kòtà dhi <Bátisimò nda angá Gíká vélèsè> dhi, akódhi ni go liziá àma tí dhi: <Mì ka'í di Yòwání ko àdho tà sè?> ³² Di, mà ni kitswá tsì taa dhi <Bátisimò nda angá móndí ì vélèsè> ya dhi?» (Ì tà tá kònìni, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhi kì ro dhi sè. Tàko ko, àyi títi nda ì adrè tá ka'íá dhi, Yòwání tà ìna profétá 'i.) ³³ Di ì dré logózóá Yésu dré dhi: «Mà nì ko.» Yésu gò taa àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, má kitswá kókpa taa àmi dré ngalè rìnyì má dré adrézó tà nda kì 'o dhi angá ángolèsè ya dhi ko.»

12

*Pídhígó vìnò líkìbhá kònzi dhi kì tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:33-46; Lúkà 20:9-19)*

¹ Gò Yésu dré kidhózó adrélé tà tadhá àyi dré pídhígó sè, adrézó taa dhi: «Agó àlo dhi bhe tá vìnò àyi amvú na. Dré gàrà ni kì tobhàzo kírà sè, bhú gàzo kitswázó vìnò lò'wa zwa gò, dzó mvumvú dhi ni sizo kitswázó amvú nda ni líkì. Dré amvú nda ni tayízó vìnò líkìbhá àruka ì drígá gò, lizo atsí na làwú làvo na. ² Lókyá vìnò lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyi mārābà kì àlo mùzo kitswálé lò'wa ìna tíni dhi ni adó vìnò líkìbhá nda ì véna. ³ Di, ì dré àyikya mārābà nda ni ruzo tswàle gò, logózóá nzi le drígálé sè. ⁴ Gò amvú líyì nda dré mārābà àzya mùzo líle àyi véna. Di, ì dré akódhi nda ni drì tswàzo, kanyò fèzo drá. ⁵ Amvú líyì nda dré gòzo mārābà ni na mu líle gò, ì dré akódhi nda ni pfuzo dràle. Dré gòzo mārābà àruka bí dhi kì mu gò, ì dré àruka ni kì tswàzo, àruka ni kì tufúzó todràle.

⁶ Tayì tá ngbà 'í amvú líyì nda ni mváagó dré lèle tò dhi kòdhya. Di kùdù ro dhi, dré kpà akódhi nda ni mùzo líle àyi véna. Adré tá kಿಸුá dhi: «Ì ni àma mváagó nì lindrì bha!» ⁷ Di, vìnò líkìbhá nda ì dré tázóá àyi kòfalèsè dhi: «Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi ni kಿಸුlépì tàyílè ro dhi 'i. Mà kòlì akódhi ni pfu dràle, amvú dré tá kitswálé kಿಸුlé tàyílè ro nda kàdréró àma dré!» ⁸ Di ì dré ngàzo akódhi ni ru pfùle dràle gò, àbvò ni ni bhèzo amvú nda 'àsè kìvì na.»

* **11:26** 11:26 Wárágá Gíká ni Kúlí tìsizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlì kòni kì kಿಸු kònwa ko: [Di, mì kòtrì àmikya tàkonzì móndí ì dré 'òle àmi rú dhi ì ko dhi, àmi kì Atá bhù na dhi kitswá kókpa àmi kì tàkonzì trì ko.]

⁹ Yésu gò lizíá dhi: «Mì adré kisùá dhi, amvú líyí nda ni 'òá ngíni? Akódhi ni tsa vínò líkíbhá nda ki tupfú todrále gò, gòzo amvú vínò àdhya nda ni tayí móndí àruka ì drígá.

¹⁰ Mì nà rè tà tisile Gíká ni Kúlí na kònìdhi ko?

<Kìrà dzó sibhá ì dré gále gágà dhi,

gò atsálé kìrà agógó dzó nda dré adrézó àyi totó dríá dhi ró.

¹¹ Kòrìdhi tà Mírì dré 'òle nì dhi 'ì.
Dì tà nda líndrígá ró àma m̀lèsè!» *

¹² Gò Yúdà ànzi ki kàdrì ì dré gòzo adrélé láti nda kitswázó Yésu ni ru dhi bvó. Angyá ko, ì nì tá tàle dhi, akódhi pi tá pídhígó nda àyi rú dhi be. Dì, ì dré tá adrélé mónnyá zyandre dhi ki ro dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó gò, lìzo.

Kàyìsàrà, Rómà ki ópí kàdrì ni mèdáyì gìma

(A kònò kpà Mátáyò 22:15-22; Lúkà 20:20-26)

¹³ Amvolásà dhi, ì dré Fàrisáyò àruka ki mùzo móndí àruka ópí Eródé àdhya íbe lìle Yésu véna, kitswálé akódhi ni 'o la'ìle kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì silé dhi bvó. ¹⁴ Ayi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Tadhálépi, mà nì tàle dhi, mí adré tròle tà bàti rú dhi be. Mí adré kpà móndí ki líndrì ni tà kisù ko, mí dré adrélé àyi ki no twátwa ko dhi sè. Mí adré kpà Gíká ni tà tadhá tà bàti sè. Dì mí tà rè àma dré ká: Ama ki tatrítrí kúlí ka'í, à kàdré Kàyìsàrà ni mèdáyì gì dhi 'í? Kó ngalè, ka'í ko? Lè mà kàdré giò, kó ngalè mà kàdré giò kó?»

¹⁵ Dì, Yésu dré ína àyi ki túrúpfú tà nìzo kyá gò, logózóá àyi dré dhi: «Mì adré àma tabhì lítílé àdho tà sè? Mì afè dènàrí àlo dhi má dré nòle.»† ¹⁶ Dì ì dré làfa lò'wa nda ni fèzo drá. Gò dré lizízóá àyi tí dhi: «Móndí líndrì kònìdhi tsàle rú tisile dríá kònìdhi be dhi, àdhi àdhya 'í?» † logó drá dhi: «Kàyìsàrà àdhya 'ì.» ¹⁷ Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré di ngá Kàyìsàrà àdhya ni fe Kàyìsàrà dré, adrézó kpà ngá Gíká àdhya ni fe Gíká dré.» † kòyi akódhi ni kúlí nda dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwábhwa akódhi ni tà sè.

Tà lizílé ngangà dràdrà 'àsè dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:23-33; Lúkà 20:27-40)

¹⁸ Amvolásà dhi, Sàdùkáyò àruka ì dré alizo Yésu vélé kitswálé tà lizí tíá. (Ayi nda ì adré tàá dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi yókódhó.) Dì ì tà drá dhi: ¹⁹ «Tadhálépi, Mósè tisi àma dré dhi: <Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrá àyi tòkò ni tayí dhi, lè adrúpi ni kòdo tàyítòkò nda mòle, kitswázó ànzi ti àyi adrúpi dràlepi nda dré.»‡ ²⁰ Dì àgo nzi-drì-rì adrúpi ró dhi ì tá be. Ayi ki kàyo dré tòkó àlo dhi ni mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró. ²¹ Adrúpi ni nì rì dré tòkó nda ni dòzo mòle gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró. Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìni adrúpi ni nì na rú, ²² tsàle byá adrúpi ni nì nzi-drì-rì rú. Ayi títi nda ì todrà mvá ti àko ró. Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo. ²³ Dì kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'àsè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkó nda ni adré tsítsi dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

* **12:11** 12:11 A kònò Longó ì 118:22-23. † **12:15** 12:15 «Dènàrí» kònìdhi tá làfa lò'wa adrézó tà 'ò ásà Rómà ki ópí 'àsè dhi 'ì. ‡ **12:19** 12:19 A kònò Dütèrònómè 25:5-6.

²⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lití àmi kí tándi ì dre, mì dré Gíkà ní Kúlí ì rĩnyí ní ìbe dhi kí nìle ko dhi sè. ²⁵ Kítú mómndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'àsè dhi tú dhi, ì gò adrélé ru mo ko. Ì gò kpà adrélé àyi kí ànzi kí fe mòle ko. Be ró dhi, ì ní àyikya adré ngóro àngélobò bhù na dhi ì tĩni. ²⁶ Dì, kàdré ìna ngangà dràdrà 'àsè dhi ní tà sè dhi, mì nà rè Mósè ní búkù na, tà Gíkà dré tá tàle drá fanzì adrélépi kòle àtsi ró dhi na dhi ko? Akódhi tà tá dhi: <Ma Gíkà Abàràrà àdhya 'i, Isàkà àdhya 'i, ìndì Yàkòbhò àdhya 'i.>[§] ²⁷ Dì Gíkà nda Gíkà àbvo kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ìna Gíkà mómndyá lídrì ro dhi kya 'i. Mì lití àmi tà tándi ró dre.»

Tòlì kàdrì lavulé dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:34-40; Lùkà 10:25-28)

²⁸ Tàtrítrí kúlí tadhábhá kí àlo kòyi àyi nda ì tà kayirà'a àyi kòfalésè dre dhi, dré atógyàzoá dhi, Yésu logó kúlí àyi dré kyá. Dì dré àyi kisizó ànyi akódhi làga, akódhi ní lízì tazoá dhi: «Tòlì títi dhi ì kòfalé dhi, tòlì kàdrì lavulé dhi àngùdhi 'i?» ²⁹ Yésu logó drá dhi: «Tòlì kàdrì lavulé dhi, kònìdhi 'i: <Ìsèrèlè ànzi ì, mì yì rè ká! Mírì àma kí Gíkà, Mírì 'i kalóma. ³⁰ Lè mí kàdré Mírì àmi Gíkà ní le àmi togó sè wáyi, àmi lídrì sè wáyi, àmi tà kisúkìsù sè wáyi, ìndì àmi rĩnyí sè wáyi.>* ³¹ Tòlì ní rì, kònìdhi 'i: <Lè mí kàdré àmi àzya ní le ngóro mí dré adrélé àmi tándi ní le dhi tĩni.>† Tòlì àzya kàdrì tòlì rì kòdhi kí lavulépi dhi yókódhó.»

³² Dì tàtrítrí kúlí tadhálépi nda tà drá dhi: «Tadhálépi, tà mí dré tàle kòdhi, tà bàti 'i. Mí tà kyá tàle dhi, Gíkà ngbà 'i àlo kwákwá, ìndì àzya ní akódhi rúsè dhi yókódhó. ³³ Adrélé Gíkà ní le togó wáyi sè, tà nĩnì wáyi sè ìndì rĩnyí wáyi sè dhi, ìndì adrélé dhyá kí àzya ní le dhyá kí tándi tĩni dhi kàdrì lavulé, kà'wá títi adrélé zàle mòbòmà ro dhi ì rúsè, ìndì ngá títi adrélé fèle Gíkà dré mòbòmà ro dhi ì rúsè.» ³⁴ Dì Yésu kònò akódhi logó tá kúlí tògyá sè dhi dre dhi, dré tazoá drá dhi: «Mì vwàvwà ro Gíkà ní Opè rúsè ko.»

Dì kìdhólé lókyá nda sè dhi, dhyà àlo dré gòzo vélé tà tabhì lízìlé akódhi tí ko.

Mèsíyà ì Dàwídì be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:41-46; Lùkà 20:41-44)

³⁵ Yésu dré tà adrerà'a tà tadhá mómndí ì dré tépelò na dhi 'á dhi, dré lízìzóá dhi: «Tàtrítrí kúlí tadhábhá ì adré taa dhi, Mèsíyà Dàwídì ní mvá 'i dhi ngíni? ³⁶ Tàko ko, Dàwídì ní tándi tà tá Tirí Lólo ní rĩnyí sè dhi:

<Mírì Gíkà tà àma Mírì dré dhi:
Mí alì lírìlé àma dríágo lésè,
tsàle lókyá má dré dra àmi kàribhá kí bhàzo
adréle àmi pá zàle dhi 'á.>‡

³⁷ Kòdhi Dàwídì ní tándi adré Mèsíyà ní zì àyi Mírì ro. Dì Mèsíyà nda ní kitswá kpà adréle akódhi ní mvá ro ngínìngìni ró?»

Dì mómndyá zyandre lavulé nda ì adré tá akódhi ní yì lovó sè.

Yésu se mómndí kí bí tàtrítrí kúlí tadhábhá kí tà sè

(A kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Lùkà 20:45-47)

§ 12:26 12:26 A kònò Pfòma 3:6. * 12:30 12:30 A kònò Dùtèrònómè 6:4-5. † 12:31 12:31 A kònò Lèvitikè 19:18. ‡ 12:36 12:36 A kònò Longó ì 110:1.

³⁸ Yésu dré rè dhu adrérà'a àyi ki tadhá dhi 'á dhi, dré tazoá dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí tatrítrí kúlí tadhábhá ki tà sè. Angyá ko, àyi nda ì adré kánzò kàtswákàtswa dhi ki le asólé àyi rú, adrézó tatsilé ába móndí ì kòfalésè. Ì adré leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagirà ì 'àsè. ³⁹ Ì adré leá lirilé àrà lindrì àdhya lisámbò dzó ì 'àsè dhi ì 'àsè, adrézó kpà leá lirilé mísá lindrì àdhya gwányá ì 'àsè dhi ì lagásè. ⁴⁰ Ì adré tàytòkò ki ngá ki kàrí títi. Ì adré kpà tà zì Giká tí vwàwà ro, à kònòró àyi be dhi bvó. Di kítú dra tàbvó tazo dhi tú dhi, à ni tà ño àyi dri tà tàndi ró.»

*Ngá tàytòkò àlo lemerè ro dhi dré fèle Giká dré dhi
(A kònò kpà Lúkà 21:1-4)*

⁴¹ Amvolásà dhi, Yésu dré lirizó tépelò na, àrà adrézó làfa fe Giká dré dhi kandrá, adrélé móndí zyandre dhi ki no adrérà'a àyi ki làfa bhe kpúkúbhú adrézó làfa líkí dhi na. Ngábhá bí dhi ì adré tá làfa bhe lána bí. ⁴² Gò tàytòkò àlo lemerè ro dhi dré kpà alizo làfa lò'wa nzì tsàtsà rì lagí be tsà dhi ki bhe lána. ⁴³ Di Yésu dré àyi lebèbhá ki azizó, tazoá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Tàytòkò lemerè ro kòdhi bhà ìna kpúkúbhú na làfa kàdrì, móndíyá àruka títi dhi kya ki lavú. ⁴⁴ Tàko ko, àyi títi nda ì adó àyikya àyi ki ngá ki drì fèle kòdhya. Di, tòkò lemerè ro nda adó ìna ngá títi ì dré tá adrézó ába kitswázó adrílé ásà dhi ì fèle kòdhya.»

13

*Yésu longó tépelò ni pfùma ni tà
(A kònò kpà Mátáyò 24:1-2; Lúkà 21:5-6)*

¹ Yésu dré tá adrérà'a apfòle tépelò lèsè dhi 'á dhi, akódhi ni lebèbhá ki àlo dré tazoá drá dhi: «Tadhálépi, mí nò rè dzó kàdrì gú kòni ì, àyi ki kírà íbe ká!» ² Di Yésu logó drá dhi: «Mí nò tsì dzó kàdrì kòni ì 'ì? Lókyá adrélépi allè dhi sè dhi, à gò vélé àyi ki kírà ki àlo kisú àzya ni dri ko. A ni kírà nda ki lebhé títi kìnì mi.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi ì
(A kònò kpà Mátáyò 24:3-14; Lúkà 21:7-19)*

³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo mbàle kòngó Olivè fa kya drìna gò, akódhi dré lirizó àrà kitswázó tépelò no lásà bwà dhi na. Gò Pétèró, Yàkòbhò, Yowánì, tsàle Andréyà be dhi ì dré akódhi ni lizizó àyi pátì, tazoá dhi: ⁴ «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhi ki atsá ángutú ya dhi ká? Adho tà ni ru 'o drìdrì tadházóá dhi, tà títi nda ì adré 'òle ru 'o káyà dhi nì?»

⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí dóro, dhya àlo kòlitíró àmi ko. ⁶ Tàko ko, móndí bí dhi ki alì àma rú sè adrélé táá dhi, «Ma Mèsiyà 'ì!» gò, ì dré móndí zyandre dhi ki litízó. ⁷ Mì ni àdzú ki kpòrò yi ànyì, adrézó kpà àdzú ki rúbì yi làwú làvo na. Di, mì kòtayì àmi ki togó adrélé gále ásà dhi ko. Tàko ko, adré leá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyà ru 'íká. Di, lókyá kùdù atsá rè ko. ⁸ Súrú ki àdzú bhu súrú àruka íbe. Opì ki kpà àdzú bhu òpì àruka íbe. Kàdikàdi ni bvò kosé, ìndì kàràbhò ni dhe àrà twátwa ì 'àsè. Di, tà nda kòdhi ki ngbà 'ì adré ngóro tòkò ni mvásawa ni kidhoma tíni.

⁹ Di àmi ró dhi, mì kàdré àmi ki líkí dóro. Tàko ko, à ni àmi ki 'o topfòle tàbvó tãrà ì 'àsè, adrézó àmi ki bhwa lisámbò dzó ì 'àsè. Ama tà sè dhi, mì ni àmi ki totó gùvèrènerè ì kandrá ìndì ópì kàdrì ì kandrá, mì kòkìtswáró àma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi ki longó àyi dré be dhi bvó. ¹⁰ Tàko

ko, adré leà dhi, à kòlongò rè zyà Rúbí Tani sùrú títi i dré 'íká. ¹¹ Di, à kàdré àmi ki dri tàbvò tàle dhi, mì kòbhà àmi ki togò adréle lanzile tà mì dré dra tàle àmi rusè dhi dri dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré ndiri tà Giká dré dra fèle àmi dré tàle lókyá nda sè dhi ni ta kòdhya. Angyá ko, mì ni adré tà nda ni ta àmi ko. Be ró dhi, Tirí Lólo ni adré taa ni.

¹² Móndeí ki àyi ki adrúpi ki lefè todràle kàribhá i drígá. Anzi ki atá ki kpà àyi ki ànzi ki lefè todràle. Anzimvá ki ligí àyi ki tibhá i rú, adrézó àyi ki 'o todràle. ¹³ Móndeýá títi dhi ki togò kònzei bha àmi rú áma tà sè. Di, dhya adrélepi ina togò tsi, adrézó àyi totó tātá tsàle kùdù na dhi ni adri.»

Kizà kàdrì lavulé dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:15-28; Lúkà 21:20-24)

¹⁴ «Di mì ni <ngá adréle gàle gàgà adrélepi ngá lólo dhi ki kizá dhi> ni no adrerà'a àyi totó àrà kitswàlepi tá kàdré lána ko dhi na.* (Lè dhya adrélepi tà kòdhi ni na dhi kàdré àndu ni ni ni dóro.) Lókyá nda sè dhi, le móndeýá dra adrébhá bvò Yúdáyá àdhya na dhi i kòlapá ràle kòngó i drína. ¹⁵ Lè kpà dhya dra adrélepi àyi dzó drina dhi kási file dzó na, àyi ngá ki do lapázó ába dhi ko. ¹⁶ Dhya dra adrélepi amvú na dhi kògò nzìle i bhàna àyi kítá kidhì àdhya ni do lapázó ába dhi ko. ¹⁷ Kítú nda i tú dhi, kizà ni adré kàdrì tòkó adrébhá 'a ìbe dhi i dré, ìndì tòkó adrébhá bà fe ànzimvá i dré dhi i dré. ¹⁸ Mì kàdré tà zi Giká tí, àmi ki lapama nda kàdréro kidhì lókyá sè ko.† ¹⁹ Tàko ko, kizà kítú nda kya ni adré kàdrì lavulé. A nò rè kizà kárà be kòni ni nda ko, kidhólé Giká dré bvò bhàrà lésè atsalé àndrò kòndhi. A kitswá kpà gòle véle nòá tàdzí ko. ²⁰ Kònò Mírì kòki tá kítú nda ki bvò ko dhi, dhya àlo bvò dri dhi kitswá tá adréle bwà ko. Di, Mírì ki ina kítú nda ki bvò móndeýá i dré zìle dhi ki tà sè.

²¹ Lókyá nda sè dhi, à kàdré taa àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!> dhi, mì kòka'í ko. A kàdré kó taa dhi <Akódhi kònale!> dhi, mì kòka'í ko. ²² Tàko ko, mèsíyà kinzò ro dhi ki apfò pròfèta kinzò ro dhi ìbe adréle tà kàdrì línrdíga ró adrébhá àyi ki rinyí tadhá dhi ki 'o, kòkitswá dhi, ì dré ndìndì móndeýá Giká dré zìle dhi ki litízó. ²³ Má longó àmi dré tà nda kòdhi i títi drìdrì. Di mì kàdré tamíga dri.»

Móndeí ni Mv́a ni agòma

(A kònò kpà Mátáyò 24:29-31; Lúkà 21:25-28)

²⁴ «Kítú nda i tú, kizà kàdrì nda àmvolésè dhi, <kítú ni mì ni atsa tìnìmvá ro, mbá gò véle mvèle ko,

²⁵ bhìbhínyà ki ledhé bhù lésè, ìndì rinyí bhù na dhi ki ru kizí.>‡

²⁶ Di lókyá nda sè dhi, móndeýá títi dhi ki Móndeí ni Mv́a ni no adrerà'a alìle ndùrùku i 'àsè, rinyí kàdrì be ìndì milanzilanzì kàdrì be. ²⁷ Gò akódhi dré àyi ángéló ki mùzo lìle àyi móndeýá i dré zìle dhi ki kímó bvò ni pá su dhi i lésè, kidhólé bvò ni kùdù lésè, tsàle byá bhù ni kùdù na.»

Tà tadhále figí fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:32-35; Lúkà 21:29-33)

* **13:14** 13:14 A kònò Danyélè 9:27; 11:31; 12:11. † **13:18** 13:18 Yúdà ànzi ki bvò na dhi, «kidhì lókyá» kòndhi, lókyá kidhì ro kóná àlo na, adrélepi gile vwavwa ro dhi 'i. ‡ **13:25** 13:25 A kònò Esáyá 13:10; 34:4; Ezèkyélè 32:7; Yòwélè 2:10; 3:4.

28 «Lè mî kàdré tà tadhálé figi fa ni tà rú dhi ni àndu ni dóro. Figi fa ni dríti kàdré atsálé màlimáli gò, bí ni dré adrézó ròle dhi, mî nî tàle dhi, yígú ànyí dhi be. 29 Kókpa kòdhi tîni, lókyá mî dré dra tà nda kòdhi kí nõzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè mî kòni tàle dhi, Mòndí ni Mvá látí 'á, ndìndì àmi kí dzó tí káyà dhi. 30 Má adré tà bàti ta àmi dré: Mòndyá dra adrèbhá lídrì íbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràle títi drìdrì tà títi nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrá ko. 31 Bhù ì bvò be dhi kí akí. Dì, áma kúlí ì kitswá àyikya tàdzí akilé ko.»

Giká nî ngbà 'í lókyá kùdù nî

(A kònò kpà Mátáyò 24:36-44)

32 «Dì, dhya àlo nî ìna kítù 'í yà, kó ngalè sáà 'í yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhi ko. Ndìndì ángélò bhù na dhi 'í yà, kó ngalè Giká ni Mváagò 'í yà dhi, ì nî ko. Giká Atá nî ngbà 'í nî kalóma. 33 Adré dì làá dhi, mî kàdré àmi kí líkí, adrézó tàmbà dri! Tàko ko, mî nî ngalè lókyá nda ni atsá ángutú ya dhi ko.

34 Tà nda kòdhi ngóro agó àlo adrélépi 'òle líle atsí na dhi àdhya tîni. Akódhi nda adré rînyí fe áyi màràbà àlo àlo títi dhi ì dré adrézó àyi kí àzi 'o gò, dré adrézó tàá dhya adrélépi dzóti líkí dhi dré dhi, kàdré tàmbà dri. Dì dré adrézó dzó nda ni tayí lízo. 35 Mî kàdré dì tàmbà dri. Angyá ko, mî nî lókyá àngùdhi dzó líyí nda dré dra agòzo ásà dhi ko, gba kàdré ìndrò sè yà, ngátsi kítógá sè yà, àgólòwa dré tsírà bherà'a yà, kó ngalè drùbhì sè yà dhi. 36 Dì akódhi kàgò ngbò ró dhi, mî kòtayí àmi akódhi dré kisulé adrérà'a ayí ko dhi ko. 37 Tà má dré adrélé tàle àmi dré kòndhi, má adré kpà tàá mòndyá títi ì dré: Mî kàdré tàmbà dril!»

14

Yúdà ànzi kí kàdrì ì ndà látí Yésu ni rùzo pfùle dràle

(A kònò kpà Mátáyò 26:1-5; Lúkà 22:1-2; Yòwàni 11:45-53)

1 Tayí tá kítù rì gwányá Pásikà àdhya ì Mápà tàkú àko dhi àdhya be dhi ì dré atsázó. Kòwànà kàdrì ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì adré tá látí nda kitswázó Yésu ni ru túrúpfú sè, pfùle dràle. 2 Dì, ì adré tá tàá dhi, ì kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, mòndyá zyandre dhi ì kòligíró àyi íbe ko sè.

Tòkó àlo dhi dà màlasi Yésu dri

(A kònò kpà Mátáyò 26:6-13; Yòwàni 12:1-8)

3 Lókyá nda sè dhi, Yésu lí tá Bètànìyà na, file Símónà atú kàrí dré tá rùle dhi ni dzò na gò, dré lírízó mísá làga kitswálé ngá nya. Gò tòkó àlo dhi dré afízó mòlàngì mvá ledélé àlàbàsterè sè, gàlepi màlasi làgì kyàkyà dhi sè bí dhi be.* A ladhí tá màlasi nda tsèrèlè nàradà sè.† Dì tòkò nda dré mòlàngì nda ni ti nòzo gò, màlasi nda ni dàzo Yésu dri. 4 Mòndí àruka adrèbhá tá dzó nda 'á dhi ì kònò tà nda dre dhi, àyi kí togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyi kòfalèsè dhi: «À kízà tsì màlasi kòdhi àdho tà sè? 5 Kònò à

* 14:3 14:3 Alàbàsterè kòndhi, kírá kemve kpíríkpíri làgì be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásà dhi 'i.

† 14:3 14:3 Nàradà kòndhi, dò àlo tàdzí be dóro ìndì làgì be kàdrì, adrézó màlasi ladhí ásà dhi 'i.

ni tá kitswá lagíá làfa lò'wa kámá-na sè gò, làfa nda ni fèzo lemerèbhá i dré!»⁶ Di ì dré adrézó tòkó nda ni ndri tà tándi ró.

⁶Di, Yésu dré tázóá àyi dré dhi: «Mì tayí tòkó kònìdhi. Mì adré akódhi ni drí kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi, tà avélépi tò dhi 'i. ⁷Angyá ko, mì adré ngbú adréle lemerèbhá íbe àmi kòfalé, ìndì mì kitswá àyi kì ledé lókyá àngùdhi mì dré adréle lèle dhi sè. Di, mì kitswá ngbú adréle tùmání má be ko. ⁸Tòkó kònìdhi 'o tà dré tà kitswálé 'òle dhi kòdhyá. Dà màlási má rú drìdrì, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógó na dhi bvó. ⁹Má adré tà bàti ta àmi dré: Arà títi bvó wáyi 'ásé à dré dra Rúbí Tani longózó dhi ì 'ásé dhi, à ni kòkpà tà tòkó kònìdhi dré 'òle kòdhi ni títi, akódhi ni tà kisúzo.»

*Yúdási ì yi ru kòwánà kàdrì íbe, kòleferó Yésu àyi drígá
(A kònò kpà Mátáyò 26:14-16; Lúkà 22:3-6)*

¹⁰Amvolásá dhi, Yúdási Ísikàrìyótà, Yésu ni lebhébhá mudrí-drì-rì dhi kì àlo dré ngàzo lìle tà ta kòwánà kàdrì íbe, kitswázó Yésu ni lefè àyi drígá dhi bvó. ¹¹Ayi nda ì kòyi tà dré tàle nda dre dhi, ì dré lenzézó ásà gò, ì dré lazízóá dhi, ì ni làfa fe drá. Di Yúdási dré kidhózó adréle lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda.

Yésu ì nya gwányá Pásikà àdhyà lebhébhá ni íbe

(A kònò kpà Mátáyò 26:17-25; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwàni 13:21-30)

¹²Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhyà ni kítú ni àlo adrézó kábilígyà mvá Pásikà àdhyà ni pfu dràle mòbòmà ro dhi sè dhi, Yésu ni lebhébhá ì dré akódhi ni lizízó tázóá dhi: «Mí adré leà dhi, mà kòlì ngá ladhí mí dré gwányá Pásikà àdhyà ni nyàzo dhi àngwà?» ¹³Di Yésu dré àyi lebhébhá rì dhi kì mùzo, tázóá àyi dré dhi: «Mì lì bhàandre na. Mì ni drì si agó àlo adrélepi yí do lìdrí na dhi be. Mì dhe akódhi nda bvó. ¹⁴Dzó dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòtà dzó nda ni líyí dré dhi: <Dhya tà tadhálepi dhi adré àmi lizi: Dzó 'a kile mà dré kitswázó Pásikà nya áma lebhébhá íbe dhi àngwà?» ¹⁵Di akódhi nda ni dzó 'a kile kàdrì kurú na dhi ni tadhá àmi dré. A tobhà mísá ì ngá àruka íbe tayílé lána gànzi ró. Mì kòladhí ngá àma dré kònàle.» ¹⁶Di akódhi ni lebhébhá nda ì dré lizo bhàandre na gò, ì dré tà títi nda kì kisúzó ngóro dré tá tàle àyi dré dhi tìni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhyà ni nya.

¹⁷Ìndró kàdrì dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lirílé mísá làgàsè tùmání akódhi ni lebhébhá mudrí-drì-rì dhi íbe. ¹⁸Ì dré tá adrerà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré tázóá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi kì àlo adrélepi ngá nya tùmání má be dhi ni áma lefè kàribhá ì drígá.» ¹⁹Di kizá dré àyi kì 'òzo gò, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kidhózó adréle tãá drá dhi: «Zakó ína ma 'i ko?» ²⁰Akódhi logó àyi dré dhi: «Akódhi nda àmi mudrí-drì-rì ni kì àlo 'i. Akódhi dhya adrélepi mápà so má be sàni àlo na dhi 'i. ²¹Tà bàti ró dhi, Mòndí ni Mvá ni lì dràle ngóro tisile akódhi ni tà dri Giká ni Kúli na dhi tìni. Di, kizá ni ína adré kàdrì dhya dra Mòndí ni Mvá nda ni lefèlepi dhi dré! Dóro ni tá dhya nda ni tìle ko dhi.»

⁶ 14:5 14:5 A adré tá làfa lò'wa kòni kì rú zì «dènàrí». Dènàrí kámá-na kòni ì tá làfa adréle fèle mòndí àlo dré àzì 'òle kóná àlo sè dhi tí dhi 'i.

Mirì ni rùbhá i kàrì ni be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 26:26-30; Lúka 22:14-20; 1 Kòrìtòbhá i 11:23-25)

²² Ì dré tá adrèrà 'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zizo driá Giká tí gò, nòzoá fèlè áyi lebhèhá i dré gò, tàzoá dhi: «Mì do nyàlè. Kònìdhi áma rùbhá 'i.»

²³ Dré kpà kópò adózó, àwoyà tàzo Giká dré gò, fèzoá àyi dré. Di àyi títi nda ì dré mvùzoá. ²⁴ Dré tàzoá àyi dré dhi: «Kònìdhi áma kàrì adrélèpi tà Giká dré bhàlè ru yìzo móndí ìbe dhi ni 'o kitswálé títi dhi 'i. Kàrì nda ni kutú móndí zyandre i dré. ²⁵ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Má gò vélé vínò mvu ko, tsàlè kitú má dré dra vínò tídhí ro dhi ni mvùzo Giká ni Opì na dhi tú.»

²⁶ Di ì dré longó ngòzo lenzézó Giká ni rú sè gò, ì dré pfòzo lile mbàlè kòngó Olivè fa kya drina.

Yésu longó dhi, Pétèrò ni áyi ga

(A kònò kpà Mátáyò 26:31-35; Lúka 22:31-34; Yòwánì 13:36-38)

²⁷ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títi, mì ni áma tayí adrélé kalóma. Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi: <Má ni kábilígyá líkílèpi ni tswa dràlè gò,

à dré kábilígyá nda ki 'òzo ayilé.*»

²⁸ Di, má kônga mána dràdrà 'àsè dre dhi, má ni li drìdrì àmi kandrána Gáliláyà na.» ²⁹ Di Pétèrò tà drá dhi: «Tágba móndyá títi dhi ì kòtayí mi yà dhi, má kitswá mána àmi tayí tàdzí ko!» ³⁰ Yésu logó drá dhi: «Má adrè tà bàti ta mí dré: Ndàndì ngátsi àndrò kònìdhi sè, drìdrì àgòlòwa dré dra tsirà bhèzo vèsè be rì dhi kandrá dhi, mí ni mána áma ga vèsè be na.» ³¹ Di, Pétèrò gò logóá drá rìnyí sè dhi: «Tágba kòkitswá mà dré dràzo túmání mí be yà dhi, má kitswá tàdzí àmi ga ko.» Gò Yésu ni lebhèhá àruka títi dhi ì dré kókpà tàzoá kònìni.

Yésu zi tà Giká tí Gètèsémání na

(A kònò kpà Mátáyò 26:36-46; Lúka 22:39-46)

³² Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebhèhá ni ìbe tsàlè àrà rú zìlè Gètèsémání dhi na. Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì lírì kònwa, má kòlìrò adrélé tà zi Giká tí.» ³³ Dré Pétèrò ki drìzo Yákòbhò ìbe ìndì Yòwánì be í vèsè. Gò akódhi ni togó dré kidhózó adrélé kizà nya, adrézó lanzìlè lavulé.

³⁴ Di dré tàzoá àyi dré dhi: «Áma togó adrè nòlè kizà dré, tsàlè ndàndì dràdrà mìlè. Mì kàdrè kònwa, adrélé tàmi ga dri.»

³⁵ Kòlì vwàlè àyi rúsè tsà dre dhi, dré dhèzo kìnì mi adrélé tà zi Giká tí, kòkitswá mìlásà dhi, lókyá kizà àdhya nda kòngaró í rúsè be dhi bvó.

³⁶ Adrè tá tàá dhi: «Ábbà, Tátá, mi rìnyí ìbe kitswázó tà títi dhi ki 'o. Mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélèsè wà. Di, mí kò'o tà má dré adrélé lèlè dhi kòdhya ko. Be ró dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèlè dhi kòdhya.»

³⁷ Gò dré gòzo áyi lebhèhá nda i véna, àyi ki kísú ayí na. Dré tàzoá Pétèrò dré dhi: «Simóná, mí adrè ayí ko? Mí kitswá tá tsì adrélé tàmi ga dri ngbà 'í sàá àlo bwá ko? ³⁸ Lè mì kàdrè tàmi ga dri, adrélé kpà tà zi Giká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìlè, àmi ki 'òzo dhèlè tàkònzì na dhi ko. Bàti, dhyá ki togó àtsi ró adrézó tà dóro 'o. Di, dhyá ki rùbhá ína yàwà.»

³⁹ Yésu dré gòzo tódhyá lìle tà zi Giká tí ngóro dré tá zìle drìdrì dhi tìni.
⁴⁰ Gò dré gòzo tódhyá gòle àyi ki kisú ayí na, àyi ki mì dré tá adrélé ayí ro dhi sè. Di ì nì tá vélé ì nì kúlí logó drá ngìni ya dhi ko.

⁴¹ Bvóá dhi, dré gòzo gòle àyi lebèbhá nda ì véna vésè ni na sè, taa àyi dré dhi: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Kìtswá dre. Lókyá atsa dre. Mì nò rè ká! A adré 'òle Mòndí ni Mv́á ni lefè tàkonzibhá ì drígá.
⁴² Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélépi áma lefè dhi atsa dre!»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mátáyò 26:47-56; Lúkà 22:47-53; Yòwàni 18:3-12)

⁴³ Gbá kòdhwá, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, Yùdàsì, akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo dré atsázó. Adrì tá í vésè mòndí zyandre angábhá kòwánà kàdrì ì, tátírítrí kúlí tadhábhá ì ìndì bhàgo ì vélésè dhi ì be. Ayí nda ì ru tá sápi ì fa ìbe àyi drígá. ⁴⁴ Yùdàsì adrélépi 'òle Yésu ni lefè nda tà tá àyi dré dhi, í ni akódhi ádhi 'i ya dhi ni tadhá àyi dré dhi kònini: «Dhya má dré dra kamúlé dhi, akódhi 'i. Mì kòru di akódhi, drìzoá lizo ába, adrézó líkíá dóro.» ⁴⁵ Di Yùdàsì nda dré ndirì àyi kisizó ànyi Yésu làga, taa drá dhi: «Rábbi!» Dré akódhi ni kamúzó. ⁴⁶ Gò mòndyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhi ni ru. ⁴⁷ Di, dhya adrèbhá tá Yésu làga dhi ki àlo dré ngàzo àyi sápi asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí bvwàzo kàle.

⁴⁸ Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrézó alìle sápi ìbe ìndì fa ìbe kìtswálé áma ru nì? ⁴⁹ Kítú àlo àlo títí ì sè dhi, má adré tá àmì kòfalé, adrélé tà tadhá tèpelò na dhi, mì ru tá ma ko. Di, tà kòdhi ì atsa kònini, kìtswálé tà tìsìle áma tà dri Giká ni Kúlí na dhi ì k'ò'oró ru be dhi bvó.» ⁵⁰ Gò akódhi ni lebèbhá títí dhi ì dré akódhi ni tayízó lapázó.

⁵¹ Kàdhùrà àlo kítá asólépi í rú ngbà 'í àlo dhi dré ngàzo adrélé Yésu ni lebè. A adré tá 'òle akódhi ni ru ká, ⁵² di, dré lapázó ràle bvólíli ro, kítá ìna ni tayí.

Yésu pfo kòwánà ki kàdrì ì kandrà bhàgo kàdrì ìbe

(A kònò kpà Mátáyò 26:57-68; Lúkà 22:54-55, 63-71; Yòwàni 18:13-14, 19-24)

⁵³ Gò ì dré Yésu ni drìzo lizo ába kòwánà ki kàdrì bhàna. Di kòwánà kàdrì ì, bhàgo ì ìndì tátírítrí kúlí tadhábhá ìbe dhi ì dré ru kìmózo títí kònàle.

⁵⁴ Di Pètèro ro dhi, lebè tá ìna Yésu lará ro, tsàle byá kòwánà ki kàdrì nda ni bhà'álé na. Dré fizo lírìlé tèpelò líkìbhá ì kòfalé, adrélé àtsí yo àyi ìbe.

⁵⁵ Kòwánà kàdrì nda ì bhàgo kàdrì nda ìbe títí dhi ì adré tá tà adrélé tàle Yésu rú dhi ki nda, kìtswázó akódhi ni 'o dràle dhi bvó. Di, ì kisú tá àyikya tà àlo ko. ⁵⁶ Mòndí bí dhi ì adré tá tà ta akódhi rú kìnzò sè. Di, tà ì dré adrélé tàle nda ì kisú tá ru ko. ⁵⁷ Gò mòndí àruka ì dré ngàzo tà ta akódhi rú kìnzò sè kònini: ⁵⁸ «Mà yi akódhi adrérà'a taa dhi: «Má ni tèpelò mòndí ì dré sile ni kònìdhi ni pfu, gòzo àzya ni mòndí ì dré sile ni ko dhi ni si kítú na àmvolésè.» ⁵⁹ Di, ndìndì tà ì dré tàle akódhi rú nda kisú ìna ru ko.

⁶⁰ Gò kòwánà ki kàdrì dré ngàzo àyi totó àyi kandrà, lizíá Yésu tí dhi: «Mí logó mína kúlí tà dhya kòni ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi ì sè ko?» ⁶¹ Di, Yésu adré tá ìna kíri, kúlí logó àko ró. Gò kòwánà ki kàdrì nda dré gòzo lizíá tíá dhi: «Mì Mèsíyà, Giká kìtswálépi rúku sè dhi ni Mv́áagó 'i?» ⁶² Yésu logó drá dhi: «Ma 'i. Di mì ni Mòndí ni Mv́á ni no adrérà'a lírìlé Giká rìnyí líyí ni dríágó lèsè. Mì ni kpà akódhi ni no adrérà'a agòle ndùrùku bhù na

dhi i 'asè.» ⁶³ Di kòwàna ki kàdrì nda dré áyi kítá lasízó kizá dré gò, tàzoá dhi: «Mà ni di go véle móndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? ⁶⁴ Mì yi làdhá dré dhàle Giká rú kòdhi àmi ki bíbhálé sè dre. Mì adrè di kisúá ngíni?» Di àyi tíú nda ì dré tà nõzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè.

⁶⁵ Gò àyi ki àruka ì dré ngàzo adrélé tùsú lufú akódhi mi. Ì dré akódhi ni m̀ drozo gò, adrézó akódhi ni tisi, adrézó tàá drá dhi: «Mí longó rè tà pròfétá ro ká!» Gò tépelò likábhá ì dré kpà akódhi ni dòzo, adrélé m̀ tosálé.

Pétèrò gá Yésu rè

(A kònò kpà Mátáyò 26:69-75; Lúka 22:56-62; Yòwànì 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Lókyá nda sè dhi, Pétèrò tá ìna tàbhù na, bhà'álé nda na. Gò mvátòkò àlo kòwàna ki kàdrì ni màràbà ro dhi dré atsázó ⁶⁷ Pétèrò ni no adrèrà'a àtsí yo. Dré akódhi ni nõzo dhi gò, tàzoá dhi: «Mì tá kókpà túmání Yésu Nàzàrètá lésè dhi be.» ⁶⁸ Di, Pétèrò dré ìna tà nda ni gàzo rè, tàzoá dhi: «Má ni ngalè mí adrè àdho tà ta ya dhi ko.» Gò dré ngàzo pòle bhà'álé nda 'asè, àyi totó láti adrézó afilé dhi 'á. Gbá kòdhwa, àgólòwa dré tsirà bhèzo.

⁶⁹ Mvátòkò nda kònò akódhi kònale dre dhi, dré gòzo tàá mónyá adrèbhá tá akódhi làga dhi ì dré dhi: «Dhya kòndi àyi ki àlo 'i!» ⁷⁰ Di Pétèrò dré gòzo tódhyá tà nda ni ga rè.

Gi ko, àyi adrèbhá tà Pétèrò làga nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mì àyi ki àlo 'i bàti! Tàko ko, mì kókpà móndí angálépi Gàllíyá lésè dhi 'i.» ⁷¹ Di Pétèrò dré ngàzo mònndrà si, tàzoá dhi: «Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kinzó ta dhi! Má nì agó m̀ dré adrézó tà ni ni ta kòdhi ko!» ⁷² Gbá kòdhwa, àgólòwa dré gòzo tsirà bhe vèsè ni rì sè. Gò kúlí Yésu dré tá tàle Pétèrò dré dhi dré agázó lána. Tà tá dhi: «Drìdrì àgólòwa dré dra tsirà bhèzo vèsè be rì dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vèsè be na.» Gò Pétèrò dré dhèzo adrélé ngòle.

15

Yésu pfò Pilátò kandrá

(A kònò kpà Mátáyò 27:1-2, 11-14; Lúka 23:1-5; Yòwànì 18:28-38)

¹ Ngá kòwa dre dhi, kòwàna kàdrì ì, tátrítrí kúlí tadhábhá ì túmání bhàgo kàdrì ìbe tíú dhi ì dré ru yízo Yésu dri. Di ì dré akódhi ni adròzo gò, drìzoá lizo feá Pilátò, Rómà ki gùvèrèneré drigá.

² Gò Pilátò dré lizízoá Yésu tí dhi: «Mì, mì ópí Yúdà ànzi kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.» ³ Gò kòwàna kàdrì nda ì dré dhèzo adrélé Yésu ni asikà tà bí dhi ì sè. ⁴ Di Pilátò dré gòzo lizíá tíá dhi: «Mí logó mína kúlí ko? Mí yi rè tà tíú ì dré adrélé tàle mí rú dhi ì ká!» ⁵ Di, Yésu logó véle ìna kúlí ko. Gò Pilátò ni líndrì dré gàzo ásá.

A nõ tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mátáyò 27:15-26; Lúka 23:13-25; Yòwànì 18:39-19:16)

⁶ Kóná àlo àlo tíú, gwányá Pásiká àdhya tú dhi, Pilátò adrè tá dhya àngùdhi bádzó na, móndí zyandre dhi ì dré adrélé zìle í tí dhi ni tri àyi dré. ⁷ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, agó àlo rú be Bàràbà dhi tá bádzó na móndí àruka ìbe, ì dré tá móndí ki kodzólé ligilé dhi sè, ìndì ì dré tá móndí pfùle

dràle dhi sè. ⁸ Di móndí zyandre dhi ì kòmbà tsàle Pìlátò véna dre dhi, ì dré kidhózó adréle akódhi ni ti lizí, kò'oró ànzyà gà dré tá adréle 'òle àyi dré dhi tìni. ⁹ Di Pìlátò dré àyi ki lizizó tàzoá dhi: «Mí adré leá dhi, má kòtrì àmi dré ópí Yúdà ànzi kya kònndhi?» ¹⁰ Lizí tá àyi kònini tàko ko, nì tá tàle dhi, kòwánà kàdrì ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dirèma sè dhi be. ¹¹ Di, kòwánà kàdrì nda ì dré móndyá zyandre nda ki 'a tifízó, ì kòziró Pìlátò tí kòtriró Bàràbà àyi dré kòdhya. ¹² Gò Pìlátò dré lizizóá àyi tí dhi: «Mí adré di leá dhi, má kò'o dhya mì dré adréle zìle ópí Yúdà ànzi kya ró kònndhi sè ngíni?» ¹³ Di ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Mí tidí akódhi fa kípakípa dri!» ¹⁴ Pìlátò gò lizíá dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzì 'i?» Di ì dré gòzo adréle tetréle rìnyí sè, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi!»

¹⁵ Pìlátò adré tá móndyá zyandre nda ki togò le 'òle kinílè. Di dré Bàràbà nì trizo àyi dré. Dré Yésu nì 'òzo bhwalé gò, akódhi nì fèzo kitswálé tidílè fa kípakípa dri dhi bvó.

Sòdá ì gu Yésu

(A kònò kpà Mátáyò 27:27-31; Yòwánì 19:2-3)

¹⁶ Gò sòdá ì dré Yésu ni drizo fizo ába gùvèrènére nda nì dzó kàdrì ni bhà'álé na. Ì dré sòdá àruka títi dhi ki azizó ru amú àyi ìbe akódhi làgàsè. ¹⁷ Gò ì dré kánzò ká asózó rúá, fanzì kùtsi ró dhi nì pàzo kùla ró asólè dríá. ¹⁸ Di ì dré ngàzo adréle mòdo fe drá, adrézó tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya ni!» ¹⁹ Ì adré tá akódhi nì drì tswa kòzò sè, adrézó tùsú lufú rúá. Ì adré tá kpà kórókó títi akódhi kandrá, sùle ngóró ì adré tá akódhi nì lindrì bha na tìni. ²⁰ Ì kògu akódhi kònini dre dhi, ì dré kánzò ká nda nì avúzo rúásà, gòzo akódhi nì kítá ki tosó rúá. Gò ì dré akódhi nì drizo pfòzo ába, kitswálé tidílè fa kípakípa dri dhi bvó.

Yésu ni tidima fa kípakípa dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:32-44; Lúkà 23:26-43; Yòwánì 19:17-27)

²¹ Ì dré tá adrerà'a apfòle kònalèsè dhi 'á dhi, ì dré agó àlo rú be Simónà, angálèpi Kirénè lèsè dhi ni nòzo adrerà'a agòle amvú lèsè.* Akódhi nda tá Àlgizàndrè ki atá Rúfù be dhi 'i. Di ì dré akódhi nì 'òzo rìnyí sè adréle fa kípakípa Yésu àdhya ni do.

²² Gò ì dré Yésu ni drizo lizo ába tsàle àrà rú zìle Gòlògótá dhi na. (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Àrà drífà àdhya».) ²³ Kònale dhi, ì dré vínò amúlè àlókò rú zìle mírè dhi be dhi nì fèzo akódhi dré mvùle. Di, dré ìna gàzoá rè. ²⁴ Di ì dré akódhi nì tidízó fa kípakípa dri gò, dzègè vùzo nìzoá ngalè ì nì akódhi nì kítá ki lanzi àyi kòfalèsè ngíni ya dhi.† ²⁵ Lókyá akódhi nì tidízó nda tá sáá nzi-drì-su drùbhì sè dhi 'i. ²⁶ A tisi tá tà tà njozo akódhi dri dhi wárágá dri kònini: «Ópí Yúdà ànzi kya». ²⁷ A tidí tá kpà kùgubhá rì dhi ì fa àruka ì drìsè akódhi làgàsè: àlo nì dríagó nì lèsè, àzya nì lídzí nì lèsè. [²⁸ ‡]

²⁹ Móndyá adrébhá tá lavúlè àrà nda 'ásè dhi ì adré tá akódhi nì lodhá, adrézó àyi ki drì ya, adrézó tàá dhi: «Á! Mí tá kitswálèpi tèpelò pfu gòzo

* **15:21** 15:21 «Kirénè» kònndhi tá bhàandre bvó Libiyá àdhya lé, bvó kàdrì Afiriká àdhya lé dhi 'i.
† **15:24** 15:24 A kònò Longó ì 22:19. ‡ **15:28** 15:28 Wárágá Giká ni Kúlí tìsizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Di tà tìsile Giká ni Kúlí na dhi ì 'o tá ru kònini. A tisi tá dhi: «Á amú akódhi nále drìkònzìbhá ìbe.»] A kònò Esáyá 53:12.

síá kítú na àmvolèsè ni, ³⁰ mí así di fa kipakipa kòdhi drílèsè ámi tàndi ni tidrí wà!» ³¹ Kòwánà kàdrì i tãtrírì kúli tadhábhá íbe dhi ì adré tá kpà akódhi ni gu kònini, adrézó tàá àyi kòfalèsè dhi: «Akódhi tidrí móndí àruka i 'í. Di, kitswá ína àyi tàndi ni tidrí bwà ko! ³² Adré leá dhi, Mèsiyà, ópí Isèrèlè ànzi kya kòdhi kási nyànómvá fa kipakipa drílèsè, mà kònórò tà nda akódhi ni ka'izo be dhi bvó!» Kùgubhá tidilè akódhi be nda ì adré tá kpà akódhi ni lodhá kònini.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Lúkà 23:44-49; Yòwàni 19:28-30)

³³ Kítú rírì sè dhi, tínimvá dré bvò ni mì dòzo wáyi, tsàle sàà na kítú rírì àmvolèsè dhi na. ³⁴ Di sàà na nda sè dhi, Yésu dré liyízó kúli 'u'u sè tàzoá dhi: «Èlòyi, Èlòyi, lémà sàbàkàtáni?» Kòdhi adré leá tàle dhi: «Áma Giká, áma Giká, mí tayí ma àdho tà sè?» ³⁵ Móndí àruka adrèbhá tá kònale dhi ì kòyi kúli nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Mì yi rè ká! Akódhi adré Elíyà ni zì.» ³⁶ Gò àyi ki àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhi ni adó, vñègáři dàzo lána, dròzoá kòzó silé, tingázóá kuru fèle Yésu dré mvùle gò, tàzoá dhi: «Mà kòtayí rè akódhi, nòzoá ngalè Elíyà ni atsa akódhi ni tirí fa kipakipa drílèsè yà dhi.» ³⁷ Di, Yésu dré trèzo kúli 'u'u sè gò, dràzo.

³⁸ Gbã lókyá nda sè dhi, kítá 'ìle tépelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì, kidhólè drì lèsè tsàle pá na. ³⁹ Rómà ki sòdá ki kàdrì adrélépi àyi totó Yésu kandrá dhi kònò akódhi drà tá ngíni ya dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ína Giká ni Mvágó 'i bàti!»

⁴⁰ Tòkó àruka i tá kpà kònale, adrélè tà nda ki no lará ro. Àyi kòfalé dhi tá: Màriyà Mágadalènè, Màriyà Yàkòbhò kàdhúra ro dhi ki andre Yósè be dhi, tsàle Sàlómè. ⁴¹ Àyi nda ì adré tá Yésu ni lebè Gállílayà na, adrézó tà 'o drá. Tòkó àruka bí alìbhá akódhi be Yèrúsalamè le dhi ì tá kpà kònale be.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Lúkà 23:50-56; Yòwàni 19:38-42)

⁴² Kítú nda tá kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'i. Di ìndró kàdrì dre dhi, ⁴³ agó àlo rú be Yóséfà angalépi Àrimátayà lèsè dhi dré lizo Pilátò véna. Akódhi nda tá Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ki àlo rúku ró dhi 'i. Adré tá kpà ína Giká ni Opì letè nòle. Di akódhi kòtsa Pilátò véna dre dhi, dré Yésu ni rúbhá zizo tíá tirí àko. ⁴⁴ Pilátò kòyi Yésu drà dre dhi dre dhi, akódhi ni línдрí dré gàzo. Dré sòdá ki kàdrì azízó, lizízóá tíá ngalè akódhi drà dre bàti yà dhi. ⁴⁵ Kòyi tà nda tá kònini dhi sòdá ki kàdrì nda tí dre dhi, dré láti fèzo Yóséfà dré rúbhá nda ni dòzo. ⁴⁶ Di Yóséfà dré kítá kemve gizo lizo ába gò, dré rúbhá nda ni tirízó fa kipakipa drílèsè, lambézóá kítá nda sè gò, lizo bhàá mógó àlo gale kírà na dhi na. Dré kírà kàdrì dhi ni alízó bhàle mógó nda tí. ⁴⁷ Màriyà Mágadalènè ì Màriyà Yósè ni andre ró dhi be dhi, ì nò tá àrà rúbhá nda ni bhàzo dhi 'i.

16

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Mátáyò 28:1-10; Lúkà 24:1-12; Yòwàni 20:1-18)

¹ Sàbátù kòlavú dre dhi, Màriyà Mágadalènè, Màriyà Yàkòbhò ni andre, ìndi Sàlómè be dhi ì dré dò tàdzí be dóro dhi ni gizo, kitswázó ìle daá Yésu

ni rúbhá rú dhi bvò. ² Di kitú ni àlo pósò àdhya sè, ngá kòwa dre dhi, ì dré ngàzo drùbhì kínó láti do adrézó lìle mógó na. ³ Láti 'á dhi, ì adré tá lizíà àyi kòfalèsè dhi: «Àdhi ni kírà li mógó tìsè mà dré kitswázó file lána bwà dhi ni?» ⁴ Di, ì kòtingá m̀ dre dhi, ì dré nõzoá dhi, à li kírà kàdrì gú nda mógó tìsè dre.

⁵ Ì kòfi mógó nda na dre dhi, ì dré kàdhúra àlo kánzò kemve asólépi í rú dhi ni nõzo, adrérà'a lirilé mógó nda na driágo lésè. Gò àyi ki togó dré gázo tirì dré. ⁶ Di, akódhi dré tázoá àyi dré dhi: «Mì tayí àmi ki togó adrélé gàle tirì dré ko. Mì adré Yésu Nàzàrètá lésè, tidilé fa kipakipa dri dhi ni nda kòdhya. Akódhi kònwa yókódhó. Nga ina dràdrà 'àsè dre! Mì nõ rè àrà tá rúbhá ni ni bházo ni ká. ⁷ Di mì li táá akódhi ni lebhèhá ì dré túmání Pètéro be dhi: «Akódhi adré lìle àmi kandrána Gàliláyà na. Kònàle dhi, mì ni akódhi ni no ngóro dré tá tàle àmi dré dhi t́ni.»»

⁸ Di tòkó nda ki líndrì dré gázo bhwàbhwa, ì dré kpà adrézó lyàle lyàlyà gò, ì dré ngàzo lapalé mógó nda lésè. Di, ì tà tá àyikya tà àlo dhya àlo dré ko, ì dré tá adrélé ngá ro dhi sè.*

Márokò ni búkù ni kùdù

(A kònò kpà Mátáyó 28:9-20; Lúkà 24:13-53; Yòwání 20:11-23; Tà 'òle dhi í 1:6-11)

⁹ [Yésu kònga dràdrà 'àsè drùbhì kínó kitú ni àlo pósò àdhya sè dre dhi, dré rè zyà agázó Màriya Màgàdàlènè í dré tá tirì kònzi nzi-drì-rì dhi ki dròzo lásá dhi kandrá. ¹⁰ Gò akódhi nda dré ngàzo lìle rúbì nda ni longó dhya adrébhá tá túmání Yésu be gò, ì dré adrézó áwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè dhi ì dré. ¹¹ Di, àyi nda ì kòyi tàle dhi, Yésu lídrì ro, ìndì Màriya nõ akódhi dre dhi dre dhi, ì dré àyikya ka'izoá ko.

¹² Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo àyi tadhá lásù be twá àyi lebhèhá rì dhi ì dré, ì dré tá adrérà'a lìle gbàbhù na dhi 'á. ¹³ Di àyi nda ì dré gòzo rúbì nda ni longó àyi ki arúpi ì dré gò, àyi nda ì dré kpà àyi ki kúlì ka'izo ko.

¹⁴ Kùdù ro dhi, Yésu dré gòzo àyi tadhá dhya mudrì-drì-àlo nda ì dré, ì dré tá adrérà'a lirilé mísá lagàsè dhi 'á. Gò dré tà tàzo àyi dri, àyi ki tà ka'ika'í dré tá adrélé yàya dhi sè, ìndì àyi ki togó dré tá adrélé tòmbatomba dhi sè. Tàko ko, ì ka'í tá àyikya dhya akódhi ni nobhá m̀ sè akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolèsè dhi ki kúlì ko. ¹⁵ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì lì bvò wáyi 'àsè Rúbì Tani longóbe mónnyá títi Giká dré bhàle dhi ì dré. ¹⁶ Dhya ángùdhi dra Rúbì Tani nda ni ka'ilepi gò, bàtisimò dòzo dhi ni adrí. Di, dhya ángùdhi Rúbì Tani nda ni ka'ilepi ko dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri. ¹⁷ Giká ni tà twátwa líndrìga ró kòni ki fe mónnyá ka'ibhá dhi ì dré adrélé 'òle dhi kòdhya: Ama rú sè dhi, ì ni tirì kònzi ki dro topfòle móndí ì lésè. Ì ni ti twátwa tídhí ro dhi ki ta. ¹⁸ Ì ni nì ki ru àyi drígá. Di ì kòmvu lòmà yà dhi, lòmà nda kitswá àyi ki 'o kònzi àlomvá ko. Ì ni kpà drígá tobhà dràbhá ì rú gò, àyi nda ì dré gòzo adrélé.»

* **16:8** 16:8 Wárágà àruka búkù Márokò àdhya ni tìsizo àyi dri drìdrì dhi ì adré akilé 16:8 àmvolèsè. Kòdhi adré táá dhi, à adré Márokò 16:9-20 kisú àyi nda ì léna ko. Wárágà àruka ì léna dhi, à adré kó 16:9-20 kisú. Wárágà àruka ì léna dhi, à adré kó kúlì kòni ki kisú 16:8 àmvolèsè: [Gò ì dré lizo tà títi tàle àyi dré nda ki longó tàli ró Pètéro ì dré arúpi ni ìbe. Amvolásà dhi, Yésu ni tàndi dré àyi nda ki múzo lìle bvò wáyi 'àsè kidhólé kitú dré apfòrà lésè tsale kitú dré ndírà na, kitswalé kúlì lólo kitswalépi akilé bwà ko dhi ni longó mónnyá títi ì dré, ì kàdrìro lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú be dhi bvò. Kàdré kòniini!]

¹⁹ Di Mírì Yésu kòtá tà nda i àyi dré dre dhi, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na gò, akódhi dré lirízó Giká ni driágó lésè. ²⁰ Di akódhi ni lebèbhá nda ì dré ngàzo ìlè Rúbí Tani longóbe àrà tíí bvò dri dhi i 'ásè. Mírì adré tá tà 'o àyi ìbe, adrézó tadhá dhi, áyi kúlí ì dré tá adréle longolé nda tà bàti 'i, tà líndrígá ró dré fèle àyi dré adréle 'òle dhi i sè.]

Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Lúkà 'i. Akódhi nda tá àpóstolò 'i ko. Di, akódhi tá ína móndí tà Yésu dré 'òle ìndì tadhálé dhi kì ndàlepi nìle dóro lavulé, ngóro dhya tà nda kì nobhá m̄ sè dhi ì dré titilé drá dhi tíni dhi 'i (Lúkà 1:1-4). Akódhi tá kókpa Pólò ni atsiàmú kì àlo 'i (Tà 'òle dhi ì 16:10, àruka ni ìbe). Kònìdhi búkù ni àlo búkù r̄i Lúkà dré tisìle dhi ì kòfalé dhi 'i. Búkù kònìdhi léna dhi, akódhi adré Yésu ni lídrì ni tà àzì ni ìbe dhi kì títi kòdhyà. Akódhi ni búkù ni r̄i rú be «Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì» dhi léna dhi, adré Ekèlézyà ni tà títi kòdhyà.

Búkù kònìdhi léna dhi, Lúkà adré tadhá dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i, ìndì Mèsiyà Giká dré tá lazilé gò amùzoá kitswálé móndyá títi dhi kì tidrì dhi 'i. Lúkà adré tisiá dhi, Giká ni Tirí zì tá Yésu nda alìle Rúbí Tani longó móndyá lemerè ro dhi ì dré (4:18). Tà bàti ró dhi, Yésu adré Giká ni lèle tadhá móndyá títi tà yàya dhi ìbe dhi ì dré: lemerèbhá ì, dràbhá ì, móndyá adrélé m̄ p̄fòle dhi ì, tàkonzìbhá ì, tsàle móndyá títi togò be ànzimvá kya tíni dhi ìbe. Tà kàdrì àruka à dré adrélé kisulé búkù kònìdhi léna dhi ì, tà kòni 'i: Tirí Lólo ni àzì, tà zìma Giká tí dhi, Yésu ni lèle tadhama tòkò ì dré dhi, móndí kì tàkonzì trìma, ìndì Yésu ni ka'ìbhá kì kólénzè.

Búkù su Rúbí Tani ni tà dri dhi ì kòfalé dhi, à adré tà àruka kì kisú ngbà 'í Lúkà ni búkù kònìdhi léna: Yòwànì Bâtisimò fèlepi ni òma, tà àruka Yésu ni òma ni tà dri dhi ì, Yésu ni òma tēpelò na mvámvá ro dhi, pídhígó Sàmariyà agó dóro dhi ni tà dri dhi, pídhígó mvágó avìlepi dhi ni tà dri dhi, àruka ni ìbe.

Lúkà adré búkù kònìdhi ni tisì agó àlo rú be Tèyòfilè dhi dré. Akódhi nda dré tá adrélé Yúdà mvá 'i ko dhi sè dhi, Lúkà adré Yúdà ànzì kì tà b̄i àyi kì labhi ìbe dhi kì àndu ngì. Tà nda sè dhi, móndyá àndrò dhi kì kitswá Rúbí Tani Lúkà dré tisìle kònìdhi ni na, àndu ni ni nìzo dóro lavulé.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kì a'ìma

- 1) Tà Lúkà dré Rúbí Tani tisìzo ásà dhi (1:1-4)
- 2) Yòwànì Bâtisimò fèlepi ni òma, Yésu ni òma, ìndì akódhi ni anzì ni tà (1:5-2:52)
- 3) Yòwànì Bâtisimò fèlepi ni àzì (3:1-20)
- 4) Yésu ni bātisimò dòma, ìndì akódhi ni tabhìma (3:21-4:13)
- 5) Yésu ni àzì bvò Gálliláyà àdhyà na dhi (4:14-9:50)
- 6) Yésu ni atsi ngázo Gálliláyà lésè lile Yèrúsalmà na dhi (9:51-19:27)
- 7) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (19:28-23:56)
- 8) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi, ìndì akódhi ni mbàma bhù na dhi (24:1-53)

Tà Lúkà dré Rúbí Tani tisìzo ásà dhi

¹ Atalágó Tèyòfilè, ngóro mí dré nìle be dhi tíni dhi, móndí b̄i dhi ì tabhì tà ru 'obhá àma kòfalé dhi kì tisìle. ² Ì tisì ngóro dhya tà nda kì nobhá m̄ sè kidhoma ni lésè gò, ì dré atsázó Giká ni kulí longóbhá ì ró dhi ì dré titilé tayilé àma dré dhi tíni. ³ Di, atalágó, má dré tà títi nda kì ndàle nìle kyá àyi kì kidhoma lésè dhi sè dhi, má milésè dhi tá kpà dóro má dré tà nda kì

tisile mí dré mibhalé tí dhi. ⁴ Má adré 'òá kònèni, mí kòkitswáro nǎ tàle dhi, tà tadhálé mí dré dhi ì tà bàti 'i dhi be.

Angélogo Yòwàni ni òma ni tà

⁵ Lókyá Eródè dré tá adrèrà'a ópí ro bvò Yùdáya àdhya drìle dhi 'á dhi, kòwánà àlo rú be Zàkàriyá dhi tá be. Akódhi nda tá kòwánà angábhá Abíyá ni sùrú lèsè dhi ki àlo 'i. Akódhi ni tòkò rú be Elizabète dhi angá tá kpá Arónà atú adrélèpi kòwánà ki kàdrì ro dhi ni sùrú lèsè. ⁶ Ayi rìti dhi ki tà tà gyágya Giká mìlèsè. I adrè tá tà títi Mírì ni tàtrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o, tà àlo tivì àkò ró. ⁷ Dì, àyi tá àyikya mvá àkò. Tàko ko, Elizabète tá kónódò 'i, ìndì àyi rìti dhi ki kóná lavú tá dre.

⁸ Kítú àlo dhi, Zàkàriyá nda adrè tá àzì 'o kòwánà ro Giká kandrà. Angyá ko, lókyá nda tá lókyá kòwánà akódhi ni sùrú lèsè dhi ì dré adrézò àzì 'o dhi 'i. ⁹ Anzyà gá kòwánà ì dré adrélé 'òle dhi tíni dhi, ì kipè tá akódhi dzegé sè, file béndélé za Mírì ni tépelò na dhi kòdhyà. ¹⁰ Dì akódhi dré tá adrèrà'a béndélé za dhi 'á dhi, móndyá zyandre títi dhi ì adrè tá tà zi Giká tí kivi na.

¹¹ Gò ángélogo Mírì àdhya dré ngàzo agalé Zàkàriyá kandrà, àyi totò adrélé àlètàrì adrézò béndélé za dhi ni driágo lèsè. ¹² Zàkàriyá kònò akódhi dre dhi, akódhi ni dri dré abizò nyinyi gò, tirì dré gàzo akódhi léna bí. ¹³ Dì, ángélogo nda dré ìna tàzoá drá dhi: «Zàkàriyá, mí ro ngá ko! Tàko ko, Giká yi tà mí dré zìle í tí dhi dre. Àmi tòkò Elizabète ni mváagò tí mí dré gò, mí dré rú ní ni zìzo Yòwàni. ¹⁴ Akódhi ni ari fe mí dré kólénzè ìbe. Móndí bí dhi ki kókpá lenzè akódhi ni òma sè. ¹⁵ Tàko ko, akódhi ni tà ni adrè kàdrì Mírì mìlèsè. Akódhi kitswá tàdzì vínò 'i yà, kó ngalè wá àtsì 'i yà dhi ni mvu ko. A ni ga Tirì Lólo sè bí, kidhólé í dré adrèrà'a àyi andre lé dhi 'á. ¹⁶ A ni Ìsèrèlè ànzi bí dhi ki adri agòle Mírì àyi ki Giká vélé. ¹⁷ A ni adhé alìle Mírì kandrà, Tirì Lólo atú adrélèpi pròfètà Elíyá le dhi ni rinyi sè, kitswálé ànzi ki atá ki togò adzá àyi ki ànzi ì vélé, ìndì móndyá adrebhá ligilé dhi ki togò adzá móndyá gyágya ki tógýa vélé, kitswázò móndí ki tivò adrélé gánzi ró Mírì dré be dhi bvò.»*

¹⁸ Dì, Zàkàriyá dré ángélogo nda ni lizizò tàzoá dhi: «Má ni nǎ ngalè tà kòdhi ni ru 'o bàti dhi ngíni? Angyá ko, ma màlìga 'i, ìndì àma tòkò ni kóná lavú dre.» ¹⁹ Angélogo drá dhi: «Ma Gàbèreyèlè 'i. Má adrè àma totò Giká kandrà, adrélé akódhi ni àzì 'o. Akódhi amù ma alìle mí vélé, rúbì tani kòdhi ni longó mí dré. ²⁰ Dì, mí yi rè ká! Mí ni adrè àbhábhá ro tà ta àkò ró, tsàle kítú tà nda dré dra ru 'òzo dhi tú. Tàko ko, mí ka'í mína àma kúlí ì ko, tágba kúlí nda ì dré dra ru 'òzo àyi ki lókyá sè dhi.»

²¹ Lókyá nda sè dhi, móndyá zyandre nda ì adrè tá Zàkàriyá ni letè gò, àyi ki línrí dré adrézò gále, dré tá adrélé gile tépelò na tò dhi sè. ²² Dì, kápò lásà dre dhi, kitswá tá ìna tà ta àyi véna bwà ko. Gò ì dré atógýazòá dhi, ngá agá tá akódhi mi toróbì tíni tépelò na dre. Angyá ko, akódhi atsa tá ìna àbhábhá ro, adrélé tà ta àyi dré drígá sè. ²³ Akódhi ni lókyá adrézò àzì 'o tépelò na dhi kàkí dre dhi, dré nzìzo ì bhàna.

²⁴ Amvolàsà dhi, akódhi ni tòkò Elizabète dré 'a kisúzo gò, dré àyi zùzo 'a nda be mbà nzi. Adré tá kisùà í léna dhi: ²⁵ «Mírì 'o má dré tà adrélèpi dóro í mìlèsè dhi kòdhyà. Lókyá kònidhi sè dhi, tingá má rusè tà adrélèpi tá kanyò fe má dré móndí ì mí dhi dre.»

*

A longó Yésu ni òmò ni tà

²⁶ Elizabète ni mbà ni nzi-drì-àlo sè dhi, Giká dré ángéló Gábèrèyélè ni mùzo lìle bhàandre rú zìle Nàzàrètà bvò Gàllàyà àdhya lé dhi na, ²⁷ kyánzi àlo rú be Màriyà, àgo tà nùlepi rè ko dhi véna. A zi tà Màriyà nda agó àlo rú be Yòséfà, angálépi ópí Dàwídí ni sùrú lésè dhi dré tòko ró. ²⁸ Ángéló nda kòfi Màriyà véna dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mí Mírì dré áyi togó tani bhàzo mí rú ni, mòdo mí dré! Mírì túmání mí be!» ²⁹ Di Màriyà ni drì dré abízó nyinyi kúlí nda sè gò, dré adrézó kisùà í léna ngalè mòdo nda tà àdho mòdo kára 'i ya dhi.

³⁰ Di, ángéló nda dré ína tàzoá drá dhi: «Màriyà, mí ro ngá ko! Tàko ko, mí Giká ni togó tani íbe mí rú. ³¹ Mí yi rè ká! Mí ni 'a kisú gò, mí dré mváagó òzo, rú ni ni zizo Yésu. ³² Akódhi ni tà ni adrè kàdrì, ìndì à ni akódhi ni zi Giká kurú na bhù na dhi ni Mvágó ro. Mírì Giká ni akódhi ni bha adrélé ópí kàdrì ro, ngóro akódhi ni tábí Dàwídí tìni. ³³ Akódhi ni òpì nya Ísèrèlè ànzi i dri kóná vèsè kólyá.† Bàti, akódhi ni òpì ni adrè kùdù àko.»

³⁴ Di Màriyà dré ángéló nda ni lizízo tàzoá dhi: «Tà kòdhi ni ru 'o ngíni? Tàko ko, má ni rè agó àlo ni tà ko.» ³⁵ Di ángéló nda logó drá dhi: «Tírì Lólo ni así mí dri gò, Giká kurú na bhù na dhi ni rinyí dré ámi asózó. Asà dhi, à ni mvámvá lólo mí dré dra òle nda ni zi Giká ni Mvágó ro. ³⁶ Di mí yi rè ká! Ámi aró Elizabète kisú ína 'a dre. Adré mváagó letè, tágba dré adrézó màliga 'i dhi. Kòndhi, akódhi tá adrélé zìle kóndó ro nda ni mbà ni nzi-drì-àlo dhi 'i. ³⁷ Tàko ko, Giká mùlèsè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókódhó.» ³⁸ Di Màriyà gò táá dhi: «Ma Mírì ni màràbà 'i. Tà nda kò'o ru má dré ngóro mí dré tàle dhi tìni.» Gò ángéló nda dré akódhi ni tayízó.

Màriyà li Elizabète ni no

³⁹ Lókyá nda sè dhi, Màriyà dré ngàzo lìle sírì bhàandre àlo bvò kòngo ró Yùdáyà àdhya lé dhi na. ⁴⁰ Dré tsàzo file Zàkàriyà ni dzó na gò, mòdo fe Elizabète dré. ⁴¹ Di Elizabète dré Màriyà ni mòdo nda ni yirà'a dhi, mvámvá dré ngàzo lána gò, Elizabète dré gàzo Tírì Lólo sè bí. ⁴² Dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Giká bhà tà tani mí dri tòkó àruka títi dhi kya ki lavú dre. Bhà kókpà tà tani mvámvá mí dré dra òle dhi dri dre. ⁴³ Ma tà àdhi 'i, áma Mírì ni andre dré alizo má vélé ni? ⁴⁴ Mí nò rè ká! Ámi mòdo ni kúlí dré adhéra'a má bilé dhi 'á dhi, mvámvá nga má léna arí dré. ⁴⁵ Kólénzè mí dré, mí dré ka'ile tàle dhi, Mírì ni dra tà í dré tàle mí dré dhi ni 'o káyá dhi sè.»

Longó Màriyà àdhya

⁴⁶ Di Màriyà dré tàzoá dhi: «Má adrè áma Mírì ni tà bha kuru. ⁴⁷ Áma togó adrè lenzélé Giká áma tidrìlépi dhi ni rú sè. ⁴⁸ Tàko ko, akódhi bhe mí áyi màràbà tàko ni ni no. Kídhólé nyànómvá dhi, mónyá lókyá títi i sè dhi ki áma zi kólénzè líyí ro. ⁴⁹ Angyá ko, Giká rinyí líyí ro dhi 'o tà kàdrì lavúlé dhi má dré dre. Akódhi ni rú lólo.

† 1:33 1:33 A kònd 2 Sàmùwèlè 7:12, 13, 16; Esáyá 9:6; Dányèlè 7:14. Giká ni Kúlí tìsile Gírìki ti sè dhi adrè táá «Yàkòbhò ni dzó» kònwà. Kòdhi adrè léá tàle dhi «Ísèrèlè ànzi i».

⁵⁰ Adré áyi togó dóro tadhá mónnyá lókyá títi i sè adrébhá áyi ro dhi i dré.

⁵¹ 'O tà kàdrì i áyi drígá r̄nyi ró dhi sè dre.

Lapé mónnyá tà kisúkisù íbe drìkàdrì ro dhi i.

⁵² Tírì ópí kàdrì i áyi ki lirìrà adrézó òpì nya dhi i drìlèsè gò, mónnyá tàko ki tingázó kuru.

⁵³ Fè ngá dóro i mónnyá tàbirì íbe dhi i dré nyàle gò, ngábhá ki logózó nzìle drìgálè sè.

⁵⁴⁻⁵⁵ Alì áyi màràbà, Ìsèrèlè ànzi ki ledé.

Tìvì kpà áyi togó dóro tadhama Abàràrà i dré ànzi ni íbe kóná vèsè kólyá dhi ko,

ngóro dré tá lazilè àma ki tábhí i dré dhi t́ni.»

⁵⁶ Màrìyà dré adrézó Elizàbètè bhàna mbá na gò, dré gòzo nzìle í bhàna.

Yòwàni ni t́ima

⁵⁷ Elizàbètè ni lókyá t́izo dhi kòkìtswá dre dhi, dré mváagó t́izo. ⁵⁸ Akódhi ni bhàzi i aró ni íbe dhi i kòyi tàle dhi, Mírì tadhá tá áyi togó dóro drá dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélè lenzélè t́umáni akódhi be.

⁵⁹ Mvámvá nda ni kítú ni nzi-drì-na akódhi ni t́ima àmvolèsè dhi sè dhi, ì dré lizo akódhi ni 'o lwàle. Mòndí ì adré tá 'òle akódhi ni atá, Zàkàrìyà ni rú fe drá ká. ⁶⁰ Dì, andre ni dré ìna tàzoá dhi: «Kóko, à ni akódhi ni rú zi Yòwàni.» ⁶¹ Ì tà drá dhi: «Mòndí rú be kònini dhi àmi sùrú na dhi yó.»

⁶² Gò ì dré mvámvá nda ni atá ni lizízo drígá sè, nìzoá ngalè akódhi lè à kòzi mvámvá nda ni rú àdhi ya dhi. ⁶³ Dì Zàkàrìyà dré ngá adrézó ngá tìsì dríá dhi ni zizo gò, tìsizoá dhi: «Akódhi ni rú Yòwàni.» Gò àyi títi dhi ki líndrì dré gàzo tà nda sè. ⁶⁴ Gbá kòdhwa, Zàkàrìyà ni kúlí dré fùzo gò, dré kídhozó adrélè tà ta, adrézó Gìká ni rú bha kùle. ⁶⁵ Dì tírì dré gàzo àyi ki bhàzi títi dhi i léna b́i. Gò à dré adrézó tà nda ki títì bvò kòngo ró Yùdáyà àdhya 'àsè wáyi. ⁶⁶ Mónnyá títi tà nda ki yìbhá dhi ì adré tá tà nda ki kisù, adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Mvámvá kòdhi ni atsá àdhi ró?» Tàko ko, Mírì ni r̄nyí tá mvámvá nda íbe bàti.

Longó Zàkàrìyà àdhya

⁶⁷ Zàkàrìyà, mvámvá nda ni atá dré gàzo Tírì Lólo sè b́i gò, dré ngàzo Gìká ni kúlí longó pròfètá àdhya t́ini kònini:

⁶⁸ «Rúku kàdré Mírì, Ìsèrèlè ànzi ki Gìká dré, dré alìle áyi mónnyá ki lomí, áyi ki apázó dhi sè.

⁶⁹ Tàko ko, akódhi 'o dhya r̄nyi ró dra àma ki tidrìlépi dhi apfòle, áyi màràbà Dàwidì ni sùrú lèsè dre.

⁷⁰ 'O kònini ngóro dré tá lazilè kínó lèsè, áyi pròfètá lólo dhi i t́i dhi t́ini.

⁷¹ Lazí tá dhi, í ni àma ki tidrì àma ki kàrìbhá i drìgàsè, ìndì mónnyá títi adrèbhá togó kònze bha àma rú dhi i drìgàsè.

⁷² Asá dhi, tadhá áyi togó dóro àma ki tábhí i dré dre.

Tìvì kpà tà lólo í dré bhàle ru yizo mónnyá ìna íbe dhi ko.

⁷³ Tàko ko, sè tá mònndrà lazízóá àma ki tábhí Abàràrà dré dhi,

⁷⁴ í ni àma ki apá àma ki kàrìbhá i drìgàsè,

mà kàdréró áyi tà 'o tírì àko,

⁷⁵ ngóro mòndí lólo ìndì gyàgya í mìlèsè dhi i t́ini, àma ki lókyá wáyi sè.

⁷⁶ Dì mi, àma mvá ro ni, à ni àmi zi Gìká kurú na bhù na dhi ni pròfètá ro. Angyá ko, mí ni dhe lìle Mírì kandràna, kitswálè láti ledé akódhi dré.

77 Mí ni longóá akódhi ni mónnyá i dré dhi, akódhi ni àyi ki tàkonzì ki tri, àyi ki tidrízó.

78 Ama ki Giká ni 'oá kònini àyi togó dóro ìndi yàya dhi sè.

Àsà dhi, a ni ngádra amù àma dré bhù lésè ngóro kítú ni apfòapfò tìni,

79 kitswálé ngá kazá mónnyá adrébhá lirilé tìnímvá na dhi i dré, ìndi àyi adrébhá lirilé línndri drádrá àdhyà zàle dhi i dré, kitswálé kpà àma ki tidrì láti tà kídrikídri àdhyà 'àsè.»‡

80 Di mvámvá nda adré tá mbàle rúbhá sè ìndi tògyá sè. Adré tá adrélé duku na tsàle lókyá dré apfòrà'a Ìsèrélè ànzi i kandrá dhi 'á.

2

Yésu ni tìma

(A kònò kpà Mátáyò 1:18-25)

1 Lókyá nda sè dhi, Rómà ki ópí kàdrì, Kàyìsàrà Awùgústò dré tòlì fèzo tàzoá dhi, à kòtisì mónnyá wáyi Rómà ki òpì zàle dhi ki rú búkú na. 2 Rú tìsìma drìdrì nda tá lókyá Kìrìniyò dré tá adrerà'a gùvèrènerè ro bvò Sírìyà àdhyà drìle dhi 'á. 3 Gò móndí àlo àlo títì dhi i dré ngàzo lìle àyi ki rú 'o tìsìle àyi ki tàndi ki bhàandre i 'àsè.

4 Di Yòséfà dré kpà ngàzo bhàandre Nàzàrètà àdhyà bvò Gàlìlàyà àdhyà lé dhi lésè, lìle bhàandre ópí Dàwídì àdhyà rú zìle Bètèlémè, bvò Yúdáyà àdhyà lé dhi na. Tàko ko, angá tá ìna Dàwídì ni sùrú lésè. 5 Ì lì tá kònàle àyi ki rú 'o tìsìle tùmání Màrìyà, tòkò zìle akódhi dré mòle dhi be. Màrìyà nda tá 'a be.

6 Ì dré tá adrerà'a Bètèlémè na dhi 'á dhi, Màrìyà ni lókyá tìzo dhi dré kitswázó. 7 Di dré àyi mváagó kàyo ró dhi ni tìzo, akódhi ni lambézó kítá sè, làle ayilé àrà kà'wá i dré tá adrézó ngá nya lána dhi na. Tàko ko, àrà i dré kitswázó ayilé kùmú ki dzò na dhi tá yókódhó.

Ángéló agá kábilígyà líkìbhá i kandrá

8 Bvò nda na dhi, kábilígyà líkìbhá àruka i adré tá ayilé mbì na, adrélé àyi ki kábilígyà ki líkì ngátsi sè. 9 Di ángéló Mírì àdhyà dré ngàzo agalé àyi kandrá, Mírì ni lagulagu dré ngá kazázó àyi làgàsè kúrú gò, i dré lyàzo kwàkwà tìrì dré. 10 Di, ángéló nda dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì ro ngá ko! Mì yi rè ká! Má alì rúbí tani longó àmi dré. Di mónnyá títì dhi ki lenzé àsà tò. 11 Andrò, ngátsi kònìdhi sè dhi, à ti àmi dré dhya dra móndí ki tidrìlépi dhi bhàandre Dàwídì àdhyà na dre. Akódhi nda Mèsíyà 'i, ìndi Mírì 'i. 12 Mì ni akódhi ni ni tà kònìdhi sè: Mì ni mvá kùrì ká lambélé kítá sè dhi ni kisú, adrerà'a ayilé àrà kà'wá i dré adrézó ngá nya lána dhi na.»

13 Gbá kòdhwa, ángéló lízólìzo bhù lésè dhi i dré agázó ángéló nda làga, adrélé Giká ni rú bha kùle, adrézó tàá dhi:

14 «Milanzìlanzi kàdré Giká dré kurú na bhù na!

Tà kídrikídri kàdré kpà bvò dri mónnyá akódhi ni togó dré adrézó kinílé àsà dhi i dré!»

Kábilígyà líkìbhá i lì Bètèlémè na

15 Ángéló i kònga kábilígyà líkìbhá nda i vélésè gòle bhù na dre dhi, àyi nda i dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Mà kòlì di Bètèlémè na, tà ru 'òlepi gò

Mírì dré tà ni ni longózo àma dré kòdhi ni no wà!»¹⁶ Dì ì dré ngàzo lìle sírì Bètèlémè na gò, ì dré Màriyà ki kisúzo Yòséfà íbe, ìndì mvá kùrì ká adrélépi tá ayilé àrà kà'wá ì dré adrézó ngá nya lána dhi na nda be.¹⁷ I kònò mvámvá nda dre dhi, ì dré ngàzo tà ángélo dré tá tàle àyi dré akódhi ni tà sè dhi ni títi móndí bí dhi ì dré.¹⁸ MónDYá títi tà nda ni yibhá dhi ki líndrí dré gazo, tà kábiligYá líkíbhá nda ì dré tàle àyi dré dhi ni tà sè.¹⁹ Dì, Màriyà dré ìna tà títi nda ki zúzo àyi togó na, adrézó àyi ki kisú.²⁰ Gò kábiligYá líkíbhá nda ì dré gòzo gòle, Giká ni mǐ bhabe lanzìle, ìndì akódhi ni rú bhabe kùle, tà títi ì dré yìle ìndì nòle ngóro tá longólé àyi dré dhi tíni dhi ki tà sè.

Yésu ni fema Giká dré dhi

²¹ MvámVá nda ni kítú ni nzi-drì-na akódhi ni tíma àmvolèsè dhi sè dhi, à dré akódhi ni lwàzo gò, akódhi ni rú zizo Yésu, ngóro ángélo dré tá tàle akò akódhi ni andre kisú rè 'a ko dhi 'á dhi tíni.

²² Gò Yòséfà ì Màriyà be dhi ì dré àyi ki temvézó mvámVá nda ni tíma àmvolèsè, ngóro Mósè ni tátírítrí kúlí dré adréle tàle dhi tíni.* Lókyá nda kàkí dre dhi, ì dré mvámVá nda ni dòzo lìzo ába Yèrúsalemà na, kítswalé akódhi ni fe Mírì dré dhi bvó.²³ Tàko ko, Mírì ni tátírítrí kúlí adré taá dhi: «Lè à kàdré ànziàgo títi kàyo ró dhi ki fe adréle lólo Mírì dré.»†²⁴ Kòdhi íbe dhi, ì lí kítswalé ngá fe Mírì dré, ngóro akódhi ni tátírítrí kúlí dré adréle tàle dhi tíni: «À kàdré kòbhòlà rǐ dhi 'i yà, kó ngalè kòbhòlà ngbòlò rǐ dhi 'i yà dhi ki fe.»‡

Simèyónà longó kúlí pròfèta àdhyà tíni

²⁵ Lókyá nda sè dhi, agó àlo rú be Simèyónà dhi tá Yèrúsalemà na. Akódhi nda tá móndí gyágya, adrélépi tròle Giká ni tà rú dhi 'i. Adré tá Mèsiyà ni letè alile Íserélé ànzi ki tídrí. Akódhi tá kpà Tirí Lólo íbe í dri.

²⁶ Tirí Lólo nda longó tá drá dhi, kítswá rè dràle drìdrì dré Mírì ni Mèsiyà ni nòzo dhi kandrà dhi ko.²⁷ Dì kítú nda sè dhi, Tirí Lólo drì tá akódhi lìle file tépelò na. Yésu ni tibhá ì káfi kítswalé akódhi ni fe Giká dré ngóro tátírítrí kúlí dré adréle tàle dhi tíni dre dhi,²⁸ Simèyónà dré mvámVá nda ni adózo í drigá gò, Giká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi:

²⁹ «Mírì rúku ró ni, nyànomVá dhi, mí ni kítswá ámi màrábà ni tayí dràle tà kídrikìdri na, ngóro mí dré tá lazilé má dré dhi tíni.

³⁰ Tàko ko, má nò dhya mí dré dra móndí ki tídrízo ni áma mǐ sè dre.

³¹ Mí bhà tá akódhi ni tà drìdrì, kòkítswaró ámi tà 'o mónDYá títi ì mi.

³² Akódhi ngádra dra ámi 'òlepi sùrú títi dhi ì dré nǐle dhi 'i.

A ni kpà ámi mǐlanzilanzì tadhá ámi sùrú Íserélé ànzi ì dré.»

³³ MvámVá nda ni atá ì andre ni be dhi ki líndrí dré gazo, tà tàle akódhi ni tà dri nda ki tà sè.³⁴ Dì Simèyónà dré tà tani zizo Giká tí àyi dri gò, tàzoá Màriyà, Yésu ni andre dré dhi: «Mí nò rè ká! MvámVá kòndhi atsá kítswalé Íserélé ànzi bí dhi ki 'o ledhélé, ìndì àyi bí dhi ki 'o ngàle. Akódhi ni tà ni kpà adré tà adrézó tà ta rúá kònze dhi 'i,³⁵ kítswalé tà móndí zyandre dhi ì dré adréle kisùle dhi ì kàpfóro ngádra 'á be dhi bvó. Dì mí ró dhi, kizà ni kpà ámi tàndi ni togó so ngóro sápi tíni.»

* 2:22 2:22 A kònò Lèvítiké 12:3, 6. † 2:23 2:23 A kònò Pfòma 13:2, 12. ‡ 2:24 2:24 A kònò Lèvítiké 12:8.

Anà ni kúli pròfètà àdhyà tíni dhi

³⁶ Lókyá nda sè dhi, pròfètà àlo tòko ró rú be Anà dhi tá kpà tépelò na. Akódhi nda tá Fànùwélé, Asèrà ni sùrú lésè dhi ni zapi 'i. Akódhi agà tá tà tándi ró. Ì gi tá agó dré tá mòle áyi kyanzi lókyá 'á dhi be ngbà 'í kóná nzi-drì-rì. ³⁷ Agó ni ni dràma àmvolèsè dhi, adrè tá ngbú tàyítòko ró tsàle áyi kóná dré tsarà'a nyadhì-su-drì-su dhi 'á. Adrè tá ngbú adrélé tépelò na, adrélé Giká ni lindrì bha, adrézó tàbirì mvo, adrézó tà zi akódhi tí kítú vèsè, ìndì ngátsi vèsè. ³⁸ Di lókyá Yésu ni tibhá ì dré tá adrèrà'a akódhi ni fe Giká dré dhi 'á dhi, Anà nda dré áyi kisizó ànyi àyi làga gò, kidhólé adrélé àwoyà fe Giká dré mvámvá nda ni tà sè. Di dré ngàzo adrélé akódhi ni tà ta mónnyá títi adrèbhá tá Yèrúsalémà ni apama letè dhi ì dré.

Yòsèfà ì nzi Nàzàrètà na

³⁹ Yòsèfà ì Màriyà be dhi ì kò'o tà títi Mírì ni tàtrítrí kúli dré adrélé tàle à kò'o dhi ì akílè dre dhi, ì dré gòzo nzile Yésu be bvò Gàllíyà àdhyà na, tsàle àyi ki bhàandre Nàzàrètà na. ⁴⁰ Kònàle dhi, mvámvá nda adrè tá mbàle rìnyí sè, adrélé kpà li'wálé tògyá na. Akódhi tá kpà Giká ni togó tani ìbe í rú.

Yésu mvámvá ro dhi tépelò na

⁴¹ Kóná àlo àlo títi dhi ì sè dhi, Yésu ni tibhá ì adrè tá lile Yèrúsalémà na gwányá Pásiká àdhyà ni tà sè. ⁴² Di Yésu ni kóná kòtsa mudrì-drì-rì dre dhi, ì dré ngàzo lile akódhi be gwányá nda na, ànzyà gà ì dré adrélé 'òle dhi tíni. ⁴³ Gwányá nda kàkí dre dhi, ì dré láti dòzo nzizo. Di, Yésu mvámvá ro nda gò ìna adrélé Yèrúsalémà na, áyi tibhá ì dré atógyà àko ró. ⁴⁴ Ì adrè tá àyikya kisùá dhi, Yésu tá àyi ki atsiàmú ì kòfalé. Ì kòto atsi kítú ndìle dre dhi, ì dré kidhózó akódhi ni nda àyi ki aró ì kòfalé, àyi ki arúpi ìbe. ⁴⁵ Di, ì kòndà akódhi tí dre dhi, ì dré gòzo àyi ki tapí gòle akódhi ni nda Yèrúsalémà na. ⁴⁶ Kítú na àmvolèsè dhi, ì dré akódhi ni kisúzo tépelò na. Lirí tá tà tadhábhá ì kòfalé adrélé àyi ki yi, adrézó tà lizí àyi tí. ⁴⁷ Àyi títi nda ì adrè tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo, akódhi ni tògyá ni tà sè, ìndì kúli dré tá adrélé logólé dhi ki tà sè. ⁴⁸ Di akódhi ni tibhá ì kònò akódhi dre dhi, àyi ki lindrì dré gàzo bhwábhwa gò, andre ni dré akódhi ni lizízo: «Áma mvá, mí 'o tsi àma kònini àdho tà sè? Mí nò rè ká! Ama ámi atá be dhi, mà adrè tá ámi nda togó be lanzilanzì.» ⁴⁹ Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Mí adrè tá áma nda àdho tà sè? Mí nì tá ko tàle dhi, lè tá má kàdré áma Atá ni dzó na dhi?» ⁵⁰ Di, tà dré tàle nda ni àndu dré ìna fizo àyi drìna ko. ⁵¹ Gò Yésu ì dré gòzo nzile túmání àyi ìbe Nàzàrètà na. Kònàle dhi, akódhi adrè tá àyi bha àyi ki rìnyí zàle. Di andre ni adrè tá ìna tà títi nda ki zu tayílé àyi togó na. ⁵² Yésu adrè tá mbàle rúbhá sè ìndì tògyá sè, adrélé lile drìdrì. Akódhi ni tà tá kpà dóro Giká mìlèsè ìndì móndí ì mìlèsè.

3

Yòwàni Bàtisimò felepi ledé láti Mírì Yésu dré

(A kònò kpà Mátáyò 3:1-12; Mároko 1:1-8; Yòwàni 1:19-28)

¹ Kàyisàrà Tìbèriyò ni kóná ni mudrì-drì-nzi adrézó Rómá ki ópí kàdrì ro dhi sè dhi, Pòtíyò Pilátò tá gùvèrènerè bvò Yùdáyà àdhyà drìle dhi 'i. Eródè tá ìna ópí bvò Gàllíyà àdhyà drìle dhi 'i. Akódhi ni adrúpi, Filipò tá ìna ópí bvò Itúràyà àdhyà drìle ìndì Trakònítì àdhyà drìle dhi 'i. Lisàniyá

tá ina ópí bvò Abilèné àdhyà drìle dhi 'i. ² Di lókyá Anà i Kàyáfà be dhi ì dré tá adrèrà'a kòwàná kì kàdrì i ró dhi 'á dhi, Gíká ni kúlí dré tsàzo Yòwàní, Zàkàriyá ni mvá véna duku na. ³ Gò akódhi nda dré ngàzo tatsilé bvò wáyi Yòròdánè làgàsè dhi 'àsè longóába móndí i dré dhi, ì kòladzá àyi kì togó gò, bàtìsimò dòzo, Gíká kòtrìró àyi kì tàkònzì i be dhi bvò. ⁴ Di tà nda kòdhi 'o tá ru ngóro profétá Esáyá dré tá tsìlè àyi búkú na dhi tìni: «Dhya àlo adrè kúlí loyó duku na, adrézó tàà dhi:

<Mì kòledé láti Mírì dré alìzo!

Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhi dré!

⁵ A ni yábhu títí dhi kì lutú,

kòngó títí kàdrìkàdrì ro ìndì tsàtsà ro dhi kì lasézó.

A ni láti gòdhógòdho dhi kì lotó atsálé pyà,

láci bhúrobhúro dhi kì lutúzò atsálé kpàkpà.

⁶ Di móndyá títí dhi kì tà Gíká dré 'òlè àyi kì tidrízó dhi ni no.»*

⁷ Di Yòwàní adrè tá tàà móndyá zyandre adrèbhá apfòlè bàtìsimò do ì véle dhi i dré dhi: «Àmì, nì àtrá kì àrèbhá nì i, àdhi tadhá àmì dré dhi, mì kòlapá Gíká ni kòmbà adrélépi alìlè dhi sílèsè dhi nì? ⁸ Lè mì kàdré tà adrèbhá tadhá dhi, mì ladzá àmì kì togó dre dhi kì 'o kòdhyà. Mì kòbhà àmì adrélé kisúà àmì léna dhi <Ama àmakya Abàràrà nì ànzì 'i> dhi ko. Tàko ko, má adrè tàà àmì dré dhi: Gíká rìnyí ìbe kitswázó ànzì 'o topfòlè Abàràrà dré kírà kòni i lèsè. ⁹ A ga kùbalú fa kómvo i rú dre. Di à nì fa títí adrèbhá lè'wa dóro 'a ko dhi kì togá lebhélè àtsí na.»

¹⁰ Di móndyá zyandre nda ì adrè tá lizíá akódhi tí dhi: «Lè mà kàdré di àdho tà 'o kòdhyà?» ¹¹ Di Yòwàní adrè tá logóá àyi dré dhi: «Lè dhya adrélépi kítá agá lèsè dhi ìbe rì dhi kòfè àlo nì dhya àkoá dhi dré. Dhya adrélépi mányàngá ìbe dhi kàdré kpà lanzíá móndí tàbirì ìbe dhi i dré be.»

¹² Mèdáyì lagìbhá ì dré kpà alìzo bàtìsimò do gò, ì dré akódhi nì lizízó tàzoá dhi: «Tadhálépi, mà kàdré àmakya àdho tà 'o kòdhyà?» ¹³ Yòwàní logó àyi dré dhi: «Mì kòzi móndí kì làfa mèdáyì sè làgì nòlè dhi nì lavú dhi ko.»

¹⁴ Gò sòdá àruka ì dré kpà akódhi nì lizízó tàzoá dhi: «Mà kàdré di àmakya àdho tà 'o?» Akódhi logó àyi dré dhi: «Mì kòtopá dhya àlo nì làfa ko. Mì kàsìkì kpà dhya àlo kìnzò sè ko. Àmì kì togó kàdré kìnìlè làfa adrélé fèlè àmì dré àmì kì àzì sè dhi sè.»

¹⁵ Móndyá títí nda ì adrè tá Yòwàní nì tà letè nòlè, adrézó lizíá àyi léna ngalè akódhi tá ina Mèsíyá 'i yà dhi. ¹⁶ Di Yòwàní dré tàzoá àyi títí i dré dhi: «Má adrè mána bàtìsimò fè àmì dré yí sè. Di, dhya àlo áma lavúlépi rìnyí sè dhi adrè ina alìlè. Má kitswá akódhi nda nì lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì akódhi nì kámóká bǎ tri bwà ko. Akódhi nì ina bàtìsimò fè àmì dré Tírì Lólo sè, ìndì àtsí sè. ¹⁷ Akódhi ndàkpá ìbe ì drígá kitswázó ngánò awá àyi àngbó drìna, lè'wa nì nì lomvózó dàlè àyi kòbhó na gò, kúyí nì nì kùzo zàlè àtsí adrélépi adrálé ko dhi na.» ¹⁸ Yòwàní adrè tá kpà Rúbí Tani longó móndyá nda ì dré, adrézó àyi kì kodzó kúlí àruka i sè bǎ.

¹⁹ Kòdhi ìbe dhi, Yòwàní adrè tá ópí Eròdè nì ndrì, dré tá adrúpi nì nì tòkò Eròdíyá nì dòlè mòlè dhi sè, ìndì dré tá tà kònzì àruka bǎ dhi kì 'òlè dhi sè. ²⁰ Gò Eròdè dré ina tà kònzì kòndhi nì bhàzo àyi tà kònzì àruka títí dhi i dri: 'o Yòwàní rùlè bhèlè bàdzó na.

* 3:6 3:6 A kòno Esáyá 40:3-5.

*Yésu ni bàtìsimò dòma**(A kònò kpà Mátáyò 3:13-17; Mároko 1:9-11)*

²¹ Yòwàní ni rùma kandrá, akódhi dré tá adrèrà'a bàtìsimò fe mónnya títi i dré dhi 'á dhi, Yésu dré kpà alizo bàtìsimò do. Dré tá adrèrà'a tà zi Gíkà tí dhi 'á dhi, bhù dré ru lanzizó gò, ²² Tírí Lólo dré asizó rúbhá be sùle kòbhòlà àdhyà tíni adhéle akódhi dri. Gò kùlí dré apfòzo bhù lèsè táà dhi: «Mí àma Mvágò má dré lele tò dhi 'i. Àma togò adrè kinlé àmí tà sè tò.»

*Yésu ni kómvo**(A kònò kpà Mátáyò 1:1-17)*

²³ Lókyá Yésu dré áyi àzi kidhózó dhi sè dhi, akódhi ni kóná tá ànyíanyi nyadhi-àlo-dri-mudrí. A adrè tá akódhi ni ni Yòséfà ni mvá ro. Yòséfà tá ìna Elí ni mvá 'i, ²⁴ Elí, Mátátà ni mvá 'i, Mátátà, Léví ni mvá 'i, Léví, Mèlíkì ni mvá 'i, Mèlíkì, Yànáyi ni mvá 'i, Yànáyi, Yòséfà ni mvá 'i, ²⁵ Yòséfà, Mátàtíyà ni mvá 'i, Mátàtíyà, Amósà ni mvá 'i, Amósà, Nàwúmà ni mvá 'i, Nàwúmà, Esílì ni mvá 'i, Esílì, Nàgáyì ni mvá 'i, ²⁶ Nàgáyì, Mátà ni mvá 'i, Mátà, Mátàtíyà ni mvá 'i, Mátàtíyà, Sèmèyínà ni mvá 'i, Sèmèyínà, Yòsékà ni mvá 'i, Yòsékà, Yódà ni mvá 'i, ²⁷ Yódà, Yòwànanà ni mvá 'i, Yòwànanà, Rèsà ni mvá 'i, Rèsà, Zòròbàbèlé ni mvá 'i, Zòròbàbèlé, Sàlàtíyèlé ni mvá 'i, Sàlàtíyèlé, Nèrí ni mvá 'i, ²⁸ Nèrí, Mèlíkì ni mvá 'i, Mèlíkì, Adí ni mvá 'i, Adí, Kòsámà ni mvá 'i, Kòsámà, Elàmàdámà ni mvá 'i, Elàmàdámà, Èrè ni mvá 'i, ²⁹ Èrè, Yòsúwà ni mvá 'i, Yòsúwà, Elìyèzèrè ni mvá 'i, Elìyèzèrè, Yòrímà ni mvá 'i, Yòrímà, Mátátà ni mvá 'i, Mátátà, Léví ni mvá 'i, ³⁰ Léví, Símèyónà ni mvá 'i, Símèyónà, Yúdà ni mvá 'i, Yúdà, Yòséfà ni mvá 'i, Yòséfà, Yònámà ni mvá 'i, Yònámà, Elìyàkímà ni mvá 'i, ³¹ Elìyàkímà, Mèléyà ni mvá 'i, Mèléyà, Ménà ni mvá 'i, Ménà, Mátátà ni mvá 'i, Mátátà, Nátánà ni mvá 'i, Nátánà, Dàwídì ni mvá 'i, ³² Dàwídì, Yèsè ni mvá 'i, Yèsè, Yòbédè ni mvá 'i, Yòbédè, Bòwèsà ni mvá 'i, Bòwèsà, Sàlá ni mvá 'i, Sàlá, Nàsónà ni mvá 'i, ³³ Nàsónà, Àmìnàdábà ni mvá 'i, Àmìnàdábà, Àdìmínà ni mvá 'i, Àdìmínà, Àrínì ni mvá 'i, Àrínì, Èsèrómà ni mvá 'i, Èsèrómà, Fàrèsà ni mvá 'i, Fàrèsà, Yúdà ni mvá 'i, ³⁴ Yúdà, Yàkòbhò ni mvá 'i, Yàkòbhò, Isàkà ni mvá 'i, Isàkà, Àbàràrà ni mvá 'i, Àbàràrà, Tàrà ni mvá 'i, Tàrà, Nàkórà ni mvá 'i, ³⁵ Nàkórà, Sèrúkà ni mvá 'i, Sèrúkà, Ràgáwù ni mvá 'i, Ràgáwù, Fàlékà ni mvá 'i, Fàlékà, Èbèrè ni mvá 'i, Èbèrè, Sàlá ni mvá 'i, ³⁶ Sàlá, Kàyínámà ni mvá 'i, Kàyínámà, Àràfàkàsàdà ni mvá 'i, Àràfàkàsàdà, Sémè ni mvá 'i, Sémè, Nówè ni mvá 'i, Nówè, Lámékè ni mvá 'i, ³⁷ Lámékè, Mátúsàlà ni mvá 'i, Mátúsàlà, Enókà ni mvá 'i, Enókà, Yàrètà ni mvá 'i, Yàrètà, Málèlèlé ni mvá 'i, Málèlèlé, Kàyínámà ni mvá 'i, ³⁸ Kàyínámà, Enósà ni mvá 'i, Enósà, Sètè ni mvá 'i, Sètè, Adámà ni mvá 'i, ìndì Adámà tá ìna Gíkà ni mvá 'i.

4*Dzàborò tabhì Yésu ni litílé duku na**(A kònò kpà Mátáyò 4:1-11; Mároko 1:12-13)*

¹ Àmvolàsà dhi, Yésu gàlepì Tírí Lólo sè dhi dré agòzo Yòròdánè lèsè. Gò Tírí nda dré akódhi ni drìzo lízo ába duku na. ² Kònàle dhi, Dzàborò dré akódhi ni tabhìzo litílé kítú nyadhi-rì. Lókyá nda sè dhi, Yésu nya ngá àlomvá ko. Dì kítú nda ì kòlavù dre dhi, tàbirí dré akódhi ni 'òzo.

³ Gò Dzàborò nda dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré Gíkà ni Mvágò 'i bàti dhi, mí kòtà kírà kònìdhi dré dhi, kòladzá ru atsálé mápà ro.» ⁴ Dì, Yésu

logó drá dhi: «Gìká ni Kúlí adré tǎá dhi: <Móndí adré ngbà 'í adrélé lídrì ìbe mǎpà sè ko.>*

⁵ Gò Dzáborò dré akódhi ni drízo mbàzo ába àrà kurú na dhi na, òpì wǎyi bvò àdhya ki tadházó drá gbǎ lókyá nda 'á. ⁶ Dré tǎzoá drá dhi: «Má ni rinyí fe mí dré rúku ìbe adrézó òpì kòdhi i drìle títi. Angyá ko, à tayi tǎ nda kòdhi i má drígá, má kòkítswáró fèá dhya ángùdhi má dré adrézó lèá fèle drá dhi dré. ⁷ Dì mí kòtiǎ ámi kórókó má kandrá áma lindrì bhàzo dhi, tǎ nda ki adré títi mí dré.» ⁸ Yésu gò logóá drá dhi: «Gìká ni Kúlí adré tǎá dhi: <Lè mí kàdré ngbà 'í Mírì ámi Gìká ni lindrì bha kòdhya. Mí kàdré kpà lisámbò 'o ngbà 'í akódhi ni rú sè kalóma.>†»

⁹ Gò Dzáborò dré akódhi ni drízo lizo ába Yèrúsalemà na, akódhi ni bha tépelò ni drì kákú na. Dré tǎzoá drá dhi: «Mí kàdré Gìká ni Mvágó 'í bàti dhi, mí wa dhèle bvò dri. ¹⁰ Angyá ko, Gìká ni Kúlí adré tǎá dhi:

<Gìká ni tòlì fe áyi ángéló i dré ámi tǎ sè,

ì kàdréro sùle mí rú be dhi bvò.

¹¹ Ayi nda ki ámi ko kító,

mí kòdheró ámi pá si kírà dri ko.>‡»

¹² Dì Yésu gò logóá drá dhi: «Gìká ni Kúlí adré kókpa tǎá dhi: <Lè mí kòtabhì Mírì ámi Gìká ko.>§»

¹³ Dì Dzáborò kòtabhì Yésu litilé láti títi i sè kpi dre dhi, dré ngàzo akódhi ni tayí, adrézó lókyá àzya dré kitswázó tǎ 'o dhi ni letè.

*Yésu kidhó áyi àzì 'òle bvò Gàliláyà àdhya na
(A kònò kpà Mátáyò 4:12-17; Mároko 1:14-15)*

¹⁴ Amvolàsá dhì, Yésu dré gòzo gòle bvò Gàliláyà àdhya na Tirí Lólo ni rinyí be wě. Dì akódhi ni rúbí dré la'úzó bvò wǎyi nda 'ásè. ¹⁵ Akódhi adré tá tatsilé tǎ tadhábe Yúdà ànzi ki lisámbò dzó i 'ásè gò, mónnyá títi dhi ì dré adrézó akódhi ni rú bha kùle.

*Nàzàrétabhà ì gà Yésu rè
(A kònò kpà Mátáyò 13:53-58; Mároko 6:1-6)*

¹⁶ Gò Yésu dré lizo tsàle Nàzàrétà, bhàandre í dré tǎ mbàzo lána dhi na. Sàbátú kǎtsá dre dhi, dré fizo Yúdà ànzi ki lisámbò dzó na, ànzyà gà dré adrélé 'òle dhi tǎni. Dré ngàzo áyi totó kitswálé Gìká ni Kúlí na móndí i kandrá dhi bvò. ¹⁷ Gò búkù pǎle pròfétá Esáyà àdhya ni fèzo drá. Akódhi kòkinzí búkù nda dre dhi, dré kúli tisìle kòni ki kisúzó nàle:

¹⁸ «Tirí Mírì àdhya má dri.

Tàko ko, akódhi zì ma alìle Rúbí Tani longó mónnyá lemerè ro dhi i dré.

Amù ma longóá mónnyá bǎdzó na dhi i dré dhi,

a ni àyi ki tri,

ìndì mónnyá mǐ kùdúkùdu ró dhi i dré dhi,

a ni àyi ki mǐ nzi.

Amù ma mónnyá adrélé mǐ pfòle dhi ki apá,

¹⁹ ìndì longóá mónnyá títi i dré dhi,

kóná Mírì dré dra áyi togó dóro tadházó dhi atsá dre.»*

* 4:4 4:4 A kònò Dütèrònómè 8:3. † 4:8 4:8 A kònò Dütèrònómè 6:13. ‡ 4:11 4:11 A kònò Longó i 91:11-12. § 4:12 4:12 A kònò Dütèrònómè 6:16. * 4:19 4:19 A kònò Esáyà 61:1-2.

²⁰ Yésu kònà tà nda i dre dhi, dré bukù nda ni pàzo logólé lisámbò dzó nda ni tà likílépi drígá gò, lirízó. Móndyá títi dzó nda 'á dhi ki mì tá akódhi dri. ²¹ Di dré ngàzo taa àyi dré dhi: «Ándrò kònidhi, tà tisile kòni i 'o ru, mì dré tà nda ki yirà'a dre.»

²² Ayi títi nda ì adré tá kúli kinkìni dré tá adréle tàle dhi ki yi síbhále be ngbo, adrézó akódhi ni tà ta dóro. Ì adré tá kpà lizíá àyi kófalésè dhi: «Dhya kòndi tsí Yòsèfà ni mvá 'i ko?» ²³ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má nì dóro tàle dhi, mì nì tògyakúli kònidhi ni ta má dré: «Kódzó, mí kòtidrí ámi tàndi.» Mì ni kpà taa má dré dhi: «Mí kò'o tà títi mà dré yìle mí dré 'òle Kàpàrànwúmà na dhi i kònwa ámi tàndi bha.» ²⁴ Di má adré tà bàti ta àmi dré: A ka'ì gá pròfètá àlo dhi dòle dóro akódhi ni tàndi bha ko na.

²⁵ Tà bàti ró dhi, pròfètá Eliyà ni lókyá 'á dhi, lókyá Giká dré kozya kikízó kóná na tálì sè gò, kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi 'ásè dhi sè dhi, tàyítókó ì ga tá Ìsèrélè ànzi ki bvò na bí. ²⁶ Di, tágba dré tá adrézó kònini dhi, Giká mù tá Eliyà lìle àyi nda i véna ko. Mù akódhi lìle ngbà 'í tàyítókó àlo Sàrèpàtà na, bvò Sidóná àdhya na dhi véna.† ²⁷ Kòdhi ìbe dhi, pròfètá Elisà ni lókyá 'á dhi, móndí kàrí dré rùle Ìsèrélè ànzi ki bvò na dhi i tá be bí. Di, tágba kònini dhi, Giká tidrí tá àyi nda ki àlo ko. Tidrí ngbà 'í Nàmánà angálépi bvò Siriyà àdhya lésè dhi kòdhyà.»‡

²⁸ Di móndyá títi lisámbò dzó nda 'á dhi ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndi ró. ²⁹ Gò ì dré ngàzo akódhi ni dro bhàandre nda 'ásè. Ì dré drízoá lizo ába kòngò bhàandre nda ni mòzo dríá dhi ni gòlòko na, kitswálé akódhi ni tikpò dhèle tàbhu ni na dhi bvò. ³⁰ Di, Yésu dré ìna lavúzo àyi kófalésè lyà gò, lìle.

Yésu dro tirí kònze agó àlo dhi lésè

(A kònò kpà Mároko 1:21-28)

³¹ Amvolásà dhi, Yésu dré lizo tsàle Kàpàrànwúmà, bhàandre àlo Gàlilàyà le dhi na. Sàbátù kàtsá dre dhi, dré kídihózó adréle móndyá kònale dhi ki tadhá àyi ki lisámbò dzó na. ³² Ì adré tá akódhi ni yi síbhále be ngbo, tà dré adréle tadhále dhi ki tà sè. Tàko ko, akódhi ni kúli i tá lanzilanzi ró.

³³ Lisámbò dzó nda 'á dhi, agó àlo tirí kònze ìbe í léna dhi tá be. Di dré ngàzo trèle, yòzoá kúli 'u'ù sè dhi: ³⁴ «Á! Yésu Nàzàrètá lésè ni, tsitsi àma kófalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Mí àli àma ki tà 'o akilé? Má nì mi àdhi 'i ya dhi be. Mì Dhya lólo Giká àdhya 'i!» ³⁵ Gò Yésu dré ngàzo ligilé tirí kònze nda be, tàzoá dhi: «Mí atúsú ámi ti! Mí pfò agó kònidhi lésè!» Di tirí nda dré agó nda ni bhèzo kìnì mi móndyá títi i kófalé gò, pfòzo lásà akódhi ni tayí líná. ³⁶ Móndyá títi nda ki línndí dré gàzo bhwàbhwa gò, ì dré adrézó taa àyi kófalésè dhi: «Kònini ni àdho kúli lanzilanzi ìndì rinyi ró dhi 'i? Akódhi adré ndìndì tólí fe tirí kònze ì dré gò, ì dré adrézó topfòle!» ³⁷ Di Yésu ni rúbí dré la'úzo bvò wáyi nda 'ásè.

Yésu tidrí dràbhá bí dhi i

(A kònò kpà Mátáyó 8:14-17; Mároko 1:29-34)

³⁸ Yésu kàpfò lisámbò dzó nda lésè dre dhi, dré lizo Símónà ni dzó na. Di, Símónà ni àdrá adré tá ìna kizà nya, akódhi ni rúbhá dré tá adréle àtsi

† 4:26 4:26 Tàyítókó kònidhi tá Yúdà mvá 'i ko. Akódhi tá móndí súrú twá ro dhi 'i. A kònò 1 Opí i 17:1, 7-16. ‡ 4:27 4:27 A kònò 2 Opí i 5:1-14.

ró lavulé dhi sè. Gò Yésu ni ti lizízo, kòtidríró tòkó nda be dhi bvò. ³⁹ Dì dré tandízo akódhi dríle, ligilé rúbhá àtsí nda dri gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo ruásà. Gbà kòdhwa, tòkó nda dré ngàzo kidhólé ngá fe àyi dré nyàle.

⁴⁰ Kítú kòndí dre dhi, à dré dràbhá títi drà twátwa íbe dhi ki adzízo Yésu vélé. Dì akódhi dré drígá bhàzo àyi àlo àlo títi dhi i dri, àyi ki tidrízo.

⁴¹ Tírí kònzí ì dré kpà topfòzo móndí bí dhi ì lésè, adrélé loyóaba dhi: «Mí Gíká ni Mvágó 'i!» Dì, akódhi adré tá ina ligilé àyi íbe, adrézó kúlí logá àyi dré, ì dré nìle akódhi Mèsíyà 'i dhi be dhi sè.

Yésu longó Gíká ni kúlí Yúdà ànzi ki lísambò dzó i 'àsè
(A kònò kpà Mároko 1:35-39)

⁴² Ngá kòwa dre dhi, Yésu dré pfòzo lile àrà móndí àko dhi na. Móndí zyandre dhi ì dré kidhózó adrélé akódhi ni nda gò, ì dré akódhi ni kísúzo. Í adré tá akódhi ni le kikilé, kòtayíró àyi ko. ⁴³ Dì, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Adrè leá dhi, má kòlongó kpà Rúbí Tani Gíká ni Opí àdhya bhàandre àruka títi dhi i 'àsè be. Tàko ko, tà nda tà Gíká dré áma amùzo 'òá dhi 'i.» ⁴⁴ Gò dré gòzo adrélé tatsilé Gíká ni kúlí longóbe Yúdà ànzi ki lísambò dzó àyi ki bvò le dhi i 'àsè. §

5

Yésu kidhó àyi lebèbhá ki azi

(A kònò kpà Mátáyò 4:18-22; Mároko 1:16-20)

¹ Kítú àlo dhi, Yésu totó tá ì adrélé Gíká ni kúlí longó tãpãriandre Gènèsàrètè àdhya mìle.* Móndí zyandre àyi ki kimóbhá akódhi làgàsè kúrú dhi ì adrè tá àyi ki tribe ruásà, ì kòkítswáró Gíká ni kúlí yi be dhi bvò. ² Yésu dré m̄ bhèzo kòlongbò rì dhi ki no yìandre nda mìle. Kosyá bhebhá ì asi tá kòlongbò nda ì lésè, adrélé àyi ki kimbá ki m̄ dzi. ³ Gò Yésu dré mbàzo kòlongbò nda ki àlo adrélépi Símónà àdhya ró dhi na gò, tàá drá dhi, kòkisi kòlongbò nda vwàle tsà yì garà rúsè. Dré lírízó lána gò adrélé móndyá zyandre nda ki tadhá.

⁴ Kòtà tà akilé dre dhi, dré tàzoá Símónà dré dhi: «Mí kisi kòlongbò tálí na, mì kòbheró àmi ki kimbá i kosyá rùzo.» ⁵ Símónà logó drá dhi: «Mírì, mà bhe kimbá i ngá wàle tà wóyá, mà kisé ngá àlo ko. Dì, mí dré tàle mì dhi sè dhi, má ni go kimbá nda ki bhe tódhyá.» ⁶ Dì ì kòbhe dre dhi, ì dré kosyá rùzo zyandre ró gò, kimbá nda ì dré kidhózó adrélé tikilé. ⁷ Gò ì dré àyi ki arúpi kòlongbò àzya na dhi ki agózó, ì kàliró drígá bha àyi vélé. Í kàtsá dre dhi, àyi títi dhi ì dré kosyá lomvózó gàle kòlongbò rì nda ì sè bíbi, tsàle kòlongbò nda ì dré adrézó 'òle arlé na tñni ká. ⁸ Símónà Pètèró kònò tà nda dre dhi, dré adhézo àyi kórókó títi Yésu kandrá, tàzoá dhi: «Mírì, mí kisi mì má làgàsè. Ma tàkonzi líyí 'i!» ⁹ Tà tà kònini tàko ko, àyi arúpi ni íbe dhi ki línrí ga tá gagà, kosyá zyandre ì dré tà rùle dhi ki tà sè. ¹⁰ Tà nda tà kòkpà kònini akódhi ni àzizí, Yàkòbhò i Yòwání be, Zebédáyò ni ànzi ì dré. Dì, Yésu dré tàzoá Símónà dré dhi: «Mí ro ngá ko. Kidhólé nyànómvá dhi, mí gò vélé adrélé kosyá ru ko. Mí ni go adrélé móndí ki nda kòdhya.» ¹¹ Dì ì dré àyi ki kòlongbò nda ki logózó yì garà 'a, àyi ki ngá wáyí dhi ki tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé Yésu ni lebè.

§ 4:44 4:44 A kitswá kpà kúlí «àyi ki bvò» kòni ki ladzá: «bvò Yúdáyà àdhya». «Gènèsàrètè» kònidhi tá rú àzya tãpãriandre Gàlláyà àdhya dré dhi 'i.

* 5:1 5:1 Rú

*Yésu tidrí agó àlo kàrì dré rùle dhi
(A kònò kpà Mátáyò 8:1-4; Márokò 1:40-45)*

¹² Kítú àlo, Yésu dré tá adrerà'a bhàandre àlo na dhi 'á dhi, agó àlo kàrì dré rùle lavulé dhi atsa tá àrà nda 'á. Kònò Yésu dre dhi, dré adhézo áyi mibhalé bha kiní mī gò, akódhi nī ti lizizó tazoá dhi: «Mírì, mī rīnyí íbe kitswázó áma temvé tidrìlé, mī kòlè dhi.» ¹³ Di Yésu dré áyi drígá kidzìzo akódhi nī tabè gò, tazoá dhi: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpírìkpírì wà!» Gbã kòdhwa, kàrì drà nda dré ngàzo ruásà. ¹⁴ Gò Yésu dré lazizóá dríá dhi: «Mí kòlongó tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mī lì mína ámi tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mī fè ngá mòbòmà ro Gìkà dré ámi temvema sè ngóro Mósè nī tàtrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tīni, tadházóá mómí ì dré dhi, mī adrí dre káyà dhi.»

¹⁵ Di, Yésu nī rúbí adré tá ìna la'ulé lìle drìdrì. Mómí zyandre lavulé dhi ì adré tá alìle akódhi nī kúlí yi, kòtidrìró kpà áyi áyi kī drà ì lèsè be dhi bvó. ¹⁶ Di, vèsè be bí, Yésu adré tá ìna pfulè kalóma, kitswálé tà ta Gìkà be àrà mómí àko dhi na.

*Yésu tidrí agó àlo pá be àbvò ro dhi
(A kònò kpà Mátáyò 9:1-8; Márokò 2:1-12)*

¹⁷ Kítú àlo, Yésu dré tá adrerà'a mómí kī tadhá dzó àlo na dhi 'á dhi, Fàrisáyò ì tàtrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì lírì tá adrélé akódhi làga. Áyi nda ì angá tá bhà tífì bvò Gállílayà àdhya lé dhi ì lèsè, bvò Yùdáyà àdhya lèsè, ìndì Yèrúsalmà lèsè. Yésu tá rīnyí Mírì àdhya kitswázó dràbhá kī tidrí dhi íbe. ¹⁸ Di mómí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhi nī adózó kíndri dri alìzo ába. Í adré tá láti nda kitswázó file ába dzó nda na, akódhi nī bha Yésu kandrá dhi bvó. ¹⁹ Di, mómí zyandre nda kī tà sè dhi, ì kitswá tá àyikya láti kīsú fizo ába bwà ko. Di ì dré ngàzo mbàle ába dzó nda drīna gò, dzó nda nī drī awú, akódhi nī tírízó síle kíndri dri Yésu kandrá mómí zyandre nda ì kòfalé. ²⁰ Di Yésu kònò áyi kī tà ka'ika'í dre dhi, dré tazoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma arúpi, à trī ámi tàkonzì ì dre.»

²¹ Gò Fàrisáyò nda ì tàtrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhi ì dré dhèzo adrélé kīsúá áyi léna dhi: «Dhya kòndì tá àdhi 'í, adrélé Gìkà nī dha kònìni nī? Adhi nī kitswá tàkonzì tri nī, kàdré ngbà 'í Gìkà 'í kalóma ko dhi?» ²² Yésu dré tà ì dré adrélé kīsule nda nī nīzo kyá gò, tazoá dhi: «Mí adré àmikya tà kīsú kònìni àdho tà sè? ²³ Tà kitswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, ángùdhi 'í: <A trī ámi tàkonzì ì dre> dhi, kó ngalè, <Mí nga, mī kídhó atsi to> dhi? ²⁴ Má adré lèá mī kònì dhi, Mómí nī Mvá rīnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Di dré tazoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Má adré tàá mī dré dhi: Mí nga, mī do ámi kíndri, ìndì mī nzi mī bhàna!» ²⁵ Gbã kòdhwa, agó nda dré ngàzo mómí tífì ì misè, áyi kíndri ì dré tá ayízó dríá dhi nī do gò, nízìzo í bhàna Gìkà nī rú bhabe kùle. ²⁶ Di mómí tífì nda kī líndrì dré gázo bhwábhwa gò, ì dré ngàzo adrélé Gìkà nī rú bha kùle. Áyi kī togó adré tá kpà gàle tírì sè bí gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Ándrò, mà nò tà líndrìga ró dhi ì dre!»

*Yésu azi Lévi
(A kònò kpà Mátáyò 9:9-13; Márokò 2:13-17)*

²⁷ Amvolàsà dhi, Yésu dré pfozo gò, mèdáyì lagílèpi àlo rú be Léví dhi ni no adrèrà'a lirílè mèdáyì lagírà na. Dré tazoá drá dhi: «Mí lebè ma!» ²⁸ Di Léví nda dré ngázo áyi ngá títi dhi ki tayi gò, kidhózó adrélé Yésu ni lebè.

²⁹ Bvoá dhi, Léví dré gwányá kàdrì dhi ni 'ozo Yésu dré áyi dzó na. Gò ì dré lirízó mísá làgàsè adrélé ngá nya túmání mèdáyì lagíbhá zyandre dhi íbe, ìndì móndí àruka íbe. ³⁰ Di, Fàrisáyò ì túmání tátírítrí kúlí tadhábhá Fàrisáyò ro dhi íbe dhi ì dré dhèzo adrélé kúlí tí Yésu ni lebèbhá ì rú, adrézó tàà àyi dré dhi: «Mì adrè ngá nya adrézó ngá mvu túmání mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?» ³¹ Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Móndyá rúbhá be dóro dhi ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhi, móndyá drà ro dhi ì adrè àyikya ndàà àyi. ³² Má alì móndyá adrèbhá àyi ki no gyágya dhi ki azí kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá ki azí kòdhya, ì kòladzáró àyi ki togó agòzo Gíká vélé.»

A lizì Yésu tàbirì mvòma ni tà dri

(A kònò kpà Mátáyò 9:14-17; Márokò 2:18-22)

³³ Gò Fàrisáyò nda ì dré tazoá Yésu dré dhi: «Yòwání ni lebèbhá ì Fàrisáyò kya íbe dhi ì adrè tàbirì mvo rà, adrézó tà zi Gíká tí. Di, ámi lebèbhá ì adrè àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu.» ³⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì ni kitswá tsì móndyá azilé gwányá lámó àdhya lé dhi kí 'o tàbirì mvo, ì dré adrèrà'a túmání tòkó líyí be dhi 'á? Tàdzí ko! ³⁵ Di, lókyá adrélèpi alìlè dhi sè dhi, à ni tòkó líyí nda ni tingá àyi kòfalèsè gò, ì dré kidhózó adrélé tàbirì mvo lókyá nda sè.»

³⁶ Yésu dré kpà adrézó tà ta àyi dré kúlí alaala sè, adrézó tàà dhi: «Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílèpi dhi íbe dhi, asì kìgá kítá tídhí ro dhi rúsè, kítá àku nda ni lebhézó ásà ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vìnò tídhí nda ni abhò kìnì àku nda ki lasí gò, vìnò dré kutúzó, gò kìnì nda ì dré abízó títi.

³⁷ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo dà vìnò tídhí ro dhi kìnì dhìlè adrézó vìnò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vìnò tídhí nda ni abhò kìnì àku nda ki lasí gò, vìnò dré kutúzó, gò kìnì nda ì dré abízó títi.

³⁸ Asà dhi, à adrè vìnò tídhí ro dhi ni da kìnì tídhí ro dhi ì léna.

³⁹ Túmání ába dhi, dhya àlo vìnò àku ró dhi ni mvùlèpi dhì gò ína vìnò tídhí ro dhi ni le mvùlè ko na. Angyá ko, adrè tàà dhi: «Vìnò àku ró dhi adrè kìnìlè tídhí ro dhi ni lavú.»»

6

Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i

(A kònò kpà Mátáyò 12:1-8; Márokò 2:23-28)

¹ Sàbátù àlo dhi, Yésu ì adrè tá lavúlè amvú ngánò àdhya ì 'ásè. Di akòdhi ni lebèbhá ì dré kidhózó adrélé ngánò lò'wa vu, adrézó nyià àyi drígá, adrézó tsíá. ² Gò Fàrisáyò àruka ì dré tazoá àyi dré dhi: «Mì adrè àmìkya tà àma ki tátírítrí kúlí dré adrélé logálé sàbátù tú dhi ni 'o àdho tà sè?» ³ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tàdzí tà Dàwìdì dré tá 'òlè ì dré adrèrà'a tàbirì íbe akòdhi ni arúpi íbe dhi 'á dhi ko? ⁴ Akòdhi fi tá Gíká ni dzó kàdrì na, mápà fèlè Gíká dré dhi ni adò nyàlè gò, dré kpà fèzoá àyi arúpi ì dré nyàlè. Tàkò àma ki tátírítrí kúlí adrè tá ína mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà ki tá kitswá nyàà dhi àyi.» ⁵ Di Yésu gò tàà àyi dré dhi: «Móndí ni Mvá, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

(A kònò kpà Mátáyò 12:9-14; Márokò 3:1-6)

⁶ Sàbátù àzuya tú dhi, Yésu dré fizo Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na gò, adrélé mómndí ki tadhá. Kònàle dhi, agó àlo dríagó ni dré 'yòzo 'yo'yo dhi tá be. ⁷ Fàrisáyò i tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi i adré tá tà i dré kitswázó Yésu ni asíkí àsà dhi ni nda. Di i adré tá akódhi ni mǎ ga, nõzoá ngalè akódhi ni agó nda ni tidrí sàbátù tú yà dhi. ⁸ Di, Yésu dré ìna tà i dré tà adrélé kisulè nda ki nìzo kyá gò, tàzoá agó drígá be à'yo ró nda dré dhi: «Mí nga ámi totó mómndyá títi dhi ki kító 'á.» Di akódhi nda dré ngázo áyi totó. ⁹ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má adré lizíá àmi tí dhi: Ama ki tátrítrí kúlí adré tà àngùdhi ni ka'í sàbátù tú dhi kòdhya: adrélé tà dóro 'o dhi, kó ngalè adrélé tà kònzi 'o dhi? Adrélé mómndí tidrí dhi, kó ngalè adrélé mómndí pflu dràle dhi?» ¹⁰ Di Yésu dré mómndyá í lágàsè kúru nda ki nõzo títi gò, tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi drígá.» Akódhi dré kidzìzoá gò, drígá ni nda dré adrízó. ¹¹ Di àyi nda ki togó dré aswázó lavulè gò, i dré ngázo adrélé tà ta àyi kòfalèsè, nìzoá ngalè i ni 'oá Yésu ni tà sè ngíni ya dhi.

Yésu kípè mómndí mudrí-drí-rí dhi i adrélé àpòstolò i ró

(A kònò kpà Mátáyò 10:1-4; Márokò 3:13-19)

¹² Kítú nda ki àlo sè dhi, Yésu dré lizo mbàle kòngó àlo drína gò, tà ta Giká be ngá wàle tà. ¹³ Ngá kòwa dre dhi, dré áyi lebèbhá ki azizó gò, mómndí mudrí-drí-rí dhi ki kípèzo àyi kòfalé, àyi ki zizo àpòstolò i ró. ¹⁴ Àyi nda i tá: Simónà (dré rú zìle Pèteró dhi), adrúpi ni Andrèyà, Yàkòbhò, Yòwàni, Fìlipò, Bàràtòlòmáyò, ¹⁵ Mátáyò, Tòmá, Yàkòbhò Aláfáyò ni mvá, Simónà (adrélé zìle dhya àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi ró dhi), ¹⁶ Yúdàsì Yàkòbhò ni mvá, ìndì Yúdàsì Ìsikàriyótá (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

Yésu tidrí mómndí zyandre dhi i gò, tà tadházó àyi dré

(A kònò kpà Mátáyò 4:23-25)

¹⁷ Yésu i kási àyi nda íbe kòngó nda drílèsè dre dhi, akódhi dré áyi kikízó àrà kpàkpà na. Mómndí zyandre lavulè adrebhá akódhi ni lebè dhi i tá kònàle, túmání mómndí lizólizo angábhá bvò wáyi Yúdáyà àdhya lèsè, Yèrusalémà lèsè, ìndì bvò yíandre mìle, Tìrè i làga Sídónà be dhi lèsè dhi íbe. ¹⁸ I alì tá kitswálé Yésu ni yi, kòtidrírò kpà àyi àyi ki drà i lèsè be dhi bvò. Mómndí tìrì kònzi i dré tá adrélé lagùle dhi i alì tá kpà gò, Yésu dré adrézó àyi ki tidrí. ¹⁹ Di mómndyá zyandre títi nda i adré tá láti nda kitswázó akódhi ni tabè. Tàko ko, rìnyí adré tá apfòle lásà, adrélé àyi ki tidrí títi.

Tà adrézó lenzélè àsà dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 5:1-12)

²⁰ Gò Yésu dré mǎ bhèzo áyi lebèbhá i véna, tàzoá dhi:

«Kólénzé àmi adrebhá lemerè ro ni i dré.

Tàko ko, Giká ni Opì àmikya 'i!

²¹ Kólénzé àmi adrebhá tàbirì íbe nyànomvá ni i dré.

Tàko ko, mǎ ni ngá nya pìzo!

Kólénzé àmi adrebhá àwó ngo nyànomvá ni i dré.

Tàko ko, mǎ ni arí gu!

²² Kólénzé àmi dré, mómndí i kàdré togó kònzi bha àmi rú, adrézó àmi ki ga, adrézó àmi ki lodhá,

adrézó àmi ki rú ta kònzi Móndeí ni Mvá ni tà sè dhi.

²³ Mì kàdré lenzélé lókyá nda sè, adrézó ngá to arí sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmi ki letè bhù na. Ayi ki tábhí ì adré tá kpà pròfètà atú dhi ki 'o kònzi kònini.»

Tà adrézó kizà ro ásà dhi i

²⁴ «Dì, kizà àmi ki ngá 'i, àmi ngábhá ró ni i.

Tàko ko, mì kisú àmikya tà àmi ki togó tindrìlepi dhi dre!

²⁵ Kizà àmi ki ngá 'i, àmi adrèbhá ngá nya pìzo nyànomvá ni i.

Tàko ko, mì ni adré tàbirí ìbe!

Kizà àmi ki ngá 'i, àmi adrèbhá arí gu nyànomvá ni i.

Tàko ko, mì ni àwó ngo, adrézó tongólé!

²⁶ Kizà àmi ki ngá 'i, mónyá títi dhi ì kàdré àmi ki rú ta dóro dhi.

Tàko ko, àyi ki tábhí ì adré tá kpà pròfètà atú kinzò ro dhi ki rú ta dóro kònini!»

Dhya ki kàribhá ki lèma

(A kònò kpà Mátáyò 5:38-48; 7:12a)

²⁷ «Dì, má adré mána taa àmi adrèbhá áma yi ni ì dré dhi: Lè mì kàdré àmi ki kàribhá ki le. Mì kàdré mónyá adrèbhá togó kònzi bha àmi rú dhi ki 'o dóro. ²⁸ Mì kàdré kpà tà tani zi Giká tí mónyá adrèbhá àmi ki tatrí dhi ì dri. Mì kàdré kpà tà zi Giká tí mónyá adrèbhá àmi ki 'o kònzi dhi ì dré. ²⁹ Dhya àlo kòsa ámi kóbhólé àlo dhi dhi, mí kògò àzya ni ni alá akódhi dré kpà sàle. Dhya àlo kòtopá ámi kítá kidhì àdhya dhi, mí kòtayí kpà akódhi ámi kítá agá lèsè dhi ni do. ³⁰ Mì kàdré ngá fe dhya àngùdhi adrèlépi ngá zi mí tí dhi dré. Dhya àlo kòkàrí ámi ngá dhi, mí kògò zía tíá ko. ³¹ Mì kàdré tà 'o móndí ì dré ngóro mì dré adrélé lèlè ì kò'o àmi dré dhi tíni.

³² Mì kàdré ngbà 'í mónyá adrèbhá àmi ki le dhi ki le kòdhya dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà kòdhya? Ndìndì tàkonzìbhá ì adré mónyá adrèbhá àyi ki le dhi ki le. ³³ Mì kàdré ngbà 'í tà dóro 'o mónyá adrèbhá tà dóro 'o àmi dré dhi ì dré dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà? Ndìndì tàkonzìbhá ì adré 'oá kònini. ³⁴ Mì kàdré ngbà 'í ngá fe màri ró mónyá kítswábhá màri nda ni logó àmi dré dhi ì dré dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà? Ndìndì tàkonzìbhá ì adré ngá fe màri ró tàkonzìbhá àruka ì dré, àyi nda ì kògòro màri nda ni logó títi àyi dré be dhi bvó.

³⁵ Dì, mì kàdré àmikya àmi ki kàribhá ki le, adrézó tà dóro 'o àyi dré. Mì kàdré ngá fe àyi dré màri tà kisú àko ró. Dì mì ni làgí múrúngú kisú ásà. Mì ni kpà adré Giká kurú na bhù na dhi ni ànzi ì ró. Tàko ko, akódhi adré àyi togó dóro tadhá woyá mónyá nibhá tàlè ì dré ko dhi ì dré, ìndì mónyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi ì dré. ³⁶ Mì kàdré dí móndí ki kizà bha, ngóro àmi ki Atá dré adrélé àmi ki kizà bha dhi tíni.»

Móndeí ki tàbvó tàma

(A kònò kpà Mátáyò 7:1-5)

³⁷ «Mì kàdré móndí ki tàbvó ta ko, Giká kòtàro kpà àmi ki tàbvó ko. Mì kàdré tà bha móndí ì dri ko, Giká kòbhàro kpà tà àmi dri ko. Mì kàdré móndí ki tàkonzì tri, Giká kàdréro kpà àmi ki tàkonzì tri. ³⁸ Mì kàdré ngá fe móndí ì dré, Giká kàdréro kpà ngá fe àmi dré. A ni ngá ko, mùzoá,

kosézóá gàle bí gò, dàzoá àmi kí kánzì na. Tàko ko, Gìkà ní ngá ko fèlè àmi dré, koma mì dré adrézó ngá ko fèlè móndí àruka í dré ásà dhi sè.»

³⁹ Yésu dré kpà tà àzya tazo àyi dré kúlí alaala sè, tazoá dhi: «Mì kùdúkùdu àlo dhi ní kitswá tsì mì kùdúkùdu àzya se drìle bwà? Kò'o kònini dhi, àyi rìti nda kí zakó tsì ledhé bhú na? ⁴⁰ Dhya adrélé tadhálé dhi lavú dhya adrélépi àyi tadhá dhi ko. Dì, dhya àngùdhi tà tadhálé í dré dhi kí nìlepi títi dhi ní atsa'ína dhya àyi tadhálépi dhi tìni.

⁴¹ Mí adré mína kayísá kórónyá mvá àmi adrúpi mína dhi ní no gò, adrézó fa gú mí mína dhi ní atógyà ko àdho tà sè? ⁴² Mí adré àmi 'o ngíni taa' àmi adrúpi dré dhi <Ama adrúpi, mí 'o má kàpèrò kayísá kórónyá mvá mí mlésè> dhi, tágba mí dré adrézó fa gú àmi tándi mína dhi ní no ko dhi? Mì túrúpfú líyí 'i! Mí kàpè rè zyà fa gú nda mí mlésè 'íká, gò mí kògòró ngá no dra kitswázó kayísá kórónyá mvá nda ní apè àmi adrúpi mlésè ndò.»

Fa i lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Mátáyò 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Fa dóro 'a gá lò'wa kònzi ko na. Fa kònzi 'a gá lò'wa dóro ko na. ⁴⁴ A adré fa àlo àlo títi dhi kí ní àyi kí tándi kí lò'wa sè. A kí figí lò'wa kùtsí silé ko na. A kí kpà vínò lò'wa áyìdhá silé ko na. ⁴⁵ Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títi í dré zùle àyi togó na dhi í lésè. Dì, dhya kònzi adré'ína tà kònzi 'o apfòle tà kònzi títi í dré zùle àyi togó na dhi í lésè. Angyá ko, akódhi ní ti adré tà adrélépi gàle akódhi ní togó na dhi kí ta kòdhyà.»

Dzó ni pá bhàma kírà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 7:24-27)

⁴⁶ «Mí adré àma zì <Mírì, Mírì!> gò, adrézó tà má dré adrélé tàlè àmi dré dhi kí 'o ko àdho tà sè? ⁴⁷ Má ní tadhá àmi dré ngalè dhya adrélépi àlìlè má vélé àma kúlí yì gò adrézó ka'íá 'òlè dhi, sù àdhi tìni ya dhi. ⁴⁸ Akódhi nda sù ngóro agó àlo adrélépi tá dzó sí gò, bhú ní ní dhìzo file fifi, pá ní ní bhàzo kírà dri dhi tìni. Yí dré tìzo àyi tswa dzó nda rú dhi, kitswá'ína dzó nda ní wu bwà ko, à dré sílè tātā dhi sè. ⁴⁹ Dì, dhya adrélépi àma kúlí yì gò adrézó ka'íá 'òlè ko dhi, sù ngóro agó àlo dzó sílepi bvò mònnyá dri, pá ní ní bha àko ró kírà dri dhi tìni. Yí dré tìzo àyi tswa dzó nda rú dhi, dzó nda dré ndìri arízó aríari gò, tà ní dré akízó nyinyi.»

7

Sòdá kí kàdrì àlo dhi ka'ì Yésu bàti

(A kònò kpà Mátáyò 8:5-13)

¹ Yésu kòtā tà nda í móndí zyandre í dré akílè dre dhi, dré gòzo lile Kàpàrànwúmà na. ² Kònàlè dhi, Rómà kí sòdá kí kàdrì àlo dhi ní màràbà dré lèlè tò dhi tá drà ro ànyànnyì dràdrà mìlè. ³ Dì sòdá kí kàdrì nda kòyi Yésu ní rúbí dre dhi, dré Yúdà ànzì kí bhàgo àruka kí mùzo Yésu ní tí lízì, kàlìrò àyi màràbà nda ní tidrí. ⁴ Àyi nda í kòtsa Yésu véna dre dhi, í dré akódhi ní tí lízìzó tà tándi rò, tazoá dhi: «Agó kòdhi kitswá mí dré lizo akódhi ní màràbà tidrí. ⁵ Tàko ko, akódhi lè àma kí sùrú tò. 'O kpà àma kí lèsàmbò dzó sílè dhi nì.» ⁶ Dì Yésu dré ngàzo adrélé lile àyi íbe.

Dré adrérà'a 'òlè tsàlè dhi 'á dhi, sòdá kí kàdrì nda dré àyi arúpi kí mùzo taa' drá dhi: «Mírì, mí lagù mí ko. Má kitswá mána àmi lindrì sè

ko. Má kitswá ndindì mí dré afízó áma dzó lé dhi ko. ⁷ Má nò tá kpà dhi, má kitswá tá lile mí véna ko. Di, mí kòtà ndiri kúlí àlo gò, áma màràbà kàdríró. ⁸ Tàko ko, áma tàndi, ma áma kàdrì ki rinyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyi ki àlo dré dhi <Mí lì!> dhi, adré lile. Má kàdré tàá àzya ni dré dhi <Mí alì!> dhi, adré alile. Má kàdré kó tàá áma màràbà dré dhi <Mí 'o tà kòdhi!> dhi, adré 'òá.»

⁹ Di Yésu kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni líndrí dré gàzo agó nda ni tà sè. Dré àyi alázó tàá mómí zyandre adrèbhá àyi lebhè dhi i dré dhi: «Má adré tàá àmi dré dhi: Má kisú rè dhya àlo adrélèpi tà ka'ika'i íbe kònini dhi Ísèrèlè ànzi i kòfalé ko.» ¹⁰ Di dhya mùle nda i kògò tsàle bhà na dre dhi, i dré kisúzóá dhi, màràbà nda adrí dre.

Yésu tingá tàytòkó àlo dhi ni mvá dràdrà lèsè

¹¹ Amvolàsá dhi, Yésu dré ngàzo adrélé lile bhàandre àlo rú be Nàyínà dhi na. Akódhi ni lebhèbhá i mómí zyandre lavulé dhi íbe dhi i adrè tá lile túmání akódhi be. ¹² I kòtsa ànyi bhàandre nda ni zèribàti dre dhi, à adrè tá àbvò àlo dhi ni adó apfòzo ába lile mógó na. Dhya dràlepi nda tà tàytòkó àlo dhi ni mváagó àlo kwákwá dhi 'i. Mómí zyandre lavulé bhàandre nda lèsè dhi i adrè tá alile túmání tòkó nda be. ¹³ Di Mírì kònò akódhi dre dhi, dré kizà dòzo àyi togó na akódhi ni tà sè gò, tàzoá drá dhi: «Mí tayí àwó.» ¹⁴ Dré àyi kisízo ànyi sèreké tabè. Gò dhya adrèbhá tá àbvò nda ni adó dhi i dré àyi ki kikízó. Dré tàzoá dhi: «Kàdhùrà, má adrè tàá mí dré dhi, mí nga kuru!» ¹⁵ Di dhya dràlepi nda dré ngàzo lírìlé gò, kidhólé tà ta. Gò Yésu dré akódhi ni logózó andre ni drígá.

¹⁶ Di tirí dré mómíyá títi nda ki rùzo gò, i dré ngàzo adrélé Giká ni rú bha kùle, adrézó tàá dhi: «Prófètà kàdrì dhi apfò áma kòfalé dre! Giká atsa ína àyi mómíyá ki lomí!» ¹⁷ Gò Yésu ni rúbí nda dré la'úzó bhà títi àyi làgàsè dhi i 'àsè, ìndì Yúdà ànzi ki bvò wáyi 'àsè.

Yòwàni Bàtisimò felepi amù mómí i Yésu véle (A kònò kpà Mátáyò 11:2-19)

¹⁸ Amvolàsá dhi, Yòwàni ni lebhèbhá i dré tà títi Yésu dré tá adrélé 'òle nda ki titízó drá. Gò Yòwàni dré àyi lebhèbhá rì dhi ki azízo ¹⁹ mùle lile Mírì véna, kitswálé akódhi ni lízi tàzoá dhi: «Mí Mèsíyá adrélèpi tá alile dhi 'i? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè?» ²⁰ Di àyi nda i kàtsá Yésu véle dre dhi, i dré tàzoá drá dhi: «Yòwàni Bàtisimò felepi amù áma àmi lízi: <Mí dhya adrélèpi tà alile dhi 'i. Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè kòdha?»»

²¹ Gbá lókyá nda sè dhi, Yésu dré mómí bí dhi ki tidrízó àyi ki drà i lèsè, ìndì àyi ki rúbháaswa i lèsè. Dré kpà tirí kònzi ki dròzo topfòle mómí bí dhi i lèsè. Dré kókpà mǐ kùdúkùdu bí dhi ki mǐ nzìzo. ²² Gò dré logózóá dhya amùle nda i dré dhi: «Mí gò tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle kòni ki títi Yòwàni dré: Mí kùdúkùdu i adrè ngá no, mèrèkpè i adrè atsi to, mómí kàrì dré rùle dhi i adrè adrìlé, mómí bíbhálé be kùdúkùdu ró dhi i adrè tà yi, mómí dràbhá dre dhi i adrè angalé dràdrà lèsè, ìndì à adrè Rúbí Tani longó lemerèbhá i dré. ²³ Kólénzé dhya àngùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhi dré!»

²⁴ Dhya Yòwàni dré amùle nda i kòlì dre dhi, Yésu dré kidhózó adrélé Yòwàni ni tà ta mómíyá zyandre i dré, adrézó tàá dhi: «Mí lì tá duku na

àdho no? Mì lì kòzò lyá dré tá adrélé vile dhi ni no? ²⁵ Mì lì tá àdho no? Mì lì móndí kítá aveave asólépi í rú dhi ni no? Mì yi rè ká! Móndyá adrébhá kítá lagí be kàdrì dhi kì tosó, adrézó ngá dò nya dhi í àyikya ópí kì dzó kàdrì í 'àsè be. ²⁶ Mì lì tá di àdho no? Mì lì pròfètà ni no? Ayíya! Má adrè táá àmi dré dhi: Yòwánì nda lavú pròfètà byá. ²⁷ Tàko ko, akódhi dhya tà kònìdhi ni tisizo tà ni dri Gíkà ni Kúlí na dhi 'i: <Mì nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lìle mí kandrána. Akódhi nda ni láti ledé mí dré mí kandrána.>^{*}

²⁸ Má adrè táá àmi dré dhi: Móndyá títi tòkó dré ùle dhi í kòfalé dhi, dhya àlo kàdrì Yòwánì nda ni lavulépi dhi yókódhó. Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, dhya tàko lavulé Gíkà ni Opì na dhi lavú ìna akódhi.

²⁹ Móndyá títi, ndìndì mèdáyì lagíbhá, Yòwánì ni kúlí yibhá dhi í nò tá Gíkà ni tà nda gyágya gò, ì dré bàtìsimò dòzo Yòwánì véna. ³⁰ Di, Fàrisáyò ì tátrírì kúlí tadhábhá íbe dhi ì gá tá àyikya tà Gíkà dré tá lèle 'òle àyi dré dhi gò, ì dré kpà bàtìsimò dòma Yòwánì véna dhi ni gázo.

³¹ Di má ni kitswá móndyá ándrò kòni kì tà tadhá àdho ngá rú? Ayi nda ì sù àdhibhá í tíni? ³² Ì sù ngórò ànzimvá líríbhá ngá lagíra na, adrélé kúlí loyó àyi kòfalèsè dhi í tíni. Ì adrè loyóá dhi:

<Mà tswá làrì àmi dré wóyá,
mì to àmikya làrì nda ko.
Mà ngo àwó longó wóyá,
mì ngo àmikya àwó ko.>

³³ Tàko ko, Yòwánì Bàtìsimò fèlepi nda dré alizo dhi, nya tá mápà ko, mvu kpà vìnò ko gò, mì dré adrézó táá dhi: <Akódhi tíri kònzi íbe í léna.> ³⁴ Di, ma, Móndí ni Mvá, má dré alizo dhi, má adrè mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, mì dré adrézó táá dhi: <Dhya kòdhi kòvongbolo líyí 'i, wá lítsí líyí 'i, ìndì mèdáyì lagíbhá kì arúpi tàkonzìbhá íbe dhi 'i!> ³⁵ Di, à adrè Gíkà ni tògyá no gyágya, móndyá adrébhá tògyá nda ni ka'í dhi í rú.»

Tòkó àlo zàràbhù ro dhi dà màlàsì Yésu pá

³⁶ Kítú àlo dhi, Fàrisáyò kì àlo zì tá Yésu lìle ngá nya í bhàna. Yésu dré tsàzo file Fàrisáyò nda ni dzó na gò, lírìlé mísá làga. ³⁷ Di tòkó àlo tàkonzì líyí ro adrélépi bhàandre nda 'á dhi kòyi Yésu adrè tá ngá nya Fàrisáyò nda bhàna dhi dre dhi, dré alizo mòlàngì mvá ledélé àlàbàsterè sè, gàlepi màlàsì sè bí dhi be. ³⁸ Dré àyi kisizó ànyi Yésu àmvolèsè akódhi ni pá làga. Gò dré ngázo adrélé ngòle, adrélé mündra da akódhi pá, adrézó pá ni kì atrì àyi drìbhí sè, adrézó pá nda kì kamú gò, adrézó màlàsì da dríá. ³⁹ Di Fàrisáyò Yésu ni azilépi nda kònò tà nda dre dhi, dré dhèzo adrélé kisúá í léna dhi: «Kònò dhya kònìdhi kàdré tá pròfètà 'i bàti dhi, a ni tá nã ngalè tòkó adrélépi àyi tabè ni àdhi 'i ya, ìndì adrè atsílè ngíni ya dhi be. Angyá ko, akódhi tàkonzì líyí 'i.»

⁴⁰ Gò Yésu dré tàzoá Fàrisáyò nda dré dhi: «Simónà, ma tà íbe tàle mí dré.» Simónà nda tà dhi: «Tadhálépi, mí tà wà.» ⁴¹ Di Yésu tà dhi: «Móndí rì dhi ì do tá làfa agó àlo adrélépi làfa fe màri ró dhi véna. Alo ni tá màri íbe làfa lò'wa kámá-nzi agó nda véna. Azya ni tá màri íbe làfa lò'wa nyadhi-rì-drì-mudrí. ⁴² Ayi rìti nda ì dré kitswalé màri nda kì logó bwá ko dhi sè dhi, agó nda dré màri àyi rú dhi kì tà tayízó. Di àyi kòfalé dhi, dhya

* 7:27 7:27 A kònò Màlákì 3:1.

àngùdhi ni agó nda ni le lavulé dhi nì?» ⁴³ Simónà logó drá dhi: «Má adré kisúá dhi, dhya adrélépi tá màri kàdrì lavulé dhi íbe í rú gò, agó nda dré tà ni ni tayízó dhi 'i.» Yésu tà drá dhi: «Mí kisù kyá.»

⁴⁴ Gò dré áyi alázó tòkó nda véle gò, táá Simónà dré dhi: «Mí adré tòkó kònìdhi ni no? Má dré afízó ámi dzó 'á dhi, mí afè tá má dré yí áma pá dzizo dhi ko. Di, akódhi dzì ina áma pá áyi m̀ndra sè gò, àyi ki atrìzo áyi drìbhí sè. ⁴⁵ Mí kamú tá ma ko. Di, kidhólé má dré afirà lésè dhi, akódhi tayí ina áma pá ki kamuma ko. ⁴⁶ Mí dà tá dò má dri ko. Di, akódhi dà ina m̀alásì má pá. ⁴⁷ Di má adré táá mí dré dhi: A trì akódhi ni tàkonzì zyandre dhi i dre. Asà dhi, adré áyi lèle kàdrì dhi ni tadhá má dré. Di, dhya ángùdhi tàkonzì ni ni trizo tsà dhi adré ina áyi lèle tadhá tsà.» ⁴⁸ Gò Yésu dré tàzoá tòkó nda dré dhi: «À trì ámi tàkonzì i dre.»

⁴⁹ Di m̀ondyá adrébhá tá mísá làgàsè túmání akódhi be dhi ì dré dhèzo adréle táá áyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá ádhi 'i, adréle ndindì tàkonzì tri ni?» ⁵⁰ Di, Yésu dré gòzo táá tòkó nda dré dhi: «Ámi tà ka'ika'í tidrì mí dre. Mí lì togó be k̀drìk̀drì.»

8

Tòkó adrébhá tá Yésu ni lebhé dhi i

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adréle tatsilé bhàandre i 'àsè ìndì bhà tsàtsà i 'àsè, Rúbí Tani Gíkà ni Opì ádhya ni longóbe m̀ondí i dré. Akódhi ni lebhébhá mudrì-drì-rì dhi i tá kpà túmání akódhi be. ² Tòkó àruka dré tá tirí kònzì ki drozo áyi lésè dhi i, ìndì áyi dré tá tidrìlé drà lésè dhi i tá kpà túmání akódhi be. Áyi nda i tá: M̀aríyà (adréle zìle M̀aríyà M̀agadàlènè, dré tirí kònzì nzi-drì-rì dhi ki drozo topfòle lásà dhi), ³ Yòwánà (Kúzà, ópí Eródè ni dzó ni tà ki liklèpi dhi ni tòkó), Sùsánà, tsàle tòkó àruka bí dhi íbe. I adré tá Yésu ni ledé akódhi ni lebhébhá íbe áyi ki ngá sè.

Pídihígó agó kòrì rìlepi dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà M̀atáyò 13:1-9; M̀arokò 4:1-9)

⁴ Kítú àlo dhi, m̀ondí zyandre lavulé angábhá bhàandre twátwa i lésè dhi i àlì tá ru kimó Yésu làga gò, akódhi dré pídihígó kònìdhi ni pìzo, tàzoá dhi: ⁵ «Kítú àlo dhi, agó àlo dhi pfò tá lile kòrì rì áyi amvú na. Dré tá adrérà 'a kòrì rì dhi 'á dhi, kòrì àruka i ledhé tá láti mìle gò, atózoá gò, àrì i dré tetézoá títi. ⁶ Kòrì àruka i ledhé tá kírà dri gò, ì dré apfòzo ndirì 'yòle, áyi ki kídri dré yí kisulé ko dhi sè. ⁷ Kòrì àruka i ledhé tá kùtsì kòfalé gò, kùtsì nda dré mbàzo ába áyi ki amó. ⁸ Di, kòrì àruka i ledhé tá àyikya kìnì dóro dri gò, ì dré apfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Áyi àlo àlo títi dhi i 'a lò'wa nyadhi-nzi.» Yésu kòtà tà nda dre dhi, dré yòzoá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yizo dhi kòyi.»

Yésu ngi tà í dré adrézó tà ta m̀ondí i dré pídihígó sè dhi ni àndu

(A kònò kpà M̀atáyò 13:10-17; M̀arokò 4:10-12)

⁹ Amvolásà dhi, Yésu ni lebhébhá ì dré lizízóá akódhi tí, ngalè pídihígó nda adré tá lèá tàle ngini ya dhi. ¹⁰ Di dré logózoá áyi dré dhi: «Gíkà fè ámi dré tógyá áyi Opì ni tà lùzu ró dhi ki nizo. Di, m̀ondyá àruka títi i dré dhi, má adré tà ta pídihígó sè kitswálé:

ì kàdré gba ngá no yà dhi,
ì kàdréro ngá nda ki no dóro ko,

ìndì ì kàdré gba tà yi yà dhi,
 ì kàdréro tà nda ki àndu ni ko.»*

*Yésu ngi pídhígó agó kóri rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu
 (A kònò kpà Mátáyó 13:18-23; Márokò 4:13-20)*

¹¹ Di Yésu gò tàà àyi dré dhi: «Pídhígó nda ni àndu kònìdhi 'i: Kóri rìle nda, Giká ni kúlí 'i. ¹² Mòndí àruka ì adré kúlí nda ni ka'í ngóro kóri rìle ledhélé láti mìle nda ì tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, Dzáborò adré ndiri atsálé kúlí nda ni tingá àyi ki togó lésè, ì kòka'író adrízó ko dhi bvó. ¹³ Mòndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kóri rìle ledhélé kára dri nda ì tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ndiri ka'íá arí sè. Di, ì dré adrélé kúlí nda ni tayí adrélé tìle àyi ki togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í ka'íá lókyá tsà sè. Lókyá tà dré adrézó àyi ki tabhì dhi kàtsá dre dhi, ì adré àyi ki tà ka'íka'í nda ni tayí. ¹⁴ Mòndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kóri rìle ledhélé kùtsí kòfalé nda ì tìni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, gí ko, tà adrébhá àyi ki togó 'o lanzile dhi i, ngá lovó, ìndì lovó kònzì twátwa lídrì kòndi àdhyà ì adré kúlí nda ni amó gò, ì dré adrézó lí'wálé ko, adrézó kpà lò'wa 'a ko. ¹⁵ Di, mòndí àruka ì adré àyikya Giká ni kúlí ka'í ngóro kóri rìle ledhélé kìnì dóro dri nda ì tìni. Ayi nda ì adré kúlí nda ni yi togó be gyágya ìndì dóro, adrézó tròle rúá gò, adrézó lò'wa 'a dóro landè àko ró.»

*Tà tadhále tálà ni tà rú dhi
 (A kònò kpà Márokò 4:21-25)*

¹⁶ Yésu gò tàà dhi: «À dhì gà tálà bhàle lídrì zàna yà, kó ngalé lángá zàna yà dhi ko na. Be ró dhi, à adré dhìà bhàle zá kuru mísá drìna, kítswalé mòndyá títi adrébhá afilé dzó lé dhi ì kàdréro ngádra no be dhi bvó. ¹⁷ Tàko ko, à ni tà títi zùle zùzù dhi ki 'o apfòle ngádra 'á. A ni kpà tà títi lùzu ró dhi ki 'o mòndí ì dré nìle dóro. ¹⁸ Di àsá dhi, lè mì kàdré àmi ki líkí adrélé tà yi dóro. Angyá ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bì dhì dré dhi, à ni tà dré nìle nda ki drì tìmbà. Di, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à ni ndìndì tà tsà dré kisùle nìle dhi ni tingá.»

*Yésu ni andre ì adrúpi ni íbe dhi
 (A kònò kpà Mátáyó 12:46-50; Márokò 3:31-35)*

¹⁹ Gò Yésu ni andre ì adrúpi ni íbe dhi ì dré alizo kítswalé akódhi ni no dhi bvó. Di, mòndí zyandre dhi ki tà sè dhi, ì kítswá tá atsálé rúá bwà ko. ²⁰ Gò tàzoá drá dhi: «Ámi andre ì ámi adrúpi íbe dhi ì adré àyi ki totó kivi na. Ì adré ámi le nòle.» ²¹ Di, Yésu dré logózóá dhi: «Áma andre ì áma adrúpi íbe dhi ì, dhya adrébhá Giká ni kúlí yi gò ì dré adrézó ka'íá 'òle dhi 'i.»

*Yésu kíkí lyàandre
 (A kònò kpà Mátáyó 8:23-27; Márokò 4:35-41)*

²² Kítú àlo dhi, Yésu tà tá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mà kòzya tãpãriandre ni ta'á na.» Di ì dré tombàzo bwátù na gò, ì dré kidhózo adrélé zyàle. ²³ Ì dré tá adrerà'a zyàle dhì 'á dhi, Yésu dré dhèzo adrélé ayi ko. Gbã kòdhwa, lyàandre gú dhì dré ngàzo adrélé vile tãpãriandre nda mi. Yí dré ngàzo adrélé gàle bwátù na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílé. Ayi tá ànyíanyì dràdrà mìle. ²⁴ Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré àyi ki kisízo ànyì làgá,

* 8:10 8:10 A kònò Esáyà 6:9.

akódhi ni toró tazoá dhi: «Mírì, Mírì, mà adré dràle!» Dì Yésu dré ngàzo ligilé lyãandre nda dri yì adrélépi ru kãgbã nda be gò, ì dré rìzo gò, ngá dré gòzo bhùle ndi. ²⁵ Dì Yésu dré áyi lebhéhá ki lizízo tazoá dhi: «Ámi ki tà ka'íka'í ángwà?»

Tírì dré gàzo áyi léna bí gò, áyi ki líndrí dré gàzo bhwãbhwa. Dì ì dré adrézó lizíá áyi kòfalésè dh: «Dhya kòndi tá ína àdhi 'i, adréle ndìndì tòlì fe lyãandre ì dré yìandre be gò, ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'í 'òle ní?»

Yésu tídrí agó àlo tírì kònzì íbe í léna dhi
(A kòndò kpà Mátáyò 8:28-34; Mároko 5:1-20)

²⁶ Ì kòzya tãpãriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gèrásà kya na. Bvò nda bvò Gàllílayá àdhya tãpãriandre nda ni ta'á lésè dhi kandrà. ²⁷ Yésu kási bwátù lésè dre dhi, agó àlo tírì kònzì íbe í léna dhi dré alìzo kitswálé ru kisú akódhi be. Akódhi nda angá tá bhàandre àlo ànyi áyi làga dhi lésè. Dì, lókyá be wvãwvã ro dhi, asó tá vélé kítá ko, ayí kpà vélé dzó na ko. Adré tá ína ayílé mógó 'ásè. ²⁸ Dì kòndò Yésu dre dhi, dré ngàzo trèle, adhézo akódhi pá gò, yóá kúlí 'u'ù sè dh: «Yésu, Giká kurú na dhi ni Mvãagó, àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Má adré ngòle mí rú, mí kò'oró ma kònzì ko!» ²⁹ Tà tá kònnì tãko ko, Yésu tà tá tírì kònzì nda dri dhi, kòpfò agó nda lésè. Angyá ko, vésè be bí, tírì kònzì nda adré tá akódhi ni ru. Tãgba à kàdré akódhi ni drígá ki tí'ì pá ni íbe nyírì sè, adrézó akódhi ni líkí dóro yà dhi, akódhi adré tá nyírì nda ki tíkí gò, tírì kònzì nda dré adrézó akódhi ni tíkpó líle duku na. ³⁰ Gò Yésu dré lizízóá tíá dh: «Ámi rú àdhi?» Akódhi logó drá dh: «Áma rú <Zyandre>.» Tà tá kònnì tãko ko, tírì kònzì zyandre dhi ì tífí tá akódhi léna. ³¹ Dì tírì kònzì nda ì dré dhèzo adréle ngòle Yésu rú, kòmùrò áyi líle bhú kùdù àko dhi na ko.

³² Ayi làgana kònnì dhi, tìgá ki pãri andre adré tá ngá nya kòngó drína. Dì tírì kònzì nda ì dré Yésu ni ti lizízo, kòtayíró áyi líle tíflé tìgá nda ì léna. Gò Yésu dré ka'izoá. ³³ Dì tírì kònzì nda ì dré topfòzo agó nda lésè, líle tíflé tìgá nda ì léna. Gò tìgá nda ì dré ndìzo títi kòngó nda ni gòlòko 'ásè, ledhélé tãpãriandre na, yì mvu gò, todràzo.

³⁴ Dì tìgá nda ki líkíbhá ì kòndò tà lavulépi nda dre dhi, ì dré ngàzo ràle rúbì ni ni longóbe bhàandre na ìndì gbàbhú 'ásè. ³⁵ Gò móndí zyandre dhi ì dré apfòzo tà lavulépi nda ni no. Ý kãtsá Yésu vélé dre dhi, ì dré agó tírì kònzì ki dròzo topfòle lásà nda ni kisúzo, adrerà'a lírlé Yésu làga. Akódhi tá kítá íbe í rú ìndì tà kisúkisù íbe dóro. Dì tírì dré áyi ki 'òzo lavulé. ³⁶ Gò dhya tà nda ni nobhá mĩ sè dhi ì dré agó tá tírì kònzì íbe nda adrí tá ngíni dhi ni títizó áyi dré. ³⁷ Dì móndyá zyandre títi bvò Gèrásà kya nda 'á dhi ì dré Yésu ni ti lizízo, kòngaró áyi ki bvò 'ásè, tírì dré gálè áyi léna bí dhi sè. Dì Yésu dré mbázo bwátù na kitswálé líle dhi bvò.

³⁸ Gò agó tírì kònzì ki dròzo topfòle lásà nda dré Yésu ni ti lizízo, ì kòlìrò túmánì. Dì, Yésu dré ína akódhi ni logózo, tazoá drá dh: ³⁹ «Mí nzi mí bhàna, ìndì mí títi tá títi Giká dré 'òle mí dré dhi ì móndí ì dré.» Dì agó nda dré ngàzo líle tà títi Yésu dré 'òle í dré dhi ki longóbe bhàandre nda 'ásè títi.

Yésu tídrí tòkò àlo dhi, ìndì tìngá Yàyìrò ni mvátòkò dràdrà lésè
(A kòndò kpà Mátáyò 9:18-26; Mároko 5:21-43)

⁴⁰ Yésu kàzyá tǎpǎriandre nda ni ta'á lésè agòlè dre dhi, móndí zyandre adrébhá tá akódhi ni letè dhi ì dré akódhi ni ka'izo dòlè àyi kòfalé dóro. ⁴¹ Gò agó àlo rú be Yàiyìrò, Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó ni kàdrì ki àlo ró dhi, dré alizo adhéle Yésu pá akódhi ni ti lizí, kòlìró í bhàna. ⁴² Tàko ko, akódhi ni mvátòkò àlo kwákwá, adrélépi kóná íbe ànyíanyi mudrí-drì-rì dhi tà ànyi dràdrà mìle.

Dì Yésu ì dré tá adrerà'a lile dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì adré tá akódhi ni amó, adrézó àyi ki tribe rúásà. ⁴³ Dì àyi nda ì kòfalé dhi, tòkò àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drì-rì dhi tá be. Akódhi nda kizá tá ngá í drígàsè akilé títi kódzó ì dré wóyá. Dì, dhya àlo kitswá tá akódhi ni tidrí bwà ko. ⁴⁴ Dì dré àyi kisizó ànyi Yésu àmvolèsè gò, akódhi ni kítá ti tabè. Gbǎ kòdhwa, kàrí adrélépi ràle rúásà nda dré akízó. ⁴⁵ Gò Yésu dré lizizóá dhi: «Àdhi tabè ma nì?» Dì móndyá títi nda ì dré adrézó táá dhi, ì 'o tá tá nda àyi ko. Gò Pétèró dré tǎzoá dhi: «Mírì, móndyá zyandre kòni ì adré ámi gàrà ki kúrú, adrézó àyi ki tribe mí rúsè.» ⁴⁶ Dì, Yésu gò ína táá dhi: «Dhya àlo tabè ma 'í. Tàko ko, má atógyà má rú dhi, rìnyí pfo má lésè dre.» ⁴⁷ Dì tòkò nda kònò, í kitswá vélé àyi zu bwà ko dhi dre dhi, dré alizo lyabe tirí dré adhéle Yésu pá. Dré títizóá móndyá títi ì kandrá dhi, í tabè tá akódhi àdho tà sè ya, ìndì í adrí gbǎ lókyá nda 'á ngíni ya dhi. ⁴⁸ Dì Yésu dré tǎzoá drá dhi: «Áma zapi, ámi tà ka'ika'í tidrí mì dre. Mí lì togò be kàdrìkàdrì.»

⁴⁹ Yésu dré rè dhu adrerà'a tà ta dhi 'á dhi, dhya àlo angálépi Yàiyìrò, lísàmbò dzó ni kàdrì nda bhàlèsè dhi dré atsázó táá drá dhi: «Ámi zapi drá dre. Mí kògò adréle dhya tà tadhálépi dhi ni lagù ko.» ⁵⁰ Dì, Yésu kóyi tà nda dre dhi, dré tǎzoá Yàiyìrò dré dhi: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'í ngbà 'í ka'ika'í gò, akódhi kàdrìró.»

⁵¹ Yésu kòtsa Yàiyìrò bhàna dre dhi, dré móndí àzya ka'izo file í be dzó nda na ko. Ka'í ngbà 'í Pétèró, Yòwánì, Yàkòbhò, tsàle mvátòkò nda ni atá ì andre ni be dhi ì kòdhya. ⁵² Móndyá títi dzó nda 'á dhi ì adré tá àwó ngo, adrézó tongólè mvámvá nda ni tà sè. Dì, Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mí tayí àwó. Angyá ko, akódhi drà ko. Adré ína ayí ko.» ⁵³ Gò ì dré dhèzo adréle akódhi ni gu, ì dré nìle mvámvá nda drá tá bàti dhi sè. ⁵⁴ Dì, Yésu dré akódhi ni drígá rùzo gò, tǎzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mvámvá, mí nga!» ⁵⁵ Gbǎ kòdhwa, akódhi ni lídrì dré agòzo gò, dré ngàzo kuru. Gò Yésu dré tǎzoá dhi, ì kòfè drá ngá nyàle. ⁵⁶ Dì mvámvá nda ni atá ì andre ni be dhi ki líndrí dré gàzo bhwàbhwa. Dì, Yésu dré lazizóá àyi dri dhi, ì kòlongó tà ru 'òlepì nda dhya àlo dré ko.

9

*Yésu tibhù àyi lebébhá mudrí-drì-rì dhi ì lile àzì na
(A kònò kpà Mátáyó 10:5-15; Mároko 6:7-13)*

¹ Amvolásá dhi, Yésu dré àyi lebébhá mudrí-drì-rì dhi ki azizó gò, rìnyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònze títi dhi ki dro móndí ì lésè, ìndì kitswázó móndí ki tidrí àyi ki drá ì lésè. ² Dré àyi ki tibhùzo lile Giká ni Opì ni tà longóbe, ìndì dràbhá ki tidríbe, ³ tǎzoá àyi dré dhi: «Mí do ngá àlo atsí sè dhi ko. Mí kòdo kùtù fa 'i yà, kòmvo 'i yà, mápá 'i yà, làfa 'i yà, kó ngalé kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà dhi ámi rú ko. ⁴ Dzó àngùdhi mì dré dra fizo

lána dhi, mì kàdré ayilé kònàle tsàle kítú mì dré dra ngàzo bhà nda 'àsè dhi tú. ⁵ Bhàandre ángùdhi dra àmi ki ka'izo dòle lána dóro ko dhi na dhi, mì kópfo 'asà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrì àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà títi dre.» ⁶ Gò Yésu ni lebèbhá nda ì dré ngàzo adrélé tatsilé bhà àlo àlo ì 'àsè, Rúbí Tani longóbe, ìndì móndí ki tidríbe àrà títi ì 'àsè.

Opí Eródè ni drì abí Yésu ni tà sè

(A kònò kpà Mátáyò 14:1-12; Márokò 6:14-29)

⁷ Lókyá nda sè dhi, Eródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàliláyà àdhya drìle dhi dré tà títi adrèbhá ru 'o nda ki rúbí yízo gò, akódhi ni drì dré adrézó abilé ásà. Tàko ko, móndí àruka ì adrè tá taa dhi, Yòwànì Bátisimò fèlepi angá ìna dràdrà lésè ni. ⁸ Aruka ni ì adrè tá taa dhi, Elíyà agá móndí ì kandrà nì. Aruka ni ì adrè kó tá taa dhi, pròfètà atú dhi ki àlo angá dràdrà lésè nì. ⁹ Di, Eródè dré tazoá dhi: «Áma tàndi, má 'o Yòwànì ni drì líle dhi 'í. Dì dhya má dré adrézó rúbí ni ni yi kòdhi àdhi 'i?» Gò dré adrézó Yésu ni nda nòle.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi ì dré

(A kònò kpà Mátáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Yòwànì 6:1-14)

¹⁰ Apóstolò Yésu dré tá tibhùle nda ì kàgò dre dhi, ì dré tà títi ì dré 'òle dhi ki titízó drá. Gò akódhi dré àyi ki drízo lízo àyi pátí tsàle bhàandre rú zìle Bètèsàyidà dhi na. ¹¹ Di, móndí zyandre dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo líle akódhi vesè. Ì kòtsa akódhi véna dre dhi, dré àyi ki ka'izo dòle dóro gò, kidhózó adrélé Giká ni Opí ni tà ta àyi dré, adrézó àyi adrèbhá tá drá ìbe dhi ki tidrí.

¹² Ìndró kàtsà ànyi dre dhi, akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, taa drá dhi: «Áma àrà bhà àko dhi 'á. Mí kòfè dì láti móndyá zyandre kòni ì dré lízo mányàngá nda àrà ayízó dhi ìbe, bhà àma làgàsè dhi ì 'àsè ìndì gbàbhú 'àsè.» ¹³ Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi, mì fè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.» Ì gò logóá dhi: «Áma ngbà 'í mápà ìbe nzi ìndì kosyá ìbe rì. Mí adrè leá dhi, àma ki tàndi, mà kòlì mányàngá gí móndyá zyandre kòni ì dré títi?» ¹⁴ (Angyá ko, àgo ì tá ànyíanyi ngùlù-nzi àrà nda 'á.) Di Yésu dré tazoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì tukù àyi lírìlé ngbungbu nyadhì-rì-drì-mudrí.» ¹⁵ Di lebèbhá ni ì dré 'òzoá kònìni gò, móndyá nda ì dré lírízó títi. ¹⁶ Di Yésu kádó mápà nzi nda ì kosyá rì nda ìbe dre dhi, dré mì tingázó kurú na bhù na, tà tani zìzo Giká tí ngá nda ì dri. Dré ngá nda ki toñozo lanzilé àyi lebèbhá ì dré, ì kòlanzíró móndyá zyandre nda ì dré. ¹⁷ Di àyi títi nda ì dré nyàzoá pizo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbì ni ki lokózó gale kánzì mudrí-drì-rì dhi ì sè bíbi.

Péterò tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'í

(A kònò kpà Mátáyò 16:13-20; Márokò 8:27-30)

¹⁸ Kítú àlo dhi, Yésu adrè tá tà ta Giká be kalóma. Akódhi ni lebèbhá ì tá ngbà 'í akódhi làga àyi. Gò dré lízízóá àyi tí dhi: «Móndí zyandre dhi ì adrè taa dhi, ma àdhi 'i?» ¹⁹ Ì logó drá dhi: «Móndí àruka ì adrè taa dhi, mì Yòwànì Bátisimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adrè taa dhi, mì Elíyà 'i. Aruka ni ì adrè kó taa dhi, mì pròfètà atú dhi ki àlo angalépi dràdrà lésè dhi 'i.» ²⁰ Yésu gò lízìá àyi tí dhi: «Dì àmi ró dhi, mì adrè àmíkya taa dhi, ma àdhi 'i?» Péterò gò logóá dhi: «Mì Mèsíyà Giká dré amùle dhi 'i.»

²¹ Gò Yésu dré àyi ki logázò tà tàndi ró, ì kòlongóró tà nda dhya àlo dré ko. ²² Dré tàzoá dhi: «Adré leá dhi, Móndeí ni Mvá kònya kizà lavulé, ìndì Yúdà ànzì ki bhàgo ì, kòwànà kàdrì ì, ìndì tàtrítí kúlí tadhábhá ìbe dhi ì kògà akódhi rè. Adré kpà leá dhi, à kòpfu akódhi dràle gò, kítu ni na sè dhi, Giká kòtingáro akódhi dràdrà lésè.»

Yésu ni lebèma

(A kònò kpà Mátáyò 16:24-28; Márokò 8:34-9:1)

²³ Bvóá dhi, Yésu dré tàzoá móndeí títí dhi ì dré dhi: «Dhya àlo kàdré leá àlèle má vésè dhi, lè akódhi nda kòtayí áyi tándi ni tà, kàdré áyi fa kipakipa adó kítu àlo àlo títí gò, kàdréò áma lebé. ²⁴ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tándi ni lídrì le tidrìlé dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Dì, dhya ángùdhi adrélépi ìna áyi lídrì fe áma tà sè dhi, a ni áyi lídrì nda ni tidrì. ²⁵ Ángyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndi àdhya ì títí gò, áyi tándi ni tayízò avìle dhi, akódhi nda kisú ìna àdho tà dóro 'i? ²⁶ Dhya àlo kàdré kanyò ro áma tà sè ìndì áma kúlí ki tà sè dhi, Móndeí ni Mvá ni kókpa adrè kanyò ro akódhi nda ni tà sè, lókyá í dré dra agòzo áyi mìlanzìlanzì na, áyi Atá ni mìlanzìlanzì na, ìndì ángéló lólo kya na dhi tú. ²⁷ Má adrè tà bàti tà àmì dré: Móndeí àruka adrèbhá áyi ki totó kònwa ni ì kitswá dràle drìdrì ì dré dra Giká ni Opì nòzo dhi kandrá ko.»

Yésu ni làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró

(A kònò kpà Mátáyò 17:1-8; Márokò 9:2-8)

²⁸ Anyiányi kítu nzi-drì-na kúlí nda ì àmvolèsè dhi, Yésu dré Pétèró ki drìzo Yòwànì ìbe ìndì Yákóbhò be, lizo àyi ìbe mbàle kòngó àlo drìna, kitswálé tà ta Giká be. ²⁹ Dì dré adrèrà'a tà ta Giká be dhi 'á dhi, akódhi ni mìbhalé ni làsú dré ngàzo ru ladzá. Akódhi ni kítá ì dré kpà atsázò kemve kpírikpírì lagulagu ró. ³⁰⁻³¹ Gbã kòdhwà, àgo rì, Mósè ì Elíyà be dhi ì dré agázò làsú be lagulagu ró áyi kandrá, adrélé tà ta Yésu be. Ì adrè tà Yésu ni ázì lizo dràle Yèrusalémà na dhi ni akí ngíni ya dhi ni tà ta. ³² Pétèró ì arúpi ni ìbe dhi ki m̃ adrè tá ayí ro. Dì ì kòlaró dre dhi, ì dré Yésu ni nòzo lagulagu ró tùmáni àgo rì adrèbhá àyi ki totó akódhi làga nda ìbe. ³³ Ago nda ì dré tá adrèrà'a 'òle Yésu ni tayí dhi 'á dhi, Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Mírì, dóro ni mà dré adrélé kònwa dhi. Mà kòledé wémà na dhi ì kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndì àlo ni Elíyá dré.» (Akódhi ni tá tà ì dré adrélé tàle dhi ko.)

³⁴ Dré rè dhu adrèrà'a tà ta dhi 'á dhi, ndùrùku dré apfòzo àyi ki asò rùkù. Dì Yésu ni lebèbhá nda ì dré tá adrèrà'a file ndùrùku nda na dhi 'á dhi, tirì dré àyi ki 'òzo. ³⁵ Gò kúlí dré apfòzo ndùrùku nda lésè tàá dhi: «Kòndhi áma Mvágó má dré zàle dhi 'i. Mì kòyi akódhi!» ³⁶ A kòtà tà nda dre dhi, ì dré nòzoá dhi, Yésu tá ìna kalóma. Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré tà nda ki zúzo tayilè àyi léna. Lókyá nda sè dhi, ì títí tá tà ì dré nòle nda ì dhya àlo dré ko.

Yésu tidrì mvágó àlo tirì kònzi ìbe í léna dhi

(A kònò kpà Mátáyò 17:14-18; Márokò 9:14-27)

³⁷ Kítu bvóá dhi sè, Yésu ì kàsì kòngó nda drìlèsè lebèbhá ni ìbe dre dhi, móndeí zyandre lavulé dhi ì dré àlizo ru kisú akódhi be. ³⁸ Gò agó àlo móndeí zyandre nda ì kòfalé dhi dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Tadhálepì, má adrè àmì ti lizí, mí kòbheró m̃ áma mvágó véna. Tàko ko, akódhi

áma mvá àlo kwákwá dhi 'i. ³⁹ Tírí kònzi àlo dhi adré akódhi ni ru rá gò, dré adrézó trèle ngbõ ró. Tírí nda dré adrézó akódhi ni kizí rĩnyí sè gò, kápfütrá dré adrézó apfòle sílásà. Adré ngbà 'í akódhi ni tayí lókyá tsà gò, gòzo adrélé akódhi ni ató í pálé. ⁴⁰ Má lízì tá ámi lebebhá ki ti, ì kòdroró tírí nda ká. Di, ì kitswá tá àyikya bwá ko.»

⁴¹ Di Yésu logó dhi: «Ámi, mónyá ándrò tà ka'ika'í àko ìndì àmi ki tayíbhá litilé ni i, mà ni adré vélé àmi íbe vwàle lókyá be ángopí? Má ni àmi ki tà mvó vwàle lókyá be ángopí? Mí adrí ámi mvá nda adzó ába má vélé.» ⁴² Mvámvá nda dré tá adrerà'a alìle Yésu vélé dhi 'á dhi, tírí kònzi nda dré akódhi ni bhèzo kìní mi gò, kizízóá rĩnyí sè. Di, Yésu dré ína ligízó tírí kònzi nda be, mvámvá nda ni tidrízó gò, logózóá atá ni véna. ⁴³ Di mónyá títi nda ki líndrí dré gázo bhwábhwa Gíká ni tà kàdrì sè.

Yésu gò áyi dràma ni tà longó

(A kònò kpà Mátáyò 17:22-23; Márokò 9:30-32)

Mónyá títi nda ì dré tá adrerà'a síbhálé be ngbo tà títi Yésu dré adrélé 'òle dhi ki tà sè dhi 'á dhi, dré tàzoá áyi lebebhá í dré dhi: ⁴⁴ «Mì kòyi tà má dré adrélé tàle àmi dré kònìdhi dóro: A ni Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá í drígá.» ⁴⁵ Di, kúlí nda fí tá ína áyi drìna ko. Andu ni zù tá í zùzù áyi dré, ì kòkítswáro nńá bwá ko. Í adré tá kpà ngá ro tà nda ni lízima Yésu tí dhi sè.

Dhya kàdrì lavulé dhi àdhi 'i?

(A kònò kpà Mátáyò 18:1-5; Márokò 9:33-37)

⁴⁶ Amvolásà dhi, Yésu ni lebebhá ì dré dhèzo adrélé tà kayí áyi kòfalèsè, nìzoá ngalé dhya kàdrì lavulé áyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi. ⁴⁷ Yésu dré tà ì dré adrélé kisùle nda ni nìzo kyá gò, mvámvá àlo dhi ni adzóó bhàle í làga, ⁴⁸ tàzoá áyi dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhi tíni dhi ni ka'í dòle dóro áma rú sè dhi, adré áma tàndi ni ka'í kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'í kòdhya. Tàko ko, dhya tàko lavulé àmi títi í kòfalé dhi ína dhya kàdrì lavulé dhi 'i.»

Dhya adrélépi ru pfu àmi íbe ko dhi àmi ki àlo 'i

(A kònò kpà Márokò 9:38-40)

⁴⁹ Gò Yòwání dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mírì, mà nò tá agó àlo dhi adrerà'a tírí kònzi ki dro ámi rú sè. Di mà dré akódhi nda ni logázó, dré tá adrélé áma ki àlo 'i ko dhi sè.» ⁵⁰ Di, Yésu logó drá dhi: «Mì logá akódhi ko. Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àmi íbe ko dhi, àmi ki àlo 'i.»

Bhà àlo Sàmàryá kya gá Yésu rè

⁵¹ Lókyá Yésu ni dòzo bhù na dhi kàtsá ànyi dre dhi, akódhi dré ína togó tsizo lízo Yèrusalémá na. ⁵² Di dré móndí ki mùzo líle drìdrì í kandrána gò, ì dré lízo tsàle bhà àlo Sàmàryá kya na kitswálé àrà ledé akódhi dré. ⁵³ Di, mónyá kònàle dhi ì dré àyikya akódhi ni ka'ima gázo rè, dré tá adrélé líle Yèrusalémá na dhi sè. ⁵⁴ Akódhi ni lebebhá, Yàkòbhò í Yòwání be dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Mírì, mí adré léá dhi, mà kàzì àtsí asilé bhù lésè, áyi ki za véle nyĩnyĩ?» ⁵⁵ Di, Yésu dré ína áyi alázó, lawàle àyi dri. ⁵⁶ Gò ì dré lízo bhà àzya na.

Móndyá adrèbhá Yésu ni le lebèle dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 8:19-22)

⁵⁷ I dré tá adrérà'a lavulé láti 'àsè dhi 'á dhi, agó àlo dhi dré tazoá Yésu dré dhi: «Má ni ámi lebè àrà títi ángùdhi mí dré adrézó lìle dhi i 'àsè.»

⁵⁸ Yésu logó drá dhi: «Kìlìwá i àyi ki bhú ìbe. Arí i kpà àyi ki bhà ìbe. Di, Mónde ni Mvá ìna àrà dré kitswázó àyi drì la lovózó dhi àko.»

⁵⁹ Gò Yésu dré tazoá agó àzuya dré dhi: «Mí lebè ma.» Di, agó nda tà drá dhi: «Mírì, mí kòtayí rè zyà ma lìle áma atá ni si 'íká.» ⁶⁰ Yésu logó drá dhi: «Mí tayí mónde dràbhá dre dhi i àyi ki àbvò ki si. Di, mí ró dhi, mí lì mína Giká ni Opì ni tà longòbe.»

⁶¹ Gò agó àzuya dhi dré tazoá dhi: «Mírì, má ni ámi lebè. Di, mí kòtayí rè zyà ma lìle lazilé bhà na 'íká.» ⁶² Di, Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi kibhó dòlepi kitswázó amvú 'a gò, gòzo àyi alá ngá no í àmvolé dhi kitswá ìna Giká ni Opì sè ko.»

10

Yésu tibhù àyi lebèbhá àruka nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì dhi i àzì 'o

¹ Amvolásà dhi, Mírì Yésu dré àyi lebèbhá àruka nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì dhi ki kipèzo gò, àyi ki tibhùzo lìle rì rì drìdrì í kandrána bhàandre wáyi, ìndì àrà wáyi í dré tá adrézó 'òle lìle dhi i 'àsè. ² Dré tá adrérà'a àyi ki tibhù dhi 'á dhi, tà àyi dré dhi: «Lànyá ka amvú na lavulé dre. Di, àzibhá adrèbhá lànyá nda ni lokó dhi ki àbvò yókódhó. Mì kàdré di lànyá nda ni líyí ni ti lízì, kòmùrò àzibhá i lìle àyi lànyá lokó be dhi bvó. ³ Mì lì! Mì nò rè ká! Má adré àmi ki mu ngóro kábilígyà ànzi i tìni trú kàlagí i kòfalé. ⁴ Mì kòdo láfa 'i yà, kòmvo 'i yà, kó ngalé kámóká àzuya 'i yà dhi atsi sè ko. Láti bhálésè dhi, mì kòfè mòdo dhya àlo dré ko.

⁵ Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòtà rè zyà dhi: «Tà kìdrìkàdrì kàdré dzó kònìdhi 'á.» ⁶ Dhya àlo adrélèpi tròle tà kìdrìkàdrì rú dhi kàdré kònale be dhi, tà kìdrìkàdrì mì dré zìle nda ni adrè akódhi dri. Di, dhya kònàni dhi kàdré yó dhi, tà kìdrìkàdrì nda ni agó àmi vélé. ⁷ Mì kàdré ayilé dzó nda na, adrélé ngá ì dré dra fèle àmi dré dhi ki nya ìndì mvúá. Tàko ko, adrè leá dhi, dhya àzì 'òlepi dhi kònya àyi landè. Di mì kòlavú dzó àlo àlo i 'àsè, àrà ayízó dhi ki ndabe ko.

⁸ Bhàandre ángùdhi móndyá lána dhi ì dré dra àmi ki ka'izo dòle dóro dhi na dhi, mì kàdré ngá ì dré dra bhàle àmi kandrá dhi ki nya. ⁹ Mì kàdré dràbhá kònale dhi ki tidrí, adrézó tàá móndyá nda ì dré dhi: «Giká ni Opì atsa ànyi àmi kòfalé dre.» ¹⁰ Di, bhàandre ángùdhi mì dré dra fizo lána gò, àmi ki ka'izo dòle dóro ko dhi na dhi, mì kòpfò bhà nda ni láti andre bhálé, tàá àyi dré dhi: ¹¹ «Má adrè ndìndì àmi ki bhàandre ni tàpfuléndrì tròlepi áma pá dhi ni towá tadházóá dhi, mà tayí àmi ki tà títi dre. Di, lè mì kònì tàle dhi, Giká ni Opì atsa ànyi dre.» ¹² Má adrè tàá àmi dré dhi: Kítú Giká dré dra tàbvó tazo dhi tú dhi, a ni tà ño móndyá bhàandre nda lésè dhi i dri, móndyá Sòdómà lésè dhi kya ki lavú.»

Kizà bhàandre Yésu ni gabhá rè dhi kya

(A kònò kpà Mátáyò 11:20-24)

¹³ Yésu gò tàá dhi: «Kizà àmi ki ngá 'i, àmi Kòràzínàbhá ro ni ì! Kizà kpà àmi ki ngá 'i, àmi Bètèsàyídàbhá ro ni ì! Angyá ko, má kò'o tá tà língriga

ró má dré 'òlè àmi véna dhi i Tírè na ìndì Sídónà na dhi, kòndò mónnyá bhàandré nda i 'àsè dhi ì asó tá kítá lírí àyi rú kínó, lírízó àyi kì drì pfo tópfó sè tadházóá dhi, ì ladzá àyi kì togó káyà dhi dre. ¹⁴ Àsà dhi, kítú Gíká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Tírè ì lèsè Sídónà be dhi kya kì lavú. ¹⁵ Dì àmi Kàpàrànwúmàbhá ro ni ì, mì adrè tsì kisúá dhi, Gíká nì àmi kì tà tìngá tsàlè byá kurú na bhù na bàti? Tàdzi ko! A ni àmi kì tà tìrí tsàlè byá mónnyá dràbhá dre dhi kì àrà na.»

¹⁶ Yésu gò tàá àyi lebhèbhá ì dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélèpi àmi kì kúlí yi dhi, adrè áma kúlí yi kòdhyà. Dhya ángùdhi adrélèpi àmi kì ga dhi, adrè áma ga kòdhyà. Dhya ángùdhi adrélèpi áma ga dhi, adrè dhya áma amùlèpi dhi ni ga kòdhyà.»

Mónnyá nyadhi-na-drì-mudrí-drì-rì dhi kì agòma

¹⁷ Amvolásà dhi, mónnyá nyadhi-na-drì-mudrí-drì-rì nda ì dré agòzo arí be Yésu vélé, tàá dhi: «Mírì, ndìndì tìrí kònzì ì adrè tà mà dré adrélé tàlè àyi dri ámi rú sè dhi kì 'o, adrézó àyi kì bha àma zàlè.» ¹⁸ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Má nò Sàtánà adhéà'a bhù lèsè ngóro bhù lagulagu tìni. ¹⁹ Mì yi rè ká! Má fè rìnyí àmi dré kitswázó nì kì ató dápáyà ìbe, ìndì kitswázó àmi kì kàribhá, Sàtánà ni rìnyí wáyì dhi ni lavú. Dì tà àlo kitswá gòlè àmi kì 'o kònzì ko. ²⁰ Dì, tágba dré adrézó kònzì dhi, mì kòlénzè tìrí kònzì ì dré adrélé àyi kì bha àmi zàlè dhi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé Gíká dré àmi kì rú tìsile bhù na dhi sè.»

Yésu fè àwoyà Gíká dré

(A kòndò kpà Mátáyò 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu gàlèpi Tírí Lólo ni arí sè bí dhi dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Mírì bhù kya bvò be ni, má adrè àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi kì zùlè tògyabhá ì dré ìndì mónnyá tà nìbhá ì dré gò, tà nda kì tadházó ànzìmvá ì dré dhi sè. Àyiya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òlè nda tá dóro mí mílèsè.

²² Áma Atá tayí tà títí dhi ì má drígá dre. Dhya àlo nùlèpi Gíká ni Mvágó àdhi 'i ya dhi yókódhó, ngbà 'í Gíká Atá nì nì. Dhya àlo nùlèpi Gíká Atá àdhi 'i ya dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi ni Mvágó nì nì, ìndì dhya Mvágó nda dré adrézó àyi Atá nì le tadhálé àyi dré dhi ì nì àyi.»

²³ Gò Yésu dré àyi alázo tàá ngbà 'í àyi lebhèbhá ì dré dhi: «Kólénzè àmi adrebhá tà mì dré adrélé nòlè dhi kì no ni ì dré! ²⁴ Angyá ko, má adrè tàá àmi dré dhi: Prófétá bí dhi ì ópí bí dhi ìbè dhi ì lè tá tà mì dré adrélé nòlè dhi kì nòlè tò gò, ì dré àyikya nòzoá ko. Ì lè tá kpà tà mì dré adrélé yìlè dhi kì yìlè tò gò, ì dré àyikya yìzoá ko.»

Pídhi gó Sàmàryà agó dóro dhi ni tà dri dhi

²⁵ Amvolásà dhi, dhya àlo Mósè ni tatrírí kúlí nùlèpi dóro lavúlè dhi dré alìzo tà kòndhi ni lízì Yésu tí, kitswázó akódhi ni tabhì: «Tadhálèpi, lè mà kò'o àdho tà kòdhyà kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?»

²⁶ Yésu logó drá dhi: «Mósè ni tatrírí kúlí adrè tàá ngíni? Mí adrè tatrírí kúlí nda ni na ngíni?» ²⁷ Dì tatrírí kúlí tadhálèpi nda logó dhi: «Lè mí kàdré Mírì àmi Gíká ni le àmi togó sè wáyì, àmi lídrì sè wáyì, àmi rìnyí sè wáyì, ìndì àmi tà kisùkisù sè wáyì. Lè kpà mí kàdré àmi àzya ni le

ngóro mí dré adrélé ámi tándi ni le dhi t́ni.»* 28 Yésu gò t́áá drá dhi: «Mí logó kyá. Mí kò'o kònnìni dhi, mí ni lídrì nda ni kisé.» 29 Di, t́átrítrí kúlí tadhálépi nda lè tá ina áyi bhàle adrélé gyágya gò, dré lizizóá Yésu tí dhi: «Áma àzuya nda ina àdhi 'i?»

30 Yésu gò logóá dhi: «Kitú àlo dhi, agó àlo dhi adré tá síle Yèrusaléma lésè lìle Yèrikò na gò, dré tsàzo file trú kùgubhá i kòfalé. I dré akódhi ni ngá wáyi dhi ki topázó, akódhi ni bhwázó gò, tayizóá ànyíànyí dràdrà míle. 31 Kòwánà àlo dhi adré tá kpà asilé láti nda 'àsè bági ro. Kònò agó nda dre dhi, dré ina ngá kizo làgàsà gò lizo. 32 Bvóá dhi, agó àlo Léví ni sùrú lésè dhi dré kpà atsázó agó nda ni no gò, dré kpà ngá kizo làgàsà gò lizo.

33 Di, Sàmàriyà agó àlo dhi adré tá kpà asilé láti nda 'àsè gò, dré atsázó àrà nda 'á. Kònò agó nda dre dhi, dré ina kizà dòzo áyi togó na akódhi ni tà sè. 34 Dré áyi kisizó ànyi akódhi làga, dò ki da vínò be akódhi ni làzi i mí gò, làzi nda ki lambézó. Dré akódhi ni dòzo bhàle áyi tándi ni púnda dri, lizo ába tsàle kùmú ki dzó na gò, akódhi ni limvùzo kònàle. 35 Kitú bvóá dhi sè dhi, dré làfa lò'wa rì dhi ki adózo fèle dzó nda ni líyí dré, t́azoá dhi: «Mí kòlikí agó kòndhi dóro. Làfa àngopí ya mí dré dra kizalé làfa kòndi dri akódhi ni tà sè dhi, má ni mána logóá mí dré, má dré dra agòrà'a kònwàsè dhi 'á.»

36 Gò Yésu dré t́átrítrí kúlí tadhálépi nda ni lizizó t́azoá dhi: «Mí mùlèsè dhi, dhya na nda i kòfalé dhi, dhya àngùdhi atsá ina agó filepi trú kùgubhá i kòfalé nda ni arúpi ró nì?» 37 Di t́átrítrí kúlí tadhálépi nda logó dhi: «Dhya akódhi ni kizà bhàlepi dhi 'i.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí lì, mí kàdréro kókpà 'óá kònnìni.»

Yésu tsa Màràtà i bhàna Màriyà be

38 Yésu ì dré tá adrerà'a lìle lebèbhá ni ìbe láti 'àsè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo bhà àlo na gò, tòkó àlo rú be Màràtà dhi dré akódhi ni ka'izo dòle dóro i bhàna. 39 Mírì kòfi dzó nda na dre dhi, tòkó nda ni amvúpi rú be Màriyà dhi dré lírízó akódhi ni pá làga, adrélé akódhi ni kúlí yi. 40 Di, Màràtà adré tá ina landúlé àzi wáyi dré adrélé 'òle mányàngá tà sè dhi i sè. Dré áyi kisizó ànyi Yésu làga t́áá drá dhi: «Mírì, áma amvúpi dré áma tayílé adrélé àzi wáyi dhi ki 'o kalóma ni, tà nda tà tàko 'i mí mùlèsè? Mí kòtà di drá dhi, kàli drígá bha má vélé wà.» 41 Di, Mírì logó drá dhi: «Màràtà, Màràtà, mí adré mína ámi togó bha lanzile, adrézó kpà bhàá kuru tà bí dhi i sè. 42 Di, tà kitswálépi à kò'o dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Màriyà kipé ina tà dóro lavúlé dhi kòdhya. A kitswá kpà tà nda ni tingá vélàsà bwà ko.»

11

Yésu tadhá tà zìma Giká tí dhi ni tà (A kònò kpà Mátáyò 6:9-13; 7:7-11)

1 Kitú àlo dhi, Yésu adré tá tà zi Giká tí àrà àlo dhi na. Kòzi tà akílé dre dhi, akódhi ni lebèbhá ki àlo dré t́azoá drá dhi: «Mírì, mí kòtadhá áma dré tà zìma Giká tí dhi, ngóro Yòwánì dré tadhálé áyi lebèbhá i dré dhi t́ini.»

2 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mí dré adrerà'a tà zi Giká tí dhi 'á dhi, mí kàdré t́áá dhi:

* 10:27 10:27 A kònò Dùtèrònómè 6:5; Lèvitiké 19:18.

«Ama ki Atá, lè mónnyá wáyi dhi ì kònnì dhi, mi Giká lólo 'i dhi be.

Ámi Opì kátsá mónnyá wáyi i kòfalé wà.

³ Mí káfè àma dré mápà kitswálépi àma sè kítú àlo àlo títi i sè dhi wà.

⁴ Mí kòtrì àma ki tàkonzi i.

Tàko ko, àma ki tàndi mà adré kpà mónnyá wáyi adrébhá tàkonzi 'o àma rú dhi kya ki tri.

Mí kòtayí àma tà dré tabhìle, àma ki 'òzo dhèle tàkonzi na dhi ko.»

⁵ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Àruka ni, dhya àlo àmi kòfalé dhi ni kitswá lile àyi arúpi véna ngátsi kítógá sè, tàá drá dhi: «Áma arúpi, mí afè má dré mápà na. ⁶ Angyá ko, àma arúpi àlo dhi alì làwú làvo lésè atsalé má vélé. Di, ma ngá àlo má dré kitswálé fèle drá dhi àko. ⁷ Di akódhi ni arúpi dzó nda lé dhi ni go logóá drá dhi: «Mí lagù ma ko. Má asé dzóti dre. Ama àma ànzi íbe dhi, mà ayí dre. Má kitswá ngàle ngá fe mí dré bwà ko.» ⁸ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Gba dhya dzó nda lé nda kàdré ngàle ngá fe akódhi dré, dré adrélé àyi arúpi 'i dhi sè ko yà dhi, a ni nga ngá títi dré adrélé lèle dhi ki fe drá, dré adrélé zíá landè àko ró dhi sè.

⁹ Má adré di tàá àmi dré dhi: Mì kàdré tà zi Giká tí gò, kò'oró tà nda àmi dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkísúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzíró àmi dré. ¹⁰ Tàko ko, dhya àngùdhi adrélépi tà zi Giká tí dhi adré kiséú. Dhya adrélépi ngá nda dhi adré kiséú. Dhya adrélépi dzóti ga dhi dré dhi, à adré kpà nzíá.

¹¹ Àmi ànzi ki atá ro ni i, àmi ki mvá kàdré kosyá zi àmi tí dhi, mì ni tsì nì fe drá kòdhya? ¹² Kó ngalé, àmi ki mvá kàdré tà'ú bhú zi àmi tí dhi, mì ni tsì dápáyá fe drá kòdhya? ¹³ Di àmi mómí kònzì ró ni i, mì kònnì adrélé ngá dóro fe àmi ki ànzimvá i dré dhi be dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni Tírí Lólo fe dhya adrébhá zíá í tí dhi i dré tà tàndi ró!»

Yésu ni tà, tírí kònzì ki kàdrì àdhya be dhi

(A kòndò kpà Mátáyò 12:22-30; Mároko 3:22-27)

¹⁴ Kítú àlo dhi, Yésu adré tá tírí kònzì dro agó àlo ábhàbhá ro dhi lésè. Tírí kònzì nda kòpfo lásà dre dhi, ábhàbhá nda dré kidhózó adrélé kúli ta gò, mómí zyandre kònale dhi ki líntrí dré gázo bhwàbhwa. ¹⁵ Di, àyi ki àrukabhá i dré àyikya tàzoa dhi: «Dhya kòdhi adré tírí kònzì ki dro topfòle mómí i lésè, Bèlèzèbùlé, tírí kònzì ki kàdrì ni rìnyí sè.» ¹⁶ Àyi ki àruka i adré tá akódhi ni le tabhìle gò, i dré akódhi ni ti lizizó, kò'oró tà àlo líntríga ró angálépi Giká vélésè dhi.

¹⁷ Di, Yésu dré ína tà i dré adrélé kiséle nda ni nìzo kyá gò, tàzoa àyi dré dhi: «Opì àngùdhi mónnyá zalá dhi i dré adrézó ru lanzi àyi kòfalésè dhi, òpì nda ni tà ni akí títi. Dzó àngùdhi mónnyá lá dhi i dré adrézó ru lanzi àyi kòfalésè dhi, dzó nda ni arí nyínyí. ¹⁸ Kòkpà kòdhi tìni, mónnyá Sàtánà ni rìnyí zàle dhi i kàdré ru lanzi àyi kòfalésè dhi, akódhi ni òpì ni kitswá àyi totó ngínìngìni ró? Má adré tà kòdhi ni ta, mì dré adrélé tàá dhi, má adré tírí kònzì ki dro Bèlèzèbùlé ni rìnyí sè dhi sè. ¹⁹ Má kàdré mána tírí kònzì ki dro Bèlèzèbùlé ni rìnyí sè dhi, àmi ki lebèbhá i adré di àyi ki dro àdhi ni rìnyí sè? Di àsá dhi, àyi nda ki tà mì dré adrélé tàle nda ki bvó ta àyi. ²⁰ Di, má kàdré mána tírí kònzì ki dro Giká ni tàndi ni rìnyí sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, Giká ni Opì atsa àmi kòfalé dre káyá dhi.

²¹ Agó kòmbá àlo àdzú ngá íbe bí dhi kàdré àyi dzó líkí dhi, akódhi ni ngá títi dhi i láná. ²² Di, dhya àzuya rinyi ró akódhi ni lavúlépi dhi kàtsá àdzú bhu akódhi be gò, lavúzóá dhi, dhya nda ni akódhi ni àdzú ngá dré àyi togó bhàzo dríá dhi ki tingá, akódhi ni ngá títi dhi ki topázó lanzílé.

²³ Dhya ángùdhi adrélépi túmání má be ko dhi, adré ína ru pfu má be. Dhya adrélépi móndí ki kímó túmání má be ko dhi, adré ína àyi ki lapé.»

Tírí kònzí ni agòma file móndí léna dhi

(A kònò kpà Mátáyò 12:43-45)

²⁴ Yésu gò tàá dhi: «Tírí kònzí àlo dhi kòpfò dhya àlo lésè dhi, adré anyalé àrà fà ro dhi i 'àsè, àrà í dré kitswázo lovólé lána dhi ni ndabe. Di, kòkítswá kisuá bwà ko dhi, adré tàá dhi: «Má ni go file áma dzó má dré apfòzo lásà dhi na.» ²⁵ Kògò tsàle dre dhi, adré kisuá dhi, à awá dzó nda ni 'álé, ngá lána dhi ki tobhàzo kpákpa dre. ²⁶ Di adré líle tírí kònzí àyi lavúbhá nzi-drí-rí dhi ki nda lízo àyi íbe gò, ì dré adrézó tífílé adrélé dhya nda léna. Di dhya nda ni tà kùdù ro dhi vélé kònzí wáláká ni ni lavú.»

Kólénzé mónnyá adrèbhá Gíká ni kúlí ka'í 'òle dhi i dré

²⁷ Yésu dré tá adrèrà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, tòkó àlo móndí zyandre i kòfalé dhi dré kúlí yózo tàzoá drá dhi: «Kólénzé tòkó àmi todólépi i léna gò, bà fèzo mí dré ndròle dhi dré!» ²⁸ Di, Yésu logó dhi: «Lavúlé dhi, kólénzé ína mónnyá adrèbhá Gíká ni kúlí yi gò, ì dré adrézó ka'í 'òle dhi i dré!»

Tà tadhále pròfétà Yónà ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 12:38-42)

²⁹ Móndí zyandre lavúlé dhi ì dré tá adrèrà'a ru kímó Yésu làga dhi 'á dhi, akódhi dré ngàzo tàá dhi: «Mónnyá àndrò kòni i kònzí. Y adré àyikya tà líndrígá ró dhi ni nda nòle. Di, à kitswá tà àzuya líndrígá ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré nghà 'í pròfétà Yónà àdhya 'i ko dhi. ³⁰ Tàko ko, ngóro Gíká dré tá àyi tà tadhále Yónà rú Nínivèbhá i dré dhi tíni dhi, a ni kòkpa àyi tà tadhá Móndí ni Mvá rú mónnyá àndrò ni i dré. ³¹ Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhi drìle dhi ni nga tà bha mónnyá àndrò ni i dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú làvo lésè alìle ópí Sòlòmónò ni tògyakúlí yi 'í. Di mì nò rè ká! Dhya kàdrì Sòlòmónò nda ni lavúlépi dhi be kònwàré! ³² Kòdhi íbe dhi, kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, Nínivèbhá ki nga tà bha mónnyá àndrò ni i dri. Tàko ko, Nínivèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyi dré dhi ni yizo dhi, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó 'í. Di mì nò rè ká! Dhya kàdrì Yónà nda ni lavúlépi dhi be kònwàré!»

Tà tadhále tálà ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 5:15; 6:22-23)

³³ «À dhì gà tálà bhàle àrà lùzu ró dhi na yà, kó ngalè lídrí zàna yà dhi ko na. Be ró dhi, à adré dhìá bhàle zá kuru mísá drìna, kitswálé mónnyá títi adrèbhá afilé dzó lé dhi ì kàdréró ngádra no be dhì bvo.

³⁴ Àmi mì, tálà adrélépi ngádra fe àmi rúbhá dré dhi 'i. Àmi mì kàdré dóro dhi, àmi rúbhá wáyi dhi ngádra 'á. Di, àmi mì kàdré ína drà ro dhi, àmi rúbhá wáyi dhi tìnímvá na. ³⁵ Mí kònò di dóro, ngádra mí léna dhi kàdréró tìnímvá ro ko. ³⁶ Di ásà dhi, àmi rúbhá wáyi dhi kàdré ngádra 'á

gò, rùbhá nda ni kígá àlo dhi dré adrézó tínímvá na ko dhi, ámi rùbhá nda ni adré rùkù ngádra kító na, ngóro tálà ni ngádra dré adrélé ngá kazá mí dré dhi tìni.»

*Yésu tà tà Fàrìsáyò i rú tátrírí kúlí tadhábhá íbe
(A kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Márokò 12:38-40)*

³⁷ Yésu kòtà tà nda i akílè dre dhi, Fàrìsáyò àlo dhi dré akódhi ni zìzo ngá nya í bhàna. Yésu dré di lizo file dzó nda na gò, lirílè mísá làga. ³⁸ Di, Fàrìsáyò nda dré ina nòzoá dhi, Yésu dzì drígá drìdrì ngá nyàma kandrá ko gò, líndrì ni dré gázo tà nda sè. ³⁹ Gò Mírì dré tazoá drá dhi: «Ámi Fàrìsáyò ro ni i, mì adré àmikya kópò ki rùbhá dzi sàni kya íbe gò, àmi léna dhi, mì dré adrézó gále ngá lovò sè bí, ìndì tà kònzi sè bí. ⁴⁰ Ámi móndí azaaza ró dhi 'i! Gíká ngá ki rùbhá ledélepi dhi, ledé kókpà ngá ki 'alé ko? ⁴¹ Di mì kòfè ngá àmi ki kópò na ìndì àmi ki sàni na dhi i lemerèbhá i dré gò, ngá títi dhi ì kàtsáro ndì àko àmi dré.

⁴² Ámi Fàrìsáyò ro ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré ngá nzì tsàtsà títi mì dré adrélé lokólè àmi ki amvú na, lanzilé 'a be mudrì dhi ki àlo fe Gíká dré: ndìndì àmi ki ménètè, àmi ki rúwè, tsàle ngábì twátwa mì dré adrélé kidhilé dhi íbe.* Di, mì adré àmikya tà gyàgya 'òma ìndì Gíká ni lèma dhi ki tà tivì. Adré tà leá dhi, mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o, ngá fèma Gíká dré dhi ni tivì àko ró.

⁴³ Ámi Fàrìsáyò ro ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré leá lirílè àrà lindrì àdhya lisámbò dzó i 'asè dhi i 'asè. Mì adré kpà leá dhi, à kàdré mòdo fe àmi dré lindrì sè ngá lagíra i 'asè.

⁴⁴ Kizà àmi ki ngá 'i! Ámi ngóro mógó rabhá akílè gò, adrézó tatsilé dríàsà ni àko ró dhi i tìni.»

⁴⁵ Gò tátrírí kúlí tadhábhá ki àlo dré tazoá Yésu dré dhi: «Tadhálepi, mí kàdré tà kòdhi ki ta dhi, mí adré kókpà àma ki lodhá.»

⁴⁶ Di Yésu logó dhi: «Ámi tátrírí kúlí tadhábhá ro ni i, kizà kókpà àmi ki ngá 'i! Mì adré àmikya ngá lanzìlanzì kitswálè dòle bwà ko dhi ki tobhà móndí i dri gò, mì dré adrézó ndìndì drígámbálí so àyi ki ledézó dhi ko.

⁴⁷ Kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré mógó ki tobhà pròfètà i dré, tágba àmi ki tábhí ì dré àyi ki tupfúzó todràle àyi dhi. ⁴⁸ Asà dhi, mì adré àmikya tadhá dhi, mì ka'í tà àmi ki tábhí ì dré tá 'òle nda i. Tàko ko, ì tupfú tá àyikya pròfètà nda i gò, mì dré àmikya adrézó àyi ki mógó ki tobhà. ⁴⁹ Tà nda sè dhi, Gíká tà tá àyi tógyá sè dhi: «Má ni pròfètà ki tibhù àpòstolò íbe lile àyi véna. Di, ì ni àyi ki àruka ki tupfú todràle, adrézó àruka ni ki mì pfo.»

⁵⁰ Di asà dhi, Gíká ni pròfètà títi kidhólè tupfúlè todràle bvò bhàrà lésè atsálé àndrò dhi ki kàrì ni tà zi móndyá àndrò ni i tí, ⁵¹ kidhólè Abélè ni kàrì rú, atsálé Zakàrìyá pfùle dràle àlètàrì i kòfalé àrà lólo be dhi ni kàrì rú. Ayíya, má adré táá àmi dré dhi: Gíká ni àyi títi nda ki kàrì ni tà zi móndyá àndrò ni i tí.

⁵² Ámi tátrírí kúlí tadhábhá ro ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì kíkí látì adrézó Gíká ni tà ni dhi dre. Ámi ki tàndì, mì fì látì nda 'asè ko gò, mì dré kpà móndyá adrébhá tá leá file dhi ki logázó.»

* **11:42** 11:42 «Ménètè» ìndì «rúwè» kòni i, ngábì tàdzì be dóro adrélé kidhilé dhi 'i. A kònò Lèvitikè 27:30; Dùtèrònómè 14:22

⁵³ Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, Fàrísáyò nda i tátrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhi ì dré ngàzo adrélé ligálé akódhi be rinyí sè, adrézó akódhi ni lizí tà bí dhi ì sè, ⁵⁴ kitswázó akódhi ni 'o la'ile kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì silé dhi hvó.

12

*Yésu kodzó áyi lebèbhá i tà twátwa i sè
(A kònò kpà Mátáyò 10:26-33)*

¹ Lókyá nda sè dhi, mómí dí lízólizo lavúlé dhi ì kimó tá ru, tsàle ì dré adrérá'a áyi ki pá ató áyi kòfalésè dhi 'á. Gò Yésu dré zyá kidhózó tà ta áyi lebèbhá ì dré, tàzoá dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí tàkú Fàrísáyò kya ni tà sè. Tàkú nda áyi ki túrúpú tà 'i. ² Tà bàti ró dhi, à ni tà títi lùzu ró dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpà tà títi zùle zùzù dhi ki 'o apfòle mómí ì dré nìle dóro. ³ Dì ásá dhi, tà mì dré tàle tínímvá na dhi i, à ni yíá ngádra 'á. Tà mì dré tàle àmi ki àzya bína kòyàya sè dzó ki 'a kàle dhi ì 'ásè dhi i, à ni longóá dzódrí ì lésè.

⁴ Áma arúpi i, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòro dhya adrèbhá mómí ki rúbhá ki tupfú todràle gò, ì dré kitswázó tà àzya 'o bwá ko dhi ì ko. ⁵ Má ni dhya kitswálépi mì dré ròle dhi ni tadhá àmi dré: Mì kàdré Gíká, mómí ki rúbhá ki tupfuma àmvolésè, adrélépi rinyí íbe kitswázó áyi ki bhe líferò na dhi ni ro kòdhya. Áyiya, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kàdré akódhi nda ni ro kòdhya.

⁶ A adré zakó tsí kàtsikírinya nzi dhi ki lagí làfa lò'wa nzí rí dhi ì sè? Dì tágba dré adrézó kònàni dhi, Gíká adré áyi nda ki àlo ni tà tiví ko. ⁷ Kàdré dhi àmi ki tà sè dhi, akódhi nà ndìndì àmi ki drìbhi ì títi nàna. Dì mì kòro ngá ko. Àmi ki tà lavú kàtsikírinya zyandre dhi kya byá!

⁸ Má adré tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi tàá mómí ì kandrá dhi ì ka'í ma dre dhi, Mómí ni Mv́a ni kókpà tàá Gíká ni ángéló ì kandrá dhi, ì ka'í akódhi nda dre. ⁹ Dì, dhya ángùdhi adrélépi ína áma ga mómí ì kandrá dhi, má ni kókpà akódhi nda ni ga Gíká ni ángéló ì kandrá. ¹⁰ Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzi ta Mómí ni Mv́a rú dhi, Gíká ni akódhi nda ni tàkonzì tri. Dì, dhya adrélépi ína làdhá dha Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkonzì tri ko.

¹¹ A kàdré àmi ki dri tàbvó tàle lisámbò dzó ki kàdrì ì kandrásè, ópí ì kandrásè indì mómí kàdrì ì kandrásè dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzile tà mì dré dra tàle àmi rúsè yà, kó ngalè mì ni tà nda ni ta ngíní ya dhi dri dhi ko. ¹² Angyá ko, Tirí Lólo ni tà mì dré kitswálé tàle dhi ni tadhá àmi dré gbá lókyá nda sè dhi nì.»

Pídhigó ngá líyi azaaza ró dhi ni tà dri dhi

¹³ Gò dhya àlo mómí zyandre nda ì kòfalé dhi dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálepí, mí kòtà áma adrúpi dré dhi, kòlanzí ngá áma ki atá dré tayilé dhi ì áma dré túmání ì be.» ¹⁴ Dì, Yésu logó drá dhi: «Arúpi, ádhi bhà ma adrélé tà àmi kòfalé dhi ki hvó lanzí dhi nì?» ¹⁵ Gò tàá mómíyá títi dhi ì dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro àmi ki líkí ngá lovó kára be títi dhi ki tà sè. Angyá ko, dhyá ki lídrì adré ína áyi totó dhyá ki ngá ì dri ko, gba ì kàdré ngá íbe zyandre ró ya dhi.»

16 Gò dré pídihgó kònìdhi ni pìzo àyi dré, tàzoá dhi: «Ngá líyí àlo dhi ni amvú ka tá lànyá dóro. 17 Di akódhi dré ngàzo adrélé kisúá í léna dhi: «Má ni 'óá ngíni? Arà má dré adrézó áma lànyá bha líkílé dhi kitswá ko.» 18 Gò táá dhi: «Má ni 'óá kònìni: Má ni áma kòbhó ki awú, àruka ni kàdrì àyi ki lavúbhá dhi ki sizo gò, áma lànyá wáyi bhàzo líkílé lána, áma ngá àruka íbe. 19 Di má ni go táá má léna dhi: Ma ngá dóro má dré lokólé dhi íbe bí. Ngá nda ki kitswá áma ledé kóná bí. Nyànomvá dhi, má ni rè lovó, adrélé ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó lenzélé.» 20 Di, Gíká gò ína táá drá dhi: «Mí móndí azaaza 'í! Andrò, ngátsi kònìdhi sè dhi, à ni ámi lídrì tingá. Di ngá mí dré lokólé mí dré dhi ki go adrélé àdhi dré?»»

21 Yésu gò táá dhi: «Tà nda ni adré kókpà kònìni dhya ángùdhi adrélépi ngá lokó àyi tàndi dré gò, adrézó lemerè ro Gíká véna dhi dré.»

*Dhyá ki togó bhàma lanzìle ko dhi
(A kònò kpà Mátáyò 6:25-34)*

22 Gò Yésu dré tàzoá àyi lebhà i dré dhi: «Tà nda sè dhi, má adré táá àmi dré dhi: Mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki lídrì ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya dhi. Mì kòbhà kpà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki rúbhá ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho asó àmi rú ya dhi. 23 Tàko ko, àmi ki lídrì lavú mányàngá byá. Àmi ki rúbhá lavú kpà kítá byá. 24 Mì nò rè àrì í ká. Í kidhí ngá ko na. Í akónà kpà ngá ko na. Àyi kúkú àko, ìndì kòbhó àko. Di, Gíká adré ína ngá fe àyi dré tèle. Di àmi ki tà lavú tsì àrì kya ko? 25 Àmi kòfalé dhi, àdhi ni kitswá àyi lídrì ni lókyá ni drì timbà tsà, dré adrélé àyi togó bha lanzìle dhi sè bwà dhi ni? 26 Di mì kòkitswá tà mvá tsà kòdhi ni 'o bwà ko dhi, mì adré di àmi ki togó bha adrélé lanzìle tà àruka í sè àdho tà sè?»

27 Mì nò rè ngalè pfò mbì na dhi ì adré topfòle ngíni ya dhi ká. Í 'o àzi ko na. Í ledé kpà kítá ko na. Di, má adré mána táá àmi dré dhi: Ndìndì ópí Sòlòmónò rúku ni íbe títi dhi asó tá kítá aveave pfò nda ki àlo àdhya tíni dhi ko. 28 Gíká kàdré kó mbì adrélépi àndrò kònwa gò, kídrù dra bhèzoá àtsí na dhi ki toso kònìni be dhi, a ni di vélé àmi ki toso dóro àyi ki lavú ngíni? Àmi àmikya móndí tà ka'íka'í íbe tsà dhi 'í! 29 Mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle, adrézó ndáá nìle ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì ni dra àdho ngá mvu ya dhi ko. 30 Tàko ko, págánò títi bvò kòndi àdhya ì adré àyikya ngá nda ki nda kòdhya landé àko ró. Àmi ki Atá ni kpà tále dhi, àmi lovó íbe ngá nda ki kisúzó dhi be. 31 Di, mì kàdré àmikya Gíká ni Opì nda kòdhya gò, akódhi kòtimbàrò kpà ngá nda ì àmi dré.

*Ngá làgí be kàdrì dhi ki lokoma bhù na dhi
(A kònò kpà Mátáyò 6:19-21)*

32 Àmi pàrì mvá pabhá má làgàsè ni ì, mì kòro ngá ko. Tàko ko, àmi ki Atá mùlèsè dhi dóro àyi Opì fèzo àmi dré. 33 Di mì kòlàgí àmi ki ngá, làfa ni ni fèzo lemerèbhá í dré. Mì kòledé àmi dré tsungà kitswábhá akùle bwà ko dhi ì. Mì kòlokó àmi dré ngá làgí be kàdrì, kitswábhá akílé bwà ko dhi ì bhù na. Kònàle dhi, kùgú fí gà ko na. Òrò sì kpà gà ngá ko na. 34 Tàko ko, arà ángùdhi àmi ki ngá làgí be kàdrì dhi dré adrézó lána dhi na dhi, àmi ki togó ni adré kókpà kònàle.»

Màràbà adrèbhá tàmgà dri dhi ì

³⁵ «Mì kàdré gànzi ró, adrélé àmi ki káfá 'ìle àmi ki kípilé 'á dhi íbe, ìndì àmi ki tálà dhìle adrélé kòle dhi íbe. ³⁶ Mì kàdré ngóro màràbà adrébhá àyi ki mìrì nì letè anzirà'a gwányá lámó àdhyà lésè, kòni dra atsá dzóti ga dhi, ì kònzìro akódhi dré be dhi i tìni. ³⁷ Kólénzé nì adrè màràbà àyi ki mìrì dré dra atsázo àyi ki kisé adrèrà'a tàmgà dri dhi i dré! Má adrè tà bàti ta àmi dré: Akódhi nì kítá àzi àdhyà nì asó í rú, àyi ki 'òzo lirilé mísá lágásè gò, ngá fèzo àyi dré nyàle. ³⁸ Kólénzé nì adrè àyi dré, àyi ki mìrì kòkísú àyi adrèrà'a tàmgà dri, gba kàtsá ngátsi kítógá sè yà, kó ngalè ngátsi kítógá àmvolésè yà dhi!

³⁹ Dì, lè mì kòni tà kòni dhi dóro: Dzó líyì kòni tá lókyá ángùdhi kùgù dré kitswázó atsálé dhi be dhi, kòno kitswá tá akódhi nì tayí àyi dzóti ño ko. ⁴⁰ Dì àmi ró dhi, mì kàdré kókpá gànzi ró. Tàko ko, Mòndí nì Mvá nì atsá sàà mì dré adrélé kisùle ko dhi sè.»

*Màràbà tògya ró mìrì nì dré kitswálé ka'ile dhi
(A kòno kpà Mátáyò 24:45-51)*

⁴¹ Gò Pétèro dré akódhi nì lizizó tàzoá dhi: «Mìrì, mí adrè ngbà 'í kúllì alaala kòdhi nì ta àma dré àma páti? Kó ngalè, mí adrè tàà mòndyá títì i dré?»

⁴² Dì Mìrì logó dhi: «Màràbà tògya ró mìrì nì dré kitswálé ka'ile dhi, àdhi 'i? Akódhi nda, dhya mìrì nì dré dra bhàle àyi màràbà àruka i drìle, kitswálé mányàngá fe àyi dré nyàle lókyá kitswálépi dhi sè dhi 'i. ⁴³ Màràbà nda nì mìrì kàtsá akódhi nì kisé adrèrà'a 'òá kòni nì dhi, kólénzé nì adrè akódhi dré! ⁴⁴ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Akódhi nì mìrì nì akódhi nì bha adrélé àyi ngá títì dhi i drìle. ⁴⁵ Dì, màràbà nda kàdré ína kisúá í léna dhi <Àma mìrì adrè gile agòma sè> gò, dré kidhózo adrélé màràbà àgo ró ìndì tòko ró dhi ki tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpá wá tsi dhi, ⁴⁶ akódhi nì mìrì nì atsá kítú dré adrélé letèle ko dhi tú, ìndì sàà dré adrélé nìle ko dhi sè. Dì a nì akódhi nì togá, akódhi nì tà bhàzo adrélé túmání mòndyá Giká nì ka'ìbhá ko dhi kya íbe.

⁴⁷ Màràbà ángùdhi adrélépi tà àyi mìrì dré adrélé lèle dhi ki ni gò, adrézó tà nda ki 'o ko, adrézó kpá gànzi ró ko dhi, à nì akódhi nda nì bhwa vèsè be bí. ⁴⁸ Dì, màràbà ángùdhi adrélépi tà nda ki ni ko gò, adrézó tà kitswábhá à kòbhwa akódhi ásá dhi ki 'o dhi, à nì akódhi nda nì bhwa vèsè be tsá. Tàko ko, dhya ángùdhi tà bí dhi ki fèzo drá dhi tí dhi, à nì tà bí dhi ki zi kòdhyà. Dhya ángùdhi tà bí dhi ki bhàzo drígá dhi tí dhi, à nì tà bí lavulé dhi ki zi kòdhyà.»

*Yésu alì tà ru lanzízo dhi nì bha mòndí i kòfalé
(A kòno kpà Mátáyò 10:34-36)*

⁴⁹ «Má alì kitswálé àtsí so bvò dri. Má lè tá dhi, àtsí nda kòko dre! ⁵⁰ Dì, adrè leá dhi, má kòdo rè zyà bàtísimò kizà àdhyà. Àma togó adrè kizà nya tò, tsàle lókyá tà nda dré dra ru 'òzo kitswálé títì dhi 'á. ⁵¹ Mì adrè kisúá dhi, má alì bvò dri kitswálé tà kàdríkàdri fe kòdhyà? Kóko! Be ro dhi, má adrè tàà àmi dré dhi: Má alì màna kitswálé tà ru lanzízo dhi nì bha mòndí i kòfalé kòdhyà! ⁵² Tàko ko, kidhólé nyànómva dhi, mòndí nzi dzó àlo na dhi ki ru lanzí àyi kòfalésè: na dhi ki àyi ki alá rì dhi i rú, ìndì rì dhi ki àyi ki alá na dhi i rú. ⁵³ I nì ru lanzí: Atá nì àyi alá àyi mváagó rú, ìndì mváagó nì àyi alá àyi atá rú. Àndre nì àyi alá àyi mvátókó rú, ìndì mvátókó nì àyi

alá áyi andre rú. Adrá ni áyi alá áyi àdramvá rú, ìndì àdramvá ni áyi alá áyi àdrá rú.»

Lókyá nìma lanzílé dhi

(A kònò kpà Mátáyò 16:2-3)

⁵⁴ Yésu gò tàá móndyá zyandre nda i dré dhi: «Mì kàdré ndùrùku no adrérà'a angalé kítú dré ndìrà lèsè dhi, mì adré tàá dhi: <Gí ko, bhù ni dra dhi> gò, bhù nda dré dhìzo bàti. ⁵⁵ Lyà kàdré avilé tàbhu lèsè dhi, mì adré tàá dhi <Kítú ni dra ka> gò, dré kàzo bàti. ⁵⁶ Ami túrúpfúbhá 'i! Mì nǐ kó bvò kǐ làsú bhù mǐbhalé be dhi lanzílé dhi be dhi, mì kitswá dì àmíkya lókyá àndrò kòndi ni tà ni lanzílé bwà ko àdho tà sè?»

Mì lotó àmi kǐ tà tàbvó tàma kandra

(A kònò kpà Mátáyò 5:25-26)

⁵⁷ «Mì kitswá adrélé tà kǐ kòfalé ni lanzílé, adrézó tà gyǎgya kípè 'òle dhi bwà ko àdho tà sè? ⁵⁸ Mì kàdré lǐle dhya adrélépi àmi asíkǐ dhi be tàbvó tàrà na dhi, lè mí kòndà láti mì dré kitswázó ru yi akódhi be drǐdrǐ mì dré tsàzo dhi kandra. Mí kò'o kònni ko dhi, akódhi ni àmi dri tàbvó tàlepi kandra, tàbvó tàlepi nda dré àmi fèzo pòlǐsǐ drígá gò, akódhi nda dré àmi bhèzo bàdzó na. ⁵⁹ Má adré tàá mí dré dhi: Mí kitswá apfòle kònalèsè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda ni logózó akilé títi dhi 'á.»

13

Dhyá kǐ togó ladzama

¹ Lókyá nda sè dhi, móndí àruka ì dré alìzo Yésu vélé, móndí àruka Gàliláyá lèsè dhi kǐ tupfuma ni tà longó drá. Pílátò 'o tá àyi nda ì tupfúlé todràle, ì dré tá adrérà'a mòbòmà fe Gíká dré dhi 'á. ² Dì Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Mì adré kisúá dhi, dhya Gàliláyá lèsè nda ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títi Gàliláyá na dhi kya kǐ lavú, ì dré kizà nyàle todràzo làsú be kònni dhi sè? ³ Kóko! Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Mì kòladzá àmi kǐ togó ko dhi, mì ni kókpà todrà akilé títi àyi nda ì tǐni. ⁴ Kàdré ngalè dhya mudrǐ-drǐ-nzi-drǐ-na dzó mvumvù Sílòwámà àdhya dré tá arízó àyi dri àyi kǐ tupfú dhi kǐ tà sè dhi, mì adré kisúá dhi, àyi nda ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títi adrèbhá Yèrúsalmà na dhi kya kǐ lavú? ⁵ Kóko! Dì, má adré mána tàá àmi dré dhi: Mì kòladzá àmi kǐ togó ko dhi, mì ni kókpà todrà akilé títi àyi nda ì tǐni.»

Pídihígó figǐ fa lò'wa 'àlepi ko dhi ni tà dri dhi

⁶ Yésu gò pídihígó kòndhi ni pi àyi dré, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi bhe tá figǐ fa áyi amvú vǐnò àdhya na. Bvóá dhi, dré lǐzo lò'wa nda sílá ká, dì, dré kisúzóá ko. ⁷ Gò dré tàzoá amvú nda ni líkǐlépi dré dhi: <Mí nò rè ká! Kóná na, má landú lò'wa nda kǐle figǐ fa kòndhi sílé ká, dì, má dré kisúzóá ko. Mí ga dì akódhi. Adré bvò kíkǐ àngyá àdho tà sè?» ⁸ Dì, amvú líkǐlépi nda gò logóá drá dhi: <Mírǐ, mí gò rè tayíá kóná kòndhi sè ká. Má ni kǐnǐ zálá dhi ni agá kúrú gò, mbì àṅwá dàzo drǐá. ⁹ Aruka ni, a ni go lò'wa 'a kóná adrélépi alǐle dhi sè. Dì, kò'a ko dhi, mí ni kitswá 'óá gǎle.»

Yésu tídrǐ tòkó àlo dhi sàbátù tú

¹⁰ Sàbátù àlo dhi, Yésu adré tá tà tadhá Yúdà ànzi kǐ lísámbo dzó kǐ àlo na. ¹¹ Dì tòkó àlo tírǐ kònzǐ dré rúbhá ni ni 'òzo adrélé drà ro dhi tá kpà

kònàlè. Tírì nda 'o tá akódhì ni àmvò atrulé vwàlè kóná be mudrí-drì-nzi-drì-na gò, akódhì dré kitswázó àyi kidzì bwà ko. ¹² Dì Yésu kònò tòkó nda dre dhi, dré akódhì ni azizó, tàzoá drá dhi: «Tòkó, à atrì mì àmi drá lésè dre!» ¹³ Dré dríga bhàzo akódhì drì gò, gbá kòdhwa, akódhì dré àyi kidzizo gò kidhólè adrélé Giká ni rú bha kùlè.

¹⁴ Dì, lísàmbò dzó nda ni kàdrì ni togó dré aswázó Yésu rú, dré mómí tidrílè sàbátù tú dhi sè. Gò dré tàzoá mómíyá zyandre kònàlè dhi ì dré dhi: «Kitù adrézó àzì 'o àsà dhi ì nzi-drì-àlo. Lè mì kàdré dì alìlè àmi ki 'o tidrílè kitù nda ì sè, kitù sàbátù àdhya sè ko.» ¹⁵ Dì, Mírì logó drá dhi: «Àmi túrúpúbhá 'ì! Sàbátù tú dhi, àmi àlo àlo títi dhi ì, mì adré àmi ki tí 'ì yà, kó ngalè àmi ki púndà 'ì yà dhi ki atrì àrà ì dré adrézó ngá nya dhi lésè, adrézó àyi ki se lile yì mvu dhi ko? ¹⁶ Adré dì tá lèà ko, à kàtrì tòkó Abàràrà ni zapi ró Sàtánà dré tá 'ìlè vwàlè kóná be mudrí-drì-nzi-drì-na kònìdhi sàbátù tú dhi?» ¹⁷ Yésu kòtà tà nda dre dhi, akódhì ni kàrìbhá títi dhi ì adré tá vélè kanyò ro. Dì, mómíyá zyandre títi dhi ì adré tá àyikya lenzélé, tà títi líndrìga ró dré tá adrélé 'òlè dhi ki tà sè.

Tà tadhálè mùtádi lò'wa ni tà rú dhi
(A kònò kpà Mátáyò 13:31-32; Mároko 4:30-32)

¹⁸ Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Giká ni Opì sù ngóro àdho tíni? Má ni tà ni ni tadhá àdho ngá rú? ¹⁹ Opì nda sù ngóro mùtádi lò'wa dhya àlo dré dòlè rìlè àyi amvú na dhi tíni. Lò'wa nda dré apfòzo mbàlè atsálé fa tíni gò, àrì ì dré bhà sizo kólá ni ì drìna.»

Tà tadhálè tàkú ni tà rú dhi
(A kònò kpà Mátáyò 13:33)

²⁰ Yésu gò táa dhi: «Má ni kitswá Giká ni Opì ni tà tadhá àdho ngá rú? ²¹ Opì nda sù ngóro tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amúlè fómndro kàdrì dhi be gò, tàkú nda dré fómndro nda ni 'òzo avólé títi dhi tíni.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhi 'àsè dhi
(A kònò kpà Mátáyò 7:13-14, 21-23)

²² Yésu dré tá adrerá'a lile Yèrúsalmà na dhi 'á dhi, adré tá lavulè tà tadhábe bhàandre ì 'àsè ìndì bhà tsàtsà ì 'àsè. ²³ Gò mómí àruka ì dré akódhì ni lizizó tàzoá dhi: «Mírì, mómíyá dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúbhá dhi ki ngbà 'ì adré tsà?» Dì Yésu logó àyi dré dhi: ²⁴ «Mì kàdré àmi ki rìnyì fe títi fizo Giká ni Opì na dzóti wàlepi ko dhi 'àsè. Tàko ko, má adré táa àmi dré dhi: Mómí zyandre dhi ki láti nda kitswázó tá file lána ká. Dì, ì kitswá àyikya file bwà ko. ²⁵ Lókyá dzó líyì dré dra ngàzo dzóti asé dhi tú dhi, a nì àmi ki ki kivi na. Gò mì dré kidhózó adrélé dzóti ga, adrézó táa dhi: «Mírì, mì nzì àma dré dzóti wà!» Dì, a ni logóá àmi dré dhi: «Má ni àmi ko. Má nì ngalè mì angá ángolèsè ya dhi ko.» ²⁶ Dì mì ni táa dhi: «Mà nya tá ngá, ìndì mà mvu tá ngá tùmání mí be. Mì tadhá tá kpà tà àma ki láti andre ì 'àsè.» ²⁷ Dì, dzó líyì nda ni go logóá àmi dré dhi: «Má nì àmi ko. Má nì ngalè mì angá ángolèsè ya dhi ko. Àmi tà kónzi 'obhá títi ni ì, mì nga mà mülèsè!»

²⁸ Dì mì ni Abàràrà ki no, Isákà ìbe, Yàkóbhò be, ìndì pròfètà títi dhi ìbe Giká ni Opì na gò, àmi ki bhèzo kivi na. Kònàlè dhi, à ni adré tongólè, adrézó kpà síkálándrà tsi. ²⁹ Mómí ki alì kitù dré apfòrà lésè, kitù dré ndìrà lésè, kurú lésè, ìndì tàbhhu lésè gò, lírìlè mísá làgàsè Giká ni Opì

na. ³⁰ Di, m̀i yi r̀e ká! M̀ondí àruka adr̀ébhá bvólé ro nyànomvá dhi ki go adr̀elé dr̀idri. M̀ondí àruka adr̀ébhá dr̀idri nyànomvá dhi ki go adr̀elé bvólé ró.»

*Yésu ngo Ỳerúsalemà ni tà sè
(A kònò kpà M̀atáyò 23:37-39)*

³¹ Lókyá nda sè dhi, Fàrisáyò àruka ì dré àyi ki kisízò ànyi Yésu làga, taa drá dhi: «Mí nga kònwàsè lile àrà àzya na! Tàko ko, Eródè adré ina àmi le pfùle dràle.» ³² Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì l̀i taa k̀ilwá kòdhi dré dhi: <Ànrò tsàle k̀idru dhi, má ni tirí k̀onzi ki dro topfòle m̀ondí ì lèsè, adrézò m̀ondí ki tidrí àyi ki drà ì lèsè. Kítú ni na sè dhi, má ni áma àzì 'o akilé títi.> ³³ Di, ànrò, k̀idru, tsàle kítú bvóá dhi tú dhi, adré leà dhi, má kògò adr̀elé lile dr̀idri. Tàko ko, k̀itswá à kòpfu profètá àlo dràle àrà twá Ỳerúsalemà rúsè dhi na dhi ko.

³⁴ A! Ỳerúsalemà, Ỳerúsalemà, mi adr̀épi profètá ki tupfú todràle, adrézò kpà dhya Giká dré adr̀elé amùle mí vélé dhi ki lebhé todràle kírà sè ni! Tsàle vèsè be àngopí, má lè tá àmi ànzi ki kimólé má zàle, ngoró tà'ú dré adr̀elé àyi ànzimvá ki kimó àyi kupfú zàle dhi t̀ini dhi? Di, m̀i lè tá àmikya ko. ³⁵ Di m̀i yi r̀e ká! A tayí àmi k̀i dzó ngbo dre. Má adré taa àmi dré dhi: M̀i gò vélé áma no ko, tsàle lókyá m̀i dré dra t̀azoá dhi <Tà tani kàdré dhya adr̀épi alile Mírì ni rú sè dhi dri!> dhi 'á.»*

14

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

¹ Sàbátù àlo dhi, Yésu l̀i tá ngá nya Fàrisáyò ki kàdrì ki àlo bhàna. M̀ondyá kònàle dhi ì adré tá akódhi ni m̀i ga. ² Gò agó àlo rúbhá tovolépi dhi dré alizo àyi totó Yésu kandrá. ³ Di Yésu dré lizizóá Fàrisáyò ì tí tatrítrí kúlí tadhábhá ìbe dhi: «Àma k̀i tatrítrí kúlí ka'í, à kàdré m̀ondí k̀i tidrí sàbátù tú dhi 'í? Kó ngalè, ka'í ko?» ⁴ Di, ì dré àyikya adrézò kírì. Di Yésu dré drígá bhàzo agó nda dri, akódhi ni tidrízò gò, láti fèzo drá dré lizo. ⁵ Dré gòzo lizíá àyi tí dhi: «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré mvámvá ìbe yà kó ngalè tí àlo dhi ìbe yà gò, dré dhèzo bhú na sàbátù tú dhi, dhya nda k̀itswá tsì aséá gbá kítú nda sè ko?» ⁶ Di, ì k̀itswá tá àyikya kúlí logó tà nda dri bwa ko.

Dhyá k̀i tà bhàma k̀ini mi dhi

⁷ Gò Yésu dré atógyàzoá dhi, m̀ondyá azilé ngá nya nda ì adré tá àyikya liríà lindrì àdhya k̀i kipé kòdhya. Di dré tà tadházò àyi dré kònini: ⁸ «A kàdré àmi zì gwányá lámó àdhya na dhi, mí kòlirí àrà lindrì àdhya na ko. Tàko ko, àruka ni, dhya àmi zìlepi nda zì kpà m̀ondí àzya àmi lavúlépi lindrì sè dhi 'í. ⁹ Kàdré kònini dhi, a ni alì taa mí dré dhi: <Mí tayí liríà kònidhi dhya kòdhi dré.> Di kanyò ni àmi 'o, mí dré adrérà'a lile liríle àrà kùdù ro dhi na dhi 'á. ¹⁰ Di, à kàdré àmi zì ngá nya dhi, mí kòlirí mína àrà kùdù ro dhi na, k̀itswálé dhya àmi zìlepi nda kònì atsá dhi, kòtáro mí dré dhi: <Àma arúpi, mí nga lile liríle àrà lindrì àdhya na!> Di tà nda ni lindrì fe mí dré m̀ondyá títi mí dré adrézò liríle mísá lágàsè túmáni àyi ìbe dhi ì m̀ilèsè. ¹¹ Tàko ko, dhya àngùdhi adr̀épi àyi tà bha kuru dhi, Giká ni

* 13:35 13:35 A kònò Longó ì 118:26.

akódhi nda ni tà tirí kǐni mi. Di, dhya adrélépi áyi tà bha kǐni mi dhi, Giká ni akódhi nda ni tà tingá kuru.»

¹² Gò Yésu dré tazoá dhya áyi azilépi nda dré dhi: «Mí kàdré gwányá 'o móndí i dré dhi, gba kàdré kitú rírí sè yà, kó ngalè ìndró sè yà dhi, mí kòzi ámi arúpi i 'i yà, ámi adrúpi i 'i yà, ámi aró i 'i yà, kó ngalè ámi bhàzǐ ngábhá ro dhi i 'i yà dhi ko. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònini dhi, áyi nda ki go kpá ámi zi ngá nya, tà mí dré 'òle áyi dré nda ni vúdrí logózo mí dré.

¹³ Di, mí kàdré gwányá 'o dhi, mí kòzi mína lemerèbhá i, móndí rúbhá be yàya dhi i, mèrèkpè i, ìndi mí kùdúkùdu íbe kòdhya. ¹⁴ Di Giká ni tà tani bha mí dri ásà. Tàko ko, áyi nda ngá àko logólé mí dré. Di, Giká ni ìna tà mí dré 'òle nda ni vúdrí logó mí dré, kitú mónyá gyágya dhi i dré dra ngàzo dràdrà 'àsè dhi tú dhi nì.»

*Pídihígo gwányá kàdrì ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 22:1-10)*

¹⁵ Mónyá adrébhá tá misá làgàsè tùmáni Yésu be dhi ki àlo kòyi tà nda dre dhi, dré tazoá drá dhi: «Kólénzé ni adré dhya dra gwányá nyabhá Giká ni Òpi na dhi i dré!»

¹⁶ Gò Yésu dré tazoá drá dhi: «Agó àlo dhi adré tá gwányá kàdrì dhi ni 'o gò, dré móndí zyandre dhi ki azizó kitswálé ngá nya. ¹⁷ Lókyá gwányá nda ni nyàzo dhi kòkitswá dre dhi, dré áyi màràbà ni mùzo lìle taa mónyá i dré tá azilé nda i dré dhi: «Mì alì wà! Tà títi dhi i gànzi ró.» ¹⁸ Di, àyi àlo àlo títi nda i dré ngàzo adrélé taa dhi, à kòdo àyi kònzi ko. Tà logá àyi nà. Dhya drìdrì dhi tà tá dhi: «Má gí mána amvú. Adré leà dhi, má kòlì noà. Má adré ámi ti lizí, mí kòdoró ma kònzi ko!» ¹⁹ Azya ni tà tá dhi: «Má gí mána tí mudri dhi i. Má adré lìle tí nda ki tabhì. Má adré ámi ti lizí, mí kòdoró ma kònzi ko!» ²⁰ Azya ni tà tá dhi: «Má mo rè tòkò nyànomvá. Asà dhi, má kitswá lìle kònale bwà ko.»

²¹ Gò màràbà nda dré agòzo ta nda ki longó áyi mirì dré. Di dzó líyí nda ni togó dré aswázó gò, dré tazoá áyi màràbà nda dré dhi: «Mí lì mbèlè bhàandre ni láti andre i 'àsè ìndi láti tsàtsà i 'àsè. Mí adri lemerèbhá i, móndí rúbhá be yàya dhi i, mí kùdúkùdu i, tsàle mèrèkpè íbe, alizo àyi íbe kònwa.»

²² Gò màràbà nda dré gòzo agòle taa dhi: «Mírì, má 'o tà mí dré tàle dhi dre. Di, àrà àngyá dhi dhu rè be.» ²³ Di dzó líyí nda dré tazoá áyi màràbà nda dré dhi: «Mí lì láti gbàbhú na dhi i 'àsè, ìndi láti amvú làga dhi i 'àsè. Mí 'o móndí i afilé rǐnyí sè áma dzó lé, áma dzó kògaró móndí i sè bí be dhi bvó. ²⁴ Tàko ko, má adré taa ámi dré dhi: Dhya má dré tá azilé drìdrì nda ki àlo kitswá ìna áma gwányá tabhì nyàle ko.»

*Tà títi dhi ki gàma adrézó Yésu ni lebhè dhi
(A kònò kpà Mátáyò 10:37-38)*

²⁵ Móndí zyandre lavulé dhi i adré tá lìle tùmáni Yésu be láti 'àsè. Gò akódhi dré áyi alázó taa àyi dré dhi: ²⁶ «Dhya àngùdhi adrélépi alìle má vélé gò, dré adrézó áma le áyi atá ni lavú, áyi andre ni lavú, áyi tòkò ní lavú, áyi ànzi ki lavú, áyi adrúpi ki lavú, áyi amvúpi ki lavú, ìndi áyi tàndi ni lídrì lavú ko dhi, dhya nda kitswá adrélé áma lebhèlepi ró ko. ²⁷ Dhya àngùdhi adrélépi áyi fa kipakipa do, adrézó alìle má vèsè dhi ko dhi, kitswá kpà adrélé áma lebhèlepi ró ko.

²⁸ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré dzó mvumvù le sùle dhi, adré zakó rè zyà lirilé làfa í dré dra dzó nda ni sizo ásà dhi ni nda nùle 'íká, nòzoá ngalé í làfa íbe kitswázó dzó nda ni si akilé títi bwà yà dhi? ²⁹ Tàko ko, kòbhà dzó nda ni pá gò, kitswázó siá akilé bwà ko dhi, mónnyá títi dra dzó nda ni nobhá dhi kí akódhi ni gu, ³⁰ adrézó tàá dhi: «Mì nò ká! Agó kòdhi kídho tá dzó síle gò, dré kitswázó siá akilé bwà ko!»

³¹ Kó ngalé, ópí àlo dhi kàdré 'òle lìle àdzú bhu ópí àzya be dhi, adré zakó rè zyà lirilé kisùá 'íká ngalé àyi àyi sòdá ngulù-mudrí dhi íbe dhi kí kitswá ópí àzya í sòdá ni ngulù-nyadhi-àlo dhi íbe adrébhá alìle dhi kí lavú bwà yà dhi? ³² Akódhi kònò ì kitswá ko dhi, adré móndí kí mu lìle ópí àzya nda véna, dré rè dhu adrérà 'a vwàvwà ro dhi 'á, akódhi ni ti lizí àdzú kàdréro àyi kòfalésè yó. ³³ Kókpa kòdhi tíni, dhya ángùdhi àmi kòfalé, àyi ngá títi dhi kí gàlepi ko dhi, kitswá ína adrélé áma lebèlepi ró ko.

³⁴ Tà'í ngá dóro 'i. Di, tà'í ni aswaaswa kòtì akilé lásà dhi, à ni kitswá logóá ngíni? ³⁵ Akódhi ni ázi vélé kíni dré yà, kó ngalé kòròsò ànyá dré yà dhi yó. A adré vélé ndiri kutuákutua.

Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi!»

15

Pídhigó kábilígyà avìlepi dhi ni tà dri dhi (A kònò kpà Mátáyò 18:12-14)

¹ Kítú àlo dhi, mèdàyi lagíbhá bí dhi í ìndì móndí bí adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe dhi ì adré tá àyi kí kisi ànyi Yésu làga kitswálé akódhi ní kúlí yi. ² Di Fàrisáyò í tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì dré dhèzo adrélé Yésu ní ndri, adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi adré ína tàkonzìbhá kí ka'í, adrézó ngá nya túmání àyi íbe!»

³ Di Yésu dré pídhigó kòndhi ní pizo àyi dré, tàzoá dhi: ⁴ «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kábilígyà íbe nyadhi-nzi gò, àyi kí àlo dré avizo dhi, a ní 'òá ngíni? A ní zakó tsì kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su nda kí tayí ngálángbá 'á gò, lizo akódhi avìlepi nda ní ndabe, tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhi 'á. ⁵ Di kòkisú kábilígyà nda dre dhi, a ní adóá abhélé í kembé, ⁶ nzizo ába í bhàna arí sè. Kòtsa dre dhi, a ní àyi arúpi kí azí àyi bhàzi íbe, tàzoá àyi dré dhi: «Mà kòlènzé túmání àmi íbe wà! Angyá ko, má kisu kábilígyà mána avìlepi ní dre.» ⁷ Má adré tàá àmi dré dhi: Kókpa kòdhi tíni, arí adré gàle bhù na bí tàkonzì líyí àlo àyi togó ladjálépi dhi ní tà sè, arí móndí gyágya nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su avìbhá ko dhi kí tà sè dhi ní lavú.»

Pídhigó làfa lò'wa avìlepi dhi ni tà dri dhi

⁸ «Kó ngalé, tòkó àlo dhi kàdré làfa lò'wa íbe mudrí gò àlo ní dré avizo dhi, a ní 'òá ngíni? A ní zakó tsì tálà dhi, adrézó àyi dzó 'alé awá títi adrézó làfa lò'wa nda ní nda, tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhi 'á. ⁹ Di kòkisú dre dhi, a ní àyi arúpi kí azí àyi bhàzi íbe, tàzoá àyi dré dhi: «Mà kòlènzé túmání àmi íbe wà! Angyá ko, má kisu làfa lò'wa mána avìlepi ní dre.» ¹⁰ Má adré tàá àmi dré dhi: Kókpa kòdhi tíni, arí adré gàle ángéló Gíká adhya í kòfalé bí, tàkonzì líyí àlo àyi togó ladjálépi dhi ní tà sè.»

Pídhigó mváagó avìlepi dhi ni tà dri dhi

¹¹ Yésu gò pídihígò kònìdhi ni pi, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi tá ànziàgò ìbe rĩ. ¹² Gò mvá tùgu ró dhi dré tàzoá àyi atá dré dhi: «Tátá, mí afè má dré ngá má dré kitswálé kisúlé ámi tàyilè ro dhi i.» Di akódhi ni atá dré tàyilè nda ni lanzízó àyi dré kàyo ni be.

¹³ Gí ko, mvá tùgu nda dré àyi ngá títi nda ki lagízó, làfa ni ni dòzo lízo ába làwú làvo na. Kònàle dhi, dré ngàzo tatsílè tà swà 'obe, làfa ína ni kizázó. ¹⁴ Kòkizá ngá nda akilé títi dre dhi, kàràbhò dré dhèzo bvò nda na gò, ngá dré kitswálé nyàle dhi dré véle adrézó yókódhó. ¹⁵ Di dré ngàzo líle àzi lízi 'òle bhàmvá àlo bvò nda lé dhi véna. Gò bhàmvá nda dré akódhi ni mùzo líle àyi amvú na adrélé àyi tìgá ki líkí. ¹⁶ Mvá tùgu nda tá lovó ìbe tò mánýàngá tìgá nda ì dré tá adrélé nyàle dhi ki adózó nyàle. Di, à fè tá drá ngá àlo dré kitswálé nyàle dhi ko.

¹⁷ Tà nda kòfi akódhi rú dre dhi, dré ngàzo kisúá í léna dhi: «Áma atá ni àzibhá ángopí dhi í mánýàngá ìbe bí gò, má dré mána adrézó dràle tàbirí dré dhi? ¹⁸ Má ni nga nzìle áma atá bhàna gò, tàá drá dhi: Tátá, má 'o tàkonzì Giká rú, ìndi mí rú. ¹⁹ Kitswá véle mí dré gòzo adrélé áma zi ámi mvá ro dhi ko. Mí kòdo véle ma ngóró ámi àzibhá ki àlo tìni.» ²⁰ Gò dré ngàzo láti do nzizo àyi atá bhàna.

Dré rè dhu adrérà'a vwàvwà ro bhà rúsè dhi 'á dhi, atá ni dré akódhi ni nòzo, kizà dòzo àyi togó na akódhi ni tà sè gò, ràzo dhèle agá akódhi ni kamú. ²¹ Gò mvá tùgu nda dré tàzoá drá dhi: «Tátá, má 'o tàkonzì Giká rú, ìndi mí rú. Kitswá véle mí dré gòzo adrélé áma zi ámi mvá ro dhi ko.» ²² Di, atá ni dré ína tàzoá àyi màràbà ì dré dhi: «Mì adó kánzó avélépi lavúlé dhi asólé akódhi rú mbèlè. Mì adó trónjó asólé drígá, kámókà ki adózó kpà tosólé pá. ²³ Mì asé tí ngbòlò dò ro dhi líle, mà kònyaró gwányá lenzézó lavúlé. ²⁴ Tàko ko, áma mvá kònìdhi drà tá ína dràdrà gò, dré gòzo adrélé! Avì tá ína avìavì gò, má dré gòzo kisúá!» Di ì dré kidhózó adrélé gwányá 'o.

²⁵ Lókyá nda sè dhi, agó nda ni mvá kàyo tá amvú na. Dré tá adrérà'a anzíle atsálé ànyi bhà làga dhi 'á dhi, dré làri yìzo longó ìbe. ²⁶ Di dré màràbà ki àlo azízó gò, lizizóá tíá ngalè kònàle àdho tà 'i ya dhi. ²⁷ Màràbà nda dré logózóá drá dhi: «Ámi adrúpi anzi nì gò, ámi atá dré tí ngbòlò dò ro dhi ni 'òzo líle, dré gòle akódhi ni kisú líná dhi sè.» ²⁸ Di mvá kàyo nda ni togó dré ngàzo aswálé gò, dré ína fima dzó na dhi ni gàzo rè. Atá ni kòyi tà nda dre dhi, dré apfòzo akódhi ni ti lízi, kòfiró be dhi bvó. ²⁹ Di, mvá kàyo nda dré ína logózóá àyi atá dré dhi: «Mí nò rè ká! Kóná bí, má 'o àzi mí dré ámi màràbà tìni, ámi tòlì ki àlo ño àko ró. Di, mí afè ndàndì má dré ndrì mvá àlo dhi, mà kònyaró lenzézó tùmání áma arúpi ìbe dhi ko. ³⁰ Di, ámi mváagó ámi ngá títi dhi ki kizálépi akilé tòkò zàràbhù ki tà dri kòdhi kánzi dre dhi, mí dré mína tí ngbòlò dò ro dhi ni 'òzo líle drá!» ³¹ Atá ni gò tàá drá dhi: «Áma mvá, áma ngbú tùmání mí be. Ngá títi mána i, mína 'i. ³² Di, adré tá leá dhi, mà kò'o gwányá lenzézó. Ángyá ko, ámi adrúpi kòdhi drà tá ína dràdrà gò, dré gòzo adrélé! Avì tá ína avìavì gò, mà dré gòzo kisúá!»

16

Pídihígò dhya ngá líkílèpi tògyá sè dhi ni tà dri dhi

¹ Gò Yésu dré pídihígò kònìdhi ni pìzo àyi lebhèhá i dré, tàzoá dhi: «Ngá liyí àlo dhi bhà tá dhya àlo adrélé àyi ngá ki líkí. Gò à dré akódhi nda ni asíkizo ngá liyí nda véna, tàzoá dhi: «Akódhi adré àmi ngá ki kizá.» ² Di ngá liyí nda dré akódhi ni azizó, lizízóá tíá dhi: «Tà má dré adrélé yìle àmi tà dri kòdhi, àdho tà 'i? Mí tà rè má dré, mí 'o àzi bhàle mí drígá dhi ngíni ya dhi ká! Angyá ko, mí kitswá véle adrélé àma ngá líkílèpi ró ko.»

³ Di ngá líkílèpi nda dré ngàzo kisúá í léna dhi: «Má ni 'oá ngíni? Tàko ko, àma mírì adré 'òle àzi kòndi ni tingá má drígásè. Ama rìnyí kitswá ína má dré amvú 'àzo dhi ko. Ngá zìzì ni tá kpà adré má dri kanyò ro.

⁴ Má ni tà má dré dra 'òle dhi be, à kònì dra àzi kòndi ni tingá má drígásè dhi, mómndí ì kòka'író ma dòle àyi véna dóro.» ⁵ Di dré ngàzo mómndyá àyi mírì ni màri íbe àyi rú dhi ki azí àlo àlo títi. Gò dré lizízóá dhya drìdrì dhi tí dhi: «Àma mírì ni màri mí rú dhi ángopí?» ⁶ Akódhi nda logó dhi: «Dò òlìvè àdhya tsímangóro nyadhì-nzi.» Di ngá líkílèpi nda tà drá dhi: «Mí adó àmi wárágá, lírìzo mbèlè tisiá dhi: nyadhì-rì-drì-mudrí.» ⁷ Gò dré lizízóá àzya ni tí dhi: «Mí, àma mírì ni màri mí rú dhi ángopí?» Akódhi logó dhi: «Ngánò sákì nyadhì-nzi.» Di ngá líkílèpi nda tà drá dhi: «Mí adó àmi wárágá tisiá dhi: nyadhì-su.»

⁸ Amvolásà, mírì nda kòyi tà àyi ngá líkílèpi gyágya ko nda dré 'òle dhi dre dhi, dré akódhi ni tà bhàzo kuru, dré tá tà 'òle tògyá sè dhi sè. Tàko ko, mómndyá bvò kòndi àdhya ì adré àyíkya tà 'o tògyá sè àyi kòfalésè, mómndyá ngádra àdhya kya ki lavú.

⁹ Má adré di tǎá àmi dré dhi: Mí kàdré mómndí ki 'o adrélé àmi ki arúpi i ró làfa bvò kòndi àdhya sè, kitswá lé làfa nda kònì dra akí dhi, à kòka'író àmi file bhà dra adrébhá kóná wèsè kólyá dhi ì 'àsè be dhi bvò.

¹⁰ Dhya ángùdhi kitswá lépi adrélé ka'ìle tà tsà sè dhi, a ni kókpà kitswá adrélé ka'ìle tà kàdrì sè. Di, dhya adrélépi tà 'o gyágya tà tsà sè ko dhi, a kitswá kókpà tà 'o gyágya tà kàdrì sè ko. ¹¹ Di mì kókìtswá adrélé ka'ìle ngá bvò kòndi àdhya sè ko dhi, àdhi ni àmi ki ka'ì, ngá tǎndi bhù àdhya ki tayízó àmi drígá dhi nì? ¹² Mì kòkìtswá kpà adrélé ka'ìle ngá mómndí àzya àdhya sè ko dhi, àdhi ni ngá fe àmi dré adrélé àmíkya ró dhi nì?

¹³ Màrábà àlo dhi kitswá mírì rì dhi ki tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko, kàdré 'oá kònni dhi, a ni àlo ni ni ga, adrézó àzya ni ni le. Kó ngalè, a ni tro àlo ni rú, adrézó àzya ni ni ayizè. Di mì kitswá adrélé Gíká ni tà 'o, adrézó kpà làfa ni tà 'o àyi ki màrábà tíni lókyá àlo sè bwà ko.»

¹⁴ Fàrisáyò adrébhá tá làfa le tò dhi ì kòyi tà nda ì títi dre dhi, ì dré dhèzo adrélé Yésu ni gu. ¹⁵ Di akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: «Mí adré àmíkya àmi ki bha gyágya mómndí ì kandrá dhi àmi. Di, Gíká nì ína àmi ki togó be. Angyá ko, tà mómndí ì dré adrélé bhàle kuru àyi kòfalé dhi, tà gálè gágà dhi 'i Gíká mílèsè.»

Tà àzya Yésu dré tadhálé dhi ì

(A kònò kpà Mátáyò 11:12-13; 5:31-32; Mároko 10:11-12)

¹⁶ «À longó tá tà tisié Mósè ni tǎtrírí kúlí na ìndi pròfétá ki búkù ì 'àsè dhi ì, tsàle Yòwánì Bǎtísimò fèlepi ni lókyá 'á. Di kidhólé lókyá nda sè dhi, à adré Rúbí Tani Gíká ni Opì àdhya ni longó kòdhya gò, mómndyá títi dhi ì dré adrézó àyi ki rìnyí fe fizo lána. ¹⁷ Di, tágba dré adrézó kònni dhi, bhù

i bvò be dhi ki kitswá akilé mbèlè lavulè tà mvá tsà tisìle tatrírí kúlí nda léna dhi rúsè.

¹⁸ Dhya ángùdhi áyi tòkò ni tingálépi gò gòzo tòkò àzya adó mòle dhi, adré ina múná tà 'o. Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi tòkò tingalé dre dhi ni adólépi mòle dhi, adré kpà múná tà 'o.»

Pídihígo ngá líyi i Làzàro be dhi ki tà dri dhi

¹⁹ Yésu gò tǎá dhi: «Agó àlo ngá líyí ro dhi tá be. Adré tá kítá aveave làgí kyàkyà dhi ki asó í rú, adrézó ngá dóro nya, adrézó kpà lenzélé kítú àlo àlo títi í sè. ²⁰ Di, akódhi nda ni bhà'álé tí dhi, à la tá agó àlo lemerè ro rú be Làzàro, adrélépi làzì íbe bí í rú dhi. ²¹ Akódhi nda tá lovó íbe tò kitswázó ngá kórònyá adrébhá tá ledhélé ngá líyí nda ni mísá drílèsè dhi ki nya ká. Di, kitswá tá ina bwà ko. Kòkí ì adré tá ndìndì alìle akódhi ni làzì ki mì lembé.

²² Kùdù ro dhi, agó lemerè ro nda dré dràzo gò, ángéló ì dré akódhi ni dōzo lizo bhàá ànyi Abàràrà lága. Ngá líyí nda dré kókpà dràzo gò, sizoá. ²³ Akódhi kòkisú ì adrerà'a rúbhá aswálé dràbhá ki àrà na dre dhi, dré mì tingázó Abàràrà ki no làwú làvo na, túmǎní Làzàro ànyi làgá dhi be. ²⁴ Di dré kúlí yòzo tǎzoá dhi: «Tátá Abàràrà, mí bhà áma kizà wà! Mí amù Làzàro áyi drígambíli so yí na, tìle áma làdra dri. Angyá ko, áma rúbhá adré aswálé àtsí kònìdhi 'á tò.»

²⁵ Di, Abàràrà logó drá dhi: «Áma mvá, mí kisù rè ngá dóro títi mí dré tá kisulè mí dré adrerà'a lídri be dhi 'á dhi í ká. Di, Làzàro kisú tá ngbà 'í tà kònzi dhi ì kòdhya. Nyànomvá dhi, à adré di akódhi ni togó tindrì kònwa. Di, ámi rúbhá adré ina aswálé. ²⁶ Kòdhi íbe dhi, à bhà yábhù andre áma ki kófalé 'á àmi íbe dre. Asà dhi, dhya adrélépi leá lavulè àmi véna dhi kitswá lavulè bwà ko. A kitswá kpà azyalé kònalèsè áma velé dhi bwà ko.»

²⁷ Di ngá líyí nda tà dhi: «Tátá, kàdré kònìni dhi, má adré ámi ti lízì, mí kòmùró Làzàro líle áma atá ni dzò na, ²⁸ kòlongóro tà áma adrúpi nzi dhi ì dri, ì kálíró kpà àrà rúbháaswa ádhya kònìdhi lé ko.» ²⁹ Abàràrà logó drá dhi: «Áyi tà Mósè ì dré tisile pròfétá íbe dhi íbe. Í kòyi tà nda ì kòdhya.»

³⁰ Di, ngá líyí nda tà dhi: «Kóko, Tátá Abàràrà! Di, dhya àlo ngàlepi dràdrà 'ásè dhi kòlì ina àyi véna dhi, ì ni àyi ki togó ladzá.» ³¹ Di, Abàràrà tà drá dhi: «Í kòyi Mósè ni kúlí pròfétá kya íbe dhi ì ko dhi, tágba dhya àlo konga dràdrà lèsè yà dhi, ì kitswá kpà dhya nda ni kúlí yi ka'izoá bwà ko.»

17

Tàkonzi ì tàkonzi trìma be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 18:6-7, 21-22; Márokò 9:42)

¹ Yésu gò tǎá áyi lebebhá ì dré dhi: «Tà bàti ró dhi, tà kitswábhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzi na dhi ki dra atsá. Di, kizà ni adré kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda ki àndu bha dhi dré! ² Akódhi nda kàdré ndìndì ànzimvá kòni kì àlo 'o dhèle tàkonzi na dhi, dóro ni tá kírà kàdrì 'ìle akódhi kembé gò, akódhi ni bhèzo dràle yǎandre na dhi. ³ Di mì kàdré àmi kì líkí be!

Ámi adrúpi kì àlo kò'o tàkonzi mí rú dhi, mí kòtádhá akódhi ni tàkonzi nda drá. Akódhi kòladzá áyi togó tà nda sè dhi, mí kòtrì akódhi ni tàkonzi. ⁴ Gba kò'o tàkonzi mí rú vèsè be nzi-drì-rì kítú àlo sè gò, dré adrézó agòle mí velé vèsè àlo àlo títi nda ì sè adrélé tǎá dhi «Má ladzá áma togó dre» dhi, mí kòtrì akódhi ni tàkonzi nda ì títi.»

Tà ka'ika'i ni tà

⁵ Apóstolò ì tà Mírì Yésu dré dhi: «Mí kòtimbà àma ki tà ka'ika'i wà.»
⁶ Di Mírì logó dhi: «Mì kàdré tà ka'ika'i ìbe tsámwá ngóro mùtádi lò'wa tíni dhi, mì ni kitswá tàá fa kàdrì kònìdhi dré dhi <Mí ngì mì lizo ámi bhe tìle yìandre na> gò, fa nda dré àmi ki kúlí ka'izo 'òle.»

Tà kitswálepì mārábà dóro dhi dré 'òle dhi

⁷ «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré mārábà adrélépi amvú 'a yà, kó ngalé adrélépi kábiligya líkí yà dhi ìbe gò, akódhi nda dré agòzo amvú lésè dhi, dhya nda adrè tàá drá ngíni? Adré tsì tàá drá dhi: <Mí afí mbèlè lírìlè ngá nya>? ⁸ Kóko! Di, adrè be ìna tàá dhi: <Mí ladhí ngá má dré kitswálè nyàle. Mí topfó àmi kítá, ngá bhàzo má dré nyàle ìndì má dré mvùlè 'íká, gò mí kògòro mína ni nya, ìndì mína ni mvu ndò.> ⁹ Bvóá dhi, mírì nda adrè tsì àwoyà ta mārábà nda dré, dré tà tàle í dré dhi ki 'òle dhi sè 'í? Kóko! ¹⁰ Di tà nda kòdhi kókpá kònìni àmi dré. Mì kò'o tà títi tàle àmi dré dhi í dre dhi, mì kàdré tàá dhi: <Ama mārábà tàko dhi 'i. Mà 'o ngbà 'í tà kitswábhá mà dré 'òle dhi í kòdhya.>»

Yésu tidrí móndí mudrì kàrì dré rùlè dhi í

¹¹ Yésu dré tá adrèrà'a lìle Yèrusalémá na dhi 'á dhi, adrè tá lavulè bvò Gàlíláyá àdhya ki bvò Sàmàríyá àdhya be dhi 'ásè. ¹² Dré tá adrèrà'a file bhà àlo na dhi 'á dhi, móndí mudrì kàrì dré rùlè dhi ì dré alizo kitswálè ru kisú ába. Ayi nda ì dré àyi ki kíkízó vwàvwà ro tsà gò, ¹³ kúlí loyó tàzoá dhi: «Yésu, Mírì, mí bhà àma ki kizá wà!» ¹⁴ Yésu kònò àyi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mì lè àmi ki rúbhá ki tadhá kòwánà ì dré.» Di ì dré adrèrà'a lìle dhi 'á dhi, ì dré adrízó.

¹⁵ Di àyi ki àlo kònò í adrì dre dhi dre dhi, dré agòzo Gíká ni rú bhabe kùle kúlí 'u'ù sè. ¹⁶ Dré adhezó Yésu pá, àyi mì bha kiní mì gò, àwoyà tàzo drá tà dré tá 'òle í dré nda ni tà sè. Di akódhi nda tá ìna Sàmàríyá agó 'i. ¹⁷ Gò Yésu dré lizizóá móndí í làga dhi í tí dhi: «Àyi adribhá kòdhi í tá tsì mudrì ko? Di àruka ni nzi-drì-su nda í ángwà? ¹⁸ Dhya àlo àyi kòfalé agòlepì Gíká ni rú bha kùle dhi yókódhó, ngbà 'í agó sùrú twá ro kònìdhi 'í?» ¹⁹ Gò dré tàzoá agó nda dré dhi: «Mí nga lìle. Àmi tà ka'ika'i tidrí mì dre.»

Gíká ni Opì ni atsama

(A kòndò kpà Mátáyò 24:23-28, 37-41)

²⁰ Kitú àlo dhi, Fàrisáyò ì lizí tá Yésu tí dhi: «Gíká ni Opì ni atsá ángutú?» Di Yésu logó àyi dré dhi: «Gíká ni Opì adrè ìna alìle ngóro móndí ì dré adrélè ngá letè nòle dhi tíni ko. ²¹ A kitswá kpà tàá dhi <Mì nò ká, Gíká ni Opì kònwa!> yà, kó ngalé <Gíká ni Opì kònàle!> yà dhi ko. Tàko ko, Gíká ni Opì àmi kòfalé be.»*

²² Dré gòzo tàá àyi lebhá í dré dhi: «Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mì ni adrè lovó ìbe tò kitswázó ndìndì Móndí ni Mvá ni Kitú ki àlo no. Di, mì kitswá àmikya nòá ko. ²³ Móndí ki tàá àmi dré dhi <Mì nò ká, akódhi kònàle!> yà, kó ngalé <Akódhi kònwa!> yà dhi. Di, mì lè àmikya ràle àyi vésè ko. ²⁴ Tàko ko, Kitú Móndí ni Mvá dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni agó ngóro bhù dré adrélè lagúlè ngá kazá bhù mibhalé ni bvò àlo lésè tsàle bvò

* **17:21** 17:21 A kitswá kpà kúlí tìsìle Gíríkì tí sè kòni ki ladzá kònìni: «Gíká ni Opì àmi lèna be.»

ni àzuya na dhi tîni. ²⁵ Di, adré làá dhi, akódhi kònnya rè zya kizà lavulé, indì mónyá ándrò kòni ì kògà rè zya akódhi.

²⁶ Lókyá Mónde ni Mvá dré adrérá'a 'òle agòle dhi 'á dhi, tà ki adré ngóro Nówè ni lókyá 'á dhi tîni. ²⁷ Mónde ì adré tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyi ki ànzì ki fe mòle, tsàle kítú Nówè dré firá'a bwátù kàdrì na dhi 'á. Gò yí líti andre dré atsázó ngbõ ró àyi ki tupfú todràle títí.

²⁸ Tà nda ki adré kpà ngóro Lótò ni lókyá 'á dhi tîni. Mónde ì adré tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ngá gí, adrézó ngá lagí, adrézó ngá kidhí, adrézó kpà dzó si. ²⁹ Di, kítú Lótò dré apfòzo Sòdómà lèsè dhi sè dhi, àtsí ì bàrúti íbe dhi ì dré adàzo ngbõ ró bhù lèsè àyi ki tupfú todràle títí. ³⁰ Tà nda kòdhi ki adré kókpà kònini Kítú Mónde ni Mvá dré dra apfòzo dhi tú.

³¹ Kítú nda sè dhi, lè dhya dra adrélépi àyi dzó drìna dhi kàsí file dzó na, àyi ngá ki do lapázó ába dhi ko. Kókpà kòdhi tîni, dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nzàle í bhàna ko. ³² Mì kisù rè tà atsálépi Lótò ni tòkó rú dhi ká! ³³ Dhya ángùdhi adrélépi àyi tàndi ni lídrì le líkílè dhi, a ni àyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya ángùdhi adrélépi ìna àyi lídrì fe dhi, a ni àyi lídrì nda ni líkí.

³⁴ Má adré tàá àmi dré dhi: Ngátsi nda sè dhi, móndí rì dhi ki adré ayilé lánzá àlo dri. A ni àlo ni ni do, àzuya ni ni tayí. ³⁵ Tòkó rì dhi ki adré ngá 'i tùmáni. A ni àlo ni ni do, àzuya ni ni tayí.» [³⁶ †] ³⁷ Yésu ni lebèbhá ì gò lizíá dhi: «Mírì, tà nda ki ru 'o ángolé?» Di Yésu logó àyi dré dhi: «Àrà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhi drìle dhi, àrì àgàaga dhi ki kókpà ru kímó kitswálè àbvò nda ni te.»

18

Pídihígo tàyítòkó ì tàbvó tàlepi be dhi ki tà dri dhi

¹ Gò Yésu dré pídihígo kònindhi ni pizo, tadházóá àyi lebèbhá ì dré dhi, lè ì kàdrè tà zi Giká tí landè àko ró ngíni ya dhi. ² Tà dhi: «Tàbvó tàlepi àlo dhi tá bhàandre àlo dhi na. Adré tá ìna Giká ni ro ko, adrézó kpà móndí ki tà kisù ko. ³ Di tàyítòkó àlo bhàandre nda 'á dhi adré tá ìna alìle akódhi véle rà, adrélé tàá dhi: <Mí lanzi rè tà àma kòfalé àma kàribhá be dhi ni bvò, tà gyágya 'òzo má dré dhi ká!»

⁴ Lókyá be vwàvwà ro dhi, tàbvó tàlepi nda adré tá tà nda ni ga rè. Di, kùdù ro dhi, dré ìna kisùzoá í léna dhi: <Gba má dré adrézó Giká ni ro ko yà, adrézó kpà móndí ki tà kisù ko yà dhi, ⁵ má ni tà gyágya 'o tàyítòkó kòdhi dré, dré adrélé àma lagù tò dhi sè. Tàko ko, má kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni ngbù adrélé alìle àma drì kizá.»

⁶ Di Mírì gò tàá dhi: «Mì yi rè tà tàbvó tàlepi gyágya ko nda dré tàle dhi ká. ⁷ Di Giká kitswá tsì tà gyágya 'o mónyá ì dré zile gò ì dré adrézó liyilé í rú kítú vèsè ìndì ngátsi vèsè dhi ì dré ko? A ni tsì lókyá tigí àyi ki ledézó? ⁸ Má adré tàá àmi dré dhi: A ni tà gyágya 'o àyi dré mbèlè. Di, lókyá Mónde ni Mvá dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni tsì mónyá adrèbhá àyi ka'í bàti dhi ki kisù bvò dri dhi 'í?»

† 17:36 17:36 Wárágá Giká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisù kònwa ko: [Ago rì dhi ki adré amvú na. A ni àlo ni ni do, àzuya ni ni tayí.]

Pídihígó Fàrìsáyò ì mèdáyì lagílèpì be dhi kì tà dri dhi

⁹ Gò Yésu dré pídihígó kòndhi ni pìzo mónnyá adrébhá tá àyi kì no gyágya gò, adrézó mónnyá àruka títi dhi kì ayizè dhi ì dré. ¹⁰ Tà dhi: «Àgo rì dhi ì mbà tá tépelò na kitswálé tà ta Giká be. Alo ni tá Fàrìsáyò 'i. Azya ni tá mèdáyì lagílèpì 'i. ¹¹ Dì Fàrìsáyò nda totó tá ì adrélé tà ta Giká be í léna kònni: <A! Giká, má adré àwoyà ta mí dré, má dré adrélé mónnyá àruka títi dhi ì tíni ko dhi sè. Ayì nda ì ngá lovó bhabhá 'i, tà kònzì 'obhá 'i, ìndì múná tà 'obhá 'i. Má adré kpà àwoyà ta mí dré, má dré adrélé mèdáyì lagílèpì kòdhi tíni ko dhi sè. ¹² Má adré mána tàbiri mvo, adrézó tà zi mí tí vésè be rì pòsò àlo sè. Má adré kpà ngá títi má dré adrélé kisulé, lanzilé 'a be mudrí dhi kì àlo fe mí dré.»

¹³ Dì, mèdáyì lagílèpì nda totó tá ìna ì lárá ro, adrélé ndìndì áyi m̀ le tingalé kurú na bhù na ko. Adré tá áyi agá di kizà dré, adrézó tàà dhi: <A! Giká, ma tàkònzì líyì 'i. Mí bhà áma kizà wà!»

¹⁴ Má adré tàà àmi dré dhi: Mèdáyì lagílèpì nda gò ìna nzìle í bhàna móndí Giká dré bhàle gyágya dhi ró dhi nì. Dì, Fàrìsáyò nda nzi ìna kònni ko. Tàko ko, Giká ni dhya ángùdhi adrélépì áyi tà bha kuru dhi ni tà tíri kíni mi. Dì, a ni dhya adrélépì áyi tà bha kíni mi dhi ni tà tingá kuru.»

Yésu zi tà tani Giká tí ànzimvá ì dri

(A kòndò kpà Mátáyò 19:13-15; Márokò 10:13-16)

¹⁵ Amvolásà dhi, móndí ì adré tá àyi kì ànzimvá ki adó alizo àyi íbe Yésu vélé, kòtabégo àyi, tà tani zìzo Giká tí àyi dri be dhi bvó. Akódhi ni lebébhá ì kòndò tà nda dre dhi, ì dré dhèzo adrélé lawàle mónnyá nda ì dri tà nda sè. ¹⁶ Dì, Yésu dré ìna ànzimvá nda kì azizó í vélé gò, tàzoá áyi lebébhá ì dré dhi: «Mì tayì ànzimvá kònni ì alìle má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Giká ni Opì mónnyá adrébhá àyi nda ì tíni dhi ì dré. ¹⁷ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépì Giká ni Opì ka'ì ànzimvá kya tíni ko dhi, kitswá tàdzí file lána ko.»

Yésu ì agó àlo ngá líyì ro dhi be dhi

(A kòndò kpà Mátáyò 19:16-30; Márokò 10:17-31)

¹⁸ Amvolásà dhi, Yúdà ànzi kì kàdrì kì àlo dré alizo Yésu vélé akódhi ni lízì, tàzoá dhi: «Dhya dóro adrélépì tà tadhá nì, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú dhi?» ¹⁹ Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma zi dhya dóro dhi ró àdho tà sè? Dhya adrélépì dóro dhi yókódhó, ngbá 'i Giká 'i kalóma. ²⁰ Mí nì tà tàtrítrì kulí dré adrélé tàle à kò'o dhi ì be: <Lè mí kò'o múná tà ko. Mí kòpfu móndí dràle ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. Mí kàdré àmi atá nì lindrì bha àmi andre be.» ²¹ Dì agó nda tà drá dhi: «Má líkì tòlì nda kòdhi ì títi, kidhólé má dré tà adrerà'a kàdhùrà ro dhi 'á.»

²² Yésu kòyi tà nda dre dhi, dré tàzoá drá dhi: «Tayì rè dhu mí dré tà àlo kòdhya: Mí lì àmi ngá títi dhi kì lagí, làfa ni nì lanzízo lemerèbhá ì dré gò, mí kàdréró ngá lagí be kàdrì dhi íbe bhù na. Dì mí alì adrélé áma lebé.» ²³ Agó nda kòyi tà nda dre dhi, kizà dré akódhi ni 'òzo lavulé, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhi sè.

²⁴ Yésu kòndò akódhi tá kizà ro dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Ngábhá kì fima Giká ni Opì na dhi kòkóròko! ²⁵ Ngá líyì ni fima Giká ni Opì na dhi ìna

kòkóròko lavúlé, kàmílò ni fima lavúlé sǐndàní ni bhálé 'àsè dhi rúsè!»*
 26 Gò mǒndyá kúlí nda ki yibhá dhi ì dré lizizóá dhi: «Kàdré kònini dhi, àdhi ni di kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú nì?» 27 Yésu logó dhi: «Tà kitswálé 'òle bwà ko mǒndí i mǐlèsè dhi, tà Giká dré kitswálé 'òle ni dhi 'i.»

28 Gò Pèterò dré tǎzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí àma ki ngá títi dhi i adrézó ámi lebè.» 29 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi àyi dzó 'i yà, àyi tókó 'i yà, àyi adrúpi i 'i yà, àyi tibhá i 'i yà, kó ngalé àyi ànzì i 'i yà dhi ki tayílépi Giká ni Opì ni tà sè dhi, 30 a ni ngá nda ki vúdri kisú tsàle vèsè be bí lókyá kònidhi sè. Kòdhi íbe dhi, a ni kòkpà lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú lókyá adrélépi alìle dhi sè.»

Yésu gò tódhya àyi drama ni tà longó, àyi ngama dràdrà 'àsè dhi be (A kònò kpà Mátáyò 20:17-19; Márokò 10:32-34)

31 Amvolásà dhi, Yésu dré àyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki drìzo gàrà dri gò, tǎzoá àyi dré dhi: «Mí yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalémà na. Kònale dhi, tà títi pròfétà ì dré tisìle Mǒndí ni Mv́a ni tà dri dhi ki ru 'o. 32 A ni akódhi ni lefè págánò i drígá. Àyi nda ì dré akódhi ni gùzo, lodházóá, túsú lufúzó mǐá, 33 tswàzoá gò, pfùzoá dràle. Di kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè.»

34 Di, tà Yésu dré tàle nda ki àlo fi tá ína àyi drìna ko. Tà nda ki àndu zù tá i zùzù àyi dré. Di ì nǐ ngalé Yésu adré tá àdho tà ta ya dhi ko.

Yésu tidrí agó àlo mǐ be kùdúkùdu ró dhi (A kònò kpà Mátáyò 20:29-34; Márokò 10:46-52)

35 Yésu dré tá adrérà'a tsàle ànyi Yèrikò làga dhi 'á dhi, agó àlo mǐ kùdúkùdu ró dhi lírì tá láti làga adrélé ngá zi mǒndí i tí. 36 Akódhi nda kòyi mǒndí zyandre i adrérà'a lavúlé dre dhi, dré lizizóá ngalè tà nda àdho tà 'i ya dhi. 37 Gò logózoá drá dhi: «Yésu Nàzàrètà lèsè dhi adré lavúlé nì.»

38 Kòyi tà nda dre dhi, dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Yésu, Dàwidí ni Mv́a, mí bhà àma kizà wà!» 39 Mǒndyá adrèbhá lavúlé drìdrì dhi ì dré adrézó tetrelé akódhi dri, kòtayíró kúlí adrézó kíri. Di, dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni ni lavú: «Dàwidí ni Mv́a, mí bhà àma kizà wà!»

40 Gò Yésu dré àyi kikízó tàà dhi, à kàdrì agó nda alizo ába í véle. Akódhi nda kàtsà ànyi dre dhi, Yésu dré lizizóá tíá dhi: 41 «Mí adré leà má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Akódhi logó dhi: «Mírì, má lè ngá nòle!» 42 Di Yésu tà drá dhi: «Mí kònò ngá. Àmi tà ka'ika'i tidrí mi dre.» 43 Gbá kòdhwa, akódhi dré kidhózó adrélé ngá no. Gò dré ngàzo adrélé Yésu ni lebè adrézó Giká ni rú bha kùle. Mǒndyá títi dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré kpà adrézó Giká ni rú bha kùle.

19

Yésu i Zákáyò be dhi

1 Yésu dré fizo Yèrikò na gò adrélé lavúlé bhàandre nda 'àsè. 2 Di agó àlo rú be Zákáyò, adrélépi mèdáyì lagíbhá ki kàdrì ro ìndi ngá líyì ro dhi tá kpà bhàandre nda na be. 3 Akódhi nda adré tá leà nòle ngalè Yésu àdhi 'i ya dhi. Di, mǒndí zyandre dhi ki tà sè dhi, kitswá tá ína nòá bwà ko, dré tá mbàle tàli dhi sè. 4 Gò dré ràzo drìdrì mbàle fa rú be sikhómòro dhi

* 18:25 18:25 «Kàmílò» kònidhi, kà'wá kàdrì dǒngí tíni dhi 'i.

drìna, kitswálé Yésu ni no dhi bvó. Tàko ko, akódhi nda adrè tá 'òlè lavulé láti nda 'ásè. ⁵ Yésu kàtsá àrà nda 'á dre dhi, dré m̀ tingázò Zákáyò ni no gò, tàzoá drá dhi: «Zákáyò, mí así mbèlè. Angyá ko, adrè leá dhi, má kàyì àndrò mí bhàna.» ⁶ Di Zákáyò dré asizò mbèlè gò, dré Yésu ni ka'izo dòlè í bhàna arí sè.

⁷ Mòndyá títi tà nda ni nobhá dhi ì adrè tá Yésu ni ndrì, adrézò tàá dhi: «Dhya kòdhi lì ìna file ayilé tàkonzì líyì ni dzò na!» ⁸ Di, Zákáyò dré ngàzo áyi totó Mírì kandrá tàá drá dhi: «Mírì, mí nò rè ká! Má ni áma ngá títi lanzilé 'a be rì dhi ki àlo fe lemerèbhá ì dré. Kòdhi ìbe dhi, má kòkàrí móndí ni làfa túrúpú sè dhi, má ni làfa nda ni logó drá, àzya ni ni bhàzo dríá vèsè be na.» ⁹ Di Yésu tà drá dhi: «Àndrò, tà tidrízò dhi afí dzò kònìdhi lé dre. Tàko ko, dhya kònìdhi kòkpà Abàramà ni ànzi ki àlo 'i. ¹⁰ Angyá ko, Móndí ni Mv́a alì kitswálé móndyá avìbhá dhi ki nda, àyi ki tidrízò dhi bvó.»

Pídhi gò màràbà mudrì dhi ki tà dri dhi
(*A kònò kpà Mátáyò 25:14-30*)

¹¹ Mòndyá zyandre nda ì dré tá adrèrà'a Yésu ni yi dhi 'á dhi, dré gòzo pídhi gò àlo dhi ni pì àyi dré. Tàko ko, akódhi tá ànyì Yèrúsalmà làga, ìndì ì adrè tá àyikya kisùá dhi, Gìkà ni Opì ni atsá gb́à lókyá nda sè. ¹² Di tà àyi dré dhi: «Agó àlo ópí ki sùrú lése dhi adrè tá 'òlè lile bvò vwàvwà ro dhi na, à kòbhàrò ì adrélé ópí ro gò, í kàgòró adrélé àyi òpì nya be dhi bvó. ¹³ Di dré àyi màràbà mudrì dhi ki azizò, làfa lò'wa mudrì dhi ki lanzizò àlo àlo àyi drígàsè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kàdré àzì 'o làfa kònìdhi sè adrézò timbàá, tsàlè lókyá má dré dra agòzo dhi 'á.»*

¹⁴ Di, móndyá akódhi ni bvò nda lé dhi ì adrè tá àyikya togó kònzi bha akódhi rú. Gò ì dré móndí mùzo lile akódhi vèsè tàá dhi: «Mà adrè leá dhi, dhya kòdhi kònya òpì àma dri dhi ko.»

¹⁵ Di, tágba kònìni dhi, à dré akódhi ni bhàzo ópí ro gò, dré agòzo. Dré màràbà mudrì ì dré tà làfa tayizò àyi drígá nda ki azizò gò, àyi ki lizizò nìzoá ngalè ì timbà tá àyi làfa ni drì àngopì ya dhi. ¹⁶ Dhya drìdrì dhi kàtsá dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mírì, má 'o àzì làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa mudrì àruka ki kisúzò bhàlè dríá.» ¹⁷ Di ópí nda tà drá dhi: «Àma màràbà dóro ni, mí 'o dóro! Mí dré kitswálé má dré ka'ile tà mv́a tsà sè dhi sè dhi, má ni ámi bha adrélé bhàandre mudrì dhi ì drìlè.»

¹⁸ Gò màràbà ni rì dré atsázò tàá dhi: «Mírì, má 'o àzì làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa nzi àruka ki kisúzò bhàlè dríá.» ¹⁹ Di ópí nda tà drá dhi: «Má ni ámi bha adrélé bhàandre nzi dhi ì drìlè.»

²⁰ Gò màràbà ni na dré atsázò tàá dhi: «Mírì, làfa lò'wa mína kònìdhi. Má zù tà làfa nda tayilé kítá na. ²¹ Má adrè tá àmi ro, mí dré adrélé agó tómbá 'i dhi sè. Mí adrè mína ngá mí dré bhàlè ko dhi ki do, adrézò kpà ngá mí dré kidhilé ko dhi ki akónà.»

²² Di ópí nda tà drá dhi: «Mì, màràbà kònzi ni, má ni ámi tàbvó ta ámi tàndì ni kùlì sè. Mí nì tá tàlè dhi, ma agó tómbá 'i dhi be. Má adrè ngá má dré bhàlè ko dhi ki adó, adrézò ngá má dré kidhilé ko dhi ki akónà.

²³ Mí bhà di tá làfa mána dzò adrézò làfa 'o lendrélé dhi na ko àdho tà sè? Kònò má ni tá kitswá làfa nda ni adó àmupì ni be.» ²⁴ Gò dré tàzoá

* **19:13** 19:13 A adrè tá làfa lò'wa kònìdhi ni rú zi «mínà». Mínà àlo dhi tá làfa adrélé fèlè móndí àlo dré àzì 'òlè mbá na sè dhi tí dhi 'i.

móndí í làga dhi ì dré dhi: «Mì do làfa lò'wa kòdhi akódhi drígàsè, fèle dhya adrélépi ába mudrí dhi dré.»²⁵ Dì ì tà drá dhi: «Mírì, akódhi nda làfa lò'wa íbe mudrí!»²⁶ Akódhi logó àyi dré dhi: «Má adrè tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi ngá íbe dhi dré dhi, à ni akódhi ni ngá nda ki drì timbà. Dì, kàdré ìna dhya adrélépi ngá àko dhi ni tà sè dhi, à ni ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhi ni do drígàsà.»²⁷ Dì, kàdré áma kàribhá lebhá tá má kònya ópí àyi dri ko nda ki tà sè dhi, mì adrì àyi alizo àyi ki tilí todràle má kandrá.»»

Yésu fì Yerúsalmà na ópí tíni

(A kònò kpà Matáyó 21:1-11; Márokò 11:1-11; Yòwàni 12:12-19)

²⁸ Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, dré gòzo láti do adrézó mbàle Yerúsalmà na. ²⁹ Kòtsa ànyi bhà rú zìle Bètèfàgè ìndì Bètàniyà dhi ì kandrá, ànyi kòngó Olivè fa kya làga dre dhi, dré àyi lebhá rì dhi ki mùzo líle drìdrì, ³⁰ tàzoá àyi dré dhi: «Mì lì bhà àmi kandrá kònàdhi léna. Mì kòfì lána dre dhi, mì ni púndà mvá 'ìle, à dré dhu rè mbàzo dríà ko dhi ni kisé. Mì atrì akódhi, alizo ába má vélé.»³¹ Dhya àlo kòlizi àmi tí dhi: «Mì adrè triá àdho tà sè?» ya dhi, mì kòtà drá dhi: «Mírì adrè léá nì.»»

³² Dì dhya mùle nda ì dré lízo tà nda ni kisé ngóró Yésu dré tá tàle àyi dré dhi tíni. ³³ Ì dré tá adrérà'a púndà mvá nda ni atrì dhi 'á dhi, púndà nda ni líyì ì dré lizizóá àyi tí dhi: «Mì adrè púndà mvá kòdhi ni tri àdho tà sè?»³⁴ Ì logó dhi: «Mírì adrè léá nì.»³⁵ Gò ì dré púndà mvá nda ni asézó atsávo ába Yésu vélé. Ì dré àyi ki kítá bhèzo dríà gò, Yésu ni 'òzo lírìlé dríà.

³⁶ Dì akódhi dré tà adrérà'a líle dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì adrè tá àyi kì kítá kí lasé láti misè, kòlavúro dríàsà be dhi bvó. ³⁷ Ì kòtsa ànyi Yerúsalmà làga láti adrélépi síle kòngó Olivè fa kya drìlèsè dhi 'á dre dhi, akódhi ni lebhá zyandre títi dhi ì dré ngàzo adrélè lenzélè lúlúgyá be, adrézó Gíkà ní rú bha kùle tà títi líndrígá ró ì dré nòle dhi kí tà sè. ³⁸ Ì adrè tá tàá dhi:

«Tà tani kàdré ópí adrélépi alìle Mírì ní rú sè dhi dri!

Tà kídrikìdri kàdré bhù na, ìndì rúku kàdré Gíkà kurú na bhù na dhi dré!»[†]

³⁹ Gò Fàrisáyó àruka móndyá zyandre nda ì kòfalé dhi ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mí kòlawá àmi lebhá ni ì dri, ì kòtayíró kúlì!»⁴⁰ Dì Yésu logó dhi: «Má adrè tàá àmi dré dhi: Ì kòtayí kúlì dhi, kírà ki lúlúgyá ga nì!»

Yésu ngo Yerúsalmà ni tà sè

⁴¹ Yésu kòtsa ànyi Yerúsalmà làga bhàandre nda ni no dre dhi, dré ngàzo ngòle tà ni sè, ⁴² tàzoá dhi: «Á! Yerúsalmà, kònò mí kònì tá tà kítswálépi tá tà kàdrìkìdri fe mí dré lókyá àndrò kònìdhi sè dhi be dhi! Dì, nyànomvá dhi, tà nda zù ì zùzù mí dré. ⁴³ Tàko ko, lókyá ni atsá àmi kí gò, àmi kàribhá ì dré àmi gàrà kìzo kúrú, ngá tobhàzo kítswázó àdzú bhu mí rú gò, ì dré àdzú bhuzo mí be àmi gàrà títi dhi ì 'àsè. ⁴⁴ Ì nì àmi kí bhe kinyílè kìnì mí, àmi ànzi mí lé dhi íbe. Ì kítswá kírà ki àlo tayí àzya ni dri ko. Angyá ko, mí nì tá mína lókyá Gíkà dré alizo kítswalé àmi tidrì dhi ko.»

Yésu dro móndyá adrèbhá ngá lagí dhi ì topfòle tépelò 'àsè

(A kònò kpà Matáyó 21:12-17; Márokò 11:15-19; Yòwàni 2:13-22)

[†] 19:38 19:38 A kònò Longó ì 118:26.

⁴⁵ Amvolásà dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, dré ngàzo mónnyá adrébhá tá ngá lagí kònàle dhi ki dro topfòle 'ásà. ⁴⁶ Dré tàzoá àyi dré dhi: «Giká ni Kúlí adré taá dhi: «Áma dzó ni adré dzó adrézó tà ta má be dhi 'i.» Di, mì gò àmikya dzó nda ni bha adréle àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi ki zu dhi ró!»[‡]

⁴⁷ Kitú àlo àlo títi ì sè dhi, Yésu adré tá tà tadhá tépelò na. Kòwàná kàdrì ì, tátrírí kúlí tadhábhá ì tsàle Yúdà ànzi ki drì kobhá ìbe dhi, ì adré tá láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle. ⁴⁸ Di, ì kitswá tá àyikya láti kisú bwà ko. Angyá ko, mónnyá títi dhi ì adré tá akódhi ni kúlí yi lovó sè.

20

*A lizí Yésu tí ngalè akódhi ni rìnyí angá ángolèsè ya dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:23-27; Márokò 11:27-33)*

¹ Kitú àlo dhi, Yésu adré tá móndí ki tadhá tépelò na, adrézó Rúbí Tani longó àyi dré. Gò kòwàná kàdrì ì, tátrírí kúlí tadhábhá ì ìndì bhàgo ìbe dhi ì dré alizo akódhi vélé, ² lizíá tíá dhi: «Mí tà rè àma dré ká: Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ìna ángolèsè? Adhi fè rìnyí nda mí dré ni?»

³ Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpà tà àlo dhi ni lizí àmi tí. Mì tà rè má dré ká! ⁴ Bátisimò Yòwàni dré fèle dhi angá tá ìna ángolèsè: Giká vélèsè, kó ngalè móndí ì vélèsè?» ⁵ Gò ì dré dhèzo adréle tà kayí àyi kòfalèsè, adrézó taá dhi: «Mà kòtà dhi <Bátisimò nda angá Giká vélèsè> dhi, akódhi ni go lizíá àma tí dhi: <Mì ka'í di Yòwàni ko àdho tà sè?» ⁶ Di, mà kòtà kó dhi <Bátisimò nda angá móndí ì vélèsè> dhi, mónnyá títi dhi ki àma ki lebhé todràle kírà sè. Angyá ko, ì adré ka'íá dhi, Yòwàni tá ìna pròfètá 'i.» ⁷ Di ì dré logózóá drá dhi: «Mà ni ngalè bátisimò nda angá ángolèsè ya dhi ko.»

⁸ Yésu gò taá àyi dré dhi: «Kàdré kònini dhi, má kitswá kókpà taá àmi dré ngalè rìnyí má dré adrézó tà nda ki 'o dhi angá ángolèsè ya dhi ko.»

*Pídhígó vínò líkíbhá kònzi dhi ki tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:33-46; Márokò 12:1-12)*

⁹ Gò Yésu dré pídhígó kònidhi ni pizo móndí ì dré, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi bhe tá vínò àyi amvú na. Dré amvú nda ni tayízó vínò líkíbhá àruka ì drígá gò, lizo atsí na lókyá be vwàvwà ro. ¹⁰ Lókyá vínò lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyi māràbà ki àlo mùzo lile vínò líkíbhá nda ì véna, ì kòfèró í dré lò'wa ìna tìni dhi be dhi bvó. Di, vínò líkíbhá nda ì dré àyikya māràbà nda ni tswàzo gò, logózóá nzile drígálé sè. ¹¹ Gò amvú líyí nda dré māràbà àzya mùzo lile àyi véna. Di, ì dré kpà akódhi nda ni tswàzo, kanyò fèzo drá gò, logózóá drígálé sè. ¹² Dré gòzo māràbà ni na mu lile gò, ì dré akódhi nda ni pfúzo bí ìbe gò, dòzoá bhèle amvú 'àsè kivrì na.

¹³ Di amvú líyí nda kòyi tà nda dre dhi, dré kisúzoá í léna dhi: «Má ni 'oá ngíni? Má ni áma mváagó má dré lèle tò dhi ni mu kòdhya. Aruka ni, ì ni akódhi ni lindrì bha.»

¹⁴ Di, vínò líkíbhá nda ì kònò mváagó nda adrèrà'a alile dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalèsè dhi: «Kònàdhi dhya dra amvú kònidhi ni kisulépi tàyilé ro dhi 'i. Mà kòpfu akódhi dràle, amvú dré tá kitswálé kisulé tàyilé ro nda

[‡] 19:46 19:46 A kònò Esáyà 56:7; Yèrèmíyà 7:11.

kàdréro àma dré! 15 Di ì dré ngàzo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'àsè kiví na gò, pfùzoá dràle.»

Yésu gò lizíá dhi: «Mí adré kisúá dhi, amvú líyí nda ni 'òá ngíni àyi ki tà sè dhi? 16 Akódhi ni tsa vínò líkíbhá nda ki tupfú todràle gò, gòzo amvú vínò àdhya nda ni tayí móndí àruka ì drígá.»

Di móndyá zyandre nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Tà nda kòdhi ì kò'o ru tàdži ko!»

17 Di Yésu dré àyi ki nòzo dhi gò, tàzoá dhi: «Tà tisìle Gíká ni Kúlí na kònìdhi adré di leá tàle ngíni?

«Kírà dzó sibhá ì dré gàle gágà dhi,

gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó dríá dhi ró.»*

18 Dhya ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhi ni ño. Kòdhi ìbe dhi, kírà nda ni dhya ángùdhi ì dré dra adhézó dríá dhi ni kinyí.»

19 Gbá lókýá nda sè dhi, tàtrítrí kúlí tadhábhá ì kòwánà kàdri ìbe dhi ì dré láti ndàzo kitswázo Yésu ni ru. Angyá ko, ì ní tá tàle dhi, akódhi pí tá pídhígó nda àyi rú dhi be. Di, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhi ki ro dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó.

Kàyisàrà, Rómà ki ópí kàdri ni mèdáyí gìma

(A kònò kpà Mátáyò 22:15-22; Mároko 12:13-17)

20 Di ì dré ngàzo adrélé Yésu ni mǎ ga gò, móndí àyi ki 'obhá adrélé móndí gyágya ró dhi ki mùzo lùzu ró ìle Yésu véna. Àyi nda ì adré tá akódhi ni le 'òle la'ìle kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì silé, ì kòkitswáro akódhi ni fe Rómà ki gùvèrènére drígá. 21 Di ì dré akódhi ni lizízo tàzoá dhi: «Tadhálépi, mà ní tàle dhi, tà mí dré adrélé tàle ìndi tadhále dhi ì gyágya dhi be. Mí adré móndí ki no twátwa ko. Mí adré kpà Gíká ni tà tadhá tà bàti sè. 22 Di mí tà rè àma dré ká: Ama ki tàtrítrí kúlí ka'í, mà kàdré Kàyisàrà ni mèdáyí gi dhi 'í? Kó ngalè, ka'í ko?»

23 Di, Yésu dré ìna àyi ki túrúpfú tà nìzo kyá gò, logózoá àyi dré dhi:

24 «Mí afè dènári àlo dhi má dré nòle.» † kòfè láfa lò'wa nda drá dre dhi, dré lizízoá dhi: «Móndí líntri kònìdhi tsàle rú tisìle dríá kònìdhi be dhi, àdhi àdhya 'i'? † logó drá dhi: «Kàyisàrà àdhya 'i.» 25 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mí kàdré di ngá Kàyisàrà àdhya ni fe Kàyisàrà dré, adrézó kpà ngá Gíká àdhya ni fe Gíká dré.»

26 Di ì kitswá tá akódhi ni 'o la'ìle kúlí dré tá tàle móndí ì kandrá dhi ì silé bwà ko. Be ró dhi, àyi ki líntri ga tá kúlí dré logólé nda sè gò, ì dré kúlí tayízó adrézó kírí.

Tà lizíle ngangà dràdrà 'àsè dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:23-33; Mároko 12:18-27)

27 Amvolásà dhi, Sàdùkáyó àruka ì dré alizo Yésu véle kitswálé tà lizí tíá. (Àyi nda ì adré táá dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi yókódhó.) Di ì tà drá dhi:

28 «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhi: «Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrà áyi tòkó ni tayí dhi, lè adrúpi ni kòdo tàyítòkó nda mòle, kitswázo ànzi ti áyi adrúpi dràlepi nda dré.»† 29 Di àgo nzi-dri-ri adrúpi ró dhi ì tá be. Àyi ki kàyo dré tòkó àlo dhi ni mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró. 30 Adrúpi ni ní rí dré tòkó nda ni dòzo mòle gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró. 31 Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìni adrúpi ni ní na rú, tsàle byá adrúpi ni ní

* 20:17 20:17 A kònò Longó ì 118:22. † 20:28 20:28 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6.

nzi-drì-rì rú. Ayi títi nda ì todrà mvá tí àko ró. ³² Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo. ³³ Di kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'asè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkó nda ni adrè tsítsi dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

³⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá àndró kòni ì adrè ru mo, adrézó kpà àyi kì ànzi kì fe mòle. ³⁵ Di, lókyá adrélépi alile dhi sè dhi, móndyá kitswábhá Giká mìlèsè ì kóngaró dràdrà 'asè dhi ì gò adrélé ru mo ko, adrélé kpà àyi kì ànzi kì fe mòle ko. ³⁶ I kitswá kpà gòle dràle ko. Angyá ko, ì ni àyikya adrè ngóro ángéló ì tìni. Ayi Giká ni ànzi 'i, ànzi ngabhá dràdrà 'asè dhi 'i. ³⁷ Di, kàdré ìna ngangá dràdrà 'asè dhi ni tà sè dhi, ndìndì Mósè tadhá tá ngádra 'á dhi, móndyá dràbhá dre dhi kì nga dràdrà 'asè dhi 'i. Tàko ko, dré tá fanzì adrélépi kòle àtsi ró dhi ni tà tsìzo dhi, zi Mírì <Giká Abàramà àdhya, Giká Ísákà àdhya, ìndì Giká Yàkòbhò àdhya.>[†] ³⁸ Di Giká nda Giká àbvó kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ìna Giká móndyá lídrì ro dhi kya 'i. Angyá ko, akódhi mìlèsè dhi, àyi títi nda ì lídrì ro.»

³⁹ Di tátrítrí kúlí tadhábhá kì àruka ì logó drá dhi: «Tadhálépi, mí tà tà kòdhi kyá!» ⁴⁰ Di dhya àlo dré gòzo véle tà tabhì lízilé akódhi tí ko.

Mèsíyà ì Dàwídi be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:41-46; Mároko 12:35-37)

⁴¹ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adrè tàà dhi, Mèsíyà Dàwídi ni mvá 'i dhi ngíni? ⁴² Tàko ko, Dàwídi ni tàndi tà tá búkù Yúdà ànzi kì Longó kya na dhi:

<Mírì Giká tà áma Mírì dré dhi:
Mí alì lírìlé áma driágo lésè,

⁴³ tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá kì bhàzo

adrélé ámi pá zàle dhi 'á.>[§]

⁴⁴ Kòdhi Dàwídi adrè Mèsíyà ni zi àyi Mírì ro. Di Mèsíyà nda ni kitswá kpà adrélé akódhi ni mvá ro ngíningíni ró?»

Yésu se àyi lebèbhá kì bí tátrítrí kúlí tadhábhá kì tà sè

(A kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Mároko 12:38-40)

⁴⁵ Móndyá zyandre títi dhi ì dré tá adrèrà'a Yésu ni yi dhi 'á dhi, dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: ⁴⁶ «Mì kàdré àmi kì líkì tátrítrí kúlí tadhábhá kì tà sè. Angyá ko, àyi nda ì adrè kánzò kàtswákàtswa dhi kì le asolé àyi rú, adrézó tatsilé ába móndí ì kòfalésè. I adrè leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagirà ì 'asè. I adrè leá lírìlé àrà lindrì àdhya lísamò dzó ì 'asè dhi ì 'asè, adrézó kpà leá lírìlé mísá lindrì àdhya gwányá ì 'asè dhi ì lagàsè. ⁴⁷ I adrè tàyítòkò kì ngá kì kàrí títi. I adrè kpà tà zi Giká tí vwàvwà ro, à kònòro àyi be dhi bvó. Di kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, à ni tà ño àyi dri tà tàndi ró.»

21

Ngá tàyítòkò àlo lemerè ro dhi dré fele Giká dré dhi

(A kònò kpà Mároko 12:41-44)

¹ Yésu dré tá adrèrà'a tépelò na dhi 'á dhi, dré mì tingázó ngábhá kì no adrèrà'a àyi kì làfa bhe kpúkúbhú adrézó làfa líkì dhi na. ² Dré kpà

tàyítókò àlò lemerè ro dhi ni nòzo làfa lò'wa nzi tsàtsà rĩ dhi ki bherà'a lána. ³ Gò Yésu dré tazoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Tàyítókò lemerè ro kòdhi bhà ina làfa kàdrì, mòndyá àruka títi dhi kya ki lavú. ⁴ Tàko ko, àyi títi nda ì adó àyikya àyi ki ngá ki drĩ fèlè kòdhyà. Di, tòkò lemerè ro nda adó ina ngá títi í dré tá adrézó ába kitswázó adrílè ásà dhi i fèlè kòdhyà.»

Yésu longó tépelò ni pfùma ni tà

(A kònò kpà Mátáyò 24:1-2; Márokò 13:1-2)

⁵ Yésu ni lebhébhá àruka ì adré tá tépelò ni tà ta, kírà aveave tépelò nda ni sizo ásà dhi íbe, ìndì ngá fèlè Gíká dré tépelò nda ni 'òzo avélé ásà tò dhi íbe. Di, Yésu dré ina tazoá dhi: ⁶ «Kàdré ngá mì dré adrélé nòlè kòni ki tà sè dhi, lókyá adrélépi alilè dhi sè dhi, à gò vélé kírà kòni ki àlò kisé àzya ni dri ko. A ni kírà nda ki lebhé títi kìnì mi.»

Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 24:3-14; Márokò 13:3-13)

⁷ Gò ì dré Yésu ni lizízó tazoá dhi: «Tadhálépi, tà kòdhi ki atsá ángutú? Adho tà ni ru 'o drĩdrĩ tadházóá dhi, tà nda ì adré 'òlè ru 'o káyà dhi nì?»

⁸ Yésu logó dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí dóro, à kòlitíró àmi ko. Tàko ko, mómí bí dhi ki alí áma rú sè adrélé taa dhi: <Ma Mèsíyá 'i!> ìndì <Lókyá kitswá dre!> Di, mì kòlì àmikya àyi vése ko. ⁹ Mì ni àdzú ki rúbí yi, mómí ki ligima àyi ki ópí íbe dhi ki rúbí be. Di, mì kótayí àmi ki togó adrélé gàlè tirĩ dré ko. Tàko ko, adré léá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyá ru 'íká. Di, lókyá kùdù kitswá ina atsálé mbèlè ko.»

¹⁰ Gò taa àyi dré dhi: «Súru ki àdzú bhu súru àruka íbe. Opi ki kpà àdzú bhu òpi àruka íbe. ¹¹ Kàdikàdi ni bvò kosé rĩnyí sè, ìndì kàrábhò ni dhe drá kònzì íbe àrà twátwa i 'ásè. Tà dra tirĩ febhá dhi ki ru 'o, ìndì tà kàdrì líndríga ró dhi ki agá bhù mibhalé 'á.

¹² Di, tà títi nda ì kandrá dhi, à ni àmi ki turú adrélé mĩ pfòlè. A ni àmi ki lefè tàbvò tàlè lísámbò dzó i 'ásè, adrézó àmi ki lebhé bádzó i 'ásè. Áma tà sè dhi, à ni àmi ki tidrì topfòzo àmi íbe ópí kàdrì i kandrásè ìndì gùvèrènerè i kandrásè. ¹³ Tà nda ni látì nzi àmi dré kitswázó áma tà mì dré nòlè ìndì mì dré yìlè dhi ki longó àyi dré. ¹⁴ Di ásà dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìlè, adrézó mì ni tà ta àmi rúsè ngíni ya dhi ni kisé drĩdrĩ dhi ko. ¹⁵ Tàko ko, má ni mána kúlí fe àmi dré kitswálé logólé tògyá sè àmi ki kàribhá i tí, ì kòkitswá ró kayíá ko, ìndì ì kòkitswá ró tà ta rúásà twá ko dhi ma. ¹⁶ Ndìndì àmi ki tibhá i, àmi ki adrúpi i, àmi ki aró i, tsàlè àmi ki arúpi íbe dhi ki àmi ki lefè kàribhá i drígá gò, àmi ki àruka ki tupfúzó todràlè. ¹⁷ Mómíyá títi dhi ki togó kònzì bha àmi rú áma tà sè. ¹⁸ Di, tágba kònnì dhi, àmi ki drìbhí ki àlò kitswá ina tavìlè ko. ¹⁹ Mì kàdré togó tsi, adrézó àmi ki totó tātá dhi, mì ni lídrì kisé.»

Yésu longó Yèrusalémà ni pfùma ni tà

(A kònò kpà Mátáyò 24:15-21; Márokò 13:14-19)

²⁰ «Mì kònò sòdá zyandre dhi i adrérá'a Yèrusalémà ni gàrà ki kúru dre dhi, mì ni niá tàlè dhi, bhàandre nda ni pfùma atsá ànyi dre dhi be. ²¹ Lókyá nda sè dhi, lè mómíyá dra adrèbhá bvò Yùdáyà àdhyà na dhi ì kòlapá ràlè kòngó i drìna, àyi adrèbhá Yèrusalémà na dhi ì kápfo lásà, ìndì àyi adrèbhá gbàbhú 'ásè dhi ì kòfi bhàandre nda na ko. ²² Tàko ko, kítu

nda kòna ki adrè kítú tà n̄òzo móndí i dri dhi 'i, kitswálé tà títi tisilè Giká ni Kúlí na dhi ì kò'oró ru be dhi bvó. ²³ Kítú nda i tú dhi, kizà ni adrè kàdrì tòkò adrèbhá 'a ìbe dhi i dré, ìndì tòkò adrèbhá bà fe ànzimvá i dré dhi i dré. Kizà ni adrè kàdrì lavulé bvò nda na, ìndì Giká ni kombà ni adrè kàdrì súrú nda rú. ²⁴ A ni àyi ki àruka ki tupfú todràle sápi sè, àruka ni ki turúzó lizo àyi ìbe bvò títi súrú twá ro dhi i 'àsè. Gò móndyá súrú twá ro dhi ì dré Yèrúsalémà ni atózo àyi pàlé, tsàle móndyá súrú twá ro nda ki lókyá dré akírà'a títi dhi 'á.»

Móndí ni Mvá ni agòma

(A kònò kpà Mátáyò 24:29-31; Mároko 13:24-27)

²⁵ «Tà twátwa línrdíga ró dhi ki agá kítú mi, mbă mi, ìndì bhìbhínyà i mi. Dì súrú títi bvò dri dhi ki togó ki adrè kizà ro lavulé, àyi ki drì dré adrézó abílè, yìandre dré dra adrélé ru kăgbă adrélé kpòrò 'o lavulé dhi sè. ²⁶ Móndí ki dra tirí dré, ì dré adrérà'a tà adrèbhá alilè bvò dri dhi ki letè dhi 'á. Angyá ko, r̄nyí bhù na dhi ki ru kizí. ²⁷ Dì lókyá nda sè dhi, móndyá títi dhi ki Móndí ni Mvá ni no adrérà'a alilè ndùrùko i 'àsè, r̄nyí kàdrì be ìndì m̄lanzilanzì kàdrì be. ²⁸ Dì tà nda kòdhi ì kòkidhó adrélé ru 'o dre dhi, m̄i kòtotó àmi àmi ki drì tingá kuru, adrézó ḡanzi ró. Tàko ko, lókyá Giká dré dra àmi ki apázó dhi atsá ànyi dre.»

Tà tadhálé figi fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:32-35; Mároko 13:28-31)

²⁹ Gò Yésu dré tà kònìdhi ni tazo àyi dré kúlí alaala sè, tazoá dhi: «M̄i nò rè figi fa tùmání fa àruka títi dhi ìbe dhi i ká! ³⁰ M̄i kàdré àyi ki bí no adrérà'a ròle dhi, m̄i n̄i tàle dhi, ȳgú ànyi dhi be. ³¹ Kókpa kòdhi t̄n̄i, lókyá m̄i dré dra tà nda kòdhi ki nòzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè m̄i kònì tàle dhi, Giká ni Op̄i ànyi káyà dhi. ³² Má adrè tà bàti ta àmi dré: Móndyá dra adrèbhá lídrì ìbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràle títi drìdrì tà títi nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrà ko. ³³ Bhù i bvò be dhi ki akí. Dì, àma kúlí ì kitswá àyikya tãdzí akílè ko.

³⁴ M̄i kònò dóro, m̄i kòbhàró àmi ki togó adrélé lanzile gwányá 'òma ni tà sè, wá tsìma ni tà sè, ìndì tà bvò kòndi àdhya ki kisùma ni tà sè ko, kítú tàbvó tazo nda kòkiró àmi ngbò ró ko. ³⁵ Tàko ko, kítú nda ni atsá móndyá títi bvò dri dhi i dré. ³⁶ Lè m̄i kàdré ì tam̄iga dri, adrélé tà zi Giká tí lókyá wáyi sè, m̄i kòkitswáró tà títi adrèbhá alilè nda ki lavú, kitswázó àmi ki totó kanyò àko Móndí ni Mvá kandrà.»

³⁷ Kítú àlo àlo títi i sè dhi, Yésu adrè tá tà tadhá tépelò na gò, ngátsi sè dhi, dré adrézó p̄fòle mbàle ayilè kòngó Olivè fa kya drina. ³⁸ Dì drùbhì kínó, móndyá títi dhi ì adrè tá lìle akòdhi ni yi tépelò na.

22

Yúdásì ì yi ru kòwánà kàdrì ìbe, kòleferó Yésu àyi drígá

(A kònò kpà Mátáyò 26:14-16; Mároko 14:10-11)

¹ Yúda ànzì ki gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya, adrélé kpà rú zìle Pásikà dhi adrè tá atsálè ànyi. ² Kòwánà kàdrì ì tãtrítí kúlí tadhábhá ìbe dhi ì adrè tá látì nda kitswázó Yésu ni p̄fu dràle lùzu ró. Tàko ko, ì adrè tá àyikya móndyá zyandre dhi ki ro.

³ Di Sàtánà dré fizo Yúdàsì adrélé kpà rú zìle Isikàrìyótà dhi na. Akódhi nda tá Yésu ni lebhébhá mudrí-drí-rí dhi kí àlo 'i. ⁴ Gò dré ngàzo lìle tà ta kówánà kàdrì ìbe ìndì tépèlò likíbhá kí kàdrì ìbe, í ni Yésu ni lefè àyi drígá ngíni ya dhi ni tà dri. ⁵ Ayi nda ì dré lenzézó tà nda sè gò, ì dré lazizóá dhi, ì ni láfa fe drá. ⁶ Di Yúdàsì dré ka'izoá gò, kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda, móndyá zyandre dhi ì kònirò ko.

A ledé tà Yésu ì dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo lebhébhá ni ìbe

(A kònò kpà Mátáyò 26:17-25; Márokò 14:12-21; Yòwàni 13:21-30)

⁷ Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú dhi, kítú adrézó kábilígyá mvá Pásikà àdhya ni pfu dràle mòbòmà ro dhi dré atsázó. ⁸ Di Yésu dré Pétèró kí mùzo Yòwàni be, tàzoá dhi: «Mì lè ngá ladhí àma dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo.» ⁹ Ì lizí akódhi tàzoá dhi: «Mí adré lèá dhi, mà kòlì ladhíá ángwá?» ¹⁰ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kòfi bhàandre na dre dhi, mì ni drí si agó àlo adrélépi yí do lidrí na dhi be. Mì dhe akódhi nda bvò, tsàle dzó dré dra fizo lána dhi na. ¹¹ Mì kòtà dzó nda ni líyí dré dhi: «Dhya tà tadhálépi dhi adré àmi lizí: Dzó 'a kile mà dré kitswázó Pásikà nya áma lebhébhá ìbe dhi ángwá?» ¹² Di akódhi nda ni dzó 'a kile kàdrì kurú na dhi ni tadhá àmi dré. A tobhà misá ì ngá àruka ìbe tayílè lána dre. Mì kòladhí ngá àma dré kònàle.» ¹³ Di ì kòlì dre dhi, ì dré tà títi nda kí kisúzó ngóro Yésu dré tá tàle àyi dré dhi tíni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

Mìrì ni rúbhá ì kàrì ni be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 26:26-30; Márokò 14:22-26; 1 Kòrìtòbhá ì 11:23-25)

¹⁴ Lókyá kòkitswá dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lírìlé misá làgàsè tùmání akódhi ni àpòstolò mudrí-drí-rí dhi ìbe. ¹⁵ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Ma tá lovó ìbe tò atsálè nyànómvá dhi, mà kónyàro Pásikà kònìdhi tùmání àmi ìbe áma kizà nyàma kandrá. ¹⁶ Tàko ko, mà adré taa àmi dré dhi: Má gò véle nyàá ko, tsàle lókyá tà ni ni dré dra ru 'òzo kitswálé títi Giká ni Opì na dhi 'á.» ¹⁷ Di dré kópò adózó, àwoyá fèzo Giká dré gò, tàzoá dhi: «Mì do vínò kópò kònìdhi lé ni lanzíle àmi kòfalèsè. ¹⁸ Tàko ko, mà adré taa àmi dré dhi: Má gò véle vínò mvu ko, tsàle lókyá Giká ni Opì dré dra atsázó dhi 'á.»

¹⁹ Dré mápà adózó, àwoyá fèzo Giká dré gò, ñòzoá fèle áyi lebhébhá ì dré gò, tàzoá dhi: «Kònìdhi áma rúbhá mà dré adrélé fèle àmi kí tà sè dhi 'i. Mì nya, ìndì mì kàdré 'òá kònìni adrézó áma tà kisù.»

²⁰ Ngá nyàma àmvolèsè dhi, dré kókpà 'òzoá kònìni kópò sè. Adó kópò nda, tàzoá dhi: «Kópò kònìdhi adré tà tídhí Giká dré bhàle ru yízo móndí ìbe áma kàrì kutúlépi àmi dré dhi sè dhi ni tà tadhá.

²¹ Di, mì yi rè ká! Dhya adrélépi 'òle áma lefè kàrìbhá ì drígá dhi adré lírìlé tùmání mà be misá kònìdhi làga. ²² Tà bàti ró dhi, Móndí ni Mv́a ni lí dràle ngóro Giká dré tá tà ni ni bhàle drìdrì dhi tíni. Di, kizà ni ìna adré kàdrì dhya dra Móndí ni Mv́a nda ni lefèlepi dhi dré!» ²³ Di ì dré kidhózó adrélé lizíá àyi kòfalèsè, ngalè àdhi àyi kòfalé dhi ni tà nda ni 'o ni ya dhi.

Dhya kàdrì lavúlè dhi àdhi 'i?

²⁴ Gò Yésu ni lebhébhá nda ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalèsè, nìzoá ngalè dhya kàdrì lavúlè àyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi. ²⁵ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Móndyá bvò kòndì àdhya kí ópì ì adré àyikya òpì nya àyi dri

rinyí sè. Dhya kàdrìkàdrì àyi drìle dhi ì adré kpà àyi ki tàndi ki zi móndí ki ledébhá í ró. ²⁶ Di, adré leá dhi, àmi ki tà kàdré kònini ko. Be ró dhi, lè dhya kàdrì lavulé àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki tũgumvá tĩni. Lè kpà dhya adrélépi àmi ki drì ko dhi kàdré tà 'o àmi ki màràbà tĩni. ²⁷ Angyá ko, mì adré kisùá dhi, dhya kàdrì lavulé dhi àdhi 'i: dhya adrélépi ngá nya mísá na dhi, kó ngalé, dhya adrélépi ngá bha nyàle dhi? Zakó tá dhya adrélépi ngá nya mísá na dhi 'i? Di, ma mána àmi kòfalé dhi ngóro dhya adrélépi tà 'o àmi dré dhi tĩni. ²⁸ Ami ró dhi, àmi tá ngbú dhya adrèbhá tùmání má be tà dré adrèrà'a áma tabhì dhi 'á dhi 'i. ²⁹ Di má adré àmi ki bha adrélé òpì nya, ngóro áma Atá dré áma bhàle adrélé òpì nya dhi tĩni, ³⁰ mì kàdréro ngá nya ìndì ngá mvu áma mísá làgàsè áma Opì na. Kònale dhi, mì ni lírì lírìrì adrèzó òpì nya dhi ì drìsè, adrélé Ìsèrèlè ànzi ki sùrú mudrì-drì-rì dhi ki tàbvó ta.»

Yésu longó dhi, Pètèro ni áyi ga

(A kònò kpà Mátáyò 26:31-35; Mároko 14:27-31; Yòwàni 13:36-38)

³¹ Yésu gò táá dhi: «Simónà, Simónà, mí yi rè ká! Sàtánà zi tà Giká tí, kòfèro láti í dré àmi ki tabhìzo, ngóro à dré adrélé ngánò kiyá dhi tĩni. ³² Di, má zi mána tà Giká tí mí dré, mí kòtayíró àmi tà ka'ika'í ko dhi bvó. Di mí kògò agòle má vélé dre dhi, mí kòtimbà àmi adrúpi i àyi ki tà ka'ika'í na.» ³³ Di, Pètèro tà drá dhi: «Mírì, ma gánzi ró lìle bá nya, ìndì lìle dràle tùmání mí be.» ³⁴ Yésu logó drá dhi: «Pètèro, má adré tàá mí dré dhi: Àndrò drìdrì àgólòwa dré dra tsirà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vèsè be na tàzoá dhi, mí nì ma ko.»

Yésu tà àyi lebebhá í dré dhi, ì kòlotó àyi kitswálé àdzú bhu

³⁵ Yésu gò liziá àyi tí dhi: «Lókyá má dré tá àmi ki mùzo lìle làfa àko, kòmvo àko, ìndì kámókà àzya àko dhi sè dhi, ngá àlo dhi pí tà àmi vélé?»* Ì logó dhi: «Kóko.» ³⁶ Akódhi tà àyi dré dhi: «Di, nyànomvá dhi, dhya adrélépi làfa ìbe dhi, kòdo làfa nda be. Dhya adrélépi kòmvo ìbe dhi, kòdo kpà be. Dhya adrélépi sápi àko dhi, kòlagí áyi kítá kidhì àdhya kitswázó sápi gí í dré. ³⁷ Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Lè tà tisìle áma tà dri Giká ní Kúlì na kònìdhi kàtsá má rú: «A amú akódhi nàle tátírìrí kúlì ñobhá ìbe.»† Tà bàti ró dhi, tà tisìle áma tà dri kòdhi adré 'òle ru 'o.» ³⁸ Akódhi ni lebebhá ì gò táá dhi: «Mírì, sápi rì dhi ì be kònìdhi.» Akódhi logó àyi dré dhi: «Kòdhi kitswá dre.»

Yésu zi tà Giká tí kòngó Olivè fa kya drìna

(A kònò kpà Mátáyò 26:36-46; Mároko 14:32-42)

³⁹ Yésu kàpfò kònalèsè dre dhi, dré lizo mbàle kòngó Olivè fa kya drìna, ànzyà gà dré adrélé 'òle dhi tĩni. Akódhi ni lebebhá ì dré kpà akódhi ni lebezo. ⁴⁰ Ì kòtsa àrà nda na dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì kàdré tà zi Giká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.»

⁴¹ Gò dré lizo vwàle àyi rúsè ànyíanyi ngóro kírà vīle dhi dré adrélé lìle adhelé dhi pí. Dré dhèzo àyi kórókó tūtì, tà zizo Giká tí kònini: ⁴² «Tátá, mí kòlè dhi, mí kòdo kópò kizá àdhya kòdhi má vélésè wà. Di, mí kò'o tà má dré adrélé lèle dhi kòdhyà ko. Be ró dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle dhi kòdhyà.» [⁴³ Gò ángéló àlo bhù lèsè dhi dré agázó akódhi kandrá, rinyí fe

* 22:35 22:35 A kònò Lúkà 9:3; 10:4. † 22:37 22:37 A kònò Esáyà 53:12.

drá. ⁴⁴ Yésu ni togó dré adrélé kizà ro lavulé dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tà zi Gíkà tí togó wáyi sè. Gò kúrì adrélépi apfòle rúàsà dhi dré atsázó kàrì tìnì, adrélé titìle kìnì mi.][‡]

⁴⁵ Akódhi kòzi tà nda akilé dre dhi, dré ngàzo gòle àyi lebèbhà nda i véna, àyi ki kisú adrérà'a ayi ko kizà dré. ⁴⁶ Di dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré ayi ko àdho tà sè? Mì nga adrélé tà zi Gíkà tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mátáyò 26:47-56; Márokò 14:43-50; Yòwàní 18:3-11)

⁴⁷ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì dré atsázó. Di dhya rú zìle Yùdàsì, Yésu ni lebèbhà mudrí-drì-rì dhi ki àlo dhi adrì tá ìna àyi ni. Gò dré àyi kisízó ànyi Yésu làga, kitswálé akódhi ni kamú. ⁴⁸ Di, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Yùdàsì, mí adrè tsì Móndí ni Mvǎ ni kamú, kitswázó akódhi ni lefè kàribhá i drígá bàti?»

⁴⁹ Yésu ni lebèbhà ì kònò tà adrélépi 'òle ru 'o nda dre dhi, ì dré akódhi ni lizíó: «Mírì, mà kòtogá àyi sápi sè wà?» ⁵⁰ Gò àyi ki àlo dré kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí dríágó lésè dhi ni bvwàzo kìle. ⁵¹ Di, Yésu dré ìna tàzoá dhi: «Mì tayì! Kòdhi kitswá dre!» Dré agó nda ni bí tabèzo, akódhi ni tidrízó.

⁵² Gò Yésu dré tàzoá kòwánà kàdrì i, tépelò likìbhá ki kàdrì i ìndì bhàgo atsábhá àyi ru dhi ì dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrézó alìle sápi ìbe ìndì fa ìbe kitswálé áma ru ni? ⁵³ Kítú àlo àlo títi i sè, má adrè tá àmi kòfalé tépelò na dhi, mì bhà tá drígá má rú ko. Di, lókyá kònìdhi àmikya 'i, ìndì dhya adrélépi àyi rìnyì tadhá tìnìmvá na dhi àdhya 'i.»

Pèteró gá Yésu rè

(A kònò kpà Mátáyò 26:57-58, 69-75; Márokò 14:53-54, 66-72; Yòwàní 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Gò ì dré Yésu ni rùzo, drìzoá lizo ába kòwánà ki kàdrì ni dzó na. Di Pèteró adrè tá ìna àyi ki lebè lárá ro. ⁵⁵ Ayi ki àruka ì turú tá àtsì bhà'álé nda ni kító 'á gò, ì dré lirízó làgàsà. Di Pèteró dré kpà lirízó àyi kòfalé. ⁵⁶ Gò mvatòkò àlo màràbà ro dhi dré akódhi ni nòzo adrérà'a lirìlé àtsì mìle. Dré mì tingbózó dríá gò, tàzoá dhi: «Dhya kòndì tá kókpà tùmání Yésu be.» ⁵⁷ Di, Pèteró dré ìna tà nda ni gàzo rè, tàzoá dhi: «Tòkó, má nì akódhi ko.»

⁵⁸ Gí ko, dhya àzya dré akódhi ni nòzo gò, tàzoá dhi: «Mì kókpà àyi ki àlo 'i.» Di Pèteró logó dhi: «Kóko, ma 'i ko!»

⁵⁹ Anyiányi sáá àlo àmvolésè dhi, dhya àzya dré gòzo tàà rìnyì sè dhi: «Bàti, dhya kòndì tá tùmání Yésu be! Angyá ko, akódhi kókpà móndí angálépi Gàlilàyá lésè dhi 'i.» ⁶⁰ Di Pèteró logó dhi: «Agó, má nì ngalè mí adrè àdho tà ta ya dhi ko!» Gbǎ lókyá dré adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, àgólòwa dré tsirà bhèzo. ⁶¹ Gò Mírì Yésu dré àyi alázó Pèteró ni no ìndì. Di kúlì Mírì dré tà tàle Pèteró dré dhi dré agázó lána. Tà tá dhi: «Àndrò, drìdrì àgólòwa dré dra tsirà bhèzo dhi kandrà dhi, mí ni áma ga vése be na.» ⁶² Di Pèteró dré pfòzo kivi na gò, ngòle ka'ílè ka'ika'i kizà dré.

A gu Yésu, akódhi ni tswàzo

(A kònò kpà Mátáyò 26:67-68; Márokò 14:65)

[‡] 22:44 22:44 Wárágá àruka Gíkà ni Kúlì tisizo àyi dri dhi i léna dhi, à adrè 22:43-44 ki kisú ko.

⁶³ Di dhya adrèbhá Yésu ni líkí dhi ì adré tá akódhi ni gu, adrézó akódhi ni tswa. ⁶⁴ I dré akódhi ni m̀ dròzo gò, adrézó tàá drá dhi: «Mí tà rè àma dré profètà ro dhi, ngalè àdhi sa mi ǹ ya dhi ká!» ⁶⁵ Di ì adré tá akódhi ni lodhá kanyò kúlí àruka bí dhi ì sè.

Yésu pfò kòwàna ki kàdrì i kandrà bhàgo kàdrì ibe

(A kònò kpà Mátáyò 26:59-66; Mároko 14:55-64; Yòwàni 18:19-24)

⁶⁶ Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i, kòwàna kàdrì i ìndi tátírítrí kúlí tadhábhá ibe dhi, ì dré ru kímózó kònàle. Gò Yésu ni drìzo pfòle àyi nda i kandrà. ⁶⁷ Di ì dré tázoá drá dhi: «Mí kàdré Mèsíyà 'i bàti dhi, mí tà rè àma dré ká!» Yésu logó àyi dré dhi: «Má kòtà tà nda àmi dré dhi, mì kitswá ka'íá ko. ⁶⁸ Má kòlizi kpà tà àmi tí dhi, mì kitswá tãdzi kúlí logó ko. ⁶⁹ Di, kidhólé nyànomvá dhi, Mòndí ni Mv́a ni lírì adrélé Gíká rìnyí liyí ni dríágo lésè.» ⁷⁰ Di àyi títi nda ì lizi tíá dhi: «Mí di m̀na Gíká ni Mv́aagó 'i?» Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi m̀ tà kyá tàle dhi, ma 'i dhi.» ⁷¹ Di ì tà dhi: «Mà ni di go vélé m̀ndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? Ama ki tàndi, mà yi kúlí apfòlepi akódhi ni tàndi silésè dhi dre!»

23

Yésu pfò Pilátò kandrà

(A kònò kpà Mátáyò 27:1-2, 11-14; Mároko 15:1-5; Yòwàni 18:28-38)

¹ Gò àyi títi ru kímóbhá nda ì dré ngàzo Yésu ni dri lizo ába Pilátò, Rómà ki gùvèrènrè kandrà. ² Gò ì dré dhèzo adrélé Yésu ni asikí, adrézó tàá dhi: «Mà kisú dhya kònìdhi adrèrà'a àma ki sùrú ni kodzó ligílé. Akódhi adré ina Kàyisàrà ni mèdáyí gàma logá m̀ndí i dré. Adré kpà áyi tàndi ni zi Mèsíyà ro, ìndi ópí ro.» ³ Di Pilátò dré lizizóá Yésu tí dhi: «Mí, mì ópí Yúdà ànzi kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.» ⁴ Gò Pilátò dré tázoá kòwàna kàdrì i dré, m̀ndyá zyandre ibe dhi: «Má kisú m̀ana tà àlo tà bhàzo agó kònìdhi dri dhi ko.» ⁵ Di, ì gò àyikya tàá rìnyí sè dhi: «Akódhi adré m̀ndí zyandre dhi ki kodzó ligílé tà dré adrélé tadhálé dhi ì sè. Adré 'òá kònini Yúdà ànzi ki bvò 'àsè títi, kidhólé Gàllíyà lésè atsálé kònwa Yèrúsalémà 'a.»

⁶ Pilátò kòyi tà nda dre dhi, dré lizizóá ngalè Yésu m̀ndí angálépi Gàllíyà lésè dhi 'i yà dhi. ⁷ Kòyi tàle dhi, akódhi tá ópí Eròdè ni rìnyí zàle dhi dre dhi, dré akódhi ni mùzo Eròdè véna. Angyá ko, akódhi nda tá Yèrúsalémà 'a lókyá nda sè.

Yésu pfò Eròdè kandrà

⁸ Eròdè kònò Yésu dre dhi, dré lenzézó lavúlé. Tàko ko, yi tá Yésu ni rúbí kínó gò, adrézó akódhi ni le nòle tò. Adré tá m̀ bha kitswálé akódhi ni no tà àlo líndrìga ró dhi ni 'orà'a. ⁹ Di dré akódhi ni lizizó tà bí dhi ì sè. Di, Yésu logó ina drá kúlí àlo ko. ¹⁰ Kòwàna kàdrì i tátírítrí kúlí tadhábhá ibe dhi ì totó tà àyi kònàle adrélé akódhi ni asikí rìnyí sè. ¹¹ Di Eròdè ì sodá ni ibe dhi ì dré kpà akódhi ni ayizèzo, adrézó akódhi ni gu. Gò ì dré kãnzò aveave asózó rúá, gòzo akódhi ni mu Pilátò véna. ¹² Di kítú nda sè dhi, Eròdè ì Pilátò be atú adrèbhá tá kàribhá ro dhi i, ì dré atsázó vélé arúpi rò.

A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mátáyò 27:15-26; Mároko 15:6-15; Yòwàni 18:39-19:16)

¹³ Gò Pilátò dré kòwánà kàdrì ki azizó, Yúdà ànzi ki dri kobhá íbe, ìndì mónnyá zyandre íbe, ¹⁴ tàzoá àyi dré dhi: «Mì adrì àmíkya agó kònìdhi alìzo ába má vélé tàzoá dhi, adré móndí ki kodzó ligilé. Dì, mì yi rè ká! Má lízì tá akódhi àmì kandrà gò, má dré mána tà mì dré adrézó akódhi nì asìkì àsà dhi nì kisúzó vélána ko. ¹⁵ Eródè kisú kpà tà àlo vélána ko. Angyá ko, logó akódhi àma vélé. Dì dhya kònìdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ko. ¹⁶ Àsà dhi, má nì akódhi nì 'o bhwàle gò, trìzoá lile.» [¹⁷ *]

¹⁸ Dì àyi títi nda ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá dhi: «Mì kò'o dhya kòdhi dràle! Mì kàtrì àma dré Bàrábà kòdhya!» ¹⁹ (A bhe tá Bàrábà nda bàdzó na, móndí ki kodzoma ligilé bhàandre nda 'á dhi nì tà sè, ìndì móndí pfùma nì tà sè.) ²⁰ Pilátò dré gòzo tódhyá tàà àyi dré dhi, í lè tá ína Yésu nì trìle. ²¹ Dì ì dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Mì tidí akódhi fa kipakipa dri! Mì tidí akódhi!» ²² Pilátò dré gòzo tàà àyi dré vèsè nì na sè dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzi 'i? Má kisú mána tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi vélána ko. Àsà dhi, má nì akódhi nì 'o bhwàle gò, trìzoá lile.» ²³ Dì, ì dré àyíkya gòzo tetrélé rìnyí sè tàzoá dhi, à kòtidì akódhi fa kipakipa dri gò, àyi ki kúlí dré lavúzó.

²⁴ Dì Pilátò dré tà ì dré adrélé zìle nda nì ka'izo 'òle àyi dré. ²⁵ Dré Bàrábà, bhèlè tá bàdzó na móndí ki kodzoma ligilé dhi nì tà sè ìndì móndí pfùma nì tà sè nda nì trìzo, ngóro ì dré adrélé zìle dhi tíni. Dré Yésu nì fèzo àyi drígá, ì kò'oró ngóro ì dré adrélé lèle dhi tíni.

Yésu nì tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:32-44; Mároko 15:21-32; Yòwàni 19:17-27)

²⁶ Ì dré tà adrèrà'a Yésu nì dri lízo ába dhi 'á dhi, ì dré agó àlo rú be Simónà angálépi Kìrèné lèsè dhi nì nòzo adrèrà'a agòle amvú lèsè.† Dì ì dré akódhi nda nì rùzo, fa kipakipa bhàzo dríá gò, akódhi nì 'òzo fa nda nì do lízo ába Yésu vèsè.

²⁷ Móndí zyandre lavúlé dhi ì adré tá lile Yésu vèsè. Ayi nda ì kòfalé dhi, tòkò àruka ì adré tá àwó ngo, adrézó tongólé Yésu nì tà sè. ²⁸ Dì Yésu dré àyi alázó tàà àyi dré dhi: «Àmì ànzitòkò Yèrúsalmà àdhyà nì ì, mì kòngò má sè ko. Be ró dhi, mì kàdrè àmíkya ngòle àmì kì tándì ì sè, ìndì àmì kì ànzi ì sè. ²⁹ Angyá ko, lókyá adrélépi alilè dhi sè dhi, à nì tàà dhi: <Kólénzè tòkò kòndó ro tibhá ko, ìndì bà febhá ànzimv́á ì dré ko dhi ì dré!> ³⁰ Lókyá nda sè dhi, móndí ki tàà kòngó kàdrìkàdrì ì dré dhi: <Mì kàdhé àma dri wà!> adrézó kpà tàà kòngó tsàtsà ì dré dhi: <Mì kàbvù àma wà!>‡

³¹ Tàko ko, à kàdrè 'òá kònìni fa lídrì ro dhi rú dhi, àdho tà nì di vélé atsa fa à'yo ró dhi rú dhi nì?»

³² A adrì tá kpà àgo rì drìkònzibhá ro dhi ì pfùle dràle túmání Yésu be.

³³ Ì kòtsa àrà adrélé zìle Drìfà ro dhi na dre dhi, ì dré Yésu nì tidízó fa kipakipa dri. Ì dré kpà drìkònzibhá rì nda ki tidízó fa àruka ì drìsè, àlo nì Yésu nì dríágó lèsè, àzya nì lídzì nì lèsè. ³⁴ Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Tátá,

* **23:17** 23:17 Wárágá àruka Giká nì Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Adré tá lèá dhi, Pilátò kòtrì móndí àlo 'ile bàdzó na dhi àyi dré gwányá Pásiká àdhyà túb.] † **23:26** 23:26 «Kìrèné» kònìdhi tá bhàandre bvò Líbíyà àdhyà lé, bvò kàdrì Afriká àdhyà lé dhi 'i. ‡ **23:30** 23:30 A kònò Oséyá 10:8.

mí kòtrì àyì ki tàkonzì. Angyá ko, ì nǐ tà ì dré adrélé 'òlè dhi ko.» Gò sòdá ì dré akódhì ni kítá ki lanzízo àyì kòfalèsè dzègè sè. §

³⁵ Mòndyá zyandre nda ì totó tá àyì adrélé tà nda ni no. Yúdà ànzi ki kàdrì ì adré tá àyikya Yésu ni gu, adrézó tàá dhi: «Akódhì tidrí mǒndí àruka ì 'í. Dì kàdré Mèsíyà Gíká dré zìlè dhi 'i bàti dhi, kòtidrí àyì tàndi wà!» ³⁶ Sòdá ì adré tá kpà akódhì ni gu. Í kisi tá àyì ànyì akódhì làga, vìnègàrì fe drá, ³⁷ tàzoá dhi: «Mí kàdré ópí Yúdà ànzi kya 'i bàti dhi, mí tidrí àmì tàndi wà!» ³⁸ A di tá wáràgà tà tìsìzo dríá dhi akódhì drìlè. A tìsì tá dhi: «Kòndhì ópí Yúdà ànzi kya 'i.»

³⁹ Drìkònzibhá tidílè Yésu làga nda ki àlo adré tá kpà akódhì ni lodhá, adrézó tàá dhi: «Mí mína Mèsíyà 'i ko? Mí tidrí di àma túmání àmì tàndi be wà!» ⁴⁰ Dì, drìkònzibhá àzya dré ìna lawàzo dríá, tàzoá dhi: «À nò kó tà kítswálépi dràdrà sè dhi mí dri akódhì adhya tìni dhi, mí adré di mína Gíká ni ro ko àdho tà sè? ⁴¹ Ama ró dhi, à nò tà àma dri gyágya. Mà adré àmakya tà kítswálépi tà mà dré 'òlè dhi ì sè dhi ni kisú. Dì, dhya kòndhì 'o ìna tà kònzì àlo dhi ko.» ⁴² Gò dré tàzoá dhi: «Yésu, lókyá mí dré drá fizo àmì òpì na dhi tú dhi, mí kòtìvì ma ko.» ⁴³ Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Àndrò, mà ni adré túmání mí be pàràdìsò na.»

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Yòwání 19:28-30)

⁴⁴ Anyiànyì kítú rírì sè dhi, tìnìmvá dré bvò ni mǐ dòzo wáyi, tsàlè sáà na kítú rírì àmvolèsè dhi na. ⁴⁵ Tàko ko, kítú tayí tá ìna ngá kazama. Gò kítá 'ìlè tèpelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì. ⁴⁶ Gò Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Tátá, má tayí àma lídrì mí drígá.» Kòtà tà nda dre dhi, dré dràzo.

⁴⁷ Rómà ki sòdá ki kàdrì kònò tà títi lavúbhá nda ì dre dhi, dré Gíká ni rú bhàzo kùlè, tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ìna mǒndí gyágya 'i bàti!» ⁴⁸ Mòndyá zyandre títi ru kímóbhá tà nda ni no dhi ì kònò tà lavúbhá nda ì dre dhi, ì dré ngàzo nzìlè àyì ki agá dibe kizá dré. ⁴⁹ Dì, mòndyá títi Yésu ni nibhá dhi ì túmání tòkó akódhì ni lebèbhá Gálílàyà lèsè dhi ìbe dhi ì totó tá àyì adrélé tà nda ki no lará ro.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Yòwání 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kòfalé dhi, agó àlo rú be Yòséfà angálépi Àrìmátáyà, bhàandre àlo Yúdáyà le dhi lèsè dhi tá be. Dì, akódhì nda ka'í tá ìna tà bhàgo àruka títi dhi ì dré ru yìzo 'òzoá dhi ko. Akódhì tá mǒndí dóro ìndí gyágya, adrélépi Gíká ni Opì letè nòlè dhi 'i. ⁵² Dì dré lizo Pilátò véna Yésu ni rúbhá zi tíá. ⁵³ Pilátò kòka'í dre dhi, Yòséfà dré lizo rúbhá nda ni tìrì fa kípákípa drìlèsè, lambézóá kítá kemve sè gò, lizo bhàà mógó àlo gàlè kírà na, àbvò bhàzo lána rè ko dhi na. ⁵⁴ Kítú nda tá kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'i. Dì sàbátù adré tá 'òlè kidhólé.

⁵⁵ Tòkó alìbhá tá Gálílàyà lèsè túmání Yésu be nda ì lebè tá Yòséfà gò, ì dré mógó nda ni nòzo, ìndí à bhà Yésu ni rúbhá lána ngíni ya dhi ni nòzo. ⁵⁶ Dì ì dré gòzo nzìlè gò, dò tàdži be dóro amulé málàsì be dhi ni ladhì. Dì sàbátù tú dhi, ì dré lovózo ngóro tátrítrí kúlí dré adrélé tàlè à kò'o dhi tìni.

24

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Mátáyò 28:1-10; Mároko 16:1-8; Yòwàni 20:1-10)

¹ Kítú ni àlo pòsò àdhyà sè dhi, tòkò nda ì dré ngàzo drùbhí kínó dò tàdzí be dóro ì dré tá ladhílé nda ni do lizo ába mógó na. ² Ì kòtsa dre dhi, ì dré kisúzóá dhi, à li kírà mógó nda tíse dre. ³ Di, ì dré fizo lána dhi, ì kisú àyíkya Mírì Yésu ni rúbhá ko. ⁴ Ayi ki drì dré adrérà'a abflé tà nda sè dhi 'á dhi, àgo rì kítá lagulagu ró dhi ki asóbhá dhi ì dré agázó àyi kandrá. ⁵ Di tirì dré gàzo tòkò nda ì léna bí gò, ì dré tandizo m̀bhalé bha kìnì na ró. Di, àgo nda ì dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré dhyà lídrì ro dhi ni nda àbvò ì kòfalé àdho tà sè? ⁶ Akódhi kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'àsè dre! Mì kisú rè tà dré tà tàle àmi dré, dré rè dhu adrérà'a Gàlílàyà na dhi 'á dhi ká. ⁷ Akódhi tà tá dhi: <Adré léá dhi, à kòlefè Mòndí ni Mv́à tàkonzìbhá ì drígá, akódhi ni tidízò dràle fa kipakipa dri gò, kítú ni na sè dhi, akódhi dré ngàzo dràdrà 'àsè.» ⁸ Di kúlí dré tá tàle nda ì dré agázó àyi léna.

⁹ Di ì kàgò mógó lésè dre dhi, ì dré tà títi nda ki titízò àpóstolò mudrí-drì-àlo dhi ì dré, m̀ndyá àruka títi dhi íbe. ¹⁰ Tòkò nda ì tá: M̀riyà M̀gàdàlénè, Yòwànà, M̀riyà Yàkòbhò ni andre, tsàle tòkò àruka ì. ¹¹ Di, tà ì dré titílé nda ì sù tá ngóro kúlí azaaza ì tíni àpóstolò nda ì bína gò, ì dré ka'izoá ko. ¹² Di, Pétèro dré ína ngàzo ràle mógó na. Kòtsa tandile ngá no dre dhi, dré ngbà 'í kítá kàtswákàtswa dhi ki nõzo kòdhya. Di akódhi ni líndrí dré gàzo gò, dré gòzo nzìle í bhàna, adrélé lizíá í léna ngalé àdho tà 'o tá ru nì ya dhi.

Yésu ni lebhéhá rì dhi ì Emáwù ni láti na

(A kònò kpà Mároko 16:12-13)

¹³ Gbá kítú nda sè dhi, Yésu ni lebhéhá ki rì dhi ì adré tá líle bhà àlo rú be Emáwù dhi na. Bhà nda v̀wà tà Yèrusalémá rùsè dhi ànyíanyi kílóméterè mudrí-drì-àlo. ¹⁴ Ì adré tá tà títi lavúbhá Yèrusalémá na dhi ki títi. ¹⁵ Ì dré tá adrérà'a tà ta ìndì tà kayí àyi kòfalésè dhi 'á dhi, Yésu ni tàndi dré àyi kisízò ànyi àyi làga gò, ì dré adrézó líle túm̀ání àyi íbe. ¹⁶ Di, à kíkí tá àyi ki mì, ì kòkìtswáro níá akódhi àdhi 'i ya dhi ko.

¹⁷ Yésu dré àyi ki lizízò tàzoá dhi: «Mì adré tá àdho tà títi àmi kòfalésè, mì dré adrérà'a atsi to dhi 'á dhi?» Di ì dré àyi ki kíkízó gò, àyi ki m̀bhalé dré adrézó kizà ro lavulé. ¹⁸ Ayi ki àlo rú be Kèlèyópá dhi dré logózóá drá dhi: «M̀ndyá títi adrèbhá tà Yèrusalémá na dhi ì kòfalé dhi, mì ngbà 'í m̀ndí àlo tà lavúbhá kònàle kítú kònì ì sè dhi ki nìlepi ko dhi 'i?» ¹⁹ Yésu lízì dhi: «Àdho tà 'i?» Ì logó drá dhi: «Tà atsábhá Yésu, Nàzàrétà lésè dhi rú dhi 'i. Akódhi tá pròfétà r̀inyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè Gíká kandrá ìndì m̀ndyá títi ì kandrá dhi 'i. ²⁰ Di, kòwànà kàdrì ì àma ki drì kòbhá íbe dhi ì lefè tá àyíkya akódhi, à kòbhàro tà akódhi dri kíswalé dràdrà sè. Gò ì dré akódhi ni tidízó fa kipakipa dri. ²¹ Mà adré tá àmàkya mì bha kisúzóá dhi, kònò akódhi ni tá Ísèrèlé ànzì ki apá nì. Kòdhi íbe dhi, àndrò kòndhì, kítú ni na tà títi lavúbhá nda ì àmvolésè dhi 'i. ²² Di tòkò àruka àma kòfalé dhi ì tígá àma ki líndrí tà tàndi ró. Ì lì tá drùbhí kínó mógó na. ²³ Di, ì kisú àyíkya akódhi ni rúbhá ko. Gò ì dré agòzo longóá àma dré dhi, àngéló ì agá tá àyi kandrá tàà àyi dré dhi, Yésu be lídrì ro. ²⁴ Di àma

ki arúpi àruka ì dré lizo mógó na gò, ì dré tà nda ni kisúzó ngóro tòkó nda ì dré tá tale dhi tìni. Di, ì nò àyikya akódhi ko.»

²⁵ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Á! Ami móndí azaaza ró ni i, mì adré tà títi profétà ì dré longólé dhi ki ka'í mbèlè ko! ²⁶ Adré tá leá dhi, Mèsíyà kònya kizà làsú be kònini gò, kòfíró áyi mìlanzilanzì na dhi ko?» ²⁷ Gò Yésu dré tà títi tisìlè áyi tà dri Giká ni Kúlí na dhi ki àndu ngìzo àyi dré, kidhólé Mósè ni búkù ì lèsè profétà títi dhi kya íbe.

²⁸ Ì kòtsa ànyi bhà ì dré tá adrézó lìlè lána dhi làga dre dhi, Yésu dré áyi 'òzo ngóro ì adré tá lavúlé na tìni. ²⁹ Di, ì dré akódhi ni ti lizizó tà tàndi ró tàzoá dhi: «Mí kàdré rè tùmáni àma íbe. Kítú ndí dre, ìndì ngá adré anilé.» Di dré fizo dzó na adrélé àyi íbe.

³⁰ Ì kòlírì tùmáni mísá làgàsè dre dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zìzo dríá Giká tí gò, nòzoá adrélé fele àyi dré. ³¹ Gbǎ kòdhwa, àyi ki mì dré ru nzìzo gò, ì dré akódhi ni nìzo. Di, dré ína tavìzo àyi mìlèsè. ³² Gò ì dré tàzoá àyi kòfalèsè dhi: «Àma ki togó adré tá zakó àtsi ró, dré tá adrerà'a tà ta àma dré láti na, adrézó tà Giká ni Kúlí na dhi ki àndu ngì àma dré dhi 'á!»

³³ Gbǎ lókyá nda sè dhi, ì dré ngàzo gòlè Yèrúsalamà na. Ì kòtsa dre dhi, ì dré Yésu ni lebhébhá mudrí-dri-àlo ru kimóbhá móndí àruka íbe dhi ki kisúzó. ³⁴ Ayi nda ì dré tàzoá dhi: «Bàti, Mírì nga dràdrà 'àsè dre! Agá ína Péteró kandrá!» ³⁵ Gò àyi rìti nda ì dré tà títi lavúbhá láti na dhi ki titízó àyi dré. Ì tití tá kpà, ì nì tá Yésu àdhi 'i ya dhi, dré tá adrerà'a mápà ño dhi 'á.

Yésu agá àyi lebhébhá i kandrá

(A kòndò kpà Matáyò 28:16-20; Mároko 16:14-18; Yòwání 20:19-23; Tà 'òlè dhi i 1:6-8)

³⁶ Ì dré rè dhu adrerà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Yésu ni tàndi dré agázó àyi totó àyi kòfalé gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kidríkìdri kàdré àmi íbe!» ³⁷ Di àyi ki línдрí dré gàzo tirí dré gò, ì dré adrézó kisúá dhi, ì adré móndí línдрí no kòdhya. ³⁸ Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi ki dri adré abílè àdho tà sè? Mì adré kpà tà kayí àmi léna àdho tà sè? ³⁹ Mì nò rè àma drígá ì àma pá íbe ni ì ká. Kònìdhi àma tàndi 'i! Mì tabè ma atógyàzoá dhi, móndí línдрí zǎ íbe ìndì fà íbe, ngóro mì dré adrélé nòlè má dré adrézó ába kòndi tìni dhi ko.» ⁴⁰ Kòtà tà nda dre dhi, dré áyi drígá ki tadházó àyi pá íbe àyi dré. ⁴¹ Di, ì kitswá tà àyikya tà nda ni ka'í dhu rè ko togó kìnì dré ìndì línдрíga dré. Di Yésu dré lizizóá dhi: «Àmi ngá nyàlè dhi íbe kònwà?» ⁴² Di ì dré kosyá ì dré libhílè dhi ni àmbí fèzo drá. ⁴³ Gò dré dòzoá nyàlè àyi mì.

⁴⁴ Di dré tàzoá àyi dré dhi: «Mà dré tá adrerà'a tùmáni àmi íbe dhi 'á dhi, má tà tà tà kòni ì àmi dré: <Adré leá dhi, tà títi tisìlè àma tà dri Mósè ni tàtrírì kúlí na, profétà ki búkù ì 'àsè, ìndì Yúdà ànzì ki Longó ì 'àsè dhi ì kò'o ru.» ⁴⁵ Gò dré àyi ki tògyá nzìzo, ì kònrò tà tisìlè Giká ni Kúlí na dhi ki àndu be dhi bvó. ⁴⁶ Dré tàzoá àyi dré dhi: «À tisì tá tà kòni ì: Mèsíyà ni kizà nya dràzo gò, kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè. ⁴⁷ A tisì kpà dhi, à ni kúlí longó akódhi ni rú sè súrú títi ì dré kidhólé Yèrúsalamà na tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó, Giká kòtrírò àyi ki tàkònzì ì be dhi bvó. ⁴⁸ Àmi dhya tà nda kòdhi ki nobhá mì sè, ìndì yibhá bíbhálè sè dhi 'i. ⁴⁹ Mì yi rè ká! Má ni mána Tirí Lólo àma Atá dré lazilé dhi ni amù àmi dré.

Di àmi ró dhi, m̀i kàdré adrélé bhàandre 'á, tsàle lókyá r̀inyí apfòlepi bhù lésè nda dré dra àmi ki asózó dhi 'á.»

Yésu mbà bhù na àyi lebhéhá i misè

(A kònò kpà Márokò 16:19-20; Tà 'òle dhi i 1:9-11)

⁵⁰ Gò Yésu dré àyi ki dr̀izo lizo àyi ìbe tsàle ànyi Bètàniyà làga. Dré dr̀igá tingázó kurú na, tà tani z̀izo Giká tí àyi dri. ⁵¹ Di dré adrérà'a tà tani zi àyi dri dhi 'á dhi, dré àyi ki tayízó gò, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na. ⁵² Dì ì dré àyikya ledhézó àyi ki kórókó títi akódhi ni lindr̀i bhàzo gò, ì dré gòzo Yèrúsalemà na kólénzé be b̀i. ⁵³ Di Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá tépelò na, adrélé Giká ni rú bha kùle landè àko ró.

Rúbí Tani Yòwánì dré tisìlè dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìlè drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlèpì dhi tá Yòwánì 'i. Akódhi nda tá àpóstolò ki àlò 'i. Vèsè be bí, àyi Pétèrò íbe ìndì Yàkóbhò be dhi i tá ànyì Yésu làga. Búkù kònìdhi léna dhi, Yòwánì adrè áyi zi «Yésu ni lebèlèpì dré lèlè tò dhi» ró. Yòwánì ni tàndì tadhá tà í dré búkù kònìdhi ni tisìzo ásà dhi kònìni: «Dì, à tisì tà kòdhi i, mì kòka'író dhi, Yésu Mèsíyà 'i, ìndì Gìkà ni Mvágó 'i gò, àmì kì tà ka'íka'í nda sè dhi, mì kàdréró lídrì íbe akódhi léna be dhi bvó.» (A kònò 20:31.)

Búkù Yòwánì dré tisìlè kònìdhi twá búkù na àruka Rúbí Tani ni tà dri dhi i rúsè. Kidhoma ni léna dhi, Yòwánì adrè Gìkà ni tà àndu ngì, adrézó tadhá dhi, Yésu Gìkà ni Kúlí adrélèpì tá ngbú tùmáni Gìkà be, ìndì adrélèpì ína Gìkà ro dhi 'i (1:1). Kúlí nda atsá tá mómí ro gò, dré bhà mòzo àma kòfalé adrézó tùmáni àma íbe (1:14). Búkù kònìdhi léna dhi, Yòwánì adrè tà twátwa líndrìga ró Yésu dré 'òlè dhi kì tití, tadházóá dhi, akódhi Mèsíyà 'i, ìndì Gìkà ni Mvágó 'i káyà dhi. Yésu adrè kpà áyi tàndì ni zi «mápà adrélèpì lídrì fe dhi» ró (6:35, 48), «ngádra adrélèpì ngá kazá mómnyá bvò àdhya i dré dhi» ró (8:12; 9:5), «kábílígyà líkílèpì dóro dhi» ró (10:11, 14), «dhya adrélèpì mómí kì tíngá dràdrà lésè, ìndì adrélèpì lídrì fe àyi dré dhi» ró (11:25), «látì» ró, «tà bàti» ró, ìndì «lídrì» ro (14:6). Dì Yòwánì adrè mómí zyandre dhi i ka'í tá Yésu atsázó akódhi ni lebèbhá i ró ngíni ya dhi ni tití. Dì, mómí àruka i gá àyíkya akódhi ni ka'íma.

Yòwánì adrè tà bí Yésu dré 'òlè ìndì tàlè áyi lebèbhá kì kodzózó ìndì àyi kì togó tindrìzo ngátsi áyi dràma kandrà dhi sè dhi kì tití (13-16). Adrè kpà tà Yésu dré zìlè Gìkà tí áyi tàndì dré ìndì áyi lebèbhá i dré dhi kì tití (17).

Yòwánì adrè tadhá ngádra 'á dhi, Gìkà adrè mómnyá tití adrèbhá Yésu ni ka'í dhi kì tidrì, i kàdréró lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Kòdhi adrè tàà dhi, àyi nda i dré dhi, lídrì kóná vèsè kólyá nda kidhó dre.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kì atìma

- 1) Yésu Krísto, Gìkà ni Kúlí 'i (1:1-18)
- 2) Yòwánì Bàtisimò fèlèpì, ìndì Yésu ni lebèbhá drìdrì dhi i (1:19-51)
- 3) Yésu ni àzì mómí i kòfalé dhi (2:1-12:50)
- 4) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (13:1-19:42)
- 5) Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi, ìndì akódhi ni agama akódhi ni lebèbhá i kandrà dhi (20:1-21:25)

Yésu Krísto, Gìkà ni Kúlí 'i

¹ Ngá wáyi dhi kì bhàma kandrà dhi, Kúlí tá be. Kúlí nda tá tùmáni Gìkà be, ìndì Kúlí nda tá Gìkà 'i. ² Akódhi tá tùmáni Gìkà be drìdrì ngá wáyi dhi kì bhàma kandrà.

³ Gìkà 'o tá akódhi ngá wáyi dhi kì bha dhi kòdhya. Dì ngá àlò bhàlè akódhi àko dhi yókódhó. ⁴ Lídrì tá akódhi léna, ìndì lídrì nda tá ngádra 'i mómí i dré. ⁵ Ngádra nda adrè kòlè tìnìmvá na, ìndì tìnìmvá kitswá akódhi ni lavú bwá ko.

⁶ Gìkà amù tá dhya àlò rú be Yòwánì dhi. ⁷ Akódhi nda alì ngádra nda ni tà longó, mómnyá wáyi dhi i kòka'író ásà be dhi bvó. ⁸ Yòwánì ni tàndì

tá ngádra nda 'i ko. Di, akódhi alì ina ngádra nda ni tà longó. ⁹ Tàko ko, ngádra bàti adrélépi ngá kazá mónnyá wáyi i dré dhi, adré tá alìle bvò le.

¹⁰ Di dhya adrélépi Kúlí 'i nda alì tá adrélé bvò le. Di, tágba Giká dré akódhi ni 'òzo bvò nda ni bha dhi, mónnyá bvò nda àdhya i ñi akódhi ko. ¹¹ Akódhi atsá áyi tándi ni mónnyá i vélé. Di, mónnyá akódhi àdhya nda i ka'í àyikya akódhi ko. ¹² Tágba kònini dhi, mónnyá wáyi akódhi ni ka'ibhá, akódhi ni dózo àyi ki togó na dhi i dré dhi, akódhi fè rinyí i dré atsázó Giká ni ànzi i ró. ¹³ A ti ànzi nda i ngóro móndí i dré adrélé ànzi ti dhi tìni ko, ngóro móndí i dré adrélé tà le 'òle dhi tìni ko, ìndì agó dré adrélé tà le 'òle dhi tìni ko. Be ró dhi, Giká ti àyi atsálé áyi ànzi i ró dhi nì.

¹⁴ Dhya adrélépi Kúlí 'i nda atsá tá móndí ro gò, dré bhà mòzo àma kòfalé adrézó tùmáni àma íbe. Mà nò akódhi ni mìlanzilanzí 'í. Mìlanzilanzí nda, mìlanzilanzí Giká ni Mvágó àlo kwákwá nda dré kisulé áyi Atá véna dhi 'i. Akódhi ga togó tani sè bì, ìndì tà bàti sè bì.

¹⁵ Di Yòwànì longó tá akódhi nda ni tà ngádra 'á móndí i dré. Akódhi loyó kúlí tàzoá dhi: «Kòndhi dhya má dré tá tà ni ni tàzo dhi 'i. Má tà tà dhi: <Dhya adrélépi adhéle má bvò dhi kàdrì àma lavú. Tàko ko, àma tirà ko dhi 'á dhi, akódhi tá ina be.>»

¹⁶ Akódhi nda ni togó tani kàdrì lavulé dhi sè dhi, àma títi, mà kisú tà tani tà tani àzya dri. ¹⁷ Tàko ko, Giká longó tá àyi tàtrítrí kúlí Mósé tí. Di, fè Yésu Krísto áyi togó tani tadhá áyi tà bàti be dhi kòdhya. ¹⁸ Dhya àlo nò tàdzí Giká ko. Di, akódhi ni Mvágó àlo kwákwá adrélépi ina Giká ro, ìndì adrélépi áyi Atá lágá nda, 'o Giká móndí i dré nìle dhi nì.

Yòwànì Bâtisimò felepi longó Yésu ni tà

(A kònò kpà Mátáyó 3:1-12; Mároko 1:1-8; Lúkà 3:1-18)

¹⁹ Yúdà ànzi ki kàdrì Yèrúsalmà na dhi i dré kòwànà ki mùzo Léví íbe lile Yòwànì véna dhi, àyi nda i lizí tá akódhi tí dhi: «Mí àdhi 'i?» ²⁰ Di akódhi gá kúlí logoma àyi tí dhi ko. Di, tà ina ngádra 'á dhi: «Ma Mèsíyá 'i ko.»* ²¹ I gò lizíá tíá dhi: «Mí di mína àdhi 'i? Mí Elíyá 'i?» Akódhi logó dhi: «Kóko, ma Elíyá 'i ko.» I gò lizíá dhi: «Mí Prófétá tá tà ni ni longózo dhi 'i?» Akódhi logó dhi: «Kóko.»† ²² I gò taa drá dhi: «Mí di mína àdhi 'i, mà kòkítswáró kúlí logó dhya àma ki amùbhá dhi i dré? Mí adré tàà àmi tándi ni tà sè ngíni?» ²³ Di Yòwànì logó kúlí ngóro pròfétá Esáyà dré tá tàle kíno dhi tìni:

«Ma dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhi 'i.

Má adré taa dhi: «Mí kòlotó láti atsálé pyá Mírì dré!»‡

²⁴ Dhya mùle nda ki àruka i tá Fàrisáyó 'i. ²⁵ Di àyi nda i gò Yòwànì ni lizí: «Mí kàdré mína Mèsíyá 'i yà, Elíyá 'i yà, kó ngalé Prófétá 'i yà dhi ko dhi, mí adré di bātisimò fe àdho tà sè?» ²⁶ Yòwànì logó àyi dré dhi: «Má adré mína bātisimò fe yí sè. Di, dhya àlo mì dré nìle ko dhi ina kònwa àmi kòfalé. ²⁷ Akódhi nda adré adhéle má bvò dhi nì. Má kítswá mína akódhi ni lindrì sè ko. Má kítswá ndìndì akódhi ni kámókà bā trì bwá ko.»§

²⁸ Tà títi nda kòdhi i 'o tá ru Bètáníyà na, Yòròdánè ni ta'á na, àrà Yòwànì dré tá adrézó bātisimò fe dhi na.

* **1:20** 1:20 Rú «Mèsíyá» Eberè ti sè dhi ìndì rú «Krísto» Gíríkí ti sè dhi, i adré léá tàle dhi «Dhya zìle dhi». † **1:21** 1:21 A kònò Dütèrònómè 18:15, 18; Máláki 3:23. ‡ **1:23** 1:23 A kònò Esáyà 40:3. § **1:27** 1:27 Kínó lèsè Yúdà ànzi i véna dhi, ngbà 'í maràbà tàko ró dhi adré tá àyi mírì ni kámókà ni bā trì nì.

Yésu, Kábilígyà Mv́á Gíká àdhyà 'i

²⁹ Kítú bv́oá dhi sè dhi, Yòwánì dré Yésu ni nòzo adrérà'a alìlè í vélé gò, dré tázooá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mv́á Gíká àdhyà adrélépi mónnyá bv́o àdhyà ki tàkonzi tingá dhi ká! ³⁰ Kònndhi dhyà má dré tá tà ni ni tazo dhi 'i. Má tà tá dhi: «Agó adrélépi adhéle má bv́o dhi kàdrì áma lavú. Tàko ko, áma tirá ko dhi 'á dhi, akódhi tá ina be.» ³¹ Áma tàndi, má nì tá akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Di, má alì mána bàtisimò fe yí sè, Gíká kòtadháro akódhi Ìsèrèlè ànzi i dré be dhi bv́o.»

³² Yòwánì gò tàá dhi: «Má nò Tirí Lólo asirà'a bhù lésè kòbhòlà tìni adhéle adrélé akódhi dri. ³³ Áma tàndi, má nì tá akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Di, Gíká áma amùlepi bàtisimò fe yí sè dhi tà tá má dré dhi: «Dhyà mí dré dra Tirí Lólo nòzo asirà'a adhéle adrélé dríà dhi, akódhi nda ni bàtisimò fe Tirí Lólo sè nì.» ³⁴ Di áma tàndi, má nò tà nda áma mì sè gò, má dré adrézó longóá ngádra 'á dhi, akódhi nda Gíká ni Mv́aagó 'i.»

Yésu kidhó àyi lebhéhá ki azi

³⁵ Kítú bv́oá dhi sè dhi, Yòwánì i lebhéhá ni ìbe rì dhi ì dré gòzo tódhyá adrélé àrà nda na. ³⁶ Akódhi dré Yésu ni nòzo adrérà'a lavulé dhi, dré tázooá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mv́á Gíká àdhyà ká!» ³⁷ Akódhi ni lebhéhá rì nda ì kòyi akódhi ni kùlì nda dre dhi, ì dré ngázo adrélé Yésu ni lebè. ³⁸ Di Yésu dré àyi alázo àyi ki no adrérà'a àyi lebè gò, dré àyi ki lizizó tázooá dhi: «Mì adré àdho nda?» I tà drá dhi: «Rábbì, mí adré adrélé ángolè?» (Rú «Rábbì» nda kòdhi adré leá tàle dhi «Tà tadhálépi».) ³⁹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Mì alì, mì ni nòá.» Di ì dré lizo àrà dré tá adrézó adrélé dhi ni no. Gò ì dré adrézó túmání akódhi be kítú nda ni àmbì sè títì. Lókyá nda tá ànyìanyi sàá su kítú rírì àmvolésè dhi 'i.

⁴⁰ Àyi rì Yòwánì ni kùlì yibhá gò ì dré Yésu ni lebèzo nda ki àlo tá Andréyà, Simónà Pètèro ni adrúpi 'i. ⁴¹ Di akódhi nda dré zyà ngázo lile àyi adrúpi Simónà ni kisú gò, tázooá drá dhi: «Mà kisú Mèsíyà dre.» (Rú «Mèsíyà» nda kòdhi adré leá tàle dhi «Kristo».) ⁴² Dré Simónà nda ni drizo lizo ába Yésu véna. Di Yésu dré akódhi ni nòzo dhií gò, tázooá dhi: «Mì, Simónà, Yòwánì ni mv́á 'i. A ni ámi rú zi Kéfà.» (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Pètèro».)

Yésu azi Filípò i Nàtànàyèlè be

⁴³ Kítú bv́oá dhi sè dhi, Yésu lè tá lile bv́o Gàliláyà àdhyà na gò, dré láti dòzo lizo. Dré Filípò ni kisúzó gò, tázooá drá dhi: «Mí lebè ma!» ⁴⁴ Filípò nda angá tá Bètèsàyidà, bhàandre Andréyà kya Pètèro be dhi lésè. ⁴⁵ Di Filípò dré ngázo lile Nàtànàyèlè ni kisú gò, tázooá drá dhi: «Mà kisú dhyà Mósè dré tà ni ni tisizo búkù tátrírì kùlì àdhyà léna, ìndì pròfétà ì dré kpá tà ni ni longózo dhi dre.† Akódhi nda, Yésu, Yòsèfà ni mv́á Nàzàrétà lésè dhi 'i.» ⁴⁶ Di Nàtànàyèlè nda tà drá dhi: «Ngá dóro ni kitswá apfòle Nàzàrétà lésè bwá?» Filípò logó drá dhi: «Mí alì nòá.»

⁴⁷ Yésu kònò Nàtànàyèlè adrérà'a alìlè í vélé dre dhi, dré tázooá akódhi ni tà sè dhi: «Mì nò rè Ìsèrèlè mv́á bàti kònndhi. Túrúpfú tà akódhi léna yókódhó.» ⁴⁸ Di Nàtànàyèlè dré Yésu ni lizizó tázooá dhi: «Mí nì ma ngíni?» Yésu logó drá dhi: «Dridrì Filípò dré ámi azizó, mí dré tá adrérà'a figì

* **1:30** 1:30 A kònò Yòwánì 1:15. † **1:42** 1:42 Rú «Kéfà» Aráméyà ti sè dhi ìndì rú «Pètèro» Gírìki ti sè dhi, ì adré leá tàle dhi «Kírá». ‡ **1:45** 1:45 A kònò Dùtèrònómè 18:18; Esáyà 9:5-6; Ezèkyélè 34:23.

kómvo dhi 'á dhi, má nò tá mi 'i.» ⁴⁹ Di Nàtànàyèlè tà drá dhi: «Rábbi, mi Giká ni Mvágó 'i bàti! Mi Ìsèrélè ànzi ki Opí 'i!» ⁵⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma ka'í, má dré tàle mí dré dhi má nò tá mi figí kómvo dhi sè? Mí ni tà kàdrìkàdrì dra tà kòdhi ni lavúbhá dhi ki no!» ⁵¹ Gò tàá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì ni bhù no ru lanzirà'a, adrézó kpà Giká ni ángéló ki no adrerà'a tombàle ìndì tisilè Mòndí ni Mvá drìsè!»^S

2

Yésu ladzá yí atsálé vínò ro

¹ Kitú rì àmvolèsè dhi, à adré tá gwányá làmó àdhya ni 'o bhàandre Kána àdhya Gàlíláyá le dhi na. Yésu ni andre tá kònàle be. ² A zi tá kpà Yésu i lebèbhá ni ìbe lile gwányá nda na. ³ Di vínò dré akízó gò, Yésu ni andre dré tàzoá drá dhi: «Vínò àyi dré vélé yó.» ⁴ Di Yésu logó drá dhi: «Áma andre, mí adré áma so tà kòdhi léna àdho tà sè? Lókyá mána kitswá rè ko.» ⁵ Di, andre ni dré tàzoá màràbà i dré dhi: «Mì kò'o tà àngùdhi akódhi dré dra tàle àmi dré dhi kòdhya.» ⁶ Arà nda 'á dhi, lìdrí nzi-drì-àlo ledélé kírà sè dhi i tá be. Lìdrí làsú be kònini nda i sè dhi, Yúdà ànzi i adré tá yí tokó adrézó àyi ki temvé ásà. Lìdrí àlo àlo nda ki 'a adré tá yí do ànyìànyì líterè nyadhi-nzi. ⁷ Di Yésu dré tàzoá màràbà nda i dré dhi: «Mì tokó yí todàle gàle lìdrí kòni i 'àsè.» Gò i dré tokózóá todàle gàle àyi 'àsè bìbi. ⁸ Yésu dré gòzo tàá àyi dré dhi: «Mì ko nyànomvá lizo ába gwányá líyí dré.» Di i dré 'òzoá kònini.

⁹ Gwányá líyí nda ni yí tabhì dhi, àkò yí nda ladzá ru atsálé vínò ro dre. Akódhi ni tà ngalè vínò nda angá àngolèsè ya dhi ko. Di, màràbà yí nda ni kobhá dhi i nì àyikya be. Di gwányá líyí nda dré dhya tòkò mòlepi dhi ni azizó, ¹⁰ tàzoá drá dhi: «Móndyá wáyi dhi i adré gá vínò dóro lavúlè dhi ni fe mvùle 'iká. Di à kòmvu tà tàndi ró dre dhi, i dré gòzo adrélé vínò dóro wáyi ko dhi ni fe mvùle ndò. Di, mí zù mína vínò dóro lavúlè dhi gò afèzoá nyànomvá.»

¹¹ Kòridhi, tà lindríga ró Yésu dré 'òle drìdrì dhi 'i. 'O tá tà nda Kána, bvò Gàlíláyá àdhya lé dhi na. 'O kònini kitswázó àyi mìlanzilanzì tadhá gò, akódhi ni lebèbhá i dré akódhi ni ka'izo ásà.

¹² Amvolàsà dhi, Yésu i dré lizo andre ni ìbe, adrúpi ni ìbe ìndì lebèbhá ni ìbe, tsàle bhàandre Kàpàrànwúmà àdhya na. Gò i dré adrézó kònàle gíle lókyá be wvávà ro tsà.

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhi i topfòle tépelò 'àsè

(A kònò kpà Mátáyó 21:12-13; Mároko 11:15-17; Lùkà 19:45-46)

¹³ Yúdà ànzi ki gwányá Pásiká àdhya atsá tá ànyì gò, Yésu dré mbàzo Yèrúsalémá na. ¹⁴ Kòfì tépelò ni bhà'álè na dre dhi, dré móndí adrébhá tá tí ki lagí kábilígyà ìbe ìndì kòbhòlà ìbe dhi ki kisúzó, tùmáni móndí lírìbhá adrélé làfa topfó mísá i làgàsè dhi ìbe. ¹⁵ Di dré ngázo fimbò ledé bà sè gò, àyi ki ladrózó topfòle títi tépelò nda 'àsè, àyi ki tí ìbe ìndì àyi ki kábilígyà ìbe. Dré móndyá adrébhá tá làfa topfó nda ki làfa arízó, mísá àyikya ki lebhezó kìnì mí. ¹⁶ Gò dré tàzoá móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí nda i dré dhi: «Mì nga kònwàsè àmi ki ngá kòdhi ìbe títi! Mì kòbhà áma Atá ni dzó

S 1:51 1:51 Vèsè be bì, Yésu adré àyi zi «Móndí ni Mvá». Rú nda kòdhi, rú àzya fèle Mèsiyá dré dhi 'i. A kònò Dànyèlè 7:13.

atsalé àrà adrézó ngá lagí dhi ró ko!» ¹⁷ Di tà tisile Giká ni Kúlí na kònìdhi dré agázó akódhi ni lebebhá i léna: «Áma togó àtsi ró àmi dzó ni tà sè dhi ni áma za vèle.»*

¹⁸ Gò Yúdà ànzi ki kàdrì ì dré lizizóá Yésu tí dhi: «Mí ni àdho tà líndrígá ró dhi ni 'o tadházóá àma dré dhi, Giká fè mí dré rìnyì adrézó tà kòdhi ki 'o nì dhi?» ¹⁹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kòpfu tépelò kònìdhi dhi, má ni go tìngáá kítú na àmvolésè.» ²⁰ Yúdà ànzi nda ì gò tàá dhi: «Tépelò kònìdhi ni sizo dhi do tá kóná nyadhi-rì-drì-nzi-drì-àlo. Mí ni di go síá kítú na sè ngíningíni ró?» ²¹ Di, tépelò Yésu dré tá adrézó tà ni ni ta dhi ína akódhi ni rúbhá 'i. ²² Akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, kúlí dré tá tàle nda kòdhi dré gòzo agalé akódhi ni lebebhá i léna. Di ì dré tà tisile Giká ni Kúlí na dhi ki ka'izo, kúlí Yésu dré tá tàle dhi íbe.

Yésu nì tà adrélépi móndí ki togó na dhi be

²³ Yésu dré tá adrérà 'a Yèrúsalmà na gwányá Pásiká àdhya ni tà sè dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì dré tà líndrígá ró dré adrélé 'òle dhi ki nòzo gò, ì dré akódhi ni ka'izo. ²⁴ Di, Yésu ka'í tá ína àyi nda ki tà ko. Tàko ko, nì móndyá títi dhi ki tà be. ²⁵ Lè tà à kòtà móndí ki tà akódhi dré dhi ko. Angyá ko, nì ína tà adrélépi móndí ki togó na dhi be.

3

Yésu tadhá tà Nikòdémò dré

¹ Fàrisàyò ì kòfalé dhi, agó àlo rú be Nikòdémò dhi tá be. Akódhi tá kpà Yúdà ànzi ki kàdrì ki àlo 'i. ² Ngátsi àlo sè dhi, alì tá Yésu véle gò, tàá drá dhi: «Rábbì, mà nì tàle dhi, Giká amù mì adrélé áyi tà tadhálépi ró nì dhi be. Angyá ko, dhya àlo kitswá tá tà líndrígá ró mí dré adrélé 'òle dhi ki 'o bwà ko, Giká kàdré tá tùmàni akódhi be ko dhi.» ³ Yésu logó drá dhi: «Má adrè tà bàti ta mí dré: Dhya àlo kitswá Giká ni Opì no bwà ko, kòtayì ì gòle tìle tódhyá ko dhi.» ⁴ Di Nikòdémò lizì tíá dhi: «Móndí agalépi dre dhi ni áyi tayì gòle tìle tódhyá ngíningíni ró? A ni kitswá gòle file áyi andre lé gò, gòzo akódhi ni ti vèsè be rì bwà?» ⁵ Yésu gò logóá drá dhi: «Má adrè tà bàti ta mí dré: Dhya ángùdhi tìle yì sè ìndì Giká ni Tírì sè ko dhi kitswá ína file Giká ni Opì na bwà ko. ⁶ Dhya móndí dré tìle nì dhi, akódhi nda lídrì rúbhá àdhya íbe. Di, dhya Giká ni Tírì dré tìle nì dhi, akódhi nda lídrì Tírì àdhya íbe. ⁷ Lè àmi líndrì kàdré gale, má dré tàle mí dré dhi <Lè mí kòtayì mì gòle tìle tódhyá> dhi sè ko. ⁸ Lyá adrè vèle àrà ángùdhi dré adrézó lèle vèle dhi 'àsè. Gba mì kàdré kpòrò ni ni yi yà dhi, mí kitswá nìá ngalè lyá nda ngá àngolésè ya, kó ngalè adrè lile àngolé ya dhi ko. Di tà nda kòdhi kòkpà kònìni dhya ángùdhi Giká ni Tírì dré tìle dhi ni tà sè.»

⁹ Nikòdémò gò lizíá tíá dhi: «Tà kòdhi ni kitswá ru 'o ngíningíni ró?» ¹⁰ Yésu logó drá dhi: «Mì tà tadhálépi kàdrì Ìsèrèlè ànzi ì kòfalé dhi 'i. Di, mí nì mína tà kòdhi ko? ¹¹ Má adrè tà bàti ta mí dré: Mà adrè tà mà dré nìle dhi ki ta, adrézó tà mà dré nòle dhi ki longó kòdhyá. Di, mì lè àmìkya tà mà dré adrélé longólé nda ki ka'ile ko. ¹² Gba mà dré adrézó tà bvò kòndi àdhya ki ta àmi dré dhi, mì adrè àmìkya tà nda ki ka'í ko. Di mà kògò adrélé tà bhù àdhya ki ta àmi dré dhi, mì ni di tà nda ki ka'í ngíningíni

* 2:17 2:17 A kònò Longó ì 69:10.

ró? ¹³ Dhya àlo mbàlepi bhù na dhi tàdzí yókódhó, ngbà 'í Móndeí ni Mv́ asílépi bhù lésè dhi 'i.

¹⁴ Ngóró Mósè dré tá nǐ ledélé aya sè asolé fa silé dhi nǐ tingálé kuru duku na dhi tíni dhi, adré kpà leá dhi, à kòtingá Móndeí ni Mv́ kuru kònini, ¹⁵ kitswálé móndeýá wáyi akódhi nǐ ka'ibhá dhi ì kàdréro lídrì kóná vésè kólyá dhi íbe.* ¹⁶ Tàko ko, Giká dré móndeýá wáyi bvò àdhya ki lèlè tò dhi sè dhi, afè áyi Mv́agó àlo kwákwa dhi, kitswálé dhya ángùdhi adrélépi akódhi nǐ ka'í dhi kòdráro nyo ko, be ró dhi, kàdréro lídrì kóná vésè kólyá dhi íbe. ¹⁷ Angyá ko, Giká amù áyi Mv́agó bvò kònidhi lé kitswálé tà bha móndeýá bvò àdhya i dri ko. Be ró dhi, amù akódhi kitswázó móndeýá bvò àdhya ki tidrí akódhi sè dhi bvò. ¹⁸ Dhya ángùdhi adrélépi Mv́agó nda nǐ ka'í dhi, Giká kitswá tà bhà akódhi dri ko. Di, dhya ángùdhi adrélépi Mv́agó nda nǐ ka'í ko dhi, Giká bhà tà akódhi dri dre. Tàko ko, akódhi nda ka'í Giká nǐ Mv́agó àlo kwákwa dhi ko. ¹⁹ Tà Giká dré adrézó móndeí ki tàbvò tà ásá dhi, tà kònidhi 'i: Ngádra atsá bvò 'a dre. Di, móndeýá bvò àdhya ì lè àyikya tínimvá, ngádra nda nǐ lavú. Angyá ko, tà ì dré adrélé 'òle dhi ì kònzi. ²⁰ Dhya ángùdhi adrélépi tà kònzi 'o dhi adré ngádra nda nǐ ga. Dhya nda adré kpà alìle ngádra nda vélé ko, akódhi nǐ tà kònzi ì kápforó ngádra nda 'á ko. ²¹ Di, dhya ángùdhi adrélépi tà bàti ka'í 'òle dhi adré alìle ngádra nda vélé, à kòkitswáro nóá dhi, akódhi adré tà 'o ngóro Giká dré adrélé lèlè dhi tíni.»

Yòwani Bàtisimò felepi longó Yésu ni tà ngádra 'á

²² Amvolásà dhi, Yésu i lebhá nǐ íbe dhi ì dré gòzo lile bvò Yúdáyà àdhya na. Í adré tá túmáni kònale lókyá be tsà gò, akódhi dré adrézó bàtisimò fe móndeí i dré.

²³ Yòwani adré tá kpà bàtisimò fe Ayìnónà na, ànyi Sàlimà làga, yǐ dré tá adrélé kònale tò dhi sè. Móndeí ì adré tá lile akódhi véna gò, dré adrézó bàtisimò fe àyi dré. ²⁴ Angyá ko, à ru tá rè Yòwani bhèle bádzó na dhi ko.

²⁵ Kítú àlo dhi, Yòwani nǐ lebhá ì kidhó tá adrélé tà kayí àyi kòfalésè Yúdá mvá àlo dhi be, tà adrézó móndeí ki temvé dhi nǐ tà dri. ²⁶ Di ì dré lizo Yòwani véna tàá drá dhi: «Rábbi, dhya mi dré tá adrézó ába Yòròdánè nǐ ta'á na gò mí dré tà nǐ nǐ longózo dhi adré kpà ína bàtisimò fe. Di nyànómvá dhi, móndeýá wáyi dhi ì adré lile vélána.» ²⁷ Di Yòwani logó dhi: «Dhya àlo kitswá tà àlo kisú bwà ko, Giká kòfè tà nda drá nǐ ko dhi. ²⁸ Ami ki tàndi, mì yi ma tǎrà'a ngádra 'á dhi: «Ma Mèsiyá 'i ko. Di, Giká amù ma alìle drìdrì akódhi nda kandra.» ²⁹ Dhya adrélépi tòkó mo dhi, tòkó líyí 'i. Di, tòkó líyí nda nǐ arúpi adré ína áyi totó ànyi làga, adrélé akódhi nǐ yi. Kòyi akódhi nǐ kulí dre dhi, adré lenzélé tò. Di mé ró dhi, má adré lenzélé kònini, ìndi áma kòlenzé nda kàdrì lavulé. ³⁰ Adré leá dhi, akódhi nǐ tà kàdré lile drìdrì, di, mána kàdré agòle bvólé ro.»

Dhya apfòlepi bhù lésè dhi

³¹ «Dhya apfòlepi kurú lésè dhi, móndeýá wáyi dhi i drìle. Di, dhya apfòlepi bvò kònidhi lésè dhi ína móndeí bvò àdhya 'i. Akódhi nda adré tà bvò àdhya ki ta kòdhya. Dhya apfòlepi bhù lésè nda móndeýá wáyi dhi i drìle. ³² Akódhi adré tà í dré nòle mì sè ìndi í dré yìle bíbhálé sè dhi ki longó kòdhya. Di, dhya àlo adré tà akódhi dré adrélé longolé nda ki

* 3:15 3:15 A kònò Ngá nàle dhi ì 21:9.

ka'i ko. ³³ Dhya tà longólé nda ki ka'ilepi dhi adrè tadhá dhi, Giká adrè tà bàti ta. ³⁴ Tàko ko, dhya Giká dré amùle nda adrè Giká ni kulí ta kòdhya. Angyá ko, Giká fè akódhi gále áyi Tirí sè bǐ. ³⁵ Giká Atá adrè áyi Mvágó ni le. Tayí kpà tà títi dhi i akódhi drígá. ³⁶ Dhya ángùdhi adrélépi Mvágó nda ni ka'i dhi, akódhi nda lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Di, dhya adrélépi Mvágó nda ni ga dhi kitswá ína lídrì nda ni kisú ko. Be ró dhi, Giká ni kombà ni adrè akódhi dri nyo.»

4

Yésu tà tà Sàmàriyà tòkò àlo dhi be

¹⁻³ Fàrisáyò ì yi tá tàle dhi, Yésu adrè tá móndí bǐ dhi ki 'o atsálé áyi lebhéhá i ró, adrézó kpà bátisimò fe áyi dré, ìndì adrè tà 'oá kònini Yòwani àdhya ni lavú. (Tà bàti ró dhi, Yésu ni tàndì adrè tà bátisimò fe áyi dré ni ko. Be ró dhi, akódhi ni lebhéhá ì adrè tà fèá áyi.) Di Yésu kòyi tà adrélé tàle áyi tà dri nda dre dhi, dré angázó bvò Yùdáya àdhya lésè gò, láti do gòzo bvò Gàliláyà àdhya na.

⁴ Adrè tá leá dhi, akódhi kòlavú bvò Sàmàriyà àdhya 'àsè. ⁵ Di dré lizo tsàle bhàandre àlo Sàmàriyà le, rú zìle Sikàrà dhi na, ànyi amvú Yàkòbhò dré tá fèle áyi mvá Yòséfá dré dhi làga. ⁶ Kóro Yàkòbhò àdhya tá kònale be. Yésu dré landèle atsi dré dhi sè dhi, dré tsàzo lírìlé ànyi kóro nda làga, ànyànyi Kítu riri sè.

⁷ Di Sàmàriyà tòkò àlo dhi dré alizo yǐ ko gò, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí afè má dré yǐ mvùle.» ⁸ (Akódhi ni lebhéhá ì lè tá bhàandre na, kitswálé ngá gǐ áyi dré nyàle.) ⁹ Di Sàmàriyà tòkò nda gò tàá akódhi dré dhi: «Mí kàdré kó Yúdà mvá 'i dhi, mí adrè dǐ yǐ zi mvùle ma, Sàmàriyà tòko ró ni tí nginingini ró?» (Akódhi tà tá kònini tàko ko, Yúdà ànzi ì adrè gà ru su Sàmàriyà íbe ko.) ¹⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Mí kòni tá kó rè tà Giká dré adrélé fèle mí dré dhi be, ìndì dhya adrélépi yǐ zi mí tí dhi be dhi, kònò mí ni tá yǐ zi má tí gò, má dré yǐ adrélépi lídrì fe dhi ni fèzo mí dré.» ¹¹ Tòkò nda tà drá dhi: «Mírì, mí ngá yǐ akózó dhi àko, ìndì kóro alú lavulé. Mí ni yǐ adrélépi lídrì fe nda ni kisú ángwà? ¹² Mí adrè kisùá dhi, mí mína kàdrì àma kí tábhí Yàkòbhò ni lavú? Akódhi nda tayí kóro kònidhi àma dré nì. Akódhi ni tàndì mvu tá yǐ kònwa, túmání ànzi ni íbe, ìndì kà'wá ni íbe.» ¹³ Di Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi yǐ kònidhi ni mvu dhi, yǐ lovó ni go akódhi ni 'o tódhyá. ¹⁴ Di, dhya ángùdhi yǐ má dré dra fèle í dré dhi ni mvùlepi dhi, yǐ lovó kitswá gòle vélé akódhi ni 'o ko. Bàti, yǐ má dré dra fèle akódhi dré nda ni atsa akódhi léna kidrì adrélépi sèle ko ìndì adrélépi lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe dhi ró.» ¹⁵ Di tòkò nda tà drá dhi: «Mírì, mí afè má dré yǐ nda kòdhya, yǐ lovó kògòro vélé àma 'o ko, ìndì má kògòro vélé alile yǐ ko kònwa ko.»

¹⁶ Yésu tà drá dhi: «Mí lè àmi agó ni azí, mí kàgòro túmání kònwa.» ¹⁷ Tòkò nda logó drá dhi: «Ma agó àko.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí tà kyá tàle dhi, mí agó àko dhi. ¹⁸ Angyá ko, mí tá àgo íbe nzi, ìndì agó mí dré adrézó ába àndrò ni, mína 'i ko. Tà mí dré tàle nda, tà bàti 'i.» ¹⁹ Di tòkò nda tà drá dhi: «Mírì, má adrè noá dhi, mí pròfétá 'i. ²⁰ Ama kí tábhí ì adrè tá Giká ni lindrì bha kóngó kònidhi dri. Di, àmi Yúdà ànzi ró dhi i, mí adrè tàá dhi, àrà adrézó Giká ni lindrì bha dhi ngbà 'i Yèrusalémà na.»

²¹ Di Yésu logó drá dhi: «Tòkó, mí ka'í vo rè áma kúlí ká! Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mì gò vélé Gíká Atá ni lindrì bha kóngó kònìdhi dri yà, kó ngalè Yèrusalèma na yà dhi ko. ²² Amì, Sàmàríyà ro ni i, mì adrè àmikya Gíká ni lindrì bha akódhi ni nì àko ró. Di, àma Yúdà ànzi ró dhi i, mà adrè àmakya Gíká mà dré nìle be dhi ni lindrì bha kòdha. Angyá ko, tà adrézó mómí ki tidrì dhi angá Yúdà ànzi i vélesè. ²³ Lókyá adrè alìle, atsá kpà dre, mómnyá adrébhá Gíká Atá ni lindrì bha bàti dhi ki lindrì ni ni bha Tirí na, ìndì tà bàti na. Tàko ko, Gíká Atá adrè mómnyá adrébhá áyi lindrì bha kònìni dhi ki nda kòdha. ²⁴ Gíká Tirí 'i. Adré di làá dhi, mómnyá adrébhá akódhi ni lindrì bha dhi i kàdré lindrì ni ni bha Tirí na ìndì tà bàti na.» ²⁵ Tòkó nda gò taa drá dhi: «Má nì tàle dhi, Mèsíyà adrè alìle dhi be. A adrè kpà akódhi ni rú zi Krísto. Akódhi kàtsá dre dhi, a ni tà títi dhi ki àndu ngi àma dré.» ²⁶ Di Yésu dré tazoá drá dhi: «Ma adrélépi tà ta mí be ni, ma akódhi nda 'i.»

Yésu ni lebhà à gò akódhi véle

²⁷ Gbá lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebhà à dré agòzo gò, àyi ki líndrì dré gàzo, ì dré akódhi ni kisulè adrèrà'a tà ta tòkó àlo be dhi sè. Di, tágba kònìni dhi, àyi ki àlo lizí tá ko tàle dhi «Mí adrè àdho nda?» ya, kó ngalè «Mì adrè tà ta akódhi be àdho tà sè?» ya dhi.

²⁸ Di tòkó nda dré áyi lídrì adrézó yí akó ásà dhi ni tayízó gò, gòzo bhàandre nda na, taa mómnyá kònàle dhi i dré dhi: ²⁹ «Mì alì agó tà títi má dré 'òle dhi ki tàlepi má dré dhi ni no! Kònò akódhi nda tsì Mèsíyà 'i ko?» ³⁰ Di àyi nda ì dré apfòzo bhàandre nda lèsè adrélé alìle Yésu véle.

³¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebhà à dré akódhi ni ti lizízo tazoá dhi: «Rábbì, mí konya ngá wà!» ³² Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Ma mána ngá nyàle mì dré nìle ko dhi íbe.» ³³ Di akódhi ni lebhà nda ì dré kidhózó adrélé lizí àyi kòfalèsè dhi: «Kònò mómí atsá ngá adzi akódhi dré nyàle dre?» ³⁴ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Áma mányàngá ína adrema tà dhya áma amùlepi dhi dré adrélé lèle má kò'o dhi ki 'o, adrézó akódhi ni àzì 'o akilé títi dhi 'i. ³⁵ Mì adrè zakó taa dhi: <Tayí rè dhu mbá su kitswálo lanya akóna amvù i 'ásè.> Di, mà adrè taa àmi dré dhi: Mì kòtingá mì adrélé amvù ki no wà! Lanya ka àyi 'ásè kitswálé akónàle dhi dre. ³⁶ Ndìndì nyànómvá dhi, dhya adrélépi lanya akónà dhi adrè áyi landè nya. Adré kpà lò'wa lokó lídrì kóná vèsè kólyá dhi dré, kitswálé dhya adrélépi kòrì rì dhi, ìndì dhya adrélépi lanya akónà dhi be dhi ì kàdréro lenzélé tùmání be dhi bvó. ³⁷ Tògyakúlí adrélépi taa dhi <Dhya àlo adrè kòrì rì gò, àzya ni dré adrézó lokóá> dhi, tà bàti 'i. ³⁸ Má mù àmi adrélé lanya mì dré àzì 'òzo ásà ko dhi ni akónà. Mómí àruka ì 'o tá àzì nda landèzo àyi gò, mì dré adrézó àyi ki landè nya.»

Mómí zyandre Sàmàríyà ro dhi ì ka'í Yésu

³⁹ Di mómí zyandre Sàmàríyà ro angábhá bhàandre nda lèsè dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tà tòkó nda dré tàle akódhi ni tà dri dhi sè. Angyá ko, tòkó nda tà tá dhi: «Akódhi tà má dré tà títi má dré 'òle dhi i.» ⁴⁰ Di àyi nda ì kàtsá Yésu véle dre dhi, ì dré akódhi ni ti lizízo, ì kàdréro rè dhu tùmání àyi íbe. Di akódhi dré adrézó kònàle kítú rì. ⁴¹ Gò mómí àruka zyandre dhi ì dré kpà akódhi ni ka'izo, kúlí dré tàle àyi dré dhi i sè. ⁴² Àyi nda ì dré tazoá tòkó nda dré dhi: «Mà adrè véle akódhi ni ka'í ngbà 'í tà mí dré

tàle akódhi ni tà dri dhi sè ko. Tàko ko, mà yi véle akódhi ni kúlí àma ki tàndi ki bíbhálè sè. Mà nǐ tàle dhi, akódhi nda dhya adrélépi mónnyá bvò àdhya ki tidrí dhi 'i bàti dhi be.»

Yésu tidrí dhya kàdrì dhi ni mváagò

⁴³ Kítú rǐ nda i àmvolèsè dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo bvò Gàliláyà àdhya na. ⁴⁴ Akódhi ni tàndi tà tá dhi: «À bhà gà pròfètà ni lindrì akódhi ni tàndi ni bvò 'a ko na.» ⁴⁵ Di, tágba kònini dhi, akódhi kòtsa Gàliláyà na dre dhi, mónnyá kònale dhi ì dré akódhi ni ka'izo dòle àyi kòfalé dóro. Angyá ko, ì lì tá kpà Yèrúsalmè na gwányá Pásikà àdhya ni tà sè gò, ì dré tà títi akódhi dré tà 'òle kònale dhi ki nòzo.

⁴⁶ Di Yésu dré gòzo tódhya lìle Kànà, Gàliláyà le dhi na, àrà dré tà yǐ ladzázó atsálé vínò ro lána dhi na. Kònale dhi, dhya kàdrì àlo adrélépi Rómà ki òpì ni tà 'o dhi tá be. Akódhi nda ni mváagó tá drà ro Kàpàrànwúmà na. ⁴⁷ Di kòyi tàle dhi, Yésu angá tá Yùdáyà lésè agòle Gàliláyà le dhi dre dhi, dré lizo vélána akódhi ni ti lizí, kòlìró Kàpàrànwúmà na àyi mváagó adrélépi dràdrà mìle nda ni tidrí be dhi bvò. ⁴⁸ Yésu tà drá dhi: «Mì kítswá àmìkya áma ka'í bwà ko, mì kàdré tà lindrìga ró adrebhá Giká ni rǐnyí tadhá dhi ki no ko dhi!» ⁴⁹ Dhya kàdrì nda tà drá dhi: «Mírì, mí alì áma mvá dré dràrà ko dhi 'á wà!» ⁵⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Mí nzi mí bhàna. Àmì mvá adrí dre!»

Di dhya nda dré kúlí Yésu dré tàle nda ni ka'izo gò, ngàzo nzìle. ⁵¹ Dré tà adrerà'a láti 'á dhi, akódhi ni màràbà ì dré arázó atsálé vélá táá drá dhi: «Àmì mvá adrí dre!» ⁵² Di dré àyi ki lizizó ngalè àyi mvá nda ni rùbhá atsá tá dóro lókyá ángùdhi sè ya dhi. I dré logózóá drá dhi: «Rùbhá àtsi nda nga rúasà agyá, sáà àlo kítú rǐrì àmvolèsè dhi sè.» ⁵³ Di atá ni nda dré nǐzoá tàle dhi, lókyá nda tá lókyá Yésu dré tàzo í dré dhi «Àmì mvá adrí dre» dhi 'i dhi be. Di akódhi ì mónnyá wáyi akódhi ni dzó lé dhi ìbe dhi ì dré Yésu ni ka'izo.

⁵⁴ Kòrìdhi, tà lindrìga ró Yésu dré 'òle àyi angama Yùdáyà lésè alìle Gàliláyà le dhi àmvolèsè dhi ni rǐ 'i.*

5

Yésu tidrí mèrèkpe agó àlo dhi

¹ Amvolàsà dhi, Yésu dré gòzo lìle Yèrúsalmè na, Yùdà ànzi ki gwányá ki àlo ni tà sè. ² Bhàandre nda 'á, ànyi zèribàti adrélé zìle Kábiligyá kya ró dhi làga dhi, yǐ àlo ledelé bómà tǐni, adrélé rú zìle Eberè ti sè Bètèzàtà dhi be. Yǐ nda làgàsè kúrú dhi, à ledé tá drà dzó kògbo tǐni dhi ì nzi. ³ Kònale dhi, dràbhá zyandre lavúlè dhi ì adrè tá ayílè. Ayi kòfalé dhi tá mì kùdúkùdu ì, mèrèkpe ì, tsàle móndí pá be àbvò ro dhi ìbe.* ⁵ Ayi nda ì kòfalé dhi, agó àlo ayilèpi drà be kóna nyadhi-alo-drì-mudrì-drì-nzi-drì-na dhi tá be. ⁶ Yésu kònò akódhi nda adrerà'a ayilè kònale dre dhi, dré nǐzoá tàle dhi, akódhi ayí tá drà be vwàvwà ro dhi be. Di dré tàzoá drá dhi: «Mí

* **4:54** 4:54 A kònò Yòwánì 2:11. * **5:3** 5:3-4 Wáràgà Giká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni ki kǐsú kònwà ko: [I adrè tá yǐ ni ru kàgbàma letè. 4 Angyá ko, lókyá àruka ì sè dhi, Mírì ni ángéló adrè tá asilè yǐ nda ni kàgbà. Dràbhá sìlepi zyà drìdrì yǐ kàgbálè nda na dhi, adrè tá adrilè àyi drà lésè, tágba drà nda kàdré ngini ya dhi.]

lè adrílè?» ⁷ Di dràbhá nda logó drá dhi: «Mírì, dhya àlo kitswálépi áma ledé bwà dhi yókódhó. Angyá ko, lókyá yí dré adrérà'a ru kágbá dhi 'á dhi, dhya àlo kitswálépi áma do bhèle yí na má kàdríró àsà dhi yó. Má kàdré 'òle síle dhi, dhya àzya adré lavúlé síle má kandrána.» ⁸ Di Yésu tà drá dhi: «Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí kídhó atsí to!» ⁹ Gbá kòdhwa, agó nda dré adrízó. Dré àyi kíndri dòzo gò kídhózo adrélé atsí to.

Kítù tà nda dré ru 'òzo dhi tá sàbátù 'i. ¹⁰ Di Yúdà ànzi kí kàdrì ì dré agó adrílépi nda ni nòzo gò, ì dré tàzoá drá dhi: «Àndrò kònìdhi, sàbátù 'i. Ama kí tàtrírí kúlí adré ámi kíndri dòma sàbátù tú dhi ni logá.» ¹¹ Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya áma tidrílépi dhi tà má dré dhi: «Mí do ámi kíndri, ìndì mí to atsí.»» ¹² I gò liziá tíá dhi: «Àdhi tà mí dré dhi, mí kòdo ámi kíndri, ìndì mí kòto atsí dhi ni?» ¹³ Di, agó adrílépi nda nì ina ngalé dhya àyi tidrílépi nda àdhi 'i ya dhi ko. Tàko ko, Yésu lavú tá móndí zyandre kònàle dhi i kofalésé yà.

¹⁴ Amvolàsà dhi, Yésu dré agó nda ni kisúzó tépelò na gò, tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mí adrí nyànómvá dre. Adré di leá dhi, mí kòtayí tàkonzì 'òma, tà kòkóròko lavúlé dhi kàtsáro mí rú ko dhi bvó.» ¹⁵ Gò agó nda dré ngàzo lile longóá Yúdà ànzi kí kàdrì i dré dhi, Yésu tidrí tá i nì.

Yésu tadhá ngádra 'á dhi, i Giká ni Mvágó 'i dhi

¹⁶ Di Yúdà ànzi kí kàdrì nda ì dré dhèzo adrélé Yésu ni m̀ pfo, dré tá adrélé tà nda kí 'o sàbátù tú dhi sè. ¹⁷ Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Áma Atá adré ngbú adrélé àzì 'o atsálé àndrò kònìdhi. Di ma ró dhi, má adré kpà àzì 'o.» ¹⁸ Di kúlí nda sè dhi, Yúdà ànzi kí kàdrì nda ì dré gòzo vélé adrélé láti nda, kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi bvó. Tàko ko, akódhi adré tá ngbà 'í tólì sàbátù àdhya ni ño kòdhya ko. Adré tá kpà Giká ni zì àyi tàndì ni Atá ro, adrézó àyi bha adrélé díri Giká be.

¹⁹ Di Yésu dré logózá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Giká ni Mvágó kitswá tà àlo 'o àyi drì sè bwà ko. Adré ngbà 'í tà àyi Atá dré adrélé 'òle gò i dré adrézó nòá dhi kí 'o kòdhya. Tà àngùdhi Giká Atá dré adrélé 'òle dhi, akódhi ni Mvágó adré kókpà 'òá kònìni. ²⁰ Tàko ko, Giká Atá adré àyi Mvágó ni le gò, adrézó tà títi í dré adrélé 'òle dhi kí tadhá drá. Tà bàti ró dhi, a ni tà kàdrì dra tà kòdhi kí lavúbhá dhi kí tadhá àyi Mvágó nda dré 'òle gò, àmi kí líndrì dré gàzo àsà bhwàbhwa. ²¹ Angyá ko, ngóro Giká Atá dré adrélé móndí dràbhá dre dhi kí tingá dràdrà lésè adrézó lídrì fe àyi dré dhi tìni dhi, akódhi ni Mvágó adré kókpà lídrì fe dhya àngùdhi í dré adrézó leá fèle drá dhi dré. ²² Kòdhi ìbe dhi, Giká Atá adré dhya àlo ni tàbvó ta ko. Be ró dhi, tayí ina rìnyí wáyi adrézó móndí kí tàbvó ta dhi àyi Mvágó drígá. ²³ 'O kònìni kitswálé móndyá wáyi dhi ì kàdréro àyi Mvágó nda ni líndrì bha, ngóro ì dré adrélé àyi tàndì ni líndrì bha dhi tìni. Dhya àngùdhi adrélépi Giká ni Mvágó ni líndrì bha ko dhi, adré kókpà Giká Atá akódhi ni amùlepi dhi ni líndrì bha ko.

²⁴ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya àngùdhi adrélépi áma kúlí yi gò adrézó dhya áma amùlepi dhi ni ka'í dhi, akódhi nda lídrì kóná vésè kólyá dhi ìbe. Giká kitswá tà bha akódhi nda dri ko. Be ró dhi, akódhi nda apfò dràdrà lésè aflé lídrì le dre.

²⁵ Má adré tà bàti ta àmi dré: Lókyá adré alìle, atsa kpà dre, móndyá dràbhá dre dhi kí Giká ni Mvágó ni kúlí yi. Di àyi dra akódhi nda ni kúlí

yibhá dhi ki adrí. ²⁶ Tàko ko, ngóro Gíká Atá dré adréle rinyí adrézó lídrì fe dhi ìbe áyi tàndi léna dhi tíni dhi, fè kpà rinyí adrézó lídrì fe nda áyi Mvágó dré adrézó ába í léna. ²⁷ Fè kókpà rinyí adrézó móndí ki tàbvó ta dhi áyi Mvágó nda dré, akódhi dré adréle Móndí ni Mv 'i dhi sè.

²⁸ Lè àmi ki líndrí kàdré gale tà kòdhi sè ko. Angyá ko, lókyá adrélepi alile dhi sè dhi, móndyá wáyi dràbhá dre gò ì dré adrézó ayilé mógó ì 'àsè dhi ki Gíká ni Mvágó ni kúlí yi gò, ²⁹ ì dré topfózo mógó nda ì lésè. Ayi tà dóro 'obhá dhi ki nga dràdrà 'àsè adréle. Di, àyi tà kònzì 'obhá dhi ki àyikya nga dràdrà 'àsè, Gíká kòbhàro tà àyi dri be dhi bvó. ³⁰ Má kitswá mána tà àlo 'o áma drì sè ko. Má adré ngbà 'í tàbvó ta ngóro má dré adréle yile Gíká vélésè dhi tíni. Di tàbvó má dré adréle tàle nda gyágya. Tàko ko, má adré tà má dré adréle lèle dhi ki nda 'òle kòdhyà ko. Be ró dhi, má adré mána tà dhya áma amùlepi dhi dré adréle lèle dhi ki nda 'òle kòdhyà.»

Tà adrébhá Yésu ni tà longó dhi ì

³¹ «Kòno má kàdré tá áma tàndi ni tà longó ma dhi, áma kúlí kitswá tá adré lanzilanzi ko. ³² Di, dhya àzya adré áma tà longó nì. Má nì tàle dhi, tà dré adréle longólé áma tà dri dhi, tà bàti 'i dhi be. ³³ Mì mù tá móndí ì lile Yòwání véna àmi, di tà dré longólé áma tà dri dhi tá tà bàti 'i. ³⁴ Má adré mána áma totó tà móndí ì dré adréle longólé áma tà dri dhi dri ko. Di, má adré tà kòdhi ni ta, mì kòkitswáro adréle àsà be dhi bvó. ³⁵ Yòwání nda tà tálà adrélepi kòle, adrélepi ngá kazá móndí ì dré dhi 'i. Di mì ka'í tá lenzélé akódhi ni ngádra nda 'á lókyá tsà sè.

³⁶ Di, ma mána tà kàdrì àruka adrébhá áma tà longó dóro lavúlé Yòwání àdhya rúsè dhi ìbe. Tà nda ì, tà áma Atá dré afèle má dré 'òle akilé títi dhi 'i. Tà má dré adréle 'òle nda ì adré áma tà longó, adrézó tadhá dhi, Gíká Atá amù ma nì. ³⁷ Kòdhi ìbe dhi, Gíká Atá áma amùlepi nda adré kpà ína áma tà longó. Mì yi tàdzí akódhi ni kúlí ko. Mì nò kpà tàdzí akódhi ni m̀bhalé ko. ³⁸ Mì adré kpà akódhi ni kúlí líkí àmi léna ko. Tàko ko, mì adré àmikya dhya dré amùle dhi ni ka'í ko.

³⁹ Mì adré tà títi tisile Gíká ni Kúlí na dhi ki àndu nda nìle kòdhyà. Angyá ko, mì adré kisúà dhi, mì ni lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú Kúlí nda sè. Di Kúlí nda kòdhi adré áma tà longó nì. ⁴⁰ Tágba kònnìni dhi, mì lè àmikya alile má vélé lídrì kisú ko!

⁴¹ Má adré mána rúku nda kisúlé móndí ì vélésè ko. ⁴² Di, má nì àmi be. Má nì, àmi Gíká ni lèle àko àmi ki togó na dhi be. ⁴³ Má alì mána áma Atá ni rú sè gò, mì dré áma ka'izo dòle àmi kòfalé ko. Di, dhya àzya kàdré alile áyi tàndi ni rú sè dhi, mì adré àmikya akódhi nda ni ka'í dòle dóro. ⁴⁴ Mì adré rúku nda kisúlé àmi kòfalésè. Di, mì adré àmikya rúku adrélepi angalé Gíká àlo kwákwá dhi vélésè dhi ni nda kisúlé kòdhyà ko. Mì ni di àmikya áma ka'í ngíníngíni ró?

⁴⁵ Lè mì kòkisú ko tàle dhi, má ni àmi ki asíkí áma Atá tí ma dhi. Dhya dra àmi ki asíkilepi dhi, Mósè mì dré adrézó mì bha vélána dhi 'i. ⁴⁶ Kòno mì kàdré tá Mósè ni ka'í bàti dhi, mì ni tá kpà adré áma ka'í. Angyá ko, akódhi tisì tá áma tà kòdhyà. ⁴⁷ Di mì adré kó tà dré tisile nda ki ka'í ko dhi, mì ni di àmikya áma kúlí ka'í ngíníngíni ró?»

6

Yésu fe ngá nyàlè mǒndí ngùlù-nzi dhi i dré

(A kònò kpà Mátáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Lúkà 9:10-17)

¹ Amvolásá dhi, Yésu ì dré gòzo lebèbhá ni ìbe Gàliláyà na gò, ì dré zyàzo tǎpǎriandre Gàliláyà àdhya ni ta'á na. (A adré kpà tǎpǎriandre nda ni rú zi, tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhya.)^{*} ² Mǒndí zyandre lavulé dhi ì adré tá Yésu ni lebè, ì dré tá adrélé tǎ líntríga ró dré adrélé 'òlè adrézó dràbhá kǐ tidrì dhi kǐ no dhi sè. ³ Dì Yésu ì dré mbàzo lebèbhá ni ìbe kǒngó àlo drina gò, ì dré lirízó. ⁴ Yúdà ànzi kǐ gwányá Pásikà àdhya tá ànyì.

⁵ Dì Yésu kòtingá mǐ mǒndyá zyandre lavulé nda kǐ no adrèrà'a alìlè í vélé dre dhi, dré tǎzoá Filípò dré dhi: «Mà ni mǎpà kǐsú gǎlè mǒndyá wǎyi kǒni ì dré nyàlè dhi àngolè?» ⁶ Tǎ tǎ kǒnini kǐtswázó Filípò ni tǎ ka'íkà'ì tabhì. Tàko ko, ni tá ìna tǎ ì dré adrélé 'òlè dhi be. ⁷ Dì Filípò logó drá dhi: «Tágba mà kàdré tǎ làfa lò'wa kámá-rì dhi ìbe yà dhi, mà kǐtswá tǎ mǎpà gǐ mǒndyá àlo àlo títì ni ì dré kǐtswalé ndìndì mvá tsá ni ni kǐsú nyàlè dhi bwá ko.»[†] ⁸ Yésu ni lebèbhá kǐ àzya, Andréyá, Simóná Pèteró ni adrúpi tǎ drá dhi: ⁹ «Mvǎagó àlo kǒnwánò. Akódhi mǎpà ladhílé órezè sè dhi ìbe nzi, ìndì kosyá ìbe rì.»[‡] Dì, ngá kǒni kǐ àdho 'o mǒndyá zyandre kǒnini ni ì dré dhi?»

¹⁰ Dì Yésu gò tǎà àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì 'o mǒndyá kǒni ì lirílé.» Arà nda 'á dhi, mbì tá bǐ. Dì mǒndyá nda ì dré lirízó. Ago ì tá ànyíànyì ngùlù-nzi.[§] ¹¹ Dì Yésu dré mǎpà nda kǐ adózó, àwoyà tǎzo Gíká dré gò, lanzízóá mǒndyá títì nda ì dré, ngóro ì dré tá lèlè nyàlè dhi tǐni. Dré kpà kosyá nda kǐ lanzízó àyi dré kǒnini. ¹² Dì àyi títì nda ì kǒnya pizo dre dhi, dré tǎzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì lokó àmbí ni, kórònyá ni àlo kàbíro ko.» ¹³ Dì ì dré mǎpà nzi mǒndyá ì dré nyàlè nda kǐ àmbí kǐ lokózó gǎlè kǎnzì mudrì-drì-rì dhi ì sè bìbi.

¹⁴ Dì mǒndyá nda ì kònò tǎ líntríga ró Yésu dré 'òlè nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tǎà dhi: «Bàti, dhya kòdhi Prófètà adrélépi tǎ alìlè bvò le dhi 'ì!» ¹⁵ Dì Yésu kònò, ì adré tá 'òlè alìlè àyi bha ópí ro rǐnyí sè dhi dre dhi, dré gòzo àyi vu lyà, mbàlè kalóma kǒngó nda drina.

Yésu to atsi tǎpǎriandre drìsè

(A kònò kpà Mátáyò 14:22-33; Márokò 6:45-52)

¹⁶ Ìndró kǎndrì dre dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré ngàzo sílè tǎpǎriandre làgana. ¹⁷ Ì kònò, ngá aní dre, ìndì Yésu atsá rè àyi vélé ko dhi dre dhi, ì dré tombàzo bwátù na gò, kidhólè adrélé zyàlè tǎpǎriandre ni ta'á na, kǐtswalé lile Kǎpàrànwúmá na. ¹⁸ Lyǎandre adré tá vǐlè tǎpǎriandre nda mǐ gò, yǐ dré adrézó ru kǎgbá. ¹⁹ Dì ì kòlì vwàlè ànyíànyì kǐlómèterè nzi yà, ngalè nzi-drì-àlo yà dhi dre dhi, ì dré Yésu ni nòzo adrèrà'a atsi tǎ tǎpǎriandre drìsè, adrézó alìlè àyi vélé. Gò tirì dré àyi kǐ 'òzo lavulé. ²⁰ Dì, Yésu dré ìna tǎzoá àyi dré dhi: «Ma 'ì! Mì ro ngá ko!» ²¹ Ì adré tá akódhi

^{*} **6:1** 6:1 Rú «Tìbèriyà» kǒnìdhi tǎ kpà rú bhàandre àlo tǎpǎriandre nda mìlè dhi àdhya 'ì. A kònò Yòwànì 6:23. [†] **6:7** 6:7 A adré tá làfa lò'wa kǒnìdhi ni rú zi «dènári». Dènári àlo dhi tǎ làfa adrélé fèlè mǒndí àlo dré àzì 'òlè kítù àlo sè dhi tǐ dhi 'ì. Dì làfa lò'wa kámá-rì kǒni ì tǎ làfa kǎdrì 'ì. [‡] **6:9** 6:9 «Órezè» kǒnìdhi, mbì pfò ni kárá àlo sùlèpi nyá tǐni dhi 'ì. [§] **6:10** 6:10 A nà tǎ ngbá 'ì àgo adrèbhá tǎ kònàlè dhi ì kòdhyà. A nà tǎ tókò ì ànzimvá ìbe ko.

ni le dòle bwátù na. Di gbă lókyá nda sè dhi, ì dré tsazo tǎpǎriandre nda ni ta'á na, àrà ì dré tá adrézó lile dhi na.

Móndí zyandre dhi ì ndà Yésu

²² Kítú bvóá dhi sè dhi, móndyá zyandre tayílé ta'á lésè nda ì dré nòzoá dhi, Yésu ni lebhéhá ì tombà tá bwátù àlo dhi na lile àyi pátí. Í nì tá kpá tàle dhi, Yésu mbá tá ína bwátù nda na ko dhi be. ²³ Lókyá nda sè dhi, bwátù àruka angábhá bhàandre Tìbèriyà àdhya lésè dhi ì dré atsázó ànyí àrà móndyá nda ì dré tá mǎpà nyàzo Mírí nì àwoyà tàma àmvolésè nda lǎga. ²⁴ Di móndyá zyandre nda ì kònò Yésu ì lebhéhá ni íbe dhi ì tá yó dhi dré dhi, ì dré tombàzo bwátù nda ì 'ásè gò, zyàle Kǎpàrànwúmà na kitswálé Yésu ni nda.

Yésu mǎpà adrélépi lídrì fe dhi 'i

²⁵ Di ì kòkisú Yésu tǎpǎriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré lizizóá tíá dhi: «Rábbì, mí atásá kònwa ángutú?» ²⁶ Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì adré áma nda, mì dré tà líndrìga ró má dré 'òle dhi ki nòle dhi sè ko. Be ró dhi, mì adré àmikya áma nda, mì dré mǎpà nyàle pizo ásà dhi sè. ²⁷ Di, adré leá dhi, mì kàdré àzì 'o mányàngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àzì 'o mányàngá dra adrélépi kóná vésè kólyá dhi sè. Ma, Móndí nì Mv́á, má nì mányàngá nda ni fe àmi dré. Tàko ko, Gíká Atá Iwá àyi àngì má rú tadházóá dhi, í ka'í ma káyá dhi.» ²⁸ Di ì lizí tíá dhi: «Lè mà kò'o àdho tà kòdhya kitswázó Gíká ni àzì 'o dhi?» ²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Àzì Gíká dré adrélé lèle mì kò'o dhi, kònìdhi 'i: Mì kàdré dhya dré amùle dhi ni ka'í.» ³⁰ Di ì gò lizíá tíá dhi: «Mí nì àdho tà líndrìga ró dhi ni 'o kòdhya, mà kònòró gò àmi ka'izo? Mí nì àdho tà 'o? ³¹ Áma ki tábhì ì nya tá mánnà duku na. Ngóró tisìle Gíká nì Kúlí na dhi tìni: «Akódhi fè mǎpà asilépi bhù lésè dhi àyi dré nyàle.»* ³² Di Yésu tà àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mósè fè mǎpà asilépi bhù lésè dhi àmi dré nì ko. Di, áma Atá adré ína mǎpà tàndi asilépi bhù lésè dhi ni fe àmi dré nì. ³³ Tàko ko, mǎpà tàndi Gíká dré adrélé fèle nda, dhya asilépi bhù lésè adrélé lídrì fe móndyá bvò àdhya ì dré dhi 'i.» ³⁴ Di ì tà drá dhi: «Mírí, mí kàdré ngbú mǎpà kòdhi ni afè àma dré wà!»

³⁵ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Ma mána mǎpà adrélépi lídrì fe dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi alile má vélé dhi, tàbirí kitswá tàdzí gòle akódhi ni 'o ko. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, yí lovó kitswá tàdzí gòle akódhi ni nde ko. ³⁶ Di, ngóro má dré tàle àmi dré dre dhi tìni dhi, tǎgba mì dré áma nòzo 'í dhi, mì ka'í àmikya ma ko. ³⁷ Móndyá wáyí áma Atá dré adrélé afèle má dré dhi ki alì má vélé. Di dhya ángùdhi adrélépi alile má vélé dhi, má kitswá tàdzí akódhi ni dro ko. ³⁸ Angyá ko, má así bhù lésè kitswálé tà má dré adrélé lèle dhi ki 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má así mána tà dhya áma amùlepi dhi dré adrélé lèle dhi ki 'o kòdhya. ³⁹ Di tà dhya áma amùlepi nda dré adrélé lèle dhi, kònìdhi 'i: Adré leá dhi, má kòtayí dhya dré afèle má dré dhi ki àlo avìle ko. Adré kpá leá dhi, má kòtingá àyi nda ì títí dràdrá lésè kítú kùdù sè. ⁴⁰ Bàti, tà áma Atá dré adrélé lèle dhi, kònìdhi 'i: Adré leá dhi, dhya ángùdhi adrélépi àyi Mv́ágó nì no gò

* 6:31 6:31 A kònò Pfóma 16:4, 15; Longó ì 78:24.

adrézó akódhi ni ka'í dhi, dhya nda kàdré lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Di má ni akódhi ni tingá dràdrà lèsè kítú kùdù sè.»

⁴¹ Di Yúdà ànzì nda ì dré dhèzo adrélé Yésu ni ndri, dré tá tàle dhi «Ma mápà asilépi bhù lèsè dhi 'i» dhi sè. ⁴² † adré tá tǎá àyi kòfalèsè dhi: «Kòdhi tsì Yésu, Yòséfà ni mvá 'i ko? Mà nì akódhi ni atá, andre ni be dhi be. Di akódhi 'o i ngini adrélé tǎá nyànomvá dhi, í asì bhù lèsè dhi?»

⁴³ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì tayí adrema làndrì ndri àmi kòfalèsè dhi. ⁴⁴ Dhya àlo kitswá ìna alìle má vélé ko, áma Atá áma amùlepi dhi kàsé akódhi ni togó nì ko dhi. Di má ni akódhi nda ni tingá dràdrà lèsè kítú kùdù sè. ⁴⁵ Ngóro pròfétà ì dré tsìsè Giká nì Kúlì na dhi tǎni: <Giká ni àyi títi dhi ki tadhá.>† Di dhya ángùdhi adrélépi Giká Atá ni yi gò, adrézó tá dré adrélé tadhálé dhi ki kisú dhi, akódhi nda adrè alìle má vélé. ⁴⁶ Kòdhi adrè léa ko tàle dhi, dhya àlo nò Giká Atá dhi. Ngbà 'í ma angalépi Giká Atá nda vélèsè dhi, má nò akódhi ma.

⁴⁷ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, akódhi nda lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. ⁴⁸ Ma mápà adrélépi lídrì fe dhi 'i. ⁴⁹ Ami kí tábhì ì nya tá mánnà duku na gò, ì dré todràzo. ⁵⁰ Di, kòndhi ìna mápà asilépi bhù lèsè dhi 'i. Dhya adrélépi nyaá dhi kitswá dràle ko. ⁵¹ Ma mápà lídrì ro asilépi bhù lèsè dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi mápà nda ni nya dhi, ni adrè lídrì íbe kóná vèsè kólyá. Mápà nda kòdhi, áma rùbhá má dré dra fèle mónnyá bvò àdhya ì dré adrízó dhi 'i.»

⁵² Di Yúdà ànzì nda ì dré ngàzo adrélé tà kayi àyi kòfalèsè, adrézó tǎá dhi: «Dhya kòdhi ni kitswá àyi rùbhá afè àma dré nyàle ngìningìni ró?»

⁵³ Di Yésu gò tǎá àyi dré dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mì kònya Mòndí ni Mvá ni rùbhá ko, ìndì mì kòmvu akódhi ni kàri ko dhi, mì kitswá àmikya adrélé lídrì íbe àmi léna ko. ⁵⁴ Dhya ángùdhi adrélépi áma rùbhá nya, adrézó kpà áma kàri mvu dhi, akódhi nda lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Di má ni akódhi ni tingá dràdrà lèsè kítú kùdù sè. ⁵⁵ Tàko ko, áma rùbhá ngá tǎndi adrélé nyàle dhi 'i, ìndì áma kàri ngá tǎndi adrélé mvùle dhi 'i. ⁵⁶ Dhya ángùdhi adrélépi áma rùbhá nya, adrézó kpà áma kàri mvu dhi, akódhi nda adrè adrélé má léna, ìndì má adrè kpà adrélé akódhi léna. ⁵⁷ Ngóro áma Atá lídrì ro dhi dré áma amùle dhi tǎni, ìndì ngóro má dré adrélé lídrì íbe akódhi nda sè dhi tǎni dhi, dhya ángùdhi adrélépi áma nya dhi ni adrè kòkpà lídrì íbe má sè. ⁵⁸ Ma kòndhi, mápà asilépi bhù lèsè dhi 'i. Ami kí tábhì ì nya tá mánnà gò, ì dré todràzo. Di, dhya adrélépi mápà kòndhi ni nya dhi ni ìna adrè lídrì íbe kóná vèsè kólyá.»

⁵⁹ Yésu tà tá tà nda ì Kàpàrànwùmà na, dré tá adrèrà'a tà tadhá Yúdà ànzì kí lisàmbò dzó na dhi 'á.

Yésu ni lebhéhá bí dhi ì tayí akódhi

⁶⁰ Di Yésu ni lebhéhá ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi kí àruka bí dhi ì dré tǎzo àyi kòfalèsè dhi: «Tà dré adrélé tadhálé kòdhi kòkòròko. Adhi ni kitswá yíá ka'ìle dhi nì?»

⁶¹ Yésu dré nìzoá tàle dhi, àyi lebhéhá nda ì adrè tá làndrì ndri tà nda sè dhi be gò, dré tǎzo àyi dré dhi: «Tà kòdhi adrè tsì àmi kí 'o ledhélé nì bàti? ⁶² Mì ni di kisúá ngini, lókyá mì dré dra Mòndí ni Mvá ni nòzo mbàrà'a àrà dré tá adrézó wáláká dhi léna dhi tú dhi? ⁶³ Giká ni Tírì adrè lídrì fe nì. Tà rùbhá àdhya adrè ìna tà àlo 'o ko. Kúlì má dré tàle àmi

† 6:45 6:45 A kòndì Esáyà 54:13.

dré kòdhi i kúlí Tirí àdhya 'i, ìndì kúlí adrèbhá lídrì fe dhi 'i. ⁶⁴ Di, tágba kònìni dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi i ka'í àyikya ma ko.» Yésu tà tá kònìni tàko ko, nì tá kìnó lésè ngalé àdhibhá i kitswá àyi ka'í ko ya dhi be. Nì tá kpà, àdhi ni àyi lefè kàribhá i drígá nì ya dhi be. ⁶⁵ Akódhi gò tàà dhi: «Tà kòdhi sè dhi, má tà tá àmi dré dhi, dhya àlo kitswá ìna alìle má véle ko, áma Atá kòfè láti akódhi dré alizo nì ko dhi.»

⁶⁶ Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebhéhá bí dhi i dré akódhi ni tayízó gò, ì dré gòzo véle atsilé túmání akódhi be ko. ⁶⁷ Di Yésu dré lizizóá àyi lebhéhá mudrí-drì-rì dhi i tí dhi: «Àmi ró dhi, mì lè kókpà lile àyikya tìni?»

⁶⁸ Di, Simóna Pèteró logó drá dhi: «Mírì, mà ni li àdhi véna? Mì mína kúlí adrèbhá lídrì kóná vésè kólyá dhi ni fe dhi ìbe. ⁶⁹ Ama, mà ka'í bàti, ìndì mà nì tàle dhi, mì Dhya lólo Giká àdhya 'i dhi be.» ⁷⁰ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má kipè zakó tsì àmi mudrí-drì-rì ni i ma? Di, tágba kònìni dhi, àmi ki àlo ìna dzáborò 'ì!» ⁷¹ Adré tá Yúdasi, Simóna Ìsikàriyótà ni mvá ni tà ta kòdhya. Tàko ko, akódhi nda, àyi mudrí-drì-rì nda ki àlo ró dhi, adré tá ìna 'òle Yésu ni lefè kàribhá i drígá dhi nì.

7

Yésu ni adrúpi i ka'í akódhi ko

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo adrélé tatsilé bvò Gàliláyà àdhya 'àsè. Adré tá léá tatsilé bvò Yúdáyà àdhya 'àsè ko, Yúdà ànzi ki kàdrì kònàle dhi ì dré tá adrélé láti nda akódhi ni pfúzo dràle dhi sè.

² Yúdà ànzi ki gwányá tàbèrènakòlò kya atsá tá ànyi.* ³ Di Yésu ni adrúpi ì dré tàzoá drá dhi: «Lè mí kònga kònwàsè lile Yúdáyà na, àmi lebhéhá wáyi dhi ì kònòró kpà tà líndrìga ró mí dré adrélé 'òle dhi i be dhi bvó. ⁴ Dhya àlo kàdré àyi le 'òle móndí i dré nìle dhi, adré tà 'o lùzu ró ko. Mí dré adrélé tà nda kòdhi ki 'o dhi sè dhi, mí tadhá di rè mì móndyá wáyi dhi ì dré nòle!» ⁵ Akódhi ni adrúpi nda ì tà tá kònìni tàko ko, ì adré tá ndìndì akódhi ni ka'í ko.

⁶ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá mána kitswá rè ko. Di, àmi dré dhi, lókyá àngùdhi mì dré adrézó lèle lile kònàle dhi ìna dóro. ⁷ Móndyá bvò kòndi àdhya ì kitswá togó kònze bha àmi rú ko. Di, ì adré àyikya togó kònze bha má rú, má dré adrélé tadhá ngàdra 'á dhi, tà ì dré adrélé 'òle dhi ì kònze dhi sè. ⁸ Àmi, mì lè gwányá na. Má kitswá rè mána lile kònàle ko. Tàko ko, lókyá mána kitswá rè ko.» ⁹ Kòtà tà nda dre dhi, dré gòzo adrélé Gàliláyà na.

Yésu lè gwányá tàbèrènakòlò kya na

¹⁰ Di, Yésu ni adrúpi ì kòlì gwányá nda na dre dhi, akódhi dré kpà ngàzo lile kònàle. Di, lè tá ngàdra 'àsè ko. Be ró dhi, lè ìna lùzu ró. ¹¹ Gwányá nda 'á dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì ì adré tá akódhi ni nda, adrézó lizíá dhi: «Dhya kòdhi àngwá?» ¹² Móndí zyandre kònàle dhi ì kòfalé dhi, à adré tá ngùrùngùrù ta akódhi ni tà sè. Àyi ki àruka ì adré tá tàà dhi: «Akódhi móndí dóro 'i.» Aruka ni ì adré kó tàà dhi: «Kòko, adré ìna móndí zyandre

* **7:2** 7:2 Gwányá tàbèrènakòlò kya kòndhi ni lókyá 'á dhi, Yúdà ànzi ì adré tá tàbèrènakòlò ki ledé wémà ì tìni, adrézó lirilé àyi zàna, kitswále àyi ki tábhi ki lavuma duku 'àsè dhi ni tà kisù dhi bvó. A kònò Lèvitíké 23:34-36; Dùtèrònómé 16:13.

dhi ki lití.» ¹³ Di, dhya àlo adré tá tà ta akódhi ni tà dri ngádra 'á ko, ì dré tá adréle títi Yúdà ànzi ki kàdrì ki ro dhi sè.

¹⁴ Gwányá nda kòtsa kítógá ni na dre dhi, Yésu dré lizo tépelò na gò, kidhólé adréle tà tadhá. ¹⁵ Yúdà ànzi ì adré tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi ndà kó tà nìle ko dhi, kisú dhi tògyá adrézó Giká ni tà ni kònini dhi ngíni?»

¹⁶ Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Tà má dré adréle tadhálé kòdhi ì, tà mána 'i ko. Be ró dhi, tà nda ì angá àyikya Giká áma amùlepi dhi vélésè.

¹⁷ Dhya ángùdhi adrélepi tà Giká dré adréle lèle dhi ki nda 'òle dhi, akódhi nda ni nìá ngalè tà má dré adréle tadhálé nda ì angá Giká vélésè yà, kó ngalè áma tàndi vélésè yà dhi. ¹⁸ Dhya adrélepi tà adrébhá angálé àyi tàndi drílésè dhi ki tà ta dhi, adré rúku nda kisulé àyi tàndi dré. Di, dhya adrélepi dhya àyi amùlepi dhi ni rúku nda bhàle dhi, adré ína tà bàti ta. Tà àlo kìnzo ro akódhi lèna dhi yókódhó.

¹⁹ Mósè fè tá tsi tátrírí kúlí àmi dré ko? Di, dhya àlo àmi kòfalé dhi adré tà tátrírí kúlí nda dré adréle tàle dhi ki 'o ko. Mì adré àmikya láti nda kitswázó áma pfu dràle àdho tà sè?» ²⁰ Di mónyá zyandre nda ì logó drá dhi: «Mì tírì kònzi íbe mí lèna! Adhi adré láti nda kitswázó àmi pfu dràle dhi nì?» ²¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má 'o ngbà 'í tà línríga ró àlo dhi sàbátù tú gò, àmi títi dhi ki línrí dré adrézó gàle ásà. ²² Di, àmi ró dhi, mì adré kòkpà àzi 'ò sàbátù tú. Tàko ko, Mósè fè àmi dré tòlì adrézó àmi ki ànziàgo ki lwa gò, mì dré adrézó àyi ki lwa, gba kàdré sàbátù tú yà dhi. (Tà bàti ró dhi, tòlì nda angá tá Mósè vélésè ko. Be ró dhi, angá ína àma ki tábhí ì vélésè drìdrì Mósè ni lókyá kandrà.) ²³ Di mì kàdré àmi ki ànziàgo ki lwa sàbátù tú kitswázó Mósè ni tátrírí kúlí líkí dhi, àmi ki togó adré di aswálé má rú, má dré agó àlo dhi ni tidrìlé wáyi sàbátù tú dhi sè àdho tà sè? ²⁴ Lè mì kàdré móndí ki tàbvó ta ngbà 'í tà adréle nòle mǐ sè dhi ì sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tàbvó ta gyàgya.»

Yésu Mèsíyà 'i bàti?

²⁵ Lókyá nda sè dhi, mónyá Yèrusalémà 'a dhi ki àruka ì adré tá tàà àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi tsi dhya àma ki kàdrì ì dré adrézó láti nda pfúzoá dràle dhi 'i ko? ²⁶ Di, mì nò rè ká! Akódhi adré tà ta ngádra 'á gò, ì dré adrézó tà àlo ta drá ko! I nì àyikya tàle dhi, akódhi Mèsíyà 'i bàti dhi be? ²⁷ Di, lókyá Mèsíyà dré dra atsázó dhi sè dhi, dhya àlo kitswá àrà dré angázó lásà dhi ni ni ko. Mà nì àmakya àrà dhya kòdhi dré angázó lásà dhi be.»

²⁸ Di Yésu dré rè dhu adrerà'a tà tadhá tépelò na dhi 'á dhi, dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Mì nì tsi ma be? Mì nì àrà má dré angázó lásà dhi be? Má alì mána áma drì sè ko. Di, dhya áma amùlepi dhi adré ngbú adréle tà bàti ta. Mì nì àmikya akódhi ko. ²⁹ Di, má nì mána akódhi be. Tàko ko, má angá akódhi vélésè, ìndì akódhi amù ma nì.»

³⁰ Gò Yúdà ànzi ki kàdrì ì dré ngàzo adréle láti nda kitswázó akódhi ni ru. Di, àyi ki àlo so drígá akódhi rú ko, lókyá ni dré tá rè kitswálé ko dhi sè. ³¹ Di, mónyá zyandre nda ì kòfalé dhi, móndí bí dhi ì dré akódhi ni ka'izo. I adré tá tàà dhi: «Lókyá Mèsíyà dré dra atsázó dhi sè dhi, akódhi ni tsi tà línríga ró dhi ki 'o dhya kòdhi àdhyà ki lavú?»

Fàrisáyò ì mù móndí ì kitswálé Yésu ni ru

³² Fàrìsáyò ì dré mónnyá zyandre nda ki yìzo adrérà'a ngùrùngùrù ta Yésu ni tà dri dhi 'í. Di àyi tùmání kòwánà kàdrì ìbe dhi, ì dré tépelò líkìbhá ki àruka ki mùzo kitswálé akódhi ni ru.

³³ Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Ma dhu rè tùmání àmi ìbe lókyá tsà sè. Amvolásá dhi, má ni go lile dhya áma amùlepi dhi véna. ³⁴ Mì ni áma nda gò, mì dré àmikya kitswázó áma kisé ko. Ángyá ko, mì kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko.» ³⁵ Di Yúdà ànzì ki kàdrì nda ì dré lizízóá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi adrè 'òle lile ángolé, mà dré kitswázó akódhi ni kisé bwà ko dhi? A ni li Gírikì ki bvò Yúdà ànzì ì dré ayízó dhi ì 'ásè, kitswálé Gírikì ki tadhá? ³⁶ Adré leá tàle ngíni dré adrérà'a tàá dhi: <Mì ni áma nda gò, mì dré àmikya kitswázó áma kisé ko,> ìndì <Mì kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko> dhi?»

Yìandre adrélépi lídrì fe dhi

³⁷ Gwányá nda ni kítú kùdù, adrélépi kàdrì kítú àruka títi nda ki lavú dhi sè dhi, Yésu dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Dhya àlo kàdré yí lovó ìbe dhi, akódhi kàlì má véle adrélé yí mvu wà. ³⁸ Dhya àngùdhi adrélépi áma ka'í dhi, yìandre adrélépi lídrì fe dhi ni adí apfòle akódhi ni togó lèsè, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni.»[†] ³⁹ Kòdhi Yésu adrè tá Tírí Lólo mónnyá àyi ka'ìbhá dhi ì dré adrélé 'òle kiséulé dhi ni tà ta kòdhya. Tàko ko, Tírí Lólo nda atsa tá rè ko, Yésu dré tá rè file àyi mìlanzilanzì na ko dhi sè.

Móndí ì lanzí ru Yésu ni tà sè

⁴⁰ Mónnyá zyandre nda ì kòyi Yésu ni kúlí nda ì dre dhi, àyi ki àruka ì dré adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi Prófétá 'ì bàti!» ⁴¹ Aruka ni ì adrè tá tàá dhi: «Akódhi Mèsíyá 'ì!» Di, àruka ni ì adrè kó àyikya tàá dhi: «Mèsíyá ni kitswá tsì angálé Gàlíláyá lèsè? ⁴² Giká ni Kúlí adrè zakó tsì tàá dhi, Mèsíyá ni angá ópí Dàwídì ni sùrú lèsè, ìndì Bètèlémè, bhàandre Dàwídì dré angázó lásá dhi lèsè!»[‡] ⁴³ Di mónnyá zyandre nda ì dré ru lanzízó Yésu ni tà sè. ⁴⁴ Àyi ki àruka ì adrè tá leá dhi, à kòru akódhi. Di, dhya àlo so drígá akódhi rú ko.

Yúdà ànzì ki kàdrì ì 'o àyi ki togó tombálé Yésu rú

⁴⁵ Gò tépelò líkìbhá nda ì dré gòzo kòwánà kàdrì ì véna Fàrìsáyò ìbe. Di àyi nda ì dré lizízóá àyi tí dhi: «Mì adrì dhya kòdhi agòzo ába ko àdho tà sè?» ⁴⁶ Di tépelò líkìbhá nda ì logó dhi: «Dhya àlo adrélépi tà ta dhya kòdhi àdhya tìni dhi tàdzì yókódhó.» ⁴⁷ Di Fàrìsáyò nda ì gò lizíá àyi tí dhi: «Mì tayí kókpa àmi akódhi nda dré lítlé dre? ⁴⁸ Dhya àlo Yúdà ànzì ki kàdrì ì kòfalé yà, kó ngalé Fàrìsáyò ì kòfalé yà akódhi ni ka'ilepi dhi tsì be? ⁴⁹ Kóko! Di, mónnyá zyandre kòdhi ì nǎ àyikya Mósè ni tátírítrí kúlí ko. Giká ni tátírítrí àyi dri!»

⁵⁰ Fàrìsáyò nda ì kòfalé dhi, Nikòdémò atú lilepi Yésu véna ngátsi sè dhi tá be. Di akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: ⁵¹ «Áma ki tátírítrí kúlí ka'í tsì tà bhàle dhya àlo dri akódhi ni yi àko ró, ìndì tà dré 'òle dhi ni ni àko ró dhi 'í?» ⁵² Di ì logó drá dhi: «Mì kókpa móndí angálépi Gàlíláyá lèsè dhi 'í? Mí vwa rè tà Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi ì ká. Mí ni noá dhi, prófétá àlo angálépi Gàlíláyá lèsè dhi yókódhó.»

[†] 7:38 7:38 A kòno Ezèkyélé 47:1; Zàkàriyá 14:8. [‡] 7:42 7:42 A kòno 2 Sàmùwélé 7:12; Miké 5:2.

[⁵³ Gò àyi àlo àlo tífi dhi ì dré ngàzo nzìle àyi bhà'ásè. §

8

Tòkó àlo rùle múná tà 'orà'a dhi

¹ Dì Yésu dré lizo mbàle kóngó Olivè fa kya drìna. ² Ngá kòwa dre dhi, dré gòzo lìle tépelò na gò, mónnyá wáyi dhi ì dré alizo ru kimó akódhi lága. Akódhi dré lizízo gò kidhólé adrélé àyi ki tadhá.

³ Dì tatrítrí kúlí tadhábhá ì Fàrisáyò ìbe dhi, ì dré tòkó àlo dhi ni adrìzo alizo bhàá mónnyá wáyi ì kandrá. Ì ru tá akódhi nda adrérà'a múná tà 'o agó àlo dhi be. ⁴ Dì ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, à ki tòkó kòndhi adrérà'a múná tà 'o agó àlo be dhi 'á. ⁵ Mósè fè tá tólí tatrítrí kúlí na tàzoá àma dré dhi, mà kàdré tòkó tà 'obhá kònni dhi ki lebhé todràle kírà sè. Dì mí adrè múná tàá tà kòdhi sè ngíni?» ⁶ Ì lizí tá akódhi kònni kitswázó akódhi ni tabhì lífilé, ì kòkitswáro akódhi ni asikí be dhi bvó. Dì, Yésu dré ìna tandìzo gò, kidhólé adrélé ngá tsìsì drígámbálí sè kìní mi. ⁷ Ì dré rè dhu adrérà'a akódhi ni lizí dhi 'á dhi, dré ngàzo àyi totó gò, tàá àyi dré dhi: «Dhya tàkonzi 'òlepi tàdzí ko dhi kàdré àmi kófalé be dhi, akódhi nda kòkidhó rè zyà tòkó kòndhi ni lebhélé kírà sè dhi nì.» ⁸ Dì dré gòzo tódhya tandìle adrélé ngá tsìsì kìní mi.

⁹ Dì ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo topfòle àlo àlo kidhólé màliga ì rú, Yésu ki tayí tòkó nda adrélépi àyi totó akódhi kandrá dhi be. ¹⁰ Dì Yésu dré ngàzo àyi totó lizíá tíá dhi: «Tòkó, àyi nda ì ángwà? Dhya àlo tà bhàlepi mí dri dhi yókódhó?» ¹¹ Akódhi logó dhi: «Mírì, dhya àlo yó.» Dì Yésu tà drá dhi: «Má bhà kókpà tà mí dri ko. Dì mí lì, ìndì kidhólé nyànómvá dhi, mí kògò véle tàkonzi 'o ko.»*]

Yésu ngádra bvò àdhya 'i

¹² Yésu dré gòzo tàá mónnyá zyandre ì dré dhi: «Ma ngádra adrélépi ngá kazá mónnyá bvò àdhya ì dré dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi àma lebè dhi kitswá tàdzí atsílè tìnìmvá na ko. Be ró dhi, a ni adrè ngádra lídrì àdhya ìbe.»

¹³ Dì, Fàrisáyò ì dré ngàzo tàá drá dhi: «Mí adrè múná àmi tàndi ni tà longó mi. Tà mí dré adrélé tàle dhi ì, tà bàti 'i ko.» ¹⁴ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Gba má dré adrézó àma tàndi ni tà longó dhi, tà má dré adrélé tàle dhi ì, tà bàti 'i. Tàko ko, má nì, má angá ángolèsè ya, ìndì má adrè lìle ángolè ya dhi be. Dì, mì nì àmikya ngalè má angá ángolèsè ya, kó ngalè má adrè lìle ángolè ya dhi ko. ¹⁵ Mì adrè àmikya àma tàbvó ta ngóro mónnyá bvò kòndi àdhya ì dré adrélé tàle dhi tìni. Dì, má adrè mána dhya àlo ni tàbvó ta ko. ¹⁶ Kòndò má kàdré tá tàbvó ta dhi, tàbvó má dré kitswálé tàle nda ni tà adrè gyágya. Angyá ko, má adrè tà àlo 'o kalóma ko. Be ró dhi, àma Atá àma amùlepi dhi tùmání má be. ¹⁷ A tsìsì tà àmi ki tàndi ki tatrítrí kúlí na tàle dhi, móndí rì tà nobhá mǐ sè dhi ì kàdré tà àlo dhi ni longó kòdhya dhi, tà ì dré adrélé longólé nda, tà bàti 'i.† ¹⁸ Ma, má adrè àma tàndi ni tà longó. Kòdhi ìbe dhi, àma Atá àma amùlepi dhi adrè kókpà àma tà longó.» ¹⁹ Dì ì lizí tíá dhi: «Àmi Atá ángwà?» Yésu gò logóá àyi dré

§ 7:53 7:53 Wárágà àruka Gíkà ni Kúlí tsizozo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè Yòwání 7:53-8:11 dhi ni kisú ko. * 8:11 8:11 A kòndò tà àndu ngìle Yòwání 7:53 na dhi. † 8:17 8:17 A kòndò Dùtèrònómè 17:6; 19:15.

dhi: «Mì nǐ ma àdhi 'i yà dhi ko, ìndì mǐ nǐ áma Atá àdhi 'i yà dhi ko. Kònò mǐ kònǐ tá ma be dhi, mǐ nǐ tá kpà áma Atá ni ni.»

²⁰ Yésu tà tá kúlí nda i, dré tá adrérà'a tà tadhá tēpelò na, ànyì àrà adrézó ngá fèlè Gíká dré dhi ki líkí dhi làga dhi 'á. Dì, dhya àlo ru tá akódhi ko, lókyá nǐ dré tá rē kitswálé ko dhi sè.

Yésu dhya Gíká Atá dré amùlè dhi 'i

²¹ Yésu dré gòzo tàà àyi dré dhi: «Má adrè 'òlè lile. Mǐ ni áma nda gò, mǐ dré àmíkya todràzo àmì ki tàkonzì na. Mǐ kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko.» ²² Dì Yúdà ànzì ì lizì àyi kòfalèsè dhi: «Akódhi adrè 'òlè àyi pfu dràlè? Kòdhi vo tà dré adrézó tàà dhi: <Mǐ kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko> dhi 'i?» ²³ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mǐ angá àmíkya bvò kòndì lésè. Dì, má angá mána kurú lésè. Àmì mǒndí bvò kòndì àdhyà 'i. Dì, ma mána mǒndí bvò kòndì àdhyà 'i ko. ²⁴ Asà dhi, má tà tá àmì dré dhi, mǐ ni todrà àmì ki tàkonzì na. Tàko ko, mǐ kòka'í, ma Dhya adrélèpi be dhi 'i ko dhi, mǐ ni dra todrà àmì ki tàkonzì na.»[‡] ²⁵ Dì ì lizì tíá dhi: «Mǐ mína àdhi 'i?» Yésu gò logóá àyi dré dhi: «Ma dhya má dré adrézó tàà kíno lésè dhi, ma akódhi 'i nda 'i. ²⁶ Ma dhu rē tà ìbe bí tàlè àmì ki tà dri. Ma kpà tà ìbe bí tàlè àmì ki tàbvò tàzo. Dì, dhya áma amùlèpi dhi adrè ngbú adrélé tà bàti ta. Má adrè ngbà 'í tà má dré yìlè akódhi nda vélèsè dhi ki ta mǒndyá bvò kòndì àdhyà ì dré kòdhyà.»

²⁷ Dì, ì nǐ tá ko tàlè dhi, Yésu adrè tá àyi Atá nǐ tà ta kòdhyà dhi. ²⁸ Dì Yésu gò tàà àyi dré dhi: «Lókyá mǐ dré dra ma, Mǒndí nǐ Mvǎ nǐ tǐngázó kuru dhi sè dhi, mǐ ni nǐá tàlè dhi, ma Dhya adrélèpi be nda 'i dhi be. Mǐ ni kpà nǐá tàlè dhi, má adrè tà àlo 'o áma drǐ sè ko dhi be. Dì, má adrè ngbà 'í tà áma Atá dré tadhálé má dré dhi ki ta kòdhyà. ²⁹ Dhya áma amùlèpi dhi túmǎnǐ má be. Tayí ma kalóma ko. Angyá ko, má adrè ngbú tà akódhi nǐ togó dré adrézó kínlé àsà dhi ki 'o kòdhyà.» ³⁰ Dì Yésu dré tá adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, mǒndí bí dhi ì dré akódhi nǐ ka'izo.

Mǐ nǐ adrè mǒndí trìlè bàti dhi ì ró

³¹ Dì Yésu dré tàzoá Yúdà ànzì àyi ka'ìbhá nda ì dré dhi: «Mǐ kàdrè tròlè tà má dré adrélé tadhálé dhi ì rú dhi, mǐ nǐ adrè áma lebèbhá 'i bàti. ³² Dì mǐ nǐ tà bàti nǐ gò, tà bàti nda dré àmì ki trizo wǎyi.» ³³ Ì logó drá dhi: «Áma, àma Abàràma nǐ sùrú 'i. Mà atsá rē tàdzì dhya àlo nǐ màràbà ro ko. Dì mí adrè mína tàà dhi, à nǐ àma ki tri dhi ngíni?» ³⁴ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Má adrè tà bàti ta àmì dré: Dhya ángùdhi adrélèpi tàkonzì 'o dhi, akódhi nda tàkonzì nǐ màràbà 'i. ³⁵ Màràbà adrè ìna adrélé sùrú 'á nyo ko. Dì, mváagó adrè ìna adrélé sùrú 'á nyo. ³⁶ Dì Gíká nǐ Mvǎagó kòtri àmì dhi, mǐ nǐ adrè mǒndí trìlè bàti dhi ì ró.

³⁷ Má nǐ tàlè dhi, àmì Abàràma nǐ sùrú 'i dhi be. Dì, mǐ adrè àmíkya láti nda kitswázó áma pfu dràlè, mǐ dré adrélé áma kúlí ka'í dòlè àmì ki togó na ko dhi sè. ³⁸ Má adrè mána tà áma Atá dré tadhálé má dré dhi ki ta kòdhyà. Dì, mǐ adrè àmíkya tà mǐ dré yìlè àmì ki atá vélèsè dhi ki 'o kòdhyà.»

³⁹ Ì gò logóá drá dhi: «Áma ki atá, Abàràma 'i.» Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Mǐ kàdrè tá Abàràma nǐ ànzì 'i bàti dhi, kònò mǐ nǐ tá adrè tà Abàràma dré 'òlè dhi ki 'o kòdhyà. ⁴⁰ Dì, nyànomvá dhi, mǐ adrè àmíkya láti nda

[‡] **8:24** 8:24 A kònò Pfòma 3:14-15.

kitswázó áma pfu drále, má dré tà bàti má dré yìle Giká vélésè dhi nì tàle àmi dré dhi sè. Abàràrà 'o tá ína tà làsú be kònàni dhi ko. ⁴¹ Di, mì adrè àmikya tà 'o ngóro àmi kì atá dré adrélé 'òle dhi tìni.» Di ì logó drá dhi: «Àma, àma ànzi ùle swà ro dhi 'i ko! Ama kì Atá, Giká 'i kalóma.»

⁴² Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Giká kàdré tá àmi kì Atá 'i bàti dhi, kònò mì nì tá adrè áma le. Angyá ko, má angá Giká vélésè gò, má dré adrézó kònwa akódhi nì rú sè. Má alì mána áma drì sè ko. Be ró dhi, akódhi amù ma nì. ⁴³ Tà má dré adrélé tàle kòdhi ì adrè file àmi drìna ko àdho tà sè? Ì adrè file ko, mì dré kitswá lé áma kúlí yi bwà ko dhi sè. ⁴⁴ Àmi àmikya àmi kì atá Dzàborò nì ànzi 'i. Mì adrè àmi kì atá nda nì lovó le 'òle kòdhyà. Kidhólé kidhoma lésè dhi, akódhi nda dhyà adrélépi mómí kì tupfú todràle dhi 'i. Adrè kpà tròle tà bàti rú ko, tà bàti dré adrélé akódhi léna àlomvá ko dhi sè. Dré adrérà'a kìnzò ta dhi 'á dhi, adrè àyi tàndi nì ti ta kòdhyà. Tàko ko, akódhi kìnzò líyí 'i, ìndi kìnzò nì atá 'i. ⁴⁵ Di, má dré mána adrélé tà bàti ta dhi sè dhi, mì adrè áma ka'ì ko. ⁴⁶ Àmi kòfalé dhi, àdhi nì kitswá tsì tàkonzi àlo tadhá má rú dhi nì? Di má kàdré tà bàti ta kòdhyà dhi, mì adrè áma ka'ì ko àdho tà sè? ⁴⁷ Dhyà adrélépi Giká àdhyà ró dhi adrè ína Giká nì kúlí yi. Di, mì adrè àmikya áma kúlí yi ko, mì dré adrélé Giká àdhyà ró ko dhi sè.»

Yésu i Abàràrà be dhi

⁴⁸ Di Yúdà ànzi nda ì gò logóá drá dhi: «Mà adrè zakó tàá kyá tàle dhi, mì mána Sàmàriyà agó 'i, ìndi mì tirí kònzi ìbe mí léna dhi!» ⁴⁹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Tirí kònzi má léna yókódhó. Be ró dhi, má adrè mána lindrì fe áma Atá dré. Di, mì adrè àmikya kanyò fe má dré. ⁵⁰ Má adrè mìlanzilanzì nda kisulé áma tàndi dré ko. Di, dhyà adrélépi mìlanzilanzì le fèle má dré dhi be. Akódhi nda kpà dhyà adrélépi tàbvó ta gyàgya dhi 'i. ⁵¹ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhyà ángùdhi adrélépi áma kúlí ka'ì 'òle dhi kitswá tàdzí dràle ko!»

⁵² Di Yúdà ànzi nda ì gò tàá drá dhi: «Nyànómvá, mà nì tàle dhi, mì tirí kònzi ìbe mí léna kàyá dhi be! Abàràrà drà dre. Prófètà ì todrà kòkpà dre. Di, mí adrè mína tàá dhi, dhyà adrélépi àmi kúlí ka'ì 'òle dhi kitswá tàdzí dràle ko. ⁵³ Mì adrè kisúá dhi, mì mína kàdrì áma kì atá Abàràrà nì lavú? Akódhi drà dre. Prófètà ì todrà kòkpà dre. Mì adrè di kisúá dhi, mì tá mína àdhi 'i?» ⁵⁴ Di Yésu gò logóá dhi: «Má kàdré tá mìlanzilanzì nda kisulé áma tàndi dré dhi, kònò áma mìlanzilanzì nda nì tá adrè tà tàko ró. Di, áma Atá adrè ína áma mì bha lanzìle dhi nì. Akódhi nda, dhyà mì dré adrézó tàá dhi, akódhi àmi kì Giká 'i dhi 'i. ⁵⁵ Mì nì àmikya akódhi ko. Di, má nì mána akódhi be. Kònò má kòtà tá dhi, má nì akódhi ko dhi, má nì tá adrè kìnzò líyí 'i àmi tìni. Di má nì akódhi be, ìndi má adrè akódhi nì kúlí ka'ì 'òle. ⁵⁶ Àmi kì atá Abàràrà lenzé tá tó, dré tá kítú má dré alizo dhi nì nòle dhi sè. Akódhi nò kítú nda 'í gò, dré lenzézó ásà.» ⁵⁷ Di Yúdà ànzi nda ì tà drá dhi: «Àmi kóná kòtsa kó rè nyadhì-rì-drì-mudrì ko dhi, mí 'o mì ngìni tàá dhi, mí nò Abàràrà 'í dhi?» ⁵⁸ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Abàràrà nì tirà ko dhi 'á dhi, ma tá mána be!» ⁵⁹ Di kúlí nda sè dhi, ì dré ngázo kírà kudhú, kitswázó akódhi nì lebhé dràle ásà. Di, Yésu dré ína àyi zúzo gò, pfole lyà tépelò 'ásé.

9

Yésu tidrí agó àlo òlè mǐ kùdúkùdu ró dhi

¹ Yésu ì dré tá adrèrà'a lile láti 'ásè dhi 'á dhi, akódhi dré mǐ bhèzo agó àlo òlè mǐ kùdúkùdu ró dhi ni no. ² Dì akódhi ni lebhàhà ì dré lizizóá dhi: «Rábbì, àdhi 'o tàkonzì agó kònìdhi ni tizo mǐ kùdúkùdu ró dhi ni? Akódhi 'o ni, kó ngalè akódhi ni tibhá ì 'o kó àyi?» ³ Yésu logó dhi: «À ti akódhi kònìni akódhi ni tàkonzì sè yà, kó ngalè akódhi ni tibhá kǐ tàkonzì sè yà dhi ko. Be ró dhi, à ti akódhi kònìni, à kòkìtswárò tà Gíká dré adrélé lèlè 'òlè akódhi léna dhi ni no be dhi bvó. ⁴ Adré leá dhi, mà kàdré dhya áma amùlepi dhi ni àzì 'o kítú dré adrèrà'a be dhi 'á. Ngátsi adré ína alilè. Lókyá nda sè dhi, dhya àlo kitswá àzì 'o bwà ko. ⁵ Má dré adrèrà'a bvò kònìdhi lé dhi 'á dhi, ma ngádra adrélépi ngá kazá mónnyá bvò àdhya ì dré dhi 'i.»

⁶ Yésu kòtá tà nda dre dhi, dré túsú fùzo kǐni mǐ, kùrú anzwázó túsú nda sè gò, agó mǐ kùdúkùdu ró nda ni mǐ ndryàzo ásà. ⁷ Dré tázóá drá dhi: «Mí lǐ ámi mǐ dzi yǐ ledelè rú zìlè Silòwámà dhi na.» (Rú Silòwámà nda kòdhi adré leá tàlè dhi «Mùlè dhi».) Dì agó nda dré lizo àyi mǐ dzi kònàlè gò, dré nzizo adrélé ngá nobe.

⁸ Dì akódhi ni bhàzì i, túmání mónnyá atú akódhi ni nobhá adrèrà'a ngá zi dhi ìbe dhi, ì dré ngàzo adrélé lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Agó kònìdhi tsi dhya adrélépi tá lirilé adrélé ngá zi dhi 'i ko?» ⁹ Àyi kǐ àruka ì dré adrézó tàá dhi: «Akódhi 'i.» Aruka ni ì adré kó tàá dhi: «Kóko. Akódhi 'i ko. Dì, sù akódhi tǐni.» Dì, agó nda dré ína adrézó tàá dhi: «Ma 'i!» ¹⁰ Dì ì lizí tíá dhi: «Ámi mǐ nzì dǐ ru adrélé ngá no ngínìngíni ró?» ¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Agó rú zìlè Yésu dhi anzwá tá kùrú, áma mǐ ndryàzo ásà gò, tázóá dhi, má kòlì áma mǐ dzi yǐ Silòwámà àdhya na. Dì má kòlì áma mǐ dzi kònàlè dre dhi, má dré ngàzo adrélé ngá no!» ¹² Ì gò lizíá tíá dhi: «Agó kòdhi ángwá?» Gò logóá dhi: «Má nǐ ko.»

Fàrisáyò ì lizí tà agó adrélépi dhi tí

¹³ Gò ì dré agó adrélépi tá mǐ kùdúkùdu ró nda ni drìzo, lizo ába Fàrisáyò ì véna. ¹⁴ Kítú Yésu dré tá kùrú anzwázó gò, agó nda ni mǐ nzizo dhi tá sàbátù 'i. ¹⁵ Dì Fàrisáyò nda ì dré kpà lizizóá akódhi tí, ngalè akódhi ni mǐ nzì tá ru adrélé ngá no ngíni ya dhi. Akódhi dré logózóá àyi dré dhi: «Agó àlo dhi ndryà tá áma mǐ kùrú sè. Dì má kòdzì áma mǐ dre dhi, má dré kidhózó adrélé ngá no.» ¹⁶ Fàrisáyò nda kǐ àruka ì gò adrélé tàá dhi: «Dhya tà nda ni 'òlepi kòdhi ángá ína Gíká velèsè ko. Tàko ko, adré sàbátù ni tòlì líkì ko.» Dì, àruka ni ì adré kó tàá dhi: «Tàkonzì líyì kitswá ína tà líndríga ró lasù be kònìni dhi kǐ 'o bwà ngínìngíni ró?» Dì ì dré ru lanzízó tà nda sè. ¹⁷ Ì dré gòzo lizíá agó adrélépi tá mǐ kùdúkùdu ró nda tí dhi: «Mí ró dhi, mí adré mína tàá agó ámi mǐ nzilepi nda ni tà sè ngíni?» Akódhi logó dhi: «Akódhi nda pròfétá 'i.»

¹⁸ Dì, Yúdà ànzi kǐ kàdrì nda ì ka'ì tá rè ko tàlè dhi, agó nda tá mǐ kùdúkùdu 'i gò, dré gòzo adrélé ngá no dhi. Asà dhi, ì dré akódhi ni tibhá kǐ azizó gò, ¹⁹ lizizóá àyi tí dhi: «Agó kònìdhi ámi kǐ mvá 'i? Mǐ adré tàá dhi, mǐ tí tá akódhi mǐ kùdúkùdu ró? Adré dǐ ngá no nyànomvá ngínìngíni ró?» ²⁰ Dì akódhi ni tibhá nda ì logó àyi dré dhi: «Mà nǐ tàlè dhi, kònìdhi áma kǐ mvá 'i, ìndì apfò tá mǐ kùdúkùdu ró dhi be. ²¹ Dì, mà nǐ ngalè adré

nyànómvá ngá no ngíni ya dhi ko. Mà nǐ kpà ngalè àdhi nǐ akódhi ni mǐ nǐ ya dhi ko. Mǐ kòlìzì akódhi kòdhya. Atsá kàdrì dre. A ni kitswá àyi tándì nǐ tà ta bwà.» ²² Akódhi ni tibhá nda ì tà tá kònìni, ì dré tá adrélé Yúdá ànzì kǐ kàdrì kǐ ro dhi sè. Tàko ko, àyi nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya ángùdhi adrélépì ka'íá tàle dhi, Yésu Mèsíyá 'i dhi ni dro àyi kǐ lisámbò dzó lèsè. ²³ Tà nda sè dhi, akódhi ni tibhá nda ì tà tá dhi: «Atsá kàdrì dre. Mǐ kòlìzì akódhi kòdhya.»

²⁴ Di Fàrísáyò nda ì dré gòzo tódhýá agó adrélépì tá mǐ kùdúkùdu ró nda ni azì gò, ì dré tàzoá drá dhi: «Mǐ fè lindrì Giká dré. Mà nǐ tàle dhi, agó kòdhi tàkonzì líyì 'i dhi be.» ²⁵ Gò logóá dhi: «Akódhi nda kàdré ìna tàkonzì líyì 'i bàti dhi, má nǐ ko. Má nǐ ngbà 'í tà àlo kònìdhi: Ma tá mǐ kùdúkùdu ró. Di, nyànómvá dhi, má adrè ngá no!» ²⁶ Di ì gò lizíá tíá dhi: «Akódhi nda 'o mǐ ngíni? Nǐ ámi mǐ ngíni?» ²⁷ Gò logóá àyi dré dhi: «Má tà tá àmi dré dre. Di, mǐ yi ma ko. Mǐ adrè tà nda ni le yìle tódhýá àdho tà sè? Mǐ adrè kpà leá atsálé akódhi ni lebèbhá 'i ró?» ²⁸ Di ì dré akódhi ni dházo tàzoá dhi: «Mǐ mína dhya kòdhi ni lebèlepi 'i! Ama àmakya Mósè ni lebèbhá 'i! ²⁹ Mà nǐ tàle dhi, Giká tà tá tà Mósè be dhi be. Di, kàdré ìna dhya kòdhi ni tà sè dhi, mà nǐ ngalè akódhi angá ángolèsè ya dhi ko.» ³⁰ Di agó nda logó àyi dré dhi: «Tà kòdhi tà kitswálepì dhýá kǐ línдрí tigá dhi 'i! Mǐ nǐ àmikya ngalè akódhi angá ángolèsè ya dhi ko, tágba dré áma mǐ nǐzìo nǐ dhi! ³¹ Mà nǐ tàle dhi, Giká adrè tàkonzìbhá kǐ yi ko dhi be. Di, adrè ìna mónnyá adrèbhá tròle àyi tà rú, adrèbhá tà 'i dré adrélé lèle dhi kǐ 'o dhi kǐ yi kòdhya. ³² A yi rè tàdzì ko tàle dhi, dhya àlo nǐ móndí tile mǐ kùdúkùdu ró dhi ni mǐ dhi. ³³ Kònò agó kòdhi kàngá tá Giká vélèsè ko dhi, kitswá tá tà àlo 'o bwà ko.» ³⁴ Di ì logó drá dhi: «À ti mǐ trú tàkonzì na bàti! Mǐ 'o mǐ ngíni, adrélé àma kǐ tadhá dhi?» Di ì dré akódhi ni dròzo àyi kǐ lisámbò dzó lèsè.

³⁵ Yésu kòyi tàle dhi, ì dro tá agó nda dhi dre dhi, dré akódhi ni kisúzo gò, lizízóá tíá dhi: «Mǐ adrè Móndí ni Mvá ni ka'í?» ³⁶ Agó nda logó dhi: «Mírì, mǐ tà rè má dré, akódhi nda àdhi 'i ya dhi ká, má kòkítswáro akódhi ni ka'í be dhi bvó.» ³⁷ Yésu tà drá dhi: «Mǐ nò akódhi dre. Akódhi dhya adrélépì tà ta mí be ni 'i.» ³⁸ Di agó nda tà drá dhi: «Mírì, má ka'í dre!» Gò dré adhézo àyi kórókó titì Yésu kandrá, akódhi ni lindrì bházo.

Adhibhá i mǐ kùdúkùdu 'i bàti?

³⁹ Di Yésu dré gòzo tàá dhi: «Má alì mána bvò kòndì lé kitswále tàbvò kònìdhi ni ta: Má alì kitswále dhya mǐ kùdúkùdu ró dhi ì kòkítswáro ngá no, ìndì dhya adrèbhá ngá no dhi ì kàtsáro mǐ kùdúkùdu ì ró.» ⁴⁰ Fàrísáyò àruka adrèbhá Yésu làga dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré lizízóá tíá dhi: «Àma tsǐ kòkpà mǐ kùdúkùdu 'i?» ⁴¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Kònò mǐ kàdré tá mǐ kùdúkùdu 'i bàti dhi, à kitswá tá tà bha àmi dri àmi kǐ tàkonzì kǐ tà sè ko. Di, mǐ dré adrélé tàle dhi mǐ adrè ngá no dhi sè dhi, àmi kǐ tàkonzì ì dhu rè àmi dri be.»

10

Kábiligýa líkálèpì i kábiligýa ni íbe dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhya adrélépì file kábiligýa kǐ gírì na ti nǐ 'àsè ko, di, adrélépì ìna file láti twá 'àsè dhi, akódhi nda kùgú 'i, ìndì ngá kàrìlepì 'i. ² Di, dhya adrélépì file gírì nda ni ti 'àsè

dhi, kábiligya ì likálépi 'i. ³ Gírí nì ti likálépi adré ti nda nì nzi akódhi dré gò, kábiligya ì dré adrézó akódhi nì kúlí yi. Akódhi adré áyi tándi nì kábiligya kì azi áyi kì rú sè gò, adrézó áyi kì dri pfozo áyi íbe kivi na. ⁴ Kò'o áyi pfole títi dre dhi, adré dhèle áyi kandrá. Gò kábiligya nda ì dré adrézó lìle vása, ì dré kúlí nì nì nìle be dhi sè. ⁵ Di, kábiligya nda ì kitswá tādzi lìle móndí twá ì dré nìle ko dhi vèsè ko. Be ró dhi, ì nì lapá ràle akódhi nda kandrásè, ì dré kúlí nì nì nìle ko dhi sè.»

⁶ Yésu tà tá tà nda áyi dré kúlí alaala sè. Di, tà dré adréle tàle nda kì andu fi ina áyi drina ko.

⁷ Di Yésu dré gòzo taá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Ma gíríti kábiligya ì dré dhi 'i. ⁸ Móndyá wáyi alìbhá drìdrì má kandrá dhi ì tá kùgubhá 'i, ìndì káribhá 'i. Di, kábiligya nda ì yi tá áyi ko. ⁹ Ma gíríti 'i. Dhya ángùdhi adrélépi afilé má 'ásè dhi nì adrí. Akódhi nda nì adré afilé, adréle pfole, adréle kpà ngá kisu nyale. ¹⁰ Kùgú adré ngbà 'i alìle kitswále ngá kugù, kitswále móndí kì tupfú todràle, ìndì kitswále tà kizá. Di, má alì mána móndí ì kàdréro lídrì íbe, ìndì lídrì nda kògaró áyi léna gagá.

¹¹ Ma kábiligya likálépi dóro dhi 'i. Kábiligya likálépi dóro nda adré áyi lídrì fe áyi kábiligya ì dré. ¹² Di, kàdré dhya adrélépi ngbà 'i ázi 'o làfa sè dhi nì tà sè dhi, akódhi nda kábiligya likálépi 'i bàti ko. Kábiligya nda ì kpà akódhi nì tándi àdhya 'i ko. Akódhi kònò kàlagí adrerà'a alìle dhi, adré ina kábiligya nda kì tayí lapázó. Gò kàlagí nda dré adrézó kábiligya nda kì turú, adrézó áyi kì lapé. ¹³ Dhya nda adré lapálé, dré adréle ngbà 'i ázi 'o làfa sè dhi sè, ìndì dré adréle kábiligya nda kì tà kisu ko dhi sè.

¹⁴ Ma kábiligya likálépi dóro dhi 'i. Má nì áma kábiligya ì be, ìndì áma kábiligya nda ì nì kpà ma be, ¹⁵ ngóro áma Atá dré áma nìle be dhi tìni, ìndì má dré kpà áma Atá nì nìle be dhi tìni. Má adré áma lídrì fe áma kábiligya nda ì dré. ¹⁶ Ma kókpa kábiligya àruka adrébhá gírí kònìdhi 'á ko dhi íbe. Adré leá dhi, má kàdrì áyi nda ì afizó áyi íbe be. Í nì kpà áma kúlí yi gò, kábiligya títi nda ì dré adrézó pàri àlo ró, áyi kì likálépi dré kpà adrézó àlo kwákwá.

¹⁷ Ama Atá adré áma le tò, má dré adréle áma lídrì fe kitswázó gòle dòà tódhyá dhi sè. ¹⁸ Dhya àlo kitswá áma lídrì tingá bwà ko. Di, má adré mána feá ngóro má dré adréle lèle 'òle dhi tìni. Ma rìnyí íbe kitswázó feá, ìndì ma kpà rìnyí íbe kitswázó gòle dòà. Kòrìdhi, tòlì má dré kisu lé áma Atá vélèsè dhi 'i.»

¹⁹ Yésu nì kúlí nda ì sè dhi, Yúdà ànzi ì dré gòzo tódhyá ru lanzí. ²⁰ Ayi kì àruka bí dhi ì adré tá taá dhi: «Akódhi tírì kònzi íbe í léna! Ngá kizá akódhi nì drì dre! Mì adré akódhi nì yi àdho tà sè?» ²¹ Di, àruka nì ì adré kó taá dhi: «Dhya adrélépi tírì kònzi íbe í léna dhi adré ina kúlí ta kònini ko. Tírì kònzi nì kitswá tsi móndí mì kùdúkùdu ró dhi kì mì nzi bwà?»

Yúdà ànzi kì àruka ì gá Yésu rè

²² Lókyá kidhì àdhya sè dhi, Yúdà ànzi ì adré tá gwányá adrézó tépelò nì bhàma twá Giká dré dhi nì tà kisu dhi nì 'o Yèrúsalamà na. ²³ Di Yésu dré tá adrerà'a atsilé tépelò nì kògbo zìle Solòmónò àdhya ró dhi 'ásè dhi 'á dhi, ²⁴ Yúdà ànzi ì dré ru kimózó akódhi làgàsè kùrú gò, taá drá dhi: «Mì nì tà kòdhi nì losó vwàle lókyá be ángopí? Mì kàdré Mèsíyá 'i bàti dhi, mí tà rè áma dré ngádra 'á ká.» ²⁵ Di Yésu logó áyi dré dhi: «Má tà tá tà nda àmi dré dre. Di, mì ka'í àmikya ma ko. Tà líndrìga ró má dré adréle 'òle

áma Atá ni rú sè dhi ì adré tadhá ngádra 'á dhi, ma àdhi 'i ya dhi nì. ²⁶ Di, mì ka'ì àmíkya ma ko, mì dré adrélé áma kábilígyà 'i ko dhi sè. ²⁷ Áma kábilígyà ì adré áma kúlí yi. Má nì kpà àyi be gò, ì dré adrézó áma lebhè. ²⁸ Má adré lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe àyi dré gò, ì dré kitswázó tàdzí dràle ko. Dhya àlo kitswá kpà àyi ki topá má drígàsè bwà ko. ²⁹ Áma Atá àyi ki afèlèpi má dré dhi kàdrì ngá wáyi dhi kì lavú. Dì dhya àlo kitswá àyi ki topá áma Atá nda drígàsè bwà ko. ³⁰ Áma áma Atá be dhi ì àlo 'i.»

³¹ Gò Yúdà ànzi nda ì dré gòzo tódhyá kírà kudhú kitswázó Yésu ni lebhé dràle ásà. ³² Dì Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má 'o tà líndrígá ró dóro bí angábhá áma Atá vélèsè dhi ì àmi dré nòle dhi 'i. Dì tà nda ì kòfalé dhi, mì adré 'òle áma lebhé kírà sè tà àngùdhi sè?» ³³ Dì Yúdà ànzi nda ì logó drá dhi: «Mà adré àmi lebhé kírà sè tà dóro nda ki àlo sè ko. Be ró dhi, mà adré àmàkya àmi lebhé kírà sè, mí dré adrélé Giká ni lodhá dhi sè. Angyá ko, mì móndí ro nì, mí adré mína àmi 'o adrélé Giká ro!»

³⁴ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «À tisì zakó tsì àmi ki tátrítrí kúlí na dhi, Giká tà tá dhi: «Àmi gíká 'i!»* ³⁵ Mà nì tàle dhi, à kitswá tà àlo tisìle Giká nì Kúlí na dhi ni bhe gàrà dri bwà ko dhi be. Dì Giká kòzi kó móndyá àyi Kúlí kisúbhá dhi ì gíká ì ró dhi, ³⁶ mì adré ì àmíkya tàá dhi, má adré Giká nì lodhá, má dré tàle dhi ma Giká nì Mvágó 'i dhi sè dhi ngìni? Tà bàti ró dhi, Giká Atá nda bhà ma twá adrélé ína ró gò, áma amùzo bvò kònndhi lé dhi nì. ³⁷ Má kàdré tà áma Atá dré adrélé 'òle dhi ki 'o kòdhyá ko dhi, mì kòka'ì ma ko. ³⁸ Dì, má kàdré tà nda ki 'o 'i dhi, gba mì kàdré áma ka'ì ko ya dhi, mì kàdré tà líndrígá ró má dré adrélé 'òle nda ki ka'ì kòdhyá, mì kòniró tàle dhi, áma Atá má léna, ìndì ma áma Atá léna dhi be.» ³⁹ Dì ì dré gòzo adrélé látì nda kitswázó akódhi ni ru. Dì, akódhi dré ína ngàzo pfole lyà àyi kòfalèsè.

⁴⁰ Amvolàsà dhi, Yésu dré gòzo lìle zyàle Yòròdánè ni ta'á na, àrà Yòwánì dré tá adrézó bàtisimò fe drìdrì dhi na. Dré adrézó kònàle gile lókyá be vwàvwà ro tsà gò, ⁴¹ móndí zyandre dhi ì dré alizo akódhi vélé. Í adré tá tàá dhi: «Yòwánì 'o tá ína tà àlo líndrígá ró dhi ko. Dì, tà títi dré tá tàle agó kòdhi nì tà dri dhi ì tá tà bàti 'i.» ⁴² Dì móndí zyandre dhi ì dré Yésu ni ka'izo kònàle.

11

Làzàrò ni dràma

¹ Agó àlo rú be Làzàrò dhi tá drà ro Bètàníyà na. Bètàníyà nda tá kpà bhà akódhi ni amvúpi ì, Màrìyà ì Màràtà be dhi kya 'i.* ² Màrìyà nda kòdhi tá tòkó màlàsì dàlepi Mírì Yésu pá gò, pá ni kì atrizo àyi drìbhí sè dhi 'i.† Dì adrúpi nì, Làzàrò nda tá drà ro. ³ Gò akódhi nì amvúpi rì nda ì dré móndí mùzo lìle tàá Yésu dré dhi: «Mírì, àmi arúpi mí dré lele tò dhi drà ro.» ⁴ Yésu kòyi rúbì nda dre dhi, dré tàzoá dhi: «Làzàrò nì drà kòdhi kitswá akódhi nì 'o dràle nyo ko. Be ró dhi, drà nda atsá ína akódhi rú Giká kòkìsúró m̀lanzilanzì ásà, ìndì kòbhàró kpà àyi Mvágó nì mì lanzìle ásà be dhi bvó.»

⁵ Yésu lè tá Màràtà ì, amvúpi nì Màrìyà be, ìndì Làzàrò be tò. ⁶ Dì, kòyi tàle dhi, Làzàrò nda tá drà ro dhi dre dhi, dré gòzo ína adrélé àrà í dré tá

* 10:34 10:34 A kònò Longó ì 82:6. * 11:1 11:1 A kònò Lúkà 10:38-42. † 11:2 11:2 A kònò Yòwánì 12:1-8.

adrézó dhi na kítú rì. ⁷ Gò dré tázóá áyi lebhá i dré dhi: «Mà kògò lìle Yúdáyà na.» ⁸ Di, akódhi ni lebhá nda ì tà drá dhi: «Rábbì, gí dhu rè ko, Yúdà ànzì ì dré tá adrézó látì nda kitswázó ámi lebhé drále kírà sè dhi. Di, mí adré mána 'òle gòle kònàle?» ⁹ Yésu logó áyi dré dhi: «Kítú adré kàle sàá mudrí-drì-rì ko? Dhya ángùdhi adrélépi atsilé kítú sè dhi adré dhèle ko, dré adrélé ngádra bvò kòndi àdhyà ni no dhi sè. ¹⁰ Di, kàdré ìna atsilé ngátsi sè dhi, adré dhèle, dré adrélé ngádra àko í lèna dhi sè.»

¹¹ Kòtà tà nda dre dhi, dré gòzo tàá áyi dré dhi: «Áma ki arúpi Làzàró ko ayí dre. Di, má adré mána lìle akódhi ni toró.» ¹² Di lebhá ni ì tà drá dhi: «Mírì, akódhi kàdré ayí ko dhi, a ni adrí.» ¹³ Ì adré tá àyikya kisúá dhi, Yésu adré tá Làzàró ni ayí kòma ni tà ta kòdhya. Tákò, Yésu adré tá ìna akódhi ni dràma ni tà ta kòdhya. ¹⁴ Di Yésu dré tázóá áyi dré ngádra 'á dhi: «Làzàró drà dre. ¹⁵ Di ámi ki tà sè dhi, má adré lenzélé má dré tá adrélé kònàle yó dhi sè, mì kòkitswáro áma ka'í bàti be dhi bvó. Mà kòlì di akódhi véna.» ¹⁶ Di Tòmá, adrélé kpà rú zìle Làtí dhi dré tázóá Yésu ni lebhá àruka títi dhi ì dré dhi: «Mà kòlì kókpà be, mà kòdràro túmàni akódhi be!»

Yésu dhya adrélépi mómí ki tingá dràdrà lésè dhi 'i, ìndì dhya adrélépi lídrì fe dhi 'i

¹⁷ Yésu kòtsa Bètànìyà na dre dhi, dré yízoá tàle dhi, à bhà tá Làzàró ayilé mógó na kítú su dre. ¹⁸ Bètànìyà nda tá ànyi Yèrusalémà làga, ànyìanyi kilómèterè na. ¹⁹ Di Yúdà ànzì bí dhi ì alì tá Màràtà ì véle Màrìyà be, kitswále áyi ki togó tindrì áyi ki adrúpi ni dràdrà ni tà sè.

²⁰ Di Màràtà kòyi tàle dhi, Yésu adré tá alìle dhi dre dhi, dré ngàzo lìle ru kisú ába. Di, Màrìyà lírì tá ìna adrélé dzó na. ²¹ Màràtà dré tázóá Yésu dré dhi: «Mírì, kòndì kàdré tá kònwa be dhi, áma adrúpi kitswá tá dràle ko! ²² Di, ndìndì nyànomvá dhi, má ì tàle dhi, Giká ì tà ángùdhi mí dré dra zìle í tí dhi ni fe mí dré dhi be.» ²³ Yésu tà drá dhi: «Ámi adrúpi ni angá dràdrà lésè.» ²⁴ Di Màràtà logó drá dhi: «Má ì tàle dhi, a ni nga dràdrà 'ásè kítú kùdù mómí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi be.» ²⁵ Di Yésu tà drá dhi: «Ma dhya adrélépi mómí ki tingá dràdrà lésè dhi 'i, ìndì dhya adrélépi lídrì fe áyi dré dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, tágba kòdrà yà dhi, a ni adrí. ²⁶ Kòdhi ìbe dhi, dhya ángùdhi adrélépi lídrì ìbe ìndì adrélépi áma ka'í dhi, kitswá tàdzí dràle kóná vése kólyá ko. Mí ka'í tà kòdhi véle?» ²⁷ Di Màràtà logó drá dhi: «Áyíya, Mírì, má adré ka'í dhi, mì Mèsìyà 'i, Giká ì Mvágó 'i, ìndì dhya adrélépi tá alìle bvò le dhi 'i.»

²⁸ Màràtà kòtà tà nda dre dhi, dré ngàzo lìle áyi amvúpi Màrìyà ni azí gò, tázóá drá kòyàya sè dhi: «Dhya tà tadhálepi dhi kònwanò. Adré ámi zì.» ²⁹ Màrìyà kòyi rúbì nda dre dhi, dré ngàzo mbèlè lìle Yésu véna. ³⁰ Yésu fì tá rè bhà nda na ko. Di, adré tá dhu rè àrà ì dré ru kisúzó Màràtà be dhi na. ³¹ Di Yúdà ànzì adrèbhá tá Màrìyà làga dzó na adrélé akódhi ni togó tindrì nda, ì kòndì akódhi ngarà'a pòle mbèlè dre dhi, ì dré kpà ngàzo akódhi ni lebhé. Ì adré tá àyikya kisúá dhi, adré lìle ngòle mógó drìna.

³² Màrìyà kòtsa àrà Yésu dré tá adrézó dhi na akódhi ni no dre dhi, dré dhèzo akódhi pá gò, tàá drá dhi: «Mírì, kòndì mí kàdré tá kònwa be dhi, áma adrúpi kitswá tá dràle ko!» ³³ Di Yésu kòndì Màrìyà nda ì adrèrà'a ngòle túmàni Yúdà ànzì alìbhá ába dhi ìbe dre dhi, akódhi ni togó dré nòzo,

adrélé lanzile tò. ³⁴ Dré lizizóá dhi: «Mì bhà akódhi ni rúbhá ángwà?» I logó drá dhi: «Mírì, mí alí nòá.» ³⁵ Yésu dré ngòzo. ³⁶ Di Yúdà ànzi nda ì dré tazoá dhi: «Mì nò rè dré akódhi ni lèle ngíni ya dhi ká!» ³⁷ Di, móndí àruka àyi kòfalé dhi ì dré tazoá dhi: «Dhya kòdhi nzi tá kó agó mì kùdúkùdu ró dhi ni mì 'í dhi, kitswá tá tsi tá 'o Làzàrò dré dràzo ko dhi bwà ko?»

Yésu tingá Làzàrò dràdrà lésè

³⁸ Yésu ni togó dré gòzo tódhya ñòle gò, dré lizo tsàle mógó na. Mógó nda tá gò 'i. A alí tá kírà kàdrì bhàle tiá. ³⁹ Di Yésu dré tazoá dhi: «Mì zi kírà tiásá.» Di, Màràtà, dhya dràlepi nda ni amvúpi tà drá dhi: «Mírì, kòndi tàdzí ni vélé tò. Angyá ko, akódhi ayí mógó na kitú su dre!» ⁴⁰ Yésu logó drá dhi: «Má tà mí dré dhi, mí kòka'í dhi, mí ni Giká ni mìlanzilanzì no dhi ko?» ⁴¹ Di ì dré kírà nda ni zizo. Gò Yésu dré mì tingázó kurú na, tazoá dhi: «Tátá, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré áma yìle dre dhi sè. ⁴² Má nì, mí adré ngbú adréle áma yi dhi be. Di, má tà mána tà kòdhi mónnyá zyandre má làga kòni ki tà sè, ì kòkitswáró ka'íá dhi, mí amù ma mi.» ⁴³ Kòtà tà nda dre dhi, dré ngàzo kúlí yo tazoá dhi: «Làzàrò, mí apfò kònalèsè!» ⁴⁴ Di dhya tá dràlepi nda dré ngàzo apfòle. A lambé tá drígá ni i, pá ni ìbe kítá kàtswákàtswa dhi i sè, drì ni ni lambézó kítá àzya sè. Di Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì trì akódhi, tayizóá lile.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Yésu ni pfu dràle

(A kònò kpà Mátáyó 26:1-5; Mároko 14:1-2; Lúka 22:1-2)

⁴⁵ Di Yúdà ànzi alibhá tá Màriyá vélé nda ì kònò tà Yésu dré 'òle nda dre dhi, àyi ki àruka bí dhi ì dré akódhi ni ka'izo. ⁴⁶ Di, àruka ni ì dré àyikya lizo Fàrisáyò ì véna, tà Yésu dré 'òle nda ni tití àyi dré.

⁴⁷ Gò kòwánà kàdrì ì Fàrisáyò ìbe dhi ì dré bhàgo kàdrì ki kimózó tití gò, ì dré tazoá dhi: «Mà nì 'óá ngíni? Tàko ko, agó kòdhi adré vélé tà língriga ró dhi ki 'o bí!» ⁴⁸ Mà kòtayí akódhi adréle tà 'o kònini dhi, mónnyá wáyi dhi ki akódhi ni ka'í. Di Rómà ki kàdrì ki àma ki tépelò 'o pfùle, túmání àma ki sùrú ìbe.» ⁴⁹ Di, àyi ki àlo rú be Kàyáfà, adrélepi tá kòwánà ki kàdrì ro kóná kònàdhi sè dhi, dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Àmi, mì nì àmikya tà àlo ko!» ⁵⁰ Mì ni ko tàle dhi, dóro ni àmi dré dhi, dhya àlo dré dràle mónnyá wáyi ì dré dhi, àmi ki sùrú wáyi dhi kòdràro nyo ko dhi?» ⁵¹ Akódhi tà tá tà nda àyi drè sè ko. Di, dré tà adréle kòwánà ki kàdrì ro kóná nda sè dhi sè dhi, longó tà ìna tà nda profétá àdhya tìni tazoá dhi, Yésu ni dra Yúdà ànzi ki sùrú ni tà sè. ⁵² Di, kitswá tá ngbà 'í dràle sùrú nda ni tà sè ko, a ni kókpa dra kitswálé Giká ni ànzi ayíbhá àrà tití ì 'àsè dhi ki kimó adréle sùrú àlo ró. ⁵³ Di kidhólé kitú nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì nda ì dré ru yizo kitswázó Yésu ni pfu dràle.

⁵⁴ Di àsà dhi, Yésu dré gòzo vélé adréle atsilé Yúdà ànzi ì kòfalèsè ngàdra 'àsè ko. Di, dré ìna lizo àrà ànyi duku làga dhi na, bhàandre rú zìle Èfàràyímá dhi na gò, ì dré adrézó kònàle túmání lebèbhá ni ìbe.

⁵⁵ Yúdà ànzi ki gwányá Pásiká àdhya kàtsá ànyi dre dhi, móndí zyandre dhi ì dré ngàzo gbàbhú lésè lile Yerúsalamá na, kitswálé àyi ki temvé drìdrì gwányá nda kandrà. ⁵⁶ Di ì adré tá Yésu ni nda, adrézó tàá àyi kòfalèsè tépelò na dhi: «Mì kisú ngíni? Akódhi kitswá tsi alile gwányá lé ko?» ⁵⁷ Di, kòwánà kàdrì ì Fàrisáyò ìbe dhi ì fè tá tólí tazoá dhi, dhya àlo kòni àrà

Yésu dré tá adrézó lána dhi be dhi, kòtadhá àrà nda àyi dré, ì kòkitswáro akódhi ní ru be dhi bvó.

12

Màriyà dà málàsì Yésu pá

(A kònò kpà Mátáyò 26:6-13; Mároko 14:3-9)

¹ Tayí tá kítú nzi-dri-àlo gwányá Pásikà àdhya kandrá gò, Yésu dré lizo Bètànìyà na, bhà Làzàro àdhya na. Làzàro nda tá dhya Yésu dré tingálé dràdrà lésè dhi 'i. ² Di kònàle dhi, à dré ngá ladhízó Yésu dré nyàle. Màràtà adré tá ngá bha mómí ì kandrá. Làzàro tá kpà mómíyá lírìbhá mísá làgàsè tùmání Yésu be dhi ì kòfalé. ³ Di Màriyà dré málàsì làgi kyàkyà ladhílé tsèrèlè nàradà sè dhi ní adózó, alizo ába literè àlo ní kítógá 'àsè.* Dré málàsì nda ní dàzo Yésu pá gò, pá ní ki atrizo áyi drìbhí sè. Gò málàsì nda ní tàdzí dré dzó nda ní 'a dōzo wáyi.

⁴ Di Yúdàsì Isìkàriyótà, Yésu ní lebèbhá ki àlo tá kpà kònàle. Akódhi nda tá dhya adrélépi 'òle Yésu ní lefè kàribhá ì dríga dhi 'i. Di kònò tà Màriyà dré 'òle nda dre dhi, dré ína tàzoá dhi: ⁵ «À kítswá tá málàsì kòdhi ní làgi, làfa ní ní fèzo lemerèbhá ì dré ko àdho tà sè? A ní tá kítswá làfa lò'wa kámá-na dhi ki kisú àsà.»† ⁶ Tà tá kònini dré tá adréle lemerèbhá ki tà kisú dhi sè ko. Be ró dhi, tà ína tà nda dré tá adréle kùgú 'i dhi sè. Tàko ko, akódhi tá dhya adrélépi kómvo adrézó làfa bha lána dhi ní líkí dhi 'i. Di, adré tá ína ngá bhàle lána dhi ní do áyi tàndi dré. ⁷ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí tayí tòkó kònidhi, kàdréro tà dré 'òle kòdhi ní líkí áyi togó na tsàle kítú dra áma rúbhá bhàzo mógó na dhi tú! ⁸ Mì adré ngbú adréle lemerèbhá íbe àmi kòfalé. Di, mì kítswá ngbú adréle tùmání má be ko.»

Yúdà ànzi ì yi ru kítswázó Làzàro ní pfu dràle

⁹ Yúdà ànzi zyandre dhi ì kòyi tàle dhi, Yésu tá Bètànìyà na dhi dre dhi, ì dré kpà lizo kònàle. † lí tá ngbà 'í Yésu ní tà sè ko. † lí kókpà kítswalé Làzàro Yésu dré tingálé dràdrà lésè dhi ní no dhi bvó. ¹⁰ Di kòwánà kàdrì ì dré kpà ru yizo kítswázó Làzàro ní pfu dràle. ¹¹ Tàko ko, akódhi nda ní tà sè dhi, Yúdà ànzi zyandre dhi ì adré tá àyi ki tayí, adrézó Yésu ní ka'í.

Yésu fì Yèrúsalemà na ópí tìni

(A kònò kpà Mátáyò 21:1-11; Mároko 11:1-11; Lúkà 19:28-40)

¹² Kítú bvóá dhi sè dhi, mómí zyandre alìbhá gwányá Pásikà àdhya lé nda ì dré yizoá tàle dhi, Yésu adré alìle Yèrúsalemà le. ¹³ Di ì dré mbíra bí ki dōzo, topfōzo ába kítswalé ru kisú akódhi be. † adré tá loyóá dhi: «Ósánà! Tà tani kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ní rú sè dhi dri!

Tà tani kàdré ópí Isèrèlè ànzi kya dri!»‡

¹⁴ Di Yésu dré púndà mvá àlo dhi ní kisúzó gò, mbàzo lírìlé dríá, ngóro tìsìle Gíkà ní Kúlì na dhi tìni:

¹⁵ «Mì, zapi Siyónà àdhya ní, mí kòro ngá ko.

Mí nò rè ká! Àmi ópí adré alìle, lírì ína púndà mvá dri.»§

* **12:3** 12:3 Nàradà kònidhi, dō àlo tàdzí be doro ìndí làgi be kàdrì, adrézó málàsì ladhí àsà dhi 'i.

† **12:5** 12:5 A adré tá làfa lò'wa kòni ki rú zi «dénáři». Dénáři kámá-na kòni ì tá làfa adréle fèle mómí àlo dré àzi 'òle kóná àlo sè dhi tí dhi 'i. ‡ **12:13** 12:13 A kònò Longó ì 118:25-26. § **12:15** 12:15 A kònò Zàkàriyà 9:9.

16 Lókyá nda sè dhi, tà nda kòdhi ki àndu fi tá dhu rè Yésu ni lebhébhá i drína ko. Di Yésu kônga dràdrà 'ásè file áyi mīlanzīlanzī na dre dhi, ì dré nīzoá tàle dhi, à tīsì tá tà nda i Yésu ni tà dri gò, à dré tà nda ki 'òzo akódhi dré dhi be.

17 Móndyá zyandre tá Yésu ni nobhá Làzárò ni azírà'a angálé dràdrà lésè, ìndì apfòle mógó lésè nda ì adré tá tà nda ni tití. 18 Di móndí àruka zyandre dhi ì kòyi tà línrdíga ró Yésu dré tá 'òle nda ni rúbí dre dhi, ì topfò tá kitswálé ru kisú akódhi be. 19 Di Fàrīsáyò ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Mì nò rè ká! Mà kitswá àmakya tà àlo 'o bwà ko. Móndyá wáyi bvò àdhya ì adré lile akódhi vésè!»

Yésu longó áyi dràma ni tà

20 Móndyá alìbhá Yérusalémà le kitswálé Giká ni lindrì bha gwányá nda tú dhi ì kòfalé dhi, Gíríkì àruka ì tá be. 21 Di àyi nda ì dré alizo Filìpò angálépi tá Bètèsàyídà, Gàlláyà le dhi lésè dhi vélé gò, liziá tíá dhi: «Atálágó, mà adré Yésu ni le nòle.» 22 Di Filìpò dré lizo tà nda ni ta Andréyá dré gò, ì dré lizo rìti taa Yésu dré.

23 Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Lókyá Móndí ni Mv́á dré dra mīlanzīlanzī kisúzo dhi kitswá dre. 24 Má adré tà bàti ta àmi dré: Ngánò lò'wa kòdhe dràle kīnì na ko dhi, a ni ngbú adré kalóma. Di, lò'wa nda kòdhe ína dràle dhi, a ni lò'wa àruka kī 'a bī. 25 Dhya ángùdhi adrélépi tròle áyi tàndì ni lídrì rú dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya adrélépi áyi lídrì bvò kòndì dri dhi ni ga dhi, a ni áyi lídrì nda ni líkì adrélé kóná vésè kólyá. 26 Dhya ángùdhi adrélépi áma tà le 'òle áma màràbà tíni dhi, lè akódhi nda kàdré áma lebhè. Àrà ángùdhi má dré adrézó láná dhi na dhi, áma màràbà nda ni adré kókpà be. Di áma Atá ni lindrì fe dhya adrélépi áma tà 'o nda dré.

27 Nyànomvá dhi, áma togó adré lanzìle tò. Di má ni taa ngíni? Má ni tsi taa dhi, <Tátá, mí tídrì ma lókyá kizà àdhya kòndhi sè> dhi? Kóko, má atsá mána kitswálé kizà nya lókyá kòndhi sè. 28 Tátá, mí kòbhà àmi rú kùle wà!» Yésu kòtà tà nda dre dhi, kúlí dré apfòzo bhù lésè taa dhi: «Má bhà áma rú kùle dre. Má ni kpà go tódhyá rú nda ni bha kùle.» 29 Di móndyá zyandre adrébhá tá kònàle dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré adrézó taa dhi: «Kòdhi bhù tadì nì!» Aruka ni ì adré kó taa dhi: «Ángéló àlo dhi tà tà drá nì!»

30 Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Kúlí kòdhi apfò áma tà sè ko. Di, apfò ína àmi kī tà sè. 31 Nyànomvá kòndhi, lókyá bvò kòndhi ni tàbvò tàzo dhi 'i. Nyànomvá dhi, à ni ópí bvò kòndì àdhya ni dro pfòle.* 32 Di ma ró dhi, à kòtingá ma kurú na bvò 'ásè dre dhi, má ni móndyá wáyi dhi kī asé má vélé.» 33 Yésu tà tá tà nda tadházóá dhi, ì ni dra dràdrà kárá ángùdhi sè ya dhi.†

34 Di móndyá zyandre nda ì logó drá dhi: «Mà yi tàle dhi, tátírítrí kúlí adré taa dhi, Mèsiyá ni adré kóná vésè kólyá dhi 'í. Mí adré di mína taa dhi, lè à kòtingá Móndí ni Mv́á bvò 'ásè dhi ngíni? Móndí ni Mv́á nda àdhi

* 12:31 12:31 «Ópí bvò kòndì àdhya» kòndhi Sàtánà 'i. † 12:33 12:33 «Móndí ni Mv́á ni tingama kurú na bvò 'ásè» kòndhi adré tà rì dhi kī tadhá. Adré tadhá dhi, à ni Yésu ni tingá tidíle fa kípákípa dri. Adré kókpà tadhá dhi, à ni akódhi ni tà tingá bhàle kuru akódhi ni dràma sè ìndì akódhi ni ngàma dràdrà 'ásè dhi sè.

i?» ³⁵ Di Yésu gò taa àyi dré dhi: «Àmi dhu rè ngádra íbe àmi kòfalé dhi lókyá tsà sè. Lè mì kàdré atsilé mì dré adrèrà'a ngádra nda íbe dhi 'á, tìnímvá kòkíró àmi ko dhi bvó. Angyá ko, dhya adrélépi atsilé tìnímvá na dhi nì ina ngalé í adré lìle ángolé ya dhi ko. ³⁶ Mì dré adrèrà'a ngádra íbe dhi 'á dhi, mì kàdré ngádra nda nì ka'í, mì kàtsáró ànzi ngádra àdhya í ró be dhi bvó.» Yésu kòtà tà nda í dre dhi, dré ngàzo lìle áyi zu àyi rúsè.

Yúdà ànzi í ka'í Yésu ko

³⁷ Tágba Yésu dré tá tà líndrígá ró bí dhi kí 'òzo àyi mí dhi, í ka'í tá àyíkya akódhi ko. ³⁸ Di tà nda kòdhi atsá kònini, kitswálé kúlí profétá Esáyá dré tá tisile kòni í kò'oró ru be dhi bvó:

«Mírì, àdhi ka'í kúlí mà dré longólé dhi nì?

Adhi nò tà Mírì dré tadhálé áyi drígá rìnyi ró dhi sè dhi nì?»[‡]

³⁹ Di móndí í kitswá tá Yésu nì tà ka'í bwà ko. Angyá ko, Esáyá nda tà tá kpà dhi:

⁴⁰ «Giká 'o àyi kí mì adùle,
àyi kí togó 'òzo tombálé,
ì kònòró ngá àyi kí mì sè ko,
ì kònìró tà àyi kí togó na ko,
ì kàdzáró àyi kí togó má véle gò,
má dré àyi kí tídrízó dhi ko.»[§]

⁴¹ Esáyá tà tá tà nda kònini tàko ko, nò tá ina Yésu nì mìlanzilanzì gò, dré akódhi nì tà tàzo.

⁴² Tágba kònini dhi, móndí zyandre dhi í ka'í tá Yésu. Ndàndì Yúdà ànzi kí kàdrì kí àruka í ka'í 'í. Di, í adrè tá àyi kí tà ka'íka'í nda nì tà ngádra 'á ko. Angyá ko, í adrè tá ngá ro, Fàrisáyò kí dra àyi kí dro lisàmbò dzò í lèsè dhi sè. ⁴³ Tàko ko, í adrè tá àyíkya rúku le kisúlé móndí í véna, rúku kisúlé Giká véna dhi nì lavú.

Kúlí Yésu dré tàle dhi kí móndí kí tàbvó ta nì

⁴⁴ Amvolásà dhi, Yésu dré kúlí yòzo tàzoá móndyá zyandre í dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, adrè ngbà 'í áma ka'í kòdhya ko, adrè kòkpà dhya áma amùlepi dhi nì ka'í. ⁴⁵ Dhya ángùdhi adrélépi áma no dhi, adrè dhya áma amùlepi dhi nì no kòdhya. ⁴⁶ Má alì mána bvò kònìdhi lé adrélé ngádra ró, kitswálé dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi kògòró véle adrélé tìnímvá na ko. ⁴⁷ Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò, adrézó ka'í 'á 'òle ko dhi, má adrè akódhi nda nì tàbvó ta ma ko. Tàko ko, má alì bvò kònìdhi lé kitswálé móndyá bvò àdhya kí tàbvó ta ko. Be ró dhi, má alì mána kitswálé móndyá bvò àdhya kí tídrí. ⁴⁸ Di, dhya adrélépi áma ga gò adrézó áma kúlí ka'í ko dhi, akódhi nda nì tàbvó tàlepi be. Kúlí má dré tàle dhi kí akódhi nì tàbvó ta kítú kùdù sè dhi nì. ⁴⁹ Tàko ko, má tà tá mána kúlí nda í áma drì sè ko. Be ró dhi, áma Atá áma amùlepi dhi fè ina tòlí tàzoá má dré dhi, má kòtà àdho tà 'í ya dhi, ìndì má kòtà tà nda ngíni ya dhi nì. ⁵⁰ Di má nì tàle dhi, akódhi nì tòlí nda adrè móndí kí adrì lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú dhi be. Asà dhi, tà ángùdhi má dré adrélé tàle dhi, má adrè taa ngóro áma Atá dré tàle má kòtà dhi tìni.»

[‡] 12:38 12:38 A kònò Esáyá 53:1. [§] 12:40 12:40 A kònò Esáyá 6:9-10.

13

Yésu dži àyi lebèbhá ki pá

¹ Gwányá Pásikà àdhyá kandrà dhi, Yésu nǐ tá tàlè dhi, lókyá í dré ngàzo bvò kònìdhi 'àsè lile àyi Atá véna dhi kitswá dre dhi be. Lè tá ngbú àyi lebèbhá bvò dri dhi i tò. Di gò adrelé àyi ki le tsàle kùdù na.

² Indró sè dhi, Yésu i lebèbhá ni fbe dhi i adré tá ngá nya. Di Dzaborò bhà tá tà Yúdási Ìsikàriyótá, Simónà ni mvá ni togó na, kòlèferò Yésu kàribhá i drígá. ³ Yésu nǐ tá tàlè dhi, àyi Atá tayí tá tà títi dhi i í drígá, í angá tá Giká vélèsè, ìndì í adré 'òlè gòlè Giká véna dhi be. ⁴ Di dré ngàzo misá làgàsè, kítá í dré tá asólè kítá àzya dri dhi ni avù gò, kítá àzya adózo dròlè àyi kípilé 'á. ⁵ Dré yí adózo dàlè kòtá na gò, kidhózo adrelé àyi lebèbhá àlò àlò dhi ki pá dži, adrézo pá nda ki atrì kítá í dré tá dròlè àyi kípilé 'á nda sè.

⁶ Kòtsa Simónà Pétèrò rú dre dhi, akódhi nda dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí nǐ tsì áma pá dži bàti?» ⁷ Yésu logó drá dhi: «Tà má dré adrelé 'òlè kònìdhi, mí nǐ rè nyànómvá ko. Di, mí ni go tà nda ni àndu ni ndò.»

⁸ Pétèrò tà drá dhi: «Kóko! Mí kitswá áma pá dži tàdži ko!» Yésu logó drá dhi: «Má kòdzì mí ko dhi, mí kitswá vélè adrelé áma lebèlèpi ró ko.» ⁹ Di Simónà Pétèrò tà drá dhi: «Mírì, kàdré kònìni dhi, mí kòdzì ngbà 'í áma pá kòdhyá ko, mí kòdzì kókpà áma drígá i áma drì be!» ¹⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Adré leá dhi, dhyá àyi dzìlèpi dre dhi kògò ngbà 'í àyi pá dži kòdhyá. Di akódhi ni rúbhá wáyi dhi ni adré ndí àko. Àmi, áma lebèbhá ni i, àmi kemve kpírìkpírì. Di, àmi títi ko.» ¹¹ Tà tá kònìni, dré tá nǐlè àdhi adré tá 'òlè àyi lefè kàribhá i drígá nǐ ya dhi be dhi sè. Asà dhi, tà tá dhi: «Àmi títi ni i kemve ko.»

¹² Di Yésu kòdzì àyi ki pá i akilé títi dre dhi, dré gòzo àyi kítá asó, gòzo lirílè misá làga. Dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nǐ tsì tà má dré 'òlè àmi dré kòdhi ni àndu be? ¹³ Mì adré àmìkya áma zi tà tadhálèpi ró, ìndì Mírì ro. Mì adré tà nda ni ta kyá, tàko ko, ma kònìni bàti. ¹⁴ Di ngóro ma, àmi ki Mírì ro ìndì àmi ki tadhálèpi ró ni, má dré àmi ki pá dzìlè dhi tíni dhi, lè mì kàdré kókpà àmi ki adrúpi ki pá dži àmi kòfalèsè. ¹⁵ Tàko ko, má 'o tà kòdhi àmi dré nòlè, mì kàdrérò kókpà 'òá ngóro má dré 'òlè àmi dré dhi tíni. ¹⁶ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhyá adrelépi màràbà ro dhi lavú àyi mírì ko. Dhyá mùlè dhi lavú kpà dhyá àyi mùlèpi dhi ko. ¹⁷ Nyànómvá dhi, mì nǐ tà nda kòdhi i be. Di mì kàdré tà nda ki 'o dhi, Giká ni tà tani bha àmi dri.

¹⁸ Má adré àmi wáyi dhi ki tà ta kòdhyá ko. Má nǐ mána dhyá má dré kipèlè dhi i dóro. Di, adré leá dhi, tà tisìlè Giká ni Kúlì na kònìdhi kò'o ru: <Dhyá mà dré áma mápà nyàzo túmánì ába dhi alá ìna i má rú nǐ.>*

¹⁹ Má adré tà kòdhi ni ta àmi dré drìdrì tà nda ni atsama kandrà, tà nda kònì dra ru 'o dhi, mì kòkà'író dhi, ma Dhyá adrelépi be dhi 'i. ²⁰ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhyá àngùdhi adrelépi móndí má dré mùlè dhi ni ka'í dòlè dóro dhi, adré áma tàndi ni ka'í kòdhyá. Dhyá àngùdhi adrelépi áma ka'í dòlè dóro dhi, adré dhyá áma amùlèpi dhi ni ka'í kòdhyá.»

*Yésu longó dhi, Yúdási ni àyi lefè kàribhá i drígá**(A kònò kpà Matáyò 26:20-25; Márokò 14:17-21; Lúkà 22:21-23)*

* 13:18 13:18 A kònò Longó i 41:10.

21 Yésu kòtá tà nda i dre dhi, akódhi ni togó dré lanzìzo tò gò, dré tàzoá ngádra 'á dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi ki àlo ni áma lefè kàribhá i drígá.» 22 Di akódhi ni lebebhá i dré adrézó ru no, adréle lizíá àyi kòfalésè ngalè adré tá àdhi ni tà ta ya dhi. 23 Akódhi ni lebebhá nda ki àlo dré lèle tò dhi, lírí tá adréle akódhi làga. 24 Di Simónà Pètèro dré akódhi nda ni agózó drígá sè, kòliziró Yésu nìzoá ngalè adré tá àdhi ni tà ta ya dhi. 25 Di akódhi nda dré àyi bhèzo Yésu agá lizíá tíá dhi: «Mírì, dhya nda àdhi 'i?» 26 Yésu logó drá dhi: «Akódhi nda dhya má dré dra mápá kìgá kònìdhi ni sòzo súpù na fèzoá drá dhi 'i.» Di kòso mápá kìgá nda súpù na dre dhi, dré fèzoá Yùdásì Ìsikàriyótá, Simónà ni mvá dré. 27 Yùdásì kòdo mápá kìgá nda dre dhi, Sàtánà dré ndiri fizo akódhi léna. Di Yésu dré tàzoá drá dhi: «Tà mí dré adréle 'òle kòdhi, mí kò'o mbèlè.» 28 Di, dhya àlo àyi adrébhá tá mísá làgásè nda i kòfalé dhi nì ngalè Yésu tà tá tà nda drá àdho tà sè ya dhi ko. 29 Yùdásì dré tá adréle làfa líkí nì dhi sè dhi, àyi ki àruka i adré tá kisúá dhi, kònò Yésu adré tá tàá drá dhi, kòlì ngá gí àyi dré gwányá ni tà sè yà, kó ngalè, kòlì ngá fe lemerèbhá i dré yà dhi. 30 Di Yùdásì kòdo mápá kìgá nda dre dhi, dré ngàzo pfòle kivi na. Lókyá nda tá ngátsi 'i.

Yésu fè tòlì tídhí ro dhi

31 Di Yùdásì kòpfò dre dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, Gíká ni Móndí ni Mv́ ni m̀ bha lanzìle. A ni kpá àyi m̀lanzìlanzì tadhá akódhi nda rú. 32 Di Gíká kàdré àyi m̀lanzìlanzì tadhá akódhi rú dhi, a ni kòkpá àyi Mv́ nda ni m̀ bha lanzìle àyi tándi léna. Bàti, a ni akódhi ni m̀ bha lanzìle nyànomvá. 33 Áma ànzi i, ma dhu rè àmi íbe ngbà 'í lókyá tsà sè. M̀ ni áma nda. Di, ngóro má dré tá tàle Yùdá ànzi i dré dhi t̀ni dhi, má adré kpá tàá nyànomvá àmi dré dhi: M̀ kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko.

34 Má adré tòlì tídhí ro kònìdhi ni fe àmi dré kòdhya: M̀ kàdré ru le àmi kòfalésè. Ngóro má dré àmi ki lèle tò dhi t̀ni dhi, àmi, m̀ kàdré kòkpá ru le àmi kòfalésè tò. 35 M̀ kàdré ru le àmi kòfalésè kònìni dhi, m̀ndyá wáyi dhi ki ǹá tàle dhi, àmi áma lebebhá 'i bàti dhi be.»

Yésu longó dhi, Pètèro ni àyi ga

(A kònò kpá Mátáyò 26:31-35; Mároko 14:27-31; Lúkà 22:31-34)

36 Gò Simónà Pètèro dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí adré lile ángolé?» Di Yésu logó drá dhi: «Àrà má dré adrézó lile lána dhi, mí kitswá áma lebè lizo lána nyànomvá bwà ko. Di, mí ni go mína áma lebè lizo lána ndò.»

37 Pètèro tà drá dhi: «Mírì, má kitswá àmi lebè nyànomvá bwà ko àdho tà sè? Ma gànzi ró áma lídrì fe dràzo mí dré!» 38 Di Yésu logó drá dhi: «M̀ ni tsì àmi lídrì fe dràzo má dré bàti? Má adré tà bàti ta mí dré: Drìdrì àgòlòwa dré dra tsirà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vèsè be na.»

14

Yésu tindrì àyi lebebhá ki togó

1 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «M̀ kòtayí àmi ki togó adréle lanzìle ko. M̀ kàdré Gíká ni ka'í, adrézó kpá áma ka'í. 2 Áma Atá ni dzò na dhi, àrà adrézó lána dhi i be bí. Má adré lile kònàle kitswále àrà ledé àmi dré. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò má kitswá tá tàá àmi dré ko. 3 Di má kòlì àrà ledé àmi dré dre dhi, má ni agò àmi ki do lizo àmi íbe má bhàna, m̀

kàdréro tùmáńí má be àrà má dré adrézó lána dhi na. ⁴ Mì nǐ láti lizo àrà má dré adrézó lile lána dhi na dhi be.»

Yésu láti lizo áyi Atá véna dhi 'i

⁵ Tòmá tà drá dhi: «Mírì, mà nǐ ngalè mí adrè lile ángolé ya dhi ko. Mà nǐ kitswá láti nda ni ni ngíni?» ⁶ Di Yésu logó drá dhi: «Ma láti 'i, tà bàti 'i, ìndì lídrì 'i. Dhya àlo kitswá lile áma Atá véna ko, kàdré lile má 'àsè ko dhi. ⁷ Mì kòni ma be dhi, mì ni kókpà áma Atá ni ni be. Kìdhólé nyànómvá dhi, mì nǐ akódhi be. Mì nò kókpà akódhi dre.»

⁸ Filípò tà drá dhi: «Mírì, mí tadhá áma dré Giká Atá wà! Kòdhi ni kitswá áma dré.» ⁹ Di Yésu logó drá dhi: «Filípò, mà àmi ìbe kínó lésè gò, mí dré rè áma nizo ko? Dhya ángùdhi áma nòlepi dhi nò áma Atá dre. Mí adrè dì mína tàá dhi «Mí tadhá áma dré Giká Atá wà!» dhi ngíni? ¹⁰ Mí adrè tsì ka'íá dhi, mà áma Atá léna, ìndì áma Atá má léna dhi ko? Kúlí má dré adrélé tàle àmi dré kòni i, má adrè tàá áma drì sè ko. Be ró dhi, áma Atá adrélèpi adrélé má léna dhi adrè áyi àzì 'o nì. ¹¹ Lè mì kàdré tà má dré adrélé tàle kòni ki ka'í: Ma áma Atá léna, ìndì áma Atá má léna. Mì kàdré tà nda ni ka'í áma kúlí sè ko dhi, mì kàdré dì ka'íá tà línđrìga ró má dré adrélé 'òle dhi ki tà sè. ¹² Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélèpi áma ka'í dhi ni kpà ìna tà má dré adrélé 'òle dhi ki 'o. A ni ndìndì tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá dhi ki 'o, má dré adrélé lile áma Atá véna dhi sè. ¹³ Má nǐ tà ángùdhi mì dré dra zìle áma rú sè dhi ni 'o, áma Atá kòkisúró milanzìlanzì áyi Mvágó sè be dhi bvò. ¹⁴ Bàti, tà ángùdhi mì dré dra zìle má tí áma rú sè dhi, mà ni 'òá.»

Yésu lazì dhi, áyi Atá ni Tirí Lólo amù

¹⁵ Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré áma le dhi, mì ni kókpà áma tòlì ki ka'í 'òle. ¹⁶ Má nǐ tà zì áma Atá tí, kòferó dhya àzya dra àmi ki drì tàlepi dhi, kàdréro tùmáńí àmi ìbe kóná vésè kólyá. ¹⁷ Akódhi nda, Tirí Lólo adrélèpi tà bàti Giká àdhyà ni tadhá dhi 'i. Mòndyá bvò kòndi àdhyà ì kitswá akódhi ni kisú bwà ko, ì dré akódhi ni nòle ko dhi se, ìndì ì dré akódhi ni nìle ko dhi sè. Dì, àmi ró dhi, mì nǐ àmìkya akódhi be, dré adrélé àmi ìbe dhi sè, ìndì dré dra adrélé àmi léna dhi sè. ¹⁸ Má kitswá àmi ki tayí adrélé kìmvoànzi i ró ko. Má ni dra agò àmi véle. ¹⁹ Tayí ngbà 'í lókyá tsà, mòndyá bvò kòndi àdhyà ì dré gòzo véle áma no ko. Dì, àmi ró dhi, mì ni àmìkya áma no. Má dré adrélé lídrì ìbe dhi sè dhi, mì ni kókpà adrè lídrì ìbe. ²⁰ Kítú nda kònàdhi tú dhi, mì ni nǐá tàle dhi, mà áma Atá léna, àmi má léna, ìndì mà àmi léna dhi be. ²¹ Dhya ángùdhi adrélèpi áma tòlì ìbe gò, adrézó ka'íá 'òle dhi, akódhi nda adrè áma le nì. Áma Atá ni dhyà adrélèpi áma le nda ni le. Dì má ni kókpà akódhi ni le, adrézó áma tadhá drá.»

²² Yùdàsì, Ìsikàriyótá ro ko dhi, lizì tíá dhi: «Mírì, mí nǐ ngbà 'í àmi tadhá áma dré gò, àmi tadházó mòndyá bvò àdhyà i dré ko àdho tà sè?» ²³ Di Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi adrélèpi áma le dhi ni tà má dré adrélé tadhálé dhi ki ka'í 'òle. Áma Atá ni akódhi nda ni le. Dì mà ni lǐ áma ki bhà mo akódhi véna, adrézó tùmáńí akódhi be. ²⁴ Dì, dhyà adrélèpi áma le ko dhi kitswá ìna tà má dré adrélé tadhálé dhi ki ka'í 'òle ko. Kúlí mì dré adrélé yìle kòdhi i, kúlí mána 'i ko. Be ró dhi, kúlí nda ì angá áma Atá áma amùlepi dhi vélesè.»

²⁵ Má tà tà kòdhi ì àmi dré, má dré rè dhu adrèrà'a àmi ìbe dhi 'á. ²⁶ Dì, áma Atá ni Dhyà dra àmi ki drì tàlepi dhi ni amù áma rú sè. Akódhi nda,

Tiri Lólo 'i. Kàtsá dre dhi, a ni tà títi dhi ki tadhá àmi dré gò, adrézó tà títi má dré tàle àmi dré dhi ki 'o agalé àmi léna dhi ni.

²⁷ Má adré tà kàdríkàdri tayí àmi dré. Má adré áma tà kàdríkàdri fe àmi dré kòdhyà. Má adré feá ngóro bvò kònìdhi dré adrélé fèle dhi tìni ko. Di mì kòtayí àmi ki togó adrélé lanzile ko. Mì kàdré kpà ngá ro àlomvá ko. ²⁸ Mì yí tà ma tàrà'a àmi dré dhi: <Má adré lìle, ìndì má ni dra agò àmi véle.> Mì kàdré tá ama le bàti dhi, kònò mì ni tá lenzé má dré adrélé lìle áma Atá véna dhi sè. Tàko ko, áma Atá nda kàdrì áma lavú. ²⁹ Má tà tà kòdhi ì àmi dré drìdrì tà nda ki atsama kandrà, kàtswálé tà nda ì kònì dra ru 'o dhi, mì kòka'iró be dhi bvò. ³⁰ Má kitswá gòle tà ta àmi ìbe vwàvwà ro ko. Angyá ko, ópí bvò kòndi àdhyà adré alìle. Akódhi nda rìnyì àko má drìle. ³¹ Di, adré leá dhi, mómnyá bvò kòndi àdhyà ì kònì tìni dhi, má adré áma Atá ni le, ìndì má adré tà títi dré tàle má kò'o dhi ki 'o káyá dhi. Mì nga, mà kòlìró kònwásè!»

15

Vìnò fa ì kólá ni ìbe dhi

¹ Amvolàsà dhi, Yésu dré gòzo tàá dhi: «Ma vínò fa bàti dhi 'i. Áma Atá, vínò fa nda ni likilépi 'i. ² Adré kólá ángùdhi má rú adrélépi lò'wa 'a ko dhi ni ga sèle. Di, kàdré ìna kólá adrélépi lò'wa 'a dhi ni tà sè dhi, adré kólá nzí ruá dhi ki sè, kólá nda kògòro véle adrélé lò'wa 'a wáláká ni ni lavú. ³ Àmi ró dhi, mì atsá kemve kpírìkpírì, kúlí má dré tàle àmi dré dhi ì sè dre. ⁴ Lè mì kàdré adrélé má léna, ngóro má dré adrélé àmi léna dhi tìni. Vínò fa ni kólá àlo dhi kitswá ìna lò'wa 'a áyi tàndi sè bwà ko, kàdré adrélé vínò fa rú ko dhi. Kòkpà kòdhi tìni, mì kitswá àmikya lò'wa 'a bwà ko, mì kàdré adrélé má léna ko dhi.

⁵ Ma vínò fa 'i, ìndì àmi kólá ni 'i. Dhyà ángùdhi adrélépi adrélé má léna gò má dré adrézó lána dhi, akódhi nda ni lò'wa 'a bì. Tàko ko, mì kàdré má rúsè lárà ro dhi, mì kitswá àmikya tà àlo 'o bwà ko. ⁶ Dhyà àlo kàdré adrélé má léna ko dhi, à ni akódhi nda ni bhe gàrà dri ngóro adrélé kólá bhe dhi tìni gò, dré adrézó 'yòle. A adré kólá làsú be kònìni nda ki lomvó dàle àtsi na gò, ì dré adrézó vèle. ⁷ Di, mì kàdré àmikya adrélé má léna gò, áma kúlí ì dré adrézó àmi léna dhi, mì ni kitswá tà ángùdhi mì dré adrélé lèle dhi ni zi gò, mì dré tà nda ni kisúzó. ⁸ Mì kàdré lò'wa 'a bì dhi, kòdhi mì adré tadhá dhi, àmi áma lebèbhá 'i bàti gò, mì dré adrézó áma Atá ni rú bha kùle ásà.

⁹ Ngóro áma Atá dré adrélé áma le dhi tìni dhi, má adré kòkpà àmi ki le. Lè mì kàdré di adrélé áma lèle nda na. ¹⁰ Mì kàdré áma tòlí ki ka'í 'òle dhi, mì ni adré áma lèle na, ngóro má dré adrélé áma Atá ni tòlí ki ka'í 'òle, adrézó kpà akódhi ni lèle na dhi tìni. ¹¹ Má tà tà kòdhi ì àmi dré, mì kàdré áma kólénzé ìbe àmi léna, ìndì àmi ki kólénzé kògaró kitswálé títi. ¹² Tòlí má dré adrélé fèle àmi dré dhi, tòlí kònìdhi 'i: Lè mì kàdré ru le àmi kòfalésè, ngóro má dré adrélé àmi ki le dhi tìni. ¹³ Lèle kàdrì lèle àruka títi dhi ki lavulépi dhi, kònìdhi 'i: A kòfè dhyá ki lídrì dhyá ki arúpi kà tà sè. ¹⁴ Àmi áma arúpi 'i, mì kàdré tòlí má dré adrélé fèle dhi ki 'o dhi. ¹⁵ Má adré gòle véle àmi ki zi màràbà ì ró ko. Angyá ko, dhyà adrélépi màràbà ro dhi nì ìna tà áyi mìrì dré adrélé 'òle dhi ì ko. Di, má adré mána àmi ki zi arúpi ì ró, má dré tà títi má dré yìle áma Atá vélése dhi ki tadhále

àmi dré dhi sè. ¹⁶ Mì kipè tá ma àmi ko. Be ró dhi, má kipè àmi ma, àmi ki bhàzo adrélé lile lò'wa 'abe, àmi ki lò'wa nda ì kàdréro nyo. Dì àsà dhi, áma Atá ni tà ángùdhi mì dré dra zile í tí áma rú sè dhi ni fe àmi dré. ¹⁷ Tòlì mána, tòlì kònìdhi 'i: Mì kàdré ru le àmi kòfalèsè.»

Móndyá bvò àdhya ì bhà togó kònzi Yésu ì rú, lebèbhà ni ìbe

¹⁸ «Móndyá bvò àdhya ì kàdré togó kònzi bha àmi rú dhi, mì kòtivì ko tàle dhi, àyi nda ì bhà tá zyà togó kònzi má rú 'íká. ¹⁹ Mì kàdré tá bvò kòndi àdhya ró dhi, kònò móndyá bvò kòndi àdhya ki tá adré àmi ki le mómí àyikya ì ró. Dì, má kipè mána àmi apfòle bvò kòndi lésè gò, mì dré adrézó vélé bvò kòndi àdhya ró ko. Àsà dhi, móndyá bvò kòndi àdhya ì adré togó kònzi bha àmi rú. ²⁰ Lè mì kàdré kúlí má dré tá tàle àmi dré kònìdhi ni kisù: <Dhya adrélépi mārábà ro dhi lavú àyi mírì ko.> Mómí ì kópfo áma mì 'í dhi, ì ni kókpa àmi ki mì pfo. Í kòka'í áma kúlí 'òle 'í dhi, ì ni kókpa àmi ki kúlí ka'í 'òle. ²¹ Í ni tà nda kòdhi ki 'o àmi rú áma tà sè, ì dré dhya áma amùlepi dhi ni nìle ko dhi sè. ²² Kònò má kàlì tá tà tà àyi dré ko dhi, à kitswá tá tà bha àyi dri àyi ki tàkonzì sè ko. Dì, nyànómvá dhi, àyi àyikya tà àlo ì dré kitswázó àyi ki tàrà ga àyi ki tàkonzì sè dhi àko. ²³ Dhya ángùdhi adrélépi togó kònzi bha má rú dhi, adré kókpa bhàá áma Atá rú. ²⁴ Kònò má kò'o tá tà línríga ró dhya àzya dré 'òle tàdzí ko dhi ì àyi kòfalé ko dhi, à kitswá tá tà bha àyi dri àyi ki tàkonzì sè ko. Dì, nyànómvá dhi, ì nò tà línríga ró nda ì 'í gò, ì dré àyikya togó kònzi bhàzo má rú, ìndì áma Atá rú. ²⁵ Í 'o kònìni kitswálé tà tisile àyi ki tàtrírí kúlí na kònìdhi kò'oró ru be dhi bvò: <Í bhà togó kònzi má rú tà àndu àko.>*

²⁶ Má ni Dhya dra àmi ki drì tàlepi dhi ni amù àmi dré áma Atá vélésè. Akódhi nda, Tírí Lólo adrélépi tà bàti tadhá, ìndì adrélépi angálé Gíká vélésè dhi 'i. Dì kàtsá dre dhi, a ni áma tà longó àmi dré nì. ²⁷ Ami ró dhi, mì ni kókpa áma tà longó mómí ì dré. Tàko ko, àmi túmání má be kidhólé áma àzì ni kidhoma lésè.»

16

¹ «Má tà tà kòdhi ì àmi dré, mì kòkitswáro àmi ki tà ka'íka'í tayì ko. ² Tàko ko, à ni àmi ki dro lisámbò dzó ì lésè. Lókyá adré ndìndì àlìle, móndyá dra àmi ki tufúbhá todràle dhi ki kisúá dhi, ì adré àyikya tà 'o Gíká dré. ³ Í ni 'óá kònìni, ì dré Gíká Atá ni nìle ko dhi sè, ìndì ì dré áma nìle ko dhi sè. ⁴ Má tà tà kòdhi ì àmi dré, kitswálé lókyá ì dré dra tà nda ki 'òzo dhi kònì atsa dhi, tà má dré tàle àmi dré nda ì kàgáro àmi léna be dhi bvò.»

Tírí Lólo ni àzì

«Má tà tá tà nda ì àmi dré drìdrì ko, má dré tá dhu rè adrélé àmi ìbe dhi sè. ⁵ Nyànómvá dhi, má adré lile dhya áma amùlepi dhi véna. Dì, dhya àlo àmi kòfalé dhi adré lizíá má tí ngalé má adré lile ángolé ya dhi ko. ⁶ Be ró dhi, kizá adré ina gale àmi ki togó na, tà má dré tàle àmi dré nda ì sè. ⁷ Dì, má adré mána tà bàti tà àmi dré: Dóro ni àmi dré dhi, má dré lile dhi. Angyá ko, má kòlì ko dhi, Dhya dra àmi ki drì tàlepi dhi kitswá àlìle àmi vélé ko. Dì, má kòlì dhi, má ni mána akódhi nda ni amù àmi vélé. ⁸ Akódhi kàtsá dre dhi, a ni móndyá bvò kòndi àdhya ki tàkonzì tadhá àyi

* 15:25 15:25 A kònò Longó ì 35:19; 69:5.

dré, adrézó Giká ni tà gyágya tadhá àyi dré, adrézó kpà tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tadhá àyi dré. ⁹ A ni àyi ki tàkonzì tadhá, ì dré adrélé áma ka'í ko dhi sè. ¹⁰ A ni Giká ni tà gyágya tadhá, má dré adrélé lìle áma Atá véna gò, mì dré gòzo véle áma no ko dhi sè. ¹¹ A ni tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tadhá, Giká dré ópí bvò kòndi àdhya ni tàbvó tàle dre dhi sè.

¹² Ma dhu rè tà ìbe bí tàle àmi dré. Dì, nyànomvá dhi, mì kitswá rè tà nda ki mvo bwà ko. ¹³ Dì, Tirí tà bàti àdhya nda kàtsá dre dhi, a ni àmi ki tidrì tà bàti wáyi dhi léna. Angyá ko, kitswá ìna tà ta áyi drì sè ko. Be ró dhi, a ni ngbà 'í tà í dré dra yile dhi ki ta àmi dré kòdhya. A ni kókpà tà dra atsábhá dhi ki longó àmi dré. ¹⁴ A ni mìlanzilanzì fe má dré. Tàko ko, a ni tà í dré dra kisúlé má véle dhi ki do longolé àmi dré. ¹⁵ Tà títi áma Atá àdhya i kókpà mána 'i. Dì ásà dhi, má tà tà dhi, Tirí nda ni tà í dré dra kisúlé má véle dhi ki do longolé àmi dré.»

Yésu ni lebèbhá ki kizà ni ru ladzá atsálé kólénzé ro

¹⁶ Yésu gò táa dhi: «Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.» ¹⁷ Dì akódhi ni lebèbhá ki àruka ì dré lizizóá àyi kòfalésè dhi: «Adré leà tàle ngíni? Tà tá dhi: «Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.» Tà tà kpà dhi: «Má adré lìle áma Atá véna.» ¹⁸ Adré leà tàle ngíni, dré adrerà'a táa dhi «lókyá tsà» dhi 'á dhi? Mà nì ngalè adré àdho tà ta ya dhi ko.»

¹⁹ Yésu dré nìzoá tàle dhi, ì adré tá tà le lizilé í tí tà nda dri dhi be gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré lizíá àmi kòfalésè ngalè tà má dré tàle nda ì adré leà tàle ngíni ya dhi? Má tà tá dhi: «Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.» ²⁰ Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì ni àmìkya àwó ngo adrézó tongólé. Dì, mòndyá bvò kòndi àdhya ki àyikya lenzé. Àmi ki togó ní kizà nya. Dì, kizà nda ni ìna ru ladzá atsálé kólénzé ro. ²¹ Tòkó adrélépi 'òle tile dhi adré kizà nya, akódhi ni lókyá tìzo dhi dré atsálé ànyi dre dhi sè. Dì, kòti dre dhi, adré gòle véle áyi kizà nda ni tà kisù ko. Angyá ko, adré lenzélé dré mvá tile apfòle bvò dri dre dhi sè. ²² Tà nda kòdhi kókpà kònìni àmi ki tà sè. Nyànomvá dhi, àmi ki togó adré gàle kizà sè. Dì, má ni go àmi ki no gò, àmi ki togó dré gòzo adrélé lenzélé. Dì dhya àlo kitswá kólénzé nda ni tingá àmi ki togó lésè bwà ko.

²³ Kidhólé lókyá nda kònàdhi sè dhi, mì kitswá gòle véle tà àlo lizì má tí ko. Má adré tà bàti ta àmi dré: Áma Atá ni tà àngùdhi mì dré dra zìle í tí áma rú sè dhi ni fe àmi dré. ²⁴ Atsálé nyànomvá kònàdhi dhi, mì zì rè tà àlo áma rú sè dhi ko. Lè mì kàdré tà zì áma rú sè gò, mì kòkisúrò tà nda, àmi ki kólénzé kògaró kitswálé títi be dhi bvó.»

Yésu lavú bvò kònìdhi

²⁵ «Má tà tà kòdhi i àmi dré kúlí alaala sè. Dì, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, má kitswá gòle véle tà ta àmi dré kònìni ko. Be ró dhi, má ni mána áma Atá ni tà ta àmi dré ngádra 'á. ²⁶ Lókyá nda sè dhi, mì ni adré tà zì áma Atá tí áma rú sè. Má adré táa ko tàle dhi, má ni tà nda ki zì áma Atá tí ámi dré ma dhi. ²⁷ Tàko ko, áma Atá ni tàndi adré àmi ki le, mì dré adrélé áma le dhi sè, ìndì mì dré ka'ìle dhi má angá akódhi vélésè dhi sè. ²⁸ Bàti, má angá áma Atá vélésè alìle bvò kònìdhi lé. Dì nyànomvá dhi, má adré bvò kònìdhi ni tayí, gòzo áma Atá véna.»

²⁹ Di akódhi ni lebhéhá ì tà drá dhi: «Nyànomvá dhi, mí adré vélé tà ta ngádra 'á, kúlí alaala sè ko. ³⁰ Nyànomvá dhi, mà nǐ tàle dhi, mí nǐ tà títi dhi i be. Lè kpà à kògò tà àlo lizí mí tí dhi ko. Di àsà dhi, mà ka'í tàle dhi, mí angá Giká vélésè káyá dhi.» ³¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì adré tsì áma ka'í nyànomvá? ³² Mì yi rè ká! Lókyá adré alìle, atsa kpà dre, à nǐ àmi kí lapé ràle àmi àlo àlo títi dhi kí dzó i 'àsè. Mì nǐ áma tayí adréle kalóma. Dì, mà kitswá mána adréle kalóma ko, áma Atá dré adréle tùmání má be dhi sè. ³³ Má tà tà kòdhi i àmi dré, mì kàdréro adréle tà kàdríkàdri ìbe, mì dré adréle má léna dhi sè. Bvò kòndhi lé dhi, mì nǐ adré kizá nya tò. Dì, mì kàdré àmikya togó tsi! Má lavú mána bvò nda dre!»

17

Yésu zi tà àyi Atá tí àyi tàndi dré

¹ Yésu kòtà tà nda i dre dhi, dré mǐ tingázó kurú na bhù na, tàzoá dhi: «Tátá, lókyá kitswá dre. Mí bhà àmi Mvágó nǐ mǐ lanzile wà, àmi Mvágó kòbhàró kókpà àmi mǐ lanzile be dhi bvò. ² Tàko ko, mí afè rǐnyí akódhi dré adrézó móndyá wáyi i drìle, kòfèró lídrì kóná vèsè kólyá dhi móndyá wáyi mí dré afèle í dré dhi i dré. ³ Lídrì kóná vèsè kólyá nda, tà kòni 'i: adréle mì, Giká bàti àlo kwákwá dhi nǐ ni dhi, ìndì adréle Yésu Kristo mí dré amùle dhi nǐ ni dhi. ⁴ Má tadhá àmi mǐlanzilanzì móndyá bvò dri dhi i dré nòle dre. Angyá ko, má 'o àzì mí dré afèle má dré 'òle dhi akílè dre. ⁵ Dì nyànomvá dhi, Tátá, mí bhà áma mǐ lanzile mí làga, mǐlanzilanzì má dré tá adrézó ába mí làga drìdrì bvò nǐ bhàma kandra dhi sè wà.»

Yésu zi tà àyi Atá tí àyi lebhéhá i dré

⁶ «Má tadhá mì móndyá mí dré adólé bvò kòndi lésè afèle má dré dhi i dré dre. Àyi nda i tá mína 'i. Dì mí afè tá àyi má dré gò, ì dré àmi kúlí ka'izo 'òle. ⁷ Nyànomvá dhi, ì nǐ tàle dhi, tà títi mí dré afèle má dré dhi ì angá mí vélésè dhi be. ⁸ Tàko ko, má fè àyi dré kúlí mí dré afèle má dré dhi i gò, ì dré kúlí nda kí ka'izo. Dì ì nǐ bàti tàle dhi, má apfò mí vélésè dhi. I ka'í kpà tàle dhi, mí amù ma mì. ⁹ Má adré tà zi mí tí àyi nda i dré. Má adré tà zi móndyá bvò àdhya i dré ko. Be ró dhi, má adré mána tà zi àyi mí dré afèle má dré nda i dré. Angyá ko, àyi mína 'i. ¹⁰ Ngá wáyi mána i kókpà mína 'i. Ngá wáyi mína i kókpà mána 'i. Dì má kisú mǐlanzilanzì àyi nda i sè dre. ¹¹ Nyànomvá dhi, má adré mána lìle mí véna. Má gò vélé adréle bvò kòndhi lé ko. Dì, àyi nda i dhu rè àyikya bvò kòndhi lé. Ama Atá lólo nǐ, mí kàdré àyi kí líkí àmi rú mí dré afèle má dré dhi nǐ rǐnyí sè, ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro mà dré adréle mí be ngá àlo ró dhi tǐni. ¹² Má dré tà adrerà'a àyi ìbe dhi 'á dhi, má adré tà àyi kí líkí àmi rú mí dré afèle má dré nda nǐ rǐnyí sè. Má su tá àyi rú gò, àyi kí àlo dré avizo ko, kàdré ngbà 'í mva adrélépi tá lìle dràdrà kisú dhi 'i ko dhi.* Tà nda kòdhi atsa kònni, kitswálé tà tsìsìle àmi Kúlí na dhi ì kò'oró ru be dhi bvò.†

¹³ Nyànomvá dhi, má adré lìle mí véna. Dì má adré tà kòdhi kí ta má dré rè dhu adrerà'a bvò kòndhi lé dhi 'á, ì kàdréro adréle áma kólénzé ìbe, ìndì kólénzé nda kògaró àyi léna kitswálé títi. ¹⁴ Má fè àyi dré àmi kúlí gò, móndyá bvò kòndi àdhya ì dré togó kònzì bhàzo àyi rú, ì dré adréle

* **17:12** 17:12 «Mvá adrélépi tá lìle dràdrà kisú» kòndhi tá Yúdasi Ìsikàriyótá 'i. † **17:12** 17:12 A kòno Longó i 41:10; Yòwani 13:18.

bvò kòndi àdhya ró ko dhi sè, ngóro má dré kpà adréle bvò kòndi àdhya ró ko dhi tìni. ¹⁵ Má adré tà zi mí tí, mí kòtingáro àyi bvò kòndi 'àsè dhi ko. Be ró dhi, má adré mána tà zi, mí kàdréro àyi kí líkí Dhya kònzí nì tà sè. ¹⁶ Ayi nda ì mómí bvò kòndi àdhya 'ì ko, ngóro má dré kpà adréle mómí bvò kòndi àdhya 'ì ko dhi tìni. ¹⁷ Mí kòbhà àyi twá adréle mómíyá lólo mína ì ró tà bàti sè. Àmi kúlí, tà bàti nda 'ì. ¹⁸ Ngóro mí dré áma amùle bvò kòndi lé dhi tìni dhi, má adré kòkpà àyi kí mu lile bvò nda 'àsè. ¹⁹ Ayi nda kí tà sè dhi, má adré áma tàndi nì fe adréle ámi tà 'o, ì kàtsáro mómíyá lólo mína ì ró tà bàti sè.»

Yésu zi tà àyi Atá tí mómíyá wáyi dra àyi ka'ìbhá dhi ì dré

²⁰ «Má adré ngbà 'ì tà zi mí tí àyi nda ì dré ko. Má adré kòkpà tà zi mómíyá dra áma ka'ìbhá àyi nda kí kúlí sè dhi ì dré. ²¹ Tátá, má adré tà zi, àyi títi nda ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro mí dré adréle má léna dhi tìni, ìndì má dré adréle mí léna dhi tìni. Lè ì kàdré kòkpà áma léna, mómíyá bvò kòndi àdhya ì kòka'íro dhi, mí amù ma mì. ²² Má fè àyi dré mìlanzìlanzì mí dré afèle má dré dhi, ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro má dré adréle mí be ngá àlo ró dhi tìni: ²³ ma àyi léna, ìndì mí má léna. Lè ì kàdré kòkpà ngá àlo ró kítswálé títi, mómíyá bvò kòndi àdhya ì kònrò tàle dhi, mí amù ma mì, ìndì mí adré àyi kí le ngóro mí dré adréle áma le dhi tìni.

²⁴ Tátá, má adré léá dhi, mómíyá mí dré afèle má dré nda ì kàdré túmání má be àrà má dré adrézó lána dhi na, ì kàdréro áma mìlanzìlanzì no be dhi bvò. Mí afè má dré mìlanzìlanzì nda, mí dré tá áma lèle drìdrì bvò nì bhàma kandrà dhi sè.

²⁵ Áma Atá gyàgya nì, tágba mómíyá bvò kòndi àdhya ì dré ámi nìzo ko dhi, má nì mána mì be. Mómíyá áma ka'ìbhá nda ì nì kpà tàle dhi, mí amù ma mì dhi be. ²⁶ Má 'o mì àyi nda ì dré nìle. Má nì kpà go adréle ámi 'o ì dré nìle, kítswálé lèle mí dré adrézó áma le ásà dhi kàdréro àyi léna, ìndì áma tàndi má kàdréro àyi léna.»

18

Yésu nì rùma

(A kòndò kpà Mátáyò 26:47-56; Mároko 14:43-50; Lúkà 22:47-53)

¹ Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo lile lebèbhá nì ìbe zyàle yábhuru rú zìle Kèdrónà dhi nì ta'á na. Gò ì dré fìzo amvú àlo òlìvè fa kya na. ² Di Yúdàsì adrélépí tá 'òle akódhì nì lefè kàrìbhá ì drígá dhi nì tá kpà àrà nda be. Angyá ko, Yésu ì lebèbhá nì ìbe dhi ì adré tá ru kímo kònálè rà. ³ Di Yúdàsì nda dré Rómà kí sòdá zyandre dhi kí adrìzo í vesè, túmání tépelò líkìbhá àruka angábhá kòwánà kàdrì ì vélèsè ìndì Fàrìsáyò ì vélèsè dhi ìbe, alizo àyi ìbe. Ayi nda ì ru tá àtsí ì, tálá ì, ìndì àdzú ngá ìbe àyi drígá. ⁴ Di Yésu nì tá tà títi adrébhá 'òle atsálé í rú dhi ì be gò, dré àyi kísisò àyi nda ì véna, líziá àyi tí dhi: «Mì adré àdhi nì nda?» ⁵ Í logó drá dhi: «Yésu Nàzàrètà lèsè dhi.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Ma 'ì.» Yúdàsì adrélépí akódhì nì lefè àyi drígá nda totó tá ì àyi kòfalé. ⁶ Di Yésu kòtà dhi «Ma 'ì» àyi dré dre dhi, ì dré gòzo bvólò ro ledhélé kíni mì. ⁷ Gò Yésu dré gòzo tódhyá líziá àyi tí dhi: «Mì adré àdhi nì nda?» Í tà dhi: «Yésu Nàzàrètà lèsè dhi.» ⁸ Di Yésu logó dhi: «Má tà tá àmi dré dhi, ma 'ì dhi dre. Mì kàdré áma nda kòdhya dhi, mì tayí dì mómíyá kòni ì lile.» ⁹ Tà nda kòdhi atsá tá kòni, ìndì

kitswálé kúlí Yésu dré tá tàle kònàdhi kò'oró ru: «Má tayí dhya mí dré afèlè má dré dhi ki àlo avìle ko.»*

¹⁰ Gò Simónà Pèteró adrélèpi tá sápi íbe dhi, dré ngàzo sápi nda ni asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí dríágo lèsè dhi ni bvwàzo kile. Màràbà nda ni rú tá Málòkò. ¹¹ Dì, Yésu dré tàzoá Pèteró dré dhi: «Mí logó sápi mína àrà ni na. Adré leá má kòmvu tsì kópò kizà àdhya áma Atá dré afèlè má dré mvùle ni ko?»

Yésu pfo Anà kandrá

¹² Gò Rómà ki sódá nda i, àyi ki kàdrì, tsàle Yúdà ànzi ki tépelò likíbhá nda íbe dhi, ì dré Yésu ni rúzo adròle. ¹³ I dré zyà akódhi ni drizo lizo ába Anà, Kàyáfà ni andrì bhàna. Kàyáfà nda tá kòwánà ki kàdrì 'i kóná nda kònàdhi sè. ¹⁴ Akódhi nda tá dhya tàlepi Yúdà ànzi i dré dhi «Dóro ni, dhya àlo dré dràle mónnyá wáyi i dré dhi» dhi 'i.

Pèteró gá Yésu rè

(A kònò kpà Mátáyó 26:69-70; Márokò 14:66-68; Lúkà 22:55-57)

¹⁵ Simónà Pèteró i Yésu ni lebèlepi àzya dhi be dhi, ì adré tá lìle Yésu vèsè. Kòwánà ki kàdrì ni tá Yésu ni lebèlepi nda be go, à dré akódhi ni tayízó file Yésu vèsè kòwánà ki kàdrì nda ni bhà'álé na. ¹⁶ Dì, Pèteró totó tá ína i adrélé kivi na dzóti làga. Dì Yésu ni lebèlepi, kòwánà ki kàdrì dré tá nìle be nda dré pfozo tà ta mvátòkó adrélèpi tá dzóti nda ni líkí dhi be gò, dré Pèteró ni 'òzo file. ¹⁷ Gò mvátòkó adrélèpi dzóti líkí nda dré lizizóá Pèteró tí dhi: «Mì tsì dhya kòdhi ni lebèbhá ki àlo 'i ko?» Dì, Pèteró logó dhi: «Kóko, ma 'i ko.»

¹⁸ Àrà nda dré tá adrélé kidhì ro dhi sè dhi, màràbà i tépelò likíbhá íbe dhi ì turú tá àtsí gò, ì dré àyi ki totózó làgàsà adrélé yòá. Dì Pèteró dré kpà àyi totózó adrélé àtsí yo àyi kòfalé.

Kòwánà ki kàdrì lizí tà Yésu tí

(A kònò kpà Mátáyó 26:59-66; Márokò 14:55-64; Lúkà 22:66-71)

¹⁹ Dzó nda na dhi, kòwánà ki kàdrì dré Yésu ni lizizó akódhi ni lebèbhá ki tà sè, ìndì tà dré adrélé tadhálé dhi ki tà sè. ²⁰ Dì Yésu dré logózóá drá dhi: «Má tà tá mána tà ngádra 'á mónnyá wáyi dhi i kandrá. Vèsè wáyi, má tadhá tà tà lisámbò dzó i 'àsè ìndì tépelò na, àrà Yúdà ànzi wáyi dhi ì dré adrézó ru kimó nda i 'àsè. Má tà tá tà àlo dhi lùzu ró ko. ²¹ Mí adré dì tà lizí má tí àdho tà sè? Lè mí kòlizí tà mónnyá áma kúlí yibhá dhi i tí. Àyi nda ì nì tà má dré tàle dhi i dóro.» ²² Yésu kòtà tà nda dre dhi, tépelò likíbhá ki àlo adrélèpi tá ànyi làgá dhi dré akódhi ni mì sàzo gò, tàzoá drá dhi: «Mí adré kúlí logó kòwánà ki kàdrì tí kònèni?» ²³ Dì Yésu logó drá dhi: «Má kòtà tà kònzi dhi, lè mí kòtadhá tà kònzi nda àma dré. Dì, má kòtà tà bàti kòdhya dhi, mí adré di áma si àdho tà sè?» ²⁴ Gò Anà dré Yésu ni mùzo bã akódhi ni adròzo ásà dhi íbe í rú lìle Kàyáfà, kòwánà ki kàdrì véna.

Pèteró gò tódhyá Yésu ni ga rè

(A kònò kpà Mátáyó 26:71-75; Márokò 14:69-72; Lúkà 22:58-62)

²⁵ Dì Simónà Pèteró adré tá ína àtsí yo kivi na. Gò lizizóá tíá dhi: «Mì tsì akódhi ni lebèbhá ki àlo 'i ko?» Dì Pèteró dré tà nda ni gàzo rè, tàzoá dhi:

* 18:9 18:9 A kònò Yòwánì 6:39; 17:12.

«Kóko, ma 'i ko.» ²⁶ Gò kòwánà kì kàdrì nì m̀aràbà àlo, adrélépi tá dhya Pétèrò dré tá bí bwàlè dhi nì aró ro dhi, dré t̀azoá dhi: «Má nò tsì m̀i tím̀ani akódhi be amvù òlívè fa kya na ko?» ²⁷ Dì Pétèrò dré gòzo tódhyá tà nda nì ga rè. Gbà lókyá nda sè dhi, àgólòwa dré tsirà bhèzo.

Yésu pfò Pilátò kandrà

(A kònò kpà Mátáyò 27:1-2, 11-14; M̀arokò 15:1-5; Lúkà 23:1-5)

²⁸ Ngá kòwa dre dhi, ì dré Yésu nì drìzo Kàyáfà bhàlèsè, lizo ába Rómà kì gùvèrènrè nì dzó kàdrì na. Dì, Yúdà ànzi Yésu nì dribhá nda ì fì tá àyikya dzó kàdrì nda na ko, ì kàtsárò ndí ró ko, ì kòkìswárò gwányá Pásikà àdhya nì nya be dhi bvó.

²⁹ Gò Pilátò dré apfòzo àyi velé, lizíà àyi tí dhi: «M̀i adrè agó kònìdhi nì asikì àdho tà sè?» ³⁰ I logó drá dhi: «Akódhi kàdré tá drìkónzi líyí 'i ko dhi, kònò mà kitswá tá alìlè akódhi nì fe mí drígá dhi ko.» ³¹ Pilátò tà àyi dré dhi: «Àmi kì tàndi m̀i kòdo akódhi tàbvó tàlè, ngóro àmi kì t̀at̀r̀it̀r̀i kúlí dré adrélè lèlè dhi t̀ini.» Dì Yúdà ànzi nda ì logó drá dhi: «À adrè m̀ondí pfùma dràlè dhi nì logá àma dré.» ³² Tà nda kòdhi atsá tá kònìni, kitswálè kúlí Yésu dré tá tàlè ì nì ngalè dra dràdrà kárà àngùdhi sè ya dhi kò'oró ru be dhi bvó.

³³ Dì Pilátò dré gòzo file áyi dzó kàdrì na gò, dré Yésu nì azizó, lizíozá tíá dhi: «M̀i, m̀i ópí Yúdà ànzi kya 'i?» ³⁴ Yésu logó dhi: «Tà mí dré lizilè kòdhi angá àmi tàndi drìlèsè? Kó ngalè, dhya àzya tà àma tà mí dré nì?» ³⁵ Dì Pilátò logó dhi: «Ma dhu Yúdà mvá 'i bàti? Àmi tàndi nì sùrú ì kòwánà kàdrì ìbe dhi, ì afè m̀i má drígá àyi. M̀i 'o àdho tà 'i?» ³⁶ Yésu logó dhi: «Áma òpì, òpì bvó kòndi àdhya 'i ko. Áma òpì kàdré tá òpì bvó kòndi àdhya 'i dhi, kònò àma m̀aràbà ì pfu tá làpífú, má dré dhèzo Yúdà ànzi ì drígá ko dhi dre. Dì, àma òpì ìna òpì kònwa dhi 'i ko.» ³⁷ Pilátò lizí tíá dhi: «M̀i dì m̀ina ópí 'i?» Dì Yésu logó dhi: «M̀i tà kyá tàlè dhi, ma ópí 'i dhi.† A tí ma ìndi má alí bvó kònìdhi lé kitswálè tà bàti longó m̀ondí ì dré. Dhya àngùdhi adrélépi tròlè tà bàti rú dhi adrè àma kúlí yi.» ³⁸ Dì Pilátò tà drá dhi: «Tà bàti nda àdho 'i?»

A nò tà Yésu dri kitswálè dràdrà sè

(A kònò kpà Mátáyò 27:15-31; M̀arokò 15:6-20; Lúkà 23:13-25)

Pilátò kòtà tà nda dre dhi, dré gòzo pfòlè kivi na Yúdà ànzi ì véna gò, tàà àyi dré dhi: «Má kisú m̀ana tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.» ³⁹ Dì, gwányá Pásikà àdhya tú dhi, m̀i adrè àkodrà àma tí lizí, má kòtrìrò àmi dré m̀ondí àlo ìlè b̀ádzó na dhi. M̀i adrè dì leá dhi, má kòtrì àmi dré ópí Yúdà ànzi kya kòdhi?» ⁴⁰ Dì ì dré ngàzo trèlè, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Akódhi ko! M̀i kàtrì àma dré Bàràbà kòdhyà!» Dì Bàràbà nda tá ìna m̀ondí kì kodzólépi ligilè àyi kì kàdrì ì rú dhi 'i.

19

¹ Dì Pilátò dré Yésu nì tayízó drìlè bhwàlè. ² Gò sòdá ì dré fanzì kùtsi ró dhi nì pàzo kùla ró asólè akódhi dri gò, kánzò kã asózó rúa. ³ Dì ì dré

† 18:37 18:37 A kitswá kpà kúlí tisilè Gírìkì tí sè kòni kì ladzá kònìni: «M̀i adrè tàá dhi, ma ópí 'i dhi m̀i.»

adrézó alìle akódhi véle adrélé tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzì kya ni!» I adré tá kpà akódhi ni mǐ toṣá.

⁴ Gò Pilátò dré gòzo tódhyá p̄fòle kivi na, tàá Yúdà ànzì i dré dhi: «Mǐ nò rè ká! Má adré akódhi ni 'o ap̄fòle àmi kandrà, mǐ kònirò dhi, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.» ⁵ Di Yésu dré ap̄fòzo kivi le kulà ledélé kútsi sè dhi be í dri, ìndì kánzò ká be í rú. Pilátò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mǐ nò rè agò kònìdhi ká!»

⁶ Di kòwánà kàdrì i tēpelò likíbhá íbe dhi i kònò akódhi dre dhi, i dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Mǐ tidí akódhi fa kipakipa dri! Mǐ tidí akódhi!» Di, Pilátò logó àyi dré dhi: «Àmi kǐ tǎndi, mǐ do akódhi tidilé fa kipakipa dri àmi. Ma ró dhi, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.» ⁷ Yúdà ànzì i logó drá dhi: «Àma, àma tǎtrítí kúlí íbe. Di tǎtrítí kúlí nda adré leá dhi, akódhi kòdràdrà dré áyi zìle Giká ni Mvágò ro dhi sè.»*

⁸ Pilátò kòyi tà nda dre dhi, tirì dré gòzo véle akódhi ni 'o lavulé. ⁹ Di dré gòzo Yésu ni dri fizo ába àyi dzò kàdrì na gò, lizizóá tiá dhi: «Mǐ angá ángolèsè?» Di, Yésu logó ína kúlí ko. ¹⁰ Pilátò gò tàá drá dhi: «Mǐ adré tsì kòdhi agílé má tí? Mǐ nǐ ko tàle dhi, ma rǐnyí íbe ngalé àmi trizo yà, kó ngalé àmi 'òzo tidilé fa kipakipa dri yà dhi?» ¹¹ Di Yésu logó drá dhi: «Kònò Giká kòfè tá rǐnyí nda mí dré ko dhi, mí kitswá tá tà àlo 'o má rú ko. Asà dhi, dhya áma lefèlepi mí drígá dhi ni tǎkonzì kàdrì mána ni lavú.»

¹² Kidhólé lókyá nda sè dhi, Pilátò dré kidhózó adrélé láti nda Yésu ni trizo. Di, Yúdà ànzì i dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Mǐ kòtrì agò kòdhi dhi, mǐ Kàyisàrà ni arupí 'i ko. Tǎko ko, dhya ángudhi adrélépi tàá dhi, i ópí 'i dhi, adré ína ligílé Kàyisàrà rú.» ¹³ Di Pilátò kòyi kúlí nda dre dhi, dré Yésu ni 'òzo ap̄fòle kivi le. Gò dré lirízó lirírà adrézó móndí kǐ tǎbvó ta dhi dri, àrà rú zìle Bh'álé kírà sè dhi na. (Arà nda ni rú Ebèrè ti sè dhi «Gàbàtà».) ¹⁴ Lókyá nda tá ànyànyì kítú rírì, kítú adrézó tà ledé gwányá Pásiká àdhya dré dhi 'i. Pilátò dré tàzoá Yúdà ànzì i dré dhi: «Mǐ nò rè àmi kǐ ópí kònìdhi ká!» ¹⁵ Di i dré gòzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà! Mǐ tidí akódhi fa kipakipa dri!» Pilátò lizí àyi tí dhi: «Má kòtidí tsì àmi kǐ ópí fa kipakipa dri?» Di kòwánà kàdrì i logó dhi: «Àma kǐ ópí àzya yókódhó, ngbà 'í Kàyisàrà 'i kalóma.» ¹⁶ Gò Pilátò dré Yésu ni fèzo àyi drígá, i kòtidiró akódhi fa kipakipa dri be dhi bvó.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Matáyò 27:32-44; Márokò 15:21-32; Lúkà 23:26-43)

Di i dré Yésu ni drìzo lìzo ába. ¹⁷ Akódhi dré àyi tǎndi ni fa kipakipa dòzo lìzo p̄fòle ába tsàle àrà adrélé zìle Drífà ro dhi na. (A adré àrà nda ni rú zì Ebèrè ti sè dhi «Gòlògótà».) ¹⁸ Kònàle dhi, i dré akódhi ni tidízó fa kipakipa nda dri. I dré kpà móndí rǐ àruka kǐ tidízó fa àruka i drìsè, àlo ni Yésu ni dríagó lèsè, àzya ni lǐdzì ni lèsè, Yésu ni tǎndi kítógá 'á.

¹⁹ Pilátò 'o tá wárágà tisile gò, òzoá fa kipakipa nda dri. A tsì tá dríá dhi: «Yésu Nàzàrètà lèsè dhi, ópí Yúdà ànzì kya.» ²⁰ Yúdà ànzì zyandre dhi i dré wárágà nda ni nàzo. Tǎko ko, àrà Yésu ni tidízó fa dri nda tá ànyì bhàandre làga, ìndì à tsì tá wárágà nda Ebèrè ti sè, Látinò ti sè, ìndì Giríkì

* 19:7 19:7 A kònò Lèvitikè 24:16.

ti sè. ²¹ Di àsà dhi, Yúdà ànzì kì kòwánà kàdrì ì dré lizo tàà Pilátò dré dhi: «Mí kòtisi <Opí Yúdà ànzì kya> dhi ko. Be ró dhi, mí kòtisi mína dhi: <Agó kònìdhi tà tá dhi, ì opí Yúdà ànzì kya 'i.>» ²² Di, Pilátò dré logózóá dhi: «Tà mà dré tisile kòdhi, má tisi dre.»

²³ Sòdá ì kòtidi Yésu fa kipakipa dri dre dhi, ì dré akódhi ni kítá kì dòzo lanzílé àyi su dhi ì kòfalésè àlo àlo. Di tayí tá ngbà 'í kítá kàtswa adréle asólé kítá àzya ì zàle dhi kòdhyà. A dhi tá kítá nda ngá àlo ró, kídhólé dri lésè tsàle pá na. ²⁴ Di ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Mà kòlasí ko. Be ró dhi, mà kòvù dzégè sè, nòzoá ngalè a ni adré àdhi dré ya dhi.» Tà nda kòdhi atsá tá kònìni, kítswálé tà tisile Giká ni Kúlí na kònìdhi kò'oró ru:

«Í lanzí áma kítá ì àyi kòfalésè,

ì vù kítá mána dzégè sè.»[†]

Di tà kòdhi tà sòdá nda ì dré 'òle dhi 'i.

²⁵ Anyi Yésu ni fa kipakipa nda làga dhi, akódhi ni andre ì adré tá àyi kì totó, túmání andre ni ni amvúpi be, Màriyá Kòlópà ni tòkó be, ìndì Màriyá Màgàdàlèné be. ²⁶ Di Yésu kònò àyi andre túmání àyi lebèlepi í dré lèle tò dhi be dre dhi, dré tàzoá àyi andre dré dhi: «Tòkó, ámi mvá kònìdhi.»

²⁷ Dré kpà tàzoá àyi lebèlepi nda dré dhi: «Ámi andre kònìdhi.» Di kídhólé lókýá nda sè dhi, Yésu ni lebèlepi nda dré akódhi ni dòzo líkílé í bhàna.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Lúkà 23:44-49)

²⁸ Amvolásà dhi, Yésu kònì, tà títi dhi ì 'o tá ru akílé dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Yí lovó adré áma 'o.» Tà tá kònìni kítswálé tà tisile Giká ni Kúlí na dhi kò'oró ru be dhi bvó.[‡] ²⁹ Lídrì àlo galepi vinégàrì sè dhi tà kònàle. Di sòdá nda ì dré ngá vòdhovódho dhi ni adózó sòle vinégàrì nda léna, dròzoá fanzí rú zìle isópè dhi sílé gò, tingázóá kuru bhàle Yésu tí.

³⁰ Di Yésu kòmvu vinégàrì nda dre dhi, dré tàzoá dhi: «Tà títi dhi ì 'o ru akílé dre.» Dré drì abhézó gò, àyi lídrì tayízó líle.

³¹ Kítu nda tà kítu adrézó tà ledé sàbátù kandrà dhi 'i. Di Yúdà ànzì kì kàdrì ì lè tà àyikya, sàbátù nda dré àbvò nda kì kílè fa kipakipa ì dri dhi ko. Tàko ko, sàbátù nda tà ína kàdrì, dré dhèle Pásiká tú dhi sè. Àsà dhi, ì dré Pilátò ni ti lizizó, kò'oró dhya tidílé fa ì dri nda kì pá tonòle, ìndì àyi kì àbvò tírilé fa nda ì drílésè. ³² Di sòdá ì dré lizo dhya àlo tidílé túmání Yésu be dhi ni pá kì tonò. Gò ì dré kpà dhya àzya tidílé dhi ni pá kì tonòzo. ³³ Di, ì kòtsa Yésu rú dre dhi, ì dré kúsúzóá dhi, drà dre. Í tonò di pá ni ì ko. ³⁴ Di, sòdá nda kì àlo dré ína Yésu ni sòzo gàrànzì 'á dèlì sè gò, gbá kòdhwà, kàrì dré apfòzo yì be. ³⁵ Dhya tà nda kòdhi kì nòlepi mì sè dhi adré tà nda kì longó nì. Di tà dré adréle longólé nda ì, tà bàti 'i. Akódhi nda nì tàle dhi, í adré tà bàti ta dhi be. Adré tà nda kì longó, mì kòka'író kpà tà nda ì be dhi bvó. ³⁶ Tà nda kòdhi atsá kònìni, kítswálé tà tisile Giká ni Kúlí na kònìdhi kò'oró ru: «Á kítswá akódhi ni fà kì àlo ño ko.»[§] ³⁷ Tà àzya Kúlí nda na dhi adré kpà tàà dhi: «Í ni dhya ì dré sòle dhi ni no.»^{*}

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Lúkà 23:50-56)

[†] 19:24 19:24 A kònò Longó ì 22:19. [‡] 19:28 19:28 A kònò Longó ì 22:16; 69:22. [§] 19:36 19:36 A kònò Pfòma 12:46; Ngá nàma 9:12; Longó ì 34:21. ^{*} 19:37 19:37 A kònò Zàkàriyá 12:10.

³⁸ Amvolàsà dhi, agò àlo rú be Yòséfà angálépi Arimàtàyà lésè dhi dré lizo Pílatò ni ti lizi, kòfèró láti í dré Yésu ni rúbhá dòzo bhàle mógó na. Yòséfà nda tá Yésu ni lebèbhá ki àlo 'i. Di, adré tá ina akódhi ni lebè lüzú ró, dré tá adréle Yúdà ànzi ki kàdrì ki ro dhi sè. Di Pílatò dré tá nda ni ka'izo gò, Yòséfà dré lizo rúbhá nda ni do. ³⁹ Nikòdémò atú lilepi Yésu véna ngàtsi sè dhi dré kpà lizo Yòséfà be. Akódhi nda do tá dò tàdzí be dóro ledéle mirè sè indì àlówè sè dhi ànyìanyi kilò nyadhi-àlo-drì-mudrì.†
⁴⁰ Di àyi rìti nda ì dré Yésu ni rúbhá dòzo, lambéle kítá kàtswákàtswa dhi ì sè gò, dò nda ni dàzo rúá, ànzyà gá Yúdà ànzi ì dré adréle 'òle àbvò sizo dhi tìni. ⁴¹ Amvú àlo dhi tá ànyì àrà Yésu ni tidízo fa kipakipa dri nda làga. Amvú nda na dhi, à ga tá mógó tídhí dhi kírà na. A bhà tá rè móndí lána ko. ⁴² Di kítú nda dré tá adréle kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'i sè dhi, indì mógó nda dré tá adréle ànyì dhi sè dhi, ì dré Yésu ni rúbhá bhàzo kònàle.

20

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Mátáyò 28:1-8; Mároko 16:1-8; Lúka 24:1-12)

¹ Drùbhì kínó ngá pfùnpfùni, kítú ni àlo pósò àdhyà sè dhi, Màriyà Mágàdàlènè dré ngàzo lile mógó na. Dré nòzoá dhi, à tingá kírà mógó nda tísè dre. ² Di dré ràzo Simónà Pétèró ki kisú túmání Yésu ni lebèlepi àzya dré lèle tò dhi be gò, tàzoá àyi dré dhi: «À do Mírì mógó lésè lizo ába dre. Mà nì ngalè à bhà akódhi ángolé ya dhi ko!»

³ Di Pétèró ì Yésu ni lebèlepi àzya nda be dhi ì dré ngàzo láti do lizo mógó na. ⁴ Ayi rìti nda ì adré tá ràle rarà. Di, Yésu ni lebèlepi àzya nda dré ina ràzo sírí tsàle mógó na drìdrì Pétèró kandrána. ⁵ Dré tandízo kítá kàtswákàtswa tayíle dhi ki no mógó na. Di, fi tá ina lána ko. ⁶ Simónà Pétèró adrélépi tá aralé akódhi vésè dhi dré kpà atsázó gò, file ndiri mógó na. Dré kítá kàtswákàtswa tayíle nda ki nòzo, ⁷ kítá tá Yésu ni drì ndràzo ásà dhi be. A pa tá kítá nda bhàle gàrà dri, àrà twá kítá kàtswákàtswa nda kya rúsè dhi na. ⁸ Di Yésu ni lebèlepi àzya atsálépi tá drìdrì nda dré kpà fizo mógó na. Dré tà nda ni nòzo gò, ka'izoá. ⁹ (Tàko ko, atsalé kònàdhi dhi, tà tísile Gíká ni Kúlí na dhi fi tá dhu rè àyi drìna ko. Di ì nì tá rè ko tàle dhi, lè tá Yésu kònga dràdrà 'àsè dhi.) ¹⁰ Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré gòzo nzìle àyi bhàna.

Yésu agá Màriyà Mágàdàlènè kandrá

(A kònò kpà Mátáyò 28:9-10; Mároko 16:9-11)

¹¹ Di, Màriyà totó tá ina ì adréle ngòle kivi na mógó nda làga. Dré tá adrerà'a ngòle dhi 'á dhi, dré tandízo ngá no mógó na gò, ¹² ángéló rì kítá kemve asòbhá àyi rú dhi ki nòzo. Ayi nda ì lírì tá àrà tá Yésu ni rúbhá bhàzo dhi 'á, àlo ni àrà drì ni ni bhàzo dhi lésè, àzya ni àrà pá ni ni bhàzo dhi lésè. ¹³ Di ì dré lizízoá tíá dhi: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè?» Akódhi logó àyi dré dhi: «À do áma Mírì dre. Má nì ngalè à bhà akódhi ángolé ya dhi ko.» ¹⁴ Kòtà tà tà nda dre dhi, dré àyi alázó Yésu ni no

† 19:39 19:39 «Mírè» ì «àlówè» be kòni ì, ngá tàdzí be dóro angábhá mbì lésè yà, ngalè fa lésè yà dhi 'i. Yúdà ànzi ì adré tá ngá nda ki adó dò tàdzí be dóro dhi ni ledézo ásà gò, adrézó dò nda ni da àbvò rú, àbvò nda ni síma kandrá.

adrerà'a àyi totó kònàle. Di, nǐ tá ìna tàle dhi, Yésu 'i dhi ko. ¹⁵ Yésu dré lizizóá tíá dhi: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè? Mí adré àdhi ni nda?» Màriyà adré tá ìna kisúá dhi, akódhi nda tá amvú likilépi 'i. Dré di tàzoá drá dhi: «Atálágó, mí kòdo akódhi mi dhi, mí tà má dré mí bhà akódhi ángolé ya dhi, má kòlìró akódhi ni adó.» ¹⁶ Yésu tà drá dhi: «Màriyà!» Di Màriyà dré àyi alázo akódhi véle, tàá drá Ebèrè ti sè dhi: «Ràbbúnì!» (Rú nda kòdhi adré léá tàle dhi «Tà tadhálépi».) ¹⁷ Di Yésu tà drá dhi: «Mí ru ma ko. Tàko ko, má mbà rè áma Atá véna ko. Di, mí lì mína áma adrúpi i véna tàá àyi dré dhi, má adré mbàle áma Atá adrélépi kpà àmi ki Atá ro dhi véna. Má adré mbàle áma Gíká adrélépi kpà àmi ki Gíká ro dhi véna.»

¹⁸ Di Màriyà Mágàdalénè dré lizo longóá akódhi ni lebhèhá i dré dhi: «Má nò mána Mírì dre!» Gò dré tà akódhi dré tá tàle í dré dhi ki longózó àyi dré.

Yésu agá àyi lebhèhá i kandrá

(A kònò kpà Mátáyò 28:16-20; Márokò 16:14-18; Lúka 24:36-49)

¹⁹ Kítú ni àlo pòsò àdhya nda ni ìndró sè dhi, Yésu ni lebhèhá i kímó tá ru dzó àlo na, dzóti ki atsúzo gágá, i dré tá adrélé Yúdà ànzi ki kàdrì ki ro dhi sè. Di Yésu dré alizo àyi totó àyi ki kítógá 'á gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdrè àmi ìbe!» ²⁰ Kòtà tà nda dre dhi, dré àyi drígá ki tadházó àyi dré àyi gàrànzì be. Di akódhi ni lebhèhá nda i dré lenzézó tò, i dré àyi ki Mírì nda ni nòle dhi sè. ²¹ Di Yésu dré gòzo tódhyá tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdrè àmi ìbe! Ngóro áma Atá dré áma amùle dhi tíni dhi, má adré kókpà àmi ki mu.» ²² Kòtà tà nda dre dhi, dré la'a vòzo àyi dri gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kòkisú Tírì Lólo wà!» ²³ Dhya ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trizo dhi, Gíká ni kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri. Dhya ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trizo ko dhi, Gíká kitswá kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri ko.»

Yésu tadhá i Tòmá dré

²⁴ Di, Tòmá, adrélé kpà rú zìle Làti, Yésu ni lebhèhá mudrì-drì-rì dhi ki àlo dhi, tá ìna àyi kòfalé yókódhó Yésu dré tá alìrà'a. ²⁵ Di Yésu ni lebhèhá àruka nda i dré tàzoá drá dhi: «Má nò Mírì dre!» Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Má kònò nǎri ki fúdrì akódhi ni drígálé 'á, áma drígámbìlì sòzo lána gò, áma drígá sòzo akódhi ni gàrànzì na ko dhi, má kitswá mána ka'í bwa kol!»

²⁶ Di kítú nzi-drì-na àmvolèsè dhi, Yésu ni lebhèhá i dré gòzo tódhyá ru kímó dzó nda na. Tòmá tá ìna àyi kòfalé be. Tágba à dré tá dzóti nda ki atsúzo dhi, Yésu dré alizo àyi totó àyi ki kítógá 'á gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdrè àmi ìbe!» ²⁷ Gò dré tàzoá Tòmá dré dhi: «Mí so àmi drígámbìlì kònwa. Mí nò áma drígá i. Mí so kpà àmi drígá áma gàrànzì na. Mí kòtayí tà kayima gò, adrézó áma ka'í!» ²⁸ Di Tòmá tà drá dhi: «Áma Mírì, áma Gíká!» ²⁹ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí adré áma ka'í, mí dré áma nòle dre dhi sè. Di, kólénzé ìna mómnyá adrébhá áma ka'í áma no àko ró dhi i dré!»

Tà búkù kònìdhi ni tìsìzo dhi

³⁰ Yésu 'o tá tà líntríga ró àruka bí dhi i àyi lebhèhá i mi. A tìsì tà nda i búkù kònìdhi léna ko. ³¹ Di, à tìsì tà kòdhi i, mì kòka'író dhi, Yésu Mèsíyá

'i, ìndì Giká ni Mvágó 'i gò, àmi ki tà ka'ika'i nda sè dhi, mì kàdréro lídrì ìbe akódhi léna be dhi bvó.

21

Yésu tadhá i áyi lebèbhá nzi-drì-rì dhi i dré

¹ Amvolàsà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá áyi tadhá áyi lebèbhá i dré tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhya mìle.* Tà nda 'o ru kònini: ² Simónà Pétèró, Tòmá adrélé kpà rú zìle Làtì dhi, Nàtànàyélè angálépi Kánà Gállílayà le dhi lésè dhi, Zèbèdáyò nì ànziàgò i, tsàle Yésu nì lebèbhá rì àruka ìbe dhi i tá tùmání tǎpǎriandre nda mìle. ³ Di Simónà Pétèró dré tǎzoá àyi dré dhi: «Má adrè lile kosyá bhe.» I tà drá dhi: «Mà ni kpà li tùmání mí be.» Di ì dré tombàzo bwátù na gò, lile kosyá bhe yì nì tǎlì na. Di, ngátsi nda sè dhi, ì kisú tà àyikya ngá àlo ko.

⁴ Ngá kòwa dre dhi, Yésu totó tá i adrélé tǎpǎriandre nda mìle. Di, akódhi nì lebèbhá i nì tá àyikya tàle dhi, dhya nda Yésu 'i dhi ko. ⁵ Di Yésu dré kúlì yòzo tǎzoá àyi dré dhi: «Áma ànzi i, mì ru tsì kosyá 'i?» I logó drá dhi: «Kóko.» ⁶ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kòbhe àmi ki kimbá bwátù nì dríagó lésè gò, mì kòkisúró kosyá.» I dré di bhèzoá gò, ì dré kitswázó kimbá nda nì asé bwà ko, kosyá dré gǎle lána zyandre ró dhi sè. ⁷ Di Yésu nì lebèlepi dré lèle tò dhi dré tǎzoá Pétèró dré dhi: «Mírì 'i!» Simónà Pétèró kòyi akódhi tǎrà'a dhi «Mírì 'i» dre dhi, dré kítá í dré tá ngǎle í rúsè kitswázó kosyá bhe dhi nì adózó asólé í rú gò, áyi bhèzo yì na. ⁸ Yésu nì lebèbhá àruka nda ì dré kpà gòzo bwátù be, adrélé kimbá gǎlepi kosyá sè bí nda nì se àmvòràmvò. Angyá ko, ì vwà tá yì mìlèsè ko, ngbá 'i ànyíanyi méterè nyadhì-nzi.

⁹ I kòtsa síle kìnì mi dre dhi, ì dré àtsí turulé dhi nì nòzo, tùmání kosyá tobhàle dríá dhi ìbe, ìndì mǎpà be. ¹⁰ Di Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mì àlì kosyá àruka mì dré rùle dhi ìbe.» ¹¹ Di Simónà Pétèró dré mbàzo bwátù na gò, kimbá nda nì asé apfòle kìnì mi. Kimbá nda ga tá kosyá kàdrìkàdrì kámá-àlo-drì-nyadhì-ri-drì-mudrì-drì-na dhi i sè. Di, tǎgba kosyá nda ì dré tá adrézó zyandre ró dhi, kimbá nda tìkì tá ko.

¹² Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mì àlì ngá nya.» Akódhi nì lebèbhá nda ki àlo lizí tá ngalé akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Tàko ko, ì nì tàle dhi, akódhi Mírì 'i káyà dhi be. ¹³ Di Yésu dré áyi kisízó ànyi àyi làga, mǎpà nda nì adó lanzílè àyi dré. Dré kpà 'òzoá kònini kosyá nda i sè. ¹⁴ Di kòrìdhi, vésè nì na Yésu dré áyi tadházó áyi lebèbhá i dré, áyi ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolèsè dhi 'i.

Yésu i Pétèró be dhi

¹⁵ I kònya ngá dre dhi, Yésu dré tǎzoá Simónà Pétèró dré dhi: «Simónà, Yòwànì nì mvá, mí adrè áma le bàtì àyi kòni kya ki lavú?» Akódhi logó drá dhi: «Àyíya, Mírì, mí nì tàle dhi, má adrè ámi le dhi be.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí kàdré áma kábilígyà ànzi ki líkí.» ¹⁶ Yésu gò akódhi nì lizí vésè nì rì sè tǎzoá dhi: «Simónà, Yòwànì nì mvá, mí adrè áma le bàtì?» Akódhi logó drá dhi: «Àyíya, Mírì, mí nì tàle dhi, má adrè ámi le dhi be.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí kàdré áma kábilígyà ki líkí.» ¹⁷ Yésu gò akódhi nì lizí vésè

* **21:1** 21:1 «Tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhya» kònidhi tá rú àzya tǎpǎriandre Gállílayà àdhya dré dhi 'i.

ni na sè tàzoá dhi: «Sìmonà, Yòwàni ni mvá, mí adrè áma le?» Kizà dré Pèteró ni 'òzo, Yésu dré tá lizilé tíá vèsè ni na sè dhi «Mí adrè áma le?» ya dhi sè. Di Pèteró dré logózoá drá dhi: «Mírĩ, mí nì mína tà títi dhi i be. Mí nì tàle dhi, má adrè ámi le dhi be!» Di Yésu tà drá dhi: «Mí kàdré áma kábiligyá kì líkí. ¹⁸ Má adrè tà bàti ta mí dré: Mí dré tá adrèrà'a kàdhúra ro dhi 'á dhi, mí adrè tá ámi tàndi ni káfà 'i ámi kípilé 'á gò, mí dré adrézó lile àrà ángùdhi mí dré adrézó lèle lile lána dhi na. Di, mí kònì dra atsa màlìga ró dhi, mí ni mína ámi drígá kì kidzì gò, dhya àzya dré ámi káfà 'izo ámi kípilé 'á, ámi drizo lizo mí be àrà mí dré lèzo lile lána ko dhi na.» ¹⁹ Yésu tà tá kònìni tadházóá dhi, Pèteró ni dra dràdrà kára ángùdhi sè ya dhi, ìndì akódhi ni dràdrà nda ni lindrì fe Gìká dré ngìni ya dhi. Di Yésu kòtà tà nda dre dhi, dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré áma lebè!»

Yésu i akódhi ni lebèlepi dré lèle tò dhi be dhi

²⁰ Gò Pèteró dré áyi alázo, Yésu ni lebèlepi dré lèle tò dhi ni no adrèrà'a alìle àyi vèsè. (Akódhi nda tá dhya áyi bhèlepi Yésu agá mísá làga gò, lizíá tíá dhi «Mírĩ, àdhi ni ámi lefè kàribhá i drígá nì?» ya dhi 'i.)[†] ²¹ Di Pèteró kònò akódhi nda dre dhi, dré lizízoá Yésu tí dhi: «Mírĩ, kàdré di dhya kònìdhi ni tà sè dhi, tà ni ni adrè ngìni?» ²² Yésu logó drá dhi: «Má kòlè akódhi kàdré lídrì ìbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á dhi, kòdhi ámi tà 'i? Mí, mí kàdré mína áma lebè!» ²³ Di tà nda sè dhi, rúbì dré la'úzo Yésu ni ka'ìbhá i kófalé tàá dhi, akódhi ni lebèlepi nda kitswá ìna dràle ko. Tákò, Yésu tà tá dhi, dhya nda kitswá dràle ko dhi ko. Be ró dhi, tà tá ìna dhi: «Má kòlè akódhi kàdré lídrì ìbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á dhi, kòdhi ámi tà 'i?»

²⁴ Yésu ni lebèlepi nda, dhya tà nda kòdhi kì nòlepi mǐ sè gò, dré adrézó tà nda kì longó, adrézó tìsìá wárágà kònìdhi léna dhi 'i. Mà nǐ tàle dhi, tà dré adrélé longólé nda i tà bàti 'i dhi be.

²⁵ Yésu 'o tá kpà tà àruka i bí. Má adrè kisùá dhi, kònò à kòtìsì tá tà nda i àlo àlo títi búkù i léna dhi, àrà búkù nda kì tobhàzo bvò kònìdhi lé dhi nǐ tá adrè yókódhò.

[†] 21:20 21:20 A kònò Yòwàni 13:25.

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi i

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisilepi dhi tá Lúká 'i. Akódhi nda tá Pólò ni atsiàmù ki àlo 'i (16:10, àruka ni ìbe), ìndì akódhi ni àziàmù ki àlo 'i (2 Tímótéyò 4:11; Kòlòsáyì 4:14). Kònìdhi búkù Lúká dré tisile dhi ni rì 'i. Akódhi ni búkù ni àlo rú zìle «Rúbí Tani Lúká dré tisile dhi» léna dhi, adrè tà títí Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kidhólé àyi àzi ni kidhoma lésè, tsàle kítú àyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi ki títí (1:1-2). Akódhi ni búkù ni rì kònìdhi léna dhi, adrè tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ki títí kòdhyà. Adré di mónyá Yésu ni ka'ìbhá drìdrì dhi ì kisú tá Tírí Lólo gò, ì dré Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrusalémà na, bvò Yùdáyá àdhyà na ìndì Sàmàriyá àdhyà na, tsàle byá bvò ni kùdù na ngíni ya dhi ni títí (1:8). Adré kpà tadhá dhi, Giká kidhó rè zyá Rúbí Tani nda ni mu Yúdà ànzi ì véna gò, dré kpà mùzoá mónyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di tà Giká dré kisùle 'òle kínò lésè gò kidhózó 'òá Yúdà ànzi ì kòfalé dhi, adrè 'òá kítswalé títí mónyá ka'ìbhá Ekèlézyà le dhi ì kòfalé.

Tà kàdrì àruka Lúká dré adrézó tà ni ki tisè dhi ì kòni 'i: (1) Tírí Lólo ni àzi mónyá ka'ìbhá ì léna dhi; (2) mónyá ka'ìbhá dhi ki lídrì ladzama atsálé Krísto àdhyà tìni dhi; (3) mónyá ka'ìbhá dhi ki àzi lizo Rúbí Tani longó sùrú títí ì dré dhi; (4) mónyá ka'ìbhá dhi ki mǐ pǐfòma ìndì àyi ki togó tsìma àzi tayílé àyi drígá dhi na dhi.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu ni ka'ìbhá ki 'òma adrélé gànzi ró akódhi ni àzi 'o dhi (1:1-2:47)
- 2) Mónyá ka'ìbhá dhi ki àzi Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrusalémà na dhi (3:1-8:3)
- 3) Mónyá ka'ìbhá dhi ki àzi lizo Rúbí Tani longó bvò Yùdáyá àdhyà na ìndì Sàmàriyá àdhyà na dhi (8:4-12:25)
- 4) Pólò ni àzi lizo Rúbí Tani longó mónyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi (13:1-28:31)
  - a) Pólò ni atsí andre ni àlo (13:1-14:28)
  - b) Ru kisuma Yèrusalémà na dhi (15:1-35)
  - c) Pólò ni atsí andre ni rì (15:36-18:22)
  - d) Pólò ni atsí andre ni na (18:23-21:16)
  - e) Pólò ni rùma Yèrusalémà na dhi, ìndì akódhi ni llima Rómà na dhi (21:17-28:31)

Yésu lazí àyi ka'ìbhá ì dré dhi, ì ni Tírí Lólo kisú

¹ Atalágó Tèyòflè, àma búkù drìdrì dhi léna dhi, má tisè tà tà títí Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kidhólé àyi àzi ni kidhoma lésè, ² tsàle kítú àyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi i.* Drìdrì akódhi ni dòzo dhi kandrá dhi, lazí tá tà àpóstolò ì dré tá kipele dhi ì dri Tírí Lólo ni rìnyí sè. ³ Tàko ko, akódhi ni dràma àmvolésè dhi, tadhá tá àyi tàndi vèsè be bí àyi nda ì kandrá gò, dré tà bí dhi ki 'òzo tadházóá ngádra 'á dhi, ì lídrì ìbe káyá dhi. Agá tá àyi kandrá tà ta àyi dré Giká ni Òpì ni tà dri kítú nyadhì-rì.

* 1:2 1:2 Búkù drìdrì Lúká àdhyà «Rúbí Tani Lúká dré tisile dhi» 'i. A kònò Lúká 1:1-4.

⁴ Kítú àlo, Yésu dré tá adrerà'a ngá nya àyi íbe dhi 'á dhi, lazí tá tà àyi dri kònini: «Lè mì kònga Yèrusalémà 'àsè ko. Be ró dhi, mì kàdré tà áma Atá dré lazilé gò, má dré tà ni ni tazo àmi dré dhi ni letè. ⁵ Tàko ko, Yòwání fè tà ína bàtisimò móndí i dré dhi yí sè. Di, tayí ngbà 'í lókyá tsà, mì dré àmíkya bàtisimò kisúzó Tirí Lólo sè.»†

Giká do Yésu bhù na

⁶ Apóstolò nda ì kòkimó ru Yésu làga dre dhi, ì dré lizizóá tíá dhi: «Mírì, mí ni gò Ìsèrelé ànzi ki òpi bha àyi totó tódhyá gbã lókyá kònidhi sè?» ⁷ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Lókyá ìndi kítú áma Atá dré bhàle àyi tàndi ni rinyí sè dhi ki nìma, àmi ki tà 'i ko. ⁸ Di, lókyá Tirí Lólo dré dra asizó àmi ki asó dhi tú dhi, mì ni rinyí kisú. Gò mì dré áma tà mì dré nòle ìndi mì dré yìle dhi ki longózó kidhólé Yèrusalémà 'a, bvò Yùdáyà àdhya na, bvò Sàmàriyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na.»

⁹ Yésu kòtà tà nda i dre dhi, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na àyi misè gò, ndurùku dré akódhi ni kímózó. ¹⁰ Di dré tá adrerà'a mbàle, ìndi ì dré adrerà'a ngá no bhù na dhi 'á dhi, àgò rì kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ì dré agázó ngbò ró àyi mìle gò, ¹¹ tàá àyi dré dhi: «Ámi móndyá Gàlláyà àdhya ni ì, mì totó àmi adrelé ngá no bhù na àdho tà sè? Yésu dòle àmi vélèsè bhù na kòdhi ni agò lasù be ngóro mì dré akódhi ni nòle mbàrà'a bhù na dhi tìni.»

A zì Mátáyà àzì do Yùdàsì ni àrà 'a

¹² Gò àpóstolò nda ì dré sizo kóngó Olivè fa kya drìlèsè, atsi kitswálé tòle sàbátù tú bwà dhi ni to gòzo Yèrusalémà na.‡ ¹³ † kòtsa bhàandre nda na dre dhi, ì dré fizo mbàle dzó 'a kàle kurú na ì dré tá adrezó adrelé lána dhi na. Ayi nda i tá: Pèteró, Yòwání, Yàkóbhò, Andréyá, Filipò, Tòmá, Bàràtòlómáyò, Mátáyò, Yàkóbhò (Aláfáyò ni mvá), Símónà (dhya adrelépi tá àtsi ró àyi sùrú ni tà sè dhi), tsàle Yùdàsì (Yàkóbhò ni mvá). ¹⁴ Ayi nda ì adré tá ru kímó títi, adrelé tà ta Giká be togó àlo sè landè àko ró. † adré tá 'òá kònini túmání tòkó àruka íbe, Màriyà Yésu ni andre be, ìndi adrúpi ni íbe.

¹⁵ Kítú nda kòna ki àlo sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá ànyíànyí kámá-àlo-drì-nyadhi-àlo dhi ì kímó tá ru. Gò Pèteró dré ngàzo àyi totó àyi kòfalé tàá dhi: ¹⁶ «Áma adrúpi ì, adré tá leá dhi, tà Tirí Lólo dré tá longólé Dàwídi tí Yùdàsì ni tà dri gò, tisizoá Giká ni Kúlí na dhi kò'o ru. Yùdàsì nda fè tà ína i dhya Yésu ni lebhá rùle dhi ki adri dhi ni. ¹⁷ Akódhi tá àma ki àlo 'i, ìndi Mírì tayí tá àzì kònidhi àma drigá akódhi be. ¹⁸ Làfa akódhi dré kisulé tà kònzi í dré 'òle nda sè dhi sè dhi, gí tá amvú gò, dhèzo amvú nda na tsílitsili ró, 'a lafúlé gò, fí ni ì dré adàzo títi kìnì mi. ¹⁹ Móndyá títi Yèrusalémà 'a dhi ì yi tá tà nda ni rúbí 'í. Asà dhi, ì dré amvú nda ni rú zizo àyi ki bhàti sè <Akèlèdámà>. Rú nda adré leá tàle dhi <Amvú kàri àdhya>.§ ²⁰ Tàko ko, à tsìsì tà búkú Yùdà ànzi ki Longó kya na dhi: <Lè kpà dhya àlo kòmo bhà àrà nda na ko.>*
Lè kpà dhi:

† 1:5 1:5 A kònò Mátáyò 3:11; Mároko 1:8; Lúka 3:16; Yòwání 1:33. ‡ 1:12 1:12 «Atsi kitswálé tòle sàbátù tú bwà» kònidhi tá ànyíànyí kilómèterè àlo dhi 'i. § 1:19 1:19 A kònò Mátáyò 27:3-8.

* 1:20 1:20 A kònò Longó i 69:26.

<Lè móndí àzya kòdo akódhi ni àzì akódhi ni àrà 'a.>†

²¹⁻²² Asà dhi, lè mà kòkìpè móndí àzya àzì do Yùdàsì ni àrà 'a, móndyá adrèbhá tá tùmáńi àma íbe lókyá wáyi mà dré tá adrèrà'a tatsilé Mírì Yésu be dhi 'á dhi í kòfalé. Ayi nda í tá àma kòfalé kidhólé Yòwàni dré bàtisimò fèzo Yésu dré dhi sè, atsálé kítu akódhi ni dorà'a àma velésè dhi 'á. Adré lèá dhi, dhya dra kípèle nda kámù í àma Mírì ni tà nobhá m̄ sè, ni íbe, mà kàdréro Mírì ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longó tùmáńi akódhi be móndí í dré.»

²³ Dì ì dré móndí rì dhi kì bhàzo àyi kandrà: Yòséfà adrélé kpà rú zìle Bàràsàbà, rú àzya be Yúsitò dhi, ìndì Mátìyà be. ²⁴ Gò ì dré tà zìzo Giká tí kònini: «Mírì, mí ni mína móndyá títi dhi kì togó be. Mí tadhá àma doró dhya mí dré kípèle àyi rì kòni í kòfalé dhi kòdhya, ²⁵ akódhi nda kòdoró àzì àma adrèbhá àpòstoló ro ni í kòfalé Yùdàsì ni àrà 'a. Tàko ko, Yùdàsì tayí ína àzì nda lizo àrà kitswálépi í dré dhi na.» ²⁶ Gò ì dré dzègé vùzo àyi rì nda kì rú sè.‡ Mátìyà dré lavúzó, gò ì dré akódhi ni bhàzo àpòstoló mudrí-drì-àlo nda í rú.

2

Tirí Lólo así adhéle Yésu ni ka'ibhá í drìsè

¹ Kítu gwányá Pàtèkòtè àdhya dré atsázó dhi sè dhi, Yésu ni ka'ibhá í kimó tá ru adrélé títi àrà àlo dhi na.* ² Gbã kòdhwà, kpòrò dré ndròzo bhù lésè ngóro lyãandre gú dhi dré adrélé avilé dhi tíni gò, kpòrò nda dré afízó gàle dzó ì dré tá adrèzó lirilé lána dhi léna. ³ Gò ì dré ngá ngóro àtsí làdra tíni dhi ni nòzo ru lanzirà'a asilé lirilé àyi àlo àlo títi dhi í drìsè. ⁴ Dì àyi títi dhi ì dré gàzo Tirí Lólo sè gò, ì dré ngàzo adrélé tí twátwa kì ta, ngóro Tirí nda dré adrélé bhàle àyi tí dhi tíni.

⁵ Lókyá nda sè dhi, móndí zyandre Yúdà ànzì ró angábhá sùrú títi bvò drì dhi í lésè, adrèbhá kpà tròle Giká ni tà rú dhi ì adrè tá adrélé Yèrusalémà 'a. ⁶ Dì ì kòyi kpòrò nda dre dhi, ì dré ru kimózo zyandre ró gò, àyi kì drì dré abízó, àyi àlo àlo títi dhi ì dré adrélé àyi nda kì yi adrèrà'a àyi kì tàndi kì tí ta dhi sè. ⁷ Dì àyi kì línđrì dré gàzo bhwãbhwa gò, ì dré adrèzó tàá dhi: «Mónđyá títi adrèbhá tà ta kòni í tsì mónđi Gáliláyà lésè dhi 'i ko? ⁸ Dì àma àlo àlo títi dhi í, mà adrè àyi kì yi adrèrà'a àma kì tàndi kì tí ta ngíníngíni ró? ⁹ Ama kòfalé dhi, mónđi àruka ì angá bvò Pàrùtíyà àdhya lésè, Mèdíyà àdhya lésè, Elámà àdhya lésè, Mèsòpòtámíyà àdhya lésè, Yúdáyà àdhya lésè, Kápàdòkíyà àdhya lésè, Pótó àdhya lésè, Asíyà àdhya lésè, ¹⁰ Firígíyà àdhya lésè, Pàfilíyà àdhya lésè, Ezèpétó àdhya lésè, àrà ànyi Kírénè làga bvò Líbíyà àdhya na dhi lésè, bhàandre Rómà àdhya lésè, ¹¹ tūrù Kūrétè àdhya lésè, ìndì bvò Aràbíyà àdhya lésè.† Ama kì àruka í Yúdà ànzì 'i. Aruka ni í kó mónđi sùrú twá ro Yúdà ànzì kì Giká ni ka'ibhá dhi 'i. Dì àma títi, mà adrè àyi kì yi adrèrà'a tà kàdrìkàdrì Giká

† **1:20** 1:20 A kònò Longó í 109:8. ‡ **1:26** 1:26 Lókyá àruka í sè dhi, Yúdà ànzì ì adrè tá mónđi kì kípè kitswálé Giká ni àzì 'o dhi dzègé sè. † adrè tá tà zì Giká tí gò, adrèzó dzègé vu, Giká kòtadháro àyi dré dhya í dré kípèle dhi kòdhya be dhi bvò. * **2:1** 2:1 Pàtèkòtè kòniđhi, gwányá Giká dré fèle Yúdà ànzì ì dré adrèzó lenzélé lànyà lokoma ni tà sè dhi 'i. A kònò Pfòma 23:16; 34:22; Lèvitikè 23:15-21; Dütèrònómè 16:9-11. Pàtèkòtè nda Kítu nyadhì-rì-drì-mudrí gwányá Pásikà àdhya àmvolésè. † **2:11** 2:11 Mónđyá bvò Ezèpétó àdhya lésè ìndì Líbíyà àdhya lésè kòni ì angá tá kpà bvò kàdrì Afirikà àdhya lésè.

dré 'òlè dhi ki tà ta àma ki tàndi ki ti sè!» ¹² Di àyi títi nda ki líndrí adré tá gàlè bhwábhwa, àyi ki drí dré kpà adrézó abílè gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Tà kòdhi adré léá tàlè ngíni?» ¹³ Di, àyi ki àruka ì adré tá àyikya Yésu ni ka'ibhá nda ki gu, adrézó táá dhi: «Í adré dràlè wá litsi dré!»

Pétèrò longó Giká ni kúli mómí zyandre i dré

¹⁴ Di Pétèrò ì àpóstolò mudrí-drí-àlo àruka nda íbe dhi, ì dré ngàzo àyi ki totó mómíá zyandre nda ì kandrà gò, akódhi dré kúli yòzo tázoá àyi dré dhi: «Àmi Yúdà ànzí ró ni ì, ìndí àmi títi adrébhá adrélé Yèrusalémá 'a ni ì, mǐ ga rè bíbhálé má vélé ká! Lè mǐ kòni tà adrélépi lavúlé kòdhi dóro. ¹⁵ Wá adré mómíá kòni ki tsi nǐ ngóro mǐ dré adrélé kisùlè dhi tǐni ko. Tàko ko, dhu rè tàdzí 'i. ¹⁶ Be ró dhi, tà kòdhi ína tà pròfètà Yòwèlè dré tá longólè dhi 'i:

¹⁷ Giká tà dhi: Lókyá kùdù sè dhi, má ni áma Tírí kutú mómíá títi ì dri.

Dí àmi ki ànzíàgo ì àmi ki ànzitòkò íbe dhi ki tà longó pròfètà kya tǐni. Àmi ki kàdhúrá ki ngá dra agábhá àyi mǐ toróbí tǐni dhi ki no, ìndí àmi ki màlìga ki toróbí twátwa dhi ki abí.

¹⁸ Lókyá nda sè dhi, má ni áma Tírí kutú áma màràbà àgo ró ìndí tòko ró dhi ì dri gò,

ì dré adrézó tà longó pròfètà kya tǐni.

¹⁹ Má ni tà líndríga ró dhi ki 'o agalé bhù mǐbhalé 'á, adrézó tà adrébhá áma rǐnyí tadhá dhi ki 'o agalé bvò dri: kàrí ni kutú, àtsí ni ko, ìndí àtsíkà ni sa tátá.

²⁰ Kítú ni ru ladzá atsálé tǐnimvá ro, ìndí mbá ni líká kàrí tǐni 'íká, gò Mírì ni kítú múrúngú ìndí rúku ró dhi dré atsázó ndò.

²¹ Di mómíá títi dra líyíbhá Mírì rú dhi ki adrí.»

²² Pétèrò gò táá dhi: «Àmi Ísèrèlè ànzí ni ì, mǐ yi rè áma kúli ni ì ká! Giká tadhá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Nàzàrètà lésè dhi tá dhya í dré amùlè nǐ dhi 'i, tà twátwa líndríga ró í dré fèlè Yésu nda dré 'òlè àmi kòfalé dhi ì sè, ngóro àmi ki tàndí mǐ dré nìlè be dhi tǐni. ²³ A lefè tá akódhi nda àmi drígá, ngóro Giká dré tá tà ni ni bhàlè nǐzoá drídrí dhi tǐni gò, àmi tǐmǎní mómí kònzí dhi íbe dhi, mǐ dré akódhi ni tidízó dràlè fa kípakipa dri.

²⁴ Di, Giká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè, akódhi ni apázó ngáaswa dràdrà àdhya lésè. Angyá ko, dràdrà ni rǐnyí kitswá tá ína akódhi ni ru bwà ko. ²⁵ Dàwídí tà tá akódhi ni tà dri dhi:

«Má adré tá ngbú Mírì Giká ni no má kandrà. Angyá ko, akódhi áma dríágó lésè, má kòlyáro tǐrì dré àlomvá ko.

²⁶ Di ásà dhi, áma togó adré gàlè arí sè bí, ìndí áma làdra adré lenzélè. Áma rúbhá ni kpà adré lídrì íbe, má dré adrélé mǐ bha Mírì véna dhi sè.

²⁷ Tàko ko, mǐ kitswá mína áma tayí mómíá dràbhá dre dhi ki àrà na ko, ìndí mí kitswá àmi Dhya lólo dhi ni tayí njwàlè mógó na ko.

²⁸ Mǐ 'o ma láti lídrì àdhya ki ni dre.

Di mí ni áma fe gàlè arí sè bí mà dré adrélé tǐmǎní mí be dhi sè.»^S

²⁹ Áma adrúpi ì, má kitswá táá àmi dré ngádra 'á dhi: Áma ki tábhí Dàwídí drà tá ína sílè gò, akódhi ni mógó dré adrézó áma kòfalé be atsálé

ándrò kònìdhi. ³⁰ Di, akódhi nda tá pròfètà 'i. Nì tá kpà tà Giká dré tá lazilé í dré mònndrà sè tàle dhi, Giká ni àyi toyó ki àlo bha adrélé ópí kadrì ro í tìni dhi be. ³¹ Di kònò tà adrélépi tá alile dhi drìdrì dre dhi, dré Mèsiyà ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longózò tàzoá dhi, Giká kitswá akódhi ni tayí mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà na ko, ìndì kitswá akódhi ni rúbhá tayí ñwale mógó na ko. ³² Di Giká tingá Yésu nda dràdrà lèsè dre. Ama títi kòni í, dhya tà nda ni nobhá mì sè dhi 'i. ³³ Di Giká kòtingá akódhi nda kurú na bhàle àyi dríagó lèsè dre dhi, akódhi dré Tirí Lólo àyi Atá dré tá lazilé dhi ni kisúzó gò, dré Tirí nda ni kutúzó àma dri, ngóro mì dré adrélé nòle ìndì yile ándrò kònìdhi tìni. ³⁴ Tàko ko, Dàwidí mbà tá ína bhù na nì ko. Di, tà tá ína dhi:

<Mírì Giká tà àma Mírì dré dhi:
Mí alì lírìlé àma dríagó lèsè,

³⁵ tsàle lókyá má dré dra àmi kàribhá ki bhàzo
adrélé àmi pá zàle dhi 'á.*

³⁶ Adré di lèá dhi, sùrú wáyi fserélè ànzi kya ì kòni tà kònìdhi dóro: Giká bhà Yésu mì dré tá tidíle fa kipakipa dri nda kòdhi adrélé Mírì ro, ìndì Mèsiyà ro!»

³⁷ Mónnyá nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki togó dré ñozo kizà dré gò, ì dré lizízóá Pèteró í tí àpòstolò àruka íbe dhi: «Àma ki adrúpi í, adré di lèá dhi, mà kò'o ngíni?»

³⁸ Pèteró logó àyi dré dhi: «Àmi àlo àlo títi ni ì, mì kòladzá àmi ki togó gò, bàtisimò dózo Yésu Krísto ni rú sè, Giká kòtrìro àmi ki tàkonzi ì be dhi bvó. Di mì ni Tirí Lólo Giká dré dra fèle àmi dré àngyá dhi ni kisú. ³⁹ Tàko ko, tà Giká dré lazilé kòdhi àmi dré, àmi ki ànzi ì dré, ìndì mónnyá títi adrèbhá làwú làvo 'àsè dhi ì dré. Tà bàti ró dhi, lazikúlí nda mónnyá títi Mírì àma ki Giká dré dra azilé dhi ì dré.»

⁴⁰ Di Pèteró dré kúlí àruka bí dhi ki tàzo àyi dré, àyi ki kodzózó tàzoá dhi: «Mì kòtidrì àmi lapázó mónnyá ándrò gòdhógòdho ni ì kòfalèsè wà.»

⁴¹ Di àyi Pèteró ni kúlí ka'ìbhá dhi ì dré bàtisimò dózo. Gò móndí ànyànyà ngùlù-na dhi ì dré ru amúzó Yésu ni ka'ìbhá nda íbe kítú nda sè.

Yésu ni ka'ìbhá ki adrema ngá àlo ró dhi

⁴² Di Yésu ni ka'ìbhá nda ì adré tá àyi ki fe adrélé tà àpòstolò ì dré tá adrélé tadhálé dhi ki yi, adrézó ngá àlo ró àyi kòfalèsè. Í adré tá ngá nya túmánì, adrézó tà ta Giká be landè àko ró. ⁴³ Ayi títi dhi ki lindrì adré tá gàle bhwàbhwa, Giká dré tá adrélé àpòstolò nda ki 'o adrélé tà twátwa lindrìga ró dhi ki 'o bí dhi sè. ⁴⁴ Mónnyá ka'ìbhá títi nda ì adré tá ru amú adrélé ngá àlo ró, adrélé àyi ki ngá ki lanzi àyi kòfalèsè. ⁴⁵ Í adré tá àyi ki amvú ki lagí àyi ki ngá íbe, adrézó làfa ni ni lanzi àyi kòfalèsè, ngóro àyi ki àruka kè lemerè dré adrélé dhi tìni. ⁴⁶ Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá ru kímó togó àlo sè tèpelò na. Í adré tá kpà mányàngá do nyàle àyi ki dzó ì 'àsè, adrézó nyàá arí sè togó ànzimvá kya tìni dhi be.† ⁴⁷ Í adré tá kpà Giká ni rú bha kùle. Ayi ki tà tá dóro mónnyá títi ì mìlèsè. Di kítú àlo àlo títi ì sè dhi, Mírì adré tá móndí àruka í dré tá adrélé tidrìlé dhi ki amú túmánì àyi íbe.

* **2:35** 2:35 A kònò Longó ì 110:1. † **2:46** 2:46 Giká ni Kúlí tisile Giríkì ti sè dhi adré tää kònwa dhi: «...ì adré tá mápá tonò». Kúlí kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi, ì adré tá mányàngá Mírì àdhya ni nya.

3

Pétèrò tidrí agó àlo òlè mèrèkpè ro dhi

¹ Kítú àlo dhi, Pétèrò i Yòwàní be dhi ì adré tá mbàle tépelò na sàà na kítú rírí àmvolèsè dhi sè, lókyá ànzyà gà adrézó tà zi Giká tí dhi sè. ² Lókyá nda sè dhi, à adré tá agó àlo òlè mèrèkpè ro dhi ni adó bhàle tépelò nda ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga, ànzyà ì dré adrélé 'òle kítú àlo àlo títi ì sè dhi tíni, kàdréró ngá zi mómí adrébhá file tépelò na dhi i tí. ³ Di akódhi nda kònò Pétèrò i Yòwàní be adrèrà'a 'òle file dre dhi, dré kidhózo adrélé làfa zi àyi tí. ⁴ Pétèrò i Yòwàní be dhi ì dré akódhi ni nòzo dhi gò, Pétèrò dré tázooá drá dhi: «Mí nò rè àma ká!» ⁵ Di agó nda dré adrézó àyi ki no adrézó kisùà dhi, í ni ngá kisú àyi drígásè.

⁶ Di, Pétèrò dré tázooá drá dhi: «Ma làfa ledélé àrezá sè yà, kó ngalè orò sè yà dhi àko. Di, ngá má dré adrézó ába dhi, má adré mána fèá mí dré: Yésu Kísto Nàzàrètá lèsè dhi ni rú sè, mí nga, mí kidhó atsi to!» ⁷ Gò Pétèrò dré akódhi ni dríagó ruzo, akódhi ni 'òzo ngalè dhi bvó. Gbá kòdha, akódhi ni pá i kílìkpo ni íbe dhi ì dré tombázó gò, ⁸ dré ngàzo àyi totó trà pá dri gò, kidhólé atsi to. Di dré adrézó lile lowábe, adrélé Giká ni rú bhabe kùle. Gò ì dré fizo akódhi be tépelò na. ⁹ Mómíyá títi dhi ì kònò akódhi adrèrà'a atsi to, adrézó kpà Giká ni rú bha kùle dre dhi, ¹⁰ ì dré nìzoá tàle dhi, akódhi tá mèrèkpè agó adrélépi tá lírìlé adrélé ngá zi tépelò ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga dhi 'i dhi be. Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwbhwa gò, ì dré adrézó síbhálé be ngbo tà atsálépi akódhi nda rú dhi sè.

Pétèrò longó Giká ni kùlì tépelò na

¹¹ Agó nda dré rè dhu adrèrà'a tròle Pétèrò i rú Yòwàní be dhi 'á dhi, mómíyá zyandre títi nda ì dré arázó líndriga be afilè àyi véle tépelò ni kògbo zìle Sòlòmónò àdhya ró dhi lé. ¹² Pétèrò kònò tà nda dre dhi, dré tázooá mómíyá nda ì dré dhi: «Ìsèrèlè ànzi ni ì, àmi ki líndrí adré gàle tà kòdhi sè àdho tà sè? Mì adré kpà àma ki no, ngóro mà 'o tá àmakya agó kònìdhi atsi to àma ki tàndi ki rìnyí sè yà, kó ngalè mà dré adrélé tròle Giká ni tà rú dhi sè yà dhi na tíni àdho tà sè? ¹³ Giká Abàramà àdhya, Isáká àdhya, ìndi Yàkóbhò àdhya, Giká àma ki tábhí kya nda bhà àyi adhemakandra Yésu ni mì lanzile tà kòdhi sè dhi nì. Mì lefè tá àmikya Yésu nda kitswálé dràle gò, akódhi ni tà gàzo rè Pilátò kandrá, tágba Pilátò nda dré tá ìna akódhi ni lèzo trile dhi. ¹⁴ Di mì gá tá àmikya Dhya lólo ìndi gyágya nda gò, mómíyá pfùlepi àlo dhi ni zizo trile àmi dré kòdha. ¹⁵ Di mì pfu tá dhya láti nzilepi mómíyá ì dré adrízó nda dràle gò, Giká dré ìna akódhi ni tingázó dràdrà lèsè. Ama dhya tà nda ki nobhá m̀ sè dhi 'i. ¹⁶ Agó mì dré adrélé nòle ìndi nìle kònìdhi bhà ìna àyi tà ka'ika'í Yésu ni rú na gò, rú nda dré akódhi ni 'òzo tombálé. Tàko ko, Yésu ni rú nda ì wámánì tà ka'ika'í bhàle rú nda léna dhi be dhi, ì 'o agó kònìdhi adrélé wáyi, ngóro àmi títi mì dré adrélé nòle dhi tíni.

¹⁷ Ama adrúpi ì, má nì tàle dhi, tà mì dré 'òle àmi ki kàdrì íbe Yésu rú nda ì, mì 'o tá tà nìma ko na dhi be. ¹⁸ Di, láti nda sè dhi, Giká 'o tà ì dré tá longólé drìdrì àyi profètá títi dhi ì tí dhi kitswálé títi. Longó tá dhi, àyi Mèsíyá ni kizà nya.* ¹⁹ Adré di léà dhi, mì kòladzá àmi ki togó agòzo Giká véle, kòtríro àmi ki tàkonzì ì be dhi bvó. ²⁰ Mì kò'o kònini dhi, mì ni lókyá

* 3:18 3:18 A kònò Lúkà 24:25-27.

adrézó àmi ki togó tindrì dhi ni kisú Mírì véna. Akódhi ni kpà Mèsíyà í dré zìle àmi dré drìdrì dhi ni amù. Akódhi nda Yésu 'i. ²¹ Di, adré leá dhi, akódhi nda kàdré dhu rè bhù na, tsàle lókyá Giká dré dra tà títi dhi ki 'òzo atsálé tídhí ro dhi 'á, ngóro dré longólé kínó lésè áyi pròfètà lólo dhi i tí dhi tání. ²² Tàko ko, Mósè tà tá dhi: «Mírì àmi ki Giká ni pròfètà àlo má tání dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndi ki sùrú lésè amùle àmi dré. Adré leá dhi, mì kàdré tà títi dré dra tàle àmi dré dhi ki yi. ²³ Di, dhya ángùdhi dra pròfètà nda ni yìlepi ko dhi, Giká ni akódhi nda ni tingá mónnyá ina i kòfalésè gò, akódhi ni tà 'òzo akilé.»†

²⁴ Tà bàti ró dhi, kidhólé Sàmùwèlè rú dhi, pròfètà àlo àlo títi kúlí longóbhá dhi i longó tá tà adrèbhá ru 'o àndrò kòni i kòdhya. ²⁵ Ami ró dhi, àmi ànzi adrèbhá tà pròfètà i dré longólé nda ki kisú tàylé ro dhi 'i. Mì adré kòkpà tà Giká dré bhàle ru yízo àmi ki tábhi íbe dhi ni kisú tàylé ro. Tàko ko, Giká lazì tá Abàràrà dré dhi: «Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri àmi ànzi i sè.»‡ ²⁶ Di Giká kò'o áyi adhemakandra Yésu nda apfòle dre dhi, dré rè zyá akódhi ni amúzo àmi, Isèrèlè ànzi i vélé 'íká, kàdriró àmi àlo àlo títi dhi i àmi ki tà kònze lésè, tà tani bhàzo àmi dri be dhi bvò.»

4

Pètèro i Yòwàni be dhi i pfo Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrá

¹ Pètèro i Yòwàni be dhi i dré rè dhu adrèrà'a tà ta mónnyá zyandre nda i dré dhi 'á dhi, kòwàna i, tèpelò likìbhá ki kàdrì, indì Sàdùkáyò íbe dhi i dré atsázó àrà nda 'á. ² Ayi ki togó adré tá aswálé àpòstolò nda i rú, i dré tá adrélé tà tadhá móndí i dré dhi sè. Angyá ko, i adré tá Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longó, adrézó kpà longóá dhi, mónnyá Yésu ni ka'ìbhá dhi ki kòkpà nga dràdrà 'àsè.* ³ Di i dré Pètèro ki rùzo Yòwàni be bhèle bádzo na ngá wàle tà. Tàko ko, kítú ndí dre. ⁴ Di, móndí àruka bì àyi ki kúlí yìbhá dhi i ka'ì tá Yésu gò, mónnyá títi Yésu ni ka'ìbhá dhi i dré lizózó tsàle ànyìanyi ngùlù-nzi.

⁵ Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki drì kòbhá i, àyi ki bhàgo i indì tàtrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi, i dré ru kimózó Yèrusalémá 'a. ⁶ Ayi kòfalé dhi tá: kòwàna ki kàdrì rú zìle Ànà dhi, Kàyáfá, Yòwàni, Alìgizàndrè, tsàle móndí àruka kòwàna ki kàdrì ni sùrú lésè dhi íbe. ⁷ Di i dré Pètèro ki 'òzo apfòle Yòwàni be àyi kandrá gò, i dré lizizóá àyi tí dhi: «Mì 'o àmikya tà kòdhi àdhi ni rìnyí sè ya, kó ngalè àdhi ni rú sè ya dhi?»

⁸ Di Pètèro gàlepi Tirì Lólo ni rìnyí sè dhi dré logózóá àyi dré dhi: «Àmi, Yúdà ànzi ki kàdrì i bhàgo íbe ni i, ⁹ àndrò kòndhi, à adré àma ki lizì tà dóro 'òle mèrèkpe agó àlo dhi dré dhi ni tà sè, indì akódhi nda adrí ngíni ya dhi ni tà sè. ¹⁰ Adré di leá dhi, àmi tùmání Isèrèlè ànzi íbe títi dhi i, mì kòni tà kòndhi dóro: Agó kòndhi adré áyi totó rúbhá be dóro àmi kandrá, Yésu Kristo Nàzarétà lésè dhi ni rú ni rìnyí sè. Mì tidí tá Yésu nda dràle fa kipakipa dri gò, Giká dré ina akódhi ni tingázó dràdrà lésè. ¹¹ Akódhi nda ni tà sè dhi, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

† **3:23** 3:23 A kònò Dütèrònómè 18:15, 18, 19. ‡ **3:25** 3:25 Giká ni Kúlí tisile Gírìkì tí sè dhi adré tàá kònwà dhi: «Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri àmi kòrì sè.» Kòrì nda Yésu, Mèsíyà 'i. A kònò Kidhoma 22:18; 26:4. * **4:2** 4:2 Sàdùkáyò kòni i tá Yúdà ànzi ki drì kòbhá, adrèbhá ngangà dràdrà 'àsè dhi ni tà ka'ì ko dhi 'i.

<Kírá àmi dzó sibhá i mì dré gàle gàgà dhi,
gò atsálé kírá agógó dzó nda dré adrézó àyi totó dríá dhi ró.>[†]

¹² A adré tà tidrízó dhi ni kisú mómndí twá Yésu nda rúsé dhi na ko. Tàko ko, rú àzya Giká dré afèle mómndyá bvò dri dhi i dré kitswázó adrilé ásà dhi yókódhó.>

¹³ Di Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì nda i kònò Pètèrò i Yòwànì be adrérà'a tà ta tirì àko dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwābhwa. Angyá ko, i nò tá dhi, àyi nda i tá mómndí tàko tà ndabhá nìle ko dhi 'i. Di, i nì kpà tàle dhi, àyi mómndí adrèbhá tá tùmānì Yésu be dhi 'i dhi be. ¹⁴ Di, i dré tá adrélé mèrèkpe agó adrìlépi nda ni no adrérà'a àyi totó àyi làga dhi sè dhi, i kitswá tá àyikya kúlí logó àyi tí bwà ko. ¹⁵ Di i dré Pètèrò ki 'òzo pfòle Yòwànì be àyi kandràsè kivi na gò, i dré tà nda ni 'a nyàzo àyi kòfalé ¹⁶ tàzoá dhi: «Mà ni 'oá àgo kòdhi ki tà sè ngini? Tàko ko, mómndyá títi adrèbhá Yèrúsalemá 'a dhi i nì tàle dhi, àyi nda i 'o àyikya tà líndrìga ró dhi 'i dhi be. Mà kitswá àmakya kayiá bwà ko. ¹⁷ Di, adré léá dhi, mà kòlogá àyi tàzoá dhi, i kògò véle tà ta dhya àlo dré agó kòdhi ni rú sè ko, tà kòdhi ni rúbí kògòró la'úlé mómndí i kòfalésè lìle drìdrì ko dhi bvò.»

¹⁸ Di i dré gòzo àyi nda ki azí gò, tà tàma ìndì tà tadhama Yésu ni rú sè dhi ni logázó àyi dré tà tàndì ró. ¹⁹ Di, Pètèrò i Yòwànì be dhi i dré logózóá àyi tí dhi: «Mì lanzi rè tà kònàdhi ni bvó ká: Adrélé Giká ni kúlí ga 'òle, kitswázó àmi ki kúlí ka'ì 'òle dhi, tsì dóro Giká mìlèsè? ²⁰ Tàko ko, mà kitswá àmakya tà mà dré nòle mǐ sè ìndì mà dré yìle bíbhálé sè dhi ki longoma tayí bwà ko.»

²¹ Di bhàgo kàdrì nda i dré gòzo kúlí aswaaswa ki ta àyi dri gò, i dré àyi ki tayizó lìle. I kisú tá àyikya tà àlo tà ñozo àyi dri dhi ko. Tàko ko, mómndyá títi dhi i adré tá Giká ni rú bha kùle tà ru 'òlepi nda ni tà sè. ²² Angyá ko, mèrèkpe agó adrìlépi líndrìga ró nda ni kóná lavú tá ìna nyadhì-rì.

Yésu ni ka'ìbhá i zi tà Giká tí

²³ A kótayí Pètèrò i Yòwànì be dre dhi, i dré gòzo àyi ki arúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi i véna, tà títi kòwànà kàdrì i bhàgo ìbe dhi i dré tàle àyi dré dhi ki títi. ²⁴ Ayi nda i kòyi tà nda i dre dhi, i dré ngàzo kúlí yo togó àlo sè tàzoá Giká dré dhi: «Mírì rúku ró bhù ki bhàlepi bvò be, yìandre be, ìndì ngá títi àyi lé dhi ìbe ni, ²⁵ mí longó tá kúlí ámi màràbà, àma ki tábhi Dàwìdì tí Tirí Lólo ni rìnyí sè mi, tàzoá dhi:

<Súrú títi dhi ki togó aswá àdho tà sè?

Mómndyá bvò àdhya i yi ru kitswázó tà àngyá 'o àdho tà sè?

²⁶ Opí kàdrì bvò àdhya i lotó àyi, ìndì mómndí ki kàdrì i kímó ru, kitswázó ru pfu Mírì Giká rú, ìndì akódhi ni Mèsyá rú.>[‡]

²⁷ Tà bàti ró dhi, bhàandre kònàdhi 'á dhi, Eródè i Pòtiyó Pìlátò be dhi i amú tà ru tùmānì mómndí súrú twá ro dhi ìbe ìndì Ìsèrèlè ànzi ìbe, kitswázó tà 'o àmi adhemakandra lólo, Yésu mí dré zìle dhi rú.[§] ²⁸ I 'o kònini, kitswálé tà mí dré kisùle 'òle kìnó lèsè àmi rìnyí sè dhi i kò'oró ru be dhi bvò. ²⁹ Di nyànómvá dhi, Mírì, mí kòyi kúlí aswaaswa i dré adrélé tàle àma rú dhi i. Mí kòfè rìnyí àma àmi màràbà i dré, adrézó àmi kúlí longó tirì àko. ³⁰ Mí kòkidzì kpà àmi dríga rìnyí ró dhi, adrézó mómndí ki tidrì àyi ki drá

[†] 4:11 4:11 A kònò Longó i 118:22. [‡] 4:26 4:26 A kònò Longó i 2:1-2. [§] 4:27 4:27 A kònò Mátáyó 27:1-2; Lúkà 23:7-11.

ì lésè, adrézó kpà tà línríga ró adrébhá ámi rĩnyí tadhá dhi k'ò, ámi adhemakandra lólo, Yésu nì rú sè.» ³¹ Ì kòzi tà nda ì Giká tí akilé dre dhi, àrà ì dré ru kimózó lána nda dré ru kizizó. Dì ì dré gázo títi Tírí Lólo nì rĩnyí sè gò, ì dré ngàzo adrélé Giká nì kúlí longó móndí ì dré tìrì àko.

Yésu nì ka'ìbhá ì lanzi àyi kì ngá ì àyi kòfalésè

³² Mónnyá títi Yésu nì ka'ìbhá dhi ì amú tá ru adrélé ngá àlo ró àyi kì togó na ìndì àyi kì tà kisùkisù na. Dhya àlo àyi kòfalé adrélépi taa dhi, ngá ìna ngbà 'í ì dré kalóma dhi tá yókódhó. Be ró dhi, ì adré tá àyi kì ngá títi dhi kì lanzi àyi kòfalésè. ³³ Apóstolò ì adré tá Mírì Yésu nì ngàma dràdrà 'àsè dhi nì tà longó rĩnyí kàdrì sè. Dì àyi tá Giká nì togó tani ìbe àyi rú. ³⁴ Dhya àlo lemerè ro àyi kòfalé dhi tá yókódhó. Angyá ko, àyi títi adrébhá amvú ìbe yà, kó ngalè dzó ìbe yà dhi ì adré tá ngá nda kì lagí, adrézó làfa nì nì adó alizo ³⁵ bhàà àpóstolò ì kandrà. Dì à adré tá làfa nda nì lanzi móndí àlo àlo ì dré ngóro àyi kì lemerè dré adrélé dhi tíni.

³⁶ Agó àlo rú be Yòsèfà angalépi Léví nì surú lésè, file tùrù Kìpirò àdhya na dhi tá àyi kòfalé. Apóstolò ì fè tá drá rú Bàrànbà. (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Mvá adrélépi móndí kì togó timbà dhi».) ³⁷ Akódhi nda tá amvú àlo dhi ìbe gò, dré lagizóá, làfa nì nì adózó alizo bhàà àpóstolò ì kandrà.

5

Anànyà ì Sàfirà be dhi

¹ Agó àlo rú be Anànyà dhi ì tòkò nì Sàfirà be dhi ì tá kpà amvú àlo dhi ìbe gò, ì dré lagizóá. ² Dì, Anànyà nda dré ìna làfa nì àruka tingázó zùle àyi tándì dré gò, àmbí nì nì dòzo lizo bhàà àpóstolò ì kandrà. Dì akódhi nì tòkò nì tá kpà tà nda dóro.

³ Gò Pétèrò dré tazoá drá dhi: «Anànyà, mí tayí mína Sàtánà file ámi togó na àdho tà sè? Mí tà kinzò Tírí Lólo dré gò, amvú kòdhi nì làfa àruka tingázó zùle ámi tándì dré. ⁴ Drìdrì mí dré amvú nda nì lagizó dhi kandrà dhi, amvú nda tá mína 'ì ko? Mí dré lagizóá dhi àmvolésè dhi, làfa nda tá mí drígá gò, mí dré tá kitswázó tà àngùdhi mí dré lele 'òle dhi nì 'ò asà dhi ko? Mí 'ò dì mì ngíni tà kòdhi nì kisú 'òle kònìni dhi? Mí tà kinzò móndí ì dré ko. Be ró dhi, mí tà mína kinzò Giká dré.» ⁵ Anànyà kòyi kúlí nda ì dre dhi, dré dhèzo dràle. Dì tìrì dré mónnyá títi tà nda nì yìbhá dhi kì 'òzo lavulé. ⁶ Gò kàdhurà àruka ì dré alizo akódhi nì àbvò do lambélé gò, ì dré pfòzo siá.

⁷ Anyiányi sàa na àmvolésè dhi, Anànyà nì tòkò dré afizó Pétèrò ì vélé, tà lavulépi nda nì nì àko ró. ⁸ Pétèrò dré lizizóá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì lagí amvú kòdhi lagí be kòdhòpi bàti?» Tòkò nda logó dhi: «Àyiya, kòdhi lagí nda 'ì.» ⁹ Dì Pétèrò tà drá dhi: «Mì 'ò àmi ngíni ru yì ámi agó be kitswázó Mírì nì Tírì tabhì litilé dhi? Mí nò rè ká! Dhya ámi agó nì sibhá dhi ì dzó tí. Ì nì kòkpà ámi do pfòzo mí be.» ¹⁰ Gbã kòdhwa, tòkò nda dré dhèzo dràle Pétèrò kandrà. Gò kàdhurà nda ì dré afizó akódhi nì àbvò kisú. Ì dré dòzoá, pfòzo siá agó nì làga. ¹¹ Dì tìrì dré mónnyá títi Ekélèzya le dhi kì 'òzo lavulé, túmání mónnyá títi tà nda nì yìbhá dhi ìbe.

Apóstolò ì 'ò tà línríga ró dhi ì bí

¹² Apóstolò ì adré tá tà líntríga ró adrébhá Giká ni rìnyí tadhá dhi ki 'o bí mómndí ì kòfalé. Mómndyá ka'ìbhá títi dhi ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò ni kògbo zile Sòlómónò àdhya ró dhi na. ¹³ Di, mómndí àruka ì adré tá tabhìle ru amú àyi ìbe ko, tágba mómndyá títi dhi ì dré tá adrézó àyi ki rú ta dóro dhi. ¹⁴ Tágba kònini dhi, mómndí zyandre àgo ró ìndì tòko ró dhi ì adré tá Mírì Yésu ni ka'ì, adrézó ru amú mómndyá ka'ìbhá nda ìbe adrélé lìle drìdrì. ¹⁵ Asà dhi, à adré tá dràbhá ki do tobhàle lánká ì dri ìndì kíndri ì dri láti ì bhálésè, kitswálé Pétèró kònì dra lavú dhi, ndìndì akódhi ni líntrí kòlavúró àyi nda ki àruka ì drìsè gò, ì kàdrìró be dhi bvó. ¹⁶ Mómndí zyandre angábhá bhàandre ànyi Yèrusalémà lágàsè dhi ì lèsè dhi ì adré tá kpà dràbhá ki adó, mómndí tirí kònzi ì dré adrélé mì pfòle dhi ìbe, alizo àyi ìbe. Gò àyi títi nda ì dré adrézó adrélé.

A pfo àpóstolò ki mì

¹⁷ Di kòwánà ki kàdrì tùmání mómndyá títi akódhi làga adrébhá Sàdùkáyò ì ró dhi ìbe dhi, ì adré tá lovó kònzi bha àpóstolò nda ì rú. ¹⁸ Gò ì dré àyi ki ruzò bhèle bádzó mómndyá títi ì dré dhi na. ¹⁹ Di, ngátsi sè dhi, ángelò Mírì àdhya dré ìna bádzó nda ni ti ki tinzìzo, àyi ki adrìzo apfòzo àyi ìbe gò, tázoo àyi dré dhi: ²⁰ «Mì lì àmi ki totó tépelò na, adrélé lídrì tídhì ro kòdhi ni rúbí longó mómndí ì dré.» ²¹ Di drùbhì kíno, ì dré lizo tépelò na gò, kídhólé adrélé mómndí ki tadhá, ngóro ángelò nda dré tá tàle àyi dré dhi tìni.

Kòwánà ki kàdrì nda ì mómndyá akódhi làga dhi ìbe dhi ì kòtsa dre dhi, ì dré Ìsèrèlé ànzi ki bhàgo kàdrì ki kimózó títi. Gò ì dré mómndí ki mùzo kitswálé àpóstolò nda ki adrì bádzó lèsè. ²² Di, dhya mùle nda ì kòtsa dre dhi, ì kisú tá àyi nda ì bádzó na ko. Di ì dré gòzo gòle tà nda ni longó bhàgo kàdrì nda ì dré, tázoo dhi: ²³ «Mà dré tsàzo kònale dhi, mà kisú tá dhi, à atsú tá bádzó ni ti ì gágá. Mà kisú kpà bádzó líkìbhá ì adrérà'a àyi ki totó dzóti nda ì kandrà. Di, mà kònzi dzóti nda ì dre dhi, mà dré àmakya dhya àlo kisúzó ko.» ²⁴ Di tépelò líkìbhá ki kàdrì, kòwánà kàdrì ìbe dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki drì dré abízó gò, ì dré adrézó lízìá àyi kòfalèsè ngalè àdho tà 'o tá àpóstolò nda ì nì ya dhi. ²⁵ Di dhya àlo dré atsázó longóá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Ago mì dré tá bhèle bádzó na dhi ì totó àyi tépelò na, adrélé mómndí ki tadhá.» ²⁶ Gò tépelò líkìbhá ki kàdrì nda ì dré ngàzo lìle mómndí ni ìbe, àpóstolò nda ki adrì alizo àyi ìbe. Di, ì adrì tá àyi rìnyí sè ko, ì dré tá adrélé ngá ro, mómndí zyandre dhi ki dra àyi ki lebhé todràle kírá sè dhi sè.

²⁷ Ì kàdrì àyi dre dhi, ì dré àyi ki 'òzo apfòle bhàgo kàdrì nda ì kandrà gò, kòwánà ki kàdrì dré àyi ki lízìzó tázoo dhi: ²⁸ «Mà logá tá àmi dré tà tadhama agó kòdhi ni rú sè dhi ko? Di, mà nò rè ká! Mì 'o àmikya tà mì dré adrélé tadhàlé kòdhi ayílé Yèrusalémà 'àsè títi dre. Mì adré kpà agó kòdhi ni kàrì le bhàle àma dri.»

²⁹ Gò Pétèró ì àpóstolò àruka nda ìbe dhi ì dré logózóá dhi: «Adré làé dhi, mà kàdré Giká ni kúlí ka'ì 'òle dhi kòdhya, mómndí kya ko. ³⁰ Giká àma ki tábhí kya tingá Yésu mì dré tá àmikya tidilé dràle fa kipakipa dri dhi dràdrà lèsè. ³¹ Di Giká dré akódhi nda ni tingázó kurú na bhàle àyi dríágó lèsè adrélé ópí kàdrì ro ìndì mómndí ki tidrìlépi ró, kòfèró láti Ìsèrèlé ànzi ì dré àyi ki togó ladzázó, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzi ì be dhi bvó. ³² Ama

dhya tà nda ki nobhá m̄ sè dhi 'i, ngóró Tírí Lólo Giká dré afèle mónnya adrébhá áyi kúlí ka'í 'òle dhi i dré dhi dré kpà adréle dhi t̄ni.»

³³ Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tãndi ró gò, ì dré adrézó àyi ki le 'òle todràle. ³⁴ Fàrisáyò àlo rú be Gàmàliyélè dhi tá àyi nda ì kòfalé. Akódhi nda tá tátírí kúlí tadhálèpi lindrì ro mónnya títi ì m̄lèsè dhi 'i. Di dré ngàzo àyi totó bhàgo kàdrì nda ì kòfalé tãà dhi, à kò'o rè àgo nda ì p̄fòle kivi na lókyá tsà sè. ³⁵ Gò dré tãzoá bhàgo nda ì dré dhi: «Ìsèrèlè ànzi ni ì, m̄ kàdré àmi ki líkí, tà m̄ dré adréle lèle 'òle àgo kòdhi ì rú dhi sè. ³⁶ Gi rè lavulè ko, Tèwúdá apfò tá ìna tãà dhi, ì móndí kàdrì 'i. Gò móndí ànyíànyí kámá-su dhi ì dré ru amúzó akódhi be. Di, akódhi ni p̄fúzo dràle gò, akódhi ni lebebhá nda ki lapézó títi gò, àyi ki tà dré akízó nyinyi. ³⁷ Amvolásà dhi, Yúdàsì angálèpi Gáliláyà lèsè dhi dré kpà apfòzo lókyá à dré tá adrèrà'a móndí ki na dhi 'á gò, dré móndí zyandre dhi ki sèzo í vesè. Di, akódhi ni p̄fúzo kpà dràle gò, akódhi ni lebebhá nda ki lapézó títi. ³⁸ Di nyànómvá, má adrè tãà àmi dré dhi: M̄ tòro àgo kòdhi ki tà rú ko. M̄ tayí àyi lile. Tàko ko, tà ì dré adréle lèle 'òle dhi kàngá móndí ì vélèsè dhi, a ni dra akálé. ³⁹ Di, tà nda kàngá ìna Giká vélèsè dhi, m̄ kitswá àm̄kya àyi ki kíkí bwà ko. M̄ kàdré di àmi ki líkí, m̄ kòkisúrò àmi adrèrà'a ru p̄fu Giká be ko!» Di bhàgo kàdrì nda ì dré Gàmàliyélè ni kúlí ka'izo. ⁴⁰ Gò ì dré àpòstolò nda ki azízó, àyi ki 'òzo bhwàle gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kògò vélé tà ta Yésu ni rú sè ko. Gò ì dré àyi ki tayízó lile.

⁴¹ Di àpòstolò nda ì dré apfòzo bhàgo kàdrì nda ì vélèsè lenzébe lavulè, Giká dré tá ka'ile ì kònya kanyò Yésu ni rú ni tà sè dhi sè. ⁴² Di kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adrè tá tà tadhá tèpelò na ìndì móndí ki dzó ì 'àsè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó tadhá dhi, Yésu Mèsiyà 'i káyà dhi.

6

A kípè àgo nzi-drì-rì dhi ì kitswálé àpòstolò ki ledé

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá ì adrè tá lizólé lile drìdrì. Di, àyi nda ì kòfalé dhi, Yúdà ànzi adrébhá Gírikí ti ta dhi ì dré ngàzo adréle kúlí ti Yúdà ànzi adrébhá Ebèrè ti ta dhi ì rú. Ì adrè tá tãà dhi, à adrè tá àyi ki tàytòkò ki tà tivì, à dré tá adrèrà'a mányàngá lanzí móndí ì dré kítú àlo àlo ì sè dhi 'á. ² Di àpòstolò mudrì-drì-rì dhi ì dré mónnya ka'ìbhá títi dhi ki kimózo gò, tãzoá àyi dré dhi: «Kitswá mà dré Giká ni kúlí tadhama tayízó, kitswázó mányàngá ni tà 'o dhi ko. ³ Di àma ki adrúpi ì, lè m̄ kòkípè àmi kòfalé àgo nzi-drì-rì gabhá Tírí Lólo sè ìndì tògyá sè, àyi ki tà dré adrézó dóro móndí ì m̄lèsè dhi ì, mà kòtayíró àzì nda àyi drìgá. ⁴ Di àma ró dhi, mà ni àma ki fe títi adréle tà ta Giká be, adrézó kpà akódhi ni kúlí tadhá.» ⁵ Di mónnya zyandre títi nda ì dré tà nda ni ka'izo. Gò ì dré Sètèfánò, adrélépi tà ka'ika'í ìbe kàdrì ìndì gàlèpi Tírí Lólo sè dhi ki kípèzo, túmàní Filípò ìbe, Pòròkòro be, Nikánóra be, Tímónà be, Pàruménà be, tsàle Nikòlá angálèpi Atiyókíyà lèsè, Yúdà ànzi ki Giká ni ka'ilepi dhi be. ⁶ Gò ì dré àyi nda ki bhàzo àpòstolò ì kandrá. Di àyi nda ì dré tà zizo Giká tí àyi dré, drìgá bhàzo àyi àlo àlo títi ì dri, Giká kòbhàro tà tani àyi dri be dhi bvó.

⁷ Di Giká ni kúlí adré tá ayílé lìle drìdrì. Mòndyá ka'ibhá Yèrúsalamè na dhi ì adré tá lizólé lavulé. Ayi nda ì kòfalé dhi, kòwánà zyandre dhi ì ka'ì tá Yésu gò, adrézó tròle akódhi ni tà rú.

A ru Sètèfánò

⁸ Sètèfánò nda tá Giká ni togó tani íbe í rú, ìndì rìnyí ni íbe bí gò, dré adrézó tà kàdrì línđrìga ró adrebhá Giká ni rìnyí tadhá dhi ki 'o mómđí ì kòfalé. ⁹ Di, mómđí àruka angábhá lísámbò dzó zile «Màràbà trìle dhi kya» ró dhi lésè dhi, ì dré ngàzo ligilé Sètèfánò rú, adrézó tà kayí tíá. Ayi nda ì tá Yúdá ànzi angábhá Kìréné lésè, Aligizandriyá lésè, bvò Kilikiyá àdhya lésè, ìndì bvò Asíyá àdhya lésè dhi 'i. ¹⁰ Di, ì kitswá tá àyikya Sètèfánò ni lavú bwà ko. Angyá ko, adré tá tà ta tògyá sè ìndì Tirí Lólo ni rìnyí sè.

¹¹ Gò ì dré làfa fèzo lùzu ró mómđí àruka ì dré, ì kòtaró kinzò sè dhi: «Mà yi Sètèfánò adrèrà'a làdhá dha Mósè rú, ìndì Giká rú.» ¹² Di ì dré mómđí zyandre dhi ì, bhàgo ì, ìndì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ki 'a tífizó ligilé Sètèfánò rú. Gò àyi nda ì dré akódhi ni rùzo, drìzoá lizo ába Yúdá ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrá. ¹³ Di ì dré mómđí àruka ki 'òzo pfòle taa kinzò sè dhi: «Agó kòdhi adré ngbú adrélé tà ta kònzì àma ki tépelò lólo dhi rú, ìndì Mósè ni tatrítrí kúlí rú. ¹⁴ Tàko ko, mà yi akódhi adrèrà'a taa dhi, Yésu Nàzàrétá lésè kòdhi ni tépelò nda ni pfu gò, labhi Mósè dré tayílé àma dré dhi ki ladzázó.» ¹⁵ Di bhàgo kàdrì títi ru kimóbhá nda ki mì tá Sètèfánò dri gò, ì dré nòzoá dhi, akódhi ni mibhalé tá ángéló àdhya tíni.

7

Sètèfánò logó kúlí Yúdá ànzi ki bhàgo kàdrì ì dré

¹ Gò kòwánà ki kàdrì dré lizizóá Sètèfánò tí dhi: «Tà tàle mí rú kòdhi ì tà bàti 'i?»

² Di Sètèfánò dré logózóá dhi: «Áma adrúpi ì áma atá íbe ni ì, m̀ yi rè áma kúlí ká! Giká m̀lanzilanzì ro dhi agá tá áma ki tábhi Abàramà kandrá, akódhi dré tá adrèrà'a bvò Mèsòpòtamíyá àdhya na dhi 'á, drìdrì dré bhà mòzo bvò Kàránà àdhya na dhi kandrá. ³ Giká dré tazoá drá dhi: «Mí tayí ámi bvò ì ámi sùrú be, lizo bvò má dré dra tadhále mí dré dhi na.» ⁴ Di Abàramà dré bvò Kàlàdáyò kya ni tayizó gò, lizo bhà mo Kàránà na. Akódhi ni atá ni dràma àmvolésè dhi, Giká dré akódhi ni amùzo alìle bvò m̀ dré adrézó adrélé àndrò kònìdhi lé.

⁵ Di, Giká fè tá akódhi dré bvò tayílé ro dhi kònwàrè ko. Fè tá ndìndì àrà dré kitswázó pá bha lána dhi ko. Di, lazì tá ína dhi, ì ni dra bvò nda ni fe akódhi dré, ìndì bvò nda ni adré akódhi ni toyó ì dré tayílé ro, tágba dré rè dhu adrézó mvá àko dhi. ⁶ Giká tá drá dhi: «Ámi toyó ki adré mómđí twá ì ró mómđí àruka ki bvò na. A ni àyi ki bha adrélé màràbà ì ró, adrézó àyi ki m̀ pfo kóná kámá-su. ⁷ Di, má ni mána tà bha sùrú dra àyi ki bhàlepi adrélé màràbà ì ró dhi dri. Amvolásà dhi, ì ni angá bvò nda lésè, agòle adrélé áma línđrì bha àrà kònìdhi 'á.» ⁸ Gò Giká dré tà bhàzo ru yìzo Abàramà be tazoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànziàgo ì títi, tà ru yìzo nda ni tadházó. † Gò Abàramà dré Ísàkà ni tìzo gò, akódhi ni lwàzo kítú ni

* 7:3 7:3 A kònò Kìdhoma 12:1. † 7:7 7:7 A kònò Kìdhoma 15:13-14. ‡ 7:8 7:8 Tà Giká dré tá bhàle ru yìzo Abàramà be tazoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànziàgo ì títi kònìdhi adré tá tadhá dhi, àyi tá Giká ni sùrú 'i káyá dhi.

nzi-drì-na sè. Isàkà dré Yàkòbhò ni tizo gò, Yàkòbhò nda dré àma ki tábhi mudrí-drì-rì dhi ki tizo.

⁹ Amvolàsà dhi, àma ki tábhi ì dré lovó kònzi bhàzo àyi ki tùgumvá Yòséfà rú gò, ì dré akódhi ni lagizó adréle māràbà ro bvò Ezèpétò àdhya na. Di, Giká tá ina tùmāni akódhi be gò, ¹⁰ dré akódhi ni apázò akódhi ni kizà títi ì lésè. Tàko ko, fè tá tógyá akódhi dré, akódhi ni tá 'òzo adréle dóro Fàráwò, ópí kàdrì Ezèpétò drìle dhi mülèsè. Di Fàráwò nda dré Yòséfà ni bhàzo adréle ópí ro í bvò Ezèpétò drìle, ìndì tà títi àyi dzó kàdrì na dhi ì drìle.

¹¹ Gò kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi Ezèpétò àdhya 'àsè, ìndì Kànánà àdhya 'àsè. Kizà tá kàdrì lavulé gò, àma ki tábhi ì dré kitswázò mányàngá kisú bwà ko. ¹² Di Yàkòbhò kòyi ngànò tá Ezèpétò na be dhi dre dhi, dré àma ki tábhi ki mūzo lile kònale vésè ni àlo sè. ¹³ Di vésè ni rì sè dhi, Yòséfà dré àyi 'òzo àyi adrúpi nda ì dré nìle gò, Yòséfà ni sùrú tadházò Fàráwò dré. ¹⁴ Gò Yòséfà dré mómí mūzo lile àyi atá Yàkòbhò ki adrì àyi sùrú íbe títi. Àyi nda ì tá mómí nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi. ¹⁵ Di Yàkòbhò ì dré lizo àma ki tábhi íbe Ezèpétò na gò, ì dré todràzo kònale. ¹⁶ Bvóá dhi, àyi ki àbvò ki dōzo lizo bhàá mógò àlo Síkémè le dhi na. Abàràrà gí tá mógò nda làfa sè Emórà ni ànzi ì drígá.

¹⁷ Lókyá Giká dré tá adrèrà'a 'òle tà í dré tá lazilé Abàràrà dré dhi ni 'o dhi 'á dhi, mómíyá àmakya ì lizó tá zyandre ró Ezèpétò na. ¹⁸ Gò ópí kàdrì àzya Yòséfà ni tà nìlepi ko dhi dré ngàzo adréle òpì nya Ezèpétò dri. ¹⁹ Akódhi nda dré àma ki sùrú ki litizó, àma ki tábhi ki mī pfòzo, àyi ki 'òzo àyi ki ànzi kùrì ki labhé tayíle, ì kòtodràrò be dhi bvò.

²⁰ Di lókyá nda sè dhi, Mósè ni tizo. Akódhi ni tà avé tá Giká mülèsè tò. A dré akódhi ni likizó atá ni ni dzó na mbà na. ²¹ Di à kòlabhé akódhi tayíle dre dhi, Fàráwò ni zapi dré akódhi ni kisúzó gò, dōzoá likilé àyi tãndi ni mvá ro. ²² Gò Mósè nda ni tadházò tógyá wáyi Ezèpétò kya sè gò, dré mbàzo atsálé rinyi ró kúli tàma sè ìndì tà 'òma sè.

²³ Mósè ni kóná kòtsa nyadhi-rì dre dhi, dré kisúzoá dhi, í ni lí àyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki no. ²⁴ Gò dré Ezèpétò agó àlo dhi ni nòzo adrèrà'a Ìsèrélè mvá àlo dhi ni mī pfo. Di dré fizo dhya adréle mī pfòle nda ni tará ga gò, Ezèpétò agó nda ni pfūzo dràle. ²⁵ Mósè adrè tá ina kisúá dhi, àyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki tá nīá tàle dhi, Giká amù ì kitswálé àyi ki apá dhi be. Di, ì nī tá àyikya tà nda ko. ²⁶ Kítú bvóá dhi sè dhi, Mósè dré tsázo Ìsèrélè ànzi rì dhi ki kisú adrèrà'a ru pfo. Lè tá àyi ki 'òle ru amú tódhyá àyi kòfalésè gò, dré tazoá àyi dré dhi: <Ama arúpi ì, àmì kó adrúpi ì ró dhi, mī adrè di àmikya ru 'o kònzi àdho tà sè?> ²⁷ Di, dhya adrélepi tá àyi adrúpi ni mī pfo dhi dré ina Mósè ni gbòzo, tazoá dhi: <Adhi bhà mī adrélè ópí ro ìndì tàbvò tàlepi ró àma drìle dhi nì?> ²⁸ Mí adrè mīna àma le pfùle dràle, ngóro mí dré Ezèpétò agó kònàdhi ni pfùle dràle agyá dhi tìni?> ²⁹ Mósè kóyi kúli nda dre dhi, dré lapázò bvò nda lésè, lile atsálé mómí twá ro bvò Màdiyánà àdhya na. Gò dré ànziàgo rì dhi ki tizo kònale.

³⁰ Kóná nyadhi-rì àmvolésè dhi, ángélò àlo dhi dré agázò Mósè kandrá fanzi adrélepi tá kòle àtsi ró dhi na, duku ànyi kóngò Sínáyí àdhya làga dhi na. ³¹ Di Mósè kònò tà nda dre dhi, akódhi ni línrí dré gázo bhwábhwa ngá dré adréle nòle nda ni tà sè. Dré tá adrèrà'a àyi kisí ànyi ngá nda ni

no dhi 'á dhi, dré Mírì ni kúlí yìzo tàà dhi: ³² <Ma Giká ámi tábhí kya 'i, Giká Abàrámà àdhya, Ísáká àdhya ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.> Mósè dré ngàzo adrélé lyàlè gò, dré gòzo ngá nda ni tabhì nòlè ko tìrì dré. ³³ Dì Mírì dré tàzoá drá dhi: <Mí tuvù ámi kámókà i mí pásè. Tàko ko, àrà mí dré adrézó ámi totó 'á kòndhi, àrà lólo dhi 'i. ³⁴ Má nò kizà áma mónnyá ì dré adrélé nyàlè Ezèpétò na dhi, àyi ki tongotongo ki yìzo dre. Dì má así kitswálé àyi ki apá dhi bvó. Mí alì di nyànomvá, má kòmùró mi lile Ezèpétò na.*

³⁵ Mósè kòdhi, dhya Ísèrélè ànzi ì dré tá gàlè tàzoá drá dhi, <Adhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlèpi ró àma drìlè dhi nì?> nda 'i. Dì, Giká mù tá ína akódhi nda adrélé àyi ki ópí ro ìndì àyi ki apalépi ró dhi kòdhya. Mù tá akódhi ángéló agalépi akódhi kandrà fanzì adrélépi tá kòlè dhi na dhi sè. ³⁶ Dì Mósè nda adrì tá Ísèrélè ànzi i apfòzo àyi íbe Ezèpétò lésè dhi nì. 'O tá tà líntríga ró adrèbhá tá Giká ni rìnyí tadhá dhi i Ezèpétò na, yìandre Kika mìlè, ìndì duku na kóná nyadhi-rì.†

³⁷ Mósè kòdhi, dhya tá tàlèpi Ísèrélè ànzi i dré dhi, <Giká ni pròfètà àlo má tìni dhi ni 'o apfòlè àmi ki tàndi ki sùrú lésè amùlè àmi dré> nda 'i.‡
³⁸ Akódhi nda tá túmání àma ki mónnyá ru kimóbhá duku na dhi íbe. Totó tá i àma ki tábhí ki kòfalé 'á, ángéló adrélépi tà ta í be kòngó Sínáyì àdhya drìna dhi be. Kisú tá kúlí lídrì àdhya i gò, kúlí nda ki longózó tayílè àma dré.

³⁹ Dì, àma ki tábhí nda ì lè tá àyikya akódhi ni kúlí ka'ile 'òlè ko. Be ró dhi, ì gà tá àyikya akódhi. Àyi ki togó na dhi, ì lè tá gòlè Ezèpétò na. ⁴⁰ Gò ì dré tàzoá Arónà dré dhi: <Mí ledé àma dré giká kitswábhá àma ki drì ko dhi i wà. Angyá ko, kàdré ína Mósè àma ki adrìlèpi apfòlè Ezèpétò lésè kòdhi nì tà sè dhi, mà nì ngalè àdho tà 'o akódhi nì ya dhi ko.> ⁴¹ Dì ì dré tí ngbòlò líntrì ledézó, ngá fèzo drá mòbòmà ro gò, gwányá 'òzo lenzézó ngá líntrì ì dré tá ledélé àyi ki drígá sè nda nì tà sè. ⁴² Dì, Giká dré ína àmvò alázó àyi rú gò, àyi ki tayízó adrélé líntrì fe bhìbhínyà bhù na dhi ì dré, ngóro tìsilè búkú pròfètà kya na dhi tìni:

<Ísèrélè ànzi nì i, mì alì tá tsì kà'wá pfùlè dhi ki afè má dré mòbòmà àruka íbe,

mì dré tá adrèrà'a duku na kóná nyadhi-rì dhi 'á dhi 'í?

⁴³ Kóko! Mì todó tá àmikya ngá líntrì mì dré tá ledélé kitswázó líntrì fe drá dhi ì kòdhya:

wémà Mólókò àdhya i bhìbhínyà líntrì àmi ki giká Ràyífánà àdhya be.§
Dì ásà dhi, má ni àmi ki mu adrélé móndí twá i ró
bvò Bàbìlónà àmvona dhi na.*

⁴⁴ Àma ki tábhí nda ì todó tá kpà tàbèrènakòlò adrélépi Giká ni adrema ni tà tadhá dhi duku 'àsè. A ledé tá tàbèrènakòlò nda làsú be ngóro Giká dré tá tàlè Mósè dré dhi tìni, ìndì ngá líntrì dré tá tadhálé drá dhi tìni. ⁴⁵ A kòtayì tàbèrènakòlò nda àma ki tábhí ì dré Yòsúwà be dre dhi, àyi nda ì dré dòzoá lizo ába bvò sùrú twá Giká dré dròlè àyi kandrásè dhi kya na. Gò tàbèrènakòlò nda dré adrézó bvò nda lé tsàlè ópí Dàwídì nì lókyá 'á.

* 7:34 7:34 A kònò Pfòma 3:5-10. † 7:36 7:36 A kònò Pfòma 7:3; 14:21; Ngá nàma 14:33. ‡ 7:37 7:37 A kònò Dütèrònómè 18:15, 18. § 7:43 7:43 Mólókò ìndì Ràyífánà kòni i tá giká tàko móndí sùrú twá ro dhi ì dré adrélé líntrì bhàlè dhi 'i. * 7:43 7:43 A kònò Amósà 5:25-27.

46 Dàwídi nda ni tà tá dóro Gíká m̀lèsè gò, dré Gíká ni ti lizízó, kòtayíró i dzó kàdrì si Gíká Yàkòbhò àdhya dré.† 47 Di, Dàwídi ni mvá Sòlòmónò dré ìna dzó kàdrì nda ni sìzo drá ni. 48 Di, Gíká kurú na bhù na dhì adré ìna adrélé dzó m̀ndí i dré adrélé sìle dhi i 'àsè ko. Ngóro pròfètà dré adrélé tale dhi t̀ni:

49 «Mírì tà dhi: Bhù àrà má dré adrézó lirilé adrélé òpì nya 'á dhi 'i, ìndì bvò àrà má dré adrézó áma pá bha dríá dhi 'i. Mì ni di dzó kára be ng̀ni dhi ni si má dré kòdhyà? Àrà má dré dra lovózó lána dhi ni adré ángolé?»

50 Áma drígá ledé ngá kòdhi i t̀tí ni ko?>*

51 Àmi àmi ki togó 'obhá tombálé, ìndì àmi ki bíbhálé tabhòbhá adrézó ligilé Gíká rú ni i, àmi ngóro àmi ki tábhí nda i t̀tí: Mì adré ngbú adrélé Tirí Lólo ni kùlì kayikayi! 52 Pròfètà àlo àmi ki tábhí i dré m̀ pfòle ko dhi t̀si be? I tupfù tà ndàndì pròfètà adrébhá tá Dhya gyágya dhi ni àlìma ni tà longó dhi i todràle. Di nyànomvá dhi, m̀ lefè àmikya akódhi nda kàribhá i drígá gò, m̀ dré akódhi ni pfùzo dràle. 53 Mì kisú tá Gíká ni t̀tátrítrí kùlì dré longólé ángéló i tí dhi gò, m̀ dré àmikya tà t̀tátrítrí kùlì nda dré adrélé tale dhi ki ka'izo 'òle ko!»

A lebhé Sètèfànò dràle kírà sè

54 Bhàgo kàdrì nda i kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Sètèfànò rú gò, i dré adrézó síkálándrà t̀si bvóá. 55 Di, Sètèfànò galepi Tirí Lólo sè nda dré ìna m̀ t̀ngázó kurú na bhù na Gíká ni m̀lanzilanzì no, ìndì Yésu ni no adrérà'a àyi totó Gíká ni dríágó lèsè. 56 Dré t̀zaóá dhi: «Mì nò rè ká! Má adré nòá dhi, bhù lanzi ru dre. Di má adré Mòndí ni Mvá ni no adrérà'a àyi totó Gíká ni dríágó lèsè!»

57 I kòyi tà nda sè dhi, i dré àyi ki bíbhálé tabhózó gò, tetrézó kùlì 'u'ù sè. Di i dré dhèzo Sètèfànò dri, 58 akódhi ni se pfòzo ába bhàandre 'àsè kivi na gò, i dré kidhózó adrélé akódhi ni lebhé kírà sè. Di akódhi ni asikìbhá nda i tuvù tá àyi ki kítá kidhì àdhya i lebhélé kàdhùrà àlo rú zìle Sàwùlò dhi pá.§ 59 I dré tá adrérà'a Sètèfànò ni lebhé dhi 'á dhi, adré tá liyilé Mírì rú adrézó t̀áá dhi: «Mírì Yésu, mí do áma lídrì wà!» 60 Di dré dhèzo àyi kórókó t̀tí gò, yòzoá dhi: «Mírì, mí bhà tàkonzi kònìdhi àyi dri ko.» Kòtà tà nda dre dhi, dré dràzo.

8

1 Di Sàwùlò nda ka'ì tá kpà dhi, à kòpfu Sètèfànò dràle wà dhi 'i.

A pfo m̀ndyá Ekèlèzyà le dhi ki m̀ lavulé

Kidhólé kítu nda sè dhi, à dré kidhózó adrélé m̀ndyá Ekèlèzyà Yèrusalémá àdhya lé dhi ki m̀ pfo lavulé. Di àyi t̀tí nda i dré lapázó ayíbe bvò Yùdáyà àdhya 'àsè ìndì Sàmàrìyá àdhya 'àsè. Tayí tá ngbà 'i àpòstolò i Yèrusalémá 'a kòdhyà. 2 Ago àruka adrébhá tá tròle Gíká ni tà rú dhi i dré Sètèfànò ni àbvò d̀zo, lizo síá. Gò i dré akódhi ni ngòzo tà t̀andì ró.

† 7:46 7:46 Wárágá àruka Gíká ni kùlì t̀sizo àyi dri dhi i léna dhi, à adré kùlì kòni ki kisú kònwa: «kòtayíró i dzó kàdrì si Yàkòbhò ni ànzi i dré». ‡ 7:50 7:50 A kònò Esáyá 66:1-2. § 7:58 7:58 Sàwùlò kònìdhi, dhyà dra rú zìle amvútú Pólò dhi 'i.

³ Di, Sàwùlò ro dhi, dré ìna áyi fèzo kitswálé Ekèlézyà ni tà pfu. Adré tá tatsilé Yésu ni ka'ìbhá ki ndabe dzó àlo àlo i 'ásè, adrézó àgo ki turú tòkò ìbe, adrézó àyi ki 'o lebhélé bádzo na.

Filípò longó Rúbí Tani Sàmàriyà na

⁴ Mòndyá ka'ìbhá ayìbhá nda ì adré tá Rúbí Tani longó àrà títi ì dré adrézó lavulú dhi ì 'ásè. ⁵ Di Filípò lì tá ìna bhàandre àlo bvò Sàmàriyà àdhya lé dhi na gò, kidhólé adrélé Mèsíyà ni tà longó mómí ì dré kònàle. ⁶ Mòndyá zyandre nda ì kòyi tà Filípò dré adrélé tàle dhi i, ìndì ì kònò tà línríga ró dré adrélé 'òle dhi ì dre dhi, ì dré adrézó bíbhálé ga akódhi ni kúlí yi lovó sè. ⁷ Tirí kònzi bí dhi ì adré tá topfòle mómí ì lésé tetrébe. Mómí bí mèrèkpè ro, ìndì pá be àbvò ro dhi ì adré tá kpá adrélé. ⁸ Tà nda sè dhi, arí adré tá gàle bhàandre nda léna bí.

Simónà kódzógó ro dhi ka'ì Yésu

⁹ Bhàandre nda 'á dhi, agó àlo rú be Simónà dhi adré tá lándri ndri lókyá be vwàvwà ro, adrézó mómíyá títi Sàmàriyà le dhi ki línrí tigá. Adré tá táá dhi, ì ìna mómí kàdrì 'i. ¹⁰ Mómíyá títi kidhólé àyi tàko ì rú tsàle àyi kàdrìkàdrì ì rú dhi ì adré tá akódhi ni yi lovó sè, adrézó táá dhi: «Dhya kòdhi, rìnyí angálépi Giká vélésè rú zìle <Rìnyí kàdrì> dhi 'i.» ¹¹ Ì adré tá tròle akódhi rú, dré tá adrélé àyi ki línrí tigá áyi lándri tà sè lókyá be vwàvwà ro dhi sè. ¹² Di, ì kòyi Rúbí Tani Filípò dré adrélé longólé Giká ni Opì ni tà dri ìndì Yésu Krísto ni tà dri dhi dre dhi, àyi àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dré Rúbí nda ni ka'ìzo gò, ì dré bàtísimò dòzo. ¹³ Simónà ni tàndì dré kpá ka'ìzoá gò, bàtísimò dòzo. Dré ngàzo adrélé tròle Filípò rú, adrézó tà kàdrì línríga ró dré adrélé 'òle dhi ki no gò, akódhi ni línrí dré adrézó gàle ásà.

¹⁴ Apóstolò Yèrusalémà na dhi ì kòyi tàle dhi, mómíyá Sàmàriyà le dhi ì ka'ì tá Giká ni kúlí dhi dre dhi, ì dré Pétèró ki amùzo Yòwàni be àyi véle. ¹⁵ Àyi nda ì kàtsá dre dhi, ì dré tá zìzo Giká tí mómíyá ka'ìbhá nda ì dré, ì kòkisúró Tirí Lólo be dhi bvó. ¹⁶ Tàko ko, Tirí Lólo nda asó tá rè dhu àyi ko. Ì kisú tá ngbà 'í bàtísimò Mírì Yésu ni rú sè dhi kòdhya. ¹⁷ Di Pétèró ì Yòwàni be dhi ì dré drígá bhàzo àyi àlo àlo títi nda ì dri gò, ì dré Tirí Lólo kisúzó.

¹⁸ Di Simónà nda kònò, mómí ì adré tá Tirí Lólo kisú apóstolò ki drígá bhàma àyi dri dhi sè dhi dre dhi, dré lãfa lèzo fèle Pétèró ì dré Yòwàni be, ¹⁹ tàzoá dhi: «Mì afè kókpà rìnyí kòdhi má dré wà, kitswálé dhya àngùdhi má dré dra drígá bhàzo dríá dhi kòkisúró Tirí Lólo be dhi bvó.» ²⁰ Di, Pétèró logó drá dhi: «Mì kòdrà túmání ámi lãfa be! Tàko ko, mí kisú tá mína dhi, mí ni tá tà Giká dré adrélé afèle àngyá dhi ni gí lãfa sè. ²¹ Mì tà àko Giká ni àzi kòdhi léna, ámi togó dré adrélé gyàgya Giká kandrà ko dhi sè. ²² Lè mí kòladzá di ámi togó tà kònzi mí dré kisùle 'òle kòdhi ni tà sè. Mì zi kpá tà Mírì tí, kòtrìró ámi tà kònzi nda be dhi bvó. ²³ Tàko ko, má nò dhi, ámi togó ga tà kúdzí sè bí, ìndì mí mómí 'ìle tàkònzi sè dhi 'i.» ²⁴ Di Simónà logó dhi: «Ámi ki tàndì, mì kòzi tà Mírì tí má dré ámi, tà mì dré tàle kòdhi ki àlo kàtsá ró rú ko dhi bvó.»

²⁵ Amvolásá dhi, Pétèró ì Yòwàni be dhi ì dré Mírì Yésu ni tà ì dré nòle ìndì ì dré yìle dhi ki longózó, akódhi ni kúlí tadházó mómíyá kònàle dhi ì

dré. Gò ì dré gòzo gòle Yèrúsalémà na, Rúbí Tani longóbe bhà bí Sàmàríyà kya i 'àsè.

Filipò longó Rúbí Tani Eṭiyòpiyà agó àlo dhi dré

²⁶ Amvolásà dhi, ángeló Mírì àdhyà dré tazoá Filipò dré dhi: «Mí nga lile tábhu na láti sílepi Yèrúsalémà lésè lile Gázà na duku 'àsè dhi 'àsè.» ²⁷ Dì Filipò dré ngàzo lile. Láti 'á dhi, ì dré drì sizo Eṭiyòpiyà agó àlo dhi be. Akódhi nda tá ùnikì 'i, ìndì móndí kàdrì Kàndákè, Eṭiyòpiyà ki ópí kàdrì tòko ró dhi zàle, adrélépi láfa ni ni líkí títi dhi 'i.* Akódhi lí tá Yèrúsalémà na kitswálé Gíká ni lindrì bha. ²⁸ Dré tá adrérà'a nzile dhi 'á dhi, lírí tá áyi támàmbírì dòngí dré adrélé sèle nì dhi na, adrélé búkù pròfétà Esáyà àdhyà ni na kúlí be drádra. ²⁹ Gò Tirí Lólo dré tazoá Filipò dré dhi: «Mí kisyá mí ànyi támàmbírì kòdhi làga, mì kòliró túmání agó kòdhi be.» ³⁰ Dì Filipò dré ràzo tsàle ànyi támàmbírì nda làga gò, agó nda ni yi adrérà'a búkù pròfétà Esáyà àdhyà ni na. Dré lizizóá tíá dhi: «Mí nǎ tà mí dré adrélé nàle kòdhi ni àndu be?»

³¹ Dì agó nda logó dhi: «Má ni kitswá nǎ ngini dhyà àlo kòngì àndu ni má dré ko dhi?» Dì dré Filipò ni zizo mbàle lírlé í làga támàmbírì na. ³² Tá Gíká ni Kúlí na dré tá adrélé nàle dhi tá tà kòndhi 'i:

«Á drì tá akódhi ànzya gá à dré adrélé kábilígyà se lizo ába àrà adrézó líá dhi na dhi tíni.

Ngóro kábilígyà mvá dré adrélé kári dhyà adrélépi áyi bhí re dhi kandrá dhi tíni dhi, akódhi nzí ti ko.

³³ A nò tá akódhi móndí tàko ró gò, akódhi ni tábvo tàzo gyàgya ko.

Adhi ni kitswá akódhi ni ànzimvá ki tà títi dhi nì? Tàko ko, à tingá akódhi ni lídrì bvò drìsè dre.»†

³⁴ Gò Eṭiyòpiyà agó nda dré lizizóá Filipò tí dhi: «Mí tà rè má dré ká: Pròfétà kòdhi adré àdhi nì tà ta kòdhyà? Adré áyi tàndi nì tà ta, kó ngalé móndí àzya nì tà ta kòdhyà?» ³⁵ Dì kìdhólé tà dré tá adrélé nàle nda rú dhi, Filipò dré Rúbí Tani Yésu nì tà dri dhi nì longózó drá.

³⁶ I dré tá adrérà'a lile láti 'àsè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi àrà àlo yí be dhi làga. Dì Eṭiyòpiyà agó nda dré tazoá dhi: «Mí nò rè ká! Yí kó be kòdhi dhi, tà má dré kitswázó bátisimò do bwà ko dhi àdho tà 'i?» [³⁷ †] ³⁸ Dì dré tazoá dhi, à kòkikí támàmbírì. Gò Filipò ì agó nda be dhi ì dré sizo file yí na gò, Filipò dré bátisimò fèzo drá. ³⁹ Dì ì kápfo yí nda lésè dre dhi, Mírì nì Tirí dré ndiri Filipò ni dòzo. Eṭiyòpiyà agó nda gò véle akódhi ni no ko. Dì dré gòzo adrélé lile lenzébe. ⁴⁰ Dì Filipò ro dhi, dré gòzo áyi kisyá bhàandre rú zile Azótó dhi na. Dì dré ngàzo láti do lizo Káyisàriyà na, Rúbí Tani longóbe bhàandre àlo àlo títi dhi ì 'àsè.

9

Sàwùlò ladzá áyi togó Yésu ni ka'i

(A kònò kpà Tà 'òle dhi ì 22:6-16; 26:12-18)

* **8:27** 8:27 «Ùnikì» kòndhi, agó anglé kitswálé ópí kàdrì ni àzì 'o dhi 'i. † **8:33** 8:33 A kònò Esáyà 53:7-8. ‡ **8:37** 8:37 Wárágá Gíká ni Kúlí tisizo áyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisyá kònwa ko: [Filipò tà drá dhi: «Mí kòka'i ámi togó wáyi sè dhi, mí ni kitswá bátisimò do.» Dì agó nda logó dhi: «Má adré ka'iá dhi, Yésu Krísto Gíká ni Mvágó 'i.»]

1 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Sàwùlò gò ìna adrélé lalíle Mírì Yésu ni ka'ìbhá i bvó, adrézó dràdrà kúlí ta àyi ki tà sè. Di dré ngàzo lìle kòwánà ki kàdrì véna ² akódhi ni lízì, kòtisírò wárágá i Yúdà ànzi ki lisámbò dzó ki kàdrì Dàmàsékè na dhi i dré, í kònì tsa móndí àgo ró ìndì tòko ró adrèbhá Yésu ni láti lebè dhi ki kisú dhi, í kòturúró àyi agòzo àyi ìbe Yèrúsalémà le be dhi bvó.

3 Di dré tá adrèrà'a láti 'á, adrélé tsàle ànyi Dàmàsékè làga dhi 'á dhi, ngádra bhù lésè dhi dré kòzo ngbõ ró ngá kazá akódhi làgàsè kúrú. ⁴ Di dré dhèzo kíni mi gò, kúlí yi tǎrà'a í dré dhi: «Sàwùlò, Sàwùlò, mí adrè áma mǐ pfo àdho tà sè?» ⁵ Sàwùlò lízì dhi: «Mírì, mi àdhi 'i?» Di kúlí nda logó drá dhi: «Ma Yésu mí dré mína adrélé mǐ pfole dhi 'i. ⁶ Di mí nga file bhàandre na. Kònàle dhi, à ni tà kitswálèpi mí dré dra 'òle dhi ni ta mí dré.»

7 Mòndyá adrèbhá tá atsí to túmání Sàwùlò be dhi ì kíkí tá àyi, adrélé tà nda ni no síbhálè be ngbo. Ɔ yi tá kúlí nda 'í, di, ì nò àyikya dhya àlo ko. ⁸ Gò Sàwùlò dré ngàzo kíni misè. Di, dré mǐ nzìzo dhi, kitswá tá ìna ngá no bwà ko. Di à dré akódhi ni drígá rùzo, akódhi ni sèzo fizo ába Dàmàsékè na. ⁹ Gò dré adrézó kònàle kítú na ngá no àko ró, ngá nya àko ró ìndì ngá mvu àko ró.

¹⁰ Dàmàsékè na dhi, Yésu ni ka'ìlepi àlo rú be Anànyà dhi tá be. Di ngá dré agázó akódhi mi toróbí tǐni gò, Mírì dré tǎzoá drá dhi: «Anànyà!» Akódhi logó dhi: «Mírì, ma kònìdhi.» ¹¹ Di Mírì tà drá dhi: «Mí nga lìle láti andre rú zìle Pyà dhi na, agó àlo rú be Yúdàsì dhi bhàna. Kònàle dhi, mí lízì agó rú zìle Sàwùlò angálèpi Tàrúsò lésè dhi ni tà. Akódhi nda adrè tà zi má tí lókyá kònìdhi sè. ¹² Ngá agá akódhi mi toróbí tǐni gò, dré agó àlo rú be Anànyà dhi ni nòzo firà'a drígá bha í dri, í kògòró ngá no be dhi bvó.» ¹³ Di, Anànyà logó dhi: «Mírì, má yi móndí bí dhi i tí tà kònzi títi agó kòdhi dré 'òle ámi móndyá lólo Yèrúsalémà na dhi i rú dhi i 'í. ¹⁴ Atsá kpà kònwa rǐnyí í dré kisulé kòwánà kàdrì i véna dhi be, kitswálè mòndyá títi adrèbhá ámi zi àyi ki Mírì ro dhi ki turú dhi bvó.» ¹⁵ Di, Mírì tà Anànyà dré dhi: «Mí ì! Tàko ko, agó kòdhi dhya má dré zìle adrélé áma àzì 'o dhi 'i. A ni lí áma tà longó mòndyá sùrú twá ro dhi i dré, àyi ki ópí i dré, ìndì Ɔsèrèlè ànzi i dré. ¹⁶ Má ni kizá kàdrì kitswálèpi dré dra nyàle áma tà sè dhi ni tadhá drá.»

¹⁷ Gò Anànyà dré lízo file Sàwùlò ni kisú dzó nda na. Dré drígá bhàzo akódhi dri, tǎzoá dhi: «Áma adrúpi Sàwùlò, Mírì Yésu agálèpi mí kandrà láti bhálè dhi amù ma nì, mí kògòró ngá no, ìndì mí kògaró Tírì Lólo sè be dhi bvó.» ¹⁸ Gbǎ kòdhwà, ngá ngóró kosyá kobhó tǐni dhi dré adhézo Sàwùlò mǐlèsè gò, dré gòzo adrélé ngá no. Di dré ngàzo bàtisimò do. ¹⁹ Bvóá dhi, dré ngá nyàzo gò, gòzo rǐnyí kisú.

Sàwùlò longó Rúbí Tani Dàmàsékè na

Gò Sàwùlò dré adrézó Yésu ni ka'ìbhá Dàmàsékè le dhi i véna lókyá be vwàwà ro tsá. ²⁰ Gbǎ lókyá nda sè dhi, dré ngàzo adrélé Yésu ni tà longó Yúdà ànzi ki lisámbò dzó i 'ásè, adrézó tadhá dhi, Yésu nda Gíká ni Mvǎagó 'i káyá dhi. ²¹ Mòndyá títi adrèbhá akódhi ni yi dhi ki líndrì adrè tá gǎle bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó lízì àyi kòfalèsè dhi: «Agó kòdhi tsi dhya adrèlèpi tá mòndyá adrèbhá Yésu kòdhi ni ka'ì Yèrúsalémà na dhi ki

mì pfo lavúlè dhi 'i ko? Atsá kònwa kitswálè àyi nda ki turú lizo àyi íbe kòwánà kàdrì i véna ko?» ²² Di, Sàwùlò adré tá ína atsálè rinyi ró adréle lìle drìdrì. Adré tá tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Mèsiyá 'i káyà dhi gò, Yúdà ànzi Dàmàsékè le dhi ì dré kitswázó kúlí logó tíá bwà ko.

²³ Lókyá kòlavú vwàle dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo ru yi kitswázó Sàwùlò ni pfu dràle dhi bvó. ²⁴ Di, Sàwùlò dré ína tá nda ni yizo. Kítu vèsè ìndi ngátsi vèsè dhi, ì adré tá rìle akódhi bvó bhàandre nda ni zèribàti ì 'àsè, kitswálè akódhi ni pfu dràle. ²⁵ Di ngátsi àlo sè dhi, akódhi ni lebhèbhá ì dré akódhi ni bhàzo kánzi na gò, akódhi ni tirízo zèribà drìsè kivi na gò, dré lapázó.

Sàwùlò tsa Yèrúsalemà na

²⁶ Gò Sàwùlò dré lizo Yèrúsalemà na. Kòtsa dre dhi, dré àyi tabhizo amúlè Yésu ni ka'ìbhá íbe. Di, àyi títi nda ì adré tá àyikya akódhi ni ro. Tàko ko, ì ka'í tá ko tàle dhi, akódhi atsá Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi. ²⁷ Di, Bàránàbà dré ína akódhi ni drizo lizo ába àpóstolò i véna. Gò dré Sàwùlò nò tá Mírì Yésu láti 'á, ìndi Mírì tá tá akódhi dré ngini ya dhi ki titízo àyi dré. Dré kpà Sàwùlò longó tá Yésu ni tà tirí àko Dàmàsékè na ngini ya dhi ni titízo. ²⁸ Di ì dré Sàwùlò ni ka'izo dòle adréle tùmání àyi íbe. Akódhi adré tá tatsilè Yèrúsalemà 'àsè, Mírì ni tà longóbe tirí àko. ²⁹ Adré tá kpà tá ta ìndi tà kayí Yúdà ànzi adrèbhá Giríkì ti ta dhi íbe. Di, àyi nda ì dré ngàzo adréle láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle. ³⁰ Di Sàwùlò ni adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì kòyi tá nda dre dhi, ì dré akódhi ni drizo lizo ába Kàyisàriyá na gò, mùzoá lìle Tàrúsò na.

³¹ Di Yésu ni ka'ìbhá títi bvò Yúdáyà àdhyà na, Gàlìlàyà àdhyà na, ìndi Sàmàriyá àdhyà na dhi i tá tà kìdrìkàdri íbe àyi kòfalé móndí àruka íbe. Giká adré tá àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na. Í adré tá lizólè, adréle tá 'o Mírì ni ròma na, ìndi Tirí Lólo ni rinyi sè, adrézó lìle ába drìdrì.

Pètèrò 'o tà línríga ró dhi i Lídà na ìndi Yópè na

³² Pètèrò dré tá adrèrà'a tatsilè àrà twátwa i 'àsè dhi 'á dhi, tsa tá Yésu ni ka'ìbhá bhàandre Lídà àdhyà na dhi ki no. ³³ Kònàle dhi, dré agó àlo rú be Ayìnéyà, adrélépi pá be àbvò ro dhi ni kisúzo. Akódhi nda ayí tá lán-gá na kónà nzi-drì-na. ³⁴ Di Pètèrò dré tàzoá drá dhi: «Ayìnéyà, Yésu Krísto tidrì mí dre! Mí nga ámi kíndri pa!» Gbá kòdhwà, akódhi nda dré ngàzo trà kuru. ³⁵ Di mónáyà títi adrèbhá tá Lídà le ìndi Sàrónà le dhi ì dré akódhi ni nòzo gò, ì dré àyi ki togó adzázó Mírì vélé.

³⁶ Anyi àrà nda làgana, bhàandre Yópè àdhyà na dhi, tòkò àlo Yésu ni ka'ilepi, rú be Tàbità dhi tá be. (Rú nda kòdhi adré leá tàle Giríkì ti sè dhi «Dòrúkà».) Akódhi nda adré tá ngbú adréle tá dóro 'o, adrézó kpà ngá fe lemerèbhá ì dré. ³⁷ Di lókyá nda sè dhi, dré dhèzo drà be gò, dré drázo. Di akódhi ni rúbhá dzizo gò, dòzoá bhàle dzó àlo dhi ni 'a kile kurú na dhi na. ³⁸ Yópè nda ànyi Lídà làga. Di Yésu ni ka'ìbhá Yópè le dhi ì kòyi Pètèrò tá Lídà na dhi dre dhi, ì dré àgo rì dhi ki mùzo akódhi ni ti lizí, tàzoá dhi: «Mí kàlì mbèlè àma vélé wà!»

³⁹ Di Pètèrò dré ngàzo lìle tùmání àyi íbe. Kòtsa dre dhi, ì dré akódhi ni drizo mbàzo ába dzó 'a kile kurú na nda na. Tàyítókò títi dhi ì dré ngàzo

* 9:36 9:36 Rú «Tàbità» Ebèrè ti sè kònidhi, ìndi rú «Dòrúkà» Giríkì ti sè kònidhi, adré leá tàle dhi «lòbha».

àyi ki totò ànyi akódhi làgàsè adrélé àwó ngo, adrézó kítá twátwa Tàbità nda dré tá dhùle dré rè dhu adrérà'a tùmání àyi íbe dhi 'á dhi ki tadhá drá. ⁴⁰ Gò Pétèrò dré mónnyá títi nda ki 'òzo pfole kivi na. Dré àyi kórókó títizò, tà zìzo Giká tí gò, àyi alázo àbvò nda véle tàà dhi: «Tàbità, mí nga!» Di akódhi nda dré mì nzìzo Pétèrò ni no gò, ngàzo lírilé. ⁴¹ Pétèrò dré akódhi ni drígá rùzo gò, akódhi ni tingázó kuru. Dré Yésu ni ka'íbhá kí azizó tàytókò íbe, Tàbità nda ni tadházó àyi dré lídrì ro. ⁴² Di tà nda ni rúbí dré la'úzò bhàandre wáyi Yópè àdhya 'àsè gò, móndí zyandre dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. ⁴³ Gò Pétèrò dré adrézó Yópè na lókyá be vwàwvwa ro, agó àlo rú be Símónà, kíní nyàlepi dhi bhàna.

10

Kòrùnèlìyò zi Pétèrò í bhàna

¹ Agó àlo rú be Kòrùnèlìyò dhi tá bhàandre Kàyisàriyà àdhya na. Akódhi nda tá Rómà ki sòdá adrélé zìle Itàliyà àdhya ró dhi ki kàdrì 'i.* ² Akódhi ì mónnyá títi akódhi ni dzó lé dhi íbe dhi, ì adré tá tròle Giká ni tà rú, adrézó kpà akódhi ni ro. Adré tá ngá fe rã móndí lemerè ro dhi ì dré, adrézó kpà tà ta Giká be landè àko ró. ³ Kítú àlo, ànyíanyi sàà na kítú rírì àmvolésè dhi sè dhi, ngá agá tá akódhi mì toróbí tìni. Akódhi nò ángéló àlo Giká àdhya ngádra 'á afírà'a í véle, tàà í dré dhi: «Kòrùnèlìyò!» ⁴ Di dré ángéló nda ni nòzo dhi tìrì dré gò, lizizóá tíá dhi: «Mírì, àdho tà 'i?» Ángéló nda logó drá dhi: «Tà mí dré zìle Giká tí dhi ì tùmání ngá mí dré fèle lemerèbhá ì dré dhi íbe dhi ì mbà tsàle Giká kandrà gò, akódhi dré ámi tà kisùzo. ⁵ Di nyànomvá dhi, mí mù móndí lile Yópè na, agó rú be Símónà adrélé kpà rú zìle Pétèrò dhi ni azi. ⁶ Akódhi nda adré ayilé kíní nyàlepi àlo rú be Símónà dhi bhàna, yìandre mìle.» ⁷ Di ángéló tà tàlepi akódhi dré nda kòlì dre dhi, Kòrùnèlìyò dré àyi màràbà rì dhi kí azizó tùmání sòdá àlo adrélépi tá tà 'o í dré, adrélépi kpà tròle Giká ni tà rú dhi be. ⁸ Dré tà títi lavúbhá nda ki títizò àyi dré gò, àyi kí mùzo lile Yópè na.

Ngá agá Pétèrò mì toróbí tìni

⁹ Kítú bvóá dhi sè, ànyíanyi kítú rírì sè, dhya mùle nda ì dré tá adrérà'a láti 'á ànyi Yópè làga dhi 'á dhi, Pétèrò dré mbàzo dzó drì be kpàkpà dhi drìna, adrélé tà ta Giká be.† ¹⁰ Tàbirì dré akódhi ni 'òzo gò, dré adrézó ngá le nyàle. A dré tá adrérà'a ngá ladhí drá dhi 'á dhi, ngá dré afizó akódhi dri toróbí tìni. ¹¹ Akódhi dré nòzoá dhi, bhù lanzì ru dre gò, dré ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi ì 'àsè dhi tìni dhi ni nòzo adrérà'a asilé bvò dri. ¹² Kítá nda na dhi tá kà'wá pá be su dhi kí kára twátwa dhi ì, tùmání kà'wá adrébhá àyi kí se agátì sè dhi kí kára twátwa dhi íbe, ìndì àrì kí kára twátwa dhi íbe. ¹³ Gò kúlì àlo dhi dré tàzoá drá dhi: «Pétèrò, mí nga àyi kí tupfú nyàle!» ¹⁴ Di, Pétèrò logó dhi: «Mírì, tàdzì ko! Tàko ko, má nya ngá ndì ró tatrìtrì kúlì dré adrélé logalé dhi kí àlo tàdzì ko.»‡ ¹⁵ Di kúlì nda dré gòzo tàà drá dhi: «Mí zi mína ngá Giká dré temvéle dre dhi ndì ró ko.» ¹⁶ Tà nda dré ru 'òzo kònìni vèsè be na gò, kítá nda ni dòzo bhù na.

* **10:1** 10:1 Rómà kí sòdá kí kàdrì kòndhi tá sòdá ànyíanyi nyadhì-nzi dhi ì drìle. † **10:9** 10:9 Kínò lésè Ìsèrèlè ànzi kí bvò na dhi, à adré tá dzó kí drì ledé kpàkpà, à kòkìswaró mbàle lírilé lovolé kònàle be dhi bvò. ‡ **10:14** 10:14 A kònò Lèvìtíkè 11:1-47; Ezèkyélè 4:14.

17 Di Pétèrò ni drì dré abizó tà nda sè gò, dré adrézó lizíá í lèna ngalè ngá í dré nòlè nda adrè tá leá tàlè ngíni ya dhi. Gbã lókyá nda sè dhi, dhya Kòrùnèliyò dré tá mùlè nda ì dré Simónà ni bhà lizizó, atsázó dzó nda tí. 18 Gò ì dré kúlí yòzo, lizizóá ngalè Simónà adrélé kpà rú zile Pétèrò dhi adrè ayilé dzó nda na yà dhi.

19 Di Pétèrò dré rè dhu adrèrà'a ngá í dré nòlè nda ni tà kisù dhi 'á dhi, Tirí Lólo dré tàzoá drá dhi: «Mí yi rè ká! Ago na dhi ì adrè ámi nda. 20 Di mí nga sílè àyi véna, mì kòlirò tùmáni àyi íbe tà kayí àko ró. Angyá ko, má mù àyi ma.» 21 Di Pétèrò kòsi dzó nda drílèsè dre dhi, dré tàzoá àgo nda ì dré dhi: «Ma kònìdhi dhya mì dré adrélé ndàlè dhi 'i. Mì alì kònwa àdho tà sè?» 22 Di ì logó drá dhi: «Sòdá ki kàdrì rú be Kòrùnèliyò dhi amù àma nì. Akódhi nda mómí gyágya, adrélépi Giká ni ro dhi 'i. Yúdà ànzi títi dhi ì adrè akódhi ni rú ta dóro. Angéló lólo Giká àdhya tà drá dhi, kòzi mì í bhàna ámi kúlí ki yízo dhi bvó.» 23 Di Pétèrò dré àyi ki azizó ayilé dzó nda lé.

Pétèrò li Kòrùnèliyò bhàna

Drùbhì sè dhi, Pétèrò ì dré ngàzo lìlè àyi íbe tùmáni Yésu ni ka'ìbhá àruka Yópè lèsè dhi íbe. 24 Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré tsázo Kayìsàriyá na. Kòrùnèliyò kímó tá àyi aró ì àyi arúpi kákà dhi íbe gò, ì dré adrézó àyi ki letè. 25 Di Pétèrò dré tá adrèrà'a file bhà'álé nda na dhi 'á dhi, Kòrùnèliyò dré alìzo adhéle akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha. 26 Di, Pétèrò dré ína akódhi ni tingázó, tàzoá drá dhi: «Mí nga. Àma tàndi, ma kókpà mómí 'i mí tíni.» 27 Di Pétèrò ì dré tà titízó akódhi be gò, dré fizo mómídyá zyandre ru kimóbhá nda ki kisú dzó na. 28 Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títi, mì nì tàlè dhi, Yúdà ànzi ki tátrítrí kúlí adrè ru sùma mómí sùrú twá ro dhi íbe dhi ni logá àyi dré dhi be. Tátrítrí kúlí nda adrè kpà fima àyi bhàna dhi ni logá. Di, Giká tadhá ína má dré dhi, má kòzi dhya àlo ndí ró yà, kó ngalè mómí temvéle ko dhi ró yà dhi ko. 29 Asá dhi, mì dré áma azizó dhi, má alì ndiri tà kayí àko ró. Má adrè di àmi ki lizí, mì azi ma àdho tà sè?»

30 Di Kòrùnèliyò logó dhi: «Lavú dre kítú na, sáa na kítú rírì àmvolèsè dhi sè dhi, má adrè tá tà ta Giká be áma dzó kònìdhi 'á. Gbã kòdhwa, agó àlo kítá íbe lagulagu ró dhi dré agázó má kandra, 31 tàá má dré dhi: <Kòrùnèliyò, Giká yi tà mí dré zile í tí dhi ì 'í. Tivì kpà ngá mí dré fèlè lemerèbhá ì dré dhi ì ko. 32 Di mí mù mómí lìlè Yópè na, Simónà adrélé kpà rú zile Pétèrò dhi ni azi. Akódhi nda adrè ayilé Simónà kíní nyilepi dhi bhàna, yíandre mùlè.> 33 Di gbã lókyá nda sè dhi, má dré mómí múzo lìlè ámi azi. Mí 'o dóro alìzo. Di nyànómvá dhi, àma títi ni ì Giká kandra, kitswálé tà títi Mírì dré tàlè mí kòtà àma dré dhi ki yi.»

Pétèrò longó Rúbí Tani mómí sùrú twá ro dhi ì dré

34 Gò Pétèrò dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Nyànómvá dhi, má nì tàlè dhi, Giká adrè mómí ki no twátwa ko dhi be. 35 Be ró dhi, adrè ína mómí sùrú títi ì lèsè adrèbhá àyi ro, adrèbhá kpà tà gyágya 'o dhi ki ka'ì kòdhya. 36 Giká nda amù Rúbí Tani àma, Ísèrèlè ànzi ì véle longózóá àma dré dhi, mà nì kitswá adrélé tà kidríkidrí íbe àma kòfalé ì be Yésu Kristo sè. Yésu Kristo nda mómídyá títi dhi ki Mírì 'i. 37 Àmi ki tàndi, mì nì tà títi ru 'obhá Yúdáyà na kidhólé Gàlilàyà lèsè, bàtisimò Yòwánì dré tá longolé

dhi àmvolésè dhi i be. ³⁸ Mì nì tàle dhi, Giká zì tá Yésu Nàzàrètà lésè nda gò, Tìrì Lólo fèzo drá rìnyì be dhi be. Di Yésu nda dré tatsízó tà dóro 'obe ìndì mónnyá títì Dzàborò dré tá atólé í pálé dhi ki tidrìbe. Tàko ko, Giká tá tùmáni akódhi be. ³⁹ Ama dhya tà títì akódhi dré 'òle Yúdà ànzi ki bvò na ìndì Yèrusalémà na nda ki nobhá mǐ sè dhi 'i. A tidí tá akódhi drále fa kípakipa dri. ⁴⁰ Di, kitú nì na sè dhi, Giká dré ìna akódhi nì tingázó dràdrà lésè gò, akódhi nì 'òzo mónní i dré nòle. ⁴¹ Mónnyá títì dhi ì nò tá akódhi ko. Ngbà 'í àma Giká dré tá zìle drìdrì kitswálé tà nda ki no dhi i, mà nò akódhi àma. Akódhi nì ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, mà nya ngá ìndì mà mvu ngá tùmáni akódhi be dhi àma. ⁴² Di akódhi lazì tà àma dri tàzoá dhi, mà kàdré àyi tà longó mónní i dré adrézó tadhá dhi, i dhya Giká dré bhàle adrélé mónnyá títì lidrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki tàbvò tàlepi ró dhi 'i. ⁴³ Prófétà títì dhi ì longó tá akódhi nì tà tàzoá dhi, Giká nì mónnyá títì dra akódhi nì ka'ìbhá dhi ki tàkonzì tri akódhi nì rú sè.»^S

Mónní sùrú twá ro dhi ì kisú Tìrì Lólo

⁴⁴ Péteró dré rè dhu adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Tìrì Lólo dré asízó mónnyá títì adrèbhá akódhi nì yi nda ki asó. ⁴⁵ Di mónnyá ka'ìbhá Yúdà ànzi ró alìbhá tá tùmáni Péteró be dhi ì kònò, Giká kutú tá kókpà Tìrì Lólo mónní sùrú twá ro dhi i dri dhi dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwàbhwa. ⁴⁶ Tàko ko, ì yi tá àyi nda ì adrérà'a ti twátwa ki ta, adrézó Giká nì rú bha kùle dhi 'i. Gò Péteró dré tàzoá dhi: ⁴⁷ «Àdhi nì kitswá bàtisimò dòma yì sè dhi nì logá mónnyá kòni ì dré dhi nì? Angyá ko, ì kisú àyikya Tìrì Lólo àmakya tìni.» ⁴⁸ Di dré tàzoá dhi, à kòfè bàtisimò àyi dré Yésu Kristo nì rú sè. Gò ì dré Péteró nì ti lizízó, kàdréro dhu rè àyi véna lókyá tsà sè.

11

Péteró ngi tà í dré 'òle dhi ki àndu

¹ Gò àpóstolo ì mónnyá ka'ìbhá Yúdáyà na dhi ìbe dhi ì dré yìzoá tàle dhi, mónní sùrú twá ro dhi ì kisú kókpà Giká nì kùlì dre. ² Di Péteró kòlì tsàle Yèrusalémà na dre dhi, mónnyá ka'ìbhá Yúdà ànzi ró dhi ì dré dhèzo adrélé akódhi nì ndrì, ³ adrézó tàá dhi: «Mí fi mína mónní lwàle ko dhi ì bhàna gò, mí dré ngá nyàzo tùmáni àyi ìbe!»

⁴ Di Péteró dré ngàzo tà títì lavúbhá nda ki títì àyi dré mǐbhalé tí, tàzoá dhi: ⁵ «Má tá mína bhàandre Yópè àdhya na. Kitú àlo, má dré tá adrérà'a tà ta Giká be dhi 'á dhi, ngá dré afízó má dri toróbí tìni. Má nò tá ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti nì su dhi ì 'àsè dhi tìni dhi adrérà'a asilé bhù lésè atsálé má vélé. ⁶ Má kòbhe mǐ ngá kítá nda léna dhi ki no dre dhi, má dré ká'wá pá be su dhi ki kárá twátwa dhi ki nòzo, tùmáni kà'wá mbi lésè dhi ìbe, kà'wá adrèbhá àyi ki se agátì sè dhi ìbe, tsàle àrì ìbe. ⁷ Gò má dré kùlì yìzo tàá má dré dhi: <Péteró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!> ⁸ Di má dré logózoá dhi: <Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, ngá ndǐ ró àma ki tátírìrì kùlì dré adrélé logálé dhi ki àlo afí rè má sílé tàdzí ko.> ⁹ Di kùlì nda dré gòzo tàá bhù lésè dhi: <Mí zi mína ngá Giká dré temvélé dre dhi ndǐ ró ko.> ¹⁰ Tà nda dré ru 'òzo kònìni vèsè be na gò, ngá títì nda ki dòzo bhù na.

¹¹ Gbá lókyá nda sè dhi, àgo na tá amùle má vélé Kàyisàriyà lésè dhi ì dré àyi ki kíkízó dzó mà dré tá adrézó lána dhi tí. ¹² Gò Tìrì Lólo dré tàzoá

má dré dhi, mà kòlì tùmáni àyi íbe tà kayí àkò ró. Dhya ka'íbhá nzi-dri-àlo kòni ì dré kpà lizo tùmáni má be gò, mà dré fizo agó àlo rú be Kòrùnèliyò dhi ni dzó na. ¹³ Gò akódhi nda dré í nò tá ángéló agará'a í kandrà àyi dzó lé ngíni ya dhi ni titízó àma dré. Tà dhi, ángéló nda tà tá í dré dhi: <Mí mù mómá ìlè Yópè na Símóna adrélé kpà rú zìle Pétèrò dhi ni azi. ¹⁴ A ni kúli longó àmi dré mómá títí àmi dzó lé dhi íbe gò, mà dré lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó kúli nda sè.> ¹⁵ Dì má dré kidhóra'a tà ta Kòrùnèliyò nda ì dré dhi 'á dhi, Tírì Lólo dré asízó àyi kí asó ngóro dré tá asilé àma kí asó kítú Pàtèkóté àdhya tú dhi tìni. ¹⁶ Gò kúli Mírì dré tá tàle dhi dré agázó má léna. Akódhi tà tá dhi: <Yòwání fè tá ína bàtisimò yí sè. Dì, mì ni àmikya bàtisimò kisú Tírì Lólo sè.>* ¹⁷ Dì Giká fè kó àyi dré Tírì Lólo àlo nda ì dré afèle àma Mírì Yésu Krísto ni ka'íbhá ì dré dhi kòdhyà dhi, mà dè tá mána àdhi 'i, kitswálé tà Giká dré tá lèle 'òle dhi ni kíkí dhi?»

¹⁸ Dì ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré kúli tayízó gò, ì dré Giká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Kàdré kònini dhi, Giká nzi dè kókpa láti mómá sùrú twá ro dhi ì dré, ì kòladzáró àyi kí togó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.»

Ekèlézyà Atiyòkiyà na dhi

¹⁹ Mómá ka'íbhá ayíbhá àyi kí mǐ pfòma Sètèfánò ni dràma àmvolésè dhi ni tà sè dhi, ì lè tá byá bvò Fòwínikè àdhyà na, tūrù Kípìrò àdhyà na, ìndì bhàandre Atiyòkiyà àdhyà na.† Ayi nda ì adré tá ngbà 'í Giká ni kúli longó Yúdà ànzi ì dré. ²⁰ Dì, àyi kí àruka angábhá Kípìrò lèsè ìndì Kírénè lèsè dhi ì dré ayikya lizo Atiyòkiyà na gò, kidhólé adrélé tà ta mómá sùrú twá ro dhi ì dré, adrézó Rúbí Tani Mírì Yésu ni tà dri dhi ni longó àyi dré.‡ ²¹ Giká ni rinyí tá tùmáni àyi íbe gò, mómá zyandre dhi ì dré àyi kí togó adzázó Mírì vélé, akódhi ni ka'í.

²² Mómá Ekèlézyà Yèrusalémá àdhyà lé dhi ì kòyi rúbí nda dre dhi, ì dré Bàránábà ni mùzo ìlè Atiyòkiyà na. ²³⁻²⁴ Akódhi nda tá mómá dóro gàlepi Tírì Lólo sè, adrélépi kpà tà ka'íka'í íbe kàdrì dhi 'i. Dì kòtsa Atiyòkiyà na dre dhi, dré nòzoá dhi, Giká bhà tá àyi togó tani mómá ka'íbhá nda ì rú dre gò, dré lenzézó àsà. Gò dré àyi kí kodzózó títí tàzoá dhi, ì kàdré tròle Mírì ni tà rú togó wáyi sè. Dì mómá zyandre lavulé dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó mómá ka'íbhá kònàle nda íbe.

²⁵ Amvolásà dhi, Bàránábà dré lizo Sàwulò ni nda Tàrusò na. ²⁶ Kòkisú akódhi dre dhi, dré akódhi ni adrìzo agòzo ába Atiyòkiyà le. Dì àyi nda ì dré adrézó ru kimó mómá zyandre Ekèlézyà le dhi íbe, adrézó àyi kí tadhá kóná àlo. Atiyòkiyà nda 'á dhi, à kidhó tá adrélé Yésu ni lebhá kí zì Krísto ni ka'íbhá ì ró.

²⁷ Lókyá nda sè dhi, profétà àruka ì dré angázó Yèrusalémá lèsè atsálé Atiyòkiyà 'a. ²⁸ Ayi kí àlo rú be Agábò dhi dré ngàzo longó Tírì Lólo ni rinyí sè dhi, kàrábhò kàdrì dhi ni dhe bvò wáyi Rómà kí òpì zàle dhi 'ásè. (Dì Kàrábhò nda dhe tá Rómà kí ópì kàdrì, Kàlàwùdíyò ni lókyá 'á bàti.) ²⁹ Dì mómá ka'íbhá Atiyòkiyà le dhi ì dré ru yizo tàzoá dhi, ì ni àyi kí ngá lokó ngóro àyi àlo àlo títí dhi ì dré kitswálé 'òle dhi tìni gò, mùzoá àyi kí adrúpi Yésu ni ka'íbhá Yúdáyà na dhi kí ledé. ³⁰ Gò ì dré 'òzoá kònini.

* **11:16** 11:16 A kònò Tà 'òle dhi ì 1:5. † **11:19** 11:19 «Atiyòkiyà» kòndhi tà bhàandre kàdrì Rómà kí òpì ni bvò Siriyà àdhyà drìle dhi 'i. ‡ **11:20** 11:20 Mómá Rúbí Tani longóbhá kòni kí àruka ì angá tá bhàandre Kírénè àdhyà bvò Libiyà àdhyà lé, bvò kàdrì Afiriká àdhyà lé dhi lèsè.

Ɔ dré Bàrànbà ki mùzo Pólò be ngá nda ki adzi Ekèlèzyà Yèrúsalmà na dhi ni bhàgo i véna.

12

A pfu Yàkòbhò dràle, ìndì à ru Pèteró bhèle bǎdzó na

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, ópí Eródè Agurípà dré kidhózó adrélé Yésu ni ka'ìbhá àruka ki mǎ pfo. ² Dré Yàkòbhò, Yòwàni ni adrúpi ni 'òzo pfùle dràle sápi sè. ³ Kònò tà nda 'o tá Yúdà ànzi ki togó adrélé kiníle dhi dre dhi, dré kpà Pèteró ni 'òzo rùle. 'O tá tà nda gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhyà tú. ⁴ Di kò'ò akódhi rùle dre dhi, dré akódhi ni bhèzo bǎdzó na gò, sòdà mudrí-drí-nzi-drí-àlo tukùle su su dhi ki bhàzo adrélé akódhi ni líkí. Adré tá kisúá dhi, í ni akódhi ni 'o apfòle tàbvó tàle mónnyá títi i kandrá gwányá Pásikà àdhyà àmvolèsè. ⁵ Di, à dré tá adrèrà'a Pèteró ni líkí bǎdzó na dhi 'á dhi, mónnyá ka'ìbhá dhi ì adrè tá àyikya tà zi Gíká tí togó wáyi sè akódhi dré.

Mírì 'o Pèteró apfòle bǎdzó lèsè líndrígá ró

⁶ Kítu Eródè dré tá adrézó 'òle Pèteró ni tàbvó ta dhi ni ngátsi sè dhi, Pèteró adrè tá ayi ko sòdà rì dhi i kòfalé bǎdzó na. A adrò tá akódhi nyìrì rì dhi i sè. Sòdà àruka ì adrè tá ayi ki totó bǎdzó nda tí, adrélé bǎdzó líkí. ⁷ Gbǎ kòdhwa, ángéló Mírì àdhyà dré agázó Pèteró kandrá gò, ngádra dré kòzo ngá kazá dzó 'a kàle nda na. Ángéló nda dré akódhi ni gbúlú sàzo akódhi ni torózó ayi lèsè gò, tàzoá drá dhi: «Mí nga mbèlè!» Gò nyìrì dré adàzo akódhi drígàsè. ⁸ Di ángéló nda dré tàzoá drá dhi: «Mí 'ì àmi káfá àmi kípilé 'á, àmi kámókà ki tosózó.» Di Pèteró dré 'òzoá ngóro tàle í dré dhi tìni. Gò ángéló dré tàzoá drá dhi: «Mí asó àmi kítá kidhì àdhyà, mí kàlìró má vèsè.» ⁹ Di Pèteró dré dhèzo akódhi bvó adrélé akódhi ni lebè. Nǐ tá ko tàle dhi, tà ángéló nda dré adrélé 'òle dhi tá tà tàndi 'i dhi. Adré tá ìna kisúá dhi, ngá agá tá í mi toróbí tìni. ¹⁰ Ɔ dré àrà ni àlo ìndì rì ni sòdà ì dré tá adrézó bǎdzó líkí dhi ki lavúzó gò, ì dré tsàzo dzóti kàdrì aya ró adrézó pfòle 'àsà bhàandre na dhi kandrá. Di dzóti nda dré ru nzìzo ayi tà sè ayi dré, gò ì dré pfòzo. Ɔ kòlì láti 'àsè vwàle tsà dre dhi, ángéló nda dré ndiri Pèteró ni tayízó.

¹¹ Kùdù ro dhi, Pèteró dré ìna tà nda ni atógyàzo, tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, má nǐ bàti tàle dhi, Mírì amù ayi ángéló àma apá Eródè drígàsè, ìndì tà títi Yúdà ànzi ì dré tá lèle 'òle má rú dhi ì lèsè dhi dre dhi.»

¹² Di tà nda kòfi Pèteró drìna dre dhi, dré lizo Màriyà, Yòwàni Màrokò ni andre ni dzó na. Kònàle dhi, móndí zyandre dhi ì kímó tá ru adrélé tà zi Gíká tí. ¹³ Akódhi kòga dzóti adrézó file kivi lèsè dhi dre dhi, mvatòkò àlo màràbà ro rú be Ròdà dhi dré ayi kisízó ànyi dzóti nda làga. ¹⁴ Kòyi Pèteró ni kúlì nǐle kyá dre dhi, dré ayi tapízó ràle dzó na dzóti nzi àko ró togó kìnì dré gò, dré longózóá mónnyá títi dzó lé dhi ì dré dhi: «Pèteró kivi na dzó tí.» ¹⁵ Ɔ logó drá dhi: «Ngá kizá mi nì!» Di, gò tàá rìnyì sè dhi: «Tà bàti 'i!» Ɔ gò tàá dhi: «Kòdhi akódhi ni líndrì 'i.» ¹⁶ Di, Pèteró dré ìna gòzo adrélé dzóti ga. Ɔ kònzi akódhi ni no dre dhi, ayi ki líndrì dré gàzo

* 12:1 12:1 «Eródè Agurípà» kòndhi tà Eródè Kàdrì dhi ni toyó 'i. (A kònò Lùkà 1:5) Akódhi tà ópí ro bvò Yúdáyá àdhyà, Sàmàriyá àdhyà, Gàliláyá àdhyà, Pèráyá àdhyà, Itúràyá àdhyà, Tràkòniti àdhyà ìndì Abilénè àdhyà i drìle.

bhwäbhwa. ¹⁷ Di Péterò dré dríká bházo kuru àyi ki kúlí kikízó gò, dré Mírì 'o tá i apfòle bãdzó lésè ngíni ya dhi ni titízó àyi dré. Gò tázóá dhi: «Mì longó tà kòdhì Yàkòbhò i dré àma ki adrúpi àruka títi dhi íbe be.»[†] Gò dré pfòzo lìle àrà àzya na.

¹⁸ Ngá kòwa dre dhi, sòdá adrèbhá tá bãdzó líkí nda ki drì dré abízó nyíni gò, ì dré adrézó líziá àyi kòfalésè ngalé àdho tà 'o tá Péterò ní ya dhi. ¹⁹ Di Eródè dré mómí ki mùzo lìle akódhì ní nda gò, ì dré àyikya kisúzóá ko. Di dré sòdá adrèbhá bãdzó líkí nda ki lízízó tà tándì ró gò, àyi ki 'òzo tupfulé todràle.

Eródè Agurípà ni dràma

Amvolásá dhi, ópí Eródè dré ngàzo bvò Yúdáyà àdhya lésè lìle adrélé Kàyisàriyà na lókyá be vwàvwà ro. ²⁰ Akódhì ni togó adré tá aswálé mómíyá bhàandre Tírè kya Sídónà be dhi i 'àsè dhi i rú. Di àyi nda ì dré ru yízo, mómí ki mùzo lìle Eródè ni ti lízi, tà kídrikàdri kàdréró àyi kòfalé akódhì be be dhi bvò. Angyá ko, àyi ki mányàngá wáyi dhi adré tá apfòle ópí nda ní bvò lésè. Di dhya mùle nda ì dré ru yízo Eródè ni dzó líkíbhá ki kàdrì rú be Bálástò dhi be gò, kítú tà tázó Eródè be dhi ni bházo.

²¹ Kítú bhàle nda sè dhi, Eródè dré àyi kítá ópí àdhya ki tosózo i rú, lírízó àyi lírìrà ópí àdhya dri gò, kúlí dò tàle mómíyá títi i kandrá. ²² Di ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Kúlí kòndhi mómí kya 'i ko! Be ró dhi, gíká àlo dhi àdhya 'i!»[‡] ²³ Gbã kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré Eródè ni tswázo, dré tá lindrì fèle Gíká dré ko dhi sè. Gò píróló ì dré akódhì ni nyàzo gò, dré dràzo.

²⁴ Di, Gíká ni kúlí adré tá ína ayílè lìle drìdrì. ²⁵ Bàránábà i Sàwúlò be dhi ì kò'o àyi ki àzì akilé Yèrusalémà na dre dhi, ì dré Yòwànì adrélé kpà rú zìle Márokò dhi ni drìzo, gòzo akódhì be Atiyókíyà na.

13

A mù Bàránábà i Sàwúlò be lìle Gíká ni àzì 'o

¹ Ekèlézyà Atiyókíyà àdhya lé dhi, profétà i tà tadhábhá íbe dhi i tá be. Ayi nda i tá: Bàránábà, Simèyónà (adrélé kpà rú zìle Mómí ní dhi), Lùkiyò (angálépi Kírénè lésè dhi), Mánàyenè (ì dré mbàzo ópí Eródè Atípà be dhi), tsàle Sàwúlò.* ² Kítú àlo, ì dré tá adrérà'a tàbirì mvo, adrézó lísàmbò 'o Mírì ní rú sè dhi 'á dhi, Tírì Lólo dré tázóá àyi dré dhi: «Mì bhà Bàránábà i Sàwúlò be twá má dré, ì kàdréró àzì má dré àyi ki azízó 'òá dhi ní 'o.»[‡] ³ Di ì kòmvo tàbirì tà zizo Gíká tí dre dhi, ì dré dríká bházo àyi rì nda i dri gò, àyi ki mùzo lìle Gíká ni àzì 'o.

Bàránábà i Sàwúlò be dhi ì lì tùrù Kípíró àdhya na

⁴ A kòmù Bàránábà i Sàwúlò be Tírì Lólo ní ríníyí sè dre dhi, ì dré sizo tsàle bhàandre rú zìle Selèwùkíyà dhi na, yìandre mìle. Kònálè dhi, ì dré mbàzo bwátù na lìle tùrù Kípíró àdhya na. ⁵ † kòtsa bhàandre rú zìle Sálámì dhi na dre dhi, ì dré kidhózó adrélé Gíká ni kúlí longó Yúdà ànzi

[†] **12:17** 12:17 A adré kisúá dhi, Yàkòbhò kòndhi tá Yésu ni adrúpi, atsálépi Ekèlézyà ni bhàgo ki àlo ró dhi 'i. A kònò Tà 'òle dhi i 15:13; 21:18. [‡] **12:22** 12:22 A kònò Ezèkyélè 28:2. * **13:1** 13:1 «Lùkiyò» kòndhi angá tá bhàandre Kírénè àdhya bvò Líbiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afriká àdhya lé dhi lésè. «Eródè Atípà» kòndhi, Eródè Kàdrì ní mvá 'i.

ki lisámbò dzó i 'ásè. Yòwàní Màrokò tá àyi íbe gò, dré adrézó àyi ki ledé àzì sè.

⁶ Ì dré lavúzò tùrù nda 'ásè tsàlè bhàandre rú zìlè Páfò dhi na. Kònàlè dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlò rú be Bàràyèsù dhi be. Akódhi nda tá kódzógó 'i, ìndì pròfètá kìnzò ro dhi 'i. ⁷ Adré tá tròlè gùvèrènére tùrù nda àdhya, rú be Sèrùgíyò Pólò dhi rú. Gùvèrènére nda tá móndí tà nìlèpi bì dhi 'i. Dì dré Bàrànába ki azizò Sàwùlò be, kitswázó Gìkà nì kùlì yi àyi tí. ⁸ Dì, kódzógó Elúmà (adrélé kódzógó nì rú zi Gìrìkì ti sè dhi tìni) nda dré ína ngàzo adrélé ligilé àyi íbe, adrézó láti nda gùvèrènére nda nì litízó, kòkà'iró Yésu ko dhi bvó. ⁹ Dì Sàwùlò adrélé kpà rú zìlè Pólò, gàlèpi Tírì Lólo sè dhi, dré mǐ tingbózó Elúmà dri gò, ¹⁰ tàzoá drá dhi: «Mǐ, Dzàborò nì mvá adrélépi móndí ki lití tùrúpú sè dhi 'i, ìndì tà gyágya títi dhi ki kàribhá 'i! Mǐ kitswá mína Mírì nì tà gyágya ki ladzama atsálé kìnzò ro dhi nì tayí kò. ¹¹ Dì mí yi rè ká! Nyànómvá dhi, Mírì bhà àyi drígá mí rú dre. Mǐ nì atsá mǐ kùdúkùdu ró gò, mí dré kitswázó ngádra kítu àdhya nì no bwá ko lókyá be vwàvwà ro.» Gbǎ kòdhwa, Elúmà nì mǐ dré sàzo gò, tìnímvá dré gòzo mǎ. Dré kidhózó adrélé àyi lidzyá, adrélé móndí nda kitswálé àyi tesé drígá sè. ¹² Dì gùvèrènére nda kònò tà ru 'òlèpi nda dre dhi, dré Yésu nì ka'izo. Tàko ko, akódhi nì línđrì ga tá bhwàbhwa tà tadhálé Mírì nì tà dri dhi nì tà sè.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì lè Aṭiyòkìyà bvò Pisìdìyà àdhya lé dhi na

¹³ Gò Pólò ì atsiàmù nì íbe dhi ì dré bwátù òzo ngàzo Páfò lèsè, lèlè tsàlè bhàandre rú zìlè Pèrùgè bvò Pàfìliyà àdhya lé dhi na. Kònàlè dhi, Yòwàní Màrokò dré ína àyi ki tayízó gòzo Yèrúsalemà na. ¹⁴ Gò ì dré ngàzo Pèrùgè lèsè lèlè tsàlè Aṭiyòkìyà bvò Pisìdìyà àdhya lé dhi na.† Sàbátù tú dhi, ì dré fizo lirílé Yúdà ànzì ki lisámbò dzó na. ¹⁵ A kònà tà àruka tìsìlè Mósè nì tatrítrí kùlì na ìndì pròfètá ki búkù ì 'ásè dhi ì dre dhi, lisámbò dzó nda nì kàdrì ì dré móndí mùzo tàá Pólò ì dré Bàrànába be dhi: «Àma ki adrúpi i, mǐ kàdré kùlì íbe tàlè mónđyá kòni ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'í na dhi, mǐ kòtà wà.»

¹⁶ Dì Pólò dré ngàzo àyi drígá bha kuru gò, tàzoá dhi: «Àmi Isèrélè ànzì ró nì i, ìndì àmi sùrú twá ro adrèbhá Gìkà nì ro nì i, mǐ yi rè ma ká! ¹⁷ Gìkà Isèrélè ànzì kya zì tá àma ki tábhì ì ì dré. Dì ì dré tá adrèrà'a bvò Ezèpétò àdhya na dhi 'á dhi, dré àyi ki 'òzo lizólé atsálé kpà kàdrì gò, dré àyi ki adrìzo apfòlè bvò nda lèsè àyi rìnyí kàdrì sè. ¹⁸ Gò dré àyi ki tà kònzì mvòzo duku na ànyíanyi kóná nyadhi-rì. ¹⁹ Bvóá dhi, dré sùrú nzi-drì-rì bvò Kánánà àdhya na dhi ki tà 'òzo akílé gò, àyi ki bvò fèzo àyi mónđyá nda ì dré tàylé ro. ²⁰ Tà nda kòdhi ì lavú tá títi kóná be ànyíanyi kámá-su-drì-nyadhi-rì-drì-mudrí.

Amvolásá dhi, Gìkà dré tàbvó tabhá ki fèzo àyi dré, tsàlè pròfètá Sàmùwélé nì lókyá 'á. ²¹ Gò mónđyá nda ì dré ópí zìzo gò, Gìkà dré Sàwùlà, Kìsà nì mvá angálèpi Bènyàminà nì sùrú lèsè dhi nì fèzo adrélé ópí ro àyi drìlè kóná nyadhi-rì. ²² Dì kòtingá Sàwùlà dre dhi, dré Dàwíđì nì bhàzo adrélé ópí ro àyi drìlè. Tà tá akódhi nda nì tà sè dhi: «Má kisú Dàwíđì,

† **13:14** 13:14 «Aṭiyòkìyà bvò Pisìdìyà àdhya lé» kònidhi, bhàandre twá Aṭiyòkìyà bvò Sírìyà àdhya lé, Pólò ì dré angázó lásá dhi rùsè dhi 'i.

Yèsè ni mvá, dhya adrélépi áma togó nda 'òlè kinílè dhi ró dre. A ni tà títi má dré adrélé lèlè í kò'o dhi ki 'o.>‡

²³ Dàwídi nda ni sùrú lèsè dhi, Giká 'o Yésu apfòlè adrélé Ìsèrèlè ànzi ki tidrílèpi ró, ngóro dré tá lazilé àyi dré dhi tìni. ²⁴ Akódhi nda ni atsama kandrà dhi, Yòwání longó tá Giká ni kúlí Ìsèrèlè ànzi títi i dré, tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtisimò òzo. ²⁵ Yòwání nda dré tá adrerà'a 'òlè àyi àzi 'o akúlè dhi 'á dhi, adrè tá tàà dhi: <Mì adrè kisúá dhi, mà àdhi 'i? Mà mána dhya mì dré adrélé letèlè dhi 'i ko. Di, mì yi rè ká! Akódhi nda adrè alìlè má bvó. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà bã tri bwà ko.>§

²⁶ Ama adrúpi i, àmi Abàramà ni ànzi ró ni i, ìndì àmi sùrú twá ro adrébhá Giká ní ro ni i, Giká amù kúlí adrézó mómí ki tidrí kòdhi àma ki tàndi i dré. ²⁷ Mómýá Yèrúsalmà na dhi i àyi ki kàdrì ìbe dhi i ní tá àyikya Yésu nda àdhi 'i ya dhi ko. Y ní tá kpà pròfètà ki kúlí i dré adrélé nàlè sàbátù àlò àlò títi dhi i sè dhi ki àndu ko. Di, ì dré tà bhàzo Yésu dri dhi, ì 'o tá àyikya kúlí nda i kitswálè títi. ²⁸ Tágba ì dré tà àlò kitswálèpi dràdrà sè dhi ni kisúzó akódhi véna ko dhi, ì lizí tá Pílátò, kò'oró akódhi pfùlè dràlè. ²⁹ I kò'o tà títi tisìlè akódhi ni tà dri dhi i dre dhi, ì dré akódhi ni rúbhá tirizó fa kipakipa drìlèsè, bhàlè mógó na. ³⁰ Di, Giká dré ìna akódhi ni tingázó dràdrà lèsè. ³¹ Gò akódhi dré agázó vèsè be bì ìndì kítú bì mómýá ìbhá tùmáni í be Gàliláyà lèsè tsàlè Yèrúsalmà na dhi i kandrà. Nyànomvá dhi, àyi nda i dhya adrébhá akódhi ni tà ì dré nòlè mì sè ìndì ì dré yìlè bíbhálè sè dhi ki longó Ìsèrèlè ànzi i dré dhi 'i.

³² Di àma, mà adrè Rúbí Tani kònìdhi ni longó àmi dré: Tà Giká dré tá lazilé àma ki tábhi i dré dhi, ³³ akódhi 'o àndrò àma, àyi ki ànzi i dré, dré Yésu ni tingálè dràdrà lèsè dhi sè. Ngóro tisìlè Yúdà ànzi ki Longó ni rì na dhi tìni:

<Mì áma Mvágó 'i.

Àndrò dhi, má ti mì ma.>*

³⁴ Giká lazí tá dhi, í ni dra akódhi ni tingá dràdrà lèsè gò, rúbhá ni dré kitswázó ñwàlè tàdzí ko. Tà tá dhi:

<Má ni tà lólo má dré lazilé Dàwídi dré ìndì mì dré kitswálè ka'ìlè dhi ki fe àmi dré.>†

³⁵ Giká ni Kúlí adrè kpà tàà àrà àzya na dhi:

<Mì kitswá àmi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàlè mógó na ko.>‡

³⁶ Dàwídi ro dhi, kò'o tà títi Giká dré tá lèlè í kò'o dhi i àyi lókyá 'á dre dhi, dré dràzo gò, akódhi ni rúbhá sizo atá ni kya i kòfalé gò, dré ìna ñwàzo ñwanjwà. ³⁷ Di, kàdrè dhya Giká dré tingálè dràdrà lèsè nda ni tà sè dhi, ñwa ìna àlomvá ko.

³⁸⁻³⁹ Di áma adrúpi i, lè mì kòni tà mà dré adrélé longólè àmi dré kònìdhi dóro: Giká adrè mómí ki tàkònzì tri Yésu nda sè. Akódhi lèna dhi, Giká adrè mómýá títi adrébhá akódhi ni ka'ì dhi ki apá àyi ki tàkònzì títi Mósè ni tàtrítrí kúlí dré tá kitswázó àyi ki apá lásà bwà ko dhi i lèsè gò, adrèzó àyi ki bha gyägya í kandrà. ⁴⁰ Di àsà dhi, mì kònò dóro, tà pròfètà ì dré tá tàlè kòni ì kàtsaró àmi rú ko:

⁴¹ <Àmi adrébhá tà mà dré tàlè dhi ni no tà tàko ró ni i, mì yi rè ká!

Àmi ki líndrí kòga bhwbhwa gò, mì kòtodràró!

‡ 13:22 13:22 A kònò 1 Sàmùwélè 16:12; Longó i 89:21. § 13:25 13:25 A kònò Mátàyò 3:11;

Márokò 1:7; Lúkà 3:16; Yòwání 1:27. * 13:33 13:33 A kònò Longó i 2:7. † 13:34 13:34 A kònò

Esáyà 55:3. ‡ 13:35 13:35 A kònò Longó i 16:10.

Tàko ko, má ni dra tà kàdrì 'o àmi ki lókyá 'á.

Tágba à kòtítí tá tà nda àmi dré yà dhi, mì kitswá tá ka'íá tàdží ko.>S»

⁴² Di Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré tá adrérà'a apfòle lisámbò dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré àyi ki ti lizízó, ì kàgòró tà ì dré tàle nda ki ta tódhyá sàbátù adrélèpi alile dhi sè. ⁴³ Mòndyá ru kimóbhá nda ì kàpfo dre dhi, Yúdà ànzi bí dhi ì ìndí mómndí bí sùrú twá ro Yúdà ànzi ki Gíká ni ka'ìbhá dhi ìbe dhi, ì dré dhèzo Pólò ì bvò Bàrànába be. Di Pólò ì dré tà tàzo àyi ìbe àyi ki kodzózó, ì kògòró adrélé tròle Gíká ni togó tani rú.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì lè mómndyá sùrú twá ro dhi ì véna

⁴⁴ Sàbátù bvóá dhi tú dhi, ànyíanyi mómndyá títi bhàandre nda 'á dhi ì dré ru kimózó kitswázó Mírì ni kúlí yi. ⁴⁵ Di, Yúdà ànzi ì kònò mómndyá zyandre nda ì dre dhi, ì dré lovó kònzì bhàzo Pólò ì rú gò, ì dré adrézó tà kayí akódhi be, adrézó akódhi ni lodhá. ⁴⁶ Di Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré kúlí logózó àyi tí tirí àko, tàzoá dhi: «Adrè tá lèá dhi, mà kòlongó rè zyá Gíká ni kúlí àmi, Yúdà ànzi ì dré 'íká. Di, mì gà àmíkya kúlí nda rè, adrézó àmi ki no ngóro mómndí kitswábhá lídrì kóná vèsè kólyá dhi sè ko dhi ì ró. Di mì yi rè ká! Mà adrè àmi ki tayí lizo mómndyá sùrú twá ro dhi ì véna. ⁴⁷ Tàko ko, tà Mírì dré tàle mà kò'o dhi, kòndhi 'i: <Má bhà mì adrélé ngádra ró mómndyá sùrú twá ro dhi ì dré, mì kàdrìró mómndí angábhá bvò wáyi lésè dhi ì lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó.>»

⁴⁸ Di mómndyá sùrú twá ro nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé lènzélé, adrézó Mírì ni kúlí ni tà bha kuru. Gò àyi títi Gíká dré tá zìle kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi, ì dré Yésu ni ka'izo. ⁴⁹ Di Mírì ni kúlí adrè tá ayílé bvò nda 'àsè wáyi.

⁵⁰ Di, Yúdà ànzi nda ì dré àyikya dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda 'á dhi ki 'a tífizó, tòkó rúku ró adrèbhá Gíká ni ro dhi ìbe. Ì dré mómndí zyandre dhi ki kodzózó ligilé Pólò ì rú Bàrànába be, ì kòpforó àyi ki mì be dhi bvò. Gò ì dré àyi ki dròzo pfòle àyi ki bvò 'àsè. ⁵¹ Di Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré àyi ki bhàandre ni tàpfulíndrì tròlepi àyi pá dhi ni towázó, tadházóá dhi, ì tayí àyi ki tà títi dre. Gò ì dré lizo bhàandre rú zìle Ikònyò dhi na. ⁵² Di, kàdré mómndyá ka'ìbhá Atiyòkiyá na nda ki tà sè dhi, ì ga àyikya arí sè bí, ìndí Tirí Lólo sè bí.

14

Pólò ì Bàrànába be dhi ì Ikònyò na

¹ Ikònyò na dhi, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré kpà fizo Yúdà ànzi ki lisámbò dzó na gò, ì dré Gíká ni kúlí longózó rìnyí sè. Di mómndí lizólizo Yúdà ànzi ró ìndí sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo. ² Di, Yúdà ànzi kúlí nda ni gabhá rè dhi ì dré àyikya mómndí àruka sùrú twá ro dhi ki 'a tífizó, àyi ki togó 'òzo abilé Yésu ni ka'ìbhá ì rú. ³ Tágba kònni dhi, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré gòzo adrélé kònàle lókyá be vwàvwà ro. Ì adrè tá Mírì ni tà longó tirí àko, adrézó akódhi ni togó tani ni tà ta. Mírì adrè tá tadhá dhi, tà ì dré adrélé longolé nda tá tà bàti 'i. Tàko ko, adrè tá rìnyí fe àyi dré adrézó tà líndrìga ró adrèbhá àyi rìnyí tadhá dhi ki 'o. ⁴ Di mómndyá zyandre bhàandre nda 'á dhi ì dré ru lanzízó: Ayi ki àruka ì dhe tá Yúdà

ànzì i vésè, àruka ni ì dhe tá kó àyikya àpóstolò nda i vésè. ⁵ Gò móndí àruka Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro dhi ì tùmáni àyi ki kàdrì ìbe dhi, ì dré ru yízo kitswázó Pólò ki 'o kònzì Bàrànába be, àyi ki lebhézó todràle kírà sè dhi bvó. ⁶ Dì, àyi nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré lapázó lìle bvó Lìkàwònìyà àdhyà na. Ì dré tatsízó bhàandre Lìsìtrà àdhyà 'àsè, Dèrùbè àdhyà 'àsè, ìndì àrà bhàandre nda ì làgàsè dhi ì 'àsè, ⁷ adrélé Rúbí Tani longóbe móndí ì dré.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì Lìsìtrà na

⁸ Lìsìtrà na dhi, agó àlo pá be àbvò ro dhi tá be. A ti tá akódhi mèrèkpè ro gò, dré kitswázó atsí to tàdzí ko. ⁹ Akódhi nda lírì tá adrélé Pólò ni yi adrérà'a Gìkà ni kùlì ta móndí ì dré. Pólò kònò akódhi dhi dre dhi, dré nõzó dhi, akódhi tá tà ka'ìka'ì ìbe kitswázó adrélé. ¹⁰ Dì dré tàzoá drá kùlì 'u'ù sè dhi: «Mí nga àmi totó pá dri!» Dì agó nda dré wàzo àyi totó gò, kidhólé atsí to.

¹¹ Móndí zyandre dhi ì kònò tà Pólò dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo kùlì loyó tàzoá Lìkàwònìyàbhá ki ti sè dhi: «Gìkà ì ladzá àyi atsálé móndí ì ró gò, ì dré asízó àma vélé!» ¹² Gò ì dré kidhózó adrélé Bàrànába ni zi gìkà Zèwúsi ro, adrézó Pólò ni zi gìkà Erumè ro, dré tá adrélé kùlì longólépi 'i dhi sè.* ¹³ Zèwúsi ni tépelò tá ànyi firà bhàandre nda na. Dì Zèwúsi ni kòwánà dré ngàzo tíago ki tesé alìzo àyi ìbe tùmáni ngá pfò aveave tí'ìle dhi ìbe atsálé bhàandre ni zèribà tí. Tàko ko, akódhi ì móndí zyandre nda ìbe dhi ì adrè tá ngá nda ki le fèle mòbòmà ro Bàrànába ì dré Pólò be, kitswázó àyi ki lindrì bha.

¹⁴ Dì, àpóstolò nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré àyi ki kítá ki lasízó kizà dré gò, ì dré ràzo loyóába móndí zyandre nda ì kòfalèsè dhi: ¹⁵ «Àma ki arúpi ì, m̀ adrè kònini ni àdho tà 'o? Ama, àma kókpa móndí 'i àmi tìni. Mà alì Rúbí Tani longó àmi dré, m̀ kòtayíró tà tàkotàko kòni ì, àmi ki togó adzázó Gìkà lídrì ro dhi vélé. Akódhi nda bhà tá bhù ì, bvò be, yìandre be ìndì ngá títi àyi lé dhi ìbe nì. ¹⁶ Atú dhi, tayí tà móndí sùrú títi ì lèsè dhi ì adrélé àyi ki tàndi ki látì lebè. ¹⁷ Dì, tágba kònini dhi, tayí ìna àyi tàndi ni tadhama tà dóro dré adrélé 'òle dhi ì sè dhi ko: Adré kozya afè àmi dré bhù lèsè, adrézó lànyá 'o kàle àmi dré lókyá ni 'á. Adré mányàngá afè kitswálé àmi dré. Adré kpà arí fe gàle àmi ki togó na bí.» ¹⁸ Dì ì kòtà kùlì nda ì togó wáyi sè dre dhi, ì dré móndí zyandre nda ki kíkízó, ì kòfèró mòbòmà àyi dré ko sè.

¹⁹ Amvolàsà dhi, Yúdà ànzì àruka ì dré alìzo Atìyòkìyà lèsè ìndì Ikònìyò lèsè gò, ì dré móndí zyandre nda ki 'a tífizó ligílè Pólò ì rú. Dì àyi nda ì dré Pólò ni lebhézó kírà sè gò, akódhi ni rùbhá sèzo pfòzo ába bhàandre nda 'àsè kivi na. Ì adrè tá àyikya kisùà dhi, akódhi drà dre. ²⁰ Dì, móndí ka'ìbhá dhi ì kòkímò ru akódhi làgàsè kùrú dre dhi, dré ìna ngàzo gò, gòle file bhàandre na.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì gò Atìyòkìyà bvò Sirìyà àdhyà lé dhi na

Kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò ì dré ngàzo lìle Bàrànába be Dèrùbè na. ²¹ Kònàle dhi, ì dré Rúbí Tani longózó, móndí zyandre dhi ki 'òzo atsálé Yésu ni ka'ìbhá ì ró. Gò ì dré gòzo tatsìlè Lìsìtrà 'àsè, Ikònìyò 'àsè, ìndì

* **14:12** 14:12 Atú dhi, Gìrìkì ì véna dhi, Zèwúsi tá àyi ki gìkà ki kàdrì 'i. Erumè tá ìna gìkà ki kùlì longólépi dhi 'i.

Atiyòkiyá Písidiyá le dhi 'àsè, ²² adréle mónnyá ka'ibhá dhi ki timbàbe, adrézó àyi ki kodzó adréle àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'í na. I adré tá tää dhi: «Adré leá dhi, mà kàdré kizà ka'í nyále bí kitswázó file Giká ni Opi na.» ²³ Ekèlézyà àlo àlo títi dhi i 'àsè dhi, i tobhá tá bhàgo i adréle mónnyá ka'ibhá nda ki dri ko. Di i kòmvo tàbirí tà zizo Mírí tí bhàgo nda i dré dre dhi, i dré àyi ki tayízó Mírí i dré tá ka'ile dhi drigá.

²⁴ I kòlavú bvò Písidiyá àdhya 'àsè dre dhi, i dré tsàzo bvò Pàfiliyá àdhya na. ²⁵ I dré Giká ni kúlí longózó Pèrúgè na gò, i dré sizo tsàle bhàandre rú zile Atàliyá dhi na, yāandre mìle. ²⁶ Kònàle dhi, i dré bwátù dòzo gòzo Atiyòkiyá bvò Siriyá àdhya lé dhi na. Atiyòkiyá nda tá bhàandre àyi ki tayízó Giká drigá, i kòliró àzì 'o akódhi ni togó tani sè dhi 'i. Nyànomvá dhi, i 'o àzì nda akilé dre. ²⁷ Di i kòtsa Atiyòkiyá na dre dhi, i dré mónnyá títi Ekèlézyà le dhi ki kimózó gò, tà títi Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré. I títi tá kpà Giká nzi tá láti mónnyá sùrú twá ro dhi i dré Yésu ni ka'izo ngini ya dhi. ²⁸ Di i dré adrézó tùmáni mónnyá ka'ibhá nda íbe lókyá be vwàwvwa ro.

15

Ekèlézyà ni dri kòbhá ki ru kimoma Yèrusalémà na dhi

¹ Amvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka i dré angázó Yúdáyà lésè atsálé Atiyòkiyá 'a gò, i dré adrézó tadhá mónnyá ka'ibhá i dré dhi: «Mì kò'o àmi lwàle ngóro Mósè ni tatrítrí kúlí dré adréle tale dhi tìni ko dhi, mà kitswá ldrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú bwà ko.» ² Di, Póló i Bàránàbà be dhi i dré àyikya tà nda ni gàzo gò, i dré tà kayízó àyi íbe rinyí sè. Gò Póló ki kipèzo Bàránàbà be, ìndì mómí ka'ibhá àruka íbe, i kòliró Yèrusalémà na kitswálé tà ta tà nda dri àpòstolò íbe, ìndì bhàgo Ekèlézyà àdhya íbe. ³ Ekèlézyà Atiyòkiyá le dhi dré àyi ki ledézó lile àyi ki atsí na. Di i dré ngàzo lavulé bvò Fòwínikè àdhya 'àsè ìndì Sàmàriyá àdhya 'àsè, adréle mónnyá sùrú twá ro dhi i ka'í tá Yésu ngini ya dhi ni tà titíbe gò, rúbí nda dré adrézó arí fe bí mónnyá ka'ibhá i dré. ⁴ I kòtsa Yèrusalémà na dre dhi, àpòstolò i, bhàgo i ìndì mónnyá títi Ekèlézyà le dhi íbe dhi, i dré àyi ki ka'izo dòle togó dóro sè. Gò Póló i dré tà títi Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré.

⁵ Di, Yésu ni ka'ibhá àruka Fàrisáyò ro dhi i dré ngàzo tää dhi: «Adré leá dhi, à kòlwà mónnyá ka'ibhá sùrú twá ro dhi i gò, lazizóá àyi dri dhi, i kàdré Mósè ni tatrítrí kúlí líkí.»

⁶ Di àpòstolò nda i bhàgo nda íbe dhi i dré ru kimózó kitswázó tà nda ni 'a nya dhi bvò. ⁷ I kòtà tà tà nda dri vwàwvwa ro dre dhi, Pètèro dré ngàzo tää àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, mà nì tale dhi, Giká kipè tá ma àmi kòfalé kínó, mónnyá sùrú twá ro dhi i kòyiró Rúbí Tani má tí, Yésu ni ka'izo dhi be. ⁸ Di Giká mónnyá títi dhi ki togó nilepi dhi, dré Tirí Lólo fèzo àyi dré ngóro dré tá afele àma dré dhi tìni, tadházóá dhi, í ka'í àyi dre dhi.* ⁹ Di nò tá ina àyi twá àma rúsè ko. Tàko ko, temvè tá àyi ki togó àyi ki tà ka'ika'í sè. ¹⁰ Di nyànomvá dhi, mà adré àmikya Giká ni tabhí àdho tà sè? Tàko ko, mà adré ngá lanzì àma ki tábhí i àma ki tàndi íbe dhi mà dré kitswálé dòle bwà ko dhi ni bha mónnyá ka'ibhá nda i dri. ¹¹ Tà nda kitswá ko! Be

* 15:8 15:8 A kònò Tà 'òle dhi i 10:44; 11:15.

ró dhi, mà adré àmakya ka'íá dhi, Giká adré àma ki tidrí Mírí Yésu ni togó tani sè, ngóro dré adrélé àyi ki tidrí dhi tìni.»

¹² Di mónyá títí ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, ngá dré bhùzo ndiii gò, ì dré Bàrànába ki yízo Pólò be adrérà'a tà twátwa líntríga ró Giká dré tá 'òle àyi sè mónyá sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi ki títí. ¹³ Ì kòtítí tà nda i akilé dre dhi, Yàkóbhò dré ngàzo tàá dhi: «Àma adrúpi i, mì yi rè ma ká! ¹⁴ Símónà Pétèro títí àma dré, Giká bhe tá rè zyá mì mónyá sùrú twá ro dhi i véna, móndí ki kipèzo àyi kòfalé adrélé mónyá ina i ró ngini ya dhi dre. ¹⁵ Di kúlí pròfètà ì dré tisìle dhi ì adré ru kisú tà nda be. Ì tisì tá dhi:

¹⁶ «Mírí Giká tà dhi: Amvolásà dhi, má ni go Dàwidí ni dzó arilépi dre dhi ni 'o àyi totó tódhyá.

Má ni go tà ni abíbhá dhi ki ledé, dzó nda ni bhàzo tódhyá àrà ni 'á,

¹⁷ kitswálé móndí ki àmbí ì kòndàro ma, Mírí, tùmání mónyá títí sùrú twá ro mà dré azilé adrélé mána ró dhi íbe.

Ma, Mírí adrélépi tà kòdhi ki 'o dhi, má adré tà nda ki ta ma.

¹⁸ Má 'o tá tà nda i nìle kíno lésè.»†»

¹⁹ Yàkóbhò gò tàá dhi: «Àsà dhi, má mìlèsè dhi, dóro ni mà dré tà kòkòròko bhàle mónyá sùrú twá ro àyi ki togó adzábhá Giká vélé dhi i dri ko dhi.

²⁰ Be ró dhi, mà kòtisì wárágà tàzoá àyi dré dhi, ì kònya mányàngá fèle giká tàko i dré dhi ko, ì kò'o ndòtò tà ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zà ko, ìndì ì kònya kà'wá kàri ko.‡ ²¹ Tàko ko, kidhólé kíno lésè dhi, à adré Mósè ni tátírítrí kúlí longó bhàandre àlo àlo títí dhi i 'ásè, adrézó nàà Yúdà ànzi ki lisámbò dzó i 'ásè sàbátù àlo àlo títí i sè.»

Wárágà tisìle Yésu ni ka'íbhá sùrú twá ro dhi i dré dhi

²² Gò àpòstolò nda i, bhàgo nda i ìndì mónyá títí Ekèlézyà le dhi íbe dhi, ì dré ru yízo móndí ki kipèzo àyi kòfalé mùle tùmání Pólò íbe ìndì Bàrànába be, lìle mónyá ka'íbhá Atiyòkiyà na dhi i véna. Ì kipè tá Yúdàsì adrélé kpà rú zìle Bàràsàba dhi i Silà be kòdhyà. Àyi nda i tá mónyá ka'íbhá dhi ki drì kòbhá i kòfalé. ²³ Di ì dré wárágà tisìzo kònini, ì kòfèro àyi drígá:

«Àma, àpòstolò i bhàgo íbe, àmi ki adrúpi ró dhi i, mà adré wárágà kòndhi ni tisì àma ki adrúpi sùrú twá ro Atiyòkiyà na, bvò Siriyà àdhyà na, ìndì bvò Kilikiyà àdhyà na dhi i dré. Mòdo àmi dré!

²⁴ Mà yi tàle dhi, móndí àruka ì pfo tá àma kòfalésè lìle tà ta àmi dré gò, ì dré àmi ki drì kizázó, àmi ki togó 'òzo lanzìle. Di, mà mù tá àyi nda i àma ko. ²⁵ Di tà nda sè dhi, àma títí, mà yi ru móndí àruka ki kipèzo mùle àmi véna, tùmání àma ki arúpi Bàrànába i Pólò be, mà dré lèle tò dhi íbe. ²⁶ Àyi nda i móndí àyi ki lídrì febhá adrélé dràdrà mùle àma ki Mírí Yésu Krísto ni tà sè dhi 'i. ²⁷ Di mà adré Yúdàsì ki mu Silà be, ì kòtáro kúlí sè tà mà dré adrélé tisìle àmi dré kòni i. ²⁸ Ama tùmání Tirí Lólo be dhi, mà nò dóro ni, mà dré tà àzya lanzì dhi ni bhàle àmi dri ko dhi. Tà kitswábhá mì kò'o dhi i ngbà 'í tà kòni 'i: ²⁹ Mì kònya mányàngá fèle giká tàko i dré dhi ko, mì kònya kà'wá kàri ko, mì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zà ko, ìndì mì kò'o ndòtò tà ko. Mì kàdré 'òá kònini dhi, kòdhi mì adré 'òá dóro. Mì kàdré dóro.»

† 15:18 15:18 A kòno Amósà 9:11-12. ‡ 15:20 15:20 A kòno Pfo ma 34:15-16; Lèvitikè 17:10-16; 18:6-23.

³⁰ Gò ì dré dhya kipèlè nda ki mùzo lile Atiyòkiyà na. Ƴ kòtsa dre dhi, ì dré mónyá zyandre ka'ibhá dhi ki kímózó gò, wárágá nda ni fèzo àyi dré. ³¹ Ayi nda ì kònà wárágá nda dre dhi, ì dré lenzézó kúli tisile àyi ki togó tindrìzo nda ki tà sè. ³² Gò Yúdàsi i Silà be, adrèbhá tá àyikya pròfètà ro dhi i, ì dré tà bí dhi ki tazo kitswázó mónyá ka'ibhá nda ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na. ³³ Di ì kògò adrélé kònàlè lókyá tsà dre dhi, mónyá ka'ibhá nda ì dré tà kídrikidri zizo Giká tí àyi dré, ì kògòró mónyá àyi ki mubhá dhi ì véna dóro. [³⁴ Š] ³⁵ Di, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré gòzo àyikya adrélé Atiyòkiyà na. Ayi tùmání mómí àruka bí dhi íbe dhi, ì adrè tá Mírì ni kúli longó, adrézó tà ni ki tadhá mómí ì dré.

Pólò ì lanzí ru Bàrànába be

³⁶ Lókyá kòlavú tsà dre dhi, Pólò dré tazoá Bàrànába dré dhi: «Mà kògò àma ki adrúpi bhàandre àlo àlo títi mà dré Mírì ni kúli longózó dhi ì 'ásè dhi ki nobe, nòzoá ngalè àyi ngini ya dhi.» ³⁷ Bàrànába dré ka'izoá. Di adrè tá leá dhi, ì kòdrì Yòwání Márokò àyi vèsè be. ³⁸ Di, Pólò adrè tá ina nòá dhi, kitswá ko. Tàko ko, Yòwání Márokò nda tayí tá àyi bvò Pàfilíyá àdhya na gò, dré gòzo lile àyi íbe àzi na ko. ³⁹ Di ì dré tà nda ni kayízó àyi kofalésè tà tándi ró gò, ì dré ru lanzízó àsà. Bàrànába dré ina Yòwání Márokò ni drìzo gò, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kìpirò àdhya na. ⁴⁰ Di, Pólò dré ina Silà ni kipèzo kòdhya. Di mónyá ka'ibhá dhi ì kòtayí àyi Mírì drígá, kòlikíró àyi àyi togó tani sè dre dhi, ì dré ngàzo lile. ⁴¹ Gò ì dré lavúzó bvò Síríyá àdhya 'ásè ìndì Kìlikíyá àdhya 'ásè, mónyá ka'ibhá Ekelézyà ì 'ásè dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'ika'í na.

16

Pólò ì Silà be dhi ì drì Tímòtéyo lizo Giká ni àzi 'o

¹ Di Pólò ì dré tsàzo Dèrúbè na gò, lile tsàlè Lisitrà na. Kònàlè dhi, Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Tímòtéyo dhi tá be. Akódhi nda ni andre tá Yúdà mvá Yésu ni ka'ilepi dhi 'i. Di, akódhi ni atá tá ina Gíríkì 'i. ² Mónyá ka'ibhá Lisitrà le ìndì Ikóniyò le dhi ì adrè tá akódhi ni rú ta dóro. ³ Di Pólò adrè tá akódhi ni le drìle àyi vèsè atsi na. Àsà dhi, dré akódhi ni 'òzo lwàlè, Yúdà ànzi bvò nda lé dhi ì kòka'író akódhi be dhi bvò. Tàko ko, ì nì títi tàlè dhi, akódhi ni atá tá Gíríkì 'i dhi be.

⁴ Di Pólò ì adrè tá tatsilé bhàandre àlo àlo ì 'ásè, adrélé tà àpòstolò ì bhàgo íbe Yèrusalémà na dhi ì dré ru yizo dríá dhi ki longóbe mónyá ka'ibhá dhi ì dré adrélé 'òle.* ⁵ Di mónyá ka'ibhá Ekelézyà ì 'ásè dhi ì adrè tá ru timbà àyi ki tà ka'ika'í na. Ƴ adrè tá kpà lizólè lile drìdrì kítù àlo àlo títi ì sè.

Màkèdòníyá agó àlo dhi zi Pólò lile àyi bvò na

⁶ Gò Pólò ì atsiàmù ni íbe dhi ì dré lavúzó bvò Firígíyá àdhya 'ásè ìndì Gálátíyá àdhya 'ásè. Tàko ko, Tírí Lólo logá tá àyi dré Giká ni kúli longoma bvò Asíyá àdhya na dhi. ⁷ Ƴ dré tsàzo ànyi bvò Mísíyá àdhya làga dhi, ì tabhì tá lile bvò Bitíníyá àdhya na ká. Di, Yésu ni Tírì dré ina tà nda ni logázó àyi dré. ⁸ Di ì dré lavúzó bvò Mísíyá àdhya 'ásè, sílè bhàandre rú zìlè Trówà

Š 15:34 15:34 Wárágá Giká ni Kúli tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúli kòni ki kisú kònwa ko: [Di, Silà ro dhi, ka'í tá ina adrélé kònàlè.] * 16:4 16:4 A kònò Tà 'òlè dhi ì 15:23-29.

dhi na, yïandre mïle. ⁹ Ngátsi sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tñi. Nò tá Màkèdóniyá agó àlo dhi adrèrà'a àyi totó adrélé Pólò ni ti lizi: «Mí azyá Màkèdóniyá le kitswálé àma ki ledé wà!» ¹⁰ Di Pólò kònò ngá nda dre dhi, mà dré ndiri láti ndàzo lizo Màkèdóniyá na. Angyá ko, mà nì tá tàle dhi, Giká zi tá àma lile Rúbí Tani longó mónnyá kònàle dhi ì dré dhi be.

Lìdiyà ka'i Yésu Filipóyì na

¹¹ Di mà dré bwátù dòzo Trówà na, lavúzó pyà tùrù Sàmòtràkè àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zile Nèyàpóli dhi na. ¹² Gò mà dré ngàzo kònalésè lile bhàandre Filipóyì àdhya na. Filipóyì nda bhàandre kàdrì bvò Màkèdóniyá àdhya lé dhi ki àlo 'i, ìndì bhàandre móndí bí Rómà ro dhi ì dré bhà mòzo lána dhi 'i. Gò mà dré adrézó kònàle lókyá be vwàvwà ro tsà.

¹³ Sábátù tú dhi, mà dré pfòzo bhàandre nda lésè tsàle yïandre àlo adrélépi òle dhi mïle. Mà adrè tá kisúá dhi, mà nì àrà adrézó tà ta Giká be dhi ni kisú kònàle. Di mà dré lirizó adrélé tà ta tòkó ru kimóbhá kònàle dhi ìbe. ¹⁴ Ayi nda ì kòfalé dhi, tòkó àlo rú be Lìdiyà angalépi bhàandre Tiyátirà àdhya lésè dhi tá be. Akódhi nda tá kítá làgi kyàkyà dhi ki lagilépi 'i, ìndì móndí adrélépi Giká ni ro dhi 'i. Di dré tá adrèrà'a Pólò ni yi dhi 'á dhi, Mírì dré akódhi ni togó 'òzo atsálé àtsi ró tà Pólò dré tàle dhi ki ka'ì. ¹⁵ Di akódhi ì mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi ìbe dhi ì dré bàtisimò dòzo. Dré àma ki ti lizizó tàzoá dhi: «Mì kàdré àma no Mírì Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi, mì kàlì adrélé áma dzó lé wà.» Di kàsè àma ki togó tà tàndì ró dre dhi, mà dré ka'izoá.

A bhe Pólò ì Silà be bãdzó na

¹⁶ Kítú àlo, mà dré tá adrèrà'a lile àrà adrézó tà ta Giká be dhi na dhi 'á dhi, mà kisú tá ru mvátókó àlo màràbà ro dhi be. Akódhi nda tá tirí kònzi ìbe ì léna gò, adrézó tà adrèbhá alile dhi ki longó móndí ì dré rinyí ni sè. Akódhi ni líyì ì adrè tá làfa kisú bí akódhi sè. ¹⁷ Di akódhi dré ngàzo adrélé àma ki lebé Pólò be, loyóába dhi: «Àgo kòni ì màràbà Giká kurú na bhù na dhi àdhya 'i! Ý adrè láti adrézó adrilé àsà dhi ni tadhá àmi dré!» ¹⁸ Adrè tá 'òá kònini kítú be bí. Di, kùdù ni na dhi, Pólò ni togó dré aswázó gò, dré àyi alázo tàà tirí kònzi nda dré dhi: «Yésu Krísto ni rú sè dhi, má adrè tàà mí dri dhi, mì pfò mvátókó kònidhi lésè!» Gbá lókyá nda sè dhi, tirí nda dré pfòzo lásà.

¹⁹ Di mvátókó nda ni líyì ì kònò tà ì dré tá adrézó mì bha làfa kisúzó ásà dhi abí dre dhi dre dhi, ì dré Pólò ki rùzo sèle Silà be, lizo àyi ìbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrà ngá lagírà na. ²⁰ Ý kòtsa àyi nda ì kandrà dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Dhya Yúdà ànzi ró kòni ì adrè àma ki bhàandre ni 'a tifi! ²¹ Tàko ko, ì adrè àyikya labhi logalé àma Rómà ro dhi ì dré dhi ki tadhá. Kítswá mà dré labhi nda ki ka'izo, adrézó kpà 'òá ko.»

²² Gò móndí zyandre dhi ì dré kpà ru amúzó àyi ìbe Pólò ì rú Silà be. Di bhàandre ni kàdrì nda ì dré àyi ki kítá 'òzo tuvùle àyi rúsè, gò àyi ki 'òzo bhwàle fa sè. ²³ A kòbhwà àyi tà tàndì ró dre dhi, àyi ki bhèzo bãdzó na. Gò lazízóá bãdzó nda ni likilépi dri dhi, kàdré àyi ki likí dóro. ²⁴ Akódhi kòyi kúlí nda dre dhi, dré àyi ki bhàzo bãdzó nda ni 'a kàle twá dhi na, àyi ki pá 'òzo kitsilé fa kólóngbò sè.

²⁵ Anyiànyi ngátsi kítógá sè dhi, Pólò i Silà be dhi ì adré tá tà ta Giká be, adrézó longó ngo akódhi ni rú bhàzo kùle. Dhya àruka títi 'ìle bǎdzó nda lé dhi ì adré tá àyi ki yi. ²⁶ Gbǎ kòdhwa, kádíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó, bǎdzó nda ni pá kizízó rìnyí sè. Di bǎdzó ni ti ì dré títi ru tinzìzo gò, dhya títi 'ìle nda ki nyàrì dré tikízó adàle àyi rúsè. ²⁷ Di bǎdzó likilépi nda kólarò bǎdzó ti ki no ngbo dre dhi, dré àyi sápi asézó kitswázó àyi pfo dràle. Angyá ko, adré tá ìna kisúá dhi, dhya 'ìle nda ì lapá títi dre. ²⁸ Di, Pólò dré kúlí yòzo rìnyí sè, tàzoá dhi: «Mí 'o mi kònzi ko! Ama títi be kònndhi!» ²⁹ Di bǎdzó likilépi nda dré àtsí zìzo gò, dré arázó afilé bǎdzó 'a kàle twá nda lé, adhéle lyabe tírì dré Pólò i kandrá Silà be. ³⁰ Dré àyi ki drìzo pfozo àyi ìbe kivi na gò, lizizóá àyi tí dhi: «Atalágó i, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó adriflé dhi?» ³¹ Ì logó drá dhi: «Àmi mónnyá títi àmi dzó lésè dhi ìbe dhi i, mi kòka'í Mírì Yésu gò, mi kàdrírò.» ³² Gò ì dré Mírì ni kúlí longózó àyi dré, mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi ìbe. ³³ Di ngátsi nda sè dhi, bǎdzó likilépi nda dré àyi ki drìzo lizo àyi ki làzì dzi gò, gbǎ lókyá nda sè dhi, ì dré bǎtisimò dòzo mónnyá títi ni ìbe. ³⁴ Dré Pólò ki drìzo fizo àyi ìbe àyi dzó na, mányàngá fèzo àyi dré nyàle. Di akódhi i mónnyá títi ni ìbe dhi, ì dré gàzo arí sè bí, ì dré Giká ni ka'ìle dhi sè.

³⁵ Ngá kòwa dre dhi, bhàandre ni kàdrì nda ì dré pòlìsì ki mùzo tàá bǎdzó likilépi nda dré dhi: «Mí trè àgo kòdhi i lile.» ³⁶ Di bǎdzó likilépi nda dré tàzoá Pólò dré dhi: «Bhàandre ni kàdrì ì amù kúlí tàá dhi, à kòtrì àmi lile. Mì ni di kitswá pfole lile togó be kàdrìkàdrì.» ³⁷ Di, Pólò dré ìna tàzoá pòlìsì nda ì dré dhi: «Ì 'o tá àma bhwàle mónnyá títi i kandrá àma ki tàbvò ta àko ró gò, àma ki 'òzo bhèle bǎdzó na, tágba má dré adrézó móndí Rómà ro dhi 'i dhi.† Di nyànomvá dhi, ì adré àyikya àma ki le tayilé lüzú ró? Tàdzí ko! Ayi ki tàndi ì kàlì àma ki tri dhi àyi!»

³⁸ Gò pòlìsì nda ì dré gòzo kúlí nda ki longó bhàandre ni kàdrì nda i dré. Ayi nda ì kòyi, Pólò ì Silà be dhi i tá móndí Rómà ro dhi 'i dhi dre dhi, tírì dré àyi ki 'òzo. ³⁹ Di ì dré alizo Pólò ki togó tindrì, àyi ki drìzo pfozo àyi ìbe kivi na gò, àyi ki ti lizizó ì kòtayíró àyi ki bhàandre lizo. ⁴⁰ Di Pólò ì Silà be dhi ì kàpfò bǎdzó lésè dre dhi, ì dré gòzo lile Lidíyà bhàna. Kònàle dhi, ì dré ru kimózó mónnyá ka'ìbhá dhi ìbe, àyi ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'í na gò, ì dré àyi ki tayízó lizo.

17

Pólò i Silà be dhi i Tèsalònìkè na

¹ Amvolásá dhi, ì dré lavúzo bhàandre Afipólì àdhyà 'àsè ìndì Apòlòníyà àdhyà 'àsè gò, tsàle bhàandre Tèsalònìkè àdhyà na. Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó tá kònàle be. ² Di Pólò dré lizo lísàmbò dzó nda na, ànzýà gá dré tá adréle 'òle dhi tìni. Sábátù na dhi i sè dhi, dré tà tisìle Giká ni Kúlí na dhi ki tàzo mónnyá kònàle dhi ìbe. ³ Adré tá tà nda ki àndu ngi àyi dré, adrézó tadhá dhi, lè tá Mèsíyà kònya kizà dràzo gò, kòngarò dràdrà 'àsè. Tà tá àyi dré dhi: «Yésu má dré adrézó tà ni ni longó àmi dré kòdhi, Mèsíyà 'i.» ⁴ Di Yúdà ànzi àruka ì dré kúlí nda ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó Pólò ìbe

† 16:37 16:37 Rómà ki tòlì adré tá móndí Rómà ro dhi ki bhwàma logá. Kàdré Pólò ni tà adrézó móndí Rómà ro dhi sè dhi, à kònò Tà 'òle dhi ì 22:25-29; 23:27.

Silà be. Giriki zyandre adrèbhá tá Giká ni ro dhi ì dré kpá ka'izoá, tùmáni tòkó bí rúku ró dhi íbe.

⁵ Di, Yúdà ànzi àruka ì dré àyikya lovó kònze bhàzo Pólò ì rú. Di ì dré àgo kònze àruka ki kimózo ngá lagírà na gò, ì dré móndí zyandre dhi ki 'a tífízo adrélé tà 'o wáyá ro bhàandre na. Gò ì dré ru wùzo tsàle Yàsónà bhàna kitswálé Pólò ki nda Silà be, ì kàdrìrò àyi mónnyá zyandre ì kandrá be dhi bvó. ⁶ Di, ì kòndà àyi tí dre dhi, ì dré Yàsónà ki sèzo móndí ka'ibhá àruka íbe, lizo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrá. Gò ì dré yòzoá dhi: «Àgo adrèbhá móndí ki drì kizá bvò wáyi 'ásé kòdhi ì atsa kpá kònwa dre. ⁷ Yàsónà kòndhi ka'í àyi dòle í bhàna. Ayi títi nda ì adré ligilé Kàyìsarà ni tòlì ì rú, adrézó taá dhi, ópí kàdrì ázya rú be Yésu dhi be.» ⁸ Di kúlì ì dré tàle nda ì dré gòzo mónnyá zyandre nda ki 'a tífí, bhàandre ni kàdrì nda íbe. ⁹ Di ì dré Yàsónà ki 'òzo làfa fe arúpi ni íbe gò, ì dré àyi ki tayízo lile.

Pólò ì Silà be dhi ì Bèròyà na

¹⁰ Ngá kàní dre dhi, mónnyá ka'ibhá dhi ì dré Pólò ki 'òzo lile Silà be bhàandre Bèròyà àdhya na. Ayi nda ì kòtsa dre dhi, ì dré lizo Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na. ¹¹ Mónnyá Bèròyà le dhi ki togó tá dóro Tèsàlònìkèbhá kya ki lavú. Di ì dré Giká ni kúlì ka'izo yìle lovó sè. Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá tà tìsìle Giká ni Kúlì na dhi ki àndu nda, nìzoá ngalè tà Pólò dré tá adrélé tàle dhi ì tà bàti 'i yà dhi. ¹² Di móndí bí Yúdà ànzi ì kòfalé dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tùmáni Giriki tòkó rúku ró bí dhi íbe, ìndì Giriki àgo bí dhi íbe.

¹³ Di, Yúdà ànzi Tèsàlònìkè na dhi ì kòyi, Pólò adré tá kpá Giká ni kúlì longó Bèròyà le dhi dre dhi, ì dré àyikya alizo kitswálé mónnyá zyandre nda ki 'a tífí ligilé Pólò ì rú. ¹⁴ Gbá lókyá nda sè dhi, mónnyá ka'ibhá dhi ì dré Pólò ni 'òzo lile àtsí dri yìandre na ro. Di, Silà ì Tímòtèyò be dhi ì dré àyikya adrézó Bèròyà na. ¹⁵ Dhya adrèbhá Pólò ni dri dhi ì dré lizo ába tsàle bhàandre Atènáyì àdhya na. Di akódhi dré lazízoá àyi dri dhi, Silà ì Tímòtèyò be dhi ì kàlì í vélé mbèlè. Gò ì dré gòzo gòle Bèròyà na.

Pólò longó Giká ni kúlì Atènáyì na

¹⁶ Pólò dré tá adrèrà'a àyi nda ki leté Atènáyì na dhi 'á dhi, akódhi ni togó adré tá lanzile lavulè, dré tá adrélé nòá dhi, bhàandre nda ga gíká tàko ki línrí ì sè bí dhi sè. ¹⁷ Asà dhi, adré tá Giká ni kúlì ta Yúdà ànzi íbe, ìndì mónnyá sùrú twá ro adrèbhá tá Giká ni ro dhi íbe Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na. Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, adré tá kpá Giká ni kúlì ta mónnyá adrèbhá tá ru kimó ngá lagírà na dhi íbe. ¹⁸ Di tògyabhá àruka adrélé zìle Epìkùréyò ì ró ìndì Sòtòyìkò ì ró dhi ì dré dhèzo adrélé tà kayì akódhi be.* Ayi ki àruka ì adré tá lizíá dhi: «Dhya kúlì kyàkyà kòdhi adré ìna àdho tà le tàle?» Àruka ni ì adré tá taá dhi: «Sù ngóro adré gíká twá ki tà longó na tìni.» Ì adré tá taá kònini, Pólò dré tá adrélé Yésu ni Rúbí Tani longó akódhi ni ngàma dràdrà 'ásé dhi ni tà be dhi sè. ¹⁹ Gò ì dré akódhi ni drizo lizo ába arà rú zìle Arèyòpágo, tògyabhá ì dré tá adrézó ru kimó lána dhi na.† Ayi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà ni kitswá tà tídhí mí dré adrélé

* **17:18** 17:18 Dhya adrélé zìle «Epìkùréyò» ì ró kòni ì adré tá tadhá dhi, tà kàdrì lavulè dhi kòlénzè tà 'í. Dhya adrélé zìle «Sòtòyìkò» ì ró kòni ì adré tá àyikya tadhá dhi, lè à kòka'í tà títi adrèbhá atsálé dhi ì, adrézó kpá togó íbe kídrikidri. † **17:19** 17:19 «Arèyòpágo» kòndhi tá rú kóngò àlo Atènáyì le dhi àdhya 'i, ìndì rú tògyabhá adrèbhá tá ru kimó arà nda lé dhi kya 'i.

tadhálè kòdhi ki ni bwà? ²⁰ Tà mí dré adrelé tàle nda ì adhé àma bilé twá. Dì mà lè nìle ngalè tà nda ì adré leá tàle ngíni ya dhi.» ²¹ (Ì tà tá kònìni tàko ko, Aténáyìbhá títi dhi ì mómí alialì dhi íbe dhi ì adré tá àyi ki lókyá wáyi dhi ni fe adrézó tà tídhì dhi ki yi, adrézó kpà tà nda ki títi àyi kòfalèsè.)

²² Dì Pólò dré ngàzo àyi totó àyi ru kimóbhá nda ì kòfalé gò, tàá dhi: «Àmi Aténáyìbhá ni i, má adré nòá dhi, tà títi ì sè dhi, àmi mómí adrebhá giká ni tà nda nìle dhi 'i. ²³ Tàko ko, má dré tá adrerá'a tatsilé àmi ki bhàandre 'asè dhi 'á dhi, má nò tá àrà mì dré adrézó àmi ki giká ki lindrì bha 'asà dhi i. Má kisé kpà àlètàrì mì dré adrézó ngá fe àmi ki giká dré dhi. A tisi tá rúá dhi: <Giká nìle ko dhi dré.> Dì má adré mána Giká mì dré adrézó lindrì ni ni bha nìá àko ró dhi ni tà longó àmi dré.

²⁴ Giká bvò bhàlepi ngá títi lá dhi íbe dhi, Mírì bhù kya bvò be dhi 'i. Dì adré ína adrelé tēpelò mómí ì dré adrelé sile dhi ì 'asè ko. ²⁵ Mómí ì kitswá kpà tà 'o akódhi dré ngóro akódhi tá lovó ni íbe na tíni bwà ko. Tàko ko, akódhi adré lídrì fe, la'a íbe indì ngá àruka títi dhi íbe mómíyá títi ì dré dhi nì. ²⁶ Akódhi 'o tá súrú títi dhi ì apfòle mómí àlo lèsè, ì kàyíró adrelé bhà mo bvò wáyi dhi drìsè. Bhà àyi ki lókyá ì ngóro dré tá lèle 'òle dhi tíni. Lanzí kpà bvò ì dré adrézó bhà mo 'asà dhi i. ²⁷ Giká 'o tá kònìni, mómí ì kadréro àyi nda gò, kòkìswá dhi, ì kòkìsúró ì be dhi bvò. Tàkò, akódhi ína vwàvwà ro àma àlo àlo títi dhi ì rúsè ko. ²⁸ Angyá ko, akódhi léna dhi, àma lídrì íbe, adrézó tà 'o, adrézó kpà adrelé be. Ngóro àmi ki tògyabhá àruka ì dré tàle dhi tíni: <Ama akódhi ni ànzi 'i.>

²⁹ Dì mà dré adrelé Giká ni ànzi 'i dhi sè dhi, adré leá mà kòkìsù ko tàle dhi, Giká ni lāsú sù ngóro ngá lindrì mómí ì dré adrelé ledélé óro sè yà, àrezá sè yà, kó ngalé kírà sè yà, àyi ki tògyá sè indì àyi ki tà kìsùle dhi sè dhi tíni dhi. ³⁰ Atú dhi, Giká tayí tá mómí ì adrelé tà 'o tà nìma ko na. Dì, nyànomvá dhi, adré ína mómíyá títi àrà títi ì 'asè dhi ki kodzó, ì kòladzáró àyi ki togó. ³¹ Tàko ko, bhà kítú ì dré dra mómíyá títi bvò àdhya ki tàbvò tàzo gyàgya, agó í dré zàle tà nda sè dhi sè dhi dre. Tadhá kpà mómíyá títi ì dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi, dré akódhi nda ni tingálé dràdrà lèsè dhi sè.»

³² Ì kòyi tà Pólò dré tàle mómí ni tingama dràdrà lèsè dhi ni tà dri nda dre dhi, àyi ki àruka ì dré ngàzo akódhi ni gu. Dì àruka ni ì dré kó tàzoá dhi: «Mà ni go tà mí dré adrelé tàle kòdhi ki yi tódhya kítú àzya sè.» ³³ Dì Pólò dré pfòzo àyi kòfalèsè. ³⁴ Àyi ki àruka ì dré ru amúzó akódhi be gò, ì dré Yésu ni ka'izo. Àyi nda ì kòfalé dhi tá tògyabhá nda ki àlo, Diyònsiyò, tòkò àlo rú be Dámàrì dhi, tsàle mómí àruka íbe.

18

Pólò lè Kòritò na

¹ Amvolásá dhi, Pólò dré ngàzo Aténáyì lèsè lile bhàandre Kòritò àdhya na. ² Kònàle dhi, ì dré ru kìsúzo Yúdà mvá àlo rú be Akilá angalépi Pótò lèsè dhi be. Lavú dré lókyá tsá, ì angá tá bvò Itàliyá àdhya lèsè tòkò ni rú be Pìrisiká dhi be, alile Kòritò le. Tàko ko, Rómá ki ópí kàdrì, Kàlàwudiyò fè tá tòlì tàzoá dhi, Yúdà ànzi títi dhi ì kòpfò bhàandre Rómá àdhya 'asè. Dì Pólò dré tsàzo ³ adrelé àyi bhàna, adrelé àzi 'o tùmání àyi íbe. Angyá ko, ì adré tá títi àzi àlo adrézó wémá ledé dhi ni 'o kòdhya. ⁴ Sábátù àlo

àlo títi i sè dhi, Pólò adré tá Giká ni kúli ta Yúdà ànzi ki lisámbo dzó na, adrézó Yúdà ànzi ki togó asé Giríki íbe, ì kòka'író Yésu be dhi bvò.

⁵ Silà i Tímótéyò be dhi i kàtsá Màkèdóníyà lésè dre dhi, Pólò dré kidhózó adrélé áyi lókyá wáyi dhi ni fe adrézó Giká ni kúli longó, adrézó tadhá Yúdà ànzi i dré dhi, Yésu Mèsíyá 'i káyà dhi. ⁶ Di, Yúdà ànzi nda i dré ngàzo adrélé ligilé Pólò be, adrézó akódhi ni lodhá. Di Pólò dré áyi kítá kayázó, tàzoá áyi dré dhi: «Ámi ki kàrí kàdré ngòle àmi ki tàndi i dri. Ma tà àko má rú àmi ki tà sè. Kìdhóle nyànomvá dhi, má adré mána ìle Giká ni kúli longó mónnyá sùrú twá ro dhi i véna.»

⁷ Di akódhi dré apfòzo lisámbo dzó nda lésè ìle agó àlo rú be Títíyò Yúsitò dhi ni dzó na, ànyi lisámbo dzó nda làgana. Akódhi nda tá mónní adrélépi Giká ni ro dhi 'i. ⁸ Kònale dhi, lisámbo dzó ni kàdrì rú be Kùrisipò dhi i mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi, ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. Di Kòritòbhá àruka bí adrébhá Pólò ni kúli yi dhi i adré tá kpà Yésu ni ka'ì gò, ì dré adrézó bàtisimò do.

⁹ Ngátsi àlo sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tìni gò, Mírì dré tàzoá drá dhi: «Mí ro ngá ko! Mí gò adrélé áma tà longó. Mí tayí kúli ko. ¹⁰ Angyá ko, ma túmání mí be. Dhya àlo kitswá drígá bha mí rú ámi 'òzo kònzi dhi ko. Tàko ko, ma mónní íbe zyandre ró bhàandre kònndhi 'á.» ¹¹ Di Pólò dré gòzo adrélé kònale, adrélé Giká ni kúli tadhá áyi dré kóná àlo talí sè.

¹² Lókyá Gálíyò dré tá adrerà'a gùvèrènerè ro bvò Akáyà àdhya drìle dhi 'á dhi, Yúdà ànzi i dré ngàzo ru amú Pólò rú gò, ì dré akódhi ni drìzo lizo ába tàbvò tàrà na. ¹³ I dré tàzoá dhi: «Dhya kònndhi adré ína mónní ki kodzó, ì kàdréró Giká ni lindrì bha láti twá àma ki tàtrírí kúli dré adrélé tadhále dhi rúsè dhi sè.» ¹⁴ Di Pólò dré tá adrerà'a 'òle kúli ta dhi 'á dhi, Gálíyò dré logózóá Yúdà ànzi nda i dré dhi: «Ámi Yúdà ànzi ró ni i, mì kàdré tá mónní asikì tà kònzi tsà dhi sè yà, kó ngalè tà kònzi kàdrì dhi sè yà dhi, má ni tá àmi ki yi togó vwàvwà sè. ¹⁵ Di, mì dré adrélé tà kayí kúli ki tà dri, rú ki tà dri, ìndì àmi ki tàndi ki tàtrírí kúli ni tà dri dhi sè dhi, mì nò àmíkyà tà nda i àmi. Má lè mána tà nda ki bvò tàle ko!» ¹⁶ Di dré áyi ki dròzo pfòle tàbvò tàrà nda 'ásè. ¹⁷ Gò áyi títi nda ì dré áyi ki lisámbo dzó ni kàdrì rú be Sòsetèné dhi ni rùzo tswàle tàbvò tàrà nda kandrá. Di, Gálíyò dré ína tà nda ni nòzo tà tàko ró.

Pólò gò Aṭiyòkíyà na

¹⁸ Pólò dré adrézó Kòritò na lókyá be vwàvwà ro. Di dré lazizó mónnyá ka'ìbhá i tí gò, ì dré mbàzo bwátù na Pìrisiká íbe ìndì Akìlà be kitswále ìle bvò Síríyà àdhya na. Drìdrì dré mbàzo bwátù na dhi kandrá dhi, Pólò 'o tá áyi drìbhí rèle bhàandre rú zìle Kèkùrèyà dhi na, mònndrà dré tá sìle dhi ni tà sè.*

¹⁹ I dré tsàzo bhàandre Efèsò àdhya na gò, Pólò dré Pìrisiká ki tayízó Akìlà be. Dré ína lizo Yúdà ànzi ki lisámbo dzó na Giká ni kúli ta áyi íbe. ²⁰ Gò ì dré akódhi ni ti lizizó, kàdréró dhu rè áyi véna vwàvwà ro tsà. Di, dré ína ka'izoá ko. ²¹ Di, dré tá adrerà'a 'òle áyi ki tayí dhi 'á dhi, dré tàzoá dhi: «Giká kòlè dhi, má ni go atsálé àmi ta.» Dré bwátù dòzo ngàzo Efèsò

* **18:18** 18:18 Kínò lésè Yúdà ànzi i véna dhi, mónní mònndrà sìlepi dhi kò'o mònndrà nda akilé dre dhi, adré tá áyi drìbhí 'o rèle tà nda ni tadházó.

lèsè, ²² lile Kàyisàriyà na. Kòtsa dre dhi, dré rè zyà mbàzo Yèrúsalamà na mòdo fe mónnyá ka'ibhá i dré 'iká, gò lizo Atiyòkiyà na ndò.

²³ Dré adrézó Atiyòkiyà na lókyá be vwàvwà ro tsà. Gò dré ngàzo tatsilé bvò Gálàtiyà àdhya 'àsè indì Firigiyà àdhya 'àsè, mónnyá ka'ibhá títi dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'ika'í na.

Apòlò tadhá Giká ni kúlí Efèsò na indì Kòritò na

²⁴ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yúdà mvá àlo rú be Apòlò angálépi Alìgizàndriyà lèsè dhi, dré tsàzo Efèsò na. Akódhi nda tá móndí tà nìlepi bí, indì Giká ni Kúlí nìlepi dóro dhi 'i. ²⁵ A tadhá tá kpà drá Mírì ni tà dóro. Di akódhi ni togó tá àtsi ró adrézó Yésu ni tà longó, adrézó akódhi ni tà tadhá kyákyá. Di, nǎ tá ina ngbá 'í bàtisimò Yòwàni àdhya ni tà kòdhya.† ²⁶ Di dré kidhózó adrélé Giká ni kúlí ta tiri ako Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na. Pìrisikà i Akilá be dhi i kòyi akódhi dre dhi, i dré akódhi ni drizo lizo ába àyi véna gò, i dré Giká ni tà àndu ngizo drá dóro kitswálé títi.

²⁷ Amvolásà dhi, Apòlò dré lèzoá lile bvò Akáyà àdhya na. Di mónnyá ka'ibhá Efèsò le dhi i dré akódhi ni kodzózó lile gò, i dré wárágà tisizo àyi ki adrúpi Akáyà na dhi i dré, i kòka'iró akódhi dòle àyi véna dóro. Di akódhi kòtsa kònàle dre dhi, dré mónnyá Yésu ni ka'ibhá Giká ni togó tani sè dhi ki ledézó tò. ²⁸ Tàko ko, adrè tá tà kayí Yúdà ànzi íbe rinyi sè mónnyá títi i kandrá, adrézó tadhá tà tisile Giká ni Kúlí na dhi i sè dhi, Yésu Mésíyà 'i káyà dhi.

19

Pólò tsa Efèsò na

¹ Apòlò dré tá adrèrà'a Kòritò na dhi 'á dhi, Pólò dré láti dòzo lavúzo bvò kòngo ró Asíyà àdhya 'àsè, lile tsàle Efèsò na. Kònàle dhi, dré Yésu ni ka'ibhá àruka ki kisúzo gò, ² lizizóá àyi tí dhi: «Mì dré Yésu ni ka'izo dhi, mì kisú Tiri Lólo 'í?» Di i logó drá dhi: «Kóko, mà yi tá ko tàle dhi, Tiri Lólo be dhi.» ³ Pólò gò liziá dhi: «Kàdré kònini dhi, mì do di bàtisimò àngùdhi kòdhya?» I logó dhi: «Bàtisimò Yòwàni àdhya 'i.» ⁴ Di Pólò tà àyi dré dhi: «Yòwàni fè tá bàtisimò móndí i dré, tadházóá dhi, i ladzá àyi ki togó dre. Di adrè tá tàà àyi dré dhi, i kòka'í dhya adrélépi tá adhéle í bvò dhi kòdhya. Dhya nda Yésu 'i.» ⁵ I kòyi kúlí nda dre dhi, i dré ngàzo bàtisimò do Mírì Yésu ni rú sè. ⁶ Di Pólò dré drígá bhàzo àyi dri gò, Tiri Lólo dré asizó àyi ki asó gò, i dré kidhózó adrélé ti twátwa ki ta, adrézó tà longó pròfètà kya tìni. ⁷ Ago nda i tá ànyànyì mudrì-drì-rì.

⁸ Amvolásà dhi, Pólò dré lizo Yúdà ànzi ki lisàmbò dzó na gò, kidhólé adrélé Giká ni kúlí ta tiri ako. Dré Giká ni Opi ni tà tadházó mónnyá kònàle dhi i dré mbà na, adrézó àyi ki togó asé, i kòka'iró be dhi bvò. ⁹ Di, àyi ki àruka i dré àyi ki togó 'òzo tombálé, kúlí nda ki gàzo gò, i dré kidhózó adrélé tà ta kònzì Mírì ni láti ni tà rú mónnyá títi i kandrá. Di Pólò dré àyi ki tayízó. Dré mónnyá ka'ibhá dhi ki drizo lizo àyi íbe Tiranò ni dzó adrézó móndí ki tadhá dhi na gò, dré adrézó Giká ni tà ta àyi dré kítú àlo àlo títi i sè. ¹⁰ Dré 'òzoá kònini kóná rì gò, mónnyá títi Yúdà ànzi ró indì sùrú twá ro bvò Asíyà àdhya lé dhi i dré Mírì ni kúlí yizo.

† 18:25 18:25 A kònò Tà 'òle dhi i 19:3-4.

¹¹ Giká adré tá rinyí fe Pólò dré adrézó tà kàdrì lindríga ró nòle rè ko dhi ki 'o. ¹² A adré tá ndìndì kítá twátwa dré tá tabèle dhi ki do lizo bhàà dràbhá ì rú gò, ì dré adrézó adriflé àyi ki drà ì lésè. Tirí kònzi ì adré tá kpà topfòle àyi ki àruka ì lésè.

Sèkévà ni ànziàgo ì tabhì tirí kònzi dròle

¹³ Yúdà ànzi àruka ì adré tá tatsilé àrà twátwa ì 'àsè, adréle tirí kònzi ki drobe topfòle móndí ì lésè. Gò ì dré kídhozó adréle tá nda ni tabhì 'òle Mírì Yésu ni rú sè, adrézó táá tirí kònzi ì dré dhi: «Má adré táá àmi dri Yésu Pólò dré adrézó tà ni ni longó dhi ni rú sè dhi, mì pfò!» ¹⁴ Di Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì àlo rú be Sèkévà dhi ni ànziàgo nzi-dri-rì dhi ì adré tá kpà 'òá kònini. ¹⁵ Kítú àlo dhi, ì tà tá kònini gò, tirí kònzi nda dré logózo àyi dré dhi: «Má ni Yésu be. Má ni kpà Pólò àdhi 'i ya dhi be. Di, àmi àmikya àdhibhá 'i?» ¹⁶ Di agó tirí kònzi nda dré tá adrézó lána dhi dré dhèzo àyi dri, àyi títi dhi ki rinyí lavú gò, àyi ki tswàzo tà tàndi ró. Gò ì dré lapázó dzó nda lésè bvólíli ro ìndì lázi be bí àyi rúsè.

¹⁷ Móndyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro Efèsò le dhi ì kòyi tà nda dre dhi, tirí dré àyi ki 'òzo gò, ì dré adrézó Mírì Yésu ni rú ni lindrì bha. ¹⁸ Di móndí bí Yésu ni ka'ibhá dhi ì adré tá alilé tà kònzi ì dré 'òle dhi ki ta ngádra 'á móndyá títi ì kandrá. ¹⁹ Ayi ki àruka adrébhá tá làndrì ndrìbhá ro dhi ì adré tá àyi ki búkù làndrì àdhya ki adó alizo zàá móndyá títi ì kandrá. Búkù ì dré zàle nda ki làgí tá ànyànyì làfa lò'wa ngulù-nyadhì-rì-dri-mudrì.* ²⁰ Di asá dhi, Mírì ni kúlí adré tá la'ulé akódhi ni rinyí sè, adréle lìle drìdrì.

²¹ Tà nda ì kò'o ru títi dre dhi, Pólò dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré lavulé bvò Màkèdóniyá àdhya 'àsè ìndì Akáyá àdhya 'àsè, lìle Yérusalémà na dhi. Tá tá dhi: «Má kòlì tsàle kònàle dre dhi, adré kpà leà dhi, má kòlì Rómà na.»

²² Di dré àyi àziàmù rì, Timòtèyò ì Erástò be dhi ki mùzo lìle ì kandrána Màkèdóniyá na gò, dré ìna adrézó Asiyá na lókyá tsà sè.

Efèsòbhá ki ligima Pólò ì rú dhi

²³ Lókyá nda sè dhi, tà dré abizó nyinyi Efèsò na Mírì ni láti ni tà sè. ²⁴ Agó àlo rú be Dèmètriyò adrélepi tá ngá di àrezá sè dhi tá kònàle be. Akódhi nda ì àzìzì ni ìbe dhi ì adré tá giká tòko ró rú be Arètémì dhi ni dzó nzì tsàtsà dhi ki ledé àrezá sè, adrézó làfa kisú asá bí.† ²⁵ Di akódhi dré ngàzo àyi àzìzì nda ki kimó túmání móndí àruka adrébhá tá ngá ledé àyi tìni dhi ìbe gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àma arúpi ì, mì nì tàle dhi, mà adré làfa kisú bí àzì kòdhi sè dhi be. ²⁶ Di mì nò ìndì mì yi tàle dhi, Pólò kòdhi se móndí zyandre kònwa Efèsò 'a ìndì bvò wáyi Asiyá àdhya lé dhi ki togó litilé dre. Adré ìna táá dhi, giká lindrì móndí ì dré adréle ledéle àyi ki drígá sè dhi ì, giká tàndi 'i ko. ²⁷ Di tà nda kitswá ngbà 'i àma ki àzì ni rú kizá kòdhya ko. A ni kókpà kitswá àma ki giká tòkó gu, Arètémì ni tépelò ni rú kizá gò, akódhi ni lindrì móndyá títi Asiyá 'àsè ìndì bvò wáyi 'àsè dhi ì dré adréle bhàle dhi ni tingázò!»

* **19:19** 19:19 «Làfa lò'wa ngulù-nyadhì-rì-dri-mudrì» (50.000) kòni ì tá làfa adréle fèle móndí ngulù-nyadhì-rì-dri-mudrì dhi ì dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i. † **19:24** 19:24 «Arètémì» kòndhi, Gírìkì ki giká ki àlo tòko ró, ì dré adrézó mì bha vélana, kòfèro àyi dré ànzi dhi 'i. † adré tá akódhi ni lindrì bha dzó nzì tsàtsà ledéle àrezá sè dhi ì sè.

28 Di ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tándi ró gò, ì dré ngàzo adrélé tetrélé adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Efèsòbhá kya kàdrì lavulé!» 29 Gí ko, tà dré abízó nyínyi bhàandre nda 'á. Di móndí zyandre dhi ì dré Pólò ni atsiámu, Gáyò ì Àrìstàrukò be angábhá Màkèdóniyà lésè dhi ki ruzo gò, ì dré ru wùzo lile àyi ìbe àrà kàdrì adrézó ru kimó dhi na. 30 Pólò adrè tá ìna leá pfòle móndyá zyandre nda ì kandrà. Di, móndyá ka'ìbhá dhi ì dré àyikya ka'izoá ko. 31 Ndìndì dhya kàdrìkàdrì Asíyà drìle dhi ki àruka adrèbhá tá Pólò ni arúpi ró dhi, ì dré kúlí mùzo akódhi ni ti lizí, kòpfòrò móndyá zyandre nda ì kandrà ko.

32 Móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki drì abí dre nyínyi. Ayi ki àruka ì adrè tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka ni ì adrè tá kó tà àzya ta. Ayi bí dhi ì nì tá ngalè ì kimó tá ru àdho tà sè ya dhi ko. 33 Yúdà ànzi ì dré agó àlo rú be Àlìgázàndrè dhi ni 'òzo pfòle móndyá zyandre ì kandrà, kòngirò tà nda ni àndu be dhi bvó. Di akódhi dré drígá bhàzo kuru àyi ki kúlí kíkízó, í kòkìtswáarò àyi tará ga àyi kandrà. 34 Di, ì kòni akódhi Yúdà mvá 'i dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tetrélé kúlí àlo sè ànyíanyi sáá rì, adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Efèsòbhá kya kàdrì lavulé!»

35 Kùdù ro dhi, dhya bhàle adrélé bhàandre nda ni tà tisi dhi dré ngàzo móndyá zyandre nda ki kúlí kíkí gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Efèsòbhá ni ì, móndyá títi dhi ì nì tàle dhi, à bhà bhàandre Efèsò àdhya adrélé gíká gú, Àrètémì ni tépelò líkí, akódhi ni líndrì adhélepi bhù lésè dhi ìbe dhi be. 36 Dhya àlo kitswá tà kòdhi ni kayí bwà ko. Asà dhi, adrè leá dhi, mì kàdré kíri, ìndì mì kò'o tà wàyá ro ko. 37 Mì adrì àgo kòni ì kònwa, tákò ì lodhá àyikya àma ki gíká tòkò ko, ì topá kpà ngá akódhi ni tépelò ì lésè ko. 38 Di Dèmetriyò ì àzízí ni ìbe dhi ì kàdré tà ìbe tàle móndí ì rú dhi, àrà adrézó tàbvó ta dhi ì be, ìndì tàbvó tabhá ì be. Adrè di leá dhi, ì kòlì tà ta móndí ì rú kònale. 39 Mì kàdré tà àzya ìbe lizilè dhi, à ni kpà tà nda ki yi àrà adrézó tà ki bvó lanzí àma ki tòlì sè dhi na. 40 Tàko ko, tayí ngbà 'i tsà, à dré àma ki asikizo móndí ki ligìma àndrò kònìdhi ni tà sè. A kòlìzì àma dhi, mà kitswá tà àlo ta tà wàyá 'òle àndrò kònìdhi ni àndu ngàzo dhi bwà ko.» Di kòtà tà nda ì dre dhi, dré móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki 'òzo ayilé.

20

Pólò lavú Màkèdóniyà 'àsè ìndì Gírìkì ki bvò 'àsè

1 Tà wàyá nda kàkí dre dhi, Pólò dré móndyá ka'ìbhá dhi ki azízó gò, àyi ki kodzózó adrélé àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'ì na. Kòlazi àyi tí dre dhi, dré ngàzo lile bvò Màkèdóniyà àdhya na. 2 Dré lavúzó bvò nda 'àsè, tà bí dhi ká tabe móndyá ka'ìbhá dhi ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'ì na. Dré tsàzo Gírìkì ki bvò na gò, 3 dré adrézó kònale mbá na. Dré tá adrèrà 'a 'òle bwátù do lizo bvò Síríyà àdhya na dhi 'á dhi, dré yizoá tàle dhi, Yúdà ànzi ì yi tà ru kitswázó àyi 'o kònzì. Di dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré gòle bvò Màkèdóniyà àdhya 'àsè dhi. 4 Akódhi ni atsiámu ì tá: Sòpàtrò, Pìrò ni mvá angálèpi Bèròyá lésè dhi, Àrìstàrukò ì Sèkúndò be angábhá Tèsalònìkè lésè dhi ì, Gáyò Dèrúbè lésè dhi, Tímòtéyò, tsàle Tíkìkò ì Tròfimò be angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi ì. 5 Ayi nda ì dré lizo drìdrì àma kandràna, kitswálé àma ki letè Trówà na. 6 Ama ró dhi, gwányá Mápà tàkú àko dhi

àdhya àmvolèsè dhi, mà dré bwátù dòzo ngàzo Filipóyì lèsè gò, kítú nzi àmvolèsè dhi, mà dré tsàzo ru kisú àma ki atsiàmú nda íbe Trówà na. Gò mà dré adrézó kònàle kítú nzi-drì-rì.

Yùtikò nì tingama dràdrà lèsè dhi

7 Kítú nì àlo pòsò àdhya sè dhi, mà kimò tá ru mónyá ka'ìbhá dhi íbe, kitswázó mányàngá do nyàle.* Pólò adrè tá tà ta mónyá nda i dré. Di dré tá adrélé 'òle lile drùbhì sè dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tà ta tsàle ngátsi kítógá na. 8 A tobhà tá tálà bí dhi i dzó 'a kàle kurú na mà dré ru kimózó lána dhi na. 9 Kàdhùrà àlo rú be Yùtikò dhi lírì tá mòlìsà na gò, ayí dré adrézó akódhi nì 'o, Pólò dré tá adrérà'a tà ta vwàvwà ro dhi 'á. Di ayí kòlavú akódhi dre dhi, dré dhèzo byá kìnì na, dzó nda nì ètázì nì na 'àsè. A nì akódhi nì tingá dhi, àkò drà ìna dre. 10 Di Pólò dré sizo, tandìle kàdhùrà nda drìle, akódhi nì lomvó í drígá gò, tàzoá mónyá títi i dré dhi: «Mì bhà àmi ki togó kuru ko! Akódhi lídrì íbe!» 11 I kògò mbàle dzó 'a kàle kurú na nda na dre dhi, ì dré màpà tonjòzo nyàle. Di Pólò dré gòzo tà ta tsàle drùbhì na gò, ngàzo lile. 12 Gò ì dré kàdhùrà nda nì drìzo nzìzo ába rúbhá be líná. Di tà nda tindrì tá mónyá títi dhi ki togó lavulé.

Pólò nga Trówà lèsè lile Milétò na

13 Gò mà dré bwátù dòzo lizo drìdrì Pólò kandrána, kitswálé akódhi nì letè bhàandre rú zìle Àsò dhi na. Tàko ko, akódhi lè tá ìna atsi tòle pá sè tsàzo àma ki kisú kònàle. 14 Akódhi kàtsá àma ki kisú Àsò 'a dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lile tsàle bhàandre rú zìle Mìlìlènè dhi na. 15 Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré gòzo lile bwátù sè, tsàle tùrù Kíyò àdhya kandrá. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Sámò àdhya na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Milétò dhi na. 16 Pólò lè tá ayí kikílè Èfèsò na ko, kòtigirò tà bvò Àsíyá àdhya na ko dhi sè. Tàko ko, adrè tá ìna leá lile mbèlè, kòkìswá dhi, kòtsarò Yèrúsalmà na drìdrì gwányá Pàtèkòtè àdhya kandrá.

Pólò tà tà bhàgo Èfèsò lèsè dhi i dré

17 Di Milétò na dhi, Pólò dré kúlì mùzo Èfèsò na bhàgo Ekèlézyà àdhya ki azí. 18 I kàtsá akódhi vélé dre dhi, dré tàzoá ayi dré dhi: «Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi íbe dhi 'á dhi, mì nì ngalè má 'o tá tà ngìni ya dhi be, kidhólé kítú mà dré atsázó bvò Àsíyá àdhya 'á dhi sè. 19 Má 'o tá Mírì nì tà akódhi nì màràbà tíni, togó ànzimvá kya tíni dhi be ìndì màndra be bí, tágba Yúdá ànzì ì dré tà àma tabhìzo tà ì dré tá ru yìzo 'òá má rú dhi ì sè dhi. 20 Mì nì tàle dhi, má longó tá àmi dré Giká nì kúlì, tà nì ki tadházó mónyá títi i kandrá, ìndì àmi ki dzó i 'àsè dhi be. Mà zù àmi dré tà àlo kitswálépi àmi ki ledé bwà dhi ko. 21 Má kodzó tá Yúdá ànzì i mónyá sùrú twá ro dhi íbe, ì kòladzárò ayi ki togó agòzo Giká vélé, ìndì ì kòka'ìro àma ki Mírì Yésu.

22 Di m̀ yì r̀ ká! Nyànómvá dhi, má adrè màna lile Yèrúsalmà na, ngóro Tírì Lólo dré adrélé àma dri dhi tíni. Má nì àdho tà nì atsá má rú kònàle nì ya dhi ko. 23 Má nì ngbà 'í tà Tírì Lólo dré adrélé longólé má dré bhàandre àlo àlo títi i 'àsè kònìdhi be: Bã i kizá íbe dhi ì adrè àma letè kònàle. 24 Di, má adrè màna àma lídrì no tà tàko ró. Má adrè ngbà 'í

* 20:7 20:7 Giká nì Kúlì tisile Gíríkì ti sè dhi adrè tàà kònwa dhi: «...kitswázó màpà tonjò». Kúlì kòdhi ì kitswá leá tàle dhi: «kitswázó mányàngá Mírì àdhya nì nya».

angú kòdhi ni le ràle tsàle kùdù ni na, má kò'oró àzì Mírì Yésu dré tayílè má drígá dhi akálé títi, kòdhi adré tàá dhi, má kòlongoró Rúbí Tani Gíká ni togó tani ni tà dri dhi mómí dhi.

²⁵ Di nyànomvá dhi, má nì tàle dhi, àmi má dré tatsízó Gíká ni Opì ni tà longóbe àmi kòfalèsè dhi ki àlo kitswá gòle véle áma m̀bhalé no ko dhi be.

²⁶ Asà dhi, má adré tàá àmi dré àndrò kònìdhi dhi, àmi títi dhi i kòfalé dhi, dhya àlo ni kàrì kitswá ngòle má dri ko. ²⁷ Tàko ko, má longó àmi dré tà títi Gíká dré tá lèle má kòlongó dhi i, àlo ni ni zu àko ró. ²⁸ Di m̀ kàdré àmi ki tàndi ki líkí, túmání kábilígyà ki p̀ári wáyi Tírí Lólo dré bhàle àmi drígá, m̀ kàdréró àyi ki drì ko dhi íbe. M̀ kàdré Gíká ni Ekèlézyà dré gile áyi tàndi ni kàrì sè dhi ki líkí ngóro kábilígyà líkìbhá dóro dhi i tìni. ²⁹ Má nì tàle dhi, áma l̀ima àmvolèsè dhi, kàlagi àtrá ki tífi àmi kòfalé kitswálé àmi ki 'o kònzì dhi be. I kitswá àyikya kábilígyà ki àlo tayí l̀ina ko. ³⁰ Ndìndì àmi ki tàndi ni kòfalé dhi, mómí áruka ki apfò adréle tà bàti ladzá atsálé kìnzó ro, kitswázó mómíyá ka'ìbhá dhi ki se àyi vèsè dhi bvó. ³¹ Asà dhi, m̀ kàdré tàmgá dri! M̀ kòtìvì ko tàle dhi, gile kóná na dhi, má tayí tá àmi àlo àlo títi dhi ki kodzoma m̀ndra be bí kítú be ìndì ngátsi be dhi ko dhi.

³² Nyànomvá dhi, má adré àmi ki tayí Gíká drígá, akódhi kàdréró àmi ki tím̀bà kúlí dré afèle áyi togó tani sè dhi sè, m̀ kòkisuró tà dré lazílè mómíyá títi i dré bhàle twá adréle ína ró dhi i dré tàyílè ro dhi be dhi bvó.

³³ Má bhà tá dhya àlo ni ngá lovó ko, kàdré akódhi ni àrezá 'i yà, akódhi ni oró 'i yà, kó ngalé akódhi ni kítá 'i yà dhi. ³⁴ Àmi ki tàndi, m̀ nì tàle dhi, má 'o tá àzì áma tàndi ni drígá sè, kitswázó ngá kisú áma dré, áma bhápi íbe dhi be. ³⁵ Tà títi má dré 'òle dhi i sè dhi, má tadhá àmi dré dhi, lè m̀ kàdré àzì 'o landè àko ró kònìni, kitswázó mómíyá yàya dhi ki ledé. M̀ kisú rè kúlí Mírì Yésu ni tàndi dré tàle kòni i ká: «Dhya adrélépi ngá fe dhi ni kólénzé adré dhya adrélépi ngá kisú dhi àdhya ni lavú.»

³⁶ Pólò kòtà tà nda i dre dhi, i dré àyi ki kórókó títizò tà zìzò Gíká tí. ³⁷ Di àyi títi dhi i dré adrézó Pólò ni kamú, adrézó ngòle rúá, i dré tá adrerá'a lazílè tíá dhi 'á. ³⁸ Àyi ki togó tá kizà ro lavúlè, akódhi dré tà tàle dhi, i kitswá gòle véle áyi no ko dhi sè. Gò i dré akódhi ni adzízó ỳandre m̀ile, kòmbàro bwátù na.

21

Pólò l̀i Yèrúsalmà na

¹ Má kòlanzí ru bhàgo nda íbe dre dhi, mà dré bwátù dòzo l̀izo pyà t̀urù Kósà àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo t̀urù Ródó àdhya na. Gò mà dré l̀izo tsàle bhàandre Pàtárà àdhya na. ² Kònàle dhi, mà dré bwátù àzya adrélépi 'òle zyàle bvò Fòwìnikè àdhya na dhi ni kisúzó gò, mà dré tombàzo l̀ana l̀ile. ³ Mà kòtsa àrà adrézó t̀urù Kìpirò àdhya ni drì no dhi na dre dhi, mà dré lavúzó tàbhu ni lèsè gò, l̀ile bvò Siriyà àdhya na. Di mà dré tsàzo bhàandre Tìrè àdhya na, à kòtìrìró ngá bwátù nda dré adolé dhi i be dhi bvó. ⁴ Kònàle dhi, mà dré mómíyá ka'ìbhá áruka ki kisúzó gò, mà dré adrézó àyi íbe kítú nzi-drì-rì. Àyi nda i dré tàzoá Pólò dré Tírí Lólo ni r̀inyí sè dhi, kòlì Yèrúsalmà na ko. ⁵ Di, áma ki lókyá kòkìtswá dre dhi, mà dré àmakya ngàzo kitswálé l̀ile. Mómíyá ka'ìbhá títi nda i, àyi ki tòkó i ìndì àyi ki ànzimvá íbe dhi, i dré áma ki adzízó apfòle bhàandre nda lèsè

gò, mà dré àma ki kórókó titizo tà zizo Gìkà tí yïandre mïle. ⁶ Mà kòlazì àyi tí dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lìle gò, ì dré àyikya nzizo àyi bhàna.

⁷ Mà kônga Tirè lésè dre dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre rú zile Pòtòlémáyì dhi na. Kònàle dhi, mà dré mòdo fèzo àma ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré gò, mà dré adrézó àyi ìbe kítú àlo. ⁸ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre Kàyisàriyá àdhya na. Kònàle dhi, mà dré adrézó Filípò, Rúbí Tani longólépi dhi ni dzò na. Akódhi nda tá dhya nzi-drì-rì kipèle Yèrusalémà na dhi ki àlo 'i.* ⁹ Akódhi tá ànzitókó su mobhá rè ko, adrèbhá tá Gìkà ni kúlì longó pròfètà kya tìni dhi ìbe.

¹⁰ Mà kàdré kònàle gile kítú àruka ì dre dhi, pròfètà àlo rú be Agábò dhi dré atsázó bvò Yùdáyá àdhya lésè. ¹¹ Akódhi nda dré àyi kisízó ànyi àma làga, Pólò ni káfà adó, àyi pá ki adròzo àyi drígá ìbe gò, tàzoá dhi: «Tirí Lólo adrè táá dhi: Yúdà ànzi Yèrusalémà na dhi ki káfà kònìdhi ni líyì ni adrò kònìni gò, ì dré akódhi ni fèzo mómí súrú twá ro dhi ì drígá.» ¹² Mà kóyi tà nda dre dhi, àma mómýá ka'ìbhá kònàle dhi ìbe dhi ì, mà dré Pólò ni ti lizíó, kòlìrò Yèrusalémà na ko dhi bvó. ¹³ Dì, Pólò dré ìna logózóá dhi: «Mì adrè ngòle, adrézó àma togó 'o nòle àdho tà sè? Ma gànzi ró ngbà 'í bã nya kòdhya ko. Ma kókpa gànzi ró lìle dràle Yèrusalémà na Mírì Yésu ni rú ni tà sè.» ¹⁴ Dì mà dré kítswálé akódhi ni logá bwà ko dhi sè dhi, mà dré kúlì tayízó, tàzoá dhi: «Tà Mírì dré adrélé lèle 'òle dhi kò'o ru wà.»

¹⁵ Amvolàsà, mà dré tà títì dhi ki ledézó gò, mà dré mbàzo Yèrusalémà na. ¹⁶ Mà mbà tà tùmáni mómí ka'ìbhá àruka Kàyisàriyá lésè dhi ìbe. Dì ì dré àma ki drizo lizo àma ìbe agó àlo rú be Mìnàsonà dhi ni dzò na, mà kàyíró kònàle be dhi bvó. Akódhi nda angá tá Kìpirò lésè, ìndì akódhi tá mómí Yésu ni ka'ìlepi kínó lésè dhi 'i.

Pólò ì kimó ru bhàgo Ekèlézyà àdhya ìbe

¹⁷ Mà kòtsa Yèrusalémà na dre dhi, àma ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré àma ki ka'izo dòle togó dóro sè. ¹⁸ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo Pólò be Yàkóbhò bhàna.† Kònàle dhi, bhàgo títì Ekèlézyà àdhya ì kimó tá kpà ru. ¹⁹ Dì Pólò dré mòdo fèzo àyi dré gò, tà títì Gìkà dré 'òle àyi àzì sè mómýá súrú twá ro dhi ì kòfalé dhi ki titízó àyi dré mibhalé tí.

²⁰ Ì kóyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo adrélé Gìkà ni rú bha kùle. Gò ì dré tàzoá Pólò dré dhi: «Àma ki adrúpi, mí nò rè ngalé Yúdà ànzi lìzólizo dhi ì ka'ì Yésu ngíni ya dhi ká. Àyi títì nda ki togó kókpa àtsi ró Mósè ni tátítrí kúlì ni tà sè. ²¹ Dì, ì yi tàle dhi, mí adrè mína Yúdà ànzi títì ayìbhá mómýá súrú twá ro dhi ì kòfalésè dhi ki tadhá, ì kòtayíró Mósè ni tátítrí kúlì, ìndì ì kògòró vélé adrélé àyi ki ànzi ki lwa ko, adrézó kpà àma ki labhi lebè ko. ²² Mà ni 'óá ngíni? Tàko ko, ì ni dra àmi atsama ni rúbì yi 'i. ²³ Dì mí kò'o tà mà dré adrélé tàle mí dré kònìdhi kòdhya. Àgo su mòmndrà sibhá dhi ì kònwa àma kòfalé be. ²⁴ Mí kòdrì àyi nda ì lizo àyi ìbe, mà kòtemvérò àmi tùmáni àyi ìbe Gìkà kandrá. Mí kòfè kpà làfa ì dré kítswázó àyi ki drìbhí 'o rèle dhi mí.‡ Mí kò'o kònìni dhi, mómýá títì dhi ki níá tàle dhi, tà adrélé tàle mí rú kòdhi ì kinzò 'i dhi be. Ì ni kpà níá dhi, mí adrè mína tà tátítrí kúlì dré adrélé tàle dhi ki ka'ì 'òle dhi be. ²⁵ Kàdré mómýá ka'ìbhá súrú

* **21:8** 21:8 A kònò Tà 'òle dhi ì 6:5; 8:5. † **21:18** 21:18 Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi ki àlo 'i. A kònò Tà 'òle dhi ì 12:17; 15:13. ‡ **21:24** 21:24 A kònò tà àndu ngile mòmndrà sima ni tà sè Tà 'òle dhi ì 18:18 na dhi.

twá ro dhi ki tà sè dhi, mà tisi tá wárágá, tà mà dré tá ru yizo ì kò'o dhi ki longózo àyi dré. Má tisi tá dhi, ì kònya mányàngá fèle gíká tàko ì dré dhi ko, ì kònya kà'wá kàri ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zà ko, ìndì ì kò'o ndòtò tà ko.Š»

²⁶ Di kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò dré àgo nda ki drizo lizo àyi ki temvé túmání í be. Gò dré fizo tépelò na, kitswálé lókyá àyi ki temvema nda dré kitswázó akilé gò, ngá fèzo Gíká dré àyi àlo àlo títi dhi ki rú sè dhi ni longó.*

A ru Pólò tépelò na

²⁷ Kítú nzi-drì-rì àyi ki temvema nda àdhya ì dré tá adrèrà'a 'òle akilé dhi 'á dhi, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi ì dré Pólò ni nòzo tépelò na. Di ì dré ngàzo mónyá zyandre títi dhi ki 'a tífí, akódhi ni ruzo gò, ²⁸ ì dré kúlí yozo tázoá dhi: «Ìsèrèlè ànzi ì, mì alì àma ki ledé wà! Kònìdhi agó adrélèpi mónyá títi àrà títi ì 'àsè dhi ki kodzó ligilé àma ki súrú rú, àma ki tátítrí kúlí rú, ìndì tépelò kònìdhi rú dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, akódhi adri ndàndì móndí súrú twá ro dhi ì afízó àyi íbe tépelò le, àrà lólo kònìdhi ni 'òzo atsálé ndí ró!» ²⁹ (f tá tà kònìni tàko ko, ì nò tá Tròfimò angálèpi Efèsò lésè dhi ì Pólò be bhàandre 'á. Di ì adré tá àyikya kisúá dhi, Pólò adri tá akódhi afízó ába tépelò le.)

³⁰ Di tà nda dré mónyá títi bhàandre nda 'á dhi ki 'a tífízó gò, ì dré angázó aralé àrà títi ì lésè Pólò ni ru, akódhi ni sèzo pfòzo ába tépelò 'àsè gò, tépelò ni dzóti ki tesézó. ³¹ Di ì dré tá adrèrà'a 'òle Pólò ni pfu dràle dhi 'á dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì dré yizoá tàle dhi, tà abí dre nyínyi Yèrusalémà 'a. ³² Gbá kòdhwa, akódhi dré sòdá ki drizo àyi ki drì kobhá íbe ràzo àyi íbe mónyá zyandre nda ì véna. Ayi nda ì kònò sòdá ki kàdrì nda ì sòdá ni íbe dre dhi, ì dré Pólò ni pfuma tayízó. ³³ Di sòdá ki kàdrì nda dré àyi kisízó ànyi akódhi làga gò, akódhi ni 'o rùle, adrèle nyàri rì dhi ì sè. Gò dré lizízó ngalé akódhi àdhi 'i ya dhi, ìndì 'o tá àdho tà 'i ya dhi. ³⁴ Mónyá zyandre nda ì kófalé dhi, móndí àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka ni ì adré tá kó tà àzya ta. Tà wàyá nda sè dhi, sòdá ki kàdrì nda kitswá tá tà nda ni àndu ni bwà ko. Di dré Pólò ni 'òzo drìle lizo ába dzó kàdrì adrézó sòdá ki líkí dhi na. ³⁵ Sòdá nda ì kòtsa Pólò be àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na dre dhi, ì dré akódhi ni dòzo dodò mónyá zyandre nda ki ligima ni tà sè. ³⁶ Tàko ko, àyi títi dhi ì adré tá líle tetrébe àyi vésè, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà!»

Pólò ga àyi tàrà mónyá zyandre ì kandrá

³⁷ A dré tá adrèrà'a 'òle Pólò ni 'o file dzó kàdrì nda na dhi 'á dhi, dré lizízó sòdá ki kàdrì tí dhi: «Má ni kitswá tà ta mí dré bwà?» Di sòdá ki kàdrì nda logó drá dhi: «Mí nì tákò Giríkí ti tàle be? ³⁸ Mì kònìdhi tsi Ezèpétò agó atú móndí ki kodzólépi ligilé gò drìkònzibhá ngùlù-su dhi ki drizo lapázó àyi íbe duku na dhi 'i ko?» ³⁹ Di, Pólò logó drá dhi: «Ma, ma Yúdà mvá angálèpi Tàrusò bvò Kìlìkíyá àdhya lé dhi lésè dhi 'i. Di ma móndí bhàandre rúku kyàkyá dhi lésè dhi 'i. Má adré ámi ti lizí, mí kòfèrò má dré láti tà tàzo mónyá zyandre kòni ì dré.» ⁴⁰ Di sòdá ki kàdrì nda kòkà'í dre dhi, Pólò dré ngàzo àyi totó àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda

na dhi na gò, dríagá bha kuru móndyá zyandre nda ki kúlí kikízó. Di ngá kòbhù ndiini dre dhi, dré tazoá àyi dré Ebèrè ti sè dhi:†

22

1 «Áma adrúpi i, áma atá íbe ni i, mi yi rè tà má dré adrélé tàle àmi dré áma tará gázò ni i ká!» 2 † kòyi akódhi adrerà'a tà ta àyi dré Ebèrè ti sè dre dhi, ì dré gòzo véle adrélé kírí wáláká ni ni lavú. Gò Pólò dré tazoá dhi: 3 «Ma Yúdà mvá tile Tàrusò bvò Kilikiyà àdhya lé dhi na dhi 'i. Di, à líkí tá ma mbàle kònwa Yèrusalémà 'a. Gàmalìyéle tadhá tá áma ki tábhí ki tátírítrí kúlí má dré nìle kyá dhi nì. Áma togó tá àtsi ró Giká ni tà sè, àmi títi ándrò ni kya tíni. 4 Kàdré móndyá adrébhá Yésu kòdhi ni láti lebè dhi ki tà sè dhi, má pfo tá àyi ki mi tsàle byá àyi ki dràdrà na. Má turú tá àyi àgo ró ìndì tòko ró nda ì lebhéle bãdzó na. 5 Kòwánà ki kàdrì ì bhàgo kàdrì títi dhi íbe dhi ki kitswá tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kòdhi ì tà bàti 'i dhi. Má kisú tá ndìndì wárágà àyi nda ì dré tsìle àyi ki adrúpi Dàmásékè na dhi ì dré dhi ì gò, má dré lizo ába kitswále móndyá ka'íbhá kònale dhi ki turú adrìle Yèrusalémà le, à kònòró tà àyi dri be dhi bvò.»

Pólò títi, í ka'í Yésu ngíni ya dhi

(A kònò kpà Tà 'òle dhi ì 9:1-19; 26:12-18)

6 «Lókyá má dré tá adrerà'a tsàle ànyi Dàmásékè làga ànyíànyi kítú rírí sè dhi 'á dhi, ngádra kàdrì bhù lèsè dhi dré kòzo ngbò ró ngá kazá má làgàsè kúrú. 7 Di má dré dhèzo kìnì mi gò, má dré kúlí yizo tàá má dré dhi: <Sàwùlò, Sàwùlò, mí adré áma mǐ pfo àdho tà sè?> 8 Má dré lizizóá dhi: <Mírì, mi àdhi 'i?> Di kúlí nda logó má dré dhi: <Ma, Yésu Nàzàrètà lèsè, mí dré mǐna adrélé mǐ pfole dhi 'i.> 9 Áma atsiàmú ì nò tá kpà ngádra nda 'í. Di, ì nǐ tá àyikya tà kúlí nda dré tá adrélé tàle má dré dhi ki àndu ko. 10 Gò má dré lizizóá dhi: <Mírì, lè má kò'o ngíni?> Mírì logó má dré dhi: <Mí nga lile Dàmásékè na. Kònale dhi, à ni tà títi Giká dré bhàle mí kò'o dhi ki ta mí dré.> 11 Di má dré kitswále ngá no ngádra nda ni lagulagu dré bwà ko dhi sè dhi, áma atsiàmú ì dré áma dríagá rùzo, áma sèzo lizo má be Dàmásékè na.

12 Kònale dhi, agó àlo rú be Anàniyà dhi dré alizo áma no. Akódhi nda tá móndí adrélépi tròle Mósè ni tátírítrí kúlí rú dhi 'i. Yúdà ànzi títi Dàmásékè na dhi ì adré tá kpà akódhi ni rú ta dóro. 13 Akódhi kàtsá àyi totó ànyi má làga dre dhi, dré tazoá má dré dhi: <Áma adrúpi Sàwùlò, àmi mǐ kògò ngá no!> Ghá lókyá nda sè dhi, má dré gòzo adréle ngá no gò, má dré akódhi ni nòzo. 14 Akódhi dré tazoá má dré dhi: <Giká áma ki tábhí kya zì mi kitswále tà ì dré adréle lèle 'òle dhi ki ni, kitswále Dhya gyàgya dhi ni no, ìndì kitswále akódhi nda ni kúlí yi tíá dhi bvò. 15 Tàko ko, mí ni akódhi ni tà mí dré nòle ìndì mí dré yìle dhi ki longó móndyá títi ì dré. 16 Di nyànómvá dhi, mí adré àdho tà letè? Mí nga akódhi ni zi adréle àmi Mírì ro, ìndì mí do bàtisimò, Giká kòdzìrò mi àmi tàkonzì ì lèsè be dhi bvò.»

Pólò títi, Mírì zi ì lile móndyá sùrú twá ro dhi ì véna ngíni ya dhi

17 «Má kàgò Yèrusalémà le dre dhi, má dré adrézó tà zi Giká tí tìpelò na gò, ngá dré afizó má dri toróbì tíni. 18 Má nò tá Mírì adrerà'a tàá má dré

† 21:40 21:40 A kitswá kpà kúlí «Èbèrè ti» kòni ki ladzá: «Àràméyà ti».

dhi: <Mí nga mbèlè p̄fòlè Yèrúsalémà 'àsè. Tàko ko, mónnyá Yèrúsalémà 'a dhi ì kitswá àyikya áma tà mí dré adrélé longólé dhi ki ka'í bwá ko.> ¹⁹ Má logó dhi: <Mírí, àyi nda ì n̄ dóro tàlè dhi, má adré tá mána tatsilé lisámbò dzó ì 'àsè mónnyá adrèbhá ámi ka'í dhi ki turúbe lebhélé bãdzó na, adrézó kpá àyi ki bhwa. ²⁰ Kòdhi íbe dhi, lókyá à dré tá adrèrà'a Sètèfánò, ámi tà longólépi dhi ni kàrì kutú dhi 'á dhi, ma tá mána kònàlè, adrélé tà nda ni ka'í, adrézó kpá dhya adrèbhá tá akódhi ni p̄fu dràlè dhi ki kítá líkí.> ²¹ Dì Mírì dré tázóá má dré dhi: <Mí ì, tàko ko, má ni ámi mu lile làwú làvo na, mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna.>»

Pólò tadhá dhi, ì Rómà agó 'i

²² Mónnyá zyandre nda ì yi tá Pólò tsàlè lókyá dré kúlí nda ni tàrà'a. Gò ì dré ngàzo kúlí loyó, adrézó tàà dhi: «À kòtingá akódhi móndí ì kòfalèsè! Kitswá ína lídrì sè ko!» ²³ Ì dré adrézó tetrélé, adrézó àyi ki kítá ki lebhé kíni mi, adrézó tàp̄fulíndrì lomvó todàlè kurú na. ²⁴ Dì sòdá ki kàdrì nda dré Pólò ni 'òzo drìlè fizo ába àyi ki dzó kàdrì na. Dré tázóá dhi, à kòbhwa akódhi adrézó akódhi ni lízì, kòtárò tà mónnyá zyandre nda ì dré tá adrézó tetrélé í rú dhi ni àndu. ²⁵ Dì, à kàdrò akódhi kitswálé bhwàlè dre dhi, Pólò dré lízízóá sòdá ki drì kòbhá ki àlò tí dhi: «Rómà ki tatrítrí kúlí ka'í, mì kàdré móndí Rómà ro dhi ni bhwa, akódhi ni tàbvó ta àko ró dhi 'í?» ²⁶ Dì sòdá ki drì kòlèpi nda kòyi kúlí nda dre dhi, dré lizo longóá sòdá ki kàdrì nda dré, tázóá dhi: «Mí adré tá 'òlè àdho tà 'o? Tàko ko, agó kòdhi ína móndí Rómà ro dhi 'í!» ²⁷ Dì sòdá ki kàdrì nda dré àyi kízó ànyì Pólò làga, lízìá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì móndí Rómà ro dhi 'i bàti?» Pólò logó dhi: «Àyíya, kònini.» ²⁸ Sòdá ki kàdrì tà dhi: «Má fè mána làfa kàdrì, atsázó móndí Rómà ro dhi ró.» Dì Pólò logó dhi: «Mána, à ti ma móndí Rómà ro dhi ró dhi tíí.» ²⁹ Gbá kòdhwa, sòdá adrèbhá tá 'òlè Pólò ni lízì dhi ì dré akódhi ni tayízó. Dì tírì dré sòdá ki kàdrì nda ni 'òzo, dré n̄lè í 'o tá Pólò adrélépi Rómà ro ni adròlè nyìrì sè dhi sè.

Pólò p̄fò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrà

³⁰ Kítú bvóá dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda dré kòwánà kàdrì ki 'òzo ru kímó bhàgo kàdrì títi dhi íbe. Dì dré Pólò ni trizo gò, 'òzóá ap̄fòlè àyi nda ì kandrà, kitswázó tà Yúdà ànzi ì dré adrézó akódhi ni asíkí dhi ni àndu ni dhi bvó.

23

¹ Dì Pólò dré ngàzo bhàgo kàdrì nda ki no ðií gò, tázóá dhi: «Áma adrúpi ì, áma togó arókì ma ko tà títi má dré 'òlè Gíká kandrà atsálé àndrò kònidhi dhi ì sè dhi.» ² Gbá kòdhwa, kòwánà ki kàdrì rú be Anáníyá dhi dré mónnyá adrèbhá Pólò làga dhi ki 'òzo akódhi ni ti sa. ³ Dì Pólò dré tázóá drá dhi: «Mí, àbè rúbhá tswàlè mvèlè kemve dhi ró ni, Gíká ni ámi tswa nì! Mí lírì mína kònàlè kitswálé áma tàbvó ta áma ki tatrítrí kúlí sè. Dì, mí 'o mína ma tswàlè, adrézó tatrítrí kúlí nda ni ño.» ⁴ Gò àyi adrèbhá Pólò làga nda ì dré tázóá drá dhi: «Mí 'o mì ngíni adrélé Gíká ni kòwánà ki kàdrì ni lodhá kònini dhi?» ⁵ Dì Pólò logó dhi: «Adrúpi ì, má n̄ tá ko tàlè dhi, akódhi kòwánà ki kàdrì 'i dhi. Angyá ko, Gíká ni Kúlí adré tàà dhi: <Mí kòtà tà kònzi ámi mónnyá ki kàdrì rú ko.>»*

* 23:5 23:5 A kònò P̄fòma 22:27.

⁶ Di Pólò nǐ tá tàle dhi, bhàgo kàdrì ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, móndí àruka i tá Sàdùkáyò 'i, ìndì àruka nì i tá Fàrìsáyò 'i dhi be. Di dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, ma mána Fàrìsáyò 'i, ìndì Fàrìsáyò mvá 'i. A adré áma tàbvó ta ándrò kònnì, má dré adrélé mì bha Giká véna adrézó ka 'íá dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!» ⁷ Kòtà tà nda dre dhi, lawà dré kizo Fàrìsáyò i kòfalésè Sàdùkáyò ìbe gò, móndyá zyandre nda ì dré ru lanzíó. ⁸ (Tàko ko, Sàdùkáyò ì adré àyikya tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó, ìndì ángéló i tirí ìbe dhi i yókódhó. Di, Fàrìsáyò ì adré àyikya tà nda ki ka 'í títi.) ⁹ Di lawà nda dré véle kizo lavulé gò, tátírítrí kúlí tadhábhá àruka Fàrìsáyò ró dhi ì dré ngàzo adrélé tà kayí rinyí sè, adrézó tàá dhi: «Mà kisú àmakya tà kònzì àlo dhi agó kònidhi véna ko. Aruka nì, tirí 'i yà, kó ngalé ángéló 'i yà dhi tà tà drá nì!» ¹⁰ Di lawà nda dré tá adrélé lìle drìdrì dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda adré tá ngá ro, ì nì dra Pólò nì ru pfùle dràle dhi sè. Di dré lazízóá àyi sòdá i dri dhi, ì kòsi akódhi nì apá àyi drígàsè, drìle lizo ába àyi ki dzó kàdrì na.

¹¹ Kítú nda nì ngátisi sè dhi, Mírì dré agázó Pólò kandrá tàá drá dhi: «Mí tsi togó! Ngóró mí dré áma tà longólé kònwa Yèrúsalamè 'a dhi tíni dhi, adré kpà leá dhi, mí kòlongó áma tà Rómà na.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Pólò nì pfu dràle

¹² Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré ru yìzo gò, mònndrà sizo àyi kòfalésè tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle ì dré Pólò nì pfurà 'a dràle dhi 'á. ¹³ Dhya ru yibhá tà nda dri dhi ì lavú tà nyadhi-rì. ¹⁴ Di ì dré lizo kòwaná kàdrì i véna bhàgo ìbe, tàá àyi dré dhi: «Mà sè mònndrà áma kòfalésè tàzoá dhi, mà kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle lókyá mà dré dra Pólò nì pfùzo dràle dhi 'á. ¹⁵ Di nyànomvá dhi, àmi túmání bhàgo kàdrì ìbe dhi i, mì kòlízì sòdá ki kàdrì, kògòró Pólò nì 'o apfòle àmi kandrá, ngóró mì lè tá akódhi nì tà ndàle nìle kyá na tíni. Di áma ró dhi, mà nì adré rìle kitswálé akódhi nì pfu dràle drìdrì dré dra atsázó kònwa dhi kandrá.»

¹⁶ Di, tà ì dré ru yìzo 'òá Pólò rú nda nì rúbí dré dhèzo akódhi nì kòdromvá bina gò, akódhi nda dré lizo longóá Pólò dré sòdá ki dzó kàdrì na. ¹⁷ Gò Pólò dré sòdá ki drì kobhá ki àlo azízó, tàzoá drá dhi: «Mí drì kàdhùrà kònidhi lizo ába sòdá ki kàdrì véna. Tàko ko, akódhi tà ìbe longólé drá.» ¹⁸ Di sòdá ki drì kòlepi nda dré akódhi nì drizo lizo ába sòdá ki kàdrì véna, tàzoá dhi: «Pólò 'ìle bãdzó na kòdhi zi tá ma lizíle, má kàdzíró kàdhùrà kònidhi mí véle. Angyá ko, akódhi tà ìbe longólé mí dré.» ¹⁹ Di sòdá ki kàdrì nda dré kàdhùrà nda nì drígá ruzo, akódhi nì drizo gàrà dri gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adré àdho tà le longólé má dré?» ²⁰ Di kàdhùrà nda logó dhi: «Yúdà ànzi ì yi ru àmi lizízó, mí kò'oró Pólò pfòle kídru bhàgo kàdrì i kandrá, ngóró ì lè tá akódhi nì tà ndàle nìle kyá na tíni. ²¹ Adré di leá dhi, mí kòka 'í mína ko. Tàko ko, àyi ki àruka ànyànyì nyadhi-rì dhi ì adré àyikya rìle akódhi bvó láti 'á. Àyi nda ì sè mònndrà tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko tsàle lókyá ì dré dra akódhi nì pfùzo dràle dhi 'á. Nyànomvá kònidhi, àyi gànzi ró, adrélé ngbà 'í àmi kúlí letè kòdhyà.» ²² Di sòdá ki kàdrì nda dré lazízóá kàdhùrà nda dri dhi: «Mí kòtà tà mí dré longólé má dré kòdhi dhyà àlo dré ko.» Gò dré akódhi nì tayízó lìle.

A mù Pólò gùvèrènerè Fèlikisì véna Kàyisàriyà na

²³ Di sòdá ki kàdrì nda dré àyi sòdá ki drì kobhá rì dhi ki azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Mì ledé tà títi dhi i kitswázó sòdá kámá-rì dhi ki dri, túmání sòdá nyadhi-na-drì-mudrí dòngí i dri dhi íbe, ìndì sòdá kámá-rì dilì íbe àyi drígá dhi íbe, lizo àyi íbe saá nzi-drì-su ngátsi àdhyà sè Kàyisàriyà na. ²⁴ Mì bhà kpà dòngí i kitswálé Pólò ni do tsàle byá gùvèrènerè Fèlikisì véna líná dhi bvó.» ²⁵ Di dré wárágà tisizo gùvèrènerè nda dré kònìni:

²⁶ «Ma, Kàlàwùdíyò Lisiyà, má adrè wárágà kònìdhi ni tisì mì, atálágó, gùvèrènerè Fèlikisì dré. Mòdo mì dré! ²⁷ Yúdà ànzi ì ru tá agó má dré adrélé mùle mí véna kònìdhi gò, ì dré tá adrézó 'òle akódhi ni pfu dràle. Di má dré yìzoá tàle dhi, akódhi mómí Rómà ro dhi 'i gò, mà dré lizo sòdá mána íbe akódhi ni apá àyi drígàsè. ²⁸ Má lè tá tà ì dré adrézó akódhi ni asikì ásà dhi ni àndu nìle gò, má dré akódhi ni 'òzo pfole àyi ki bhàgo kàdrì i kandrà. ²⁹ Má dré kisúzóá dhi, ì adrè akódhi ni asikì àyi ki tatrítrí kúlì ni tà sè. Di, tà tà bhàzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè yà, kó ngalé bà sè yà dhi tà yókódhó. ³⁰ Má dré yìzoá tàle dhi, ì yi tá ru kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi, má dré akódhi ni mùzo lìle gbá lókyá nda sè mí véna. Má dré kpà lazizóá akódhi ni asikìbhá i dri dhi, ì kòlì tà ì dré adrézó akódhi ni asikì ásà dhi ki ta mí kandrà.»

³¹ Di sòdá nda ì dré Pólò ni drìzo lizo ába ngátsi sè ngóro tá tàle àyi dré dhi tíni gò, ì dré tsàzo bhàandre rú zile Atípátrì dhi na. ³² Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó sòdá dòngí i dri nda i drígá, ì kògòro lìle ába be dhi bvó. Gò àyi lìbhá pá sè dhi ì dré àyikya nzizo àyi ki dzó kàdrì na. ³³ Di sòdá dòngí i dri nda ì kòtsa Kàyisàriyà na dre dhi, ì dré wárágà nda ni fèzo gùvèrènerè Fèlikisì dré gò, Pólò ni tayízó akódhi drígá. ³⁴ Di gùvèrènerè nda dré wárágà nda ni nàzo gò, lizizóá Pólò tí ngalé akódhi angá tá bvò àngùdhi lèsè ya dhi. Kòyi tàle dhi, akódhi angá tá Kilikiyá lèsè dhi dre dhi, ³⁵ dré tàzoá drá dhi: «Má ni àmi yi lókyá àmi asikìbhá ì dré dra atsázó dhi tú.» Gò dré Pólò ni 'òzo likilé Eródè ni dzó kàdrì na.

24

Yúdà ànzi ì asikì Pólò Fèlikisì kandrà

¹ Kítú nzi àmvolèsè dhi, kòwánà ki kàdrì Ananíyà ì dré tsàzo bhàgo àruka íbe ìndì dhya adrélépi tá kúlì ta àyi dré, rú be Tèrùtùlò dhi be Kàyisàriyà na. Gò ì dré tà ì dré tá adrézó Pólò ni asikì ásà dhi ki tazo gùvèrènerè Fèlikisì kandrà. ² A kàzi Pólò dre dhi, Tèrùtùlò nda dré ngàzo tà ta akódhi rú kònìni: «Atálágó Fèlikisì, mà adrè lenzélé tà kàdrìkàdrì mà dré adrézó ába lókyá be vwàwvwa ro mí zàle dhi ni tà sè, ìndì tà mí dré kisùle ladzálé atsálé dóro àma ki bvò kònìdhi lé dhi ki tà sè. ³ Mà adrè tà nda ki no lókyá wáyi sè ìndì àrà títi i 'ásè gò, mà dré adrézó àwoyà ta mí dré togó wáyi sè. ⁴ Di, má lè mána àmi lókyá kizálé ko. Má adrè di àmi ti lizí, mí kòyirò àma lókyá tsà sè àmi togó dóro sè.

⁵ Mà kisú dhi, agó kònìdhi ìna drìkònsi líyí 'i. Adrè mómí ki kodzó lìgìlé Yúdà ànzi bvò wáyi 'ásè dhi i kòfalèsè. Akódhi mómíyá adrèbhá dhya Nàzàrétà lèsè dhi ni láti kinzò ro dhi ni lebé dhi ki kàdrì ki àlo 'i. ⁶ Tabhì

tá ndàndì àma ki tépelò 'òle atsálé ndí ró gò, mà dré akódhi ni rùzo.* 8 Àmi tàndi, mí ni kitswá akódhi ni lizi, kitswázò tà títi mà dré adrézò akódhi ni asíkí àsà kòdhi ki àndu ni kyá.»

9 Gò Yúdà ànzi ì dré kpà tàzoá dhi, tà títi Tèrùtùlò dré tàle Pólò rú nda ì tà bàti 'i.

Pólò ga àyi tàrà Fèlikisì kandrá

10 Di gùvèrèneré nda dré drigá bhèzo Pólò véna kòtarò tà gò, Pólò dré ngàzo tàá dhi: «Má nì tàle dhi, mì dhya adrélépi tàbvò ta bvò kònìdhi drìle dhi 'i kóná be bí dhi be. Àsà dhi, ma arí íbe adrézò áma tàrà ga mí kandrá.

11 Ngóro mí dré kitswálé nìle be dhi tìni dhi, lavú rè kítú mudrí-drì-rì ko, má mbà tá Yèrúsalmà na kitswálé Gíká ni lindrì bha. 12 Dhya adrèbhá áma asíkí kòni ì kisú tá ma tépelò na adrèrà'a tà kayí móndí íbe yà, kó ngalè adrèrà'a móndí ki kodzó ligílé yà dhi ko. Í kisú tá kpà ma adrèrà'a 'óá kònìni Yúdà ànzi ki lísambò dzó ì 'àsè yà, kó ngalè àrà àzya bhàandre nda lé dhi na yà dhi ko. 13 Í kitswá kpà tadhá dhi, tà ì dré adrézò áma asíkí àsà dhi ì tà bàti 'i dhi bwà ko. 14 Di, má adrè mána tà kònìdhi ni ka'ì kòdhyà: Má adrè láti ì dré adrélé zile kinzò ro nda ni lebè, adrézò Gíká àma ki tábhí kya ni lindrì bha àsà. Má adrè kpà tà títi tisile Mósè ni tátrítrí kúli na ìndì pròfètà ki búkù ì 'àsè dhi ki ka'ì. 15 Má adrè kpà mì bha Gíká véna, adrézò ka'íá àyi kòni kya tìni dhi, móndyá títi gyágya ró ìndì kònzì ró dhi ki nga dràdrà 'àsè. 16 Di àsà dhi, má adrè ngbú adrélé áma togó líkí, má kàdréro tà áko má rú Gíká kandrá, ìndì móndí ì kandrá.

17 Má dré tá tsàle Yèrúsalmà na ko kóná bí dhi sè dhi, má gò tsàle kònàle kitswálé ngá fe lemerèbhá áma sùrú na dhi ì dré, ìndì kitswálé ngá fe Gíká dré. 18 Í kisú tá ma adrèrà'a tà kòdhi ki 'o tépelò na, àkò má temvé tá ma dre dhi 'á. Ama tá tùmání móndí zyandre dhi íbe ko. Má 'o tá kpà tà àlo wàyá ro ko. 19 Di, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi ì tá àyikya kònàle. Adré tá léá dhi, àyi nda ì kàdré áma asíkí kònwa mí kandrá dhi àyi, ì kàdré tà íbe tàle má rú dhi. 20 Adré kó léá dhi, dhya kòni ì kòtà tà kònzì ì dré tá kisúlé má vélé, má dré tá pforà'a Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrá dhi 'á dhi. 21 Aruka ni, tà nda tà má dré tá yòle àyi kandrá kònìdhi 'i: «A adrè áma tàbvò ta àmi kandrá àndrò kònìni, má dré adrélé ka'íá tàle dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'àsè dhi sè!»

22 Di Fèlikisì, Mírì nì láti ni tà nìlepi dóro nda, dré ru kimoma nda ni 'òzo akílè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá sòdá ki kàdrì Lisíyà dré dra atsázò dhi tú dhi, má nì àmi ki tà kòdhi ni bvó lanzí.» 23 Gò dré lazizóá sòdá ki drì kòlepi dri dhi, kòbhà sòdá àruka ì adrélé Pólò ni líkí. Di, à kòtayí akódhi adrélé tà àruka dré adrélé léle 'òle dhi ki 'o, ìndì à kòtayí akódhi ni arúpi ì adrélé akódhi ni lomí.

Pólò pfo Fèlikisì ì kandrá Drùsilà be

24 Kítú àruka ì kòlavú dre dhi, Fèlikisì ì dré gòzo tsàle tòkò ni rú be Drùsilà adrélépi Yúdà mvá ro dhi be. Dré Pólò ni azizó gò, akódhi ni yìzo adrèrà'a tà adrézò Yésu Krísto ni ka'ì dhi ni tà ta. 25 Di Pólò dré tá adrèrà'a tà ta tà gyágya 'òma ni tà dri, lovó mvòma ni tà dri, ìndì tàbvò

* 24:6 24:6 Wárágá Gíká ni Kúli tísizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúli kòni ki kisú kònwa ko: [Má lè tá akódhi ni tàbvò tàle ngóro áma ki tátrítrí kúli dré adrélé tàle dhi tìni. 7 Di, sòdá ki kàdrì Lisíyà dré ìna akódhi ni pàzo áma drígásè rìnyì sè. 8 Gò dré tàzoá dhi, akódhi ni asíkìbhá ì kápfo akódhi ni tà ta mí kandrá.]

tàma adrélépi alìle dhi ni tà dri dhi 'á dhi, tirì dré Fèlikisi ni 'òzo gò, dré tazoá dhi: «Tà kòdhi kitswá kítú ándrò dhi sè dre. Mí lì. Má kòkisú lókyá àzya dre dhi, má ni go ámi azi.» ²⁶ Kòdhi íbe dhi, Fèlikisi adré tá ina mì bha, Pólò kòferó làfa í dré. Asà dhi, adré tá akódhi ni azi rà, ì kàdréro tà tití tùmání.

²⁷ Kóná rì dhi ì kòlavú kònini dre dhi, Pòrùkiyò Féstò dré atsázò gùvèrènerè ro Fèlikisi ni àrà 'a. Di Fèlikisi dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kinilé dhi sè dhi, dré Pólò ni tayizó adrélé bãdzó na.

25

Pólò pfò Féstò kandrá

¹ Kítú na Féstò ni tsàma bvò Yúdáyà àdhya na dhi àmvolèsè dhi ì kòlavú dre dhi, akódhi dré ngàzo Kàyisàriyà lèsè lìle Yèrúsalmà na. ² Kònàle dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì ì àyi ki kàdrì àruka íbe dhi, ì dré tsàzo tà ì dré tá adrézó Pólò ni asikí asà dhi ki ta akódhi kandrá. Gò ì dré Féstò ni ti lizizó, ³ k'ò'oró Pólò lìle tàbvó tàle Yèrúsalmà na, àyi ki togó 'òzo kinilé dhi bvò. Ì lizí tá kònini tàko ko, ì adré tá 'òle móndí ki bha rìle akódhi bvò, ì kòpfuró akódhi dràle látí 'á be dhi bvò. ⁴ Di, Féstò dré logzóá àyi dré dhi: «À adré Pólò ni líkí bãdzó na Kàyisàriyà na. Áma tàndi, má adré 'òle lìle kònàle. ⁵ Di akódhi nda kò'o tà kònzi dhi, lè mà kòlì tùmání àmi ki kàdrì àruka íbe, ì kòtáro tà ì dré adrézó akódhi ni asikí asà dhi ì kònàle.»

⁶ Féstò kàdré kònàle kítú nzi-dri-na yà, kó ngalè mudrí yà dhi dre dhi, dré gòzo lìle Kàyisàriyà na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, dré lirizó tàbvó tãrà na gò, Pólò ni 'òzo apfòle í kandrá. ⁷ Pólò kàpfò dre dhi, Yúdà ànzi alìbhá Yèrúsalmà lèsè dhi ì dré ngàzo akódhi ni gàrà ki kúrú gò, ì dré asikízoá tà kàdrìkàdrì ì sè bí. Di, ì kitswá tá àyikya tadhá dhi, tà nda ì tà bàti 'i dhi bwà ko. ⁸ Gò Pólò dré ngàzo àyi tãrà ga, tazoá dhi: «Má 'o tà kònzi àlo Yúdà ànzi ki tãtrítrí kúlí rú yà, àyi ki tãpelò rú yà, kó ngalè Rómà ki ópi kàdrì rú yà dhi ko.»

⁹ Di Féstò dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kinilé dhi sè dhi, dré lizizóá Pólò tí dhi: «Mí ka'ì lìle Yèrúsalmà na, má dré kitswázó àmi tàbvó tà kònàle dhi 'í?» ¹⁰ Di Pólò logó dhi: «Má adré áma totó kònwa tàbvó tãrà Kàyisàrà àdhya 'á. Adré lèá dhi, à kòtà áma tàbvó kònwa. Má 'o tà kònzi àlo dhi Yúdà ànzi ì rú ko, ngóro mí dré nìle be dhi tñi. ¹¹ Di, má kò'o mánà tà kònzi àlo kitswálépi dràdrà sè dhi 'í dhi, má kitswá dràma ga ko. Di, tà ì dré adrézó áma asikí asà dhi ì kàdré àyikya kinzò 'i dhi, dhya àlo kitswá áma fe àyi drígá bwà ko. Má adré mánà àmi lizí, mí kòmùró ma Kàyisàrà dré tàbvó tàle nì!» ¹² Di Féstò dré tà tazo àyi drì tabhá íbe gò, logzóá dhi: «Mí lizí Kàyisàrà àmi tàbvó ta nì, mí ni di tsa Kàyisàrà nda kandrá!»

Pólò pfò ópi Agurípà ì kandrá Bèrùnìkè be

¹³ Kítú àruka ì àmvolèsè dhi, ópi Agurípà ì amvúpi ni Bèrùnìkè be dhi ì dré tsàzo mòdo fe Féstò dré Kàyisàriyà na. ¹⁴ Di ì dré tá adrélé gile kònàle dhi sè dhi, Féstò dré Pólò ni tà titizó ópi nda dré. Tà tá dhi: «Agó àlo Fèlikisi dré tayilè bãdzó na dhi rè dhu kònwàrè. ¹⁵ Má dré tá lizo Yèrúsalmà na dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì ì àyi ki bhàgo íbe dhi ì alí tá akódhi nda ni asikí má kandrá gò, ì dré áma lizizó, má kòhòrò tà akódhi dri. ¹⁶ Má dré logzóá àyi dré dhi, áma Rómà ro dhi ì, mà adré gà móndí fe à kòhòrò tà driá dhi, tàbvó ni ni ta àko ró ko. Be ró dhi, lè akódhi kòyi rè zyà tà àyi

asikìbhá ì dré adrélé tàle í rú dhi í gò, lókyá fèzo akódhi dré áyi tàrá gazo tà nda í sè 'íká.

¹⁷ Di áyi nda ì dré tá atsázó kònwa dhi, má tigi tá tà nda ko. Be ró dhi, kítu bvóá dhi sè dhi, má dré lirizó tàbvó tàrà na gò, agó nda ni 'o apfòle má kandrà. ¹⁸ Di, akódhi ni asikìbhá nda ì kònga tà ta dre dhi, tà ì dré tàle akódhi rú dhi í tá kónzi ngóro má dré tá adrélé kisùle dhi tìni ko. ¹⁹ Be ró dhi, ì adré tá àyikya tà kayi akódhi be áyi ki tàndi ki Giká ni tà dri, ìndi agó àlo dràlepi, rú be Yésu dhi ni tà dri. Di, Pólò adré tá ína tàà dhi, akódhi nda lídrì íbe. ²⁰ Ma ró dhi, má nǐ tá ngalè má ni tà làsú be kònini dhi ni bvó ta ngíni ya dhi ko. Asà dhi, má dré lizizóá ngalè Pólò ni kitswá ka'íá ìle tàbvó tàle Yèrusalémà na yà dhi. ²¹ Di, Pólò dré ína áma lizizó, má kòmùró ì áma ki ópí kàdrì Kàyisàrà dré tàbvó tàle nì. Di má dré akódhi ni 'òzo adrélé likilé bádzo na, tsàle lókyá má dré kitswázó akódhi ni mu Kàyisàrà véna dhi 'á.» ²² Gò Agùrìpà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Má adré mána agó kòdhi ni le yìle.» Féstò logó dhi: «Mí ni akódhi ni yi kídu.»

²³ Kítu bvóá dhi sè dhi, Agùrìpà ì Bèrùnìkè be dhi ì dré atsázó mìlanzilanzì be bí. Ì dré afízó tàbvó tàrà le sòdá ki kàdrì íbe ìndi dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda àdhya íbe. Gò Féstò dré Pólò ni 'òzo apfòle áyi kandrà, ²⁴ tàzoá dhi: «Ópí Agùrìpà, ìndi àmi títi áma íbe ni ì, mì nò rè agó kònìdhi ká! Yúdà ànzi títi Yèrusalémà na ìndi kònwa Kàyisàriyà 'a dhi ì atsá tà ta akódhi rú má kandrà, yòzoá kúlí 'u'ù sè sè dhi, akódhi kitswá dràdrà sè. ²⁵ Di ma ró dhi, má kisú mána tà àlo dré 'òle kitswálépi dràdrà sè dhi ko. Di, akódhi dré áma lizilé áyi mu Kàyisàrà dré tàbvó tàle ni dhi sè dhi, má nò dóro ni, akódhi ni mùle vélána dhi. ²⁶ Di, ma mána tà pyà má dré kitswálé tisile áma ki ópí kàdrì nda dré akódhi ni tà dri dhi àko. Asà dhi, má 'o akódhi apfòle àmi kandrà, lavulè dhi, mì, ópí Agùrìpà kandrà, mà kònì akódhi ni lizí dhi, má kòkisúró tà má dré kitswálé tisile akódhi ni tà dri dhi be dhi bvó. ²⁷ Tàko ko, kitswá má dré móndí 'ìle dhi ni mùzo Kàyisàrà véna, tà akódhi ni asíkizo ásà dhi ki tadhá àko ró dhi ko.»

26

Pólò ga áyi tàrá Agùrìpà kandrà

¹ Gò Agùrìpà dré tàzoá Pólò dré dhi: «Mí ni kitswá kúlí ta mí rúsè, ámi tàrá gazo.» Di Pólò dré drigá bhàzo kuru gò, tà tàzo áyi tàrá gazo kònini: ² «Ópí Agùrìpà, ma mána arí íbe, má dré adrélé áma tàrá ga àndrò mí kandrà tà títi Yúdà ànzi ì dré adrézó áma asikì ásà dhi í sè dhi sè. ³ Tàko ko, mí nǐ mína Yúdà ànzi ki labhi ì, tà ì dré adrézó ru kayi áyi kòfalèsè ásà dhi íbe títi dhi ì dóro lavulè. Má adré di ámi ti lizí, mí kóyirò ma togó be vvàvwa.

⁴ Yúdà ànzi títi dhi ì nǐ áma tà dóro, kídhólé áma ànzi áma tàndi ni bvò na dhi lésè, tsàle lókyá má dré tá adrèrà'a Yèrusalémà na dhi 'á. ⁵ Ì nǐ ma kíno lésè, ìndi ì kòlè dhi, ì ni kitswá tadhá, má 'o tá áma ki Giká ni tà ngóro Fàrisáyò adrebhá 'òá togó be àtsi ró dhi ki àlo ró ngíni ya dhi. ⁶ Di à adré áma tàbvó ta àndrò kònini, má dré adrélé mì bha tà Giká dré tá lazilé áma ki tábhi í dré dhi ni tà sè dhi sè. ⁷ Tà lazilé nda, tà áma ki sùrú mudri-dri-rì dhi ì dré adrézó mì bha kitswázó kisúá, ì dré adrèrà'a Giká ni tà 'o togó be àtsi ró kítu be ìndi ngátsi be dhi 'á dhi 'i. Ópí Agùrìpà, má dré kpà adrélé mì bha tà nda sè dhi sè dhi, Yúdà ànzi ì adré áma asikì àndrò.

⁸ Ami adrébhá kònwa ni i, mì kitswá àmikya ka'íá ko tàle dhi, Giká adré mónnyá dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè dhi àdho tà sè?

⁹ Wáláká dhi, áma tàndi má ka'í tá kpà dhi, lè tá má kò'o tà títi dhi i kitswázó ligilé Yésu Názàrètá lésè dhi ni rú be. ¹⁰ Di kòridhi tá tà má dré 'òle Yèrúsalémà na dhi 'i. Kòwánà kàdrì ì fè tá rìnyí má dré Yésu ni ka'ibhá bì dhi ki turúzó lebhélé bãdzó na. A dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tupfú todràle dhi 'á dhi, má adré tá mána ka'íá dhi, tà nda kàdré kòni. ¹¹ Má adré tá tatsíle lisàmbò dzó i 'àsè adrélé tà njobe àyi dri, adrézó àyi ki 'o rìnyí sè, ì kògàrò àyi ki tà ka'íka'í be dhi bvó. Áma togó dré tá adrélé aswálé àyi rú tà tàndi ró dhi sè dhi, má adré tá lile àyi ki mì pfobe, tsàle byá mónnyá sùrú twá ro dhi ki bhàandre i 'àsè.»

Pólò títi, í ka'í Yésu ngíni ya dhi

(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Di tà nda kòdhi sè dhi, má adré tá lile Dàmàsèké na, kitswálé àzi kòwánà kàdrì ì dré tá bhàle má drígá dhi ni 'o rìnyí ì dré fèle má dré dhi sè. ¹³ Opí, má dré tá adrérà'a láti 'á kítu riri sè dhi 'á dhi, má dré ngádra bhù lésè dhi ni nòzo adrérà'a kòle kítu ni lagulagu lavú, adrérà'a ngá kazá áma làgàsè kúrú áma atsiámu íbe. ¹⁴ Di má dré ledhézó títi kini mí gò, má dré kúli yízo tàá má dré Èbèré ti sè dhi: <Sàwùlò, Sàwùlò, mí adré áma mì pfo àdho tà sè? Mí dré adrélé kùtsi to pá sè dhi kòkóròko mí dré.»* ¹⁵ Di má dré lizizóá dhi: <Mírì, mì àdhi 'i?> Mírì dré logózóá má dré dhi: <Ma Yésu mí dré mána adrélé mì pfòle dhi 'i. ¹⁶ Di mí nga ámi totó pá dri! Má agá mí kandrà ámi bha adrélé áma àzi 'òlepi ró ìndi áma tà longólèpi ró. Mí ni áma tà mí dré nòle dhi ì, ìndi tà má dré dra tadhále mí dré dhi íbe dhi ki longó mómí ì dré. ¹⁷ Má ni ámi apá ámi tàndi ni sùrú ì drígàsè ìndi mónnyá sùrú twá ro dhi ì drígàsè. Tàko ko, má adré mána ámi mu àyi nda ì véna ¹⁸ kitswálé àyi ki mì nzi, ì kàpfòró tìnìmvá lésè atsálé ngádra 'á, ìndi ì kàpfòró Sàtánà ni rìnyí zàlèsè atsálé Giká vélé, akódhi kòtrìró àyi ki tàkònzì ì gò, àrà fèzo àyi dré mónnyá ì dré bhàle twá adrélé ína ró àyi ki tà ka'íka'í sè dhi ì kòfalé.»

¹⁹ Di, opí Agurípá, má ka'í tá tà Giká dré tadhále má dré nda ni 'òle togó wáyi sè. ²⁰ Di má dré rè zyá lizo Giká ni kúli longó mónnyá Dàmàsèké na dhi ì dré. Gò má dré lizo longóá mónnyá Yèrúsalémà na dhi ì dré, tùmání mónnyá bvò wáyi Yúdáyá àdhyá 'àsè dhi íbe, ìndi mónnyá sùrú twá ro dhi íbe. Má tà tá àyi títi nda ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Giká vélé, ìndi ì kàdré tà adrébhá tadhá dhi ì ladzá àyi ki togó káyá dhi ki 'o kòdhyá. ²¹ Tà nda kòdhi sè dhi, Yúdà ànzi ì ru tá ma tépelò na gò, ì dré láti ndàzo kitswázó áma pfu dràle. ²² Di, Giká su ína má rú atsálé ándrò kòndhi gò, má dré adrézó tà má dré nòle ìndi má dré yìle dhi ki longó mónnyá títi tàko ìndi kàdrì ro dhi ì dré. Má adré ngbà 'í tà profétá ì Mósè be dhi ì dré tá longólé dhi ki longó kòdhyá. ²³ I longó tá dhi: <Mèsíyá ni kizà nya, dré ngàzo drìdrì dràdrà 'àsè mónnyá àruka títi dhi ì kandràna gò, dré ngádra lídrì àdhyá ni tà longózó áyi tàndi ni sùrú ì dré, tùmání mónnyá sùrú twá ro dhi íbe.»†»

* **26:14** 26:14 Kúli «Mí dré adrélé kùtsi to pá sè dhi kòkóròko mí dré» kòni ì adré léá tàle dhi: «Mí dré adrélé ligilé tà má dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi kòkóròko mí dré.» † **26:23** 26:23 A kònò Esáyá 42:6; 49:6.

Pólò azi Agùrìpà Yésu ni ka'ì

²⁴ Pólò dré tá adrerà'a áyi tàrá ga kònini dhi 'á dhi, Féstò dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Pólò, ámi drì abí dre! Tà kàdrì mí dré ndále nìle dhi ì adrè ámi drì kizá nì!» ²⁵ Di Pólò dré logózoá dhi: «Atálágó Féstò, ngá kizá áma drì ko! Tà má dré adrelé tàle kòdhi ì, tà bàti 'ì ìndì tògyakúlí 'ì. ²⁶ Opí Agùrìpà yi ìna tà kòdhi ì dre. Má adrè di tà nda ki ta akódhi kandrà tìrì áko. Má nì tàle dhi, tà nda ki àlo zù ì akódhi dré ko dhi be. Tàko ko, tà nda ì 'o ru lùzu ró ko. ²⁷ Opí Agùrìpà, mí ka'ì tà pròfètà ì dré longólé dhi ì? Má nì, mí ka'ì 'ì dhi be!» ²⁸ Di Agùrìpà tà Pólò dré dhi: «Mí adrè tsì kisùá dhi, lókyá tsà kònidhi sè, mí ni áma 'o atsálé Krísto ni ka'ilepi ró dhi bàti?» ²⁹ Di Pólò logó dhi: «Kàdré lókyá tsà sè yà, kó ngalé lókyá vwàwvà sè yà dhi, má adrè Giká ni ti lizí, mì kàtsáró má tìni tùmání mómnyá títí adrebhá áma kúlí yi àndrò ni ìbe, mì kàdré ngbà 'ì nyèrì kòni ìbe ámi rú ko dhi kòdhi.»

³⁰ Gò opí Agùrìpà ì dré ngàzo tùmání gùvèrèneré Féstò be, Bèrùnìkè be, ìndì mómnyá adrebhá tá áyi ìbe dhi ìbe. ³¹ Di ì kápfo àrà nda lésè dre dhi, ì dré adrezó tàá áyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè yà, kó ngalé bā sè yà dhi ko.» ³² Gò Agùrìpà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Agó kòdhi kòlizí tá mì áyi mu Kàyisàrà dré tàbvò tàle dhi ko dhi, kònò à ni tá kitswá akódhi ni trì bwà.»

27

Pólò ni atsi andre lizo Rómà na dhi

¹ A kòka'ì lókyá mà dré kitswázó bwátù do lizo bvò Itàliyà àdhya na dhi dre dhi, à dré Pólò kì fèzo mómndí àruka 'ìle dhi ìbe Rómà kì opí kàdrì ni sòdá kì drì kòlepi, rú be Yùliyò dhi drigá. ² Mà dré tombàzo bwátù àlo angalépi Adràmiténò lésè dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda adrè tá lile bhàandre àruka yìandre mìlèsè bvò Asiya àdhya lé dhi ì 'ásè. Mà lì tá tùmání Àrìstàrukò angalépi Tèsalònìkè bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi lésè dhi be.

³ Kìtù bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre Sidónà àdhya na. Yùliyò ni togó dóro tadhálé Pólò véna dhi sè dhi, dré akódhi ni tayízó lile áyi arúpi bhàandre nda lé dhi kì no, ì kòkitswáro akódhi ni ledé. ⁴ Mà kònga Sidónà lésè dre dhi, lyá dré adrezó avilé sínyà dri àma rú gò, mà dré lavúzó tùrù Kìpìrò àdhya làgàsè, tùrù nda kòkìkìró lyá nda tsà be dhi bvó. ⁵ Gò mà dré pfozo yìandre ni tálí drìsè, lavúlé bvò Kìlìkiyà àdhya làgàsè ìndì Pàfilíyà àdhya làgàsè, tsàle bhàandre rú zile Mìrà bvò Likíyà àdhya lé dhi na.

⁶ Kònale dhi, sòdá kì drì kòlepi nda dré bwátù àzya angalépi Àligizàndríyà lésè, adrelépi lile Itàliyà na dhi ni kisúzo, áma kì bhàzo lána gò, mà dré lizo. ⁷ Kìtù bí dhi, mà dré lizo yàya gò, mà dré tsàzo ànyi bhàandre rú zile Kínidò dhi làga kizà be bí. Di lyá dré tà adrelé avilé sínyà dri àma rú dhi sè dhi, mà dré ngá kizo lavúzó tùrù Kùrètè àdhya làgàsè, tásóká Sàlòmónè àdhya kandrásè, tùrù nda kòkìkìró lyá nda tsà be dhi bvó. ⁸ Mà dré lavúzó vwàle tsà tùrù nda làgàsè gò, mà dré tsàzo kizà be bí bhàandre rú zile «Àrà avélépi bwátù zùzo dhi» na, ànyi bhàandre rú zile Lásáyà dhi làgana.

9 Mà dré lókyá kizálé bí dre dhi sè dhi, lyã adré tá vïle kònzi lavulé. Tàko ko, kítú adrézó mómí ki tàkonzi trïma ni tà kisù dhi lavú dre.* Di Pólò dré ngàzo bwátù nda ni dobhá ki kodzó, tàzoá dhi: 10 «Áma arúpi i, má adré noá dhi, atsi kònìdhi adré 'òle atsálé kòkóròko. Bwátù kònìdhi túmání ngá lána dhi íbe dhi ki kitswá abilé títi. Nðìndì àma ki tàndì, mà ni kpà kitswá todràle.» 11 Di, sòdá ki drì kòlepi nda lè tà Pólò ni kúlí nda ki yìle ko. Be ró dhi, yì ína bwátù dobhá ki kádrì ki kúlí bwátù líyí be dhi kòdhyá. 12 Arà mà dré àma ki kíkízó lána nda kitswá tá ína adrézó lókyá kidhì àdhyá ni letè lavulé dhi ko. Di mómí bí àma adrébhá tá bwátù nda lé dhi i kòfalé dhi i dré ru yìzo, mà kòngaró àrà nda 'ásè líle. Í adré tá leá tsàle bhàandre rú zìle Fòwíníkisi túrù nda lé dhi na, kitswálé lókyá kidhì àdhyá ni letè lavulé kònàle. Fòwíníkisi nda tá àrà adrézó bwátù zu, lyã dré adrézó avilé kítú dré ndìrà lésè dhi 'i.

Kàgùmá vi yìandre mi

13 Lyã dré kidhózó adrélé avilé tàbhu lésè yàya gò, bwátù dobhá nda i dré kisúzoá dhi, i ni kitswá líle tsàle Fòwíníkisi na. Di i dré aya tá tírilé yì na adrézó bwátù kíkí dhi ni asézó gò, mà dré ngàzo adrélé lavulé túrù Kùrètè àdhyá nda làgàsè. 14 Di, gí ko, lyãandre gú dhi dré ngàzo adrélé avilé túrù nda drìlèsè, adrélé bwátù nda ni vi líle yìandre kítógá na ró. (A adré lyãandre làsú be kònìni nda ni rú zi «lyãandre angalépi kurú lésè ìndì kítú dré apfòrà lésè dhi».) 15 Mà dré tá kitswálé líle sýnyá dri lyã rúsè bwá ko dhi sè dhi, mà dré àma ki tayízó lyãandre nda dré adrélé tikpólé lízo àma íbe. 16 Mà dré tá adrerá'a lavulé túrù mvá àlo rú be Kàwúdà dhi làgàsè dhi 'á dhi, mà dré lagúzó kitswálé kòlóngbò 'ìle bwátù àndu dhi ni asé bhàle bwátù nda drìna. 17 Bwátù dobhá i kòlikí kòlóngbò nda dre dhi, i dré bá ki lebhézó lavulé bwátù zálèsè, kitswálé ruá tátá. Di i adré tá ngá ro, lyãandre nda ni dra bwátù nda ni vi líle áyi lasí àrà sýnyí ro ànyi bvò Líbiyá àdhyá làga dhi rú dhi sè. Ásà dhi, i dré fa adrézó bwátù kíkí tsà dhi ni tírízó yì na gò, bwátù nda ni tayízó lyãandre nda dré adrélé tikpólé. 18 Kítú bvóá dhi sè, kàgùmá nda dré tá adrélé àma ki liví tesélé rýnyí sè dhi sè dhi, bwátù dobhá i dré kidhózó adrélé ngá dòle bwátù nda lé dhi ki lebhé yì na. 19 Kítú ni na sè dhi, i dré ngá adrézó bwátù do ásà dhi ki lebhézó yì na àyi ki tàndì ki drígá sè. 20 Kàgùmá nda dré gòzo adrélé vïle rýnyí sè kítú bí gò, mà dré gòzo kítú 'i yà, kó ngalé bhìbhínyá 'i yà dhi ki no ko. Kùdù ro dhi, mà dré àma ki mì bhàma kitswázó adrilé dhi ni tayízó.

21 Lókyá kòlavú vwàvwà ro mà dré ngá nya àko ró dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó áyi títi dhi i kandrá tàá dhi: «Áma arúpi i, adré tá leá dhi, mì kóyi tá àma kúlí gò, ngàzo Kùrètè lésè ko dhi. Kòndò mì kitswá tá kizá kòndì ni nya ko, ìndì ngá kòdhi i kitswá tá abilé ko. 22 Di, nyànomvá dhi, mà adré àmi ki kodzó, mì kádréró togó tsi! Dhyá àlo àmi kòfalé dhi kitswá ína dràle ko. Bwátù kòndì ni ngbà 'í abí dhi nì. 23 Tàko ko, ngátsi ándrò kòndì sè dhi, Gíká, àma líyí, má dré adrézó tà ni ni 'o dhi ni ángeló agá tá má kandrá 24 tàá dhi: <Pólò, mí ro ngá ko! Adré leá dhi, mí kòtsa pfòle

* 27:9 27:9 Gíká ni Kúlí tisile Gíríkí ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «kítú adrézó tàbirí mvo dhi lavú dre». Kítú nda tá kítú adrézó mómí ki tàkonzi trïma ni tà kisù dhi 'i. A kòndò Lèvítíkè 16:29-34. Kítú nda tá mbá ni nzi-drì-su na, kó ngalé mbá ni mudrí na. Di lókyá dóro adrézó líle bwátù sè yìandre misè dhi lavú dre.

Kàysàrà kandrà. Giká ni togó tani sè dhi, a ni mónnyá títi mì dré adrézó lile àyi íbe bwátù kòndi sè dhi ki tidrí ámi tà sè.»²⁵ Di áma arúpi i, mì kádré togó tsi! Tàko ko, má adré Giká ni ka'í, adrézó kpá ka'íá dhi, tà nda ki ru 'o ngóro dré tàle má dré dhi tíni.²⁶ Di, adré leá dhi, áma ki bwátù kòndi kòlì áyi lasí tùrù àlo dhi rú.»

Bwátù lasí i tùrù rú

²⁷ Kítú ni mudrí-drì-su sè dhi, kàgùmá nda adré tá ngbú àma ki vi lile yíandre Adriyá àdhya mìsè.† Anyiányi ngátsi kítógá sè dhi, bwátù dobhá nda ì dré atógyàzoá dhi, mà adré tá tsàle ànyi kìnì làgana ró.²⁸ Di ì dré aya adrézó yí tálì tabhì dhi ni bhèzo yí na, kisúzoá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-mudrí-drì-nzi-drì-rì. Mà kòlì vwàle tsà dre dhi, ì dré gòzo tódhyá tabhíá kisúzoá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-nzi-drì-na.²⁹ Di ì adré tá ngá ro, áma ki bwátù nda ni dra áyi lasí kírà kàdrìkàdrì yí gàrà na dhi i ru dhi sè. Di ì dré aya su dhi ki tirízó yí na bwátù nda àmvolésè kítswálé kíkíá gò, ì dré adrézó ngá letè wàle.³⁰ Di, bwátù dobhá nda ì dré àyikya kòlóngbò tirízó yí na, ngóro ì adré tá 'òle aya àruka ki tirí bwátù kòmvolésè na tíni, ì kòkítswáro lapalé áma ki bwátù nda lésè.³¹ Di Pólò dré tàzoá sòdá ki drì kòlepi nda ì dré sòdá ni íbe dhi: «Dhya kòni ì kòpfò bwátù kòndi 'ásè dhi, mì kítswá àmikya adrélè bwá ko!»³² Di sòdá nda ì dré kòlóngbò nda ni bà ki bwàzo, tayízóá dhèle yí na.

³³ Ngá dré tá adrèrà'a 'òle wàle dhi 'á dhi, Pólò dré mónnyá títi dhi ki kodzóó ngá nya, tàzoá dhi: «Ándrò kòndi, kítú ni mudrí-drì-su mì dré adrézó tàmgá dri ngá nya àko ró dhi 'i.³⁴ Má adré di àmi ki kodzó ngá nya. Angyá ko, mì adré nyàá adrízó. Dhya àlo àmi kòfalé dhi ni drìbhí àlo dhi kítswá avìle ko!»³⁵ Kòtà tà nda ì dre dhi, dré mápà adózó, àwoyá tàzo Giká dré àyi títi nda ì kandrà gò, nòzoá nyàle.³⁶ Di ì dré togó tsizo títi gò, ì dré kòkpà ngá dòzo nyàle.³⁷ Ama títi bwátù nda lé dhi i tá kámá-rì-drì-nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi-drì-àlo.³⁸ Mà kònya ngá pìzo dre dhi, bwátù dobhá nda ì dré ngánò àmbi bhèzo yí na, bwátù nda kàngaró yí dri be dhi bvò.

³⁹ Ngá kòwa dre dhi, ì dré kìnì nòzo làwú làvo na. Di, ì nì tá àyikya kìnì nda bvò àngùdhi 'i ya dhi ko. † dré àrà yí dré tá adrézó ru lomví dhi ni nòzo sínyí yí mìle dhi be gò, ì dré ru yízo tàzoá dhi, kòkítswá dhi, ì ni bwátù nda ni di lile áyi lasí sínyí nda dri.⁴⁰ Di ì dré aya adrézó bwátù kíkí dhi ki bà bwàzo tayízóá yí na gò, kápí kàdrì adrézó bwátù tidì ásá dhi ki bà titrìzo. Di ì dré kítá kàdrì lyá dré adrézó bwátù vi ásá dhi ni tingázó kuru 'ìle bwátù kandrálésè ro gò, ì dré bwátù nda ni tayízó lile sínyí nda drìna ro.⁴¹ Di, bwátù nda ni kòmvo dré ína lizo áyi lasí anzúlé sínyí ru lokólépi yí kítógá na dhi dri ngbí. Di yí adrélépi tá longalé dhi adré tá ru tswa bwátù nda rú gò, bwátù nda ni àndu dré kidhózó tojòle.

⁴² Sòdá nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya 'ìle dhi ki tupfú todràle, àyi ki àlo kòkítswáro yí wa lapázó ko dhi bvò.⁴³ Di, sòdá ki drì kòlepi nda dré ína Pólò ni lèle tidrìlé dhi sè dhi, dré àyi ki logázó. Dré lazízóá mónnyá yí nibhá wàle dhi i dri dhi, ì kòlebhé rè zyá àyi yí na lile pfòle kìnì drìna.⁴⁴ Gò dré tàzoá mónnyá àruka títi dhi ì dré dhi, ì kòtombà pàlàngì ì drìsè

† 27:27 27:27 «Yíandre Adriyá àdhya» kònidhi tà yíandre Mèditèráné àdhya ni kítógá na.

ìndì bwátù kàgá ì drìsè, kitswálé lile p̄fòle àyi vésè. Di àsà dhi, móndyá títi nda ì dré topfòzo kìnì drīna adrílé.

28

Pólò tūrù Mèlìtè àdhya na

¹ M̄a k̄apfò yīandre lésè líná dre dhi, mà dré yīzoá tàle dhi, tūrù nda ni rú tá Mèlìtè. ² Móndyá bhà mobhá tūrù nda drīle dhi ì dré àma ki ka'izo dòle àyi véna togó dóro lavúlé dhi sè. I dré àtsí turúzo àma dré yòle, kozya dré tá adrélé dhīle dhi sè, ìndì kidhì dré tá adrélé àma ki 'o dhi sè. ³ Di, Pólò dré àtsipá amvózo kitswálé dàle àtsí na dhi, n̄ àtrá dré ìna apfòzo lásá àtsí ni r̄inyí dré, akódhi ni drígá tsi ngbí. ⁴ Móndyá nda ì kònò n̄ nda adrèrà'a livilé akódhi drígá dre dhi, ì dré t̄azoá àyi k̄ofalésè dhi: «Kònìdhi agó m̄ondí p̄fulepi dràle dhi 'i bàti! Tágba dré adrízó yīandre lésè dhi, giká gyāgya dhi kitswá akódhi ni tayí adrílé ko.» ⁵ Di, Pólò dré ìna n̄ nda ni kivízó dhèle àtsí na gò, kàtrá ni dré akódhi ni 'òzo k̄onzi àlomvá ko. ⁶ Móndyá nda ì adrè tá letèá, n̄ozoá ngalé akódhi ni drígá ni tipí yà, kò ngalè a ni dhe dràle ngb̄ó ró yà dhi. Di, ì k̄òletè vwàvwà ro dre dhi, ì dré n̄ozoá dhi, tà twá 'o ìna akódhi ko. Di ì dré ḡozo tà ladzá, t̄azoá dhi: «Dhya k̄onìdhi giká ki àlo 'i!»

⁷ Móndyá tūrù nda drīle dhi ki kàdrì rú be P̄p̄l̄iyò dhi ni bhà tá ànyi àrà nda làga. Di akódhi nda dré àma ki ka'izo dòle í véna togó dóro sè, adrèzo àma ki 'o dóro k̄itú na. ⁸ Di, akódhi ni atá adrè tá ìna dré ro lánká na, r̄ubhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè, ìndì dré adrélé àyi 'a bhu k̄ari ró dhi sè. Di Pólò dré fizo akódhi ni no gò, dré tà zizo Giká tí, drígá bhàzo akódhi dri gò, akódhi ni tidrízó. ⁹ Tà nda ni rúbí kòla'ú dre dhi, dràbhá àruka títi tūrù nda drīle dhi ì dré alizo Pólò vélé gò, dré kpà àyi ki tidrízó títi. ¹⁰ Gò ì dré àma ki lindrì bhàzo láti twátwa bí dhi ì sè. Di mà dré tá adrèrà'a 'òle lile dhi 'á dhi, ì dré ngá mà dré tá adrèzo lovó ni ìbe atsi sè dhi ki afèzo àma dré.

Pólò tsa Rómà na

¹¹ M̄a kàdrè k̄onàle mb̄a na dre dhi, mà dré tombàzo bwátù àlo lókyá kidhì àdhya ni letèlepi lavúlé tūrù nda làga dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda angá tá Alìgizàndr̄iyà lésè, ìndì rú ni tá «Giká làti i».* ¹² Di mà dré tsàzo bhàandre rú z̄ile Sirákúsà dhi na gò, mà dré adrèzo k̄onàle k̄itú na. ¹³ Gò mà dré ngàzo lavúlé bvò nda làgàsè, tsàle bhàandre rú z̄ile Rèḡiyò dhi na. K̄itú bvóá dhi sè dhi, lyá dré kidhózo adrélé avilé tàbhu lésè gò, k̄itú ni na sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú z̄ile P̄òt̄iyóli dhi na. ¹⁴ K̄onàle dhi, mà dré m̄ondí ka'ìbhá àruka ki kisúzo gò, ì dré àma ki zizo adrélé àyi véna p̄osó àlo. Di àmvolàsà dhi, mà dré ngàzo lile Rómà na. ¹⁵ Móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi ì yi tá tàle dhi, àma tá láti 'á. Di àyi ki àruka ì dré alizo àma ki dr̄ì letè ngá laḡirà kàdrì Ap̄iyò àdhya na. Aruka ni ì dré alizo àma ki kisú bhàandre rú z̄ile «Kùmú k̄i dzó na dhi ì» dhi na. Pólò k̄onò àyi nda ì títi dre dhi, dré àwoyà t̄azo Giká dré gò, togó tsizo. ¹⁶ M̄a kòtsa Rómà na dre dhi, à dré dzó fèzo Pólò dré adrèzo lána kalóma. A bhà tá ngbà 'í sòdà àlo adrélé akódhi ni líkí dhi kòdhyà.

* **28:11** 28:11 «Giká làti» k̄onì ì tá Girikì ki giká r̄ì ì dré tá adrèzo m̄i bha àyi véna adrèzo lile bwátù sè yīandre mìsè dhi 'i.

Pólò longó Giká ni kúlí Rómà na

¹⁷ Kítú na àmvolèsè dhi, Pólò dré Yúdà ànzi Rómà le dhi ki drì kobhá ki azizó alilè í vélé. Ayi nda ì kòkímó ru dre dhi, akódhi dré ngázo tàà àyi dré dhi: «Áma adrúpi í, à ru tá ma Yèrúsalmà na áma fèzo Rómà ì drígá, tágba má dré tá tà àlo 'òzo kónzi áma ki sùrú rú yà, kó ngalè áma ki tábhi kí labhi rú yà dhi ko dhi. ¹⁸ Rómà ki kàdrì ì kòlizi ma dre dhi, ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzo má vélé ko gò, ì dré adrézó áma le tayilé. ¹⁹ Di, Yúdà ànzi kònàle dhi ì dré tá tà nda ni gàzo dhi, lè tá má kòlizi à kòmùró ma Kàyisàrà dré tàbvó tàle be dhi bvó. Tágba dré adrézó kònini dhi, ma mána tà àlo adrézó áma tàndi ni sùrú asíkí ásà dhi áko. ²⁰ Di ásà dhi, má azi tá àmi nòle, mà kòtàró tà àmi íbe. A 'ì ma nyèrì sè kònini, tà Isèrèlè ànzi ì dré adrézó mǐ bha ásà dhi ni tà sè.»

²¹ Di Yúdà ànzi nda ì dré logózóá drá dhi: «Mà kisú wárágá àlo ámi tà dri Yúdáyà lésè dhi ko. Kòdhi íbe dhi, áma ki adrúpi angábhá kònalésè dhi ki àlo tà tà kónzi àlo mí rú yà, kó ngalè tà kónzi àlo dhya àzya dré tàle mí rú yà dhi ko. ²² Di, mà adrè àmakya tà mí dré adrélé kisùle dhi ki le yìle mí tí. Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, mónnyá àrà títi ì 'àsè dhi ì adrè tà ta kónzi Giká ni látí mí dré adrélé longólé kòdhi rú dhi be.»

²³ Di ì dré Kítú bhàzo kitswázó gòle ru kisú Pólò be. Kítú nda kàtsá dre dhi, ì dré atsázó vélé zyandre ró wáláká ni ni lavú, àrà Pólò dré tá adrézó adrélé dhi 'á. Di kidhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, Pólò dré Giká ni Opì ni tà longózó, àndu ni ni ngìzo àyi dré, adrézó àyi ki togó asé Yésu ni ka'í tà tsìle Mósè ni tatrítrí kúlí na ìndì pròfètà ki búkù ì 'àsè dhi ì sè. ²⁴ Gò àyi ki àruka ì dré tà dré tàle nda ki ka'izo. Di, àruka ni ì ka'í tá àyikya ko. ²⁵ Ì dré tá adrèrà'a tà kayi àyi kòfalésè, adrézó 'òle ayilé dhi 'á dhi, Pólò dré kúlí kòni ki tàzo àyi dré: «Tírí Lólo longó tá tà kyá àmi ki tábhi ì dré pròfètà Esáyà tí, ²⁶ tàzoá dhi:

«Mí lì tàá mónnyá kòdhi ì dré dhi:

Mì ni adrè tà yi 'í,

dì, mì kitswá tà mì dré adrélé yìle nda ki àndu ni tàdzí ko.

Mì ni adrè ngá no 'í,

dì, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda ki atógya tàdzí ko.

²⁷ Tàko ko, mónnyá kòdhi ki togó andirì dre.

Ì tabhó àyi kí bíbhálé, àyi kí mì dròzo dròdrò.

Ì kò'o tá kònini ko dhi, kòndò ì ni tá ngá no àyi kí mǐ sè,

adrézó tà yi àyi kí bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi kí togó na,

ì dré àyi kí togó adzázó má vélé gò,

má dré àyi kí tidrízó.»[†]

²⁸ Pólò gò tàá dhi: «Adrè dì lèá dhi, mì kòni dóro tàle dhi, Giká mù kúlí adrézó móndí kí tidrì dhi mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Ì ni àyikya kúlí nda ni yi!» [²⁹ †]

³⁰ Di Pólò adrè tá adrélé dzó í dré làfa fèzo adrézó lána dhi na kóná rǐ. Adrè tá mónnyá títi adrèbhá tá alilè í vélé dhi kí ka'í dòle togó dóro sè. ³¹ Adrè tá Giká ni Opì ni tà longó, adrézó Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá móndí ì dré tirì áko. Di dhya àlo logá tá akódhi ko.

† 28:27 28:27 A kòndò Esáyà 6:9-10. † 28:29 28:29 Wárágá Giká ni Kúlí tsizozo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni kí kisú kònwa ko: [Pólò kòtà kúlí nda ì dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo lìle tà kayíbe àyi kòfalésè tà tàndi ró.]

Wárágà Pólò dré tisìle Rómabhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi i dré dhi 'i. Rómà nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì drìle dhi 'i. A adré kisùà dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolèsè dhi, akódhi ni ka'ìbhá àruka Yúdà ànzi rò, ngóro Akilà i Pìrisikà be dhi i tíni dhi, ì lì tá Rúbí Tani longó Rómà na gò, Ekèlézyà bhàzo kònàle (Tà 'òle dhi i 18:2). Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà ledézó kitswázó lìle móndyá ka'ìbhá kònàle nda ki no dhi bvó. Adré àyi ki le nòle drìdrì dré dra lizo Esèpányà na dhi kandrá.

Di wárágà kònìdhi lèna dhi, Pólò adré Rúbí Tani ni tà àndu ngì mibhalé tí. Adré kpà àzi bhàle í drígá adrézó lìle Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi i véna dhi ni tà ta. Adré tàá dhi, Rúbí Tani nda adré láti Giká dré adrézó móndí ki bha gyágya í kandrá dhi ni tà tadhá. Akódhi adré ngbà 'i àyi ki bha gyágya àyi ki tà ka'ika'í sè (Rómabhá i 1:16-17).

Pólò adré tadhá dhi, móndyá títi dhi i tàkonzì ni rìnyí zàle (1:18-3:20). Di Giká adré àyi ki bha gyágya í kandrá, ì dré Yésu Kristo ni ka'ìle dhi sè (3:21-4:25). I kò'o kònìni dhi, Giká adré àyi ki atrì tàkonzì ni rìnyí lésè, ìndì dràdrà ni rìnyí lésè (5:1-21). Adré di leà dhi, ì kàdré àyi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Kristo na dhi i ró (6:1-7:25). I kàdré kpà atsilé Tírí Lólo ni rìnyí sè, adrélé trobe Giká ni lèle kàdrì dré tadhále àyi dré Kristo na dhi rú (8:1-39).

Àmvolàsà dhi, Pólò adré tà twátwa dhi ki tadhá: móndyá Giká dré zìle adrélé ína i ró dhi ki tà, móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrima Yúdà ànzi íbe dhi, àma ki fèma Giká dré dhi, lèle ni tà, àma ki bhàma móndyá àma drìle dhi ki rìnyí zàle dhi, àma ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì àma ki adrúpi ki 'òma ledhélé tàkonzì na ko dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi lèna dhi ki atima

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì dhi (1:1-17)
- 2) Móndyá títi dhi i tàkonzì ni rìnyí zàle (1:18-3:20)
- 3) Tà Giká dré adrézó móndí ki tidrí dhi (3:21-4:25)
- 4) Lídrì tídhí ro Kristo na dhi (5:1-8:39)
- 5) Móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrima Yúdà ànzi íbe dhi (9:1-11:36)
- 6) Móndyá ka'ìbhá dhi ki atsimá (12:1-15:13)
- 7) Tà tàle kùdù ro dhi i, ìndì mòdo fèma (15:14-16:27)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Kristo ni màràbà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Giká àzi ma adrélé àpòstolò ro gò, àma bhàzo twá adrélé àyi Rúbí Tani longó dhi bvó. ² Lazí tá Rúbí Tani nda ni tà drìdrì àyi pròfètà i tí gò, ì dré tà nda ki tisizo akódhi ni Kúlí lólo dhi na. ^{*} ³ Rúbí Tani nda adré akódhi ni Mvá, àma ki Mírì Yésu Kristo ni tà tadhá kòdhya. A ti tá akódhi nda móndí ro ópí Dàwídi ni sùrú na. ⁴ Di, Giká tadhá ína ngádra 'á dhi, akódhi àyi Mvágó 'i káyá dhi, dré akódhi ni tingálé dràdrà lésè Tírí Lólo ni rìnyí sè

* 1:2 1:2 A kònò Esáyá 52:7; 61:1.

dhi sè. ⁵ Krísto nda sè dhi, Giká bhà áyi togó tani àma rú, àma ki bhàzo adrélé àpóstolò i ró, mà kàdréro móndí sùrú títi i lésè dhi ki azí Krísto ni ka'í, ìndì akódhi ni kúlí ka'í 'òle, à kàdréro akódhi ni rú bha kùle be dhi bvò. ⁶ Ami kókpà mónnyá azilé adrélé Yésu Krísto àdhya ró nda i kòfalé be.

⁷ Má adré wárágà kònìdhi ni tìsì àmi, mónnyá títi Rómà na, Giká dré lèlè tò ìndì dré azilé adrélé mónnyá lólo ina i ró dhi i dré. Giká àma ki Atá i Mirì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Pòlò lè lèlè mónnyá ka'ìbhá Rómà na dhi ki no

⁸ Drìdrì dhi, má adré àwoyà fe àma Giká dré àmi ki tà sè, Yésu Krísto ni rú sè. Tàko ko, à adré àmi ki tà ka'ìka'í ni tà títi bvò wáyi 'ásè. ⁹ Giká, má dré adrézó tà ni ni 'o togó wáyi sè, adrézó Mvá ni ni Rúbí Tani longó dhi nì dóro tàle dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti 'i káya dhi. Má adré àmi ki tà kùsù landè àko ró, ¹⁰ vésè wáyi má dré adrèrà'a tà zi akódhi tí dhi 'á. Má adré akódhi ni ti lizí, lókyá bí àmvolésè dhi, kàdré tà dré lèlè 'òle dhi 'i dhi, kònzìró láti má dré tsàzo àmi véna. ¹¹ Tàko ko, ma lovó íbe tò àmi ki nózo, má kòkìtswáro tà tani àzya Tirí Lólo àdhya ni fe àmi dré, kìtswálé àmi ki tímà àmi ki tà ka'ìka'í na. ¹² Má adré kpà leá dhi, àma tímánì àmi íbe dhi i, mà kòkìtswá ru tímà àma ki tà ka'ìka'í sè.

¹³ Ama adrúpi i, má adré leá mì kònì dhi, vésè be bí, mà ndà tá láti lizo àmi véna, àma azí kòkìtswáro lò'wa dóro 'a àmi kòfalé, ngóro dré adrélé 'òle mónnyá àruka títi sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi tìni. Di, atsálé ándrò kònìdhi dhi, tà àruka i kíkí láti má dré nì. ¹⁴ Tàko ko, adré leá dhi, má kòlì mónnyá twátwa títi dhi i véna: móndí tà ndabhá nìle dhi i véna, ìndì móndí tà nibhá ko dhi i véna, móndí tògya ró dhi i véna, ìndì móndí tògya ró ko dhi i véna. ¹⁵ Asà dhi, àma togó kókpà àtsi ró lizo Rúbí Tani longó àmi adrèbhá Rómà na dhi i dré.

Rúbí Tani ni rìnyí adrézó móndí ki tidrì dhi

¹⁶ Ma kanyò ro Rúbí Tani ni tà sè ko. Tàko ko, Rúbí Tani nda, rìnyí Giká dré adrézó mónnyá títi adrèbhá Rúbí nda ni ka'í dhi ki tidrì àsà dhi 'i. Akódhi fè rè zyà Rúbí nda Yúdà ànzi i dré gò, adrézó kpà fèá mónnyá sùrú twá ro dhi i dré. ¹⁷ Rúbí Tani nda adré tadhá dhi, Giká adré móndí ki bha gyágya í kandrá ngíni ya dhi. Adré ngbà 'i àyi ki bha gyágya àyi ki tà ka'ìka'í sè. Láti àzya tà ka'ìka'í rúsè dhi yókódhó. Ngóro tìsìle Giká ni Kúlí na dhi tìni: «Dhya atsálépi gyágya àyi tà ka'ìka'í sè dhi ni adrí.»†

Giká ni kòmbà tadhále mónnyá tàkònzì 'obhá dhi i rú dhi

¹⁸ Giká adré àyi kòmbà tadhá bhù lésè mónnyá títi adrèbhá àyi tà ga rè, adrèbhá tà kònzì 'o, ìndì adrèbhá láti tà bàti àdhya ni kíkí àyi ki tà kònzì sè dhi i rú. ¹⁹ Tàko ko, àyi nda i nì àyikya Giká ni tà kìtswálé nìle dhi i be, akódhi ni tàndì dré tà nda ki tadhále àyi dré ngádra 'á nì dhi sè. ²⁰ Angyá ko, kidhólé bvò nì bhàma lésè dhi, à adré Giká ni tà kìtswálé nòle mì sè bwà ko dhi ki atógya dóro. Kòdhi adré taá dhi, à adré akódhi ni rìnyí adrélèpi kóná vésè kólyá dhi ni atógya, akódhi ni lídrì Giká àdhya ró dhi be, ngá títi dré bhàle dhi i sè. Asà dhi, mónnyá nda i tà àlo i dré kìtswázó àyi ki tará ga àsà dhi àko.

† 1:17 1:17 A kònò Abàkùkà 2:4.

21 Tàko ko, tágba ì dré Giká ni nǐzo be dhi, ì adré akódhi ni lindrì bha ngóro dré kitswálé akódhi dré dhi tǐni ko. Ì adré kpà àwoyá ta drá ko. Be ró dhi, àyi ki tà kisukisù atsó ìna tà tákò ró, ìndì àyi ki tògyá azá atsalé tǐnǐmvá ro. 22 Tágba ì dré adrézó tǎá dhi, àyi tògya ró dhi, ì atsó àyikya móndí azaaza ró. 23 Ì tayí Giká kitswálépi drále bwá ko dhi ni mǐlanzilanzì, adrézó lindrì fe ngá lindrì lǎsú be móndí adrébhá drále dràdrà dhi ì tǐni, àrì ì tǐni, kà'wá ì tǐni, ìndì kà'wá adrébhá àyi ki se agátì sè dhi ì tǐni dhi ì dré.

24 Di ásà dhi, Giká tayí móndyá nda ì adrélé tatsilé swà ro, lovó kònzì àyi ki togó na dhi ki 'obe gò, ì dré adrézó kanyò fe àyi ki tàndì ki rúbhá ì dré àyi kòfalèsè. 25 Ì tayí tà bàtì Giká àdhya, adrézó tà kinzò ro dhi ni ka'í kòdhya. Ì adré lindrì fe ngá Giká dré bhàle dhi ì dré, adrézó lǐsàmbò 'ò ngá nda ki rú sè. Di, ì adré àyikya lindrì fe Dhya ngá tǐtí nda ki bhàlepi dhi dré ko. Akódhi nda kitswá rúku sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònzì.

26 Tà nda sè dhi, Giká tayí àyi adrélé tatsilé rúbhá lovó kanyò ro dhi ki bhabe. Di àyi ki tòkò ì tayí àyikya tà tòkò ì dré ànzyà adrélé 'òle àgo ìbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó tà swà 'ò àyi ki rúbhá sè àyi kòfalèsè. 27 Kókpà kòdhi tǐni, àgo ì tayí àyikya tà àgo ì dré ànzyà adrélé 'òle tòkò ìbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó rúbhá lovó àtsi ró dhi ki bha àyi kòfalèsè àgo ró. Di àgo nda ì adré tà kanyò ro dhi ki 'ò àyi kòfalèsè gò, ì dré adrézó làgì kitswálépi àyi ki tà swà nda sè dhi ni kisú àyi ki tàndì ì rú.

28 Ì dré Giká ni nǐma gǎle rè dhi sè dhi, akódhi tayí àyi adrélé tà kisú wáyá ro, adrézó tà kitswábhá 'òle ko dhi ki 'ò. 29 Di ì ga àyikya tà kònzì ki kára tǐtí dhi ì sè bǐ. Ì ga togó kònzì sè, ngá lovó sè, tà swà sè, lovó kònzì sè, móndí ki tupfuma sè, lawà sè, móndí ki litima sè, ìndì drìkònzì sè bǐ. Àyi móndí ki asíkìbhá 'i, 30 móndí ki rú tabhá kònzì dhi 'i, Giká ni kàrìbhá 'i, móndí ki lindrì bhabhá ko dhi 'i, drìkàdrìbhá 'i, ìndì afàbhá 'i. Ì adré ngbú adrélé tà kònzì twátwa ì dré kitswálé 'òle dhi ki kisú. Ì adré ligilé àyi ki tibhá ì rú. 31 Àyi tògyá àko. Ì kitswá adrélé ka'ìle ko. Àyi móndí ki lovó àko àyi rú. Ì adré kpà móndí ki kizà bha ko. 32 Ì nǐ tàbvó Giká dré tàle gyàgya kònzìdhi dóro: Móndyá adrébhá tà lǎsú be kònzì nda ki 'ò dhi ì kitswá àyikya dràdrà sè. Di, tágba kònzì dhi, ì adré ngbà 'í tà nda ki 'ò kòdhya ko, ì adré kókpà móndyá adrébhá tà nda ki 'ò dhi ki ka'í.

2

Móndí ki tàbvó Giká dré adrélé tàle gyàgya dhi

1 Di ásà dhi, mǐ adrélépi móndí ki tàbvó ta nǐ, mǐ tà àlo mí dré kitswázó àmì tàrà ga ásà dhi àko, gba mí kàdré àdhi 'i ya dhi. Tàko ko, mí kàdré móndí àruka ki tàbvó ta dhi, mí adré tà bha àmì tàndì dri. Angyá ko, mí adré kókpà tà mí dré adrézó àyi ki tàbvó ta ásà nda ki 'ò. 2 Mǎ nǐ tàle dhi, Giká adré móndyá adrébhá tà 'ò lǎsú be kònzì dhi ki tàbvó ta gyàgya dhi be. 3 Di, mí kàdré mína àyi ki tàbvó ta gò, mí dré adrézó tà nda ki 'ò dhi, mí adré tsǐ kisúà dhi, mí ni lapá Giká ni tàbvó tàma silèsè bwá? 4 Kòdhi mí adré tsǐ Giká ni togó dóro ìndì vwàvwà ro dré adrélé tadhálé mí dré, dré adrérà'a àmì tà mvo dhi 'á dhi ni ayízè? Mǐ nǐ ko tàle dhi, Giká ni togó dóro nda adré àmì adrǐ àmì togó ladzá dhi nǐ dhi?

5 Di, mí dré àmì togó 'òle tombálé dhi sè, ìndì mí dré àmì togó ladzama gǎle rè dhi sè dhi, mí adré Giká ni kombà asé àmì tàndì dri, tsàle kitú dré

dra áyi kombà tadházò gò, móndí ki tàbvó tazo gyägya dhi tú. ⁶ Tàko ko, Giká ni tà logó móndí àlo àlo títi dhi i dré, tà ì dré 'òle dhi i tí.* ⁷ Móndyá títi adrèbhá tà dóro 'o landè àko ró, adrézó mìlanzìlanzì nda kisulé lindrì ìbe ìndì lidrì kóná vèsè kólyá dhi be dhi i dré dhi, a ni lidrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe kòdhya. ⁸ Di, móndyá títi adrèbhá àyi ki tàndi ki tà bha drìdrì, adrèbhá tà bàti ga, adrézó tà kònzì ka'í dhi i dré dhi, a ni áyi kombà tadhá áyi togóswa be kòdhya. ⁹ Kizà ì tà kòkóròko be dhi ki adrè móndyá títi adrèbhá tà kònzì 'o dhi i dré. Tà nda ki adrè rè zyà Yúdà ànzì i dré gò, adrélé kókpa móndyá sùrú twá ro dhi i dré. ¹⁰ Di, mìlanzìlanzì, lindrì, tà kìdrìkàdrì be dhi ki adrè móndyá títi adrèbhá tà dóro 'o dhi i dré. Tà nda ki adrè rè zyà Yúdà ànzì i dré gò, adrélé kókpa móndyá sùrú twá ro dhi i dré. ¹¹ Tàko ko, Giká adrè ìna móndí ki no twátwa ko.

¹² Móndyá títi tàtrítrí kúlí Mósè àdhya àko gò ì dré adrézó tàkònzì 'o dhi ki kókpa todrà tàtrítrí kúlí nda àko. Móndyá títi tàtrítrí kúlí nda zàlè gò ì dré adrézó tàkònzì 'o dhi i, Giká ni àyi ki tàbvó ta tàtrítrí kúlí nda sè. ¹³ Tàko ko, móndyá adrèbhá ngbà 'í tàtrítrí kúlí nda ni yi dhi ì kitswá atsálé gyägya Giká mìlèsè ko. Be ró dhi, móndyá adrèbhá tàtrítrí kúlí nda ni ka'í 'òle dhi ki atsá gyägya akódhi mìlèsè àyi. ¹⁴ Angyá ko, móndyá sùrú twá ro tàtrítrí kúlí nda àko dhi ì kàdré tà tàtrítrí kúlí nda dré adrélé tàlè dhi ki 'o àyi ki tàndi ì sè dhi, sù ngóro àyi tàtrítrí kúlí nda ìbe àyi léna dhi tìni, tàgba ì dré adrézó tàtrítrí kúlí nda àko dhi. ¹⁵ Ì adrè tadhá dhi, Giká tìsì tà tàtrítrí kúlí nda dré adrélé tàlè dhi ì àyi ki togó na dre. Àyi ki togó adrè kpà tadhá dhi, tà nda kònni. Àyi ki tà kisùkisù adrè ngalè àyi ki asìkì 'í yà, kó ngalè àyi ki tará ga 'í yà dhi. ¹⁶ Tà nda kòdhi ki ru 'o kítú Giká dré dra móndyá títi dhi ki tà lùzu ró dhi ki bvó tazo Yésu Krísto sè dhi tú, ngóro Rúbí Tani má dré adrélé longólè dhi dré adrélé tàlè dhi tìni.

Yúdà ànzì ì tàtrítrí kúlí be dhi

¹⁷ Mì adrélépi ámi zi Yúdà mvá ro ni, mí adrè zakó ámi totó tàtrítrí kúlí Mósè àdhya drì, adrélé ámi afà Giká ni tà sè. ¹⁸ Mì adrè kisúá dhi, mí nì tà Giká dré adrélé lèlè à kò'o dhi i be, ìndì mí nì tà ki kòfalé lanzìlè tà dóro ka'izo dhi be, mí dré tàtrítrí kúlí nda ni tà àndu ndalè nìlè be dhi sè. ¹⁹ Mì adrè kpà kisúá dhi, mí mína mǐ kùdúkùdu ki drì kòlèpi 'i, ngádra móndí tìnìmvá na dhi i dré dhi 'i, ²⁰ móndí tà nibhá ko dhi ki tadhálèpi 'i, ìndì ànzìmvá ki tadhálèpi 'i, mí dré tà bàti kisulé tà nìnì be kitswálé títi tàtrítrí kúlí nda na dhi sè. ²¹ Di mí adrélépi móndí àruka ki tadhá ni, mí adrè mína ámi tàndi ni tadhá ko àdho tà sè? Mì adrélépi tadhá dhi, à kòkugù ngá ko dhi, mí adrè mína ngá kugù àdho tà sè? ²² Mì adrélépi táá dhi, à kò'o múná tà ko dhi, mí adrè mína múná tà 'o àdho tà sè? Mì adrélépi giká tàko ki lindrì ga ni, mí adrè mína ngá giká tàko ki tìpèlò na dhi ki topá àdho tà sè? ²³ Di mí adrélépi ámi afà tàtrítrí kúlí ni tà sè ni, mí adrè mína tàtrítrí kúlí nda ni ño, adrézó kanyò fe Giká dré ásà àdho tà sè? ²⁴ Ngóro tìsìlè Giká ni Kúlí na dhi tìni: «Ámi ki tà sè dhi, móndyá sùrú twá ro dhi ì adrè Giká ni lodhá.»†

²⁵ Mì dré ámi 'òlè lwàlè dhi dóro, mí kàdré tà tàtrítrí kúlí dré adrélé tàlè dhi ki 'o dhi. Di, mí kàdré mína tàtrítrí kúlí nda ni ño dhi, mí atsá ngóro mí 'o tá mì lwàlè ko na tìni. ²⁶ Dhya àlo Yúdà mvá ro ko áyi 'òlèpi lwàlè

* 2:6 2:6 A kònò Longó ì 62:13; Tògyakúlí 24:12. † 2:24 2:24 A kònò Esáyá 52:5.

ko dhi kàdré tà tàtrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi, Giká ni zakó tsì akódhi nda ni no ngóro akódhi 'o tá i lwàle dre na tìni. ²⁷ Tà bàti ró dhi, dhya áyi 'òlepi lwàle ko gò, dré adrézó tàtrítrí kúlí 'o dhi ni ina tà bha mí dri. Angyá ko, tágba mí dré adrézó tàtrítrí kúlí tisìle nda íbe gò, mí dré ámi 'òzo lwàle dhi, mí adré mína tàtrítrí kúlí nda ni ño.

²⁸ Tàko ko, dhya adrélépi ngbà 'í áyi 'o sùle ngóro Yúdà mvá tìni tà dré adrélé 'òle rúbhá sè dhi i sè dhi, dhya nda Yúdà mvá 'i bàti ko. Kókpà kòdhi tìni, dhyá ki 'òma lwàle ngbà 'í rúbhá na dhi, dhyá ki lwàma 'i bàti ko. ²⁹ Be ró dhi, dhya adrélépi Yúdà mvá ro áyi togó na dhi ina Yúdà mvá 'i bàti. Dhyá ki 'òma lwàle togó na dhi ina dhyá ki lwàma 'i bàti. Dhya àlo kitswá ngbà 'í áyi 'o lwàle kònini Tirí Lólo ni rinyí sè, tàtrítrí kúlí tisìle dhi sè ko. Akódhi nda adré rúku kisú móndí i véna ko. Be ró dhi, adré ina rúku kisú Giká véna.

3

¹ Di adrema Yúdà mvá ro dhi ni dóro àdho 'i? Di kó, dhyá ki 'òma lwàle dhi ni dóro àdho 'i? ² Tà nda kòdhi i dóro lavúlé láti títí i sè. Drídrí dhi, Giká bhà áyi tándi ni kúlí i Yúdà ànzi nda i drígá. ³ Di, áyi ki àruka i líkí àyikya kúlí nda i ko, i dré adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè. Di i dré adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè dhi, kòdhi adré tsì taa dhi, Giká kitswá ina adrélé ka'ile togó wáyi sè ko? ⁴ Tàdzí ko! Giká adré ngbú ina adrélé tà bàti ta, tágba móndyá títí dhi i dré adrézó kinzòbhá 'i dhi. Ngóro tisìle Giká ni Kúlí na dhi tìni:

«Adré leá dhi, móndyá títí dhi i kònì dhi, tà títí mí dré adrélé tàle dhi i gyágya,

ìndì tàbvó títí mí dré adrélé tàle dhi i gyágya.»*

⁵ Di, àma ki tà kònzi kàdré Giká ni tà gyágya tadhá ngádra 'á dhi, mà ni go taa ngíni? Mà ni tsì taa dhi, Giká gyágya ko, dré adrélé áyi kombà tadhá móndí i dré dhi sè? (Kòdhi má adré tà ta móndí kya tìni.) ⁶ Tàdzí ko! Tàko ko, kàdré tà kònini dhi, Giká ni tá kitswá móndyá títí bvò àdhyá ki tàbvó ta ngíni? ⁷ Aruka ni, à ni kitswá lizíá dhi: «Áma tà kinzò ro dhi kàdré Giká ni tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó kpà akódhi ni mìlanzìlanzi tadhá lavúlé dhi, akódhi adré di tà bha má dri tàkonzi 'òlepi tìni àdho tà sè?» ⁸ Di, à kàdré tà kisú kònini dhi, à ni tá kitswá kpà taa dhi: «Lè mà kàdré tà kònzi 'o, tà dóro kàtsáro ásà be dhi bvò!» Móndí àruka i adré àma ki lodhá adrézó taa dhi, mà adré tà ta kònini. Tà bàti ró dhi, tà Giká dré dra bhàle àyi nda i dri dhi kitswá àyi dré.

Móndí gyágya dhi yókódhó

⁹ Di mà ni go taa ngíni? Àma Yúdà ànzi ró dhi i, àma tsì dóro móndyá àruka títí dhi ki lavú? Alomvá ko! Tàko ko, má tadhá ngádra 'á dhi, móndyá títí Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi i tàkonzi ni rinyí zàle.

¹⁰ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Móndí gyágya dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹¹ Dhya tà nìlepi bàti dhi yókódhó.

Dhya adrélépi Giká ni nda dhi yókódhó.

¹² Móndyá títí dhi i alá áyi Giká rú dre.

* 3:4 3:4 A kònò Longó i 51:6.

Ayi títi dhi ì tayí àyi ki togó abilé dre.†

Dhya adrélépi tà dóro 'o dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

13 Ayi ki àwobhálé ngóro mógó ti be ngbo dhi tíni.

‡ adré mómí ki lití àyi ki làdra sè.‡

Ní ki kàtrá adré títlé àyi tísè.§

14 Tàtrírí kúlí i kúlí aswaaswa íbe dhi ì adré apfòle àyi sílèsè.*

15 Ayi ki pá adré ràle mómí ki kàrí kutúbe.

16 † adré tà kizá tayílé kizà be àyi ki láti 'ásè.

17 † ní láti tà kídrikídri àdhya ko.†

18 Tirí àyi mi Gíkà ni tà sè dhi yókódhó.‡*

19 Mà ní be tàle dhi, tà títi tàtrírí kúlí dré adrélé tàle dhi i, adré tàà mómíyá adrèbhá tàtrírí kúlí nda zàle dhi i dré, kitswázó mómíyá títi bvò àdhya ki kúlí kíkí, àyi ki tadházó tàkonzìbhá í ró Gíkà kandrá dhi bvò.

20 Dì àsà dhi, dhya àlo kitswá atsálé gyàgya Gíkà kandrá, tàtrírí kúlí 'òma sè ko. Angyá ko, tàtrírí kúlí nda adré tadhá àma dré dhi, àma tàkonzìbhá 'í kàyà dhi.

Mómí ki bhàma gyàgya Gíkà kandrá àyi ki tà ka'ika'í sè dhi

21 Dì, nyànómvá dhi, Gíkà tadhá láti twá tàtrírí kúlí rúsè í dré adrézó mómí ki bha gyàgya í kandrá dhi dre. Tà tísìle Mósè ní tàtrírí kúlí na ìndì pròfètà ki búkú i 'ásè dhi ì adré láti nda ní tà longó kòdhya. 22 Láti nda, kònìdhi: Gíkà adré mómíyá títi adrèbhá Yésu Krísto ni ka'í dhi ki bha gyàgya í kandrá, àyi ki tà ka'ika'í nda sè. Tàko ko, Gíkà mìlèsè dhi, mómí i twátwa ko: 23 àyi títi dhi ì 'o tàkonzì gò, ì dré kitswázó akódhi ní mìlanzìlanzì sè ko. 24 Dì, Gíkà ní togó tani sè dhi, adré àyi ki bha gyàgya í kandrá àngyá, Yésu Krísto dré àyi ki apálé tàkonzì lésè dhi sè. 25 Gíkà afè Krísto nda drále mòbòmà ro, kitswázó mómíyá títi adrèbhá akódhi ní ka'í dhi ki tàkonzì trì akódhi ní kàrí sè dhi bvò. Gíkà 'o kònìni tadházóá dhi, i gyàgya kàyà dhi. Tàko ko, akódhi ní togó vwàvwa sè dhi, mvò tá mómí ki tàkonzì ì dré tá 'òle wáláká dhi ì gò, tà ǹzo àyi dri ko. 26 'O tá kònìni àyi tà gyàgya tadházó nyànómvá, adrézó kpà tadhá dhi, i gyàgya, ìndì i dhya adrélépi mómíyá títi adrèbhá Yésu ni ka'í dhi ki bha gyàgya dhi 'i.

27 Kàdré dì kònìni dhi, tà mà dré kitswázó àma ki afà àsà dhi be? Tà àlomvá yókódhó! Tà nda kònìni àdho tà sè? Mà dré tàtrírí kúlí 'òle dhi sè? Kóko, be ró dhi, mà dré tà ka'ile dhi sè. 28 Tàko ko, mà adré tadhá dhi, Gíkà adré mómí ki bha gyàgya ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, tàtrírí kúlí 'òle dhi sè ko. 29 Dì Gíkà ngbà 'í Gíkà Yúdà ànzi kya 'i? Akódhi kókpà Gíkà mómíyá sùrú twá ro dhi kya 'i ko? Ayíya, akódhi kókpà Gíkà mómíyá sùrú twá ro dhi kya 'i. 30 Tàko ko, Gíkà ngbà 'í àlo kwákwa. Adré mómí ki bha gyàgya í mìlèsè ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè mómíyá sùrú twá ro dhi 'i yà dhi. 31 Kòdhi adré tsí tàá dhi, tà ka'ika'í sè dhi, mà adré tàtrírí kúlí no tà tàko ró? Tàdzí ko! Be ró dhi, mà adré tàtrírí kúlí nda ní 'o àyi totó tàtà.

† 3:12 3:12 A kònò Longó i 14:1-3; 53:2-4. ‡ 3:13 3:13 A kònò Longó i 5:10. § 3:13 3:13 A kònò Longó i 140:4. * 3:14 3:14 A kònò Longó i 10:7. † 3:17 3:17 A kònò Esáyà 59:7-8. ‡ 3:18 3:18 A kònò Longó i 36:2.

4

Abàràrà, dhya bhàle gyàgya akódhi ni tà ka'ika'i sè dhi

¹ Di àsà dhi, mà ni tàà àrà ki tábhí Abàràrà ni tà sè ngíni? Akódhi nda kisú tá ìna àdho tà dóro àyi tà ka'ika'i sè? ² Kònò Abàràrà kàtsá tá gyàgya Giká mùlèsè tà dóro í dré 'òle dhi i sè dhi, a ni tà kàtswá àyi afà tà nda sè. Di, Giká kandrà ko. ³ Di, Giká ni Kúli adré ìna tàà dhi: «Abàràrà ka'i tà Giká gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyàgya akódhi ni tà ka'ika'i nda sè.»*

⁴ Ngóro mà dré nìle be dhi tíni dhi, dhya adrélépi àzi 'o dhi adré làgí kisú ngá fèle àngyá dhi ró ko. Be ró dhi, adré ìna làgí kisú ngá kitswálepí àzi nda tí dhi ró. ⁵ Di, dhya adrélépi ìna àzi 'o ko gò, adrézó Giká adrélépi tàkònzìbhá ki bha gyàgya dhi ni ka'i dhi, Giká adré akódhi nda ni no gyàgya akódhi ni tà ka'ika'i sè. ⁶ Dàwídi adré kpà tà ta kònìni mónyá Giká dré adrélé nòle gyàgya dhi ki kólénzè ni tà sè. Di, Giká adré àyi nda ki no gyàgya àzi ì dré 'òle dhi i sè ko.

⁷ «Kólénzè mónyá Giká dré àyi ki tà kònzì ki trizo, ìndì àyi ki tàkònzì ki zùzo dhi i dré!

⁸ Kólénzè dhya Mírì dré kitswázó tàdzí tà bha dríà tàkònzì ni ni tà sè ko dhi dré!»†

⁹ Di kólénzè nda ngbà 'í mónyá àyi ki 'obhá lwàle dhi i dré? Kólénzè nda kókpà mónyá àyi ki 'obhá lwàle ko dhi i dré ko? Ngóro mà dré tàle dre dhi tíni: Giká nò tá Abàràrà gyàgya akódhi ni tà ka'ika'i sè. ¹⁰ Di, Giká nò tá akódhi kònìni àngutú? Akódhi ni lwàrà àmvolèsè, kó ngalè akódhi ni lwàrà kandrà? Giká nò tá akódhi gyàgya akódhi ni lwàrà kandrà, àmvolàsà ko. ¹¹ Di Abàràrà dré gòzo tà àyi 'òzo lwàle dhi ni kisú ndò. Tà akódhi ni 'òzo lwàle nda tá ngóro àngì adrélépi tadhá dhi, Giká nò tá akódhi gyàgya akódhi ni tà ka'ika'i sè, akódhi ni lwàrà ko dhi 'á dhi tíni. Di àsà dhi, Abàràrà atsá mónyá títi adrèbhá Giká ni ka'i, di, àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ki atá ro, Giká kònòró kpà àyi nda i gyàgya àyi ki tà ka'ika'i sè. ¹² Abàràrà kókpà mónyá àyi ki 'obhá lwàle gò, ì dré adrézó atsilé àyi ki tà ka'ika'i na ngóro àrà ki atá Abàràrà dré tá 'òle àyi lwàrà kandrà dhi tíni dhi ki atá 'i.

Tà Giká dré lazilé dhi ni kisuma tà ka'ika'i sè dhi

¹³ Giká lazí tà Abàràrà i dré toyó ni ìbe dhi, ì ni dra bvò wáyi dhi ni kisú tàyiilé ro. Di Abàràrà kisú tá tà lazilé nda, dré tá tatrítrí kúli 'òle dhi sè ko. Be ró dhi, kisú tà nda dré tá Giká ni ka'ile gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyàgya àsà dhi sè. ¹⁴ Tàko ko, mónyá adrèbhá tatrítrí kúli lebè dhi ì kàdré tá tà lazilé nda ni kisú àyi dhi, kònò tà ka'ika'i ni tà adré tà tàko 'i, ìndì tà Giká dré lazilé nda ni tà kpà adré tà tàko 'i. ¹⁵ Àngyá ko, tatrítrí kúli adré Giká ni kòmbá asé mónyá adrèbhá tatrítrí kúli nda ni tabhì lebèle dhi i dri. Di, àrà tatrítrí kúli dré adrézó yó dhi 'á dhi, tatrítrí kúli nda ni ñòrà kókpà yókódhó.

¹⁶ Di àsà dhi, à adré tà Giká dré lazilé nda ni kisú tà ka'ika'i sè, ngóro tà Giká dré afèle àngyá àyi togó tani sè dhi ró, tà lazilé nda kàdréro Abàràrà ni toyó títi dhi i dré, ngbà 'í àyi adrèbhá tatrítrí kúli lebè dhi i dré ko, di kókpà àyi adrèbhá Giká ni ka'i Abàràrà àdhyà tíni dhi i dré. Akódhi nda àrà títi dhi ki atá 'i. ¹⁷ Ngóro Giká ni Kúli dré adrélé tàle dhi tíni: «Má

* 4:3 4:3 A kònò Kìdhoma 15:6. † 4:8 4:8 A kònò Longó i 32:1-2.

bhà mi adrélé sùrú zyandre dhi ki atá ro.»[‡] Di Abàràrànda nda àma ki atá 'i, Giká akódhi dré ka'ile dhi mìlèsè. Tàko ko, Giká nda adré mómnyá dràbhá dre dhi ki 'o adrélé, adrézó kpà ngá adrèbhá yó dhi ki 'o adrélé be dhi nì.

¹⁸ Abàràrànda ka'í tá tà Giká dré lazilé nda gò, adrézó m̀ bha akódhi véna àsà, tágba tà adrézó m̀ bha àsà dhi dré tá adrézó yó dhi. Di àsà dhi, atsá sùrú zyandre dhi ki atá ro, ngóro tá tàle drá dhi t̀ni: «Ámi toyó ki adré zyandre ró.»[§] ¹⁹ Tayí tá áyi tá ka'ika'í nda atsálé yàya ko, tágba dré nòzoá dhi, áyi kóná tá ànyìànyì nyadhi-nzi, áyi rùbhá tá ànyi dràdrà mìle, ìndì áyi tòkó, Sàrà tá kòndó 'i dhi. ²⁰ Tágba kònnì dhi, tayí tá áyi tá ka'ika'í nda, adrézó tà kayí í léna tà Giká dré tá lazilé nda ni tà sè dhi ko. Be ró dhi, atsá tá ìna véle r̀nyi ró áyi tá ka'ika'í na gò, dré Giká ni rú bhàzo kùle. ²¹ Tàko ko, ka'í tá bàti tàle dhi, Giká tá r̀nyi íbe kitswázó tà í dré tá lazilé nda ni 'o. ²² Di akódhi ni tà ka'ika'í nda sè dhi, «Giká nò akódhi gyágya.»

²³ A t̀sì kùlì «Giká nò akódhi gyágya» kòni í ngbà 'i Abàràrànda ni tà sè ko. ²⁴ A t̀sì kókpa kùlì nda í àma adrèbhá Giká àma ki Mírì Yésu ni tingálépi dràdrà lèsè dhi ni ka'í gò, Giká dré adrézó àma ki no gyágya dhi ki tà sè. ²⁵ Akódhi fè Yésu nda dràle àma ki tàkonzi ki tà sè gò, akódhi ni tingázó dràdrà lèsè àma ki bhàzo gyágya í kandrá dhi bvó.

5

Ama tà k̀drìk̀drì íbe àma k̀falé Giká be

¹ Di Giká dré àma ki bhàle gyágya í mìlèsè àma ki tà ka'ika'í sè dhi sè dhi, àma tà k̀drìk̀drì íbe àma k̀falé akódhi be, àma ki Mírì Yésu Krìsto sè. ² Ama ki tà ka'ika'í nda sè dhi, Krìsto nda nzi láti àma dré Giká ni togó tani kisúzó gò, mà dré adrézó àma ki totó tàtà lána. Di mà adré lenzélé, adrézó m̀ bha Giká véna akódhi ni mìlanzilanzì mà dré dra kisúlé dhi ni tà sè.

³ Ngbà 'i kòdhi ko, mà adré kpà lenzélé kizà mà dré adrélé nyàle dhi ki tà sè. Tàko ko, mà nì tàle dhi, àma ki kizà nyàma nda adré àma ki 'o adrélé togó tsi dhi be. ⁴ Di àma ki togó tsìma nda adré tà àma léna dhi ki tabhì atsálé dóro. Ama ki tà tabhìma nda adré àma ki 'o adrélé m̀ bha Giká véna. ⁵ Di àma ki m̀ bhàma Giká véna nda kitswá kanyò fe àma dré ko. Angyá ko, Giká kutú áyi lèle gàle àma ki togó na bì, Tirì Lólo dré afèle àma dré dhi sè.

⁶ Tàko ko, mà dré tá dhu r̀ adrèrà'a r̀nyi àko dhi 'á dhi, lókyá kòkitswá dre dhi, Krìsto drà àma, tàkonzìbhá ki tà sè. ⁷ Dhyá ki fèle dràle mómndí àlo gyágya dhi ni tà sè dhi, tà kòkòròko 'i. Aruka ni, à ni kitswá dhyá ki fe dràle mómndí àlo dóro dhi ni tà sè. ⁸ Di, Giká tadhá ìna áyi lèle k̀drì àma véle dhi tà kònnìdhi sè: Mà dré tá dhu r̀ adrèrà'a tàkonzìbhá 'i dhi 'á dhi, Krìsto drà àma ki tà sè. ⁹ Di nyànómvá dhi, Giká bhà àma gyágya í mìlèsè Krìsto ni k̀rì sè. Di dré 'òle kònnì dhi sè dhi, a ni àma ki apá áyi kòmbà lèsè Krìsto nda sè bàti! ¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrèrà'a Giká ni k̀rìbhá 'i dhi 'á dhi, akódhi amú tá àma tódhyá í be áyi Mv́ ni dràma sè. Di dré àma ki amulé í be kònnì dhi sè dhi, a ni àma ki tidrí áyi Mv́ nda ni lídrì sè bàti! ¹¹ Di tà nda sè dhi, mà adré lenzélé Giká kandrá àma ki Mírì Yésu Krìsto sè, Giká dré àma ki amulé tódhyá í be Krìsto nda sè dhi sè.

[‡] 4:17 4:17 A kòndò Kìdhoma 17:5. [§] 4:18 4:18 A kòndò Kìdhoma 15:5.

Dràdrà kisuma Adámà ni tà sè dhi, ìndì lídrì kisuma Krísto ni tà sè dhi

¹² Tàkonzì afí tá bvò kònìdhi lé mómndí àlo, Adámà sè gò, dràdrà dré kpà afizó tàkonzì nda sè. Àsà dhi, dràdrà nda atsá tá mómndyá títi bvò àdhyà ĩ rú, ĩ dré títi tàkonzì 'òle dhi sè. ¹³ Tàko ko, drìdrì Gíkà dré tatrítrí kúlí fèzo dhi kandrà dhi, tàkonzì tá bvò kònìdhi lé be. Dì, tatrítrí kúlí dré tá adrèrà'a yó dhi 'á dhi, Gíkà adrè tá tà bha mómndí ĩ dri ngóro dré kitswálé àyi kì tàkonzì sè dhi tíni ko. ¹⁴ Tágba kònìni dhi, kidhólé Adámà ni lókyá 'á atsálé Mósè ni lókyá 'á dhi, mómndyá títi bvò àdhyà ĩ tá dràdrà ni rìnyí zàle, ndàndì àyi tàkonzì 'obhá Gíkà ni tatrítrí kúlí ñozo Adámà àdhyà tíni ko dhi ĩ. Adámà nda ni tà adrè tá Krísto adrélépi tá àlìle dhi ni tà tadhá kòdhyà.

¹⁵ Dì, tàkonzì Adámà dré tá 'òle nda ìna ngóro tà tani Gíkà dré afèle àyi togó tani sè dhi tíni ko. Tàko ko, mómndí àlo nda ni tàkonzì sè dhi, mómndí lizólizo dhi ĩ todrà dre. Dì, Gíkà tadhá véle àyi togó tani lavulé, tà tani afèzo gàle mómndí lizólizo ĩ léna lavulé, mómndí àlo, Yésu Krísto sè. ¹⁶ Kòdhi ìbe dhi, tàkonzì mómndí àlo dré 'òle nda ni kùdù ngóro tà tani Gíkà dré afèle nda ni kùdù tíni ko. Tàko ko, tàbvò tàma angálépi tàkonzì àlo nda lèsè dhi ni tà sè dhi, Gíkà adrè tá tà bha mómndí ĩ dri. Dì, tà tani angálépi tàkonzì zyandre dhi ĩ lèsè nda ni tà sè dhi, Gíkà adrè mómndí kì bha gyàgya ĩ kandrà. ¹⁷ Angyá ko, tàkonzì mómndí àlo dré 'òle nda sè dhi, dràdrà adrè tá òpì nya mómndyá títi ĩ dri, mómndí àlo nda sè. Dì, mómndyá títi Gíkà ni togó tani kisúbhá gò, dré àyi kì bhàzo gyàgya dhi kì adrì gò, ĩ dré véle adrèzó òpì nya lavulé mómndí àlo, Yésu Krísto nda sè.

¹⁸ Dì tàkonzì àlo Adámà dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gíkà adrè tá tà bha mómndyá títi ĩ dri. Kókpà kòdhi tíni, tà àlo gyàgya Krísto dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gíkà adrè mómndyá títi dhi kì bha gyàgya ĩ mlèsè, ĩ kòkisúró lídrì àsà be dhi bvó. ¹⁹ Tàko ko, mómndí àlo nda ni ligìma ni tà sè dhi, mómndí lizólizo dhi ĩ atsá tá tàkonzìbhá ro. Kókpà kòdhi tíni, tà mómndí àlo, Krísto dré ka'ìle 'òle dhi ni tà sè dhi, mómndí lizólizo dhi kì atsá gyàgya Gíkà mlèsè.

²⁰ Kàdré dì tatrítrí kúlí ni tà sè dhi, Gíkà fè tá tatrítrí kúlí nda mómndí ĩ dré, àyi kì tàkonzì ĩ kòlizóro lile drìdrì. Dì, àrà tàkonzì ĩ dré lizózo dhi 'á dhi, Gíkà tadhá véle àyi togó tani lavulé. ²¹ Dì àsà dhi, ngóro tàkonzì dré tá adrélé òpì nya mómndyá títi ĩ dri, ĩ kòtodràro àsà dhi tíni dhi, nyànomvá dhi, Gíkà ni togó tani adrè òpì nya àyi dri kònìni, Gíkà kòbhàro àyi gyàgya ĩ mlèsè gò, ĩ kòkisúró lídrì kóná vèsè kólyá dhi àma kì Mírì Yésu Krísto sè be dhi bvó.

6

Dràma tàkonzì lèsè dhi, ìndì adrema lídrì ìbe Krísto na dhi

¹ Dì mà ni go tàà ngínì? Mà ni tsi go adrélé tàkonzì 'o, Gíkà kàdréro àyi togó tani bha àma rú lavulé? ² Tàdzí ko! Mà drà àmàkya tàkonzì lèsè dre. Dì mà ni go atsilé tàkonzì na ngínìngínì ró? ³ Mì nì ko tàle dhi, àma títi bàtìsimò dobhá ru amúzó Yésu Krísto be dhi ĩ, mà do bàtìsimò nda ru amúzó àba akódhi ni dràma na káyà dhi? ⁴ Dì bàtìsimò dòma nda sè dhi, mà drà túmání akódhi be gò àma kì sizo àba, mà kàdríro adrélé lídrì tídhí ro dhi ìbe, ngóro Gíkà Atá dré Krísto ni tingálé dràdrà lèsè àyi mlanzìlanzi sè dhi tíni.

⁵ Dì mà dré ru amúlé Krísto be akódhi ni dràma na dhi sè dhi, mà ni kókpà ru amú akódhi be akódhi ni ngangà dràdrà 'àsè dhi na. ⁶ Tàko ko,

mà nǐ tàle dhi, à tidí tá àma ki lídrì àku túmǎní Krísto be fa kipakipa dri dhi be, àma ki rúbhá tàkonzì àdhya kòdràró gò, mà kògòró véle adrélé màràbà tàkonzì àdhya i ró ko dhi bvó. ⁷ Angyá ko, dhya ángùdhi dràlepi dre dhi, à atrì akódhi nda tàkonzì ni rǐnyí lèsè dre.

⁸ Di mà dré dràle túmǎní Krísto be kònìni dhi sè dhi, mà adré ka'íá dhi, mà ni kòkpá adré lídrì íbe túmǎní akódhi be. ⁹ Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, Krísto nga dràdrà 'àsè, ìndì kitswá gòle véle dràle ko dhi be, dré adrélé véle dràdrà ni rǐnyí zàle ko dhi sè. ¹⁰ Akódhi dré dràzo dhi, drà ngbà 'í vèsè àlo kitswálé tàkonzì ni rǐnyí lavú dhi bvó. Di lídrì dré adrézó ába dhi, adré ába Giká dré.

¹¹ Kòkpá kòdhi tíni, mì kàdré àmi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lèsè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Giká dré Yésu Krísto na dhi i ró. ¹² Di àsà dhi, mà kótayí tàkonzì adrélé òpì nya àmi ki rúbhá na dhi ko, mì kàdréro lovó kònzi àmi ki rúbhá kya ki ka'í 'òle ko dhi bvó. ¹³ Mì kòfè àmi ki rúbhá ki kígá i ngóro ngá adrézó tàkonzì 'o àsà dhi i ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki fe Giká dré, ngóro móndyá adrìbhá dràdrà lèsè dhi i ró. Mì kàdré kpà àmi ki rúbhá ki kígá ki fe Giká dré, ngóro ngá adrézó tà gyǎgya 'o àsà dhi i ró. ¹⁴ Tàko ko, tàkonzì kitswá gòle òpì nya àmi dri ko. Angyá ko, àmi tàtrítrí kúlí ni rǐnyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Giká ni togó tani zàle.

Màràbà tà gyǎgya àdhya i

¹⁵ Kàdré di kònìni dhi, mà ni tsǐ go adrélé tàkonzì 'o, mà dré adrélé véle tàtrítrí kúlí zàle ko dhi sè, ìndì mà dré adrélé Giká ni togó tani zàle dhi sè? Tàdzi ko! ¹⁶ Mì nǐ ko tàle dhi, mì kàdré àmi ki fe móndí àlo dré ngóro akódhi ni màràbà ro dhi, àmi màràbà móndí mì dré adrézó kúlí ni nǐ ka'í 'òle nda àdhya 'i dhi? Di mì kàdré tàkonzì ka'í 'òle dhi, mì ni adré màràbà tàkonzì àdhya 'i gò, tàkonzì nda dré àmi ki drizo lìle dràdrà kisú. Di, mì kàdré àmikya Giká ni kúlí ka'í 'òle dhi, mì ni adré akódhi ni màràbà 'i gò, dré àmi ki bhàzo gyǎgya í mìlèsè. ¹⁷ Di, mà kàdré àwoyá fe Giká dré! Tàko ko, tágba mì dré tà adrézó màràbà tàkonzì àdhya 'i dhi, mì ka'í àmikya Giká ni tà tadhálé àmi dré dhi 'òle àmi ki togó wáyí sè dre. ¹⁸ Di Giká atrì àmi tàkonzì ni rǐnyí lèsè gò, mì dré atsázó màràbà tà gyǎgya àdhya i ró.

¹⁹ Má adré tà ta móndí kya tíni kònìni, àmi móndí ro dhi ki tà yàya sè. Wáláká dhi, mì fè tá àmi ki rúbhá adrélé màràbà tàkonzì àdhya i ró gò, mì dré adrézó tatsilé swà ro, adrélé tàkonzì 'o lizo ába drìdrì. Di, nyànomvá dhi, mì kòfè àmi ki rúbhá adrélé màràbà tà gyǎgya àdhya i ró, mì kàdréro atsilé togó lólo be Giká kandrà be dhi bvó. ²⁰ Lókyá mì dré tà adrérá'a màràbà tàkonzì àdhya 'i dhi 'á dhi, àmi tà tà gyǎgya ni rǐnyí zàle ko. ²¹ Di, mì kisú tà àmikya àdho tà dóro 'i, tàkonzì mì dré tá 'òle, adrèbhá kanyò fe àmi dré àndrò dhi i sè dhi? Angyá ko, tàkonzì nda ì adré móndí ki dri lìle dràdrà kisú. ²² Di, nyànomvá dhi, Giká atrì àmi tàkonzì ni rǐnyí lèsè gò, mì dré atsázó màràbà Giká àdhya i ró. Di tà dóro mì dré adrélé kisúlé àsà dhi, kònìdhi 'i: Àmi móndí àyi ki febhá adrélé lólo Giká dré dhi 'i, ìndì mì ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú. ²³ Tàko ko, làgí tàkonzì àdhya dràdrà 'i. Di, tà tani Giká dré adrélé afèle àyi togó tani sè dhi, lídrì kóná vèsè kólyá àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi 'i.

7

Ama móndí atrìle tàtrítrí kúlí ni rǐnyí lèsè dhi 'i

1 Áma adrúpi i, mî nî àmikya tátrítrí kúlí nî tà dóro. Di mî nî tàle dhi, tátrítrí kúlí nda rînyí íbe móndí dri, akódhi nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á dhi be. 2 Tà nda kòdhi nî tadházó dhi, mî kisú rè tòkó mòle dhi nî tà ká. Tátrítrí kúlí adrè tàá dhi, tòkó mòle nda akódhi nî agó nî rînyí zàle, agó nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á. Di, agó nda kòdrà dhi, à adrè tòkó nda nî atrí tátrítrí kúlí lámò àdhya lèsè. 3 Asà dhi, akódhi nî agó kàdré dhu rè lídrì íbe gò, dré gòzo agó àzya mo dhi, à adrè akódhi nî zi tòkó zàràbhù ro dhi ró. Di, akódhi nî agó kòdrà dhi, à adrè akódhi nî atrí tátrítrí kúlí nda lèsè gò, dré kitswázó atsálé agó àzya nî tòko ró. Akódhi kò'o kònìni dhi, akódhi tòkó zàràbhù ro dhi 'i ko.

4 Di áma adrúpi i, tà nda kókpa kònìni àmi ki tà sè. Mî drà kókpa tátrítrí kúlí lèsè Kristo nî drama sè dre, mî kàtsáro móndí àzya àdhya ró, Kristo ngàlepi dràdrà 'àsè nda àdhya ró, mî kàdréro lò'wa dóro 'a Giká dré be dhi bvó. 5 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a lovó kònzi rúbhá àdhya nî rînyí zàle dhi 'á dhi, tátrítrí kúlí nda nzì tá láti lovó kònzi i dré adrézó tà 'o àma ki rúbhá na gò, mà dré adrézó lò'wa kònzi 'a kitswálé dràdrà sè. 6 Di, nyànomvá dhi, mà drà àmakya tátrítrí kúlí adrélépi tá àma ki 'i nda lèsè gò, àma ki atrizo tátrítrí kúlí nda nî rînyí lèsè, mà kàdréro tà 'o Giká dré láti tídhí Tirí Lólo àdhya sè, láti àku tátrítrí kúlí tisile dhi àdhya sè ko.

Tátrítrí kúlí i tàkonzi be dhi

7 Di mà ni go tàá ngíni? Tátrítrí kúlí tàkonzi 'i? Tàdzí ko! Tà bàti ró dhi, tátrítrí kúlí nda 'o tà ma nîa ngalè tàkonzi àdho 'i ya dhi nî. Tàko ko, tátrítrí kúlí nda kòtà tá dhi «Mí kòbhà móndí ki ngá lovó ko» dhi ko dhi, kònò má kitswá tá nîa ngalè lovó kònzi bhàma àdho 'i ya dhi ko. 8 Di, tátrítrí kúlí nda kònzi láti dre dhi, tàkonzi 'o tá ína lovó kònzi ki kára títi dhi i gàle má léna bí. Angyá ko, tátrítrí kúlí nda kàdré tá yó dhi, kònò tàkonzi nî tá adrè rînyí àko. 9 Wáláká dhi, má adrè tá lídrì íbe tátrítrí kúlí àko. Di, tátrítrí kúlí kàtsá má vélé dre dhi, tàkonzi atsá tá lídrì ro má léna gò, 10 má dré mána dràzo. Di má dré nòzoá dhi, tátrítrí kúlí fèle móndí ki drizo lile lídrì kisú nda drí ína ma lile dràdrà kisú kòdhya. 11 Tàko ko, tátrítrí kúlí nda sè dhi, tàkonzi kisú tá láti áma litízó gò, dré áma 'òzo dràle. 12 Tágba kònìni dhi, tátrítrí kúlí nda ína lólo, ìndì tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi i lólo, gyàgya, ìndì dóro.

13 Di tátrítrí kúlí adrélépi dóro nda 'o tsi ma dràle dhi nî? Tàdzí ko! Be ró dhi, tàkonzi 'o ma dràle tà adrélépi dóro nda sè dhi nî, à kònìro ngalè tàkonzi nî tàndì àdho 'i ya dhi, ìndì tàkonzi nda kàtsáro kònzi lavulé tátrítrí kúlí sè be dhi bvó.

Ru p̄fuma tàkonzi be dhi

14 Mà nî tàle dhi, tátrítrí kúlí tà Tirí Lólo àdhya 'i dhi be. Di, ma mána móndí bvó àdhya 'i, ìndì à lagí ma adrélé màràbà ro tàkonzi dré. 15 Tàko ko, tà má dré adrélé 'òle dhi i, má nî má adrè 'òá àdho tà sè ya dhi ko. Angyá ko, má adrè tà má dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adrè mána tà má dré gàgà dhi ki 'o kòdhya. 16 Di má kàdré tà má dré adrélé lèle 'òle ko dhi ki 'o dhi, má adrè ka'íá tàle dhi, tátrítrí kúlí dóro káyá dhi. 17 Di má adrè kisúá dhi, má adrè tà nda ki 'o ma ko. Be ró dhi, tàkonzi adrélépi má léna dhi adrè 'òá nî. 18 Má nî tàle dhi, tà dóro má léna yókódhó dhi be. Kòdhi adrè tàá dhi, tà dóro áma rúbhá tàkonzi àdhya na dhi yókódhó. Tàko ko, ma lovó íbe tò adrézó tà dóro 'o. Di, má

kitswá mána tà nda ki 'o bwà ko. ¹⁹ Angyá ko, má adré tà dóro má dré adrélé lèlè 'òlè dhi ki 'o kòdhyà ko. Be ró dhi, má adré mána tà kònzì má dré adrélé lèlè 'òlè ko dhi ki 'o kòdhyà. ²⁰ Di má kàdré tà má dré adrélé lèlè 'òlè ko dhi ki 'o dhi, má adré 'òá ma ko. Be ró dhi, tàkònzì adrélépi má léna dhi adré 'òá ni.

²¹ Di má adré tátírítrí kúlí kònìdhi ni kisú adrérà'a tà 'o má léna: Tágba má kàdré tà dóro le 'òlè yà dhi, má adré ngbà 'í tà kònzì 'o kòdhyà. ²² Tàko ko, áma togó na dhi, má adré lenzélé tátírítrí kúlí Giká àdhyà ni tà sè. ²³ Di, má adré mána tátírítrí kúlí àzya kisú adrérà'a tà 'o áma rúbhá na, adrézó ru pfu tátírítrí kúlí má dré ka'ile áma tà kisúkìsù na dhi be. Tátírítrí kúlí àzya nda adré áma 'i bhàlè tátírítrí kúlí tàkònzì àdhyà adrélépi tà 'o áma rúbhá na dhi ni rìnyí zàlè. ²⁴ Adho kizà 'i má dré kònìni nì! Adhi ni kitswá áma apá rúbhá adrélépi áma dri lile dràdrà kisú kònìdhi lèsè dhi nì? ²⁵ Má adré àwòyà fe Giká dré áma ki Mírì Yésu Kristo sè!

Di ásà dhi, áma tà kisúkìsù na dhi, ma màràbà Giká ni tátírítrí kúlí àdhyà 'i. Di, áma rúbhá tàkònzì àdhyà na dhi, ma mána màràbà tàkònzì ni tátírítrí kúlí àdhyà 'i.

8

Atsima Tirí Lólo ni rìnyí sè dhi

¹ Di nyànomvá dhi, tà adrézó tà bha mónyá adrèbhá Yésu Kristo na dhi i dri dhi vélé yókódhó. ² Tàko ko, tátírítrí kúlí Tirí Lólo adrélépi lídrì fe Yésu Kristo na dhi àdhyà atrí áma tátírítrí kúlí tàkònzì àdhyà ìndì dràdrà àdhyà lèsè dre. ³ Angyá ko, tátírítrí kúlí Mósè àdhyà kitswá tá áma ki tidrí bwà ko, lovó kònzì rúbhá àdhyà dré tá tátírítrí kúlí nda ni 'òlè atsálè rìnyí àko dhi sè. Di, Giká 'o tá ina tà áma ki tidrízó dhi nì. Amù áyi tàndi ni Mv́ alilè rúbhá tàkònzì àdhyà ni do àmakya tìni, kòfèró i dralè tàkònzì ni tà sè. Di ásà dhi, Giká bhà tà tàkònzì adrélépi tá tà 'o móndí ki rúbhá na nda dri, rìnyí ni ni 'òzo akílè. ⁴ 'O tà nda kònìni kitswálè tà gyàgya tátírítrí kúlí dré adrélé tàlè dhi i kò'oró ru kitswálè títi áma adrèbhá atsilé lovó kònzì rúbhá àdhyà na ko, di, adrèbhá atsilé Tirí Lólo ni rìnyí sè dhi i léna.

⁵ Tàko ko, mónyá adrèbhá atsilé lovó kònzì rúbhá àdhyà na dhi i adrè ngbà 'í tà lovó kònzì nda dré adrélé lèlè dhi ki kisú 'òlè kòdhyà. Di, mónyá adrèbhá atsilé Tirí Lólo ni rìnyí sè dhi i adrè àyikya tà Tirí nda dré adrélé lèlè dhi ki kisú 'òlè kòdhyà. ⁶ Angyá ko, adrélé lovó kònzì rúbhá àdhyà ni tà kisú dhi adrè dhyà ki dri lile dràdrà kisú. Di, adrélé Tirí ni tà kisú dhi adrè ina dhyà ki dri lile lídrì kisú, tà kídrikídri be kòdhyà. ⁷ Mónyá adrèbhá lovó kònzì rúbhá àdhyà ni tà kisú dhi i, kàribhá Giká àdhyà 'i. Ayi nda i adrè àyi ki bha Giká ni tátírítrí kúlí ni rìnyí zàlè ko. I kitswá kpà 'òá kònìni bwà ko. ⁸ Ayi adrèbhá lovó kònzì rúbhá àdhyà ni rìnyí zàlè nda i kitswá kpà Giká ni togó 'o kìnìlè bwà ko.

⁹ Di, àmi ró dhi, àmi lovó kònzì rúbhá àdhyà ni rìnyí zàlè ko. Be ró dhi, àmi àmikya Tirí Lólo ni rìnyí zàlè, Tirí Giká àdhyà nda kàdré adrélé àmi léna bàti dhi. Dhyà àlo kàdré Tirí Kristo àdhyà ibe í léna ko dhi, akódhi nda móndí Kristo àdhyà 'i ko. ¹⁰ Di Kristo kàdré àmi léna dhi, tágba àmi ki rúbhá dré adrézó lile dràdrà kisú tàkònzì ni tà sè dhi, àmi lídrì ibe Kristo ni Tirí na, Giká dré àmi ki bhàlè gyàgya í mùlèsè dhi sè. ¹¹ Di Giká Yésu ni tingálèpi dràdrà lèsè dhi ni Tirí kàdré adrélé àmi léna dhi, Giká Kristo

ni tingálépi dràdrà lèsè nda ni kókpà lídrì fe àmi ki rúbhá adrèbhá dràle dràdrà dhi i dré, áyi Tirí adrélépi àmi léna nda ni rinyí sè.

¹² Di áma adrúpi i, àma màri íbe bàti. Di, màri nda, tà adrézó atsilé lovó kónzi rúbhá àdhya na dhi 'i ko. ¹³ Tàko ko, mì kàdré atsilé lovó kónzi rúbhá àdhya na dhi, mì ni dràdrà. Di, mì kàdré àmikya àmi ki tàkónzi ki 'o dràle Tirí ni rinyí sè dhi, mì ni adrè lídrì íbe. ¹⁴ Mòndyá títi Giká ni Tirí dré adrélé tidrìle dhi i, Giká ni ànzi 'i. ¹⁵ Tàko ko, Tirí mì dré kisúlè nda bhà àmi gòle adrélé màràbà ro ko, ìndì adrélé tiri ró ko. Be ró dhi, Tirí mì dré kisúlè nda bhà ìna àmi adrélé Giká ni ànzi i ró. Tirí nda sè dhi, mà adrè liyílè Giká rú adrézó tàà dhi: «Ábbà! Tátà!» ¹⁶ Tirí nda ni tàndì adrè tadhá àma léna dhi, àma Giká ni ànzi 'i káyà dhi nì. ¹⁷ Di mà kàdré Giká ni ànzi 'i dhi, mà ni tà dré lazilé áyi ànzi i dré dhi ni kisú tàyílè ro. Mà ni tà nda ni kisú tímáni Kristo be, mà kàdré kizà ka'í nyàle tímáni akódhi be dhi. Tàko ko, mà kàdré kizà ka'í nyàle tímáni Kristo be dhi, mà ni kókpà mìlanzilanzì kisú tímáni ába.

Mìlanzilanzì adrélépi alìle dhi

¹⁸ Di mà adrè kisúà dhi, kizà mà dré adrélé nyàle nyànomvá dhi i kitswá àyikya mìlanzilanzì Giká dré dra tadhále àma dré dhi sè ko. ¹⁹ Tàko ko, ngá títi Giká dré bhàle dhi i adrè lókyá dré dra áyi ànzi ki 'òzo apfòle dhi ni letè lovó sè. ²⁰ Angyá ko, Giká bhà ngá títi í dré tá bhàle nda i adrélé tà tàko ni rinyí zàle, tágba ngá nda i dré tá lèzoá kàdré kònini ko dhi. Di, Giká lè tá ìna tà nda kàdré kònini. Tágba kònini dhi, à adrè mì bha Giká véna, ²¹ akódhi kàtrìro ngá nda i àyi ki ñwanjwa ni rinyí lèsè, i kàdréro ngá trìle mìlanzilanzì ro Giká ni ànzi kya tíni dhi i ró. ²² Di mà nì tàle dhi, ngá títi Giká dré bhàle nda i adrè tongólé, adrézó kizà nya ngóro tòkó adrélépi 'òle tìle dhi àdhya tíni, atsálé nyànomvá kònìdhi dhi be. ²³ Di, ngbà 'i ngá nda 'i ko, àma adrèbhá Tirí Lólo íbe ngóro ngádrì Giká dré afèle dhi ró dhi i, mà adrè kókpà tongólé àma léna, adrézó kitú Giká dré dra àma ki tadházo áyi ànzi i ró dhi ni letè lovó sè. Kitú nda tú dhi, Giká ni àma ki apá àma ki rúbhá íbe títi. ²⁴ Mà dré adrélé mì bha Giká véna kònini dhi sè dhi, akódhi tidrì àma dre. Di, à kàdré mì bha ngá adrélé nòle mì sè dhi ni tà sè dhi, kòdhi mì bhàma 'i bàti ko. Adhi adrè mì bha ngá í dré kisúlè dre dhi ni tà sè dhi nì? ²⁵ Di, mà kàdré mì bha tà mà dré rè kisúlè ko dhi sè dhi, mà adrè letéà togó vwàvwà sè.

²⁶ Kókpà kòdhi tíni, Tirí Lólo adrè àma ki ledé àma ki tà yàya sè. Tàko ko, mà nì tà zile Giká tí ngóro dré kitswálé dhi tíni ko. Di, Tirí nda ni tàndì adrè ìna tà zi Giká tí àma dré, adrézó tongólé tongotongo kitswázó tà ni nì tà kúlì sè bwà ko dhi i sè. ²⁷ Di Giká adrélépi àma ki togó ki tabhì dhi, nì tà Tirí nda dré adrélé lèle zile í tí dhi i be. Tàko ko, Tirí nda adrè tà zi Giká tí akódhi nì mòndyá lólo i dré, ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tíni.

²⁸ Mà nì kpà tàle dhi, Giká adrè tà títi dhi ki 'o ru amú adrélé dóro mòndyá títi adrèbhá áyi le, dré azilé ngóro í dré kisùle 'òle drìdrì dhi tíni dhi i dré dhi be. ²⁹ Tàko ko, mòndyá Giká dré tá nìle drìdrì mòndyá ìna ró dhi i, akódhi zì tà kpà àyi kitswálé atsálé ngóro áyi Mvágó tíni, akódhi nda kàdréro Mvá kàyo ró áyi adrúpi zyandre dhi i kòfalé be dhi bvó. ³⁰ Di àyi Giká dré tá zìle drìdrì nda i, azì kókpà àyi. Àyi akódhi dré tá azilé nda i, bhà kókpà àyi gyàgya í mìlèsè. Àyi akódhi dré tá bhàle gyàgya í mìlèsè nda i, 'o kókpà àyi mìlanzilanzì kisú.

Giká ni lèle kàdrì àma vélé Yésu Krísto na dhi

³¹ Di tà nda kòdhi i sè dhi, mà ni go taa ngíni? Giká kàdré àma dré dhi, àdhi ni kitswá ru pfu àma íbe dhi nì? ³² Tàko ko, akódhi apá àyi tãndi ni Mvá dràdrà lésè ko. Be ró dhi, fè ìna akódhi nda dràle àma títi dhi ki tà sè. Kò'o kònìni 'i dhi, a ni kòkpà tà títi dhi ki afè àma dré àyi togó tani sè, ngóro dré àyi Mvá ni afèle àma dré dhi tìni. ³³ Adhi ni kitswá mòndyá Giká dré zìle dhi ki asikì dhi nì? Giká adrè àyi nda ki bha gyàgya í m̀lèsè dhi nì! ³⁴ Adhi ni di kitswá tà bha àyi nda i dri dhi nì? Yésu Krísto drà àma ki tà sè nì! Lavúlé dhi, akódhi nga dràdrà 'àsè gò, dré adrézó Giká ni dríagó lésè, adrélè tà zi tíá àma dré! ³⁵ Adhi ni di kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Krísto àdhya be dhi nì? Kizà 'i yà, tà kòkòróko 'i yà, m̀ pfopfò 'i yà, tàbirì 'i yà, adrélè bvólílí ro dhi 'i yà, adrélè ànyi dràdrà mìle dhi 'i yà, kó ngalè dràdrà 'i yà dhi ni kitswá tsì 'oá dhi nì? ³⁶ Ngóro Giká ni Kúli dré adrélè tàle dhi tìni:

«Àmi tà sè dhi, àma ànyi dràdrà mìle lókyá títi i sè.

A adrè àma ki no ngóro kábilígyà adrélè 'òle tilílè dhi i tìni.»*

³⁷ Di, tà nda kòdhi títi dhi i sè dhi, àma àmakya m̀ndí tà lavúbhá lavúlavú Krísto àma ki lèlèpi dhi sè dhi 'i. ³⁸ Tàko ko, má adrè ka'íá bàti tàle dhi, tà àlo kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Giká àdhya be bwà ko, kàdré gba dràdrà 'i yà, lídrì 'i yà, ángéló 'i yà, tíri kònzi ópí kàdrì ro ìndì r̀inyi ró dhi i 'i yà, lókyá àndrò kònìdhi 'i yà, lókyá adrélèpi alìle dhi 'i yà, ³⁹ r̀inyi kurú na dhi 'i yà, kó ngalè r̀inyi bvò àndúna dhi 'i yà dhi. Bàti, ngá títi Giká dré bhàle dhi ki àlo kitswá ìna àma ki kòfalé lanzí lèle Giká dré tadhálè àma dré àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi be bwà ko.

9

Giká i m̀ndyá dré zìle dhi íbe dhi

¹ Má adrè tà bàti ta Krísto na. Má adrè kinzò ta ko. Tirí Lólo adrélèpi àma togó na dhi adrè tadhá dhi, tà má dré adrélè tàle kònìdhi, tà bàti 'i: ²⁻³ Àma togó adrè kizà nya, adrézó kpà lanzile àma sùrú, Yúdà ànzi ki tà sè landè àko ró. Má mìlèsè dhi, dóro ni tá àma tãndi ni tatrílè gò, àma ki kòfalé lanzízó Krísto be dhi, àma sùrú nda i kòkitswá tá adrílè àsà dhi. ⁴ Angyá ko, àyi nda i Ìsèrèlè ànzi 'i. Giká bhà tá àyi adrélè àyi ànzi i ró gò, àyi mìlanzilanzì tadházó àyi dré. Bhà tá tà twátwa ru yìzo àyi íbe dhi i. Fè tá kpà àyi dré àyi tãtrítí kúli, túmãni tà adrézó àyi lindrì bha dhi íbe, ìndì àyi lazikúli íbe. ⁵ Àyi ki tábhí i Abàràma 'i, Ìsákà 'i, ìndì Yákòbhò 'i. Kòdhi íbe dhi, Krísto ni tãndi apfò tá m̀ndí ro àyi ki sùrú lésè. Krísto nda, Giká adrélèpi tà títi dhi i drìle, ìndì kitswálèpi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi 'i! Kàdré kònìni!

⁶ Kòdhi adrè leá ko tàle dhi, Giká 'o tà i dré tá lazilé àyi ki tà sè dhi ko dhi. Tàko ko, m̀ndyá títi angábhá Ìsèrèlè ni sùrú lésè dhi i, Ìsèrèlè ànzi 'i bàti ko. ⁷ Kòkpà kòdhi tìni, m̀ndyá títi angábhá Abàràma ni sùrú lésè dhi i, akódhi ni ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, Giká tà tà Abàràma dré dhi: «À ni ngbà 'i Ìsákà ni ànzi ki zi àmi ànzi i ró dhi kòdhy.»* ⁸ Kòdhi adrè taa dhi, ànzi tíle rúbhá sè dhi i Giká ni ànzi 'i ko. Be ró dhi, Giká adrè ngbà 'i ànzi tíle àyi lazikúli sè dhi ki no àyi ànzi i ró dhi kòdhyà. ⁹ Tàko ko, Giká

* 8:36 8:36 A kònò Longó i 44:23. * 9:7 9:7 A kònò Kìdhome 21:12.

lazi tá tà nda kúli kòni i sè: «Lókyá kòkitswá dre dhi, má ni agò gò, Sára dré mvaágò tizo.»†

¹⁰ Ngbà 'í kòdhi ko, ànzìagò rì Rèbèkà dré òlè dhi ki atá tá agò àlo, àma ki tábhi Ísákà 'í. ¹¹⁻¹² Di, ànzimvá nda ki tirà ko, ìndì ì dré rè tà dóro 'í yà, kó ngalè tà kònzì 'í yà dhi ki 'orà ko dhi 'á dhi, Giká tà tá ìna Rèbèkà dré dhi: «Mvá kàyo ni tà 'o mvá tũgu dré akódhi ni màràbà tĩni.»‡ Kòdhi adré tadhá dhi, Giká adré mómí ki zi ngóro dré kisùle 'òle dñrdñ dhi tĩni. Akódhi ni tãndi dhya adrélépi mómí ki azí dhi 'í. Di, adré àyi ki azí tà dóro ì dré adréle 'òle dhi ki tà sè ko. ¹³ Ngóro Giká ni Kúli dré adréle tale dhi tĩni: «Má lè Yàkòbhò kòdhya. Di, má gà mána Esawù rè.»§

¹⁴ Di mà ni gò táá ngini? Giká tsì gyágya ko? Tãdzí ko! ¹⁵ Tàko ko, akódhi tà Mósè dré dhi:

«Má ni dhya àngũdhi má dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Má ni kpà àma togó dóro tadhá dhya àngũdhi má dré adrézó leá tadhálé drá dhi dré.»*

¹⁶ Di àsà dhi, tà kàdrì dhi, tà mómí ì dré adréle lèle 'òle dhi 'í ko, ìndì tà ì dré adréle 'òle àyi ki rĩnyí sè dhi 'í ko. Tà kàdrì lavúlè dhi, ngbà 'í Giká ni togó dóro dré adréle tadhálé dhya àngũdhi dré adrézó leá tadhálé drá dhi dré dhi 'í. ¹⁷ Tàko ko, Giká ni Kúli adré táá Fàràwò, ópí kàdrì Ezepétò àdhya ni tà sè dhi: «Má bhà mi ópí kàdrì ro tà kòdhi sè, má kòtadháro àma rĩnyí mí rú, à kòbhàro àma rú kùle bvò wáyi 'ásè be dhi bvò.»† ¹⁸ Di àsà dhi, Giká adré dhya àngũdhi dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Adré kpà dhya àngũdhi dré adrézó togó ni ni le 'òle tombálé dhi ni togó 'o tombálé.

Giká ni kombà i akódhi ni togó tani be dhi

¹⁹ Di àruka ni, àmi ki àlo ni kitswá liziá má tí dhi: «Kàdré di kònni dhi, Giká adré tà bha mómí ì dri àdho tà sè? Tàko ko, àdhi ni kitswá ligílè tà dré adréle lèle 'òle dhi ìbe dhi ni?» ²⁰ Di, mi mómí ro ni, mi tà àdhi 'í, adréle tà kayí Giká tí ni? Ngá ledélé dhi adré tsì liziá dhya àyi ledélépi dhi tí dhi: «Mí ledé ma làsú be kònni àdho tà sè» ya dhi?‡ ²¹ Dhya adrélépi lĩdrì ru dhi tsì rĩnyí ìbe adrézó lĩdrì nda ki ru ngóro dré adréle lèle dhi tĩni ko? Akódhi kitswá tsì kiní àlo sè lĩdrì àlo ru tà kàdrì 'òzo àsà, gòzo lĩdrì àzya ru tà tàko 'òzo àsà dhi ko?

²² Kókpà kòdhi tĩni, Giká lè tá àyi kombà tadhálé, àyi rĩnyí 'òzo mómíyá títi dhi ì dré nòle. Di, mvò tà ìna mómíyá ì dré tà bhàle kitswálè lile dràdrà kisú dhi ki tà àyi togó vwáwvà sè, ²³ kitswázó àyi mìlanzìlanzì kàdrì dhi ni tadhá mómíyá ì dré tà bhàle kitswálè àyi mìlanzìlanzì kisú àyi togó dóro sè dhi ì dré. ²⁴ Ama kókpà mómíyá dré azilè nda ì kòfalé be. Di, akódhi azí àma ngbà 'í Yúdà ànzì ì kòfalèsè ko. Azí kókpà àma mómíyá sùrú twá ro dhi ì kòfalèsè. ²⁵ Ngóro dré adréle tale búkù Oséyà àdhya na dhi tĩni: «Má ni mómíyá adrébhá tá mána ró ko dhi ki zi mómíyá mána ì ró.

Má ni sùrú má dré tá lèle ko dhi ni zi sùrú má dré lèle tò dhi ró.§

²⁶ Arà tá tàzoá àyi dré dhi «Àmi mómíyá mána 'í ko» dhi 'á dhi,

à ni àyi ki zi Giká lĩdrì ro dhi ni ànzì ì ró.»*

† 9:9 9:9 A kònò Kìdhoma 18:10. ‡ 9:11-12 9:11-12 A kònò Kìdhoma 25:23. § 9:13 9:13 A kònò Màlákì 1:2-3. * 9:15 9:15 A kònò Pfòma 33:19. † 9:17 9:17 A kònò Pfòma 9:16. ‡ 9:20 9:20 A kònò Esáyà 29:16; 45:9. § 9:25 9:25 A kònò Oséyà 2:25. * 9:26 9:26 A kònò Oséyà 2:1.

27 Di, Isèrèlè ànzi ki tà sè dhi, pròfèta Esáyà yo tá kúlí tàzoá dhi:
«Tágba Isèrèlè ànzi ì dré lizózó ngóro síníyí yíandre mìle dhi t́nì dhi, ngbà
'í àyi ki àmbí kí adrí nì.

28 Tàko ko, Mírì nì kúlí í dré lazilé bvò kònìdhi ni tà dri dhi ni 'o mbèlè
kítswalé títí.»†

29 Ngóro Esáyà dré tá longólé drìdrì dhi t́nì:

«Mírì ríníyí líyí ro dhi kòtayí tá ànzi kí àmbí àma dré ko dhi,
kònò àma kí tà atsa tá ngóro mónnyá Sòdómà ì lésè Gòmórà be dhi kya
t́nì dre.»‡

Isèrèlè ànzi ì ka'í ko

30 Di mà nì go tàà ngíni? Mónnyá sùrú twá ro adrébhá tá àyi kí nda
bhàle gyágya Giká mìlèsè ko dhi, ì atsa àyikya gyágya akódhi mìlèsè àyi kí
tà ka'íka'í sè. 31 Di, Isèrèlè ànzi adrébhá tá àyi kí nda bhàle gyágya Giká
mìlèsè t́atrítrí kúlí sè dhi, ì atsa àyikya gyágya akódhi mìlèsè ko. 32 Adho tà
sè? Tàko ko, ì ndà láti atsázó gyágya akódhi mìlèsè àyi kí tà ka'íka'í sè ko.
Be ró dhi, ì ndà àyikya láti atsázó gyágya tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè. Di ása
dhi, ì tísì àyi kí pá kírà adrélépi móndí kí tokpó ledhélè dhi rú. 33 Ngóro
Giká nì Kúlí dré adrélé tale dhi t́nì:

«Mì nò rè ká! Má bhà Siyónà na kírà adrélépi móndí kí tokpó dhi,
kírà adrélépi móndí kí 'o ledhélè dhi.

Di dhya àngúdhi adrélépi kírà nda nì ka'í dhi,
kítswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»§

10

1 Ama adrúpi ì, má adré Giká nì ti lízi togó wáyi sè, adrézó ngòle akódhi
rú Isèrèlè ànzi kí tà sè, akódhi kòtidrìró àyi be dhi bvò. 2 Tàko ko, má
kítswá tàà àyi nda kí tà sè dhi, àyi kí togó àtsi ró Giká nì tà sè bàti. Di, àyi
kí togó àtsi ró nda adré ìna àyi totó tà bàti nìma dri ko. 3 Angyá ko, ì nì láti
Giká dré adrézó móndí kí bha gyágya í kandrà dhi ko. Í ka'í kpà Giká nì láti
nda nì lebèle ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya àyi kí tàndi kí láti atsázó gyágya
Giká kandrà dhi kòdhyà. 4 Di, Krísto 'o ìna tà Giká dré t́atrítrí kúlí fèzo
ásà dhi kítswalé títí, kítswalé mónnyá títí adrébhá àyi ka'í dhi ì kàtsáro
gyágya Giká kandrà be dhi bvò.

Tà adrézó móndí kí tidrì àyi kí tà ka'íka'í sè dhi

5 Kàdrè atsama gyágya t́atrítrí kúlí 'òma sè dhi nì tà sè dhi, Mósè tísì tá
kònìni: «Dhya adrélépi tà títí t́atrítrí kúlí dré adrélé tale dhi kí 'o dhi nì
adrí tà nda ì sè.»* 6 Di, kàdrè ìna atsama gyágya Giká kandrà tà ka'íka'í sè
dhi nì tà sè dhi, Giká nì Kúlí adré tàà kònìni: «Mí kòtà ámi togó na dhi, àdhi
nì mba bhù na nì ya dhi ko.»† (Kòdhi adré tàà dhi, àdhi nì mba Krísto nì
'o asilé bvò dri dhi nì.) 7 «Mí kòtà kpà dhi, àdhi nì si bvò àndúna nì ya dhi
ko.»‡ (Kòdhi adré tàà dhi, àdhi nì si Krísto nì tingá dràdrà lésè dhi nì.) 8 Di,
Giká nì Kúlí adré ìna tàà dhi: «Kúlí ànyi mí làga. Kúlí nda mí tí ìndì ámi
togó na.»§ Kúlí nda kúlí tà ka'íka'í àdhyà mà dré adrélé longólé kònìdhi 'i:

† 9:28 9:28 A kònò Esáyà 10:22-23. ‡ 9:29 9:29 A kònò Esáyà 1:9. § 9:33 9:33 A kònò Esáyà

8:14-15; 28:16. * 10:5 10:5 A kònò Lèvitikè 18:5. † 10:6 10:6 A kònò Dùtèrònómè 30:13. ‡ 10:7

10:7 A kònò Dùtèrònómè 30:13. § 10:8 10:8 A kònò Dùtèrònómè 30:14.

9 Mí kòtá ámi ti sè dhi, Yésu Mírĩ 'i gò, mí dré ka'izoá ámi togó na tàle dhi, Giká tingá akódhi dràdrà lésè dhi, mí ni adrí. 10 Tàko ko, à adré Yésu ni ka'ĩ togó sè gò, Giká dré adrézó dhyá ki bha gyágya í kandrà. A adré kpà tàá ti sè dhi, Yésu Mírĩ 'i gò, Giká dré adrézó dhyá ki tidrí. 11 Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tĩni: «Dhya ángùdhi adrélépi akódhi ni ka'ĩ dhi kitswá tàdzí adréle kanyò ro ko.»* 12 Angyá ko, Yúdà ànzi í móndyá sùrú twá ro dhi íbe dhi í twátwa ko. Mírĩ àlo kwákwá dhi àyi títí nda ki Mírĩ 'i. Akódhi nda adré tà tani fe gále móndyá títí adrébhá liyilé í rú dhi í léna. 13 Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi liyilé Mírĩ rú dhi ni adrí.»†

14 Di, ì ni kitswá liyilé Mírĩ rú ngĩni, ì kòka'ĩ rè akódhi ko dhi? ĩ ni kitswá kpà akódhi ni ka'ĩ ngĩni, ì kòyi rè akódhi ni tà ko dhi? ĩ ni kitswá kpà akódhi ni tà yi ngĩni, móndí àruka ì kòlongó rè akódhi ni rúbí àyi dré ko dhi? 15 Ayi nda ki kitswá kpà akódhi ni rúbí longó ngĩni, à kòmù rè àyi rúbí nda ni longó ko dhi? Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tĩni: «Mí nò rè ngalè dhya adrébhá alìle rúbí tani longó dhi ki pá avé tò ngĩni ya dhi ká!»‡

16 Di, Isèrèlè ànzi Rúbí Tani yibhá dhi í kòfalé dhi, àyi títí dhi í ka'ĩ àyikya Rúbí nda ko. Tàko ko, pròfètá Esáyà tà dhi: «Mírĩ, àdhi ka'ĩ rúbí mà dré longolé dhi nì?»§ 17 Di àsà dhi, à adré rúbí nda ni ka'ĩ, rúbí nda ni yĩma sè. A adré kpà rúbí nda ni yi, Krísto ni kúlí longoma sè. 18 Má adré di liziá dhi: Isèrèlè ànzi ì yi tsì rúbí nda ko? Kònini ko, ì yi 'í. Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tĩni: «Móndí ki kúlí la'ú bvò wáyi 'ásè.

Ayi ki kúlí tsa byá bvò ni kùdù na.»*

19 Di, má adré gòle liziá dhi: Isèrèlè ànzi nda ì nì tsì rúbí nda ni àndu ko? ĩ nì 'í. Drìdrì dhi, Mósè longó tá Giká ni kúlí kònini:

«Má nì àmi ki 'o lovó kònzi bha sùrú adrébhá bàti ró ko dhi í rú.

Má nì àmi ki togó 'o aswálé sùrú twá adrébhá tà nìni àko dhi í rú.»†

20 Kòdhi íbe dhi, Esáyà longó tá Giká ni kúlí tìrì àko kònini:

«Má tayí ma móndyá adrébhá tá áma nda ko dhi ì dré kisúlé.

Má tadhá ma móndyá adrébhá tá tà zi má tí ko dhi í dré.»‡

21 Di, kàdré ìna Isèrèlè ànzi ki tà sè dhi, Esáyà tà kpà dhi:

«Kìdhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, má kidzì áma drígá

móndyá adrébhá ligilé má rú, adrézó áma kúlí ga rè dhi í véna.»§

11

Giká gà rè Isèrèlè ànzi í ko

1 Má adré di liziá dhi: Giká gà ìna àyi móndyá í dre? Tàdzí ko! Tàko ko, áma tándi, ma Isèrèlè mvá 'i. Má angá mána Abàráma ni sùrú lésè, ìndí Bènyàminà ni sùrú lésè. 2 Giká gà àyi móndyá í dré tá zìle drìdrì dhi í rè ko. Mì nì tà Giká ni Kúlí dré adréle tàle pròfètá Eliyá ni tà sè dhi ko? Eliyá nda ngo tá Giká rú Isèrèlè ànzi ki tà sè kònini: 3 «Mírĩ, ì tupfú ámi pròfètá í todràle dre. ĩ awú kpà ámi àlètàrì í dre. Di tayí nghà 'í ma kalóma. ĩ

* 10:11 10:11 A kònò Esáyà 28:16. † 10:13 10:13 A kònò Yòwélé 3:5. ‡ 10:15 10:15 A kònò Esáyà 52:7. § 10:16 10:16 A kònò Esáyà 53:1. * 10:18 10:18 A kònò Longó í 19:5. † 10:19 10:19 A kònò Dùtèrònómé 32:21. ‡ 10:20 10:20 A kònò Esáyà 65:1. § 10:21 10:21 A kònò Esáyà 65:2.

adré kpà láti nda áma pfùzo dràle.»* 4 Di, Giká logó tá kúlí akódhi dré ngíni? Logó tá kònìni: «Mì kalóma ko. Tàko ko, má líkí má dré àgo ngulù-nzi-dri-rì àyi ki kórókó tiùbhá Bálà kandrà ko dhi i kòdhya.»† 5 Di ándrò kònìdhi, tà nda kókpà kònìni. Tayí rè Ìsèrèlè ànzi ki àmbí Giká dré zìle àyi togó tani sè dhi i. 6 Di Giká kòzi àyi nda i àyi togó tani sè 'í dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, zì àyi tà dóro i dré 'òle dhi i sè ko. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò Giká ní togó tani ní tà adrè tà dré adrélé fèle àngyá dhi 'i ko.

7 Tà nda kòdhi i adrè tàá dhi, tà Ìsèrèlè ànzi i dré adrélé ndàle àyi ki togó wáyi sè dhi, i kisé ko. Ngbà 'í àyi Giká dré zìle dhi i kisé tà nda àyi. Di, àyi ki àruka títi dhi ki togó atsá ína tòmbatòmba. 8 Ngóro tísile Giká ní Kúlí na dhi tìni:

«Giká 'o àyi ki tà kisékisé atsálé tìnìmvá ro,
àyi ki m̀ dròzo, i kàdréro ngá no ko gò,
àyi ki bibhálé tabhózó, i kàdréro tà yi ko atsálé ándrò kònìdhi.»‡

9 Dàwídí tà kpà dhi:

«Lè àyi ki gwányá i kàtsá tà adrélépi àyi ki 'o la'ìle bá sílé dhi ró,
tà adrélépi àyi ki 'o ledhélé dhi ró,
ìndì tà adrézó tà ño àyi dri àyi ki tàkonzì sè dhi ró.

10 Lè àyi ki m̀ kàní, i kàdréro ngá no ko,

ìndì àyi ki àmvò kàdré atrulé nyo.»§

11 Má adrè di líziá dhi: Ìsèrèlè ànzi i kòdhe kònìni dhi, i dhe kònìni nyo? Tàdzí ko! Be ró dhi, àyi ki tàkonzì ki tà sè dhi, Giká nzì ína láti mónnyá sùrú twá ro dhi i dré adrízó, kitswázó Ìsèrèlè ànzi nda ki 'o lovó kònzi bha mónnyá sùrú twá ro nda i rú. 12 Di Ìsèrèlè ànzi ki tàkonzì sè dhi, Giká fè tà tani gàle mónnyá títi bvò àdhyá i dré. Ìsèrèlè ànzi nda ki dhèma sè dhi, Giká fè tà tani gàle mónnyá sùrú twá ro dhi i dré. Kàdré di kònìni dhi, Ìsèrèlè ànzi nda ki kònì dra agò Giká véle dhi, akódhi ní tà tani fe gàle àyi dré lavulé!

Mónnyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma

13 Àmì sùrú twá ro ni i, má adrè nyànomvá tà ta àmì dré. Giká bhà ma adrélé apóstolò ro àmì, mónnyá sùrú twá ro dhi i véna. Má adrè di áma àzì nda ni tà bha kuru. 14 Aruka ni, àzì nda sè dhi, má ni kitswá áma tàndi ní sùrú ki 'o lovó kònzi bha àmì, mónnyá sùrú twá ro dhi i rú, kitswázó àyi ki àruka ki tidrí àsá dhi bvò. 15 Tàko ko, Ìsèrèlè ànzi nda ki gàma sè dhi, Giká 'o mónnyá àruka títi bvò àdhyá i ru amú tódhyá í be. Di kònì dra go Ìsèrèlè ànzi nda ki ka'í dhi, a ni lídrì fe àyi adrebhá ngóro móndí dràbhá dre dhi i tìni nda i dré! 16 Ngóro m̀ dré nìle be dhi tìni dhi, mápá ní kígá adrélé fèle drìdrì Giká dré dhi kàdré lólo dhi, mápá wáyi nda kókpà lólo. Fa kómvo kàdré lólo dhi, fa nda ni kólá i kókpà lólo.

17 Ìsèrèlè ànzi i ngóro òlívè fa, Giká dré kólá ní ki àruka ki togázó dhi tìni. Àmì sùrú twá ro ni i, àmì ngóro òlívè fa twá apfòlepi m̀bi na, Giká dré kólá ní ki adózó 'òle tìle òlívè fa tàndi nda rú dhi tìni. Di nyànomvá dhi, m̀ adrè kpà òlívè fa nda ni sù adrélépi apfòle kómvo ní lèsè dhi ní kisé. 18 Di, lè m̀ kàdré àmì ki afà, Giká dré àmì ki 'òle tìle kólá togálé nda ki àrà 'a dhi sè ko. Di, m̀ kàdré àmì ki afà dhi, lè m̀ kònì tàle dhi, m̀ adrè

* 11:3 11:3 A kònò 1 Opí i 19:10, 14. † 11:4 11:4 A kònò 1 Opí i 19:18. ‡ 11:8 11:8 A kònò Dütèrònómè 29:3; Esáyá 6:10; 29:10. § 11:10 11:10 A kònò Longó i 69:23-24.

fa kómwó 'o ru totó dhi àmi ko. Be ró dhi, fa kómwó nda adré ina àmi ki 'o ru totó dhi nì. ¹⁹ Aruka ni, mì ni taá dhi: «Giká togá kólá nda i, àma ki 'òzo tile àyi ki àrà 'a dhi bvó.» ²⁰ Kòdhi bàti. Di, Giká togá àyi nda i, i dré tá adréle tà ka'ika'ì àko dhi sè. Àmi ró dhi, mì adré àmìkya àmi ki totó àmi ki tà ka'ika'ì sè. Mì kàdré di drìkàdrì ro tà nda sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya tìri ró. ²¹ Tàko ko, Giká kòtogá Ìsèrelè ànzi adrébhá tá kólá tàndi ró nda i kònini dhi, mì kònò dóro, kòtogáró kókpà àmi àyi tìni ko dhi bvó.

²² Di mì kisú rè Giká ni togó dóro ni tà, akódhi ni kombà be dhi ká. Akódhi adré àyi kombà tadhá mónnyá ledhébhá dhi i dré. Di, adré ina àyi togó dóro tadhá àmi dré, mì kògò adréle tròle akódhi ni togó dóro nda rú dhi. Di, mì kò'o kònini ko dhi, akódhi ni kókpà àmi ki togá ngóro kólá aruka nda i tìni. ²³ Di Ìsèrelè ànzi nda i kàgò Giká véle akódhi ni ka'ì dhi, a ni go àyi ki 'o tile tódhyá òlìvè fa nda rú. Angyá ko, akódhi rinyí ìbe kitswázó tà nda ni 'o. ²⁴ Tàko ko, tágba mì dré angázó òlìvè fa gà adrélépi apfòle mbì na dhi lésè dhi, Giká ga àmi gò, àmi ki 'òzo tile òlìvè fa í dré kidhílè nda rú. Di a ni kókpà kitswá kólá angábhá òlìvè fa nda lésè dhi ki 'o tile tódhyá àyi ki tàndi ki fa nda rú.

Ìsèrelè ànzi ki tidrìma

²⁵ Àma adrúpi i, má lè mì kònì Giká ni tà lùzu ró kònidhi, mì kàdréro drìkàdrì ro ko dhi bvó: Ìsèrelè ànzi ki togó atsá tòmbatòmbe, tsàle lókyá mónnyá títi Giká dré zìle sùrú twá i kòfalésè dhi i dré dra alizo akódhi véle dhi 'á. ²⁶ Di àyi nda i kàli dre dhi, Giká ni Ìsèrelè ànzi ki tidrì títi, ngóro tìsile akódhi ni Kúlì na dhi tìni:

«Dhya dra móndí ki apálépi dhi ni apfò Siyónà lésè gò, dré Yàkòbhò ni ànzi ki togó adzázó àyi ki ligìma ni tà lésè.

²⁷ Di tà má dré dra bhàle ru yìzo àyi ìbe dhi, kònidhi 'i:

Má ni àyi ki tàkonzì ki tingá títi.»*

²⁸ Kàdré di Rúbí Tani ni tà sè dhi, Ìsèrelè ànzi nda i atsá nyànomvá Giká ni kàribhá ro, àmi sùrú twá ro dhi ki tà sè. Di, kàdré ina àyi ki zìma ni tà sè dhi, àyi ngbú mónnyá Giká dré lèle tò dhi 'i, tà dré tà lazilé àyi ki tábhi i dré dhi ki tà sè. ²⁹ Tàko ko, kàdré tà tani Giká dré afèle dhi ki tà sè, ìndi mónnyá dré azilé dhi ki tà sè dhi, akódhi kitswá tàdzí tà í dré 'òle nda ki ladzá ko. ³⁰ Àmi atú ligìbhá Giká rú dhi i, mì kisú nyànomvá akódhi ni togó dóro Ìsèrelè ànzi ki ligìma ni tà sè dre. ³¹ Kókpà kòdhi tìni, àyi nda i atsá nyànomvá móndí adrébhá ligìlé akódhi rú dhi i ró, i kòkisúró kókpà Giká ni togó dóro, mì dré akódhi ni togó dóro nda ni kisùle dre dhi sè. ³² Tàko ko, Giká tayí mónnyá títi dhi i adrélé 'ìle àyi ki ligìma ni tà sè, í kòkitswáro àyi togó dóro tadhá àyi títi nda i dré be dhi bvó.

Giká ni rú bhàma kùle dhi

³³ Bàti, Giká ni tà làgì kyàkyà dhi kàdrì lavulé!

Akódhi ni tògyá i tà nìni ni be dhi i kàdrì lavulé!

Adhi ni kitswá tàbvó dré adréle tàle dhi ki àndu ngi dhi ni?

Adhi ni kitswá látì dré adrézó tà 'o àsà dhi ki àndu ni dhi ni?

³⁴ Ngóro Giká ni Kúlì dré adréle tàle dhi tìni:

«Àdhi nì tà Mírì dré adréle kisùle dhi ni?

Adhi tà akódhi ni drì ni?†

* 11:27 11:27 A kònò Esáyá 59:20-21; 27:9. † 11:34 11:34 A kònò Esáyá 40:13.

35 Adhi fè ngá Giká dré,
kògòró vúdrì ni ni logó dhi nì?»‡

36 Tàko ko, tà títi dhi ì angá akódhi vélesè, ì adré kpà adréle akódhi sè, ìndì
akódhi dré.

Milanzilanzi kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònini.

12

Ama ki fema mòbòmà ro Giká dré dhi

¹ Di ásà dhi, àma adrúpi i, má adré àmi ki kodzó kònini: Giká dré áyi togó dóro tadhále àmi dré dhi sè dhi, mì kàdré àmi ki rúbhá ki fe akódhi dré ngóro mòbòmà lólo lídrì ro kitswábhá akódhi mìlèsè dhi ì ró. Kódhi lisámbò bàti mì dré adréle 'òle akódhi ni rú sè dhi 'i. ² Mì kòfè àmi adréle ru su tà mónyá bvò kòndi ádhya ì dré adréle 'òle dhi íbe ko. Be ró dhi, mì kótayi àmi Giká dré adréle ladhále, dré adréle àmi ki tà kisukisú 'o atsálé tídhì ro dhi sè. Mì kò'o kònini dhi, mì ni di kitswá tà ki kófalé ni lanzilé, adrézó tà Giká dré adréle lèle mì kò'o dhi ki ka'í 'òle. Tà dré adréle lèle mì kò'o nda kòdhi ì, tà dóro kitswábhá títi akódhi mìlèsè dhi 'i.

³ Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má adré tàá àmi àlo àlo títi dhi ì dré dhi: Mì kàdré àmi ki tà kisú tà kàdrì ro ngóro dré kitswále àmi sè ko dhi tíni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki tà kisú tògyá sè, ngóro Giká dré tà ka'íka'í fèle àmi àlo àlo títi dhi ì dré dhi tíni. ⁴ Ama àlo àlo títi dhi ì rúbhá íbe àlo. Di, rúbhá nda ína kígá íbe bí, ìndì kígá nda ì adré àzì twátwa dhi ki 'o. ⁵ Kókpa kòdhi tíni, àma zyandre dhi ì, mà amú ru atsálé rúbhá àlo ró Kristo na, ìndì àma títi dhi ì rúbhá àlo nda ni kígá 'i. ⁶ Ama àlo àlo títi dhi ì, mà kisú rinyi twátwa dhi ì, ngóro Giká dré áyi togó tani bhàle àma rú dhi tíni. Di dhya àlo kòkisú rinyi adrézó Giká ni kulí longó pròfétà ádhya tíni dhi, kàdré kulí nda ni longó ngóro Giká dré tà ka'íka'í fèle drá dhi tíni. ⁷ Dhya àzya kòkisú ína rinyi adrézó tà 'o móndí ì dré dhi, kàdré áyi fe adréle tà nda ki 'o. Dhya àzya kòkisú ína rinyi adrézó móndí ki tadhá dhi, kàdré áyi fe adréle áyi nda ki tadhá. ⁸ Dhya àzya kàdré ína móndí ki kodzó dhi, kàdré áyi fe adréle áyi nda ki kodzó. Dhya àzya kàdré ína ngá fe móndí ì dré dhi, kàdré ngá nda ki fe togó dóro sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki drì ko dhi, kàdré áyi nda ki drì ko togó wáyi sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki kizà bha dhi, kàdré áyi nda ki kizà bha togó kìnì sè.

Lèle ni tà

⁹ Lè mì kàdré móndí ki le togó wáyi sè, túrúpfú àko. Mì kàdré tà kònzi ga, adrézó tròle tà dóro rú. ¹⁰ Mì kàdré ru le àmi kófalèsè ngóro adrúpi ì tíni. Mì kàdré láti nda adrézó àmi ki adrúpi ki lindrì bha àmi kófalèsè. ¹¹ Mì kàdré tà 'o togó wáyi sè, adrézó tòbvo ró ko. Be ró dhi, àmi ki togó kàdré ína àtsi ró adrézó tà 'o Mìrì dré akódhi ni màràbà tíni. ¹² Mì kàdré lenzélé, adrézó mì bha Giká véna. Mì kàdré togó tsi, mì dré adrerà'a kizà nya dhi 'á. Mì kàdré àmi ki fe adréle tà zi Giká tí landè àko ró. ¹³ Mì kàdré àmi ki ngá lanzí mónyá Giká ádhya adrébhá lemerè ro dhi ì dré. Mì kàdré móndí ki ka'í dòle àmi véna togó dóro sè.

¹⁴ Mì kàdré tà tani zi Giká tí mónyá adrébhá àmi ki mì pfo dhi ì dri. Ayiá, mì kàdré tà tani zi áyi nda ì dri, mì kòtatrí áyi ko. ¹⁵ Mì kàdré

‡ 11:35 11:35 A kònò Yòbò 41:3.

lenzélé túmání mónyá adrébhá lenzélé dhi íbe. Mì kàdré kpà àwó ngo túmání mónyá adrébhá àwó ngo dhi íbe. ¹⁶ Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ngá àlo ró àmi kòfalèsè. Mì kàdré drìkàdrì ro ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya ru su mómí tàko íbe. Mì kàdré kpà àmi ki no tógyabhá ro ko.

¹⁷ Mì kàdré tà kònzi logó tà kònzi 'òle àmi rú dhi tí ko. Mì kàdré tà adrébhá dóro mónyá títi ì mílèsè dhi ki nda 'òle. ¹⁸ Kòkítswá dhi, tà títi mì dré adrélé 'òle dhi ì sè dhi, mì kàdré tà kídrikídri líkí àmi kòfalé mónyá títi dhi íbe. ¹⁹ Àma arúpi má dré lèlè tò ni ì, dhya àlo kò'o tà kònzi àmi rú dhi, mì kòlogó tà kònzi nda ni vúdri drá ko. Be ró dhi, mì kòtayí láti Giká dré adrézó áyi kombà tadhá. Tàko ko, Mìrì adré tàà áyi Kúlí na dhi: «Má ni mómí ki tà kònzi ki vúdri logó áyi dré dhi ma. Má ni tà logó áyi dré tà ì dré 'òle dhi ì tí dhi ma.»* ²⁰ Dì, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Àmi kàribhá kàdré tàbirì íbe dhi, mí kàdré ngá fe akódhi dré nyàle.

Akódhi kàdré yí lovó íbe dhi, mí kàdré yí fe akódhi dré mvùle.

Tàko ko, mí kàdré 'òá kònini dhi, mí ni kanyò fe akódhi dré ngóro àtsíkèlè dàle akódhi dri dhi tíni.»†

²¹ Dì mí kòtayí mì tà kònzi dré adrélé lavulé dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà kònzi lavú tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi ì sè.

13

Ama ki bhàma mónyá àma drìle dhi ki rìnyí zàle dhi

¹ Adré leá dhi, mómí àlo àlo títi dhi ì kàdré áyi ki bha mónyá áyi drìle dhi ki rìnyí zàle. Tàko ko, rìnyí adrézó òpì nya dhi ngá ína Giká vélèsè. Akódhi bhà kpà mónyá adrébhá òpì nya nda ì adrélé ópí ro dhi ni. ² Asá dhi, dhya àngùdhi adrélépi ligilé ópí ì drìle dhi rú dhi, adré ína ligilé tà Giká dré bhàle ni dhi rú. Dì dhya adrélépi 'òá kònini dhi adré Giká ni tàbvó tàma asé áyi tàndi dri. ³ Tà bàti ró dhi, mónyá adrébhá tà dóro 'o dhi ì adré ópí áyi drìle dhi ki ro dhi áyi ko. Be ró dhi, mónyá adrébhá tà kònzi 'o dhi ì adré àyikya ópí áyi drìle dhi ki ro dhi áyi. Dì mí kàdré ópí mí drìle dhi ni le ròle ko dhi, mí kàdré tà dóro 'o, akódhi kòbhàro àmi tà kuru be dhi bvó. ⁴ Tàko ko, akódhi nda Giká ni àzì 'òlepi 'ì, kàdréro àmi 'o dóro be dhi bvó. Dì, mí kàdré mína tà kònzi 'o dhi, lè mí kàdré ngá ro. Angyá ko, ópí nda rìnyí íbe adrézó tà ño mómí ì dri. Akódhi Giká ni àzì 'òlepi 'ì, kàdréro tà ño dhya adrélépi tà kònzi 'o dhi dri, adrézó Giká ni kombà tadhá drá be dhi bvó. ⁵ Adré di leá dhi, mì kàdré àmi ki bha mónyá àmi drìle dhi ki rìnyí zàle. Dì, mì kàdré ngbá 'ì 'òá kònini, à kòñòró tà àmi dri ko dhi sè ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònini, àmi ki togó kàròkàro àmi ko dhi sè.

⁶ Tà nda sè dhi, lè mì kàdré kpà mèdáyì gí be. Tàko ko, mónyá àmi drìle dhi ì Giká ni àzì 'obhá, adrébhá áyi ki fe adrélé àzì nda ni 'o dhi 'ì.

⁷ Mì kàdré di dhya àngùdhi ni màri mì dré adrézó ába dhi ni logó akódhi dré. Màri nda kàdré mèdáyì gíma ni tà sè dhi, mì kàdré mèdáyì nda ni gí. Kàdré tákisì ázya gíma ni tà sè dhi, mì kàdré tákisì nda ni gí. Kàdré mómí ki ròma ni tà sè dhi, mì kàdré áyi nda ki ro. Kàdré mómí ki lindrì bhàma ni tà sè dhi, mì kàdré áyi nda ki lindrì bha.

* **12:19** 12:19 A kònò Dütèrònómè 32:35. † **12:20** 12:20 A kònò Tógyakúlí 25:21-22.

Tà àzuya tadhále lèlè ni tà dri dhi

⁸ Lè mì kàdré dhya àlo ni màri ìbe àmi rú ko, kàdré ngbà 'í màri adrézó ru le àmi kòfalésè dhi 'i ko dhi. Tàko ko, dhya àngùdhi adrélépi áyi àzuya ni le dhi 'o tà títi tatrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi i dre. ⁹ Tòlì tatrítrí kúlí na dhi i adrè taa dhi: «Mí kò'o múná tà ko, mí kòpfu móndí dràle ko, mí kòkugù ngá ko, ìndì mí kòbhà móndí kí ngá lovó ko.»* Dì tòlì nda i tòlì àruka títi dhi ìbe dhi i adrè ru kisú à tòlì àlo kònìdhi dré adrélé tàle dhi ni ta kòdhya: «Mí kàdré àmi àzuya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tíni.»† ¹⁰ Dhya adrélépi áyi àzuya ni le dhi kitswá ína tà kònzi 'o akódhi rú bwà ko. Dì asà dhi, dhya adrélépi áyi àzuya ni le dhi adrè tà títi tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o kitswálé títi.

Adrema gànzi ró Krísto ni agòma ni tà sè dhi

¹¹ Lè mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o togó wáyi sè, mì dré lókyá àndrò kònìdhi ni nìle be dhi sè. Lókyá mì dré ngázo ayí 'àsè dhi kitswá dre. Tàko ko, lókyá mà dré dra lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzo dhi atsá ànyi lavulé lókyá mà dré kìdhózo Yésu ni ka'í dhi rúsè dre. ¹² Ngá adrè 'òle wàle, ìndì kítú adrè 'òle apfòle. Adré di leá dhi, mà kòtìngá àma rúsè tà adrélé 'òle tìnìmvá na dhi i, àdzú ngá ngádra àdhya ki tosózo àma rú kòdhya. ¹³ Mà kàdré atsílè ngádra 'àsè ngóro dré kitswálé dhi tíni. Dì, mà kògò adrélé tatsílè gwányá wáyá ki tà 'obe, wá tsibe, ndòtò tà 'obe, tà swá 'obe, lawàbe, ìndì lovó kònzi bhabe móndí i rú dhi ko. ¹⁴ Be ró dhi, mì kàsó àmìkya Mírì Yésu Krísto àmi rú. Mì kòtayí kpà àmi adrélé kisúá ngalè mì ni lovó kònzi àmi kí rùbhá kya ki 'o ngíni ya dhi ko.

14

Ama ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi

¹ Mì kàdré móndyá adrèbhá tà ka'íka'í ìbe yàya dhi ki ka'í. Dì, mì kàdré àmìkya àyi nda ki ndrì tà i dré adrélé nòle dóro yà, kó ngalè kònzi yà dhi i sè ko. ² Tàko ko, dhya àlo ni tà ka'íka'í sè dhi, adrè ngá títi dhi ki ka'í nyàle. Dì, dhya àzuya tà ka'íka'í ìbe yàya dhi adrè ína ngbà 'í ngábì ki ka'í nyàle dhi kòdhya. ³ Adré di leá dhi, dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda kàdré dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda ni ayzè ko. Kòkpà kòdhi tíni, dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda kàdré tà bha dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda dri ko. Angyá ko, Giká ka'í akódhi nda dre. ⁴ Dì, mì tá mína àdhi 'i, adrélé móndí àzuya ni màràbà ni tàbvó ta ni? Màràbà nda kàdré áyi totó áyi tà ka'íka'í na yà, kó ngalè kàdré dhèle yà dhi, tà nda adrè akódhi ni tàndi ni mírì ni no kòdhya. Tà bàti ró dhi, akódhi nda ni áyi totó tàtà. Tàko ko, Mírì rìnyí ìbe kitswázó akódhi ni 'o adrélé áyi totó tàtà.

⁵ Àruka ni, dhya àlo adrè kítú àlo dhi ni no kàdrì kítú àruka ki lavú. Dì, dhya àzuya adrè ína kítú títi dhi ki no díri. Adré di leá dhi, móndí àlo àlo títi dhi i kàdré tà i dré adrélé nòle tà bàti ró dhi ki ka'í togó wáyi sè. ⁶ Dhya adrélépi kítú àlo dhi ni no kítú kàdrì ro dhi, adrè 'òá kònìni kitswázó líndrì fe Mírì dré. Dhya adrélépi ngá títi dhi ki ka'í nyàle dhi, adrè 'òá kònìni kitswázó líndrì fe Mírì dré. Angyá ko, adrè àwoyá ta Giká dré ngá nda ki tà sè. Dhya adrélépi ngá àruka ki ka'í nyàle ko dhi, adrè kpà 'òá kònìni

* 13:9 13:9 A kònò Pfòma 20:13-17; Dùtèrònómè 5:17-21. † 13:9 13:9 A kònò Lèvítikè 19:18.

kitswázó lindrì fe Mírì dré. Adré kpà àwoyà ta Giká dré ngá í dré adréle nyàle dhi ki tà sè. ⁷ Tàko ko, àma àmakya lídrì íbe àma ki tàndi i dré ko. Mà adré kpà dràle àma ki tàndi i dré ko. ⁸ Mà kàdré lídrì íbe dhi, mà adré ába kitswázó lindrì fe Mírì dré. Mà kàdré kó dràle dhi, mà adré dràle kitswálé lindrì fe Mírì dré. Di mà kàdré lídrì íbe yà, kó ngalè mà kàdré dràle yà dhi, àma títi dhi i Mírì àdhyà 'i. ⁹ Tà nda kòdhi sè dhi, Kristo drà gò dré adrízó, í kàdréro mónyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki Mírì ro be dhi bvó.

¹⁰ Di mi ró dhi, mí adré mína ámi adrúpi ni tàbvó ta àdho tà sè? Kó ngalè, mí adré ámi adrúpi ni ayizè àdho tà sè? Tàko ko, àma títi mà ni pfo àma ki totó Giká kandrà, kòtarò àma ki tàbvó be dhi bvó. ¹¹ Tàko ko, Giká ni Kúli adré tàá dhi:

«Ma, Mírì lídrì ro ni, má adré tàà tà bàti ró dhi:

Mónyá títi dhi ki àyi ki kórókó títi má kandrà.

Mónyá títi dhi ki tàà àyi ki tàndi ki ti sè dhi, ma Giká 'i.»*

¹² Di ásà dhi, àma àlo àlo títi dhi i, mà ni àma ki tàndi ki tà ta Giká kandrà.

Ama ki adrúpi ki 'òma ledhélé ko dhi

¹³ Di ásà dhi, lè mà kògò vélé àma ki adrúpi ki tàbvó ta àma kòfalésè ko. Be ró dhi, mì kònò dóro, mì kò'oró tà àlo kitswálépi ámi ki adrúpi ni 'o dhèle tàkonzi na dhi ko. ¹⁴ Ma adrélepi Mírì Yésu na ni, má adré ka'íá tàle dhi, ngá àlo kitswá adréle ndí ró àyi tàndi ni tà sè ko. Di, dhyà àlo kàdré ngá àlo dhi ni no ndí ró dhi, ngá nda ína ndí ró akódhi dré bàti. ¹⁵ Mí kàdré kizá fe ámi adrúpi dré ngá mí dré adréle nyàle dhi sè dhi, kòdhi mí adré vélé tà 'o lèle sè ko. Lè mí kòkizá ámi adrúpi Kristo dré dràzo ásà nda ni tà ka'íka'í, ngá mí dré adréle nyàle dhi sè ko. ¹⁶ Mí kòfè kpà láti móndí i dré kitswázó ngá mí dré adréle nòle dóro dhi ni tà ta kònzì dhi ko. ¹⁷ Tàko ko, Giká ni Opì, tà adrézó ngá nya ìndì ngá mvu dhi 'i ko. Be ró dhi, Giká ni Opì nda ína tà adrézó tà gyàgya 'o, adrézó tà kàdrìkàdrì íbe, adrézó kpà arí Tirì Lólo dré adréle fèle dhi íbe dhi 'i. ¹⁸ Dhyà ángùdhi adrélepi Kristo ni tà 'o kònzì dhi ni tà ni adré dóro Giká mílèsè, ìndì móndí i mílèsè.

¹⁹ Di ásà dhi, lè mà kàdré láti nda adrézó tà kàdrìkàdrì íbe àma kòfalé, adrézó kpà ru timbà àma ki tà ka'íka'í na. ²⁰ Mí kòpfu Giká ni àzi mánýàngá ni tà sè ko. Bàti, mánýàngá títi dhi i dóro lavulé. Di, mí kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèle ngá mí dré adréle nyàle dhi sè dhi, ngá nda ni nyàma atsa ína tà kònzì ró mí dré. ²¹ Dóro ni, mí dré zà nyàle yà, vínò mvùle yà, kó ngalè tà àzya 'òle yà dhi ko dhi, tà nda kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèle dhi.

²² Di tà ángùdhi mí dré adréle ka'ile dhi, mí kàdré tà nda ni líkí ámi kòfalé Giká be. Kólénzè dhyà adrélepi tà bha àyi tàndi dri tà í dré ka'ile dhi ni tà sè ko dhi dré! ²³ Di, dhyà àlo kàdré ína tà kayí í léna ngá í dré adréle 'òle nyàle dhi ni tà sè gò, adrézó ngá nda ni nya dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri. Tàko ko, akódhi adrè tà 'o tà ka'íka'í sè ko. Tà bàti ró dhi, tà ángùdhi adréle 'òle tà ka'íka'í sè ko dhi, tàkonzi 'i.

15

Tà adrébhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinlé dhi ki 'òma

* **14:11** 14:11 A kònò Esàya 45:23.

¹ Lè àma adrèbhá rinyi ró àma ki tà ka'ika'i na dhi i, mà kàdré móndyá tà ka'ika'i ìbe yàya dhi ki tà yàya do àma ki togó na. Mà kàdré tà adrèbhá àma ki togó 'o kinlé dhi ki 'o kòdhya ko. ² Be ró dhi, àma àlo àlo títi dhi i, mà kàdré tà adrèbhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinlé dhi ki 'o kòdhya, mà kàdréro àyi ki 'o dóro, adrézó àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'i na be dhi bvó. ³ Angyá ko, Kristo ni tàndi 'o tá ina tà adrèbhá tà áyi togó 'o kinlé dhi i ko. Ngóro Giká ni Kúli dré adrélé tàle dhi tìni: «Làdhá móndí ì dré adrélé dhàle mí rú dhi ì adhé má dri dre.»* ⁴ Tàko ko, tà títi atú tisile Giká ni Kúli na dhi i, à tisi kitswázó àma ki tadhá, ìndi àma ki timbà àma ki tà ka'ika'i na, mà kàdréro togó tsi, adrézó mì bha Giká véna be dhi bvó.

⁵ Giká nda adrè àma ki 'o togó tsi, adrézó àma ki timbà àma ki tà ka'ika'i na dhi nì. Di akódhi kòfè kpà àmi adrélé ngá àlo ró àmi kòfalésè, ngóro Yésu Kristo dré tadhálé àmi dré dhi tìni, ⁶ mì kòkitswáro Giká, àma ki Mírì Yésu Kristo ni Atá ni rú bha kùle togó àlo sè ìndi kúli àlo sè be dhi bvó.

Yésu Kristo atsá màràbà ro móndyá títi dhi i dré

⁷ Di ásà dhi, mì kàdré ru ka'i àmi kòfalésè, ngóro Kristo ni tàndi dré àmi ki ka'ile dhi tìni, kitswázó mìlanzilanzì fe Giká dré dhi bvó. ⁸ Tàko ko, má adrè tàá àmi dré dhi: Kristo atsá Yúdà ànzi ki màràbà ro Giká ni tà bàti ni tà sè, kitswálé tà Giká dré tà lazilé àyi ki tábhì i dré dhi ki 'o títi, ⁹ móndyá sùrú twá ro dhi ì kòkitswáro kpà Giká ni rú bha kùle akódhi ni togó dóro sè be dhi bvó. Ngóro Giká ni Kúli dré adrélé tàle dhi tìni:

«Àsà dhi, má ni àmi rú bha kùle móndyá sùrú twá ro dhi i kòfalé, adrézó longó ngo àmi rú sè.»†

¹⁰ Kúli nda adrè kpà tàá dhi:

«Àmi sùrú twá ro ni i, mì kàdré lenzélé túmāni móndyá Giká àdhya ìbe wà!»‡

¹¹ Adré kpà tàá dhi:

«Àmi títi sùrú twá ro ni i, mì kàdré Mírì ni rú bha kùle wà!

Àmi móndyá títi ni i, mì kàdré akódhi ni tà bha kuru!»§

¹² Esáyà adrè kpà tàá dhi:

«Dhya àlo Yésè ni kómvo lésè dhi ni apfò kitswálé òpì nya sùrú títi dhi i dri.

Móndyá sùrú twá ro dhi ki mì bha akódhi véna.»*

¹³ Giká adrézó mì bha ásà dhi kòfè kólénzè i gàle tà kìdrìkìdri be àmi léna bí, mì dré adrélé akódhi ni ka'i dhi sè, mì kàdréro véle mì bha akódhi véna lavulé Tìrì Lólo ni rinyi sè be dhi bvó!

Pòlo ni àzì móndyá sùrú twá ro dhi i véna dhi

¹⁴ Àma adrúpi i, àma tàndi má adrè ka'íá tàle dhi, mì ga àmikya tà dóro sè bí, tà nini sè bí, ìndi mì kitswá ru kodzó àmi kòfalésè bwà. ¹⁵ Di, tágba kònni dhi, má tisi tà àruka kòdhi i àmi dré tiri àko, kitswázó tà nda ki 'o agalé àmi léna dhi bvó. Tàko ko, Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, ¹⁶ bhà ma adrélé Yésu Kristo ni àzì 'òlepi ró móndyá sùrú twá ro dhi i véna. Má adrè di tà 'o kòwánà àdhya tìni, adrézó Giká ni Rúbì Tani longó,

* **15:3** 15:3 A kònò Longó i 69:10. † **15:9** 15:9 A kònò Longó i 18:50; 2 Sàmùwélé 22:50. ‡ **15:10**

15:10 A kònò Dùtèrònómè 32:43. § **15:11** 15:11 A kònò Longó i 117:1. * **15:12** 15:12 A kònò Esáyà 11:10.

móndyá súrú twá ro nda ì kàdréro ngá fèlè mòbòmà ro kitswálépi Giká mīlèsè, Tirí Lólo dré bhàle adrélé lólo akódhi dré dhi ĩ tīni.

¹⁷ Di ásà dhi, má adré áma dri bha kuru Yésu Krísto na, ázi má dré adrélé 'òle Giká dré nda ni tà sè. ¹⁸ Di, má kitswá mána tà ázuya ta ko, kàdré ngbà 'í tà Krísto dré 'òle má sè móndyá súrú twá ro dhi ki adrízo Giká ni kúli ka'í 'òle dhi 'i ko dhi. 'O tà nda kònini kúli í dré afèle má dré tàle dhi ĩ sè, tà í dré afèle má dré 'òle dhi ĩ sè, ¹⁹ tà twátwa líndrígá ró dhi ki rīnyí sè, ìndi Tirí Lólo ni rīnyí sè. Di má longó Krísto ni Rúbí Tani nda kídhóle Yérusalémà na tsàle byá bvò Iliríkò àdhya na. ²⁰ Angyá ko, ma tá ngbú lovó íbe tò lízo Rúbí Tani nda ni longó àrà Krísto ni tà yīzo rè ko dhi ĩ 'àsè, má kòtobhàro ngá dzópá dhya ázuya dré bhàle dhi dri ko. ²¹ Ngóro Giká ni Kúli dré adrélé tàle dhi tīni: «Móndyá akódhi ni tà longózó àyi dré rè ko dhi ki akódhi ni no. Móndyá akódhi ni tà yibhá rè ko dhi ki akódhi ni tà àndu ni.»†

Pólò lè tsàle Rómà na

²² Vèsè be bí, ázi nda kíkí tá láti má dré lízo àmi ki no ko dhi ni. ²³ Di, nyànomvá dhi, má 'o ázi mána bvò kòni ĩ 'àsè dhi akílé títi dre. Kóná bí, ma tá lovó íbe tò lízo àmi ki no. ²⁴ Di má adré mī bha àmi ki nòzo má dré lavurà'a líle bvò Esèpányà àdhya na dhi 'á, má kòkitswáro lenzélé túmāni àmi íbe lókyá tsà sè. Amvolásà dhi, mì ni kitswá áma ledé má dré lízo Esèpányà na.

²⁵ Di, nyànomvá dhi, má adré mána líle Yérusalémà na, kitswálé ngá adzi móndyá lólo Giká àdhya ĩ dré. ²⁶ Tàko ko, móndyá ka'ibhá Màkèdòniyà na ìndi Akáyà na dhi ĩ nò tá dóro ni, ì dré ngá lokólé fèlè lemerèbhá móndyá ka'ibhá Yérusalémà na dhi ĩ kòfalé dhi ĩ dré dhi. ²⁷ Ayi nda ĩ kisú tá tà nda 'òle dhi àyi. Di, tà bàti ró dhi, àyi tá móndyá nda ki màri íbe. Tàko ko, móndyá súrú twá ro dhi ĩ kòkisú tà tani Tirí Lólo dré fèlè Yúdà ànzi ĩ dré dhi túmāni àyi íbe dhi, àyi màri Yúdà ànzi nda kya íbe. Adré di làà dhi, móndyá súrú twá ro nda ì kàdré àyi ki ngá lanzí Yúdà ànzi nda ĩ dré. ²⁸ Di má kàdzí ngá fèlè nda ĩ àyi dré gò, ázi nda ni 'òzo akílé títi dre dhi, má ni láti do lavúzó àmi tasè gò, líle Esèpányà na. ²⁹ Má nī tàle dhi, lókyá má dré dra tsàzo àmi véna dhi sè dhi, má ni tsa Krísto ni tà tani íbe bí dhi be.

³⁰ Áma adrúpi ĩ, má adré àmi ki kodzó áma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndi lèlè Tirí Lólo àdhya sè, mì kàdréro tà zi Giká tí má dré, adréro àdzú bhu túmāni má be. ³¹ Mì kàdré tà zi tíá, kápáro ma móndyá ka'ibhá ko Yúdáyà na dhi ĩ drígàsè be dhi bvó. Mì kàdré kpà tà zi, móndyá ka'ibhá Yérusalémà na dhi ĩ kòka'íro tà má dré adrélé 'òle àyi dré dhi be dhi bvó. ³² Di Giká kòlè dhi, má ni tsa àmi véna arí be bí gò, má dré kitswázó lovólé tsà túmāni àmi íbe. ³³ Giká adrélépi tà kídríkídrí fe dhi kàdré túmāni àmi íbe títi! Kàdré kònini.

16

Pólò ni mòdo fema móndí twátwa ĩ dré dhi

¹ Má lè áma ki amvúpi Fòwibè ni tà tadhálé àmi dré. Akódhi nda màràbà Ekèlézyà Kèkùréyà na dhi àdhya 'i. ² Má adré léà dhi, mì kòka'í akódhi dòle dóro Mírì Yésu ni rú sè, ngóro dré kitswálé móndyá lólo Giká àdhya ĩ

† 15:21 15:21 A kònò Esáyà 52:15.

sè dhi tîni. Mî kòledé kpà akódhi tà ángùdhi dré adrézó lovó ni ìbe dhi sè be. Angyá ko, akódhi ni tàndi ledé mómí bí dhi i dre. Ledé kókpa ma 'í.

³ Mî kòfè mòdo Pírìsikà i dré Akílà be. Ayi nda i áma àziàmú Yésu Krísto na dhi 'i. ⁴ I ka'í tá àyi ki tàndi ki lídrì fèle adrélé ànyi dràdrà mìle, kitswázó áma tidrí dhi bvó. Di má adré ngbà 'í àwoyà fe àyi dré ma kalóma ko. Ekèlézyà títi mómnyá súrú twá ro dhi kya ì adré kókpa àwoyà fe àyi dré. ⁵ Mî kòfè kpà mòdo mómnyá Ekèlézyà àdhyà adrébhá ru kimó àyi ki dzó na dhi i dré be. Mî kòfè mòdo áma arúpi Epènéto, má dré lèlè tò dhi dré be. Akódhi nda tá dhyà Krísto ni ka'ilepi drìdrì bvó Asíyà àdhyà na dhi 'i. ⁶ Mî kòfè mòdo Màriyà, àzi 'òlepi landèzo àmi dré dhi dré be. ⁷ Mî kòfè mòdo Andrònìkò i dré Yùnìyà be be. Ayi nda i áma aró, mà dré tá adrézó túmání àyi ìbe bãdzó na dhi 'i. Ayi kpà mómí kàdrì àpóstolò i kòfalé dhi 'i. I ka'í tá kpà Krísto drìdrì má kandrà.

⁸ Mî kòfè mòdo áma arúpi Apìliyátò, má dré lèlè Mírì na dhi dré be. ⁹ Mî kòfè mòdo Urùbánò, áma ki àziàmú Krísto na dhi dré be. Mî kòfè mòdo áma arúpi Sàtàkìsà, má dré lèlè tò dhi dré be. ¹⁰ Mî kòfè mòdo Apèlé, àyi tà ka'ika'í Krísto na dhi ni tadhálépi ngádra 'á dhi dré be. Mî kòfè mòdo mómnyá Àrìstòbùlò ni dzó na dhi i dré be. ¹¹ Mî kòfè mòdo áma aró Eròdiyò dré be. Mî kòfè mòdo mómnyá Mírì Yésu ni ka'ibhá Nàrùkìsò ni dzó na dhi i dré be. ¹² Mî kòfè mòdo Trífayínà i dré Trífosà be be. Ayi nda i tòkò adrébhá Mírì ni àzi 'o landèzo dhi 'i. Mî kòfè mòdo áma arúpi Pèrùsì, má dré lèlè tò dhi dré. Akódhi nda tòkó àzya adrélépi Mírì ni àzi 'o togó wáyi sè dhi 'i. ¹³ Mî kòfè mòdo Rúfù, Mírì dré zìle dhi dré, ìndi andre ni adrélépi kókpa áma andre ró dhi dré be. ¹⁴ Mî kòfè mòdo Asìkùrìtò dré, Fèlègónà dré, Erúmè dré, Pàtróbà dré, Erúmà dré, ìndi áma ki adrúpi adrébhá àyi ìbe dhi i dré be. ¹⁵ Mî kòfè mòdo Fìlòlògò dré, Yùliyà dré, Nèrèwù dré amvùpi ni be, Olìpà dré, túmání mómnyá títi Gìkà àdhyà adrébhá àyi ìbe dhi ìbe. ¹⁶ Mî kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalèsè lèlè sè. Ekèlézyà títi Krísto àdhyà ì fè kókpa mòdo àmi dré.

Tà tàle kùdù ro mómnyá ka'ibhá ki kodzózó dhi i

¹⁷ Áma adrúpi i, má adré àmi ki kodzó, mî kàdrérò àmi ki líkí mómnyá adrébhá àmi ki 'o ru lanzi àmi kòfalèsè dhi ki tà sè. Ayi nda ì adré tà twá tadhá tà mî dré kisulé dhi i rùsè, adrézó mómí àruka ki 'o ledhélè tàkònzì na. Mî kàdré adrélè twá àyi rùsè. ¹⁸ Tàko ko, mómnyá làsú be kòni ni nda ì adré áma ki Mírì Yésu Krísto ni tà 'o akódhi ni màràbà i tîni ko. Be ró dhi, àyi àyikya màràbà àyi ki tàndi ki lovó kya 'i. I adré kùlì kìnìkìni ki ta túrúpú kùlì ìbe, adrézó mómí tà nibhá ko dhi ki líti. ¹⁹ Di, kàdré ína àmi ki tà sè dhi, mómnyá títi dhi ì yi tàle dhi, mî adré Mírì ni kùlì ka'í 'òle ngíni ya dhi 'í. Má adré di lenzélè àmi ki tà sè. Di, má adré leà dhi, mî kàdré tògya ró tà dóro ki tà sè, adrélè kpà tà àko àmi rú tà kònzì ki tà sè. ²⁰ Tayí ngbà 'í lókyá tsà, Gìkà adrélépi tà kìdrìkìdrì fe dhi dré àmi ki fèzo Sàtánà ni ató àmi ki pá zàle.

Ama ki Mírì Yésu kòbhà àyi togó tani àmi rú!

²¹ Áma àziàmú Tímòtèyò fè mòdo àmi dré. Lùkiyò, Yàsónà, ìndi Sòsipàtrò adrébhá áma aró ro dhi, ì fè kpà mòdo àmi dré.

²² Ma, Tèrùtiyò wàràgà kònìdhi ni tisìlepi ni, má adré mòdo fe àmi dré Mírì ni rú sè.

²³ Gáyò, àma ki ka'ilepi dòle áyi dzó na mónnyá títí Ekèlézyà àdhya ìbe dhi, fè mòdo àmi dré. Erástò bhàandre kònìdhi ni làfa likílèpi dhi, túmǎní àma ki adrúpi Kùwàrútò be dhi ì fè kpà mòdo àmi dré. [²⁴*]

Gìká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi

²⁵ Rúku kàdré Gìká dré! Akódhi rinyí ìbe kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'ì na, Yésu Krísto ni Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi sè, ngóró Gìká dré tà ni zùle kíno lésè dhi ni tadhálé dhi tìni. ²⁶ Nyànomvá dhi, Gìká adrélèpi kóná vèsè kólyá nda 'o tà nda apfòle ngádra 'á tà pròfétà ì dré tisile áyi Kúlí na dhi i sè, kitswálé móndí sùrú títí i lésè dhi ì kòka'iró akódhi, adrézó kpà akódhi ni kúlí ka'ì 'òle be dhi bvó. ²⁷ Mìlanzilanzì kàdré Gìká àlo kwákwa tògya ró nda dré Yésu Krísto sè kóná vèsè kólyá! Kàdré kònini.

---

* **16:24** 16:24 Wáràgà Gìká ni Kúlí tisizo àyi dri d'ridrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi ìbe. Kàdré kònini.]

Wárágà Pólò dré tisile Kòrìtòbhá i dré dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Kòrìtò na dhi i dré dhi ni àlo 'i. Kòrìtò nda tá bhàandre kàdrì Gírìkì kya ki àlo 'i, ìndì bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Akáyá àdhya drìle dhi 'i. Mónnyá bí bhàandre nda na dhi i adrè tá ngá gi ìndì ngá lagí, adrézó gíká tàko ki lindrì bha, adrézó tògyá nda nìle. Ayi bí dhi i adrè tá kpà atsilé swà ro ndòtò tà 'obe. Pólò tsa tá Rúbí Tani longó gò Ekèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrèrà'a àyi atsi andre ni rì to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 18:1-17).

Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisi kitswázó mónnyá ka'ìbhá dhi ki drì ta tà twátwa apfòbhá àyi kòfalé dhi i sè. Adrè àyi ki kodzó tà ì dré tá adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi ki tà sè, ndòtò tà àyi ki àruka i dré tá adrélé 'òle dhi ni tà sè, ìndì tà ì dré tá adrézó tàbvó ta àyi kòfalésè dhi ki tà sè. Adrè kpà tà tadhá àyi dré tà twátwa ì dré tá lizilé dhi i dri: làmó ni tà, mányàngá fèle gíká tàko i dré dhi ni nyàma ni tà, àgo ki tà tòkó ìbe lísàmbò na dhi, mányàngá Mírì àdhya ni tà, tà tani Tírì Lólo dré adrélé fèle dhi ki tà, lèle ni tà, Krìsto ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà, ìndì mónnyá dràbhá dre dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi ki tà.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì àwoyà fèma Kòrìtòbhá ki tà sè dhi (1:1-9)
- 2) Tà mónnyá ka'ìbhá dhi ì dré adrézó ru lanzí àsà dhi i (1:10-4:21)
- 3) Ndòtò tà mónnyá ka'ìbhá i kòfalé dhi (5:1-13)
- 4) Tà ì dré adrézó tàbvó ta àyi kòfalésè dhi i (6:1-20)
- 5) Làmó ni tà (7:1-40)
- 6) Gíká tàko ki tà (8:1-11:1)
- 7) Ago ki tà tòkó ìbe lísàmbò na dhi, ìndì mányàngá Mírì àdhya ni tà (11:2-34)
- 8) Tà tani Tírì Lólo dré adrélé fèle dhi i (12:1-14:40)
- 9) Krìsto ni ngàma dràdrà 'àsè, mónnyá dràbhá dre dhi kya ìbe dhi ki tà (15:1-58)
- 10) Làfa lokólé Ekèlézyà Yèrúsalmà na dhi dré dhi, ìndì kúlí kùdù (16:1-24)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Gíká dré azilé adrélé Yésu Krìsto ni àpòstolò ro ngóro í dré lèle dhi tñi dhi, túmání àma ki adrúpi Sòsètènè be dhi, ² mà adrè wárágà kònìdhi ni tisi Ekèlézyà Gíká àdhya Kòrìtò na dhi dré, àmi Gíká dré bhàle twá adrélé mónnyá lólo ìna i ró Yésu Krìsto na dhi i dré. Gíká azí àmi adrélé lólo túmání mónnyá títi àrà títi i 'àsè adrèbhá àma ki Mírì Yésu Krìsto ni zi àyi ki Mírì ro dhi ìbe. Bàti, akódhi nda Mírì àyikya 'i, ìndì àmàkya 'i.

³ Gíká àma ki Atá i Mírì Yésu Krìsto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kìdrìkìdrì àmi dré!

Tà tani mónnyá ka'ìbhá dhi ì dré kisúlé Krìsto na dhi i

4 Má adré ngbú adréle àwoyà ta áma Giká dré àmi ki tà sè, dré áyi togó tani bhàle àmi rú Yésu Krísto na dhi sè. 5 Tàko ko, mì dré adréle Yésu Krísto na dhi sè dhi, Giká 'o àmi gale tà tani títi dhi i sè, àmi ki kúli tàma na ìndì àmi ki tà nìma na. 6 'O tà nda àmi léna kònìni tadházóá dhi, Krísto ni tà mà dré longólé gò mì dré ka'izoá dhi tà bàti 'i dhi. 7 Asá dhi, tà tani Giká dré adréle fèle dhi ki àlo pí àmi ko, mì dré adrérà'a àma ki Mírì Yésu Krísto ni agòma letè lovó sè dhi 'á. 8 Akódhi ni àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'ì na tsàle lókyá kùdù sè nì, mì kàdréró tà àko àmi rú kítú àma ki Mírì Yésu Krísto dré dra agózo dhi tú. 9 Giká àmi ki azilépi ru amú áyi Mvá, àma ki Mírì Yésu Krísto be nda, kitswá adréle ka'ile togó wáyi sè.

Tà mónyá ka'ibhá dhi ì dré adrézó ru lanzí àsà dhi ì

10 Áma adrúpi ì, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè: Àmi títi, mì kàdré ru yi àmi kòfalèsè, mì kàdréró ru lanzí àmi kòfalèsè ko, be ró dhi, mì kàdréró ngá àlo ró kitswále títi, tà mì dré adréle kisule dhi i sè, ìndì tà mì dré adréle lèle 'òle dhi i sè. 11 Áma adrúpi ì, má yi mónyá àruka Kòlówè ni dzó lésè dhi i tí dhi, lawà àmi kòfalé be dhi 'í. 12 Kódhi ìbe dhi, má adré yíá tàle dhi, àmi kòfalé dhi, dhya àlo adré táá dhi: «Ma Pólò ni lebèlepi 'i.» Dhya àzya adré kó táá dhi: «Ma mána Apólò ni lebèlepi 'i.» Azya ni: «Ma mána Pétèrò ni lebèlepi 'i.»* Azya ni: «Ma mána Krísto ni lebèlepi 'i.»

13 Mì adré kisùá dhi, à ni kitswá tsì Krísto ni lanzí bwá? A tidí tá Pólò dràle fa kipakipa dri àmi ki tà sè dhi kòdhyà? A fè tà bàtìsimò àmi dré Pólò ni rú sè? 14 Má adré mána àwoyà ta Giká dré, má dré bàtìsimò fèle dhya àlo àmi kòfalé dhi dré ko dhi sè. Má fè ngbà 'í Kùrisipò ì dré Gáyò be. 15 Dì dhya àlo kitswá táá dhi, à fè bàtìsimò àmi dré áma rú sè dhi ko. 16 (Bàti, má fè kpà bàtìsimò mónyá Sètèfàna ni dzó lésè dhi ì dré. Dì, má nì má fè tá bàtìsimò dhya àzya dré 'í káyá dhi ko.) 17 Tàko ko, Krísto mù ma kitswále bàtìsimò fe mónyá ì dré ko. Be ró dhi, mù ma kitswále Rúbí Tani longó mónyá ì dré dhi bvó. Dì, má adré mána Rúbí Tani nda ni longó kúli angábhá mónyá ki tògyá lésè dhi i sè ko, Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi kàtsáro tà rìnyí àko dhi ró ko.

Yésu Krísto, rìnyí ìndì tògyá Giká àdhyà 'i

18 Tàko ko, Krísto ni fa kipakipa nda ni tà adréle longólé dhi sù ngóro tà azaaza tíni mónyá adrébhá lile dràdrà kisú dhi ì dré. Dì, àma adrébhá lile lídri kisú dhi ì dré dhi, tà nda ìna rìnyí Giká àdhyà 'i. 19 Tàko ko, Giká ni Kúli adré táá dhi:

«Má ni tògyabhá ki tògyá kizá.

Má ni mónyá tà nibhá dhi ki tà nìni 'o atsálé tà tàko ró.»†

20 Dì tògyabhá ì ángwà? Mónyá tà ndabhá nìle dhi ì ángwà? Tògyabhá adrébhá tà kayí àyi kòfalèsè lókyá ándrò kòndi sè dhi ì ángwà? Giká tadhá ngádra 'á dhi, tògyá bvò kòndi àdhyà tà azaaza 'i dhi! 21 Tàko ko, akódhi ni tògyá sè dhi, tayí tá ì mónyá bvò kòndi àdhyà ì dré kitswále nìle àyi ki tàndi ki tògyá sè bwá dhi ko. Be ró dhi, nò ìna dóro ni, ì dré adréle mónyá adrébhá áyi ka'ì dhi ki tidrí, tà sùlepi tà azaaza tíni adréle longólé dhi sè dhi. 22 Tàko ko, Yúdà ànzì ì adré tà líndrìga ró dhi ki zi nòle dhi kòdhyà.

* **1:12** 1:12 Giká ni Kúli tisile Girikí ti sè dhi léna dhi, à adré «Kéfá» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Pétèrò àdhyà 'i. † **1:19** 1:19 A kònò Esáyá 29:14.

Giríkí ĩ adré àyíkya tògyá nda nìlè dhi kòdhya. ²³ Di, àma ró dhi, mà adré àmakya Krísto tidílé fa kípákípa dri dhi ni tà longó kòdhya. Tà nda kòdhi tà adrélépi Yúdà ànzi ki 'o ledhélé dhi 'i, ìndì tà azaaza mónnyá sùrú twá ro dhi ĩ dré dhi 'i. ²⁴ Di, mónnyá Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro Gíká dré azilé dhi ĩ dré dhi, Krísto nda rìnyí Gíká àdhya 'i, ìndì tògyá Gíká àdhya 'i. ²⁵ Tàko ko, Gíká ni tà sùlepi tà azaaza tìni dhi ìna tògya ró móndí ki tògyá lavú. Kòdhi ìbe dhi, Gíká ni tà sùlepi tà yàya tìni dhi ìna rìnyí ró móndí ki rìnyí lavú.

²⁶ Àma adrúpi ĩ, mì kisù rè ngalè àmi tá móndí ngíni ya dhi ká, lókyá Gíká dré tá àmi ki azírà'a dhi. Àmi kòfalé dhi, móndí bí dhi ĩ tá tògyabhá 'i ko móndí ĩ mìlèsè dhi. Àmi ki àruka bí dhi ĩ tá móndí kàdríkàdrì 'i ko. Àmi ki àruka bí dhi ĩ tá móndí angábhá ópí ki sùrú lésè dhi 'i ko. ²⁷ Di, Gíká kípè ìna mónnyá mónnyá bvò àdhya ĩ dré adrélé nòlè azaaza ró dhi ĩ kòdhya, kitswázó kanyò fe tògyabhá ĩ dré dhi bvò. Kípè mónnyá mónnyá bvò àdhya ĩ dré adrélé nòlè yàya dhi ĩ kòdhya, kitswázó kanyò fe mónnyá rìnyí ró dhi ĩ dré dhi bvò. ²⁸ Kípè mónnyá mónnyá bvò àdhya ĩ dré adrélé nòlè tà tàko ró, adrélé kpà zèlè zèzè dhi ĩ kòdhya, kitswázó tà kàdrì bvò àdhya ki kizá, ²⁹ dhya àlo kòkitswá ró áyi afà Gíká kandrà ko dhi bvò. ³⁰ Di Gíká 'o àmi ru amú Yésu Krísto be dhi nì. 'O kpà Krísto nda adrélé àma dré tògyá angalépi ĩ vélèsè dhi 'i. Tàko ko, akòdhi nda dhya àma ki bhàlepi gyàgya ìndì lólo Gíká kandrà dhi 'i, ìndì dhya àma ki apalépi tàkonzì lésè dhi 'i. ³¹ Àsà dhi, ngóro Gíká ni Kúlí dré adrélé tàlè dhi tìni: «Lè dhya adrélépi áyi afà dhi kàdré áyi afà tà Mírì dré 'òlè dhi ki tà sè.»[‡]

2

Krsto tidílé fa kípákípa dri dhi ni tà longoma

¹ Àma adrúpi ĩ, lókyá má dré tsàzo Gíká ni tà lùzu ró dhi ni longó àmi dré dhi sè dhi, má longó tá tà nda kúlí kìnìkìni ĩ sè ko, ìndì tògyakúlí ĩ sè ko. ² Tàko ko, má lè tá tà àzya 'òlè nìlè àmi kòfalé ko, kàdré ngbà 'í Yésu Krísto, dhya tidílé fa kípákípa dri dhi ni tà 'i ko dhi. ³ Àsà dhi, má dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, ma tá móndí tà ìbe yàya, adrélépi tìri ró adrélé lyàlè lyàlyà dhi 'i. ⁴ Tà má dré longólè àmi dré nda, má longó tà tògyakúlí kitswázó àmi ki togó asé dhi ĩ sè ko. Be ró dhi, má longó mána tà nda rìnyí Tírì Lólo dré tadhálé dhi sè, ⁵ àmi ki tà ka'íkà'í kàdré ró áyi totó tògyá móndí kya dri ko, be ró dhi, kàdré ró áyi totó rìnyí Gíká àdhya dri.

Tògyá Gíká àdhya

⁶ Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, mà adré àmakya tògyá àlo dhi ni tadhá mónnyá lì'wábhá áyi ki tà ka'íkà'í na dhi ĩ kòfalé. Di, tògyá nda ìna tògyá bvò kòndì àdhya 'i ko, ìndì tògyá ópí bvò kòndì àdhya áyi ki tà dré adrézó akílè dhi kya 'i ko. ⁷ Be ró dhi, mà adré àmakya Gíká ni tògyá dré zùlè zùzù kínò lésè dhi ni tadhá kòdhya. Gíká bhà tá tògyá nda drìdrì bvò ni bhàma kandrà, mà kòkisúró mìlanzìlanzì àsà. ⁸ Opí bvò kòndì àdhya ĩ nì àyíkya tògyá nda ko. Kònò ĩ kònì tá be dhi, ĩ kitswá tá àma ki Mírì mìlanzìlanzì ro dhi ni tidí dràlè fa kípákípa dri dhi ko. ⁹ Di, ngóro tisile Gíká ni Kúlí na dhi tìni:

[‡] 1:31 1:31 A kònò Yèrèmiyá 9:23.

«Tà mómí ki mî dré nòlè rè ko, àyi ki bíbhálé dré yìlè rè ko, ì dré kpà kisùlè rè ko dhi,

Gìkà bhà drìdrì zùlè mómíyá adrèbhá àyi le dhi i dré.»*

¹⁰ Di, Gìkà tadhá ína tà lùzu ró nda àma dré Tírí Lólo ni rìnyí sè dre. Tàko ko, Tírí nda adrè tà títi dhì ki tabhì, adrézó ndìndì tà Gìkà dré zùlè zùzù dhì ki ni. ¹¹ Angyá ko, mómí i kòfalé dhì, àdhi nì tà dhya àlo dré adrélé kisùlè í léna dhì nì, kàdré ngbà 'í dhya nda nì togó 'i ko dhi? Kókpà kòdhi tíni, dhya àlo nì tà Gìkà dré adrélé kisùlè dhi i ko. Ngbà 'í Gìkà ni Tírí nì nì. ¹² Ama ró dhì, mà kisú tírí bvò kòndi àdhya kòdhya ko. Be ró dhì, mà kisú àmakya Tírí angálépi Gìkà vélésè dhì kòdhya, mà kòkítswáró tà tani Gìkà dré afèlè àma dré àyi togó tani sè dhì ki ni be dhì bvò. ¹³ Mà adrè tà nda kòdhi ki ta kòdhya. Di, mà adrè tàá kúlí mómí ki tògyá dré adrélé tadhálé dhì i sè ko. Be ró dhì, mà adrè àmakya tàá kúlí Tírí dré adrélé tadhálé dhì i sè. Mà adrè di tà Tírí àdhya ki ta kúlí Tírí àdhya i sè. ¹⁴ Dhya Gìkà ni Tírí àko dhi kítswá ína tà adrèbhá angalé Tírí nda vélésè dhì ki ka'í bwà ko. Tàko ko, akódhi mílésè dhì, tà nda i tà azaaza 'i. Kítswá kpà tà nda ki àndu ni bwà ko. Angyá ko, à kítswá ngbà 'í tà nda ki àndu ni lanzílé Tírí sè bwà. ¹⁵ Dhya Gìkà ni Tírí íbe dhì adrè tà títi dhì ki bvò ni lanzílé. Di, dhya àzya kítswá ína akódhi nda ni tàbvó ni tàlè bwà ko. ¹⁶ Tàko ko,

«Àdhi nì tà Mírì dré adrélé kisùlè dhì nì?

Àdhi nì kítswá akódhi nì drì ta nì?»†

Di, àma ró dhì, àma àmakya Krísto ni tà kisùkisù íbe àma léna.

3

Màràbà Gìkà àdhya i

¹ Ama adrúpi i, má dré tá adrèrà'a àmi íbe dhì 'á dhì, má kítswá tá tà ta àmi dré ngóro mómí li'wábhá àyi ki tà ka'íka'í na dhì i dré dhì tíni ko. Má tà tá di tà àmi dré ngóro mómí bvò àdhya i dré dhì tíni, ìndì mómí adrèbhá ànzimvá ro Krísto ni ka'íma na dhì i dré dhì tíni. ² Má fè tá àmi dré bàsú kòdhya, mányàngá tòmbatòmba dhì 'i ko. Tàko ko, mî kítswá tá àmikya ngá nda ni mvo bwà ko. Tà bàti ró dhì, mî kítswá dhu rè mvòá bwà ko. ³ Àmi dhu rè mómí bvò àdhya i tíni. Tàko ko, mî adrè àmikya lovó kònzì bha, adrézó kpà lawàlè àmi kòfalésè. Di àmi tsì mómí bvò àdhya 'i ko? Mî adrè tsì tà 'o mómí kya tíni ko? ⁴ Angyá ko, àmi ki àlo kàdré tàá dhì «Ma Pólò ni lebelèpi 'i,» ìndì àzya ni kó «Ma Apólò ni lebelèpi 'i» dhì, kòdhi mî adrè tsì tà 'o mómí kya tíni ko?

⁵ Apólò ína àdhi 'i? Pólò di kó ína àdhi 'i? Ama ngbà 'í Gìkà ni màràbà mî dré Yésu ni ka'izo àyi ki kúlí sè dhì 'i. Ama àlo àlo títi dhì i, mà 'o àzì Mírì dré bhàlè àma drígá dhì kòdhya. ⁶ Má ri tá kòrì gò, Apólò dré yì dàzo dríá. Di, Gìkà 'o ína kòrì nda mbàlè dhì nì. ⁷ Asà dhì, dhya adrélépi kòrì ri dhì, ìndì dhya adrélépi yì da dhì, mómí kàdrì 'i ko. Dhya kàdrì ngbà 'í Gìkà adrélépi kòrì 'o mbàlè dhì 'i. ⁸ Dhya adrélépi kòrì ri dhì i dhya adrélépi yì da dhì be dhì ki àzì àlo. Di àyi àlo àlo títi dhì ki làgì kisú àyi ki tàndi ki àzì i dré 'òlè dhì tí. ⁹ Tàko ko, àma Gìkà ni àzìamu 'i. Àmi àmikya Gìkà ni amvú 'i. Àmi kókpà Gìkà ni dzó adrélé sílè dhì 'i.

* 2:9 2:9 A kònò Esàyà 52:15; 64:3. † 2:16 2:16 A kònò Esàyà 40:13.

¹⁰ Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má bhà dzó ni pá ngóro dzó sílepi tògyá sè dhi t́ni gò, m̀ndí àruka ĩ dré adrézó ngá tobhà dríá. Dì, adré leá dhi, àyi àlo àlo títi dhi ĩ k̀nò dóro ngalé ĩ adré tobhàá ngíni ya dhi. ¹¹ Tàko ko, dhya àlo kitswá dzópá àya bha dzópá bhàle dre dhi rúsè bwà ko. Dzópá bhàle nda, Yésu Krísto 'i. ¹² Dzópá nda dri dhi, m̀ndí àruka ki ngá tobhà óró sè yà, àrezá sè yà, kírà làgí kyàkyà dhi ĩ sè yà, fa sè yà, kòzò sè yà, kò ngalé kayisá sè yà dhi. ¹³ Dì à ni àyi àlo àlo títi nda ki àzì ĩ ngíni ya dhi ni no ngádra 'á kítú tàbvò tàzo dhi tú. Tàko ko, Giká ni àyi àlo àlo títi dhi ki àzì ki tabhì àtsí sè, tadházóá dhi, àzì nda ĩ ngalé ngíni ya dhi. ¹⁴ Dhya àlo ni àzì kàdré àyi totó tātā dhi, akódhi nda ni làgí kisú àzì nda sè. ¹⁵ Dì, dhya àya ni àzì kòve àtsí sè vevè dhi, akódhi nda kitswá ìna làgí kisú ko. Akódhi ni tàndi ni adrí, di kàdrí gba ya dhi, a ni su ngóro m̀ndí akpólépi àtsí misè dhi t́ni.

¹⁶ Mì nĩ ko tàle dhi, àmi Giká ni t̀pelò 'i, ìndì Giká ni Tirí adré adrelé àmi léna dhi? ¹⁷ Dhya àlo k̀pfu Giká ni t̀pelò dhi, Giká ni k̀kpà akódhi nda ni pfu dràle. Tàko ko, Giká ni t̀pelò ìna lólo, ìndì àmi akódhi ni t̀pelò nda 'i.

¹⁸ Mì kàdré àmi ki tàndi ki lití ko. Dhya àlo àmi k̀falé dhi kàdré kisùá dhi, ĩ tògyá liyí 'i tògyá bvò k̀ndi àdhyà sè dhi, lè akódhi nda kàtsá m̀ndí azaaza ró, kàtsáró tògyá liyí ro bàti. ¹⁹ Tàko ko, tògyá bvò k̀ndi àdhyà tà azaaza 'i Giká m̀lèsè. Ngóro Giká ni Kulí dré adrelé tàle dhi t́ni: «Akódhi adré tògyabhá ki 'o la'ile àyi ki tàndi ki túrúpfú tà sílé.»* ²⁰ Adré kpà tàá dhi: «Mírì nĩ tàle dhi, tà tògyabhá ĩ dré adrelé kisùle dhi ĩ tà tàko 'i dhi be.»† ²¹ Adré dì leá dhi, mì kògò adrelé àmi ki afà m̀ndí ki tà sè ko! Tàko ko, tà títi dhi ĩ àmikya 'i. ²² Kàdré Pólò 'i yà, Apólò 'i yà, Pètèró 'i yà, bvò k̀nìdhi 'i yà, lídrì 'i yà, dràdrà 'i yà, lókyá àndrò k̀nìdhi 'i yà, kò ngalé lókyá adrelépi alile dhi 'i yà dhi, tà títi dhi ĩ àmikya 'i. ²³ Dì àmi àmikya Krísto àdhyà 'i, ìndì Krísto Giká àdhyà 'i.

4

Krísto ni àpóstolò ĩ

¹ Asà dhi, mì kàdré àma ki no ngóro Krísto ni àzì 'obhá ĩ ró, ìndì dhya Giká ni tà lùzu ró dhi ki bhàzo àyi drígá dhi ĩ ró. ² Dì adré leá dhi, dhya àzì bhàzo drígá dhi kàdré m̀ndí àyi mírì dré kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi 'i. ³ Dì, mì kàdré àmikya àma tàbvò ta yà, kò ngalé tàbvò tàlepi bvò k̀ndi àdhyà kàdré tàá ni yà dhi, tà nda tà tàko 'i má m̀lèsè. Àma tàndi má adré ndìndì àma tàbvò ta ma ko. ⁴ Àma togó adré àma arókì tà àlo sè ko. Dì, kòdhi adré tadhá dhi, ma gyàgya Giká kandrà dhi ko. Dhya adrelépi àma tàbvò ta dhi ngbà 'i Mírì 'i kalóma. ⁵ Asà dhi, lè mì kàdré dhya àlo ni tàbvò ta drìdrì lókyá Giká dré bhàle dhi kandrà ko. Mì kàdré Mírì Yésu ni agòma letè. Akódhi nda ni tà zùle t́nìmvá na dhi ki 'o apfòle ngádra 'á gò, tà m̀ndí ĩ dré lèle 'òle àyi ki togó na dhi ki tadházó. Dì m̀ndí àlo àlo títi dhi ki rúku kitswálépi àyi sè dhi ni kisú Giká véna.

⁶ Àma adrúpi ĩ, má tadhá tà nda kòdhi ĩ àmi dré àma ki tàndi ĩ rú Apólò be, mì k̀nìró lile vwàvwà ro tà tisile dhi ĩ rúsè ko, mì kàdré k̀kpà drìkàdrì ro adrézó m̀ndí ki no twátwa dhi ko. ⁷ Mì tá mína àdhi 'i, adrelé àmi tàndi

* 3:19 3:19 A k̀nò Yóbò 5:13. † 3:20 3:20 A k̀nò Longó ĩ 94:11.

ni no twá mǒndí àruka i rùsè ni? Tà dóro títi mí dré adrézó ába dhi i kǒfalé dhi, tà àlo mí dré kisúlé ko dhi be? Di mí kòkisú tà nda i 'í dhi, mí adré di àmi afà ngóro mí kisú tá tà nda i ko na tíni àdho tà sè?

⁸ Mì adré àmikya kisúà dhi, mì kisú tà títi mì dré tá adrézó lovó ni íbe dhi i dre? Mì adré kisúà dhi, mì atsa ngábhá i ró dre? Mì atsa ópí i ró, adrélé ópí nya àma àko dhi dre? Má mǐlèsè dhi, dóro ni tá mì dré atsalé ópí i ró bàti dhi, mà kòkítswáro tá òpí nya túmání àmi íbe ká. ⁹ Tàko ko, má mǐlèsè dhi, sù ngóro Giká bhà tá àma adrèbhá àpòstolò ro dhi i kùdù ro, ngóro mǒndí rùlè àdzú na, tà bhàzo àyi dri kitswálé dràdrà sè gò, adrézó àyi ki dri lizo àyi ki tufú todràle mǒndyá títi i mi dhi i tíni. Àma ngóro mǒndí wáyá bhàle mǒndyá títi bvò àdhyà i kandrá ángéló íbe, ì dré adrélé nòle dhi i tíni. ¹⁰ A adré àma ki no mǒndí azaaza i ró Krísto ni tà sè gò, adrézó àmi ki no tògyabhá i ró Krísto na. Àma mǒndí tà íbe yàya dhi 'i, di, àmi àmikya mǒndí rǐnyi ró dhi 'i. A adré àma ki ayízè gò, adrézó àmi ki lindrì bha. ¹¹ Atsalé àndrò kòndhi dhi, àma tàbirí íbe, yì lovó íbe, ìndì kítá àko. A adré àma ki mǐ pfo gò, mà dré adrézó tatsilé àrà ndabe. ¹² Mà adré àzi 'o landèzo àma ki tàndi ki drígá sè. A kàdré àma ki lodhá dhi, mà adré àmakya tà tani zi Giká tí mǒndí i dri. A kàdré àma ki mǐ pfo dhi, mà adré àmakya tà nda ni mvo. ¹³ A kàdré àma ki rú ta kónzi dhi, mà adré àmakya kúlí yàya logó kòdhyà. Atsalé nyànomvá kòndhi dhi, à adré àma ki no kòròsò tíni, ngá àjwá adrélé bhèle mbì na dhi tíni.

¹⁴ Má adré tà nda kòdhi ki tisi kitswázó kanyò fe àmi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tisiá kitswázó àmi ki kodzó, ngóro àma ànzi má dré lèle tò dhi i tíni. ¹⁵ Tágba mì kàdré àmi ki drì kobhá íbe ngùlù-mudrì Krísto na yà dhi, àmi ngbà 'í atá íbe àlo. Tàko ko, má dré Rúbí Tani longólé àmi dré gò mì dré ka'izoá dhi sè dhi, má atsa mána àmi ki atá ro Yésu Krísto na. ¹⁶ Má adré di àmi ki kodzó, mì kàdrérò àma lebè, adrézó tà 'o mána tíni. ¹⁷ Tà kòdhi sè dhi, mà adré àma mva Timótéyo, má dré lèle tò dhi ni mu àmi véna. Akódhi nda mǒndí kitswálé ka'ile togó wáyi sè Mírì ni tà sè dhi 'i. Kòtsa dre dhi, a ni láti má dré adrélé lebèle Yésu Krísto na dhi ni tà 'o agalé àmi léna, ngóro má dré adrélé tadhálé àrà títi i 'àsè ìndì Ekelézyà títi i 'àsè dhi tíni.

¹⁸ Mǒndí àruka àmi kǒfalé dhi ì atsa àyikya drìkàdrì ro, adrézó kisúà dhi, mà kitswá lile àmi véna ko. ¹⁹ Di, Mírì kòlè dhi, má ni tsa àmi véna mbèlè. Di má kòni tsa dhi, má ni ngbà 'í drìkàdrìbhá nda ki kúlí yi kòdhyà ko, má ni kòkpà noà ngalè àyi Giká ni rǐnyí íbe bàti yà dhi. ²⁰ Tàko ko, à adré Giká ni Opì ni tà tadhá ngbà 'í kúlí sè ko. Be ró dhi, à adré tà ni ni tadhá rǐnyí sè. ²¹ Mì adré leá dhi, má kòtsa àmi véna ngíni? Má kòtsa fimbò be má drígá, kó ngalè togó yàya gàlepi lèle sè dhi be?

5

Ndòtò tà mǒndyá ka'ìbhá i kǒfalé dhi

¹ Àrà títi i 'àsè dhi, à adré yíà tàle dhi, ndòtò tà àmi kǒfalé be. A adré ndìndì ndòtò tà kára be kònni nda ni yi págànò i kǒfalé ko. Tàko ko, à adré táá dhi, agó àlo àmi kǒfalé dhi adré ayilé àyi atá ni tòkò be. ² Di mì adré àmikya avólé drìkàdrì sè! Adré tá be leá dhi, mì kòtongó tá tà nda sè gò, dhyà tà nda ni 'òlepi dhi ni tingázó àmi kǒfalésè. ³ Ma ró dhi, tágba má dré adrézó àmi kǒfalé yó dhi, àma togó ina ngbú àmi véna. Di má tà

tá mána dhya tà nda ni 'òlepi dhi ni tàbvo dre, ngóro ma tá àmi kòfalé be na tìni. ⁴ Di mì kònì dra ru kímó àma ki Mírì Yésu ni rú sè dhi, áma togó ni adrè túmání àmi íbe, ìndì àma ki Mírì Yésu ni rìnyí ni adrè àmi íbe. ⁵ Di mì kòfè dhya nda Sàtánà drígá, lovó kònzi akódhi ni rúbhá àdhya kòdràro gò, akódhi ni lídrì kàdrìro kítú Mírì dré dra agòzo dhi tú.

⁶ Tà mì dré kitswázó àmi ki afà ásà dhi yókódhó. Mì nì ko tàle dhi, tàkú mvá tsà dhi adrè mápà fòndro títi dhi ni 'o avólé nì dhi? ⁷ Di mì kòtingá tàkú àku kòdhi, àmi ki temvézó, mì kàtsáro mápà tídhí ro tàkú àko. Tà bàti ró dhi, mì atsa àmikya mápà tídhí ro dre, à dré Krísto àma ki kábilígyà mvá Pásiká àdhya ni pfùle drále mòbòmà ro dhi sè. ⁸ Asà dhi, mà kàdré àma ki gwányá Pásiká àdhya ni 'o. Di, mà kàdré 'oá mápà ladhílé tàkú àku tàkonzi àdhya ìndì togó kònzi àdhya sè dhi sè ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya 'oá mápà tàkú àko togó wáyi àdhya ìndì tà bàti àdhya sè.

⁹ Ama wárágá tisile drìdrì dhi léna dhi, má tsì tà àmi dré dhi, mì kàdré ru su mónyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe ko. ¹⁰ Kòdhi má adrè tà mónyá bvò kòndi àdhya adrèbhá ndòtò tà 'o yà, adrèbhá ngá lovó bha yà, adrèbhá ngá kúsú túrúpú sè yà, kó ngalè adrèbhá gíká tàko ki líndrì bha yà dhi ki tà ta kòdhya ko. Kònò kàdré tá kònini ko dhi, a nì tá leá dhi, mì konga bvò kònìdhi 'àsè. ¹¹ Di, má adrè tá mána leá tàle dhi: Mì kàdré ru su mónyá adrèbhá àyi ki zi Yésu ni ka'ìbhá i ró gò, ì dré adrézó ndòtò tà 'o yà, adrézó ngá lovó bha yà, adrézó gíká tàko ki líndrì bha yà, adrézó mómí ki rú ta kònzi yà, adrézó wá tsi yà, kó ngalè adrézó ngá kúsú túrúpú sè yà dhi íbe ko. Mì kàdré ndìndì ngá nya mónyá làsú be kònini nda íbe ko.

¹²⁻¹³ Tàko ko, mónyá Yésu ni ka'ìbhá ko dhi ki tàbvo tàma nò ma ko. Gíká nì àyi nda ki tàbvo ta nì. Di, adrè zakó tsi leá dhi, mì kàdré mónyá Ekèlézyà le dhi ki tàbvo ta àmi? Asà dhi, ngóro Gíká nì Kúlì dré adrélé tàle dhi tìni: «Mì kòdro tàkonzi líyi àmi kòfalésè.»*

6

Tà adrézó tàbvo ta ásà mónyá ka'ìbhá i kòfalé dhi i

¹ Mì kàdré tà íbe àmi kòfalé àmi ki adrúpi be dhi, mì adrè àmikya lile tà nda ni bvò 'o págánò ì dré tàle dhi ngínìngíni ró? Mì adrè àmikya lile tà nda ni bvò 'o mónyá Gíká àdhya ì dré tàle dhi ko àdho tà sè? ² Mì nì ko tàle dhi, mónyá Gíká àdhya ki mónyá bvò kòndi àdhya ki tàbvo ta àyi dhi? Di mì kònì dra mónyá bvò kòndi àdhya ki tàbvo ta àmi dhi, mì kitswá tsi tà mvá tsà àmi kòfalé dhi ki bvò ta bwà ko? ³ Mì nì ko tàle dhi, mà nì dra ángélo ki tàbvo ta dhi? Di mà kitswá tà lídrì kòndi àdhya ki bvò ta bwà ko àdho tà sè? ⁴ Mì kàdré tà làsú be kònini dhi íbe àmi kòfalé dhi, mì adrè ì lile tà nda ki bvò 'o tàle mómí Ekèlézyà dré adrélé nòle mómí tàko ró dhi i véna ngíni? ⁵ Má adrè tà kòdhi ki ta kanyò fèzo àmi dré. Àmi kòfalé dhi, dhya àlo adrélépi tògyá íbe kitswázó tà àyi adrúpi i kòfalé dhi ni bvò ta bwà dhi tsi yókódhó? ⁶ Di, mómí ka'ìlepí àlo dhi adrè ìna àyi adrúpi ni dri lízo ába tà àyi kòfalé dhi ni bvò 'o tàle, ìndì adrè 'oá kònini mónyá ka'ìbhá ko dhi i kandrá!

⁷ Tà bàti ró dhi, mì dré adrélé tà adrézó tàbvo ta ásà dhi íbe àmi kòfalé dhi sè dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, mì adhé dre. Mì kitswá tá tà kònzi 'òle

* 5:12-13 5:12-13 A kònò Dùtèrònómè 17:7.

àmi rú dhi ki mvo bwà ko àdho tà sè? Mì kitswá tá àmi ki ngá tayí topálé dhi bwà ko àdho tà sè? ⁸ Di, mì adré àmikya móndí ki 'o kònzi, adrézó àyi ki ngá topá dhi àmi. Mì adré kpà 'òá kònini àmi ki adrúpi i rú!

⁹ Mì nì ko tàle dhi, móndyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi ì kitswá file Giká ni Opì na ko dhi? Mì kòtayí àmi adrélé litilé ko: Móndyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi i, móndyá adrèbhá giká tàko ki lindri bha dhi i, móndyá adrèbhá múná tà 'o dhi i, àgo adrèbhá ayilé àgo íbe dhi i, ¹⁰ móndyá adrèbhá ngá kugù dhi i, móndyá adrèbhá ngá lovó bha dhi i, móndyá adrèbhá wá tsi dhi i, móndyá adrèbhá móndí ki rú ta kònzi dhi i, ìndì móndyá adrèbhá ngá kisú túrúpfú sè dhi íbe dhi ì kitswá file Giká ni Opì na ko. ¹¹ Wáláká dhi, móndí àruka àmi kófalé dhi i tá àyi nda kòdhi i tìni. Di, Giká dzi àmi àmi ki tàkonzì lésè, àmi ki bhàzo twá adrélé ìna ró, àmi ki bhàzo gyàgya í kandrà Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndì àma ki Giká ni Tirí ni rìnyí sè.

Lindri fema Giká dré àma ki rúbhá sè dhi

¹² Mì adré tàá dhi: «Mà kitswá àmakya tà títi dhi ki 'o bwà.» Bàti, kònini. Di, tà títi nda ì kitswá àyikya àmi ki ledé ko. Má adré tàá dhi: «Má kitswá tà títi dhi ki 'o bwà.» Di, má kitswá mána àma tayí tà dré atólé í palé dhi ko. ¹³ Mì adré kpà tàá dhi: «Giká bhà mányàngá 'a dré. Bhà kpà 'a mányàngá dré.» Kòdhi bàti. Di, Giká ni ngá nda ki tà 'o akilé rìti. Kàdré rúbhá ni tà sè dhi, Mírì Giká bhà rúbhá à kàdréro ndòtò tà 'o asá dhi bvó ko. Be ró dhi, bhà ìna rúbhá nda à kàdréro àyi tà 'o asá be dhi bvó. Mírì adré kpà rúbhá nda ni líkì nì. ¹⁴ Giká tingá tá Mírì Yésu ni rúbhá dràdrà lésè àyi rìnyí sè. A ni kókpà àma ki rúbhá ki tingá dràdrà lésè kònini.

¹⁵ Mì nì ko tàle dhi, àmi ki rúbhá i Krísto ni rúbhá ni kigá 'i dhi? Di má ni tsì àma rúbhá adrélépi Krísto àdhya ró dhi ni amú tòkò zàràbhù ni rúbhá be bwà? Tàdzi ko! ¹⁶ Mì nì ko tàle dhi, dhya adrélépi ru amú tòkò zàràbhù be dhi, ì atsa rúbhá àlo ró akódhi be dre dhi? Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Àyi rìti dhi ki atsa rúbhá àlo ró.»* ¹⁷ Di, dhya adrélépi ru amú Mírì be dhi, ì atsa ngá àlo ró akódhi be Tirí na dre.

¹⁸ Lè mì kàdré lapalé ndòtò tà silésè! Tàkonzì àruka títi móndí dré adrélé 'òle dhi i, adré 'òá àyi rúbhá rú ko. Di, dhya àngùdhi adrélépi ndòtò tà 'o dhi, adré tàkonzì nda ni 'o àyi tàndi ni rúbhá rú. ¹⁹ Mì nì ko tàle dhi, àmi ki rúbhá Tirí Lólo ni tépelò 'i dhi? Tàko ko, Giká fè àmi dré Tirí Lólo nda adrélé àmi léna. Àmi ki rúbhá àmi ki tàndi kya 'i ko. ²⁰ Tàko ko, Giká gí àmi làgi kàdrì sè dre. Di asá dhi, mì kàdré lindri fe Giká dré àmi ki rúbhá sè.

7

Lámó ni tà

¹ Kàdré ìna tà mì dré lizilé má tí àmi ki wárágà le dhi ki tà sè dhi, dóro ni agó dré tòkò mòle ko dhi. ² Di, kitswázó ndòtò tà 'o ko dhi, lè àgo àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki tòkò íbe, ìndì tòkò àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki àgo íbe. ³ Lè agó kàdré àyi rúbhá logá àyi tòkò dré ko. Kókpà kòdhi tìni, lè tòkò kàdré àyi rúbhá logá àyi agó dré ko. ⁴ Tòkò ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà agó ni àdhya 'i. Kókpà kòdhi tìni, agó ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi

* 6:16 6:16 A kònò Kìdhoma 2:24.

àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà tòkò ni àdhya 'i. ⁵ Mì kàdré dī ru ga àmi kòfalèsè rúbhá ni tà sè ko, kàdré ngbà 'i lókyá mì dré ru yizo àmi ki fèzo adrélé tà ta Giká be dhi 'á ko dhi. Dī lókyá nda kòlavú dre dhi, mì kògò adrélé ru amú, Sàtànà kòkitswáro àmi ki tabhì litilé àmi ki lovó rúbhá àdhya sè ko dhi bvó. ⁶ Má adré tà kòdhi ni ta ngóro tòlì bhàlè àmi dri dhi tīni ko. Be ró dhi, má fè mána láti àmi dré adrézó tà 'o. ⁷ Má mìlèsè dhi, dóro ni tà móndyá títí dhi ĩ dré lámó mòle ko má tīni dhi. Dī, Giká lanzí tà tani twátwa dhi ĩ móndí àlo àlo títí dhi ĩ dré. Dhya àlo tà tani àlo dhi íbe. Dhya àzya tà tani àzya dhi íbe.

⁸ Kàdré móndyá mobhá ko dhi ĩ àyítòkò íbe dhi ki tà sè dhi, má adré tàà dhi, dóro ni ĩ dré ngbú adrélé kònìni má tīni dhi. ⁹ Dī, ĩ kòkitswá rúbhá lovó mvo bwà ko dhi, lè ĩ kòmo àyikya lámó. Tàko ko, lámó mòle dhi dóro lavulú, rúbhá lovó tayilé adrélé àtsi ró dhi rusè.

¹⁰ Kàdré móndyá mobhá dhi ki tà sè dhi, má adré tàà kònìni (má adré dī tàà ma ko, Mírì adré tàà nì): Lè tòkò kònga áyi agó kandrásè ko. ¹¹ Dī, kò'o kònìni dhi, kògò agó àzya mo ko, be swá dhi, kògò ru amú áyi agó be. Adré kpà leá dhi, agó kòtingá áyi tòkò ko.

¹² Àmi àruka títí dhi ĩ dré dhi, má adré tàà kònìni (má adré tàà ma, Mírì adré tàà nì ko): Agó àlo Yésu ni ka'ilepi dhi kàdré tòkò ka'ilepi ko dhi íbe gò, tòkò nda dré adrézó leá adrélé agó nda be dhi, lè agó nda kòtingá tòkò nda ko. ¹³ Kókpà kòdhi tīni, tòkò àlo Yésu ni ka'ilepi dhi kàdré agó ka'ilepi ko dhi íbe gò, agó nda dré adrézó leá adrélé tòkò nda be dhi, lè tòkò nda kòtayí agó nda ko. ¹⁴ Tàko ko, Giká bhà agó ka'ilepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni tòkò Yésu ni ka'ilepi nda ni tà sè. Kókpà kòdhi tīni, Giká bhà tòkò ka'ilepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni agó Yésu ni ka'ilepi nda ni tà sè. Kònò kàdré tá kònìni ko dhi, áyi ki ànzi ki tá adré móndí bhàlè twá Giká dré dhi ĩ ró ko. Dī, tà bàti ró dhi, ànzi nda ĩ àyikya móndí lólo Giká àdhya 'i.

¹⁵ Dī, dhya ka'ilepi ko dhi kàdré ína leá ru lanzilé áyi àzya Yésu ni ka'ilepi dhi be dhi, à kòtayí akódhi lìle. Akódhi nda kòlì làsú be kònìni dhi, à atrì àzya ni Yésu ni ka'ilepi dhi tòlì lámó àdhya lèsè, kàdré agó 'i yà, kó ngalè tòkò 'i yà dhi. Angyá ko, Giká azí àmi adrélé tà kidrikàdri íbe. ¹⁶ Kòdhi íbe dhi, mì, tòkò Yésu ni ka'ilepi ni, mí nǐ ngalè mí ni àmi agó ni tidrí yà dhi ko. Kókpà kòdhi tīni, mì, agó Yésu ni ka'ilepi ni, mí nǐ ngalè mí ni àmi tòkò ni tidrí yà dhi ko.

Adrema ngóro mì dré tá adrélé Giká dré àmi ki azirà'a dhi tīni dhi

¹⁷ Kàdré ngbà 'i tà kòdhi 'i ko dhi, lè àmi àlo àlo títí dhi ĩ mì kàdré adrélé ngóro Mírì dré fèle àmi dré dhi tīni, ìndì ngóro mì dré tá adrélé Giká dré àmi ki azirà'a dhi tīni. Má adré tòlì kòdhi ni fe Ekelézyà títí ĩ dré kòdhya. ¹⁸ Dī dhya àlo kàdré móndí lwàle dhi 'i Giká dré tá akódhi ni azirà'a dhi, akódhi nda kàdré ngbú adrélé kònìni. Dhya àlo kàdré móndí lwàle ko dhi 'i Giká dré tá akódhi ni azirà'a dhi, akódhi nda kò'o ĩ lwàle ko. ¹⁹ Dhyá ki lwàma ìndì dhyá ki lwàma ko dhi, tà tàko 'i. Tà kàdrì dhi ngbà 'i Giká ni tòlì ki ka'ima 'òle dhi 'i. ²⁰ Lè àmi àlo àlo títí dhi ĩ mì kàdré adrélé ngóro mì dré tá adrélé Giká dré àmi ki azirà'a dhi tīni. ²¹ Dī mí kàdré māràbà 'i Giká dré tá àmi azirà'a dhi, mí kòtayí àmi togó adrélé lanzile tà nda sè ko. Dī, mí kòkitswá atsálé móndí trile dhi ró bwà dhi, mí kò'o mína kònìni. ²² Tàko ko, dhya adrélépi tá māràbà ro Mírì dré akódhi ni azirà'a

dhi, atsa' ina m'ondí trèle Mírì àdhya ró. Kókpá kòdhi t'ni, dhya adrélépi tá m'aràbà ro ko Mírì dré akódhi ni azirà'a dhi, atsa' ina m'aràbà Krísto àdhya ró. ²³ Giká gí àmi làgí kàdrì sè. Mì kòtayí dì àmi atsalé m'aràbà m'ondí kya ró dhi ko. ²⁴ Dì áma adrúpi i, lè àmi àlo àlo títi dhi i m'ì kàdré adrélé Giká kandrà ngóro m'ì dré tá adrélé dré àmi ki azirà'a dhi t'ni.

M'ondyá mobhá ko dhi ki tà, tàytòkò kya íbe dhi i

²⁵ Kàdré m'ondyá mobhá ko dhi ki tà sè dhi, má kisú tòlí Mírì vélèsè ko. Dì, má adré m'ána tà kisùle kònìdhi ni fe ngóro m'ondí kitswálépi adrélé ka'ile, Mírì dré àyi togó dóro tadhálé drá dhi sè dhi t'ni. ²⁶ Kizà mà dré adrélé nyàle lókyá àndrò kòndi sè dhi sè dhi, má adré kisùá dhi, dóro ni m'ì dré adrélé dhu rè ngóro m'ì dré adrélé dhi t'ni dhi. ²⁷ M'ì kàdré tòkò íbe dhi, m'ì kòndà láti tòkò nda ni tingázó dhi ko. M'ì kàdré tòkò àko dhi, m'ì kòndà tòkò mòle dhi ko. ²⁸ Dì, m'ì kòmo tòkò dhi, m'ì 'o m'ína tàkonzì 'i ko. Kókpá kòdhi t'ni, kyánzi mòlepi rè ko dhi kòmo dhi, akódhi 'o tàkonzì 'i ko. Dì, m'ondyá adrèbhá ru mo dhi i, tà ni adré àyi ki drì nya rã. Má adré m'ána àmi ki le apalé tà nda i silèsè.

²⁹ Ama adrúpi i, má adré léá tàle dhi, tayí ngbá 'i lókyá tsà. Kìdhóle nyànómvá dhi, lè àgo adrèbhá tòkò íbe dhi i kàdré Giká ni tà 'o ngóro àyi tá tòkò àko na t'ni. ³⁰ M'ondyá adrèbhá ngòle dhi i kàdré tà 'o ngóro i adré tá ngòle ko na t'ni. M'ondyá adrèbhá lenzélé dhi i kàdré tà 'o ngóro i adré tá lenzélé ko na t'ni. M'ondyá adrèbhá ngá gí dhi i kàdré tà 'o ngóro ngá nda i tá àyikya 'i ko na t'ni. ³¹ M'ondyá adrèbhá tà 'o ngá bvò kòndi àdhya i sè dhi i kàdré tà 'o ngóro àyi tá ngá nda ki lovó íbe ko na t'ni. Tàko ko, bvò mà dré nìle kònìdhi adrè akilé akíakí.

³² Má adré léá dhi, m'ì kàdré tà adrézó togó bha lanzile dhi íbe ko. Agó mòlepi ko dhi adré àyi togó bha Mírì ni tà dri, adrézó kisùá ngalè í ni kitswá Mírì ni togó 'o kinilé ng'ini ya dhi. ³³ Dì, agó mòlepi dhi adré ina àyi togó bha tà bvò kòndi àdhya i dri, adrézó kisùá ngalè í ni kitswá àyi tòkò ni togó 'o kinilé ng'ini ya dhi. ³⁴ Dì tà dré adrélé lèle 'òle dhi i lanzí ru 'a be rì. Kókpá kòdhi t'ni, tòkò mòlepi ko dhi ìndì kyánzi mòlepi rè ko dhi, i adré àyi ki togó bha Mírì ni tà dri, i kàdréró lólo rúbhá ni tà sè ìndì togó ni tà sè akódhi kandrà be dhi bvò. Dì, tòkò mòlepi dhi adré ina àyi togó bha tà bvò kòndi àdhya i dri, adrézó kisùá ngalè í ni kitswá àyi agó ni togó 'o kinilé ng'ini ya dhi. ³⁵ Má adré tà kòdhi ki ta kitswázó tà lanzí bha àmi dri ko, be ró dhi, kitswázó àmi ki ledé, m'ì kàdréró tà kitswábhá Mírì mìlèsè dhi ki 'o, adrézó tròle akódhi ni tà rú togó wáyì sè.

³⁶ A kòzi tòkò agó àlo dhi dré gò, agó nda dré adrézó kisùá dhi, í adré tà 'o tòkò nda rú dóro ko àyi lovó rúbhá àdhya sè gò, dré adrézó tòkò nda ni le mòle dhi, lè i kòmo ru ngóro dré adrélé lèle dhi t'ni. Akódhi kò'o kònìni dhi, 'o tàkonzì 'i ko. ³⁷ Dì, agó nda kònì dóro tàle dhi, í lè tòkò nda ni mòle ko, ngóro tà bhàle í dri dhi t'ni ko, be ró dhi, ngóro tà í dré lèle 'òle dhi t'ni gò, dré kitswázó àyi lovó rúbhá àdhya ni mvo bwà dhi, akódhi 'o dóro lámò mòzo ko. ³⁸ Dì asà dhi, agó tòkò zìle drá dhi ni mòlepi dhi, 'o dóro. Dì, agó tòkò zìle drá dhi ni mòlepi ko dhi 'o ina dóro lavulé.

³⁹ Tòkò àlo dhi ni agó kàdré dhu rè lídrì íbe dhi, lè i kàdré ngbú adrélé agó nda be. Dì, akódhi ni agó kòdrà dhi, akódhi ni kitswá ina agó ángùdhi dré lèle dhi ni mo, kàdré m'ondí Mírì àdhya 'i dhi. ⁴⁰ Dì, má adré m'ána kisùá dhi, akódhi ni adré arí íbe lavulé, kàdré dhu rè ngóro dré adrélé dhi

tíni dhi. Má adré kpà kisùá dhi, má adré àmi ki drì ta tògyá Gíká ni Tírì àdhyà sè.

8

Mányàngá fèlè gíká tàko ĩ dré dhi ni tà

¹ Kàdré manyàngá fèlè gíká tàko ĩ dré dhi ni tà sè dhi, má adré tàà kònini: Mà ni tàlè dhi, àma títi dhi ĩ tà nìni ìbe dhi be. Tà nìni adré mómí ki 'o avólè drìkàdrì sè. Di, ìlè adré ìna mómí ki timbà àyi ki tà ka'íka'í na. ² Dhya ángùdhi adrélèpi kisùá dhi, í nì tà be dhi, nì ìna tà ngóro dré kitswálè í kòni dhi tíni rè ko. ³ Di, dhya adrélèpi Gíká ni le dhi, Gíká ni akódhi nda kòdhyà.

⁴ Kàdré di manyàngá fèlè gíká tàko ĩ dré dhi ni nyàma ni tà sè dhi, mà nì tàlè dhi, gíká tàko bvò àdhyà ĩ tà tàko 'i dhi be. Mà nì kpà, Gíká ngbà 'í àlo kwákwá dhi be. ⁵ Bati, mómí àruka ĩ adré àyikya gíká tàko bhù na ìndì bvò dri dhi ki zi gíká ro. Tàko ko, gíká ĩ bì, ìndì míri ĩ bì. ⁶ Di, tágba dré adrézó kònini dhi, àma dré dhi, Gíká ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi nda àma ki Atá ngá títi dhi ki bhàlèpi, ìndì mà dré adrézó lídrì ìbe drá dhi 'i. Mírì kókpa 'í àlo kwákwá. Akódhi nda Yésu Krísto ngá títi dhi ki bhàzo ásà, ìndì mà dré adrézó lídrì ìbe ásà dhi 'i.

⁷ Di, mómíyá títi dhi ĩ nì àyikya tà nda kòdhi ĩ ko. Mómí àruka ĩ adré rè dhu ru su gíká tàko ki tà ìbe. Àyi nda ĩ kàdré manyàngá fèlè gíká tàko ĩ dré dhi ni nya dhi, ĩ adré nòá ngóro mányàngá gíká tàko kya ró. Di àyi ki tà ka'íka'í yàya dhi sè dhi, àyi ki togó adré àyi ki arókì gò, ĩ dré adrézó kisùá dhi, ĩ 'o àyi atsálè ndì ró Gíká kandrá dre. ⁸ Tà bati ró dhi, manyàngá adré ìna àma k'í 'o atsálè ànyi Gíká làga dhi ni ko. Gba mà kònnya yà dhi, kó ngalè mà kònnya ko yà dhi, tà nda adré tà dóro 'o àma dré ko.

⁹ Di, mì dré nìlè mì kitswá àmikya ngá títi dhi ki nya bwà dhi sè dhi, mì kòndò dóro, tà nda kàtsáro tà mì dré adrézó mómí tà ka'íka'í ìbe yàya dhi ki 'o ledhélè tàkonzi na dhi ró ko. ¹⁰ Tàko ko, dhya àlo tà ìbe yàya dhi kòndò mì adrélèpi tà nìni ìbe dhi adrèrà'a ngá nya gíká tàko ni tèpelò na dhi, tà nda ni zakó tsì akódhi nda ni togó se adrélè manyàngá fèlè gíká tàko ĩ dré dhi ni nya? ¹¹ Àsà dhi, mì adré àmi adrúpi tà ìbe yàya ìndì Krísto dré drázo ásà dhi ni tà ka'íka'í kizá àmi tà nìni nda sè. ¹² Mì kàdré tàkonzi 'o àmi ki adrúpi ĩ rú, adrézó àyi ki tà ka'íka'í yàya dhi ki kizá làsú be kònini dhi, mì adré àmikya tàkonzi 'o Krísto ni tàndi rú. ¹³ Àsà dhi, ngá má dré adrélè nyàlè dhi kàdré àma adrúpi ni 'o dhèlè tàkonzi na dhi, má kitswá gòlè vélè zà nya ko, má kògòro akódhi ni 'o dhèlè ko.

9

Pólò gá ngá kisúlè Rúbí Tani ni longoma ni tà sè

¹ Má kitswá mána tà adrèbhá dóro má mlèsè dhi ki 'o bwà ko? Ma mána àpóstolò 'i ko? Má nò àma ki Mírì Yésu àma mì sè ko? Àmi àzì má dré 'òlè Mírì ni tà sè dhi ni lò'wa 'i ko? ² Tágba mómí àruka ĩ kàdré àma no ngóro àpóstolò ro ko yà dhi, ma àpóstolò 'i àmi dré. Tàko ko, mì dré adrélè Mírì Yésu na dhi sè dhi, mì adré àzì má dré 'òlè àpóstolò ro dhi ni tadhá ngádra 'á dhi àmi.

³ Tà má dré adrézó àma tàrá ga ásà mómí adrèbhá àma ndrì dhi ĩ tí dhi ĩ, tà kòni 'i: ⁴ Mà kitswá tsì adrélè ngá kisú nyàlè ìndì mvùlè àzì mà dré

adrélé 'òle dhi sè bwà ko? ⁵ Mà kitswá tsì tòkò Yésu ni ka'ìbhá dhi ki do mòle, adrézó tatsilé àyi íbe ngóro àpóstolò àruka kya tìni, Mírì ni adrúpi kya tìni, ìndì Pèteró àdhyà tìni dhi ko? ⁶ Adré tsì leá dhi, àma Bàrànába be dhi ì, mà kàdré ngbà 'í àzì 'ò àma ki tàndì ki drígá sè làfa kisúzó dhi àma? ⁷ Adhi adré sódá àzì 'ò àyi tàndì ni làfa sè dhi nì? Adhi adré ngá kidhí gò, adrézó lò'wa ni nì nya ko dhi nì? Adhi adré kà'wá líkí gò, adrézó bàsú ni nì mvu ko dhi nì?

⁸ Mì adré kisúá dhi, má adré tà kòdhi ki ta ngóro móndí ì dré adrélé kisùle dhi tìni? Mósè ni tátírítrí kùlì adré kókpà tàá kònìni ko? ⁹ Tàko ko, Mósè ni tátírítrí kùlì nda adré tàá dhi: «Tí dré adrèrà 'a lò'wa ató zìle dhi 'á dhi, à kòdrò trì nì ngá nyàle dhi ni logázó drá ko.»* Kòdhi Gíká adré ngbà 'í tí ki tà kisú kòdhyà? ¹⁰ Adré zakó tsi tà nda ni tà àma ki tà sè? Tà bàti ró dhi, à tsìsì tà nda àma ki tà sè. Tàko ko, adré leá dhi, dhyà adrélépi amvú 'a dhi ì dhyà adrélépi ngánò tswa dhi be dhi, ì kàdré 'òá adrézó m̃ bha lànyá kisúzó àyikya ró. ¹¹ Mà kòrì kòrì Tirí Lólo àdhyà àmi kòfalé 'í dhi, mà kitswá tsì ngá bvò àdhyà ki kisú àmi drígásè ko?

¹² Móndí àruka ì kàdré rìnyí íbe kitswázó ngá kisú àmi drígásè 'í dhi, àma àmakya rìnyí íbe àyikya ki lavú ko? Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, mà 'ò tà àmi kòfalé rìnyí nda sè ko. Be ró dhi, mà adré àmakya tà títí dhi ki mvo, mà kòkikíró Rúbí Tani Krísto àdhyà ni longoma ko.

¹³ Mì nì ko tàle dhi, dhyà adrèbhá àzì 'ò tèpelò na dhi ì adré ngá fèle tèpelò nda na dhi ki àmbí kisú nyàle dhi? Dhyà adrèbhá tà 'ò àlètàrì kandrá dhi ì adré kpà ngá fèle àlètàrì nda dri dhi ki àmbí kisú.† ¹⁴ Kókpà kòdhi tìni, Mírì Yésu fè tòlì tàzoá dhi, móndyá adrèbhá Rúbí Tani longó dhi ì kàdré ngá kisú àyi ki lídrì dré Rúbí Tani ni longoma nda sè.‡

¹⁵ Di, má 'ò mána tà rìnyí nda sè àlomvá ko. Má adré kpà tà kòdhi ki tsìsì, àmi ki togó asézó ngá fe má dré dhi bvó ko. Má mìlèsè dhi, dóro ni tá má dré dràle kitswálé ngá zi àmi tí ko dhi! Dhyà àlo kitswá tà má dré adrézó áma afà ásà kòdhi ni tìngá má vélèsè ko! ¹⁶ Tà bàti ró dhi, má kàdré Rúbí Tani longó dhi, má kitswá mána áma afà tà nda sè bwà ko. Tàko ko, Gíká bhà àzì nda má drígá nì, má kàdréró 'òá be dhi bvó. Kònò kizà nì tá adré áma ngá 'ì, má kàdré tá Rúbí Tani nda ni longó ko dhi! ¹⁷ Kònò má kòkìpè tà àzì nda 'òle ma dhi, má ni tá làgí kisú ásà. Di, Gíká dré àzì nda ni bhàle má drígá nì dhi sè dhi, má adré ngbà 'í àzì bhàle má drígá nda ni 'ò kòdhyà. ¹⁸ Má nì di àdho làgí kisú àzì nda sè kòdhyà? Àma làgí, adrema Rúbí Tani má dré adrélé longólé àngyá dhi ni longó dhi 'ì. Àsà dhi, má adré longóá ngá zi àko ró, tágba má dré adrézó rìnyí íbe kitswázó ngá kisú àzì nda sè dhi.

¹⁹ Gba má dré adrézó dhyà àlo ni màràbà 'ì ko dhi, má 'ò ma adrélé móndyá títí dhi ki màràbà ro, kitswázó móndí bì dhi ki adrì Krísto ni ka'ì dhi bvó. ²⁰ Di Yúdá ànzi ì kòfalé dhi, má 'ò ma adrélé Yúdá ànzi nda ì tìni, kitswázó àyi ki adrì Krísto vélé dhi bvó. Móndyá adrèbhá Mósè ni tátírítrí kùlì zàle dhi ì kòfalé dhi, má 'ò ma adrélé àyi tátírítrí kùlì zàle nda ì tìni, tágba má dré adrézó tátírítrí kùlì zàle ko dhi, má kòkìtswáro àyi ki adrì Krísto vélé be dhi bvó. ²¹ Móndyá adrèbhá tátírítrí kùlì àko dhi ì kòfalé dhi, má 'ò ma adrélé àyi tátírítrí kùlì àko nda ì tìni, kitswázó àyi ki adrì

* **9:9** 9:9 A kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Tímòtèyó 5:18. † **9:13** 9:13 A kònò Lèvitiké 6:9, 19; Dùtèrònómè 18:1-3. ‡ **9:14** 9:14 A kònò Mátáyò 10:10; Lúká 10:7.

Kristo vélé dhi bvó. Kòdhi adré tàá dhi, ma Giká ni tátírítrí kúlí zàle ko dhi ko. Be ró dhi, ma mána Kristo ni tátírítrí kúlí zàle. ²² Mòndyá tà ka'íka'í íbe yàya dhi i kòfalé dhi, má 'o ma adréle yàya àyi nda i tíni, kitswázó àyi ki adrí Kristo vélé dhi bvó. Di mòndyá títi dhi i kòfalé dhi, má 'o ma adréle àyi àlo àlo títi dhi i tíni, adréle láti títi dhi ki nda kitswázó àyi ki àruka ki tídrí dhi bvó. ²³ Má adré tà títi nda ki 'o Rúbí Tani ni tà sè, mà kòkisúró tà tani ásà tùmání mómí àruka bí dhi íbe be dhi bvó.

²⁴ Mì nì ko tàle dhi, mómí ì kàdré angú ra dhi, àyi títi dhi ì adré ràle, di, ngbà 'í àyi ki àlo adré làgí kisú nì dhi? Di mì kàdré àmikya angú ra kitswázó làgí kisú dhi bvó. ²⁵ Mòndyá títi adrébhá ru pfu lavi na dhi ì adré tà bí dhi ki mvo, àyi ki rúbhá ki 'òzo atsálé tòmbatòmba. Í adré 'óá kitswázó kúlá adrélépi njwàle njwanwà dhi ni kisúzó kòdhyà. Di, mà adré àmakya 'óá kitswázó kúlá kitswálépi njwàle bwà ko dhi ni kisúzó kòdhyà. ²⁶ Di ásà dhi, má adré mána angú ra wàyá ro ko. Mà kàdré ru pfu mómí àzya be dhi, má adré akódhi ni tisi wàyá ro ko. ²⁷ Di, má adré mána áma rúbhá 'o atsálé tòmbatòmba, adrézó bháá áma rinyí zàle, má kònì dra Rúbí Tani longó mómí àruka i dré dhi, à kòkitswáró làgí logá má dré ko.

10

Tà 'òma Íserèlè ànzi kya tíni ko dhi

¹ Áma adrúpi i, má lè mì kòtívi ko tàle dhi, Mósè ni lókyá 'á dhi, áma ki tábhi títi dhi ì atsi tá ndùrùku zàlèsè gò, ì dré lavúzó yìandre 'ásè dhi.*

² Di ndùrùku nda na ìndì yìandre nda na dhi, ì kisú tá bàtísimò, ru amúzó Mósè be. ³ Ayi títi dhi ì nya tá mányàngá àlo angálépi Giká vélèsè dhi kòdhyà. ⁴ Í mvu tá kpà yí àlo angálépi Giká vélèsè dhi kòdhyà. Tàko ko, ì adré tá yí adrélépi apfòle kírà angálépi Giká vélèsè gò adréle àyi ki lebé dhi lésè dhi ni mvu.† Kírà nda tá Kristo 'i. ⁵ Tágha dré tá adrézó kònìni dhi, mómí bí àyi kòfalé dhi ki tà tá dóro Giká mìlèsè ko gò, ì dré todràzo duku na.

⁶ Di tà nda kòdhi ì atsa tá àyi rú kònìni kitswále tà tadhá àma dré, mà kàdréró tà kònzi ki lovó bha àyikya tíni ko. ⁷ Mì kàdré di giká tàko ki lindrì bha àyi ki àruka kya tíni ko. Ngóro tisile Giká ni Kúlí na dhi tíni: «Mómí ì lírì tá adréle ngá nya ìndì ngá mvu gò, ì dré ngázo adréle lárì to giká tàko i kandrá.»‡ ⁸ Mà kàdré ndòtò tà 'o àyi ki àruka kya tíni ko. Tàko ko, àyi ngùlù-nyadhì-àlo-drì-na nda ì todrà tá kítu àlo sè.§ ⁹ Mà kàdré Kristo ni tabhì áma ki tàkònzì sè àyi ki àruka kya tíni ko. Tàko ko, nì títisí tá àyi nda ì todràle dhi kòdhyà.* ¹⁰ Mì kàdré kpà ngùrùngùrù tà àyi ki àruka kya tíni ko. Tàko ko, ángéló adrélépi dràdrà fe dhi tufú tá àyi nda ì todràle dhi kòdhyà.†

¹¹ Tà nda kòdhi ì atsa tá àyi rú kitswázó tà tadhá àma dré. A tisi kpà tà nda ì kitswázó áma adrébhá lídrì íbe lókyá kùdù kònìdhi 'á dhi ki kodzó dhi bvó. ¹² Ásà dhi, mì kàdré kisúá dhi mì adré àmi ki totó tātā dhi, mì kònò dóro, mì kòdheró ko! ¹³ Tà twá adré àmi ki tabhì tà adrébhá mómíyá títi dhi ki tabhì dhi ì rúsè ko. Giká kitswá kpà adréle ka'ile togó wáyi sè.

* **10:1** 10:1 A kònò Pfòma 13:21-22; 14:19-29 † **10:4** 10:4 A kònò Ngá nàma 20:8-11. ‡ **10:7** 10:7 A kònò Pfòma 32:6. § **10:8** 10:8 «Ngùlù-nyadhì-àlo-drì-na» kònìdhi: 23.000. A kònò Ngá nàma 25:1-18 * **10:9** 10:9 A kònò Ngá nàma 21:5-6 † **10:10** 10:10 A kònò Ngá nàma 17:6-14

Kitswá àmi ki tayí tà dré tabhìle àmi ki rinyí lavúzó dhi ko. Di, tà dré adrèrà'a àmi ki tabhì dhi 'á dhi, a ni láti nzi àmi dré kitswázó lapálé tíàsà, mì kòkitswáró togó tsi be dhi bvó.

Giká tàko ki lindri bhàma ko dhi

¹⁴ Di àma arúpi má dré lèle tò ni i, mì kàdré lapálé giká tàko ki lindri bhàma ni tà silèsè. ¹⁵ Má adrè tà kòdhi ki ta àmi, móndí tògya ró dhi i dré. Di àmi ki tàndi, mì kòtabhì tà má dré adrélé tàle nda i, nìzoá ngalè tà nda i tà bàti 'i yà dhi. ¹⁶ Mà dré adrèrà'a mánýàngá Mírì àdhyà ni nya dhi 'á dhi, mà kàdré kópò adó, adrézó tà tani zi Giká tí driá gò, adrézó mvuá dhi, mà adrè zakó tsi àma ki amú Kristo ni kàri be? Mà kàdré kpà mápà tonò nyàle dhi, mà adrè zakó tsi àma ki amú Kristo ni rúbhá be? ¹⁷ Mápà nda dré adrélé ngbà 'í àlo dhi sè dhi, àma zyandre dhi i, mà atsá rúbhá àlo ró. Angyá ko, mà adrè títi mápà àlo nda ni nya kòdhyà.

¹⁸ Mì kisù rè Ìserèlè ànzi ki tà ká. I kàdré ngá fèle mòbòmà ro àlètàri dri dhi ki nya dhi, i adrè zakó tsi àyi ki amú Giká àlètàri nda ni bhàzo drá dhi be? ¹⁹ Má adrè léá tàle dhi, ngá fèle giká tàko i dré dhi, tà kàdri 'i dhi ko. Giká tàko i kpà tà kàdri 'i ko. ²⁰ Di, à kàdré ngá fe mòbòmà ro giká tàko i dré dhi, à adrè fèá tirí kònzi i dré, Giká dré ko. Má adrè di léá dhi, mì kámú ru tirí kònzi íbe àlomvá ko. ²¹ Mì kitswá adrélé kópò Mírì àdhyà ni mvu, adrézó kókpà kópò tirí kònzi kya ni mvu dhi bwà ko. Mì kitswá adrélé mánýàngá Mírì àdhyà ni nya, adrézó kókpà mánýàngá tirí kònzi kya ni nya dhi bwà ko. ²² Kòdhi mà adrè tsi Mírì ni togó le 'òle aswálé? Ama tsi rinyí íbe akòdhi àdhyà ni lavú?

Tà títi dhi ki 'òma lindri fezo Giká dré dhi

²³ Ndí adrè táá dhi: «Mà kitswá tà títi dhi ki 'o bwà.» Bàti, kònini. Di, tà títi nda i kitswá àyikya àmi ki ledé ko. «Mà kitswá tà títi dhi ki 'o bwà.» Di, tà títi nda i kitswá àyikya móndí ki tímà àyi ki tà ka'íka'í na ko. ²⁴ Lè mì kàdré tà dóro nda kisúlé àmi ki tàndi i dré ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà dóro nda àmi ki àzya i dré.

²⁵ Mì kàdré ngá títi adrélé lagilé ngá lagirà na dhi ki ka'í nyàle. Di, mì kàdré àmikya ngá nda ki tà lizí ko, tà nda kàròkìró àmi ki togó ko dhi bvó. ²⁶ Tàko ko, Giká ni Kúllí adrè táá dhi: «Bvò i ngá títi lá dhi íbe dhi i, Mírì àdhyà 'i.»[‡]

²⁷ Dhyà àlo Yésu ni ka'ilepi ko dhi kòzi àmi ngá nya gò, mì dré ka'izoá lìle dhi, mì kònnya ngá títi bhàle àmi kandrá dhi i. Di, mì kòlizí àmikya ngá nda ki tà ko, tà nda kàròkìró àmi ki togó ko. ²⁸ Di, dhyà àlo kòtà ína àmi dré dhi, «Kònìdhi ngá fèle giká tàko dré dhi 'i» dhi, mì kònnya ko, dhyà tà nda ni tàlepi àmi dré dhi ni tà sè, ìndi tà nda kàròkìró móndí ni togó ko sè. ²⁹ Má adrè àmi ki togó ni tà ta kòdhyà ko. Be ró dhi, mà adrè mána dhyà àzya nda ni togó ni tà ta kòdhyà. Di à ni kitswá lizíá dhi: «À adrè tà má dré adrélé nòle dóro dhi ki logá má dré dhyà àzya ni togó ni tà sè àdho tà sè? ³⁰ Má kàdré mána àwoyà ta Giká dré gò adrézó ngá nya dhi, à adrè tà ta kònzi má rú ngá má dré àwoyà fèzo ásà nda sè àdho tà sè?»

³¹ Di mì kàdré ngá nya yà, ngá mvu yà, kó ngalè tà àngùdhi ni 'o yà dhi, mì kàdré tà nda ki 'o títi kitswázó lindri fe Giká dré dhi bvó. ³² Mì kò'o tà àlo kitswálépi móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ko, àyi nda i kàdré

[‡] 10:26 10:26 A kònò Longó i 24:1.

Yúdà ànzì 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, kó ngalè móndí Ekèlèzyà Giká àdhya lé dhi 'i yà dhi. ³³ Mì kàdré tà 'o mána t́nì. Má adré tà títi dhi ḱi 'o, áma tà kàdréro dóro móndyá títi dhi i mlésè. Má adré tà dóro nda kisulé áma tàndi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tà dóro nda móndí zyandre dhi i dré, i kòkitswáro lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó.

11

¹ Mì kàdré tà 'o mána t́nì, ngóro áma tàndi má dré adréle tà 'o Krísto àdhya t́nì dhi t́nì.

Ago ki tà tòkò íbe lísámbò na dhi

² Má adré àmi ḱi tà bha kuru, mì dré adréle ngbú áma tà kisú dhi sè, ìndì mì dré adréle tròle tà má dré tadhále àmi dré dhi i rú dhi sè.

³ Di, má adré mána léa mì kòni dhi, àgo títi dhi ḱi drì Krísto 'i, tòkò ni drì agó 'i, ìndì Krísto ni drì Giká 'i. ⁴ Di lísámbò na dhi, agó àlo dhi kòndrà ngá í dri gò, adrézó tà zi Giká tí yà, kó ngalè adrézó Giká ni kúlí longó pròfétà àdhya t́nì yà dhi, agó nda adré ína kanyò fe Krísto dré.* ⁵ Di tòkò àlo dhi kòndrà ngá í dri ko gò, adrézó tà zi Giká tí yà, kó ngalè adrézó Giká ni kúlí longó pròfétà àdhya t́nì yà dhi, tòkò nda adré ína kanyò fe áyi agó dré. Tàko ko, sù ngóro tòkò nda rè tá áyi drìbhí rère na t́nì. ⁶ Tòkò kòndrà ngá í dri ko dhi, dóro ni tá dré áyi drìbhí rèle rère dhi. Di, tòkò ni drìbhí réma yà, kó ngalè akódhi ni drìbhí fàma yà dhi kàdré kanyò fe drá dhi, lè akódhi kàdré áyi drì ndràndrà. ⁷ Di, adré léa dhi, agó kòndrà ína áyi drì ko. Tàko ko, Giká bhà agó làsú be í t́nì, ìndì agó adré Giká ni mlanzìlanzì tadhá. Di, tòkò adré ína agó ni mlanzìlanzì tadhá. ⁸ Angyá ko, Giká 'o tá agó apfòle tòkò lèsè ko. Be ró dhi, 'o ína tòkò apfòle agó lèsè. ⁹ Kòdhi íbe dhi, Giká bhà tá agó tòkò dré ko. Be ró dhi, bhà ína tòkò agó dré. ¹⁰ Tà nda sè dhi, ìndì ángeló ḱi tà sè dhi, lè tòkò kàdré áyi drì ndra tadházóá dhi, i agó zàle dhi.

¹¹ Di, tágba kònnìni dhi, Mírì na dhi, tòkò ni tà kitswá adréle be dhi agó ni tà àko ko. Agó ni tà kitswá kpà adréle be dhi tòkò ni tà àko ko. ¹² Tàko ko, ngóro tòkò dré apfòle agó lèsè dhi t́nì dhi, à ti kpà agó apfòle tòkò lèsè. Di, tà bàti ró dhi, ngá títi dhi i apfò Giká vélésè.

¹³ Mì kòlanzì tà kòni ḱi bvó àmi ḱi tàndi i kòfale: Tòkò àlo dhi kòndrà áyi drì ko gò adrézó tà zi Giká tí dhi, kòdhi tsì dóro? ¹⁴ Ngá wáyi Giká dré bhàle dhi ḱi làsú adré zakó tsì tadhá àmi dré dhi, agó ni drìbhí kàdré kàtswa dhi, tà nda adré kanyò fe akódhi dré? ¹⁵ Di, tòkò ni drìbhí kàdré kàtswa dhi, tà nda adré ína lindrì fe akódhi dré. Tàko ko, Giká fè drìbhí kàtswa nda akódhi dré ngóro ngá dré adrézó áyi drì ndra ásà dhi t́nì. ¹⁶ Dhya àlo kàdré tà le kayilé tà nda kòdhi i dri dhi, áma labhi ázya mà dré adréle lebèle dhi àko. Ekèlèzyà Giká àdhya i kòkpà labhi ázya àko.

Mányàngá Mírì àdhya

(A kòno kpà Mátáyò 26:26-29; Márokò 14:22-25; Lúkà 22:15-20)

¹⁷ Kàdré tà mì dré adrézó ru kimó adréle 'oá dhi ḱi tà sè dhi, má kitswá àmi ḱi tà bha kuru ásà ko. Tàko ko, mì adré àmikya tà kònzì ḱi 'o, tà dóro

* **11:4** 11:4 Giká ni Kúlí tísile Gírìkì tì sè dhi adré t́aà kònwà dhi, «agó nda adré ína kanyò fe áyi drì dré.» Kòdhi adré léa t́ale dhi, agó nda adré kanyò fe Krísto dré.

ki lavú. ¹⁸ Drĩdrĩ dhi, má adré yá tàle dhi, mì dré adrerà'a ru kimó mǒndĩ Ekèlézyà àdhya i ró dhi 'á dhi, mì adré àmikya ru lanzí àmi kǒfalèsè. Di má ni kitswá tà nda ni ka'ĩ tsà. ¹⁹ Tà bàti ró dhi, lè tà adrézó ru lanzí dhi ì kàdré àmi kǒfalé be, à kòkitswáró mǒndyá Giká dré ka'ile àmi kǒfalé dhi ki ni be dhi bvó. ²⁰ Mì dré adrerà'a ru kimó dhi 'á dhi, mì adré àmikya mányàngá Mírĩ àdhya ni nya kòdhya ko. ²¹ Tàko ko, mì dré adrerà'a ngá nya dhi 'á dhi, àmi àlo àlo títi dhi ì mì adré ngá do àmi ki tàndi ì dré nyàle drĩdrĩ mǒndĩ àruka ì kandrà. Di mǒndĩ àruka ì tàbirĩ ìbe, àruka ni ì adré kó wá tsì. ²² Àmi tsì dzó àko kitswázó ngá nya ìndì ngá mvu lána dhi? Kó ngalè, mì adré Ekèlézyà Giká àdhya ni ayizè, adrézó kanyò fe mǒndĩ mányàngá àko dhi ì dré? Má ni àdho tà ta àmi dré kòdhya? Má ni tsì àmi ki tà bha kuru? Kóko! Má kitswá àmi ki tà bha kuru tà nda sè ko!

²³ Tàko ko, má tadhá mána àmi dré tà má dré kisulé Mírĩ vélèsè kòni ì kòdhya: Ngátsi Mírĩ Yésu ni lefèzo kàribhá ì drigá dhi sè dhi, akódhi adó tá mápà, ²⁴ àwoyá fèzo Giká dré gò, ñzoá tázoá dhi: «Kòndhi àma rúbhá má dré adrelé fèle àmi ki tà sè dhi 'i. Mì nya, ìndì mì kàdré 'òá kònni adrézó àma tà kisù.» ²⁵ Ngá nyàma àmvolèsè dhi, dré kókpa 'òzoá kònni kópò sè. Adó kópò nda, tázoá dhi: «Kópò kòndhi adré tà tídhí Giká dré bhàle ru yizo mǒndĩ ìbe àma kàrì sè dhi ni tà tadhá. Mì mvu, ìndì vèsè wáyi mì dré adrerà'a mvuá dhi 'á dhi, mì kàdré 'òá kònni adrézó àma tà kisù.» ²⁶ Tàko ko, vèsè wáyi mì dré adrerà'a mápà kòdhi ni nya, adrézó kpá kópò kòdhi ni mvu dhi 'á dhi, mì adré Mírĩ ni dràdrà ni tà longó, tsàle lókyá dré dra agòzo dhi 'á.

²⁷ Asà dhi, dhya àngũdhi adrelépi Mírĩ ni mápà nya yà, adrelépi kó akódhi ni kópò mvu yà ngóro dré kitswálé Giká mìlèsè dhi tíni ko dhi, akódhi nda adré ìna tàkonzì 'o Mírĩ ni rúbhá rú ìndì akódhi ni kàrì rú gò, tàkonzì nda dré adrézó akódhi dri. ²⁸ Adré di leá dhi, mǒndĩ àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki togó tabhĩ 'íká gò, ì kògòro adrelé mápà nda ni nya, adrézó kópò nda ni mvu ndò. ²⁹ Tàko ko, dhya àngũdhi adrelépi mápà nda ni nya, adrézó kópò nda ni mvu Mírĩ ni rúbhá ni tà kisù àko ró dhi, adré ìna Giká ni tàbvó tàma asé àyi tàndi dri. ³⁰ Tà nda sè dhi, mǒndĩ bí àmi kǒfalé dhi ì rúbhá ìbe yàya ìndì drà ro, ìndì àmi ki àruka bí dhi ì todrà dre. ³¹ Mà kàdré àma ki tàndi ki tàbvó ta dhi, Giká kitswá àma ki tàbvó ta ko. ³² Di, Mírĩ Giká adré ìna àma ki tàbvó ta, adrézó àma ki lotó, ì kòbhàro tà àma dri mǒndyá bvó àdhya kya tíni ko dhi bvó.

³³ Asà dhi, àma adrúpi ì, mì dré adrerà'a ru kimó mányàngá Mírĩ àdhya ni nya dhi 'á dhi, mì kàdré ru letè àmi kǒfalèsè. ³⁴ Àmi ki àruka ì kàdré tàbirĩ ìbe dhi, ì kònya ngá àyi bhàna 'íká, mì kòni dra ru kimó dhi, mì kò'oró tàkonzì gò àmi ki tàbvó tázo dhi ko.

Kàdré tà àruka mì dré lizilé dhi ki tà sè dhi, má ni tà nda ki lotó lókyá má dré adrerà'a àmi véna dhi 'á.

12

Tà tani Tirí Lólo dré adrelé fèle dhi i

¹ Àma adrúpi ì, kàdré tà tani Tirí Lólo dré adrelé fèle dhi ki tà sè dhi, má adré leá mì kòni tà bàti tà nda ì dri be. ² Mì ni tàle dhi, mì dré tà adrerà'a pàgàno ì ró dhi 'á dhi, mì tayí tá àmi adrelé tatsilé giká tàko kitswábhá kúlí ta bwa ko dhi ì vèsè dhi be. ³ Asà dhi, má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya àlo adrelépi tà ta Giká ni Tirí ni rinyí sè dhi kitswá taá dhi «Tátrítrí

kàdré Yésu dri!» dhi bwà ko. Kòdhi ìbe dhi, dhya àlo kitswá tàà dhi «Yésu Mírì 'i!» dhi bwà ko, kàdré ngbà 'í Tirí Lólo ni rĩnyí sè ko dhi.

⁴ Tà tani Tirí Lólo dré adrélé fèle dhi ĩ twátwa. Di, Tirí àlo nda adré ìna fèá nì. ⁵ Látì adrézó Mírì nì àzì 'o dhi ĩ twátwa. Di, à adré àzì nda kì 'o Mírì àlo nda dré. ⁶ Tà Gíkà dré adrélé 'òle móndí ĩ 'àsè dhi ĩ twátwa. Di, Gíkà àlo nda adré tà títi nda kì 'o móndyá títi dhi ĩ 'àsè dhi nì.

⁷ Gíkà adré àyi Tirí ni rĩnyí tadhá móndyá ka'ìbhá àlo àlo títi dhi ĩ rú, adrézó tà dóro 'o àyi títi nda ĩ dré. ⁸ Dhya àlo dré dhi, Tirí nda adré rĩnyí adrézó kúlí ta tògyá sè dhi ni fe kòdhya. Dhya àzya dré dhi, Tirí àlo nda adré rĩnyí adrézó kúlí ta tà nìni sè dhi ni fe kòdhya. ⁹ Azya ni dré dhi, Tirí àlo nda adré rĩnyí adrézó Gíkà ni ka'ì togó wáyi sè dhi ni fe kòdhya. Azya ni dré dhi, Tirí àlo nda adré rĩnyí adrézó móndí kì drà tídrì dhi ni fe kòdhya. ¹⁰ Azya ni dré dhi, adré rĩnyí adrézó tà lindrìga ró dhi kì 'o dhi ni fe kòdhya. Azya ni dré dhi, adré rĩnyí adrézó Gíkà ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi ni fe kòdhya. Azya ni dré dhi, adré rĩnyí adrézó tírì twátwa dhi kì ni lanzìle dhi ni fe kòdhya. Azya ni dré dhi, adré rĩnyí adrézó tí twátwa kì ta dhi ni fe kòdhya. Azya ni dré dhi, adré rĩnyí adrézó tí twátwa nda kì kúlí àndu ngi dhi ni fe kòdhya. ¹¹ Tirí àlo kwákwá nda adré tà títi nda kì 'o nì. Adré rĩnyí twátwa nda kì lanzì móndí àlo àlo títi ĩ dré, ngóro ĩ dré adrélé lèle 'òle dhi tíni.

Rúbhá àlo kìgá ni ìbe bí dhi

¹² Dhyá kì rúbhá ngá àlo dhi 'i, gba dré adrézó kìgá ìbe bí dhi. Krìsto ni tà kòkpà kòdhi tíni. Gba rúbhá ni ni kìgá ĩ dré adrézó bí dhi, rúbhá nda ngbà 'í àlo. ¹³ Tàko ko, à fè bàtisimò àma títi dhi ĩ dré Tirí Lólo àlo dhi ni rĩnyí sè, mà kàdréro rúbhá àlo ró, gba mà kàdré Yúdà ànzi 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi. Gíkà bhà Tirí àlo nda adrélé àma títi dhi ĩ léna.

¹⁴ Rúbhá nda ni kìgá ngbà 'í àlo ko. Be ró dhi, rúbhá nda kìgá ìbe bí. ¹⁵ Tágba rúbhá nda ni pá kòtà tá dhi «Má dré adrélé drìgá 'i ko dhi sè dhi, ma rúbhá ni kìgá 'i ko» dhi, pá nda ni tá adré ngbú rè rúbhá nda ni kìgá ró. ¹⁶ Kó ngalè, bí ni kòtà tá dhi «Má dré adrélé mì 'i ko dhi sè dhi, ma rúbhá ni kìgá 'i ko» dhi, bí nda ni tá adré ngbú rè rúbhá nda ni kìgá ró. ¹⁷ Kòno rúbhá wáyi dhi kàdré tá mì 'i yà dhi, a ni tá kitswá tà yi ngini? Kó ngalè, rúbhá wáyi dhi kàdré tá bí 'i yà dhi, a ni tá kitswá ngá tãdzì ngu ngini? ¹⁸ Tà bàti ró dhi, Gíkà tobhá kìgá àlo àlo títi dhi ĩ rúbhá léna ngóro ĩ dré tà lèle 'òle dhi tíni. ¹⁹ Kìgá nda ĩ kàdré tá ngbà 'í àlo dhi, kòno rúbhá nda kitswá tá adrélé ko. ²⁰ Tà bàti ró dhi, rúbhá ni kìgá ĩ bí. Di, rúbhá nda ìna ngbà 'í àlo.

²¹ Rúbhá nda ni mì kitswá ìna tàà drìgá dré dhi «Àmi lovó má rú yó!» dhi bwà ko. Kó ngalè, drì ni kitswá ìna tàà pá dré dhi «Àmi lovó má rú yó!» dhi bwà ko. ²² Tàko ko, rúbhá ni kìgá adrélé nòle yàya dhi ĩ kàdré tá yó dhi, kòno rúbhá nda kitswá tá tà 'o bwà ko. ²³ Rúbhá ni kìgá mà dré adrélé nòle lindrì àko ró dhi ĩ, mà adré àyi nda kì lindrì bha kìgá àruka títi dhi kya kì lavú. Rúbhá ni kìgá kitswábhá adrélé nòle ko dhi ĩ, mà adré àyi nda kì líkì kìgá àruka títi dhi kì lavú. ²⁴ Di, mà adré 'òá kònani rúbhá ni kìgá kitswábhá adrélé nòle dhi kì tà sè ko. Di, Gíkà amú ìna rúbhá ni kìgá ĩ títi, lindrì fèzo kìgá adrèbhá tá lindrì àko dhi ĩ dré, ²⁵ tà adrézó ru

lanzí dhi kàdréro rúbhá nda na yó, be ró dhi, kígá nda ì kàdréro àyi ki àzya ki tà kisù. ²⁶ Asà dhi, kígá àlo dhi kàdré kizà nya dhi, kígá àruka títi dhi ì adré kókpà kizà nya túmání akódhi be. Kígá àlo dhi kàdré rúku kisú dhi, kígá àruka títi dhi ì adré lenzélé túmání akódhi be.

²⁷ Ami ró dhi, àmi Kristo ni rúbhá 'i. Ami àlo àlo títi dhi ì rúbhá nda ni kígá 'i. ²⁸ Giká bhà tá rè zyà àpóstolò ì adréle drìdrì Ekèlézyà na gò, pròfètà ki bhàzo àyi àmvolésè gò, dhya adrèbhá tà tadhá dhi ki bhàzo àyi àmvolésè. Amvolàsà dhi, bhà tá dhya adrèbhá tà líndrìga ró dhi ki 'o dhi ì, dhya adrèbhá mómí ki drà tidrì dhi ìbe, dhya adrèbhá mómí ki ledé dhi ìbe, dhya adrèbhá mómí ki drì ko dhi ìbe, tsàle dhya adrèbhá ti twátwa ki ta dhi ìbe. ²⁹ Di mómíyá títi dhi ì àpóstolò 'i ko. Àyi títi dhi ì pròfètà 'i ko. Àyi títi dhi ì tà tadhábhá 'i ko. Àyi títi dhi ì rinyi ìbe adrézó tà líndrìga ró dhi ki 'o ko, ³⁰ adrézó mómí ki drà tidrì ko, adrézó ti twátwa ki ta ko, adrézó ti twátwa nda ki kúlí àndu ngi ko. ³¹ Di, àmi ki togó kàdré ìna àtsi ró, kitswázó tà tani lavulé Tirí Lólo dré adrélé fèle dhi ki kisú.

Nyànomvá dhi, má ni láti dóro láti àruka títi dhi ki lavulépi dhi ni tadhá àmi dré kòdha.

13

Lèle ni tà

¹ Kònò má kàdré tá ti twátwa mómí kya ki ta ángéló kya ìbe gò, má dré mána adrézó lèle àko dhi, má ni tá adré ngóro ngìngìlí adrélé tswàle wàyá ro dhi tíni, kó ngalè gòkà adrélé vòle wàyá ro dhi tíni. ² Kònò má kàdré tá Giká ni kúlí longó pròfètà àdha tíni, adrézó tà títi lùzu ró dhi ki ni lanzilé tà nìni be wáyi, adrézó tà ka'ika'ì ìbe kàdrì kitswázó kóngó ki 'o àyi ki kisú gò, má dré mána adrézó lèle àko dhi, má ni tá adré ngá tàko 'i. ³ Kònò má kòlanzi tá áma ngá títi dhi ì lemerèbhá ì dré, áma rúbhá fèzo vèle àtsi na gò, má dré mána adrézó lèle àko dhi, má kitswá tá tà dóro àlo kisú àsà ko.

⁴ Lèle adré tà letè togó vwàvwà sè, adrézó àyi togó dóro tadhá mómí ì dré. Adré lovó kònze bha mómí ì rú ko. Adré àyi afà ko, adrézó drìkàdrì ro ko. ⁵ Adré kanyò fe mómí ì dré ko, adrézó tà dóro nda kisulé àyi tàndi dré ko, adrézó àyi togó tayí adrélé aswálé ko. Adré tà kònze 'òle ì rú dhi ki tà kisú vwàvwà ro ko. ⁶ Adré lenzélé tà kònze sè ko. Be ró dhi, adré ìna lenzélé tà bàti sè. ⁷ Lèle adré tà títi dhi ki mvo, adrézó Giká ni ka'ì tà títi ì sè, adrézó mì bha akódhi véna tà títi ì sè, adrézó togó tsi tà títi ì sè.

⁸ Lèle kitswá tàdzí akílé ko. Di, à ni Giká ni kúlí longoma pròfètà kya tíni dhi ni tayí. A ni ti twátwa ki tàma kíkí. A ni kúlí tàma tà nìni sè dhi ni tayí. ⁹ Tàko ko, mà adré àmakya tà ni tsà, adrézó Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni tsà. ¹⁰ Di, lókyá tà títi dhi ì dré dra kitswábhá títi dhi tú dhi, tà kitswábhá tsà dhi ki àyikya tavì.

¹¹ Má dré tà adrèrà'a mvámvá ro dhi 'a dhi, má adré tá tà ta mvámvá àdha tíni, adrézó tà kisú mvámvá àdha tíni, adrézó tà ni lanzilé mvámvá àdha tíni. Di, lókyá má dré atsázó mómí kàdrì ro dhi sè dhi, má tayí tà ànzimvá kya ì títi. ¹² Nyànomvá dhi, mà adré ngá no tsà, ngóro ngá líndrì adrélé nòle tàlàtálà na dhi tíni. Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mà ni ru no Giká be mì sè. Nyànomvá dhi, má adré tà ni tsà. Di, lókyá adrélépi

alìlè dhi sè dhi, má ni tà tíí dhi ki ni, ngóro Giká dré áma ñìlè bàti dhi tíni.

¹³ Nyànómvá dhi, tà na kòni i be: tà ka'ika'í, mǐ bhàbhà Giká véna dhi, ìndì lèlè. Dì, tà kàdrì lavulé tà nda i kòfalé dhi ìna lèlè 'i.

14

Ti twátwa ki tàma, ìndì tà longoma pròfètà kya tíni dhi

¹ Mǐ kàdré di láti lèlè àdhya ni lebè. Àmi ki togó kàdré kpà àtsi ró, kitswázó tà tani Tirí Lólo dré adrélé fèlè dhi ki kisú. Lavulé dhi, mǐ kàdré rǐnyí adrézó Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni dhi ni le kisulé dhi kòdhya.

² Tàko ko, dhya adrélépi ti twá ta dhi adrè tà ta móndí i dré ko. Be ró dhi, adrè ìna tà ta Giká dré. Angyá ko, dhya àlo ñì tà akódhi dré adrélé tàlè dhi ko, dré adrélé tà lùzu ró dhi ki ta Tirí Lólo ni rǐnyí sè dhi sè.

³ Dì, dhya adrélépi Giká ni kúlí longó pròfètà àdhya tíni dhi adrè ìna tà ta móndí i dré, kitswázó àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na, kitswázó àyi ki kodzò, ìndì kitswázó àyi ki togó ki tindrì.

⁴ Dhya adrélépi ti twá ta dhi adrè àyi tàndi ni timbà àyi tà ka'ika'í na. Dì, dhya adrélépi Giká ni kúlí longó pròfètà àdhya tíni dhi adrè ìna móndyá tíí Èkèlèzyà le dhi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na.

⁵ Má adrè leá dhi, mǐ kàdré tíí ti twátwa ki ta. Dì, lavulé dhi, má adrè leá mǐ kàdré Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni. Tàko ko, dhya adrélépi tà longó pròfètà àdhya tíni dhi lavú dhya adrélépi ti twátwa ki ta dhi, akódhi nda kàdré ngbà 'í ti twátwa nda ki kúlí àndu ngi Èkèlèzyà ni timbàzo dhi ko dhi.

⁶ Áma adrúpi i, kònò má kòtsa tá àmi véna adrélé ti twátwa ki ta dhi, tà nda ni tá kitswá àmi ki ledé ngíni? Dì, má kòtsa mána tà lùzu ró tadhálé dhi ìbe yà, tà ñìni tàlè dhi ìbe yà, tà longólé pròfètà àdhya tíni dhi ìbe yà, kó ngalè tà tadhálé dhi ìbe yà dhi, tà nda ni àmi ki ledé bàti.

⁷ Kàdré ndìndì ngá ledélé lǎri ro ngóro fíríli tíni, ìndì kùdhí tíni dhi ki tà sè dhi, à kàdré ngá nda ki tswa wáyá ro dhi, à ni longó adrélé tswalé nda ni ni ngíni?

⁸ Kó ngalè, à kàdré gòkà vo dóro ko dhi, àdhi ni àyi lotó lile àdzú bhu dhi ñì?

⁹ Tà nda kòdhi kókpa kònìni àmi ki tà sè. Mǐ kàdré kúlí ñìlè ko dhi ki ta kòdhya dhi, à ni kúlí mǐ dré adrélé tàlè nda ki àndu ni ngíni? Mǐ ni adrè àmikya kúlí nda ki ta àngyá.

¹⁰ Tà bàti ró dhi, ti twátwa adrélé tàlè bvò dri dhi i bí. Dì, ti adrélépi àndu àko dhi yókódhó.

¹¹ Dì má kòni kúlí adrélé tàlè dhi ki àndu ko dhi, má ni adrè móndí twá ro dhya adrélépi kúlí nda ki ta dhi dré, ìndì akódhi nda ni kpà adrè móndí twá ro má dré.

¹² Tà nda kókpa kònìni àmi ki tà sè. Àmi ki togó dré adrélé àtsi ró tà tani Tirí Lólo dré adrélé fèlè dhi ki kisú dhi sè dhi, mǐ kàdré tà tani adrézó Èkèlèzyà ni timbà dhi ki nda kòdhya.

¹³ Asá dhi, lè dhya adrélépi ti twá ta dhi kàdré tà zi Giká tí, kitswázó kúlí í dré adrélé tàlè nda ki àndu ngi dhi bvò.

¹⁴ Tàko ko, má kàdré tà ta Giká be ti twá dhi sè dhi, áma togó adrè tà nda ki ta ñì. Dì, áma tà kisúkisú adrè ìna tà 'o ko.

¹⁵ Dì má ni 'òá ngíni? Má ni tà ta Giká be áma togó sè, adrézó kpà táá áma tà kisúkisú sè. Má ni longó ngo áma togó sè, adrézó kpà longó áma tà kisúkisú sè.

¹⁶ Tàko ko, mǐ kàdré Giká ni rú bha kùlè ngbà 'í kúlí angábhá àmi togó lésè dhi i sè dhi, dhya adrélépi kúlí mí dré adrélé tàlè àwoyá fèzo Giká dré nda ki yi dhi ni kitswá táá «Kònìni!» dhi ngíni?

Angyá ko, akódhi nda ni kúlí mí dré adrélé tàlè nda ki àndu ko.

17 Di tágba mí dré adrézó àwoyá ta Giká dré dhi, mí adré mína dhya nda ni timbà akódhi ni tà ka'ika'í na ko.

18 Má adré àwoyá ta Giká dré, má dré adrélé ti twátwa ki ta àmi títi dhi kya ki lavú dhi sè. 19 Di, lisámbò na dhi, má dré kúlí nzi mómí ì dré nìle dhi ki tàle àyi ki tadházó dhi dóro lavulé, má dré kúlí ngùlù-mudrí dhi ki tàle ti twá sè dhi rùsè.

20 Áma adrúpi i, mì kàdré tà kisù ngóro ànzimvá kya tíni ko. Mì kàdré tà 'o ànzimvá kya tíni ngbà 'í tà kónzi 'òma ni tà sè. Di, tà kisùma ni tà sè dhi, mì kàdré tà 'o ngóro mómí ì li'wábhá dre dhi kya tíni. 21 Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Mírì tà dhi: Má ni tà ta mómíyá kòdhi ì dré mómí ì adrèbhá ti twátwa ki ta dhi ì sè, ìndì mómí ì twá ki kúlí ì sè.

Di, tágba dré adrézó kònnìni dhi, ì kitswá àyikya áma yi ko.»*

22 Àsà dhi, Giká bhà ti twátwa ki tàma, kitswázó àyi rìnyí tadhá mómíyá ka'ìbhá dhi ì dré ko, be ró dhi, mómíyá ka'ìbhá ko dhi ì dré. Di, bhà ína tà longoma pròfètà kya tíni dhi, kitswázó àyi rìnyí tadhá mómíyá ka'ìbhá dhi ì dré, mómíyá ka'ìbhá ko dhi ì dré ko. 23 Di àmi mómíyá Èkèlèzyà le ni ì, mì kòkímó ru títi adrélé ti twátwa ki ta gò, mómí ì ka'ìlepi ko dhi 'i yà, kó ngalè mómí ì tà nda ni nìlepi ko dhi 'i yà dhi dré fizo àmi kì yi dhi, a ni tàá dhi, ngá kizá àmi kì drì dre. 24 Di, mì kàdré àmikya títi Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni gò, mómí ì ka'ìlepi ko dhi 'i yà, kó ngalè mómí ì tà nda ni nìlepi ko dhi 'i yà dhi dré fizo àmi kì yi dhi, a ni àyi tàkònzì ni àmi kì kúlí ì sè, adrézó ka'íá ì tàkònzì líyí 'i káyá dhi. 25 Di tà títi dré zùle àyi togó na dhi kì apfò ngádra 'á gò, dré dhèzo àyi mì bha kìnì na, Giká ni lindrì bhàzo, tàzoá dhi: «Giká àmi kòfalé be bàti!»

Tà 'òma mìbhalé tí lisámbò na dhi

26 Áma adrúpi i, à kàdré di 'òá ngíni? Mì kàdré ru kímó dhi, àmi kì àlo ni kitswá longó ngo, àya ni ni kitswá tà tadhá, àya ni ni kitswá tà lùzu ró dhi ni tadhá, àya ni ni kitswá ti twá ta, àya ni ni kitswá ti twá nda ni kúlí àndu ngi. Di mì kàdré tà títi nda ki 'o kitswázó mómíyá Èkèlèzyà le dhi kì timbà àyi kì tà ka'ika'í na. 27 A kàdré ti twátwa ki ta dhi, adrè leá dhi, ngbà 'í mómí ì rì yà, kó ngalè na yà dhi ì kàdré ti twátwa nda ki ta dhi àyi. Di ì kàdré ti nda ki ta bvóá bvóá. Adré kpà leá dhi, dhya àya kàdré kúlí ì dré adrélé tàle nda kì àndu ngi. 28 Di, dhya kitswálépi kúlí nda kì àndu ngi bwá dhi kàdré yó dhi, lè mómíyá nda ì kàdré àyikya kírì lisámbò na. Ì kàdré ti twátwa nda kì ta àyi kì tàndì ì dré, ìndì Giká dré.

29 Kàdré mómíyá adrèbhá Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni dhi kì tà sè dhi, lè àyi rì yà, kó ngalè na yà dhi ì kàdré kúlí nda kì longó, mómíyá àruka títi dhi ì kàdréró tà ì dré adrélé tàle nda kì tabhì lanzilé. 30 Dhya àya adrélépi lírìlé dhi kòkisú tà lùzu ró tadhálé dhi dhi, lè dhya adrélépi tá tà ta drìdrì nda kòtayí kúlí tàma. 31 Di àmi àlo àlo títi dhi ì, mì ni kitswá Giká ni kúlí longó pròfètà kya tíni, dhya àlo àya ni bvó, kitswázó mómíyá títi dhi kì tadhá, ìndì àyi kì kodzó dhi bvó. 32 Adré leá dhi, mómíyá adrèbhá tà longó pròfètà kya tíni dhi ì kàdré àyi kì togó bha àyi kì rìnyí zàle. 33 Tàko ko, Giká adrè tà 'o wàyá ro ko. Be ró dhi, adrè ína tà 'o tà kìdrìkìdrì na.

Ngóro dré adrélé Èkèlèzyà títi ì 'àsè dhi tíni dhi, 34 lè tòkó ì kàdré kírì lisámbò na. Ì kòtà kúlí ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi kì bha àyi kì drì kòbhá ì

* 14:21 14:21 A kòndè Esáyà 28:11-12.

zàle, ngóro Mósè ni tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni. ³⁵ I kàdré tà ì dré lèle nìle dhi íbe dhi, ì kàdré tà nda ki lízì àyì ki àgo i tí bhàna. Tàko ko, tòkò dré adrélé tà ta lísámbo na dhi kanyò ro akódhi dré.

³⁶ Ami Kòritòbhá ni ì, mì adré vo tsi kisúà dhi, Giká ni kúlí apfò àmi ki tàndi ì vélésè? Kó ngalè, Giká ni kúlí nda tsa ngbà 'í àmi véna? ³⁷ Móndí àruka àmi kòfalé dhi ì kàdré àyì ki no pròfétà ì ró yà, kó ngalè móndí Tírí Lólo ni rinyí íbe dhi ì ró yà dhi, lè àyì nda ì kòka'í dhi, tà má dré adrélé tísìle àmi dré kòdhi ì, tòlí Mírí àdhya 'i. ³⁸ Dì, ì kòka'í kònìni ko dhi, à kitswá kpà àyì ki tàndi ki ka'í ko.

³⁹ Dì àma adrúpi ì, àmi ki togó kàdré àtsi ró, adrézó Giká ni kúlí longó pròfétà kya t́ni. Mì kòlogá kpà ti twátwa ki tàma móndí ì dré ko. ⁴⁰ Dì, adré leà dhi, mì kàdré àmikya tà títí dhi ki 'o mìbhalé tí, ngóro dré kitswále Giká mìlèsè dhi t́ni.

15

Krìsto ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

¹ Ama adrúpi ì, má lè Rúbí Tani má dré longólé àmi dré dhi ni tà 'òle agalé àmi lèna. Mì ka'í Rúbí Tani nda gò, mì dré adrézó àmi ki totó tàtà dríà. ² Rúbí Tani nda sè dhi, Giká adré àmi ki tidrí, mì kàdré tròle gígí ro tà má dré longólé àmi dré nda rú dhi. Dì, mì kàdré 'òà kònìni ko dhi, mì ka'í àmikya àngyá.

³ Má tadhá àmi dré tà kàdrìkàdrì má dré kisulé kòni ì kòdhya: Krìsto drà àma ki tàkònzì ki tà sè, ngóro tísìle Giká ni Kúlí na dhi t́ni. ⁴ Dì akódhi ni rúbhá bhàzo mógó na gò, kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè, ngóro tísìle Giká ni Kúlí na dhi t́ni. ⁵ Dì dré agázó Pèterò kandrá gò, dré agázó àpòstolò mudrí-drì-rì dhi ì kandrá. ⁶ Amvolásà dhi, dré agázó lókyá àlo sè móndí ka'ìbhá kámá-nzi lavú dhi ì kandrá. Ayi nda ì kòfalé dhi, móndí bí dhi ì dhu rè lídrì íbe. Dì, àyì ki àruka ì todrà dre. ⁷ Dì akódhi dré agázó Yàkòbhò kandrá gò, dré gòzo agalé àpòstolò títí dhi ì kandrá. ⁸ Ayi títí nda ì àmvolèsè dhi, dré kpà agázó àma tàndi kandrá, tágba má dré tá adrézó ngóro mvámvá tile lókyá dóro sè ko dhi t́ni dhi.

⁹ Tàko ko, ma móndí tàko lavulé àpòstolò títí dhi ì kòfalé dhi 'i. Má kitswá ndìndì adrélé zìle àpòstolò ro dhi ko, má dré tá móndyá Giká ni Ekèlézyà le dhi ki mì pfòle dhi sè. ¹⁰ Dì, Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, ma ngóro má dré adrélé ándrò kònìdhi t́ni. Akódhi bhà àyì togó tani nda má rú àngyá ko. Tàko ko, má 'o mána àzì àpòstolò àruka títí dhi kya ki lavú. Tà bàti ró dhi, má 'o àzì nda ma ko. Be ró dhi, Giká ni togó tani adrélépi tà 'o má lèna dhi 'o ìna àzì nda nì. ¹¹ Àsà dhi, kàdré ma 'i yà, kó ngalè àyì nda 'i yà dhi, tà nda kòdhi ì tà mà dré adrélé longólé ìndì mì dré ka'ìle dhi 'i.

Móndyá dràbhá dre dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi

¹² Dì, mà kàdré kó longóà dhi Krìsto nga dràdrà 'àsè 'í dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi ì adré dì àyikya tàà dhi, móndyá dràbhá dre dhi ì kitswá ngàle dràdrà 'àsè ko dhi ngìningìni ró? ¹³ Kònò ngangà dràdrà 'àsè dhi kàdré tá yó dhi, Krìsto nga tá kpà dràdrà 'àsè ko. ¹⁴ Dì Krìsto kònga tá dràdrà 'àsè ko dhi, tà mà dré adrélé longólé dhi ni tá adré tà tàko 'i, ìndì àmi ki tà ka'ìka'í ni tá adré tà tàko 'i. ¹⁵ Kòdhi íbe dhi, mà ni tá adré Giká

ni tà longóbhá kinzò sè dhi 'i. Tàko ko, mà longó àmakya Giká ni tà tàzoá dhi, akódhi tingá Krísto dràdrà lésè dre dhi 'í. Di, mónyá dràbhá dre dhi ì kòkitswá tá ngàle dràdrà 'àsè ko dhi, Giká tingá tá kpá Krísto dràdrà lésè ko. ¹⁶ Tàko ko, móndí ì kòkitswá tá ngàle dràdrà 'àsè ko dhi, Krísto nga tá kpá dràdrà 'àsè ko. ¹⁷ Di Krísto kònga tá dràdrà 'àsè ko dhi, àmi ki tà ka'íka'í ni tà adré àngyá, ìndí m̀ ni tà adré dhu r̀ è àmi ki tàkònzí na. ¹⁸ Kòdhi ìbe dhi, mónyá Krísto ni ka'ìbhá gò ì dré todràzo dhi ki tà akí tá dre. ¹⁹ Kòndò mà kàdré tá ngbà 'í m̀ bha Krísto véna lídrì kòndhi ni tà sè dhi, mà ni tà adré kizàbhá 'i mónyá àruka títi dhi ki lavú.

²⁰ Di, tà bàti ró dhi, Krísto nga dràdrà 'àsè, ngóro dhya ngàlepi drìdrì mónyá dràbhá àruka títi dhi ì kandrána dhi ró. ²¹ Tàko ko, ngóro dràdrà dré atsálé móndí ì kòfalé móndí àlo dhi sè dhi tíni dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi ì atsá kòkpá móndí àlo dhi sè. ²² Ngóro mónyá títi angábhá Adámá lésè dhi ì dré adréle dràle dhi tíni dhi, mónyá títi ru amúbhá Krísto be dhi ki adrí. ²³ Di, móndí àlo àlo títi dhi ki adrí àyi ki tàndi ki lókyá sè. Krísto adrí ìna drìdrì mónyá àruka títi dhi ì kandrá nì. Di lókyá dré dra agòzo dhi tú dhi, mónyá akódhi àdhya ki adrí. ²⁴ Amvolásà dhi, lókyá kùdù ni atsá. Lókyá nda sè dhi, Krísto ni tirì kònzí títi òpi kàdrì ro ìndí rìnyí ró dhi ki tà 'o akálé, rìnyí títi adrézó òpi nya dhi ìbe gò, Òpi logózó Giká Atá drígá. ²⁵ Tàko ko, lè Krísto kàdré òpi nya tsàle lókyá Giká dré dra akódhi ni kàribhá títi dhi ki bhàzo adréle akódhi ni pá zàle dhi 'á.* ²⁶ Kàribhá ni kùdù dré dra tà ni ni 'òzo akálé dhi, dràdrà 'i. ²⁷ Àngyá ko, Giká ni Kúlí kùdù táá dhi: «Giká bhà tà títi dhi ì akódhi ni pá zàle.»† Di tà tsìle kòdhi kàdré táá «tà títi dhi ì» kònzini dhi, adré Giká ni tàndi ni bha lána ko. Tàko ko, Giká nda dhya adrélépi tà títi nda ki bha Krísto ni pá zàle dhi 'i. ²⁸ Di akódhi kònzí dra 'òá kònzini dhi, Krísto, Giká ni Mvágó nda ni àyi tàndi ni bha Giká tà títi dhi ki bhàlepi àyi pá zàle nda zàle, Giká kàdréro tà títi dhi ì drìle.

²⁹ Di, ngangà dràdrà 'àsè dhi kàdré ìna yó dhi, mónyá adrébhá bàtisimò do mónyá dràbhá ki rú sè dhi ì adré 'òá kònzini àdho tà sè? Mónyá dràbhá dre dhi ì kòkitswá ngàle dràdrà 'àsè ko dhi, à adré bàtisimò do àyi ki rú sè àdho 'òzo?

³⁰ Àma ró dhi, mà adré kpá àma ki lídrì fe adréle dràdrà m̀le lókyá títi ì sè àdho tà sè? ³¹ Tàko ko, mà màna dràdrà m̀le kítù àlo àlo títi dhi ì sè. Tà nda tà bàti 'i, ngóro má dré adréle àma drì bha kuru àmi ki tà sè Yésu Krísto àma ki Mírì na dhi tíni. ³² Kòndò má kòpfu tá ru kà'wá àtrá ìbe Efésò na ngbà 'i móndí ki tà sè dhi, mà ni tà àdho tà dóro kisú àsà kòdhya? Mónyá dràbhá dre dhi ì kòkitswá ngàle dràdrà 'àsè ko dhi, «Mà kàdré ngá nya, adrézó ngá mvu!

Tàko ko, kídrù, mà nì dra dràdrà.»‡

³³ Mì kòtayí àmi adréle litilé ko: «Ru sùma móndí kònzí ìbe dhi adré dhyá ki tà dóro ki kizá.» ³⁴ Mì kògò di adréle tà kisú dóro. Mì kòtayí kpá tàkònzí 'òma. Tàko ko, móndí àruka àmi kòfalé dhi ì ǹ àyikya Giká ko. Mà adré tà kòdhi ni ta kanyò fèzo àmi dré.

Rúbhá mónyá dra ngabhá dràdrà 'àsè dhi kya

* 15:25 15:25 A kòndò Longó ì 110:1. † 15:27 15:27 A kòndò Longó ì 8:7. ‡ 15:32 15:32 A kòndò Esáyà 22:13.

³⁵ Di, à ni kitswá liziá dhi: «Móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè ngíni? Í ni nga rúbhá ngíni dhi sè?» ³⁶ Tà lizilé nda tà azaaza 'i! Lò'wa mí dré adrélé kidhílé dhi kòdrà ko dhi, kitswá ína apfòle lídrì ro ko. ³⁷ Mí dré adrérà'a lò'wa kidhí dhi 'á dhi, mí adré ngá dra apfòlepi dhi ni kidhí kòdhya ko. Be ró dhi, mí adré ngbà 'i lò'wa kidhí kòdhya, kàdré ngánò lò'wa 'i yà, kò ngalè ngá àzya ni lò'wa 'i yà dhi. ³⁸ Dì Gíká adré rúbhá tídhí dhi ni fe lò'wa nda dré, ngóró í dré adrélé léle 'òle dhi tíni. Lò'wa àlo àlo títi dhi í dré dhi, adré rúbhá fe adrélé àyi ki tàndi kya ró.

³⁹ Ngá títi dhi ki zà kandra àlo ko. Móndí ki zà ni kára twá, kà'wá ki zà ni kára twá, àrì kya ni kára twá, ìndì kosyá kya ni kára twá. ⁴⁰ Kòdhi íbe dhi, rúbhá bhù àdhya i be, ìndì rúbhá bvò àdhya i be. Dì rúbhá bhù àdhya ki lagulagu twá rúbhá bvò àdhya kya rúsè. ⁴¹ Kítú ni lagulagu twá, mbà ni lagulagu twá, ìndì bhìbhínyà ki lagulagu twá. Ndàndì bhìbhínyà àlo àlo títi dhi ki lagulagu twá àyi ki àzya kya rúsè.

⁴² Tà nda ni adré kòkpà kònìni móndyá dra ngabhá dràdrà 'ásè dhi ki tà sè. Rúbhá adrélé síle kìnì na ngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi ró dhi, ni nga rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró. ⁴³ Rúbhá adrélé síle líndrì àko dhi, ni nga rúbhá mìlanzilanzì ro dhi ró. Rúbhá adrélé síle rúbhá yàyà ro dhi, ni nga rúbhá rìnyì ró dhi ró. ⁴⁴ Rúbhá adrélé síle rúbhá bvò àdhya ró dhi, ni nga rúbhá adrélépi Tírì Lólo ni lídrì íbe dhi ró.

Ngóró rúbhá bvò àdhya dré adrélé be dhi tíni dhi, rúbhá adrélépi Tírì ni lídrì íbe dhi kòkpà be. ⁴⁵ Àsà dhi, Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Móndí drìdrì, Adámà atsá móndí lídrì íbe dhi ró.»^S Dì, Adámà kùdù ro dhi atsá ína Tírì adrélépi lídrì fe dhi ró. ⁴⁶ Dì, rúbhá Tírì àdhya atsá drìdrì ni ko. Be ró dhi, rúbhá bvò àdhya atsá ína 'íká, gò rúbhá Tírì àdhya dré atsázó ndò. ⁴⁷ Móndí drìdrì nda apfò tàpfulíndrì bvò àdhya lésè. Dì, móndí kùdù ro nda apfò ína bhù lésè. ⁴⁸ Móndyá bvò àdhya i ngóró móndí apfòlepi bvò lésè nda tíni. Dì, móndyá bhù àdhya i àyikya ngóró móndí apfòlepi bhù lésè nda tíni. ⁴⁹ Ngóró mà dré adrélé làsú íbe móndí apfòlepi bvò lésè nda àdhya tíni dhi tíni dhi, mà ni adré kòkpà làsú íbe móndí apfòlepi bhù lésè nda àdhya tíni.

⁵⁰ Ama adrúpi í, tà má dré adrélé tàle dhi i, kònì i: Dhyá ki rúbhá i kàrí ni be dhi í kitswá file Gíká ni Opì na bwà ko. Ngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi kitswá file ngá kitswábhá ñwàle bwà ko dhi i kòfalé bwà ko. ⁵¹ Mì yi rè ká! Má adré tà lùzu ró dhi ni ta àmi dré kòdhya: Ama títi dhi i kòfalé dhi, móndí àruka i kitswá dràle ko. Dì, àma títi dhi ki rúbhá ki ru ladzá ⁵² lókyá mvá tsà m̃ atswàma àdhya tíni dhi sè, gòká kùdù dré ngorà'a. Tàko ko, à ni gòká vo gò, móndyá dràbhá dre dhi i kòkà ngá dré dràdrà 'ásè rúbhá kitswábhá ñwàle bwà ko dhi íbe. Dì àma ki rúbhá ki ru ladzá. ⁵³ Tàko ko, lè rúbhá adrélépi ñwàle ñwanwà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró. Lè rúbhá adrélépi dràle dràdrà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá kitswálepí dràle bwà ko dhi ró. ⁵⁴ Dì rúbhá adrélépi ñwàle ñwanwà nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró dhi, ìndì rúbhá adrélépi dràle dràdrà nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálepí dràle bwà ko dhi ró dhi, tà tsilè Gíká ni Kúlí na kònìdhi ni ru 'o:

«À lavú dràdrà ni rĩnyĩ, tà ni ni 'òzo akílé dhi dre!*

⁵⁵ Dràdrà, àmi rĩnyĩ móndí ki lavúzó dhi ángwà?

Dràdrà, àmi rĩnyĩ móndí ki tupfúzó todràle dhi ángwà?»†

⁵⁶ Dràdrà ni rĩnyĩ adrézó móndí ki tupfú todràle nda, tàkonzì 'i. Di tàkonzì nda ni rĩnyĩ angá tatrĩtrĩ kúlí lésè. ⁵⁷ Di, mà kàdré àmakya àwoyà fe Giká dré, dré adrélé àma ki 'o tàkonzì lavú dràdrà be àma ki Mírĩ Yésu Kristo ni rĩnyĩ sè dhi sè!

⁵⁸ Asà dhi, àma adrúpi má dré lèle tò ni i, mì kàdré àmi ki totó tātā. Mì kòtayĩ àmi tà dré kizílé àlomvá ko. Mì kàdré ngbú àmi ki fe adrélé Mírĩ ni àzì 'o adrézó lile àba drĩdrĩ. Tàko ko, mì nì tàle dhi, àzì mì dré adrélé 'òle Mírĩ na dhi kitswá dràle àngyá ko dhi be.

16

Làfa lokólé mónnyá ka'ibhá Yerúsalemà na dhi ĩ dré dhi

¹ Kàdré làfa mì dré adrélé lokólé mónnyá Giká àdhya Yerúsalemà na dhi ĩ dré dhi nì tà sè dhi, mì kàdré 'òá ngóro má dré tàle Ekèlézya Gàlàtíyà na dhi ĩ dré dhi tĩnì.* ² Kítú nì àlo pósò àlo àlo títí dhi kya sè dhi, àmi àlo àlo títí dhi ĩ mì kàdré làfa mì dré kisulé dhi nì àruka bha gàrà dri. Mì kàdré 'òá kònìni kitswálé má kònì dra tsa dhi, mì kòlokóro làfa lókyá nda sè ko. ³ Di má kòtsa dre dhi, má nì wáràgà ki fe mónnyá mì dré dra kipèle dhi ĩ dré gò, àyì ki mùzo ngá mì dré adrélé fèle nda ki adzì Yerúsalemà na. ⁴ Kòkitswá má dré kpà lizo dhi, mà nì lì tùmānì àyì ìbe.

Atsì Pòlo dré lèle tòle dhi

⁵ Má kònì dra lavú bvò Màkèdòníyà àdhya 'àsè dhi, má nì tsa àmi véna. Tàko ko, má nì lavú Màkèdòníyà 'àsè. ⁶ Àruka nì, má nì adré àmi véna lókyá be vwàvwà ro tsà. Àruka nì, má nì ndàndì lókyá kidhì àdhya nì letè lavúlé àmi véna, mì kògòro àma ledé má dré lizo àrà má dré dra lizo lána dhi na. ⁷ Tàko ko, má lè àmi kì nòle ngbà 'í lókyá tsà sè má dré adrèrà'a lavúlé dhi 'á ko. Be ró dhi, Mírĩ kòlè dhi, má adré leà gile àmi ta. ⁸ Nyànómvá dhi, má nì adré kònwa Efésò 'a tsàle gwányá Pàtèkòtè àdhya na. ⁹ Tàko ko, Giká nzì láti má dré adrézó àzì kàdrì dhi nì 'o kònwa, gba móndí bí dhi ĩ kàdré ligílé má rú yà dhi.

¹⁰ Tímòtéyò kòtsa àmi véna dhi, mì kò'o akódhi dóro, kàdréro àmi kòfalé tirì àko. Tàko ko, akódhi adré Mírĩ nì àzì 'o mána tĩnì. ¹¹ Adré di leà dhi, dhya àlo kàyzè akódhi ko. Akódhi dré adrèrà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, mì kòledé akódhi, kàgòro má véle togó be kìdrìkìdri. Àngyá ko, má adré akódhi nì letè adrúpi àruka ìbe.

¹² Kàdré àma kì adrúpi Apólò nì tà sè dhi, má kodzó tá akódhi togó wáyi sè, kòlìró àmi véna àma kì adrúpi àruka ìbe. Di, akódhi lè tá ìna lile nyànómvá ko. Di a nì dra lókyá dóro nda lizo ndò.

¹³ Lè mì kàdré tàmbga dri, adrélé àmi kì totó tātā àmi kì tà ka'ika'ĩ na. Mì kàdré togó tsi, adrézó kpà rĩnyĩ ró. ¹⁴ Mì kàdré kpà tà títí dhi kì 'o lèle sè.

¹⁵ Mì nì tàle dhi, Sètèfànrì ĩ mónnyá akódhi nì dzó lé dhi ìbe dhi ĩ tá móndí Yésu nì ka'ibhá drĩdrĩ bvò Akáyà àdhya na dhi 'i dhi be. Di ì fè àyì

* 15:54 15:54 A kònò Esáyà 25:8. † 15:55 15:55 A kònò Osèyà 13:14. * 16:1 16:1 A kònò Rómàbhá ĩ 15:25-26.

adrélé tà 'o móndyá lólo Giká àdhya i dré. Ama adrúpi i, má adré àmi ki kodzó, ¹⁶ mì kàdréro àmi ki bha móndyá adrébhá tà 'o àyi nda kya t́ni dhi i zàle, ìndì móndyá títi adrébhá àzì 'o landèzo t́mání àyi ìbe dhi i zàle. ¹⁷ Má adré lenzélé Sètèfánà ki atsama Fòrùtúnátò ìbe Akàyìkò be dhi ni tà sè. Ayi nda ì 'o má dré tà títi mì dré kitswálé 'òle bwà ko dhi i dre. ¹⁸ Ì tindrì áma togó ngóro ì dré kpà 'òle àmi dré dhi t́ni. Mì kàdré di móndí lású be kòníni dhi ki tà bha kuru.

Mòdo kùdì

¹⁹ Ekèlézyà bvò Asíyà àdhya lé dhi ì fè mòdo àmi dré. Akilà i Pírìsìkà be dhi ì fè kpà mòdo àmi dré togó wáyi sè Mírì Yésu na, t́mání móndyá Ekèlézyà àdhya adrébhá ru kimó àyi ki dzó lé dhi ìbe. ²⁰ Ama ki adrúpi títi kònwà dhi ì fè kpà mòdo àmi dré. Àmi ró dhi, mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèle sè.

²¹ Ma, Pólò, má adré kùlì kòni ki tìsì áma tándi ni drìgá sè, mòdo fèzo àmi dré. ²² Dhya àlo kàdré Mírì Yésu ni le ko dhi, t́atrítí kàdré akódhi dri! Mírì, mí kàlì wà! ²³ Mírì Yésu ni togó tani kàdré àmi ìbe! ²⁴ Má adré àmi ki le títi Yésu Krísto na.

Wárágà Pólò dré tisile Kòritòbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle òdrìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Kòritò na dhi i dré dhi ni rì 'i. Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisi kitswázó tà ledé àyi kòfalésé Kòritòbhá nda ìbe dhi bvó. Tàko ko, akódhi ni wárágà ni àlo léna dhi, lotó tá àyi àyi ki ru lanzima ni tà sè, ìndì àyi ki tàkonzì àruka ki tà sè. Di móndí àruka àyi kòfalé dhi ì gò adréle ligilé akódhi rú, adrézó lizíá ngalé akódhi tá àpóstolò 'i bàti yà dhi. Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré tà ta rìnyí sè, adrézó àyi tàrà ga àzì àpóstolò àdhya Giká dré bhàle í drígá dhi ni tà sè. Tàgba kònini dhi, Pólò adré léá dhi, àyi Kòritòbhá nda ìbe dhi ì kògò ru amú tódhyá. Adré kpà lenzélé, dré yìle Tító tí tàle dhi, ì ladzá àyi ki togó, ìndì ì lè gòle àyi no tò dhi sè (7:5-16).

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré kpà àzì Giká dré fèle mónnyá ka'ìbhá títi dhi i dré adrézó Rúbí Tani longó dhi ni tà ta (2:14-17; 3:1-3, 4-18; 4:1-18; 5:16-21). Amvolásà dhi, adré Kòritòbhá ki kodzó ngá lokó kitswálé títi, ì kòfèro lemerèbhá mónnyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi i kòfalé dhi i dré.

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò kàdré àyi tàrà ga àpóstolò kìnzò ro adrébhá ligilé í rú dhi ki tà sè dhi, adré 'òá kònini àyi tàndi ni tà sè ko. Be ró dhi, adré ìna 'òá kònini tadházóá ngádra 'á dhi, Rúbí Tani dré adréle longolé dhi tà bàti 'i káyà dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atima

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì mónnyá ka'ìbhá dhi ki togó tindrìma (1:1-11)
- 2) Tà Pólò i kòfalé Kòritòbhá ìbe dhi (1:12-7:16)
- 3) Kòritòbhá ki kodzoma ngá lokó fèle mónnyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi i dré dhi (8:1-9:15)
- 4) Pólò ni tàrà gàma àzì Giká dré bhàle akódhi drígá dhi ni tà sè dhi (10:1-13:10)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (13:11-13)

Pólò ni mòdo fema

¹ Ma, Pólò, bhàle adréle Yésu Krísto ni àpóstolò ro ngóro Giká dré lèle dhi tìni dhi, tùmàní àma ki adrúpi Tímótéyò be dhi, mà adré wárágà kònìdhi ni tisi àmi, Ekèlézyà Giká àdhya Kòritò na dhi dré, tùmàní mónnyá lólo títi Giká àdhya bvó Akáyà àdhya na dhi ìbe.

² Giká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kìdrìkàdrì àmi dré!

Giká adré móndí ki togó tindrì

³ Rúku kàdré Giká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Akódhi nda, àma ki Atá adrélépi àyi togó dóro tadhá àma dré dhi 'i, ìndì Giká adrélépi àma ki togó tindrì lavulé dhi 'i. ⁴ Adré àma ki togó tindrì àma ki kizà títi dhi i na, mà kòkitswáro kpà móndí àruka ki togó tindrì àyi ki kizà títi dhi i na, ngóro Giká dré àma ki tàndi ki togó tindrìle dhi tìni. ⁵ Tàko ko, ngóro kizà Krísto dré nyàle dhi ì dré adréle gale àma léna bí dhi tìni dhi, Giká adré kòkpà àma ki togó tindrì lavulé Krísto sè. ⁶ Mà kàdré kizà nya dhi,

mà adré nyàà mì kòkisúró togó tindrìma túmání lídrì kóná vésè kólyá dhi be be dhi bvó. Gíká kàdré àma ki togó tindrì dhi, adré tindrìá kitswázó kókpa àmi ki togó tindrì, mì kàdréro togó tsi kizà títi mì dré adrélé nyàle àmakya tíni dhi ĩ sè. ⁷ Di mà adré mì bha Gíká véna àmi ki tà sè. Tàko ko, mà nĩ tàle dhi, ngóro mà dré adrélé kizà nya túmání àmi ĩbe dhi tíni dhi, mà ni kókpa togó tindrìma kisú túmání àmi ĩbe dhi be.

⁸ Ama ki adrúpi ĩ, mà adré leà mì kòni ngalè mà nya tá kizà bvó Asiyá àdhya na ngáni ya dhi. Kizà nda ñò tá àma tà tàndi ró, àma ki rinyí lavúzó gò, mà dré àma ki mì bhàma kitswázó adrìlé dhi ni tayízó. ⁹ Ama léna dhi, sù ngóro à ñò tá tà àma dri kitswálé dràdrà sè na tíni. Di, tà nda 'o tá ru kòni, mà kàdréro mì bha àma ki tàndi ĩ dri ko, be ró dhi, Gíká adrélépi móndí ki tingá dràdrà lésè dhi dri. ¹⁰ Akódhi nda apá àma dràdrà làsú be kòni nda lésè nì. A ni go kpà àma ki apá nì. Mà adré di àma ki mì bha akódhi véna, kògòro adrélé àma ki apá. ¹¹ Ami ró dhi, mì adré kpà àma ki ledé, mì dré adrélé tà zi Gíká tí àma dré dhi sè. Di asá dhi, móndí zyandre dhi ki tà tani Gíká dré dra 'òle àma dré dhi ki no, ĩ dré tà zìle akódhi tí àma dré dhi sè gò, ĩ dré àwoyá fèzo akódhi dré àma ki tà sè.

Pòlò ladzá tà ĩ dré tá kisùle 'òle dhi

¹² Tà mà dré adrézó drì bha kuru asá dhi, tà kònidhi 'i: Ama ki togó adré tadhá àma léna dhi, mà 'o tà bvó kònidhi lé, lavulé dhi, àmi kòfalé, togó lólo wáyi angalépi Gíká vélésè dhi sè dre. Mà 'o kòni àma móndí ro dhi ki tógyá sè ko. Be ró dhi, mà 'o àmakya kòni Gíká ni togó tani bhàle àma rú dhi sè. ¹³ Ama ki wárágá ĩ léna dhi, mà adré ngbá 'í tà mì dré kitswálé nàle ìndi nìle bwá dhi ki tisi àmi dré kòdhya. Di mà adré mì bha, mì kòkitswáro tà kònidhi ni ni dóro, ¹⁴ ngóro mì dré kidhólé nìle tsà dhi tíni: Kítú àma ki Mírì Yésu dré dra agòzo dhi tú dhi, mì ni kitswá drì bha kuru àma ki tà sè, ngóro mà dré dra drì bhàle kuru àmi ki tà sè dhi tíni.

¹⁵ Mà dré tá àmi ki tà ka'ile bàti dhi sè dhi, mà kisù tá drìdrì dhi, mà ni tá tsa àmi véna vésè be rì, mì kòkitswáro tá tà tani kisú vésè be rì ká. ¹⁶ Angyá ko, mà lè tá tsàle àmi véna, mà dré tá adrérà'a lìle Màkèdòniyá na dhi 'á, mà kòni agò Màkèdòniyá lésè dhi, mà kògòro tódhyá àmi ki no gò, mì kòkitswáro àma ledé lìle Yúdáyá na. ¹⁷ Di mì adré kisúá dhi, mà dré tà adrérà'a tà kisú 'òle kòni dhi 'á dhi, mà kisú tá mána tà nda 'òle togó wáyi sè ko? Kó ngalè, mì adré kisúá dhi, mà adré mána tà kisú 'òle ngóro móndyá bvó àdhya kya tíni, adrézó tàà «Àyiya» ìndi «Kóko» lókyá àlo sè dhi 'í?

¹⁸ Di, Gíká nĩ tàle dhi, mà dré adrérà'a àyi kúlì longó àmi dré dhi 'á dhi, mà adré tàà «Àyiya» ìndi «Kóko» lókyá àlo sè ko dhi be. ¹⁹ Tàko ko, Yésu Krísto, Gíká ni Mvágó, mà dré tà ni ni longózó túmání Silá ĩbe ìndi Tímòtèyo be àmi dré dhi, adré ìna tàà «Àyiya» ìndi «Kóko» lókyá àlo sè ko.* Be ró dhi, Krísto nda léna dhi, tà títi dhi ĩ «Àyiya» 'i. ²⁰ Angyá ko, Gíká adré tà títi ĩ dré lazilé dhi ki 'o kitswálé títi Krísto na. Di Krísto nda sè dhi, mà adré tàà «Kàdré kòni», adrézó Gíká ni rú bha kùle. ²¹ Gíká nda adré àma ki 'o adrélé àma ki totó tátá túmání àmi ĩbe Krísto na dhi nì. Tàko ko, akódhi zì tá àma, ²² àngè lwázó àma rú tadházóá dhi, àma móndyá ìna 'i

* **1:19** 1:19 Gíká ni Kúlì tisile Gírìkì ti sè dhi léna dhi, à adré rú «Silúwánò» kisú kòni. Rú nda tà rú àzya Silá dré dhi 'i.

káyà dhi. Dré Tirí Lólo bhàzo àma ki togó na, ngóro ngádrì adrélepi tadhá dhi, í ni tà títi í dré lazilé dhi ki afè àma dré dhi tíni.

²³ Giká ni dóro tàle dhi, tà má dré adréle tàle kòndhi tà bàti 'i káyà dhi. Má kàdré kinzò ta dhi, akódhi kòbhà tà má dri. Má gò tá tsàle tódhyá àmi véna Kòritò na ko, má kàpáro àmi kúlí má dré tá adréle 'òle tàle àmi dri dhi í lésè. ²⁴ Mà adré òpi le nyàle àmi dri àmi ki tà ka'ika'í ni tà sè ko. Be ró dhi, mà adré àmakya àzì 'o túmání àmi íbe, mì kàdréro gàle arí sè bí. Tàko ko, mì adré àmi ki totó tātā àmi ki tàndi ki tà ka'ika'í sè.

2

¹ Di má nò tá dóro ni, má dré gòle tsàle àmi véna ko dhi, má kògòro kizà fe àmi dré ko. ² Tàko ko, má kàdré kizà fe àmi dré dhi, àdhi ni go arí fe má dré dhi nì, kàdré àmi má dré kizà fèzo àmi dré dhi 'i ko dhi? ³ Di má tsì tá wáràgà àmi dré ngóro má dré tá tsìle dhi tíni, má kòni dra tsa àmi véna dhi, má kòkisúro kizà móndyá tá kitswábhá arí fe má dré dhi í véna ko. Má ka'í tá dhi, má kàdré arí íbe dhi, àmi títi mì ni kókpa adré arí íbe. ⁴ Di má tsì tá wáràgà nda àmi dré togó lanzi galepi kizà sè bí dhi be, ìndi m̀ndra íbe bí. Má tsì tá kòni kitswázó kizà fe àmi dré dhi bvó ko, be ró dhi, mì kòniro àma lèle kàdrì àmi véna dhi be dhi bvó.

Dhya tàkonzì 'òlepi dhi ni tàkonzì trìma

⁵ Dhya àlo kòfè kizà dhi, akódhi nda fè kizà ngbà 'í má dré ko. Be ró dhi, fè kizà nda àmi títi dhi í dré, kó ngalè m̀ndi bí àmi kòfalé dhi í dré. (Má lè tà nda ni kitélé ko.) ⁶ Tà m̀ndi bí àmi kòfalé dhi í dré nòle dhya nda dri dhi kitswá akódhi dré dre. ⁷ Di nyànómva dhi, adré leá dhi, mì kòtrì akódhi ni tàkonzì, akódhi ni togó tindrìzo, akódhi ni togó nda kònjòro kizà dré nòno ko. ⁸ Má adré di àmi ki kodzó, mì kògòro tódhyá àmi ki lèle tadhá akódhi dré.

⁹ Má tsì tá wáràgà nda àmi ki tabhìzo, nìzoá ngalè mì adré àma kúlí ka'í 'òle tà títi í sè 'í yà dhi. ¹⁰ Mì kàdré dhya àlo ni tàkonzì tri dhi, má adré kókpa akódhi nda ni tàkonzì tri. Má kàdré tàkonzì tri dhi, tàkonzì kitswálé trile dhi kàdré be dhi, má adré tría Kristo kandrá àmi ki tà sè, ¹¹ Sàtana kòkisúro láti àma ki litizó dhi ko dhi bvó. Tàko ko, mà ni tà akódhi nda dré adréle 'òle àma ki tabhìzo litilé dhi í be.

Pólò ni togó lanzi Trówà na

¹² Má dré tá lìzo Kristo ni Rúbí Tani longó Trówà na dhi, Mírì nzì tá láti dra má dré àzì nda ni 'òzo. ¹³ Di, tágba kòni dhi, àma togó lanzi tá ina, má dré àma adrúpi Títò ni kisúlé kònale ko dhi sè. Asà dhi, má dré lazizó m̀ndyá kònale dhi í tí go, lìzo bvó Màkèdoníyà àdhyà na.

Ama ngóro tàdzì dóro Kristo àdhyà tíni

¹⁴ Di, mà kàdré àwoyà fe Giká dré! Tàko ko, akódhi adré ngbú adréle àma ki tidrì, ngóro m̀ndi í dré 'òle lavulé Kristo na dhi í tíni. Ama sè dhi, adré kpà Kristo ni 'o m̀ndi í dré nìle àrà títi í 'àsè, ngóro tàdzì dóro adrélepi ngùle m̀ndi í kòfalé dhi tíni. ¹⁵ Angyá ko, àma ngóro tàdzì dóro Kristo dré fèle Giká dré, adrélepi ngùle m̀ndyá adrébhá lìle lídrì kisú dhi í kòfalé, túmání m̀ndyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhi íbe dhi tíni. ¹⁶ Ayi adrébhá lìle dràdrà kisú nda í dré dhi, àma tàdzì dràdrà àdhyà tíni. Di, ayi adrébhá lìle lídrì kisú nda í dré dhi, àma àmakya tàdzì lídrì àdhyà tíni. Di

àdhi ni kitswá tà nda sè ni? ¹⁷ Ama ró dhi, mà adré Giká ni kúlí lagí láfa sè ngóro móndí àruka bí dhi kya t́ni ko. Be ró dhi, Krísto na dhi, mà adré àmakya kúlí nda ni longó togó wáyi sè Giká kandrá, Giká dré àma ki mule tà nda ni 'o ni dhi sè.

3

Ama ngóro wáràgà Krísto dré tisile móndí ki togó na dhi t́ni

¹ Mà adré gòle véle àma ki tàndi ki tà dóro ta kòdhya? Adré tsì leá dhi, mà kàdré àma ki tà dóro ki tsì wáràgà na fèle àmi dré yà, kó ngalè mà kàdré àmi ki lizí àma ki tà dóro ki tsì wáràgà na yà dhi, ngóro móndí àruka ì dré adrélé 'òle dhi t́ni? ² Ami ki tàndi ì wáràgà àmakya tisile àma ki togó na, móndyá títí dhi ì dré adrélé nàle ìndì nùle dhi 'i. ³ Bàti, mà adré tadhá ngádra 'á dhi, àmi wáràgà Krísto dré tisile àma ki àzì sè dhi 'i. Akódhi tsì wáràgà nda wáràgà sú sè ko. Be ró dhi, tsì Tirí Giká lídrì ro dhi àdhyà sè. Tsì kpà wáràgà nda kírà dri ko. Be ró dhi, tsì móndí ki togó na.

Ama Giká ni àzì 'obhá tà tídhí dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni tà sè dhi 'i

⁴ Mà adré tà nda kòdhi ki ka'í bàti Krísto sè Giká kandrá. ⁵ Dì, mà adré àma ki no ngóro móndí kitswábhá tà 'o àyi ki tàndi ki rinyí sè bwà dhi ì ró ko. Be ró dhi, Giká adré ìna àma ki 'o kitswálé títí dhi nì. ⁶ Akódhi 'o àma kitswálé títí, adrélé àyi àzì 'obhá tà tídhí ì dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni tà sè dhi ì ró. Tà tídhí dré bhàle nda angá t́trítrí kúlí tsìle dhi lésè ko. Be ró dhi, angá ìna Tirí Lólo vélèsè. Tàko ko, t́trítrí kúlí tsìle nda adré móndí ki 'o todràle. Dì, Tirí nda adré ìna móndí ki 'o adrélé.

⁷ Tágba t́trítrí kúlí tsìle wáràgà pá sè kírà ì dri dhi dré tà adrézó dràdrà fe dhi, Giká 'o tà t́trítrí kúlí nda adrélé mìlanzìlanzì ro, Ìsèrèlè ànzì ì kòkitswáro Mósè ni mìbhalé no bwà ko lagulagu ni ni tà sè, tágba lagulagu nda dré tà adrézó akílè akiakí dhi. ⁸ Kàdré kòni dhi, tà tídhí angálèpi Tirí Lólo vélèsè nda ni adré dì véle mìlanzìlanzì ro lavulé! ⁹ Tà àku adrélèpi tá tà bha móndí ì dri nda kàdré tá mìlanzìlanzì ro dhi, tà tídhí adrélèpi móndí ki bha gyàgya Giká kandrá nda véle mìlanzìlanzì ro lavulé! ¹⁰ Tàko ko, tà àku adrélèpi tá mìlanzìlanzì ro nda gò véle adrélé mìlanzìlanzì ro ko, tà tídhí nda ni mìlanzìlanzì dré àku ni ni lavulé dhi sè. ¹¹ Tà àku adrélèpi tá akílè nda kàdré tá mìlanzìlanzì ro dhi, tà tídhí adrélèpi kóná vèsè kólyá nda véle mìlanzìlanzì ro lavulé!

¹² Dì mà dré adrélé mì bha tà nda kòdhi dri dhi sè dhi, mà adré tà títí dhi ki 'o tawà sè. ¹³ Ama ngóro Mósè adrélèpi tá àyi mìbhalé zu kítá sè, Ìsèrèlè ànzì ì kònòro lagulagu ni adrélèpi tá akílè dhi ko dhi t́ni ko. ¹⁴ Dì, Ìsèrèlè ànzì nda ki tà kisùkisù tá ìna t́nimvá na. Tàko ko, atsálè ándrò kònìdhi dhi, ì dré adrèrà'a tà àku Giká dré tá bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni kúlí na dhi 'á dhi, kítá àlo nda adré rè dhu àyi ki tà kisùkisù zu. A kitswá ngbà 'í kítá nda ni t́ngá Krísto ni ka'íma sè. ¹⁵ Bàti, atsálè ándrò kònìdhi dhi, ì kàdré Mósè ni t́trítrí kúlí na dhi, kítá nda adré rè dhu àyi ki tà kisùkisù zu. ¹⁶ Dì, dhyà àlo kàdré àyi togó adzá Mírì véle dhi, à adré kítá nda ni t́ngá. ¹⁷ Mírì nda Tirí 'i. Arà Mírì ni Tirí dré adrézó dhi 'á dhi, tà adrézó móndí ki trì dhi be. ¹⁸ Ama títí kítá nda ni t́ngázó àma ki mìbhalé 'àsè dhi ì, mà adré Mírì ni mìlanzìlanzì tadhá, ngóro tàlàtàlà dré adrélé ngá líndrì

tadhá dhi t́ni. Di Mírí adré àma ki ladzá atsálé áyi tándi t́ni gò, mà dré adrézó akódhi ni m̀lanzilanzì tadhá adrézó lìle ába dr̀dr̀. Kòdhi tà Mírí adrélépi Tírí 'i nda dré adrélé 'òle nì dhi 'i.

4

Ngá làgí kyàkyà l̀drí r̀ule k̀nì sè dhi i léna dhi

¹ Di àsà dhi, Giká dré àzi nda ni bhàle àma drigá áyi togó dóro sè dhi sè dhi, mà adré àma ki togó tayí adrélé lanzile ko. ² Be ró dhi, mà gà àmakya tà l̀zù ró ìndì kanyò ro dhi ki 'òma rè. Mà adré tà 'o t̀r̀p̀f̀ sè ko, adrézó kpà Giká ni k̀l̀ ladzá atsálé kinzò ro ko. Be ró dhi, mà adré àmakya tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó àma ki tándi ki tà tadhá mónnyá títi dhi i dré kitswálé tabhìle àyi ki togó na Giká kandrá. ³ Di, Rúbí Tani mà dré adrélé longólé dhi kàdré ìna l̀zù ró dhi, adré ngbà 'í l̀zù ró mónnyá adrébhá lìle dràdrà kisú dhi i dré. ⁴ Angyá ko, giká bvò kòndi àdhya 'o mónnyá ka'ìbhá ko dhi ki tà kisúkìsù atsálé t̀nìmvá ro, ì kòkìswáró ngádra Rúbí Tani àdhya ni no bwà ko.* Rúbí Tani nda adré Krísto, adrélépi Giká ni l̀ndr̀ 'i dhi ni m̀lanzilanzì tadhá kòdhya. ⁵ Tàko ko, mà adré àma ki tándi ki tà longó kòdhya ko. Be ró dhi, mà adré Yésu Krísto ni tà longó kòdhya, adrézó tadhá dhi, akódhi Mírí 'i, ìndì àma, àmi ki màràbà Yésu ni tà sè dhi 'i. ⁶ Tàko ko, Giká tà tá dhi: «Ngádra kàdré kòle t̀nìmvá na!»† Di Giká nda 'o áyi ngádra kòle ngá kazá àma ki togó na dhi nì, mà kònrò áyi m̀lanzilanzì adrélépi lagulé Krísto ni m̀bhalé 'á dhi be dhi bvò.

⁷ Di, àma àmakya ngá làgí kyàkyà nda ìbe àma léna, tágba mà kàdré ngóro l̀drí r̀ule k̀nì sè dhi i t́ni yà dhi, tadházóá dhi, r̀nyì kàdrì lavulé nda angá ìna Giká vélésè, àma vélésè ko. ⁸ Mà adré kizà nya láti títi i sè, di, kizà nda lavú ìna àma ko. Ama ki dr̀ adré abílé, di, tà nda kizá ìna àma ki tà ka'ìka'ì ko. ⁹ A adré àma ki m̀ pfo, di, Giká tayí ìna àma ko. A adré àma ki abhé k̀nì mi, di, mà drà àmakya ko. ¹⁰ Mà adré ngbú adrélé Yésu ni dràdrà todó àma rú, à kàdrérokópà Yésu ni l̀dr̀ ìna àma rú be dhi bvò. ¹¹ Tàko ko, à adré ngbú àma adrébhá l̀dr̀ ro dhi ki lefè adrélé dràdrà mìle Yésu ni tà sè, à kàdrérokópà Yésu ni l̀dr̀ no àma ki r̀bhá adrélépi dràle dràdrà dhi rú. ¹² Di àsà dhi, àma ngbú ànyi dràdrà mìle, mà kàdrérokò l̀dr̀ ìbe be dhi bvò.

¹³ Giká ni K̀l̀ adré táá dhi: «Má ka'ì dre. Asà dhi, má dré tà t̀zo.»‡ Tà ka'ìka'ì l̀sù be kònrì nda sè dhi, mà adré kpà Giká ni ka'ì gò, adrézó tà ta. ¹⁴ Tàko ko, mà ǹ tàle dhi, Giká Mírí Yésu ni t̀ngálépi dràdrà lésè dhi ni kòkpà àma ki t̀ngá dràdrà lésè t̀m̀nì Yésu be gò, àma ki 'òzo p̀fòle àmi ìbe i kandrá dhi be. ¹⁵ Tà títi mà dré adrélé mvòle dhi i, mà adré mvòá àmi ki tà sè, Giká ni togó tani kòtsaró mónndí zyandre lavulé dhi i véna gò, àyi ki 'o adrélé àwoyá tà akódhi dré, adrézó akódhi ni rú bha kùle.

¹⁶ Asà dhi, mà adré àma ki togó tayí adrélé lanzile ko. Tágba àma ki r̀bhá dré adrézó ñwàle ñwanwà dhi, Giká adré àma ki togó 'o atsálé t̀d̀hì ro k̀t̀ àlo àlo títi i sè. ¹⁷ Tàko ko, kizà tsàtsà mà dré adrélé nyàle lókyá tsà sè kòdhi ì adré àma ki 'o kitswálé m̀lanzilanzì kàdrì kizà nda ki lavulépi ìndì adrélépi kóná vésè kólyá dhi ni kisú. ¹⁸ Di mà adré m̀ bha ngá kitswálé nòle m̀ sè dhi i dri ko. Be ró dhi, mà adré àmakya m̀ bha

* 4:4 4:4 «Giká bvò kòndi àdhya» kònrìdhi Sàtánà 'i. † 4:6 4:6 A kònrò Kìdhoma 1:3. ‡ 4:13 4:13 A kònrò Longó i 116:10.

tà kitswálé nòlè mǐ sè bwà ko dhi ì dri. Angyá ko, ngá kitswálé nòlè mǐ sè dhi ì adré ngbà 'í gǐlè lókyá tsà sè. Dì, tà kitswálé nòlè mǐ sè bwà ko dhi ì adré àyikya gǐlè kóná vèsè kólyá.

5

Ama ki rúbhá bhù àdhyà ni asoma

¹ Mǎ nǐ tàlè dhi, àma ki rúbhá bvò àdhyà adrélépi ngóro wémà tǐni kòndhi kòdrà dhi, mǎ ni dzó àzya dra adrélépi kóná vèsè kólyá dhi nǐ kisú Gíká véna bhù na dhi be. Dzó nda dzó mǒndí ì dré sílè nǐ dhi 'í ko. Be ró dhi, dzó nda dzó Gíká dré sílè nǐ dhi 'í. ² Nyànomvá dhi, mǎ adrè tongólé lovó sè, adrézó àma ki rúbhá bhù àdhyà nda nǐ le asólé àma rú. ³ Angyá ko, mǎ kòndi dra rúbhá nda nǐ asó dhi, mǎ kitswá adrélé bvólíí ro ko. ⁴ Bǎti, mǎ dré adrérà'a rúbhá bvò àdhyà kòndhi na dhi, mǎ adrè tongólé, adrézó ngá lanzǐ todó. Kòndhi adrè leá ko tàlè dhi, mǎ adrè rúbhá bvò àdhyà kòndhi nǐ le tayílé dhi. Dì, mǎ adrè àmakya rúbhá bhù àdhyà nda nǐ le asólé kòdhyà, kitswálé rúbhá dràdrà àdhyà kòndhi kòladzáró ru atsálé rúbhá lídrǐ àdhyà ró be dhi bvó. ⁵ Gíká zǐ àma tà nda kòndhi nǐ kisú dhi nǐ gò, dré Tirí Lólo afézo àma dré, ngóro ngàdrǐ adrélépi tadhá dhi, í nǐ tà tǐtí í dré lazílé dhi ki afè àma dré dhi tǐni.

⁶ Dì ásà dhi, àma ki togó adrè ngbú gǎlè àma ki tà ka'íle dhi sè bí. Mǎ nǐ kpà tàlè dhi, mǎ dré adrérà'a rúbhá kòndhi na dhi 'á dhi, àma vwàvwà ro Mírǐ nǐ bhà rúsè dhi be. ⁷ Tàko ko, mǎ adrè atsílè àma ki tà ka'íka'í sè. Mǎ adrè atsílè ngá mǎ dré kitswálé nòlè mǐ sè dhi ì sè ko. ⁸ Bǎti, mǎ adrè gǎlè àma ki tà ka'íle dhi sè bí. Dì àma mǐlèsè dhi, dóro nǐ tá mǎ dré rúbhá kòndhi nǐ tayílé gò, lizo adrélé Mírǐ bhàna dhi. ⁹ Dì, mǎ adrè tà tǐtí dhi ki 'o adrézó Gíká nǐ togó 'o kinílé, gba mǎ kàdré rúbhá kòndhi na yà, kó ngalè mǎ kòtayí rúbhá nda yà dhi. ¹⁰ Tàko ko, adrè leá dhi, àma tǐtí mǎ kópfo Krísto kandrá, kòtáró àma ki tàbvó, mǎ kòkisúró tà kitswálépi tà mǎ dré 'òlè rúbhá na dhi ì sè dhi, gba tà nda ì kàdré tà dóro 'í yà, kó ngalè tà kònzǐ 'í yà dhi.

Gíká amú àma tódhyá í be Krísto sè

¹¹ Dì mǎ dré Mírǐ nǐ ròma nǐlè be dhi sè dhi, mǎ adrè mǒndí ki togó asé akódhi nǐ ka'í. Gíká nǐ ína àma ki tà dóro. Mǎ adrè kisúá dhi, mǐ nǐ kókpà àma ki tà dóro. ¹² Mǎ lè gòlè àma ki tàndi ki tà dóro ta àmi dré ko. Be ró dhi, mǎ adrè àmakya láti fe àmi dré adrézó drǐ bha kuru àma ki tà sè, mǐ kòkitswáró kulí logó mǒndyá adrèbhá drǐ bha kuru ngá adrélé nòlè mǐ sè dhi ki tà sè dhi ì tǐ. Bǎti, àyi nda ì adrè drǐ bha kuru tà mǒndí ki togó na dhi ki tà sè ko. ¹³ Mǎ kàdré tà 'o ngóro mǒndí azaaza kya tǐni dhi, mǎ adrè 'oá Gíká dré. Mǎ kàdré kó tà 'o tà kisúkisú be dóro dhi, mǎ adrè 'oá àmi dré. ¹⁴ Tàko ko, Krísto nǐ lèlè adrè àma ki fe adrélé tà 'o dhi nǐ. Angyá ko, mǎ dré ka'íle Krísto drà mǒndyá tǐtí dhi ki tà sè dre dhi sè dhi, mǎ ka'í kókpà tàlè dhi, mǒndyá tǐtí dhi ì todrà tùmǎni akódhi be dre. ¹⁵ Dì akódhi drà mǒndyá tǐtí dhi ki tà sè, kitswálé mǒndyá adrèbhá lídrǐ ro dhi ì kògòro adrélé tà 'o àyi ki tàndi ì dré ko, be ró dhi, ì kàdréro tà 'o akódhi drálepi gò ngalè dràdrà 'ásè àyi dré nda dré.

¹⁶ Dì kidhólé nyànomvá dhi, mǎ adrè dhyà àlo no, ngóro mǒndyá bvò àdhyà ì dré adrélé nòlè dhi tǐni ko. Tágba atú dhi, mǎ dré tá Krísto nǐ nòzo

kònìni dhi, mà adré gòle véle akódhi ni no kònìni ko. ¹⁷ Di dhya àlo kàdré Krísto na dhi, akódhi nda móndí Giká dré bhàle tódhyá adréle móndí tídhí ro dhi 'i. Tà àku ì akí dre. Mì nò rè ká! Tà títi dhi ì atsa tá tídhí ro dre! ¹⁸ Tà títi nda kòdhi ì angá Giká vélésè. Akódhi nda amú àma tódhyá í be Krísto sè gò, àzì adrézó móndí ki adri ru amú tódhyá í be dhi ni bhàzo àma drígá. ¹⁹ Tàko ko, Giká adré móndyá títi bvò àdhyá ki amú tódhyá í be Krísto na gò, adrézó véle àyi ki tàkonzi ki tà bha àyi dri ko. Di fè rúbí ru amuma tódhyá nda àdhyá àma dré, mà kàdréro longóá móndí ì dré be dhi bvó.

²⁰ Di àsà dhi, àma dhya adrébhá Krísto ni tà longó akódhi ni rú sè dhi 'i. Giká ni tàndi adré móndí ki azí àma tí dhi nì. Mà adré di àmi ki ti lízi Krísto ni rú sè: Mì kòtayí àmi Giká dré amulé tódhyá í be dhi wà! ²¹ Tàko ko, Giká bhà Krísto adrélepi tá tàkonzi àko nda atsálé tàkonzi ro àma ki tà sè, mà kàtsáro móndyá í dré bhàle gyàgya Krísto na dhi ì ró be dhi bvó.

6

¹ Ama Giká ni àziàmú ró dhi ì, mà adré àmi ki kodzó, mì kònòró Giká ni togó tani mì dré kisulé dhi tà tàko ró ko. ² Tàko ko, Giká adré tãá dhi: «Lókyá àma togó tani tadházó dhi sè dhi, má yi tá mi.

Kitú móndí ki tidrízó dhi sè dhi, má ledé tá mi.»*

Di mì yi rè ká! Nyànómvá kònìdhi, lókyá Giká dré adrézó àyi togó tani tadhá dhi 'i. Àndrò kònìdhi, kitú Giká dré adrézó móndí ki tidrí dhi 'i.

Kizà Pòlò dré nyàle, ìndì tà dré 'òle Giká ni àzì sè dhi ì

³ Mà adré tà kitswábhá móndí ki 'o ledhéle tàkonzi na dhi ki 'o ko, à kòkítswáro tà ta kónzi àzì Giká dré bhàle àma drígá dhi rú ko. ⁴ Be ró dhi, mà adré àma ki tadhá Giká ni màràbà ì ró tà títi ì sè: Mà adré àma ki togó tsi kizà títi mà dré adréle nyàle dhi ì na, ìndì tà kòkóròko adrébhá atsálé àma rú dhi ì na. ⁵ Lókyá àruka ì sè dhi, à tswà àma, àma ki lebhézó bádzó na. A kodzó móndí ì ligilé àma rú. Mà 'o àzì kòkóròko landèzo. Mà ko ayi ko, kó ngalè mà ayi tàbirì sè. ⁶ Mà adré àmakya tà 'o togó lólo sè, tà nìni sè, togó vwàwà sè, togó dóro sè, Tirí Lólo ni rìnyí sè, ìndì lèle túrúpfú àko dhi sè. ⁷ Mà adré tà bàti ta, adrézó tà 'o Giká ni rìnyí sè. Mà adré àdzú ngá ki ru àma ki dríágó lésè ìndì àma ki lídzí lésè, adrézó tà gyàgya 'o ásà.† ⁸ Mà adré Giká ni tà 'o, gba à kàdré àma ki lindri bha yà, kó ngalè à kàdré kanyò fe àma dré yà dhi, gba à kàdré àma ki rú ta dóro yà, kó ngalè à kàdré àma ki rú ta kónzi yà dhi. A adré àma ki zi móndí ki litíbhá ì ró, tákò mà adré àmakya tà bàti ta. ⁹ A adré àma ki no ngóro móndí nìle ko dhi ì ró, tákò móndí bí dhi ì nì àma be. A adré àma ki no ngóro móndí dràdrá mìle dhi ì ró, tákò àma rè dhu lídrì ìbe. A adré tà ño àma dri, di, à pfu ìna àma dràle ko. ¹⁰ A adré kizà fe àma dré, di, mà adré àmakya lenzélé. A adré àma ki no lemerèbhá ro, di, mà adré àmakya móndí bí dhi ki 'o atsálé ngábhá ro. A adré àma ki no ngá àko na tíni, di, àma àmakya ngá títi dhi ìbe.

¹¹ Àmi Kòrítóbhá ni ì, mà tà tà àmi dré ngádra 'á. Mà tadhá àma ki togó dóro àmi dré dre. ¹² Mà gà àma ki lèle tadhama àmi dré ko. Di, mì gà

* 6:2 6:2 A kònò Esáyá 49:8. † 6:7 6:7 «Àdzú ngá rùle dríágó lésè» kòni ì, àdzú ngá adrézó kàribhá ki lavú ásà dhi 'i. «Àdzú ngá rùle lídzí lésè» kòni ì, àdzú ngá adrézó sùle dhyá rú dhi 'i.

àmikya àmi ki lèlè tadhama àma dré dre. ¹³ Má adré tà kònndhi ni ta àmi dré ngóro àma ànzi i dré dhi t́ni: Mì kàdré àmi ki togó dóro tadhá àma dré wà, ngóro mà dré adrélé àmakya ni tadhá àmi dré dhi t́ni!

Ru amuma mónnyá ka'ìbhá ko dhi ìbe ko dhi

¹⁴ Lè mì kàdré ru amú mónnyá ka'ìbhá ko dhi ìbe ko. Tàko ko, tà gyàgya ni kitswá tsì ru su tà kònzi be bwà? Ngádra ni kitswá tsì ru amú t́nínv́a be bwà? ¹⁵ Krísto ni kitswá tsì ru yi Dzáborò be bwà? Dì móndí Yésu ni ka'ìlepi dhi ni kitswá ru su móndí ka'ìlepi ko dhi be ngínìngíni ró? ¹⁶ Giká ni tépelò ni kitswá tsì ru yi gíká tàko ìbe bwà? Tàko ko, àma Giká lídrì ro dhi ni tépelò 'i. Ngóro Giká ni tándi dré tàle dhi t́ni:

«Má ni adré àyi kófalé,
adréle atsilé túmání àyi ìbe.
Má ni adré àyi ki Giká ro,
ì ni àyikya adré àma mónnyá i ró.‡

¹⁷ Dì Mírì adré tàá dhi:
Mì kàpfò àyi kófalésè,
àmi ki bha adréle twá àyi rúsè.
Mì kòtabè ngá àlo ndí ró dhi ko gò,
má kòka'ìró àmi.‡

¹⁸ Mírì ŕnyí líyí ro dhi adré tàá dhi:
Má ni adré àmi ki Atá ro,
mì ni àmikya adré àma ànziàgo i ró, ìndì àma ànzitòkó i ró.»*

7

¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, mà dré adréle tà Giká dré lazilé nda ìbe dhi sè dhi, lè mà kòtemv́e àma tà títi kitswábhá àma ki 'o atsalé ndí ró rúbhá na, ìndì togó na dhi i sè. Mà kàdré kpà àma ki fe adréle lólo kitswále títi Giká mìlésè, akódhi ni ròma na.

Pólò ni arí Kòritòbhá ki tà sè dhi

² Mì kòka'ì àma dòle àmi ki togó na wà! Mà 'o àmakya dhya àlo kònzi ko. Mà kizá dhya àlo ni tà ka'ìka'ì ko. Mà líti dhya àlo ngá kisúzó drígásà dhi ko. ³ Má adré tà kòdhi ki ta kitswázó tà bha àmi dri ko. Tàko ko, ngóro má dré tàle àmi dré dre dhi t́ni dhi, àmi ki tà àma ki togó na. Mà ka'ì kpà adréle túmání àmi ìbe, kàdré lídrì na yà, kó ngalè dràdrà na yà dhi. ⁴ Má adré àmi ki tà ka'ì tà bàti ró, adrézó drì bha kuru àmi ki tà sè. Dì àma togó andrì gò, má dré adrézó gale arí sè bí, tágba mà dré adrézó kizà nya lavúlè dhi.

⁵ Tàko ko, mà dré tá atsázó Màkèdòníyá 'a dhi, mà kisú tá lókyá lovózó dhi àlomv́a ko. A fè tá kizà àma dré láti títi i sè. Ama tá lawà ìbe àma rú, adrézó kpà tírì ìbe àma léna. ⁶ Dì, Giká adrélépi móndí kizà ro dhi ki togó tindrì dhi, tindrì ína àma ki togó Títò ni atsama sè. ⁷ Dì, ngbà 'í akódhi ni atsama sè ko, tindrì kpà àma ki togó, àmi ki tándi mì dré tá kpà akódhi ni togó tindrìle dhi sè. Tàko ko, akódhi títi tá àma dré, àmi ki lovó àma nòzo dhi ni tà, àmi ki kizà tà ru 'òlepi dhi sè dhi ni tà, ìndì àmi ki togó àtsi

‡ 6:16 6:16 A kònò Lèvitikè 26:12; Yèrèmiyá 32:38; Ezèkyélè 37:27. § 6:17 6:17 A kònò Esáyà 52:11; Ezèkyélè 20:34, 41. * 6:18 6:18 A kònò 2 Sámùwélè 7:14; Esáyà 43:6.

ró áma tà sè dhi ni tà. Di áma togó dré gòzo véle gàle arí sè wáláká ni ni lavú.

⁸ Tágba má dré tá kizà fèzo àmi dré áma wárágà sè dhi, áma togó ina kizà ro tà nda sè ko. Tà bàti ró dhi, áma togó tá kizà ro, lókyá má dré yízoá tàle dhi, wárágà nda fè tá kizà àmi dré, tágba dré tá adrézo ngbà 'í lókyá tsà sè dhi. ⁹ Di, nyànomvá dhi, má adrè mána lenzélé. Má adrè lenzélé àmi ki kizà nda sè ko, be ró dhi, àmi ki kizà nda dré àmi ki 'òle togó ladzá dhi sè. Tàko ko, mì atsa tá àmikya kizà ro ngóro Giká dré tá lèle dhi tìni. Asà dhi, mà 'o àmi kònzi àlomvá ko. ¹⁰ Angyá ko, à kàdré kizà ro ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tìni dhi, kizà nda adrè dhyá ki 'o togó ladzá, à kàdríró be dhi bvó. Di kizà làsù be kònini nda kitswá gile dhyá léna bwà ko. Di, kizà bvó kòndi àdhyà adrè ina dhyá ki dri lile dràdrà na. ¹¹ Mì nò rè ngalè kizà mì dré nyàle ngóro Giká dré tá lèle dhi tìni nda 'o tà dóro àmi léna ngíni ya dhi ká! Kizà nda 'o àmi ki togó atsálé àtsi ró adrélé tà 'o lovó sè, adrélé àmi ki tarà ga, adrélé tàkonzì ga, adrélé ngá ro, adrélé lovó ìbe áma nòzo, ìndì adrélé gànzi ró tà ño gyágya dhyà tàkonzì 'òlepi dhi dri. Di látì títì nda i sè dhi, mì tadhá ngádra 'á dhi, àmi tà àko àmi rú tà nda sè dhi dre. ¹² Má tsìsì tá wárágà nda àmi dré, dhyà tà kònzi 'òlepi nda ni tà sè ko, ìndì dhyà tà kònzi nda ni 'òzo rúá dhi ni tà sè ko. Be ró dhi, má tsìsì mána wárágà nda, mì kònòró ngádra 'á Giká kandrá dhi, àmi àtsi ró áma kí tà sè ngíni ya dhi. ¹³ Tà nda kòdhi i sè dhi, Giká tindrì áma kí togó dre.

Túmání áma kí togó tindrìma nda be dhi, mà lenzé tá lavúlé, mà dré nòle ngalè mì fè tá arí Títò dré ngíni ya dhi sè. Tàko ko, mì 'o akódhi ni togó atsálé kídrikídri dre. ¹⁴ Atú dhi, má tà tá akódhi dré àmi kí tà, áma dri bhàzo kuru asà gò, mì dré kanyò fèzo má dré ko. Ngóro tà títì má dré tàle àmi dré dhi i dré adrélé tà bàti 'i dhi tìni dhi, àmi kí tà títì má dré tàle dri be kuru Títò kandrá dhi i tá kókpà tà bàti 'i. ¹⁵ Nyànomvá dhi, akódhi ni lèle àmi véna dhi atsa véle kàdrì wáláká ni ni lavú, dré adrèrà'a kisùá dhi, mì ka'í tá áma kí kúlí 'òle, ìndì mì ka'í tá i dòle àmi véna ngá ròma sè ìndì togó yàyà sè ngíni ya dhi 'á. ¹⁶ Má adrè di lenzélé, má dré kitswálé àmi kí ka'í tà títì i sè dhi sè.

8

Pólò kodzó Kòrìtòbhá i ngá lokó fèle mómí ká'ìbhá àruka i dré

¹ Áma adrúpi i, má adrè lèá dhi, mì kònì tà Giká dré 'òle àyi togó tani sè Ekelézyà Makedóníyà le dhi i 'àsè dhi be. ² Tágba kizà kàdrì dré tà adrézó mómíyà ká'ìbhá nda kí tabhì lavúlé dhi, àyi kí arí kàdrì túmánì àyi kí lemerè be dhi i 'o tá àyi kí togó atsálé àtsi ró ngá fe mómíyà àruka i dré. ³ Má adrè tà bàti ta àmi dré: I fè ngá i dré kitswálé fèle bwà dhi i títì. Bàti, i fè ngá nda i àyi kí rínyì lavú byá. Àyi kí tàndì i kisù tá tà nda 'òle drìdrì gò, ⁴ i dré áma kí ti lizizó tà tàndì ró, mà kòfèró látì àyi dré drígá bhàzo túmánì mómíyà àruka ìbe, ngá fe mómíyà ká'ìbhá Yèrusalèma na dhi i dré.* ⁵ Di tà i dré 'òle nda lavú tà mà dré tá kisùle dhi byá. Tàko ko, i fè tá rè zyà àyi kí tàndì i Mírì dré 'íká gò, i dré àyi kí fèzo áma dré ndò, ngóro Giká dré tá lèle dhi tìni.

* 8:4 8:4 A kònò Rómà 15:26.

⁶ Di ásà dhi, mà lizí Títò ni ti, kògòrò àmi véna àmi ki kodzó tà dóro mà dré tá kidhólé 'òle dhi ni 'o kitswálé títi be dhi bvó. Tàko ko, akódhi nda kidhó tá àmi ki kodzólé drìdrì, mà kòlokóro ngá fèle mómndí àruka i dré dhi nì. ⁷ Ngóro mà dré adrélé tà dóro 'o lavulé àmi ki tà ka'ika'í sè, àmi ki kúlí i sè, àmi ki tà nùñ sè, àmi ki togó àtsi ró dhi sè, indì àmi ki lèle àma véle sè dhi tìni dhi, mà kò'o kòkpà tà dóro nda kòdhi, ngá fèzo mómndí àruka i dré àmi ki togó wáyi sè.

⁸ Kòdhi má adré tólí bha àmi dri ko. Be ró dhi, má adré mána àmi ki lèle tabhì mómndí àruka togó íbe àtsi ró dhi kya rú, nìzoá ngalè àmi ki lèle nda lèle bàti 'i yà dhi. ⁹ Tàko ko, mà nì tà àma ki Mírì Yésu Kristo dré 'òle àyi togó tani sè dhi be. Tágba dré tá adrézó ngá líyí ro dhi, 'o i atsálé lemerè ro àmi ki tà sè, mà kàtsáro ngábhá i ró akódhi ni lemerè sè.

¹⁰ Di má adré àmi ki drí ta àmi ki ledézó kònini: Kóná lavulépi dhi sè dhi, àmi tá mómndyá tà nda ni lebhá 'òle drìdrì dhi 'i. Àmi tá kòkpà mómndyá kidhóbhá ngá lokó kitswálé fèle mómndí àruka i dré drìdrì dhi 'i. ¹¹ Di nyànomvá dhi, mà kò'o tà nda kitswálé títi, ngóro mà dré tá tà nda ni lèle 'òle togó wáyi sè dhi tìni. Mà kòfè ngá nda i ngóro mà dré kitswálé fèle bwà dhi tìni. ¹² Tàko ko, dhya àlo kàdré ngá le fèle togó wáyi sè gò, dré adrézó fèa ngóro dré kitswálé fèle bwà dhi tìni dhi, Giká adré ngá nda ni ka'í. Angyá ko, Giká adré ngá dhya nda dré adrézó ába dhi ni no kòdhyà. Adré ngá akódhi dré adrézó ába ko dhi ni no kòdhyà ko.

¹³ Má adré leá ko, mà kàdré ngá fe mómndí àruka i dré atsázó ngábhá ro gò, mà dré àmikya atsázó lemerèbhá ro dhi. Be ró dhi, má adré leá dhi, àmi títi mà kàdré tà 'o àmi kòfalésè adrézó díri. ¹⁴ Di àmi adrèbhá ngá íbe bí nyànomvá dhi i, mà ni kitswá mómndyá adrèbhá lemerè ro dhi ki ledé. Di lókyá mà dré dra adrézó lemerè ro gò i dré adrézó ngá íbe bí dhi sè dhi, i ni kitswá àyikya àmi ki ledé. Kònini dhi, mà ni adré díri. ¹⁵ Ngóro tisile Giká ni Kúlí na dhi tìni: «Dhya ngá lokólépi bí dhi tà ngá íbe bí lavulé ko, indì dhya ngá lokólépi tsà dhi, ngá pi akódhi ko na.»†

Pòlò mù Títò ì àziàmù nì íbe Kòrìtò na

¹⁶ Mà adré àwoyà fe Giká dré, dré Títò ni togó 'òle atsálé àtsi ró àmi ki tà sè àmakya tìni dhi sè. ¹⁷ Angyá ko, Títò ka'í tà mà dré zìle í tí nda 'òle gò, adrézó lile àmi véna lovó sè, ngóro dré lèle 'òle nì dhi tìni. ¹⁸ Mà adré kpà àma ki adrúpi àlo dhi ni mu lile túmání Títò be. A adré akódhi nda ni tà bha kuru Ekèlézyà títi i 'ásè, àzi dré adrélé 'òle Rúbí Tani ni tà sè dhi sè. ¹⁹ Ngbà 'í kòdhi ko, Ekèlézyà i kípè tà akódhi lile túmání àma íbe, mà kádzíro ngá fèle nda i mómndyá ka'íbhá Yerúsalmà na dhi i dré, kitswázó Mírì ni tàndi ni lindrì bha, indì àma ki togó àtsi ró mómndí ki ledézó dhi ni tadhá. ²⁰ Mà adré leá dhi, tà kitswázó àma ki asíkí ngá bí bhàle àma drígá nda ki tà sè dhi kàdré yókódhó. ²¹ Tàko ko, mà adré tà títi dhi ki nda 'òle dóro Mírì mülèsè, indì mómndí i mülèsè.

²² Kòdhi íbe dhi, mà adré kpà àma ki adrúpi àzya mu lile àyi nda íbe àmi véna. Mà tabhì akódhi nda vèsè be bí indì látí twátwa i sè bí gò, dré àyi togó tadházó àtsi ró. Nyànomvá dhi, akódhi ni togó véle àtsi ró lavulé, dré àmi ki tà ka'ile bàti dhi sè. ²³ Kàdré Títò ni tà sè dhi, akódhi àma arúpi 'i, indì àma àziàmù àmi kòfalé dhi 'i. Kàdré àma ki adrúpi àruka nda ki tà sè dhi, àyi dhya Ekèlézyà i dré mùle kitswálé lindrì fe Kristo dré dhi 'i.

† 8:15 8:15 A kònò Pfòma 16:18.

24 Di ásà dhi, mì kòtadhá àyi dré àmi ki lèle bàti, Ekèlèzyà títi dhi ì kònìrò tà mà dré adrézó dri bha kuru àmi ki tà sè dhi be dhi bvó.

9

Ngá lokólé mónďyá ka'ibhá Yèrúsalemà na dhi i dré dhi ki tà

¹ Kàdré di ngá mì dré adrélé lokólé fèle mónďyá ka'ibhá Yèrúsalemà na dhi i dré nda ki tà sè dhi, lè tá má kòtìsì tà tà nda dri àmi dré ko. ² Tàko ko, má nì tàle dhi, àmi ki togó àtsi ró àyi nda ki ledézó dhi be. Má adré dri bha kuru tà nda sè, adrézó tàá mónďyá Màkèdòníyá le dhi i dré dhi, kidhólé kóná lavulépi dhi sè dhi, àmi adrèbhá Akáyà na dhi i gànzi ró adrélé ngá fe. Di àmi ki togó àtsi ró nda 'o mónďí bǐ àyi kòfalé dhi ki togó atsálé kókpà àtsi ró ngá fe dhi nì. ³ Di, tágba kònìni dhi, má adré àma ki adrúpi kòdhi kǐ mu lile àmi véna, kitswálé àmi ki tà mà dré adrézó dri bha kuru ásà nda kàtsáró tà tákò ró ko. Be ró dhi, má adré lèá dhi, mì kàdré àmikya gànzi ró ngá fe, ngóró má dré tàle àmi ki tà sè dhi tǐni. ⁴ Tàko ko, mà kòtsa tá àmi véna tùmání mónďí àruka Màkèdòníyá lèsè dhi íbe gò, mà dré àmi ki kisúzó gànzi ró ko dhi, kònò mà nì tá adré kanyò ro tùmání àmi íbe, mà dré tá àmi ki tà ka'ile tò dhi sè. ⁵ Di ásà dhi, má nò tá dóro nì, má dré adrúpi nda kǐ mùle lile drìdrì má kandrána, àmi ki kodzó ngá mì dré lazilé togó dóro sè nda ki lokó adrélé gànzi ró dhi. Mì kò'o kònìni dhi, mì nì kitswá ngá nda ki fe togó dóro sè. Mì kitswá fèá ngóró à ru tá àmi rǐnyí sè fèá na tǐni ko.

⁶ Ngóró mì dré nǐle be dhi tǐni dhi, dhya ángùdhi adrélépi kòrì rǐ tsà dhi, adré kókpà ngá akónà tsà. Di, dhya ángùdhi adrélépi kòrì rǐ bǐ dhi, adré kókpà ngá akónà bǐ. ⁷ Lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré ngá fe ngóró mì dré kisùle drìdrì àmi léna dhi tǐni. Di, mì kàdré àmikya ngá fe togó kizà ro dhi sè ko, ìndì ngóró tǒlì bhàle àmi dri dhi tǐni ko. Tàko ko, Giká adré dhya adrélépi ngá fe arí sè dhi nì ka'í kòdhyá. ⁸ Di Giká rǐnyí íbe kitswázó ngá fe gàle àmi drígá bǐ àyi togó tani sè, kitswálé tà títi i sè dhi, mì kàdréro ngbú adrélé ngá títi mì dré adrézó lovó nì íbe dhi íbe, adrézó kpà tà dóro títi mì dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o be dhi bvó. ⁹ Ngóró tǐsǐle Giká nì Kulí na dhi tǐni:

«Akódhi lanzí àyi ngá i lemerèbhá i dré.

Akódhi nì tà gyágya nì adré kóná vèsé kólyá.»*

¹⁰ Di Giká adrélépi kòrì fe mónďí i dré rǐle, ìndì adrélépi mápà fe àyi dré nyàle dhi nì kòrì títi mì dré adrézó lovó nì íbe dhi ki fe àmi dré, adrézó 'òá mbàle, mì kòkitswáró tà dóro 'o togó dóro sè, adrézó lò'wa dóro 'a lavulé.

¹¹ A nì ngá fe gàle àmi drígá bǐ láti títi i sè, mì kòkitswáró ngbú adrélé ngá fe mónďí i dré gò, ì kàdréro àwoyà fe Giká dré ngá mì dré adrélé fèle àyi dré àma drígá dhi ki tà sè.

¹² Tàko ko, ngá mì dré adrélé fèle kòdhi ki ngbà 'í mónďyá ka'ibhá Yèrúsalemà na dhi ki ledé kòdhyá ko. Ngá nda ki kókpà mónďí bǐ dhi ki 'o àwoyà fe Giká dré. ¹³ Tà dóro mì dré adrélé 'òle, adrélépi àmi ki tà dóro tadhá nda sè dhi, mónďí bǐ dhi kǐ Giká nì rú bha kùle, mì dré tà Kristo nì Rúbì Tani dré adrélé tàle dhi ki ka'ile 'òle dhi sè, ìndì mì dré adrélé ngá fe àyi dré ìndì mónďí àruka i dré togó dóro sè dhi sè. ¹⁴ Í nì kpà tà zi Giká tí àmi dré togó wáyi sè, dré àyi togó tani bhàle àmi rú lavulé dhi sè. ¹⁵ Mà

* 9:9 9:9 A kònò Longó i 112:9.

kàdré àwoyà fe Giká dré, tà tani dré afèle, kitswázó àndu ni ni ngi bwà ko nda ni tà sè!

10

Pólò ga áyi tàrà àzì Giká dré bhàle í drígá dhi ni tà sè

¹ Ma, Pólò, má adrè àmi ki kodzó togó dóro ìndì yàyà angalépi Krísto vélésè dhi sè. Má nì dóro tàle dhi, mómí àruka ì adrè tàá dhi, má kàdré àmi kòfalé dhi, ma mómí yàyà 'i dhi. Dì, áma wárágà ì 'àsè dhi, má adrè mána tà ta rĩnyí sè. ² Dì má adrè àmi ki ti lizí, má kònì dra tsa àmi véna dhi, mì kò'oró ma àmi ki àruka ki lotó rĩnyí sè ko. Tàko ko, kòkitswá dhi, má ni tà ta rĩnyí sè mómí àruka adrèbhá kisúá dhi, má adrè tà 'o mómíyá bvò àdhyà kya tíni dhi ì dré. ³ Angyá ko, tágba mà dré adrèzó bvò kònìdhi lé dhi, má adrè àmakya àdzú bhu mómíyá bvò àdhyà kya tíni ko. ⁴ Adzú ngá mà dré adrèzó àdzú bhu ásà dhi ì, àdzú ngá bvò kòndì àdhyà 'i ko. Be ró dhi, àyi àyikya àdzú ngá rĩnyí ró Giká àdhyà, má dré adrèzó àma ki kàribhá ki rĩnyí adrèzó àdzú bhu 'àsà dhi ni pfu dhi 'i. Mà adrè dì tà kayikayi títi kinzó ro dhi ki pfu, ⁵ tùmání tà títi drìkàdrì ro adrèbhá ru pfu Giká ni tà nĩnì rú dhi íbe. Mà adrè kpà tà kisùle títi dhi ki turú tobhàle Krísto ni rĩnyí zàle. ⁶ Dì mì kòbhà àmi ki tàndì ì Krísto ni rĩnyí zàle kitswálé títi dre dhi, mà ni adrè gànzi ró tà ño mómíyá àruka títi adrèbhá dhu rè ligilé dhi ì dri.

⁷ Mì adrè àmikya ngbà 'í ngá no àyi ki làsú sè. Lè dhyà ángùdhi adrélépi ka'íá dhi, ì mómí Krísto àdhyà 'i dhi, kònì tàle dhi, áma kòkpà mómí Krísto àdhyà 'i ì tíni dhi. ⁸ Tágba má kàdré áma afà rĩnyí Mírì dré afèle àma dré dhi ni tà sè lavulé yà dhi, ma kanyò ro rĩnyí nda sè ko. Tàko ko, Mírì afè rĩnyí nda àma dré kitswázó àmi ki tà ka'íka'í kizá ko, be ró dhi, kitswázó àmi ki tímà àmi ki tà ka'íka'í na dhi bvò. ⁹ Dì má lè mì kàdré kisúá ko tàle dhi, má adrè àmi ki línríi le tigalé áma wárágà ì sè dhi. ¹⁰ Angyá ko, mómí àruka ì adrè tàá dhi: «Akódhi ni wárágà ì 'àsè dhi, adrè tà ta kúlí lanzilanzi ì sè ìndì rĩnyí sè. Dì, kàdré àma kòfalé dhi, akódhi ína mómí yàyà 'i, ìndì akódhi ni kúlí ì kúlí tàko 'i.» ¹¹ Lè mómíyá adrèbhá tà ta làsú be kònìni nda ì kònì dhi, mà ni tà 'o rĩnyí sè àmi kòfalé, ngóro mà dré adrélé tà ta rĩnyí sè àma ki wárágà ì 'àsè dhi tíni.

¹² Mà kitswá àma ki amú mómí àruka adrèbhá àyi ki tàndì ki tà dóro tadhá dhi íbe bwà ko. Mà kitswá kpà àma ki tabhì àyi nda ì rú ko. Àyi nda ì kàdré àyi ki tabhì àyi ki tàndì ì kòfalésè, ìndì àyi ki tàndì ì rú dhi, àyi tògyá àko. ¹³ Dì, áma ró dhi, mà kitswá àmakya àma ki afà àma ki tàndì ki bvò lavú dhi ko. Be ró dhi, mà ni ngbà 'í àma ki afà tsàle byá àzì Giká dré bhàle àma drígá dhi ni bvò na. Azì nda ni bvò tsa byá àmi véna. ¹⁴ Mà adrè dì àma ki afà lavulé ko, ngóro mà tsa tá àmi véna ko na tíni. Tàko ko, mà tsa byá àmi véna Krísto ni Rúbí Tani be dhi 'i. ¹⁵ Mà kitswá kpà àma ki afà àma ki bvò lavú, àzì mómí àruka ì dré 'òle dhi ki tà sè ko. Dì, mà adrè àmakya mì bhadrè, mì kàdrérò lile àmi ki tà ka'íka'í be drìdrì, àma ki àzì àmi kòfalé dhi kàdrérò kpà lile drìdrì, ¹⁶ mà kòkitswárò lile Rúbí Tani longóbe bvò vwàvwà ro àmikya rúsè dhi ì 'àsè. Tàko ko, mà lè àma ki afàle àzì mómí àruka ì dré 'òle àyi ki àrà ì 'àsè dhi ki tà sè ko. ¹⁷ Dì, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Lè dhyà adrélépi àyi afà dhi kàdré àyi afà tà

Mírì dré 'òlè dhì kì tà sè.»* ¹⁸ Tàko ko, Mírì adré dhya adrélépi áyi tàndì nì tà dóro tadhá dhì nì ka'í kòdhya ko. Be ró dhì, adré ína dhya í dré adrézó tà dóro nì nì ka'í dhì nì ka'í kòdhya.

11

Pólò kodzó Kòrìtòbhá í àpóstolò kinzò ro dhì kì tà sè

¹ Má adré léá dhì, mì kòtayí ma tà ta tsà ngóro mómí azaaza àdhya tìní, ngóro mì dré adrélé 'òlè dhì tìní. ² Ma lovó íbe àmi kì tà sè tò dhì tìní. Tàko ko, má zì àmi adrélé agó àlo kwákwá, Krísto dré, má kòfèrò àmi akódhi dré ngóro tókò lólo àgo tà nìlepi rè ko dhì tìní. ³ Dì, má adré mána ngá ro àmi kì tà sè. Ngóro nì dré tá Evà nì litílé áyi túrúpúfú tà sè dhì tìní dhì, à nì kitswá kpà àmi kì tà kùsíkùsù lití, mì kòtayíró tróma Krísto rú togó lólo sè dhì be dhì bvó. ⁴ Tàko ko, à kòtsa adrélé Yésu twá dhì nì tà longó Yésu mà dré tà nì nì longózó dhì rúsè dhì, mì adré àmìkya tà nda nì ka'í mbèlè. A kàdré kó àmi kì kodzó tìrì twá kùsù Tìrì Lólo mì dré kùsùlè dhì rúsè dhì, mì adré kpà ka'íá mbèlè. A kàdré kó àmi kì kodzó rúbí tani twá ka'í Rúbí Tani mì dré ka'íle dhì rúsè dhì, mì adré kókpà ka'íá mbèlè. ⁵ Má mìlèsè dhì, dhya àmi kòfalé adrèbhá àyi kì no àpóstolò kàdrì ì ró dhì ì lavú ma àlomvá ko. ⁶ Tágba má kòkùsù tògyá adrézó kùlì ta dóro dhì ko yà dhì, ma mána tà nìní íbe. Má tadhá tà nda àmi dré ngádra 'á tà títì ì sè ìndì láti títì ì sè dré.

⁷ Lókyá má dré Rúbí Tani Giká àdhya nì longózó àmi dré láfa sè ko dhì sè dhì, má 'o tá tsi tàkonzi, má dré tá áma tà tìrílé kitswázó àmi kì tà tìngá kuru dhì sè dhì 'í? ⁸ Má ka'í tá láfa kùsùlè Ekelézyà àruka ì drígàsè, kitswázó àzì 'o àmi kòfalé dhì bvó. ⁹ Dì má dré tá adrèr'á àmi véna, adrélé ngá lovó íbe dhì 'á dhì, má zì tá ngá àlo àmi kì àlo tí ko. Tàko ko, àma kì adrúpi atsábhá Màkèdóniyà lésè dhì ì afè tá ngá má dré tá adrézó lovó nì íbe dhì ì àyi. Tà títì ì sè dhì, má tayí tá áma tà lanzìle àmi dri dhì ko. Dì má nì go adrélé 'òá kònnì. ¹⁰ Má adré tàá tà bàti Krísto àdhya adrélépi má léna dhì sè dhì: Dhya àlo bvò wáyi Akáyà àdhya na dhì kitswá áma afàma tà nda sè dhì nì kíkí bwá ko. ¹¹ Má adré tàá kònnì àdho tà sè? Má dré àmi kì léle ko dhì sè? Giká nì tàndì nì dóro, má lè àmi 'í káyá dhì!

¹² Dì, má nì go adrélé tà 'o ngóro má dré adrélé 'òlè dhì tìní, kitswázó láti kíkí dhya adrèbhá àyi kì 'o nòlè ngóro àma tìní gò, ì dré adrézó àyi kì afà tà nda sè dhì ì dré. ¹³ Dhya nda ì àpóstolò kinzò ro dhì 'ì, ìndì àzì 'obhá túrúpúfú sè dhì 'ì. Ì adré àyi kì ladzá atsálé ngóro Krísto nì àpóstolò ì tìní. ¹⁴ Dì, áma línдрí adré ína gàlè tà nda sè ko. Tàko ko, Sàtánà nì tàndì adré áyi ladzá atsálé ngóro ángélò ngádra àdhya tìní. ¹⁵ Dì akódhi nì màràbà ì kàdré àyi kì ladzá atsálé ngóro mómí adrèbhá tà gyágya 'o dhì ì tìní dhì, tà nda adré áma línдрí tìgá ko. Dì, lókyá kùdù sè dhì, ì nì àyíkya tà kitswálepì tà ì dré 'òlè dhì ì sè dhì nì kùsù kòdhya.

Kizà Pólò dré nyàlè Giká nì àzì sè dhì ì

¹⁶ Má adré gòlè tàá dhì: Lè mì kòno ma ngóro mómí azaaza tìní, má dré adrélé tà ta kònnì dhì sè ko. Dì, mì kàdré àmìkya áma no kònnì dhì, mì kòka'í ma ngóro mómí azaaza tìní, má kòkìtswáro áma afà tsà be dhì bvó. ¹⁷ Bàti, má kàdré áma afà kònnì dhì, má adré tà ta ngóro Mírì dré adrélé

* 10:17 10:17 A kòno Yèrèmiyá 9:23; 1 Kòrìtòbhá ì 1:31.

lèle dhi tĩni ko, be ró dhi, ngóró mǒndí azaaza dré adrélé tàle dhi tĩni. ¹⁸ Dì, mǒndí bí dhi ĩ dré adrélé àyi kǐ afà mǒndyá bvò àdhya kya tĩni dhi sè dhi, má nǐ kókpa áma afà kǒnini. ¹⁹ Ami adrèbhá àmi kǐ no tǒgyabhá ro nǐ ĩ, àmi gànzi ró adrélé mǒndí azaaza kǐ ka'ĩ togó wáyi sè! ²⁰ Tà bàti ró dhi, mǐ adré mǒndí kǐ ka'ĩ, gba ĩ kàdré àmi kǐ bha àyi kǐ màràbà ĩ ró yà, ĩ kàdré àmi kǐ lití yà, ĩ kàdré àmi kǐ ngá topá yà, ĩ kàdré àmi kǐ no mǒndí tǎko ĩ ró yà, kó ngalè ĩ kàdré àmi kǐ mǐ sa yà dhi. ²¹ Má adrè tǎá kanyò sè dhi, mà 'o tá tà àmi kòfalé rĩnyí sè mǒndyá nda kya tĩni ko!

Dì, tà àngùdhi mǒndí àruka ĩ dré kitswázó àyi kǐ afà ásà dhi, má nǐ kókpa kitswá 'òá kǒnini. (Kòdhi má adrè tà ta mǒndí azaaza àdhya tĩni.) ²² Ayi nda ĩ Ebèrè 'i? Ma kókpa kǒnini. Ayi Ìsèrèlè ànzi 'i? Ma kókpa kǒnini. Ayi Abàràrà mǐ toyó 'i? Ma kókpa kǒnini. ²³ Ayi Krísto nǐ màràbà 'i? (Kòdhi má adrè tà ta tĩrǐ kiza líyí àdhya tĩni.) Ma kókpa kǒnini àyi kǐ lavú. Má 'o mána àzǐ kòkóròko àyikya kǐ lavú. A lebhé ma bàdzó na vèsè be bí àyi kǐ lavú. A tswà ma vèsè be bí àyi kǐ lavú. Ma tá ànyi dràdrà mìle vèsè be bí. ²⁴ Vèsè be nzi, Yúdà ànzi ĩ bhwà ma fímbo sè vèsè be nyadhi-àlo-drǐ-mudrǐ-drǐ-nzi-drǐ-su. ²⁵ Vèsè be na, à tswà ma fa sè. Vèsè be àlo, à lebhé ma kǐrà sè. Vèsè be na, bwátù arí áma tayí yǐ mǐ. Ma tá yǐandre mǐ ngátsǐ àlo ìndì kítù àlo. ²⁶ Vèsè be bí, má to atsí lizo vwàvwà ro. Má nya kiza yǐ lití ĩ sè, kùgù ĩ drígá, áma sùrú ĩ drígá, mǒndí sùrú twá ro dhi ĩ drígá, ìndì adrúpi kǐnzò ro dhi ĩ drígá. Má nya kpà kiza bhàandre ĩ 'àsè, duku ĩ 'àsè, ìndì yǐandre ĩ mìsè. ²⁷ Má 'o àzǐ kòkóròko landèzo lavúlè. Vèsè be bí, má ko ayí ko. Tàbirí ndè ma, yǐ lovó be. Vèsè be bí, ngá nyàle dhi pi ma. Kìdhì ndè ma, ìndì ma tá kítá àko. ²⁸ Má kitswá tà àruka títí dhi kǐ ta ko. Dì, kítú àlo àlo títí ĩ sè dhi, má adrè mána áma togó bha lanzile Ekèlèzyà títí dhi kǐ tà sè. ²⁹ Dhya àlo kàdré yàya dhi, ma kókpa yàya. A kò'o dhya àlo dhèle tàkǒnzi na dhi, áma togó adrè aswálé tà nda sè.

³⁰ Dì kòkitswá má dré adrèzó áma afà dhi, má nǐ áma afà tà adrèbhá áma tà yàya kǐ tadhá dhi ĩ sè. ³¹ Giká áma kǐ Mírǐ Yésu nǐ Atá, kitswálèpi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi, nǐ dóro tàle dhi, má adrè kǐnzò ta ko dhi. ³² Lókyá má dré tá adrèrà'a Dàmàsèkè na dhi 'á dhi, gùvèrènerè adrèlèpi tá ópí Arètá zàle dhi bhà tá sòdá ĩ adrélé bhàandre nda nǐ zèribàti kǐ líkí, ĩ kòkitswáro áma ru be dhi bvó. ³³ Dì, à bhà ma kánzi na, áma 'òzo pfòle mòlísà àlo zèribà na dhi 'àsè, áma tirízó gò, má dré lapázó gùvèrènerè nda drígásè.

12

Tà lùzu ró Giká dré tadhále Pólò dré dhi ĩ

¹ Adrè leá dhi, má kògò adrélé áma afà, tágba kàdré tà dóro 'i ko yà dhi. Dì má nǐ ngá agábhá má mǐ toróbí tĩni dhi kǐ tà ta, túmǎní tà lùzu ró Mírǐ dré tadhále má dré dhi ìbe. ² Má nǐ agó àlo Yésu Krísto nǐ ka'ilepi dhi be. Lavú dre kóná mudrǐ-drǐ-su, Giká do tá akódhi kurú na, bhù kurú na àzya nǐ kǐ lavúlèpi dhi na. Dì má nǐ ko ngalè Giká do tá akódhi rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhi. Giká nǐ ngbà 'í nǐ. ³⁻⁴ Dì má nǐ, Giká do tá akódhi nda paràdísò na dhi be. Kàdré tá rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhi, má nǐ ko. Giká nǐ nǐ. Dì kònàle dhi, akódhi yi tá tà kitswázó tà nǐ nǐ ta kúlí sè bwà ko, à dré logalé mǒndí dré tàle dhi ĩ kòdhya. ⁵ Má nǐ áma afà dhya làsú be kǒnini nda nǐ tà sè. Dì, má kitswá mána áma afà

áma tàndi ni tà sè ko, kàdré ngbà 'í áma tà yàya ki tà sè ko dhi. ⁶ Kònò má kàdré tá áma le afàle áma tàndi ni tà sè dhi, má ni tá adré móndí azaaza 'i ko. Tàko ko, má ni tá adré tà bàti ta kòdhya. Di, má adré mána tà nda ni le 'òle ko, dhya àlo kònòro ma kàdrì ngóro dré kitswálé tà má dré adrélé 'òle ìndì tàle dhi ì sè ko dhi tìni ko.

⁷ Di, kitswázó áma kiki, má kàtsáro drìkàdrì ro tà kàdrì lùzu ró tadhále má dré nda ki tà sè ko dhi, à bhà ngá kùtsí tìni dhi áma rùbhá na. Ngá nda ngá Sàtánà dré amùle kitswálé kizà fe má dré dhi 'i, má kàdréro drìkàdrì ro ko dhi bvó. ⁸ Vèsè be na, má lizí tá Mírì ti, kòtingáro tá ngá nda má rúsé ká. ⁹ Di, akódhi logó má dré dhi: «Áma togó tani kitswá mí dré dre. Tàko ko, má adré áma rìnyí 'o kitswálé títí àmi tà yàya na.» Di àsà dhi, má ni mána áma afà áma tà yàya ki tà sè, Krísto ni rìnyí kàdréro tà 'o má léna be dhi bvó. ¹⁰ Má adré dí lenzélé áma tà yàya ki tà sè, làdhá adrélé dhàle má rú dhi ki tà sè, tà kòkòròko ki tà sè, áma mì p̄fòma ni tà sè, ìndì kizà má dré adrélé nyàle Krísto ni tà sè dhi ki tà sè. Tàko ko, má dré adrèrà'a yàya dhi 'á dhi, ma rìnyí ró.

Pòlò ni togó lanzi Kòrìtòbhá ki tà sè

¹¹ Má kòtà tà ngóro móndí azaaza àdhya tìni dhi, mì 'o ma adrélé tà ta kònìni dhi àmi. Adré tá be làá dhi, mì kàdré áma tà dóro ki tadhá dhi àmi. Tàko ko, dhya àmi kòfalé adrèbhá àyi ki no àpóstolò kàdrì ì ró dhi ì lavú ma àlomvá ko, tágba má kàdré mána móndí tàko 'i yà dhi. ¹² Lókyá má dré tá adrèrà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, má 'o tá tà líndrìga ró adrèbhá tá Gíká ni rìnyí tadhá dhi ì landé àko ró, tadházóá dhi, ma àpóstolò 'i kàyá dhi. ¹³ Tà dóro títí má dré tà 'òle Ekèlézyà àruka ì 'ásè dhi ì, má 'o kòkpà àmi kòfalé 'í. Di, má tayí mána áma tà lanzi àmi dri dhi ko. Mì kòtrì dí tà kònzi má dré 'òle àmi rú nda kòdhi!

¹⁴ Kòdhi vèsè ni na má dré adrèzó 'òle lile àmi véna dhi 'i. Di má kitswá áma tà tayí lanzi àmi dri dhi ko. Tàko ko, má adré àmi ki ngá nda kisulé kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána àmi ki tàndi ki nda kisulé kòdhya. Adré làá dhi, ànzimvá ì kàdré ngá lokó fèle àyi ki tìbhá ì dré dhi àyi ko. Adré di be làá dhi, ànzi ki tìbhá ì kàdré ngá lokó fèle àyi ki ànzi ì dré dhi àyi. ¹⁵ Ma ró dhi, ma gànzi ró áma ngá fe akilé títí àmi dré, ìndì áma tàndi ni fe wáyi àmi dré. Di, má kàdré àmi ki le lavulé dhi, mì ni go adrélé áma le tsá?

¹⁶ Di mì ni ka'íá tàle dhi, má tayí áma tà lanzi àmi dri dhi ko dhi. Di, tágba kònìni dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi ki tàá dhi, ma túrúpfú líyí ro ni, má lití àyi túrúpfú sè. ¹⁷ Má lití tsì àmi, àmi ki ngá kisúzó dhya má dré mùle àmi véna dhi ì sè? ¹⁸ Bàti, má kodzó tà Tító lile àmi véna gò, má dré àma ki adrúpi àlo dhi ni mùzo lile túmání akódhi be. Di Tító nda lití tsì àmi, ngá kisúzó àmi drígàsè dhi 'í? Ama rìti dhi ì, mà 'o tà àmi kòfalé togó àlo sè, láti àlo dhi ni lebèzo.

¹⁹ Mì adré àmikya kisúá dhi, mà tà tà nda kòdhi ì títí kitswázó áma ki tará ga àmi kandrá? Kóko! Be ró dhi, mà adré àmakya tà ta Gíká kandrá ngóro móndí adrèbhá Krísto na dhi ì tìni. Ama arúpi mà dré lèle tò ni ì, tà títí mà dré adrélé 'òle dhi ì, mà adré 'òá kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'íka'í na. ²⁰ Má adré mána ngá ro, má ni dra tsa àmi véna àmi ki kisú ngóro má dré lèle ko dhi tìni dhi sè, ìndì mì ni dra áma kisú ngóro mì dré lèle ko dhi tìni dhi sè. Má adré kpà ngá ro, má ni dra lawá kisú

àmi kòfalé, lovó kònzi íbe, togóaswa be, dhyá ki tà bhàma drìdrì dhi be, làdhá be, móndí ki rú tàma kònzi dhi be, drìkàdrì be, ìndì tà wàyá be dhi sè. ²¹ Má adrè kpà ngá ro, má kònì dra tsa dhi, àma Giká ni dra àma tà tìrì àmi kandrà dhi sè, ìndì má ni dra ngo móndí bí tàkonzi 'obhá drìdrì gò, ì dré àyi ki togó ladzázó ko dhi ki tà sè dhi sè. Tàko ko, ì ladzá àyi ki togó àyi ki tà ndì ró dhi ki tà sè, àyi ki ndòtò tà sè, ìndì àyi ki tà swà ì dré 'òle dhi ki tà sè ko.

13

Tà tàle kùdù ro Kòrìtòbhá ki kodzózó dhi i

¹ Kòdhi vèsè ni na má dré adrézó lile àmi véna dhi 'i. Ngóro tìsìle Giká ni Kúli na dhi tìni: «À kàdré tà títì dhi ki bvó lanzí, móndí rí yà kó ngalè na yà tà nda ki nobhá mì sè dhi ki kúli sè.»^{*} ² Má longó tá tà àmi dri má dré tá adrèrà'a àmi véna vèsè ni rì sè dhi 'á, di má adrè gòle longóá má dré adrèrà'a vwàvwà ro dhi 'á: Má kònì dra tsa àmi véna dhi, má kitswá móndyá tàkonzi 'obhá drìdrì dhi ki tayi móndí àruka íbe tà ñoma àyi dri dhi sè ko. ³ Mì adrè tá lèà nìle dhi, Krìsto adrè tà ta má tí nì káyà dhi, di mì ni nìá. Tàko ko, Krìsto dré adrèrà'a tà 'o àmi kòfalé dhi 'á dhi, akódhi yàyà ko. Be ró dhi, adrè ína tà 'o rìnyì sè. ⁴ Tà bàti ró dhi, akódhi tá yàyà akódhi ni tidirà'a fa kipakipa dri dhi 'á. Di, nyànomvá dhi, akódhi ína lídrì íbe Giká ni rìnyì sè. Ama ró dhi, àma kókpà yàyà Krìsto na. Di, àma àmakya lídrì íbe tùmání akódhi be Giká ni rìnyì sè, ìndì mà ni rìnyì nda ni tadhá àmi dré.

⁵ Lè mì kàdré àmi ki togó ki tabhì, nìzoá ngalè mì ka'í Krìsto bàti gò, mì dré adrézó tà 'o àmi ki tà ka'ika'í nda sè yà dhi. Mì kàdré àmi ki tándi ki tabhì. Mì nì, Yésu Krìsto àmi léna be dhi ko? Aruka ni, mì ni àmi ki tabhì kisúzóá dhi, àmi ki tà kitswá ko. ⁶ Di má adrè mì bha, mì kònrò tàle dhi, Giká ka'í àma adrélé àpòstolò ì ró nì káyà dhi. ⁷ Má adrè tà zi Giká tí, mì kò'oró tà kònzi àlomvá ko. Má adrè zía kònìni, à kònòro àma ngóro móndí Giká dré ka'ile dhi i tìni ko. Be ró dhi, má adrè mána zía kònìni, mì kàdré ró tà dóro 'o, tágba mà kàdré sùle ngóro móndí Giká dré ka'ile ko dhi i tìni yà dhi. ⁸ Tàko ko, mà kitswá tà àlo 'o kònzi tà bàti rú bwà ko. Be ró dhi, mà kitswá ngbà 'í tà 'o tà bàti nda dré. ⁹ Mà kàdré yàyà gò, mì dré àmikya adrézó rìnyì ró dhi, mà adrè lenzélé tà nda sè. Mà adrè kpà tà zi Giká tí, kò'oró àmi kitswálé títì be dhi bvó. ¹⁰ Àsà dhi, má adrè tà kòdhi ki tìsì àmi dré, má dré adrèrà'a vwàvwà ro dhi 'á, má kònì dra tsa àmi véna dhi, má kòlotóro àmi rìnyì Mìrì dré afèle má dré dhi sè ko. Tàko ko, akódhi afè rìnyì nda má dré kitswázó àmi ki tà ka'ika'í kízà ko, be ró dhi, kitswázó àmi ki tìmbà àmi ki tà ka'ika'í na dhi bvó.

¹¹ Kùdù ro dhi, àma adrúpi i, mì kàdré lenzélé. Mì kàdré àmi ki fe Giká dré adrélé 'òle kitswálé títì. Mì kàdré ru tìmbà, adrézó kpà ru yi àmi kòfalésè. Mì kàdré tà kìdrìkìdrì íbe àmi kòfalé be. Di Giká adrélépi lèle fe tà kìdrìkìdrì be dhi, ni adrè tùmání àmi íbe. ¹² Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèle sè. Móndyá títì Giká àdhya kònwa dhi ì fè mòdo àmi dré.

¹³ Mìrì Yésu Krìsto ni togó tani, Giká ni lèle, ìndì ru amuma Tìrì Lólo be dhi ì kàdré àmi íbe títì!

* 13:1 13:1 A kònò Dùtèrònómè 19:15.

Wárágà Pólò dré tisìle Galàtíyabhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá bvò Galàtíyà àdhya na dhi i dré dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani gò, Èkèlézyà ki tobházo bvò nda na, dré tá adrérà'a àyi atsí andre ni rì to, adrélé kpà na ni ni to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 16:6; 18:23). Amvolàsá dhi, móndí àruka i dré tsàzo adrélé tadhá dhi, lè móndyá ka'ìbhá Yúda ànzì ró ko dhi i kàdré Mósè ni tátrítrí kúlí líkí, lavulé dhi, i kàdré àyi ki 'o lwàle. I adré di tá móndyá ka'ìbhá nda ki drì kizá tà nda sè.

Di Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá ka'ìbhá nda ki lotó tà tadhále kinzò sè nda ni tà sè. Drìdrì dhi, adré tadhá dhi, Giká azí i adrélé àpóstolò ro móndyá sùrú twá ro dhi i véna ngìni ya dhi. Adré kpà tadhá dhi, àpóstolò àruka títi dhi i ka'í i àyi àzi be ngìni ya dhi. Bvóá dhi, adré tadhá dhi, Giká adré móndí ki bha gyágya i kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè ko, di ngbà 'í Yésu Krísto ni ka'íma sè. Kùdù ro dhi, Pólò adré àyi ki kodzò, i kàdréro atsilé Tírí Lólo ni rìnyí sè. Tàko ko, Tírí nda ni lò'wa dóro 'a bí àyi léna. Lò'wa kàdrì lavulé dhi, lèle 'i.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atíma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì Rúbí Tani ni tà (1:1-10)
- 2) Pólò ni azima adrélé àpóstolò ro dhi (1:11-2:21)
- 3) Móndí ki tidrìma tátrítrí kúlí 'òma sè ko, di, Yésu Krísto ni ka'íma sè dhi (3:1-4:31)
- 4) Atsima Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi (5:1-6:10)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (6:11-18)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. A mù ma móndí i vélèsè ko. Móndí i mù kpà ma ni ko. Be ró dhi, Yésu Krísto i Giká Atá akódhi ni tingálépi dràdrà lèsè dhi be dhi, i mù ma adrélé àpóstolò ro dhi àyi. ² Ama túmánì áma adrúpi títi mà dré adrézó àyi ìbe dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà bvò Galàtíyà àdhya na dhi i dré.

³ Giká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdrì àmi dré! ⁴ Krísto nda fè i dràle àma ki tàkònzì ki tà sè, kitswálé àma ki apá bvò kònzì ándrò kònìdhi lèsè, ngóro Giká àma ki Atá dré tá lèle dhi tíni. ⁵ Mìlanzilanzì kàdré Giká dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònini.

Rúbí Tani ngbà 'i àlo kwákwá

⁶ Ama líndrì adré gàle àmi ki tà sè. Tàko ko, mì adré àmikya Giká àmi ki azilépi Krísto ni togó tani sè dhi ni tayí mbèlè gò, adrézó àmi ki adzá rúbí tani twá dhi véna. ⁷ Tà bàti ró dhi, rúbí tani twá Rúbí Tani bàti dhi rúsè dhi yókódhó. Di, móndí àruka i adré àyikya àmi ki drì kizá, adrézó Rúbí Tani Krísto àdhya ni le ladzálé atsálé tà gòdhógòdho ró. ⁸ Di, dhya àlo kàdré rúbí tani twá dhi ni longó Rúbí Tani mà dré longólé àmi dré dhi rúsè dhi, Giká ni tátrítrí kàdré akódhi nda dri, gba kàdré àma 'i yà, kó

ngalè ángéló apfòlepi bhù lèsè dhi 'i yà dhi! ⁹ Ngóro mà dré tàle dre dhi tñi dhi, má adrè gòle tàá dhi: Dhya àlo kàdré rubí tani twá dhi ni longó àmi dré Rúbí Tani mì dré ka'ile dhi rúsè dhi, Giká ni tãtritrí kàdré akódhi dri!

¹⁰ Kòdhi má adrè tsì móndí ki togó tabhì asélé, ì kòka'iró áma tà be dhi bvó? Kóko! Má adrè mána leá dhi, Giká kòka'í áma tà nì. Kó ngalè, má adrè tà 'o kitswázó móndí ki togó 'o kinílè dhi bvó? Kóko! Kònò má kàdré tá 'oá kònini dhi, má ni tá adrè Krísto ni màràbà 'i ko.

Pólò ni azima adrélé àpóstolò ro dhi

¹¹ Áma adrúpi i, má lè mì kònì tàle dhi, Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi angá móndí ì drílèsè ko. ¹² Má kisù Rúbí Tani nda móndí ì vélèsè ko. Móndí ì tadhá kpà Rúbí nda má dré nì ko. Be ró dhi, Yésu Krísto ni tàndi tadhá Rúbí nda má dré nì.

¹³ Tàko ko, mì yi tàle dhi, wáláká dhi, má adrè tá Yúdà ànzi ki Giká ni tà lebe ngíni ya dhi 'í. Mì yi kpà má adrè tá mónnyá Ekèlèzyà Giká àdhyà lé dhi ki mì pfo lavulè, adrézó àyi ki tà tabhì pfùle ngíni ya dhi 'í. ¹⁴ Má adrè tá mána Yúdà ànzi ki Giká ni tà 'o, adrézó lìle ába drìdrì áma mbãamu bí Yúdà ànzi ró dhi kya ki lavú. Áma togó tá àtsi ró lavulè áma ki tábhì ki labhì ki tà sè.

¹⁵⁻¹⁶ Di, Giká zì tá ína ma áma tirà ko dhi 'á gò, áma azizó àyi togó tani sè. Di kisù tá dóro ni, ì dré àyi Mvá ni tadhálé má dré dhi, má kàdréro akódhi ni Rúbí Tani longó mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di dré àyi Mvá nda ni tadházó má dré dhi, má zi tá móndí àlo kitswálé áma drì ta dhi ko. ¹⁷ Má lì tá kpà Yèrusalémà na dhya bhàle adrélé àpóstolò ì ró drìdrì má kandrà dhi ki no ko. Di, gbã lókyá nda sè dhi, má lì tá mána bvò Aràbiyà àdhyà na gò, má dré gòzo lìle Dàmàsèké na.

¹⁸ Kóná na àmvolésè dhi, má dré lizo Yèrusalémà na, mà kòkitswáro ru ni Pètèro be be dhi bvó.* Gò mà dré adrézó akódhi be kítú mudrí-dri-nzi. ¹⁹ Má nò tá àpóstolò ki àruka ì ko, ngbà 'í Yàkòbhò, Mírì ni adrúpi 'i kalóma. ²⁰ Má adrè tàá Giká kandrà dhi, tà má dré adrélé tisile kòdhi ì tà bàti 'i, kinzò 'i ko.

²¹ Àmvolásà dhi, má dré lizo bvò Siriyà àdhyà na ìndì Kilikiyà àdhyà na. ²² Lókyá nda sè dhi, mónnyá Krísto ni ka'ibhá Ekèlèzyà Yúdáyà na dhi ì 'ásè dhi ì nì tá rè dhu ma ko. ²³ Ì yi tá ngbà 'í tà adrélé tàle áma tà sè dhi kòdhyà: «Dhya atú adrélèpi áma ki mì pfo dhi, adrè nyànómvá tà adrézó Krísto ni ka'í dhi ni longó, tágba dré tá adrézó tà nda ni tabhì pfùle dhi.» ²⁴ Di ì adrè tá Giká ni rú bha kùle áma tà sè.

2

Àpóstolò ì ka'ì Pólò

¹ Kóná mudrí-dri-su àmvolésè dhi, má dré gòzo lìle tódhyá Yèrusalémà na. Mà lì tà túmání Bàrànbà be. Má drì tá kpà Títò má vèsè be. ² Má lì tà kònàle, Giká dré tá tadhálé má dré dhi má kòlì dhi sè. Di mà kòkisú ru áma pátì dhya adrélé nòle móndí kàdrì Ekèlèzyà àdhyà ró dhi ìbe dre dhi, má dré Rúbí Tani má dré adrélé longólé mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi ni àndu ngizo àyi dré. Tàko ko, má lè tá àzì má dré tá 'òle ìndì má dré tá adrélé 'òle dhi kàtsá tà tàko ró ko. ³ Di ì dré áma kúlí yizo dhi, ì lè tà

* **1:18** 1:18 Giká ni Kúlì tisile Gírìkì ti sè dhi léna dhi, à adrè «Kéfà» kisù kònwa. Rú nda rú àzya Pètèro àdhyà 'i.

ndìndì áma atsiàmú Títò ni 'òlè lwàlè dhi ko, tágba akódhi dré tá adrézó Gíríkí mvá 'i dhi. ⁴ Tà nda kòdhi apfò tá àma kandrá tákò ko, adrúpi àruka kinzò ro dhi ì afí tá lùzú ró àma kòfalé, tà àma ki trizo Yésú Krísto na dhi ni nda nìlè túrúpfú sè, ì kòbhàró àma gòlè adrélé tódhyá màràbà tátírítrí kúlí àdhyá ì ró be dhi bvó. ⁵ Di, mà ka'í tá àmakya tà ì dré lèlè 'òlè nda àlomvá ko, mà kòsuró tà bàti Rúbí Tani àdhyá mà dré adrélé longólé àmi dré dhi rú.

⁶ Kàdré di dhya adrélé nòlè mómí kàdrì ì ró nda ki tà sè dhi, ì lè tà àyikya tà àzya bhàlè tà má dré adrélé longólé dhi dri ko. (Ayi nda ì kàdré tá mómí kàdrì 'i bàti dhi, tà nda tà kàdrì 'i má mlèsè ko. Tàko ko, Gíká adré mómí ki làsú no kòdhyá ko.) ⁷ Be ró dhi, ì nò àyikya ngádra 'á dhi, Gíká bhà tá má drígá àzi adrézó Rúbí Tani longó mómíyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi, ngóró ì dré tá àzi adrézó Rúbí nda ni longó Yúdà ànzi ì véna dhi ni bhàlè Pétèró drígá dhi tìni. ⁸ Tàko ko, Gíká tá Pétèró ni bhàlèpi adrélé àpóstolò ro Yúdà ànzi ì véna dhi, bhà tà kpà ma adrélé àpóstolò ro mómíyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi ni. ⁹ Di Yàkòbhò, Pétèró, tsàlè Yòwàni, adrélé nòlè mómí kàdrì Ekèlézyà àdhyá ró dhi, ì nò dhi, Gíká afè tá àzi nda mà dré àyi togó tani sè nì. Di ì dré àma ki drígá ruzò tùmàni Bàrànába be, tadházó dhi, mà amú ru àyi íbe dre. Di mà dré ru yizo àyi íbe, mà kòlìró àmakya mómíyá sùrú twá ro dhi ì véna, ìndì ì kòlìró àyikya Yúdà ànzi ì véna. ¹⁰ Ì zi tá ngbà 'í tà àlò àma tí kòdhyá, mà kògòró adrélé mómí lemerè ro dhi ki tà kisù. Di tà nda kòdhi tá tà àma togó dré adrézó àtsi ró 'òá dhi 'i.

Pólò ligí Pétèró be Atiyòkíyà na

¹¹ Di, àmvolàsà, lókýá Pétèró dré atsázó Atiyòkíyà 'a dhi sè dhi, má ligí tá akódhi be mómíyá títí ì kandrá, tà kònze dré tá adrélé 'òlè dhi sè. ¹² Tàko ko, akódhi dré atsázó dhi, kidhò tá adrélé ngá nya tùmàni mómí ka'ìbhá sùrú twá ro dhi íbe. Di, mómí àruka Yàkòbhò dré amùlè dhi ì dré atsázó dhi, Pétèró dré ìna apfòzo mómíyá sùrú twá ro nda ì kòfalésè gò, adrélé àyi rúsè gàrà dri. 'O tá kònzini dré tá adrélé Yúdà ànzi amùlè nda ki ro dhi sè. Tàko ko, àyi nda ì adré tá lèá dhi, mómíyá ka'ìbhá títí dhi ì kàdré àyi ki 'o lwàlè. ¹³ Di mómíyá ka'ìbhá àruka títí Yúdà ànzi ró dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré kpà kidhózó adrélé túrúpfú tà nda ni 'o tùmàni Pétèró be. Ì se tá ndìndì Bàrànába ni togó adrélé túrúpfú tà nda ni 'o àyikya tìni.

¹⁴ Di má kònò, ì adré tá tà bàti Rúbí Tani àdhyá ni lebè ko dhi dre dhi, má dré tázó Pétèró dré mómíyá títí ì kandrá dhi: «Mí, Yúdà mvá ro ni, mí adré mína tà 'o ngóró mómíyá sùrú twá ro dhi kya tìni, Yúdà ànzi kya tìni ko? Di mí 'o mí ngíni adrélé mómíyá sùrú twá ro nda ki kodzó adrélé tà 'o Yúdà ànzi kya tìni dhi?»

Mómíyá Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ki bhàma gyágya àyi ki tà ka'ika'í sè dhi

¹⁵ Ama ró dhi, àma mómí tìlè Yúdà ànzi ró dhi 'i. Ama mómí sùrú twá ro Gíká ni tátírítrí kúlí nibhá ko dhi 'i ko.* ¹⁶ Di, mà nì tálè dhi, Gíká adré mómí ki bha gyágya í kandrá tátírítrí kúlí 'òma sè ko dhi be. Be ró dhi,

* 2:15 2:15 Gíká ni Kúlí tìsìlè Gíríkí ti sè dhi adré tää kònwá dhi: «mómí sùrú twá ro adrébhá tàkonzi 'o dhi ì». Kòdhi tá rú Yúdà ànzi ì dré fèlè mómíyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi 'i. Rú nda ni àndu adré lèá tálè dhi: «mómí sùrú twá ro Gíká ni tátírítrí kúlí nibhá ko dhi ì»

adré ngbà 'í àyi ki bha gyägya ì dré Yésu Krísto ni ka'ile dhi sè. Di àma, mà ka'í kòkpà Yésu Krísto nda, Gíká kòbhàro àma gyägya í kandrà Krísto ni ka'ima sè, tatrítrí kúlí 'òma sè ko. Tàko ko, dhya àlo kitswá atsálé gyägya Gíká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè bwà ko.

¹⁷ Di, mà kàdré ndàá atsálé gyägya Gíká kandrà mà dré Krísto ni ka'ile dhi sè gò, àma kí kisúzó tákonzìbhá ro dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Krísto adré àma kí 'o file tàkonzì na dhi nì? Tàdzí ko! ¹⁸ Má kògò àma bha tatrítrí kúlí má dré tayílé dhi ni rìnyí zàle dhi, má adré tadhá dhi, ma tatrítrí kúlí nda ni nòlepí 'i bàti. ¹⁹ Tàko ko, tatrítrí kúlí nda sè dhi, má drà mána tatrítrí kúlí nda lèsè dre, má kàdréro lídrì íbe Gíká dré be dhi bvó. Bàti, à tidí ma dràle tùmáni Krísto be fa kipakipa dri dre. ²⁰ Di má kàdré lídrì íbe dhi, kòdhi véle ma 'i ko, be ró dhi, Krísto ína lídrì íbe má léna nì. Di lídrì má dré adrézó ába ruhbá na kòndhi, má adré ába, má dré adrélé Krísto, Gíká ni Mvágó ni ka'í dhi sè. Akódhi nda lè tá ma tò gò, áyi tàndi ni lídrì fèzo àma tà sè dhi nì. ²¹ Di má adré mána Gíká ni togó tani ga ko. Angyá ko, móndí ì kòkitswá tá atsálé gyägya Gíká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè dhi, kòndò Krísto drà tá ína àngyá.

3

Tatrítrí kúlí 'òma, kó ngalè Krísto ni ka'ima

¹ Ami Galátíyabhá ni ì, àmi móndí azaaza 'i! Adhi lifí àmi kólé sè dhi nì? Tàko ko, à tadhá tá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto drà fa kipakipa dri àmi kí tà sè ngíni ya dhi 'í. ² Di má lè ngbà 'í tà àlo kòndhi ni lizilè àmi tí kòdhya: Mì kisú Tírí Gíká àdhya mì dré tatrítrí kúlí 'òle dhi sè? Kó ngalè, mì dré Krísto ni rúbí mì dré yíle dhi ni ka'ile dhi sè? ³ Mì tayí àmi azalé kònni ngínngíni ró? Mì kidhó kó Gíká ni ka'í akódhi ni Tírí ni rìnyí sè dre dhi, mì ni go tsì tà mì dré kidhólé nda ni 'o akilé àmi kí tàndi kí rìnyí sè bwà? ⁴ Mì nya tsi kizà bí dhi ì àngyá? Kóko, kàdré kònni ko! ⁵ Mì tà rè má dré ká: Gíká adré áyi Tírí fe àmi dré, adrézó kpà tà líndrìga ró dhi kí 'o àmi kòfalé, mì dré adrélé tatrítrí kúlí 'o dhi sè? Kó ngalè, mì dré adrélé Krísto ni rúbí mì dré yíle dhi ni ka'í dhi sè?

⁶ Mì kisú rè Abàramà ni tà ká. Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Akódhi ka'í tá Gíká gò, Gíká dré akódhi ni nòzo gyägya akódhi ni tà ka'ika'í nda sè.»*

⁷ Asà dhì, lè mì kòndhi, móndyá adrébhá Gíká ni ka'í dhi ì Abàramà ni ànzì 'i bàti. ⁸ Gíká ni Kúlí tadhá tá drìdrì dhi, Gíká ni móndyá sùrú twá ro dhi kí bha gyägya í kandrà àyi kí tà ka'ika'í sè gò, Kúlí nda dré Rúbí Tani longózó Abàramà dré, tàzoá dhi: «Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya ì dri mí sè.»[†] ⁹ Di asà dhì, móndyá títi adrébhá Gíká ni ka'í dhi ì adrè tà tani kisú, ngóro Abàramà dré tá kisulé áyi tà ka'ika'í sè dhi tíni.

¹⁰ Di, móndyá títi adrébhá láti nda atsázó gyägya Gíká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè dhi ì àyikya tatrítrí íbe àyi dri. Tàko ko, Gíká ni Kúlí adrè tàá dhi: «Dhya àngudhi adrélepí ngbú tà títi tisile búkú tatrítrí kúlí àdhya na dhi kí 'o ko dhi, Gíká ni tatrítrí akódhi nda dri.»[‡] ¹¹ Di mà adrè nòá ngádra 'á dhì, dhya àlo kitswá atsálé gyägya Gíká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Tàko ko, Gíká ni Kúlí adrè tàá dhi: «Dhya atsálepí gyägya áyi tà ka'ika'í sè dhi ni adrí.»[§] ¹² Di, tatrítrí kúlí adrè ína áyi totó tà ka'ika'í

* 3:6 3:6 A kòndò Kidhoma 15:6. † 3:8 3:8 A kòndò Kidhoma 12:3; 18:18; 22:18. ‡ 3:10 3:10 A kòndò Dütèrònómè 27:26. § 3:11 3:11 A kòndò Abàkúkà 2:4.

dri ko. Be ró dhi, ngóro tsìle dhi tîni: «Dhya adrélépi tà títi tátírítrí kúli dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi ni adrí tà nda i sè.»*

¹³ Krísto apa àma tátírítrí angalépi tátírítrí kúli lésè dhi lésè, dré atsálé dhya tatrílé dhi ró àma ki tà sè dhi sè. Tàko ko, Giká ni Kúli adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi tidíle fa kípakipa dri dhi tátírítrí íbe í dri.»† ¹⁴ Krísto 'o tà nda kònìni, kitswálé tà tani Giká dré lazíle Abàràma dré dhi kòtsaró kpà móndyá sùrú twá ro dhi i véna Yésu Krísto sè, mà kòkisuró Tirí Lólo Giká dré lazíle dhi àma ki tà ka'ika'í sè be dhi bvó.

Tátírítrí kúli i lazikúli be dhi

¹⁵ Àma adrúpi i, má ni tà nda kòdhi ni tadhá tà mómí dhi dré adrélé 'òle àyi kòfalésè dhi rú: Mómí dhi kòbhà tà ru yízo àyi kòfalésè dhi, à kitswá gòle tà nda ni bhe bwà ko. A kitswá kpà tà àzya bha tà nda dri bwà ko. ¹⁶ Di tà Giká dré tà lazíle Abàràma dré dhi i kókpà kònìni. Giká ni Kúli adré tàá dhi, Giká lazí tá tà nda i Abàràma dré, toyó ni be. Kúli nda adré tàá «toyó ni i dré» ngóro mómí bí dhi i dré dhi tîni ko. Be ró dhi, adré tàá «toyó ni dré» ngóro mómí àlo dré dhi tîni.‡ Mómí àlo nda Krísto 'i. ¹⁷ Tà mà dré adrélé lèle tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Giká bhà tá tà ru yízo Abàràma be dhi gò, àyi lazikúli fèzo drá. Di tátírítrí kúli atsálépi kóná kámá-su-drì-nyadhi-àlo-drì-mudrí àmvolésè dhi kitswá ina tà bhàle ru yízo nda ni bhe bwà ko. Tátírítrí kúli nda kitswá kpà lazikúli nda ni pfu ko. ¹⁸ Tàko ko, tà Giká dré lazíle àyi mómí dhi i dré tàyíle ro dhi kàdré tá àyi totó tátírítrí kúli dri dhi, kònò tàyíle nda kitswá tá àyi totó lazikúli dri ko. Di, tà bàti ró dhi, Giká fè tàyíle nda Abàràma dré àyi lazikúli sè.

Tà Giká dré tátírítrí kúli fèzo àsà dhi

¹⁹ Kàdré di kònìni dhi, tà Giká dré tátírítrí kúli fèzo àsà dhi àdho tà 'i? Giká fè tà tátírítrí kúli nda kitswálé mómí ki tàkonzi tadhá àyi dré, tsàle lókyá Abàràma ni toyó tà ni ni lazízo nda dré atsàrà'a. Giká fè tà tátírítrí kúli nda ángéló i sè, indì mómí àlo adrélépi tá àyi totó mómí ki kòfalé 'á Giká be dhi sè.§ ²⁰ Di Giká dré tà àyi lazikúli nda ni fèzo Abàràma dré dhi, dhya àzya adrélépi tá àyi totó àyi ki kòfalé 'á dhi tà yókódhó. Tàko ko, Giká ngbà 'í àlo kwákwa.

²¹ Kòdhi adré tsí tàá dhi, tátírítrí kúli adré ru pfu lazikúli Giká àdhya íbe? Tàdzo! Tàko ko, tátírítrí kúli kòkitswá tá lídrì fe mómí dhi dré bwà dhi, kònò mómí ki tà atsá gyàgya tátírítrí kúli nda sè. ²² Di, Giká ni Kúli adré ina tàá dhi, mómí dhi títi bvó àdhya i tàkonzi ni rìnyí zàle, Giká kòfèro àyi lazikúli nda mómí dhi adrèbhá Yésu Krísto ni ka'í dhi i dré àyi ki tà ka'ika'í sè.

²³ Drìdrì lókyá adrèzó Krísto ni ka'í nda dré atsázó dhi kandrà dhi, àma tà mómí 'ìle tátírítrí kúli ni rìnyí zàle, tsàle lókyá nda ni tadhàrà'a. ²⁴ Di àsà dhi, Giká bhà tà tátírítrí kúli nda adrélé àma ki drì kòlepi ró, tsàle lókyá Krísto dré atsàrà'a, Giká kòbhàro àma gyàgya í kandrà àma ki tà ka'ika'í sè. ²⁵ Di lókyá adrèzó Krísto ni ka'í nda dré atsálé dre dhi sè dhi, àma véle tátírítrí kúli adrélépi tá àma ki drì ko nda ni rìnyí zàle ko.

Ama Giká ni ànzi 'i bàti

* 3:12 3:12 A kònò Lèvítikè 18:5. † 3:13 3:13 A kònò Dùtèrònómè 21:23. ‡ 3:16 3:16 A kònò Kidhoma 12:7; 13:15; 24:7. § 3:19 3:19 «Mómí adrélépi tà àyi totó mómí ki kòfalé 'á Giká be» kònìdhi tà Mósè 'i.

²⁶ Di àmi títi dhi i Gìká nì ànzi 'i, m̀ dré Yésu Krísto nì ka'ile dhi sè. ²⁷ Tàko ko, àmi títi bátìsimò dobhá ru amúzó Krísto be dhi i, m̀ asó Krísto àmi rú dre. ²⁸ Di àmi vélé twátwa ko, gba m̀ kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalé m̀ndí Yúdà ànzi ró ko dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalé m̀ndí màràbà ro ko dhi 'i yà, àgo 'i yà, kó ngalé tòkó 'i yà dhi. Tàko ko, àmi títi m̀ atsa ngá àlo ró Yésu Krísto na. ²⁹ Di m̀ kàdré m̀ndyá Krísto àdhyà 'i dhi, àmi Abàramà nì ànzi 'i bàti. M̀ nì kpà tà Gìká dré lazilé áyi ànzi i dré tàylilé ro dhi nì kisú.

4

¹ Tà má dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Dhyà dra áyi atá nì ngá kisulépi tàylilé ro dhi kàdré dhu r̀e mvámvá ro dhi, akódhi ngóro màràbà t̀ini, gba áyi atá nì ngá títi dhi dré adrézó ína ró dhi. ² A adré akódhi nì bha akódhi nì líkìbhá i drígá ìndì akódhi nì ngá líkìbhá i drígá, tsàle lókyá atá nì dré bhàle dhi dré atsarà'a. ³ Di àma, àma tà kókpà ànzimvá i t̀ini, adrélé kpà màràbà i ró tà bvò kòndi àdhyà k̀i r̀inyí zàle. ⁴ Di lókyá kòkìtswá dre dhi, Gìká dré áyi Mvágó nì amùzo, tòkó dré ùle t̀at̀rítrí kùlí zàle, ⁵ kàpáro m̀ndyá adrèbhá t̀a t̀at̀rítrí kùlí nda zàle dhi i, mà kàtsáro Gìká nì ànzi i ró be dhi bvò. ⁶ Di mà dré adrélé akódhi nì ànzi 'i bàti dhi sè dhi, Gìká amù áyi Mv́a nì Tírì adrélé àma k̀i togó na. Tírì nda adré loyóá àma léna dhi: «Àbbà! Tátá!» ⁷ Di ásá dhi, m̀ vélé màràbà 'i ko. Be ró dhi, m̀ mína Gìká nì mv́a 'i bàti. Di mí dré adrélé akódhi nì mv́a 'i dhi sè dhi, mí nì kpà tà dré lazilé áyi ànzi i dré tàylilé ro dhi nì kisú.

Pòlò nì togó lanzi Gàlàyàbhá k̀i tà sè

⁸ Wáláká dhi, m̀ dré t̀a Gìká nì ǹrà ko dhi 'á dhi, àmi t̀a màràbà g̀ìká t̀ako kya 'i, t̀agba g̀ìká nda ì dré adrézó g̀ìká bàti 'i ko dhi. ⁹ Di, nyànómvá dhi, m̀ ǹ vélé Gìká dre. Tà bàti ró dhi, Gìká ǹ àmi ǹ. Di m̀ 'o àmi ng̀ini gòle àmi k̀i adzá tà r̀inyí àko ìndì kizà ro bvò kòndi àdhyà nda i véna dhi? M̀i adré t̀si léà gòle adrélé tà nda k̀i màràbà i ró? ¹⁰ Tàko ko, m̀i adré àmikya k̀itú àruka k̀i tà lebè, mbá àruka kya íbe, lókyá àruka kya íbe, ìndì kóná àruka kya íbe. ¹¹ Má adré ngá ro àmi k̀i tà sè, àzi má dré 'òle àmi kòfalé dhi nì dra atsa tà t̀ako ró dhi sè.

¹² Àma adrúpi i, má adré àmi k̀i ti lízi, m̀ kàtsáro má t̀ini, ngóro má dré t̀a atsalé àmi t̀ini dhi t̀ini. Wáláká dhi, m̀ 'o t̀a ma kònze ko. ¹³ Ngóro m̀i dré ǹile be dhi t̀ini dhi, lókyá má dré Rúbi Tani longózó àmi dré vésè nì àlo sè dhi sè dhi, má longó t̀a, àma rúbhá dré t̀a adrélé drà ro dhi sè. ¹⁴ Di t̀agba àma rúbhá yàya nda dré t̀a adrézó tà lanzi ro àmi dri dhi, m̀i ayizé t̀a ma ko, m̀i g̀a t̀a kpà ma ko. Be ró dhi, m̀i ka'ì àmikya ma dòle ngóro àngéló Gìká àdhyà t̀ini, kó ngalé Yésu Krísto nì t̀andi t̀ini. ¹⁵ Di àmi k̀i arí m̀i dré t̀a adrézó ába dhi vélé àngwà? Má kitswá t̀aá àmi k̀i tà sè dhi, kòkìtswá t̀a dhi, m̀i nì t̀a àmi k̀i m̀i àngí afèle má dré.* ¹⁶ Di, nyànómvá dhi, má atsa vo vélé àmi k̀i kàribhá ro, má dré adrélé tà bàti ta àmi dré dhi sè?

¹⁷ M̀ndí àruka àmi kòfalé dhi k̀i togó àtsi ró kitswázó àmi k̀i se àyi vésè. Di, tà ì dré adrélé lèle 'òle nda dóro ko. † adré àyikya àma k̀i kòfalé le

* **4:15** 4:15 Kùlí «m̀i nì t̀a àmi k̀i m̀i àngí afèle má dré» kòni ì adré léà tàle dhi, àyi nda i t̀a g̀anzi ró àyi k̀i fe wáyi Pòlò nì tà sè.

lanzilé àmi íbe, àmi ki togó kàtsáró àtsi ró àyi ki tà sè be dhi bvó. ¹⁸ Adréle togó íbe àtsi ró dhi dóro, tà adrézó togó íbe kònìni dhi kàdré dóro dhi. Adré kpà léá dhi, mì kàdré togó íbe àtsi ró lókyá wáyi sè, ngbà 'í lókyá mà dré adrèrà'a àmi íbe dhi 'á ko. ¹⁹ Ama ànzi i, má adré gòle kizà nya àmi ki tà sè, ngóro tòkó adrélépi 'òle òlè dhi dré adrélé kizà nya dhi tìni, tsàle lókyá mì dré dra àmi ki tayízó Krísto dré ladzálé atsálé í tìni dhi 'á. ²⁰ Má lè tá adrélé tùmáni àmi íbe nyànomvá, má kòkítswáro tà ta àmi dré làsú be twá. Angyá ko, áma drì adré abílè àmi ki tà sè!

Tà tadhále Agàrà ni tà rú, ìndì Sàrà ni tà rú dhi

²¹ Àmi adrèbhá léá adrélé tátírítrí kúlí zàle ni i, mì tà rè má dré ká: Mì nì tà tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi i ko? ²² Tàko ko, à tìsì tá dhi, Abàràrà tá ànziàgo íbe rì. Alo ni tá mvámvá tòkó màràbà ro, rú be Agàrà dhi dré òlè dhi 'i. Azya ni tá mvámvá tòkó màràbà ro ko, rú be Sàrà dhi dré òlè dhi 'i. ²³ A ti mvámvá tòkó màràbà ro dhi àdhya nda rìnyí rúbhá àdhya sè. Dì, à ti mvámvá tòkó màràbà ro ko dhi àdhya nda lazikúlí Gìkà àdhya sè.

²⁴ A ni kitswá tà nda kòdhi ki àndu ngi kònìni: Tòkó rì nda ì adrè tà rì Gìkà dré bhàle ru yìzo mómíí íbe dhi ki tà tadhá kòdhiya. Agàrà nda adrè tà Gìkà dré bhàle ru yìzo mómíí íbe kóngó Sínáyí drìna dhi ni tà tadhá. Akòdhi adrè ànzi ki ti adrélé màràbà i ró. ²⁵ Agàrà adrè kóngó Sínáyí bvò Aràbíyà àdhya na dhi ni tà tadhá, adrèzó kpà Yèrúsalmà àndrò kòndi ni tà tadhá. Angyá ko, Yèrúsalmà nda ànzi ni íbe dhi i màràbà 'i. ²⁶ Dì, Yèrúsalmà bhù na dhi ína màràbà 'i ko. Yèrúsalmà nda àma ki andre 'i. ²⁷ Tàko ko, Gìkà ni Kúlí adrè tàá dhi:

«Mì, tòkó kóndó ro òlepi ko ni, mí kòlènzé wà!
Mì mváaswa yìlepi ko ni, mí kòga lúlúgyá wà!
Tàko ko, tòkó tayílè dhi ni ànzi ki lízó bí,
tòkó adrélépi agó be dhi àdhya ki lavú.»[†]

²⁸ Ama adrúpi i, àmi àmikya ànzi òlè Gìkà ni lazikúlí sè dhi 'i, ngóro Ísáká tìni. ²⁹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, mvámvá òlè rìnyí rúbhá àdhya sè nda adrè tá mvámvá òlè Tírí Lólo ni rìnyí sè nda ni mì pfo. Nyànomvá dhi, tà nda kòdhi kòkpà kònìni. ³⁰ Dì, Gìkà ni Kúlí adrè tàá ngíni? «Mì dro tòkó màràbà ro nda i mvá ni be mí kandrásè. Tàko ko, tòkó màràbà ro nda ni mvá kitswá ína tà lazilé tayílè ro dhi ni kisú tùmáni tòkó màràbà ro ko dhi ni mvá be tàdzí ko.»[‡] ³¹ Dì àsà dhi, áma adrúpi i, áma tòkó màràbà ro dhi ni ànzi 'i ko. Be ró dhi, áma àmakya tòkó màràbà ro ko dhi ni ànzi 'i.

5

Ama mómíyá Krísto dré trìle dhi 'i

¹ Krísto trì áma, mà kàdréro mómíí trìle bàti dhi i ró. Adré di léá dhi, mì kàdré àmi ki totó tātā tà nda sè. Mì kòtayí kpà àmi gòle adrélé tódhiyá màràbà tátírítrí kúlí àdhya i ró ko.

² Mì yi rè ká! Ma, Pòlò, má adrè tàá àmi dré dhi: Mì kò'o àmi lwàle kitswálé atsálé gyàgya Gìkà kandrá dhi, tà Krísto dré 'òle àmi dré dhi kitswá véle àmi ki ledé ko. ³ Má adrè gòle tàá dhi: Lè dhya ángudhi áyi 'òlepi lwàle dhi kàdré tà títí tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o. ⁴ Àmi

[†] 4:27 4:27 A kònò Esáyá 54:1.   [‡] 4:30 4:30 A kònò Kídhoma 21:10.

adrébhá láti nda atsázó gyágya Giká kandrá tátírítrí kúlí 'òma sè ni i, mì lanzí ru Krísto be dre. Mì vwà kpà Giká ni togó tani rúsè vwàvwà. ⁵ Di, àma ró dhi, àma ki tà ka'íka'í sè dhi, mà adrè mì bha Giká véna àma ki bhàma gyágya akódhi kandrá dhi ni tà sè, adrézó tà nda ni letè lovó sè Tírí Lólo ni rìnyí sè. ⁶ Tàko ko, àma adrébhá Yésu Krísto na dhi i dré dhi, dhyá ki lwàma ìndì dhyá ki lwàma ko dhi, tà tàko 'i. Tà kàdrì lavulé dhi nghà 'í Krísto ni ka'íma gò adrézó tà ka'íka'í nda ni tadhá lèlè sè dhi 'i.

⁷ Mì adrè kó tá angú ra dóro dhi, àdhi kíkí di àmi tà bàti ka'íma 'òle dhi ni tayí dhi nì? ⁸ Tà adrézó àmi ki togó se kònìni nda angá ìna Giká adrélépi àmi ki azí dhi vélèsè ko. ⁹ Mì nì ko tàlè dhi, tàkú mvá tsà dhi adrè mápà fòndro títi dhi ni 'o avólé nì dhi? ¹⁰ Di, má adrè mána ka'íá Mírì na tàlè dhi, mì kitswá tà twá kisú tà má dré adrélé tàlè kòdhi rúsè ko. Kàdré ìna dhya adrélépi àmi ki drì kizá dhi ni tà sè dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri, kàdré gba àdhi 'i ya dhi.

¹¹ Ama adrúpi i, kònò má kàdré tá tadhá dhi, lè mómndí ì kàdré àyi ki 'o lwàlè dhi 'í dhi, à ni tá go adrélé áma mì pfo àdho tà sè? Tàko ko, tà má dré adrélé longólé Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi ni tà dri dhi kitswá tá vélé mómndí ki 'o ledhélé dhi ko. ¹² Kàdré dhya adrébhá àmi ki drì kizá nda ki tà sè dhi, má mìlèsè dhi, dóro ni tá ì dré àyi ki rúbhá ki tolwàlè títi dhi!

¹³ Ami, àma adrúpi ró ni i, Giká azí àmi adrélé mómndí trìlè bàti dhi i ró. Di, mì kàdré àmi ki trìma nda ni no ngóro tà adrélépi láti fe àmi dré adrézó lovó kònzi àmi ki rúbhá kya ki 'o dhi ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o àmi ki adrúpi i dré àyi ki màràbà i tíni lèlè sè. ¹⁴ Tàko ko, tà títi tátírítrí kúlí dré adrélé tàlè dhi ì adrè àyi ki totó tólí àlo kònìdhi dri: «Mí kàdré àmi àzya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tíni.»[†] ¹⁵ Di, mì kàdré àmikya ru títí, adrézó ru nya àmi kòfalèsè kà'wá àtrá kya tíni dhi, mì kònò di dóro, mì kòpfuró ru todràlè ko.

Atsima Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi

¹⁶ Má adrè di tàá dhi: Mì kàdré atsílé Tírí Lólo ni rìnyí sè gò, mì kòkitswáro lovó kònzi àmi ki rúbhá kya ki 'o ko. ¹⁷ Tàko ko, tà lovó kònzi rúbhá àdhyà dré adrélé lèlè 'òle dhi i twá Tírí Lólo àdhyà i rúsè. Tà Tírí Lólo dré adrélé lèlè 'òle dhi i kókpà twá tà lovó kònzi rúbhá àdhyà dré adrélé lèlè 'òle dhi i rúsè. Di tà rì nda kòdhi ì adrè ru pfo àyi kòfalèsè gò, mì dré kitswázó tà mì dré adrélé lèlè 'òle dhi ki 'o bwà ko. ¹⁸ Di, mì kàdré àmi ki tayí Tírí Lólo dré adrélé tidrìlè dhi, àmi vélé tátírítrí kúlí ni rìnyí zàlè ko.

¹⁹ A ni kitswá tà lovó kònzi rúbhá àdhyà dré adrélé lèlè 'òle dhi ki no ngádra 'á: ndòtò tà, tà ndì ró dhi, tà swá, ²⁰ gíkà tàko ki lindrì bhàma, kólé tà, togó kònzi bhàma, lawà, lovó kònzi bhàma mómndí i rú dhi, togóaswa, dhyá ki tà bhàma drìdrì dhi, ru lanzìma, ru kayìma, ²¹ dirèma, wá tsìma, gwánýá wáyá ki tà, tsàlè tà àruka làsú be kònìni dhi i. Má adrè tà longó àmi dri ngóro má dré tá longólé àmi dri drìdrì dhi tíni: Mómndýà adrébhá tà 'o làsú be kònìni dhi ì kitswá àyikya file Giká ni Opì na ko.

²² Di, lò'wa dóro Tírí Lólo dré adrélé 'òlè 'àlè mómndí i lèna dhi i, kònì 'i: lèlè, arí, tà kídrikàdri, togó vwàvwà, togó dóro, tà dóro 'òma, tà ka'íka'í, ²³ togó yàyà, ìndì dhyá ki lovó mvòma. Tátírítrí kúlí adrè tà ta kònzi tà nda

* **5:9** 5:9 A kònò 1 Kòrìtòbhá i 5:6. † **5:14** 5:14 A kònò Lèvìtìkè 19:18.

kòdhi ì rú àlomvá ko. ²⁴ Mòndyá Yésu Krísto àdhyà ì tidí fa kípákípa dri lovó kònzì rúbhá àdhyà, túmǎní tà títi lovó kònzì nda dré adrélé lèlè 'òlè dhi ìbe todràle dre. ²⁵ Mǎ dré adrélé lídrì ìbe Tirí Lólo ni rìnyí sè dhi sè dhi, lè mà kàdré kpà atsilé Tirí nda ni rìnyí sè. ²⁶ Lè mà kàdré drìkàdrì ro ko. Mà kàdré àma kí adrúpi kí togó 'o aswálé ko, adrézó lovó kònzì bha àma kí adrúpi ì rú ko.

6

Ama kí adrúpi kí tà lanzì dòma

¹ Àma adrúpi ì, mì kòkisú àmi kí adrúpi àlo dhi adrérà'a tàkònzì 'o dhi, àmi lí'wábhá àmi kí tà ka'íkà'í na dre ni ì, mì kòlotó akódhi nda togó yàyà sè. Dì, mì kòsu àmi kí tàndì ì rú, tà nda kòtabhìró kókpa àmi gò, àmi kí 'òzo dhèlè tàkònzì na dhi ko. ² Mì kàdré ru ledé àmi kòfalèsè, adrézó àmi kí adrúpi kí tà lanzì do. Mì kàdré 'òá kònzì dhi, mì ni tòlì Krísto dré fèlè dhi ni 'o kítswálé títi. ³ Dhyà àlo kàdré àyi no mómndí kàdrì ro dhi, tágba dré adrézó mómndí tàko 'i dhi, akódhi nda adré àyi tàndì ni lití. ⁴ Lè àmi àlo àlo títi dhi ì mì kàdré tà mì dré adrélé 'òlè dhi kí tabhì, mì kòkítswáró àmi kí drì bha kuru àmi kí tàndì kí tà sè be dhi bvó. Dì, mì kòtabhì àmi kí tà mómndí àruka kya rú ko. ⁵ Tàko ko, lè àmi àlo àlo títi dhi ì mì kàdré tà bhàlè àmi kí tàndì ì drígá dhi kí 'o kòdhyà.

⁶ Lè dhyà àngúdhi adrézó Gíká ni kúlí tadhá drá dhi kàdré àyi ngá dóro títi dhi kí lanzì dhyà adrélépi àyi tadhá dhi dré.

⁷ Mì kòtayí àmi adrélé litilé ko: A kítswá Gíká ni gu bwà ko. Mì ni ngá mì dré adrélé kidhílé dhi ni akónà kòdhyà. ⁸ Mì kàdré ngá kidhí lovó kònzì rúbhá àdhyà dré dhi, mì ni dràdrà akónà lovó kònzì nda lésè kòdhyà. Dì, mì kàdré ngá kidhí Tirí Lólo dré dhi, mì ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni akónà Tirí nda vélèsè kòdhyà. ⁹ Mǎ kòtayí àma adrélé landèlè tà dóro 'òma sè ko. Tàko ko, lókyá kòkítswá dre dhi, mà ni lànyá dóro akónà, mà kòtayí àma landèlè ko dhi. ¹⁰ Dì àsà dhi, mà kàdré látì nda adrézó tà dóro 'o mómndyá títi ì dré. Lavúlé dhi, mà kàdré 'òá kònzì àma kí adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré.

Pólò ni kúlí kùdù

¹¹ Mì nò rè wárágà pá kàdrì má dré adrézó wárágà kònzìdhi ni tisi àmi dré àma tàndì ni drígá sè dhi ì ká.

¹² Dhyà adrèbhá àmi kí le 'òlè lwàlè nda ì adré àyikya tà 'o rúbhá sè, à kàdréró àyi kí no dóro be dhi bvó. Dì, ì adré ngbà 'í tà nda kí 'o, à kàdréró àyi kí mì pfo Krísto ni fa kípákípa ni tà sè ko dhi sè. ¹³ Tà bàti ró dhi, ndìndì àyi àyi kí 'obhá lwàlè nda ì adré àyikya tàtrítrí kúlí líkí ko. Tágba kònzì dhi, ì adré àmi kí le 'òlè lwàlè, ì kòkítswáró àyi kí afà tà ì dré àmi kí 'òzo 'òá àmi kí rúbhá sè dhi ni tà sè.

¹⁴ Dì, mà ró dhi, má kítswá mána àma afà tà àzya sè ko, kàdré ngbà 'í fa kípákípa àma kí Mírì Yésu Krísto àdhyà ni tà sè ko dhi. Tàko ko, fa kípákípa nda sè dhi, à tidí tà bvò kòndi àdhyà má dré tà adrézó mì bha drá dhi ì todràle dre. A tidí kpà mà dràlè tà bvò kòndi àdhyà ì lésè dre. ¹⁵ Tà bàti ró dhi, dhyá kí lwàma ìndì dhyá kí lwàma ko dhi, tà kàdrì 'i ko. Tà kàdrì lavúlé dhi ngbà 'í dhyá kí tayima Gíká dré bhàlè tódhyá adrélé mómndí tídhí ro dhi 'i. ¹⁶ Tà kídrikàdrì ì Gíká ni togó dóro be dhi ì kàdré

móndyá títí adrébhá 'òá kònìni dhi i dré. Ayi nda i Ìsèrèlè ànzì bàti Gìkà àdhya 'i.

¹⁷ Kùdù ro dhi, lè dhya àlo kògò adrélé áma lagù ko. Angyá ko, ma àngì Yésu àdhya íbe má rú.

¹⁸ Áma adrúpi i, àma ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe! Kàdré kònìni.

Wárágà Pólò dré tisìle Èfèsòbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle mónnyá ka'ìbhá Èfèsò na dhi i dré dhi 'i. Èfèsò nda tá bhàandre kàdrì bvò Asíyà àdhya na dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani kònàle gò, Giká ni tà tadházó Èfèsòbhá i dré kóná rì tàlì sè, dré tá adrèrà'a áyi atsí andre ni na to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 19:1-20:1).

Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisi tà kàdrìkàdrì rì dhi i sè. Alo ni, adrè Rúbí Tani ni tà àndu ngì mìbhalé tí, adrézó Giká zì móndí i adrélé ina ró gò, àyi ki apázó tàkonzi lèsè Yésu Krísto sè ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adré tà lùzu ró Giká dré kisùle 'òle kínó lèsè dhi ni tadhá kònàni: «A ni tà títi bhù na ìndì bvò dri dhi ki amú bhàle adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zále» (1:10). Pólò adrè kpà Giká amú mónnyá sùrú twá ro dhi i Yúdà ànzi ìbe adrélé sùrú àlo ró Krísto na ngìni ya dhi ni tà tadhá (2:11-22).

Rì ni, Pólò adrè Yésu ni ka'ìbhá ì kàdré atsilé ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adré táá dhi, mà kòtingá àma ki lídrì àku àma rúsè, lídrì tídhí Giká dré bhàle adrélé ina tìni dhi ni asózó àma rú (4:20-24). Adré kpà tà tadhá àgo ki tà àyi ki tòkò ìbe dhi dri, ànzimvá ki tà àyi ki tìbhá ìbe dhi dri, ìndì màràbà ki tà àyi ki mìrì ìbe dhi dri. Kùdù ro dhi, adrè mónnyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro àdzú ngá Giká àdhya ki toso àyi rú àdzú tìrì kònzi ìbe dhi ni tà sè (6:10-20).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atima

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Krísto ni Rúbí Tani ni tà àndu ngìma (1:3-3:21)
- 3) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (4:1-6:20)
- 4) Pólò ni kùlì kùdù (6:21-24)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto ni àpòstolò ro ngóro Giká dré lèle dhi tìni dhi, mà adrè wárágà kònìdhi ni tisi àmi, mónnyá lólo Giká àdhya Èfèsò na dhi i dré, àmi adrèbhá Yésu Krísto ni ka'ì tà títi i sè dhi i dré.

² Giká àma ki Atá i Mìrì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Tà tani Giká dré afele àma dré Krísto na dhi i

³ Rúku kàdré Giká, àma ki Mìrì Yésu Krísto ni Atá dré! Tàko ko, akódhi afè àma dré tà tani títi angàbhá í vélèsè bhù lèsè dhi i, mà dré adrélé Krísto na dhi sè. ⁴ Drìdrì bvò ni bhàma kandrà dhi, zì tá àma adrélé Krísto na, mà kàdréro lólo ìndì tà kònzi àko àma rú í m̀lèsè be dhi bvò. Akódhi ni lèle sè dhi, ⁵ bhà tá àma twá drìdrì, mà kàtsáro áyi ànzi i ró Yésu Krísto sè, ngóro dré tá lèle 'òle dhi tìni, ìndì ngóro tà nda dré tá adrélé dóro akódhi m̀lèsè dhi tìni. ⁶ 'O tá kònini, mà kàdréro áyi rú bha kùle, áyi togó tani m̀lanzilanzì ro i dré bhàle àma rú áyi Mv́á í dré lèle tò dhi na dhi ni tà sè.

⁷ Tàko ko, akódhi ni togó tani kàdrì lavulé nda sè dhi, amú áyi Mv́á nda dràle àma ki tàkonzi trìzo ìndì àma ki apázó tàkonzi lèsè akódhi ni kàrì sè.

⁸ Tà bàti ró dhi, fè áyi togó tani gàle àma léna bí, tùmání tògyá wáyi tà títi dhi ki àndu nìzo dhi be. ⁹ Tadhá kpà àma dré tà lùzu ró í dré kisùle 'òle

ìndì í dré lèlè 'òlè kínó lésè Krísto na dhi, ngóró dré tá adrélé dóro akódhi mìlèsè dhi tìni. ¹⁰ Tà dré lèlè 'òlè nda, tà kònìdhi 'i: Lókyá kòkítswá títí dre dhi, a nì tà títí bhù na ìndì bvò dri dhi ki amú bhàlè adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zàlè.

¹¹ Dì Gìkà bhà àma twá, àma ki zìzo adrélé mónnyá ìna i ró Krísto na, ngóró í dré kisùlè 'òlè kínó lésè dhi tìni. Tàko ko, akódhi adré tá títí dhi ki 'o ngóró í dré kisùlè 'òlè, ìndì í dré lèlè 'òlè dhi tìni. ¹² Dì Gìkà 'o tà nda kònìni, kítswálè àma àma ki mǐ bhabhá Krísto véna drìdrì dhi i, mà kàdréró Gìkà nì rú bha kùlè akódhi nì mǐlanzìlanzì sè be dhi bvò.

¹³ Àmi ró dhi, mǐ yi kókpà tà bàtì Rúbí Tani àdhya Gìkà dré adrézó àmi ki tidrì àsà dhi gò, mǐ dré Krísto nì ka'izo. Dì Gìkà dré áyi àngì lwàzo àmi rú, tadházóá dhi, àmi mónnyá ìna 'i káya dhi. Àngì nda, Tírì Lólo Gìkà dré lazilè dhi 'i. ¹⁴ Tírì Lólo nda ngàdrì Gìkà dré afèlè àma dré drìdrì, tadházóá dhi, í ni dra tà í dré lazilè tàylè ro dhi nì afè àma dré dhi 'i, tsàlè lókyá í dré dra àma, mónnyá ìna ró dhi ki apázó kítswálè títí dhi 'á. Dì àsà dhi, mà kàdré akódhi nì rú bha kùlè akódhi nì mǐlanzìlanzì sè wà!

Pòlò zì tà Gìkà tí Efèsòbhá í dré

¹⁵ Dì àsà dhi, kidhólè lókyá má dré yìzoá tàlè dhi, mǐ adré Mírì Yésu nì ka'ì, adrézó mónnyá lólo Gìkà àdhya ki le ngìni ya dhi sè dhi, ¹⁶ má adré àwoyà ta Gìkà dré àmi ki tà sè landè àko ró. Má adré kpà àmi ki tà kisù, má dré adrerà'a tà zì Gìkà tí dhi 'á. ¹⁷ Má adré Gìkà, àma ki Mírì Yésu Krísto nì Atá mǐlanzìlanzì ro dhi nì ti lizì, kòfèrò tògyá Tírì Lólo àdhya àmi dré kítswázó áyi tà lüzù ro dhi ki ni, mǐ kòkítswáro kpà áyi tàndi ni nì dóro lavulè be dhi bvò. ¹⁸ Má adré kpà tà zì akódhi tí, kò'oró áyi ngàdra ngá kazá àmi ki togó na, mǐ kònìró tà dré àmi ki azizó adrélé mǐ bha í véna àsà dhi i, tùmáni tà kàdrì mǐlanzìlanzì ro dré lazilè áyi mónnyá í dré tàylè ro dhi be.

¹⁹ Kò'o kpà àmi áyi rìnyí kàdrì lavulè adrélépi tà 'o àma adrébhá áyi ka'ì dhi i léna dhi ni nì. Akódhi nì rìnyí kàdrì lavulè nda, ²⁰ rìnyí dré tadhálè Krísto rú, dré akódhi nì tingàrà'a dràdrà lésè, ìndì akódhi nì 'orà'a lirlè áyi dríagó lésè bhù na dhi 'á dhi 'i. ²¹ Gìkà bhà Krísto nda adrélé ópí kàdrì títí dhi i drìlè, rìnyí títí adrézó òpi nya dhi i drìlè, rìnyí àruka títí dhi i drìlè, òpi títí dhi i drìlè, ìndì rú títí kítswálè fèlè lókyá kònìdhi sè ìndì lókyá adrélépi alilè dhi sè dhi i drìlè. ²² Bhà kpà tà títí dhi i adrélé Krísto nì pá zàlè gò, akódhi nì bhàzo adrélé Ekèlèzyà nì drì kòlèpi ró tà títí i sè. ²³ Ekèlèzyà nda Krísto nì rùbhá 'i. Akódhi adré Ekèlèzyà nda nì 'o gálè áyi tàndi nì lídrì sè bí, ngóró í dré adrélé tà títí dhi ki 'o gálè áyi tàndi sè bí dhi tìni.

2

Gìkà 'o àma adrélé tùmáni Krísto be

¹ Wáláká dhi, àmi tá àmikya móndí dràbhá dre dhi 'i, àmi ki ligìma nì tà sè ìndì àmi ki tàkonzì ki tà sè. ² Lókyá nda sè dhi, mǐ adré tá tatsilè tàkonzì 'obe, ìndì tà bvò kòndi àdhya ki lebébe. Mǐ adré tà kpà tírì kònzì ki kàdrì adrélépi òpi kítswálè nòlè bwà ko dhi drìlè dhi nì lebé. Tírì nda tírì adrélépi tà 'o nyànomvá mónnyá adrébhá ligilè Gìkà rú dhi i léna dhi 'i. ³ Àma títí, àma tá kókpà àyi nda i kòfalè, adrélé tà 'o àyikya tìni. Mà adré tá tatsilè lovó kònzì àma ki rùbhá kya ki 'obe, ìndì tà mà dré tá adrélé

kisùle lovó kònzi nda sè dhi ki 'obe. Ama ki tà làsù kònzi sè dhi, mà adré tá lile Giká ni kombà kisú àyi nda kya tìni.

⁴ Di, Giká ni togó dóro lavúlé dhi sè, ìndì akódhi ni lèle kàdrì àma véle dhi sè dhi, ⁵ 'o àma adrilé tùmáni Krísto be, tágba mà dré tá adrézó mómí dràbhá dre dhi 'i àma ki tàkònzì ki tà sè dhi. Tà bàti ró dhi, Giká tidrí àmi àyi togó tani sè. ⁶ Di mà dré ru amulé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Giká tingá àma kurú na tùmáni akódhi be, àma ki 'òzo lirílé bhù na tùmáni akódhi be. ⁷ Giká 'o tà nda kònini, kitswálé lókyá títì adrébhá àlile dhi i sè dhi, í kòtadháro àyi togó tani kàdrì lavúlé, í dré bhàle àma rú Yésu Krísto na dhi be dhi bvó.

⁸ Tàko ko, Giká tidrí àmi àyi togó tani sè, àmi ki tà ka'ika'i sè. Tà nda kòdhi angá àmi ki tàndi i vélesé ko. Be ró dhi, tà nda ìna tà Giká dré fèle àmi dré angýa dhi 'i. ⁹ Di akódhi tidrí àmi tà dóro mà dré 'òle dhi i sè ko, dhya àlo kòkitswáro àyi afà àyi tàndi ni tà sè bwà ko. ¹⁰ Angýa ko, àma ngá Giká dré ledélé àyi tàndi ni drígá sè dhi 'i. Akódhi bhà àma tódhyá Yésu Krísto na, mà kàdréro tà dóro í dré bhàle drìdrì àma dré 'òle dhi ki 'o be dhi bvó.

Ama sùrú àlo Yésu Krísto na dhi 'i

¹¹ Di ásà dhi, mà kisù rè ngalè wáláká dhi, àmi tá mómí ngíni ró dhi 'i ya dhi ká. Tàko ko, àmi tá mómí ùle sùrú twá ro dhi 'i. Yúdà ànzi adrébhá àyi ki zi mómí lwàle dhi i ró dhi, i adré tá àmi ki zi mómí lwàle ko dhi i ró. (Tàkò, àyi ki lwàma nda ngbà 'í tà i dré 'òle àyi ki rúbhá na dhi 'i.) ¹² Wáláká dhi, àmi tà vwàwà ro Krísto rúsè. Àmi tà twá Giká ni sùrú, Ìsèrélè ànzi i rúsè. Àmi tà kpà twá tà Giká dré bhàle ru yizo mómýa ìna ìbe dhi rúsè, ìndì àyi lazikúli rúsè. Bvó kònìdhi lé dhi, àmi tá Giká àko, ìndì tà mà dré tá kitswázó mǐ bha ásà dhi tá kpà yókódhó. ¹³ Di, nyànomvá dhi, mà dré ru amulé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Giká 'o àmi adrébhá tá vwàwà ro dhi i atsálé ànyi í làga Krísto ni kàrì sè dre.

¹⁴ Tàko ko, Krísto ni tàndi bhà tà kìdrìkìdrì àma kòfalé nì. Angýa ko, 'o Yúdà ànzi i mómýa sùrú twá ro dhi ìbe dhi i atsálé sùrú àlo ró, dré àyi rúbhé fèle dhi sè. 'O kpà zèribà adrélépi tá àma ki kòfalé lanzí, adrézó àma ki 'o adrélé kàribhá i ró dhi arilé. ¹⁵ 'O kpà tatrìtrì kúli i tà títì tatrìtrì kúli nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ìbe dhi ki tà akíle. 'O tà nda kòdhi i kitswázó sùrú rì nda ki bha adrélé sùrú àlo tídhí ro dhi ró í lèna, adrélé kpà tà kìdrìkìdrì ìbe. ¹⁶ 'O kpà kònini, kitswálé àyi dràma fa kipakipa dri dhi sè dhi, í kàmúro àyi rì nda i tódhyá Giká be, í kàtsáro rúbhá àlo ró. Di pfu tà adrélépi tà àyi ki 'o adrélé kàribhá i ró nda dràle kònini. ¹⁷ Di Krísto nda alì Rúbí Tani tà kìdrìkìdrì àdhyà ni longó àmi sùrú twá ro adrébhá tá vwàwà ro Giká rúsè dhi i dré, ìndì àma Yúdà ànzi adrébhá tá ànyi akódhi làga dhi i dré. ¹⁸ Tàko ko, nzì látì àma dré adrézó àma ki kisí àmi ìbe ànyi Giká Atá làga Tirí Lólo àlo sè dhi nì.

¹⁹ Di ásà dhi, àmi sùrú twá ro ni i, àmi véle mómí twá 'i ko, ìndì mómí angábhá sùrú twá i lèsè dhi 'i ko. Be ró dhi, àmi àmikya bhàànzi 'i tùmáni mómýa lólo Giká àdhyà ìbe. Àmi kpà Giká ni sùrú akódhi ni dzó lé dhi 'i. ²⁰ Akódhi adó kpà àmi dzó nda ni sizo, àmi ki tobhàzo dzópá í dré bhàle àpóstolò i sè ìndì pròfètà i sè dhi dri. Yésu Krísto ni tàndi, kírà agógó dzó nda dré adrézó àyi totó dríá dhi 'i. ²¹ Akódhi adré dzó wáyi nda ni 'o adrélé kitsilé, adrélé mbàle atsálé tèpelò lólo Mírì dré dhi ró dhi nì. ²² Di mà dré

adrélé Kristo na dhi sè dhi, Giká adré kpà àmi ki tobhà dzó nda ni sizo, dzó nda kàtsáró àrà í dré adrézó lána áyi Tirí sè dhi ró be dhi bvó.

3

Azi Giká dré bhàle Pólò drígá mónnyá sùrú twá ro dhi i dré dhi

¹ Di àsà dhi, ma, Pólò, ma Yésu Kristo ni móndí 'le bádzó lé àmi sùrú twá ro dhi ki tà sè dhi 'i. ² Mì yi tàle dhi, Giká bhà ázi má drígá áyi togó tani sè, má kàdréro 'òá àmi dré dhi 'i. ³ Tàko ko, akódhi tadhá má dré tà lùzu ró í dré kisùle 'òle kínó lèsè dhi, ngóro má dré adréle tà ni ni tisi tsà dhi tìni. ⁴ Mì kònà tà má dré adréle tìsile kòdhi i dhi, mì ni kitswá tògyá Giká dré afele má dré Kristo ni tà lùzu ró nda ni àndu nizo dhi ni atógyà. ⁵ Wáláká dhi, Giká 'o tá tà lùzu ró nda móndí lókyá àruka i sè dhi i dré nìle ko. Di, nyànomvá dhi, tadhá tà nda áyi Tirí ni rinyí sè áyi àpóstolò lólo i dré, ìndì áyi pròfétà lólo i dré dre. ⁶ Di tà lùzu ró nda, tà kònìdhi 'i: Rúbí Tani ni ka'íma sè dhi, mónnyá sùrú twá ro dhi ì kisú tà Giká dré lazilé áyi ànzi i dré tàyilè ro dhi tùmání Yúdà ànzi íbe dre. Í atsa kpà rúbhá àlo ró tùmání Yúdà ànzi nda íbe dre. Í kisú kpà tà Giká dré lazilé dhi tùmání Yúdà ànzi nda íbe Yésu Kristo na dre.

⁷ Giká fè ma adréle Rúbí Tani nda ni màràbà ro áyi togó tani í dré bhàle má rú dhi sè, ìndì áyi rinyí adrélépi tà 'o má léna dhi sè. ⁸ Tágba má dré tà adrézó móndí tàko ró lavulé mónnyá títi Giká àdhyà i kòfalé dhi, akódhi bhà ázi nda má drígá áyi togó tani sè, má kàdréro Kristo ni tà kàdrì, kitswázó àndu ni ni ni bwà ko dhi ni longó mónnyá sùrú twá ro nda i dré. ⁹ Lè kpà má kàdré tadhá mónnyá títi i dré ngádra 'á dhi, Giká adré tà lùzu ró nda ni 'o ngíni ya dhi. Giká ngá títi dhi ki bhàlepi dhi zù tá tà lùzu ró nda kínó lèsè. ¹⁰ 'O tá kònìni, kitswálé nyànomvá dhi, í kòtadháro Ekèlèzyà rú áyi tògyá kàdrì i dré adrézó tà títi dhi ki 'o àsà dhi, tirí ópi kàdrì ro ìndì rinyí ró kurú na bhù i 'àsè dhi i dré be dhi bvó. ¹¹ Di Giká 'o tà í dré kisùle 'òle kínó lèsè nda kitswálé títi àma ki Mírì Yésu Kristo sè, kàdréro kóná vèsè kólyá. ¹² Di mà dré adréle Kristo na dhi sè dhi, ìndì mà dré adréle akódhi ni ka'í dhi sè dhi, mà kitswá àma ki kisí ànyi Giká làga tirí àko, ìndì tà ka'íka'í be bí. ¹³ Di àsà dhi, má adré àmi ki ti lizi, mì kòtayíro àmi ki togó adréle lanzile, má dré adréle kizà nya àmi ki tà sè dhi sè ko. Tàko ko, má adré kizà nya kònìni, mì kòkitswáro Giká ni mìlanzilanzì kisú be dhi bvó.

Kristo ni lèle ni tà nìma

¹⁴ Di àsà dhi, má adré àma kórókó títi Giká, àma ki Atá kandrá. ¹⁵ Sùrú títi bhù na ìndì bvò dri dhi ì adré adréle be akódhi sè. ¹⁶ Má adré tà zi akódhi tí, kitswálé akódhi ni mìlanzilanzì kàdrì lavulé dhi sè dhi, kòtimbàro àmi ki togó áyi Tirí ni rinyí sè. ¹⁷ Má adré zìá kònìni, Kristo kàdréro adréle àmi ki togó na àmi ki tà ka'íka'í sè. Má adré kpà tà zi Giká tí, mì kàdréro tròle lèle rú, adrézó àmi ki totó tātā lána, ¹⁸ kitswálé àmi tùmání mónnyá lólo títi Giká àdhyà íbe dhi i, mì kòkitswáro Kristo ni lèle ni tàli àngopí ya, kàtswa ni àngopí ya, mvumvù ni àngopí ya, ìndì tàli ni àngopí ya dhi ni ni. ¹⁹ Áyíya, mì kàdré akódhi ni lèle tà nìni wáyi dhi ni lavulépi nda ni ni, mì kàdréro gale Giká ni tàndi ni lídrì sè kitswálé títi be dhi bvó.

²⁰ Giká rinyí íbe kitswázó tà 'o, tà mà dré adréle zìle akódhi tí dhi ki lavú, ìndì tà mà dré adréle kisùle dhi ki lavú byá, akódhi ni rinyí adrélépi

tà 'ò àma léna dhi sè. ²¹ Milanzìlanzi kàdré akódhi dré Ekèlézyà na ìndì Yésu Krísto na, lókyá títi í sè ìndì kóná vèsé kólyá! Kàdré kònìni.

4

Adrema ngá àlo ró Krísto ni rúbhá na dhi

¹ Di ásà dhi, ma 'ìle bàdzó kòndi 'á Mírì ni tà sè ni, má adrè àmi ki kodzó, m̀ kàdréro atsilé ngóro dré kitswálé tà Giká dré àmi ki azizó ásà dhi sè dhi tíni. ² M̀ kàdré àmi ki tà bha k̀ni mi tà títi í sè, adrézó tà 'ò togó yàya sè, adrézó tà letè togó vwàvwa sè. M̀ kàdré àmi ki adrúpi ki tà yàya mvo àmi kòfalésè lèle sè. ³ M̀ kàdré tà títi dhi ki 'ò, adrézó àmi ki líkí adrélé ngá àlo ró àmi kòfalésè Tirí Lólo na, tà k̀drík̀drì adrélépi àmi ki fe ru amú dhi sè. ⁴ Krísto ni rúbhá ngbà 'í àlo kwákwá. Tirí Lólo kpà ngbà 'í àlo kwákwá, ngóro tà Giká dré àmi ki azizó adrélé m̀ bha í véna ásà dhi dré adrélé àlo kwákwá dhi tíni. ⁵ Mírì ngbà 'í àlo kwákwá, tà ka'ika'í ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì bàtisimò ngbà 'í àlo kwákwá. ⁶ Giká kókpà ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi nda mónyá títi dhi ki Atá 'i. Adré òpi nya àyi títi dhi i dri, adrézó tà 'ò àyi títi dhi i sè, adrézó adrélé àyi títi dhi i léna dhi nì.

⁷ Di, àma àlo àlo títi dhi i, mà kisú tà tani twátwa dhi i, ngóro Krísto dré tà nda ki lanzílé àma dré àyi togó tani sè dhi tíni. ⁸ Asà dhi, Giká ni Kúli adrè tàá dhi:

«Akódhi dré tá mbàrà'a kurú na dhi 'á dhi, drì tá dhya í dré rùle dhi i í vèsé gò,

tà tani lanzízó móndí í dré.»*

⁹ Kúli «akódhi mbà kurú na» kòdhi ì adrè leà tàle dhi, akódhi si tá kpà bvò àndúna. ¹⁰ Di akódhi sílepi nda tá dhya àlo mbàlepi kurú na bhù ki lavú nda 'i, kò'oró bvò wàyi dhi gale àyi tàndi ni lídrì sè bí be dhi bvò.

¹¹ Di Krísto nda bhà móndí àruka Ekèlézyà le dhi i adrélé àpóstolò í ró dhi nì. Bhà àruka ni i adrélé pròfètà í ró, àruka ni ki bhàzo adrélé Rúbí Tani longóbhá í ró, àruka ni ki bhàzo adrélé Ekèlézyà ni líkìbhá í ró, àruka ni ki bhàzo adrélé tà tadhábhá í ró. ¹² Bhà àyi nda i adrélé kònìni, ì kàdréro mónyá Giká àdhya ki ledé kitswálé títi, ì kàdréro àzi bhàle àyi drígá dhi ki 'ò, adrézó Krísto ni rúbhá tìmbà be dhi bvò. ¹³ A ni adrè kònìni, tsàle lókyá àma títi mà dré dra atsázó ngá àlo ró àma ki tà ka'ika'í na, ìndì Giká ni Mvágó ni nìma na gò, mà dré li'wázó atsálé Krísto ni tàndi tíni, kitswálé akódhi ni tà sè títi dhi 'á.

¹⁴ Lókyá nda sè dhi, mà kitswá gòle véle adrélé ànzimvá í tíni ko. A kitswá gòle adrélé àma ki tesé tà tadhále twátwa dhi i sè, ngóro lyàandre dré adrélé bwátù lívì, ìndì yì dré adrélé bwátù kàgbá dhi tíni ko. A kitswá kpà gòle adrélé àma ki tesé móndí adrèbhá láti nda àma ki litízó àyi ki túrúpfú tà sè dhi i sè ko. ¹⁵ Be ró dhi, mà ni àmakya adrè tà bàti ta lèle sè, adrézó mbàle tà títi í sè, atsálé ngóro Krísto adrélépi rúbhá ni drì 'i dhi tíni. ¹⁶ Akódhi nda adrè rúbhá ni kígá títi dhi ki 'ò ru amú ìndì ru kisú k̀drì títi adrèbhá àyi ki tí'ì dhi i sè, atsálé rúbhá àlo ró dhi nì. Di rúbhá ni kígá àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki àzi 'ò dhi, rúbhá wàyi nda adrè mbàle atsálé r̀nyi ró lèle na.

Lídrì tídhí ro Krísto na dhi

* 4:8 4:8 A kònò Longó í 68:19.

17 Di àsà dhi, má adrè àmi ki kodzó tà tàndi ró Mírì ni rú sè, mì kògòrò vélé adrélé atsilé ngóro pàgàndò ì dré adrélé atsilé àyi ki tà kisùkisù àngyá na dhi tìni ko. 18 Àyi ki tà kisùkisù nda atsá tìnìmvá ro gò, ì dré adrézó vwàvwà ro lídrì Giká àdhya rúsè, ì dré àyi ki togó 'òlè tombálé gò adrézó tà nǎnǎ àko dhi sè. 19 Àyi ki togó andírì gò, ì dré àyi ki fèzo adrélé tà swà 'o, adrézó kpà tà ndí ró dhi kì kára títi dhi kì 'o lovó sè.

20 Di, àmi ró dhi, mì kisú àmikya Krísto ni tà nìlè dhi kònìni ko. 21 Tàko ko, mì yi tá akódhi ni tà gò, à dré tà bàti adrélépi akódhi léna dhi ni tadházó àmi dré dhi 'í. 22 Kàdré di àmi ki atsimá wáláká dhi ni tà sè dhi, lè mì kòtìngá àmi ki lídrì àku àmi rúsè. Àngyá ko, lídrì àku nda adrè dràlè dràdrà lovó kònzì adrèbhá akódhi ni lítì dhi ì sè. 23 Kòdhi íbe dhi, mì kòtayí àmi ki tà kisùkisù Tírì Lólo dré adrélé ladzálé atsalé tídhí ro. 24 Mì kàsó kpà àmi rú lídrì tídhí Giká dré bhàlè adrélé ína tìni dhi, mì kòkítswáro atsilé tà gyágya na, tà bàti na, ìndì tà lólo na be dhi bvó.

25 Di àmi àlo àlo títi dhi ì, mì kòtayí kìnzò tàma, adrézó tà bàti ta àmi ki adrúpi ì dré. Àngyá ko, àma títi dhi ì rúbhá àlo ni kìgá 'í. 26 Àmi ki togó kàdré aswálé dhi, mì kòtayí àmi adrélé tàkonzì 'o àsà ko. Mì kòtayí kpà kítú ndìlè àmi ki togóaswa nda dri ko. 27 Mì kòfè látì Dzàborò dré kítswázó tà 'o àmi ki togó na dhi ko. 28 Lè dhya ángùdhi adrélépi ngá kugù dhi, kògò adrélé ngá kugù ko. Be ró dhi, akódhi nda kàdré àzì 'o àyi tándi ni drígá sè adrézó adrílé àsà, kòkítswáro kpà ngá lanzi lemerèbhá ì dré be dhi bvó. 29 Mì kòtayí kúlì kònzì àlo dhi apfòlè àmi sílèsè ko. Be ró dhi, mì kàdré ngbà 'í kúlì dóro kítswábhá àmi ki adrúpi kì timbà àyi kì tà ka'íka'í na dhi kì ta kòdhya, kítswázó àyi adrèbhá àmi kì yi dhi kì ledé àsà. 30 Mì kòfè kizà Tírì Lólo Giká àdhya dré ko. Tàko ko, Giká afè Tírì nda àmi dré ngóro àngè lwàlè àmi rú dhi tìni, tadházóá dhi, ì ni àmi ki apá kítswálé títi kítú ì dré bhàlè dhi tú. 31 Mì kòtìngá àmi rúsè togó kùdzí, togóaswa, kombá, kótrétré, làdhá ì, ìndì tà kònzì kì kára títi dhi íbe. 32 Di, mì kàdré àmikya dóro, adrélé àmi ki togó dóro tadhá àmi kòfalèsè. Mì kàdré kpà àmi ki adrúpi kì tàkonzì tri àmi kòfalèsè, ngóro Giká dré àmi kì tàkonzì trìlè Krísto na dhi tìni.

5

Atsimá ngádra 'àsè dhi

1 Di àmi, Giká ni ànzì dré lèlè tò ni ì, mì kàdré tà 'o akódhi àdhya tìni. 2 Mì kàdré kpà atsilé lèlè na Krísto àdhya tìni. Tàko ko, akódhi nda lè àma tò gò, àyi lídrì fèzo àma kì tà sè, ngóro mòbòmà tàdzí be dóro fèlè Giká dré dhi tìni.

3 Adré léá dhi, ndòtò tà, tà ndí ró dhi ì, ngá lovó be dhi ì kàdré àmi kòfalé àlomvá ko. Àngyá ko, tà nda kòdhi ì kítswá mónnyá lólo Giká àdhya ì sè ko. 4 Adré kpà léá dhi, ndòtò kúlì ì, kúlì azaaza ì, ìndì kúlì wàyá adrézó lenzélé àsà dhi íbe dhi ì kàdré àmi kòfalé yókódhó. Kúlì làsú be kònìni nda ì kítswá kpà àmi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya kúlì adrézó àwoyá fè Giká dré dhi kì ta kòdhya. 5 Tàko ko, mì nì dóro tàlè dhi, mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi ì, mónnyá adrèbhá tà ndí ró dhi kì 'o dhi ì, ìndì mónnyá adrèbhá ngá lovó bha dhi íbe dhi kì àlo kítswá file Opì Krísto kya Giká be dhi na ko dhi. (Dhya ángùdhi adrélépi ngá lovó bha dhi ína giká tàko kì lindrì bhàlèpi 'í.)

⁶ Mì kòtayí àmi dhya àlo dré litilé kúlí tàko i sè ko. Tàko ko, tà kònzi làsù be kònini dhi ì adré Gíká ni kombà asé mónnyá adrébhá ligilé akódhi rú dhi ì dri. ⁷ Asà dhi, lè mì kòsù ru àyi nda ìbe ko, adrézó kpà tà 'o àyi ìbe ko. ⁸ Tàko ko, wáláká dhi, àmi tá tìnímvá 'i. Dì, nyànomvá dhi, àmi àmikya ngádra 'i Mírì Yésu na. Mì kàdré di atsilé ngóro ànzi ngádra adhya ì tìni. ⁹ Angyá ko, lò'wa dóro mónnyá ngádra 'á dhi ì dré adrélé 'àle dhi ì, kòni 'i: tà dóro títi dhi ki 'òma, tà gyágya 'òma, ìndì tà bàti tàma. ¹⁰ Mì kàdré tà Mírì ni togó dré adrézó kinilé asà dhi ki nda nìle kòdhya. ¹¹ Mì kòsù ru tà tàkotàko mónnyá tìnímvá na dhi ì dré adrélé 'òle dhi ìbe ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà nda ki tadhá ngádra 'á. ¹² Tàko ko, ndìndì tà mónnyá nda ì dré adrélé 'òle lùzu ró dhi ki tàma adrè kanyò fe. ¹³ A adrè ngá títi adrélé tadhále ngádra 'á dhi ki no dóro. ¹⁴ Kòdhi ìbe dhi, ngá títi ngádra dré adrélé tadhále dhi ì adrè kpà atsálé ngádra ró. Asà dhi, à adrè tàá dhi: «Mì adrélépi ayí ko ni, mí kòlaró ayí lésè, ìndì mí kàngá dràdrà lésè gò, Krísto kò'oró ayí ngádra kòle ámi kazá.»

¹⁵ Dì asà dhi, mì kònò dóro ngalè mì adrè atsilé ngíni ya dhi. Mì kàdré atsilé ngóro mónní azaaza ì tìni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya atsilé ngóro tògyabhá ì tìni. ¹⁶ Mì kàdré lókyá wáyi mì dré adrézó ába dhi ki líkí, adrézó tà dóro 'o asà. Angyá ko, kítú kòni ì kònzi lavulé. ¹⁷ Mì kàdré di mónní azaaza ì ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà Mírì dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki nda nìle kòdhya. ¹⁸ Mì kòtayí àmi wá dré adrélé tsile ko. Tàko ko, wá nda adrè mónní ki tidrì adrélé tà swà 'o dhi nì. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki tayí adrélé gàle Tirí Lólo sè. ¹⁹ Mì kàdré longó Gíká ni Kúlí na dhi ki ngo, túmání longó adrézó Gíká ni rú bha kùle dhi ìbe, ìndì longó adrébhá angálé Tirí Lólo vélèsè dhi ìbe, adrézó ru timbà àmi kòfalèsè. Ayíya, mì kàdré longó ngo Mírì dré, adrézó lenzélé akódhi ni rú sè togó wáyi sè. ²⁰ Kòdhi ìbe dhi, mì kàdré ngbú àwoyá ta Gíká àma ki Atá dré tà títi ì sè, àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè.

Agò ki tà àyi ki tòkò ìbe dhi

²¹ Lè mì kàdré àmi ki bha àmi ki àzya ì zàle àmi kòfalèsè, Krísto ni lindrì bhàma sè.

²² Àmi tòkò i, mì kàdré àmi ki drì asó àmi ki àgo ì kandrà, ngóro mì dré adrélé 'òle Mírì kandrà dhi tìni. ²³ Tàko ko, agó ìna tòkò drìle, ngóro Krísto dré adrélé Ekèlézyà drìle dhi tìni. Krísto nda, Ekèlézyà adrélépi akódhi ni rúbhá ro dhi ni tidrìlépi 'i. ²⁴ Dì ngóro Ekèlézyà dré adrélé àyi bha Krísto zàle dhi tìni dhi, lè tòkò ì kàdré kókpà àyi ki bha àyi ki àgo ì zàle tà títi ì sè.

²⁵ Àmi àgo i, lè mì kàdré àmi ki tòkò ki le, ngóro Krísto dré Ekèlézyà ni lèle tò gò, àyi lídrì fèzo akódhi ni tà sè dhi tìni. ²⁶ Akódhi 'o kònini, Ekèlézyà nda ni temvézó yí akódhi ni dzizo asà dhi sè ìndì Gíká ni Kúlí sè, akódhi ni 'òzo atsálé lólo Gíká dré, ²⁷ í kò'oró akódhi apfòle í kandrà Ekèlézyà mìlanzilanzì ro dhi ró, ndì àko, rúbhá adé àko, ìndì tà àzya kitswálépi ko dhi àko, akódhi kàdréro lólo ìndì tà kònzi àko í rú be dhi bvó. ²⁸ Kókpà kòdhi tìni, lè àgo ì kàdré àyi ki tòkò ki le, ngóro ì dré adrélé àyi ki tàndi ki rúbhá ki le dhi tìni. Agó adrélépi ayí tòkò ni le dhi adrè ayí tàndi ni le kòdhya. ²⁹ Angyá ko, dhya àlo gá àyi tàndi ni rúbhá tàdzí rè ko. Be ró dhi, adrè ìna ngá fe àyi rúbhá dré nyàle, adrézó rúbhá nda ni líkí dóro,

ngóro Krísto dré adrélé 'òlè Èkèlèzýà dré dhi t́nì. ³⁰ Tàko ko, àma akódhi ní rúbhá ní k̀gá 'i. ³¹ Ngóro Gíká ní Kúlí dré adrélé tàlè dhi t́nì: «Àsà dhi, agó ní àyí atá ní tayí àyí andre be, ru amúzó àyí tòkò be gò, àyí rítì nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.»* ³² Tà nda kòdhi, tà kàdrì lùzù ró dhi 'i. Dì, má adré màna tà nda ní ta Krísto ní tà dri, ìndì Èkèlèzýà ní tà dri. ³³ Tàgba kò̀nìni dhi, lè àmi àlo àlo títì dhi ì mì kàdré àmi kì tòkò kì le, ngóro mì dré adrélé àmi kì tàndì kì le dhi t́nì. Adré kpà lèá dhi, tòkò ì kàdré àyí kì àgo kì lindrì bha.

6

Anzimvá kì tà àyì kì tìbhá ìbe dhi

¹ Àmi ànzimvá ì, lè mì kàdré àmi kì tìbhá kì kúlí ka'í 'òlè, mì dré adrélé Mírì na dhi sè. Tàko ko, tà nda kòdhi tà gyágya 'i. ² «Mí kàdré àmi atá ní lindrì bha àmi andre be.» Tòlì nda kòdhi tòlì Gíká dré fèlè drìdrì tùmáñì lazikúlí be dhi 'i. ³ Lazikúlí nda, kò̀nìdhi 'i: «Mí kàdré àmi atá ní lindrì bha àmi andre be, mí kàdréró arí ìbe, adrézó kpà lídrì ìbe bvò kò̀nìdhi dri lókyá be vwàvwà ro be dhi bvò.»*

⁴ Àmi, ànzì kì atá ì, mì kàdré àmi kì ànzimvá kì togó 'o aswálé àngyá ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àyì kì líkí, adrézó àyì kì tadhá ìndì àyì kì lotó Mírì ní tà sè.

Màràbà kì tà àyì kì mírì ìbe dhi

⁵ Àmi màràbà ró ní ì, mì kàdré àmi kì mírì bvò kò̀ndì àdhyà kì kúlí ka'í 'òlè togó dóro sè, àyì kì lindrì bhàma sè, ìndì àyì kì róma sè, ngóro mì dré adrélé 'òlè Krísto dré dhi t́nì. ⁶ Dì, mì kàdré ngbà 'i àyì kì kúlí ka'í 'òlè àyì mi, àmi kì tà kàdréró dóro àyì m̀lèsè dhi bvò ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àyì kì kúlí ka'í 'òlè togó wáyi sè ngóro màràbà Krísto àdhyà ì t́nì, adrézó tà Gíká dré adrélé lèlè mì kò'o dhi kì 'o tà nda sè. ⁷ Mí kàdré àmi kì àzì 'o màràbà ì ró togó wáyi sè, adrézó 'oá ngóro m̀ndí ì dré dhi t́nì ko, be ró dhi, ngóro Mírì ní tàndì dré dhi t́nì. ⁸ Tàko ko, mì nì tàlè dhi, Mírì ní lagí fe m̀ndí àlo àlo títì ì dré tà dóro ì dré 'òlè dhi ì t́, ì kàdré gba màràbà 'i yà, kó ngalè m̀ndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi be.

⁹ Àmi mírì ro ní ì, mì kàdré kókpa 'oá kò̀nìni àmi kì màràbà ì véna. Mí kògò vélé adrélé kúlí aswaaswa ta àyì dri ko. Tàko ko, mì nì tàlè dhi, àmi kì Mírì bhù na dhi kókpa àyì kì Mírì 'i dhi be. Akódhi nda adrè kpà m̀ndí kì no twátwa ko.

Adzú ngá Gíká àdhyà kì tosoma

¹⁰ Kùdù ro dhi, mì kàdré r̀nyì ró Mírì na, ìndì akódhi ní r̀nyì kàdrì lavulé dhi na. ¹¹ Mí kàdré àdzú ngá títì Gíká dré adrélé afèlè dhi kì tosó àmi rú, mì kòkìtswáro àmi kì totó tātá tà Dzàboró dré adrézó àmi kì tabhì litilé àsà dhi ì kandrá be dhi bvò. ¹² Tàko ko, mà adrè ru pfu m̀ndí rúbhá be ìndì kàrì be dhi ìbe ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya ru pfu tìrì kò̀nzì kì kàdrì adrèbhá kurú na bhù ì 'ásè dhi ìbe, àyì adrèbhá òpì kàdrì ì ró ìndì r̀nyì ró, adrèbhá òpì nya bvò t́nimvá ro kò̀ndì drìlè dhi ìbe. ¹³ Dì àsà dhi, mì kàdré àdzú ngá títì Gíká àdhyà kì tosó àmi rú, kítú kò̀nzì kò̀nì dra atsá dhi, mì kòkìtswáro pá si àmi kì kàribhá ì kandrá gò, àdzú nda àmvolèsè dhi, mì kàdréró dhu rè àmi kì totó tātá be dhi bvò.

* 5:31 5:31 A kò̀nò Kìdhome 2:24. * 6:3 6:3 A kò̀nò P̀fòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16.

¹⁴ Mì kàdré di àmi ki totó adrélé gànzi ró. Mì kò'ì àmi ki kípilé 'á káfà tà bàti àdhya kòdhya. Mì kàsó àmi agá aya tà gyăgya àdhya kitswázó àmi ki líkí dhi kòdhya. ¹⁵ Mì kòtosó àmi pá kámókà adrézó gànzi ró lile Rúbí Tani tà kàdríkàdrí àdhya ni longó ásà dhi i kòdhya. ¹⁶ Tà títi dhi i sè dhi, mì kòru àmi drígá àgbáwù àmi ki tà ka'íka'í àdhya kòdhya, mì kòkitswáró káyá títi àtsi ró Dhya kònzi dré adrézó àmi ki bhu ásà dhi ki àtsí kídrà be dhi bvó. ¹⁷ Mì kàsó àmi dri kátabhùlà aya ró tà àmi ki tidrízó dhi àdhya kòdhya. Mì kòru àmi drígá sápi Tírí Lólo àdhya kòdhya. Sápi nda Gíká ni Kúlí 'i. ¹⁸ Kòdhi íbe títi dhi, mì kàdré ngbú tà zi Gíká tí, adrézó tongólé akódhi rú Tírí Lólo ni rinyí sè. Mì kàdré 'òá kònini adrézó kpà tàmbà dri. Mì kàdré kpà tà zi Gíká tí mómnyá lólo títi akódhi àdhya i dré landè àko ró.

¹⁹ Mì kàdré kpà tà zi Gíká tí má dré, má kònì dra tà ta dhi, kàfèró kúlí má dré kitswázó tà lúzu ró Rúbí Tani àdhya ni longó tirí àko be dhi bvó. ²⁰ Rúbí Tani nda ni tà sè dhi, ma mómndí 'ìle bǎdzó lé adrélépi Krísto ni tà longó akódhi ni rú sè dhi 'i. Mì kàdré di tà zi Gíká tí, má kàdré ró Rúbí Tani nda ni longó tirí àko, ngóró dré kitswálé má kòlongó dhi tìni.

Pólò ni kúlí kùdù

²¹ Ama ki adrúpi Tikíkò mà dré lèlè tò dhi, ni tà títi dhi ki longó àmi dré, mì kòyiró àma rúbí, túmání tà má dré adrélé 'òle dhi íbe. Akódhi nda Mírí ni àzì 'òlepi, kitswálé ka'íle togó wǎyi sè dhi 'i. ²² Má adré di akódhi ni mu àmi véna tà nda sè, mì kòniró ngalè àma ngíni ya dhi, ìndì akódhi kòtimbàró àmi àmi ki tà ka'íka'í na.

²³ Gíká àma ki Atá túmání Mírí Yésu Krísto be dhi i kòfè tà kàdríkàdrí, lèlè, ìndì tà ka'íka'í íbe àmi, àma ki adrúpi i dré! ²⁴ Gíká ni togó tani kàdré mómnyá títi adrèbhá àma ki Mírí Yésu Krísto ni le lèlè kitswálépi akilé bwà ko dhi sè dhi i dré!

Wárágà Pólò dré tisile Filipoyìbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Filipoyì na dhi i dré dhi 'i. Filipoyì nda tá bhàandre kàdrì Rómà kì òpì ni bvò Màkèdòniyá àdhya drìle dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani gò Ekèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a àyi atsí andre ni rì to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 16:12-40).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisi, dré adrérà'a bádzó na dhi 'á. Adré tisiá àwoyà tàzo Filipoyìbhá i dré, ngá i dré adzilé àyi ledézó dhi ki tà sè. Adré kpà àyi ki togó tìmbà, adrézó tàá dhi, kizà i dré adrélé nyàle dhi adré véle Rúbí Tani 'o lìle drìdrì lavulé. Adré tàá dhi, Gìkà fè àma adrélé ngbà 'í Krìsto ni ka'ì ko, fè kókpà àma adrélé kizà nya akódhi ni tà sè (1:12-30). Adré kpà Filipoyìbhá nda ki kodzó, i kàdréro tà kisù Krìsto àdhya tìni, adrézó àyi ki tà bha kìnì mi, adrézó kizà ka'ì nyàle Krìsto àdhya tìni (2:1-30). Adré kpà àyi ki kodzó, i kàdréro m̀ bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhi i dri ko. Be ró dhi, i kònì di tàle dhi, Gìkà bhà àyi gyàgya í kandrà i dré Krìsto ni ka'ìle dhi sè (3:1-11). Kùdù ro dhi, Pólò adré àyi ki kodzó, i kàdréro tà 'o ìna tìni, adrézó lìle ába drìdrì, adrézó lenzélé, adrézó kpà tà zi Gìkà tí tà títì i sè (3:12-4:9).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi lèna dhi ki a'ima

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré zìle Gìkà tí Filipoyìbhá i dré dhi (1:1-11)
- 2) Pólò ni kizà nyàma Rúbí Tani ni tà sè dhi (1:12-30)
- 3) Ama ki tà bhàma kìnì mi Yésu Krìsto àdhya tìni dhi (2:1-18)
- 4) Azí Tímòtéyo kya Èpàfùròdìto be dhi (2:19-30)
- 5) Ama ki atsama gyàgya Gìkà kandrà Krìsto ni ka'ìma sè dhi, ìndì tà 'òma Pólò àdhya tìni dhi (3:1-4:9)
- 6) Pólò ni àwoyà tàma ngá fèle drá dhi sè dhi, ìndì mòdo kùdù (4:10-23)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, túmání Tímòtéyo be, adrèbhá Yésu Krìsto ni màràbà ro dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisi àmi, mónnyá lólo títì Yésu Krìsto ni ka'ìbhá Filipoyì na dhi i dré, túmání Ekèlézyà ni drì kòbhá ìbe, ìndì Ekèlézyà ni tà líkìbhá ìbe. ² Gìkà àma ki Atá i Mírì Yésu Krìsto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdri àmi dré!

Pólò zi tà Gìkà tí Filipoyìbhá i dré

³ Má adré àwoyà ta àma Gìkà dré, vèsè wáyi má dré adrérà'a àmi ki tà kisù dhi 'á. ⁴ Má dré adrérà'a tà zi Gìkà tí àmi títì dhi ki tà sè dhi 'á dhi, má adré 'oá arí sè bí, ⁵ mì dré ru amúlé túmání má be Rúbí Tani ni longoma ni tà sè dhi sè. M̀ 'o kònìni kìdhólé kítú mì dré tá Rúbí nda ni ka'izo dhi sè, atsálé àndrò kònìdhi. ⁶ Má adré di ka'íá tàle dhi, Gìkà azí dóro nda ni kìdhólépi 'òle àmi lèna dhi ni go lìle ába drìdrì gò, 'oá akilé títì kítú Yésu Krìsto dré dra agòzo dhi tú.

⁷ Má kàdré àmi títì dhi ki tà kisù kònìni dhi, kòdhi gyàgya, má dré adrélé àmi ki tà ìbe àma togó na dhi sè. Gba má kàdré b́ nya yà, kó ngalè má kàdré Rúbí Tani longó adrézó tarà ni ni ga yà dhi, àma túmání àmi ìbe títì

dhi i Giká ni togó tani íbe àma rú. ⁸ Giká nì dóro tàle dhi, má adré àmi ki le togó wáyi sè, Yésu Krísto ni tándi ni lèle sè káyà dhi.

⁹ Má adré di tà zi Giká tí, mì kàdréró ru le àmi kòfalèsè, adrézó tà nìni kisú tògyá be adrézó lile ába drìdrì, ¹⁰ mì kòkítswáro tà ki kòfalé ni lanzilé, tà dóro lavulé dhi ki ka'izo, mì kàdréró togó íbe lólo ìndì tà àko àmi rú, tsàle kítu Krísto dré dra agózo dhi tú. ¹¹ Mì ni kpà ga lò'wa tà gyàgya àdhya Yésu Krísto dré adrélé 'òle 'àle àmi lèna dhi i sè bí, Giká kòkisúro mìlanzilanzi i rúku be ásà be dhi bvó.

Rúbí Tani ni ìma drìdrì Póló ni bã nyàma sè dhi

¹² Ama adrúpi i, má adré leá mì kòni dhi, tà atsálépi má rú kòdhi nzi véle láti Rúbí Tani dré adrézó lile drìdrì lavulé. ¹³ Asà dhi, sòdá títi adrèbhá Rómà ki ópi ni dzó kàdrì líkí kònwa dhi i tùmáni mónyá àruka títi dhi íbe dhi, i nì dóro tàle dhi, má adré bã nya Yésu Krísto ni tà sè káyà dhi. ¹⁴ Di áma bã nyàma nda ni tà sè dhi, Giká fè áma ki adrúpi bí dhi i gàle tawà sè bí Mírì Yésu na gò, i dré adrézó véle Giká ni kúlí longó tiri àko wáláká ni ni lavú.

¹⁵ Tà bàti ró dhi, àyi ki àruka i adré Krísto ni tà longó àyi ki lovó kònze sè, ìndì dirèma sè. Di, àruka ni i adré kó àyikya longóá togó dóro sè. ¹⁶ Ayi nda kòni i adré 'òá kòni ni lèle sè. Tàko ko, i nì tàle dhi, Giká bhà ma kònwa adrélé Rúbí Tani ni tarà ga dhi be. ¹⁷ Di, mónyá àruka kòna i adré àyikya Krísto ni tà longó togó kònze sè, adrézó àyi ki tándi ki tà bha drìdrì. I adré kisúá dhi, i ni go véle áma kizá tímà kònwa bádzo 'á. ¹⁸ Tà yókódhó! A kàdré Krísto ni tà longó láti twátwa i sè, gba kàdré togó kònze sè yà, kó ngalè togó dóro sè yà dhi, má adré lenzélé tà nda sè.

Ayiya, má ni kpà go adrélé lenzélé. ¹⁹ Tàko ko, má nì tàle dhi, Giká ni dra tà atsálépi má rú kòdhi ni ladzá atsálé tà áma apázó dhi ró dhi be, tà mì dré adrélé zìle akódhi tí dhi i sè, ìndì tà Yésu Krísto ni Tiri dré adrélé 'òle áma ledézó dhi sè. ²⁰ Má adré mì bha Giká véna lovó sè, má kòkítswáro adrélé kanyò ro tà àlo sè ko, be ró dhi, má kàdréró gàle tawà sè bí nyànomvá ngóro lókyá wáyi sè dhi tìni, adrézó Krísto ni tà bha kuru áma rúbhá sè, gba kàdré áma lídrì sè yà, kó ngalè áma dràdrà sè yà dhi. ²¹ Tàko ko, má kàdré lídrì íbe dhi, má adré ába Krísto ni tà sè. Má kàdré kó dràle dràdrà dhi, kòdhi dóro lavulé má mìlèsè. ²² Di, má kàdré dhu rè lídrì íbe dhi, má ni go adrélé Krísto ni àzi 'o, adrézó lò'wa dóro 'a bí. Di má nì má ni àdho kípè kòdhyà ya dhi ko. ²³ Tà rì nda kòdhi i adré áma togó tesé. Ma lovó íbe tò lizo adrélé tùmáni Krísto be. Tà nda tà dóro lavulé dhi 'i. ²⁴ Di, àmi ki tà sè dhi, lè má kògò mána adrélé lídrì íbe. ²⁵ Má adré di tà nda ni ka'í, adrézó nìá tàle dhi, má ni go adrélé lídrì íbe, adrézó tùmáni àmi íbe títi, mì kòkítswáro lile drìdrì àmi ki tà ka'íka'í na kólénzè be bí. ²⁶ Di má kòni dra go tsàle àmi véna dhi, mì ni véle àmi ki drì bha kuru Yésu Krísto na lavulé, tà dré 'òle má dré dhi sè.

Atsima ngóro dré kitswálé Rúbí Tani sè dhi tìni dhi

²⁷ Tà kàdrì lavulé dhi, lè mì kàdré atsilé ngóro dré kitswálé Rúbí Tani Krísto àdhyà sè dhi tìni. Di gba má kòtsa àmi ki no yà, kó ngalè má kòyi ngbà 'í àmi ki tà yiyyi yà dhi, má ni nìá tàle dhi, mì adré àmi ki totó tātā, adrélé àdzú bhu togó àlo sè, Rúbí Tani mì dré ka'ile dhi ni tà sè dhi be. ²⁸ Asà dhi, mì kitswá ngá ro àmi ki kàribhá adrèbhá ru pfu àmi íbe dhi ki tà sè àlomvá ko. Kòdhi ni tadhá àyi dré dhi, i adré lile dràdrà kisú,

di mì adré àmikya lile lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú, ngóro Giká dré adréle tá nda ni 'o ni dhi t́ni. ²⁹ Tàko ko, Krísto ni tà sè dhi, Giká fè àmi adréle ngbà 'í akódhi ni ka'í ko, fè kókpa àmi adréle kizà nya akódhi ni tà sè. ³⁰ Nyànomvá dhi, mì adré àdzú àlo mì dré tá nòle má rú dhi ni bhu kòdha. Ngóro mì dré yìle dhi t́ni dhi, má adré kpà dhu rè àdzú nda ni bhu.

2

Ama ḱi tà bhàma ḱiní mi Yésu Krísto àdhya t́ni dhi

¹ Má nì tàle dhi, Giká adré àmi ki tím̀bà Krísto na, adrézó àmi ki togó tindrì àyi lèle sè dhi be. Mì amú ru Tirì Lólo be, adréle ngá àlo ró akódhi léna. Mì adré àmi ki togó dóro tadhá, adrézó àmi ki adrúpi ki kizà bha àmi kòfalèsè. ² Asà dhi, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro ru yi àmi kòfalèsè, adrézó ru le lèle àlo sè, adrézó kpà tà 'o togó àlo sè, ìndì tà kisùle àlo dhi sè. Mì kàdré 'òá kòǹni dhi, mì ni àma togó 'o gàle arí sè b́i. ³ Àmi kòfalé dhi, mì kò'o tà àlo kitswázó àmi ki tà bha drìdrì dhi bvó yà, kó ngalè kitswázó àmi ki afà dhi bvó yà dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àmi ki tà bha ḱiní mi, adrézó àmi ki adrúpi ki tà no kàdrì àmikya ki lavú. ⁴ Mì kàdré ngbà 'í àmi ki tàndi ki tà kisù kòdha ko. Be ró dhi, àmi àlo àlo títi dhi i, mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà kisù kòdha.

⁵ Mì kàdré tà kisù ngóro Yésu Krísto àdhya t́ni:

⁶ Tàgba akódhi dré tá adrézó Giká ni tàndi ni làsú íbe dhi, lè tá tròle adrema díri Giká be dhi rú ko.

⁷ Be ró dhi, tayí tá ína i atsálé ngá tàko ró, làsú màràbà àdhya ni ka'izo dòle gò, ka'izoá atsálé m̀ndí ro.

Di kàtsá làsú be m̀ndí t́ni dre dhi,

⁸ dré àyi tà bhàzo ḱiní mi gò,

tà Giká dré tá lèle í kò'o dhi ki ka'izo 'òle tsàle byá dràdrà na, ndìndì dràdrà fa kipakipa dri dhi na.

⁹ Di àsà dhi, Giká dré akódhi ni t́ngázó bhàle kuru lavulé, rú kàdrì rú àruka títi dhi ki lavulépi dhi ni fèzo akódhi dré.

¹⁰ Di Yésu ni rú nda sè dhi, m̀ndyá títi ìndì tirí títi bhù na, bvó dri, ìndì bvò àndúna dhi ki àyi ki kórókó titì akódhi kandrá, akódhi ni lindrì bhàzo.

¹¹ Ý ni kpà tàá àyi ki tàndi ki ti sè dhi, Yésu Krísto Mírì 'i, Giká Atá ni rú bhàzo kùle àsà.

Ama ḱi laguma bhìbhìnyà i t́ni m̀ndí i kòfalé dhi

¹² Ama arúpi má dré lèle tò ni ì, ngóro mì dré adréle ngbú àma kùlì ka'í 'òle má mi dhi t́ni dhi, mì kàdré kókpa 'òá kòǹni má dré adrerà'a àmi kòfalé yó dhi 'á. Mì kàdré tà 'o Giká ni ròma sè ìndì akódhi ni lindrì bhàma sè, kitswázó tà àmi ki tidrízó àsà dhi ni 'o kitswálé títi dhi bvó. ¹³ Tàko ko, Giká adré ína tà 'o àmi léna ni, mì kàdréro tà í dré adréle lèle mì kò'o dhi ki le 'òle, adrézó kpà tà nda ki 'o be dhi bvó.

¹⁴ Mì kàdré tà títi dhi ki 'o ngùrùgùrù sè ko ìndì káyì sè ko, ¹⁵ mì kàdréro Giká ni ànzi lólo i ró tà àlo àko àmi rú, ìndì tà kònzi àko àmi rú, m̀ndyá àndrò gòdhògòdho àyi ki tayíbhá litíle dhi i kòfalé be dhi bvó. Mì kàdré lagulé àyi nda i kòfalé ngóro bhìbhìnyà bhù mibhalé 'á dhi i t́ni, ¹⁶ mì dré

adrèrà'a kúlí lídrì àdhya ni tadhá àyi dré dhi 'á. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, má ni áma drì bha kuru àmi ki tà sè kítú Krísto dré dra agòzo dhi tú. Tàko ko, à ni nòá ngádra 'á dhi, má ra angú, ìndì má 'o àzì landèzo àngyá ko. ¹⁷ Di tágba kòkítswá má dré áma lídrì fèzo wáyi àmi ki tà sè yà dhi, má adrè mána lenzélé àsà. Tàko ko, áma lídrì nda sù ngóro vìnò dàle tà mì dré adrélé 'òle ìndì fèle Giká dré mòbòmà ro àmi ki tà ka'íkà'í sè dhi dri dhi tìni.* Má adrè òá lenzélé àsà tùmáni àmi íbe títí. ¹⁸ Adré kpà leá dhi, mì kàdré lenzélé tùmáni má be.

Azi Timòtéyò kya Epàfùròditò be dhi

¹⁹ Má adrè mì bha Mírì Yésu véna kitswázó Timòtéyò ni mu lile àmi véna mbèlè, má kòkítswáro àmi ki rúbí yi gò, áma togó kàndrìró be dhi bvó. ²⁰ Dhya àzya Timòtéyò rúsè adrélépi tà kisù mána tìni dhi yókódhó. Akódhi adrè àyi togó bha wáyi àmi ki tà dri. ²¹ Mòndyá àruka títí dhi ì adrè ngbà 'í àyi ki tàndì ki tà kisù kòdhya. Ì adrè Yésu Krísto ni tà kisù kòdhya ko. ²² Dì, mì nì tàle dhi, Timòtéyò 'o tà títí dhi ì àyi tà ka'íkà'í tadházó dhi be. 'O Rúbí Tani ni àzì māràbà tìni tùmáni má be, ngóro mvámvá dré adrélé àzì 'o àyi atá be dhi tìni. ²³ Má adrè òá mì bha akódhi ni mùzo lile àmi véna mbèlè, lókyá má dré dra nìzoá ngalè áma tà ni adrè ngíni ya dhi sè. ²⁴ Má adrè kpà ka'íá Mírì na tàle dhi, áma tàndì má ni kókpà tsa àmi ki no mbèlè.

²⁵ Má nò dóro ni, áma adrúpi Epàfùròditò ni mùle nzìle àmi véna dhi. Akódhi mì dré tá amùle ngá adzì áma lemerè ni tà sè nda tsá ina áma àziámu ró, ìndì áma àdzú bhuámu ró. ²⁶ Dì, nyànomvá dhi, akódhi ina lovó íbe tò àmi ki nòzo. Akódhi ni togó adrè kpà lanzìle, mì dré tá yìle tàle dhi, akódhi tá drà ro dhi sè. ²⁷ Tà bàti ró dhi, akódhi tá ina drà ro ànyíanyi dràdrà mìle. Dì, Giká bhà akódhi ni kizà dre. Ngbà 'í akódhi 'i ko, bhà kókpà áma kizà, má kònyaró véle kizà lavúle akódhi ni tà sè ko dhi bvó. ²⁸ Dì àsà dhi, áma togó àtsi ró akódhi ni mùzo nzìle àmi véna, mì kògòro lenzélé akódhi ni nòma sè gò, áma togó kàndrìró àsà. ²⁹ Dì akódhi kònì dra tsa dhi, mì kòka'í akódhi dòle àmi véna Mírì ni lèle sè, ìndì kólénzè wáyi sè. Mì kàdré kpà mómndí làsú be kònìni dhi ki lindrì bha be. ³⁰ Tàko ko, akódhi tá ina ànyíanyi dràdrà mìle Krísto ni àzì ni tà sè. Ka'í tá kpà àyi lídrì fèle, kitswázó tà mì dré kitswálé 'òle bwà ko dhi ki 'o má dré.

3

Ama ki atsama gyágya Giká kandrà Krísto ni ka'íma sè dhi

¹ Kùdù ro dhi, áma adrúpi ì, mì kàdré lenzélé Mírì Yésu na! Má kògò tà má dré tá tsìle àmi dré dhi ki tsì tódhyá dhi, kòdhi kitswá áma lagù ko. Tà tsìle nda ki kpà kitswá àmi ki líkí. ² Lè mì kàdré sùle àmi rú kòkí ki tà sè. Àyi nda ì Yúdà ànzì adrèbhá tà kónzi 'o, adrèbhá mómndí ki le 'òle lwàle dhi 'i. ³ Giká mìlèsè dhi, áma ki tàndì ì mómndyá lwàle bàti dhi 'i. Tàko ko, mà adrè Giká ni lindrì bha akódhi ni Tirí ni rìnyí sè dhi áma. Mà adrè áma ki drì bha kuru mà dré ru amúlé Yésu Krísto be dhi sè. Mà adrè kpà mì bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhi ì dri ko. ⁴ Kònò áma tàndì má ni tá adrè tà íbe bí kitswázó áma mì bha dríá dhi ma.

* **2:17** 2:17 Kàdré ngá dàle mòbòmà dri dhi ni tà sè dhi, à kònò Kídhoma 35:14; Pfòma 24:6-8; Ngá nàma 15:1-16; 28:7; 29:6; Ebèrè ì 9:19.

Móndí àruka ì kàdré kisùá dhi, ì 'o tà bǐ rúbhá sè kitswázó mǐ bha drǎá dhi, má 'o mána tà bǐ àyikya ki lavú dhi ma. ⁵ Tàko ko, à ti tá ma Ìsèrélé mvá ro, Bènyàminà ni sùrú na. Ma Eberè tándi angálépi Eberè ki sùrú lésè dhi 'i. A lwá tá ma kítú ni nzi-drǎ-na áma tizo dhi àmvolésè. Kàdré Yúdà ànzì ki tátírítrí kúlí ni tà sè dhi, má lebè tá tátírítrí kúlí nda Fàrisáyò ro. ⁶ Kàdré adrema togó ìbe àtsi ró dhi ni tà sè dhi, má pfo tá mónyá ka'ìbhá Ekélézyà na dhi ki mǐ tà tándi ró. Kàdré adrema gyágya tátírítrí kúlí 'òma sè dhi ni tà sè dhi, à kitswá tá tà àlo bha má rú bwà ko.

⁷ Dì, tà àngúndhi má dré tá kitswálé kisúlé tà nda kòdhi i sè bwà dhi, má adrè nyànomvá nóà tà tàko ró Yésu Krísto ni tà sè. ⁸ Ngbà 'í kòdhi ko, má adrè tà títi dhi ki no tà tàko ró, má dré adrélé áma Mírì Yésu Krísto ni nǐma ni tà no kàdrì lavulé dhi sè. Akódhi ni tà sè dhi, má gà tà títi dhi i gágà, adrézó tà nda ki no kànyànyà ro, má kòkisúró Krísto, ⁹ ru amúzó akódhi be be dhi bvó. Má kitswá tá áma tándi ni 'o atsálé gyágya Giká kandrà tátírítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Dì, Giká bhà ìna ma adrélé gyágya í kandrà, má dré Krísto ni ka'ìle dhi sè dhi nì. Tàko ko, à kitswá ngbà 'í atsálé gyágya akódhi kandrà tà ka'ìka'ì sè. ¹⁰ Nyànomvá dhi, má adrè ngbà 'í Krísto ni le nǐle, túmání rǐnyí dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi be kòdhya. Má adrè kpà kizá dré nyàle dhi ki le nyàle, má kòdràró ngóro dré dràle dhi tǐni, ¹¹ má kòkitswá ró kpà ngàle dràdrà 'àsè be dhi bvó.

Angú ràmà kitswázó làgí kisú dhi

¹² Má adrè kisúá ko tàle dhi, má kisú tà nda kòdhi i títi dre dhi. Má atsá kpà dhu rè dóro kitswálé títi ko. Dì, má adrè mána lile drǎdrǎ kitswálé tà nda ki ru, ngóro Yésu Krísto dré kpà áma rùle í dré dhi tǐni. ¹³ Áma adrúpi i, má adrè kisúá ko tàle dhi, má ru tà nda i dre dhi. Dì, tà má dré adrélé 'òle dhi, kòndhi 'i: Má adrè tà má àmvolé dhi ki tivì, adrézó áma fe adrélé lile drǎdrǎ. ¹⁴ Má adrè angú ra tsàle byá kùdù ni na, kitswázó làgí Giká dré áma zizo kisúá bhù na Yésu Krísto na dhi ni kisú dhi bvó.

¹⁵ Lè áma títi lí'wábhá áma ki tà ka'ìka'ì na dre dhi i, mà kàdré tà kisú kòndhi. Dì, móndí àruka àmì kòfalé dhi ì kàdré tà kisú twá dhi, Giká ni tà nda ni tadhá àmì dré. ¹⁶ Tà kàdrì lavulé dhi, lè mà kàdré lile drǎdrǎ, adrélé tròle tà mà dré kisúlé dre dhi i rú.

¹⁷ Áma adrúpi i, mǐ kàdré áma lebè adrézó tà 'o mána tǐni. Mǐ kàdré kpà mónyá adrèbhá tà mà dré tadhálé àmì dré dhi ki lebè dhi ki no be.

¹⁸ Tàko ko, má adrè gòle tà má dré tá tàle àmì dré vèsè be bǐ kòndhi ni ta mǐndra sè: Móndí bǐ dhi ì adrè tà 'o ngóro kàribhá Krísto ni fa kipakipa àdhya i tǐni. ¹⁹ Ayi nda ì adrè lile dràdrà kisú. Ayi ki giká, àyi ki rúbhá ki lovó 'i. I adrè ayi ki drǎ bha kuru tà adrèbhá kanyò fe ayi dré dhi ki tà sè. I adrè ngbà 'í tà bvó kòndi àdhya ki kisú kòdhya. ²⁰ Dì, áma ró dhi, áma ki bhà ìna bhù na. Mà adrè áma ki tidrǎlépi, Mírì Yésu Krísto ni agòma kònalésè dhi ni letè lovó sè. ²¹ Akódhi ni áma ki rúbhá yàya dhi ki ladzá atsálé ayi rúbhá mǐlanzilanzì ro dhi tǐni, ayi rǐnyí í dré adrézó tà títi dhi ki bha ayi pá zàle dhi sè.

4

¹ Dì áma adrúpi má dré lèle tò ni i, mǐ kàdré àmì ki totó tātā Mírì Yésu na! Áma arúpi i, ma lovó ìbe tò àmì ki nòzo. Má adrè kpà lenzélé àmì ki tà sè tò. Àmì áma kulá má dré adrézó drǎ bha kuru ásà dhi 'i.

Tà tàle kùdù ro Filipóyibhá kí kodzóó dhi í

² Má adré Yùwòdiyà kí tí lízì Sítíkè be, ì kàdréró ru yí togó àlo sè Mírì Yésu na. ³ Mì, áma àziámu má dré kitswálé ka'ile ní, má adré kpà ámi tí lízì tòkó nda kí ledé. Tàko ko, ì bhu tá àdzú tùmání má be Rúbí Tani ní tà sè, tùmání Kèlémè be, ìndì áma àziámu àruka àyi kí rú dré adrézó búkù lídrì àdhyà léna dhi íbe.

⁴ Mì kàdré ngbù adrélé lenzélé Mírì Yésu na. Má adré gòle tàá dhi, mì kàdré lenzélé! ⁵ Mì kàdré àmi kí togó yàyà tadhá mónyá títi í véna. Mírì Yésu adré alìle mbèlè. ⁶ Mì kòbhà àmi kí togó adrélé lanzìle tà àlo sè ko. Be ró dhi, tà títi í sè dhi, mì kàdré tà mì dré adrélé lèle kisulé dhi kí zì Gíká tí, adrézó tongólé akódhi rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhi dré. ⁷ Dì Gíká ní tà kàdríkàdrì adrélépi mónyá títi dhi kí tà nìni lavú dhi ní àmi kí togó líkí, àmi kí tà kisúkìsì be Yésu Krìsto na.

⁸ Kùdù ro dhi, áma adrúpi í, mì kàdré tà títi adrébhá bàti dhi kí kisù, tùmání tà títi kitswábhá líndrì sè dhi íbe, tà títi adrébhá gyágya dhi íbe, tà títi adrébhá lólo dhi íbe, tà títi adrébhá aveave ró dhi íbe, tà títi kitswábhá adrélé ka'ile dhi íbe, tà títi adrébhá dóro kitswálé títi dhi íbe, ìndì tà títi kitswábhá rúku sè dhi íbe kòdhya. ⁹ Mì kàdré tà títi mì dré ndàle kisulé má véle dhi kí 'o, tùmání tà títi mì dré yìle má tí dhi íbe, ìndì tà títi mì dré nòle má rú dhi íbe. Dì Gíká adrélépi tà kàdríkàdrì fe dhi ní adré tùmání àmi íbe.

Pólò tà àwoyà ngá fèle í dré dhi sè

¹⁰ Má adré lenzélé Mírì Yésu na, mì dré gòle áma tà kisù lókyá vwàvwà àmvolèsè dhi sè. Má ní, mì adré tá áma tà kisù drìdrì dhi be. Dì, láti mì dré tá kitswázó àmi kí togó dóro tadhá má véle dhi tá yó. ¹¹ Má adré tàá kònìni, má dré adrélé ngá lovó íbe dhi sè ko. Tàko ko, má ní mána adrélé togó kàdríkàdrì íbe ngá má dré adrézó ába dhi kí tà sè dhi be. ¹² Má sù ru adrema lemerè ro dhi be, ìndì adrema ngá íbe bí dhi be. Tà títi í sè dhi, má ní adrélé togó kàdríkàdrì íbe dhi be, gba má kàdré ngá nyàle dhi íbe yà, kó ngalè tàbirì íbe yà, má kàdré ngá íbe bí yà, kó ngalè ngá àko yà dhi. ¹³ Má kitswá tà títi dhi kí 'o Krìsto adrélépi rìnyí afè má dré dhi sè.

¹⁴ Dì, mì 'o àmikya dóro áma kizà dòzo tùmání má be. ¹⁵ Àmi Filipóyibhá ní í, mì ní dóro tàle dhi, lókyá má dré tá Rúbí Tani longózó àmi kòfalé gòzo adrélé 'òle ngalè Màkèdòníyà 'àsè dhi sè dhi, àmi tà Ekèlézyà àlo ru amulépi má be adrélé ngá fe má dré dhi 'i kalóma dhi. Ekèlézyà àzya adrélépi 'òá kònìni dhi tà yókódhó. ¹⁶ Tàko ko, má dré tá adrerà'a Tèsàlònìkè na dhi 'á dhi, mì adzì tá ngá má dré tá adrézó lovó ní íbe dhi í vèsè be bí. ¹⁷ Má adré tàá kònìni, má dré adrélé ngá le kisulé àmi drìgàsè dhi sè ko. Be ró dhi, má adré mána leà dhi, Gíká kòfè tà tani àmi dré ngá mì dré afèle má dré dhi í sè. ¹⁸ Má kisù ngá títi mì dré adzìlé Epàfùròditò drìgá dhi í dre. Nyànomvá dhi, ma ngá íbe bí kitswálé má sè. Ngá àlo áma pìlepi dhi véle yókódhó. Ngá mì dré afèle nda 'i ngóro ngá tàdzì be dóro fèle mòbòmà ro Gíká dré dhi í tìni. Ngá nda 'i kitswá akódhi mìlèsè gò, dré ka'izoá. ¹⁹ Dì áma Gíká ní ngá títi mì dré adrézó lovó ní íbe dhi kí fe gàle àmi drìgá bí, ngóro dré adrélé tà làgì kyàkyà mìlanzìlanzì ro dhi kí fe Yésu Krìsto na dhi tìni. ²⁰ Mìlanzìlanzì kàdré Gíká áma kí Atá dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Mòdo kùdù

²¹ Mì kòfè m̀òdo m̀óndyá lólo tíí Yésu Krísto ni ka'ibhá dhi ì dré. Adrúpi mà dré adrézó àyi ìbe k̀onwa dhi ì fè m̀òdo àmi dré. ²² M̀óndyá lólo tíí Giká àdhyà ì fè kpà m̀òdo àmi dré, lavúlé dhi, àyi adrèbhá Kàyisàrà ni dzó na dhi ì.

²³ Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi ìbe!

Wárágà Pólò dré tisile Kòlòsáyìbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Kòlòsáyì na dhi i dré dhi 'i. Kòlòsáyì nda tá bhàandre àlo bvò Asíyà àdhya na, vwàlepi Efèsò rúsè ko dhi 'i. Sù ngóro Pólò ni tàndi tsa tá rè kònàle ko na tìni. Akódhi ni àziàmu, Epàfúrà tsa tá Rúbí Tani longó gò, Ekèlézyà bhàzo kònàle dhi nì (1:7; 4:12). Amvolàsà dhi, Pólò dré tá adrèrà'a bádzó na dhi 'á dhi, yi tá tàle dhi, à adrè tá Giká ni tà tadhá Kòlòsáyìbhá i dré kinzò sè, adrézó tàà dhi, lè ì kàdré tirì àruka ópì kàdrì ro dhi ki lindrì bha, ì kàdré àyi ki 'o lwàle, ìndì ì kàdré tà àruka ki 'o kitswázó adrìlé, ìndì kitswázó Giká ni ni dhi bvò.

Di àsà dhi, Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisi kitswázó tà nda ki lotó, ìndì kitswázó Rúbí Tani ni tà àndu ngì. Adrè tàà dhi, lè à kàdré ngbà 'í Yésu Krísto ni ka'ì kòdhya, kitswázó adrìlé ìndì kitswázó Giká ni ni dhi bvò. Giká 'o tá akódhi nda ngá títì dhi ki bha gò, akódhi ni 'òzo kpà mónnyá títì dhi ki amú tódhya í be dhi kòdhya. Krísto nda ngá títì dhi i drìle, ìndì Ekèlézyà drìle (1:15-23). Di ngóro mà dré akódhi ni ka'ìle adrélé àma ki Mírì ro dre dhi tìni dhi, lè mà kàdré atsilé akódhi léna, adrélé tròle akódhi rú, adrézó àma ki timbà akódhi léna, mà kàtsáró rìnyi ró àma ki tà ka'ìka'ì na (2:6-7).

Kùdù ro dhi, Pólò adrè mónnyá ka'ìbhá ì kàdré atsilé ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adrè tà tadhá àgo ki tà àyi ki tòkó ìbe dhi dri, ànzimvá ki tà àyi ki tibhá ìbe dhi dri, ìndì màràbà ki tà àyi ki mirì ìbe dhi dri.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré zile Giká tí Kòlòsáyìbhá i dré dhi (1:1-14)
- 2) Krísto ngá títì i drìle, ìndì Ekèlézyà drìle (1:15-2:5)
- 3) Àma ki lídrì Krísto na dhi (2:6-4:6)
- 4) Mòdo kùdù (4:7-18)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto ni àpòstolò ro ngóro Giká dré lèle dhi tìni dhi, tùmàní àma ki adrúpi Tímòtéyo be dhi, mà adrè wárágà kònìdhi ni tisi, ² àmi, àma ki adrúpi lólo adrèbhá Yésu Krísto ni ka'ì tà títì i sè Kòlòsáyì na dhi i dré. Giká àma ki Atá kòbhà àyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kidrikàdrì àmi dré!

Rúbì Tani tsa Kòlòsáyìbhá i véna

³ Mà adrè ngbú adrélé àwoyà fe Giká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré àmi ki tà sè, adrézó kpà tà zi akódhi tí àmi dré. ⁴ Tàko ko, mà yi tàle dhi, mà adrè Yésu Krísto ni ka'ì, adrézó mónnyá lólo Giká àdhya ki le ngìni ya dhi 'i. ⁵ Angyá ko, mà yi tá tà bàti Rúbí Tani àdhya tsàlepi àmi véna dhi gò, mà dré adrézó mì bha tà Giká dré zùle àmi dré bhù na dhi ni tà sè. ⁶ Rúbí Tani nda adrè ayílè lò'wa dóro 'abe bvò wáyi 'àsè, adrézó lìle drìdrì. Adrè kókpa 'òà kònìni àmi kòfalé, kidhólé kítú mì dré tá Rúbí nda ni yìzo gò, Giká ni togó tani ni tà nìzo bàti dhi sè, atsálé àndrò kònìdhi. ⁷ Mì yi tá

Rúbí nda àma ki àziàmu, Epàfùrà mà dré lèlè tò dhi tí. Akódhi nda Krísto ni àzi 'òlepi àmi ki tà sè, kitswálé ka'ìlè togó wáyi sè dhi 'i. ⁸ Di akódhi tà àma dré àmi ki lèlè angálèpi Tirí Lólo vélèsè dhi ni tà nì.

Pólò zi tà Gíká tí Kòlòsáyìbhá í dré

⁹ Tà nda sè dhi, kidhólé kítú mà dré àmi ki tà yìzo dhi sè dhi, mà adrè tá zi Gíká tí àmi dré landè àko ró. Mà adrè akódhi ni ti lizí, kò'oró àmi gàlè tógyá wáyi ìndì tà nìní Tirí Lólo dré adrélé fèlè dhi i sè bí, mì kòkitswáro tà Gíká dré adrélé lèlè mì kò'o dhi ki ni dóro lavúlé be dhi bvó. ¹⁰ Mà adrè zíá kònhì, mì kàdréro atsilé ngóro dré kitswálé Mírì mílèsè dhi tíni, adrélé tà akódhi ni togó dré adrézó kinilé ásà dhi ki 'o kòdhya. Mì kàdré 'òá kònhì dhi, mì ni adrè lò'wa dóro 'a bí, adrézó kpà Gíká ni ni dóro adrézó lèlè ába drìdrì. ¹¹ Mà adrè kpà tà zi akódhi tí, kàdréro àmi ki tímà áyi rìnyí kàdrì m̀lanzilanzì ro dhi sè, mì kàdréro togó tsi tà títi i sè, adrézó kpà tà letè togó vwàvwà sè. ¹² Mì kàdré kpà àwoyà fe Gíká Atá dré kólénzè sè be. Angyá ko, akódhi 'o àmi kitswálé títi, mì kòkisúro tà dré lazilé áyi mónyá lólo i dré tàyilè ro dhi áyi Opì ngàdra àdhyà na be dhi bvó. ¹³ Tàko ko, akódhi apá àma òpì t̀nimv́à àdhyà lèsè gò, àma ki 'òzo affilè Opì áyi Mv́à í dré lèlè tò dhi àdhyà lé. ¹⁴ Akódhi ni Mv́à nda sè dhi, trì àma ki tàkonzì, àma ki apázó tàkonzì ni rìnyí lèsè.

Krísto dhyà adrélèpi ngá títi i drìlè dhi 'i, ìndì Ekèlèzyà ni drì 'i

¹⁵ Krísto nda, Gíká kitswálé nòlè mì sè bwà ko dhi ni líndrì 'i. Akódhi Gíká ni Mv́aagó kàyo adrélèpi ngá títi bhàlè dhi i drìlè dhi 'i. ¹⁶ Tàko ko, Gíká 'o tá akódhi ngá títi dhi ki bha dhi kòdhya, gba kàdré ngá bhù na dhi 'i yà, ngá bvó dri dhi 'i yà, ngá kitswálé nòlè mì sè dhi 'i yà, ngá kitswálé nòlè mì sè ko dhi 'i yà, òpì 'i yà, rìnyí 'i yà, ópì kàdrì 'i yà, kó ngalè rìnyí adrézó òpì nya dhi 'i yà dhi. Bàti, Gíká bhà tá ngá títi nda i akódhi sè, ìndì akódhi dré. ¹⁷ Akódhi tà kínò ngá títi dhi i kandrà. Adré kpà ngá títi dhi ki 'o adrélé ru totó áyi k̀ àrà i 'àsè dhi nì. ¹⁸ Akódhi rúbhá ni drì 'i, kòdhi adrè tàà dhi, Ekèlèzyà ni drì 'i. Akódhi ngá títi dhi ki kidhoma 'i, ìndì Mv́à kàyo ngàlèpi drìdrì dràdrà 'àsè dhi 'i, kàdréro ngá títi dhi i drìlè be dhi bvó. ¹⁹ Tàko ko, Gíká nò tá dóro ni, í dré áyi tàndì ni lídrì 'òlè gàlè áyi Mv́à nda léna bí gò, ²⁰ akódhi ni 'òzo ngá títi dhi ki amú tódhyá í be dhi, gba kàdré ngá bvó dri dhi 'i yà, kó ngalè ngá bhù na dhi 'i yà dhi. Di Gíká bhà tà kàdrìkàdrì áyi kòfalé ngá títi nda íbe, áyi Mv́à nda ni kàrì kutúlèpi fa kipakipa dri dhi sè.

²¹ Àmi ró dhi, àmi tá wáláká dhi vwàvwà ro Gíká rúsè, adrélé akódhi ni kàribhá i ró, tà kònzì títi mì dré tá adrélé kisùlè adrézó kpà 'òá dhi ki tà sè. ²² Di, nyànomv́à dhi, Gíká amú àmi tódhyá í be Krísto ni rúbhá fèlè dràlè àmi ki tà sè dhi sè dre, í kò'oró àmi apfòlè í kandrà móndí lólo i ró, tà kònzì àko ìndì tà àko àmi rú. ²³ Di, adrè leà dhi, mì kàdré tròlè àmi ki tà ka'ìka'ì rú, adrézó àmi ki totó tātá Rúbí Tani mì dré ka'ìlè gò adrézó mì bha ásà dhi dri. Rúbí Tani nda, Rúbí adrélé longólé mónyá títi bvó dri dhi i dré dhi 'i. Gíká bhà ma, Pólò, adrélé Rúbí nda ni àzi 'òlepi ró.

Àzì Gíká dré bhàlè Pólò drígá Ekèlèzyà ni tà sè dhi

²⁴ Nyànomv́à dhi, má adrè lenzélé kizà má dré adrélé nyàlè àmi ki tà sè dhi i sè. Tàko ko, àma rúbhá na dhi, má adrè kizà Krísto dré kidhólé nyàlè dhi ki ka'ì nyàlè kitswálé títi akódhi ni rúbhá ni tà sè, kòdhi adrè

tàá dhi, Ekèlézyà ni tà sè. ²⁵ Má atsa Ekèlézyà nda ni àzi 'òlepi ró, ngóro Gíká dré àzi nda ni bhàle má drígá dhi tíni, má kòlongóro àmi dré Gíká ni kúlí kitswálé títi be dhi bvó. ²⁶ Gíká zù tá tà lùzu ró nda zùzù kíno lésè mónyá lókyá títi i sè dhi i dré. Di, nyànomvá dhi, tadhá tà lùzu ró nda áyi mónyá lólo i dré dre. ²⁷ Tàko ko, Gíká nò dóro ni, i dré tà kàdrì lùzu ró ìndì milanzilanzì ro i dré lèlè 'òle mónyá sùrú twá ro dhi i kòfalé nda ni 'òle àyi dré nìle dhi. Tà kàdrì nda, Krísto adrélépi àmi léna, mì dré adrézó mǐ bha vélána kitswázó mǐlanzilanzì kisú dhi 'i. ²⁸ Di mà adré Krísto nda ni tà longó mónyá títi i dré. Mà adré àyi kǐ kodzó adrézó àyi kǐ tadhá tògyá wáyi sè, mà kòkitswáro àyi àlo àlo títi dhi kǐ 'o apfòle Gíká kandrà, móndí lí'wábhá Krísto na kitswálé títi dhi i ró. ²⁹ Tà nda sè dhi, má adré àzi 'o, adrézó kpà àdzú bhu akódhi ni rǐnyí kàdrì adrélépi tà 'o má léna dhi sè.

2

¹ Má adré leá mì kòni ngalè má adré àdzú bhu àmi kǐ tà sè, mónyá ka'ìbhá Làwòdikíyá na dhi kǐ tà sè, ìndì mónyá àruka títi áma nobhá rè ko dhi kǐ tà sè ngíni ya dhi. ² Má adré 'oá kòni kitswázó àyi kǐ togó ìmbà, ì kàmúro ru atsálé ngá àlo ró lèle na be dhi bvó. Má adré kpà leá dhi, ì kòkisú tògyá gàle àyi léna bǐ, ì kòkitswáro Gíká ni tà lùzu ró dhi ni ni dóro lavulé, adrézó tà nda ni ka'ì kitswálé títi. Tà lùzu ró nda, Krísto ni tàndi 'i. ³ Dhya àngùdhi ru amúlépi akódhi nda be dhi adré tògyá làgí kyàkyà zùle akódhi léna dhi ni kisú, tà nǐni be.

⁴ Má adré tà kòdhi ni ta àmi dré, dhya àlo kòkitswáro àmi kǐ líti kúlí kǐni i sè ko. ⁵ Gba má dré adrézó àmi kòfalé yó dhi, áma togó ìna ngbú àmi véna. Má adré lenzélé mì dré adrélé tà títi dhi kǐ 'o mǐbhalé tí dhi sè, ìndì mì dré adrélé àmi kǐ totó tàtà àmi kǐ tà ka'ìka'ì Krísto na dhi léna dhi sè.

Ama kǐ lídrì Krísto na dhi

⁶ Di àsá dhi, ngóro mì dré Yésu Krísto ni ka'ìle adrélé àmi kǐ Mǐrì ro dre dhi tíni dhi, mì kàdré atsilé akódhi léna, ⁷ adrélé tròle akódhi rú, adrézó àmi kǐ ìmbà akódhi léna, mì kàtsáro rǐnyí ró àmi kǐ tà ka'ìka'ì na, ngóro tadhálé àmi dré dhi tíni. Mǐ kàdré kpà àwoyá fe Gíká dré tà títi i sè.

⁸ Mǐ kòno dóro, dhya àlo kòlǐtíro àmi tògyá tàko adrélépi angalé móndí i drilésè dhi sè ko. Angyá ko, tògyá nda adré áyi totó labhi móndí kya i dri, ìndì tà bvò kòndi àdhya i dri. Adré áyi totó Krísto ni tà dri ko. ⁹ Tàko ko, Krísto nda ni rúbhá na dhi, Gíká 'o tá áyi tàndi ni lídrì gàle gagá. ¹⁰ 'O kpà lídrì nda gàle àmi léna gagá Krísto na. Akódhi tírì títi ópí kàdrì ro ìndì rǐnyí ró dhi i drile.

¹¹ Akódhi léna dhi, Gíká 'o kpà àmi lwàle dre. Di, àmi kǐ lwàma nda, lwàma 'òle móndí kǐ drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, Krísto 'o àmi lwàle, lovó kònzì rúbhá àdhya ni ìngázó dhi nǐ. ¹² Tàko ko, à sǐ tà àmi tímáni akódhi be bàtisimò na gò, àmi kǐ ìngázó tímáni akódhi be, mì dré Gíká ni rǐnyí akódhi ni ìngázó dràdrà lésè dhi ni ka'ìle dhi sè.

¹³ Wáláká dhi, àmi tá móndí dràbhá dre dhi 'i àmi kǐ tàkonzì kǐ tà sè. A lwà tà kpà àmi, lovó kònzì rúbhá àdhya ni ìngázó dhi ko. Di, nyànomvá dhi, Gíká 'o àmi adrélé tímáni Krísto be dre. Tàko ko, trǐ àma kǐ tàkonzì i títi gò, ¹⁴ tà tisìle tàtrǐtrǐ kúlí na adrébhá tá tà bha àma dri dhi kǐ pfúzo. Bàti, ìngá tà nda i àma rúsè, tidílè fa kǐpakǐpa dri. ¹⁵ Lavú kpà tírì kònzì

ópí kàdrì ro ìndì rìnyi ró dhi i, àyi ki rìnyi tingázó àyi drígàsè, àyi ki tà yàya tadházó mónnyá títi dhi i dré nòlè.

¹⁶ Di àsà dhi, mì kòtayí àmi dhya àlo dré tàbvò tàlè, ngá mì dré adrélé nyàlè dhi ki tà sè yà, kó ngalè ngá mì dré adrélé mvùlè dhi ki tà sè yà dhi ko. Mì kòtayí kpà àmi tàbvò tàlè gwányá adrézó Gíká ni lindrì bha dhi ni tà sè yà, gwányá mbă sí àdhya ni tà sè yà, kó ngalè kítú sàbátú àdhya ni tà sè yà dhi ko. ¹⁷ Tà nda kòdhi i ngbà 'í tà adrèbhá àlilè dhi ki líndrì 'i. Di, tà tàndi ìna Krísto 'i. ¹⁸ Mì kòtayí kpà mónnyá adrèbhá àyi ki tà bha kíni mi túrúpfú sè ìndì adrèbhá ángéló ki lindrì bha dhi i adrélé tà bha àmi dri ko. Mónnyá lāsú be kònini nda i adrè ngá i dré nòlè toróbí tíni dhi ki tà títi, adrézó àyi ki afà àyi ki tà kisùlè àngyá dhi i sè. ¹⁹ Di, i lanzí ru Krísto, adrélèpi rúbhá ni drì 'i dhi be dre. Tàkò akódhi nda adrè rúbhá ni kígá títi dhi ki 'o ru amú kídri títi ìndì bǎ títi adrèbhá àyi ki tíi dhi i sè gò, rúbhá nda dré adrézó mbàlè ngóro Gíká dré adrélé lèlè dhi tíni.

²⁰ Mì drà kó túmǎni Krísto be tà bvò kòndi àdhya i lèsè dre dhi, mì adrè di àmikya tà 'o ngóro mónnyá bvò kòndi àdhya kya tíni àdho tà sè? Àngyá ko, mì adrè tòlì lāsú be kònini dhi ki lebè kòdhyà: ²¹ «Mí kòdo ngá kòndi mí drígá ko! Mí kòtabhì ngá kòndi ni tàdzí ko! Mí kòtabè ngá kòndi ko!» ²² Ngá títi adrézó tà 'o àsà nda kòdhi i adrè ñwàlè ñwanwà. Kòdhi íbe dhi, tòlì nda i tà tadhálè nda íbe dhi i adrè ngbà 'í angalé mónnyá bvò kòndi àdhya i drìlèsè. ²³ Tà bàti ró dhi, tòlì lāsú be kònini nda i sù ngóro tòlì tògya ró dhi i tíni. Tàko ko, à adrè tǎa dhi, lè à kàdré tròlè Gíká ni tà rú, à kàdré dhya ki tà bha kíni mi, ìndì à kàdré dhya ki rúbhá 'o adrélé kizà nya. Di, tòlì nda i kítswǎ àyikya àma ki ledé lovó kònzì àma ki rúbhá kya ki ató àma pǎlè dhi bwà ko.

3

¹ Di àsà dhi, Gíká dré àmi ki tingalé dràdrà lèsè túmǎni Krísto be dhi sè dhi, mì kàdré àmi ki togó bha tà kurú na bhù na dhi i dri. Kònàlè dhi, Krísto adrè lirílè Gíká ni dríagó lèsè. ² Mì kàdré tà bvò kòndi àdhya ki kisù kòdhyà ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà kurú na bhù na dhi ki kisù kòdhyà. ³ Tàko ko, mì drà dre, ìndì Gíká zù àmi ki lídrì tídhí ro dhi Krísto be í léna dre. ⁴ Bàti, àmi ki lídrì nda Krísto 'i. Di lókyá akódhi nda dré dra apfòzo dhi tú dhi, mì ni kókpà apfò túmǎni akódhi be akódhi ni mìlanzilanzì na.

Lídrì àku, ìndì lídrì tídhí

⁵ Di àsà dhi, lè mì kò'o àmi ki lídrì àku bvò kòndi àdhya ni tà i todràlè. Tà nda i tà kòni 'i: ndòtò tà, tà ndí ró dhi, rúbhá lovó bhàma, lovó kònzì ki bhàma, ìndì ngá lovó bhàma. Tàko ko, ngá lovó bhàma, gíká tǎko ki lindrì bhàma 'i. ⁶ Tà nda kòdhi i sè dhi, Gíká ni kombà adrè àlilè mónnyá adrèbhá ligílè akódhi rú dhi i dri. ⁷ Wáláká dhi, mì fè tá àmi adrélé tatsilè tà nda ki 'obe. ⁸ Di, nyànómwá dhi, lè mì kòtingá àmi rúsè tà lāsú be kònini dhi i títi: togóaswa, kombà, tà kònzì, móndí ki rú tǎma kònzì dhi, ìndì kúlfì swǎ adrèbhá apfòlè àmi sílèsè dhi i. ⁹ Mì kòtà kpà kinzò àmi kòfalèsè ko. Tàko ko, mì tingá àmi rúsè àmi ki lídrì àku túmǎni tà kònzì títi mì dré tá adrélé 'òlè dhi íbe dre gò, ¹⁰ mì dré lídrì tídhí ro dhi ni asózó àmi rú. Gíká

àmi ki bhàlepi dhi adré àmi ki lídrì nda ni ladzá atsálé tídhí ro làsú be ína tíni, mì kòkítswáro akódhi ni ni dóro lavúlé be dhi bvó.

¹¹ Di ásà dhi, móndí i vélé twátwa ko, gba ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè móndí Yúdà ànzi ró ko dhi 'i yà, móndí lwàle dhi 'i yà, kó ngalè móndí lwàle ko dhi 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, móndí tà nibhá ko dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi. Tà kàdrì lavúlé dhi ngbà 'í Kristo adrélépi àyi títi nda i léna, ìndì adrélépi tà títi dhi 'i dhi 'i.

¹² Di àmi Giká dré lèle tò ìndì dré zìle adrélé mónnyá lólo ína i ró ni i, mì kòtosó àmi tà dóro mì dré adrélé 'òle àmi ki togó dóro sè dhi i sè, àmi ki tà mì dré adrélé bhàle kiní mi dhi sè, àmi ki togó yàya sè, ìndì àmi ki togó vwàvwà sè. ¹³ Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà yàya mvo, adrézó àmi ki tàkonzì tri àmi kòfalèsè, gba tàkonzì 'òle àmi rú nda kàdré àdho tà 'i ya dhi. Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tàkonzì tri, ngóro Mírì dré àmi ki tàkonzì trìle dhi tíni. ¹⁴ Tà kàdrì tà títi nda ki lavúlépi dhi, tà kòndhi 'i: Mì kòtosó àmi lèle sè. Tàko ko, lèle nda adré àmi ki amú adrélé ngá àlo ró kítswalé títi dhi nì.

¹⁵ Mì kàdré Kristo ni tà kídrikídri tayí adrélé òpi nya àmi ki togó na. Angyá ko, Giká azí àmi adrélé rúbhá àlo ró tà kídrikídri na. Mì kàdré kpà àwoyà fe Giká dré. ¹⁶ Mì kàdré Kristo ni kúlí tayí adrélé gàle àmi léna bí, mì kàdréro tà tadhá ìndì ru kodzó àmi kòfalèsè tògyá wáyi sè. Mì kàdré longó Giká ni Kúlí na dhi ki ngo, túmání longó adrézó Giká ni rú bha kùle dhi íbe, ìndì longó adrébhá angalé Tírí Lólo vélésè dhi íbe, adrézó àwoyà ta Giká dré. ¹⁷ Kúlí títi mì dré adrélé tàle ìndì tà títi mì dré adrélé 'òle dhi i, mì kàdré 'òá Mírì Yésu ni rú sè, adrézó àwoyà fe Giká Atá dré akódhi sè.

Àgo ki tà àyi ki tòkò íbe dhi, ìndì ànzimvá ki tà àyi ki tibhá íbe dhi

¹⁸ Àmi tòkò i, mì kàdré àmi ki drì asó àmi ki àgo i kandrà, ngóro dré kítswalé mónnyá adrébhá Mírì na dhi i sè dhi tíni.

¹⁹ Àmi àgo i, mì kàdré àmi ki tòkò ki le. Mì kòbhà kpà togó kùdzí àyi rú ko.

²⁰ Àmi ànzimvá i, mì kàdré àmi ki tibhá ki kúlí ka'í 'òle tà títi i sè. Tàko ko, Mírì ni togó adré kinilé tà nda sè.

²¹ Àmi, ànzi ki atá i, mì kàdré àmi ki ànzimvá ki togó 'o aswalé àngyá ko, àyi ki togó kòlanzirò ko.

Màràbà ki tà àyi ki mírì íbe dhi

²² Àmi màràbà ro ni i, mì kàdré àmi ki mírì bvò kòndi àdhyà ki kúlí ka'í 'òle tà títi i sè. Di, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònni àyi nda i mi, àmi ki tà kàdréro dóro àyi mílèsè dhi bvó ko. Be ró dhi, mì kàdré 'òá kònni àmi ki togó wáyi sè, ìndì mì dré adrélé Mírì ni ro dhi sè. ²³ Tà títi àngùdhi mì dré adrélé 'òle dhi i, mì kàdré 'òá àmi ki togó wáyi sè, ngóro mì dré adrélé 'òá Mírì dré dhi tíni, móndí i dré dhi tíni ko. ²⁴ Tàko ko, mì nì tàle dhi, mì ni làgí múrúngú Mírì dré lazilé àyi ànzi i dré tàyilé ro dhi ni kisé dhi be. Mírì mì dré adrézó tà ni ni 'o màràbà ni tíni dhi, Mírì Yésu Kristo 'i. ²⁵ Di, dhyà adrélépi tà kònzì 'o dhi ni tà kònzì kisé tà kònzì í dré 'òle dhi i tí. Tàko ko, Giká adré móndí ki no twátwa ko.

4

¹ Ami mírĩ ro ni i, mì kàdré àmi ki màràbà ki 'o dóro ìndì gyágya. Mì kòtivì ko tàle dhi, àmi kókpà Mírĩ ìbe bhù na dhi.

Tà àruka tàle Kòlòsáyibhá ki kodzózó dhi i

² Mì kàdré àmi ki fe adrélé tà zi Giká tí landè àko ró, adrézó tàmiğa dri, adrélé kpà àwoyà fe akódhi dré. ³ Mì kàdré kpà tà zi Giká tí àma dré, kònzìró láti àma dré kitswázó Krísto ni tà lùzu ró dhi ni longó be dhi bvó. Tàko ko, tà nda tà má dré adrézó bã nya àsà dhi 'i. ⁴ Dì mì kàdré tà zi akódhi tí, má kòkìtswáró tà nda ni longó ngádra 'á, ngóró dré kitswálé má dré 'òle dhi tìni.

⁵ Mì kàdré tà 'o tògyá sè mónnyá Yésu ni ka'ibhá ko dhi i kòfalé. Mì kàdré lókyá wáyi mì dré adrézó ába dhi ki likí, adrézó tà dóro 'o àsà. ⁶ Mì kàdré ngbú kúlí ta àmi ki togó dóro sè, kúlí nda ì kàdréro kìnkìni ngóró tà'í dàle mányàngá na dhi tìni, mì kònzìró kpà adrélé tà logó móndí àlo àlo títi adrèbhá tà lízi àmi tí dhi i dré dhi be.

Mòdo kùdù

⁷ Ama ki adrúpi Tíkìkò mà dré lèle tò dhi ni àma rúbí títi dhi ki longó àmi dré. Akódhi nda àma ki àziàmù 'i, ìndì Mírĩ ni àzi 'òlepi, kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi 'i. ⁸ Dì má adré akódhi ni dzo àmi véna, mì kònzìró àma ki tà títi dhi i, ìndì kòtimbàró àmi àmi ki tà ka'ika'ĩ na. ⁹ Ì adré lile àmi véna, tímáni àma ki adrúpi Onèsimò mà dré lèle tò dhi be. Akódhi nda angá àmi ki tàndi i kòfalésè, ìndì kitswá adrélé ka'ile togó wáyi sè. Ayi nda ì kòni dra tsa dhi, ì ni tà títi adrèbhá lavulí kònwa dhi ki títi àmi dré.

¹⁰ Arìstàrúkò mà dré adrézó bãdzó 'á akódhi be dhi, fè mòdo àmi dré. Márokò, Bàrànába ni kòdromvá fè kpà mòdo àmi dré. Mì yi tà akódhi nda ni tà drìdrì dre. Kòtsa àmi véna dhi, mì kòka'ĩ akódhi dòle àmi véna togó dóro sè. ¹¹ Yésu, adrélé kpà rú zìle Yúsitò dhi, fè kpà mòdo àmi dré. Ayi nda kòdhi i Yúdà ànzi adrèbhá àma ki àziàmù Giká ni Opì ni tà sè dhi i kòfalé dhi 'i àyi pátí. Ì adré kpà àma togó tìndrì tò.

¹² Èpàfùrà angálèpi àmi kòfalésè, adrélèpi kpà Yésu Krísto ni màràbà ro dhi, fè mòdo àmi dré. Akódhi nda adré ngbú tà zi Giká tí àmi dré togó be àtsi ró, mì kàdréro àmi ki totó tātā, adrélé li'wálé àmi ki tà ka'ika'ĩ na, adrélé tà Giká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki ka'ĩ 'òle títi. ¹³ Má ni kitswá taa akódhi nda ni tà sè dhi, adré àyi fe adrélé àzi 'o àmi ki tà sè, ìndì mónnyá ka'ibhá Làwòdikíyà na ìndì Yèràpólí na dhi ki tà sè. ¹⁴ Ama ki adrúpi Lúkà mà dré lèle tò, adrélèpi kódzò ro dhi, ì fè mòdo àmi dré tímáni Démà be.

¹⁵ Mì kòfè mòdo àma ki adrúpi adrèbhá Làwòdikíyà na dhi i dré, Nifà dré, ìndì mónnyá Ekèlézyà àdhya adrèbhá ru kimó akódhi ni dzó na dhi i dré. ¹⁶ A kònà wáràgà kònzìdhi àmi kòfalé dre dhi, mì kòmù wáràgà nda Ekèlézyà Làwòdikíyà na dhi dré kpà nàle be. Má adré kpà leà dhi, mì kòdo wáràgà má dré tá mùle àyi nda i dré dhi nàle àmi kòfalé be. ¹⁷ Mì kòtà Arùkípò dré dhi: «Mí kònò dóro, mí kò'oró àzi Mírĩ dré bhàle mí drígá dhi akilé títi.»

¹⁸ Ma, Pólò, má adré kúlí kòni ki tisi àma tàndi ni drígá sè, mòdo fèzo àmi dré. Mì kòtivì àma nyìrì ki tà ko. Giká ni togó tani kàdré àmi ìbe!

Wárágà Pólò dré tisile Tèsàlòníkèbhá i dré dhi ni àlò

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Tèsàlòníkè na dhi i dré dhi ni àlò 'i. Tèsàlòníkè nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Màkèdòníyà àdhya drìle dhi 'i. Pólò tsa tá Rúbí Tani longó gò Ekèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a àyi atsí andre ni rì to dhi 'á, akódhi ni p'foma Filipóyì lèsè dhi àmvolésè. Di, gí tá rè ko, Yúdà ànzi ì dré togó kònzi bhàzo Pólò rú, adrézó ligilé ába. Di adré tá leà dhi, Pólò kòp'fò Tèsàlòníkè lèsè lìle Bèròyà na (Tà 'òle dhi i 17:1-10). Amvolásà, akódhi kòtsa Kòritò na dre dhi, dré mónnyá ka'ìbhá Tèsàlòníkè na dhi ki rúbì yìzo àyi àziàmú Tímòtéyò tì gò, dré wárágà kònìdhi ni tisìzo àyi dré.

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó mónnyá nda ki timbà àyi ki tà ka'ìka'ì na dhi bvò. Adré àwoyà ta Gíká dré àyi ki tà ka'ìka'ì ni tà sè, ìndì àyi ki lèle sè. Adré í 'o tá tà àyi kòfalé ngìni ya dhi ni tà 'o agalé àyi léna, adrézó àyi ki kodzó, ì kàdréró atsilé ngóro dré kitswálé Gíká mìlèsè dhi tìni. Adré kpà kúlì logó tà Tèsàlòníkèbhá ì dré tá lizilé Mírì Yésu ni agòma ni tà dri, ìndì mónnyá ka'ìbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà dri dhi ì sè. Kùdù ro dhi, adré Ekèlézyà ni drì ta, adrézó tà kitswábhá ì kàdré 'òà àyi kòfalésè dhi ki tadhá àyi dré.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1)
- 2) Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì (1:2-3:13)
- 3) Atsima ngóro dré kitswálé Gíká mìlèsè dhi tìni dhi (4:1-12)
- 4) Yésu ni agòma, ìndì mónnyá ka'ìbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi (4:13-5:11)
- 5) Mónnyá ka'ìbhá dhi ki drì tàma (5:12-28)

Mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, túmání Silà ìbe ìndì Tímòtéyò be dhi ì, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Ekèlézyà Tèsàlòníkè na dhi dré, àmi adrèbhá Gíká Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krìsto àdhya ró dhi ì dré.* Gíká kòbhà àyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kìdrìkìdrì àmi dré!

Pólò fè àwoyà Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè

² Lókyá mà dré adrérà'a tà zi Gíká tí dhi 'á dhi, mà adré ngbú adrélé àwoyà tà akódhi dré àmi títì dhi ki tà sè, adrézó tà zi akódhi tí àmi dré. ³ Vèsè wáyi, mà adré àmi ki tà kòni ki kùsù Gíká àma ki Atá kandrà kòdhya: Mì adré àzì 'o àmi ki tà ka'ìka'ì sè, adrézó tà 'o àmi ki lèle sè, adrézó m̀ bha àma ki Mírì Yésu Krìsto véna landè àko ró.

⁴ Ama ki adrúpi Gíká dré lèle tò ni ì, mà n̄ tàle dhi, akódhi zì àmi adrélé mónnyá ìna ì ró dhi be. ⁵ Tàko ko, lókyá mà dré Rúbí Tani longózó àmi dré dhi sè dhi, mà longó tá Rúbí Tani nda ngbà 'í kúlì sè ko. Be ró dhi, mà

* **1:1** 1:1 Gíká ni Kúlì tisile Gírìkì tì sè dhi léna dhi, à adré rú «Siluwánò» kùsù kònwa. Rú nda tá rú àzya Silà dré dhi 'i.

longó àmakya Rúbí nda rĩnyí sè, Tirí Lólo sè, ìndì mà dré tá nìle, tà mà dré tá adrélé longólé nda i tà bàti 'i dhi be dhi sè. Mà dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, mì nì mà 'o tá tà àmi kì tà sè ngíni ya dhi be. ⁶ Àmi ró dhi, mì lebè tá àma, adrézó tà 'o àmakya tíni ìndì Mírì Yésu àdhya tíni. Tágba mì dré tá adrézó kizà nya lavúlé dhi, mì ka'í tá kúlí mà dré longólé nda arí Tirí Lólo dré fèle gàle àmi lèna dhi sè. ⁷ Asà dhi, mónyá ka'ìbhá títi bvò Màkèdònyá àdhya na ìndì Akáyà àdhya na dhi ì nò Mírì ni tà àmi rú gò, ì dré kpà adrézó tà 'o àmikya tíni. ⁸ Tàko ko, àmi kì tà sè dhi, Mírì 'o àyi kúlí la'úlé ngbà 'í Màkèdònyá 'àsè, ìndì Akáyà 'àsè ko. Mónyá àrà títi i 'àsè dhi ì yi tàle dhi, mì ka'í Giká ngíni ya dhi 'í. Asà dhi, lè mà kògò adrélé àmi kì tà títi àyi dré ko. ⁹ Angyá ko, àyi kì tàndi ì adrè mì ka'í tá àma dòle àmi véna togó dóro sè ngíni ya dhi ni tà títi àyi. I adrè kpà mì tayí gíkà tàko i, àmi kì togó adzázó Giká bàti lídrì ro dhi véle, adrézó akódhi ni tà 'o màràbà ni i tíni ngíni ya dhi ni tà títi. ¹⁰ Nyànomvá dhi, mì adrè akódhi ni Mvágó Yésu, dré tingálé dràdrà lésè dhi ni agòma bhù lésè dhi ni letè. Yésu nda apá àma Giká ni kombà adrélépi àlile dhi lésè nì.

2

Azì Pòlò dré 'òle Tèsàlònìkèbhá i kòfalé dhi

¹ Ama kì adrúpi i, àmi kì tàndi mì nì tàle dhi, àma kì tsàma àmi véna dhi tá tà tàko 'i ko dhi be. ² Ngóro mì dré nìle be dhi tíni dhi, drìdrì mà dré tsàzo àmi véna dhi kandrá dhi, à pfo tá àma kì mì, àma kì 'òzo kònzì lavúlé Filipóyì na. Di, Giká dré tawà afèzo àma dré lizo àyi Rúbí Tani longó àmi dré tirí àko, tágba à dré tá adrézó ligálé àma íbe tà tàndi ró dhi. ³ Tàko ko, mà dré adrérà'a móndí kì kodzó Rúbí Tani nda ni ka'í dhi 'á dhi, mà adrè àyi kì kodzó kinzò sè yà, tà kònzì mà dré lèle 'òle dhi sè yà, kó ngalè túrúpfú sè yà dhi ko. ⁴ Be ró dhi, mà adrè àmakya Rúbí Tani nda ni longó ngóro móndí Giká dré ka'ìle gò, Rúbí nda ni bhàzo àyi drígá dhi i ró. Di mà adrè longóá kitswázó móndí kì togó 'o kinílé dhi bvò ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya longóá kitswázó Giká adrélépi àma kì togó tabhì dhi ni togó 'òzo kinílé dhi bvò. ⁵ Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, mà tà tá tà àlo kúlí kìnì i sè kitswázó àmi kì tà bha kuru àngyá dhi ko. Mà 'o tá kpà tà àlo àmi kì ngá kisúzó túrúpfú sè dhi ko, ngóro Giká ni tàndi dré nìle be dhi tíni. ⁶ Mà ndà tá kpà rúku kisúlé móndí i mìlèsè ko, kàdré tá àmi mìlèsè yà, kó ngalè móndí àruka i mìlèsè yà dhi. ⁷ Ama Yésu Krìsto ni àpòstolò ro dhi i, mà ni tà kitswá àma kì 'o adrélé móndí kàdrì ro àmi drìle dhi bwà. Di, àma tá àmakya àmi kòfalé dhi togó íbe ànzimvá kya tíni, ngóro ànzi kì andre dré adrélé àyi tàndi ni ànzimvá kì líkì dhi tíni. ⁸ Mà dré àmi kì lèle tò dhi sè dhi, àma kì lovó tá ngbà 'í Giká ni Rúbí Tani longózo àmi dré dhi kòdhya ko. Ama kì lovó tá kpà àma kì tàndi kì lídrì fèzo àmi dré, àma kì lèle àmi véna nda sè.

⁹ Ama kì adrúpi i, mì kisú rè ngalè mà 'o tá àzì kòkòròko landèzo àmi kòfalé ngíni ya dhi ká. Mà dré tá adrérà'a Giká ni Rúbí Tani longó àmi dré dhi 'á dhi, mà 'o tá àzì kítú be ìndì ngátsi be, àma kì tà kòlanzìro àmi kì àlo dri ko. ¹⁰ Àmi tà nda kì nobhá mì sè tùmání Giká be dhi i, mì ni kítswá táá àma kì tà sè, ngalè mà 'o tá tà àmi Yésu ni ka'ìbhá i kòfalé gyàgya, togó lólo se, ìndì tà àko àma rú ngíni ya dhi. ¹¹ Mì nì kpà tàle dhi, mà 'o tá tà àmi àlo àlo títi dhi i véna dóro, ngóro ànzi kì atá dré adrélé 'òle àyi

ànzì ì dré dhi t́nì dhi be. ¹² M̀a tìmb̀a tá àm̀i àm̀i k̀i tà ka'ika'í na, àm̀i k̀i togó t̀indrìzo, àm̀i k̀i kodzózó, m̀i k̀adréró atsilé ngóro dré kitswálé Giká m̀ilésè dhi t́nì. T̀ako ko, akódhi nda adrè àm̀i k̀i zì file áyì Opì na, indì áyì m̀lanzilanzì na dhi nì.

¹³ Asà dhi, mà adrè kpà àwoyà ta Giká dré tà k̀onidhi sè: Lókyá mà dré Giká nì k̀ulí yìzo àma tí dhi sè dhi, m̀i ka'í tá k̀ulí nda ngóro k̀ulí m̀ondí kya ró ko. Be ró dhi, m̀i ka'í àm̀ikya k̀ulí nda ngóro k̀ulí Giká àdhya ró, ngóro dré adrélé bàti dhi t́nì. Dì nyànomvá dhi, k̀ulí nda adrè tà 'o àm̀i adrèbhá ka'íá dhi ì léna dhi nì.

¹⁴ Ama k̀i adrúpi ì, àm̀i k̀i tà atsa ngóro Giká nì Ekèlézyà Yùdáyà na adrèbhá Yésu Krísto na dhi kya t́nì. T̀ako ko, m̀i nya kizà àm̀i k̀i t̀andi k̀i m̀ondí ì drígá, ngóro ì dré kizà nyàle Yúda ànzì ì drígá dhi t́nì. ¹⁵ Yúda ànzì nda ì pfu tá Mírì Yésu dràle ngóro ì dré tá pròfétá k̀i tupfúlé todràle dhi t́nì gò, ì dré àma k̀i m̀i pfòzo tà t̀andi ró dhi àyì. Ayi k̀i tà kitswá Giká m̀ilésè àlomvá ko. † adrè ru pfu m̀ondyá títì dhi ìbe. ¹⁶ † adrè kpà àma k̀i le kikilé, mà k̀olongóro Giká nì k̀ulí m̀ondyá sùrú twá ro dhi ì dré ko, ì k̀adríro ko dhi bvó. Asà dhi, ì adrè àyì k̀i tàkonzì k̀i 'o gàle àyì léna gagà. Dì, k̀udù ro dhi, Giká tadhá áyì kombà àyì dré dre.

Pólò lè gòle Tesàlònìkèbhá k̀i no

¹⁷ Ama k̀i adrúpi ì, lókyá mà dré ru lanzízo àm̀i ìbe lókyá tsà sè dhi sè dhi, àma k̀i ru lanzima nda tá ngbà 'í rùbhá na, togó na ko. Dì àma k̀i togó tá àtsì ró àm̀i k̀i tà sè gò, mà dré látì ndàzo kitswázó gòle àm̀i k̀i no. ¹⁸ Vésè be b̀i, mà lè tá gòle àm̀i véna. Lavulé dhi, ma, Pólò, má lè tá tò, dì, Sàtànà k̀ikí tá ína látì àma dré. ¹⁹ T̀ako ko, àm̀i k̀i t̀andi ì tà mà dré adrézó m̀i bha ásà, adrézó kpà lenzélé ásà dhi 'i. Am̀i kpà àma k̀i k̀ulá mà dré dra àma k̀i drì bhàzo ásà kuru àma k̀i Mírì Yésu kandrà, akódhi dré agòrà'a dhi 'i. ²⁰ Ayiya! Am̀i m̀ondí mà dré adrézó àma k̀i drì bha kuru, adrézó kpà lenzélé àyì sè dhi 'i.

3

¹ Dì mà dré tá kitswálé gòle àm̀i k̀i nòma ko dhi nì mvo bwà ko dhi sè dhi, mà nò tá dóro nì, mà dré adrélé àma pátì Atènyàì na dhi. ² Dì mà dré àma k̀i adrúpi Tìmòtèyò nì mùzo àm̀i véna kitswálé àm̀i k̀i kodzò, indì àm̀i k̀i tìmbà àm̀i k̀i tà ka'ika'í na. Akódhi nda Giká nì àzìàmù mà dré adrézó Krísto nì Rúbì Tani 'o ayílé tùmáni akódhi be dhi 'i. ³ Mà adrè lèá dhi, dhya àlo àm̀i k̀ofalé dhi kòtayì ì kizà mà dré adrélé nyàle dhi dré kizílé ko. Am̀i k̀i t̀andi m̀i nì tàle dhi, Giká tayì àma adrélé kizà làsú be k̀onini dhi k̀i nya dhi be. ⁴ T̀ako ko, mà dré tá adrèrà'a àm̀i ìbe dhi 'á dhi, mà adrè tá ngbú táá dhi, à adrè tá 'òle àma k̀i m̀i pfo. Dì tà nda atsa k̀onini bàti, ngóro m̀i dré nìle be dhi t́nì. ⁵ Asà dhi, lókyá mà dré kitswázó gòle àm̀i k̀i nòma ko dhi nì mvo bwà ko dhi sè dhi, mà mù tá Tìmòtèyò àm̀i véna, nìzoá ngalé m̀i adrè tròle àm̀i k̀i tà ka'ika'í rú ngíni ya dhi. Má adrè tá ngá ro, dhya adrélépi m̀ondí k̀i tabhì litilé dhi nì dra àm̀i k̀i lití gò, àzì mà dré tá 'òle àm̀i k̀ofalé dhi dré atsázó tà t̀ako ró dhi sè.

Rúbì Tìmòtèyò dré longólé dhi t̀indrì Pólò nì togó

⁶ Dì, nyànomvá dhi, Tìmòtèyò agò àm̀i vélésè, àm̀i k̀i tà ka'ika'í nì rúbì dóro longó àma dré àm̀i k̀i lèle nì tà be dre. Akódhi tà àma dré dhi, m̀i

adré ngbú adrélé àma ki tà kisù, adrézó lovó íbe àma ki nòzo, ngóro mà dré kpà adrélé lovó íbe àmi ki nòzo dhi tìni. ⁷ Di àma ki adrúpi i, àma ki togó andrì àmi ki tà ka'íka'í ni tà sè dre, tágba mà dré adrézó kizà nya lavulé dhi. ⁸ Nyànomvá dhi, àma ki lídrì agò dre, mà dré yìle tàle dhi, mà adré àmi ki totó tātā Mírì Yésu na dhi sè. ⁹ Di mà nǎ, mà ni àwoyà ta Gíká dré tà dré 'òle àmi dré dhi sè ngíni ya dhi ko. Tàko ko, àmi ki tà sè dhi, mà adré lenzélé àma ki Gíká kandrà lavulé. ¹⁰ Kítú be ìndì ngátisi be dhi, mà adré akódhi ni ti lízì togó wáyi sè, kòtayíró àma gòle àmi ki no, mà kòkítswáró tà àmi ki píbhá àmi ki tà ka'íka'í na dhi ki tím̀bà be dhi bvó.

¹¹ Di Gíká àma ki Atá ni tàndi, àma ki Mírì Yésu be dhi ì kònzì láti àma dré kítswázó líle àmi véna. ¹² Mírì kò'o kpà àmi ki léle gále àmi léna gagá, mà kàdréró ru le àmi kòfalèsè, adrézó kpà móndyá àruka títi dhi ki le, ngóro mà dré adrélé àmi ki le dhi tìni. ¹³ Kòtím̀bà kpà àmi ki togó, mà kàdréró lólo, ìndì tà àko àmi rú Gíká àma ki Atá kandrà, lókyá àma ki Mírì Yésu dré dra agòzo áyi móndyá lólo títi dhi íbe dhi tú. Kàdré kònnìni!

4

Atsima ngóro dré kítswalé Gíká mìlèsè dhi tìni dhi

¹ Kùdù ro dhi, àma ki adrúpi i, mà adré àmi ki ti lízì, adrézó àmi ki kodzó Mírì Yésu ni rú sè: Ngóro mà dré tadhálé àmi dré dre dhi tìni dhi, mà kàdré atsilé ngóro dré kítswalé Gíká mìlèsè dhi tìni. Tà bàti ró dhi, mà adré atsilé lásù be kònnìni. Di nyànomvá dhi, mà kògò adrélé 'òá lízo ába drìdrì. ² Tàko ko, mà nǎ tà mà dré lazilé àmi dri Mírì Yésu ni rú sè dhi i be.

³ Gíká adré leá dhi, mà kàdré àmi ki fe adrélé lólo í dré. Mì kàdré ò àmi ki líkí ndòtò tà sè. ⁴ Lè àmi àlo àlo títi dhi i, mà kònnì adrélé àmi ki tàndi ki rúbhá líkí dhi be, ngóro dré adrélé lólo Gíká mìlèsè dhi tìni, ìndì dré kítswalé lindrì sè dhi tìni.* ⁵ Mì kòtayí àmi adrélé rúbhá lovó bha àmi kòfalèsè ngóro pàgánò Gíká ni nibhá ko dhi kya tìni ko. ⁶ Tà kòdhi sè dhi, lè dhya àlo àmi kòfalé dhi kò'o áyi adrúpi kònzì ko, ìndì kòlìtí akódhi àlomvá ko. Angyá ko, Mírì ni tà ño móndyá títi adrébhá tàkònzì lásù be kònnìni dhi ki 'o dhi i dri, ngóro mà dré longólé àmi dri drìdrì dhi tìni. ⁷ Tàko ko, Gíká azí àma adrélé ndòtò tà 'o dhi ko. Be ró dhi, azí ína àma adrélé lólo í dré. ⁸ Di ásà dhi, dhya ángúdhi adrélépi tà lazilé í dri kòdhi ni ga rè dhi, adré móndí ki kúlí ga kòdhyá ko. Be ró dhi, adré ína Gíká adrélépi áyi Tírì Lólo fe àmi dré dhi ni kúlí ga kòdhyá.

⁹ Kàdré ru lèma ngóro adrúpi i tìni dhi ni tà sè dhi, lè mà kòtisì tà nda àmi dré wárágá sè ko. Tàko ko, Gíká ni tàndi tadhá àmi adrélé ru le àmi kòfalèsè dhi nǎ. ¹⁰ Tà bàti ró dhi, mà adré ru le àmi kòfalèsè àmi ki adrúpi títi Màkèdòníyà na dhi íbe. Di, àma ki adrúpi i, mà adré àmi ki kodzó, mà kògòro adrélé 'òá lízo ába drìdrì.

¹¹ Mì kàdré àmi ki fe adrélé tà kàdrìkàdrì íbe àmi kòfalé, adrézó àmi ki tàndi ki tà no, adrézó kpà azí 'o àmi ki tàndi ki drígá sè, ngóro mà dré lazilé àmi dri dhi tìni. ¹² Mì kàdré 'òá kònnìni dhi, àmi ki tà ni adré dóro móndyá ka'íbhá ko dhi i mìlèsè, ìndì mà kítswá adrélé ngá zi móndí í tí ko.

Yésu ni agòma, ìndì móndyá ka'íbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi

* **4:4** 4:4 A kítswá kpà kúlí tísìle Gíríkì ti sè kònnì ki ladzá kònnìni: «Lè àmi àlo àlo títi dhi i, mà kònnì tókò mòle dhi be, ngóro...»

¹³ Ama ki adrúpi i, kàdré mónnyá dràbhá dre dhi ki tà sè dhi, mà lè mà kàdré tà nìma ko na ko, adrélé kpà kizà ro ngóro mónnyá tà mì bhàzo dhi àko dhi ì tìni ko. ¹⁴ Tàko ko, mà ka'í tàle dhi, Yésu drà gò, dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi 'í. Di mà adrè kpà ka'íá tàle dhi, Giká ni mónnyá títí Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré todràzo dhi ki tingá dràdrà lésè, ngóro dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi tìni. ¹⁵ Mà adrè tà Mírì dré tadhálé àma dré dhi ki ta àmi dré kòdhya: Ama dra adrèbhá dhu rè lídrì ìbe kítú Mírì dré dra agòzo dhi tú dhi i, mà kitswá lile drìdrì mónnyá dràbhá dre dhi ì kandrána ko. ¹⁶ Tàko ko, à ni lúlúgyá ga, ángéló ki kàdrì dré kúlí yòzo gò, Giká ni gòká vòzo gò, Mírì ni tàndi dré asizó bhù lésè. Di mónnyá Krìsto ni ka'ìbhá gò ì dré todràzo dhi ì dré ngàzo dràdrà 'àsè 'íká. ¹⁷ Amvolàsá dhi, Giká dré àma dra adrèbhá dhu rè lídrì ìbe dhi ki tingázó kìmólé àyi ìbe ndùrùku na, àma títí mà kòkisúró ru Mírì be kurú na. Di mà ni adrè túmání Mírì be kóná vèsè kólyá. ¹⁸ Di àsá dhi, mì kàdré ru kodzó àmi kòfalésè kúlí kòdhi ì sè.

5

Kitú Mírì Yésu dré dra agòzo dhi

¹ Ama ki adrúpi i, kàdré lókyá ki tà sè kítú ìbe dhi, lè mà kòtisi tà nda àmi dré wárágà sè ko. ² Tàko ko, àmi ki tàndi mì nì dóro tàle dhi, kítú Mírì dré dra agòzo dhi ni atsá ngóro kùgú dré adrélé atsálé ngátsi sè dhi tìni dhi. ³ Lókyá móndí ì dré adrèrà'a tàá dhi «Tà títí dhi ì kidrìkàdrì, ìndì kírì!» dhi 'á dhi, tà dra àyi ki tà pfùlepi dhi ni atsá àyi rú ngbõ ró, ngóro mváaswa dré adrélé atsálé tókó 'a be dhi rú ngbõ ró dhi tìni. Di àyi ki àlo kitswá ìna lapalé tà nda silésè ko.

⁴ Di, àmi, àma ki adrúpi i, àmi àmikya tìnìmvá na ko, kítú nda kòkiró àmi kùgú àdhyà tìni ko. ⁵ Tàko ko, àmi títí dhi ì ànzì ngádra àdhyà 'i, ìndì ànzì kítú àdhyà 'i. Ama ànzì tìnìmvá àdhyà 'i ko, ìndì ngátsi àdhyà 'i ko. ⁶ Asá dhi, mà kàdré adrélé ayí na móndí àruka ì tìni ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya tàmgiga dri, adrélé àma ki tà kisùle dhi ki likí. ⁷ Angyá ko, mónnyá adrèbhá ayí ko dhi ì adrè ayí ko ngátsi sè. Mónnyá adrèbhá wá tsi dhi ì adrè kpà wá tsi ngátsi sè. ⁸ Di, mà dré adrélé mónnyá kítú àdhyà 'i dhi sè dhi, lè mà kàdré àma ki tà kisùle dhi ki likí. Lè mà kàsò àma rú àma ki tà ka'ìka'í lèle be, ngóro aya asólé àma agá kitswázó àma ki likí dhi tìni. Mà kàsò kpà àma dri tà mà dré adrézó mì bha adrízó àsá dhi, ngóro kátabhúlà aya ró asólé àma dri dhi tìni. ⁹ Tàko ko, Giká zì àma kitswálé àyi kòmbà kisú kòdhya ko. Be ró dhi, zì àma kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú àma ki Mírì Yésu Krìsto sè kòdhya. ¹⁰ Krìsto nda drà àma ki tà sè, kitswálé mà kàdré gba lídrì ro yà, kó ngalé mà kòdra yà dhi, mà kàdréro lídrì ìbe túmání akòdhi be be dhi bvó. ¹¹ Di àsá dhi, mì kàdré ru kodzó, adrélé kpà ru tìmbà àmi kòfalésè àmi ki tà ka'ìka'í na, ngóro mì dré adrélé 'òle dhi tìni.

Tà tàle kùdù ro Tèsalònìkèbhá ki kodzózo dhi ì

¹² Ama ki adrúpi i, mà adrè àmi ki ti lizí, mì kàdréro àmi ki drì kobhá Mírì ni àzì na dhi ki lindrì bha. Tàko ko, àyi nda ì adrè àzì 'o landèzo àmi kòfalé, adrézó kpà àmi ki kodzó. ¹³ Mì kàdré àyi ki tà bha kuru lèle na, àzì ì dré adrélé 'òle nda ni tà sè. Mì kàdré kpà tà kidrìkidrì ìbe àmi kòfalé.

14 Ama ki adrúpi i, mà adré àmi ki kodzó, mà kàdréro móndí tòbvo ró dhi ki bí se, adrézó móndí tiri ró dhi ki kodzó, adrézó kpà móndí tà íbe yàya dhi ki ledé. Mì kàdré àmi ki togó vwàvwà tadhá mónnyá títi dhi i véna. 15 Mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòlogóro tà kònzi tà kònzi 'òle í rú dhi tí ko. Be ró dhi, mà kàdré ngbú tà dóro nda 'òle àmi kòfalésè, ìndì mónnyá àruka títi dhi i véna.

16 Mì kàdré ngbú adrélé lenzélé, 17 adrézó tà zi Giká tí landè àko ró, 18 adrézó àwoyà ta akódhi dré tà títi i sè. Tàko ko, tà nda kòdhi i tà Giká dré adrélé lèlè mì kò'o Yésu Krísto na dhi 'i.

19 Mì kòkidrá àtsi Tiri Lólo àdhya ko. 20 Mì kàyízè kpà tà móndí ì dré adrélé longólè pròfètà kya tíni dhi i ko. 21 Mì kàdré tà títi dhi ki tabhì, adrézó tròlè tà dóro i rú. 22 Mì kàdré àmi ki likí tà kònzi ki kára títi dhi ki tà sè.

23 Nyànomvá dhi, Giká adrélépi tà kàdríkàdri fe dhi ni tàndi kò'o àmi atsálé lólo kitswálé títi í mílésè. Kàdré kpà àmi ki lídri likí wáyi, àmi ki togó íbe ìndì àmi ki rúbhá íbe, mà kàdréro tà àko àmi rú kitú àma ki Mírì Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú. 24 Giká adrélépi àmi ki azí dhi kitswá adrélé ka'ile togó wáyi sè, ìndì a ni tà nda ki 'o nì.

25 Ama ki adrúpi i, mà kàdré kpà tà zi Giká tí àma dré be.

26 Mì kòfè mòdo àma ki adrúpi títi dhi i dré, adrézó ru kamú àmi kòfalésè àyi íbe lèlè sè. 27 Má adré àmi ki kodzó Mírì ni rú sè, mà kònàro wárágá kònìdhi àma ki adrúpi títi dhi i dré.

28 Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tèsàlònìkèbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle mónnyá ka'ìbhá Tèsàlònìkè na dhi i dré dhi ni rì 'i. Wárágà kònìdhi léna dhi, akódhi adré àwoyà ta Giká dré Tèsàlònìkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè ìndì àyi ki lèle sè, tágba à dré adrézó àyi ki m̄ pfo lavúlè gò, ì dré adrézó kizà nya dhi. Adré kpà gòle Yésu ni agòma ni tà tadhá àyi dré, ngóro dré tá tadhálé àyi dré àyi wárágà ni àlo léna dhi tìni. Tàko, móndí àruka ì adré tá tàá àyi dré kinzò sè dhi, kitú Yésu dré dra agòzo dhi atsá dre. Di Pólò adré àyi ki lotó, adrézó tàá àyi dré dhi, lè móndí zyandre dhi ì kòligí rè zyà Giká rú gò, agó drìkònzì liyí ro dhi dré apfòzo 'ìká gò, Yésu kàgòro ndò. Adré di àyi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki totó tātā, adrélé tròle tà dré tadhálé àyi dré dhi ì rú.

Adré kpà àyi ki kodzó, ì kòtayíró àyi adrélé tòbvo ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àzì 'o ngóro dré tá 'òle àyi kòfalé dhi tìni, ìndì ì kòtayí àyi adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Awoyà fèma Tèsàlònìkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè dhi (1:3-12)
- 3) Tà tadhálé Yésu ni agòma ni tà dri dhi (2:1-17)
- 4) Tà zìma Giká tí dhi, ìndì àzì 'òma (3:1-15)
- 5) Mòdo kùdù (3:16-18)

Mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, tùmání Silà ìbe ìndì Tìmòtèyò be dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà Tèsàlònìkè na dhi dré, àmi adrébhá Giká àma ki Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krìsto àdhya ró dhi ì dré. ² Giká àma ki Atá ì Mírì Yésu Krìsto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tanì àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Tèsàlònìkèbhá ki tà ka'ìka'ì, ìndì tàbvo Giká dré dra tàle gyàgya lókyá kùdù sè dhi

³ Ama ki adrúpi i, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Giká dré àmi ki tà sè. Tà nda kòdhi gyàgya, tàko ko, m̄ adré Giká ni ka'ì togó wáyi sè adrézó lile ába drìdrì. Àmi títì, m̄ adré kpà ru le àmi kòfalèsè adrézó lile ába drìdrì.

⁴ Tà nda sè dhi, mà adré àmi ki tà ta drì be kuru Èkèlézyà Giká àdhya ì kòfalèsè. Mà adré tàá àyi dré dhi, m̄ adré Giká ni ka'ì, adrézó togó tsi, tágba à dré adrézó àmi ki m̄ pfo lavúlè gò, m̄ dré adrézó kizà nya dhi.

⁵ Tà nda kòdhi ì adré tadhá dhi, Giká adré tàbvo ta gyàgya. Tàko ko, kizà m̄ dré adrélé nyàle kòdhi ì sè dhi, Giká ni àmi ki 'o kitswálé àyi Opì m̄ dré adrézó kizà nya ásà dhi sè. ⁶ Tà bàti ró dhi, Giká gyàgya. A ni kizà logó mónnyá adrébhá kizà fe àmi dré dhi ì dré gò, ⁷ tà kàdrìkàdrì afèzo àma adrébhá kizà nya tùmání àmi ìbe dhi ì dré. A ni 'òá kònìni lókyá Mírì Yésu dré dra agázó bhù lèsè àyi ángéló r̄nyì ró dhi ìbe dhi tú. ⁸ Akódhi nda ni alì àtsì adrélépi kòle dhi na, kitswálé tà ño mónnyá Giká ni nibhá

ko dhi i dri, ìndì mónnyá àma ki Mírì Yésu ni Rúbí Tani gabhá 'òle dhi i dri. ⁹ A ni tà ɲo àyi nda i dri gyägya, àyi ki tupfúzó todràle kóná vèsè kólyá, ì kàdréro vwàvwà ro Mírì rúsè, ìndì akódhi ni rìnyì m̀lanzilanzì ro dhi rúsè. ¹⁰ Tà nda ni ru 'o kítú Mírì dré dra agòzo kitswálé m̀lanzilanzì kisú lindrì be mónnyá lólo títi áyi ka 'ìbhá dhi i vélèsè dhi tú. Ami ró dhi, m̀ni ni adrè kòkpà àyi nda i kòfalé, m̀ni dré kúlí mà dré longólé àmi dré dhi ki ka 'ìle dhi sè.

¹¹ Tà nda sè dhi, mà adrè tà zi àma ki Giká tí àmi dré landè àko ró, kò'oró àmi kitswálé tà ì dré àmi ki azízó àsà dhi sè, ìndì kò'oró tà dóro títi m̀ni dré adrélé lèle 'òle àmi ki tà ka 'ìka'ì sè dhi i kitswálé títi áyi rìnyì sè. ¹² Mà adrè zía kònini, àma ki Mírì Yésu kòkisúro m̀lanzilanzì àmi ki tà sè, ìndì m̀ni kòkisúro kpá m̀lanzilanzì akódhi léna, àma ki Giká i Mírì Yésu Krísto be dhi ki togó tani bhàle àmi rú dhi sè.

2

Tà dra ru 'obhá drìdrì Mírì ni agòma kandrà dhi i

¹ Ama ki adrúpi i, kàdré àma ki Mírì Yésu Krísto ni agòma, ìndì àma ki ru kímoma akódhi be dhi ki tà sè dhi, mà adrè àmi ki kodzó kònini: ² A kàdré taa dhi, Mírì Yésu ni kítú atsá dre dhi, m̀ni kòtayí tà nda àmi ki drì kizá yà, kó ngalè àmi ki lindrì tigá yà dhi mbèlè ko. Gba à kàdré taa dhi, tà nda apfò Tírì Lólo vélèsè yà, m̀ndí ki kúlí lèsè yà, kó ngalè àma ki tàndi ki wárágá lèsè yà dhi, m̀ni kòka'ì ko. ³ M̀ni kòtayí àmi dhyà àlo dré litilé ndindì tà àlo sè ko. Tàko ko, kítú nda kitswá atsálé drìdrì m̀ndí zyandre dhi ki ligima Giká rú dhi kandrà ko, ìndì dhyà drìkònzi líyì ro dhi ni apfòma kandrà ko. Drìkònzi líyì nda, dhyà adrélépi lile dràdrà kisú dhi 'i. ⁴ Akódhi nda ni ligí giká títi m̀ndí ì dré adrézó àyi ki lindrì bha dhi ìbe, ìndì ngá títi ì dré adrézó giká nda ki lindrì bha àsà dhi ìbe gò, dré áyi bhàzo giká nda i drìle títi. A ni ndindì fì lirilé Giká ni tépelò na gò, adrélé taa ngàdra 'á dhi, áyi tàndi ìna Giká 'i.

⁵ Lókyá má dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, má tà zakó tsì tà nda àmi dré dhi 'í? ⁶ Di nyànomvá dhi, m̀ni nì tà adrélépi drìkònzi líyì nda ni apfòma kíkí dhi àdho 'i ya dhi be. Akódhi kitswá apfòle ko, tsàle lókyá ni dré dra kitswázó dhi 'á. ⁷ Tàko ko, rìnyì lùzu ró tàkonzi àdhyà kidhó adrélé tà 'o dre. Di, dhyà adrélépi rìnyì nda ni kíkí dhi ni go adrélé kíkíá, tsàle lókyá dra akódhi ni tingázó dhi 'á. ⁸ Lókyá nda sè dhi, drìkònzi líyì nda ni apfò. Di, Mírì Yésu ni akódhi ni pfu dràle áyi la'a sè, akódhi ni tà 'òzo akilé áyi atsama lagulagu ró dhi sè. ⁹ Drìkònzi líyì nda ni atsá Sàtánà ni rìnyì be, adrélé tà twátwa lindrìga ró ìndì kìnzo ro dhi ki 'obe. ¹⁰ A ni mónnyá adrèbhá lile dràdrà kisú dhi ki lití tà kònzi ki kárà títi dhi i sè. Áyi nda ki todrà akilé títi, ì dré tà bàti lèle ka 'ìle adrízó àsà ko dhi sè. ¹¹ Àsà dhi, Giká ni tà rìnyì ró dhi ni amù àyi ki lití, ì kòka'iró tà kìnzo ro dhi, ¹² ì kòbhàro tà mónnyá títi tà bàti gabhá gò, ì dré lenzézó tàkonzi sè dhi i dri.

M̀ni kàdré àmi ki totó tàtá!

¹³ Di, àma ki adrúpi Mírì dré lèle ni i, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Giká dré àmi ki tà sè. Tàko ko, Giká kipè tá àmi kitswálé adrélé drìdrì m̀ndí àruka i kandrà, Tírì Lólo dré àmi ki bhàle lólo Giká kandrà dhi sè, ìndì m̀ni dré tà bàti ka 'ìle dhi sè. ¹⁴ Akódhi azí àmi lídrì tídhì ro nda ni kisú Rúbí Tani mà dré longólé àmi dré dhi sè, m̀ni kòkisúro àma ki Mírì Yésu Krísto

ni m̄lanzilanz̄i be dhi bvó. ¹⁵ Di ásà dhi, àma ki adrúpi i, m̄i kàdré àmi ki totó tātā, adrélé tròle tà mà dré tadhálé àmi dré dhi i rú, kàdré kúlí sè yà, kó ngalè wárágà sè yà dhi.

¹⁶⁻¹⁷ Ama ki Mirì Yésu Krísto ni tándi i Giká àma ki Atá be dhi i kòtimbà àmi ki togó, r̄inyí fèzo àmi dré, m̄i kòkítswáró ngbú adrélé tà dóro 'o, adrézó kpà kúlí dóro ta. Tàko ko, Giká nda lè àma tò gò, tà adrézó àma ki timbà nyo dhi ni afèzo àma dré tùmáni tà mà dré adrézó m̄i bha ásà dhi be áyi togó tani sè dhi n̄i.

3

Pólò lizí Tesàlònìkèbhá ki ti, i kàdréró tà zi Giká tí í dré

¹ Kùdù ro dhi, àma ki adrúpi i, m̄i kàdré tà zi Giká tí àma dré, Mirì ni kúlí kàdréró la'ulé lile dr̄idri, ìndi m̄ondí i kàdréró kúlí nda ni no lindri ro, ngóro tà nda dré adrélé àmi véna dhi t̄ini. ² M̄i kàdré kpà tà zi Giká tí, kàpáró àma m̄ondí kònzi adrèbhá ligilè í rú dhi i dr̄ígàsè. Angyá ko, m̄ondyá títi dhi i kítswá Giká ni ka'í ko.

³ Di, Mirì kítswá ina adrélé ka'ile togó wáyi sè. A ni àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'í na, adrézó àmi ki líkí Dhya kònzi ni tà sè. ⁴ Mà adrè ka'ia Mirì na tàle dhi, m̄i adrè tà mà dré adrélé tàle m̄i kò'o dhi ki 'o, ìndi m̄i ni go adrélé 'òá. ⁵ Mirì kàsè àmi ki togó í vélé, m̄i kòniró Giká ni lèle bàti, adrézó kpà togó tsi, ngóro Krísto dré adrélé àmi ki fe 'òá dhi t̄ini.

Azi 'òma Pólò àdhya t̄ini dhi

⁶ Ama ki adrúpi i, mà adrè àmi ki kodzó Mirì Yésu Krísto ni rú sè: M̄i kàdré ru su àmi ki adrúpi adrèbhá tòbvo ró, adrèbhá kpà tà mà dré tadhálé àmi dré dhi ki lebè ko dhi íbe ko. ⁷ Ami ki tándi m̄i n̄i tàle dhi, lè m̄i kàdré tà 'o àmakya t̄ini dhi be. Angyá ko, àma tá àmakya tòbvo ró àmi kòfalé ko. ⁸ Mà nya tá kpà dhya àlo ni ngá àngyá ko. Be ró dhi, mà 'o àmakya àzi kòkòróko landèzo kítú be ìndi ngátsi be, àma ki tà kòlanziró àmi ki àlo dri ko. ⁹ Tágba mà dré tà adrézó r̄inyí íbe kítswázó ngá zi àmi tí bwà dhi, mà zi tá ngá àlo àmi tí ko, m̄i kàdréró tà no àma rú gò, adrézó 'òá àmakya t̄ini. ¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrèrà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, mà lazí tá tà àmi dri kòn̄ini: «Lè dhya adrélépi àzi le 'òle ko dhi kònya ngá ko.»*

¹¹ Mà adrè t̄aa kòn̄ini t̄ako ko, mà adrè ȳia tàle dhi, m̄ondí àruka àmi kòfalé dhi i tayí àyi adrélé tòbvo ró. Ayi nda i adrè àzi 'o ko. Be ró dhi, i adrè àyikya t̄ifilè m̄ondí ki tà i 'àsè. ¹² Mà adrè di tà lazí m̄ondyá l̄àsú be kòn̄ini dhi i dri, adrézó àyi ki kodzó Mirì Yésu Krísto ni rú sè: Í kàdré àzi 'o togó be l̄iri, adrézó àyi ki t̄andi ki ngá nya kòdhya. ¹³ Di, àmi, àma ki adrúpi i, m̄i kótayí àmi adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko.

¹⁴ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kúlí mà dré tisile wárágà kòn̄ndhi léna dhi ki ka'í 'òle ko dhi, m̄i kònò akódhi nda dóro, adrézó ru su akódhi be ko, kanyò kò'oró akódhi be dhi bvó. ¹⁵ Di tágba kàdré kòn̄ini yà dhi, m̄i kònò akódhi àmi ki kàribhá ro ko. Be ró dhi, m̄i kàdré àmikya akódhi ni kodzó àmi ki adrúpi t̄ini.

Mòdo kùdù

¹⁶ Nyànomvá dhi, Mirì tà k̄idrik̄idri líyí ro dhi ni t̄andi kòfè tà k̄idrik̄idri àmi dré lókyá wáyi i sè, ìndi l̄ati wáyi i sè. Mirì kàdré tùmáni àmi íbe títi.

* **3:10** 3:10 A kònò 1 Tèsalònìkèbhá i 4:11.

¹⁷ Ma, Pólò, má adré kúlí kòni kí tisi àma tàndi ní drígá sè, m̀do f̀zo àmi dré. Má adré kúlí tisi kònini àma wárágà tíí í 'ásè, tadházóá dhi, má tisi ma.

¹⁸ Ama kí Miri Yésu Krísto ní togó tani kàdré àmi íbe tíí!

Wárágà Pólò dré tisile Timòtéyò dré dhi ni àlò

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile Timòtéyò dré dhi ni àlò 'i. Timòtéyò nda tá kàdhúra àlò Yésu ni ka'ilepi, angálépi bvò Asíyà àdhya lésè dhi 'i. Akódhi ni andre tá Yúdà mvá Yésu ni ka'ilepi dhi 'i. Atá ni tá Gíríkì 'i. Pólò kipè tá akódhi adrélé áyi atsiàmú ró, kàtsáró kpà áyi àziàmú ki àlò ró (Tà 'òle dhi i 16:1-3). Amvolásà dhi, Pólò bhà tá akódhi adrélé Ekèlézyà ni drì kòbhá ki àlò ró i bvò (2 Timòtéyò 1:6).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisi tà kàdrìkàdrì na dhi i sè. Alo ni, adré Timòtéyò ni kodzó adrélé tàmiḡa dri mónyá adrébhá tá Giká ni tà tadhá kinzò sè Ekèlézyà na dhi ki tà sè. Tàko ko, àyi nda i adré tá tròle títì tàko i rú, ìndì tábhí ki rú ki aṡima rú, adrézó mónyá ka'ìbhá dhi ki 'o ru lanzí àyi kòfalèsè (1:4; 4:7). I adré tá kpà lámò mòmà logá, mányàngá àruka ki nyàma be móndí i dré (4:3). Rì ni, Pólò adré tà lazí Timòtéyò dri Ekèlézyà ni drì kòma ni tà sè, ìndì tà adrézó Ekèlézyà ni drì kòbhá ki kipè dhi ki tà sè. Na ni, Pólò adré Timòtéyò ni drì ta, akódhi kàdréró Yésu Krísto ni màràbà dóro dhi ró, ìndì kàdréró mónyá Ekèlézyà le dhi ki drì ko dóro.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki aṡima

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Ekèlézyà ni tà, ìndì Ekèlézyà ni drì kòbhá ki tà (1:3-3:16)
- 3) Timòtéyò ni drì tàma Giká ni àzì 'òma ni tà sè dhi (4:1-6:21)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisi ma. Giká àma ki tidrìlépi dhi túmání Yésu Krísto mà dré adrézó mǐ bha vélána dhi be dhi, i bhà ma adrélé àzì nda ni 'o dhi àyi. ² Má adré tisiá mǐ, Timòtéyò, àma mvá bàti tà ka'ìka'ì na dhi dré. Giká àma ki Atá i àma ki Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani mí rú, i kòbhà àmi kizà, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì mí dré!

Pólò kodzó Timòtéyò Giká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki tà sè

³ Ngóro má dré tà àmi kodzólé má dré tá adrérà'a lile Màkèdòníyà na dhi 'á dhi tǐni dhi, mí kògò adrélé Efèsò na, mí kòtáro móndí àruka adrébhá Giká ni tà tadhá kinzò sè dhi i dri dhi, i kòtayí tà nda ki tadhama. ⁴ Mǐ kòtà kpà àyi dré dhi, i kòtayí adrema tròle títì tàko i rú, ìndì tábhí ki rú ki aṡima rú dhi. Angyá ko, tà nda kòdhi i adré káyì 'o apfòle móndí i kòfalé. I adré àyikya móndí ki ledé Giká ni àzì bhàle àyi drígá dhi ki 'o tà ka'ìka'ì sè dhi ko. ⁵ Má adré tòlì kòdhi ni fè, móndí i kàdréró ru le àyi kòfalèsè be dhi bvò. Lèle nda adré angálé togó lólo ìndì dóro, adrélépi tà ka'ì túrúpfú sè ko dhi lésè. ⁶ Móndí àruka i ku látì dóro nda 'àsè gò, i dré àyi ki fèzo adrélé tà tàko ki títì àyi kòfalèsè. ⁷ Àyi nda i lè adrélé tatrírí kúlí tadhábhá i ró. Dì, i nǐ àyikya tà i dré adrélé tadhálé dhi ki àndu ko, tágba i dré adrézó tà nda ki tadhá rǐnyí sè dhi.

⁸ Mà nì tàle dhi, tatrítrí kúlí dóro dhi be, à kàdré tà 'o ngóro tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi tání dhi. ⁹ Mà nǐ kpà tàle dhi, Gíká bhà tatrítrí kúlí mónnyá gyágya dhi ì dré ko dhi be. Be ró dhi, bhà ìna tatrítrí kúlí nda mónnyá adrèbhá tatrítrí kúlí nda ni ño dhi ì dré, túmání mónnyá adrèbhá ligilé ì rú dhi ìbe, mónnyá adrèbhá àyi tà ga dhi ìbe, mónnyá adrèbhá tàkonzi 'o dhi ìbe, mónnyá adrèbhá tà lólo ató àyi pále dhi ìbe, mónnyá adrèbhá àyi lindri bha ko dhi ìbe, mónnyá adrèbhá àyi ki tibhá ki tupfú dhi ìbe, mónnyá adrèbhá móndí ki tupfú todràle dhi ìbe, ¹⁰ mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi ìbe, àgo adrèbhá ayilé àgo ìbe dhi ìbe, mónnyá adrèbhá móndí ki lagí màràbà ro dhi ìbe, mónnyá adrèbhá kinzò ta dhi ìbe, mónnyá adrèbhá tà ta móndí ì rú kinzò sè dhi ìbe, ìndì mónnyá adrèbhá tà twá tadhálé tà gyágya rúsè dhi ki 'o dhi ìbe. ¹¹ Tà tadhálé gyágya nda adrè angalé Rúbí Tani mìlanzìlanzi ro Gíká rúku ró dhi dré bhàle má dríga dhi lésè.

Gíká ni togó tani bhàle Pòlo rú dhi

¹² Má adrè àwoyà ta àma ki Mírì Yésu Krísto dré, dré rìnyí afèle má dré adrézó àyi àzì 'o dhi sè. Akódhi nò tá ma ngóro móndí ì dré kitswálé ka'ile dhi ró gò, àma bhàzo adrélé àyi àzì 'o, ¹³ tágba atú dhi, má dré tá adrézó akódhi ni lodhá, adrézó akódhi ni mónnyá ki mǐ pfo, adrézó àyi ki 'o kónzi lavulé dhi. Dì, Gíká gò ìna àyi togó dóro tadhá má dré, má dré tá adrélé tà nda ki 'o tà nìma ko ìndì tà ka'ima ko na dhi sè. ¹⁴ Dì àma ki Mírì bhà àyi togó tani kàdrì má rú gò, àma 'òzo gàle tà ka'ika'ì sè bí, ìndì lèle sè bí Yésu Krísto na.

¹⁵ Kúlí kòni ì, kúlí bàti kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi 'i: Yésu Krísto alì bvò kònìdhi lé kitswálé tàkonzìbhá ki tidrì dhi bvò. Ayi nda ì kòfalé dhi, ma tàkonzì líyí àyi tífí dhi ki lavulépi dhi 'i. ¹⁶ Dì, tà nda sè dhi, Gíká bhà àma kizà, Yésu Krísto kòtadháro àyi togó vwàvwà ma tàkonzì 'òlepi lavulé nda rú, móndí tà nda ni nobhá dhi ì kòka'irò akódhi gò, lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó. ¹⁷ Lindrì ì mìlanzìlanzi be dhi ì kàdré Gíká dré kóná vèsè kólyá! Akódhi nda Opí kàdrì adrélépi kóná vèsè kólyá, kitswálépi dràle bwà ko, ìndì kitswálé nòle bwà ko dhi 'i. Akódhi Gíká 'i kalóma. Kàdré kònìni!

¹⁸ Àma mvá Tímòtéyo, má adrè àmi kodzó ngóro atú pròfétá ì dré tà longolé àmi tà dri dhi tání, mí kàdréro tròle tà longolé nda ì rú, adrézó àdzú tà ka'ika'ì àdha ni bhu dóro. ¹⁹ Mí kàdré kpà tròle àmi tà ka'ika'ì rú, adrézó àmi togó líkì adrélé dóro. Móndí àruka ì bhe àyikya tà nda ì rìtì gò, ì dré àyi ki tà ka'ika'ì tayízó arilé, ngóro bwátù àruka ì dré adrélé arilé yìandre na dhi tání. ²⁰ Ayi nda ì kòfalé dhi, Ìmènyò ì Alìgizàndrè be. Má tayí àyi nda ì Sàtánà dríga, ì kònirò àyi ki tàkonzì gò, Gíká ni lodhama tayízó be dhi bvò.

2

Tà zìma Gíká tí mónnyá tífí ì dré dhi

¹ Drìdrì dhi, má adrè àma ki adrúpi ki kodzó, ì kàdréro tà zi Gíká tí mónnyá tífí ì dré, adrézó tongolé akódhi rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhi dré àyi ki tà sè. ² Ì kàdré kpà tà zi Gíká tí ópí ì dré, ìndì mónnyá bhàle àyi drìle dhi ì dré, mà kàdréro tà 'o togó be lèrì ìndì kàdrìkàdrì, adrézó tròle Gíká ni tà rú, àma ki tà kàdréro lindrì be móndí ì mìlèsè. ³ Tà nda

kòdhi, tà dóro kitswálépi Giká àma ki tidrìlépi dhi m̀lèsè dhi 'i. ⁴ Akódhi adrè léá dhi, mónnyá títi dhi ì kòkisúró lídrì kóná vèsè kólyá dhi, adrézó kpà tà bàti ni. ⁵ Tàko ko, Giká ngbà 'í àlo kwákwá. Dhya adrélépi áyi totó tà 'o móndí ki kòfalé 'á Giká be dhi kókpa àlo kwákwá. Akódhi nda Yésu Krísto atsálépi móndí ro dhi 'i. ⁶ Akódhi fè tà áyi tàndi ngóro làgì kàdrì fèle mónnyá títi dhi ki apázó tàkònzì lèsè dhi t́ni. 'O tá tà nda lókyá kitswálépi dhi sè, tadházóá dhi, Giká adrè léá dhi, mónnyá títi dhi ì kàdrì. ⁷ Tà nda sè dhi, Giká bhà ma adrélé áyi tà longólépi ró ìndì àpóstolò ro, má kàdré ro tà bàti adrézó Krísto ni ka'í dhi ni tadhá mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré. Kòdhi má adrè tà bàti ta kòdhiya, má tà kinzò ko.

Ago ki tà tòkò íbe Ekèlézyà na dhi

⁸ Má adrè di léá dhi, àgo títi àrà títi ì 'àsè dhi ì kàdré tà zi Giká tí, adrézó drígá da kurú na akódhi véna togó lólo sè, togóaswa àko, ìndì káyi àko.

⁹ Má adrè kpà léá dhi, tòkò ì kàdré kítá asó áyi rú tògyá sè, áyi ki lásù kàdré ro dóro móndí ì m̀lèsè, ngóro dré kitswálé áyi ki lindrì sè dhi t́ni. Ì kàdré áyi ki 'o avélé drìbhí títì sè yà, orò sè yà, màyikà ì sè yà, kó ngalé kítá làgì ró dhi ì sè yà dhi ko. ¹⁰ Be ró dhi, ì kàdré áyi ki 'o avélé tà dóro ì dré adrélé 'òle dhi ì sè, ngóro dré kitswálé tòkò adrébhá t́áá dhi ì adrè tròle Giká ni tà rú dhi ì sè dhi t́ni.

¹¹ Lè tòkò ì kàdré tà nda nìle togó be lírì ìndì ànzimvá kya t́ni. ¹² Má ka'í tòkò ì kàdré tà tadhá dhi ko, ìndì ì kàdré àgo ì drìle dhi ko. Di ì kàdré tà yi kíri. ¹³ Tàko ko, Giká bhà tá Adámá 'íká, gò dré gòzo Evà ni bha ndò. ¹⁴ Sàtánà lítí tá kpà Adámá kòdhiya ko. Be ró dhi, tòkò tayí ína ì Sàtánà dré lítlé dhi nà gò, dré Giká ni tóli ǹzo. ¹⁵ Di, tágba dré adrézó kòni dhi, tòkò ki adrè ànzi ki t́ima sè, ì kàdré tròle áyi ki tà ka'íka'í rú, lèle rú, tà lólo rú, ìndì tà 'òma tògyá sè dhi rú dhi.

3

Ekèlézyà ni drì kòbhá ki tà

¹ Kúlí kòni ì, kúlí kitswálé ka'ile dhi 'i: Dhya àngùdhi adrélépi lovó íbe adrézó Ekèlézyà ni drì kòlepi ró dhi, adrè ázi dóro le 'òle dhi kòdhiya. ² Di adrè léá dhi, Ekèlézyà ni drì kòlepi kàdré móndí adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Akódhi kàdré agó tòkò íbe àlo kwákwá dhi 'i. Kàdré móndí adrélépi áyi tà kisùle dhi ki líkí, adrélépi tà 'o tògyá sè, ìndì kitswálépi lindrì sè dhi 'i. Kàdré móndí adrélépi móndí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè dhi 'i, ìndì móndí tà nìlepi tadhálé dóro dhi 'i. ³ Kàdré wá tsìlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ìndì lawàbhá ro ko. Be ró dhi, kàdré ína móndí adrélépi togó íbe yà yà dhi 'i. Kàdré kpà làfa lovó bhàlepi ró ko. ⁴ Kòni adrélé mónnyá áyi tàndi ni dzó lé dhi ki drì ko dóro dhi be. Kòni kpà adrélé áyi ànzimvá ki líkí dóro, ì kàdré ro áyi kúlí yi lindrì sè. ⁵ Angyá ko, dhya àlo kòni mónnyá áyi tàndi ni dzó lé dhi ki drì kòle dóro ko dhi, a ni kitswá Ekèlézyà Giká àdhiya ni líkí ngíni? ⁶ Lè akódhi kàdré móndí Yésu ni ka'ilepi tídhí ro dhi 'i ko, kàtsáro drìkàdrì ro gò, akódhi ni tàbvó tàzo Dzàborò àdhiya t́ni ko. ⁷ Lè akódhi ni tà kàdré dóro mónnyá ka'ibhá ko dhi ì m̀lèsè, à kòkitswáro tà kanyò ro dhi ni bha akódhi rú ko, kòla'íro kpà bá Dzàborò dré tapélé dhi sílé ko.

Ekèlézyà ni tà líkíbhá ki tà

⁸ Kàdré Èkèlézyà ni tà likíbhá ki tà sè dhi, adré kpà leà dhi, àyi nda ì kàdré mómí kitswábhá lindrì sè dhi 'i. Ì kàdré túrúpúbhá ì ró ko, wá tsibhá ì ró ko, ìndì láfa ndabhá túrúpfú sè dhi ì ró ko. ⁹ Be ró dhi, ì kàdré àyikya tròle tà bàti lùzu ró ì dré ka'ile dhi rú togó lólo sè. ¹⁰ Lè à kàdré rè zyà àyi ki tabhì 'íká, di à kòkisú tà àlo àyi rú ko dhi, à kògòró àyi ki bha adréle àzi 'o Èkèlézyà ni tà likíbhá ì ró ndò.

¹¹ Kàdré àyi ki tòkò ki tà sè dhi, adré kpà leà dhi, àyi nda ì kàdré mómí kitswábhá lindrì sè dhi 'i. Ì kàdré mómí ki rú tabhá kònzì dhi ì ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àyikya mómí adrébhá àyi ki tà kisùle dhi ki likí dhi 'i, ìndì mómí kitswále ka'ile tà títi ì sè dhi 'i.

¹² Lè Èkèlézyà ni tà likílepi kàdré agó tòkò íbe àlo kwákwá dhi 'i. Kòní adréle àyi ànzimvá ki drì ko dóro, mómíyá títi àyi tàndi ni dzó lé dhi íbe dhi be. ¹³ Èkèlézyà ni tà likíbhá ì kàdré àyi ki àzì 'o dóro dhi, ì ni lindrì kisú mómí ì mìlèsè ìndì Giká mìlèsè. Ì ni kpà adré àyi ki totó tàtá àyi ki tà ka'ika'í dri Yésu Krísto na.

Tà lùzu ró mà dré ka'ile dhi

¹⁴ Má adré tà kòdhi ki tisi mí dré, gba má dré adrézó mǐ bha tsazo mí véna mbèlè dhi. ¹⁵ Di, má kòtigí tà dhi, mí ni niá dhi, mómíyá Giká ni sùrú ro dhi ì kàdré tà 'o àyi kòfalèsè ngini ya dhi be. Sùrú nda, Èkèlézyà Giká lídrì ro dhi àdhya 'i, ìndì dzópá tà bàti dré adrézó àyi totó dríá dhi 'i. ¹⁶ Lè mómíyá títi dhi ì kòni tàle dhi, tà lùzu ró mà dré ka'ile dhi tà kàdrì lavulè dhi 'i dhi be:

Krísto apfò tá mómí ro gò,

Tírì Lólo dré akódhi ni tadházó mómí gyágya ró.

Dré agázó ángeló ì mi gò,

à dré akódhi ni tà longózó sùrú títi ì 'àsè.

Mómí bvò dri dhi ì dré akódhi ni ka'izo gò,

Giká dré akódhi ni dózo mbàle mìlanzìlanzì na.

4

Tà tadhále kinzò sè dhi ì

¹ Tírì Lólo adré tàà ngádra 'á dhi, lókyá kùdù sè dhi, mómí àruka ki àyi ki tà ka'ika'í tayí, adrézó tatsilé tíri adrébhá mómí ki lití dhi ì vèsè, adréle tròle tà tíri kònzì ì dré adréle tadhále dhi ì rú. ² Tà adréle tadhále lású be kònzì dhi ì adré apfòle kinzòbhá adrébhá tà 'o túrúpfú sè dhi ì vélèsè. Àyi nda ì tayí àyi ki togó abilé ngóro aya bhàle kàle àtsí na dhi tìni gò, ì dré gòzo vélé àyi ki tàndi ki tàkonzì ni ko. ³ Ì adré làmó logá mómí ì dré, adrézó kpà mányàngá àruka ki nyàma logá àyi dré. Tàkò Giká bhà tá mányàngá nda mómíyá adrébhá àyi ka'í, adrébhá kpà tà bàti ni dhi ì dré nyàle àwoyà tàma sè. ⁴ Tàko ko, ngá títi Giká dré bhàle dhi ì dóro. Adré di leà dhi, à kògà ngá nda ki àlo ko. A kàdré di be ngá títi dhi ki ka'í nyàle àwoyà sè. ⁵ Angyá ko, à adré ngá nda ki bha lólo Giká kandrà akódhi ni kúlí sè, ìndì tà zima akódhi tí dhi sè.

Yésu Krísto ni àzì 'òlepi dóro dhi

⁶ Mí kòtadhá tà nda kòdhi ì àma ki adrúpi ì dré dhi, mí ni adré Yésu Krísto ni àzì 'òlepi dóro dhi ró. Mí ni kpà tadhá dhi, mí li'wá tà bàti mí dré ka'ile dhi na, ìndì tà dóro tadhále mí dré lebhè dhi na dre. ⁷ Mí kàdré títi tàko adrébhá lindrì fe Giká dré ko dhi ki ga rè. Mí kàdré mína àmi

fe atsálé r̄inyi ró adrema tròle Giká ni tà rú dhi sè. ⁸ Dhyá ki rúbhá fèma atsálé r̄inyi ró dhi dóro tsà. Di, adrema tròle Giká ni tà rú dhi ína dóro lavulé tà títi dhi i sè. Tàko ko, dhya adrélépi tròle Giká ni tà rú dhi kisú ína tà Giká dré lazilé lídrì ándrò kòndhi ni tà sè dhi i dre. A ni kókpà tà lazilé lídrì adrélépi alìle dhi ni tà sè dhi ki kisú.

⁹ Kúli kòdhi i, kúli bàti kitswálé ka'ìle togó wáyi sè dhi 'i. ¹⁰ Di ásà dhi, mà adré ázi kòkóròko 'o adrézó landèle, mà dré adrélé mì bha Giká lídrì ro dhi véna dhi sè. Akódhi nda dhya adrélépi mónnyá títi dhi ki tídrì dhi 'i, lavulé dhi, dhya adrélépi mónnyá adrèbhá áyi ka'ì dhi ki tídrì dhi 'i.

¹¹ Lè mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá mónní i dré, adrézó áyi ki kodzó adrélé tà nda ki 'o. ¹² Mí kòtayí mì dhya àlo dré nòle mónní tàko ró ámi kàdhúra ni tà sè dhi ko. Di, mí kàdré mína tà dóro 'o, mónnyá ka'ìbhá dhi i kàdréro tà no mí rú, adrézó 'òá mína tíni kúli tàma na, atsimana, lèle na, tà ka'ìka'ì na, ìndì tà lólo 'òma na. ¹³ Mí kàdré ámi fe adrélé Giká ni Kúli na áyi kandrà, adrézó áyi ki kodzó, adrézó kpà áyi ki tadhá, tsàle lókyá má dré dra tsàzo dhi 'á. ¹⁴ Mí kòbhe tà tani Tirí Lólo dré fèle mí dré profétà ki kúli sè, bhàgo Ekèlézyà àdhyà i dré drígá bhàrà'a mí dri dhi 'á dhi ko. ¹⁵ Mí kàdré ámi fe adrélé tà nda kòdhi ki 'o togó wáyi sè, mónnyá títi dhi i kàdréro nòá dhi, mí adré lìle drìdrì ámi tà ka'ìka'ì na dhi. ¹⁶ Mí kàdré sùle ámi tàndi rú, ìndì tà mí dré adrélé tadhále dhi i rú landè àko ró. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònni dhi, mí ni ámi tàndi ni tídrì, adrézó kpà mónnyá adrèbhá ámi yi dhi ki tídrì.

5

Tìmotéyo ni dri tàma mónnyá ka'ìbhá dhi ki tà sè dhi

¹ Mí kòtá tà màlìga i dri kúli aswaaswa sè ko. Be ró dhi, mí kàdré mína áyi ki kodzó ngóro ámi atá i tíni. Mí kàdré kàdhúra ki 'o ngóro ámi adrúpi i tíni. ² Mí kàdré kpà tòkò màlìga ki 'o ngóro ámi andre i tíni, adrézó kyánzi ki 'o togó be lólo ngóro ámi amvúpi i tíni.

Tàyítòkò ki tà

³ Lè mí kàdré tàytòkò adrèbhá mónní àko dhi ki lindrì bha, adrézó áyi ki líkì. ⁴ Di, tàytòkò àlo dhi kàdré ína ànzi íbe yà, kó ngalè toyó íbe yà dhi, lè áyi nda i kòni rè zyà adrélé tà 'o áyi ki tà ka'ìka'ì sè, adrézó áyi ki tàndi ki sùrú ki líkì, adrézó tà logó áyi ki tìbhá i dré áyi ki tábhì íbe, ngóro áyi nda i dré tá 'òle áyi dré dhi tíni. Tàko ko, tà nda tà dóro kitswálépi Giká mìlèsè dhi 'i. ⁵ Tàyítòkò adrélépi kalóma bàti dhi adrè áyi mì bha Giká véna, adrézó tà zi akódhi tí, adrézó tongólé rúá kítú be ìndì ngátsi be landè àko ró. ⁶ Di, tàytòkò adrélépi tatsilé áyi tàndi ni lovó 'obe dhi drà ína dre, tágba dré adrézó lídrì íbe dhi. ⁷ Mí kòlazì tà nda kòdhi i mónnyá ka'ìbhá i dri, à kòkìswarò tà kònni ta àmi ki àlo rú ko. ⁸ Dhya àlo kàdré sùle áyi sùrú i rú ko, lavulé dhi, mónnyá áyi tàndi ni dzó lé dhi i rú ko dhi, akódhi nda gá áyi tà ka'ìka'ì dre. Akódhi kònni mónnyá ka'ìbhá ko dhi ki lavú.

⁹ Kitswázó tàytòkò àlo dhi ni rú bha tàytòkò àruka adrélé ledélé dhi kya i kòfalé dhi bvó dhi, lè akódhi nda ni kóná kòlavú nyadhì-na, ìndì kàdré tòkò adrélépi tá agó àlo kwákwá dhi àdhyà 'i.* ¹⁰ Adré kpà lèá dhi,

* 5:9 5:9 A kitswá kpà kúli tìsile Gírìkì ti sè kòni ki ladzá kònni: «...kòlìkì i ngbà 'í agó dré tá mòle dhi dré.»

tà akódhi dré 'òle dhi ì kàdré dóro mómí ì mílèsè. Kòdhi adrè tàà dhi, akódhi tòkò adrélépi tá àyi ànzimvá ki líkí dóro, adrélépi mómí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà 'o mómíyá ka'íbhá ì dré àyi ki mārábà tíni, adrélépi mómí kizà ro dhi ki ledé, adrélépi kpà àyi fe tà dóro ki kárà títi dhi ki 'o dhi 'i.

¹¹ Dì, kàdré ìna tàyítòkò kyánzi ró dhi ki tà sè dhi, mí kòbhà àyi nda ki rú tàyítòkò àruka kya ì kòfalé ko. Tàko ko, àyi ki lovó rúbhá àdhyà kòlavú àyi ki lovó adrézó tròle Kristo rú dhi dre dhi, ì ni leà gòle lámó na. ¹² Dì ì ni àyi ki tàndi ki 'o tàbvó tàle, ì dré mómídrà ì dré tá síle drídrí dhi ni nòle dhi sè. ¹³ Kòdhi íbe dhi, ì ni ru su adrélé tòbvo ró, adrélé tatsilé mómí ki dzó ì 'àsè. Ngbà 'í kòdhi ko, ì ni kpà atsá tòkò adrèbhá tà tàko ki ta, adrézó tífíle mómí ki tà ì 'àsè, adrézó kúlí kitswábhá tàle ko dhi ki ta dhi ì ró. ¹⁴ Dì àsá dhi, má adrè tàyítòkò kyánzi ró dhi ki drí ta, ì kògòró mòle, adrélé ànzi ti, adrézó àyi ki dzó ki tà líkí, ì kòferó láti àyi ki kàribhá dré àyi ki rú tàzo kónzi dhi ko. ¹⁵ Tàko ko, àyi ki àruka ì ku láti dóro 'àsè gò, ì dré dhèzo Sàtánà bvó.

¹⁶ Dì tòkò àlo Yésu ni ka'ílepi dhi kàdré tàyítòkò íbe àyi sùrú lé dhi, kàdré àyi ki ledé. Kótayí àyi ki tà lanzile Ekèlézyà dri ko, Ekèlézyà kòkítswáro tàyítòkò adrèbhá kalóma bàti dhi ki ledé kòdhyà be dhi bvó.

Bhàgo ki tà

¹⁷ Kàdré bhàgo adrèbhá Ekèlézyà ni drí ko dóro dhi ki tà sè dhi, à kàdré àyi nda ki lindri bha vèsè be rí. Lavúlé dhi, à kàdré 'òá kònini àyi adrèbhá àyi ki fe adrélé Gíká ni kúlí longó, adrézó kpà akódhi ni tà tadhá dhi ì dré. ¹⁸ Tàko ko, Gíká ni Kúlí adrè tàà dhi: «Tí dré adrèrà'a lò'wa ató zile dhi 'á dhi, à kòdrò ti ni ngá nyàle dhi ni logázó drá ko,» ìndi «Lè dhyà àzì 'òlepi dhi kònya àyi landè.»[†] ¹⁹ Mí kòyi tà adrélé tàle bhàgo àlo rú dhi ko, mómí rí yà kó ngalè na yà tà nda ni nobhá mì sè dhi ì kàdré tàà àyi ko dhi.[‡] ²⁰ Dhyà àlo kàdré tàkónzi 'o dhi, mí kòtadhá tàkónzi nda drá mómíyá ka'íbhá títi dhi ì kandrá, mómíyá àruka títi dhi ì kàdréro ngá ro tàkónzi 'òma sè.

²¹ Má adrè àmi kodzó Gíká ì kandrá, Yésu Kristo be, ìndi àngélo Gíká dré kípèle dhi íbe: Mí kàdré tà nda kòdhi ki 'o, adrézó mómí ki no twátwa ko. Mí kàdré kpà mómí kípèkípè ko. ²² Mí kòbhà drígá mómí dri, akódhi ni bhàzo twá Mírì ni àzì 'o dhi mbèlè ko. Mí kòfi kpà mómí ki tàkónzi na ko. Dì, mí kàdré mína àmi tàndi ni líkí adrélé lólo.

²³ Àmi 'a ni tà sè, ìndi àmi rúbhá dré adrélé drà ro rá dhi sè dhi, mí kàdré ngbà 'í yí mvu kòdhyà ko. Mí kàdré kpà vínò mvu tsà be.

²⁴ A kitswá mómí àruka ki tàkónzi no ngádra 'á, àkò à tà rè àyi ki tàkónzi nda ki tàbvó ko dhi 'á. Dì, à ni kó mómí àruka ki tàkónzi no àmvolásá.

²⁵ Kòkpà kòdhi tíni, à kitswá tà dóro mómí ì dré adrélé 'òle dhi ki no ngádra 'á. Ndìndi tà dóro adrélé nòle ngádra 'á ko dhi ì kitswá àyi ki zu bwá ko.

6

Màràbà ki tà

¹ Kàdré mómíyá ka'íbhá adrèbhá màràbà ro dhi ki tà sè dhi, ì kàdré àyi ki mírì ki no ngóro mómí kitswábhá lindri wáyi sè dhi ì ró, à kòkítswáro

[†] 5:18 5:18 A kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Kòritòbhá ì 9:9; Màyò 10:10; Lúkà 10:7. [‡] 5:19 5:19 A kònò Dùtèrònómè 19:15.

tà ta kònzi Giká rú ko, ìndì tà mà dré adrélé tadhále dhi i rú ko. ² Ayi ki miri ì kàdré mómí ka'ìbhá dhi 'i dhi, ì kòtayì àyi nda ki lindrì bhàma, ì dré adrélé àyi ki adrúpi 'i Kristo na dhi sè ko. Be ró dhi, ì kàdré àyikya àzi 'o àyi dré dóro lavulé. Tàko ko, miri ì dré adrézó àzi 'o àyi dré nda ì, mómíyá ka'ìbhá ì dré adrélé lèlè tò dhi 'i. Mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá mómí ì dré kòdhyà, adrézó àyi ki kodzó adrélé tà nda ki 'o.

Giká ni tà tadhama kinzò sè dhi, ìndì làfa lovó bhàma

³ Dhya àlo kàdré Giká ni tà tadhá kinzò sè, adrézó tròlè àma ki Miri Yésu Kristo ni kúlí bàti dhi i rú ko, adrézó kpà tròlè tà tadhále lindrì fèzo Giká dré dhi i rú ko dhi, ⁴ dhyà nda mómí drìkàdrì ro, tà nìlèpi àlomvá ko dhi 'i. Akódhi lovó kònzi ìbe adrézó tà kayì mómí ìbe kúlí ki tà dri. Tà nda kòdhi adré mómí ki 'o adrélé lovó kònzi bha àyi kòfalèsè, adrézó lawàlè, adrézó ru lodhá, adrézó ru no mǐ kònzi sè, ⁵ adrézó kpà tà kayì àyi kòfalèsè landè àko ró. Mómíyá làsú be kònini nda ki tà kisúkisú abíabí gò, ì dré tà bàti tayízó. Ì adré kisúá dhi, adrema tròlè Giká ni tà rú dhi láti adrézó ngá kisú ásá dhi 'i.

⁶ Tà bàti ró dhi, mà kàdré tròlè Giká ni tà rú, adrézó lenzélé ngá mà dré adrézó ába dhi ki sè dhi, mà kisú àmakya ngá làgí be kàdrì dhi dre. ⁷ Tàko ko, mà atsá bvò kònìdhi 'á drìgálè sè. Mà ni kpà go pfòlè 'ásá drìgálè sè. ⁸ Dì mà kàdré ngá nyàlè dhi ìbe, adrézó kpà kítá asólè àma rú dhi ìbe dhi, mà ni lenzé ásá. ⁹ Dì, mómíyá adrèbhá láti nda atsázó ngábhá ì ró dhi ì adrè àyikya dhèlè tà adrélèpi mómí ki tabhì dhi na. Ì adrè kpà àyi ki 'o là'ìlè àyi ki lovó kònzi azaaza ró dhi ì silé gò, lovó nda ì dré adrézó àyi ki dri lile àyi ki abíabí kisú dràdrá be. ¹⁰ Tàko ko, làfa lovó ìna tà kònzi ki kárá títi dhi ki kómvo 'i. Mómíyá àruka adrèbhá làfa lovó bha dhi ì tayì àyi lile vwàvwà ro àyi ki tà ka'ìka'ì rúsè gò, ì dré adrézó kizà nya lavulé.

Timòtèyò ni drì tàma

¹¹ Dì, mǐ mómí Giká àdhyà ró ni, mí kàdré mína lapalé tà nda kòdhi ì silèsè títi. Mí kàdré láti nda adrézó tà gyàgya 'o, adrézó tròlè Giká ni tà rú, adrézó Giká ni ka'ì togó wáyi sè, adrézó àmi lèlè tadhá, adrézó àmi togó tsi, adrézó kpà àmi togó yàya tadhá. ¹² Mí kàdré àdzú tà ka'ìka'ì àdhyà ni bhu dóro. Mí kòru lídrì kóná vèsè kólyá Giká dré àmi azizó kisúá dhi ngbí, ngóro mí dré tà mí dré ka'ìlè dhi ni longólè mómí bí dhi ì kandrà dóro dhi tíni. ¹³ Má adrè àmi kodzó Giká adrélèpi lídrì fe ngá títi ì dré dhi mǐlèsè, ìndì Yésu Kristo tà ì dré ka'ìlè dhi ni longólèpi Pòtíyò Pílatò kandrà dóro dhi mǐlèsè, tàzoá dhi: ¹⁴ Mí kàdré tòlì fèlè mí dré kòdhi ki 'o togó lólo sè ìndì tà àko mí rú, tsàlè kítú àma ki Miri Yésu Kristo dré dra agòzo dhi tú. ¹⁵ Giká ni Yésu Kristo nda ni 'o agólè lókyá ì dré bhàlè dhi sè dhi ni. Akódhi nda Giká rúku ró dhi 'i, Opí kàdrì àlo kwákwa dhi 'i, ópí títi dhi ki Opí 'i, ìndì miri títi dhi ki Miri 'i. ¹⁶ Akódhi dhyà àlo kwákwa kítswalépi dràlè ko, ìndì adrélèpi adrélé ngádra kítswázó tsàlè ànyi làgá bwà ko dhi na dhi 'i. Akódhi dhyà mómí àlo dré nòlè rè ko, ìndì kítswalé nòlè bwà ko dhi 'i. Lindrì ì rǐnyí be dhi ì kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònini.

Ngábhá ki tà

¹⁷ Kàdré mómíyá ka'ìbhá ngábhá ro bvò kònìdhi lé dhi ki tà sè dhi, mí kàdré àyi nda ki kodzó, ì kàdréro drìkàdrì ro ko. Ì kàdré kpà àyi ki mǐ

bha ngá adrébhá g̃ile ko dhi i dri ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki m̃ bha Gĩká adrélépi ngá títi ki afè àma dré adrézó lenzélé ásà dhi véna. ¹⁸ Mí kàdré taa àyi dré dhi, ì kàdré tà dóro 'o, adrézó ngábhá i ró tà dóro nda ki 'òma sè. Ì kàdré kpà gànzi ró adrélé àyi ki ngá lanzí móndí i dré togó dóro sè. ¹⁹ Ì kàdré 'òá kònìni dhi, ì ni ngá làgí be kàdrì kitswábhá akilé bwà ko dhi ki lokó àyi dré lókyá adrélépi alìle dhi sè, ì kòkisúró lídrì bàti dhi be dhi bvó.

Pólò ni kúlí kùdù

²⁰ Timótéyò, mí kàdré tà Gĩká dré bhàle mí drígá dhi ki líkí dóro. Mí kògà kúlí tako adrébhá lindrì fe Gĩká dré ko dhi i, tùmáni tà kinzò ro adrébhá liglé tà bàti rú dhi íbe. A adré tà nda ki zi «tà ñni», di, tà nda i àyikya kinzò tà 'i. ²¹ Móndí àruka tàbhá dhi ì kisú tà ñni nda dre dhi, ì tayí àyi vwàle àyi ki tà ka'ika'í rúsè vwàvwà.

Gĩká ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisile Tímòtéyò dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngàlè drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile Tímòtéyò dré dhi ni rì 'i. Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adrè Tímòtéyò, áyi áziámu ro dhi ni tímà akódhi ni tà ka'ika'í na. Adré akódhi ni kodzó, kògòró adrélé Rúbí Tani longó, adrézó Gíká ni tà tadhá, adrézó àzi bhàlè í drígá dhi ni 'o kitswálé títi (2:2; 4:2, 5). Adré kpà tàá dhi, Tímòtéyò kàdré kizá ka'í nyàlè ngóró sòdá dóro Yésu Krísto àdhyá tìni (1:8; 2:3; 4:5).

Pólò adrè Tímòtéyò ni bí se, kàdréó áyi líkí kúlí tàko ìndì títi tàko ki tà sè, ìndì káyi azaaza adrèbhá mómí ki drì kizá dhi ki tà sè (2:14-18; 2:23; 4:4). Kàdré di be tròlè Gíká ni Kúlí rú, ìndì Gíká ni tà tadhálé gyágya dhi i rú (1:13; 2:15; 3:14-17; 4:2).

Kùdù ro dhi, Pólò adrè tàá dhi, Tímòtéyò kàdré tà í dré nòlè Pólò rú dhi ki lebè: tà dré tadhálé dhi i, akódhi ni atsimá, akódhi ni tà ka'ika'í, akódhi ni togó vwàvwà, akódhi ni lèlè, akódhi ni togó tsimá, tsàlè kizá dré nyàlè dhi i (1:13; 3:10-11).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tímòtéyò ni kodzoma ázi bhàlè akódhi drígá dhi ni 'o dhi (1:3-2:13)
- 3) Tímòtéyò ni drì tàma (2:14-4:5)
- 4) Tà nòlè Pólò rú dhi i (4:6-18)
- 5) Mòdo kùdù (4:19-22)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpòstolò, má adrè wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gíká bhà ma adrélé àpòstolò ro ngóró í dré lèlè dhi tìni, má kàdréó lídrì dré lazílè Yésu Krísto na dhi ni tà longó mómí i dré be dhi bvó. ² Má adrè tisìá mi, Tímòtéyò, áma mvá má dré lèlè tò dhi dré. Gíká àma ki Atá i àma ki Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà áyi ki togó tani mí rú, i kòbhà ámi kizá, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì mí dré!

Pólò kodzó Tímòtéyò àzi bhàlè akódhi drígá dhi ni 'o togó wáyi sè

³ Má adrè àwoyá ta Gíká dré ámi tà sè. Gíká nda Gíká má dré adrézó tà ni ni 'o togó lólo sè ngóró áma tábhí i dré tá 'òlè dhi tìni dhi 'i. Má dré adrèrà'a tà zi akódhi tí dhi 'á dhi, má adrè ámi tà kisù kítú be ìndì ngátsi be landè àko ró. ⁴ Má kàdré ámi mündra ni tà kisù dhi, ma lovó ìbe tò ámi nòzo, áma togó kògaró arí sè bí be dhi bvó. ⁵ Má nì tàlè dhi, mí adrè Gíká ni ka'í togó wáyi sè dhi be, ngóró ámi dèdè Lówìsì dré tá ka'ile drìdrì dhi tìni, ìndì ámi andre Yùnikè dré kpà ka'ile dhi tìni. Má adrè ka'íá dhi, mí kpà mína tà ka'ika'í làsú be àyikya tìni dhi ìbe mí léna. ⁶ Tà nda sè dhi, má adrè ámi kodzó, mí kògòró tà Gíká dré bhàlè mí léna áyi togó tani sè, má dré drígá bhàrà'a mí dri dhi 'á dhi ni 'o atsálé àtsi ró. ⁷ Tàko ko, Tírì Gíká dré bhàlè àma léna dhi adrè àma ki togó 'o adrélé tìri ró ko. Be ró dhi, Tírì nda adrè ìna àma ki togó 'o gálè rìnyí sè bí ìndì lèlè sè bí. Adré kpà àma ki 'o adrélé tà 'o tògyá sè.

⁸ Adré di leá dhi, mí kàdré kanyò ro àma ki Mírì ni tà longoma sè ko. Mí kàdré kpà kanyò ro ma, akódhi ni móndí 'ìle bǎdzó lé dhi ni tà sè ko. Be ró dhi, mí kàdré mína kizà ka'í nyále tùmání má be Rúbí Tani ni tà sè, rĩnyí Gíká dré adrélé fèle dhi sè. ⁹ Gíká nda tidrí àma, àma ki azizó adrélé mónnyá lólo ína i ró dhi nì. 'O tá tà nda kònini tà dóro mà dré 'òle dhi i sè ko. Be ró dhi, 'o tá kònini ngóro í dré kisùle 'òle kínó lesé áyi togó tani sè dhi tĩni. Bvò nì bhàma kandrà dhi, kisù tá áyi togó tani tadhálé àma dré Yésu Krísto na. ¹⁰ Di nyànomvá dhi, tadhá áyi togó tani nda àma dré Yésu Krísto àma ki tidrílépi dhi ni atsama sè dre. Akódhi nda 'o dràdrà ni rĩnyí akílé gò, láti adrézó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú ásà dhi ni tadházó ngádra 'á Rúbí Tani sè. ¹¹ Rúbí Tani nda ni tà sè dhi, Gíká bhà ma adrélé áyi tà longólépi ró, àpóstolò ro, ìndì áyi tà tadhálépi ró. ¹² Tà nda sè dhi, má adré kizà nya kòdhi tĩni. Di, ma mána kanyò àko, má dré nìle má ka'í àdhi 'i ya dhi be dhi sè. Má adré kpà ka'íá dhi, akódhi nda rĩnyí íbe kitswázó tà í dré bhàle má drígá dhi ni líkí tsàle kítú tàbvò tàzo dhi tú.*

¹³ Mí kàdré tà má dré tadhálé gyágya mí dré yìle dhi ki lebé kòdhyà, adrézó tròle ámi tà ka'íkà'í rú, ìndì lèle Yésu Krísto na dhi rú. ¹⁴ Mí kàdré tà dóro bhàle mí drígá dhi ni líkí, Tirí Lólo adrélépi adrélé mí léna dhi ni rĩnyí sè.

¹⁵ Ngóro mí dré nìle be dhi tĩni dhi, mónnyá ka'ibhá títi angábhá bvò Asiya àdhyà lesé dhi i tayi ma adrélé kalóma. Ayi nda i kófalé dhi, Figèlò i Erémogéné be. ¹⁶ Di, Mírì kòtadhá áyi togó dóro mónnyá títi Onèsifóro ni dzó na dhi i dré, dré àma togó tindrìle rá dhi sè, ìndì dré tá adrélé kanyò ro àma nyèrì ki tà sè ko dhi sè. ¹⁷ Lókyá akódhi nda dré atsázó Rómà 'a dhi sè dhi, ndà tá ma lovó sè gò àma kisúzó. ¹⁸ Di Mírì kòtadhá áyi togó dóro akódhi dré kítú tàbvò tàzo dhi tú. Mí nì akódhi ndà tá láti àma ledézó má dré tá adrérà 'a Efésò na dhi 'á ngíni ya dhi be.

2

Sòdá dóro Yésu Krísto àdhyà

¹ Di àma mvá, mí kàdré rĩnyí ró Gíká ni togó tani bhàle mí rú Yésu Krísto na dhi sè. ² Tà mí dré yìle má tí móndí bí dhi i kandrà dhi i, mí kàdré tà nda ki tadhá tayìlé móndí mí dré kitswálé ka'ìle dhi i dré, áyi nda i kòkitswáro kpà tà nda ki tadhá móndí àruka i dré be dhi bvó. ³ Mí kàdré kizà ka'í nyále tùmání má be, ngóro sòdá dóro Yésu Krísto àdhyà tĩni. ⁴ Dhyà adrélépi sòdá ázi 'o dhi adré ína mĩ bhe tà bvò kòndi àdhyà i dri ko, i kòkitswáro áyi kàdrì áyi bhàlepi ázi nda mi dhi ni togó 'o kiníle be dhi bvó. ⁵ Kòdhi íbe dhi, dhyà adrélépi angú ra dhi kitswá ína làgí kisú ko, kàdré angú nda ni ra ngóro angú ni tòlí dré adrélé tàle dhi tĩni ko dhi. ⁶ Adré kpà leá dhi, dhyà áyi fèlepi amvú 'a dhi kòkisú rè zyà lànyá lokólé drìdrì dhi nì. ⁷ Lè mí kàdré tà má dré adrélé tàle kòdhi ki kisú dóro gò, Mírì kòfèro mí dré tógyá tà nda ki àndu nizo títi.

⁸ Mí kàdré Yésu Krísto angálépi Dàwídi ni sùrú lesé, ngàlepi kpà dràdrà 'àsè dhi ni tà kisú kòdhyà, ngóro Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi dré adrélé tàle dhi tĩni. ⁹ Rúbí Tani nda ni tà sè dhi, má adré kizà nya, tsàle

* **1:12** 1:12 A kitswá kpà kúlí tisile Gírìkí ti sè kòni ki ladzá kònini: «...akódhi nda rĩnyí íbe kitswázó tà má dré bhàle i drígá dhi ni líkí tsàle kítú tàbvò tàzo dhi tú.»

byá áma 'írà'a nyàrì sè drìkònzì líyí tìní dhi 'á. Dì, à kitswá Gìkà nì kúlí 'ì nyàrì sè bwá ko. ¹⁰ Asà dhi, má adrè tà títi dhi kì mvo mónnyá Gìkà dré zìlè dhi kì tà sè, ì kòkisúró kpà lídrì kóná vèsè kólyá dhi mìlanzilanzì be Yésu Krìsto na be dhi bvó.

¹¹ Kúlí kòní ì, kúlí kitswálé ka'ìlè dhi 'ì:

Mà kòdrà tùmáńi Yésu be dhi,
mà nì kókpa adrè lídrì íbe tùmáńi akódhi be.

¹² Mà kàdré togó tsi kizà na dhi,
mà nì kókpa òpì nya tùmáńi akódhi be.

Mà kògà akódhi dhi,
akódhi nì kókpa àma kì ga.

¹³ Mà kàdré mómí kitswábhá adrélé ka'ìlè dhi 'ì ko dhi,
akódhi ngbú dhya kitswálépi adrélé ka'ìlè togó wáyi sè dhi 'ì,
tàko ko, akódhi kitswá ína áyi tàndi nì ga ko.

Gìkà nì àzì 'òlèpi dré kitswálé ka'ìlè dhi

¹⁴ Lè mí kàdré tà nda kòdhi kì 'o agalé mónnyá ka'ìbhá dhi ì lèna. Mí kàdré kpà àyi kì kodzó Gìkà kandrá, ì kàdréro tà kayí àyi kòfalèsè kúlí kì tà dri kò. Tà kayikayi làsú be kòníni dhi kitswá tà dóro 'o àlomvá ko. Be ró dhi, adrè ína mónnyá adrèbhá tà nda kì yi dhi kì drì kizá. ¹⁵ Mí kàdré tà títi dhi kì 'o kitswázó ámì fe Gìkà dré ngóro mómí dré kitswálé ka'ìlè dhi ró. Mí kàdré kpà akódhi nì àzì 'o kanyò àko, adrèzò akódhi nì kúlí tà bàti àdhya nì tadhá gyàgya. ¹⁶ Mí kàdré kúlí tàko adrèbhá lindrì fe Gìkà dré ko dhi kì ga. Tàko ko, mónnyá adrèbhá kúlí ta kòníni dhi ì adrè àyikya vwàlè Gìkà nì tà rúsè vwàvwà. ¹⁷ Ayi kì tà tadhálé dhi ì adrè mómí kì 'o kònzì, ngóro làzì dré adrélé atsílè rúbhá nya dhi tìni. Ayi nda ì kòfalé dhi, Ìmènýò ì Filétò be. ¹⁸ Ayi nda ì ku látì tà bàti àdhya 'àsè dre. Ì adrè tàà dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi nì tà lavú dre. Ì adrè dì mómí àruka kì tà ka'ìka'ì kizá àsà. ¹⁹ Tágba kòníni dhi, dzópá Gìkà dré bhàlè dhi adrè ína áyi totó tàtá. A tisi kúlí kòní ì dzópá nda rú kòdhya: «Mírì nì mónnyá adrèbhá ína ró dhi ì be,»* ìndì «Lè mónnyá títi adrèbhá tàà dhi, àyi mómí Mírì àdhya 'ì dhi, ì kòtayí tà kònzì 'òma.»

²⁰ Dzò kàdrì dhi lèna dhi, ngá ledélé óró sè ìndì àrezá sè dhi ì be, tùmáńi ngá ledélé fa sè ìndì kìnì sè dhi íbe. Ngá ledélé óró sè ìndì àrezá sè nda ì ngá adrèzò tà 'o àsà lindrì sè dhi 'ì. Ngá àruka nda ì kó ngá adrèzò tà 'o àsà lindrì àko dhi 'ì. ²¹ Dhya àngùdhi áyi temvélépi tàkònzì títi ì lèsè dhi nì adrè ngá adrèzò tà 'o àsà lindrì sè dhi 'ì. Akódhi nda fè ì adrélé lólo Mírì dré kitswázó tà dóro 'o ì sè. Akódhi gànzi ró tà dóro títi dhi kì 'o.

²² Lè mí kàdré lapalé lovó kònzì kàdhúra kya ì silésè. Mí kàdré látì nda adrèzò tà gyàgya 'o, adrèzò Gìkà nì ka'ì togó wáyi sè, adrèzò ámì lèlè tadhá, adrèzò tà kìdrìkìdrì bha mómí ì kòfalé. Mí kàdré tà nda kì 'o tùmáńi mónnyá títi adrèbhá liyílè Mírì rú togó lólo sè dhi íbe. ²³ Mí kàdré káyi azaaza ró ìndì tògyá àko dhi kì ga. Tàko ko, mí nì tàlè dhi, tà nda ì adrè mómí kì 'o lawàlè àyi kòfalèsè dhi be. ²⁴ Adré leà dhi, màràbà Mírì àdhya kàdré lawalè mómí íbe ko. Be ró dhi, kàdré ína áyi togó dóro tadhá mónnyá títi ì véna. Kòní adrélé tà tadhá dóro dhi be. Kàdré kpà tà mvo togó vwàvwà sè. ²⁵ Kàdré mónnyá adrèbhá ligílè í rú dhi kì lotó togó yàya

* 2:19 2:19 A kònò Ngá nàma 16:5.

sè. Adhi nì nì, Giká ni láti fe àyi dré àyi ki togó ladzázó gò, tà bàti nìzo dhi. ²⁶ † kò'o kònini dhi, ì ni go tà ni kisùle dóro gò, ì dré lapázó bã Dzáborò dré tapélé àyi dré dhi sílèsè. Angyá ko, akódhi nda ru tá àyi, àyi ki 'òzo tà ì dré lèle ì kò'o dhi ki 'o.

3

Tà lókyá kùdù àdhya i

¹ Lè mí kònì tà kònìdhi dóro: Lókyá kùdù sè dhi, tà kòkóròko lavúlé dhi ki dra atsá. ² Tàko ko, móndí ki adrè àyi ki tàndi ki le kòdhya. † ni adrè làfa lovó bha, adrézó àyi ki afà, adrélé drìkàdrì ro. † ni adrè Giká ni lodhá, adrézó ligilé àyi ki tibhá i rú, adrézó àwoyà ni tàle ko, adrézó tà lólo ató àyi pálé. ³ † ni adrè lèle àko, adrézó móndí ki tàkonzì tri ko, adrézó móndí ki rú ta kònzi. † kitswá àyi ki tàndi ki lovó mvo ko, adrézó tà 'o kà'wá àtrá kya tìni, adrézó tà dóro ga. ⁴ † ni adrè móndí ki lefè kàribhá i drígá, adrézó tà 'o swà ro, adrézó àyi ki tà bha kuru, adrézó àyi ki tàndi ki lovó le Giká ni lavú. ⁵ † ni su ngóro móndí adrèbhá tròle Giká ni tà rú dhi i tìni. Di, ì ni àyikya Giká ni rinyí gágà. Mí kàdré di ru su móndyá làsú be kònini dhi ìbe ko.

⁶ Àyi nda ki àruka ì adrè tífíle dzó i 'àsè túrúpfú sè, adrélé tòkò kitswálé litilé mbèlè dhi ki lití. Tàko ko, tòkò nda ì ga àyikya tàkonzì sè bí gò, ì dré adrézó tatsilé lovó kònzi twátwa dhi ki 'obe. ⁷ † adrè ngbú tà nda nìle, di, ì kitswá àyikya tà bàti ni ka'ile bwà ko. ⁸ Móndyá nda ì adrè ligilé tà bàti rú, ngóro Yánè i Yàmbéré be dhi ì dré tá ligilé Mósè rú dhi tìni.* Àyi ki tà kisúkisú abíabí gò, àyi ki tà ka'ika'í dré atsázó tà tàko ró. ⁹ Di, ì kitswá àyikya gòle lile drìdrì ko. Tàko ko, à ni àyi ki azaaza no ngádra 'á, ngóro Yánè kya Yàmbéré be dhi tìni.

Tìmotéyo ni drì tàma

¹⁰ Di, mí ró dhi, mí lebè mína ma, tà má dré tadhálé dhi ki nìzo dóro dre. Mí nì kpà áma atsima, tà má dré lèle 'òle dhi, áma tà ka'ika'í, áma togó wvávà, áma lèle, áma togó tsíma, ¹¹ áma mǐ pfòma, ìndì kizà títi má dré nyàle dhi i be. Mí nì kpà tà atsábhá má rú gò áma mǐ pfòzo Atiyòkiyà na, Ikóniyò na, ìndì Lisitrà na dhi i be. Di, Mírì apá ìna ma tà títi nda i lèsè.† ¹² Tà bàti ró dhi, à ni móndyá títi adrèbhá léá tròle Giká ni tà rú Yésu Krísto na dhi ki mǐ pfo. ¹³ Di, móndyá kònzi adrèbhá móndí ki lití dhi ki adrè vélé tàkonzì 'o lizo ába drìdrì. † ni adrè móndí ki lití, adrézó kpà àyi ki tayí adrélé litilé.

¹⁴ Di, mí ró dhi, mí kàdré mína tròle tà mí dré yile gò ka'izoá bàti dhi i rú. Tàko ko, mí nì, mí yi tà tà nda ì àdhibhá i tí ya dhi be. ¹⁵ Kòdhi ìbe dhi, kidhólé ámi anzi lèsè dhi, mí nì Giká ni Kúlí lólo dhi dóro. Kúlí nda ni kitswá tògyá fe mí dré adrízó ásà, mí dré Yésu Krísto ni ka'ile dhi sè. ¹⁶ Tàko ko, tà títi tsìle Giká ni Kúlí na dhi ì apfò akódhi ni tàndi sílèsè. Tà tsìle nda ì dóro adrézó móndí ki tadhá, adrézó àyi ki tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó, adrézó àyi ki kodzó adrélé atsilé tà gyàgya na, ¹⁷ móndyá Giká àdhya ì kòkitswáro títi, adrélé kpà gánzi ró tà dóro títi dhi ki 'o.

* **3:8** 3:8 «Yánè i Yàmbéré be» kòni i rú Yúdà ànzi ì dré tá fele Ezepétò ni kódzógó i dré dhi 'i. A kònò Pfòma 7:11, 22. † **3:11** 3:11 A kònò Tà 'òle dhi i 13; 14.

4

¹ Má adré ámi kodzó Giká mìlèsè ìndì Yésu Krísto mìlèsè. Yésu nda dhya dra mónnyá títì lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki tàbvó tàlepi, í dré dra agòrà áyi Opì na dhi 'á dhi 'i. ² Mí kàdré Giká ñi kúlí longó móndí ì dré, kàdré gba lókyá dóro sè yà, kó ngalè lókyá kònzì sè yà dhi. Mí kàdré móndí ki tàkònzì tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó, adrézó àyi ki kodzó togó vwàvwà sè ìndì tà tadhálé gyágya dhi ì sè. ³ Tàko ko, lókyá adrélépi alìlè dhi sè dhi, móndí ki Giká ñi tà tadhálé gyágya dhi ki ga. Í ñi tà tadhábhá bí dhi ki kimó àyi làgàsè, adrélé tà ì dré adrélé lèlè yìlè dhi ki tadhá, ì kòkítswáró àyi ki tàndì ki lovó 'o be dhi bvó. ⁴ Í kitswá àyi ki bíbhálé ga tà bàti véna ko. Be ró dhi, ì ñi àyikya àyi ki bíbhálé ga títì tàko ì véna. ⁵ Dì, mi ró dhi, mí kàdré mína ámi tà kisùlè dhi ki líkí tà títì ì sè. Mí kàdré kízá ka'í nyàlè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó àzì Giká dré bhàlè mí drígrá dhi ñi 'o kitswálé títì.

⁶ Tàko ko, ma ró dhi, má fè áma lídrì wáyi Giká dré mòbòmà ro dre. Lókyá má dré dra lizo dhi atsá kpá ànyi dre. ⁷ Má bhu mána àdzú dóro, angú ràzo tsàlè kùdù ñi na dre. Má su áma tà ka'ika'í rú. ⁸ Dì nyànomvá dhi, à zù kúlá tà gyágya àdhya adrélé áma letè. Dì Mírì dra móndí ki tàbvó tàlepi gyágya dhi ñi kúlá nda ñi afè má dré, kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi ñi. A kitswá fèá ngbà 'í má dré kalóma ko. A ñi kókpà fèá mónnyá títì adrèbhá áyi agòma letè lovó sè dhi ì dré.

Pólò ñi kúlí kùdù

⁹ Mí kò'o tà títì dhi ì alìzo má véle mbèlè. ¹⁰ Tàko ko, Démà lè tá ína tà bvó kòndì àdhya ì tò gò, áma tayízó adrélé kalóma, lizo Tèsalònikè na. Kùrèsèkè lè ína Gálàtíyà na, ìndì Títò lè ína Dàlàmatíyà na. ¹¹ Tayí ngbà 'í Lúka kònwà má làga kòdhya. Dì mí kàdrì Márokò alìzo akódhi be. Tàko ko, akódhi nda ñi kitswá drígrá bha má véle àzì sè. ¹² Má mù Tíkikò Efèsò na. ¹³ Mí dré adrèrà'a 'òlè alìlè dhi 'á dhi, mí kádò kótí má dré tayílè Kàrúpò véna Trówà na dhi alìzo ába be. Mí kàlì kpá áma búkù íbe, lavúlé dhi, búkù kíni sè dhi ì.

¹⁴ Alìgizándrè adrélépi tóká líyí ro dhi 'o ma kònzì lavúlé. Mírì ñi tà logó akódhi dré tà dré 'òlè dhi ì tí dhi ñi. ¹⁵ Mí kòlíkí mína mi akódhi sè. Angyá ko, akódhi lígí áma íbe kúlí má dré adrélé longólé dhi ki tà sè tà tàndì ró.

¹⁶ A dré tá adrèrà'a áma tàbvó tà vésè ñi àlò sè dhi 'á dhi, dhya àlò alìlepi áyi totó má làga dhi tà yókódhó. Mónnyá títì dhi ì tayí ma adrélé kalóma. Giká kòbhà tà nda àyi rú ko! ¹⁷ Dì, Mírì totó tá ína ì má làga rínyí afè má dré áyi kúlí longózó ngádra 'á dhi ñi, mónnyá títì sùrú twá ro dhi ì kòyiró be dhi bvó. Dì Giká apá ma kàmí sílèsè ñi. ¹⁸ Bàti, Mírì ñi áma apá tà kònzì títì 'òlè má rú dhi ì lèsè gò, áma 'òzo file líná áyi Opì bhù àdhya léna. Rúku kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònnì.

Mòdo kùdù

¹⁹ Mí fè mòdo Pírìsikà ì dré Akílà be, ìndì mónnyá títì Onèsifórò ñi dzó na dhi íbe. ²⁰ Erástò gò adrélé Kòrìtò na. Má tayí Tròfímò drà ro Milétò na. ²¹ Mí 'o tà títì dhi ì alìzo kònwà lókyá kidhì àdhya kandrà.

Yùbùlò ì fè mòdo mí dré tùmání Púdè, Línò, Kàlàwùdíyà, ìndì áma ki adrúpi títì dhi íbe.

²² Mírì kàdré tùmání mí be! Akódhi ñi togó tani kàdré àmi íbe títì!

Wárágà Pólò dré tisile Títò dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile Títò dré dhi 'i. Títò nda tá mómí Yúda mvá ro ko Yésu ni ka'ilepi gò, dré atsázó Pólò ni àziàmu ki àlo ró dhi 'i (Gàlàtíyàbhá i 2:1-3). Pólò tayí tá akódhi tùrù Kùrètè àdhyà na, kònòrò Ekèlézyà ki tà, bhàgo ki tobhàzo Ekèlézyà bhàandre títi i 'àsè dhi i drìle (1:5).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisi tà kàdrìkàdrì na dhi i sè. Alo ni, adré tà lazì Títò dri tà adrézó Ekèlézyà ni drì kobhá ki kipè dhi ki tà sè (1:5-16). Tàko ko, mómí bí Ekèlézyà Kùrètè àdhyà na dhi ki tà tá dóro ko. Rì ni, Pólò adré Títò ni drì ta, tà kitswábhá dré tadhálé mómí twátwa Ekèlézyà na dhi i dré dhi ki tà sè: àgo màliga i, tòkó màliga (kitswábhá kpà kyánzi ki tadhá dhi i), kàdhúra i, ìndì màràbà i (2:1-15). Na ni, Pólò adré mómíyá ka'ìbhá dhi i kàdré atsilé ngìni ya dhi ni tà tadhá Títò dré (3:1-11). Ayi nda i kàdré tà kìdrìkìdri bha mómí i kòfalé, adrézó tà kitswábhá mómí ki 'o ru lanzi dhi ki ga.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-4)
- 2) Ekèlézyà ni drì kobhá ki tà (1:5-16)
- 3) Tà kitswábhá tadhálé mómí twátwa Ekèlézyà na dhi i dré dhi i (2:1-15)
- 4) Mómíyá ka'ìbhá dhi ki atìma (3:1-11)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (3:12-15)

Pólò ni mòdo fèma

¹Ma, Pólò, Gìká ni màràbà, ìndì Yésu Krìsto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisi ma. Gìká bhà ma adrélé àzì nda ni 'o, mómíyá í dré zile dhi i kòka'ìró Yésu Krìsto, tà bàti nìzo gò, adrézó tròle Gìká ni tà rú, ²i kàdrérò mǐ bha lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó. Gìká kitswálepí kinzò ta ko dhi lazì tá lídrì nda ni tà drìdrì bvò ni bhàma kandrà. ³Di lókyá dré tà bhàle dhi kòkìtswá dre dhi, Gìká àma ki tidrìlepí nda dré àyi kúlí 'òzo apfòle ngádra 'á. Tàko ko, bhà àyi kúlí nda ni longoma ni tà má drígá, má kòlongórò ngórò dré tá tàle má kò'o dhi tìni.

⁴Má adré wárágà kònìdhi ni tisi mǐ, Títò, àma mvá bàti àma ki tà ka'ìka'ì na dhi dré. Gìká àma ki Atá i Yésu Krìsto àma ki tidrìlepí dhi be dhi i kòbhà àyi ki togó tani mí rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdri mí dré!

Azì fele Títò dré 'òle tùrù Kùrètè àdhyà na dhi

⁵Má tayí tá mǐ adrélé Kùrètè na, mí kòledérò tà kitswábhá rè ko dhi i títi, bhàgo ki tobhàzo Ekèlézyà bhàandre àlo àlo títi dhi i 'àsè dhi i drìle, ngórò má dré tà lazilè mí dri dhi tìni. ⁶Adré leà dhi, bhàgo kàdré mómíyá adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Kàdré agó tòkó íbe àlo kwákwá dhi 'i. Akódhi ni ànzi i kàdré mómíyá Yésu ni ka'ìbhá dhi 'i. I kàdré kpà tà kitswázó àyi ki asikǐ àsà dhi àko àyi rú, kàdré tà swà 'òma ni tà sè yà, kó ngalè mómíyá ki kúlí gàma ni tà sè yà dhi. ⁷Adré leà dhi, Ekèlézyà ni drì kòlepí kàdré mómíyá adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Tàko ko, à adré Gìká ni àzì bha akódhi

drígá kòdhyà. Akódhi kàdré drìkàdrì ro ko, kombà ro ko, wá tsìlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ìndì làfa ndàlepi túrúpú sè dhi ró ko. ⁸ Be ró dhi, kàdré ìna móndí adrélépi móndí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà dóro le, adrélépi tà 'o tògyá sè, adrélépi gyágya ìndì lólo, ìndì adrélépi àyi tàndi ni lovó mvo dhi 'i. ⁹ Kàdré tròle gígí ro kúlí bàti tadhálé í dré dhi i rú, í kòkìtswáro móndí ki kodzó tà adrélé tadhálé gyágya dhi i sè, kìtswázó kpà móndí adrèbhá ligilé tà nda i rú dhi ki tàkonzi tadhá àyi dré.

¹⁰ Tàko ko, móndí adrèbhá ligilé, adrèbhá tà tàko ki ta, adrèbhá kpà móndí ki lití dhi i bí. Lavúlé dhi, àyi Yúdà ànzi i kòfalé. ¹¹ Adré làà dhi, à kàtsú àyi ki ti. Angyá ko, ì adré àyikya tà kìtswábhá tadhálé ko dhi ki tadhá kòdhyà, kìtswázó làfa kìsú túrúpú sè dhi bvó. Í adré di móndí dzó àruka i 'àsè dhi ki drì kizá títi. ¹² Àyi ki tàndi ki pròfétà ki àlo tà dhi: «Kùrètèbhá i ngbú àyikya kìnzòbhá 'i, kà'wá àtrá kònzi dhi 'i, ìndì kòvongbolobhá tòbvo ró dhi 'i.» ¹³ Tà tàle àyi rú nda kòdhi tà bàti 'i. Asà dhi, mí kàdré àyi ki tàkonzi tadhá àyi dré ngádra 'á, ì kàdréro àyi ki totó tàtà àyi ki tà ka'íka'í na be dhi bvó. ¹⁴ Lè ì kògò adrélé tròle títi tàko Yúdà ànzi kya i rú ko, ìndì tòlì móndyá tà bàti gabhá rè dhi kya i rú ko. ¹⁵ Móndyá adrèbhá togó ìbe lólo dhi i dré dhi, ngá títi dhi i lólo. Di, móndyá tà ka'íka'í àko adrèbhá togó ìbe ndí ró dhi i dré dhi, ngá títi dhi i ndí ró. Angyá ko, ì tayí àyikya àyi ki togó atsálé ndí ró àyi ki tà kìsùkìsù be. ¹⁶ Móndyá làsú be kònini nda ì adré tàà dhi, ì nì Giká be. Di, ì adré àyikya akódhi ni ga tà títi ì dré adrélé 'òle dhi i sè. Àyi nda i móndyá adrélé gále gágà dhi 'i. Àyi móndyá adrèbhá ligilé, ìndì kìtswábhá tà dóro 'o bwà ko dhi 'i.

2

Tà kìtswábhá tadhálé móndí twátwa Èkèlèzyà na dhi i dré dhi i

¹ Di, mí ró dhi, mí kàdré mína tà tadhá ngóro dré kìtswálé Giká ni tà adrélé tadhálé gyágya dhi sè dhi tíni. ² Mí kàdré àgo màliga ki tadhá, ì kàdréro àyi ki tà kìsùle dhi ki líkí, adrézó tà 'o tògyá sè, ì kòkìtswáro lindrì sè. Í kàdré àyi ki totó tàtà àyi ki tà ka'íka'í na, àyi ki lèle na, ìndì àyi ki togó tsìma na.

³ Kàdré tòkò màliga ki tà sè dhi, mí kàdré kpà àyi ki tadhá, ì kàdréro atsilé ngóro móndí àyi ki febhá adrélé lólo Giká dré dhi i tíni. Í kàdré móndí ki rú ta kònzi ko. Í kòtayí kpà àyi atsálé wá ni màràbà i ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àyikya tà dóro tadhá kòdhyà. ⁴ Asà dhi, ì ni kìtswá kyanzi ki tadhá, ì kàdréro àyi ki àgo ki le àyi ki ànzimvá ìbe, ⁵ adrézó tà 'o tògyá sè, adrézó togó ìbe lólo ìndì dóro, adrézó àyi ki dzó ki tà líkí, adrézó drì asó àyi ki àgo i kandrà, à kòkìtswáro tà ta kònzi Giká ni kúlí rú àyi ki tà sè ko.

⁶ Kàdré kàdhúra ki tà sè dhi, mí kàdré kpà àyi ki kodzó, ì kàdréro tà 'o tògyá sè. ⁷ Mí ró dhi, mí kàdré tà dóro 'o tà títi i sè, ì kàdréro tà nda ki no mí rú, adrézó 'òá mína tíni. Mí kàdré tà mí dré adrélé tadhálé dhi ki líkí, kàdréro tà bàti ró kìtswálé lindrì sè. ⁸ Mí kàdré kpà kúlí ta gyágya, à kòkìtswáro kúlí nda ki kayí ko, àmì kàribhá ì kàdréro kanyò ro, ì dré adrélé tà kònzi àko tàle àma rú dhi sè.

⁹ Kàdré màràbà ki tà sè dhi, mí kàdré àyi ki kodzó, ì kàdréro drì asó àyi ki mírì i kandrà tà títi i sè, àyi ki tà kàdréro dóro àyi ki mírì nda i mìlèsè. Í kàdré kúlí tokó àyi tí ko. ¹⁰ Í kàdré kpà àyi ki ngá kugù àlomvá ko. Be ró

dhi, ì kàdré àyi ki tàndi ki tadhá ngóro móndí kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi ì ró, ì kàdréro Giká àma ki tidrílépi dhi ni tà adréle tadhále dhi ki 'o adréle lindri ro tà títi ì sè.

¹¹ Tàko ko, Giká tadhá àyi togó tani kitswázo mónnyá títi dhi ki tidrí dhi dre. ¹² Akódhi ni togó tani nda sè dhi, adré àma ki tadhá atsimá twá àyi tà rúsè dhi ni ga, lovó kónzi bvò kòndi àdhyá ki 'òma be, mà kàdréro atsilé tògyá sè, adréle tà gyàgya 'o, adrézó tròle Giká ni tà rú lókyá ándrò kòndhi sè. ¹³ Mà adré 'òá kònni, adrézó mǐ bha arí be, adrézó Yésu Kristo, àma ki Giká kàdrì indì àma ki tidrílépi dhi ni agòma mìlanzilanzì ro dhi ni letè.

¹⁴ Akódhi nda fè àyi tàndi àma ki tà sè, kitswálé àma ki apá tàkonzì títi ì lésè, indì kitswálé àma ki temvé adréle mónnyá lólo ína ì ró, mà kàdréro àtsi ró adréle tà dóro 'o.

¹⁵ Mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá móndí ì dré kòdhyá, adrézó àyi ki kodzó, adrézó àyi ki lotó rǐnyí wáyi fèle mí dré dhi sè. Mí kòtayí mí dhyá àlo dré ayizèle ko.

3

Mónnyá ka'ibhá dhi ki atsimá

¹ Lè mí kògò adréle tàá mónnyá ka'ibhá ì dré dhi, ì kàdré àyi ki bha àyi ki ópí ì zàle, indì dhyá bhàle àyi drìle dhi ì zàle. Ì kàdré àyi nda ki kúlí yi, adrézó gànzi ró tà dóro títi dhi ki 'o. ² Ì kòtà dhyá àlo ni rú kònzì ko. Ì kòlawá kpà móndí íbe ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki togó dóro indì yàya tadhá mónnyá títi ì véna.

³ Tàko ko, wáláká dhi, àma tá kókpà móndí azaaza ligíbhá Giká rú, àyi ki tayíbhá litilé dhi 'i. Ama tá màràbà àma ki lovó kònzì kya, indì lovó twátwa bvò àdhyá kya 'i. Mà adré tá tatsilé tà kònzì 'obe, lovó kònzì bhabe, indì togó kònzì bhabe àma kòfalésè. Móndí àruka ì adré tá kpà togó kònzì bha àma rú. ⁴ Di, Giká àma ki tidrílépi dhi tadhá tá ína àyi togó dóro àyi lèle be àma dré gò, ⁵ àma ki tidrízó. Tidrí tá àma tà gyàgya mà dré 'òle dhi ì sè ko. Be ró dhi, tidrí ína àma í dré àma ki kizá lèle bhàle dhi sè. Tàko ko, dzì tá àma àma ki tàkonzì lésè, àma ki tizo tódhyá, lídrì tídhí ro dhi ni afèzo àma dré Tirí Lólo ni rǐnyí sè. ⁶ Dré Tirí Lólo nda ni kutúzó gàle àma léna bí Yésu Kristo àma ki tidrílépi dhi sè, ⁷ kitswálé àma í dré bhàle gyàgya àyi togó tani sè dhi ì, mà kòkisúró lídrì kóná vèsè kólyá dhi tàyilé ro, adrézó àma ki mǐ bha àsá. ⁸ Kúlí kòdhi ì, kúlí kitswálé ka'ile dhi 'i. Mà adré di lèá dhi, mí kàdré tà kòdhi ki tadhá ngádra 'á, mónnyá Giká ni ka'ibhá dhi ì kàdréro àyi ki fe adréle tà dóro 'o. Tà nda ì tà dóro lavulé kitswábhá mónnyá títi dhi ki ledé dhi 'i.

⁹ Di, mí kàdré mína káyi azaaza dhi ki ga, tábhí ki rú ki atíma íbe, lawá íbe, indì tà kayima tátírí kúlí ni tà dri dhi be. Tàko ko, tà nda kòdhi ì tà tàko kitswábhá móndí ki ledé bwà ko dhi 'i. ¹⁰ Dhyá àlo kàdré móndí ki 'o ru lanzi dhi, lè mí kòkodzó akódhi nda vèsè àlo tsàle vèsè rǐ. Kòyi ko dhi, mí kòtayí akódhi. ¹¹ Mí ni tàle dhi, dhyá lású be kònni dhi tayí àyi tà kisúkisù abilé dre dhi be. Tàkonzì dré adréle 'òle dhi ì sè dhi, adré tà bhà àyi tàndi dri.

Pólò ni kúlí kùdù

¹² Má ni Arètémá 'i yà kó ngalè Tikikò 'i yà dhi ni mu mí véna. Ayi nda ki àlo kòtsa dre dhi, mí kò'o tà títi dhi ì lizo àma kiséú Nikòpóli na. Tàko

ko, má nò dóro ni, má dré lókyá kidhì àdhyà ni letèlè lavúlé kònàlè dhi.
¹³ Mí kò'o tà títi dhi i Zénà tòlí tà 'òlepi dhi ki ledézó Apólò be lile àyi ki
 atsí na, ngá àlò kòpiró àyi láti na ko. ¹⁴ Lè àma ki mónnyá ì kònì àyi ki
 fèlè adrélé tà dóro 'o, ì kòkitswáró ngá fe mónnyá adrèbhá lovó ni ìbe dhi
 i dré, adrézó kpà lò'wa dóro 'a bí.

¹⁵ Mónnyá títi mà dré adrézó àyi ìbe kònwa dhi ì fè mòdo mí dré. Mí
 kòfè kpà mòdo mónnyá ka'ìbhá títi adrèbhá àma ki le dhi i dré.
 Giká ni togó tani kàdré àmi ìbe títi!

Wárágà Pólò dré tisìle Filèmónà dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle Filèmónà dré dhi 'i. Filèmónà nda tá mómí kàdrì Yésu ni ka'ilepi, adrélépi Ekèlézyà Kòlòsáyì àdhya na dhi 'i. Akódhi tá màràbà àlo rú be Onèsímò dhi ìbe. Onèsímò nda lapá tá Filèmónà drígàsè lile ru kisú Pólò be bádzò na. Dì Pólò dré akódhi ni togó asézò Yésu ni ka'í gò, dré kisùzoá dóro ni, ì dré akódhi ni logólé liyí ni véna dhi.

Pólò adré di wárágà kònìdhi ni tisì Filèmónà ni ti lizizó, kòtrìrò áyi màràbà nda ni tàkonzì, akódhi ni ka'izo dòle ngóro áyi adrúpi Krísto na dhi ró. Pólò adré leá dhi, Filèmónà kò'o tà nda kònìni ngóro tòlí bhàle ì dri dhi tìni ko, be ró dhi, ngóro dré lèle 'òle áyi lèle Krísto na dhi sè dhi tìni.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

Pólò ni mòdo fèma (1:1-3)

Pólò ni àwoyà fèma Filèmónà ni tà sè dhi (1:4-7)

Filèmónà ni ti lizima Onèsímò ni tà sè dhi (1:8-22)

Pólò ni kúlí kùdù (1:23-25)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò 'ìle bádzò kòndi 'á Yésu Krísto ni tà sè dhi, túmání àma ki adrúpi Tímótéyò be dhi, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì mi, àma ki àziàmú Filèmónà mà dré lèle tò dhi dré. ² Mà adré kpà tisiá àma ki amvúpi Apíyá dré, àma ki àdzú bhuàmú Arùkípò dré, ìndì mómíyá Ekèlézyà àdhya adrèbhá ru kímó àmi dzò na dhi ì dré. ³ Giká àma ki Atá ì Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Pólò fè àwoyà Filèmónà ni tà sè

⁴ Lókyá má dré adrèrà'a tà zi Giká tí dhi 'á dhi, má adré ngbú adrélé àwoyà ta akódhi dré àmi tà sè, adrézò kpà tà zi akódhi tí mí dré. ⁵ Tàko ko, má adré àmi tà ka'ìka'ì Mírì Yésu na dhi ni tà yi, túmání àmi lèle mí dré adrélé tadhálé mómíyá lólo títi Giká àdhya ì véna dhi ni tà be. ⁶ Má adré di tà zi Giká tí, àmi tà ka'ìka'ì nda kàdrérò lò'wa 'a bí, mí kònìrò tà tani títi mà dré adrézò ába Yésu Krísto na dhi ì be dhi bvó. ⁷ Àma adrúpi, àmi lèle tìmbà àma togó gàle arí sè bí, mí dré mómíyá Giká àdhya ki togó tindrìle dhi sè.

Pólò lizí Filèmónà ni ti Onèsímò ni tà sè

⁸ Àsà dhi, tágba má dré tá kitswázò tòlí fe mí dré Krísto na tà kitswálépi mí dré 'òle dhi sè dhi, ⁹ má adré mána àmi ti lizí lèle sè. Di, ma, Pólò màlìga ró 'ìle nyànómvá bádzò 'á Yésu Krísto ni tà sè dhi, ¹⁰ má adré àmi ti lizí àma mvá Onèsímò ni tà sè. Tàko ko, akódhi nda atsá àma mvá ro Krísto na kònwa bádzò 'á. ¹¹ Wáláká dhi, akódhi tá mómí tàko 'ì mí mìlèsè. Di, nyànómvá dhi, akódhi ìna mómí kitswálépi àma ki ledé túmání mí be dhi

'i.* ¹² Má adré akódhi ni logó mí véna, tágba akódhi dré adrézó áma tàndi ni togó 'i dhi.

¹³ Má lè tá tò akódhi ni kikilé ànyi má làga kònwa, kòledéro ma ámi àrà 'a, má dré adrèrà'a bã nya Rúbí Tani ni tà sè dhi 'á. ¹⁴ Dì, má kitswá tá 'òá kònini mí dré ka'íá àko ró ko. Be ró dhi, má adré leá dhi, mí kò'o tà dóro ngóro mí dré lèlè 'òle dhi tìni, ngóro tòlì bhàle mí dri dhi tìni ko.

¹⁵ Aruka ni, mì lanzi tá ru Onèsimò be lókyá tsà sè, mí kògòro akódhi ni kisú adrèzó ába nyo be dhi bvó. ¹⁶ Nyànómvá dhi, akódhi véle ngbà 'i màràbà 'i ko. Akódhi lavú véle màràbà byá. Akódhi adrúpi má dré mána lèlè tò dhi 'i. Dì, lavúlé dhi, akódhi ni adré mómí mí dré dra lèlè tò dhi 'i, ìndì adrúpi mí dré dra lèlè tò Mírì na dhi 'i.

¹⁷ Dì ásà dhi, mí kàdré áma no ámi arúpi ró dhi, mí kòka'í akódhi ngóro mí ni tá áma tàndi ni ka'í kòdhya na tìni. ¹⁸ Akódhi kò'o mi kònzi yà, kó ngalè kàdré ámi màri íbe í rú yà dhi, mí kòbhà màri nda áma rú tí. ¹⁹ Ma, Pólò, má adré kúlí kòni ki tisi áma tàndi ni drígá sè: Má ni màri nda ni logó mí dré. Kònò má ni tá kitswá tàá dhi, mí mína áma màri íbe mí rú, ìndì màri nda ámi tàndi ni lídrì 'i. ²⁰ Dì áma adrúpi, má adré leá mí kò'o tà nda kòdhi má dré Mírì ni rú sè. Mí kòtindrì áma togó Krísto na. ²¹ Má adré wárágà kònìdhi ni tisi mí dré, adrèzó ka'íá dhi, mí ni áma kúlí ka'í 'òle. Má nì, mí nì véle tà 'o tà má dré adrélé zìle kòdhi ni lavú byá dhi be.

²² Kòdhi íbe dhi, mí kòledé àrà má dré kitswázó ayílé mí véna dhi be. Tàko ko, má adré mì bha Gíká véna, kònzìro láti má dré gòzo tsàle àmi véna, ngóro mì dré adrélé zìle akódhi tí dhi tìni.

Pólò ni kúlí kùdù

²³ Epàfúra mà dré adrèzó bã nya ába Yésu Krísto ni tà sè dhi, fè mòdo mí dré. ²⁴ Márokò, Àrìstàrukò, Démà, tsàle Lúkà be, áma àziàmú ró dhi, ì fè kpà mòdo mí dré.

²⁵ Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

* 1:11 1:11 Rú «Onèsimò» kònìdhi adré leá tàle dhi, «dhya adrélépi mómí ki ledé dhi».

Wárágà tisìle Èbèrè i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà tisìle Èbèrè i dré dhi 'i. A nì dhya wárágà kònìdhi ni tisìlèpi dhi ngalè àdhi 'i ya dhi ko. Di, à ni kitswá nòá dhi, à adrè tisíá mónnyá Yésu ni ka'ìbhá gò, ì dré adrézó kizà nya dhi i dré. A adrè di tisíá àyi nda ki kodzózó, ì kàdréró àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ìka'ì na. A adrè kpà tadhá àyi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto dhya àyi ki tidrìlèpi kitswálé títi dhi 'i.

A lanzi wárágà kònìdhi 'a be rì. Alo ni, à adrè Krísto ni tà kàdrì lavulè dhi ni tadhá (1:1–10:18). A adrè tadhá dhi, akódhi Giká ni Mvágó adrélèpi Giká ni tándi ni lídrì tadhá kyá í rú dhi 'i. Akódhi kàdrì pròfètà ki lavú, ángéló ki lavú, Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú. Akódhi kòwánà kàdrì tà tídhí Giká dré bhàle ru yìzo mónní ìbe dhi ni tà sè dhi 'i. Di akódhi kàdrì kòwánà tà àku ru yìzo dhi àdhya ki lavú. Akódhi ni lídrì fèle mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo dhi kókpa kàdrì, mòbòmà atú fèle vèsè be bì dhi ki lavú. Di akódhi ni kàrì kutúlèpi dhi sè dhi, temvé àma ki togó tàkonzi lèsè kitswálé títi, àma ki tidrízó.

Rì ni, à adrè mónnyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréró tròle àyi ki tà ka'ìka'ì rú (10:19–13:19). A adrè tà ka'ìka'ì mónnyá Giká àdhya atú dhi ì dré tadhálé dhi ki tà tadhá. A adrè kpà Giká adrè àma ki lotó àyi ànzi i tíni dhi ni tà tadhá. A adrè kpà tàá dhi, mà kàdré àma ki mī bha Yésu dri, adrézó àma ki kisí ànyi Giká làga akódhi sè, ìndì àma ki tà ka'ìka'ì sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi lèna dhi ki atìma

- 1) Krísto, Giká ni Mvágó adrélèpi Giká ni tándi ni lídrì tadhá í rú dhi 'i (1:1-3)
- 2) Krísto kàdrì ángéló ki lavú (1:4-2:18)
- 3) Krísto kàdrì Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú (3:1-4:13)
- 4) Krísto kòwánà kàdrì kòwánà atú dhi ki lavulèpi dhi 'i (4:14-7:28)
- 5) Tà tídhí ru yìzo Krísto sè dhi kàdrì, tà àku ru yìzo dhi ni lavú (8:1-9:22)
- 6) Krísto ni lídrì fèle mòbòmà ro dhi kàdrì, mòbòmà atú fèle dhi ki lavú (9:23-10:18)
- 7) Àma ki kisima ànyi Giká làga dhi (10:19-39)
- 8) Tà ka'ìka'ì (11:1-40)
- 9) Giká ni ànzi ki lotoma (12:1-13)
- 10) Tà tàle mónnyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi i (12:14-13:19)
- 11) Kúlì kùdù (13:20-25)

Giká longó àyi kúlì àyi Mvágó tí

¹ Atú dhi, Giká longó tá àyi kúlì àma ki tábhí i dré àyi pròfètà i tí, lókyá twátwa i sè ìndì láti twátwa i sè. ² Di, lókyá kùdù kònìdhi sè dhi, longó àyi kúlì àma dré àyi tándi ni Mvágó tí. Akódhi nda dhya Giká dré tá 'òle ngá títi dhi ki bha dhi 'i, ìndì dhya dré bhàle kitswálé tà títi í dré lazilé tàyilé ro dhi ki kisú dhi 'i. ³ Akódhi nda adrè lagulè Giká ni tándi ni mìlanzilanzì sè. Adrè kpà Giká ni tándi ni lídrì 'o adrélé nòle kyá í rú. Adrè ngá títi dhi ki 'o adrélé ru totó àyi ki àrà i 'àsè àyi kúlì rìnyi ró dhi sè. Akódhi dré

mónnyá bvò dri dhi ki temvézó àyi ki tàkonzì lèsè dhi àmvolèsè dhi, dré mbàzo lirílè Giká múrúngú dhi ni dríágó lèsè bhù na.*

Giká ni Mvágó kàdrì ángéló ki lavú

⁴ Dì Giká ni Mvágó nda atsá kàdrì ángéló títi dhi ki lavú byá, ngóro rú Giká dré fèle drá dhi dré kpà adrélè kàdrì ángéló kya ki lavú byá dhi tìni.

⁵ Tàko ko, Giká tà tá tàdzí tà ángéló dré ngóro dré tàle áyi Mvá dré dhi tìni ko. Tà tá áyi Mvá nda dré dhi:

«Mí áma Mvágó 'i.

Ándrò dhi, má ti mi ma.»†

Tà kpà dhi:

«Má ni mána adrè akódhi ni Atá ro.

Akódhi ni ína adrè áma Mvá ro.»‡

⁶ Kòdhi íbe dhi, lókyá Giká dré tá adrérà'a áyi Mvá kàyo nda ni amù bvò dri dhi 'á dhi, tà dhi:

«Lè ángéló títi Giká àdhya ì kòbhà akódhi ni lindrì.»§

⁷ Kàdrè ángéló ki tà sè dhi, Giká tà dhi:

«Akódhi adrè áyi ángéló ki amù lyá tìni.

Adrè áyi màràbà nda ki amù àtsí làdra tìni.»*

⁸ Dì, kàdrè ína akódhi ni Mvá ni tà sè dhi, tà dhi:

«Á! Giká, ámi lirírà adrézó òpì nya dhi ni adrè kóná vèsè kólyá.

Mí ni adrè òpì nya kùtù fa adrélèpi ámi tà gyágya tadhá dhi sè.

⁹ Mí lè mína tà gyágya kòdhya gò, tà kònzì gázo gágà.

Dì àsà dhi, Giká, ámi Giká zì mí adrélè kàdrì ámi arúpi ki lavú gò,

dò kólénzè àdhya ni dàzo mí dri.»†

¹⁰ Akódhi tà kpà áyi Mvá nda ni tà sè dhi:

«Mírì, ngá títi dhi ki kidhoma 'á dhi, mí bhà tá bvò ni pá mi.

Mí bhà tá kpà bhù ì ámi tàndì ni drígá sè.

¹¹ Ngá nda ki dra akílè títi, dì, mí ni mína ngbú adrè be.

‡ ni akù kítá ì tìni.

¹² Mí ni àyi ki kopá kánzò tìni.

‡ ni ru ladzá kítá àku dhi ì tìni.

Dì, mí ni mína ngbú adrè ngóro mí dré adrélè dhi tìni.

Ámi kóná kitswá kpà tàdzí akílè ko.»‡

¹³ Giká tà kpà tàdzí tà ángéló àlo dré kònìni ko:

«Mí alì lirílè áma dríágó lèsè,

tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo adrélè ámi pá zàle dhi 'á.»§

¹⁴ Ángéló títi dhi ì ngbà 'í tirì adrèbhá Giká ni àzì 'o dhi 'i. Akódhi adrè áyi ki amù mónnyá dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúbhá dhi ki ledé.

2

Tà kàdrì adrézó móndí ki tidrí dhi

¹ Dì àsà dhi, lè mà kàdrè vélè tròle tà mà dré yìle dhi ì rú wáláká ni ni lavú, mà kòkìtswáro vwàle tà nda ì rúsè ko dhi bvò. ² Tàko ko, Giká 'o

* **1:3** 1:3 Opí kàdrì ni dríágó lèsè dhi, àrà adrélè fèle móndí dré akódhi ni lindrì tadházó dhi 'i.

† **1:5** 1:5 A kònò Longó ì 2:7. ‡ **1:5** 1:5 A kònò 2 Sàmúwélè 7:14. § **1:6** 1:6 A kònò Dùtèrònómè

32:43. * **1:7** 1:7 A kònò Longó ì 104:4. † **1:9** 1:9 A kònò Longó ì 45:7-8. ‡ **1:12** 1:12 A kònò

Longó ì 102:26-28. § **1:13** 1:13 A kònò Longó ì 110:1.

tá kúlí atú í dré tá longólé ángéló í tí dhi í adrélé ru totó tātá. Dì dhya ángùdhi kúlí nda ki gàlepi 'òle dhi kisú tá ina tà nòle í dri kitswálépi áyi tàkonzi sè dhi. ³ Kàdré kònini dhi, mà ni dì àmakya lapá tàbvò tàma sílèsè ngíningíni ró, mà kàdré tà kàdrì adrézó mómí ki tidrí àndrò kòdhi ni no tà tàko ró dhi? Mírì Yésu ni tàndi longó tá rè zyà tà nda nì gò, mómíyá akódhi ni yibhá dhi í dré tadházóá àma dré dhi, tà nda tà bàti 'i káyà dhi. ⁴ Giká tadhá kpà ngádra 'á dhi, tà nda tà bàti 'i, tà twátwa lindrìga ró dré 'òle mómí í kòfalé dhi í sè, ìndì rìnyí twátwa Tirí Lólo àdhya dré lanzíle mómí í dré ngóro dré lèle 'òle dhi tìni dhi í sè.

Yésu atsá mómí ro áyi adrúpi ki tidrí

⁵ Dì, kàdré ángéló ki tà sè dhi, Giká bhà bvò adrélépi alile mà dré adrézó tà nì ni ta dhi adrélé àyi ki pá zàle ko. ⁶ Be ró dhi, à tìsì tà Giká nì Kúli na kònini:

«Á! Giká, mómí tá ina àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà kisú dhi? Mómí ni mvá tá ina àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà no dhi?

⁷ Mí bhà akódhi adrélé lókyá tsà sè ángéló í zàle.

Mí bhà kpà akódhi nì m̀ lanzìle, lindrì fèzo drá.

⁸ Mí bhà kpà tà títi dhi í adrélé akódhi ni pá zàle.»*

Giká kòbhà tà títi dhi í mómí ni pá zàle kònini dhi, tayí tà àlo dré bhàle akódhi ni pá zàle ko dhi ko. Dì, nyànomvá dhi, mà nò rè tà títi dhi í adrérà'a akódhi ni pá zàle dhi ko. ⁹ Dì, mà adré Yésu ni no kòdhya. Tàko ko, Giká bhà tà akódhi nda adrélé lókyá tsà sè ángéló í zàle, kitswálé Giká nì togó tani sè dhi, kòdràro mómíyá títi dhi ki tà sè be dhi bvò. Dì nyànomvá dhi, Giká bhà akódhi nì m̀ lanzìle, lindrì fèzo drá, dré tá kizà ka"ile nyàle gò dràzo dhi sè.

¹⁰ Tàko ko, adré tá leá dhi, Giká ngá títi dhi í dré adrézó ásà adrélé kpà drá dhi, kò'o Yésu ni tà kitswálé títi kizà dré nyàle dhi sè, kitswázó ànzi zyandre dhi ki adrì áyi m̀lanzilanzì kisú dhi bvò. Angyá ko, Yésu nda dhya láti nzilepi áyi dré lindrì kisúzo dhi 'i.

¹¹ Dì Yésu adrélépi mómí ki 'o atsálé lólo nda, tùmání mómíyá dré 'òle atsálé lólo dhi íbe dhi ki Atá àlo kwákwa. Àsà dhi, akódhi adré àyi ki zi áyi adrúpi í ró kanyò àko. ¹² Tàko ko, tà dhi:

«Á! Giká, má ni ámi tà longó àma adrúpi í dré.

Má ni ámi rú bha kùle áyi ru kimóbhá nda í kòfalé.»†

¹³ Tà kpà dhi:

«Má ni àma tà ka"ika"i bha Giká léna.»

Tà kókpà dhi:

«Ma kònìdhi, tùmání ànzi Giká dré afèle má dré dhi íbe.»‡

¹⁴ Dì ànzi nda í dré adrélé rúbhá íbe ìndì kàrì íbe dhi sè dhi, Yésu ni tàndi atsá tá kpà mómí ro áyi tìni. 'O tà kònini, kitswálé áyi dràma sè dhi, í kòpfuró Dzàborò adrélépi tá rìnyí dràdrà àdhya íbe dhi ni tà, ¹⁵ ìndì í kòtrìró mómíyá títi adrèbhá tá áyi ki lókyá wáyi sè màràbà í ró dràdrà ròma sè dhi í be dhi bvò.

¹⁶ Tà bàti ró dhi, akódhi atsá ángéló ki ledé kòdhya ko. Be ró dhi, atsá ina Abàramà nì ànzi ki ledé kòdhya. ¹⁷ Àsà dhi, adré tá leá dhi, akódhi kàtsá áyi adrúpi í tìni tà títi í sè, kàtsáro áyi ki kòwánà kàdrì kitswálépi

* 2:8 2:8 A kònò Longó í 8:5-7. † 2:12 2:12 A kònò Longó í 22:23. ‡ 2:13 2:13 A kònò Esáyà 8:17-18.

àyi ki kizà bha ìndì kitswálépi adrélé ka'ile dhi ró Giká kandrà, kò'orò tà títi dhi ì móndí ki tàkonzì trizo be dhi bvó. ¹⁸ Tàko ko, akódhi ì tándì nya tà kizà, tà dré tà adrérà'a àyi tabhì dhi 'á. Asà dhi, a ì kitswá móndyá tà dré adrélé tabhìle dhi ki ledé bwà.

3

Yésu kàdrì Mósè ì lavú

¹ Di áma adrúpi Giká dré azilé adrélé móndyá lólo ìna ì ró ìni ì, mì kisù rè Yésu nda ìni tà ká. Akódhi, àpóstolò ìndì kòwánà kàdrì mà dré ka'ile bàti gò, adrézó tà ìni ì longó dhi 'i. ² Akódhi 'o tà tà títi Giká àyi zìlepi dhi dré bhàle ì drígá dhi ì, ngóro Mósè dré kpà tà títi Giká ìni dzó na bhàle ì drígá dhi ki 'òle dhi tìni. ³ Di, Yésu kitswá ìna lindrì kàdrì sè Mósè ìni lavú, ngóro dhya adrélépi dzó si dhi dré adrélé lindrì ìbe kàdrì, dzó sìle nda àdhya ìni lavú dhi tìni. ⁴ Tàko ko, dzó títi dhi ì dré dhi, dhya àyi ki sibhá dhi ì be. Di, dhya ngá títi dhi ki sìlepi dhi, Giká 'i. ⁵ Mósè àdhya ró dhi, kitswá tà Giká dré ka'ile ngóro mārābā ì dré bhàle àyi dzó na dhi ró gò, dré tà Giká dré lèle tàle lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi ki longózó. ⁶ Di, Krísto àdhya ró dhi, kitswá ìna Giká dré ka'ile ngóro àyi Mvāagó ì dré bhàle àyi dzó drìle dhi ró. Ama Giká ìni dzó nda 'i, mà kàdré tròle tà mà dré ka'ile bàti gò, adrézó mì bha asà, ìndì adrézó drì bha kuru asà dhi rú dhi.

Ama ki togó 'òma tombálé ko dhi

⁷ Di asà dhi, ngóro Tiri Lólo dré adrélé tàle Giká ìni Kúli na dhi tìni: «Ándrò dhi, mì kòyi Giká ìni kúli dhi, ⁸ mì kò'o àmi ki togó tombálé ko. Mì kò'o ngóro àmi ki tábhì kya tìni ko, lókyá ì dré tà ligírà'a má rú, ìndì ì dré tà áma tabhìrà'a duku na dhi 'á. ⁹ Kònàle dhi, ì tabhì tá ma, áma togó vwàvwà tabhizo, tágba ì dré tà tà títi má dré 'òle dhi ki nõzo kóná nyadhì-rì dhi. ¹⁰ Asà dhi, áma togó dré aswázó móndyá lókyá nda 'á dhi ì rú. Di má dré tàzoá dhi: <Ì adré ngbú àyi ki togó tayí adrélé vwàle má rúsè vwàvwà.

Ì nì kpà áma láti lebèle ko.>

¹¹ Di má dré mòndrà sizo togóaswa dré, tàzoá dhi:

<Àyi nda ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!>*

¹² Di áma adrúpi ì, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdréro togó kònzì, adrélépi Giká lidrì ro dhi ìni ka'ì ko gò, adrézó àyi alá akódhi rú dhi ìbe ko. ¹³ Be ró dhi, mì kàdré ru timbà àmi kòfalésè àmi ki tà ka'ika'ì na kítú àlo àlo títi ì sè, àmi ki àlo kòtayíro ì tàkonzì dré litílé gò, àyi togó 'òzo tombálé Giká rú dhi ko. Lè mì kàdré 'òá kònàni, à dré rè dhu adrérà'a kítú nda ìni zì «Ándrò» dhi 'á. ¹⁴ Tàko ko, áma Krísto ìni arúpi 'i bàti, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ile drìdrì dhi rú, tsàle byá áma ki lókyá ìni kùdù na dhi. ¹⁵ Ngóro Giká ìni Kúli dré adrélé tàle dhi tìni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Giká ìni kúli dhi, mì kò'o àmi ki togó tombálé, ngóro àmi ki tábhì ì dré tà 'òle ì dré ligírà'a Giká rú dhi tìni ko.»†

* 3:11 3:11 A kònò Longó ì 95:7-11. † 3:15 3:15 A kònò Longó ì 95:7-8.

¹⁶ Di àyi Giká ni kúlí yibhá gò, ì dré ligízó akódhi rú nda i tá àdhibhá 'i? Ayi nda i tá zakó mónnyá títi Mósè dré tá adrìle apfòzo àyi íbe Ezèpétò lésè dhi 'i? ¹⁷ Di Giká ni togó aswá tá kóná nyadhì-rì dhi àdhibhá i rú? Ayi nda i tá zakó mónnyá tàkonzi 'obhá gò, ì dré ledhézo todràle duku na dhi 'i? ¹⁸ Di Giká sè tá mònndrà àdhibhá ì dré tàzoá dhi, ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé í be dhi léna ko dhi? Ayi nda i tá zakó mónnyá akódhi ni kúlí gabhá 'òle dhi 'i? ¹⁹ Di mà adrè noá dhi, àyi nda ì kitswá tá file àrà adrézó lovólé nda léna ko, ì dré Giká ni ka'ile ko dhi sè.

4

Àrà adrézó lovólé Giká be dhi

¹ Di Giká lazí tà tayílé àma dré, tàzoá dhi, mà ni kitswá file àrà adrézó lovólé í be dhi léna. Àsà dhi, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíró lókyá fizo àrà nda léna dhi lapalé ko. ² Tàko ko, à longó Rúbí Tani àma dré yìle, ngóro Isèrèlè ànzi nda kya tíni. Di, rúbí ì dré yìle nda ledé tá ìna àyi ko. Angyá ko, ì yi tá rúbí nda kisulé tà ka'ika'ì sè ko. ³ Di, àma rúbí nda ni ka'ibhá dhi i, mà adrè àmakya file àrà adrézó lovólé nda léna. Kàdré àrà nda ni tà sè dhi, Giká tà dhi:

«Di mà sè tá mònndrà togóaswa dré, tàzoá dhi:

«† kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!»*

Giká tà tà nda kònini, tàgba dré tá àyi àzi 'òzo akilé kidhólé í dré bvò bhàrà lésè dhi. ⁴ Tàko ko, à tisi tà kítú ni nzi-dri-rì ni tà dri, Giká ni Kúlí na dhi kònini: «Kítú ni nzi-dri-rì sè dhi, Giká dré lovózo àzi títi í dré tá 'òle dhi ì sè.»† ⁵ Di akódhi ni Kúlí nda adrè kpà tàá dhi: «† kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko.»

⁶ Di tayí dhu rè lókyá mónní àruka ì dré kitswázó file àrà adrézó lovólé nda léna dhi. Angyá ko, mónnyá atú Rúbí Tani yibhá nda ì fì tá àyikya àrà nda léna ko, ì dré kúlí nda ni ka'ile 'òle ko dhi sè. ⁷ Di kóná bí lókyá nda àmvolésè dhi, Giká dré gòzo tódhyá kítú àzya bha, kítú nda ni zizo «Ándrò» gò, dré longózoá Dàwìdì tí ngóro tisiìle kònwa dre dhi tíni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Giká ni kúlí dhi,

mì kò'o àmi ki togó tombalé ko.»‡

⁸ Tàko ko, Yósúwà kò'o tà kó rè mónnyá nda i file àrà adrézó lovólé nda léna 'í dhi, kònò Giká gò tà kítú àzya adrézó file lána dhi ni tà ta ko. ⁹ Di ásà dhi, tayí dhu rè àrà mónnyá Giká àdhyà ì dré kitswázó lovólé lána sàbátù ni tà àdhyà tíni dhi. ¹⁰ Angyá ko, dhya ángùdhi filepi àrà adrézó lovólé Giká be nda léna dhi, adrè kpà lovólé àyi tàndi ni àzi sè, ngóro Giká dré lovólé àyi àzi sè dhi tíni. ¹¹ Adré di leá dhi, mà kò'o tà títi dhi ì kitswázó file àrà adrézó lovólé nda léna, dhya àlo àma kòfalé dhi kògàro Giká ni kúlí gò dhèzo Isèrèlè ànzi nda kya tíni ko.

¹² Tàko ko, Giká ni kúlí lidrì ro, ìndi adrè tà 'o rìnyí sè. Kúlí nda tsi, sápi sí litsi be rì dhi ni lavú byá. Adré file mónní léna tsàle byá àrà akódhi ni tà kisúkisú lanzízo togó ni be dhi na. Adré file tsàle byá àrà akódhi ni fà ki lanzízo fà ni ni dò be dhi na. Adré tà akódhi dré adrélé kisùle dhi ki bvò lanzí, tà dré adrélé lèle 'òle dhi íbe. ¹³ Ngá àlo ngá títi Giká dré bhàle

* **4:3** 4:3 A kònò Longó ì 95:11. † **4:4** 4:4 A kònò Kidhoma 2:2. ‡ **4:7** 4:7 A kònò Longó ì 95:7-8.

dhi i kòfalé dhi kitswá áyi zu akódhi m̀l̀ésè bwà ko. Ngá títi dhi i ngádra 'á, dhya mà dré dra àma ki tà títi dhi ki tàzo akódhi kandrá nda mi.

Yésu, àma ki kòwánà kàdr̀r̀i lavúlé dhi 'i

¹⁴ Dì ásà dhi, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ile bàti gò, adrézó longóá dhi rú. Tàko ko, àma kòwánà kàdr̀r̀i lavúlé, filepi bhù na tsàle byá Giká ni tàndi véna dhi íbe. Akódhi nda, Yésu, Giká ni Mvágó 'i. ¹⁵ Ama ki kòwánà kàdr̀r̀i nda, móndí kitswálépi kizà do áyi togó na àma ki tà yàya ki tà sè bwà ko dhi 'i ko. Be ró dhi, àma ki kòwánà kàdr̀r̀i nda ína dhya tà títi dhi i dré tabhile àma tíni gò, dré ína tàkonzi 'òzo ko dhi 'i. ¹⁶ Dì tà mà dré ka'ile bàti nda sè dhi, mà kàdré àma ki kisí ànyi Giká ni lírìrà adrézó òpì nya áyi togó tani sè dhi làga, kàdréro àma ki kizà bha, adrézó áyi togó tani bha àma rú, kitswázó àma ki ledé lókyá kitswálépi àma sè dhi sè be dhi bvó.

5

¹ Kòwánà kàdr̀r̀i ángùdhi móndí i dré adrélé kipèle dhi, i adré kipéá kitswálé áyi totó àyi ki kòfalé 'á Giká be, adrélé ngá fe ìndi mòbòmà fe akódhi dré áyi ki tàkonzi ki tà sè. ² Kòwánà kàdr̀r̀i nda ni kitswá tà 'o togó yàya sè móndyá tà nibhá ko, àyi ki tayíbhá litilé dhi i dré, áyi tàndi ni tà dré kpà adrélé yàya dhi sè. ³ Dì akódhi ni tà yàya nda sè dhi, lè kàdré ngá fe mòbòmà ro áyi tàndi ni tàkonzi ki tà sè, adrézó kókpà fèá móndí ki tàkonzi ki tà sè. ⁴ Dhya àlo kitswá áyi tàndi ni bha adrélé kòwánà ro lindr̀i kisúzó ásà dhi ko. Giká kitswá ngbà 'í móndí ki zi adrélé àzi nda ni 'o dhi ni, ngóro dré Arónà ni zìle dhi tíni.

⁵ Kókpà kòdhi tíni, Kristo bhà tá áyi tàndi adrélé kòwánà kàdr̀r̀i ro m̀lanzilanzì kisúzó ásà dhi ko. Be ró dhi, Giká zì tá akódhi ni gò, tàzoá drá dhi:

«Mì àma Mvágó 'i. Àndrò dhi, má ti mi ma.»*

⁶ Tà kpà áyi Kúlì na dhi:

«Mì kòwánà kàdr̀r̀i 'i kóná vèsè kólyá, ngóro Mèlikìsèdèké tíni.»†

⁷ Lókyá Yésu nda dré tá adrèrà'a bvó dri dhi 'á dhi, zi tá tà Giká tí, adrézó ngòle kúlì 'u'ù sè àwò íbe dhya kitswálépi tá akódhi ni apá dràdrà lèsè nda rú. Dì Giká dré akódhi ni yìzo, dré áyi bhàle Giká ni rìnyì zàle dhi sè. ⁸ Tága akódhi dré tà adrézó Giká ni Mvá 'i dhi, lè tá kònì Giká ni kúlì ka'ile 'òle dhi be, kizà í dré nyàle dhi sè. ⁹ Dì Giká kò'o akódhi ni tà kitswálé títi dre dhi, akódhi dré atsázó dhya adrélépi lídr̀i kóná vèsè kólyá dhi ni fe móndyá títi adrèbhá áyi kúlì ka'í 'òle dhi i dré dhi ró. ¹⁰ Angyá ko, Giká bhà akódhi adrélé kòwánà kàdr̀r̀i ro ngóro Mèlikìsèdèké tíni.

Ama ki tà ka'ika'i tayima ko dhi

¹¹ Ama tà íbe bí tàle tà nda i dri. Dì, tà nda ki àndu ngìma àmi dré dhi kòkóròko. Tàko ko, mì adré tà yi ǹile mbèlè ko. ¹² Lókyá lavú dre tò kidhólé kítú mì dré Yésu ni ka'izo dhi sè, atsálé nyànómvá kònìdhi. Lè tá dhi, mì kàtsá tà tadhábhá i ró dre. Dì, adré léá dhi, à kògò Giká ni kúlì ni tà adrélé tadhálé drìdrì dhi ki tadhá tódhyá àmi dré. Lè à kàdré bàsú fe àmi dré kòdhyà, mányàngá tòmbatòmba 'i ko. ¹³ Dhya ángùdhi adrélépi ngbà 'i

* 5:5 5:5 A kònò Longó i 2:7. † 5:6 5:6 A kònò Longó i 110:4.

bàsú mvu dhi dhu rè mvámvá 'i. Akódhi nǐ rè tà adrélé tadhálé tà gyägya dri dhi i ko. ¹⁴ Di, manyàngá tòmbatòmba dhi ina móndí li'wábhá dre dhi i dré. Ayi nda ì adré ngbú adrélé nyáá atsázó tògyabhá ro, ì kòkitswá ró tà dóro ki ni lanzílé tà kónzi íbe.

6

¹ Di ásà dhi, lè mà kòtayí tà adrélé tadhálé drǐdrǐ Krísto ni tà sè dhi i gò, adrézó tà adrébhá móndí ki 'o li'wálé àyi ki tà ka'íka'í na dhi ki tadhá kòdhya. Lè mà kògò tódhyá dzó ni pá bha, adrézó tà adrélé tadhálé drǐdrǐ kóni ki tadhá ko: dhyá ki togó ladzama tà adrébhá dhyá ki dri líle drádrá kisé dhi ki tà sè dhi, Gíká ni ka'íma, ² tà tadhálé bàtisimò twátwa dhi ki tà dri dhi i, drígá bhàma móndí i dri dhi, móndyá drábhá dre dhi ki ngàma drádrá 'ásè dhi, ìndì móndí ki tàbvó Gíká dré dra tàle kitswá lé kóná vésè kólyá dhi. ³ Gíká kòlè dhi, mà ni 'òá kònini.

⁴ Kàdré di móndyá dhebhá àyi ki tà ka'íka'í tayí dhi ki tà sè dhi, à ni kitswá àyi ki adrǐ agòlè àyi ki togó ladzá tódhyá dhi ngínigini ró? Tàko ko, àyi nda ì kisé tá Gíká ni ngádra ngá kazá àyi ki togó na dhi 'í. Ì tabhǐ tá tà tani dré afèlè àyi dré bhù lésè dhi 'í. Ì kidhó tá adrélé Tírí Lólo ni tà ni 'í. ⁵ Ì tabhǐ tá Gíká ni kúlí gò, ì dré nǐzoá tàle dhi, kúlí nda dóro dhi 'í. Ì kidhó tá kpà adrélé rǐnyí lókyá adrélépi alìlè dhi àdhya ki ni dhi 'í. ⁶ Di tà nda kòdhi ì àmvolésè dhi, ì kòdhe àyi ki tà ka'íka'í tayí dhi, à kitswá àyi ki adrǐ agòlè àyi ki togó ladzá tódhyá dhi bwá ko. Tàko ko, ì adré àyikya gòlè Gíká ni Mvágó ni tidí tódhyá fa kipakipa dri, adrézó kanyò fe akódhi dré móndyá títi i mi.

⁷ Bvò adrélépi kozya adrélépi dhìlè í dri rà dhi ni se gò, adrézó ngá 'o kàlè bí dhya bvò nda ni 'àzo àyi dré dhi i dré dhi, adré tà tani kisé Gíká vélésè. ⁸ Di, bvò adrélépi kùtsí ki 'o apfòlè mbì wáyá íbe dhi, atsá ina ngá àngyá ro gò, Gíká dré adrézó 'òlè bvò nda ni tatrí. Kùdù ro dhi, a ni zàá vèlè àtsí sè.

⁹ Di, áma arúpi má dré lèlè tò ni i, tágba mà dré adrézó tà ta kònini dhi, mà adré ka'íá dhi, mì ni àmikya tà tani lavúlè dhi ki kisé, túmání lídrǐ kóná vésè kólyá dhi be. ¹⁰ Tàko ko, Gíká ngbú gyägya. Kitswá àzì dóro mì dré 'òlè dhi ki tà tivì ko. Kitswá kpà lèlè mì dré tadhálé í dré, tà mì dré 'òlè ìndì mì dré adrélé 'òlè àyi móndyá lólo ì dré dhi i sè dhi ni tà tivì ko. ¹¹ Di mà adré lèá dhi, àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré dhu rè tà 'o togó be àtsi ró kònini tsàlè kùdù na, mì kòkisúró tà mì dré adrézó mǐ bha ásà dhi ì kitswá lé títi be dhi bvò. ¹² Mà adré lèá dhi, mì kàtsá tòbvo ró ko, be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o ngóro móndyá adrébhá tà Gíká dré lazílé dhi ki kisé àyi ki tà ka'íka'í sè ìndì àyi ki togó vwávwá sè dhi kya tíni.

Tà Gíká dré lazílé dhi kitswá tàdzí ru ladzá ko

¹³ Lókyá Gíká dré tá adrerá'a tà lazí Abàramà dré dhi 'á dhi, sì tá mònndrà tadházóá dhi, í ni tà í dré lazílé nda ni 'o bàti. Dhya kàdrǐ akódhi ni lavúlèpi, dré tá kitswázó mònndrà nda ni sì rú ni sè dhi tà yókódhó. Di Gíká sì tà mònndrà nda àyi tàndi ni rú sè, ¹⁴ tàzoá dhi:

«Tà bàti ró dhi, má ni tà tani bha mí dri.
Má ni kpà àmi sùrú 'o lizólè zyandre ró.»*

* 6:14 6:14 A kònò Kìdhoma 22:16-17.

15 Di Abàràrà mà kòlètè tà nda togò vwàvwà sè dre dhi, dré tà Giká dré lazilé nda ni kisúzó.

16 Mòndí ì kàdré mòndrà si dhi, ì adré siá mòndí kàdrì àyi ki lavúlépi dhi ni rú sè. Di mòndrà nda adré tà ì dré tàlè dhi ni 'o adrélé ru totó tātá, adrézó káyi títi dhi ki 'o akílè. 17 Di Giká sì tá kpà mòndrà tà ì dré lazilé nda ni 'òzo adrélé ru totó tātá, ìndì tadházóá mòndyá adrèbhá tá 'òlè tà lazilé nda ni kisú dhi ì dré dhi, tà ì dré kisùlè 'òlè nda kitswá tàdzí ru ladzá ko. 18 Di Giká 'o tá tà rì kitswábhá ru ladzá ko dhi ì. Kitswá kpà ìna kinzó ta tàdzí ko. 'O tá kònnì, kitswázó àma àma ki zubhá ì léna dhi ki tímà àma ki tà ka'ika'ì na, mà kàdréro tròlè gígí ro tà mà dré adrézó m̀ bha àsà dhi rú. 19 Tà mà dré adrézó m̀ bha àsà nda adré àma ki 'o adrélé àma ki totó tātá, tà àlò kòkitswáró àma ki tà ka'ika'ì kizí ko dhi bvó. Tà mà dré adrézó m̀ bha àsà nda adré kpà àma ki 'o lavúlé kítá 'ìlè tépelò bhù àdhyà ni 'a lakízó dhi 'àsè, adrélé file Arà lólo lavúlé dhi na. 20 Yésu ni tàndì fì àrà nda na àma kandràna àma ki tà sè dre. Tàko ko, akódhi atsá kòwánà kàdrì ro kóná vèsè kólyá Mèlikisèdèké tìni.

7

Mèlikisèdèké kòwánà kàdrì 'ì

1 Mèlikisèdèké nda tá ópí kàdrì bhàandre Sàlémà àdhyà drìlè dhi 'ì, ìndì kòwánà Giká kurú na bhù na dhi àdhyà 'ì. Abàràrà dré tá adrèrà'a agòlè àdzú dré tá ópí ki lavúzó dhi lèsè dhi 'á dhi, Mèlikisèdèké nda lì tá ru kisú akódhi be gò, dré tà tani bhàzo dríá. 2 Di Abàràrà dré ngá títi ì dré tá adólé àdzú nda lèsè dhi ki dímè fèzo akódhi dré.* Rú Mèlikisèdèké kòdhi adré zyá leá tàlè dhi «ópí tà gyágya àdhyà». Kòdhi ìbe dhi, akódhi ni rú «ópí Sàlémà àdhyà» nda adré leá tàlè dhi «ópí tà kidrìkàdrì àdhyà».† 3 Akódhi atá àko, andre àko, ìndì sùrú kómvo àko. Akódhi ni kidhoma yókódhó, akódhi ni lídrì ni kùdù kpà yókódhó. Akódhi Giká ni Mvá tìni, ìndì adré adrélé kòwánà kàdrì ro kóná vèsè kólyá.

4 M̀ kisú rè ngalè Mèlikisèdèké nda ni tà tã kàdrì ngìni ya dhi ká! Ndìndì àma ki tábhí Abàràrà ni tàndì fè tá ngá títi ì dré tá adólé àdzú lèsè dhi ki dímè akódhi dré. 5 Mòsè ni tãtrítrí kúlí adré leá dhi, Léví ànzi bhàlè adrélé kòwánà ì ró dhi ì kàdré àyi ki adrúpi Ìsèrèlè ànzi ró dhi ki ngá títi dhi ki dímè lokó àyi drígàsè, tágba àyi nda ì dré kpà adrézó Abàràrà ni ànzi 'ì dhi. 6 Di, tágba Mèlikisèdèké nda dré angázó Léví ni sùrú lèsè ko dhi, kisú tá ìna Abàràrà ni dímè akódhi drígàsè. Gò dré tà tani bhàzo dhyà Giká ni lazikúlí ki kisúlépi nda dri. 7 Ngóro mà dré nìlè be dhi tìni dhi, dhyà adrélépi tà tani bha dhi kàdrì, dhyà adrézó tà tani bha dríá dhi ni lavú.

8 Léví ànzi adrèbhá dímè kisú nda ì àyikya mòndí adrèbhá dràlè dràdrà dhi 'ì. Di, Mèlikisèdèké dímè kisúlépi nda ìna dhyà Giká ni Kúlí dré adrézó tãá dhi, akódhi lídrì ìbe kóná vèsè kólyá dhi 'ì. 9 A ni kitswá ndìndì tãá dhi, Léví ànzi adrèbhá dímè kisú nda ì fè tá àyi ki tàndì ki dímè Mèlikisèdèké dré àyi ki tábhí Abàràrà ni látì 'àsè. 10 Tàko ko, lókyá Mèlikisèdèké dré tá Abàràrà ni dímè kisúzó dhi sè dhi, Léví tá rè dhu àyi tábhí Abàràrà ni rúhá na be.

Yésu kòwánà kàdrì 'ì Mèlikisèdèké tìni

* 7:2 7:2 «Dímè» kòndhi, dhyá ki ngá títi adrélé kisulé, lanzilé 'a be mudrì dhi ki àlò adrélé fèlè Giká dré dhi 'ì. † 7:2 7:2 A kònò Kidhoma 14:17-21.

11 Tátrítrí kúli Giká dré tá fèlè Isèrèlè ànzi i dré dhi adré àyi totó, tà Léví ànzi adrèbhá kòwánà i ró dhi ì dré adrélé 'òlè dhi i dri. Di kòwánà nda ì kòkitswá tá tà 'o kitswálé títi Giká mìlèsè 'í dhi, lè tá akódhi kògò dhya àzya bha adrélé kòwánà ro ngóro Mèlikisèdèkè tìni, di ngóro kòwánà angábhá Arónà ni sùrú lèsè dhi i tìni ko dhi àdho tà sè? 12 Tàko ko, à kòladzá kòwánà ki tà dhi, adrè kpà lèá dhi, à kòladzá tátrítrí kúli. 13 Ama ki Mírì mà dré adrézó tà kòdhi ki ta dhi angá tá ína sùrú twá lèsè. Dhya àlo sùrú nda lèsè dhi 'o tá àzi àlètàri làga kòwánà ro tàdzí ko. 14 Angyá ko, mà nǎ tàlè dhi, àma ki Mírì nda angá tá Yúdà ni sùrú lèsè dhi be. Mósè tà tá tà àlo sùrú nda ni tà dri ko, dré tá adrèrà'a kòwánà ki tà ta dhi 'á.

15 Tà mà dré adrélé tàlè kòdhi ì atsa vélé ngádra 'á tà kònìdhi sè: Kòwánà àzya làsú be Mèlikisèdèkè tìni dhi apfò dre. 16 Akódhi nda atsa kòwánà ro, ngóro tòlì dré adrélé tàlè mómí ki sùrú kómvo ki tà sè dhi tìni ko. Be ró dhi, atsa ína kòwánà ro, dré adrélé rìnyí íbe adrézó lídrì ro kóná vèsè kólyá dhi sè. 17 Tàko ko, Giká ni Kúli adré tàá dhi:

«Mì kòwánà 'i kóná vèsè kólyá, ngóro Mèlikisèdèkè tìni.»‡

18 Di Giká bhà tá tòlì àku dhi garà dri, tòlì nda dré tá adrélé rìnyí àko ìndì tà àko dhi sè. 19 Angyá ko, Mósè ni tátrítrí kúli kitswá tá ína tà àlo 'o kitswálé títi bwà ko. Di, nyànómvá dhi, Giká bhà tà dóro tà àku nda ni lavúlèpi, mà dré adrézó mǎ bha ásà dhi dre gò, mà dré adrézó àma ki kisi ànyi akódhi làga tà nda sè.

20 Kòdhi íbe dhi, Giká sì kpà mòmndrà tà nda ni bhàzo. Mómí àruka ì atsa tá kòwánà i ró mòmndrà àko. 21 Di, Giká bhà ína Yésu atsalé kòwánà ro mòmndrà sè, tàzoá drá dhi:

«Mírì sì tá mòmndrà, ìndì kitswá àyi kúli ladzá ko:

«Mì, kòwánà 'i kóná vèsè kólyá.»§

22 Di ásà dhi, Yésu atsa ína dhya adrélèpi tà dóro lavulé Giká dré bhàle ru yìzo mómí íbe dhi ni 'o adrélé ru totó tàtá dhi ró.

23 Tátrítrí kúli zàlè dhi, mómí bí dhi ì atsa tá kòwánà i ró, dràdrà dré tá adrélé àyi ki àzi kíkí dhi sè. 24 Di, Yésu adrè ína àzi 'o kòwánà ro kóná vèsè kólyá, dré adrélé lídrì íbe kóná vèsè kólyá dhi sè. 25 Di ásà dhi, akódhi ni kitswá mómnyá adrèbhá alìlè Giká vélé í sè dhi ki tidrì kitswálé títi, í dré adrélé ngbú lídrì íbe adrézó tà zi Giká tí àyi dré dhi sè.

26 Di Yésu nda, kòwánà kàdrì kitswálèpi títi àma sè dhi 'i. Angyá ko, akódhi lólo, tà àko í rú, ìndì tàkonzì àko. Giká bhà kpà akódhi twá tàkonzìbhá i rúsè gò, akódhi ni tìngázó zá kuru bhù ki lavú. 27 Di, akódhi adrè ína tà 'o ngóro kòwánà kàdrì àruka kya tìni ko. Tàko ko, kítú àlo àlo títi i sè dhi, àyi nda ì adrè mòbòmà fe àyi ki tàndi ki tàkonzì ki tà sè 'íká, gò ì dré kpà adrézó fèá mómí ki tàkonzì ki tà sè ndò. Di, akódhi fè ína ì mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo mómí ki tàkonzì ki tà sè dre. 28 Tátrítrí kúli adrè mómí adrèbhá tà íbe yàya dhi ki bha adrélé kòwánà kàdrì i ró. Di, mòmndrà Giká dré sílè tátrítrí kúli nda ni fèma àmvolésè dhi, bhà ína Giká ni Mvágó adrélé kòwánà kàdrì kitswálèpi títi dhi ró, adrélé kóná vèsè kólyá.

‡ 7:17 7:17 A kònò Longó i 110:4. § 7:21 7:21 A kònò Longó i 110:4.

8

Yésu, kòwànà kàdrì tà tídhí Giká dré bhàle ru yizo móndí íbe dhi ni tà sè dhi 'i

¹ Tà kàdrì mà dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Ama kòwànà kàdrì làsù be kònìni nda íbe. Akódhi nda lírì adrélé Giká múrúngú dhi ni lírìrà òpì àdhyà ni dríágo lésè bhù na. ² Kònàle dhi, adré Giká ni tà 'o àrà lólo adrézó akódhi ni líndrì bha lána dhi na. Arà nda, tàbèrènakòlò tàndi Mírì dré ledélé nì, móndí ì dré ledélé ko dhi 'i.

³ Kòwànà kàdrì tíí adrélé bhàle dhi i, à adré àyi ki bha adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe Giká dré. Adré di leà dhi, àma ki kòwànà kàdrì kàdré kpà ngá íbe fèle Giká dré. ⁴ Kònò akódhi nda kàdré tá kònwa bvò dri dhi, kitswá tá ndìndì adrélé kòwànà ro ko. Tàko ko, kòwànà adrèbhá ngá fe Giká dré ngóro tatrítrí kúlì dré adrélé tàle dhi tíni dhi i be. ⁵ Àyi nda ì adré àyi ki àzì 'o kòwànà i ró ngá líndrì adrèbhá ngá tàndi bhù na dhi ki tadhá dhi i sè. Asà dhi, lókyá Mósè dré tá adrèrà'a 'òle tàbèrènakòlò ledé dhi 'á dhi, Giká lazì tá tá akódhi dri, tàzoá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòledéro ngá tíí dhi i làsù be ngóro má dré tadhále mí dré kóngó drìna dhi tíni.»* ⁶ Dì, nyànomvá dhi, àzì Yésu dré kisúlè kòwànà àdhyà ró dhi ína kàdrì àyikya ki lavú byá. Tàko ko, akódhi adré àyi totó tà 'o móndí ki kòfalé 'á Giká be, tà tídhí Giká dré bhàle ru yizo àyi íbe dhi ni tà sè. Tà tídhí ru yizo nda kpà kàdrì, tà àku ru yizo dhi ni lavú. Kòdhi íbe dhi, lazikúlì tà tídhí ru yizo nda dré adrézó àyi totó dríá dhi i kókpà kàdrì, lazikúlì àku dhi ki lavú.

⁷ Kònò tà àku Giká dré tá bhàle ru yizo móndí íbe nda kàdré tá dóro kitswále tíí dhi, tà adrézó àzya ni ni bha àrà ni 'á dhi ni tá adré yókódhó.

⁸ Dì, Giká kisú tá ína tà kònzi àyi móndyá i véna gò, tàzoá dhi:

«Mírì tà dhi: Mì yi rè ká! Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi,

má ni tà tídhí ru yizo tódhyá Ísèrèlè ànzi íbe, ìndì Yúdà ànzi íbe dhi ni bha.

⁹ Tà tídhí ru yizo nda kitswá adrélé ngóro tà àku má dré tá bhàle ru yizo àyi ki tábhí íbe dhi tíni ko.

Lókyá nda kònàdhi sè dhi, má ru tá àyi ki dríga gò, àyi ki adrìzo apfòle Ezèpètò lésè.

Dì, ì ka'í tà àyikya tà má dré bhàle ru yizo àyi íbe nda ni lebèle ko.

Gò má dré gòzo véle àyi ki tà kisù ko.

¹⁰ Dì, Mírì tà dhi: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi,

tà tídhí má dré dra bhàle ru yizo tódhyá Ísèrèlè ànzi íbe nda, tà kònìdhi 'i: Má ni àma tatrítrí kúlì bha àyi drìna,

kúlì nda ki tsìzo àyi ki togó na.

Má ni mána adré àyi ki Giká ro,

ìndì ì ni àyikya adré àma móndyá i ró.

¹¹ Dhyà àlo kitswá gòle àyi àzya 'i yà, kó ngalè àyi adrúpi 'i yà dhi ni tadhá, tàzoá dhi <Mí kònì Mírì> dhi ko.

Tàko ko, àyi nda ki tíí àma ni,

kìdhólè móndí tàko lavúlè àyi kòfalé dhi rú, tsàle móndí kàdrì lavúlè dhi rú.

¹² Angyá ko, má ni àyi ki tà kònzi ki tri.

Má kitswá gòle véle àyi ki tàkònzì ki tà kisù ko.»†

* 8:5 8:5 A kònò Pfòma 25:40. † 8:12 8:12 A kònò Yèrèmiyá 31:31-34.

¹³ Di Giká dré tà ru yïzo nda kòdhi ni zìle «tídhí ro» dhi sè dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, akòdhi bhà tà àku ru yïzo nda gàrà dri dre. Tà bhàle gàrà dri adrélépi kpà agàle dhi, adrè 'òle tavile.

9

Tòlì àku adrézó Giká ni lindrì bha ásà dhi i

¹ Tà àku Giká dré tá bhàle ru yïzo Ìsèrèlè ànzi ìbe nda tá tòlì adrézó Giká ni lindrì bha ásà dhi ìbe, tùmání àrà lólo bvò dri adrézó akòdhi ni lindrì bha lána dhi be. ² Di à ledé tá tàbèrènakòlò, 'a ni ni lakízó 'a be rí. A zì tá 'a ni ni àlo kàle nda ni rú «Àrà lólo dhi». Àrà nda léna dhi, à bhà tá ngá adrézó àtsí tosó silá dhi, mísá àlo dhi, ìndì mápà fèle Giká dré dhi ìbe. ³ Kítá 'ìle tàbèrènakòlò nda ni 'a lakízó dhi àmvolèsè dhi, 'a ni ni rí rú zìle «Àrà lólo lavulé dhi» tá be. ⁴ Àrà nda léna dhi, à bhà tá àlètá rí ledélé òrò sè adrézó béndélé za Giká dré dríá dhi, ìndì kpúkúbhú rúbhá ni ni ndrýázo títi òrò sè, tà Giká dré tá bhàle ru yïzo mómí ìbe nda àdhyá be. Kpúkúbhú nda léna dhi, à bhà tá lídrí ledélé òrò sè mánà ìbe í léna dhi, kùtù fa Arónà àdhyá bí àlú ì dré topfòzo dríá dhi, ìndì kírà tátrítí kúlí tísizo àyi dri, adrèbhá tà Giká dré tá bhàle ru yïzo mómí ìbe nda ni tà tadhá dhi ìbe. ⁵ Kpúkúbhú nda drìle dhi, à bhà tá kèrùbímà adrèbhá Giká ni adrema mīlanzilanzí ro dhi ni tadhá dhi i. Kèrùbímà nda ki kupfú ì zàle dhi, àrà adrézó mómí ki tàkònzì tri dhi tá be. Di, nyànómvá dhi, mà kitswá tà nda kòdhi ki àndu ngi mībhalé tí bwà ko.

⁶ A kòtobhà ngá títi nda ì tàbèrènakòlò nda léna kònini dre dhi, kòwánà ì adrè tá file kítu àlo àlo títi ì sè 'a ni ni àlo kàle nda léna, adrélé àyi ki àzì 'o. ⁷ Di, kàdré ìna 'a ni ni rí kàle nda ni tà sè dhi, kòwánà ki kàdrì adrè tá ngbà 'í file lána dhi ni. Adrè tá ngbà 'í file lána vèsè àlo kóná àlo sè. Adrè tá ngbú file kàrì be, adrélé fèá Giká dré àyi tàndi ni tàkònzì ki tà sè, ìndì mómí ki tàkònzì ì dré tá 'òle tà nūma ko na dhi ki tà sè. ⁸ Kòdhi Tírí Lólo adrè tá tadhá dhi, à nzi tá látì adrézó file Àrà lólo lavulé nda léna dhi rè ko, tàbèrènakòlò ni àlo nda dré tá rè dhu adrèrà'a be dhi 'á. ⁹ Kòdhi adrè lókyá àndrò kònìdhi ni tà tadhá. Adrè tadhá dhi, ngá kòwánà ì dré adrélé fèle mòbòmà ìbe Giká dré dhi ì kitswá mómíyá adrèbhá līsámbò nda ki 'o dhi ki togó temvé kitswálé títi dhi bwà ko. ¹⁰ Angyá ko, ngá ì dré adrélé fèle Giká dré nda ì ngbà 'í mánýàngá ì ngá mvùle dhi ìbe dhi 'i. Tà ì dré adrélé 'òle nda ì ngbà 'í tà twátwa adrézó mómí ki rúbhá ki temvé dhi 'i. A adrè tòlì nda ki 'o kònini, tsàle lókyá Giká dré tà tídhí dhi ni bhàrà'a dhi 'á.

Krìsto ni kàrì kitswá mómí ki togó ki temvé kitswálé títi

¹¹ Di, nyànómvá dhi, Krìsto apfò kòwánà kàdrì ro tà dóro atsábhá dhi ki tà sè dre. Fì kpà tàbèrènakòlò kàdrì kitswálépi títi àlo ni ni lavú dhi léna dre. Tàbèrènakòlò nda, tàbèrènakòlò bvò kòndi àdhyá mómí ì dré ledélé àyi ki drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, tàbèrènakòlò nda, tàbèrènakòlò bhù àdhyá 'i. ¹² Akòdhi fì lána ndrìago ki kàrì tiago kya be fèle dhi sè ko. Be ró dhi, fì ìna ngbà 'í vèsè àlo Àrà lólo lavulé dhi léna àyi tàndi ni kàrì sè, kitswálé àma ki apá tàkònzì ni rínyí lèsè kóná vèsè kólyá. ¹³ Tátrítí kúlí zàle dhi, à adrè ndrìago ki kàrì tiago kya be dhi ni adó tìkàrá zàle dhi ni tópfó be, ligìle mómíyá adrèbhá ndí ró àyi ki tàkònzì sè dhi ì drìsè, kitswázó àyi ki rúbhá ki temvé, àyi ki 'òzo atsálé lólo Giká dré. ¹⁴ Kàdré

kònìni dhi, Krísto ni kàrì adré di vélé àma ki togó ki temvé tà mà dré 'òle adrébhá tá àma ki dri lile dràdrà kisú dhi i lésè, mà kàdréro Giká adrélépi lídrì ro dhi ni tà 'o be dhi bvó! Tàko ko, Tirí Lólo adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni rinyí sè dhi, Krísto fè àyi tàndi mòbòmà kitswálépi títi dhi ró Giká dré àma ki tàkonzì ki tà sè.

¹⁵ Àsà dhi, Krísto nda dhya adrélépi àyi totó tà 'o móndí ki kòfalé 'á Giká be, tà tídhí Giká dré bhàle ru yizo àyi íbe dhi ni tà sè dhi 'i, móndyá Giká dré azilé dhi i kòkisúró tà dré lazilé àyi dré tàyilé ro dhi, adrézó ába kóná vèsè kólyá. Tàko ko, Krísto drà àyi ki apá àyi ki tàkonzì i dré tá 'òle tà àku ru yizo dhi zàle dhi i lésè dre.

¹⁶ Kàdré wárágá tisile tàyilé ngá ki tà sè dhi ni tà sè dhi, adré léá dhi, à kòtadhá rè zyá dhya wárágá nda ni tisilepi dhi drà dre káyá dhi 'íká. ¹⁷ Tàko ko, à kitswá tà 'o wárágá nda sè bwá ko, dhya nda dré rè dhu adrerà'a lídrì íbe dhi 'á. A ni ngbà 'í kitswá tà 'o ásà dhya nda ni dràma àmvolèsè. ¹⁸ Tà nda sè dhi, Giká bhà tá ndìndì tà àku ru yizo móndí íbe dhi kàrì sè. ¹⁹ Angyá ko, Mósè kòlongó tà títi tátrítrí kúlí dré tá adrélé tàle à kò'o dhi i móndyá títi i dré dre dhi, dré tiágo ki kàrì ndrìágo kya be dhi ni adózó amulé yí be gò, ligizoa búkù tátrítrí kúlí nda àdhya dri, ìndì móndyá títi nda i drìsè, fanzi rú zile isópè dhi sè, ìndì kítá ká dhi sè. ²⁰ Gò dré tàzoá dhi: «Kòndhi, kàrì tà Giká dré bhàle ru yizo àmi íbe dhi àdhya 'i.»* ²¹ Di dré kpà kàrì nda ni adózó ligile tàberènakòlò dri, ìndì ngá títi adrézó Giká ni lídrì bha ásà dhi i drìsè. ²² Tà bàti ró dhi, tátrítrí kúlí adré léá dhi, à kàdré ànyíanyi ngá títi dhi ki temvé kàrì sè. Angyá ko, kàrì kòkutú ko dhi, Giká kitswá móndí ki tàkonzì tri ko.

²³ Di adré tá léá dhi, à kàdré ngá lídrì adrébhá ngá tàndi bhù na dhi ki tadhá nda kòdhi ki temvé kònìni. Adré di léá dhi, à kàdré ngá tàndi bhù àdhya ki temvé mòbòmà dóro mòbòmà nda ki lavúbhá dhi i sè.

²⁴ Tàko ko, Krísto fi tà àrà lólo ledélé móndí ki drígá sè, adrélépi tá ngá lídrì ngá tàndi bhù na dhi àdhya ró dhi léna ko. Be ró dhi, fi ína bhù ni tàndi na gò, pfòle adrélé Giká kandrá àma ki tà sè. ²⁵ Fi tá kpà bhù na kitswálé àyi fe mòbòmà ro vèsè be bí, ngóro kòwánà ki kàdrì dré adrélé file Àrà lólo lavulé dhi léna kóná àlo àlo títi i sè kà'wá ki kàrì sè dhi tíni ko. ²⁶ Kònò Krísto kàdré tà 'oá kònìni dhi, a ni tà léá dhi, kàdré kizá nya vèsè be bí kidhólé bvò ni bhàma lésè. Di, nyànomvá, lókyá kudù kònìndhi sè dhi, Krísto apfò ngbà 'í vèsè àlo àyi fe mòbòmà ro, kitswálé tàkonzì ki tà 'o akilé dhi dre. ²⁷ Adré léá dhi, móndí àlo àlo títi dhi i kòdrà vèsè àlo gò, àmvolásà dhi, Giká kòtáro àyi ki tàbvó. ²⁸ Kókpà kòdhi tíni, Krísto fè i dràle mòbòmà ro vèsè àlo, kitswálé móndí zyandre dhi ki tàkonzì ki tingá. A ni kpà go apfòle vèsè ni rì sè. Di, a ni go apfòle kitswálé tàkonzì tingá dhi bvó ko. Be ró dhi, a ni go apfòle kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe móndyá adrébhá àyi letè dhi i dré.

10

Krísto fè i dràle mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo

¹ Tà Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi i ngbà 'í tà dóro adrébhá alile dhi ki lídrì 'i, tà dóro tàndi nda 'i ko. Àsà dhi, tágba à kàdré mòbòmà fe Giká dré kóná àlo àlo títi i sè landè àko ró yá dhi, tátrítrí kúlí nda

* 9:20 9:20 A kònò Pfòma 24:8.

kitswá tãdzí mɔndyá adrɛbhá àyi ki kisí Gíká kandrá dhi ki 'o kitswálé títi ko. ² Kònò kòkitswá tá mɔndyá adrɛbhá lísámò 'o nda ki togó temvé kitswálé títi 'í dhi, ì kitswá tá gòlè vélé àyi ki tàkonzì kisù ko gò, à dré mòbòmà fèma àyi ki tà sè dhi ni tayízó. ³ Tà bàti ró dhi, mòbòmà adrélé fèlè kóná àlò àlò títi ì sè nda ì adré mɔndyá nda ki tàkonzì 'o agalé àyi léna dhi nì. ⁴ Angyá ko, tiàgo ki kàri ndrìaño kya be dhi kitswá tãdzí tàkonzì tingá ko.

⁵ Dì ásà dhi, Krísto dré tá adrérà'a 'òlè alìlè bvò kònìdhi lé dhi 'á dhi, tà tá Gíká dré dhi:

«Mí lè tà mòbòmà ì ìndì ngá adrélé fèlè mòbòmà ro mí dré dhi ìbe kòdhyà ko.

Dì, mí ledé mína rúbhá má dré kitswálé fèlè dhi kòdhyà.

⁶ Mí ka'í tá kà'wá adrélé zàlè dhi ì, ìndì mòbòmà adrélé fèlè tàkonzì ki tà sè dhi ìbe kòdhyà ko.

⁷ Dì má dré tãzoá dhi: «Á! Gíká, ma kònìdhi.

Má alì tà mí dré adrélé lèlè má kò'o dhi ni 'o, ngóro tisilè áma tà sè ámi búkù pàlè dhi léna dhi tìni.»*

⁸ Dì Krísto nda tà tá rè zyá dhi: «Mí lè tá mòbòmà ì, ngá adrélé fèlè dhi ì, kà'wá adrélé zàlè dhi ì, ìndì mòbòmà adrélé fèlè tàkonzì ki tà sè dhi ìbe kòdhyà ko. Mí ka'í tá kpà ngá nda ì ko.» Tà tá kònìni, tágba tãtrítrí kúlí dré adrézó léá dhi, à kàdré ngá nda ki fe Gíká dré dhi. ⁹ Gò dré tãzoá dhi: «Ma kònìdhi. Má alì tà mí dré adrélé lèlè má kò'o dhi ni 'o.» Ásà dhi, bhà tá tà àku nda garà dri, tà tídhí nda ni bhàzo àrà ni 'á. ¹⁰ Dì Yésu Krísto dré tà Gíká dré tá lèlè ì kò'o dhi ni 'òlè dhi sè dhi, Gíká 'o àma atsálé lólo í kandrá, Krísto ni rúbhá fèlè ngbà 'í vèsè àlò mòbòmà ro àma ki tà sè dhi sè.

¹¹ Tãtrítrí kúlí zàlè dhi, kòwánà títi dhi ì adré ngbú adrélé àyi ki àzì 'o kítù àlò àlò títi ì sè, adrézó mòbòmà fe landè àko ró, tágba mòbòmà nda ì dré kitswázó tãdzí mɔndí ki tàkonzì tingá ko dhi. ¹² Dì, Krísto fè ìna ì ngóro mòbòmà àlò kwákwa fèlè tàkonzì ki tà sè kitswálépi lókyá títi ì sè dhi ró gò, dré lirízó Gíká ni dríágo lèsè. ¹³ Kìdhólé lókyá nda sè dhi, adré lókyá Gíká dré dra àyi kàribhá ki bhàzo adrélé àyi pá zàlè dhi ni letè. ¹⁴ Tàko ko, mòbòmà àlò kwákwa nda sè dhi, 'o mɔndyá Gíká dré bhàlè twá adrélé ìna ró dhi ì kitswálé títi kóná vèsè kólyá.

¹⁵ Tìrì Lólo adré kpà tà nda ki longó kòdhyà. Angyá ko, tà tá rè zyá dhi:

¹⁶ «Mírì tà dhi: Lókyá adrélépi alìlè dhi sè dhi, tà tídhí má dré dra bhàlè ru yìzo tódhyá àyi ìbe dhi, tà kònìdhi 'ì:

Má ni áma tãtrítrí kúlí bha àyi ki togó na, kúlí nda ki tisìzo àyi drìna.»†

¹⁷ Gò tãá dhi:

«Má kitswá gòlè vélé àyi ki tàkonzì ki tà kisù, tà kònzi ì dré 'òlè dhi ìbe ko.»‡

¹⁸ Dì Gíká kòtrì mɔndí ki tàkonzì ì kònìni dhi, adré ì léá dhi, à kògò vélé mòbòmà fe tàkonzì nda ki tà sè ko.

Ama ki kisima ànyi Gíká làga dhi

¹⁹ Dì áma adrúpi ì, mà dré adrélé Yésu ni tà ka'í bàti dhi sè dhi, mà kitswá adrélé file Àrà lólo lavulé dhi léna akódhi ni kàri sè. ²⁰ Mà adré file lána láti tídhí lídrì ro dré nzìlè áma dré kitswázó lavulé kítá 'ìlè dhi

* **10:7** 10:7 A kònò Longó ì 40:7-9. † **10:16** 10:16 A kònò Yèrèmiyá 31:33. ‡ **10:17** 10:17 A kònò Yèrèmiyá 31:34.

'àsè dhi 'àsè. Kítá 'ìle nda, akódhi ni rúbhá 'i. ²¹ Di àsà dhi, mà dré adrélé kòwánà kàdrì adrélépi Giká ni dzó drìle dhi ìbe dhi sè dhi, ²² mà kàdré àma ki kisi ànyi Giká làga togó dóro adrélépi akódhi ni ka'í bàti dhi sè. Tàko ko, akódhi temvé àma ki togó, àma ki tàkonzì nìni tingázó dre. Dzì kpà àma ki rúbhá yí tsèrèlè dhi sè dre. ²³ Mà kàdré kpà tròle gígí ro tà mà dré adrézó m̀ bha àsà, adrézó kpà longóá dhi rú. Tàko ko, Giká tà nda ni lazilépi dhi kitswá adrélé ka'ìle togó wáyi sè. ²⁴ Mà kàdré kpà àma ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ru kodzó àma kòfalésè, mà kàdréro tà dóro 'o lèle sè. ²⁵ Mà kòtayí adrema ru kimó àma ki adrúpi ìbe dhi ngóro móndí àruka kya t̀ni ko. Be ró dhi, mà kàdré ru timbà àma kòfalésè àma ki tà ka'ika'í na. Mà kàdré vélé 'òá adrézó ìle ába drìdrì, mà dré adrèrà'a kítú Mírì dré dra agòzo dhi ni no atsàrà'a ànyi dhi 'á.

²⁶ Di, mà kògò adrélé tàkonzì 'o ize sè mà dré tà bàti kisúzó ǹle dhi àmvolésè dhi, mòbòmà kitswálepì tàkonzì nda ki tingá dhi ni adrè vélé yókódhó. ²⁷ Mà kàdré 'òá kònini dhi, tayí ngbà 'í tirì àma dré, mà dré adrèrà'a Giká ni tàbvó tàma letè, túmání àtsí kàdrì dra akódhi ni kàribhá ki zàlepi vèle dhi be dhi 'á. ²⁸ Tàko ko, dhya àlo kògà Mósè ni tàtrítrí kúlí 'òle gò, móndí r̀ yà, kó ngalè na yà tà nda ni nobhá m̀ sè dhi ì dré akódhi ni asíkizo dhi, à adrè akódhi nda ni 'o dràle, kizà ni ni bha àko ró. ²⁹ Kàdré kònini dhi, m̀ adrè kisúá dhi, à ni di vélé tà ño dhya adrélépi Giká ni Mvá ni ayizè, adrélépi kàrì tà Giká dré bhàle ru yizo dhi àdhyà áyi 'òlepi atsálé lólo dhi ni no ngá tàko ró, ìndì adrélépi Tirì Giká dré fèle áyi togó tani sè dhi ni lodhá dhi dri ngíni? ³⁰ Angyá ko, mà ǹ dhya tà kòni ki tàlepi dhi be: «Má ni móndí ki tà kònzì ki vúdrì logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà ì dré 'òle dhi i tí dhi ma.» Akódhi nda tà kpà dhi: «Mírì ni áyi móndyá ki tàbvó ta.»[§] ³¹ Dhèle Giká lídrì ro dhi drígá dhi, tà adrélépi tirì fe gàle dhyá léna dhi 'i!

³² M̀ kisú r̀e lókyá m̀ dré tá Giká ni ngádra kisúzó ngá kazá àmi ki togó na dhi ká! Lókyá nda sè dhi, tágba m̀ dré tá adrézó kizà nya dhi, m̀ adrè tá àmi ki togó tsi àdzú kàdrì dhi na. ³³ Lókyá àruka i sè dhi, à adrè tá àmi ki lodhá, adrézó àmi ki m̀ pfo móndyá títi i kandrá. Lókyá àruka i sè dhi, m̀ adrè tá àmi ki totó tātá móndí adrèbhá kizà nya kònini dhi làga. ³⁴ M̀ adrè tá kizà do àmi ki togó na móndí 'ìle bádzo na dhi ki tà sè. A kàdré àmi ki ngá topá dhi, m̀ adrè tá tà nda ni ka'í dóro, adrézó lenzélé àsà. Tàko ko, m̀ ǹ tá tàle dhi, àmi tá àmikya tà dóro ngá nda ki lavúbhá dhi ìbe, ìndì tà nda ì kitswá akílè bwà ko dhi be.

³⁵ Di àsà dhi, m̀ kòbhe tà m̀ dré ka'ìle bàti dhi ko. Angyá ko, m̀ ni làgì múrúngú kisú àsà. ³⁶ Adré di léá dhi, m̀ kàdré togó tsi, adrézó tà Giká dré adrélé lèle m̀ kò'o dhi ki 'o, m̀ kòkisúró tà dré lazilé dhi be dhi bvó. ³⁷ Tàko ko, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi t̀ni:

«Tayí ngbà 'í lókyá tsà,
dhya adrélépi alìle dhi dré alizo. Kitswá ìna gìle ko.

³⁸ Dhya adrélépi gyágya má mìlésè dhi ni adrè lídrì ìbe áyi tà ka'ika'í sè.

Di, kògò ìna bvólé ro dhi, àma togó kitswá kinílè akódhi ni tà sè ko.»*

³⁹ Ama ró dhi, àma móndí adrèbhá gòle bvólé ro kitswále dràdrà kisú dhi 'i ko. Be ró dhi, àma àmakya móndí adrèbhá Giká ni ka'í gò adrézó adrélè dhi 'i.

11

Tà ka'ika'i

¹ Dhya adrélépi tà ka'ika'i fbe bàti dhi adrè ka'íà tàle dhi, í ni dra tà í dré adrézó m̄ bha àsà dhi ki kisú káyà dhi. Adré kpà n̄á tàle dhi, tà í dré kitswálé nòle m̄ sè ko dhi ki dra ru 'o káyà dhi be. ² Atú dhi, àma ki tábhí ì ka'í tá Giká kònini gò, akódhi dré àyi ki tà bhàzo kuru àsà.

³ Tà ka'ika'i sè dhi, mà ni tàle dhi, Giká bhà bhù ì bvò be àyi kúlí sè dhi be. Di ngá adréle nòle m̄ sè dhi ì apfò ngá adréle nòle m̄ sè ko dhi ì lésè.

⁴ Tà ka'ika'i sè dhi, Abèlè fè tá Giká dré mòbòmà dóro dhi Kàyinà àdhya ni lavú. Akódhi ni tà ka'ika'i nda sè dhi, Giká ka'í ngá dré fèle nda ì gò, akódhi ni tà bhàzo kuru, akódhi ni zizo móndí gyàgya dhi ró. Di tà ka'ika'i nda sè dhi, Abèlè adrè rè dhu tà ta àma dré, tágba dré dràzo dhi.

⁵ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká do tá Enókà í véna, kòdràro ko dhi bvò. Di à dré gòzo véle akódhi ni kisú ko, Giká dré tá akódhi ni dòle í véna dhi sè. Angyá ko, Giká ni Kúlí adrè tàà dhi, drìdrì Enókà nda ni dòzo dhi kandrá dhi, akódhi ni tà 'o tá Giká ni togó kinilé. ⁶ Di, tà ka'ika'i àko dhi, dhya àlo kitswá ina Giká ni togó 'o kinilé bwà ko. Tàko ko, lè dhya àngùdhi adrélépi àyi kisí ànyi Giká làga dhi kàdré ka'íà dhi, akódhi be, ìndi adrè làgì múrúngú fe móndyá títi adrébhá àyi nda togó wáyi sè dhi ì dré káyà dhi.

⁷ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá tà lazizó Nówè dri tà kitswálé nòle rè ko dhi ki tà sè dhi, Nówè ka'í tá Giká ni kúlí nda 'òle gò, bwatù kàdrì dhi ni ledézó kitswázó àyi súrú tídrí. Di àsà dhi, bhà tá tà móndyá bvò àdhya ì dri gò, dré atsázó gyàgya Giká mùlèsè àyi tà ka'ika'i nda sè.

⁸ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Abàràrà ni zizo lile bvò dré kitswálé kisulé tàylé ro dhi na dhi, Abàràrà ka'í tá Giká ni kúlí nda 'òle gò, dré lizo, tágba dré tá nizoá ngalé í adrè tá lile àngolé ya dhi ko dhi. ⁹ Akódhi ni tà ka'ika'i nda sè dhi, dré bhà mòzo adrézó móndí twá ro bvò Giká dré tá lazilé í dré nda na. Gò dré adrézó wémá ì zàle, ngóro Ísàká ì Yàkòbhò be tà lazilé nda ni kisúbhá tàylé ro dhi ì dré kpà 'òle dhi tíni. ¹⁰ Tàko ko, adrè tá bhàandre Giká dré tá tà ni ni kisúzo drìdrì gò, sìzoá pá fbe tàtá dhi ni letè.

¹¹ Tà ka'ika'i sè dhi, Abàràrà nda kisú tá rinyí mvá tizo, tágba akódhi ni kóná dré tá lavúzó, ìndi Sàrà ni tàndi dré tá adrézó kóndó ro dhi. Angyá ko, nò tá Giká tà nda ni lazilépi í dré dhi ngóro dhya í dré kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi ró. ¹² Di àsà dhi, agó àlo adrélépi tà ànyi dràdrà mìle nda lésè dhi, ànzi ì dré topfòzo lizólé zyandre ró, ngóro bhìbhìnyà bhù m̄bhalé 'á dhi ì tíni, ìndi sínyí yìandre mìle kitswálé nàle bwà ko dhi tíni.

¹³ Móndyá títi nda kòdhi ì adrè tá atsilé tà ka'ika'i na, tsàle lókyá ì dré todràrà'a. Í kisú tá tà Giká dré lazilé dhi ì ko. Di, ì nò tá àyikya tà lazilé nda ì vwàvwà ro, tà nda ki ka'izo dóro. Í ka'í tá kpà tàle dhi, àyi tá ngóro móndí twá bvò àyikya ró dhi àko dhi ì tíni. ¹⁴ Móndyá adrébhá tà ta làsú be kònini dhi ì adrè tadhá ngàdra 'á dhi, ì adrè bvò àzya nda adréle àyikya ró. ¹⁵ Kòndò ì kàdré tà bvò ì dré tá tayilé dhi ni tà kisú dhi, ì ni tá kitswá láti kisú nzizo bvò nda na. ¹⁶ Di, ì adrè tá àyikya bvò dóro lavulú dhi ni nda kisulé kòdhyà. Kòdhi adrè tàà dhi, ì adrè tá bvò bhù na dhi ni nda kòdhyà. Di àsà dhi, Giká kanyò àko ì dré adréle àyi zi àyi ki Giká ro dhi sè. Tàko ko, akódhi ledé bhàandre àyi dré dre.

17 Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Abàráma ni tabhizo dhi, Abàráma fè tá Isákà mòbòmà ro akódhi dré. Di akódhi tá Giká dré tá lazilé dhi ki kisulépi nda adré tá 'òle áyi mváagó àlo kwákwá dhi ni fe drále, 18 tágba Giká dré tá tazoá drá dhi «Á ni ngbá 'í Isákà ni ànzi ki zi ámi ànzi i ró dhi kòdhya» dhi.* 19 Abàráma adré tá ina kisúá dhi, tágba Isákà kòdrà yà dhi, Giká rinyi íbe kitswázó akódhi ni tingá dràdrà lésè. Di à ni kitswá taa kúli alaala sè dhi, Abàráma gò áyi mváagó nda ni kisú ngóro móndí tingalé dràdrà lésè dhi tìni.

20 Tà ka'ika'i sè dhi, Isákà zi tá tà tani Giká tí Yàkòbhò i dri Esawù be tà adrebhá tá alile dhi ki tà sè.

21 Tà ka'ika'i sè dhi, Yàkòbhò dré tá adrèrà'a 'òle drále dhi 'á dhi, zi tá tà tani Giká tí Yòsèfá ni ànzi àlo àlo títi dhi i dri. Gò dré Giká ni lindri bhazo, í dré tá adrèrà'a áyi agò áyi kùtù fa dri dhi 'á.

22 Tà ka'ika'i sè dhi, Yòsèfá dré tá adrèrà'a ànyi dràdrà mìle dhi 'á dhi, longó tá Isèrelè ànzi ki apfoma Ezèpètò lésè dhi ni tà gò, dré tà í dré tá lèle à kò'o áyi fà ni tà sè áyi dràma àmvolésè dhi ni tà lazizó.

23 Tà ka'ika'i sè dhi, Mósè ni tibhá ì zù tá akódhi mbá na akódhi ni tìma àmvolésè. Tàko ko, ì nò tá dhi, mvámvá nda ni tà avé tò. Í ro tá kpà ngá, ì dré tá ópí kàdrì ni kúli gale 'òle dhi sè ko.

24 Tà ka'ika'i sè dhi, Mósè nda dré tá mbàzo atsálé kàdrì dhi, gà tá à kàdré áyi zi ópí kàdrì, Fàráwò ni zapi ni mvá ro dhi rè. 25 Di kípè tá kizà nyàma túmání mónyá Giká àdhya íbe dhi kòdhya, lenzema tàkonzi ni tà sè lókyá tsà sè dhi ni àrà 'a. 26 Akódhi mìlésè dhi, kanyò mvòle Kristo ni tà sè dhi tá dóro lavulé, ngá làgí be kàdrì Ezèpètò na dhi ki kisulé dhi rúsè. Angyá ko, adré tá mì bha làgí múrúngú í dré kitswálé kisulé dhi dri. 27 Akódhi ni tà ka'ika'i nda sè dhi, apfò tá Ezèpètò lésè ópí kàdrì ni togóaswa ni ro àko ró gò, dré áyi togó tsizo lizo ába drìdrì, dré tá adrélé Giká kitswálé nòle mì sè bwà ko dhi ni no dhi sè. 28 Tà ka'ika'i nda sè dhi, tà tá Isèrelè ànzi i dré dhi, ì kò'o gwányá Pásiká àdhya, kàrì ligizo dzóti fa i rúsè, kitswálé ángéló adrélépi dràdrà fe dhi kòtupfúro àyi ki ànziàgo kàyo ró dhi i todràle ko dhi bvó.

29 Tà ka'ika'i sè dhi, Isèrelè ànzi ì zya tá yìandre Kika, ngóro à dré adrélé atsílé àrà fà ro dhi 'ásè dhi tìni. Di, Ezèpètò ì kòtabhì tà nda 'òle dre dhi, yìandre nda dré anzizó àyi drìsè rùkù àyi ki tupfú todràle.

30 Tà ka'ika'i sè dhi, Isèrelè ànzi ì tatsí tá Yèrikò làgàsè kúrukúru kítu nzi-drì-rì gò, bhàandre nda ni zèribà dré adàzo kìnì mì.

31 Tà ka'ika'i sè dhi, Rábá, tòkó zàràbhù ro dhi ka'í tá Isèrelè ànzi mùle lùzu ró dhi ì dòle í véna gò, à dré akódhi ni pfúzo drále túmání mónyá ligíbhá Giká rú dhi íbe ko.

32 Di má ni go vélé taa ngíni? Lókyá má dré kitswázó tà ta Gèdèyónà ni tà dri, Bàràkà ni tà dri, Sámòsonà ni tà dri, Yèfètà ni tà dri, Dàwídi ni tà dri, Sàmùwèlè ni tà dri, ìndì pròfètà ki tà dri dhi yó. 33 Áyi nda ki tà ka'ika'i sè dhi, ì bhu tá àdzú òpì ki lavúzó, ì 'ò tá tà gyágya i, ì kisú tá tá Giká dré tá lazilé dhi i, ì tabhó tá kàmì ki síbhálé i, 34 ì kidrà tá àtsi adrélépi kòle rinyi ró dhi, ì lapá tá móndí ki sápi ì sílèsè. Áyi tá íbe yàya dhi ì atsá tá rinyi ró. Í atsá tá àgo tòmbátòmba ì ró àdzú na, àyi ki kàribhá angábhá

* 11:18 11:18 A kònò Kidhoma 21:12.

bvò twá i lèsè dhi ki ladró. ³⁵ Tòkó ì gò tà àyi ki móndí tá dràbhá dhi ki kisú ngóro móndí tingalé dràdrà lèsè dhi i tìni.

Móndí àruka ì tayí tá àyi adrélé rúbhá 'òle aswálé gò, ì dré todràzo. Ì gà tá à kápà àyi dhi rè, ì kóngaró dràdrà 'àsè lídrì dóro lavulé dhi ni kisú be dhi bvò. ³⁶ Arukabhá ni ì tayí tá àyi adrélé gùle, adrélé tswàle, adrélé 'ìle nyìrì sè, adrélé bhèle bádzo na. ³⁷ A lebhé tá àruka ni ì todràle kírà sè. A tìsì tá àruka ni ì 'a be rì. A tupfú tá àruka ni ì todràle sápi sè. Aruka ni ì tatsí tá lemerèbhá ì ró kínì kábilígyà kya ndrì ìbe asólé àyi rú dhi ìbe. Ì tayí tá àyi adrélé m̀ pfòle, adrélé 'òle kònzì. ³⁸ Ì tatsí tá duku ì 'àsè ìndì kóngó ì drìsè, adrélé àyi ki tuzú kírà gò ì 'àsè, ìndì bhú kínì zàle dhi ì 'àsè. Tágba dré tá adrézó kònzì dhi, móndyá bvò kòndì àdhya ì kitswá tá àyi nda ki lindrì sè ko!

³⁹ Móndyá títì nda kòdhi ki tà ka'ika'ì sè dhi, Giká bhà tá àyi ki tà kuru. Dì, ì kisú tà àyikya tà dré tá lazilé dhi ko. ⁴⁰ Tàko ko, Giká bhà tá tà dóro lavulé dhi zùle àma dré, kitswázó àma ki 'o kitswálé títì tùmáni àyi ìbe dhi bvò.

12

Giká ni ànzì ki lotoma

¹ Dì àma ró dhi, àma móndyá zyandre àyi ki tà ka'ika'ì tadhábhá nda ìbe kimólé àma lágàsè kúrú. Dì àsà dhi, lè mà kòbhe àma rúsè ngá lanzì títì adrèbhá àma ki kíkí dhi ì, tùmáni tàkonzì adrèbhá àma ki tì'ì dhi ìbe, mà kàdréro angú Giká dré bhàle àma kandrá dhi ni ra landè àko ró. ² Mà kàdré kpà àma ki m̀ bha Yésu dri. Tàko ko, akódhi nda dhya láti nzìlepi àma dré adrézó Giká ni ka'ì dhi 'i, ìndì dhya adrélèpi àma ki 'o kitswálé títì àma ki tà ka'ika'ì na dhi 'i. Akódhi dré tá kólénzè Giká dré bhàle ì kandrá dhi ni nòle dhi sè dhi, ka'ì tá kizà nyàle fa kípakipa dri, kanyò ni ni nòzo tà tàko ró gò, dré lírízó Giká ni lírìrà òpì àdhya ni dríágó lèsè. ³ M̀ kisù rè ngalé akódhi mvò tá tàkonzìbhá ligìbhá ì rú kònzì dhi ki tà ngíni ya dhi ká, m̀ kòkitswáro landèle àmi ki togó tayízó lanzile ko dhi bvò.

⁴ Tàko ko, àdzú m̀ dré adrélé bhùle tàkonzì ìbe kòdhi léna dhi, m̀ bhu rè tsàle àmi ki kàrì dré kuturà dhi na ko. ⁵ M̀ tivì kúlí Giká dré tàle àmi ki kodzózó àyi ànzì ì ró dhi dre? Akódhi tà dhi:

«Àma mvá, Mírì kàdré àmi lotó dhi, mí kòndò tà nda tà tàko ró ko. Kàdré àmi tàkonzì tadhá mí dré dhi, mí kòtayí àmi togó lanzile àsà ko.

⁶ Tàko ko, Mírì adrè móndyá títì ì dré adrélé lèle dhi ki lotó kòdhyà. Adré kpà tà ño móndyá títì ì dré adrélé ka'ile àyi ànzì ì ró dhi ì dri.»*

⁷ Giká kàdré ì àmi ki lotó dhi, m̀ kàdré togó tsi, adrézó kizà m̀ dré adrélé nyàle nda ki mvò. Giká adrè àmi ki 'o ngóro àyi tándì ni ànzì ì tìni. Tàko ko, mvámvá àlo atá ni dré adrézó lotóá ko dhi tsi be? ⁸ Dì, Giká kàdré àmi ki lotó ngóro dré adrélé 'òle àyi ànzì títì dhi ki tà sè dhi tìni ko dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, àmi akódhi ni ànzì 'i bàti ko. Be ró dhi, àmi àmikya bákólyá ànzì 'i. ⁹ Ama títì dhi ì tá atá bvò dri adrèbhá tá àma ki lotó dhi ìbe gò, mà dré adrézó àyi ki lindrì bha. Kàdré kònzì dhi, lè mà kàdré ì véle àma ki bha àma ki Atá bhù na dhi ni rìnyí zàle, mà kàdríro be dhi bvò! ¹⁰ Ama ki atá bvò dri nda ì adrè tá àma ki lotó lókyá tsà sè, ngóro dré tá adrélé dóro àyi m̀lèsè dhi tìni. Dì, Giká adrè ìna àma ki lotó ngóro dré

* 12:6 12:6 A kòndò Tògyakúlí 3:11-12.

adrélé dóro àma dré dhi tîni, mà kàtsáró lólo ngóró í dré adrélé lólo dhi tîni. ¹¹ Dhya ángùdhi adrélé lotólé dhi adré tà nda ni no lókyá nda sè dhi ngóró tà adrélépi arí fe dhi ró ko. Be ró dhi, adré ina tà nda ni no ngóró tà adrélépi kizá fe dhi ró. Di, àmvolásà, à kòlotó akódhi nda kitswálé títi dre dhi, a ni lò'wa dóro 'a bí, adrézó tà gyägya 'o tà kàdríkàdri na.

¹² Di àsà dhi, lè mà kògò rînyí fe àmi ki drigá toròbhá dhi í dré, ìndì àmi ki pá landèbhá dhi í dré. ¹³ Mì kàdré kpà láti lotó àmi ki pá í dré, mómí pá íbe yàwà dhi ì kàtsáró mèrèkpe í ró ko, be ró dhi, ì kàdríró be dhi bvó.†

Giká ni gàma ko dhi

¹⁴ Lè mà kàdré láti nda adrézó tà kàdríkàdri íbe àmi kòfalé mómíyá títi dhi íbe. Mì kàdré kpà àmi ki fe adrélé lólo Giká dré be. Tàko ko, dhya áyi fèlepi adrélé lólo Mírì dré ko dhi, kitswá ina akódhi ni no ko. ¹⁵ Mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíró í vwàle Giká ni togó tani rúsè ko. Dhya àlo kòtayí kpà áyi togó atsálé kùdzíkùdzi ko, tà kùdzí nda kàtsáró kpà mómí áruka bí dhi í rú, áyi ki 'o atsálé ndí ró ko. ¹⁶ Mì kònò kpà dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kò'oró ndòtò tà ko, ìndì kògàró Giká ni tà Esáwù àdhya tîni ko. Tàko ko, Esáwù nda lagí tá ina tà í dré tá kitswálé kisulé tàyílè mvá kàyo àdhya ró dhi ngbà 'í manyàngò mvá tsà dhi sè. ¹⁷ Ngóró mì dré nìle be dhi tîni dhi, àmvolásà dhi, dré gòzo tódhyá tà tani nda ni le kisulé gò, à dré gàzoà rè. Ndà tá láti tà nda ni ladzázó, di, kitswá tá ina ko, tágba dré tà nda ni ndàzo m̀ndra sè bí dhi.

¹⁸ Ama adrúpi í, mà kisí tá àmi ànyi kóngó kitswálé tabèle bwà, ìndì adrélépi kòle àtsi ró dhi làga ko. Mì kisí kpà àmi ànyi àrà adrélépi t́nìmvá ró ìndì ngátsi ró, kàgumá dré adrézó víle lána dhi làga, ngóró Ìserélè ànzi í dré tá 'òle kóngó Sínáyí àdhya na dhi tîni ko. ¹⁹ Mì kisí kpà àmi ànyi àrà gòkà vòzo gò, kúlí tírì fèlepi dhi ni yòzo lána dhi làga ko. Tàko ko, Ìserélè ànzi ì dré tá kúlí nda ni yìzo dhi, ì lizí tá Giká ni tí, kòkikíró kúlí nda, kògòró tà ta ko dhi bvó.‡ ²⁰ Angyá ko, ì kitswá tá tà kúlí nda dré tá adrélé tàle ì kò'o dhi ni mvo bwà ko. Kúlí nda tà tá dhi: «Dhya àlo kòtabè kóngó kònìdhi dhi, kàdré gba kà'wá 'í yà dhi, lè à kòlebhé akódhi nda dràle kírà sè.»§ ²¹ Tà ì dré tá nòle nda dré tírì fèle àyi dré tò dhi sè dhi, Mósè ni tàndì tà tá dhi: «Má adrè lyàle tírì dré.»*

²² Di, mà kisí àmikya àmi ànyi kóngó Siyónà àdhya làga, ìndì Yèrúsalamà, bhàandre Giká lídrì ro dhi àdhya bhù na dhi làga. Mì kisí àmi ànyi ángéló lìzólizo ru kimòbhá adrélé lenzélé dhi í làga. ²³ Mì kisí àmi ànyi Giká ni ànzi kàyo ró ru kimòbhá, áyi ki rú tisizo bhù na dhi í làga. Mì kisí àmi ànyi Giká, mómíyá títi dhi ki tàbvó tàlepi dhi làga, ìndì mómíyá atsábhá gyägya kitswálé títi dhi ki líndrì í làga. ²⁴ Mì kisí kpà àmi ànyi Yésu adrélépi áyi totó tà 'o mómí ki kòfalé 'a Giká be, tà tídhí Giká dré bhàle ru yìzo áyi íbe dhi ni tà sè dhi làga, ìndì akódhi ni kàrí kutúlèpi, adrélépi tà ta dóro lavulé Abèlè ni kàrí àdhya rúsè dhi làga.

²⁵ Mì kònò dí dóro, mà kògàró dhya adrélépi tà ta àmi dré dhi ko. Tàko ko, mómíyá dhya adrélépi tà tà longó áyi dri bvó dri dhi ni gabhá rè dhi ì kòlapá Giká ni tàbvó tàma sílèsè ko dhi, mà ni di àmakya lapá ngínìngíni

† 12:13 12:13 A kònò Tògyakúlí 4:26. ‡ 12:19 12:19 A kònò Pfòma 19:16-22. § 12:20 12:20 A kònò Pfòma 19:12-13. * 12:21 12:21 A kònò Dùtèrònómè 9:19.

ró, mà kàdré àma ki alá dhya adrélépi tà longó àma dri bhù lésè dhi rú dhi? ²⁶ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Giká ni kúlí kizí tá bvò tà tándi ró. Di, nyànómvá dhi, akódhi lazí kúlí tázoá dhi: «Má kitswá ngbà 'í gòlè bvò kizí kòdhyà ko. Be ró dhi, má ni go tódhyá bvò ki kizí bhù íbe vèsè àlo.» ²⁷ Kúlí «tódhyá» ìndì «vèsè àlo» kòdhi ì adrè lèá tàlè dhi, Giká ni ngá títi í dré tà bhàlè dhi ki kizí tingalé, ngá kitswálé kizilé bwà ko dhi ì kàdréró rè dhu be dhi bvò.

²⁸ Di àsà dhi, mà dré adrélé òpì kitswálé kizilé bwà ko dhi ni kisú dhi sè dhi, mà kàdré àwoyà fe Giká dré, adrézó akódhi ni lindri bha akódhi ni ròma sè, ngóro dré kitswálé akódhi mìlèsè dhi tìni. ²⁹ Tàko ko, àma ki Giká ìna àtsí adrélépi ngá za vèlè dhi 'i.†

13

Tà tàlè kùdù ro mónnyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi i

¹ Lè mì kàdré ru le àmi kòfalésè ngóro adrúpi ì tìni. ² Mì kòtivì adrema móndí twá ki ka'í dòlè àmi ki dzó na kùmú ì ró dhi ko. Tàko ko, móndí àruka adrèbhá 'oá kònìni dhi ì ka'í tá ángéló ì dòlè àyi ki dzó na nǎà àko ró. ³ Mì kàdré móndí 'ìlè bǎdzó na dhi ki tà kisù, ngóro mì adrè tá bǎ nya túmǎni àyi íbe na tìni. Mì kàdré kpà móndí adrélé mì p'fòlè dhi ki tà kisù, ngóro mì adrè tá kizà nya àyikya tìni na tìni.

⁴ Lè mónnyá títi dhi ì kàdré lámó ni tà bha kuru. Lámó na dhi, mì kàdré àmi ki rúbhá líkì adrélé ngbà 'í móndí mì dré mòlè dhi ì dré. Tàko ko, Giká ni mónnyá adrèbhá múná tà 'o dhi ki tàbvò ta, túmǎni mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe.

⁵ Lè mì kòtayí àmi làfa lovó dré adrélé tidrìlè dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé ngá mì dré adrézó ába dhi ki tà sè. Angyá ko, Giká tà dhi: «Má kitswá tàdzí àmi tayí ko.

Má kitswá tàdzí àmi tà tivì ko.»*

⁶ Di àsà dhi, mà adrè ka'íá bàti tàlè dhi:

«Mírì dhya adrélépi àma ledé dhi 'i.

Má kitswá ngá ro àlomvá ko.

Móndí ki kitswá àdho tà 'o má rú kòdhyà?»†

⁷ Mì kàdré àmi ki drì kòbhá Giká ni kúlí longóbhá àmi dré dhi ki tà kisù. Mì kàdré lò'wa dóro ì dré adrélé 'àlè àyi ki lídrì na dhi ki no, adrézó tà 'o tà ka'íka'í sè àyikya tìni. ⁸ Yésu Krísto ngbú ngóro dré tà adrélé agyá dhi tìni, dré adrélé ándrò dhi tìni, ìndì dré dra adrélé kóná vèsè kólyá dhi tìni.

⁹ Mì kòtayí àmi ki togó tà adrélé tadhálé twá dhi ì dré adrélé sèlè dhi ko. Dóro ni, àma ki togó tayílè adrélé tímبالè Giká ni togó tani sè dhi. Di, tòlí móndí ì dré adrélé lebèlè mǎnyàngá ni tà sè dhi ì kitswá àyi ki togó tímبالè ko, kitswá kpà àyi ki ledé ko.

¹⁰ Ama àlètári íbe, ìndì kòwánà adrèbhá tà 'o Yúdà ànzi ki tàbèrènákolò na dhi ì kitswá ngá adrélé fèlè mòbòmà ro àlètári nda dri dhi ki nya bwà ko. ¹¹ Tàko ko, kòwánà ki kàdrì adrè kà'wá ki kàrì do, adrézó fíle Àrà lólo lavúlè dhi lèna fèá tàkonzi ki tà sè gò, à dré adrézó kà'wá nda ki rúbhá za káà ni kivi na. ¹² Di àsà dhi, Yésu nya tá kpà kizà drázo bhàandre ni kivi na, kitswázó móndí ki temvé atsálé lólo áyi tándi ni kàrì sè.‡ ¹³ Mà kàdré

† 12:29 12:29 A kònò Dùtèrònómé 4:24. * 13:5 13:5 A kònò Dùtèrònómé 31:6, 8; Yòsúwá 1:5.

† 13:6 13:6 A kònò Longó ì 118:6. ‡ 13:12 13:12 A kònò Yòwàni 19:17, 20.

di p̄òlè akódhi véna káà ni kivì na, adrélé kanyò dré mvòlè dhi ni mvo.
 14 Tàko ko, bvò kònìdhi dri dhi, àma bhàandre adrélépi gile nyo dhi àko.
 Dì, mà adrè àmakya bhàandre adrélépi alilè dhi ni letè kòdhya.

15 Dì Yésu sè dhi, mà kàdré ngbú lindrì fe Giká dré, ngóro mòbòmà mà dré adrélé fèlè drá dhi tìni. Mòbòmà nda kúlí adrèbhá apfòlè àma tísè, adrélé akódhi ni rú bha kùlè dhi 'i. 16 Dì mì kòtivì adrema tà dóro 'o, adrézó kpà àmi ki ngá lanzi mómí i dré dhi ko. Tàko ko, mòbòmà adrélé fèlè làsú be kònini dhi ki tà sè dhi, Giká ni togó adrè kinilé tò.

17 Mì kàdré àmi ki drì kobhá ki kúlí ka'í 'òlè, adrézó àmi ki bha àyi ki r̄inyí zàlè. Angyá ko, i adrè àmi ki líkì landè àko ró. I ni kpà àzì i dré adrélé 'òlè àmi ki tà sè dhi ki ta Giká kandrà. Mì kàdré di àyi ki kúlí ka'í 'òlè, i kàdréro àyi ki àzì nda ni 'o arí sè, kizà sè ko. Tàko ko, i kàdré 'òà kizà sè dhi, tà nda kitswá àmi ki ledé àlomvá ko.

18 Mì kàdré tà zi Giká tí àma dré. Tàko ko, mà n̄ dóro tàlè dhi, àma ki togó adrè àma ki aròkì àlomvá ko dhi. Má adrè kpà leá atsilé dóro tà títì i sè. 19 Lavúlè dhi, má adrè àmi ki kodzó, mì kàdréro tà zi Giká tí, má kòkitswáro gòlè mbèlè àmi véna.

Kúlí kùdù

20-21 Giká t̄ingá àma ki Mírì Yésu dràdrà lèsè gò, akódhi ni 'òzo atsálé kábiligà líkìlépi kàdrì dhi ró akódhi ni kàrí kutulépi dhi sè. Kàrí nda sè dhi, 'o tà í dré bhàlè ru ȳizo mómí íbe dhi kitswálé kóná vèsè kólyá. Dì Giká adrélépi tà k̄idrik̄idri fe nda kò'o àmi kitswálé títì tà títì i sè, mì kòkitswáro tà dré adrélé lèlè mì kò'o dhi ki 'o. Kàdré kpà tà adrélépi dóro í m̄lèsè dhi ni 'o àma léna Yésu Kristo sè. M̄lanzilanzì kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònini.

22 Ama adrúpi i, má adrè àmi ki ti lizí, mì kòka'iró kúlí má dré tisìlè àmi ki kodzó kòdhi i dóro. Angyá ko, má tisì àmi dré ngbà 'i wárágà tsà dhi kòdhya. 23 Má adrè leá mì kònì dhi, à atrì àma ki adrúpi T̄imòtèyò b̄adzó lèsè dre. Akódhi k̄atsá má vélè mbèlè dhi, mà ni li t̄um̄nì akódhi be àmi ki no.

24 Mì kòfè mòdo àmi ki drì kobhá títì dhi i dré, t̄um̄nì mómnyá lólo títì Giká àdhyà íbe. Ama ki adrúpi angábhá Itàliyà lèsè dhi i fè kpà mòdo àmi dré.

25 Giká ni togó tani kàdré àmi íbe títì!

Wárágà Yàkóbhò dré tisìle dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yàkóbhò dré tisìle dhi 'i. A adrè kisúà dhi, Yàkóbhò nda tá Yàkóbhò, Yésu ni adrúpi ró dhi 'i, ìndì Ekelézyà ni drì kobhá kàdrì dhi ki àlo 'i. Akódhi adrè wárágà kònìdhi ni tisì «súrú mudrí-drì-rì ayìbhá bvò wáyi 'ásè dhi i dré» (1:1). Kòdhi adrè leá tàle dhi, mónyá títi Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré ayízó bvò wáyi 'ásè dhi i dré. Wárágà kònìdhi léna dhi, Yàkóbhò adrè mónyá ka'ìbhá dhi ki drì ta tà twátwa bí dhi i sè, adrézó tadhá àyi dré dhi, ì kàdré tà 'o àyi kòfalèsè ìndì mónyá bvò kòndi àdhya i kòfalé ngíni ya dhi. Adré tà kòni ki ta kòdhya: tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi, mónyá ka'ìbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi ki tà, mónyá ka'ìbhá dhi ki tabhìma, Gíká ni kúlí yìma ìndì 'òma, móndí ki nòma twátwa ko dhi, tà ka'ìma ìndì tà dóro 'òma, dhyá ki ti líkima, tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi, dhyá ki bhàma Gíká ni rìnyí zàle dhi, móndí ki tàbvó tàma ko dhi, dhyá ki afàma ko dhi, ngábhá ki tà, tà letèma togó vwàvwà sè dhi, ìndì tà zìma Gíká tí dhi. Lavùlé dhi, Yàkóbhò adrè tadhá dhi, lè mónyá ka'ìbhá dhi ì kàdré ngbà 'í Gíká ni ka'ì ko, ì kàdré kókpà tà dóro 'o àyi ki tà ka'ìka'ì nda sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1)
- 2) Tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi (1:2-8)
- 3) Mónyá ka'ìbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi ki tà (1:9-11)
- 4) Mónyá ka'ìbhá dhi ki tabhìma (1:12-18)
- 5) Gíká ni kúlí yìma, ìndì kúlí nda ni 'òma (1:19-27)
- 6) Móndí ki nòma twátwa ko dhi (2:1-13)
- 7) Tà ka'ìma ìndì tà dóro 'òma (2:14-26)
- 8) Dhyá ki ti líkima (3:1-18)
- 9) Dhyá ki bhàma Gíká ni rìnyí zàle dhi (4:1-10)
- 10) Móndí ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì dhyá ki afàma ko dhi (4:11-17)
- 11) Ngábhá ki tà (5:1-6)
- 12) Tà letèma togó vwàvwà sè dhi, ìndì tà zìma Gíká tí dhi (5:7-20)

Yàkóbhò ni mòdo fèma

¹ Ma, Yàkóbhò, māràbà Gíká àdhya ìndì Mírì Yésu Krìsto àdhya ró dhi, má adrè wárágà kònìdhi ni tisì súrú mudrí-drì-rì ayìbhá bvò wáyi 'ásè dhi i dré.* Mòdo àmi dré!

Tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi

² Àma adrúpi i, tà twátwa dhi ì kàdré àmi ki tabhì dhi, mì kàdré tà nda ki no ngóro tà adrézó lenzélé àsà dhi i ró. ³ Tàko ko, mì nǐ tàle dhi, tà adrèbhá àmi ki tà ka'ìka'ì tabhì dhi ì adrè àmi ki 'o adrélé togó tsi nǐ dhi be. ⁴ Di adrè leá dhi, àmi ki togó tsìma nda kàdré tà 'o àmi léna kítswálé

* **1:1** 1:1 A adrè kisúà dhi, kúlí «súrú mudrí-drì-rì ayìbhá bvò wáyi 'ásè» kòni ì adrè leá tàle dhi: «mónyá títi Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré ayízó bvò wáyi 'ásè dhi i».

títí, m̀ kòlì'wá ró àmi ki tà ka'íkà'í na kitswálé títí, ìndì tà doro kòpiró àmi àlomvá ko.

⁵ Dì, dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré tògyá le kisulé dhi, lè akódhi nda kàdré tògyá zi Giká tí gò, Giká kòfèró drá. Tàko ko, Giká adrè tà doro fe mónyá títí ì dré àyi togó doro sè, tà bha àko ró àyi dri. ⁶ Dì, dhya nda dré adrèrà'a tà zi Giká tí dhi 'á dhi, lè kàdré zía tà ka'íkà'í sè, tà kayí àko ró í lèna. Angyá ko, dhi àngùdhi adrélépi tà kayí í lèna dhi, sù ngóro yíandre ni m̀ lyá dré adrélé livilé longalé gò, dré adrézó lìle swà ro dhi t́ni. ⁷ Lè dhya lásù be kònini nda kòkisù ko tàle dhi, í ni ngá kisú Mírì vélésè dhi. ⁸ Tàko ko, akódhi nì ina tà àyi togó lé dhi ki kipèle bwà ko. Nì kpà ngalé ì nì 'óá ngini ya dhi ko.

Mónyá ka'ìbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi ki tà

⁹ Lè mónyá ka'ìbhá lemerè ro dhi ì kàdré àyi ki drì bha kuru, Giká dré àyi ki tà tingalé kuru dhi sè. ¹⁰ Dì, mónyá ka'ìbhá ngábhá ro dhi ì kàdré àyi ki drì bha kuru, Giká dré àyi ki tà tirilé kìnì mi dhi sè. Tàko ko, ngábhá kì tà ni akí ngóro mbì pfò àdhya t́ni. ¹¹ Angyá ko, kítú adrè apfòle kàle, àtsí nì dré adrézó mbì za 'yòle, pfò nì dré adrézó dhèle gò, aveave nì dré adrézó akílè. Dì ngábhá kì tà ni kókpà akí kònini, ì dré adrèrà'a àyi kì lãfa tà 'o dhi 'á.

Mónyá ka'ìbhá dhi kì tabhìma

¹² Kólénzé dhya adrélépi àyi togó tsi tà dré adrèrà'a àyi tabhì dhi 'á dhi dré! Tàko ko, Giká kòkà'í akódhi nda nì tà dre dhi, akódhi nì kulá lídrì àdhya nì kisú, ngóro Giká dré lazilé mónyá adrèbhá àyi le dhi ì dré dhi t́ni.

¹³ Adré leà dhi, dhya tà dré adrélé tabhìle dhi kòtà dhi, «Giká adrè àma tabhì nì» dhi ko. Angyá ko, tà kònzi kitswá ina Giká nì tabhì bwà ko. Akódhi nì tàndì adrè kpà dhya àlo nì tabhì litilé dhi ko. ¹⁴ Dì, tà kàdré dhya àlo nì tabhì dhi, tà nda adrè akódhi nì lití, dré àyi tayíle àyi tàndì ni lovó kònzi dré sèle litilé dhi sè. ¹⁵ Dì lovó kònzi nda kòkisú 'a dre dhi, adrè tàkònzì tì. Dì tàkònzì nda kòlì'wá kitswálé títí dre dhi, adrè dràdrà tì.

¹⁶ Àma adrúpi má dré lèle tò ni ì, m̀ kòtayí àmi adrélé litilé ko: ¹⁷ Tà doro títí kitswábhá títí dhi ì adrè apfòle bhù lésè, adrélé asilé Giká Atá ngádra títí dhi ki bhàlepi bhù m̀bhalé 'á dhi vélésè. Akódhi nda kitswá ru ladzá ko. T́nimvá kpà akódhi mìle dhi yókódhó. ¹⁸ Akódhi tì àma tódhyá àyi kulí tà bàti àdhya sè, ngóro í dré tá lèle 'òle dhi t́ni, mà kàdré ró ngádrì ì ró ngá títí dré bhàle dhi ì kòfalé be dhi bvó.

Giká nì kulí yìma, ìndì kulí nda nì 'òma

¹⁹ Àma adrúpi má dré lèle tò ni ì, m̀ kònì tà kònìdhi doro: Lè àmi àlo àlo títí dhi ì m̀ kàdré gànzi ró adrélé tà yi mbèlè. Dì, m̀ kàdré àmikya kulí ta mbèlè ko. M̀ kàdré kpà àmi ki togó tayí aswálé mbèlè ko. ²⁰ Tàko ko, dhya adrélépi àyi togó tayí aswálé dhi adrè tà gyàgya Giká àdhya nì 'o kòdhya ko. ²¹ Asá dhi, m̀ kòtingá àmi rúsè tà wáyi adrèbhá àmi kì 'o atsálé ndì ró dhi ì, tà kònzi wáyi m̀ dré adrélé 'òle dhi ìbe. Dì togó yàya sè dhi, m̀ kàdré kulí Giká dré adrélé kidhíle àmi kì togó na dhi nì ka'í. Angyá ko, kulí nda rìnyì ìbe kitswázó àmi kì tidrì.

²² M̀ kàdré ngbà 'í Giká nì kulí yiyì ko. M̀ kàdré kókpà tà kulí nda dré adrélé tàle dhi kì 'o be. M̀ kàdré 'óá kònini ko dhi, m̀ adrè àmi kì tàndì

ki lití. ²³ Tàko ko, dhya adrélépi Giká ni kúlí yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóro móndí áyi mǐbhalé nòlepi talátála na gò, ²⁴ kònò áyi mǐbhalé nda dre dhi, dré lizo tivíá mbèlè ngalé áyi làsú tá ngíni ya dhi tǐni. ²⁵ Di, dhya adrélépi tátírítrí kúlí kitswálépi títí, adrélépi móndí ki trí dhi ni yi gò, adrézó tròle rúá, adrézó tà í dré yìle dhi ki tiví ko, di, adrézó ína tà nda ki 'o dhi, Giká ni tà tani bha akódhi dri, tà dré adrélé 'òle dhi i sè.

²⁶ Dhya ángùdhi adrélépi áyi no ngóro móndí adrélépi Giká ni tà 'o dhi ró gò, adrézó ína áyi kúlí líkí ko dhi, adré áyi tàndi ni lití. Tà dré adrélé 'òle Giká ni lindrì bhàzo nda tà tàko 'i. ²⁷ Di, tà à dré kitswálé 'òle Giká Atá ni lindrì bhàzo, dré adrélé nòle lólo ìndì tà kònzi áko dhi ró dhi, tà kònndhi 'i: adrélé kǐmvoànzì ki líkí tàyítókó íbe áyi ki kizà na dhi, ìndì adrélé dhyá ki tàndi ni líkí adrélé lólo tà kònzi bvò ádhya ki tà sè dhi.

2

Móndí ki nòma twátwa ko dhi

¹ Áma adrúpi í, mì dré adrélé áma ki Mírì Yésu Krísto mǐlanzìlanzì ro dhi ni ka'í dhi sè dhi, mì kàdré móndí ki no twátwa ko. ² Agó àlo kítá aveave asólépi í rú trónjò órò sè dhi be dhi kátsá àrà mì dré ru kímózó dhi 'á gò, agó ázya lemerè ro kítá lírì asólépi í rú dhi dré kpà atsázó àrà nda 'á dhi, mì adré 'óá ngíni? ³ Mì kàdré agó kítá aveave asólépi nda ni lindrì bha, adrézó taa akódhi dré dhi «Mí kòlírì kònwa àrà dóro 'á» gò, mì dré adrézó taa agó lemerè ro nda dré dhi, «Mí totó mì kònàle», kó ngalé «Mí lírì áma pá làga kíni mì kònwa» dhi, ⁴ kòdhi mì adré tsì móndí ki no twátwa àmi kòfalèsè ko? Mì adré tsì móndí ki tàbvò ta àmi ki tà kisùle kònzi dhi i sè ko?

⁵ Áma adrúpi má dré lèle tò ni i, mì yi rè ká! Giká kipè tsì móndyá móndyá bvò ádhya ì dré adrélé nòle lemerèbhá ro dhi i atsálé ngábhá i ró áyi ki tà ka'íka'í sè dhi kòdhya ko? Kipè tsì áyi nda i kitswálé file áyi Opì í dré tà ni ni lazízo móndyá adrèbhá áyi le dhi i dré dhi na dhi kòdhya ko?

⁶ Di, àmi, mì adré àmikya lemerèbhá nda ki ayízè! Ngábhá ì adré zakó tsì àmi ki ató áyi pálé, adrézó kpà àmi ki tidrì tàbvò tabhá i kandrá dhi áyi?

⁷ Áyi nda ì adré zakó tsì dhya àmi ki azilèpi dhi ni rú dóro dhi ni lodhá dhi áyi?

⁸ Mì nǐ tòlì tisìle Giká ni Kúlí na kònndhi dóro: «Mí kàdré àmi ázya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tǐni.»* Di mì kàdré tòlì Giká ni Opì ádhya nda ni ka'í 'òle bàti dhi, kòdhi mì adré tà dóro 'o. ⁹ Di, mì kàdré àmikya móndí ki no twátwa dhi, mì adré tàkònzì 'o gò, tátírítrí kúlí dré adrézó tadhá dhi, àmi tátírítrí kúlí nda ni ñobhá 'i. ¹⁰ Tàko ko, dhya àlo kàdré tátírítrí kúlí líkí wáyi gò, dré ndàndi tà àlo tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ni ñozo dhi, akódhi nda ñò tátírítrí kúlí wáyi nda dre. ¹¹ Angyá ko, Giká tàlepi dhi «Mí kò'o múná tà ko» dhi, tà kókpá dhi: «Mí kòpfu móndí dràle ko.»† Di mí kò'o múná tà ko gò, mí dré mína móndí pfùzo dràle dhi, mì atsá tátírítrí kúlí ñolepi ró dre.

¹² Asá dhi, lè mì kàdré kúlí ta adrézó kpà tà 'o, ngóro móndí dra áyi ki tàbvò tàzo tátírítrí kúlí adrélépi móndí ki trí dhi sè dhi kya tǐni. ¹³ Tàko ko, kítú dra móndí ki tàbvò tàzo dhi tú dhi, Giká ni dhya ángùdhi áyi ázya ni

* 2:8 2:8 A kònò Lèvitiké 19:18. † 2:11 2:11 A kònò Pfòma 20:13-14; Dùtèrònómè 5:17-18.

kizà bhàlepi ko dhi ni tàbvó ta, akódhi ni kizà bha àko ró. Giká mìlèsè dhi, móndí ki kizà bhàle dhi kàdrì lavulé, móndí ki tàbvó tàle dhi rúsè.

Tà ka'ima ìndì tà dóro 'òma

¹⁴ Ama adrúpi i, dhya àlo kàdré taa dhi, i tà ka'ika'i ìbe gò, dré adrézó tà adrèbhá àyi tà ka'ika'i nda ni tadhá dhi ki 'o ko dhi, akódhi nda ni àdho tà dóro kisú àsà? Tà ka'ika'i làsú be kònini nda ni kitswá tsì akódhi ni tidrí? ¹⁵ Àmi ki adrúpi àlo 'i yà, kó ngalè àmi ki amvúpi àlo 'i yà dhi kàdré kítá asolé í rú dhi àko, ìndì ngá kitswálé nyalé kítú àlo àlo sè dhi àko gò, ¹⁶ àmi ki àlo dré tàzoá akódhi dré dhi: «Mí kòlì togó be kàdrìkàdrì! Mí kòlìkí mi kidhì sè dóro, ìndì mí kònya ngá pìzo pìpì!» gò, mì dré àmikya ngá kitswábhá akódhi ni rúbhá ledé dhi ki fèzo drá ko dhi, mì adrè àdho tà dóro 'o kòdhyà? ¹⁷ Kókpà kòdhi tíni, dhya àlo kàdré ngbà 'í tà ka'ika'i ìbe gò, adrézó tà dóro 'o tà ka'ika'i nda sè ko dhi, tà ka'ika'i nda drà dre.

¹⁸ A ni kitswá taa dhi: «Mí mína tà ka'ika'i ìbe. Ma mána tà dóro má dré adrélé 'òle dhi ìbe. Mí tadhá rè má dré àmi tà ka'ika'i tà dóro 'òle dhi àko nda ká. Dì má ni mí dré áma tà ka'ika'i tadhá tà dóro má dré adrélé 'òle dhi í sè.» ¹⁹ Mí adrè mína ka'ia dhi, Giká àlo kwákwá. Kòdhi dóro. Tírì kònzì í adrè kókpà ka'ia kònini gò, ì dré adrézó lyalé tírì dré.

²⁰ Mí móndí azaaza ró ni, mí adrè leá má kòtadhá mí dré dhi, tà ka'ika'i tà dóro 'òle dhi àko dhi, tà tàko 'i káyá dhi? ²¹ Mí kisú rè àma ki tábhí Abàràrà ni tà ká. Giká nò tá tsì akódhi nda gyágya tà dré tá 'òle dhi í sè ko? Tàko ko, akódhi bhà tá àyi mvá Ísáká àlètàrì dri, kitswázó feá mòbòmà ro Giká dré. ²² Mí nò rè ngalè akódhi ni tà ka'ika'i adrè tá tà 'o túmání tà dóro dré tà adrélé 'òle dhi ìbe ngíni ya dhi ká. Dì Giká 'o tá akódhi ni tà ka'ika'i nda kitswálé títi tà dóro dré 'òle nda í sè. ²³ Dì tà tísile Giká ni Kúli na kònindhi 'o ru kònini: «Abàràrà ka'í tá Giká gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyágya akódhi ni tà ka'ika'i nda sè.»[‡] Kòdhi ìbe dhi, Giká zi tá kpà akódhi àyi arúpi ró. ²⁴ Mí nò rè ká! Giká adrè móndí ki bha gyágya í kandrá ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'i sè ko. Adrè kókpà àyi ki bha gyágya tà ì dré adrélé 'òle dhi í sè.

²⁵ Kókpà kòdhi tíni, Giká bhà tá Rábà, tòkó zàràbhù ro dhi gyágya í kandrá tà dré tá 'òle dhi í sè. Tàko ko, akódhi nda ka'í tá Ísèrèlè ànzi mùle lùzu ró dhi í dòle í véna gò, àyi ki mùzo nzile láti twá 'ásè.[§] ²⁶ Dì ngóro rúbhá la'a lídrì àdhyà àko dhi dré adrélé dràle dràdrà dhi tíni dhi, tà ka'ika'i tà dóro 'òle dhi àko dhi adrè kókpà dràle dràdrà.

3

Ama ki làdra líkima

¹ Ama adrúpi i, lè móndí bí àmi kòfalé dhi ì kàdré láti nda atsázó tà tadhábhá í ró ko. Tàko ko, mì ni tàle dhi, Giká ni àma adrèbhá àyi tà tadhá dhi ki tàbvó ta tà tàndì ró, móndí àruka kya ki lavú dhi be. ² Ama títi dhi i, mà adrè ledhélé tàkonzì na láti twátwa í sè. Dì, dhya àlo kàdré ína dhèle tàkonzì na kúli í dré adrélé tàle dhi í sè ko dhi, akódhi nda móndí dóro kitswálépi dhi 'i. Kitswá àyi rúbhá wáyi dhi ni bha àyi rínyi zàle.

³ Mà kàdré aya mvá tsá dhi ni 'i dòngí í tí kitswázó àyi ki bha àma ki rínyi zàle dhi, mà kitswá àyi ki dri lile àrà àngudhi mà dré adrézó lèle lile lána dhi na bwá. ⁴ Kàdré kò bwátú kàdrì ki tà sè dhi, tágba í kàdré kàdrì

[‡] 2:23 2:23 A kònò Kídhoma 15:6. [§] 2:25 2:25 A kònò Yòsúwá 2:1-21.

gú yà, ìndì lyáandre dré adrézó àyi ki liví yà dhi, aya mvá tsà dhi kitswá àyi ki tidì lile àrà ángùdhi bwátú dòlepi dré adrézó lèlè lile lána dhi na bwà. ⁵ Dhyá ki làdra ni tà kókpa kòdhi tìni. Tágba làdra nda dré adrézó rúbhá ni kigá mvá tsà dhi 'i dhi, adré àyi afà tà kàdrìkàdrì í dré 'òlè dhi ki tà sè. Mì nò rè ngalé àtsí mvá tsà dhi dré adrélé duku andre za vèlè ngíni ya dhi ká! ⁶ Ama ki làdra kókpa àtsí 'i. Rúbhá ni kigá títi dhi i kòfalé dhi, adré tà kònzì 'o lavúlé. Adré àma ki rúbhá wáyi dhi ni 'o atsálé ndí ró. Adré kpà àma ki lídrì wáyi dhi ni za vèlè àtsí adrélépi angalé líferò lésè dhi sè.

⁷ Mòndí ì adré kà'wá mbì àdhyà ki kára títi dhi ki turú adrézó àyi ki líkí bhà 'a, tùmáni àrì twátwa dhi íbe, kà'wá twátwa adrèbhá àyi ki se agátì sè dhi íbe, ìndì kósya twátwa dhi íbe. Bàti, ì líkí kà'wá nda i títi atsálé bhà àdhyà ró. ⁸ Di, dhyà àlo kitswá ína àyi tàndi ni làdra líkí kitswálé títi ko. Làdra nda, ngá kònzì kitswálé líkílé bwà ko dhi 'i. Akódhi ga kàtrá adrélépi mòndí ki tupfú todràle dhi sè bí.

⁹ Ama ki làdra sè dhi, mà adré Mírì àma ki Atá ni rú bha kùlè, adrézó kókpa mòndí Gíká dré bhàlè làsú be í tìni dhi ki tatrí àsà. ¹⁰ Di kùlì adrézó tà tani bha mòndí i dri dhi i tùmáni kùlì adrézó mòndí ki tatrí dhi íbe dhi, ì adré apfòlè tì àlo nda lésè. Ama adrúpi i, lè tá tà nda kàdré kònzì ko. ¹¹ Yí kìnì ni kitswá tsì apfòlè tùmáni yí kùdzì be kidrì àlo lésè bwà? ¹² Ama adrúpi i, figí fa kitswá tsì òlívè lò'wa 'a bwà? Vínò fa kitswá tsì figí lò'wa 'a bwà? Di kidrì tà 'i ró dhi kitswá kpà yí kìnì 'o apfòlè bwà ko.

Tògyá adrélépi apfòlè bhù lésè dhi

¹³ Dhyà àmi kòfalé adrélépi tà nìni íbe ìndì tògyá íbe dhi àdhi 'i? Lè dhyà nda kàdré tà nda ki tadhá àyi atsima dóro dhi sè, ìndì tà dóro í dré adrélé 'òlè togó yàya sè ìndì tògyá sè dhi i sè. ¹⁴ Di, mì kàdré àmikya lovó kònzì bha àmi kòfalésè, adrézó àmi ki tàndi ki tà bha drìdrì dhi, lè mì kàdré àmi ki afà tà nda sè ko. Mì kàdré kpà tà bàti ga ko. ¹⁵ Tògyá làsú be kònzì nda adré apfòlè bhù lésè ko. Be ró dhi, tògyá nda ína tògyá bvò kòndi àdhyà 'i. Adré angalé Dzàborò vélésè. ¹⁶ Tàko ko, àrà ángùdhi mòndí i dré adrézó lovó kònzì bha àyi kòfalésè, adrézó àyi ki tàndi ki tà bha drìdrì dhi 'á dhi, à adré tà wáyá kisú, tà kònzì ki kára títi dhi íbe.

¹⁷ Di, tògyá adrélépi apfòlè bhù lésè dhi ína lólo. Adré tà kìdrìkìdrì bha mòndí i kòfalé, adrézó togó yàya tadhá, adrézó mòndí ki yi dóro, adrézó mòndí ki kizá bha, adrézó tò dóro 'o, adrézó mòndí ki no twátwa ko, adrézó kpà tà 'o túrúpú àko. ¹⁸ Mòndyá adrèbhá tà kìdrìkìdrì bha mòndí i kòfalé dhi ì adré ngá kidhí tà kìdrìkìdrì na gò, ì dré adrézó lánýa tà gyàgya àdhyà ni akónà bí.

4

Ama ki bhàma Gíká ni rìnyí zàlè dhi

¹ Tà adrézó ru pfu, adrézó lawàlè àmi kòfalésè dhi adré angalé ángolésè? Tà nda ì adré zakó tsì angalé àmi ki lovó kònzì adrèbhá àdzú bhu àmi léna dhi ì lésè? ² Mì adré ngá lovó bha gò, mì dré adrézó ngá nda ni kisú ko. Dì mì adré lovó kònzì bha mòndí i rú, adrézó àyi ki le tupfùlé ngá nda ni kisúzó. Mì adré lawàlè, adrézó ru pfu mòndí íbe ngá nda ni tà sè. Dì, mì adré àmikya ngá mì dré adrélé lèlè nda ni kisú ko, mì dré adrélé zía Gíká tí ko dhi sè. ³ Di, tágba mì kàdré ngá nda ni zì Gíká tí yà dhi, mì adré kisúá

ko. Tàko ko, mì adré ngá nda ni zi togó kònzì sè, mì kò'oró àmi ki tàndi ki lovó kònzì ásà be dhi bvó.

⁴ Àmi mómndí zàràbhù ro ni i, mì nǐ ko tàle dhi, ru sùma tà bvó kòndi àdhya íbe dhi adré dhyá ki 'o atsalé Gíká ni kàribhá ro dhi? Dì dhya àngùdhi adrélépi leá adréle arúpi bvó kòndi àdhya ró dhi, adré áyi 'o atsalé Gíká ni kàribhá ro. ⁵ Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Gíká adré togó í dré bhàle àma léna dhi ni lovó bha tò.»* Mì adré kisúá dhi, Gíká ni Kúlí adré tà kòdhi ni ta àngyá? ⁶ Dì, Gíká ni togó tani bhàle àma rú dhi kàdrì lavulé. Tàko ko, akódhi ni Kúlí adré tàá dhi: «Gíká adré ru pfu mómndyá drìkàdrì ro dhi íbe.

Dì, adré ína áyi togó tani bha mómndyá adrébhá áyi ki tà bha kǐni mi dhi i rú.»†

⁷ Dì ásà dhi, mì kàdré àmi ki bha Gíká ni rǐnyí zàle. Mì kàdré ligilé Dzaborò be gò, kòlaparó àmi rúsè vwàvwà ro. ⁸ Mì kàdré àmi ki kisí ànyi Gíká làga gò, kòkisiró kpà i ànyi àmi làga. Àmi tàkonzìbhá ni i, mì kòdzì àmi ki drígá àmi ki tàkonzì lésè! Àmi túrúpúbhá ni i, mì kòtemvé àmi ki togó! ⁹ Mì kàdré kizà ro, adréle àwó ngo, adrézó tongólé! Àmi ki arí kòladzá ru atsalé àwo ró. Àmi ki kólénzè kòladzá ru atsalé kizà ro. ¹⁰ Mì kàdré àmi ki tà bha kǐni mi Mírì kandrà gò, kòtingaró àmi ki tà kuru.

Mómndí ki tàbvó tàma ko dhi

¹¹ Àma adrúpi i, lè mì kàdré tà ta kònzì àmi ki adrúpi i rú ko. Dhya àngùdhi adrélépi tà ta kònzì áyi adrúpi rú yà, kó ngalè adrélépi akódhi ni tàbvó ta yà dhi, adré tà ta kònzì Gíká ni tàtrírí kúlí rú, adrézó kpà tàtrírí kúlí nda ni tàbvó ta. Mì kàdré tàtrírí kúlí ni tàbvó ta dhi, kòdhi mì adré tàtrírí kúlí nda ni 'o ko. Be ró dhi, mì atsa mína tàtrírí kúlí nda ni tàbvó tàlepi ró. ¹² Tàkò dhya tàtrírí kúlí felepi ìndì mómndí ki tàbvó tàlepi dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Gíká 'i kalóma. Akódhi nda rǐnyí íbe kitswázó mómndí tidrí, kitswázó kpà mómndí pfu dràle. Dì, mi tá mína àdhi 'i, adréle àmi àzaya ni tàbvó ta ni?

Ama ki afàma ko dhi

¹³ Mì yi rè ma, àmi adrébhá tàá dhi «Ándrò yà, kó ngalè kǐdru yà dhi, mà ni li bhàandre àlo na, àzì 'o kóná àlo làfa kisúzó» ni i. ¹⁴ Àmi, mì nǐ ngalè kǐdru dhi, àmi ki lídrì ni adré ngǐni ya dhi ko. Tàko ko, àmi ki lídrì nda sù ngóro sàsàlì adrélépi sàle lókyá tsà sè gò, dré adrézó akilé dhi tǐni. ¹⁵ Adré dè be leá dhi, mì kàdré tàá kònzì: «Mírì kòlè dhi, mà ni adré lídrì íbe gò, mà dré tà kòni ki 'òzo tà kóna íbe.» ¹⁶ Dì, nyànomvá dhi, mì adré àmi ki afà adréle drìkàdrì 'o. Dhyá ki afàma làsú be kònzìni nda kònzì. ¹⁷ Dì ásà dhi, dhya àngùdhi adrélépi tà dóro ni 'òle gò, adrézó tà nda ki 'o ko dhi, adré ína tàkonzì 'o.

5

Tà tàle ngábhá ki kodzózó dhi

¹ Àmi ngábhá ro ni i, mì yi rè ká! Lè mì kàdré àwó ngo adrézó lúlú ga, kizà adrébhá alìle àmi dri dhi ki tà sè! ² Àmi ki ngá ñwa dre. Kidzú mbe àmi ki kítá i dre. ³ Kàndrì mbe àmi ki óró i, àmi ki àrezá be dre. Dì kàndrì

* 4:5 4:5 A kitswá kpà kúlí tisile Gíríkí ti sè kòni ki ladzá kònzìni: «Gíká adré Tírí í dré bhàle àma léna dhi ni lovó bha tò,» kó ngalè «Togó Gíká dré bhàle àma léna dhi adré lovó bha tò.» † 4:6 4:6 A kòndò Tògyakúlí i 3:34.

nda ni àmi ki tàkonzì tadhá ngádra 'á kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi nì. A ni kpà àmi ki zà nya, ngóro àtsí dré adrélé zà za vèle dhi tìni. Tàko ko, mì lokó àmikya ngá làgi be kàdrì dhi i àmi dré lókyá kùdù sè dre. ⁴ Mì yi rè ká! Làfa mì dré gàle fèle dhya àzì 'obhá àmi ki amvú na dhi i dré dhi adré ngòle àmi dri. Kótrétré dhya lànya lokóbhá àmi ki amvú na dhi kya dhe Mírì rìnyí líyí bína dre. ⁵ Bvò kònìdhi lè dhi, àmi tá ngbú adrélé trú kólányá na, adrélé àmi ki tàndi ki lovó 'o. Mì nya àmi sìle ngbóngbo kà'wá tìni, adrélé kítú dra àmi ki tilízó dhi ni letè. ⁶ Mì bhà tà mómí adrébhá tá tà àko àyi rú dhi i dri, àyi ki tufúzó todràle, tágba i dré tá adrézó ligilé àmi rú ko dhi.

Tà letèma togó vwàvwà sè dhi

⁷ Dì àma adrúpi i, mì kàdré tà letè togó vwàvwà sè, tsàle kítú Mírì dré dra agòzo dhi tú. Mì nò rè ngalè dhya ngá kidhìlèpi dhi adré ngá nda ki letè akónàle togó vwàvwà sè ngíni ya dhi ká. Adré letéa kidhólé lókyá kozya dré adrézó anzilé dhi sè, tsàle lókyá kozya nda dré adréra'a akilé dhi 'á. ⁸ Àmi ró dhi, mì kàdré kókpà tà letè togó vwàvwà sè, adrézó togó tsi. Tàko ko, kítú Mírì dré dra agòzo dhi atsa ànyi dre. ⁹ Àma adrúpi i, mì kàdré ru ndrì àmi kòfalésè ko, à kòtáro àmi ki tàbvó ko dhi bvó. Mì nò rè ká! Dhya dra mómí ki tàbvó tàlèpi dhi dzó tí!

¹⁰ Àma adrúpi i, mì kisù rè ngalè pròfétá atú tà longóbhá Mírì ni rú sè dhi, i tsi tá àyi ki togó àyi ki kizà na ngíni ya dhi ká. Mì kàdré di togó tsi àyikya tìni. ¹¹ Mà adré zakó tsì àyi nda ki zi kólénzèbhá ro, i dré tá àyi ki togó tsìle dhi sè? Mì yi zakó ngalè Yóbò tsi tá àyi togó ngíni ya dhi 'í. Mì nò kpà tà Mírì dré 'òle akódhi dré kùdù na dhi 'í. Tàko ko, Mírì adré kizà do àyi togó na mómí ki tà sè, adrézó àyi ki kizà bha tà tàndi ró.

¹² Àma adrúpi i, tà kàdrì lavulé dhi, lè mì kòsì mòmndrà bhù ni rú sè yà, bvò ni rú sè yà, kó ngalè ngá àzya ni rú sè yà dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré ngbà 'í tàà «Àyíya», kó «Kóko», Giká kòbhàro tà àmi dri ko.

Tà zìma Giká tí tà ka'ika'í sè dhi

¹³ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kizà nya dhi, kàdré tà zi Giká tí. Dhya àlo kàdré arí ìbe dhi, kàdré longó ngo Giká ni rú bhàzo kùle. ¹⁴ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré drà ro dhi, kàzì bhàgo Èkèlèzyà àdhyà i, i kòziró tà Mírì tí akódhi dré, dò dàzo akódhi dri Mírì ni rú sè. ¹⁵ Dì tà zìle Mírì tí tà ka'ika'í sè dhi ni dhya drà ro nda ni tidrì gò, Mírì dré akódhi ni tingázó kuru. Dhya nda kò'o tàkonzì dhi, Giká ni kpà akódhi ni tàkonzì tri. ¹⁶ Dì ásà dhi, lè mì kàdré àmi ki tàkonzì ki ta ngádra 'á àmi kòfalésè, adrézó kpà tà zi Giká tí àmi ki adrúpi i dré, mì kàdrìro àmi ki drà i lésè be dhi bvó. Tà bàti ró dhi, tà mómí gyàgya dré adrélé zìle Giká tí dhi, rìnyí ìbe adrézó tà kàdrì 'o.

¹⁷ Mì kisù rè Elíyà ni tà ká. Akódhi nda tá mómí 'i àma tìni. Akódhi zi tá tà Giká tí togó wáyi sè, kozya kòdhiró ko dhi bvó. Dì kozya dré dhizo bvò dri ko kóná na, mbà nzi-drì-àlo. ¹⁸ Amvolásà dhi, dré gòzo tódhyà tà zi Giká tí gò, kozya dré gòzo adrélé dhìle gò, bvò dré gòzo adrélé ngá 'o kàle.

¹⁹ Àma adrúpi i, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòku láti tà bàti àdhyà 'àsè gò, dhya àzya dré akódhi ni adrìzo agòle láti tà bàti àdhyà nda 'á dhi, ²⁰ lè mì kònì tà kònìdhi: Dhya ángùdhi adrélèpi mómí tàkonzì 'òlèpi dhi ni adrì

agòle láti kinzò ro dhi lésè dhi, ni akódhi nda ni tidrí dràdrà lésè gò, akódhi ni tàkonzì zyandre dhi ki zùzo.

Wárágà Péteró dré tisile dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Péteró dré tisile dhi ni àlo 'i. Akódhi nda tá àpóstolò ki àlo 'i, ìndì Ekèlézyà ni drì kobhá kàdrì dhi ki àlo 'i. Adré wárágà kònìdhi ni tisì mónnyá Giká àdhya ayìbhá bvò twátwa i 'àsè dhi i dré (1:1). Adré tisíá kitswázó àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na dhi bvó. Tàko ko, à adré tá àyi ki mǎ pfo, adrézó kizà fe àyi dré Krísto ni tà sè. Di wárágà kònìdhi léna dhi, Péteró adré Rúbí Tani ni tà 'o agálé àyi léna, adrézó tadhá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi adré àyi ki 'o adrélé mǎ bha Giká véna (1:3-5). Adré kpà tadhá dhi, kizà ì dré adrélé nyàle nda adré àyi ki tà ka'ika'í tabhì, adrézó àyi ki 'o kitswálé títi, ì kòkisúró rúku, mǎlanzilanzì, lindrì be kitù Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú (1:6-9). Adré kpà tàà dhi, Krísto ni kizà nyàma ni tà sè dhi, lè ì kàdré kókpà tà kisù akódhi àdhya tíni, adrézó gànzi ró adrélé kizà nya akódhi àdhya tíni. Tàko ko, dhya àngùdhi kizà nyàlepi rúbhá na dhi tayí tàkonzì 'òma dre (4:1-6). Péteró adré kpà tàà dhi, ì kàdré kizà nya Krísto ni tà sè dhi, lè ì kàdré lenzélé adrézó Giká ni rú bha kùle tà nda sè. Tàko ko, Giká ni Tirí mǎlanzilanzì ro dhi adré adrélé àyi léna (4:12-19).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Péteró ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Móndí ki tidrima (1:3-12)
- 3) Adrema lólo tà títi dhi ki 'òma sè dhi (1:13-2:10)
- 4) Atsima dóro dhi, ìndì kizà nyàma (2:11-4:19)
- 5) Bhàgo ki tà kàdhúra ìbe dhi (5:1-11)
- 6) Mòdo kùdù (5:12-14)

Péteró ni mòdo fèma

¹ Ma, Péteró, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, mónnyá Giká dré zìle, ayìbhá ngóro móndí twá i ró bvò Pótó àdhya 'àsè, Gàlàtíyà àdhya 'àsè, Kàpàdòkiyà àdhya 'àsè, Asíyà àdhya 'àsè, ìndì Bìtūniyà àdhya 'àsè dhi i dré. ² Giká Atá nda zì àmi ngóro í dré tá kisùle 'òle kíno lèsè dhi tíni, àmi ki bhàzo twá adrélé mónnyá lólo ìna i ró Tirí Lólo ni rìnyí sè, mǎ kòka'ìró Yésu Krísto ni kùlì 'òle, àmi ki tayízó dré temvéle áyi kàrì sè.

Giká kòbhà àyi togó tani àmi rú, tà kàdrìkàdrì fèzo gàle àmi léna bí!

Ama ki tidrima, ìndì àma ki mǎ bhàma Giká véna dhi

³ Rúku kàdré Giká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Akódhi ni togó dóro lavúlè dhi sè dhi, ti àma tódhyá lídrì tídhí ro dhi ni afèzo àma dré, Yésu Krísto ni ngàma dràdrà 'àsè dhi sè. 'O kònini, mà kàdréro mǎ bha í véna lovó sè, ⁴ adrézó tà í dré lazilè àma dré tàyilè ro, í dré zùle bhù na dhi ni letè. Tà lazilè tàyilè ré nda kitswá njwale bwà ko, kitswá atsalé ndí ró bwà ko, ìndì lagulagu ni kitswá kpà akilé bwà ko. ⁵ Di àmi ki tà ka'ika'í sè dhi, Giká adré àmi ki líkí àyi rìnyí sè, tsàle lókyá mǎ dré dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó dhi 'á. Giká gànzi ró lídrì nda ni tadhá lókyá kùdù sè.

⁶ Tà nda kòdhi i sè dhi, mì adrè lenzélé lavulé, tágba kòkitswá mì dré adrézó kizà nya tà twátwa adrèbhá àmi ki tabhì dhi i sè lókyá tsà sè yà dhi. ⁷ Tà nda ì atsa àmi rú kònini kitswálé àmi ki tà ka'ika'í tabhì, ngóro à dré adrélé óró tabhì àtsí sè dhi tìni. Giká mìlèsè dhi, àmi ki tà ka'ika'í nda lavú óró, ngá adrélépi akilé tágba tabhìzoá àtsí sè dhi byá. Di à kòtabhì àmi ki tà ka'ika'í nda gò ka'izoá dre dhi, mì ni rúku kúsú mìlanzilanzi ìbe ìndì lindrì be kítu Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú. ⁸ Tágba mì dré akódhi nda ni nòzo rè mì sè ko dhi, mì adrè akódhi ni le. Gba mì dré adrézó akódhi ni no nyànomvá ko dhi, mì adrè akódhi ni ka'í gò, mì dré adrézó lenzélé lavulé, kólénzé mìlanzilanzi ro kitswázó tà ni ni ta bwà ko dhi sè. ⁹ Tàko ko, mì adrè tà mì dré Yésu Krísto ni ka'izo ása dhi ni kúsú. Tà nda, àmi ki tidrima 'i.

¹⁰ Kàdré tà adrézó móndí ki tidrì nda ni tà sè dhi, pròfètà atú dhi ì ndá tá tà nda ni àndu nìle kyá gò, ì dré tà tani Giká dré lèle fèle àmi dré àyi togó tani sè dhi ni tà longózó. ¹¹ Tàko ko, Krísto ni Tirí àyi léna dhi adrè tá tadhá àyi dré dhi, Krísto ni kizà nya gò, mìlanzilanzi kúsúzo àmvolásà. Asà dhi, ì adrè tá lókyá tà nda dré kitswázó ru 'o dhi ni nda nìle, túmání tà kitswábhá atsálé drìdrì tà nda ni tadhá dhi ìbe. ¹² Di Giká tadhá tà pròfètà nda ì dré dhi, tà ì dré tá adrélé longólé nda ì kitswá adrélé àyi dré ko. Be ró dhi, ì adrè tá tà nda ki longó àmi dré. Di nyànomvá dhi, mì yi tà nda ì dhya Rúbí Tani longóbhá àmi dré Tirí Lólo amùle bhù lésè dhi ni rìnyí sè dhi ì tí dre. Ndìndì àngéló ì lovó ìbe tò kitswázó tà nda ki ni.

Adrema lólo tà títi mà dré adrélé 'òle dhi i sè dhi

¹³ Di ása dhi, mì kàdré tamíga dri, adrélé àmi ki tà kúsúle dhi ki líkí. Mì kàdré mì bha Giká véna, tà tani mì dré dra kúsúle akódhi ni togó tani sè lókyá Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú dhi ni tà sè. ¹⁴ Àmi, Giká ni ànzi i, mì kàdré akódhi ni kúlí ka'í 'òle. Mì kògò adrélé tatsilé lovó kónzi ki 'obe, ngóro mì dré tá adrélé 'òle mì dré tà nìrà ko dhi 'á dhi tìni ko. ¹⁵ Di, ngóro Giká àmi ki azilépi dhi dré adrélé lólo dhi tìni dhi, mì kàdré kókpa lólo tà títi mì dré adrélé 'òle dhi i sè. ¹⁶ Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè táa dhi: «Mì kàdré lólo. Angyá ko, áma tàndi, ma lólo.»*

¹⁷ Mì nì tàle dhi, Giká mì dré adrélé zìle àmi ki Atá ro dhi, adrè móndí àlo àlo títi dhi ki tàbvò ta ngóro àyi ki tà 'òle dhi ì dré adrélé dhi tìni dhi be. Adrè àyi ki no twátwa ko. Di mì dré adrèrà'a bvò kònìdhi dri kùmú ì tìni dhi 'á dhi, mì kàdré tà 'o akódhi ni ròma sè. ¹⁸ Tàko ko, mì nì làgí Giká dré àmi ki gìzo láti tàko àmi ki tábhí ì dré tá lebèle dhi lésè dhi àngopí ya dhi be. Làgí nda tá ngá adrélépi njwàle njwanwà ngóro àrezá tìni yà, kó ngalè óró tìni yà dhi 'i ko. ¹⁹ Be ró dhi, Giká gí àmi Krísto ni kàrí làgí kyàkyà dhi sè. Akódhi nda tá kábilígyà mvá tà kónzi àko ìndì ndí àko í rú dhi 'i. ²⁰ Giká zì tà akódhi drìdrì bvò ni bhàma kandrá gò, akódhi ni 'òzo apfòle lókyá kùdù kònìdhi sè àmi ki tà sè. ²¹ Di akódhi nda sè dhi, mì adrè Giká ni ka'í. Giká tìngá akódhi dràdrà lésè gò, akódhi ni mì bhàzo lanzìle, mì kàdréro àmi ki tà ka'ika'í bha Giká léna, adrézó mì bha akódhi véna.

²² Nyànomvá dhi, mì temvé àmi mì dré tà bàti ka'ile 'òle dhi sè dre, mì kàdréro àmi ki adrùpi ki le togó wáyi sè. Adrè di léá dhi, mì kàdré ru le àmi kòfalésè togó lólo àtsi ró dhi sè. ²³ Tàko ko, à gò àmi ki ti tódhyá dre. Di, lídrì tídhí mì dré kúsúle nda àngá móndí ki kórì adrélépi njwàle

* 1:16 1:16 A kònò Lèvìtìkè 19:2.

ɲwanɲwà dhi lésè ko. Be ró dhi, angá ina kòrì kitswálépi ɲwàlè bwà ko dhi lésè. Bàti, à ti àmi Giká ni kúlí lídrì ro, adrélépi kóná vèsè kólyá dhi sè. 24 Tàko ko, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàlè dhi tìni:

«Móndyá títí dhi i ngóro mbì tìni.

Ayi ki rúku kpà ngóro mbì pfò kya tìni.

Mbì adré 'yòlè gò, pfò ni dré adrézó zìlè.

25 Di, Mírì ni kúlí adré ina adrélé kóná vèsè kólyá.»†

Kúlí nda kòdhi Rúbí Tani longólé àmi dré dhi 'i.

2

1 Di àsà dhi, mì kòtingá àmi rúsè tà kònzi ki kára títí dhi i, kinzò títí dhi i, túrúpfú tà, lovó kònzi bhàma móndí i rú dhi, ìndì móndí ki rú tàma kònzi dhi. 2 Ngóro ànzi kùrí i tìni dhi, mì kàdré bàsú tàndi Tirí Lólo àdhyà ni le mvùlè kòdhyà, mì kàdréro mbàlè àmi ki lídrì tìdhi ro dhi na. 3 Tàko ko, mì tabhì Mírì dre gò, mì dré atógyàzoá dhi, akódhi dóro lavulé.

Kírá lídrì ro dhi ìndì móndyá Giká dré zìlè dhi i

4 Mì kàdré àmi ki kisi ànyi Mírì Yésu làga. Akódhi nda kírá lídrì ro móndí i dré gàlè gàgà, di Giká dré ina kípèlè adrélé làgi ró í mìlèsè dhi 'i. 5 Àmi adrèbhá kókpà ngóro kírá lídrì ro dhi i tìni ni i, mì kòtayí àmi Giká dré tobhàlè atsálè dzó Tirí Lólo àdhyà ró, mì kàdréro kòwánà lólo i ró, adrélé mòbòmà Tirí àdhyà kitswábhá Giká mìlèsè dhi ki fe akódhi dré Yésu Krísto sè. 6 Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Mì nò rè ká! Má ni kírá bha Sìyónà na.

Kírá nda kírá làgi kyàkyà má dré kípèlè adrélé kírá agógó dzó ni pá bhàzo dríá dhi ró dhi 'i.

Dhyà ángùdhi adrélépi kírá nda ni ka'ì dhi,

kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»*

7 Àmi adrèbhá akódhi ni ka'ì dhi i dré dhi, kírá nda kírá làgi kyàkyà dhi 'i. Di, móndyá akódhi ni ka'ìbhá ko dhi i dré dhi:

«Kírá dzó sibhá ì dré gàlè gàgà dhi,

gò atsálè kírá agógó dzó nda dré adrézó áyi totó dríá dhi ró.»†

8 Giká ni Kúlí adré kpà tàá dhi:

«Kírá nda kírá adrélépi móndí ki tokpó dhi 'i,

ìndì kírá adrélépi móndí ki 'o ledhélè dhi 'i.»‡

Ayi nda ì adré ledhélè, ì dré adrélé Giká ni kúlí ga 'òlè dhi sè. Tàko ko, Giká bhà tá àyi adrélé tà 'o kònini.

9 Di, àmi ró dhi, àmi móndyá Giká dré zìlè adrélé sùrú ina ró dhi 'i. Àmi kpà kòwánà Opí àdhyà 'i, sùrú lólo dhi 'i, ìndì móndyá Giká ni tàndi àdhyà 'i, mì kàdréro tà kàdrìkàdrì dré 'òlè dhi ki longó móndí i dré be dhi bvó. Tàko ko, akódhi azí àmi apfòlè tìnìmvá lésè, afílè áyi ngádra líndrìga ró dhi 'á dhi ni. 10 Wáláká dhi, àmi tá móndyá Giká àdhyà 'i ko. Di, nyànomvá dhi, àmi móndyá Giká àdhyà 'i bàti. Wáláká dhi, à bhà tá àmi ki kizà ko. Di, nyànomvá dhi, Giká bhà àmi ki kizà dre.

† 1:25 1:25 A kònò Esáyà 40:6-8. * 2:6 2:6 A kònò Esáyà 28:16. † 2:7 2:7 A kònò Longó i 118:22. ‡ 2:8 2:8 A kònò Esáyà 8:14.

11 Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, àmi ngóro móndí twá adrèbhá bvò àyikya ró dhi àko dhi i tìni. Má adrè di àmi ki kodzó, mì kàdréro àmi ki líkí lovó kònzì àmi ki rùbhá kya adrèbhá ru pfu àmi íbe dhi ki tà sè. 12 Mì kàdré kpà atsílè dóro pàgánò i kòfalèsè. Di tágba i kàdré àmi ki asíkí tà kònzì 'òma sè yà dhi, i ni tà dóro mì dré adrélé 'òle dhi ki no gò, i dré Giká ni rú bhàzo kùlè tà nda i sè kítú dré dra atsázó dhi tú.

Ama ki bhàma àma ki kàdrì i zàlè, àma ki mìrì íbe dhi

13 Mìrì ni tà sè dhi, mì kàdré àmi ki bha móndyá títi bhàlè àmi drìlè dhi ki rìnyí zàlè, kàdré ópí kàdrì adrélépi òpì nya àmi dri dhi 'i yà, 14 kó ngalè gùvèrènerè 'i yà dhi. Angyá ko, gùvèrènerè nda i dhya ópí nda dré bhàlè dhi 'i, i kàdréro tà ño móndyá adrèbhá tà kònzì 'o dhi i dri, adrézó kpà móndyá adrèbhá tà dóro 'o dhi ki tà bha kuru. 15 Tàko ko, Giká adrè lèá dhi, mì kàdré tà dóro 'o, kitswázó móndí azaaza tà nibhá ko dhi ki kúlí kíkí dhi bvò. 16 Mì kàdré atsílè ngóro móndí Giká dré trìlè dhi i tìni. Di, mì kàdré àmi ki trima nda ni no ngóro tà adrélépi láti fe àmi dré adrézó tà kònzì 'o dhi ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o ngóro màràbà Giká àdhya i tìni. 17 Mì kàdré móndyá títi dhi ki lindrì bha, adrézó àmi ki adrúpi ki le. Mì kàdré Giká ni ro, adrézó ópí kàdrì ni lindrì bha.

18 Àmi màràbà ro ni i, mì kàdré àmi ki bha àmi ki mìrì ki rìnyí zàlè lindrì sè wáyi. Mì kàdré 'òá kònzì nghà 'í àyi adrèbhá togó íbe dóro ìndí yà yà dhi i véna ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònzì àyi adrèbhá togó íbe tòmbatòmba dhi i véna. 19 Tàko ko, mì kàdré kizà nya tà gyágya sè ko gò, adrézó mvòá Giká ni tà sè dhi, kòdhi dóro Giká mìlèsè. 20 Di, à kàdré àmi ki tswa mì dré tà kònzì 'òle dhi sè gò, mì dré adrézó mvòá dhi, mì ni àdho tà dóro kisé áá? Di, mì kàdré àmikya kizà nya mì dré tà dóro 'òle dhi sè gò, mì dré adrézó mvòá dhi, kòdhi dóro Giká mìlèsè. 21 Giká azí àmi adrélé tà 'o kònzì. Tàko ko, Kristo ni tàndi nya tá kizà àmi ki tà sè, mì kàdréro akódhi ni lebé, adrézó tà 'o akódhi àdhya tìni. 22 Akódhi 'o tá ìna tàkònzì ko. Kúlí móndí ki litízó dhi apfò tá kpà akódhi silèsè àlomvá ko. § 23 Móndí i dré tá adrèrà'a akódhi ni lodhá dhi 'á dhi, akódhi logó tá làdhá àyi tí ko. I dré tá adrèrà'a akódhi ni rùbhá 'o aswálé dhi 'á dhi, logó tá kúlí aswaaswa àyi tí ko. Be ró dhi, bhà tá i Giká adrélépi tàbvò ta gyágya dhi drìgá. 24 Akódhi ni tàndi do tá àma ki tàkònzì i i rú fa kipakipa dri, mà kòdràro tàkònzì lèsè gò, mà kàdréro lídrì íbe adrézó tà gyágya 'o. Làzì akódhi ni tswàzo dhi àdhya sè dhi, mì adrí dre. 25 Tàko ko, àmi tá ngóro kábilígyà avìbhá dhi i tìni. Di, nyànómvá dhi, mì agò kábilígyà líkílépi, adrélépi kpà àmi ki lídrì líkí dhi vélé dre.

3

Tòkó ki tà àyi ki àgo íbe dhi

1 Àmi tòkó i, mì kàdré kókpà àmi ki bha àmi ki àgo i zàlè. Di àmi ki àgo ki àruka i kàdré Giká ni kúlí ga rè dhi, mì ni kitswá àyi ki adrí Yésu ni ka"i àmi ki atsima dóro dhi sè, àmi ki kúlí sè ko. 2 Tàko ko, i ni nòá ngalè mì dré atsílè togó lóló sè, adrélé Giká ni lindrì bha ngìni ya dhi. 3 Lè àmi ki aveave kàdré tà mì dré adrélé 'òle àmi ki rùbhá sè dhi i sè ko, kàdré àmi ki drìbhí tìma 'i yà, màyìkà ledélé orò sè dhi ki tosoma àmi rú dhi 'i yà, kó ngalè kítá aveave dhi ki tosoma àmi rú dhi 'i yà dhi. 4 Be ró dhi,

§ 2:22 2:22 A kònò Esàya 53:9.

àmi ki aveave kàdré ìna tà dóro mì dré adrélé zùle àmi ki togó na dhi i sè. Aveave nda aveave àmi ki togó yàya ìndì lírì àdhya, kítswalépi drále bwà ko, ìndì adrélépi làgi ró Giká mìlése dhi 'i. ⁵ Tàko ko, tòkò lólo atú adrèbhá tá mì bha Giká véna dhi ì adrè tá àyi ki 'o avélé kònini. I adrè tá kpà drì asó àyi ki àgo i kandrà. ⁶ Sàrà adrè tá 'oá kònini. Adrè tá Abàràrà ni kúlí yi, adrè akódhi ni zi àyi mìrì ro. Àmi Sàrà nda ni ànzitókó 'i, mì kàdré tà dóro 'o, adrézó àmi ki tayí adrélé ngá ro tà àlo sè ko dhi.

⁷ Àmi àgo i, mì kàdré kókpà 'oá kònini, adrézó àmi ki tòkò ìbe dóro. Mì kàdré àyi ki tà yàya tòkò kya ró dhi ki kisù, adrézó àyi ki lindrì bha. Tàko ko, mì ni lídrì Giká dré lazilé àyi togó tani sè dhi ni kisú tàyilé ro tùmání àyi ìbe. Mì kàdré 'oá kònini, tà àlo kòkítswaró tà mì dré adrélé zìle Giká tí dhi ki kíkí ko.

Kizà nyàma tà dóro 'òma sè dhi

⁸ Kùdù ro dhi, àmi títi mì kàdré ngá àlo ró àmi kòfalésè, adrélé àmi ki adrúpi ki kizà do. Mì kàdré ru le àmi kòfalésè adrúpi i tíni, adrélé àmi ki togó dóro tadhá, adrézó àmi ki tà bha kìnì mi. ⁹ Mì kàdré tà kònzi logó tà kònzi 'òle àmi rú dhi tí ko, adrézó kpà làdhá logó làdhá dhàle àmi rú dhi tí ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya tà tani zi Giká tí móndí tà kònzi 'obhá àmi rú dhi i dri. Tàko ko, Giká azí àmi adrélé tà 'o kònini, mì kòkisúró tà tani dré lazilé àmi dré tàyilé ro dhi be dhi bvó. ¹⁰ Angyá ko, Giká ni Kúlí adrè tàà dhi:

«Lè dhya àngùdhi adrélépi làà lenzélé àyi lídrì sè, adrélépi kpà kítú dóro dhi ki le nòle dhi, kàdré àyi ti líkí kúlí kònzi i sè, ìndì kìnzò i sè.

¹¹ Lè akódhi kàdzá àyi togó tà kònzi lésè adrézó tà dóro 'o.

Kàdré tà kídrikídri nda bhàle móndí i kòfalé togó wáyi sè.

¹² Tàko ko, Mírì ni mì mónyá adrèbhá tà gyàgya 'o dhi i dri.

Adrè kpà bíbhálé ga tà ì dré adrélé zìle í tí dhi ki yìzo.

Di, adrè ìna àmvò alá mónyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi i rú.»*

¹³ Àmi ki togó kàdré àtsi ró adrélé tà dóro 'o dhi, àdhi ni àmi ki 'o kònzi dhi ni? ¹⁴ Di, tágba mì kàdré kizà nya mì dré adrélé tà gyàgya 'o dhi sè yà dhi, Giká ni tà tani bha àmi dri. Mì kàdré ngá ro tà móndí ì dré adrézó ngá ro ásà dhi i sè ko. Mì kòtayí kpà àmi ki togó adrélé lanzile ko.† ¹⁵ Be ró dhi, àmi ki togó na dhi, mì kòbhà Krísto twá adrélé àmi ki Mírì ro. Mì kàdré ngbú adrélé gànzi ró tà mì dré adrézó mì bha ásà dhi ni àndu ngi, dhya àngùdhi adrélépi tà nda ni lízi àmi tí dhi dré. ¹⁶ Di, mì kàdré 'oá togó yàya sè, ìndì lindrì sè. Mì kàdré àmi ki togó líkí adrélé lólo, kítswalé mónyá adrèbhá àmi ki rú tà kònzi tà dóro mì dré adrélé 'òle Krísto ni tà sè dhi i sè dhi, ì kàdreró kanyò ro kúlí kònzi ì dré adrélé tàle àmi rú dhi i sè. ¹⁷ Angyá ko, mì kàdré kizà nya mì dré adrélé tà dóro 'o dhi sè gò, Giká dré lèzoa kàdré kònini dhi, kòdhi dóro lavulé mì dré adrélé kizà nya mì dré adrélé tà kònzi 'o dhi sè dhi rúsè.

¹⁸ Tàko ko, Krísto ni tàndi nya tá kizà ngbà 'í vésè àlo móndí ki tàkonzì ki tà sè. Akódhi gyàgya ró nda dré mónyá gyàgya ko dhi ki tà sè, kítswalé àmi ki adrì Giká vélé dhi bvó. A pfu tà akódhi ni rúbhá drále gò, dré gòzo adrélé Tírì Lólo ni rìnyì sè. ¹⁹ Di Tírì Lólo nda sè dhi, akódhi dré kpà lízo

* 3:12 3:12 A kònò Longó i 34:13-17. † 3:14 3:14 A kònò Esáyà 8:12.

Giká ni kúlí longó tirí 'ìlè bǎdzó na dhi i dré. ²⁰ Ayi nda i tá móndí atú ligíbhá Giká rú lókyá Nówè dré tá adrérà'a bwátù kàdrì dhi ni ledé, ìndì Giká dré adrérà'a tà letè togó vwàvwà sè dhi 'á dhi 'i. Bwátù kàdrì nda na dhi, móndí bí ko, ngbà 'í móndí nzi-drì-na dhi i adrí tá yí liti sè dhi àyi. ²¹ Yí nda adré bàtisimò ni tà tadhá kòdhya. Dì nyànomvá dhi, bàtisimò nda adré àmi ki tidrí ní. Adré àmi ki tidrí, àmi ki rúbhá dzìma sè ko, be ró dhi, mì dré adrélé longóá dhi, mì adzá àmi ki togó Giká vélé dre dhi sè. Adré àmi ki tidrí, Yésu Krísto ni ngàma dràdrà 'ásè dhi sè. ²² Akódhi nda mbà bhù na gò, adrélé Giká ni driágo lésè. Kònàle dhi, ángéló i, ópí kàdrì i, tsàle rinyí íbe dhi i akódhi ni rinyí zàle.

4

Atsima ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tíni dhi

¹ Dì Krísto dré kizà nyàle rúbhá na dhi sè dhi, mì kàdré kókpa tà kisú akódhi àdhya tíni, adrézó gànzi ró adrélé kizà nya kònìni. Tàko ko, dhya àngùdhi kizà nyàlepi rúbhá na dhi tayí tàkonzì 'òma dre. ² Asà dhi, dhya nda kítswá gòle àyi lókyá àmbi bvò kònìdhi dri dhi ni fe, adrézó lovó kònzi àyi rúbhá àdhya ki 'o dhi ko. Be ró dhi, adré àyi fe adrélé tà Giká dré adrélé lèle í kò'o dhi ki 'o kòdhya. ³ Tàko ko, wáláká dhi, mì kizá tá àmi ki lókyá bí, adrézó tà pàgánò ì dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o. Mì adré tá tatsilé tà swà 'obe, lovó kònzi ki bhabe, wá tsibe, gwányá wáyá ki tà 'obe, ìndì giká tàko ki lindrì bhabe, tágba tà nda ì dré tá adrézó kònzi lavulé Giká mìlésè dhi. ⁴ Dì nyànomvá dhi, pàgánò nda ki lindrì adré gàle, mì dré adrélé tatsilé àyi íbe tà swà nda ki 'obe ko dhi sè gò, ì dré adrézó àmi ki lodhá. ⁵ Dì, ì ni àyikya tà ì dré adrélé 'òle nda ki ta Giká adrélépi gànzi ró móndyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki tàbvó ta dhi kandrá. ⁶ Tà nda sè dhi, à longó tá ndìndì Rúbí Tani móndyá dràbhá dre dhi i dré. Dì tágba Giká dré àyi nda ki tàbvó tàzo tà ì dré 'òle rúbhá na dhi i sè móndyá títi dhi kya tíni dhi, ì ni kítswá lídrì Giká àdhya ni kisú Tirí Lólo na.

⁷ Tà títi dhi ki kùdù atsá ànyi dre. Dì ásà dhi, mì kàdré tà 'o tògyá sè, adrézó àmi ki tà kisùle dhi ki líkí, mì kàdréro tà zi Giká tí be dhi bvò. ⁸ Lavulé dhi, mì kàdré ru le àmi kòfalésè togó wáyí sè. Tàko ko, lèle adré ína tàkonzì zyandre dhi ki zu. ⁹ Mì kàdré àmi ki adrúpi ki ka'í dòle àmi véna togó dóro sè, ngùrùngùrù sè ko. ¹⁰ Ami àlo àlo títi dhi i, mì kàdré tà 'o àmi ki adrúpi i dré, tà tani mì dré kisulé Giká ni togó tani sè dhi sè. Mì kàdré 'oá ngóro móndí Giká dré tà tani twátwa dhi ki bhàzo àyi drígá dhi i tíni. ¹¹ Dhya àlo kàdré kúlí longó dhi, kàdré kúlí adrèbhá angalé Giká vélésè dhi ki longó kòdhya. Dhya àlo kàdré tà 'o móndí i dré dhi, kàdré 'oá rinyí Giká dré adrélé fèle drá dhi sè. Mì kàdré dhi tà títi dhi ki 'o, móndí ì kàdréro Giká ni rú bha kùle Yésu Krísto sè be dhi bvò. Milanžilanžì i rinyí be dhi ì kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

Kizà nyàma Krísto ni tà sè dhi

¹² Ama arúpi má dré lèle tò ni i, lè àmi ki lindrì kàdré gàle, tà kizà ro adrèbhá àmi ki tabhì dhi ki tà sè ko. Mì kàdré kpà tà nda ki no ngóro tà twá atsábhá àmi rú dhi i ró ko. ¹³ Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé mì dré adrélé kizà nya Krísto àdhya tíni dhi sè, akódhi kònì dra apfò àyi mìlanžilanžì na dhi, mì kòkítswáro vélé lenzélé lavulé arí be bí be dhi bvò.

14 A kàdré àmi ki lodhá Krísto ni rú ni tà sè dhi, Giká ni tà tani bha àmi dri. Tàko ko, Giká ni Tirí mīlanzilanzī ró dhi adré adrélé àmi léna. 15 Di, mì kàdré kizà nya dhi, lè mì kàdré nyaá mì dré adrélé móndí tufúbhá i ró yà, kùgubhá i ró yà, tà kònzī 'obhá i ró yà, kó ngalè móndí tífíbhá móndí ki tà i 'ásè dhi i ró yà dhi sè ko. 16 Di, mì kàdré kizà nya mì dré adrélé Krísto ni ka'ìbhá i ró dhi sè dhi, mì kàdré àmikya kanyò ro tà nda sè ko. Be ró dhi, mì kàdré Giká ni rú bha kùle, mì dré Krísto ni rú nda ni ka'ìle dòle dhi sè. 17 Tàko ko, lókyá tàbvó tàzo dhi kitswá dre. A ni rè zyà móndyá Giká àdhya ki tàbvó ta drīdrī. Di tàbvó tàma nda kòkidhó àma rú dhi, móndyá Giká ni Rúbí Tani gabhá rè dhi kya ni di vélé adré ngíni? 18 Ngóro tisile Giká ni Kúlí na dhi tīni:

«Móndí àlo gyágya dhi ni adrima kàdré kòkòróko dhi, móndyá Giká ni tà gabhá rè dhi ki tà tàkonzìbhá ìbe dhi ni di vélé adré ngíni?»*

19 Àsà dhi, lè móndyá adrébhá kizà nya ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tīni dhi, ì kàdré àyi ki bha Giká àyi ki bhàlepi dhi drígá, adrélé tà dóro 'o. Tàko ko, Giká nda kitswá adrélé ka'ìle togó wáyi sè.

5

Bhàgo ki tà kàdhúra ìbe dhi

1 Bhàgo Ekèlézyà àdhya àmi kòfalé dhi i dré dhi, má adré tà ta kònini. Ma kópà bhàgo 'i àmi tīni. Ma dhya Krísto ni kizà nyàle dhi ki nobhá mī sè dhi ki àlo 'i, ìndì móndyá dra Giká ni mīlanzilanzī dré dra tadhálé dhi ni kisúbhá dhi ki àlo 'i. Di má adré àmi ki kodzó, 2 mì kàdréró kábilígyà ki pāri Giká dré bhàle àmi drígá dhi ki likí, ngóro kábilígyà likìbhá dóro dhi i tīni. Mì kàdré àyi ki drī ko dóro. Di, mì kàdré 'òá kònini ngóro tòlí bhàle àmi dri dhi tīni ko. Be ró dhi, mì kàdré 'òá togó dóro sè, ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tīni. Mì kàdré 'òá láfa lovó sè ko, be ró dhi, àmi ki togó dré adrélé àtsi ró tà nda sè dhi sè. 3 Mì kàdré òpi nya kábilígyà bhàle àmi drígá nda i dri rīnyí sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà dóro 'o àyi kòfalé, ì kàdréró tà no àmi rú, adrézó 'òá àmikya tīni. 4 Di lókyá kábilígyà likìbhá ki kàdrì dré dra apfòzo dhi tú dhi, mì ni kùlá mīlanzilanzī ro, lagulagu ni dré kitswázó akílé bwà ko dhi ni kisú.

5 Àmi kàdhúra i, mì kàdré kpà àmi ki bha màlìga i zàle. Àmi títí, mì kàdré àmi ki tà bha kīni mi. Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Giká adré ru pfu móndyá drikàdrì ro dhi ìbe. Di, adré ìna àyi togó tani bha móndyá adrébhá àyi ki tà bha kīni mi dhi i rú.»*

6 Di àsà dhi, mì kàdré àmi ki bha Giká ni drígá rīnyí ró dhi zàle, kòtingáro àmi kuru lókyá kitswálepì dhi sè be dhi bvó. 7 Mì kàdré tà títí adrébhá àmi ki togó 'o lanzìle dhi ki bha Giká drígá. Tàko ko, akódhi adré àmi ki tà kisú nì.

8 Mì kàdré àmi ki tà kisùle dhi ki likí, adrézó tàmlìga dri. Tàko ko, àmi ki kàribhá, Dzàborò adré tatsilé kàndrìbe kàmì tīni, adrélé móndí nda nyàle. 9 Mì kàdré di pá si akódhi kandrà, adrézó àmi ki totó tàtà àmi ki tà ka'ìka'ì

* 4:18 4:18 A kònò Tògyakúlí 11:31. * 5:5 5:5 A kònò Tògyakúlí i 3:34.

na. Tàko ko, m̀i n̄ t̀alè dhi, àmi ki adrúpi bvò w̄yi 'ásè dhi ì adré kpà kizà nya l̀asú be àmikya t̀ini dhi be.

¹⁰ Di m̀i k̀onya kizà l̀ókyá tsà sè dre dhi, Giká ni t̀andi adrélépi áyi togó tani tadhá t̀a t̀iti ì sè dhi ni àmi ki 'o kitswálé t̀iti, àmi ki timbàzo, àmi ki 'òzo àmi ki totó t̀atá àmi ki t̀a ka'ika'i na. Tàko ko, akódhi nda azí àmi kitswálé áyi mlanzilanzi adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni kisú Yésu Krísto na. ¹¹ Rinyí kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré k̀oǹni.

Mòdo k̀ud̀u

¹² Ama adrúpi Silà má dré adrélé ka'ile togó w̄yi sè dhi, bhà drígá má vélé wárágà k̀oǹdhi ni tisizo.† Di má tisí wárágà mvá k̀oǹdhi àmi ki kodzózó, ìndi tadházóá àmi dré dhi, m̀i adré tròle Giká ni togó tani rú bàti dhi.

¹³ Ekèlézya Babilónà le Giká dré zìle àmi t̀ini dhi fè mòdo àmi dré.‡ Ama mvá, Márokò fè kpà mòdo àmi dré. ¹⁴ Ami ró dhi, m̀i k̀ofè mòdo adrézó ru kamú àmi k̀ofalésè lèle sè.

Tà k̀idrikidri kàdré àmi t̀iti adrébhá Krísto na dhi ì dré!

† **5:12** 5:12 Giká ni Kúli tisile Giríkí ti sè dhi léna dhi, à adré rú «Silùwánò» kisú k̀onwa. Rú nda tá rú àzya Silà dré dhi 'i. ‡ **5:13** 5:13 A adré kisúá dhi, «Bàbilónà» k̀oǹdhi adré Rómà, bhàandre kàdri Rómà ki òpi àdhyà ni t̀a ta kòdhyà.

Wárágà Péteró dré tisile dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Péteró dré tisile dhi ni rì 'i. Adré tisiá kitswázó mónnyá ka'ìbhá títi dhi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki líkí Gíká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki tà sè. Ì kàdré kpà tatsilé swà ro ngóro tà tadhábhá kinzò sè nda ì dré tá adréle tadhále dhi tìni ko. Péteró adré taà dhi, ì kàdré tròle kúlí pròfétá ì dré longólé dhi ì rú, ìndì tà àpóstolò ì dré longólé dhi ì rú (1:19-21; 3:1-2). Adré kpà tà tadhá Mírì Yésu ni agòma ni tà dri, adrézó taà dhi, Mírì adré tà tigí tà í dré lazilé dhi ki 'òma sè ko. Be ró dhi, akódhi ni togó vwàvwà sè dhi, adré láti fe mónnyá títi dhi ì dré kitswázó adréle (3:8-16).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Péteró ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tà Gíká dré móndí ki azizó ásà dhi (1:3-21)
- 3) Gíká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ì (2:1-22)
- 4) Kristo ni agòma (3:1-18)

Péteró ni mòdo fèma

¹ Ma, Simónà Péteró, māràbà ìndì àpóstolò Yésu Kristo àdhya ró dhi, má adré wárágà kònìdhi ni tisi àmi tà ka'ìka'ì làgi kyàkyà dhi ni kisúbhá àmakya tìni dhi ì dré. Mì kisú tà ka'ìka'ì nda, Yésu Kristo, àma ki Gíká ìndì àma ki tidrìlépi dhi ni tà gyàgya sè.

² Gíká ni togó tani ì tà kàdrìkàdrì be dhi ì kàdré gàle àmi léna bǐ, mì dré Gíká ni nìle tùmání àma ki Mírì Yésu be dhi sè!

Tà Gíká dré àma ki azizó ásà dhi

³ Mírì ni rìnyí Gíká àdhya ró dhi sè dhi, afè àma dré tà títi dhi ì, mà kàdréro atsilé ngóro Gíká dré adréle lèle dhi tìni, adréle kpà tròle akódhi ni tà rú. Akódhi 'ò àma Gíká àma ki azilépi akódhi ni mīlanzīlanzī sè ìndì akódhi ni rìnyí sè dhi ni ni dhi nì. ⁴ Tà nda kòdhi ì sè dhi, Gíká nda afè àma dré àyi lazikúlí kàdrì làgi ró dhi ì, kitswálé lazikúlí nda ì sè dhi, mì kàdréro àyi tándì ni lídrì ìbe àmi léna, ìndì mì kòkìtswaró lapalé lovó kónzi adrèbhá mónnyá bvò àdhya ki kizá dhi ì silésè.

⁵ Àsà dhi, mì kàdré àmi ki fe wáyi adréle tà dóro bha àmi ki tà ka'ìka'ì dri. Mì kàdré kpà tà nǐnǐ bha tà dóro 'ò'ò nda dri, ⁶ adrézó lovó mvomvò bha tà nǐnǐ nda dri, adrézó togó tsitsi bha lovó mvomvò nda dri, adrézó trotrò Gíká ni tà rú dhi ni bha togó tsitsi nda dri, ⁷ adrézó togó dóro tadhatadha àmi ki adrúpi ì dré dhi ni bha trotrò Gíká ni tà rú nda dri, adrézó lèle bha togó dóro tadhatadha nda dri. ⁸ Tàko ko, mì kàdré tà nda kòdhi ìbe àmi léna adrézó lèle ába drìdrì dhi, mì ni tà dóro 'ò bǐ adrézó kpà lò'wa dóro 'a bǐ, mì dré àma ki Mírì Yésu Kristo ni nìle be dhi sè. ⁹ Dì, dhya àlo kàdré tà nda ì àko dhi, akódhi ìna mǐ kùdúkùdu 'i. Akódhi tivǐ kpà tàle dhi, Gíká temvé ì tàkonzi ì dré tà 'òle wáláká dhi ì lésè dre dhi.

¹⁰ Dì ásà dhi, àma adrúpi ì, àmi ki togó kàdré àtsi ró adrézó tadhá dhi, Gíká zì àmi, àmi ki azizó adréle mónnyá ìna ì ró káyà dhi. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònini dhi, mì kitswá tǎdzì dhèle ko. ¹¹ Kòdhi ìbe dhi, à ni àmi

ki ka'í file àma ki Mírì Yésu Krísto àma ki tidrìlépi dhi ni Opì na, adréle kònale kóna vèsè kólyá.

¹² Má ni ngbú adré tà nda kòdhi ki 'o agalé àmi léna, tágba m̀ dré tà nda ki nìzo dóro, adrézo kpà àmi ki totó tātā tà bàti m̀ dré kisulé dhi dri dhi. ¹³ Dì má dré r̀e dhu adrerà'a lídrì ìbe dhi 'á dhi, má m̀lèsè dhi, dóro ni adréle tà nda ki 'o agalé àmi léna dhi. ¹⁴ Tàko ko, má ǹ t̀ale dhi, má adré 'òle àma rùbhá kònìdhi ni tayí dhi be, ngóro àma ki Mírì Yésu Krísto ni t̀andi dré tadhálé má dré dhi t̀ini. ¹⁵ Dì má ni tà títì dhi ki 'o, kitswálé àma l̀ima àmvolèsè dhi, m̀i kòkitswáro ngbú adréle tà nda ki kisù be dhi bvó.

Móndyá Krísto ni m̀lanzìlanzì nobhá m̀i sè dhi i

¹⁶ Tàko ko, má dré tá adrerà'a àma ki Mírì Yésu Krísto ni atsama r̀inyí be dhi ni tà longó àmi dré dhi 'á dhi, má totó tá àma títì t̀ako apfòbhá m̀ondí ki t̀ogyá lèsè dhi i dri ko. Dì, má nò tá àmakya akòdhi ni tà kàdrì àma ki t̀andi ki m̀i sè. ¹⁷ Angyá ko, akòdhi kisú tá lindrì i m̀lanzìlanzì be Giká Atá vélèsè, Giká ni kúlì dré apfòrà'a àyi m̀lanzìlanzì kàdrì dhi lèsè dhi 'á. Kúlì nda tà drá dhi: «Kònìdhi àma Mv̀aagó má dré lèle tò dhi 'i. Àma togó adré kinìlé akòdhi ni tà sè tò.»* ¹⁸ Àma ki t̀andi má yi kúlì apfòlepi bhù lèsè nda àma ki bíbhálé sè, má dré tá adrerà'a akòdhi be kòngó l̀olo drìna dhi 'á.

¹⁹ Tà nda sè dhi, má ǹi vélé dóro t̀ale dhi, kúlì pròfètá i dré longólé dhi i tà bàti 'i káyá dhi. Àmi ró dhi, m̀i kàdré tròle kúlì nda i rú dhi, m̀i ni adré 'òá dóro. Tàko ko, kúlì nda i ngóro àtsí adrélepi kòle ngá kazá t̀inimv̀a na dhi t̀ini. Dì m̀i kàdré tròle kúlì nda i rú, tsàle lókyá kítú dré dra apfòzo, ìndi nzagó dré dra ngá kazá àmi ki togó na dhi 'á. ²⁰ Tà kàdrì lavulé dhi, lè m̀i kònì t̀ale dhi, dhya àlo kitswá tà àlo pròfètá i dré t̀isile Giká ni Kúlì na dhi ni àndu ngi àyi drì sè bwá ko. ²¹ Tàko ko, kúlì pròfètá i dré longólé nda ki àlo angá t̀adzí tà m̀ondí i dré tá lèle t̀ale dhi lèsè ko. Be ró dhi, pròfètá nda i longó tá kúlì angábhá Giká vélèsè dhi i kòdhya, ngóro Tirí L̀olo dré tà àyi ki tidrìle dhi t̀ini.

2

Giká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi i (A kònò kpà Yùdà 1:4-13)

¹ Atú dhi, pròfètá kinzò ro dhi i apfò tá Ìsèrélè ànzi i kòfalé. Dì Giká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki kókpa apfò àmi kòfalé kònini. I ni Giká ni tà i dré dra tadhálé gòdhògòdho dhi ki tosó àmi kòfalé l̀uzu ró, adrézo m̀ondí ki tà ka'ika'í kizá. I ni ndìndi Mírì Yésu àyi ki apalépi t̀akonzì lèsè dhi ni ga, adrézo dràdrà asé àyi ki t̀andi i dri ngbò ró. ² M̀ondí zyandre dhi ki dhe àyi vèsè, adréle tà swá 'o àyikya t̀ini. Tà nda sè dhi, à ni tà ta kònzi l̀ati tà bàti àdhya rú. ³ Ngá lovó sè dhi, tà tadhábhá kinzò sè nda ki àmi ki lití kúlì t̀ako angábhá àyi drìlèsè dhi i sè, kitswázó ngá kisú àmi drìgàsè dhi bvó. Dì, kidhólé kìnó lèsè dhi, dhya dra àyi ki t̀abvó t̀alepi dhi ìna g̀anzi ró kitswálé tà bha àyi dri. Akòdhi dra àyi ki tà pfùlepi pfupfù nda adré ayí ko ko.

* 1:17 1:17 A kònò Mátáyò 17:1-5; Mároko 9:2-7; Lúka 9:28-35.

⁴ Tàko ko, Giká tayí tá ángeló tàkonzi 'obhá dhi i tà nòma àyi dri dhi sè ko. Be ró dhi, bhe tá ina àyi líferò na, àyi ki 'izo nyàrì sè àrà tìnìmvá ro dhi na, adrézó àyi ki líkí kònàle adrélé kítú àyi ki tàbvó tàzo dhi ni letè. ⁵ Tayí tá kpà mónyá adrèbhá tá bvò dri Nówè ni lókyá 'á dhi i ko. Be ró dhi, 'o tá ina yí ùle bvò drìsè wáyi, mónyá àyi tà gabhá rè nda ki tufúzó todràle. Tidrí tá ngbà 'í Nówè àyi tà gyágya longólépi dhi, tùmáni móndí àruka nzi-drí-rì dhi íbe kòdhyà. ⁶ Giká bhà tá kpà tà bhàandre Sòdómà àdhyà dri Gòmórà àdhyà be gò, bhàandre nda ki zàzo vèle, tadházóá dhi, í ni mónyá àyi tà gabhá àyikya tìni dhi ki 'o kònini. ⁷ Apá tá Lótò, dhyà gyágya ro dhi kòdhyà. Akódhi nda nya tá kizà lavulé tà swà drìkònzibhá ì dré tá adrélé 'òle dhi ki tà sè. ⁸ Tàko ko, dhyà gyágya nda adrè tá adrélé àyi kòfalé gò, akódhi ni togó dré adrézó kizà nya àyi ki tà kònzì dré adrélé nòle, ìndì yìle kítú àlo àlo títì i sè dhi ki tà sè. ⁹ Dì tà títì nda kòdhi ì adrè tadhá dhi, Mírì Giká ni adrélé mónyá adrèbhá tròle àyi tà rú dhi ki apá tà adrèbhá àyi ki tabhì dhi i lèsè dhi be. Nì kpà adrélé mónyá adrèbhá tà kònzì 'o dhi ki líkí tsàle kítú àyi ki tàbvó tàzo, gò tà nòzo àyi dri dhi tú dhi be. ¹⁰ Lavulé dhi, a ni tà nò mónyá adrèbhá tatsilé lovó kònzì àyi ki rùbhá kya ki 'obe, ìndì adrèbhá àyi rìnyí adrézó òpi nya dhi ni ayizè dhi i dri.

Tà tadhábhá kìnzò sè nda ì móndí drìkàdrì ro, adrèbhá tà 'o tìrì àko dhi 'i. Ì adrè àyikya tìrì m̀lanzilanzì ro bhù na dhi ki lodhá tìrì àko. ¹¹ Dì, ndìndì ángeló adrèbhá rìnyì ró ìndì kòmba ró dhi ì adrè àyikya tìrì nda ki lodhá, adrézó àyi ki asikì Mírì kandrá dhi ko. ¹² Dì, mónyá nda ì adrè tà ì dré nìle ko dhi ki lodhá kòdhyà. Àyi ngóro kà'wá mbì àdhyà tà nibhá ko, à dré ùle kitswázó àyi ki turú, tufúlè todràle dhi i tìni. Dì ì ni kòkpà todrà akilé títì kà'wá nda ì tìni. ¹³ A ni tà kònzì logó àyi dré tà kònzì ì dré 'òle dhi i tì. Ì adrè tatsilé àyi ki lovó kònzì ki 'obe ngádra 'ásè, adrézó lenzélé ásà. Àmi ki gwányá i 'ásè dhi, àyi ngóro ngá ndì ró adrélépi kanyò fe àmi dré dhi tìni, ì dré adrèrà'a lenzélé àyi ki turúpfú tà sè dhi 'á. ¹⁴ Àyi ki m̀ ga múná tà sè bí. Ì kitswá tàdzì tàkonzi 'òma tayí ko. Ì adrè móndí tà kà'ka'í íbe yàyà dhi ki lití ledhélè tàkonzi na. Àyi ki togó ga làfa lovó sè bí. Giká ni tàtrítrí àyi dri! ¹⁵ Ì ku látì tà gyágya àdhyà 'ásè, adrézó látì Bálámà, Bòsòro ni mvá àdhyà ni lebè kòdhyà. Bálámà nda lè tà ina làfa kisulè tà kònzì 'òma sè tò. ¹⁶ Dì, profètà nda ni púnda, kà'wá kitswálépi kúlì tà bwà ko dhi tà tà kúlì móndí tìni, kitswázó akódhi ni azaaza kíkí.*

¹⁷ Tà tadhábhá kìnzò sè nda ì sù ngóro yí kidrì sèbhá dre dhi i tìni, ìndì ndùrùku lyàandre dré adrélé livilé dhi i tìni. Giká zù tìnìmvá anilépi tsìtsì dhi àyi dré. ¹⁸ Ì adrè àyi ki afà kúlì tàko ì sè, adrélé móndí lapábhá tídhí ro móndí litilé dhi ì kòfalèsè dhi ki togó se, ì kàdréro tatsilé swà ro lovó kònzì àyi ki rùbhá kya ki 'obe be dhi bvó. ¹⁹ Ì adrè lazíá àyi nda ì dré dhi, ì ni àyi ki tiri, tágba àyi ki tàndi ì dré adrézó m̀aràbà àyi ki tà swà àdhyà 'i dhi. Tàko ko, dhyà àngùdhi tà àlo dré adrélé atólé í pálé dhi ina m̀aràbà tà nda àdhyà 'i. ²⁰ Móndí ì kòlapá tà kònzì bvò kòndi àdhyà ì silèsè àma ki Mírì Yésu Kristo àma ki tidrìlépi dhi ni nìma sè gò, ì dré gòzo tódhyá àyi ki tayí tà kònzì nda ì dré atólé àyi pálé dhi, àyi ki kùdù ni vélé atsá kònzì wáláká ni ni lavú. ²¹ Kòno ì kòni tá látì tà gyágya àdhyà ko dhi, kòdhi ni tà adrè dóro lavulé, ì dré látì nda ni nìle be gò, àmvò alázó tòlì lólo fèle

* 2:16 2:16 A kòno Ngá nàma 22:4-35.

àyi dré dhi véle dhi rúsè. ²² † 'o àyikya tà ngóro tògyakúli ì dré adrélé tàle dhi tîni: «Kòkí adrè gòle tódhyá ngá í dré adhlé dhi ni nya.»† A adrè kpà tàà dhi: «Tìgá dzàle dhi adrè gòle file tódhyá kùrú na.»

3

Kitú Mírì dré dra agòzo dhi

¹ Ama arúpi má dré lèle tò ni i, kònìdhi wáràgà má dré tisìle àmi dré dhi ni rì 'i. Wáràgà rì nda i léna dhi, má 'o tà agálé àmi léna, mì kàdréro tà adrebhá bàti dhi ki kisù kòdhyà. ² Má adrè léá dhi, mì kòkisù kúli profétà lólo atú dhi ì dré longólé dhi i, tùmání tòlì àma ki Mírì àma ki tidrìlépi dhi dré tàle àmi ki àpóstolò ì tí dhi be kòdhyà.

³ Drìdrì dhi, lè mì kònì tàle dhi, lókyá kùdù sè dhi, móndí dra àmi ki gubhá dhi ki apfò adrélé àmi ki gu, adrézó tatsilé àyi ki tàndi ki lovó kònzi ki 'obe. ⁴ † ni lizíá dhi: «Akódhi lazí tá ko tàle dhi, í ni dra agò dhi? Di akódhi nda ángwà? Tàko ko, kidhólé àma ki tábhí ki dràma lésè atsálé ándrò kònìdhi dhi, tà títi dhi ì ngbú ngóro dré tá adrélé bvò bhàrà'a dhi tîni.» ⁵ Di, àyi nda ì adrè tà kòni ki tivì ize sè: Wáláká dhi, Giká tà tá kúli gò, bhù ki bhàzo bvò be. Lanzí tá bvò ki kòfalé yì be, bvò nda ni 'òzo apfòle yì nda lésè.* ⁶ Amvolàsà dhi, 'o tá yì tìle bvò wáláká dhi drìsè, bvò nda ni pfùzo títi.† ⁷ Di Giká ni kúli àlo nda sè dhi, adrè bhù ándrò kòni ki líkí bvò ándrò kònìdhi be, adrélé àyi ki pfúma àtsí sè dhi ni letè, tsàle kitú í dré dra móndyá àyi tà gabhá dhi ki tàbvò tàzo gò, àyi ki tà 'òzo akilé dhi tú.

⁸ Di, àma arúpi má dré lèle tò ni i, mì kòtivì ko tàle dhi, Mírì mìlèsè dhi, kitú àlo dhi ngóro kóná ngùlù-àlo dhi tîni, ìndì kóná ngùlù-àlo dhi ngóro kitú àlo dhi tîni dhi.‡ ⁹ Mírì adrè tà tígí tà í dré lazilé dhi ki 'òma sè ngóro móndí àruka ì dré adrélé kisùle dhi tîni ko. Be ró dhi, adrè ìna àyi togó vwàvwà tadhá àmi véna. Tàko ko, adrè léá dhi, dhya àlo kòdrà nyo ko, be ró dhi, móndyá títi dhi ì kòladzá àyi ki togó agòzo í véle.

¹⁰ Di, kitú Mírì dré dra agòzo dhi ni atsá ngóro kùgú dré adrélé atsálé ngbò ró dhi tîni. Kitú nda tú dhi, bhù ki akí kpòrò 'u'ù be, ìndì ngá títi bhù mibhalé 'á dhi ki ve àtsí sè. Di bvò ì ngá títi lá dhi ìbe dhi ki akí.

¹¹ Di à kàdré ngá títi dhi ki 'o akilé kònìni dhi, lè mì kàdré di véle móndí ngíni dhi i ró? Adrè léá dhi, mì kàdré atsilé ngóro móndí lólo ì tîni, adrélé tròle Giká ni tà rú! ¹² Mì kàdré kpà kitú Giká àdhya nda ni letè lovó sè, adrézó tà títi dhi ki 'o kitú nda ni 'òzo atsálé mbèlè. Kitú nda tú dhi, bhù ki ve akilé àtsí sè, ìndì ngá títi bhù mibhalé 'á dhi ki agá díle àtsí sè. ¹³ Di, mà adrè àmakya bhù tídhí ro dhi ki letè bvò tídhí ro dhi be, ngóro Giká dré lazilé dhi tîni. Arà nda ì 'àsè dhi, tà gyàgya ni ga bí.

¹⁴ Di àma arúpi má dré lèle tò ni i, mì dré adrérá'a kitú nda ni letè dhi 'á dhi, mì kàdré àmi ki fe wáyi adrélé ndí àko, tà kònzi àko àmi rú, ìndì tà kidrìkidrì ìbe àmi kòfalé Giká be. ¹⁵ Mì kàdré àma ki Mírì ni togó vwàvwà dré adrélé tadhálé àmi véna dhi ni no ngóro láti dré adrélé fèle àmi dré adrízó àsà dhi ró. Ama ki adrúpi Pólò mà dré lèle tò dhi, tisì kpà tà nda kòdhi àmi dré tògyá Giká dré fèle í dré dhi sè dre. ¹⁶ Adrè tà tisì kònìni

† 2:22 2:22 A kònò Tògyakúli 26:11. * 3:5 3:5 A kònò Kidhoma 1:6-9. † 3:6 3:6 A kònò Kidhoma 7:11. ‡ 3:8 3:8 A kònò Longó í 90:4.

àyi wáràgà tíí dhi ì léna, dré adrérà'a tà ta tà nda ì dri dhi 'á. Tà àruka dré tisìle wáràgà nda ì léna dhi ki àndu nìma kòkóròko. Móndí àruka tà nìbhá ko, adrèbhá tà ka'ika'í ìbe yàya dhi ì adré àyikya tà nda ki ladzá atsálé kinzò ro, ngóro ì dré kpà adrélé 'òle tà àruka tisìle Giká ni Kúlí na dhi ì sè dhi t́ni. Ásà dhi, ì adré àyi ki tàndi ki dràdrà asé àyi dri.

Pètèró ni kúlí kùdù

¹⁷ Áma arúpi má dré lèle tò ni ì, nyànomvá dhi, má lazi tà nda kòdhi ì àmi dri dre. Mì kàdré di àmi ki líkí, mì kòtayíró àmi móndí kònzì ì dré litílé ko, ì dré kpà àmi ki tà ka'ika'í kizízó ko. ¹⁸ Be ró dhi, mì kàdré àmi ki fe adrélé lí'wálé àma ki Mírì Yésu Krísto àma ki tidrílépi dhi ni togó tani na, ìndì akódhi ni nìma na. Milanžilanžì kàdré akódhi dré nyànomvá, tsàle kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

A adrè kisúà dhi, dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Yòwánì, àpóstolò kí àlo 'i, ìndì Ekelézyà ni drì kobhá kàdrì dhi kí àlo 'i. Tágba à dré adrézó Yòwánì nda ni rú kisú wárágà kònìdhi léna ko dhi, à ni kitswá nòà ngádra 'á dhi, dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi tá dhya Yésu ni tà nobhá mì sè dhi kí àlo 'i (1:1-4).

Yòwánì adrè wárágà kònìdhi ni tisì tà kàdrìkàdrì rì dhi i sè. Alo ni, adrè mónyá ka ìbhá dhi kí kodzó tàzoá dhi, ngóro ì dré ru amulé Giká Atá be, ìndì akódhi ni Mvá, Yésu Krísto be dre dhi tìni dhi, lè ì kàdré adrélé àyi léna. I kàdré kpà tròle tà ì dré yìle àpóstolò ì tí dhi i rú. Adré kpà taa dhi, dhya ángùdhi Giká ni nìlepi bàti dhi ni kpà akódhi ni tòlì kí ka'í 'òle. Kòdhi adrè taa dhi, ì ni Giká ni Mvágó, Yésu Krísto ni ka'í, adrézó kpà ru le àyi kòfalèsè. Tàko ko, Giká ni tàndì lèle 'i (3:11-24; 4:7-21).

Rì ni, Yòwánì adrè àyi kí kodzó, ì kàdréro àyi kí líkì tà pròfètà kinzò ro dhi ì dré adrélé tadhálé dhi kí tà sè. Adré taa dhi, ì kàdré mónyá títi dhi kí tabhì, nìzoá ngalè tírì àyi léna dhi ì Tírì Giká àdhya 'i bàti yà dhi (4:1-6). Adré kpà àyi kí kodzó tàzoá dhi, ì lavú bvò kònìdhi dre, ìndì Tírì adrélépi àyi lé dhi kàdrì, tírì adrélépi bvò kònìdhi lé dhi ni lavú (4:4).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi kí atìma

- 1) Kúli adrélépi lídrì fe dhi (1:1-4)
- 2) Ngádra ì tìnìmvá be dhi (1:5-2:29)
- 3) Giká ni ànzì ì Dzáborò kya ìbe dhi ì (3:1-24)
- 4) Tà bàti ì kinzò be dhi (4:1-6)
- 5) Giká ni lèle, ìndì ru lèma àma kòfalèsè dhi (4:7-21)
- 6) Giká ni Mvágó ni ka'ima (5:1-21)

Kúli adrélépi lídrì fe dhi

¹ Mà adrè dhya adrélépi tá be kíno tà títi dhi kí kidhoma lèsè, mà dré yìle, mà dré nòle mì sè, mà dré tabèle, ìndì mà dré tà ni ni kisuzo dhi ni tà longó kòdhyà. Akódhi nda Kúli adrélépi lídrì fe dhi 'i. ² Lídrì nda apfò tá àma kòfalé gò, mà dré nìzoá. Dì mà adrè tà mà dré nòle mì sè nda ni tà ta, adrézó lídrì kóná vèsè kólyá adrélépi tá Giká Atá véna gò, dré apfòzo àma kòfalé nda ni tà longó kòdhyà. ³ Mà adrè tà mà dré nòle ìndì mà dré yìle nda ni longó àmi dré, mì kàmúró kpà ru àma ìbe adrélé tùmáni be dhi bvò. Ama, mà amú ru Giká Atá be, ìndì akódhi ni Mvágó, Yésu Krísto be dre. ⁴ Mà adrè tà kòdhi kí tisì, mà kàdréro lenzélé tùmáni àmi ìbe kitswálé títi.

Atsima ngádra 'ásè dhi

⁵ Tà mà dré yìle Yésu Krísto nda tí gò, mà dré adrézó longóá àmi dré dhi, tà kònìdhi 'i: Giká ngádra 'i, ìndì akódhi léna dhi, tìnìmvá àlomvá yókódhó. ⁶ Mà kàdré taa dhi, mà amú ru Giká be dre gò, mà dré adrézó atsilé tìnìmvá na dhi, kòdhi mà adrè kinzò ta, ìndì mà adrè atsilé tà bàti na ko. ⁷ Dì, mà kàdré àmakya atsilé ngádra 'ásè ngóro Giká ni tàndì dré

adrélé ngádra 'á dhi tîni dhi, mà amú ru àma kòfalésè gò, akódhi ni Mvá, Yésu ni kàrí dré adrézó àma ki temvé tàkonzì wáyi dhi i lésè.

⁸ Mà kàdré tàá dhi, àma tàkonzì àko dhi, kòdhi mà adrè àma ki tàndi ki lití, ìndì tà bàti àma léna yókódhó. ⁹ Dì, mà kàdré àma ki tàkonzì ki ta ngádra 'á Gíká kandrà dhi, akódhi ni àma ki tàkonzì nda ki tri gò, àma ki temvézó àma ki tà kònzì wáyi dhi i lésè. Tàko ko, akódhi gyágya, ìndì kitswá adrélé ka'ile togó wáyi sè. ¹⁰ Mà kàdré tàá dhi, mà 'o tàkonzì ko dhi, mà adrè Gíká ni bha kinzó líyí ro, adrézó kpà tadhá dhi, akódhi ni kúlí àma léna yókódhó.

2

Kristo, dhya adrélépi àma ki tàrá ga dhi 'i

¹ Àma ànzì i, má adrè tà kòdhi ki tisi àmi dré, mì kò'oró tàkonzì ko dhi bvò. Dì, dhya àlo kò'o tàkonzì dhi, àma dhya adrélépi àma ki tàrá ga Gíká Atá kandrà dhi íbe. Akódhi nda Yésu Kristo, dhya adrélépi gyágya dhi 'i.

² Gíká afè akódhi dràle mòbòmà ro, àma ki tàkonzì ki trizo ásà. Ngbà 'í tàkonzì àmakya 'i ko, afè akódhi dràle mónnyá títí bvò àdhya ki tàkonzì ki trizo.

³ Mà kàdré Gíká ni tòlí ki ka'í 'òle dhi, mà nì tàle dhi, mà nì akódhi bàti dhi be. ⁴ Dhya adrélépi tàá dhi «Má nì akódhi be» gò, dré adrézó akódhi ni tòlí ki ka'í 'òle ko dhi, dhya nda kinzó líyí 'i, ìndì tà bàti akódhi léna yókódhó. ⁵ Dì, dhya adrélépi ína akódhi ni kúlí ka'í 'òle dhi adrè tadhá dhi, Gíká ni lèle ga akódhi léna kitswálé títí. Tà kòdhi sè dhi, mà nì tàle dhi, àma akódhi léna dhi be. ⁶ Lè dhya ángùdhi adrélépi tàá dhi, í adrè adrélé akódhi léna dhi, kàdré atsilé ngóro Yésu ni tàndi dré atsilé dhi tîni.

Tòlí tídhí ro dhi

⁷ Àma arúpi má dré lèle tò ni i, má adrè tòlí tídhí ro dhi ni tisi àmi dré kòdhya ko. Be ró dhi, tòlí má dré adrélé tisi le kòdhi, tòlí àku mì dré kisulé adrézó ába kidhólé kidhoma lésè dhi 'i. Tòlí àku nda kúlí mì dré yile dre dhi 'i. ⁸ Tágba kònzì dhi, mà adrè kpà tòlí tídhí ro dhi ni tisi àmi dré kòdhya. A ni kitswá tà bàti tòlí nda àdhya ni no Kristo na, ìndì àmi léna. Tàko ko, tínímvá adrè akílé, ìndì ngádra bàti dhi kidhó adrélé nga kazá dre.

⁹ Dhya adrélépi tàá dhi, i ngádra 'á gò, dré adrézó togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, dhya nda dhu rè tínímvá na. ¹⁰ Dhya adrélépi áyi adrúpi ni le dhi adrè atsilé ngádra 'ásè, ìndì tà àlo kitswálepí akódhi ni 'o dhèle dhi akódhi léna yókódhó. ¹¹ Dì, dhya adrélépi ína togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, dhu rè tínímvá na, ìndì adrè atsilé tínímvá na. Akódhi nda nì ngalè í adrè lile ángolé ya dhi ko. Tàko ko, tínímvá nda 'o akódhi ni mì adùle dre.

¹² Àmi, àma ànzì i, má adrè tà tisi àmi dré, Gíká dré àmi ki tàkonzì trile Kristo ni rú sè dhi sè.

¹³ Àmi, ànzì ki atá i, má adrè tà tisi àmi dré, mì dré dhya adrélépi be tà títí dhi ki kidhoma lésè dhi ni nìle be dhi sè.

Àmi, tódhíbhá i, má adrè tà tisi àmi dré, mì dré Dhya kònzì ni lavulé dre dhi sè.

¹⁴ Àmi, àma ànzì i, má tisi tà àmi dré, mì dré Gíká Atá ni nìle be dhi sè.

Àmi, ànzì ki atá i, má tisi tà àmi dré, mì dré dhya adrélépi be tà títí dhi ki kidhoma lésè dhi ni nìle be dhi sè.

Ami tódhíbhá i, má tisi tà àmi dré,
 mì dré adrélé rinyi ró dhi sè,
 Giká ni kúlí dré adrélé àmi léna dhi sè,
 indí mì dré Dhya kònzí ni lavulé dre dhi sè.

Bvò kònìdhi ni tà lèma ko dhi

¹⁵ Lè mì kàdré bvò kònìdhi 'i yà, kó ngalè tà bvò kòndi àdhyà 'i yà dhi ki le ko. Dhya àlo kàdré tà bvò kòndi àdhyà ki le dhi, Giká Atá ni lèle akódhi léna yókódhó. ¹⁶ Tàko ko, tà bvò kòndi àdhyà i, tà kòni 'i: lovó kònzí rúbhá àdhyà i, lovó kònzí ngá adrélé nòle mì sè dhi i sè dhi i, indí dhyá ki afàma ngá adrézó ába dhi ki tà sè dhi. Tà nda kòdhi ì adré angálé Giká Atá vélésè ko. Be ró dhi, ì adré àyikya angálé bvò kònìdhi lésè. ¹⁷ Bvò kònìdhi i lovó kònzí bvò kòndi àdhyà íbe dhi ì adré akilé akíakí. Dì, dhya adrélépi tà Giká dré adrélé lèle í kò'o dhi ki 'o dhi, ni ína adré lídrì íbe kóná vésè kólyá.

Krìsto ni kàribhá ni atsama

¹⁸ Àma ànzí i, lókyá àndró kònìdhi lókyá kùdù 'i. Mì yi tàle dhi, Krìsto ni kàribhá ni dra atsá dhi 'í. Dì ndàndì nyànomvá dhi, Krìsto ni kàribhá bí dhi ì apfò dre. Tà nda sè dhi, mà nì tàle dhi, kònìdhi lókyá kùdù 'i dhi be. ¹⁹ Mòndyá nda ì pfò àma ki tàndi ì kòfalésè. Dì, àyi tá àyikya mòndyá àmakya 'i ko. Tàko ko, ì kàdré tá mòndyá àmakya 'i dhi, kònò ì ni tá adré ngbú tùmáni àma íbe. Dì, àyi ki pfòma nda adré ína tadhá dhi, àyi ki àlo tà àmakya 'i ko.

²⁰ Dì, àmi ró dhi, àmi àmikya Tírí Lólo Krìsto dré kutulé àmi dri dhi íbe gò, àmi títi mì dré tà bàti nìzo. ²¹ Má adré tà tisi àmi dré, mì dré tà bàti nìle ko dhi sè ko. Be ró dhi, má adré tà tisi àmi dré, mì dré tà bàti nìle be dhi sè, indí tà àlo kinzò ro dhi dré adrélé angálé tà bàti nda lésè ko dhi sè.

²² Dì kinzò líyí ína àdhi 'i? Akódhi dhya adrélépi tàà dhi, Yésu Mèsíyà 'i ko dhi 'i. Dhya nda Krìsto ni kàribhá 'i. Adré Giká Atá ni ga, akódhi ni Mv́a be. ²³ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Mv́a ni ga dhi, akódhi Giká Atá íbe í léna ko. Dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Mv́a ni ka'í dhi, akódhi kókpa Giká Atá íbe í léna.

²⁴ Àmi ró dhi, lè mì kàdré tà mì dré tá yìle kidhólé kidhoma lésè dhi ki líkí adrélé àmi léna. Tàko ko, tà mì dré yìle nda ì kàdré àmi léna dhi, àmi ki tàndi mì ni kpà adré Giká ni Mv́a na, indí Giká Atá na. ²⁵ Tà Krìsto dré lazilé àma dré dhi, tà kònìdhi 'i: lídrì kóná vésè kólyá dhi.

²⁶ Má adré tà kòdhi ki tisi àmi dré mómí adrèbhá láti nda kitswázó àmi ki líti dhi ki tà sè. ²⁷ Dì, àmi ró dhi, mì kisú Krìsto ni Tírí dré kutulé àmi dri dhi gò, Tírí nda dré adrézó àmi léna. Asà dhi, lè dhya àlo kògò adrélé tà tadhá àmi dré ko. Tàko ko, Krìsto ni Tírí nda adré tà títi dhi ki tadhá àmi dré nì. Tà dré adrélé tadhále nda ì tà bàti 'i, kinzò 'i ko. Dì ngóro Tírí nda dré tadhále àmi dré dre dhi tíni dhi, mì kàdré adrélé Krìsto na.

Giká ni ànzí i

²⁸ Dì nyànomvá dhi, àma ànzí i, lè mì kàdré adrélé Krìsto na, akódhi kònì dra apfò dhi, mà kògaró tà mà dré ka'ile bàti dhi sè bí, adrélé kanyò àko akódhi kandrà kítú dré dra agòzo dhi tú. ²⁹ Mì nì tàle dhi, akódhi gyàgya dhi be. Asà dhi, mì nì kpà tàle dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà gyàgya 'o dhi, mómí akódhi dré tile dhi 'i dhi be.

3

¹ Mi kisù rè lèlè kàdrì Giká Atá dré tadhálé àma vélé, à kàdréro àma ki zi akódhi ni ànzi i ró dhi ká! Di àma akódhi ni ànzi 'i bàti. Móndyá bvò kòndi àdhya i ni àma àdhibhá 'i ya dhi ko, i dré kpà Giká Atá ni nile ko dhi sè. ² Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, nyànomvá dhi, àma Giká ni ànzi 'i. A tadhá dhu rè mà ni adré ngini ya dhi ko. Di, mà ni àmakya tà kòndhi kòdhya: Krísto kònì dra apfò dhi, mà ni adré akódhi tìni. Tàko ko, mà ni akódhi ni no ngóro dré adréle dhi tìni. ³ Dhya ángùdhi adrélepi m̀ bha Giká véna tà nda kòdhi sè dhi, adré áyi tàndi ni temvé, ngóro Krísto ni tàndi dré adréle lólo dhi tìni.

⁴ Dhya ángùdhi adrélepi tàkonzi 'o dhi adré Giká ni tátírítrí kúlí ño. Tàko ko, tàkonzi 'oma ìna ligìma Giká ni tátírítrí kúlí rú dhi 'i. ⁵ Di, m̀ ni tàle dhi, Krísto apfò kitswálé àma ki tàkonzi tingá dhi be. M̀ ni kpà tàle dhi, tàkonzi akódhi léna yókódhó dhi be. ⁶ Dhya ángùdhi adrélepi adréle akódhi léna dhi kitswá gòle adréle tàkonzi 'o ko. Dhya ángùdhi adrélepi tàkonzi 'o dhi nò akódhi rè ko, ìndi ni kpà akódhi ko.

⁷ Àma ànzi i, m̀ kòtayí àmi dhya àlo dré litilé ko. Dhya ángùdhi adrélepi tà gyàgya 'o dhi gyàgya, ngóro Krísto ni tàndi dré adréle gyàgya dhi tìni.

⁸ Di, dhya adrélepi tàkonzi 'o dhi ìna m̀ndí Dzàborò àdhya 'i. Angyá ko, Dzàborò nda adré tàkonzi 'o kidhólé kidhoma lèsè. Tà nda sè dhi, Giká ni Mvágò apfò kitswálé tà Dzàborò dré adréle 'òle dhi ki pfu akílé dhi bvò. ⁹ Dhya ángùdhi Giká dré tile atsálé áyi mvá ro dhi kitswá gòle adréle tàkonzi 'o ko, Giká ni tàndi ni lídrì dré adréle akódhi nda léna dhi sè.* Dhya nda kitswá gòle adréle tàkonzi 'o bwà ko, Giká dré akódhi ni tile ni dhi sè. ¹⁰ Mà ni kitswá Giká ni ànzi ki ni lanzilé Dzàborò ni ànzi íbe, tà kòndhi sè: Dhya ángùdhi adrélepi tà gyàgya 'o ko dhi, Giká ni mvá 'i ko. Dhya adrélepi áyi adrúpi ni le ko dhi kókpà Giká ni mvá 'i ko.

Ru lèma àma kòfalèsè dhi

¹¹ Tà mà dré yìle kidhólé kidhoma lèsè dhi, tà kòndhi 'i: Lè mà kàdré ru le àma kòfalèsè. ¹² Lè mà kàdré tà 'o Kàyìna àdhya tìni ko. Akódhi nda tá m̀ndí Dhya kònzì àdhya 'i gò, dré áyi adrúpi ni pfùzo dràle. Di, pfu tá áyi adrúpi nda dràle àdho tà sè? Pfu akódhi dràle, áyi tà 'òle dhi i dré tá adréle kònzì dhi sè, ìndi áyi adrúpi ni tà 'òle dhi i dré tá adréle gyàgya dhi sè.

¹³ Àma adrúpi i, m̀ndyá bvò kòndi àdhya i kàdré togó kònzì bha àmi rú dhi, lè àmi ki lídrì kàdré gale ásà ko. ¹⁴ Mà ni tàle dhi, mà apfò dràdrà lèsè afilé lídrì le dre dhi be, mà dré adréle àma ki adrúpi ki le dhi sè. Dhya adrélepi m̀ndí ki le ko dhi dhu rè rìnyí dràdrà àdhya zàle. ¹⁵ Dhya ángùdhi adrélepi togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, m̀ndí pfùlepi dràle dhi 'i. Di m̀ ni tàle dhi, m̀ndyá adrébhá m̀ndí pfu dràle dhi ki àlo lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe í léna ko dhi be.

¹⁶ Mà ni kitswá ǹa ngalè lèle àdho 'i ya dhi, tà kòndhi sè: Yésu Krísto fè tá áyi tàndi ni lídrì àma ki tà sè. Adré di léà dhi, mà kàdré kókpà àma ki lídrì fe àma ki adrúpi ki tà sè. ¹⁷ Dhya àlo adrélepi ngá íbe dhi kàdré áyi adrúpi ni no adrèrà'a lemerè ro gò, dré adrèzó kizà ni ni bha ko dhi, Giká ni lèle ni kitswá adréle akódhi nda léna nginingini ró? ¹⁸ Àma ànzi

* **3:9** 3:9 Giká ni Kúlí tisile Gírìkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «Giká ni kòrì dré adréle akódhi nda léna dhi sè.»

i, lè mà kàdré móndí ki le ngbà 'í kúlí i sè ko, ìndì ti sè ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya móndí ki le tà mà dré adrélé 'òle dhi i sè ìndì tà bàti sè. ¹⁹ Mà kàdré 'òá kònini dhi, mà ni nǎa dhi, àma móndí tà bàti àdhya 'i dhi be. Mà ni kitswá kpà àma ki togó bha adrélé kàdríkàdrì Giká kandrà. ²⁰ Dì, àma ki togó kàdré àma ki arókì, adrézó tà bha àma dri dhi, mà nǎ tàle dhi, Giká kàdrì àma ki togó lavú, ìndì akódhi nǎ tà títi dhi be.

²¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, àma ki togó kàdré tà bha àma dri ko dhi, mà ni adré gàlè tà mà dré ka'ìlè bàti dhi sè bí Giká kandrà. ²² Mà adré kpà tà àngùdhi mà dré adrélé zìlè akódhi tí dhi ni kisú, mà dré adrélé akódhi ni tòlì ki ka'ì 'òle dhi sè, ìndì mà dré adrélé tà akódhi ni togó dré adrézó kǎnlé àsà dhi ki 'o dhi sè. ²³ Dì tòlì Giká dré afèlè àma dré dhi, kònìdhi 'i: Mà kòka'ì akódhi ni Mvágó Yésu Krísto, adrézó kpà ru le àma kòfalèsè, ngóro dré tá tàlè mà kò'o dhi tǎni. ²⁴ Dhya àngùdhi adrélépi Giká ni tòlì ki ka'ì 'òle dhi adré adrélé akódhi lèna. Giká adré kpà adrélé dhya nda lèna. Mà ni kitswá nǎa dhi, Giká adré adrélé àma lèna dhi, tà kònìdhi sè: Mà ni nǎ Tirí Lólo Giká dré afèlè àma dré dhi sè.

4

Tirí móndí i lé dhi ki tabhìma

¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, lè mì kàdré móndyá títi adrèbhá tàá dhi, àyi Giká ni Tirí ìbe àyi lèna dhi ki ka'ì ko. Be ró dhi, mì kàdré àyi nda kǎ tabhì, nizoá ngalè tirí àyi lé dhi ì angá Giká vélèsè bàti yà dhi. Tàko ko, pròfètà kǎnzò ro bí dhi ì apfò ayílè bvò wáyi 'àsè dre. ² Mì ni di kitswá nǎa ngalè tirí àyi lé nda i Tirí Giká àdhya 'i yà dhi, tà kònìdhi sè: Dhya àngùdhi adrélépi ka'ìá tàlè dhi, Yésu Krísto atsá bvò kònìdhi 'á móndí ro káya dhi, dhya nda Tirí Giká àdhya ìbe í lèna. ³ Dì, dhya àngùdhi adrélépi Yésu ni tà ga rè dhi, dhya nda Tirí Giká àdhya àko í lèna. Tirí akódhi nda lèna dhi, tirí Krísto ni kàribhá àdhya 'i. Mì yi tàlè dhi, Krísto ni kàribhá nda adrè alìlè. Dì akódhi nda atsá adrélé bvò kònìdhi lé dre.

⁴ Dì, àma ànzì i, àmi àmìkya móndí Giká àdhya 'i. Mì lavú kpà pròfètà kǎnzò ro nda i dre. Tàko ko, Tirí adrélépi àmi lé dhi kàdrì, tirí adrélépi bvò kònìdhi lé dhi ni lavú. ⁵ Ayi nda i móndyá bvò kòndi àdhya 'i. Asà dhi, ì adrè tà ta ngóro móndyá bvò kòndi àdhya kya tǎni gò, móndyá bvò àdhya ì dré adrézó àyi ki kúlí yi. ⁶ Dì, àma àmakya móndí Giká àdhya 'i. Dhya àngùdhi Giká ni nǎlèpi be dhi adrè àma ki kúlí yi. Dì, dhya àngùdhi adrélépi Giká àdhya ró ko dhi adrè ìna àma ki kúlí yi ko. Tà nda kòdhi sè dhi, mà ni kitswá Tirí tà bàti àdhya ni ni lanzílè tirí kǎnzò àdhya be.

Giká lèlè 'i

⁷ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, mà kàdré ru le àma kòfalèsè. Tàko ko, lèlè adrè angalé Giká vélèsè. Dhya àngùdhi adrélépi móndí ki le dhi, akódhi nda Giká ni mvá 'i. Akódhi nǎ kpà Giká be. ⁸ Dhya àngùdhi adrélépi móndí ki le ko dhi nǎ ìna Giká ko. Tàko ko, Giká lèlè 'i. ⁹ Giká tadhá àyi lèlè àma vélé dhi tà kònìdhi sè: Amù àyi Mvágó àlo kwákwá dhi alìlè bvò kònìdhi lé, mà kòkǎtswáro lídrì kǎsú akódhi sè be dhi bvò. ¹⁰ A adrè lèlè nda ni no tà kònìdhi sè: Mà lè tá Giká àma ko. Be ró dhi, akódhi lè ìna àma nǎ gò, àyi Mvágó ni amùzo kitswálè dràlè mòbòmà ro, àma ki tàkònzì ki trizo àsà.

¹¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, Giká kòlè àma tò kònìni dhi, lè mà kàdré kókpà ru le àma kòfalèsè. ¹² Dhya àlo nò rè tàdzí Giká ko. Di, mà kàdré ru le àma kòfalèsè dhi, kòdhi adrè tadhá dhì, Giká adrè adrélé àma léna, ìndì akódhi 'o áyi lèlè gàlè àma léna kitswálé títi.

¹³ Mà ni kitswá nǎa dhi, mà adrè adrélé Giká léna, ìndì akódhi adrè adrélé àma léna dhi, tà kònìdhi sè: Dré áyi Tirí afèlè àma dré dhi sè. ¹⁴ Mà nò tà kòdhi mǐ sè gò, mà dré adrézó longóá dhi, Giká Atá amù áyi Mvágó adrélé mónnyá bvò àdhya ki tidrìlépi ró. ¹⁵ Dhya àlo kàdré ka'íá tàlè dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i káyà dhi, Giká adrè adrélé dhya nda léna, ìndì akódhi nda adrè adrélé Giká léna. ¹⁶ Di àma, mà nǐ lèlè Giká dré tadhálé àma vélé dhi be gò, mà dré adrézó ka'íá.

Giká lèlè 'i. Dhya ángùdhi adrélépi atsilé lèlè na dhi, adrè adrélé Giká léna, ìndì Giká adrè adrélé akódhi nda léna. ¹⁷ Tà nda sè dhi, lèlè nda adrè tà 'o àma kòfalé kitswálé títi, mà kògaró tà mà dré ka'íle bàti dhi sè bǐ Giká kandrà, kitú dré dra tàbvó tàzo dhi tú. Tàko ko, àma ki lídrì bvò kònìdhi lé dhi ngóro Krísto àdhya tǎni. ¹⁸ Lèlè na dhi, tirí yókódhó. Be ró dhi, lèlè kitswálépi títi dhi adrè ína tirí dro. Dhya ángùdhi adrélépi ngá ro dhi, lèlè ga rè akódhi nda léna kitswálé títi ko. Tàko ko, akódhi adrè ngá ro, à ni dra tà ño í dri dhi sè.

¹⁹ Ama ró dhi, mà adrè móndí ki le, Giká dré zyà àma ki lèlè drìdrì nǐ dhi sè. ²⁰ Dhya àlo kàdré tǎa dhi «Má adrè Giká ni le» gò, dré adrézó togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, akódhi nda kinzò líyí 'i. Tàko ko, dhya adrélépi áyi adrúpi í dré adrélé nòlè mǐ sè dhi ni le ko dhi, kitswá ína Giká í dré adrélé nòlè mǐ sè ko dhi ni le bwà ko. ²¹ Di tòlì Giká dré afèlè àma dré dhi, kònìdhi 'i: Lè dhya adrélépi Giká ni le dhi kàdré kókpà áyi adrúpi ni le.

5

Giká ni Mvágó ni ka'íma

¹ Dhya ángùdhi adrélépi ka'íá dhi Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi, akódhi nda Giká ni mvá 'i. Dhya ángùdhi adrélépi ànzì ki atá ni le dhi, adrè kókpà akódhi ni ànzì ki le. ² Mà nǐ kitswá nǎa dhi, mà adrè Giká ni ànzì ki le dhi, tà kònìdhi sè: Mà dré adrélé Giká ni le dhi sè, ìndì mà dré adrélé akódhi ni tòlì ki 'o dhi sè. ³ Tàko ko, mà kàdré Giká ni le bàti dhi, mà ni akódhi ni tòlì ki ka'í 'òlè. Akódhi ni tòlì nda ki 'òma kòkòròko àma dré ko. ⁴ Angyá ko, dhya adrélépi Giká ni mvá ro dhi lavú bvò kònìdhi dre. Tà mà dré adrézó bvò kònìdhi ni lavú ásà dhi, àma ki tà ka'íka'í 'i. ⁵ Di àdhi ni kitswá bvò kònìdhi ni lavú dhi nǐ? Ngbà 'í dhya adrélépi ka'íá tàlè dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i dhi 'i.

Tà longólé Yésu Krísto ni tà dri dhi

⁶ Yésu Krísto, dhya atsalépi bvò kònìdhi 'á kitswálé bàtisimò do, ìndì kitswálé kàrì kutú dhi 'i. Akódhi atsa tá ngbà 'i bàtisimò do ko. Be ró dhi, atsa ína kitswálé bàtisimò do yǐ sè, ìndì kitswálé áyi kàrì kutú. Di Tirí Lólo adrè tadhá àma dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi nǐ. Tàko ko, Tirí nda tà bàti 'i. ⁷ Tà adrebhá tadhá dhi, tà nda tà bàti 'i dhi na: ⁸ Tirí Lólo, yǐ ìndì kàrì. Di tà na nda ì adrè ru kisú adrézó tà àlo ta kòdhyà. ⁹ Mà adrè gá tà móndí ì dré adrélé longólé dhi ki ka'í. Di, tà Giká dré longólé dhi ína kàdrì tà nda ki lavú. Angyá ko, Giká longó tà nda áyi tàndì ni Mvágó ni tà dri. ¹⁰ Dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Mvágó ni ka'í dhi, dhya nda tà Giká dré longólé

nda íbe í léna. Di, dhya adrélépi Giká ni ka'í ko dhi adré ina akódhi ni bha kinzò líyí ro, dré tà Giká dré longólé áyi Mvágó ni tà dri dhi ni ka'íle ko dhi sè. ¹¹ Di tà longólé nda, tà kònìdhi 'i: Giká afè àma dré lídrì kóná vèsè kólyá dhi, ìndì mà adré lídrì nda ni kisú akódhi ni Mvágó na. ¹² Dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Mvágó nda íbe dhi kókpà lídrì nda íbe í léna. Di, dhya adrélépi Giká ni Mvágó nda àko í léna dhi kókpà lídrì nda àko.

Yòwánì ni kúlí kùdù

¹³ Má adré tà kòdhi ki tisi àmi adrébhá Giká ni Mvágó ni ka'í dhi i dré, mì kòkítswáró niá dhi, àmi lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe dhi be. ¹⁴ Tà mà dré adrélé ka'íle bàti Giká kandrà dhi, tà kònìdhi 'i: Mà kàdré tà zi akódhi tí ngóro dré adrélé lèle dhi tñi dhi, akódhi adré àma ki yi. ¹⁵ Di mà dré nìle, akódhi adré àma ki yi dhi sè dhi, mà nì kpà tàle dhi, mà adré tà ángùdhi mà dré adrélé zìle akódhi tí dhi ni kisú dhi be.

¹⁶ Dhya àlo kàdré áyi adrúpi ni no adrerà'a tàkonzì 'o gò, tàkonzì nda dré adrézó dhyá ki dri lile dràdrà kisú ko dhi, lè dhya nda kòzi tà Giká tí akódhi nda dré gò, Giká kòfèro lídrì akódhi dré. Má adré ngbà 'í móndyá àyi ki tàkonzì dré adrézó àyi ki dri lile dràdrà kisú ko dhi ki tà ta kòdhyá. Tàkonzì adrélépi dhyá ki dri lile dràdrà kisú dhi be. Má adré tàá dhi, à kàdré tà zi Giká tí móndyá tàkonzì làsú be kònìni dhi ki 'obhá dhi i dré dhi ko. ¹⁷ Tà kònzì títì adrélé 'òle dhi i, tàkonzì 'i. Di, tàkonzì adrélépi dhyá ki dri lile dràdrà kisú ko dhi be.

¹⁸ Mà nì tàle dhi, dhya adrélépi Giká ni mvá ro dhi kítswá gòle adrélé tàkonzì 'o ko dhi be. Tàko ko, Giká ni Mvágó adré akódhi nda ni líkí gò, Dhya kònzì dré kítswázó akódhi ni 'o kònzì ko. ¹⁹ Mà nì tàle dhi, àma móndí Giká àdhya 'i dhi be. Mà nì kpà, móndyá títì bvò kòndì àdhya i Dhya kònzì ni rìnyí zàle dhi be. ²⁰ Mà nì kpà tàle dhi, Giká ni Mvágó atsá bvò kònìdhi 'á gò, dré tògyá afèzo àma dré, mà kòkítswáró Giká adrélépi bàti dhi ni ni be dhi bvò. Di mà adré adrélé Giká bàti nda léna, adrélé kókpà akódhi ni Mv, Yésu Krísto léna. Akódhi nda Giká bàti dhi 'i, ìndì lídrì kóná vèsè kólyá dhi 'i.

²¹ Ama ànzi i, mì kàdré àmi ki líkí giká tàko ki tà sè.

Wárágà Yòwàni dré tisìle dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yòwàni dré tisìle dhi ni rì 'i. Akódhi adré tisiá «Tòkó Giká dré zìle dhi dré akódhi ni ànzi ìbe» (1:1). A adré kisùá dhi, kòdhi adré leá tàle dhi, adré tisiá Ekèlézyà àlo dhi dré mónyá lá dhi ìbe. Wárágà tsà kònìdhi léna dhi, Yòwàni adré mónyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro ru le àyi kòfalèsè, ìndì ì kàdréro àyi ki líkí tà tadhábhá kinzò sè dhi ki tà sè. Ì kàdré kpà dhya ángùdhi adrélépi tà twá tadhá Krísto àdhya rúsè dhi ni ga.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yòwàni ni mòdo fèma (1:1-3)
- 2) Atsima tà bàti na ìndì lèle na dhi (1:4-6)
- 3) Tà tadhábhá kinzò sè dhi ì (1:7-11)
- 3) Kúlí kùdù (1:12-13)

Yòwàni ni mòdo fèma

¹ Ma, bhàgo, má adré wárágà kònìdhi ni tisiá àmi, Tòkó Giká dré zìle dhi dré àmi ànzi ìbe.* Má adré àmi ki le tà bàti na. Ngbà 'í ma 'i ko, mónyá títi tà bàti nibhá dhi ì adré kòkpà àmi ki le tò. ² Tàko ko, tà bàti nda adré adrélé àma léna, ìndì a ni adré àma ìbe kóná vèsè kólyá.

³ Giká àma ki Atá ì akódhi ni Mv́á Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àma rú, ì kòbhà àma ki kizà, ìndì ì káfè tà kàdrìkàdrì àma dré tà bàti na ìndì lèle na!

Atsima tà bàti na ìndì lèle na dhi

⁴ Má lenzè tá lavùlé, má dré àmi ànzi àruka ki kisùlé adrérà'a atsilé tà bàti na, ngóro Giká Atá dré tá tàle mà kò'o dhi tìni dhi sè. ⁵ Dì nyànomv́a dhi, mì, Tòkó má dré lèle tò ni, má adré tòlí tídhí ro dhi ni tisiá mí dré ko. Be ró dhi, má adré tòlí mà dré adrézó ába kídhólé kídhoma lèsè dhi ni tisiá kòdhya. Má adré àmi ti lízì, mà kàdréro ru le àma kòfalèsè. ⁶ A adré lèle nda ni no tà kònìdhi sè: Mà kàdré atsilé ngóro Giká ni tòlí dré adrélé tàle dhi tìni. Ngóro mì dré yìle kídhólé kídhoma lèsè dhi tìni dhi, tòlí nda kònìdhi 'i: Mì kàdré atsilé lèle na.

Tà tadhábhá kinzò sè dhi ì

⁷ Mòndí bí adrèbhá mòndí ki lítí dhi ì apfò ayílé bvò wáyi 'àsè. Ayi nda ì adré ka'íá ko tàle dhi, Yésu Krísto atsá bvò kònìdhi 'á mòndí ro dhi. Dhya ángùdhi adrélépi tà ta lású be kònìni dhi, mòndí ki lítílépi 'i, ìndì Krísto ni kàribhá 'i. ⁸ Mì kàdré di àmi ki líkí, mì kòtayíró tà mà dré àzi 'òzo àsà dhi lapálé ko, be ró dhi, mì kòkisúró làgí múrúngú kitswálépi àmi dré dhi be dhi bvò.

⁹ Dhya ángùdhi adrélépi ràle drìdrì gò adrélé tròle tà Krísto dré tadhálé dhi ì rú ko dhi, akódhi nda Giká àko í léna. Dì, dhya ángùdhi adrélépi tròle tà Krísto dré tadhálé nda ì rú dhi, akódhi nda Giká Atá ìbe, ìndì Giká ni Mv́aagó ìbe í léna. ¹⁰ Dhya àlo kòtsa àmi véna adrélé tà twá tadhá tà kòdhi

* **1:1** 1:1 A adré kisùá dhi, kúlí «Tòkó Giká dré zìle dhi ànzi ni ìbe» kòni ì adré leá tàle dhi, «Èkèlézyà àlo mónyá lá dhi ìbe dhi ì».

ì rúsè dhi, mì kòka'í akódhi nda dòle àmi ki dzó na ko. Mì kòfè ndìndì mòdo akódhi dré ko. ¹¹ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi mòdo fe drá dhi, ì adré ru amú akódhi be tà kònzì dré adrélé 'òle nda ì na.

Yòwàni ni kúli kùdù

¹² Ma dhu rè tà ìbe bí tàle àmi dré. Di, má lè mána tà nda ki tisìle wárágà sè ìndì wárágà sú sè ko. Be ró dhi, má adré mǐ bha tsàzo àmi véna, mà kòkìtswáró tà ta ti sè, mà kòlènzéró tùmáni àmi ìbe kitswálé tíí.

¹³ Àmi Amvúpi Giká dré zìle dhi ni ànzi ì fè mòdo mí dré.†

---

† **1:13** 1:13 A adré kisùá dhi, kúli «ámi Amvúpi Giká dré zìle dhi ni ànzi ì» kòni ì adré lèá tàle dhi, «móndyá Ekèlézyà Yòwàni véna dhi lé dhi ì».

Wárágà Yòwàni dré tisile dhi ni na

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yòwàni dré tisile dhi ni na 'i. Akódhi adré tisiá Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Gáyò, adrélepi tà tròle tà bàti rú dhi dré. Yòwàni adré Gáyò nda ni tà bha kuru, dré tá adrélé mómí ka'ibhá ki ledé lile àyi ki atsi na Krísto ni tà sè dhi sè. Adré kpà akódhi ni kodzó, kàdréro àyi líkí agó àlo rú be Dìyòtréfè dhi ni tà kònzi sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atima

- 1) Yòwàni ni mòdo fèma (1:1-4)
- 2) Gáyò ni tà dóro dhi (1:5-8)
- 3) Dìyòtréfè ni tà, Dèmètriyò àdhya be dhi (1:9-12)
- 4) Kúlí kùdù (1:13-15)

Yòwàni ni mòdo fèma

¹ Ma, bhàgo, má adré wárágà kònìdhi ni tisi mi, àma arúpi Gáyò, má dré lèle tà bàti na dhi dré.

² Ama arúpi má dré lèle tò ni, má adré tà zi Gìká tí, mí kàdréro dóro tà títi i sè, ìndì àmi rúbhá kàdréro dóro, ngóro àmi tà ka'íkà'í dré kpà adrélé dóro dhi tìni. ³ Má lenzé tá lavúlé, àma ki adrúpi àruka i dré atsálé àmi tà ta má dré dhi sè. Tàko ko, i títi tá, mí adré tròle tà bàti rú, adrézó kpà atsilé tà bàti na ngìni ya dhi. ⁴ Má kàdré yíá tàle dhi, àma ànzi i adré atsilé tà bàti na dhi, tà nda adré àma fe lenzélé lavúlé.

Gáyò ni tà dóro dhi

⁵ Ama arúpi má dré lèle tò ni, mí adré àmi tà ka'íkà'í tadhá, tà dóro mí dré adrélé 'òle àma ki adrúpi i dré dhi i sè. Mí adré 'oá kònini, tágba i dré adrézó mómí twá mí dré nìle ko dhi 'i dhi. ⁶ Ayi nda i tà àmi lèle ni tà Ekèlézya kònwa dhi kandra. Dì mí ni 'oá dóro, mí kògò adrélé mómí làsú be kònini dhi ki ledé lile àyi ki atsi na, ngóro dré kitswálé Gìká mìlèsè dhi tìni. ⁷ Tàko ko, àyi nda i adré lile atsi na Krísto ni tà sè, ìndì i adré ngá kisú págánò i drígásè àlomvá ko. ⁸ Adré dì leá dhi, mà kàdré mómíyá làsú be kònini dhi ki ledé, mà kàdréro àzi 'o tùmání àyi íbe tà bàti ni tà sè.

Dìyòtréfè ni tà, Dèmètriyò àdhya be dhi

⁹ Má tisi tá wárágà tsà Ekèlézya mí véna dhi dré dre. Dì, Dìyòtréfè, adrélepi leá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, lè ìna àma ki kúlí yìle ko. ¹⁰ Tà nda sè dhi, má kòtsa àmi véna dre dhi, má ni tà kònzi dré adrélé 'òle dhi ki ta mómíyá títi i kandra, tùmání kúlí kònzi dré adrélé tàle àma rú dhi íbe. Dì, tà dré adrélé 'òle nda i kitswá dhu rè akódhi dré ko. Adré kpà àma ki adrúpi ki ka'í dòle í véna ko. Adré kpà mómíyá adrébhá àyi nda ki le ka'ile dhi ki logá, adrézó àyi ki dro pfole Ekèlézya 'ásè.

¹¹ Ama arúpi má dré lèle tò ni, mí kàdré tà 'o ngóro mómíyá adrébhá tà kònzi 'o dhi kya tìni ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà 'o ngóro mómíyá adrébhá tà dóro 'o dhi kya tìni. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélepi tà dóro 'o dhi, mómí Gìká àdhya 'i. Dì, dhya adrélepi tà kònzi 'o dhi nì ìna Gìká ko.

¹² Di, kàdré ína Dèmètríyò ní tà sè dhi, mónnyá tíí dhi ì adré akódhi ní tà ta dóro. Ndìndì tà bàti ní tàndi adré akódhi ní tà ta dóro. Mà adré kpà akódhi ní tà ta dóro. Mí ní tàle dhi, tà mà dré adrélé tàle nda tà bàti 'i dhi be.

Yòwáñí ní kùlì kùdù

¹³ Ma dhu rè tà íbe bí tàle mí dré. Di, má lè mána tà nda ki tisile wárágà fa sè ìndì wárágà sú sè ko. ¹⁴ Má adré mǐ bha tsàzo ámi no mbèlè, mà kòkìtswáró tà ta ti sè.

¹⁵ Tà kìdrìkìdri kàdré tùmǎní mí be. Ama ki arúpi kònwa dhi ì fè mòdo mí dré. Mí kòfè kpà mòdo àma ki arúpi àlo àlo tíí dhi ì dré, adrézó àyi ki zi rú sè.

Wárágà Yúdà dré tisìle dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yúdà dré tisìle dhi 'i. Akódhi nda adré áyi zi Yésu Krísto ni m̀aràbà ro, ìndì Yàkòbhò ni adrúpi ro (1:1). Adré wárágà tsà kònìdhi ni tsìsì kítswázó m̀onnyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki líkí m̀onnyá tífìbhá àyi kòfalé adrélé Giká ni tà tadhá kìnzò sè dhi ki tà sè. Adré tàà dhi, m̀onnyá nda ì adré tá Giká ni togó tani ni tà ladzá atsálé àyi dré láti adrézó tà swà 'o dhi ró (1:4). A kònò dhi, tà àruka wárágà kònìdhi léna dhi ì sù ngóro tà Pétèro dré tisìle áyi wárágà ni rì na dhi ì t́ni. Yúdà adré m̀onnyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro àdzú bhu àyi ki tà ka'ìka'í ni tà sè (1:3).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki a'ima

- 1) Yúdà ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tà tadhábhá kìnzò sè dhi ì (1:3-16)
- 3) Tà tàle m̀onnyá ka'ìbhá ki kodzó dhi ì (1:17-23)
- 4) Giká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi (1:24-25)

Yúdà ni mòdo fèma

¹ Ma, Yúdà, Yésu Krísto ni m̀aràbà ro, ìndì Yàkòbhò ni adrúpi ró dhi, má adré wárágà kònìdhi ni tsìsì àmi, m̀onnyá Giká Atá dré lèle tò, dré azilé, ìndì Yésu Krísto dré adrélé líkìlé dhi ì dré. ² Giká kòbhà àmi ki kizà, ìndì kòfè tà kàdrìkàdrì ì lèle be gale àmi léna bí!

Giká ni tà tadhábhá kìnzò sè dhi ì

(A kònò kpà 2 Pétèro 2:1-17)

³ Àma arúpi má dré lèle tò ni ì, àma togó tá àtsi ró wárágà tsìsìzo àmi dré, lídrì tídhi ro mà dré kùsùlé tùmání àmi ìbe dhi ni tà sè. Dì, má nò mána dóro ni, má dré wárágà kònìdhi ni tsìsìle àmi ki kodzó adrélé àdzú bhu àmi ki tà ka'ìka'í ni tà sè dhi. Giká bhà tà ka'ìka'í nda m̀onnyá lólo ína ì léna, ì kàdréro adrélé ába nyo. ⁴ Dì, m̀onndì àruka Giká ni tà gabhá rè dhi ì luvù tá àyi tífìlé lùzu ró àmi kòfalé gò, ì dré adrézó àma ki Giká ni togó tani ni tà ladzá, atsálé àyi dré láti adrézó tà swà 'o dhi ró. Ì adré kpà àma ki Mírì, àma ki Opí àlo kwákwa, Yésu Krísto ni ga rè. A tsìsì tà m̀onnyá nda ki tà kínò lèsè Giká ni Kúlì na, tàzoá dhi, Giká ni tà bha àyi dri.

⁵ Má adré dì leá dhi, mì kòkisù tà kòni ì, tágba mì dré tà nda ki nizo dóro dhi: Mírì Giká apá tá Ìsèrèlé ànzi ì, àyi ki 'òzo apfòle Ezèpétò lèsè 'íká, gò dré àyi ki àruka ka'ìbhá ko dhi ki 'òzo todràle ndò. ⁶ Mì kòkisù kpà ángéló tá lígìbhá Giká rú dhi ki tà. Àyi nda ì lè tà rinyì bhàle àyi drìgá dhi líkìlé ko gò, ì dré àyi ki tàndì ki bhà bhù na dhi ni tayízó. Dì Giká dré àyi ki 'izo nyìrì sè kóná vèsè kólyá àrà t́nìmvá ro dhi na, adrézó àyi ki líkí kònàle adrélé kítú kàdrì àyi ki tàbvò tàzo dhi ni letè. ⁷ Kókpa kòdhi t́ni, mì kòkisù m̀onnyá Sòdómá àdhya, Gómórá àdhya, ìndì bhàandre àyi lágásè dhi kya ki tà. Àyi nda ì fè tá àyi adrélé ndòtò tà 'o, adrézó rúbhá twá dhi ni lovó bha. Dì Giká dré tà ǹozo àyi dri, tadházóá dhi, m̀onnyá tà 'obhá àyikya t́ni dhi ki kizà nya àtsí na kóná vèsè kólyá.

⁸ Di móndyá àmi kòfalé nda ì adré kókpa tà 'o kònini. Ì adré toróbí ì dré adréle abile dhi ki lebe, adrézó àyi ki tàndi ki rúbhá ki kizá takonzi 'òma sè. Ì adré Giká ni rinyí adrézó òpi nya dhi ni ayizè, adrézó tirí milanzilanzi ro bhù na dhi ki lodhá. ⁹ Di, ndìndì ángéló ki kàdrì, Mikàyèlè dha tá ina Dzàborò asikile Giká kandrà ko, ì dré tá adrerà'a tà kayí akódhi nda be Móse ní rúbhá ni tà sè dhi 'á. Be ró dhi, tà tà ina dhi: «Mírì kòligí mí be!» ¹⁰ Di, móndyá nda ì adré àyikya tà ì dré nile ko dhi ki lodhá kòdha. Di, tà ì dré nile àyi ki rúbhá sè kà'wá tà nibhá ko dhi kya tìni dhi ì adré àyi ki kizá nì. ¹¹ Kizá àyi ki ngá 'i! Tàko ko, ì lebe àyikya láti kònzi Kàyínà àdha tìni.* Ì tayí àyi litilé làfa lovó sè Bálámá tìni.† Ì ligí Giká rú Kórè tìni gò, dràdrà dré atsázó àyi rú.‡

¹² Àmi ki gwányá adrézó lèlè tadhá dhi ì 'àsè dhi, àyi ngóro ngá adrélepi kanyò fe àmi dré dhi tìni. Tágba ì dré adrézó gwányá 'o tùmání àmi ìbe dhi, ì adré àyi ki 'a nya gàlè ngá sè kanyò àko. Ayi ngóro ndùrùku yí àko, lyá dré adréle livilé dhi ì tìni. Ayi ngóro fa lò'wa 'abhá ko, lókyá lò'wa kizo dhi 'á dhi ì tìni. A tingí fa nda ki kómvo kìnì lésè gò, ì dré dràzo dràdrà. ¹³ Ayi ngóro yìandre nì m̀ lyá dré adréle livilé longalé gò, dré adrézó lile swà ro dhi tìni. Yí nda adré àyi ki tà kanyò ro dhi ki 'o topfòlè tósá tìni. Ayi ngóro bhìbhìnyá adrébhá tatsilé wàyá ro dhi ì tìni. Giká zù tìnìmvá anilépi tsitsi dhi àyi dré adrézó lána kóná vèsè kólyá.

¹⁴ Ayi nda ki tà sè dhi, Enókà, móndí ni nzi-drì-rì Adámá àmvolésè dhi, longó tá tà pròfétá àdha tìni, tàzoá dhi: «Mì yi rè ká! Mírì adré alile áyi ángéló lólo lizólizo dhi ìbe, ¹⁵ móndyá títì dhi ki tàbvò ta. A ni tà bha móndyá kònzi títì áyi tà gabhá dhi ì dri, tà kònzi títì ì dré 'òlè ligizó í rú dhi ì sè, ìndì kúlí kònzi títì ì dré tàlè í rú dhi ì sè.»§ ¹⁶ Móndyá nda ì adré ngbú ngùrùngùrù ta, adrézó làndrì ndrì, adrézó tatsilé àyi ki tàndi ki lovó kònzi ki 'obe, adrézó àyi ki afà, adrézó móndí ki tà bha kuru kitswázó ngá kisú ásà dhi bvó.

Tà tàlè kùdù ro móndyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi ì

¹⁷ Di, àmi, áma arúpi má dré lèlè tò ni ì, m̀ kòkisù tà àma ki Mírì Yésu Krísto ni àpòstolò ì dré longólè drìdrì dhi ì kòdha. ¹⁸ Ì tà tá àmi dré dhi: «Lókyá kùdù sè dhi, móndí ki apfò adréle àmi ki gu, adrézó tatsilé àyi ki tàndi ki lovó kònzi ki 'obe.» ¹⁹ Móndyá nda ì adré àmi ki 'o ru lanzi àmi kòfalésè dhi àyi. Ì adré àyi ki tàndi ki rúbhá lovó ki lebe. Ayi Giká ni Tirí àko àyi léna.

²⁰ Di, àmi, áma arúpi má dré lèlè tò ni ì, lè m̀ kàdré àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'í lólo dhi na. M̀ kàdré tà zi Giká tí Tirí Lólo ni rinyí sè. ²¹ M̀ kàdré àmi ki líkí adréle Giká ni lèlè na, m̀ dré adrerà'a àma ki Mírì Yésu Krísto ni letè lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe àmi dré akódhi ni togó dóro sè dhi 'á.

²² M̀ kàdré àmi ki togó dóro tadhá móndyá adrébhá tà ka'ika'í ìbe yàya dhi ì véna. ²³ M̀ kàdré móndí àruka ki apá tidrìlé átsí silésè. Móndí àruka ki tà sè dhi, m̀ kàdré àyi ki kizá bha, adrézó kpà tirí ìbe, adrézó ndìndì àyi ki kítá atsábhá ndí ró àyi ki takonzi sè dhi ki tabè ko.

* 1:11 1:11 A kònò Kìdhoma 4:3-8. † 1:11 1:11 A kònò Ngá nàma 22:1-35. ‡ 1:11 1:11 A kònò Ngá nàma 16:1-35. § 1:15 1:15 A kònò Kìdhoma 5:18, 21-24.

Giká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi

²⁴ Giká rĩnyĩ ɪbe kitswázó àmi ki likí mì kòdheró ko, ìndì kitswázó àmi ki 'o p̄fòle áyì adrérà m̄lanžilanžì ro dhi kandrá tà kònzì àko àmi rú ìndì arí be bĩ. ²⁵ Ama ki Mírĩ Yésu Krísto sè dhi, m̄lanžilanžì, rúku, rĩnyĩ, ìndì rĩnyĩ adrézó òpì nya dhi be dhi ì kàdré Giká àlo kwákwá àma ki tidrĩlépì dhi dré, kidhólé kíno lése, atsálé nyànomvá kòndhi, tsàle kóná vésè kólyá! Kàdré kònini.

Tà lùzu ró tadhále Yòwàni dré dhi i

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisilepi dhi tá Yòwàni 'i (1:1, 4, 9; 22:8-9). A adré kisúá dhi, akódhi nda tá Yòwàni, àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ki àlo 'i, ìndì dhya Yésu ni Rúbí Tani tisìbhá dhi ki àlo 'i. Akódhi tisì tá búkù kònìdhi lókyá adrérà'a Yésu ni ka'ìbhá ki m̀ pfo lavúlé, ì dré tá adrélé akódhi ni ka'ì àyi ki Mírì ro dhi sè dhi 'á. Adré di àyi ki tím̀bà àyi ki tà ka'ika'ì na, adrezó àyi ki kodzó, ì kàdréro tròle àyi ki tà ka'ika'ì rú.

Yòwàni adré táá dhi, Yésu Krísto ni tàndi mù ángéló Giká ni tà lùzu ró dhi ki tadhá ì dré, ì kòlongóro tà dra ru 'obhá nda ì Yésu ni ka'ìbhá ì dré (1:1-2). Adré tà twátwa agábhá ì mi dhi ì ìndì tà ángéló ì dré tadhále ì dré dhi ki tisì, kúlí alaala mónnyá ka'ìbhá dhi ì dré ngbà 'í kitswálé àndu nìle àyi dhi ì sè. Angyá ko, kúlí alaala bí nda ì angá Búkù tà àku ru yìzo dhi àdhya lésè. Móndí ki kitswá tà kayí àyi kòfalésè tà àruka tisile búkù kònìdhi lé dhi ki àndu ndàzo nìle. Di, Yòwàni adré tà kàdrì kònìdhi ni tadhá ngádra 'á: Mírì Yésu Krísto sè dhi, Giká ni àdzú bhu àyi kàribhá ìbe lókyá be vwàvwà ro, àyi ki lavúzó títi gò, àyi mónnyá ki 'òzo file bhù tídhí ro ìndì bvò tídhí ro dhi na, ì kàdréro adrélé túm̀ani ì be kóná vèsè kólyá.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki aìma

- 1) Tà lùzu ro tadhále Yòwàni dré dhi ì (1:1-8)
- 2) Tà agalépi drìdrì akódhi mi dhi, ìndì tà dré tisile Ekèlézyà nzi-drì-rì dhi ì dré dhi ì (1:9-3:22)
- 3) Giká ni lindrì bhàma Kábilígyà Mv́a be dhi (4:1-5:14)
- 4) Búkù pàle dhi, kídhá ni nzi-drì-rì dhi ìbe dhi ì (6:1-8:1)
- 5) Góká nzi-drì-rì dhi ì (8:2-11:19)
- 6) Ní máláwú gú dhi, ìndì kà'wá àtrá rì dhi ì (12:1-13:18)
- 7) Tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tà longoma (14:1-20)
- 8) Kópò nzi-drì-rì gabhá Giká ni kombà sè bíbi dhi ì (15:1-16:21)
- 9) Giká ni kàribhá ki lavuma (17:1-20:10)
- 10) Tàbvó Giká dré dra tàle kùdù ro dhi (20:11-15)
- 11) Bhù tídhí ro dhi, bvò tídhí ro dhi, ìndì Yerúsalemà tídhí ró dhi (21:1-22:6)
- 12) Yésu ni alìma ni tà longoma (22:7-21)

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

¹ Tà búkù kònìdhi léna dhi ì, tà lùzu ró Yésu Krísto dré tadhále dhi 'i. Giká fè tá tà nda ì Yésu dré tadhále àyi m̀aràbà ì dré dhi nì, ì kònìró tà dra ru 'obhá lókyá tsá àmvolésè dhi ì be dhi bvò. Di Yésu amù tá àyi ángéló tà nda ki tadhá ma, Yòwàni, àyi m̀aràbà ro dhi dré. ² Di má adré tà títi má dré nòle nda ki longó. Kòdhi adré táá dhi, má adré Giká ni kúlí longó tà bàti Yésu Krísto dré tadhále dhi ìbe. ³ Kólénzé ni adré dhya dra kúlí profétá àdhya kòni ki nàlepi móndí ì dré dhi dré! Kólénzé ni kpà adré mónnyá dra kúlí nda ki yìbhá gò, ì dré adrezó tàm̀iga dri kúlí nda ì sè dhi ì dré! Tàko ko, lókyá atsa ànyi dre.

Mòdo fema Ekèlézyà nzi-drì-rì dhi ì dré dhi

⁴ Ma, Yòwánì, má adré tà kòni ki tisi Ekèlézyà nzi-drì-rì bvò Asíyà àdhyà na dhi i dré. Giká adrélépi be, adrélépi tá be kínó lésè, ìndì adrélépi àlìlè dhi kòbhà àyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kidrìkìdrì àmi dré! Kò'o kònìni túmání tirí nzi-drì-rì adrébhà àyi lirírà òpì àdhyà kandrá dhi ìbe, ⁵ ìndì Yésu Krísto be. Yésu Krísto nda, dhyà adrélépi tà títi í dré yìlè Giká vélésè dhi ki longó gyàgya dhi 'i. Akódhi kókpa dhyà ngàlèpi dràdrà 'àsè drìdrì mónnyá àruka títi dhi i kandrána dhi 'i, ìndì ópì kàdrì ópì títi bvò àdhyà i drìlè dhi 'i.

Mìlanzilanzì kàdré akódhi adrélépi àma ki le tò, àma ki apálèpi àma ki tàkonzi lésè àyi kàrì sè nda dré! ⁶ Akódhi bhà àma adrélé òpì ro, ìndì kòwánà i ró, mà kàdréró tà 'o àyi Atá Giká dré. Mìlanzilanzì i rìnyí be dhi i kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kònìni.

⁷ Mì nò rè ká! Akódhi adré àlìlè ndùrùku 'àsè!

Mónnyá títi dhi ki akódhi ni no mǐ sè, ndìndì àyi akódhi ni sobhá dàlì sè dhi i.

Súrú títi bvò dri dhi ki tongó akódhi ni tà sè.

Ayíya, kàdré kònìni!

⁸ Mírì Giká tà dhi: «Ma Alefà 'i, ìndì Oméga 'i.* Ma Giká rìnyí líyí ro adrélépi be, adrélépi tá be kínó lésè, ìndì adrélépi àlìlè dhi 'i.»

Yòwánì nò Krísto mìlanzilanzì ro

⁹ Ma, Yòwánì, mà àmi ki adrúpi adrélépi Giká ni Opì 'a, adrélépi kizà nya, ìndì adrélépi togó tsi túmání àmi ìbe Yésu na dhi 'i. A ru tá ma bhàlè tùrù Pátomò àdhyà na Giká ni kúlí ni tà sè, ìndì tà bàti Yésu dré tadhálè dhi ni tà sè. ¹⁰ Kítú Mírì àdhyà sè dhi, Tirí Lólo asó tá ma gò, má dré kúlí 'u'ù góká ni 'u'ù tìni dhi ni yìzo má àmvolésè, ¹¹ tàá dhi: «Mí tisi tà mí dré dra nòlè dhi i búkù na, mùlè Ekèlézyà nzi-drì-rì dhi i dré: Ekèlézyà Efèsò àdhyà dré, Simírúnà àdhyà dré, Pèrùgàmò àdhyà dré, Tiyàtirà àdhyà dré, Sàrúdi àdhyà dré, Filàdèlèfiyà àdhyà dré, ìndì Làwòdikiyà àdhyà dré.»

¹² Dì má dré àma alázo kitswálè kúlí adrélépi tà ta má dré nda ni no. Má kálá ma dre dhi, má dré ngá nzi-drì-rì ledélé órò sè adrézó àtsí tosó sílá dhi ki nòzo. ¹³ Ngá nda ki kító 'á dhi, dhyà làsú be móndí ni mvá tìni dhi totó tá i. Asó tá kánzò kàtswa tsàlèpi í pána dhi, àyi agá dròzo bã ledélé órò sè dhi sè.† ¹⁴ Akódhi ni drì drìbhí ni ìbe dhi i tá kemve lavulè ngóro kábiligyà bhí mvé tìni, ìndì pfúrí kemve dhi tìni. Akódhi ni mǐ adré tá kòlè rìnyí ró àtsí tìni. ¹⁵ Akódhi ni pá adré tá lagulè ngóro bórònzè kobvolé àtsí sè dhi tìni. Akódhi ni kúlí adré tà ndròlè ngóro kólyá kàdrì dhi ni ndròma tìni. ¹⁶ Akódhi ni dríagó lésè dhi, ru tá bhìbhínyà nzi-drì-rì dhi i. Akódhi sílèsè dhi, sápi tìlè sí lètsi be rì dhi adré tá apfòlè. Akódhi ni mǐbhalé adré tá lagulè ngóro kítú dré adrélé lagulè àyi rìnyí sè wáyi dhi tìni.

¹⁷ Má kònò akódhi dre dhi, má dré dhèzo akódhi pá àbvò tìni. Dì, akódhi dré àyi dríagó bhàzo má dri, tàzoá dhi: «Mí ro ngá ko! Ma dhyà drìdrì dhi 'i, ìndì dhyà kùdù dhi 'i. ¹⁸ Ma dhyà adrélépi lídrì ro dhi 'i. Má drà tà dràdrà. Dì, mí nò rè ká, ma mána lídrì ro kóná vèsè kólyá! Ma lífùngulá ànzi dràdrà àdhyà ìbe, ìndì mónnyá dràbhà dre dhi ki àrà àdhyà be má

* **1:8** 1:8 «Alefà» kònìdhi, wárágá pá drìdrì Gírìkì tì àdhyà 'i. «Oméga» kònìdhi wárágá pá kùdù dhi 'i. Dì Giká adré tàá kònwa dhi, i dhyà drìdrì dhi 'i, ìndì dhyà kùdù dhi 'i. Yésu adré kpà tà nda ni tà àyi tándi ni tà sè 1:15 na. † **1:13** 1:13 Rú «Móndí ni Mvá» kònìdhi, rú àzya fèlè Mèsíyà dré dhi 'i. A kònò Dányèlè 7:13; 10:5.

drígá. ¹⁹ Mí tisi di tà mí dré nòle dhi i: tà adrébhá ru 'o nyànómvá dhi i, tùmáni tà dra ru 'obhá àmvolásà dhi íbe. ²⁰ Tà lùzu ró mí dré nòle dhi ki àndu kòni 'i: Bhibhinyà nzi-drì-rì mí dré nòle áma driágó lésè dhi i, Ekèlézyà nzi-drì-rì dhi ki ángélo 'i. Ngá nzi-drì-rì adrézó àtsí tosó sílá dhi i, Ekèlézyà nzi-drì-rì dhi 'i.»

2

Tà tisile Ekèlézyà Efèsò na dhi dré dhi

¹ «Mí kòtisi tà ángélo adrélépi Ekèlézyà Efèsò na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi bhìbhinyà nzi-drì-rì dhi ki ru áyi driágó lésè, ìndi adrélépi tatsilé ngá nzi-drì-rì ledélé óró sè adrézó àtsí tosó sílá dhi i kòfalésè dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: ² Má nì tà mí dré adréle 'òle dhi i be. Má nì, mí adré àzi 'o landèzo, adrézó togó tsi ngíni ya dhi be. Má nì, mí kitswá mómí kònzì ki tà mvo ko dhi be. Mí tabhì dhya adrébhá táá kinzò sè dhi, àyi àpòstolò 'i dhi i gò, mí dré àyi ki kinzò 'òzo apfòle ngádra 'á. ³ Mí nya kizà áma rú ni tà sè gò, mí dré ámi togó tsìzo landè áko ró.

⁴ Di, ma tà íbe tàle mí dri: Mí tayí mína adrema áma le wáláká ni tíni dhi dre. ⁵ Mí kisù rè ngalè mí dhe ngíni ya dhi ká! Di mí kòladzá ámi togó, gòzo adréle tà mí dré 'òle wáláká dhi ki 'o. Mí kòladzá ámi togó ko dhi, má ni tsa mí véna, ámi ngá adrézó àtsí tosó sílá dhi ni tingá àrà ni 'àsè. ⁶ Di, tà dóro mí dré adréle 'òle dhi, kònidhi 'i: Mí adré tà Nikólá ni lebébhá ì dré adréle 'òle dhi ki ga, ngóro má dré kpá adréle tà nda ki ga dhi tíni.*

⁷ Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adréle tàle Ekèlézyà i dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi dré dhi, má ni fa lídrì àdhya Gíká ni paràdisò le dhi ni lò'wa fe dré nyàle.»

Tà tisile Ekèlézyà Simürúnà na dhi dré dhi

⁸ «Mí kòtisi tà ángélo adrélépi Ekèlézyà Simürúnà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi drìdrì, adrélépi kùdù, ìndi dràlepi gò gòle adréle lídrì íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: ⁹ Má nì kizà mí dré adréle nyàle dhi i, ámi lemerè tà be dhi be. Di, tágba dré adrézó kònini dhi, mí mína ngá líyí 'i! Má nì làdhá mómíyá adrébhá táá kinzò sè dhi, àyi Yúdà ànzi 'i dhi ì dré adréle dhàle mí rú dhi i be. Àyi nda i Yúdà ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, àyi lísámbo dzó Sàtánà àdhya 'i. ¹⁰ Di mí kòro ngá kizà mí dré adréle 'òle nyàle dhi ki tà sè àlomvá ko. Mí yi rè ká! Dzaborò ni mómí áruka àmi kòfalé dhi ki bhe bádzo na, àyi ki tabhìzo, àyi ki 'òzo kizà nya kítú mudrí. Mí kàdré di tròle ámi tà ka'íka'í rú tsàle byá dràdrà na. Di má ni kùlá lídrì àdhya ni fe mí dré.

¹¹ Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adréle tàle Ekèlézyà i dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, dràdrà ni rì kitswá akódhi nda ni 'o kònzì àlomvá ko.»

Tà tisile Ekèlézyà Pèrùgámò na dhi dré dhi

* 2:6 2:6 A kòno kpá 2:15. Tà àzya tàle «Nikólá ni lebébhá» kòni ki tà dri dhi yókódhó. Di à kitswá táá dhi, àyi nda ì adré tá tròle Gíká ni tà bàti rú ko.

12 «Mí kòtisi tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Pèrùgámò na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi sápi tile sí litsi be rĩ dhi íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhyà: 13 Má nĩ àrà mí dré adrézó adrélé lána dhi be. Àrà nda Sàtánà ni lírìrà adrézó òpì nya dhi 'i. Di, tágba dré adrézó kònini dhi, mí adré mĩna tròle àma rú rú. Mí gá àma ka 'íma ko, tágba à dré tá Atípà, àma tà longólépi gyágya dhi ni pfúzo dràle àmi véna, Sàtánà ni adrèrà na dhi.

14 Di, ma tà àruka íbe tàle mí dri: Mòndí àruka àmi kòfalé dhi ì adré àyikya tròle tà Bálámà dré tá tadhále dhi ì rú. Akódhi nda tadhá tá Bálákà dré dhi, kò'o Ìsèrèlè ànzi ì ledhélè tàkonzi na ngĩni ya dhi. Bálákà nda se tá àyi ki togó litilè, ì kàdréro mányangá fèle gíkà tàko ì dré dhi ni nya, adrézó kpà ndòtò tà 'o be dhi bvó.† 15 Kòdhi íbe dhi, àmi ki àruka ì adré tròle tà Nikòlá ni lebhá ì dré adrélé tadhále dhi ì rú. 16 Mí kòladzá dí àmi togó! Mí kò'o kònini ko dhi, má ni tsa mí véna mbèlè, kitswálè àdzú bhu mòndyá nda íbe sápi adrélépi apfòle má silèsè dhi sè.

17 Dhya bíbhále íbe tà yizo dhi kòyi tà Tírì Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà ì dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi dré dhi, má ni mánnà zùle zùzù dhi ni fe dré nyàle. Má ni kpà kírà mvá kemve, rú tídhí dhi ni tisizo dríá dhi ni fe drá. Dhya àlo rú nda ni àndu nilepi dhi yókódhó. Ngbà 'í dhya dra kírà nda ni kisúlépi dhi ni nĩá nì.»

Tà tisile Ekèlézyà Tiyàtìrà na dhi dré dhi

18 «Mí kòtisi tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Tiyàtìrà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Gíkà ni Mvágó, mĩ ni dré adrézó kòle àtsí tíni, ìndì pá ni dré adrézó lagúlè bòrònzè kobvolé àtsi sè dhi tíni dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhyà:

19 Má nĩ tà mí dré adrélé 'òle dhi ì, àmi lèle, àmi tà ka'íka'í, tà mí dré adrélé 'òle má dré dhi ì, ìndì àmi togó tsìma dhi be. Má nĩ kpà tàle dhi, mí adré tà dóro 'o wálákà nì nì lavú dhi be.

20 Di, ma tà íbe tàle mí dri: Mí adré Yèzàbèlè, tòkò adrélépi àyi zi pròfètá ro kínzò sè dhi ni tayí adrélé tà tadhá àma màràbà ì dré. Akódhi nda adré àyi ki lití adrélé ndòtò tà 'o, ìndì adrélé mányangá fèle gíkà tàko ì dré dhi ni nya. 21 Má fè tá lókyá akódhi dré àyi togó ladzázó àyi ndòtò tà sè ká, di, lè tá ína ko. 22 Di àsà dhi, má ni akódhi ni bhe lánzá dri kitswálè kízá nya lavúlè. Má ni kpà mòndyá adrébhá múná tà 'o akódhi be dhi ki 'o kízá nya lavúlè, ì kòladzá àyi ki togó tà ì dré adrélé 'òle akódhi be nda ki tà sè ko dhi. 23 Kòdhi íbe dhi, má ni akódhi ni ànzi ki tupfú todràle. Di Ekèlézyà títi dhi ki níá tàle dhi, ma dhya mòndyá títi dhi ki togó nilepi àyi ki tà kisùkisù be dhi 'i dhi be. Má ni tà logó àmi àlo àlo títi dhi ì dré tà mì dré 'òle dhi ì tí.

24 Di àmi, mòndyá Tiyàtìrà le dhi ki àmbi adrébhá tròle tà tòkò nda dré adrélé tadhále dhi ì rú ko, adrézó kpà tà adrélé zìle <Sàtánà ni tà lùzu ró> dhi ki nda nìle ko dhi ì dré dhi, má adré tàà kònini: Má bhà ngá lanzi àzya àmi dri ko. 25 Mì kàdré ngbà 'í tròle gígí ro tà mì dré adrézó ába dhi rú, tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á.

26 Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi, ìndì tà má dré lèle dhi ki 'òlepi tsàle kùdù na dhi dré dhi, má ni rĩnyí fe dré adrézó òpì nya sùrú títi ì dri.

27 Akódhi ni òpì nya àyi dri kùtù aya ró adrélépi àyi rĩnyí tadhá dhi sè.

† 2:14 2:14 A kònò Ngá nàma 22-24; 25:1-2; 31:16.

A ni àyi ki tonò ngóro lèdrí rùle kǐni sè dhi i tǐni.†

²⁸ Má ni rǐnyí nda ni fe drá, ngóro áma Atá dré afèle má dré dhi tǐni. Má ni kpà nzàgó adrélèpi kòle drùbhì sè dhi ni fe drá.

²⁹ Dhya bibhálé íbe tà yǐzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà i dré dhi!»

3

Tà tisile Ekèlézyà Sàrúdí na dhi dré dhi

¹ «Mí kòtisì tà ángéló adrélèpi Ekèlézyà Sàrúdí na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélèpi tirí nzi-drí-rí Giká àdhya íbe, ìndì bhìbhínyà nzi-drí-rí dhi íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhyà: Má ni tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nǐ, móndí ì adré kisúá dhi, mí lídrí ro, tákò mí drá mína dràdrà dhi be. ² Mí kònga dì ayí 'ásè! Mí kòtìmbà tà dóro ni àmbí mí dré adrézó ába dhi, tà nda kòdràro dràdrà ko. Tàko ko, má nò dhi, tà mí dré adrélé 'òle dhi ì kitswá áma Giká mìlése ko. ³ Asá dhi, lè mí kòkisù tà mí dré tá yǐle gò ka'izoá dhi i kòdhyà. Mí kòladzá ámi togó, gòzo adrélé tà nda ki 'o. Dì, mí kònga ayí 'ásè ko dhi, má ni tsa ámi kitó kùgú tǐni, ìndì mí kitswá lókyá má dré dra tsàzo dhi ni ni bwà ko.

⁴ Dì, tágba dré adrézó kònini dhi, móndí àruka àmi kòfalé Sàrúdí le dhi ì lopfó àyi ki kítá ì tàkonzì 'òma sè ko. Dì à ni àyi nda ki tosó kítá kemvekemve dhi i sè, ì kàdréro líle túmání má be, ì dré kitswálé má sè dhi sè.

⁵ Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, à ni kpà akódhi nda ni tosó kítá kemve sè àyi nda i tǐni. Má kitswá tàdzí akódhi ni rú búkù lídrí àdhya lé dhi ni kizá ko. Be ró dhi, má ni tàá áma Atá kandrà ángéló ni íbe dhi, akódhi nda móndí mána 'i káyà dhi.

⁶ Dhya bibhálé íbe tà yǐzo dhi kòyi tà Tirí Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà i dré dhi!»

Tà tisile Ekèlézyà Filàdèlèfyà na dhi dré dhi

⁷ «Mí kòtisì tà ángéló adrélèpi Ekèlézyà Filàdèlèfyà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélèpi lólo ìndì bàti, adrélèpi lífùngulá mvá ópí Dàwidí àdhya íbe í drígá dhi, adré kúlí kòni ki ta.* Dhya nda kàdré dzóti nzi dhi, móndí àlo kitswá atsuá bwà ko. Kàdré kó dzóti atsuú dhi, móndí àlo kitswá nzíá bwà ko. ⁸ Dhya nda adré tàá dhi: Má ni tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nǐ, mí rǐnyí íbe tsà dhi be. Dì, mí líkí mína áma kúlí 'í. Mí gà kpà áma rú móndí ì kandrà ko. Dì mí nò rè ká! Má nzí dzóti mí kandrà, ìndì dhyà àlo kitswá atsuá bwà ko. ⁹ Má ni mónyá adrebhá tàá kǐnzò sè dhi, àyi Yúdà ànzi 'i dhi kǐ 'o alìle kórókó tǐtí mí kandrà. Ayi nda ì Yúdà ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, ì angá àyíkya Sàtánà ni lisámbo dzó lésè. Dì má ni àyi ki 'o nǐá dhi, má lè mí tò dhi be. ¹⁰ Mí dré ámi togó tsìle ngóro má dré tá tàle mí kò'o dhi tǐni dhi sè dhi, má ni ámi líkí, kitswálé lókyá kizá ro dra mónyá tǐtí bvò dri dhi kǐ tabhizo dhi kàtsáro mí rú ko. ¹¹ Má adré alìle mbèlè! Mí kàdré tròle tà mì dré adrézó ába dhi rú, dhyà àlo kòdoró ámi kulá ko dhi bvò.

† 2:27 2:27 A kònò Longó i 2:8-9. * 3:7 3:7 «Lifùngulá mvá ópí Dàwidí àdhya» kònìdhi, adrè rǐnyí Mèsíyá dré adrézó òpi nya ásà dhi ni tà tadhá.

12 Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, má ni akódhi nda ni 'o adrélé dzópá áma Giká ni tépelò na dhi ki àlo ró. Akódhi nda ni adré kònàle kóná vèsè kólyá. Má ni áma Giká ni rú tisi akódhi dri, tùmání bhàandre áma Giká àdhya ni rú be. Bhàandre nda, Yèrusalémá tídhí dra asilépi bhù lésè, áma Giká vélèsè dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, má ni kpà áma rú tídhí ro dhi ni tisi akódhi dri.

13 Dhya bíbhálé íbe tà yízo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Ekèlèzyà i dré dhi!»

Tà tisi Ekèlèzyà Làwòdikiyà na dhi dré dhi

14 «Mí kòtisi tà ángéló adrélépi Ekèlèzyà Làwòdikiyà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi taa dhi <Kàdré kònini!>, adrélépi tà títi í dré yìle dhi ki longó gyágya, ìndi Giká dré 'òle ngá títi dhi ki bha dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhyà:† 15 Má nì tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nì, mi kídrikídri ko, ìndi mi àtsi ró ko dhi be. Dóro ni tá mí dré adrélé tá kídrikídri yà, kó ngalé àtsi ró yà dhi. 16 Di, mí dré adrélé kàlwákàlwa, adrélé àtsi ró ko, adrélé kpà kídrikídri ko dhi sè dhi, má adré 'òle ámi adhi má sílèsè! 17 Mí adré taa dhi: <Ma ngá líyí 'i. Ma ngá títi má dré adrézó lovó ni íbe dhi íbe. Ngá àlo pi ma ko.> Di, mí nì ko tàle dhi, mi mína kizà líyí 'i, ìndi móndí adrézó kizà do ásà dhi 'i dhi. Mi mína lemerè ro, mì kùdúkùdu ró, ìndi bvólíli ro. 18 Má adré di ámi dri ta: Mí kògi má drígàsè òró zàle àtsi sè atsálé kpírikípíri dhi, mí kàdréro ngá líyí ro bàti. Mí kògi má drígàsè kítá kemvekemve dhi i asólé mí rú, à kònòró ámi kanyò ámi bvólíli tà sè dhi ko. Mí kògi kpà má drígàsè àlókò tilé mí mína, mí kàdréro ngá no drádra. 19 Má adré móndyá títi má dré adrélé lèle dhi ki tàkonzi tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó. Mí kàdré di àtsi ró, ìndi mí kòladzá ámi togó! 20 Mí nò rè ká! Má adré áma totó dzó tí, adrélé dzóti ga. Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò adrézó dzóti nzi dhi, má ni fi akódhi nda véna, adrélé ngá nya tùmání akódhi be, kàdréro kpà ngá nya tùmání má be.

21 Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, má ni akódhi nda ni bha adrélé lírilé tùmání má be áma lírirà adrézó òpi nya dhi dri, ngóro áma tàndi má dré tà lavulé gò adrézó lírilé áma Atá be akódhi ni lírirà adrézó òpi nya dhi dri dhi tìni.

22 Dhya bíbhálé íbe tà yízo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Ekèlèzyà i dré dhi!»

4

Giká ni mī bhàma lanzile bhù na dhi

1 Àmvolàsà dhi, má dré dzóti àlo nzile nznìzi dhi ni nòzo bhù na. Gò má dré kúlí 'u'ù má dré tá yìle drìdrì gòkà ni 'u'ù tìni dhi ni yízo taa má dré dhi: «Mí ambà kònwa má vélé, má kòtadhároró mí dré tà dra ru 'obhá tà kòdhi i àmvolèsè dhi i.» 2 Gbã kòdhwà, Tírí Lólo dré áma asózo gò, má dré lírirà adrézó òpi nya dhi ni nòzo bhù na gò, má dré dhya adrélépi lírilé dríá dhi ni nòzo. 3 Dhya adrélépi lírilé dríá nda ni làsú tá lagulagu ró kírà lágí kyàkyà rú be dzáspè ìndi sàrùdùwánè dhi i tìni.* Lírirà nda ni gàrà

† 3:14 3:14 A kònò Tògyakúlí 8:22. * 4:3 4:3 «Dzàspè» kònidhi kírà lágí kyàkyà làsú be mbilídrì tìni dhi 'i. «Sàrùdùwánè» kònidhi kírà kàka dhi 'i.

'ásè kúrú dhi, gǎrí adré tá lagulé kírà rú be èmèròdè dhi t́nì.† 4 Lírírà nda làgàsè kúrú dhi, lírírà àruka nyadhi-àlo-drì-su adrézó òpì nya dhi i tá be. Dì bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi i adré tá lírìlé lírírà nda i drìsè. Ayi àlo àlo títi nda i asó tá kítá kemve àyi rú, kùlá orò sè dhi ni asózó àyi dri. 5 Lírírà nda lèsè dhi, bhù lagulaga adré tá topfòle, kpòrò adré tá ndròle, ìndì bhù adré tá tadilè. Lírírà nda kandrà dhi, àtsí nzi-drì-rì adrébhá kòle dhi i tá be. Atsí nda i tírì nzi-drì-rì Gíká àdhyà 'i. 6 Lírírà nda kandrà dhi, yìandre adrélépi lagulé tàlàtálà t́nì ìndì krìstálè t́nì dhi tá kpà be.‡

Lírírà kító 'á nda làgàsè kúrú dhi, ngá su lídrì ro dhi i tá be. Ayi nda i tá mì íbe bí àyi rúsè, àyi kandrálèsè ìndì àyi àmvolèsè. 7 Ngá lídrì ro nda ni àlo ni làsú tá kàmì àdhyà t́nì. Rì ni ni làsú tá tiagó àdhyà t́nì. Na ni ni mìbhalè tá móndí àdhyà t́nì. Su ni ni làsú tá gírì adrélépi ngàle kuru sè dhi àdhyà t́nì. 8 Ngá su lídrì ro àlo àlo títi nda i tá kupfú íbe nzi-drì-àlo. Ayi rúsè dhi, mì i ga bí, ìndìndì àyi kì kupfú i zále. Kítú sè ìndì ngàtsi sè dhi, i adré tá kúlí loyó landè àko ró adrézó tàá dhi:

«Mírì Gíká rìnyí líyí ro, adrélépi tá be kínó lèsè, adrélépi be, ìndì adrélépi alìle dhi, lólo, lólo, lólo!»

9 Dì vèsè wáyi ngá lídrì ro nda i dré adrérà'a mìlanzìlanzì, líndrì, àwoyà be dhi kì fe dhyà adrélépi lírìlé lírírà òpì àdhyà dri, adrélépi lídrì íbe kóná vèsè kólyá dhi dré dhi 'á dhi, 10 bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi i adré ledhélè àyi kì kórókó títi dhyà adrélépi lírìlé lírírà òpì àdhyà dri nda kandrà, adrézó akódhi adrélépi lídrì íbe kóná vèsè kólyá nda ni líndrì bha. † adré àyi kì kùlá kì lebhé akódhi ni lírírà kandrà, adrézó tàá dhi:

11 «Mírì àma kì Gíká, mí kítswá adréle mìlanzìlanzì kísú, líndrì íbe ìndì rìnyí be dhi mí.

Tàko ko, mí bhà tá ngá títi dhi i mí.

Mí bhà ngá nda i ngóro mí dré tá lèle 'òle dhi t́nì, i kàdréro adréle be dhi bvó.»

5

Kábilìgyà Mvá kítswá Gíká mìlèsè búkù kinzí dhi ni

1 Amvolásà dhi, má dré búkù pàle papá dhi ni nòzo dhyà adrélépi lírìlé lírírà òpì àdhyà dri nda ni dríagó lèsè. A tísì tá tá búkù nda léna ìndì àmvò ni dri gò, búkù nda ni pàzo kibèle kídhá nzi-drì-rì dhi i sè. 2 Gò má dré ángéló àlo rìnyí ró dhi ni nòzo, adrérà'a lizíá kúlí 'u'u' sè dhi: «Àdhi kítswá Gíká mìlèsè kídhá kòdhi kì kunzì, búkù kòdhi ni kinzízó dhi nì?» 3 Dì, dhyà àlo bhù na yà, bvò dri yà, kó ngalè bvò àndúna yà, kítswalépi búkù nda ni kinzí, 'a ni ni nòzo bwà dhi tá yókódhó. 4 Gò má dré dhèzo adréle ngòle tà tàndì ró, à dré tá dhyà àlo kítswalépi Gíká mìlèsè búkù nda ni kinzí, 'a ni ni nòzo dhi ni kísulé ko dhi sè. 5 Dì, bhàgo kì àlo dré tàzoá má dré dhi: «Mí ngo ko! Mí nò rè ká! Kàmì angalépi Yúdà ni súrú lèsè dhi, dhyà angalépi ópì Dàwídì ni kómwò lèsè dhi lavú tà dre. Akódhi nda kítswá Gíká mìlèsè kídhá nzi-drì-rì nda kì kunzì, búkù nda ni kinzízó dhi nì!»

6 Gò má dré Kábilìgyà Mvá ni nòzo adrérà'a àyi totó lírírà òpì àdhyà ni kító 'á, ngá su lídrì ro dhi kì kító 'á, ìndì bhàgo kì kító 'á. Akódhi sù ngóro à pfu tá akódhi dràle dràdrà na t́nì. Akódhi tá ko'yá íbe nzi-drì-rì, ìndì mì

† 4:3 4:3 «Èmèròdè» kòndhi kírà làgì kyàkyà làsú be mbìlìdrì t́nì dhi 'i. ‡ 4:6 4:6 «Krìstálè» kòndhi kírà adrélépi lagulé tàràtára dhi 'i.

ibe nzi-drì-rì. Mì nda i tirì nzi-drì-rì Giká àdhyà dré mùle lìle bvò wáyi 'ásè dhi 'i. ⁷ Di Kábilígyà Mv́à nda dré lizo búkù do dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhyà dri nda ni dríagó lésè. ⁸ Kòdo búkù nda dre dhi, ngá su lídrì ro dhi i bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ibe dhi i dré ledhézó àyi ki kórókó títi Kábilígyà Mv́à nda kandrà. Ayi àlo àlo títi nda i tá kùdhí ibe. I ru tá kpà àyi dríagá kòpò ledelé óró sè gabhá béndélé sè bíbi dhi i. Béndélé nda, tà mónyá lólo títi Giká àdhyà i dré tá zìle akódhi tí dhi 'i. ⁹ Di i dré ngàzo adrélé longó tídhí dhi ni ngo, adrézó tàá dhi:

«Mí kitswá Giká mìlèsè búkù do, kídhá ni ki kunzizo dhi mì.
Tàko ko, à pfu tá mì dràle, ìndì àmì kàrì sè dhi, mí gi Giká dré
móndí angábhá sùrú títi i lésè, ti títi i lésè, mónyá títi i lésè, ìndì bvò títi
i lésè dhi i.»

¹⁰ Mí bhà àyi adrélé òpì ro, ìndì kòwánà i ró, i kàdréró tà 'o àma ki Giká dré.

Di i ni òpì nya bvò dri.»

¹¹ Má dré mì bhèzo gò, ángéló lízólizo dhi ki kúlí yìzo. Ayi nda i lizó tá tsàle ngùlù vèsè be ngùlù, ìndì ngùlù-mudrì vèsè be ngùlù-mudrì. I kímó tá àyi lirírà òpì àdhyà làgàsè kùrú, ngá lídrì ro dhi i làgàsè kùrú, ìndì bhàgo i làgàsè kùrú. ¹² Di i adrè tá longó ngo kúlí 'u'ù sè, adrézó tàá dhi:

«Kábilígyà Mv́à tá pfùle dràle dhi kitswá Giká mìlèsè
rìnyí kisu, ngá làgá kyàkyà dhi ibe, tògyà be, lindrì be, mìlanzilanzì be, ìndì
rúku be!»

¹³ Gò má dré mónyá títi ìndì ngá títi Giká dré bhàle adrélé bhù na, bvò dri, bvò àndúna, ìndì yìandre na dhi ki yìzo, adrèrà'a longó ngo adrézó tàá dhi:

«Rúku, lindrì, mìlanzilanzì, rìnyí be dhi i kàdré dhya adrélépi lirílé lirírà
òpì àdhyà dri dhi dré,
ìndì Kábilígyà Mv́à dré kóná vèsè kólyá!»

¹⁴ Ngá su lídrì ro dhi i adrè tá logóá dhi: «Kàdré kònìni!» Di bhàgo i dré ledhézó àyi ki kórókó títi Giká kandrà Kábilígyà Mv́à be, àyi ki lindrì bhàzo.

6

Kábilígyà Mv́à kunzì rè zya kídhá nzi-drì-àlo dhi i

¹ Má dré tá adrèrà'a nòá dhi 'a dhi, Kábilígyà Mv́à dré kídhá nzi-drì-rì nda ni àlo kunzizo. Gò má dré ngá su lídrì ro nda ki àlo yìzo tàrà'a kúlí sè bhù ni tadima tíni dhi: «Mí kàlì!» ² Di má dré nòzoá dhi, dònjí àlo kemve dhi agá má kandrà. Dhya adrélépi lirílé dríá dhi ru tá kisu í dríagá gò, kùlá fèzo drá. Di akódhi nda dré lizo àdzú bhu kàribhá lavùlépi ró, kitswázó kàribhá ki lavú dhi bvò.

³ Kábilígyà Mv́à kòkunzì kídhá ni rì dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni rì yìzo tàrà'a dhi: «Mí kàlì!» ⁴ Gò dònjí àzya kika ryarya dhi dré apfòzo má kandrà. Dhya adrélépi lirílé dríá dhi dré dhi, à dré rìnyí fèzo dré tà kìdrìkàdrì tingázó bvò drìsè, móndí i kòtupfúró ru todràle be dhi bvò. Gò sápi kàdrì fèzo akódhi dré.

⁵ Kábilígyà Mv́à kòkunzì kídhá ni na dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni na yìzo tàrà'a dhi: «Mí kàlì!» Gò má dré nòzoá dhi, dònjí kini dhi agá má kandrà. Dhya adrélépi lirílé dríá dhi ru tá ngá adrézó ngá ki lanzilanzì tabhì ásá dhi í dríagá. ⁶ Gò má dré ngá kúlí tíni apfòlepi ngá su lídrì ro dhi i

kòfalèsè dhi ni yizo tàá dhi: «À ni ngbà 'í ngànò fónδρο fe kilò àlo àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí. A ni kó órezè fónδρο fe kilò ñá àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí. Adré kpà leá dhi, à kòkizá dò i vínò be dhi ko.»

7 Kábiligyà Mv́à kòkunzi kídhá ni su dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni su yizo tǎrà'a dhi: «Mí kǎli!» 8 Gò má dré nòzoá dhi, dòngí mǎnimǎni dhi agá má kandrǎ. Dhya adrélèpi lírlé drǎá dhi ni rú tá Drǎdrǎ. Akódhi nda vesè dhi, móndyá drǎbhá dre dhi ki àrà adrè tá líle. Gò rǐnyí fèzo àyi nda i dré adrézó bvò wǎyi lanzíle 'a be su dhi ni àlo drǐle, i kòtupfúró móndí i todrǎle sǎpí sè, kǎràbhò sè, drǎ kònzì sè, ìndì kǎ'wǎ àtrǎ i sè.

9 Kábiligyà Mv́à kòkunzi kídhá ni nzi dre dhi, má dré móndyá tupfúle todrǎle dhi ki líndrì ki nòzo àlètǎrì zǎle. A tupfú tá àyi nda i todrǎle, i dré tá Gíká ni kúlí longólé, ìndì akódhi ni tà tadhále landè àko ró dhi sè. 10 Dì i dré liyizó kúlí 'u'ù sè tǎzoá dhi: «Mírì rúku ró adrélèpi lólo ìndì bàti ni, mí ni gǐ tsǎle ángutú móndyá bvò àdhya ki tǎbvò tǎma sè, ìndì àma ki kǎrì ni tà zǐma àma ki tupfúbhá i tí dhi sè dhi?» 11 Gò kǎnzò kemve dhi ni fèzo àyi àlo títí dhi i dré gò, tǎzoá àyi dré dhi, i kòlovó rè lókyá tsǎ sè, tsǎle lókyá àyi ki adrúpi mǎràbà ro dhi ki tupfúrá'a todrǎle àyi tǐni kǐtswǎlé títí dhi 'á.

12 Má dré tá adrérǎ'a nòá dhi 'á dhi, Kábiligyà Mv́à dré kídhá ni nzi-drǐ-àlo kunzizo. Dì kǎdikǎdi kǎdrì dhi dré bvò kosézó rǐnyí sè. Kítú dré anízó atsǎlé kítá lírì kini dhi tǐni. Mbǎ dré likázó títí atsǎlé kǎrì tǐni. 13 Bhǐbhǐnyà bhù mǐbhalé 'á dhi i dré ledhézó bvò dri, ngóró figí lò'wa i dré adrélé azile lyǎandre sè dhi tǐni. 14 Bhù dré ru kopázó tavile búkù pǎle dhi tǐni gò, kòngó títí dhi ki tingázó tǔrù íbe àyi ki àrà i 'àsè.

15 Dì ópí kǎdrì bvò àdhya i, móndyá kǎdrì dhi i, sòdá ki kǎdrì i, ngǎbhá i, kòmbá i, tsǎle móndyá àruka títí mǎràbà ro, ìndì mǎràbà ro ko dhi i dré àyi ki tuzuzo gò i 'àsè, ìndì kǐrà kòngó drǐna dhi i 'àsè. 16 Gò i dré adrézó liyílé kòngó i rú kǐrà íbe, adrézó tàá dhi: «Mì kǎdhé àma dri, àma ki zu dhya adrélèpi lírlé lírǐrà òpi àdhya dri dhi mǐlèsè, ìndì kòmbà Kábiligyà Mv́à àdhya kandrǎsè wǎ! 17 Tǎko ko, kítú kǎdrì àyi ki kòmbà tadházó dhi atsǎ dre. Adhi ni kǐtswǎ áyi totó bwà dhi ni?»

7

A lwà àngì móndyá Gíká àdhya ki kándrágá i 'àsè

1 Amvolásà dhi, má dré ángéló su dhi ki nòzo, adrérǎ'a àyi ki totó bvò ni pá su dhi i 'àsè. I adrè tá lyǎandre su bvò àdhya ki kíkí, i kòviró bvò mǐ yà, yǎandre mǐ yà, kó ngalè fa àlo rú yà dhi ko. 2 Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérǎ'a angálé kítú dré apfòrà lésè. Akódhi nda tá ngá adrézó Gíká lídrì ro dhi ni àngì lwa móndí ki kándrágá i 'àsè dhi íbe i drǐgá. Dì dré yòzoá kúlí 'u'ù sè ángéló su rǐnyí fèzo àyi dré bvò ki 'òzo kònzì yǎandre be dhi i dré dhi: 3 «Mì kò'o bvò 'i yà, yǎandre 'i yà, kó ngalè fa 'i yà dhi i kònzì ko, tsǎle lókyá mà dré dra àngì lwàzo àma ki Gíká ni mǎràbà ki kándrágá i 'àsè dhi 'á.» 4 Gò má dré móndyá àngì nda ki lwàzo àyi ki

* 6:6 6:6 A adrè kisúá dhi, tà tǎle kòdhi i adrè kǎràbhò ni tà ta kòdhyà.

kándrágá i 'asè dhi i tá ángopí ya dhi ni yïzo: Ayi nda i tá móndí ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su, angábhá Ìsèrèlè ànzì kì sùrú títi i lèsè dhi 'i.*

5 Móndyá angábhá Yúdà ni sùrú lèsè, àngè lwàzo àyi kì kándrágá i 'asè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,†

móndyá Rùbèná ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì, móndyá Gádà ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

6 móndyá Asèrá ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì, móndyá Nèfátáli ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Mánásè ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

7 móndyá Simèyónà ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì, móndyá Lévi ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Ìsakàrà ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

8 móndyá Yòsèfà ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì, móndyá Bènyàminà ni sùrú lèsè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì.

Móndí lìzólìzo dhi i bhà Gìkà ni lindri

9 Amvolàsà dhi, má dré móndí lìzólìzo kitswálé nàle bwà ko, angábhá bvò títi i lèsè, sùrú títi i lèsè, móndyá títi i lèsè, ìndì ti títi i lèsè dhi kì nòzo, adrèrà'a àyi kì totó lírìrà òpì àdhya kandrá, ìndì Kábilígyà Mvá kandrá. A tosò tá àyi kánzò kemvekemve dhi i sè, ìndì ì ru tá mbira bí àyi drígá. 10 † adrè tá loyóá kúlí 'u'u sè dhi:

Rìnyí adrézó móndí kì tidrí dhi adrè angálé àma kì Gìkà adrélépi lírìlé lírìrà òpì àdhya dri dhi vélèsè, ìndì Kábilígyà Mvá vélèsè!

11 Angélo títi dhi ì totó tá àyi adrélé lírìrà òpì àdhya làgàsè kùrú, bhàgo i làgàsè kùrú, ìndì ngá su lídrì ro dhi i làgàsè kùrú. Dì ì dré ledhézo àyi kì mì bha kìnì mi lírìrà òpì àdhya kandrá, adrézó Gìkà ni lindri bha, 12 adrézó tàà dhi:

«Kàdré kònini!

Rúku, milanzilanzì, tògyá, àwoyá, lindri, tsàle rìnyí be dhi ì kàdré àma kì Gìkà dré kóná vèsè kólyá!

Kònini!»

13 Gò bhàgo kì àlo dré àma lìzìzó tàzoá dhi: «Ayi tosólé kánzò kemvekemve dhi i sè kòni i, àdhibhá 'i? † angá ángolèsè?» 14 Má logó drá dhi: «Atálágó, mí nǐ be mi.» Dì akódhi tà dhi:

«Ayi nda i móndyá apfòbhá kizà kàdrì lèsè dhi 'i.

† dzì àyi kì kánzò i temvélé Kábilígyà Mvá ni kàrì na dre.

15 Dì àsà dhi, ì totó àyi Gìkà ni lírìrà òpì àdhya kandrá, adrélé Ìsámbo 'o akódhi dré kítú be ìndì ngátsi be akódhi ni tépelò na. Dì dhya adrélépi lírìlé lírìrà òpì àdhya dri nda ni bhà mo adrézó túmání àyi íbe.

16 Tàbirí kitswá gòle vélé àyi kì 'o ko, yǐ lovó kitswá kpà gòle àyi kì nde ko. Kítú àtsí 'i yà, kó ngalé àtsí àzya 'i yà dhi kitswá kpà gòle vèle àyi rú ko.

17 Tàko ko, Kábilígyà Mvá adrélépi lírìrà òpì àdhya ni kító 'á dhi ni àyi kì líkí, ngóro kábilígyà líkílépi dré adrélé 'òle dhi tíni.

* 7:4 7:4 «Ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su» kònidhi: 144.000. † 7:5 7:5 «Ngùlù-mudrí-drì-rì» kònidhi: 12.000.

A ni àyi ki dri lizo àyi ibe yi kidri adrébhá lídrì fe dhi i 'àsè.
Di Giká ni m̀ndra atrì àyi misè títi.»

8

Kábiligya Mv́a kunzi kídhá ni nzi-drì-rì

¹ Kábiligya Mv́a kòkunzi kídhá ni nzi-drì-rì dre dhi, ngá dré bhùzo bhù na ndiii ànyànyi sáá ni tálì sè.

² Bvóá dhi, má dré ángeló nzi-drì-rì adrébhá àyi ki totó Giká kandrà dhi ki nòzo. Gò gòká nzi-drì-rì dhi ki fèzo àyi dré àlo àlo.

³ Gò ángeló àzya dré alizo àyi totó ànyi àlètàrì làga. Ru tá í drígá ngá ledélé orò sè adrézó béndélé za lána dhi. Gò béndélé bí dhi ni fèzo akódhì dré, túmání tà móndyá lólo títi Giká àdhya ì dré tá zìle tíá dhi íbe, kòzàro ngá nda ì títi Giká dré àlètàrì orò sè dhi dri, Giká ni lírìrà òpì àdhya kandrà.

⁴ Di béndélé ni àtsíkà dré ngàzo ángeló nda drígásè túmání tà móndyá lólo dhi ì dré tá zìle Giká tí dhi íbe mbàle Giká véna. ⁵ Gò ángeló nda dré ngá adrézó béndélé za lána nda ni dòzo, àtsí àlètàrì dri dhi ni dàzo gàle lána bí gò, bhèzoá bvò dri. Di bhù dré ngàzo adrélé tadilé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó lagulé gò, bvò dré ru kosézó.

Gòká nzi-drì-rì dhi ì

⁶ Gò ángeló nzi-drì-rì adrébhá tá gòká nzi-drì-rì dhi íbe àlo àlo nda ì dré pá sizo kitswázó gòká vo dhi bvò.

⁷ Di ángeló ni àlo dré ngàzo gòká vo. Di fì ì àtsí be amúlè kàrì be dhi ki bhèzo bvò dri. Gò bvò wáyi lanzilé 'a be na dhi ni àlo dré vèzo, túmání fa títi lanzilé 'a be na dhi ki àlo íbe, ìndì mbìlìdrì títi dhi íbe.

⁸ Gò ángeló ni rì dré gòká vòzo. Di ngá ngóro kóngó kàdrì adrélépi kòle àtsi ró dhi t́ni dhi ni bhèzo ndìle yìandre na. Gò yìandre wáyi lanzilé 'a be na dhi ni àlo dré ru ladzázó atsálé kàrì ró. ⁹ Di ngá títi lídrì ro yìandre na lanzilé 'a be na dhi ki àlo dré dràzo. Kòdhi íbe dhi, bwátù títi lanzilé 'a be na dhi ki àlo dré abízó.

¹⁰ Gò ángeló ni na dré gòká vòzo. Di bhìbhínyà gú adrélépi kòle àtsi ró dhi dré apfòzo bhù lésè, dhèle yìandre títi adrébhá díle lanzilé 'a be na dhi ki àlo dri, ìndì yì kidrì ì drìsè. ¹¹ Bhìbhínyà nda ni rú tá «Ngá kùdzì». Di yìandre títi lanzilé 'a be na dhi ki àlo dré atsázó kùdzìkùdzì. Mòndí zyandre yì nda ni mvubhá dhi ì dré todràzo, yì nda dré tá atsálé kùdzìkùdzì dhi sè.

¹² Gò ángeló ni su dré gòká vòzo. Di kítú lanzilé 'a be na dhi ni àlo tswàzo, túmání mbá lanzilé 'a be na dhi ni àlo be, ìndì bhìbhínyà títi lanzilé 'a be na dhi ki àlo be. Gò ngá títi nda ki 'a àlo dhi dré atsázó t́nimvá ro. Di kítú lanzilé 'a be na dhi ni àlo, ngátsi àdhya be dhi ì tá vélé ngádra àko.

¹³ Má dré tá adrèrà 'a noà dhi 'á dhi, má dré gírì adrélépi ngàle kuru sè dhi ni yizo, adrèrà 'a loyóá kúlì 'u'ù sè dhi: «Kizà! Kizà! Kizà ni adrè móndyá títi adrébhá bvò dri dhi ì dré, gòká ángeló na àruka ì dré adrélé 'òle vòle 'ùle dhi ì sè!»

9

Gòká ni nzi vòma

¹ Gò ángeló ni nzi dré gòká vòzo. Di má dré bhìbhínyà àlo adhélepi bhù lésè bvò dri dhi ni nòzo. A fè tá bhìbhínyà nda dré lífúngulà mvá bhú

kùdù àko dhi ni ti nzižo. ² Di kònzi bhú nda ni ti dre dhi, àtsíkà dré apfòzo lásà mbàle kurú na, ngóro àtsíkà dré adréle mbàle àtsi kàdrì lésè dhi tìni. Di àtsíkà nda dré kítú ni m̀ 'òzo anilé bhù m̀bhalé be. ³ Atsíkà nda lésè dhi, kisa ì dré topfòzo asilé bvò dri. Gò r̀nyí fèzo kisa nda ì dré adrézo m̀ndí ki tozá ngóro dápáyà kya tìni. ⁴ A lazi tá àyi dri dhi, ì kò'o mbì 'i yà, kó ngalé fa 'i yà dhi kònzi ko. Be ró dhi, ì kò'o ngbà 'i m̀ndyá Giká ni àngì lwazo àyi ki kándragá ì 'àsè ko dhi ì kònzi kòdhyà. ⁵ A fè tá àyi dré r̀nyí kitswázó m̀ndí ki tupfú todràle dhi ko. Be ró dhi, à fè àyi dré r̀nyí adrézo ngbà 'i m̀ndí ki rúbhá 'o aswálé mbã nzi. Di àyi ki rúbháaswa nda tá ngóro ngáaswa dápáyà dré adréle fèle dhi tìni. ⁶ Kítú nda ì tú dhi, m̀ndí ki dràdrà nda, di, ì kitswá àyikya kisúá ko. Ì ni adré lovó ìbe tò kitswázó dràle, di, dràdrà ni lapá àyi kandrásè.

⁷ Kisa nda ki làsú tá ngóro d̀ngí adrébhá 'òle lìle àdzú na dhi kya tìni. Ayi tá ngá ngóro kulá ledélé òró sè dhi tìni dhi ìbe àyi dri. Ayi ki m̀bhalé tá m̀ndí kya tìni. ⁸ Ayi ki drìbhí tá tòkó kya tìni. Ayi ki sí tá kàmì kya tìni. ⁹ Ayi tá ngá aya ró adrélepi àyi ki likí dhi ìbe àyi agá. Ayi ki kupfú ki kpòrò tá ngóro tàmambiri b̀ d̀ngí ì dré adréle sèle r̀azo ába àdzú na dhi kya tìni. ¹⁰ Ayi tá tàvì adrélepi m̀ndí ki tozá dápáyà kya tìni dhi ìbe. Di àyi ki tàvì nda ì tá r̀nyí ìbe adrézo m̀ndí ki rúbhá 'o aswálé mbã nzi. ¹¹ Ayi ki ópì kàdrì tá ángéló bhú kùdù àko dhi àdhyà 'i. Akódhi nda ni rú Ebèrè ti sè dhi Abadónà, ìndì Girikì ti sè dhi Apòllyónà. (Rú nda kòdhi ì adré leà tàle dhi «Ngá kizálèpi».)

¹² Kizà ni àlo lavú tá kònini. Di, m̀ yi r̀è ká! Kizà r̀ àruka ì adré alìle.

Gòkà ni nzi-drì-àlo vòma

¹³ Gò ángéló ni nzi-drì-àlo dré gòkà vòzo. Di má dré kulí apfòlepi ko'ya su àlètàrì òró sè Giká kandrà dhi àdhyà ì lésè dhi ni yìzo. ¹⁴ Kulí nda dré t̀azoá ángéló ni nzi-drì-àlo adrélepi tá gòkà ìbe nda dré dhi: «Mí lì ángéló su 'ìle ỳandre gú adrélepi ìle rú be Yùfùràtè dhi làga dhi ki tri.» ¹⁵ Gò ángéló su tá adréle likilè sàà nda sè, kítú nda sè, mbã nda sè ìndì kóna nda sè nda ki trizo, ì kòtupfúro m̀ndyá títì bvò dri lanzilè 'a be na dhi ki àlo todràle be dhi bvò. ¹⁶ Má yi tá sòdá adrébhá àdzú bhu d̀ngí sè dhi ì tá ángopì ya dhi 'i. Ayi nda ì tá m̀liyó-kámá-rì.*

¹⁷ Di ngá agálèpi má mi toróbì tìni nda na dhi, d̀ngí ì sòdá lirìbhá àyi drìsè dhi ìbe nda ki làsú tá kònini: Ayi tá ngá aya ró adrélepi àyi ki likí dhi ìbe àyi agá. Ngá nda ì tá kika àtsí tìni, m̀animànì ro bhù ni m̀bhalé tìni, ìndì wàyìwàyì ro kítú tìni. D̀ngí nda ki drì sù tá kàmì kya tìni. Ayi silésè dhi, àtsi adré tá apfòle, àtsíkà ìbe ìndì bàrúti be. ¹⁸ Di m̀ndyá títì bvò dri lanzilè 'a be na dhi ki àlo ì dré todràzo kizà kàdrì na nda ì sè: àtsi, àtsíkà, ìndì bàrúti adrébhá tá apfòle d̀ngí ì silésè dhi ì. ¹⁹ D̀ngí nda ki r̀nyí tá àyi ki ti na, ìndì àyi ki tàvì na. Angyá ko, àyi ki tàvì nda tá ngóro ǹ adrélepi drì ìbe dhi tìni. Ayi ki tàvì ki drì nda ì sè dhi, ì adré tá m̀ndí ki 'o kònzi.

²⁰ Di, tágba m̀ndí zyandre dhi ì dré todràzo kizà kàdrì nda ì sè dhi, m̀ndí ki àmbì ì ladzá tá àyikya àyi ki togó tá ì dré tá adréle 'òle dhi ki tá sè ko. Ì tayì tá tirí kònzi ki lindrì bhàma ko. Ì tayì tá kpà giká t̀ako ki lindrì bhàma ko, tágba giká nda ì dré tá adrézo ngá ledélé òró sè, àrezá sè,

* 9:16 9:16 «Milyó-kámá-rì» kònidhi: 200.000.000.

bòrónzè sè, kírà sè, ìndì fa sè, kitswábhá ngá no bwà ko, tà yi bwà ko, ìndì atsí to bwà ko dhi 'i dhi. ²¹ Ƴ ladzá tá kpà àyi kɪ togó, móndí kɪ tupfuma ni tà sè, kólé tà 'òma ni tà sè, ndòtò tà 'òma ni tà sè, ìndì ngá kugúma ni tà sè ko.

10

Ángéló búkù tsà dhi be dhi

¹ Gò má dré ángéló àzɔya rɪnyɪ ró dhi ni nòzo adrérà'a asilé bhù lésè. Akódhi nda asó tá ndùrùku í rú. Akódhi drìle dhi, gáří tá be. Akódhi ni mibhalé adré tá lagulé kítú tɪni. Akódhi ni pá tá ngóro àtsisi adrélépi kòle dhi tɪni. ² Ru tà búkù tsà nzile nzɪnzɪ dhi í drígá. Dré àyi pá dríagó lésè dhi ni bhàzo Ƴandɛ dri, àyi pá lídzí lésè dhi ni bhàzo bvò dri. ³ Gò dré ngàzo trèle ngóro kàmí dré adrélé kándrìlé dhi tɪni. Kòtre dre dhi, bhù dré tadízó vésè be nzi-drì-rì kúlí tàzo. ⁴ Kòtadí kúlí ta dre dhi, má adré tá 'òle kúlí nda kɪ tɪsɪ ká. Dì, má dré kúlí àzɔya apfòlepi bhù lésè dhi ni Ƴizo tàá dhi: «Mí kòzù kúlí bhù ni tadima nzi-drì-rì kòdhi ì dré tàle dhi i. Mí kòtisi tà nda ì ko.»

⁵ Gò ángéló má dré nòle adrérà'a àyi totó Ƴandɛ dri ìndì bvò dri nda dré àyi dríagó bhàzo kuru bhù na ró. ⁶ Dré mòndrà sizo Gíká adrélépi lídrì ro kóná vésè kólyá, bhù kɪ bhàlepi bvò be, Ƴandɛ be, ìndì ngá títi àyi lé dhi íbe dhi ni rú sè, tàzoá dhi: «Á kitswá gòle vélé tà tigi ko! ⁷ Dì, lókyá ángéló ni nzi-drì-rì dré adrérà'a 'òle gòká vo dhi 'á dhi, tà lùzu ró Gíká dré kisùle 'òle kínó lésè dhi ni ru 'o kitswálé títi, ngóro dré tá longólé àyi māràbà, pròfétà ì dré dhi tɪni.»

⁸ Gò kúlí má dré tá Ƴile bhù lésè nda dré gòzo tàá má dré dhi: «Mí lí búkù tsà nzile nzɪnzɪ dhi ni do ángéló adrélépi àyi totó Ƴandɛ dri ìndì bvò dri dhi drígàsè.» ⁹ Dì má dré áma kisízó ànyi ángéló nda làga gò tàá drá dhi, kàfè búkù tsà nda má dré. Dì dré tàzoá má dré dhi: «Mí kòdo nyàle. Mí sílé dhi, a ni kadí apé tɪni. Dì, a ni go ámi 'a 'o atsálé kùdzíkùdzi.» ¹⁰ Gò má dré búkù tsà nda ni adózo ángéló drígàsè nyàle. Má sílé dhi, búkù nda kadí tá apé tɪni. Dì, má kònya dre dhi, dré áma 'a 'òzo atsálé kùdzíkùdzi. ¹¹ Dì à gò tàá má dré dhi: «Adré làá dhi, mí kògò tà longó pròfétà àdhyà tɪni móndí twátwa bí dhi kɪ tà dri, sùrú twátwa bí dhi kɪ tà dri, ti twátwa bí dhi kɪ tà dri, ìndì ópí twátwa bí dhi kɪ tà dri.»

11

Pròfétà rì Gíká ni tà longóbhá dhi i

¹ Amvolásà dhi, à dré kòzò adrézó ngá kɪ kàdrì tabhì ásà dhi ni afèzo má dré gò, tàzoá má dré dhi: «Mí lí tépelò ni kàdrì tabhì, àlètàrì àdhyà be. Mí kònà kpà móndyá adrèbhá Gíká ni lindrì bha tépelò nda na dhi ì be. ² Dì, kàdré ìna tépelò ni bhà'álé kìvì na dhi ni tà sè dhi, mí kòtabhì àrà nda ko. Tàko ko, à tayí àrà nda pàgàno ì dré dre. Àyi nda kɪ bhàandɛ lólo dhi ni ató àyi pálé mbá nyadhì-rì-drì-rì.* ³ Dì má ni rɪnyɪ fe áma māràbà rì dhi ì dré, kitswázó tà ì dré dra Ƴile má vélésè dhi kɪ longó pròfétà kya tɪni móndí ì dré. Àyi nda kɪ kítá lírí asó àyi rú, adrézó áma tà longó kítú

* 11:2 11:2 A kònò Lúkà 21:24.

ngülù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na.»[†] 4 Pròfétà rì nda ì òlívè fa rì, ìndì ngá rì adrézó àtsí toso sílá, adrébhá àyi ki totó Mírì adrélépi bvò wáyì drìle dhi kandrà dhi 'i. 5 Dhya àlo kàdré ìna àyi ki le 'òle kònzi dhi, àtsí adré apfòle àyi sílèsè àyi ki kàribhá ki tufú todràle. Di dhya ángùdhi adrélépi àyi ki le 'òle kònzi dhi ni dra lású be kònini. 6 Ayi rì nda ì rìnyì ìbe kitswázó bhù kíkí, kozya kòdhiró lókyá ì dré adrerà'a tà longó pròfétà dhi tìni dhi 'á ko. Ayi kpà rìnyì ìbe kitswázó yì ladzá atsalé kàrì ró, ìndì kitswázó kizà twátwa dhi ki 'o atsalé bvò dri, vèsè be ángopí ì dré adrézó lèá 'òle kònini dhi.

7 I kòlongó tà ì dré yìle Giká vélèsè dhi ì akilé títi dre dhi, kà'wá àtrá dra apfòlepi bhù kùdù àko dhi lèsè dhi ni apfò àdzú bhu àyi ìbe, àyi ki lavúzó gò, àyi ki tufúzó todràle. 8 Di àyi ki àbvò ki ayi bhàandre kàdrì ni láti andre na. Bhàandre nda, bhàandre àyi ki Mírì ni tidízó fa kipakipa dri lána dhi 'i. A adré bhàandre nda ni rú zi kùlì alaala sè dhi Sòdómá, ìndì Ezèpétò.[‡] 9 Kítú na tàlì sè dhi, móndí zyandre angábhá mónnyá títi ì lèsè, súrú títi ì lèsè, ti títi ì lèsè, ìndì bvò títi ì lèsè dhi ki àyi ki àbvò nda ki no, adrézó àyi ki síma logá. 10 Di mónnyá títi bvò dri dhi ki lenzé àyi ki dràma sè. † ni gwányá 'o, adrézó ngá tefè àyi kòfalèsè. Tàko ko, pròfétà rì nda ì fè tá kizà mónnyá títi bvò dri dhi ì dré nyàle.

11 Di, kítú na tàlì sè nda àmvolèsè dhi, la'a lídrì àdhya angalépi Giká vélèsè dhi dré fízo àyi léna gò, ì dré ngázo àyi ki totó pá dri. Di tírì dré gázo mónnyá títi àyi ki nobhá dhi ì léna bí. 12 Gò àyi rì nda ì dré kùlì 'u'ù apfòlepi bhù lèsè dhi ni yìzo tàá àyi dré dhi: «Mì ambà kònwa má vélè!» Di ì dré mbàzo bhù na àyi ki kàribhá ì misè gò, ndùrùku dré àyi ki kimózó. 13 Gbã lókyá nda sè dhi, kàdikàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rìnyì sè gò, bhàandre nda lanzilé 'a be mudrì dhi ni àlo dré arízó. Móndí ngülù-nzi-drì-rì dhi ì dré todràzo kàdikàdi nda sè. Di tírì dré àyi ki àmbí ki 'òzo lavulé gò, ì dré Giká bhù na dhi ni rú bhàzo kùle.

14 Kizà ni rì lavú tá kònini. Di, mì yi rè ká! Kizà ni na adré alìle mbèlè.

Gòká ni nzi-drì-rì vòma

15 Amvolásá dhi, ángéló ni nzi-drì-rì dré gòká vòzo. Di kùlì 'u'ù dhi ì dré ndròzo bhù na tàá dhi:

«Òpì bvò àdhya atsa òpì àma ki Mírì Giká àdhya ró, ìndì akódhi ni Mèsiyà àdhya ró.

Di akódhi ni òpì nya kóná vèsè kólyá!»[§]

16 Gò bhàgo nyadhi-àlo-drì-su adrébhá lírìlé àyi ki lírìrà ì drìsè Giká kandrà dhi, ì dré ledhézó àyi ki mì bha kíni mí, adrézó Giká ni líndrì bha, 17 adrézó tàá dhi:

«Mírì Giká rìnyì líyì ro, adrélépi be ìndì adrélépi tá be kíno lèsè ni, mà adré àwoyá ta mí dré.

Tàko ko, mí tadhá àmi rìnyì kàdrì dhi gò, kidhózó adrélé òpì nya móndí ì dri.

[†] 11:3 11:3 «Kítú ngülù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na» (1.260) kòni ì, «mbá nyadhi-rì-drì-rì» ngóro tàle 11:2 na dhi tìni dhi 'i. «Kítá lírì» màràbá rì dhi ì dré asolé àyi rú kòdhi adré tà kizà ro ì dré adrélé longolé dhi ki tà tadhá. [‡] 11:8 11:8 Bhàandre kòdhi Yèrusaléma 'i. A adré bhàandre nda ni rú zi «Sòdómá» ìndì «Ezèpétò» tàko ko, Giká tadhá tà áyi komba bhàandre nda ì rú, mónnyá 'àsá dhi ki tufúzó todràle àyi ki tàkònzì sè. A kònò Esáyá 1:9-10; Kidhoma 18-19. [§] 11:15 11:15 A kònò Pfòma 15:18; Dányèlè 2:44; 7:14; 7:27.

18 Súrú títi bvò dri dhi ki togó aswá tá mí rú, di, nyànomvá dhi, mí adré mína ámi kombà tadhá.

Lókyá mónnyá dràbhá dre dhi ki tàbvò tàzo dhi kitswá dre.

Mí ni làgi múrúngú tefè ámi màràbà, pròfètà ì dre,

ìndì ámi mónnyá lólo títi adrébhá ámi ro dhi ì dre, gba ì kàdré mónní tàko 'ì yà, kó ngalè mónní kàdrì 'ì yà dhi.

Di, kàdré mónnyá bvò kizábhá dhi ki tà sè dhi, mí ni àyi ki kizá kòdhya.»

¹⁹ Di à dré Giká ni tépelò bhù na dhi ni láti nzìzo gò, kpúkúbhù tà Giká dré bhàle ru yìzo mónní ìbe dhi àdhya ni nòzo tépelò nda léna. Di bhù dré ngàzo adrélé lagulé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó tadilé, bvò dré ru kosézó gò, fí andre dré adàzo tà tàndì ró.

12

Tòkó ì nǐ máláwú gú dhi be dhi

¹ Amvolásà dhi, tà kàdrì línríga ró dhi dré agázó bhù na. Má dré tòkó àlo kítu asólépi í rú kítá tǐni, ìndì pá tobhàlepi mbà dri dhi ni nòzo. Akódhi nda asó tá bhìbhìnyà mudrì-drì-rì dhi ì í dri kulá tǐni. ² Akódhi tá kpà 'a be. Di dré tá adrerá'a 'òle òle dhi 'á dhi, adré tá tetrelé mváaswa dré.

³ Gò tà àzya línríga ró dhi dré agázó bhù na. Má dré nǐ máláwú gú kika ryarya adrélépi drì ìbe nzi-drì-rì, ìndì ko'yá ìbe mudrì dhi ni nòzo. Akódhi nda ni drì àlo àlo títi ì dri dhi, kulá tá be. ⁴ Di akódhi ni tàvi sè dhi, dré bhìbhìnyà títi bhù mǐbhalé 'á lanzilé 'a be na dhi ki àlo akúzo bhèle bvò dri. Gò dré áyi totózó tòkó adrélépi tá 'òle òle nda kandrà, kònì dra ti dhi, ì kònyaró mvámvá nda be dhi bvò. ⁵ Di tòkó nda dré mvá tizo. Mvámvá nda tá mváagó 'ì, ìndì dhya adrélépi tá 'òle òpì nya surú títi ì dri kùtù aya ró adrélépi áyi rǐnyí tadhá dhi sè dhi 'i.*

Gò mváagó nda ni dòzo nǐ máláwú gú nda kandrásè, mbàzo ába Giká véna, akódhi ni lǐrírà òpì àdhya kandrà. ⁶ Di tòkó nda dré lapázó ìle duku na, àrà Giká dré tá ledélé drá dhi na, à kòsuró akódhi rú kònale kítu ngùlù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na be dhi bvò.†

⁷ Gò àdzú dré ngàzo lapfúlé bhù na. Mikàyélè ì ángéló ni ìbe dhi ì dré àdzú bhùzo nǐ máláwú gú dhi be. Nǐ máláwú gú nda ì ángéló ni ìbe dhi ì dré kpà ru pfúzo àyi ìbe. ⁸ Di, akódhi ni rǐnyí kitswá tá ìna bwà ko. Àrà bhù na akódhi dré, ángéló ni ìbe dhi tá vélé yókódhó. ⁹ Di nǐ máláwú gú nda ni bhèzo bvò dri. Akódhi nda, nǐ àku adrélépi tá be kǐnó lésè, adrélé zìle Dzàborò ìndì Sàtánà, adrélépi mónnyá títi bvò dri dhi ki lǐtí dhi 'i. A bhe tá akódhi ì ángéló ni ìbe bvò dri.

¹⁰ Gò má dré kúlí 'u'ù yìzo bhù na tàá dhi:

«Nyànomvá dhi, lókyá àma ki Giká dré dra áyi mónnyá ki tidrízó, áyi rǐnyí tadházó, ìndì áyi òpì nyàzo dhi atsá dre!

Nyànomvá dhi, akódhi ni Mèsíyà ni áyi rǐnyí tadhá adrézó òpì nya!

Tàko ko, à bhe dhya adrélépi àma ki adrúpi ki asikí àma ki Giká kandrà kítu be ìndì ngátsi be dhi bvò dri dre.

¹¹ Ayi nda ì lavú akódhi Kábilígyà Mvá ni kàrì sè,

ìndì kúlí ì dré Giká ni tà longózó ásà dhi ì sè dre.

Tágba ì dré tá adrézó dràdrà mìle dhi, ì lè tá tròle àyi ki lǐdrì rú ko.

* 12:5 12:5 A kònò 2:26-27; 19:15; Esáyà 66:7; Longó ì 2:9. † 12:6 12:6 «Ngùlù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na»: 1.260. A kònò 11:3.

12 Di àsà dhi, àmi, bhù i dhya adrèbhá adrélé àmi lé dhi íbe ni i, mì kàdré lenzélé wà!

Di, àmi, bvò i yïandre be ni i, kizà àmi ki ngá 'i, Dzáborò dré síle àmi véna dhi sè!

Akódhi ga komba sè bí, dré nìle tàle dhi, áyi lókyá tsà dhi be dhi sè.»

13 Nì máláwú gú nda kònò, à abhé tá i bvò dri dre dhi, dré ngázo adrélé tòkò mváagò òlèpi nda ni ladró. 14 Di, kupfú rì gírì kàdrì àdhya ki fèzo tòkò nda dré, kòngaró kuru sè lile duku na, àrà ledélé í dré dhi na, à kòsuró akódhi rú vwàwà ro nì máláwú gú dhi rúsè kóná na tàlì sè.[‡] 15 Gò nì máláwú gú nda dré yì adhízó í sílèsè atsálé yïandre adrélépi òlè dhi ró, yïandre nda kòdoró tòkò nda pfulè dràle be dhi bvò. 16 Di, bvò dré ína tòkò nda ni ledézó gò, ru lanzízó yïandre nì máláwú gú dhi dré tá adhlé í sílèsè nda ni mvu. 17 Di nì máláwú gú nda ni togó dré aswázó lavulé tòkò nda rú gò, dré lizo àdzú bhu tòkò nda ni ànzì áruka títi dhi íbe. Áyi nda i mónyá adrèbhá Giká ni tòlì ki ka'í 'òle, adrèbhá kpà tròle tà bàti Yésu dré tadhále dhi rú dhi 'i.

18 Di nì máláwú gú nda dré áyi totózó adrélé yïandre mìle.

13

Kà'wá àtrá apfòlepi yïandre lèsè dhi

1 Amvolàsà dhi, má dré kà'wá àtrá àlo dhi ni nòzo adrèrà'a apfòle yïandre lèsè. Akódhi nda tá ko'yá íbe mudrì, ìndì drì íbe nzi-drì-rì. Akódhi ni ko'yá àlo àlo títi nda i dri dhi, kùlá tá be. Akódhi ni drì àlo àlo títi nda i drìsè dhi, à tsìsì tá rú adrézó Giká ni lodhá dhi. 2 Kà'wá àtrá má dré nòle nda sù tà kàlagi tìni. Di, akódhi ni pá tà ína ùrúsè àdhya tìni, ìndì akódhi ni ti tá kàmì àdhya tìni.* Di nì máláwú gú dhi dré áyi rìnyí fèzo akódhi dré, áyi lírìrà adrézó òpì nya dhi be, ìndì rìnyí kàdrì adrézó òpì nya dhi be. 3 Sù tá ngóró à abági tá kà'wá àtrá nda ni drì ki àlo kitswázó tá akódhi ni pfu dràle dhi tìni ká. Di, làzì nda dré ína dzázo. Mónyá títi bvò dri dhi ki líndrì dré gázo tà nda sè gò, ì dré ngázo adrélé kà'wá àtrá nda ni lebè. 4 Í adrè tá nì máláwú gú dhi ni lindrì bha, dré rìnyí fèle kà'wá àtrá nda dré dhi sè. Í adrè tá kpà kà'wá àtrá nda ni lindrì bha, adrézó líziá dhi: «Àdhi sù ngóró kà'wá àtrá kòdhi tìni nì? Adhi ni kitswá àdzú bhu akódhi be bwà dhi nì?»

5 Gò láti fèzo kà'wá àtrá nda dré adrézó áyi afà, adrézó kpà Giká ni lodhá. Rìnyí fèzo kpà akódhi dré adrézó tà 'o mbá nyadhi-rì-drì-rì. 6 Di dré ti nzìzo adrézó Giká ni lodhá, adrézó akódhi ni rú ta kònzì, akódhi ni adrèrà íbe, ìndì dhya adrèbhá adrélé bhù na dhi íbe. 7 Di rìnyí fèzo akódhi dré àdzú bhuzo mónyá lólo Giká àdhya íbe gò, áyi ki lavúzó. Rìnyí fèzo kpà akódhi dré adrézó sùrú títi i drìle, mónyá títi i drìle, ti títi i drìle, ìndì bvò títi i drìle.

8 Di mónyá títi bvò àdhya ki kà'wá àtrá nda ni lindrì bha. Áyi nda i, mónyá títi áyi ki rú tsìzo búkù lídrì àdhya na ko kidhólé bvò ni bhàma lèsè dhi 'i. Búkù nda, Kábílìgyá Mvá pfulè dràle dhi àdhya 'i.

[‡] 12:14 12:14 Giká ni Kúlì tsìle Gírìkì tì sè dhi adrè táá kònwa dhi «lókyá, lókyá vèsè be rì, ìndì lókyá ni tàlì sè». Kòdhi adrè léá tàle dhi «kóná na tàlì sè». A kònò 12:6. A kònò kpà Dányélé 7:25; 12:7. * 13:2 13:2 «Úrúsè» kòndhi kà'wá àtrá ágá, adrélépi pá íbe kàmì àdhya tìni dhi 'i.

⁹ Dhya bibhálé íbe tà yízo dhi kòyi.

¹⁰ Dhya ángùdhi zìle bhèle bǎdzó na dhi, a ni lí bǎdzó na.

Dhya ángùdhi zìle pfùle dràle sápi sè dhi, a ni dra sápi sè.

Adrè di léá dhi, mónyá lólo Giká àdhya ì kàdré togó tsi, adrézó tròle àyi kí tà ka'ika'í rú.

Kà'wá àtrá apfòlepi bvò lésè dhi

¹¹ Gò má dré kà'wá àtrá àzya nòzo adrèrà'a apfòle bvò lésè. Akódhi nda tá ko'yá íbe rì kábiligya ànzi kya tìni. Di, akódhi ni kúlí tá ngóro nì maláwú gú àdhya tìni. ¹² Akódhi tá rìnyí wáyi kà'wá àtrá ni àlo àdhya íbe, adrézó tà 'o akódhi kandrá. Adré tá mónyá títí bvò dri dhi kí 'o ledhélé kà'wá àtrá ni àlo lázi dzàlepi nda kandrá, adrélé akódhi ni lindrì bha. ¹³ Adré tá kpà tà kàdrì líndrìgá ró dhi kí 'o, adrézó ndàndì àtsí 'o adhéle bhù lésè bvò dri mónyá títí dhi ì mi. ¹⁴ Tà líndrìgá ró fèle dré adrélé 'òle kà'wá àtrá ni àlo kandrá nda ì sè dhi, adré tá mónyá títí bvò àdhya kí lití. Dré tàzoá àyi dré dhi, ì kòledé kà'wá àtrá abágìle sápi sè gò gòle adrélé nda ni líndrì, à kàdréro lindrì fe drá be dhi bvò. ¹⁵ Gò dré rìnyí kisúzó lídrì fèzo kà'wá àtrá ni àlo ni líndrì nda dré, kòkitswáro kúlí ta, ìndì kò'oró mónyá títí lindrì febhá kà'wá líndrì nda dré ko dhi ì todràle. ¹⁶ Kà'wá àtrá ni rì nda dré kpà mónyá títí dhi kí 'òzo àngì lwa àyi kí dríagó ì 'àsè, kó ngalè àyi kí kàndrágá ì 'àsè, tágba ì kàdré tá móndí tàko 'i yà, móndí kàdrì 'i yà, móndí lemerè ro dhi 'i yà, móndí ngábhá ro dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi. ¹⁷ Di dhya àlo kitswá tá ngá gí ìndì ngá lagí bwà ko, kàdré àngì nda íbe í rú ko dhi. Àngì nda tá kà'wá àtrá nda ni rú 'i, ìndì akódhi ni rú ni nómbsà 'i.

¹⁸ Kòdhi tògyá 'i. Lè dhya adrélépi tògyá íbe dhi kòndà kà'wá àtrá nda ni nómbsà ni àndu nìle. Tàko ko, nómbsà nda móndí kya 'i. Akódhi ni nómbsà nda, kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo.†

14

Kábiligya Mv́a ì mónyá lízólìzo Giká dré apálé dhi íbe dhi

¹ Amvolásà dhi, má dré Kábiligya Mv́a ni nòzo adrèrà'a àyi totó kóngó Siyónà àdhya drìna. Túmání akódhi be dhi, mónyá ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su, akódhi ni rú tisìzo Atá ni àdhya be àyi kí kàndrágá ì 'àsè dhi ì tá be.* ² Gò má dré kpòro adrélépi apfòle bhù lésè dhi ni yízo adrèrà'a ndròle ngóro kòlyá kàdrì dhi ni ndròma tìni, ìndì bhù ni tadima tìni. Kpòro má dré yìle nda tá kpà ngóro kùdhí bí adrélé tswàle dhi ì tìni. ³ Di mónyá lízólìzo nda ì adrè tá longó tídhí dhi ni ngo Giká ni lírìrà òpì àdhya kandrá, ngá su lídrì ro dhi ì kandrá, ìndì bhàgo ì kandrá. Dhya àlo kitswá tá longó nda ni ni ngòle bwà ko, kàdré ngbà 'i mónyá ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su Giká dré apálé bvò lésè nda 'i ko dhi. ⁴ Àyi nda ì, mónyá àyi kí kizábhá tòkò íbe ko, di àyi kí líkìbhá adrélé lólo Giká dré dhi 'i. Ì adrè Kábiligya Mv́a ni lebè àrà títí dré adrézó líle dhi ì 'àsè. A apá àyi mónyá títí dhi ì kòfalèsè, fèle ngádrì ro Giká dré ìndì Kábiligya Mv́a dré. ⁵ Àyi kínzò àko àyi tí, ìndì tà kònzì àko àyi rú.

† 13:18 13:18 «Kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo» kòndhi: 666.

«Ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su» kòndhi: 144.000. A kònò 7:3-4.

* 14:1 14:1

Ángéló na dhi i

⁶ Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a ngàle kuru sè. Akódhi nda tá Rúbí Tani adrélépi kóná vèsè kólyá dhi íbe, kitswálé longólé móndyá títi bvò dri dhi i dré, àyi angábhá bvò títi i lésè, súrú títi i lésè, ti títi i lésè, ìndì móndyá títi i lésè dhi i dré. ⁷ Adré tá loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mì kòro Giká, akódhi ni rú bhàzo kùle wà! Tàko ko, lókyá dré dra móndyá títi dhi ki tàbvò tàzo dhi kitswá dre. Mì kòtiti àmi ki kórókó dhya bhù ki bhàlepi, bvò be, yàndre be, ìndì yí kidrì íbe dhi kandrà, akódhi ni lindrì bhàzo!»

⁸ Gò ángéló ni rì dré lizo àlo ni vèsè, adrélé loyóába dhi: «Akódhi dhe dre! Bàbìlònà, bhàandre kàdrì dhe dre! Akódhi fè vínò àyi ndòtò tà àdhya súrú títi bvò dri dhi i dré mvùle gò, vínò nda dré àyi ki tsizo!»

⁹ Gò ángéló ni na dré lizo àyi rì nda i vèsè, adrélé loyóába kúlí 'u'ù sè dhi: «Móndyá títi adrébhá lindrì fe kà'wá àtrá dré ìndì lindrì ni dré, ìndì àngì ni ni 'obhá lwàle àyi ki kándrágá i 'àsè yà, kó ngalè àyi drígá yà dhi, ¹⁰ àyi nda ki vínò Giká ni kombà àdhya ni mvu! Giká dà vínò nda tsèrèlè kópó àyi kombà àdhya na. A ni àyi ki rúbhá ki 'o aswálé àtsí na ìndì bàrúfí na, ángéló lólo dhi i kandrà ìndì Kábilígyá Mvá kandrà. ¹¹ Dì àtsíkà àyi ki rúbháaswa nda àdhya ni mba kurú na kóná vèsè kólyá. I kitswá lovolé kítu sè yà, kó ngalè ngátsi sè yà dhi ko. Tàko ko, i fè lindrì kà'wá àtrá dré ìndì lindrì ni dré, rú ni ni àngì 'òzo lwàle àyi rú.»

¹² Adré dì lèá dhi, móndyá lólo Giká àdhya i kàdré togó tsi. Ayi nda i móndyá adrébhá Giká ni tòlì ki ka'í 'òle, adrébhá kpà tròle Yésu ni ka'íma rú dhi 'i.

¹³ Gò má dré kúlí apfòlepi bhù lésè dhi ni yìzo tàá dhi: «Mí tisi kònini: Kidhólé nyànomvá dhì, kólénzé ni adré móndyá títi Mírì Yésu ni ka'íbhá gò i dré todràzo dhi i dré!» Dì Tirí Lólo dré tàzoá dhi: «Àyíya, kònini! I ni lovo àzì i dré 'òle landèzo dhi i sè. Tàko ko, tà dóro i dré 'òle dhi ki li àyi vèsè.»

A akónà lànýá bvò àdhya

¹⁴ Amvolásà dhi, má dré ndùrùku àlo kemve dhi ni nòzo. Dì dhya làsù be móndí ni mvá tìni dhi lírì tá ndùrùku nda dri.† Akódhi nda tá kùlá óró sè dhi íbe í dri, ìndì méngerè litsi íbe í drígá. ¹⁵ Gò ángéló àzya dré apfòzo tépelò lésè, yòá kúlí 'u'ù sè dhya adrélépi lírìlé ndùrùku dri nda dré dhi: «Mí do méngerè mína ngá lwàzo. Tàko ko, lànýá bvò àdhya ka dre, ìndì lókyá lànýá akónàzo dhi kitswá dre.» ¹⁶ Dì dhya adrélépi lírìlé ndùrùku dri nda dré ngàzo àyi méngerè do, ngá wáyi bvò àdhya ki lwàzo vèsè àlo gò, lànýá nda ni akónàzo.

¹⁷ Gò ángéló àzya dré kpà apfòzo tépelò bhù na dhi lésè. Akódhi nda tá kókpà méngerè litsi íbe í drígá. ¹⁸ Gò ángéló àzya dré apfòzo àlètàrì lágàsè. Akódhi nda tá rìnyí íbe adrézó àlètàrì ni àtsí líkí.‡ Dì dré yòzoá kúlí 'u'ù sè ángéló adrélépi méngerè litsi íbe í drígá nda dré dhi: «Mí do méngerè litsi mína, vínò lò'wa bvò àdhya ki lokózó. Tàko ko, vínò lò'wa nda i ka dre.»

¹⁹ Dì ángéló nda dré ngàzo àyi méngerè do, vínò lò'wa wáyi bvò àdhya ki lwàzo vèsè àlo gò, lokózóá dàle àrà kàdrì vínò lò'wa ki zwàzo dhi na, àrà Giká ni kombà àdhya na. ²⁰ Dì à dré vínò lò'wa nda ki atózó zwàle àrà nda

† 14:14 14:14 A kònò 1:13; Dányèlè 7:13. ‡ 14:18 14:18 A kònò Tà tadhálé dhi i 8:3-5.

na, bhàandre ni kivì na. Gò kàrí dré apfòzo adìle àrà nda lésè lile tsàle ànyànyì kilòmèterè kámá-na gò, táli ni dré alúzo tsàle byá dòngí ki ti na. §

15

Angélo nzi-drì-rì kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi ìbe dhi i

¹ Amvolàsà dhi, má dré tà àzya kàdrì línдрíga ró dhi ni nòzo bhù na. Má nò ángélo nzi-drì-rì adrèbhá kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi ìbe dhi i. Kizà nda i tá kizà kàdrì kùdù dhi 'i. Tàko ko, Gíká ni kombà ni akí àyi sè. ² Gò má dré yìandre amulé àtsi be adrélépi lagulé talátala tíni dhi ni nòzo. Di yìandre nda dri dhi, mónnyá títi kà'wá àtrá ni lavúbhá, línдрí ni be, ìndì rú ni ni nómbsà be dhi ì totó tá àyi. Ayi nda i tá kùdhí Gíká dré tá fèle àyi dré dhi ìbe àyi dríga. ³ I adré tá longó Gíká ni màràbà Mósè àdhya ni ngo, Kábilígyà Mvá àdhya be, adrézó tàà dhi:

«Mírì Gíká rìnyí líyì ro ni,
tà títi mí dré 'òle dhi i kàdrì ìndì línдрíga ró.

Opí kàdrì sùrú títi dhi i drìle ni,
ámì láti títi dhi i gyágya ìndì bàti.

⁴ Mírì, àdhi ni kitswá ámì ro ko dhi ni?
Adhi ni kitswá ámì rú bha kùle ko dhi ni?

Tàko ko, mì lólo kalóma.

Sùrú títi dhi ki alì àyi ki kórókó títi mí kandrá, ámì línдрì bhàzo.

Angya ko, mí tadhá tà gyágya títi mí dré 'òle dhi i àyi dré nòle dre.»*

⁵ Amvolàsà dhi, má dré nòzoá dhi, à nzi láti tépelò bhù na dhi àdhya. Tépelò nda na dhi, tàbèrènakolò adrélépi Gíká ni adrema ni tà tadhá dhi tá be. ⁶ Di ángélo nzi-drì-rì kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi ìbe nda ì dré apfòzo tépelò nda lésè. I asó tá àyi rú kítá ledélé lénè sè kemve lagulagu ró dhi ì. I drò tá àyi ki agá i bá ledélé orò sè dhi ì sè. ⁷ Gò ngá su lídrì ro dhi ki àlo dré kópò nzi-drì-rì ledélé orò sè dhi ki tefèzo ángélo nda ì dré àlo àlo. Kópò nda ì ga tá kombà Gíká adrélépi lídrì ìbe kóná vèsè kólyá dhi àdhya sè bíbi. ⁸ Gò àtsíká Gíká ni mīlanzīlanzi àdhya rīnyī ni àdhya be dhi dré sàzo tépelò nda léná. Di dhya àlo kitswá tá file tépelò nda na bwá ko, tsàle lókyá ángélo nzi-drì-rì nda ì dré kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi ki kuturà'a bvò dri akilé títi dhi 'á.

16

Kópò nzi-drì-rì gabhá kombà Gíká àdhya sè bíbi dhi i

¹ Gò má dré kúli 'u'ù apfòlepi tépelò lésè dhi ni yìzo tàà ángélo nzi-drì-rì nda ì dré dhi: «Mì ìi kombà Gíká àdhya kópò nzi-drì-rì dhi ì lé dhi ki kutú bvò dri!»

² Di ángélo ni àlo dré lìzo ngá àyi kópò le dhi ni kutú bvò dri. Di làzi kònzì aswá kyàkyà dhi ì dré mónnyá títi adrèbhá tá àngì kà'wá àtrá àdhya ìbe àyi rú, adrèbhá kpà línдрì fe akódhi ni línдрì dré dhi ki 'òzo lavulé.

³ Gò ángélo ni rì dré lìzo ngá àyi kópò le dhi ni kutú yìandre na. Di yìandre nda dré ru ladzázó atsálé kàri ró, ngóro móndí dràlepi dhi ni kàri tíni. Di ngá títi lídrì ro yìandre nda lé dhi ì dré todràzo.

§ 14:20 14:20 A kònò Esáyá 63:1-6; Ngòma 1:15. * 15:4 15:4 A kònò Yèrèmíyá 10:7; Longó i 86:9.

⁴ Gò ángéló ni na dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yïandre adrèbhá ðile dhi i 'àsè, ìndì yï kidrì i 'àsè. Di yï títi nda ì dré ru ladzázó atsálé kàrì ró. ⁵ Gò má dré ángéló adrélépi rìnyí ìbe yïandre títi ì drìle dhi ni yìzo adrèrà'a tàá dhi:

«Mì, Dhya lólo adrélépi be ìndì adrélépi tá be kínò lésè ni, tàbvò mí dré tàle kòdhi ì gyágya.

⁶ Tàko ko, móndyá bvò àdhya ì kutú tá àmi móndyá lólo dhi ki kàrì, pròfètà kya be.

Di nyànómvá dhi, mí fè áyi dré kàrì mvùle dhi kòdhya, ngóro dré kitswálé áyi sè dhi tíni.»

⁷ Gò má dré kùlì apfòlepi àlètàrì lésè dhi ni yìzo tàá dhi:

«Áyíya, Mírì Gìká rìnyí líyí ro ni, tàbvò mí dré tàle dhi ì bàti ìndì gyágya!»

⁸ Gò ángéló ni su dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kítú mi. Di kítú nda dré rìnyí kisúzó kitswázó móndí ki ndrì áyi àtsí sè. ⁹ Di àtsí kàdrì kítú àdhya nda dré móndyá títi dhi ki ndrìzo gò, ì dré Gìká adrélépi rìnyí ìbe kizà nda ì drìle dhi ni rú lodházó. Di, ì ladzá tá àyikya áyi ki togó Gìká ni lindrì bhàzo dhi ko.

¹⁰ Gò ángéló ni nzi dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kà'wá àtrá ni lírà òpi àdhya dri. Di akòdhi ni òpi dré atsázó tìnìmvá ro. Gò móndyá bvò àdhya ì dré adrézó áyi ki làdra tìtsì ngáaswa dré. ¹¹ Gò ì dré Gìká bhù na dhi ni lodházó áyi ki ngáaswa dré ìndì làzì áyi rú dhi ì dré. Di, ì ladzá tá àyikya áyi ki togó tà kònzì ì dré tá 'òle dhi ki tà sè ko.

¹² Gò ángéló ni nzi-drì-àlo dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yïandre gú adrélépi ðile rú be Yùfùràtè dhi na. Di yïandre nda dré sèzo akílè títi, láti kàdrérò ngbo ópí kàdrì adrèbhá tá 'òle angalé kítú dré apfòrà lésè dhi ì dré be dhi bvò. ¹³ Gò má dré tírì kònzì na làsú be kòtrátrá tíni dhi ki nòzo apfòrà'a nì máláwú gú dhi silésè, kà'wá àtrá silésè, ìndì pròfètà kinzò ro dhi silésè.* ¹⁴ Ayi nda i, tírì kònzì adrèbhá tà línðrìga ró dhi ki 'o dhi 'i. Ì adrè lile ópí kàdrì bvò wáyi 'àsè dhi ki kímó kitswálé àdzú bhu kítú kàdrì Gìká rìnyí líyí àdhya tú.

¹⁵ «Mì yi rè ká! Má ni atsá ngbò ró kùgú tíni! Kólénzé ni adrè dhya dra adrélépi tàmgà dri, adrélépi áyi kítá ki líkí, kòlìrò bvólílí ro ko, à kònrò akòdhi ni kanyò ko dhi dré.»

¹⁶ Gò tírì kònzì nda ì dré ópí kàdrì bvò àdhya ki kímózó áyi ki sòdá ìbe, àrà rú zìle Eberè ti sè Aràmàgèdò dhi na.

¹⁷ Gò ángéló ni nzi-drì-rì dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú lyá na. Di kùlì 'u'ù dhi dré apfòzo tépelò lésè, ìndì lírà òpi àdhya lésè, tàá dhi: «Tà títi dhi ì 'o ru kitswálé dre!» ¹⁸ Di bhù dré ngázo adrélé lagulé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó tadílè gò, kàdikàdi kàdrì dhi dré bvò kosézò rìnyí sè. Kàdikàdi kàdrì làsú be kònzì dhi atsá tá bvò dri tàdzì rè ko, kidhólé lókyá móndí ki bhàzo dhi sè, atsálé lókyá nda 'á. ¹⁹ Di bhàandre kàdrì dhi dré lajòzo ru lanzì 'a be na gò, bhàandre sùrú títi bvò dri dhi kya ì dré arízó nyñnyì. Di Gìká tivì tá tàkònzì Babilónà kàdrì àdhya ì ko. Fè bhàandre nda dré kópò galepi vìnò áyi kombà kàdrì àdhya sè dhi mvùle. ²⁰ Kàdikàdi nda sè dhi, tùrù títi dhi ì dré lapázó gò, à dré gòzo véle kòngó

* **16:13** 16:13 «Pròfètà kinzò ro» kòndhi, kà'wá àtrá àzya apfòlepi bvò lésè, tà ni ni tàzo 13:11-15 na dhi 'i. A kònd kpà 19:20; 20:10.

ki no ko. ²¹ Gò fí andre dré adázo bhù lésè móndí i dri. Lò'wa àlo àlo títi nda ì lanzi tá ànyíanyi kiló nyadhi-rì-dri-nzi. Di mónnyá bvò àdhyà ì dré Giká ni lodházo, kizà ì dré tá adréle nyàle fí nda sè dhi sè. Tàko ko, kizà nda tá kàdrì lavulè.

17

Tòkó zàràbhù i kà'wá àtrá be dhi

¹ Gò ángeló nzi-dri-rì adrébhá tá kópò nzi-dri-rì dhi ìbe nda ki àlo dré alizo táá má dré dhi: «Mí alì, má kòtadháro mí dré ngalè à ni tà ño tòkó zàràbhù kàdrì adrélepi lirilé yíandre bí dhi i drìsè dhi dri ngíni ya dhi. ² Opí kàdrì bvò àdhyà ì fè tá àyi adréle ndòtò tà 'o tòkó nda be. Mónnyá bvò àdhyà ì mvu tá vìnò akódhi ni ndòtò tà àdhyà gò, vìnò nda dré àyi kì tsizo.»*

³ Gò ángeló nda dré áma dòzo Tirí Lólo ni rínyí sè lizo má be duku na. Kònale dhi, má dré tòkó àlo dhi ni nòzo adrérà'a lirilé kà'wá àtrá kika dhi dri. Kà'wá àtrá nda tá dri ìbe nzi-dri-rì, ìndì ko'yá ìbe mudrí. Akódhi rúsè wáyi dhi, à tisi tá rú adrézó Giká ni lodhá dhi i. ⁴ Tòkó nda asó tá í rú kítá làgì kyàkyà kika ryarya dhi i, àyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgì kyàkyà dhi i sè, ìndì màyikà rú be pérelè dhi i sè. Ru tá í drígá kópò ledélé órò sè, gàlepi tà wáyá adréle gàgà dhi i sè bí, ìndì àyi ndòtò tà sè bí dhi. ⁵ Akódhi ni kándragá 'á dhi, à tisi tá rú àndu ni ni zùzo dhi. Rú nda tá rú kòndhi 'i: «Bàbilónà kàdrì, tòkó zàràbhù ki andre, ìndì tà wáyá bvò àdhyà adréle gàle gàgà dhi kì andre.» ⁶ Di má dré nòzoá dhi, tòkó nda mvu tá mónnyá lólo Giká àdhyà kì kàrì gò, kàrì nda dré akódhi ni tsizo. Àyi nda i tá mónnyá Yésu ni tà longóbhá gò àyi kì tufúzó todràle dhi 'i. Má kònò tòkó nda dre dhi, áma líndrí dré gàzo bhwàbhwa.

⁷ Gò ángeló nda dré tázoá má dré dhi: «Ámi líndrí ga àdho tà sè? Má ni tòkó kòdhi ni tà lúzu ró dhi ni àndu ngi mí dré, túmání kà'wá àtrá adrélepi akódhi ni todó, adrélepi dri ìbe nzi-dri-rì ìndì ko'yá ìbe mudrí dhi àdhyà be. ⁸ Kà'wá àtrá mí dré nòle nda tá kínó be, di nyànomvá dhi, akódhi yókódhó. Di, a ni dra go apfòle bhú kùdù àko dhi lésè gò, lìle dràdrà kisé. Mónnyá títi bvò àdhyà, àyi kì rú tísizo búkú lídri àdhyà na ko kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi kì líndrí kì ga bhwàbhwa, lókyá ì dré dra kà'wá àtrá nda ni nòzo dhi 'á. Tàko ko, akódhi nda tá kínó be gò, adréle nyànomvá yókódhó. Di a ni dra go apfòle.

⁹ Lè à kàdré tògyá ìbe kitswázó tà kòni kì àndu ni. Kà'wá àtrá ni dri nzi-dri-rì nda i, kóngó nzi-dri-rì tòkó nda dré adrézó lirilé driásà dhi 'i. Dri nda i kókpá opí kàdrì nzi-dri-rì dhi 'i. ¹⁰ Àyi nda i kòfalé dhi, opí nzi dhi kì tà akí dre. Opí ni nzi-dri-àlo adré ìna opí nya nyànomvá. Opí ni nzi-dri-rì atsá rè ko. Di, lókyá dré dra atsázó dhi sè dhi, a ni ngbà 'í opí nya lókyá tsà sè. ¹¹ Kà'wá àtrá adrélepi tá kínó be gò, adréle nyànomvá yó nda ìna opí ni nzi-dri-na 'i. Akódhi àyi nzi-dri-rì nda kì àlo 'i. Di a ni lì dràdrà kisé.

¹² Ko'yá mudrí mí dré nòle nda i, opí kàdrì mudrí kidhóbhá rè òpi nya ko dhi 'i. Di, ì ni àyikya rínyí kisé kitswázó òpi nya kà'wá àtrá nda be ngbà 'í sáà àlo. ¹³ Ì ni ru yi togó àlo sè, àyi kì rínyí adrézó òpi nya dhi ni fèzo wáyi kà'wá àtrá nda drígá. ¹⁴ Di ì ni àdzú bhu Kábilígyà Mvá be gò,

* 17:2 17:2 A kònò Yèrèmiyá 51:7, 13; Esáyá 23:17.

Kábiligya Mv́a nda dré àyi ki lavúzó. Tàko ko, akódhi mírĩ ki Mírĩ 'i, ìndì ópí ki Ópí 'i. Akódhi nda túmání akódhi ni lebebhá dré zìle, dré azilé, ìndì dré kitswálé ka'ile dhi íbe dhi ki àyi nda ki lavú.»

¹⁵ Angéló nda gò tàá má dré dhi: «Yíandre bí mí dré tòkó zàràbhù ni nòzo adrérà'a lírìlé dríásà nda i, móndí lízòlìzo angábhá mónnyá títi i lésè, sùrú títi i lésè, ìndì ti títi i lésè dhi 'i. ¹⁶ Kà'wá àtrá i ko'yá mudrí ni íbe mí dré nòle dhi ki togó kònzì bha tòkó zàràbhù nda rú. I ni akódhi ni ngá topá drígásà títi, akódhi ni tayízó bvólíli ro. I ni akódhi ni zà nya gò, akódhi ni zàzo vèle àtsí sè. ¹⁷ Tàko ko, Gíká ni lovó bha àyi ki togó na, ì kò'oró tà dré kisùle 'òle kíno lésè dhi be dhi bvó. I ni ru yi togó àlo sè, àyi ki rĩnyí adrézó òpì nya dhi ni fèzo kà'wá àtrá nda drígá, tsàle lókyá tà Gíká dré tàle dhi ì dré dra ru 'òzo kitswálé títi dhi 'á. ¹⁸ Tòkó zàràbhù mí dré nòle nda, bhàandre kàdrì adrélépi òpì nya ópí kàdrì bvò àdhya i dri dhi 'i.»

18

Bhàandre Bábìlónà àdhya ni dhèma

¹ Amvolásà dhi, má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a asilé bhù lésè. Akódhi nda tá rĩnyí íbe kàdrì. Lagulagu ni adré tá ngá kazá bvò dríse títi. ² Gò dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi:

«Dhe dre! Bábìlónà kàdrì dhe dre!

Bhàandre nda atsá vélé bhà tírì kònzì kya ró.

Atsá kpà àrà tírì kònzì ì dré adrézó àyi ki zu lána dhi ró,

ìndì àrà àrì títi ìndì kà'wá títi ndì ró adrélé gàle gàgà dhi ì dré adrézó àyi ki zu lána dhi ró.

³ Tàko ko, sùrú títi bvò dri dhi ì mvu tá vínò akódhi ni ndòtò tà àdhya gò, vínò nda dré àyi ki tsizo.

Ópí kàdrì bvò àdhya ì fè tá àyi ndòtò tà 'o túmání akódhi be.

Ngá lagíbhá bvò àdhya ì atsá tá ngábhá kàdrì ì ró akódhi ni ngá làgí kyàkyà zyandre ró dhi ì sè.»

⁴ Gò má dré kúlí àzya apfòlepi bhù lésè dhi ni yizo tàá dhi:

«Áma mónnyá i, mì kàpfò bhàandre nda lésè,

mì kò'oró tàkònzì túmání akódhi be ko,

mì kònyaró kpà kizà kàdrì dré dra nyàle dhi i ko.*

⁵ Tàko ko, akódhi ni tàkònzì ì ga bvò na bí atsálé byá bhù 'a gò, tà kònzì dré 'òle dhi ì dré agázó Gíká léna.†

⁶ Dì mì kòlogó tà akódhi dré tà dré 'òle dhi ì tí.

Mì kòlogó drá tà dré 'òle dhi ki vúdri vèsè be rĩ.

Mì kòdà akódhi ni kópò na ngá kònzì dré dàle móndí àruka i dré dhi vèsè be rĩ.‡

⁷ Mì kòfè akódhi dré ngáaswa i kizà be,

ngóro dré rúku fèle ngá làgí kyàkyà dhi be àyi tàndi dré dhi tíni.

Akódhi adré kisúá àyi togó na dhi: «Má adré lírìlé kònwa ópí kàdrì tòko ró.

Ma tàyítòkó 'i ko. Má kitswá mána àwó ngo tàdzí ko.»§

* **18:4** 18:4 A kònò Esáyà 48:20; Yèrèmiyà 50:8; 51:6, 45. † **18:5** 18:5 Kidhoma 18:20-21; Yèrèmiyà 51:9. ‡ **18:6** 18:6 Longó i 137:8; Yèrèmiyà 50:29. § **18:7** 18:7 Esáyà 47:7-9.

8 Di ása dhi, kizà kàdrì kòni ki atsa akódhi dri kitú àlo sè: dràdrà, tongotongo ìndì kàràbhò.

A ni akódhi ni za vèle àtsi sè,
àngyá ko, Mírì Giká adrélepi akódhi ni tàbvò ta rĩnyi ró.»

9 Opí kàdrì bvò àdhyà àyi ki febhá ndòtò tà 'o akódhi be ìndì ngá làgi kyàkyà ki kisú akódhi be dhi ì kònò akódhi ni vevè ni àtsikà dre dhi, ì ni àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè. 10 Ì ni àyi ki totó lará ro tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré, adrélé tàá dhi:

«Kizà! Kizà ámi ngá 'i, mi Bàbìlónà, bhàandre kàdrì ìndì rĩnyi ró ni!
Tàko ko, à nò tà mí dri, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!»

11 Ngá lagibhá bvò àdhyà ki kpá àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè. Tàko ko, dhyà kitswálepi gòle àyi ki ngá gi dhi véle yókódhó. 12 A gi tà àyi nda ì drígásè: órò, àrezá, kírà làgi kyàkyà dhi ì, màyikà rú be pérelè dhi ì, kítá ledélé lénè sè ìndì sòwá sè dhi ì, kítá làgi kyàkyà kika ìndì kika ryarya dhi ì, fa twátwa tàdzì be dóro dhi ì, ngá twátwa ledélé líwá sí sè dhi ì, fa làgi kyàkyà dhi ì, ngá ledélé bòronzé sè, aya sè, ìndì kírà rú be máreberè dhi sè dhi ì, 13 kànèlè, màlási twátwa tàdzì be dóro dhi ì, màlási ledélé mirè sè dhi, béndélè, vínò, òlivè dò, ngánò fòndro, ngánò lò'wa, tí ì, kàbilígyà ì, dònghi ì, tàmbàbirì dònghi ì dré adrélè sèle dhi ì, tsàle ndìndì màràbà ì, àyi ki lídrì ìbe.

14 Ayi nda ki tàá dhi: «Ngá títi mí dré tá lovó ni ki bhàzo dhi ì lapá mí drígásè dre. Ámi ngá títi làgi kyàkyà avébhá tò dhi ì akí mí rúsè dre. Mí kitswá tàdzì gòle àyi ki kisú ko.»

15 Ngá lagibhá atsábhá ngábhá kàdrì ì ró bhàandre nda sè dhi ki àyi ki totó lará ro tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré. Ì ni àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè, 16 adrézó tàá dhi:

«Kizà! Kizà bhàandre kàdrì ni ngá 'i!
Akódhi tosó tá ì rú kítá lénè sè dhi ì kítá làgi kyàkyà kika ìndì kika ryarya dhi ìbe, àyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgi kyàkyà dhi ì sè, ìndì pérelè ì sè.

17 Di akódhi ni ngá títi zyandre ró nda ì akí drígásà, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!»

Bwátù todóbhá ì, àyi ki kàdrì títi dhi ì, móndyá títi bwátù ì dré adrélè dòle yìandre mìsè dhi ì, ìndì móndyá títi adrébhá ngá kisú yìandre ni tà sè dhi ìbe dhi ì àyi ki totó lará ro bhàandre nda rúsè. 18 Ì kònò akódhi ni vevè ni àtsikà dre dhi, ì ni yóá dhi: «Bhàandre àzya kàdrì akódhi tíni dhi tàdzì yókódhó!» 19 Ì ni tàpfulíndrì lomvó todàle àyi drìna, adrézó àwó ngo, adrézó tongólé, adrézó yóá dhi:

«Kizà! Kizà bhàandre kàdrì ni ngá 'i!
Móndyá títi bwátù todóbhá yìandre mìsè dhi ì atsa tá ngábhá kàdrì ì ró akódhi ni ngá zyandre ró dhi ì sè.

Di akódhi ni ngá akí títi, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!

20 Ami bhù na ni ì, mì kòlénzè tà atsálepi akódhi rú dhi sè wà!

Ami, móndyá lólo Giká àdhyà ì, àpóstolò ì profétá ìbe ni ì, mì kòlénzè wà!
Tàko ko, Giká tà akódhi ni tàbvò, tà kònzi dré 'òle àmi rú dhi ki tà sè dre!»

21 Gò ángélò àlo rĩnyi ró dhi dré kírà gú lanzilepi kírà kàdrì adrézó ngá 'i dhi pí dhi ni dòzo bhèle yìandre na gò, tàzoá dhi:

«Giká ni kókpa Bàbìlónà, bhàandre kàdrì ni bhe rĩnyí sè kònìni gò,

gòzo véle akódhi ni kisú tàdži ko.

²² A kitswá gòle véle longó yi mí léna tàdži ko,
gba kàdré kùdhi sè yà, kùlì sè yà, firilì sè yà, kó ngalè gòkà sè yà dhi.

A kitswá gòle véle àzi 'obhá twátwa dhi ki àlo kisú mí léna tàdži ko.

A kitswá gòle véle kírà adrézó ngá 'i dhi ni kpòrò yi mí léna tàdži ko.

²³ Tàlá ni ngádra kitswá gòle véle ngá kazá mí léna tàdži ko.

A kitswá gòle véle tòkó líyí ni kùlì yi tòkó àdhya be mí léna tàdži ko.

Móndyá adrébhá tá ngá lagí mí léna dhi i tá móndyá kàdrikàdrì bvò àdhya
'i.

Àmi kólé tà sè dhi, mí lití tá mína sùrú títi bvò dri dhi i.

²⁴ A kisú tá kpà mí léna pròfètà ki kàrì móndyá lólo kya be,

ìndì móndyá títi tufúlè todràle bvò dri dhi kya be.»

19

Alèlúyà!

¹ Amvolásà dhi, má dré kùlì 'u'ù móndí lìzólìzo dhi kya tíni dhi ni yìzo bhù na adrèrà'a loyóá dhi:

«Àlèlúyà!

Tà adrézó móndí ki tidrí dhi, mìlanzìlanzì, rìnyí be dhi i àma ki Giká àdhya
'i!

² Tàko ko, tàbvò dré adrelé tàle dhi i bàti ìndì gyàgya!

Akódhi tà tòkó zàràbhù kàdrì móndyá bvò àdhya ki kizálèpi áyi ndòtò tà sè dhi ni tàbvò dre.

Zi kpà akódhi tí áyi māràbà ki kàrì dré kutulé dhi ni tà dre.»

³ Gò ì dré gòzo yòá dhi:

«Àlèlúyà!

Atsiká adrelépi apfòle akódhi vélésè dhi adré mbàle kurú na kóná vèsè kólyá!»

⁴ Gò bhàgo nyadhi-àlo-dri-su dhi i ngá su lídrì ro dhi íbe dhi, ì dré ledhézo àyi ki kórókó títi Giká adrelépi lírìlé lírìrà òpì àdhya dri dhi kandrá, akódhi ni líndrì bhàzo, tàzoá dhi:

«Kàdré kònìni! Alèlúyà!»

⁵ Gò kùlì dré apfòzo lírìrà òpì àdhya lésè tàá dhi:

«Mì kàdré àma ki Giká ni rú bha kùle,

àmì, māràbà títi akódhi àdhya ró adrébhá akódhi ni ro ni i,

gba mì kàdré móndí tàko 'i yà, kó ngalè móndí kàdrì 'i yà dhi!»

⁶ Gò má dré gòzo kùlì móndí lìzólìzo dhi kya tíni dhi ni yi, ngóro kòlyá kàdrì dhi ni kpòrò dré adrelé ndròle dhi tíni, ìndì bhù dré adrelé tadílè dhi tíni. Kùlì nda adré tá tàá dhi:

«Àlèlúyà!

Tàko ko, Mírì àma ki Giká rìnyí líyí ro dhi adré áyi òpì nya!

⁷ Mà kàdré lenzélé lavúlè, adrézó arí íbe wà!

Mà kàdré mìlanzìlanzì fe akódhi dré wà!

Angyá ko, lókyá Kábilígyá Mvá dré dra lámó mòzo dhi kitswá dre.

Akódhi ni tòkó ledé kpà i adrelé gànzi ró dhi dre.

⁸ A fè kpà drá kítá ledélè lénè sè kemve kpírìkpírì dhi dré asólè í rú dre.»

(Kítá ledélè lénè sè nda kòdhi adré tà gyàgya móndyá lólo Giká àdhya ì dré 'òle dhi ki tà tadhá.)

⁹ Gò ángéló nda dré tazoá má dré dhi: «Mí kòtisi kònini: Kólénzé mónnyá títi azilé gwányá Kábiligya Mvá ni lámó àdhya lé dhi i dré!» Gò taa má dré dhi: «Kòdhi i kúlí bàti Giká àdhya 'i.»

¹⁰ Di má dré dhèzo akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindri bha. Di, dré ina tazoá má dré dhi: «Mí 'o kònini ko! Ma maràbà 'i ngóro mí tíni, ìndì ámi adrúpi adrèbhà tròle tà bàti Yésu dré tadhálé dhi rú dhi i tíni. Be ró dhi, mí kòbhà Giká ni lindri kòdhya! Tàko ko, tà bàti Yésu dré tadhálé dhi adrè pròfètà ki kodzó Giká ni kúlí longó dhi nì.»

Dhya adrélépi lirilé dòngí kemve dhi dri dhi

¹¹ Gò má dré nõzoá dhi, bhù lanzí ru dre gò, dòngí kemve dhi dré apfòzo má kandrà. Dhya adrélépi lirilé driá dhi ni rú «Dhya kitswálépi adrélé ka'ile togó wáyi sè dhi» ìndì «Dhya bàti». Adré tàbvò ta, adrézó kpà àdzú bhu tà gyágya sè. ¹² Akódhi ni mì adrè tá kòle rinyi ró àtsí tíni. Akódhi tá kùlà íbe bí í dri. A tisi tá akódhi rú, rú àndu ni ni nizo ko dhi. Ngbà 'í akódhi ni tàndi nñ nì. ¹³ Akódhi asó tá í rú kánzó kàri dré kutúzó rúá dhi. Akódhi ni rú «Giká ni Kúlí». ¹⁴ Sòdá zyandre bhù àdhya í lirí tá dòngí kemve dhi i drisè gò, ì dré adrézó lile akódhi vésè. I tosó tá àyi rú kítá ledélé lénè sè kemve kpírìkpírì dhi i. ¹⁵ Akódhi silésè dhi, sápi lìtsi dhi adrè tá apfòle, kòkitswároró súrú títi bvò dri dhi ki togá ásà be dhi bvò. Akódhi ni òpi nya àyi dri kùtù aya ró adrélépi àyi rinyí tadhá dhi sè.* A ni vínò lò'wa ki ató zwàle, àrà vínò lò'wa zwàzo, Giká rinyí líyí ro dhi ni kombà tadházó dhi na. ¹⁶ Akódhi ni kánzó nda rú, ìndì akódhi ni páandre rú dhi, à tisi tá akódhi ni rú kòni i: «Ópí ki Ópí, ìndì Mírì ki Mírì.»

¹⁷ Gò má dré ángéló àlo dhi ni nõzo adrèrà'a àyi totó kítu mi. Akódhi nda dré yòzoá kúlí 'u'ù sè àri títi adrèbhà ngàle kuru sè dhi i dré dhi: «Mì alí ru kímó gwányá kàdri Giká àdhya lé, ¹⁸ kitswálé ópí kàdri ki zà te, sòdá ki kàdri kya íbe, sòdá kòmbá kya íbe, dòngí kya íbe, mónnyá liríbhà àyi drisè dhi kya íbe, ìndì mónnyá àruka títi maràbà ro, maràbà ro ko, móndí tàko ró, ìndì kàdri ro dhi íbe.»

¹⁹ Gò má dré kà'wá àtrá nõzo, ópí kàdri bvò àdhya íbe ìndì àyi ki sòdá zyandre íbe, adrèrà'a ru kímó kitswálé àdzú bhu dhya adrélépi lirilé dòngí dri nda be, ìndì akódhi ni sòdá zyandre íbe. ²⁰ Di, à dré kà'wá àtrá nda ni rùzo, túmání pròfètà kinzò ro tà líndrìga ró dhi ki 'òlepi kà'wá nda kandrà dhi be. Tà líndrìga ró nda i sè dhi, pròfètà nda lití tá mónnyá títi kà'wá àtrá ni àngì 'obhá lwàle àyi rú, adrèbhà kpà lindri fe akódhi ni líndri dré dhi nì. Gò kà'wá àtrá nda ni bhèzo lídri ro pròfètà kinzò ro nda be, àtsí andre adrélépi kòle bàrútí be dhi na. ²¹ Di dhya adrélépi lirilé dòngí dri nda dré sòdá zyandre títi nda ki togázó todràle sápi adrélépi tá apfòle í silésè dhi sè. Gò àri títi dhi ì dré àyi ki zà tèzo pizo.

20

Kóná ngùlù-àlo dhi i

¹ Gò má dré ángéló àlo dhi ni nõzo adrèrà'a asilé bhù lésè. Akódhi ru tá í drìgá lifùngùlà mvá bhù kùdù àko dhi àdhya, nyirì kàdri dhi be. ² Gò dré ngàzo nì máláwú gú dhi ni ru 'ile nyirì sè, kàdréroró bǎ na kóná ngùlù-àlo be dhi bvò. Akódhi nda, nñ àku adrélépi tá be kínó lésè, adrélé rú zìle

* 19:15 19:15 A kònò 2:26-27; Longó i 2:9.

Dzaborò ìndì Sàtánà dhi 'i. ³ Di ángéló nda dré akódhi ni bhèzo bhú kùdù àko dhi na, bhú nda ni ti atsúzo gǎǎ lifùngulá mvá sè gò, kíkpažoá, akódhi kòkitswáro gòle sùrú títi bvò dri dhi ki lití ko, tsàle kóná ngulù-àlo nda dré akírà'a. Amvolásà dhi, adrè leá dhi, à kògò akódhi ni tri lókyá tsà sè.

⁴ Gò má dré lirírà adrézó òpì nya dhi ki nòzo. Mòndyá adrèbhá lirilé driásà dhi ì kisú tá rìnyí kitswázo tàbvó ta. Má dré kpà mòndyá tililé sápi sè, ì dré tá Yésu ni tà longolé, ìndì Giká ni kulí longolé dhi sè dhi ki líndrí nòzo. Ayi nda ì fè tà àyikya lindrì kà'wá àtrá dré ìndì líndrí ni dré ko. I 'o tá kpà akódhi ni àngì lwàle àyi ki kándrágá i 'àsè yà, kó ngalè àyi drígá yà dhi ko. Di ì dré ngàzo dràdrà 'àsè gò, ì dré òpì nyàzo túmání Krísto be kóná ngulù-àlo. ⁵ (Mòndyá àruka títi drèbhá dre dhi ì nga rè dràdrà 'àsè ko, tsàle kóná ngulù-àlo nda dré akírà'a.) Kòdhi vésè ni àlo mómí ì dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi 'i. ⁶ Kólénzé ni adrè mómí dra ngabhá dràdrà 'àsè lókyá nda sè dhi ì dré! Ayi nda i lólo Giká kandrá. Dràdrà ni rì ni rìnyí kitswá tsàle àyi rú ko. Di, ì ni adrè kòwáná Giká àdhya ìndì Krísto àdhya i ró, adrélé òpì nya túmání akódhi be kóná ngulù-àlo.

Sàtánà ni tà ni akima

⁷ Kóná ngulù-àlo nda kàkì dre dhi, à ni Sàtánà ni atrì akódhi ni bã lèsè. ⁸ Akódhi dré apfòzo lìle sùrú títi ayíbhá bvò ni pá su dhi ì 'àsè dhi ki lití gò, àyi ki kimózo kitswálé àdzú bhu dhi bvó. A adrè sùrú nda ki rú zi Gógà, ìndì Mágógà. I lizó ngóro sínyí yíandre mìle dhi tíni. ⁹ Di àyi nda ì dré ngàzo lavulé bvò drìsè wáyi, lìle àrà mómí Giká àdhya ì dré adrézó lána dhi ni gàrà ki kúrú. Àrà nda bhàandre Giká dré lèle tò dhi 'i. Di, àtsí dré ìna asízó bhù lèsè àyi ki za vèle títi. ¹⁰ Gò Dzaborò àyi ki litilépi nda ni bhèzo àtsí andre adrélépi kòle bàrúti be dhi na, àrà tá kà'wá àtrá ki bhèzo pròfètà kinzò ro dhi be lána dhi na. Kònàle dhi, àyi ki rúbhá ni adrè aswálé kítú be ìndì ngátsi be kóná vésè kólyá.

Mómíyá drèbhá dre dhi ki tàbvó tàma kùdù ro dhi

¹¹ Amvolásà dhi, má dré lirírà kàdrì kemve òpì àdhya ni nòzo, dhya adrélépi lirilé driá dhi be. Di bvò ì bhù be dhi ì dré lapázó dhya nda mìlèsè gò, gòzo vèlé àyi ki no ko. ¹² Gò má dré mómíyá títi kàdrì ìndì tàko ró drèbhá dre dhi ki nòzo, adrérà'a àyi ki totó lirírà òpì àdhya nda kandrá. Di à dré búkù ki tinzìzo gò, búkù àya lídrì àdhya ni nzìzo. Gò mómíyá drèbhá nda ki tàbvó tàzo, ngóro àyi ki tà 'òle gò tisizoá búkù nda ì léna dhi ì dré tá adrélé dhi tíni. ¹³ Yíandre 'o tá mómíyá tá drèbhá í lé dhi ì topfòle. Dràdrà ì àrà drèbhá kya be dhi ì 'o tá kpà mómíyá tá drèbhá àyi lé dhi ì topfòle gò, àyi àlo àlo títi dhi ki tàbvó tàzo ngóro àyi ki tà 'òle dhi ì dré tá adrélé dhi tíni. ¹⁴ Gò dràdrà ki bhèzo àrà drèbhá kya be àtsí andre adrélépi kòle dhi na. Atsí andre nda dràdrà ni rì 'i. ¹⁵ Di mómíyá títi àyi ki rú tisizo búkù lídrì àdhya na ko dhi ki bhèzo àtsí andre nda na.

21

Bhù tídhí ro dhi ìndì bvò tídhí ro dhi

¹ Amvolásà dhi, má dré bhù tídhí ro dhi ni nòzo bvò tídhí ro dhi be. Tàko ko, bhù àku ì bvò àku be dhi ì akí dre. Yíandre tá kpà vèlé yókódhó. ² Gò má dré bhàandre lólo, Yèrúsalemá tídhí ro dhi ni nòzo adrérà'a asilé Giká vèlèsè bhù lèsè. A ledé tá bhàandre nda adrélé gánzi ró, ngóro tòkò

áyi tosólépi aveave ró adréle áyi agó ni letè lámó sè dhi tîni. ³ Gò má dré kúlí 'u'u' apfòlepi lirírà òpì àdhya lésè dhi ni yîzo tàá dhi: «Mì yi rè ká! Nyànómvá dhi, àrà Gíká dré adrézó lána dhi móndí ì kòfalé. Akódhi mo bhà adrézó tùmání àyi íbe. I ni adrè akódhi ni móndyá i ró. Di Gíká ni tàndi adrélepi tùmání àyi íbe nda ni adrè áyi ki Gíká ro. ⁴ A ni mîndra títi dhi ki atrí àyi mîlésè. Dràdrà ni adrè vélé yókódhó. Kizà, tongotongo, rúbháaswa be dhi ki kòkpá adrè vélé yókódhó. Tàko ko, tà àku aká dre.»

⁵ Di dhya adrélepi lirílè lirírà òpì àdhya dri dhi dré tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Má adrè tà títi dhi ki 'o atsálé tídhí ro!» Dré gòzo tàá má dré dhi: «Mí tisì tà kòdhi i. Tàko ko, kúlí kòdhi i kúlí bàti kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi 'i.» ⁶ Gò tàá dhi: «Tà títi dhi ì kitswá dre! Ma Álefà 'i, ìndi Omégà 'i. Ma tà títi dhi ki wáláká 'i, ìndi tà títi dhi ki kùdù 'i. Dhya adrélepi yí lovó íbe dhi dré dhi, má ni yí adrélepi angálé kidrì lídrì àdhya lésè dhi ni fe dré mvùle àngyá. ⁷ Di dhya àngùdhi dra tà lavùlepi dhi ni tà títi kòdhi ki kisú tàyílè ro. Má ni adrè akódhi ni Gíká ro. Akódhi ni ìna adrè áma mvá ro. ⁸ Di, kàdré ìna móndyá tíri ró dhi ki tà sè, móndyá adrébhá áma ka'í ko dhi íbe, móndyá adrébhá tà gàle gàgà dhi ki 'o dhi íbe, móndyá adrébhá móndí pfu dràle dhi íbe, móndyá adrébhá ndòtò tà 'o dhi íbe, móndyá adrébhá kólé tà 'o dhi íbe, móndyá adrébhá gíká tàko ki lindrì bha dhi íbe, ìndi móndyá títi adrébhá kinzò ta dhi íbe dhi, àyi nda ki àrà ni adrè àtsi andre adrélepi kòle bàrùtí be dhi na. Kòdhi dràdrà ni rí 'i.»

Yèrusalémà tídhí ro dhi

⁹ Gò àngéló nzi-drì-rì adrébhá tá kópò nzi-drì-rì gabhá kizà kùdù nzi-drì-rì dhi ì sè bíbi dhi íbe nda ki àlo dré alìzo tàá má dré dhi: «Mí alì, má kòtadháro mí dré tókò Kábiligýá Mvá dré mòle áyi tókò ro dhi.» ¹⁰ Di dré áma dózo Tirí Lólo ni rinyí sè bhàle kóngó àlo kàdrì mvumvù ro dhi drìna. Dré má dré Yèrusalémà, bhàandre lólo dhi ni tadházó adrérà'a asilé Gíká vélésè bhù lésè. ¹¹ Bhàandre nda ga tá Gíká ni mîlanzilanzì sè bí gò, adréle lagulé ngóro kírà làgì kyàkyà dhi dré adréle lagulé dhi tîni. Adré tá lagulé ngóro kírà rú be dzáspè dhi tîni, adréle tàratára ngóro krìstálè tîni. ¹² Bhàandre nda ni zèribà nzi tá nzìnzì ìndi mvu tà mvumvù, adréle tí íbe mudrì-drì-rì. Àngéló mudrì-drì-rì dhi ì adrè tà zèribàti nda ki líkí. Zèribàti nda ì rúsè dhi, à tisì tá Ìsèrèlè ànzi ki sùrú mudrì-drì-rì dhi ki rú. ¹³ Zèribàti nda ì kòfalé dhi, à tobhà tá na dhi ì kítú dré apfòrà lésè, na dhi ì kítú dré ndrìrà lésè, na dhi ì kurú lésè, ìndi na dhi ì tabhu lésè. ¹⁴ Bhàandre ni zèribà nda totó tá ì pá mudrì-drì-rì kírà sè dhi ì dri. Kírà nda ì rúsè dhi, à tisì tá Kábiligýá Mvá ni àpòstolò mudrì-drì-rì dhi ki rú.

¹⁵ Àngéló adrélepi tá tà ta má be nda ru tá í drígá kòzó óró sè dhi, kitswázó bhàandre nda ni kàdrì tabhì, zèribà ni àdhya be, ìndi zèribàti ni kya be. ¹⁶ Bhàandre nda ni gàrà su dhi ki kàtswa tá títi kandra àlo, kàtswa ni tàli ni pí. Gò àngéló nda dré bhàandre nda ni tabhizo kòzó sè, kisúzóá dhi: kàtswa ni tá kilómèterè ngùlù-rì-drì-kámá-su, ìndi kàdrì ni ì mvumvù ni be dhi ì tá kpá kandra àlo. ¹⁷ Di dré kpá zèribà nda ni tabhizo: mvumvù ni tá mèterè nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo. Kòdhi àngéló adrè tá ngá tabhì mèterè móndí ì dré adrézó ngá tabhì ásà dhi sè. ¹⁸ A tobhà tá zèribà nda kírà rú be dzáspè dhi sè, bhàandre nda ni tobhàzo óró tsèrèlè adrélepi tàratára krìstálè tîni dhi sè. ¹⁹ A ledé tá bhàandre nda ni zèribà ni pá ì kírà twátwa làgì kyàkyà dhi ì sè. A ledé tá pá ni ni àlo dzáspè sè, rí ni sàfirè

sè, na ni àgátè sè, su ni èmèròdè sè, ²⁰ nzi ni sàrùdòníkisi sè, nzi-drì-àlo ni sàrùdùwánè sè, nzi-drì-rì ni krìsòlité sè, nzi-drì-na ni bèrìlè sè, nzi-drì-su ni tòpázè sè, mudrì ni krìsòpùràzè sè, mudrì-drì-àlo ni tùrùkwázè sè, ìndì mudrì-drì-rì ni àmètístè sè. ²¹ A ledé tá zèribàti mudrì-drì-rì nda i pérelè i sè: àyi àlo àlo títi dhi i pérelè àlo sè. A ledé tá bhàandre ni láti andre òró tsèrelè adrélèpi tàratára krìstálè tíni dhi sè.

²² Má nò tá tèpelò bhàandre nda na ko. Tàko ko, Mírì Giká rìnyí liyí ro dhi túmání Kábilígyà Mvá be dhi i, bhàandre nda ni tèpelò 'i. ²³ A kitswá ngádra kitú àdhya yà, kó ngalè mbá àdhya yà dhi ni lovó bha ngá kazá bhàandre nda léna dhi ko. Tàko ko, Giká ni lagulagu adrè ìna ngá kazá lána dhi nì, ìndì Kábilígyà Mvá akódhi ni tálà 'i. ²⁴ Súrú títi dhi ki atsi ngádra bhàandre nda àdhya 'asè. Opí kàdrì bvò àdhya ki kpà fi lána àyi ki mīlanzilanzì be. ²⁵ A kitswá tàdzi bhàandre nda ni zèribàti ki asé ìndró sè ko. Ngáyá ko, ngátsi ni adrè kònalè yókódhó. ²⁶ Súrú títi dhi ki fi bhàandre nda léna àyi ki mīlanzilanzì be, ìndì àyi ki lindrì be. ²⁷ Di, ngá àlo ndí ró dhi kitswá tàdzi file lána ko. Dhya adrélèpi tà gálè gágà dhi ni 'o yà, kó ngalè adrélèpi tà 'o kinzò sè yà dhi kitswá kpà tàdzi file lána ko. Ngbà 'i mónnyá àyi ki rú tisizo Kábilígyà Mvá ni búkù lídrì àdhya léna dhi ki fi lána dhi àyi.

22

Yiandre adrélèpi lídrì fe dhi

¹ Gò ángélò nda dré má dré yiandre tàratára krìstálè tíni adrélèpi díle, adrélèpi lídrì fe dhi ni tadházó. Yiandre nda adrè tá apfòlè Giká ni lírìrà adrézó òpì nya Kábilígyà Mvá be dhi lésè, ² adrélè díle bhàandre ni láti andre 'asè. Yiandre nda ni gàrà rì dhi i 'asè dhi, fa adrélèpi lídrì fe dhi totó tá i adrélè lò'wa 'a vèsè be mudrì-drì-rì kóná àlo sè, vèsè àlo mbá àlo sè. Fa nda ni bí i tá àlòkò adrézó súrú títi dhi ki tidrì asá dhi 'i.

³ Tàtrírì àlo dhi ni adrè vélé yókódhó. Giká ni lírìrà adrézó òpì nya Kábilígyà Mvá be dhi ni adrè bhàandre nda 'á gò, akódhi ni màràbà ì dré adrézó lisámbo 'o akódhi kandrà. ⁴ Ì ni akódhi ni mībhalé no mī sè. Akódhi ni rú ni kpà adrè àyi ki kàndràgá i 'asè. ⁵ Ngátsi ni adrè vélé yókódhó. Ì kitswá kpà ngádra tálà àdhya yà, kó ngalè kitú àdhya yà dhi ni lovó bha ko. Tàko ko, Mírì Giká ni ngádra fe ngá kazá àyi dré dhi nì. Di ì ni adrè òpì nya kóná vèsè kólyá.

⁶ Gò ángélò nda dré tàzoá má dré dhi: «Kúlì kòdhi i kúlì bàti kitswálè ka'ìlè togó wáyi sè dhi 'i. Mírì Giká adrélèpi pròfètà ki kodzó áyi kúlì longó dhi mù áyi ángélò, tà dra atsábhá mbèlè dhi ki longó áyi màràbà ì dré.»

Yésu adrè alìlè mbèlè

⁷ Yésu adrè taá dhi: «Mì yi rè ká! Má adrè alìlè mbèlè! Kólénzè dhya adrélèpi kúlì pròfètà àdhya búkù kònìdhi lé dhi ki líkí dhi dré!»

⁸ Ma, Yòwàni, ma dhya tà kòdhi ki yìlèpi, ìndì tà nda ki nòlèpi mī sè dhi 'i. Má kóyi tà nda i nòzoá dre dhi, má dhe tà ángélò tà nda ki tadhálèpi má dré dhi pá, kitswálè akódhi ni lindrì bha. ⁹ Di, dré ìna tàzoá má dré dhi: «Mí 'o kònàni ko! Ma màràbà 'i ngóró mí tíni, ámi adrúpi pròfètà ro dhi i tíni, ìndì mónnyá títi adrèbhá kúlì búkù kònìdhi lé dhi ki líkí dhi i tíni. Be ró dhi, mí kòbhà Giká ni lindrì kòdhyà!»

¹⁰ Gò tàá má dré dhi: «Mí kòlosó kúlí pròfètà àdhyà tisàle búkù kònìdhi lé dhi i mómí dhi i dré ko. Tàko ko, lókyá atsa ànyi dre. ¹¹ Lè dhyà ángùdhi adrélépi tà kònzi 'o dhi, kògò ína adrélé tà kònzi 'o. Dhyà adrélépi ndòtò tà 'o dhi, kògò ína adrélé ndòtò tà 'o. Dhyà adrélépi tà gyägya 'o dhi, kògò ína adrélé tà gyägya 'o. Dhyà adrélépi lólo dhi, kògò ína àyi fe adrélé lólo.»

¹² Yésu adr é tàá dhi: «Mí yi rè ká! Má adr é alìle mbèlè! Má ni alì áma làgí múrúngú be, kitswálé tà logó mómí àlo àlo títi dhi i dré tà i dré 'òle dhi i tí. ¹³ Ma Álefà 'i, ìndì Oméga 'i. Ma dhyà drìdrì dhi 'i, ìndì dhyà kùdù dhi 'i. Ma tà títi dhi kì wáláká 'i, ìndì tà títi dhi kì kùdù 'i.»

¹⁴ Kólénzé ni adr é mómíyá adr ébhá àyi kì kánzó kì dzi dhi i dré! Àyi nda kì kitswá file bhàandre nda na zèribàti i 'àsè, adrélé fa adrélépi lídrì fe dhi ni lò'wa nya dhi àyi. ¹⁵ Di, kàdré ína mómíyá kònzi kì tà sè, mómíyá adr ébhá kólé tà 'o dhi íbe, mómíyá adr ébhá ndòtò tà 'o dhi íbe, mómíyá adr ébhá mómí pfu dràle dhi íbe, mómíyá adr ébhá giká tàko kì lindri bha dhi íbe, ìndì mómíyá títi adr ébhá kìnzó tà le 'òle dhi íbe dhi, àyi nda kì adr é bhàandre nda ni kivi na.

¹⁶ «Ma, Yésu, má mù áma ángéló kitswálé tà kòdhi kì longó títi àmi adr ébhá Ekèlézyà i 'àsè dhi i dré. Ma dhyà angálépi Dàwídi ni kómvo lésè dhi 'i, ìndì akódhi ni toyó 'i. Ma kpà nzàgó adrélépi kòle drùbhì sè dhi 'i.»

¹⁷ Tírì Lólo i tòkó adrélépi 'òle mòle dhi be dhi, i adr é tàá dhi: «Mí kàlì wà!» Dhyà ángùdhi adrélépi tà kòdhi kì yi dhi kòtà kpà dhi: «Mí kàlì wà!» Lè dhyà ángùdhi adrélépi yì lovó íbe dhi kàlì. Dhyà adrélépi yì le mvùle dhi kòdo yì adrélépi lídrì fe dhi mvùle àngyá.

¹⁸ Ma, Yòwàni, má adr é mómíyá títi adr ébhá kúlí pròfètà àdhyà búkù kònìdhi lé dhi kì yi dhi kì kodzó, adr ézó tàá dhi: Dhyà àlo kògò tà àzya bha kúlí búkù kònìdhi lé dhi i dri dhi, Giká ni kókpà kizà kàdrì tà ni kì tisizo búkù kònìdhi lé dhi kì bha akódhi nda dri. ¹⁹ Dhyà àlo kòtingá tà àlo kúlí pròfètà àdhyà búkù kònìdhi lé dhi i drìsè dhi, Giká ni kókpà tà tani tà ni kì tisizo búkù kònìdhi lé dhi kì tingá akódhi nda drìsè. Akódhi kitswá ína file bhàandre lólo dhi na ko. Kitswá kpà fa adrélépi lídrì fe dhi ni lò'wa nya àlomvá ko.

²⁰ Dhyà adrélépi tà kòdhi kì longó dhi adr é tàá dhi: «Àyiya, má adr é alìle mbèlè!»

Kàdré kònini! Mírì Yésu, mí kàlì wà!

²¹ Mírì Yésu ni togó tani kàdré àmi íbe títi!